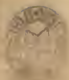

BIBLIA
SACRA
Vulgatæ Editionis
SIXTI V.
PONT. MAX
JUSSU
recognita atque
edita
Versiculis distincta.
AGNUS
OCCIS. AB ORIGINE
MUNDI.
LUGDUNI,
...TRI GUILLIMIN & ANT. BEAUJOLIN in vico Bellæ-Corderiæ cum Privil. Regis M. DC. LXXX.

BIBLIA SACRA,

VULGATÆ EDITIONIS, SIXTI V. PONTIFICIS MAXIMI JUSSU RECOGNITA, ET CLEMENTIS VIII. AUCTORITATE EDITA.

DISTINCTA VERSICULIS,
Indicéque Epiſtolarum, & Evangeliorum aucta.

LUGDUNI,
Sumpt. PET. GUILLIMIN, & ANT. BEAUJOLLIN,
in vico Bellæ-Corderiæ.

M. DC. LXXX. 10

CUM PRIVILEGIO REGIS.

ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO
ECCLESIÆ PRINCIPI
DOMINO D. CAMILLO
DE NEUFVILLE,
ARCHIEPISCOPO,
ET COMITI LUGDUNENSI,
Galliarum Primati, & Lugdunensium, Forisiensium,
& Bellijocensium Proregi, &c.

ÆTERNUM ET SACRUM PRO perenni protectione gratitudinis monumentum.

D. D. D.

QUOD jamdudum in votis habuit, hoc tandem feliciter exequitur Typographia nostra, ARCHIPRÆSUL ILLUSTRISSIME, hanc ad pedes Amplitudinis tuæ humiliter provolutam, & sacra offerentem Biblia ne dedigneris, sed eâ solitâ, quâ omnibus facilem præbes accessum, benevolentiâ recipias:

quod prius non ſteterit coram Te, PRIMAS Potentiſſime, ne mireris; ideò enim diſtulit, ne coram Sacerdote Altiſſimi appareret vacua; cùm ſcriptum ſit, Exodi 23. *Non apparebis in conſpectu meo vacuus:* nec unquam minus ſe communi & publico gratitudinis acceptæ vinculo obſtrictam credidit; ſed potiùs, quia nihil dignum tuis ſacris infulis in opere ſuo reperiens, ſe quoque indigniorem fore tuâ præſentiâ judicavit. Nunc autem mirabili providentiâ factum eſt, ut ea, quæ Typographiam noſtram huc uſque terruerant, Majeſtatis infulatæ cruces & inſignia ſacra; hæc eadem ipſam cum volumine iſto alliciunt, immò naturali & quaſi debito inſtinctu attrahunt, nec temerario auſu ſibi pollicetur benevolum receptorem, qui muneri ſacro attendens, offerentes non deſpiciat. Cui enim debentur Biblia Sacra in urbe Lugdunenſi denuò impreſſa, niſi Tibi, ſacro ANTISTITI, & PROREGI, vigilantiſſimo, cui debentur omnia bona, quæ in toto orbe Lugdunenſi, ſub tam prudenti regimine, peraguntur negotia. Ut enim de Civium bono, de pacis publicæ gaudio, & de Chriſtianæ pietatis obſervantia, quibus paterno affectu invigilando cunctorum corda devincis, taceat rudis eloquentia: propriorum tamen immemores eſſe, ingrati foret animi vitium; & de peculiaribus acceptis gaudendo ſilere beneficiis, quibus artem Typographicam huc uſque, etiam noviſſimè, foviſti, & promovere ſtuduiſti, quis non ſtolidæ mentis indicium diceret?

Accipe ergo, pro tam benevolo & efficaci protectionis ſacræ ſtudio, ſtudij ſui ſacrum Opus oblatum, quo nihil ſacratius eſſe poteſt: diligenti ſiquidem & aſſiduo labore intenta Typographia noſtra gaudet ſe tandem è prælo ſuo proferre tibi ſacrum divinæ Legis Codicem ab omnibus mendis immunem, ex omni parte & numeris abſolutum, verſiculiſque clarè diſtinctum. PRIMATI integerrimo debetur liber, qui inter omnia volumina Primatum tenet integritate, antiquitate & ſanctitate. Mirantur plerique ex utroque Teſtamento antiquo & novo, diſſimili, ſed conſono, ſacrum & unicum dici volumen; meminerint & mirentur etiam unicum dici CAMILLUM, ARCHIEPISCOPUM Illuſtriſſi

lustrissimum, & PROREGEM Vigilantissimum, qui utriusque & summi Dei, & magni Regis testamenta & mandata conservet, observet, disponat, commendet & peragat, tam dissimili regimine & tam simili prudentiâ; ut de uno CAMILLO verum sit dicere & ANTISTITEM esse Regium, & PROREGEM esse Ecclesiasticum; jungit enim humana divinis, nec confundit, dum suum cuique, ut par est, Justitia tribuit: verùm hoc tibi favere dixerim, quòd Christianissimi Regis mandata, divinis mandatis semper esse consona, innata Religionis ejus Pietas demonstrat.

Parce, PRIMAS integerrime, si quod in omnium ore versatur, rudi stylo proferimus; laudes & voces mortalium inclyta fama superat, quam virtus meretur & modestia respuit. Aliis peritioribus VILLAREGIJ nominis & familiæ, nusquam satis laudandæ, encomia celebranda relinquimus: Oratorum partes sustinere non valemus; sed opera eorum posteritati mandare nobis convenit; & in hoc felices nos reputamus, quod sæculis futuris toti Orbi notum fecerimus, unum extitisse temporibus nostris CAMILLUM illustri Primatiâ Maximum, Majoribus quoque suis majorem, cujus præclara merita casto silentio venerantes & admirantes, hoc unicum pro magno præmio laborum nostrorum reputavimus, quod qui tam maturè & sapienter de omnibus disponit, & judicat, nos non judicaverit alienos, sed idoneos qui se clientelâ singulari profiterentur esse

Amplitudini tuæ

Addictissimos & obsequentissimos
P. GUILLIMIN, & A. BEAUJOLLIN.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis magníſque beneficiis, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, ſolam veterem, ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probata fuerat, graviſſimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certè tanta verſionum varietas atque diverſitas, magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Jam enim hac noſtra ætate illud ferè eveniſſe conſtat, quòd S. Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices; cùm unuſquiſque pro arbitrio ſuo adderet vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta ſemper fuit auctoritas, támque excellens præſtantia, ut eam cæteris omnibus Latinis Editionibus longè anteferendam eſſe, apud æquos judices in dubium revocari non poſſet. Quinamque in ea Libri continentur (ut à Majoribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti Hieronymi tranſlatione, vel emendatione, ſuſcepti ſunt; partim retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieronymus communem & Vulgatam, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Veterem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus ſive Italæ editionis ſinceritate atque præſtantia, præclarum ſancti Auguſtini teſtimonium extat in ſecundo Libro de Doctrina Chriſtiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumfereban-

Præf. in Joſue.

S. Hier. in c. 49. Iſa. S. Auguſt. Lib. 2. Doctr. Chriſt. c. 15. S. Greg. Epiſt. Dedic.

ferebantur, Italam præferendam censuit, quòd esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eumenim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat; atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eumdem sanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudisse dicat: atque idcircò dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eámque ab Ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modò, sed etiam Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceteríque omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia, sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præstare se posse confidunt. Cæterùm ne tam fidelis translatio, támque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel injuria temporum, vel impressorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adjecit, ut hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissimè, quoad fieri posset, imprimeretur: neque ulli liceret eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit; & Pastorum Ecclesiæ, in tanto bono quàm diligentissimè retinendo & conservando, vigilantiam atque industriam excitavit. Et quamvis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude

ad Leand. c. 5. in fine.
S. Aug. ubi sup. Lib. 18. de Civ. Dei c. 43. Lib. 10. Moral. 24.
Lib. 6. Etym. c 5.
Lib. 1. de Divinis offic. 12.

laboraverint: quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia; & codices manuscripti complures & vetustiores Summi Pontificis jussu conquisiti, atque in Urbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum,& ipsa Scripturarum integritas ac puritas, ad curam Apostolicæ Sedis potissimùm pertinere cognoscitur: ideò Pius IV. Pontifex Maximus, pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliísque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectisquoque Hebraicis Græcísque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissimè castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verùm Conventum illum, ob varias gravissimásque Sedis Apostolicæ occupationes jam dudum intermissum, Sixtus V. divina providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari jussit. Quod cùm jam esset excusum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id verò cùm morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV. qui post Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliísque doctissimis viris, ad hoc iterùm deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. brevissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo benè juvante perfectum est. Accipe igitur Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem puriorémque esse minimè dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuscriptis, Hebræis Græcísque fontibus,& ipsis veterum Patrum commentariis conferendis,non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione, sicut nonnulla consultò mutata, ita etiam alia quæ mutanda

vide

videbantur, consultò immutata relicta sunt: tum quòd ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, S. Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facilè fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortasse, tam longo tempore identidem describendo, minus puri atque integri evaserunt: tum denique, quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus à Sede Apostolica delectis, propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem ac vulgatam editionem Latinam, à mendis veterum Librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, restituere; eáque restituta, ut quàm emendatissimè imprimeretur juxta Concilij Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber III. & IV. Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipsa etiam Manasse regis Oratio, quæ neque Hebraïcè, neque Græcè quidem exstat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes S. Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inseruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione ejusmodi adjumenta, pro studiosorum commoditate atque utilitate in posterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minimè annotentur.

Epist. ad Sumiam & Fretellam. Præf. Evang. ad Damasum.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Cum sacrorum Bibliorum vulgatæ Editionis Textus, summis laboribus ac vigiliis restitutus, & quàm accuratissimè mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in posterum idem Textus incorruptus, ut decet, conservetur, opportunè providere volentes, auctoritate Apostolica, tenore Præsentium districtiùs inhibemus, ne intra decem annos, à data præsentium numerandos, tam citra, quàm ultra montes, alibi quàm in nostra Vaticana Typographia, à quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito priùs exemplari in Typographia Vaticana excuso; cujus exemplaris forma, ne minimâ quidem particulâ de Textu mutatâ, additâ, vel ab eo detractâ, nisi aliquid occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifestè adscribendum sit, inviolabiliter observetur. Si quis verò Typographus in quibuscumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, & locis tam nostræ S. R. E. ditioni in temporalibus subjectis, quam non subjectis, hanc eandem Sacrarum Scripturarum editionem intra decennium prædictum quoquo modo, elapso autem decennio, aliter quàm juxta hujusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere vel evulgare; aut si quis Bibliopola à se vel ab aliis quibusvis, post datam præsentium, hujus editionis impressos libros, seu imprimendos à præfato restituto & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quàm à Typographo Vaticano, intra decennium excusos, pariter vendere, venales proponere, vel evulgare præsumpserit, ultra amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales; etiam majoris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: à qua nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit. Mandamus itaque universis & singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum & locorum etiam regularium Prælatis, ut præsentes litteras in suis quisque Ecclesiis & Jurisdictionibus ab omnibus inviolatè perpetuò observari curent ac faciant. Contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliáque opportuna juris & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus

Aposto

Apoſtolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, ac quarumcumque Eccleſiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Univerſitatum, etiam ſtudiorum generalium juramento, confirmatione Apoſtolica vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac privilegiis indultis, ac litteris Apoſtolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latiſſimè derogamus, ac derogatum eſſe decernimus. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis etiam in ipſis voluminibus impreſſis eadem, in judicio & extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipſis Præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die IX. *Novembris* M. D. XCII. *Pontificatus noſtri anno* I.

M. Vestrius Barbianus.

DE CANONICIS SCRIPTURIS
Decretum ex Concilio Tridentino,
SESSIONE QUARTA.

Acrosancta, Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuò ante oculos proponens, ut ſublatis erroribus, puritas ipſa Evangelij in Eccleſia conſervetur.

Et infrà:

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt verò infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, id eſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Joſue, Judicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias: Tobias, Judith, Eſther, Job, Pſalterium Davidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores: id eſt, Oſea, Joël, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti Novi: Quatuor Evangelia, ſecundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apoſtolorum à Luca Evangeliſta conſcripti: Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli; Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Joannis Apoſtoli tres: Jacobi Apoſtoli una: Judæ Apoſtoli una: & Apocalypſis Joannis

Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.

PRIVILEGIUM REGIS.

LUDOVICUS DEI GRATIA GALLIÆ ET NAVARRÆ REX, Charissimis nostris Consiliariis, Supremæ Curiæ Senatoribus, supplicum libellorum Regiæ nostræ Curiæ Magistris, Ballivis, Seneschallis, Præfectis, eorúmque Legatis, & quibuscumque aliis Judicibus & Administris, salutem dicimus. Nobis humiliter expositum fuit à parte dilecti nostri PETRI GUILLIMIN, Bibliopolæ & Typographi urbis nostræ Lugdunensis, se cupere typis edere Librum insequentem *Biblia Sacra vulgata Editionis Sixti V. jussu recognita, & Clementis VIII. auctoritate edita, distincta versiculis, &c.* Cui operi magnos impendit sumptus, quos recuperare vix posset, si quicumque alius Bibliopola aut Typographus prædictum Librum juxta ejus exemplar imprimendum susciperet: & ideo necessarias ad hoc auctoritatis nostræ litteras enixè postulat. Quapropter Nos ejus votis annuentes, ipsi hunc Librum quo libuerit charactere, volumine & forma typis mandare concedimus Præsentibus, idque per decennium, à die quo primùm è prelo nostrarum vi litterarum exierit; interdicentes ne quis Bibliopola Typographusve, aut alius quicumque cujuscumque autoritatis, eo currente tempore, in locis nostræ ditionis, sub quocumque quæsito prætextu, absque ejus licentia, vel ab ipso jus habentium, imprimere aut imprimi curare, aut vendere ausu temerario præsumat, sub amissionis Exemplarium pœna, nec non ter mille librarum mulcta, mediæ nobis, alterius verò partis Xenodochio universali, ab unoquoque transgressorum statim persolvendæ, cum indemnitate dicti exponentis: hac lege ut dicti libri duo Exemplaria in publica Bibliotheca nostra, tertium in Musæo nostro castelli Luparæ, quartum in Bibliotheca dilecti nostri Equitis Domini le Tellier, deponere teneatur: aliàs irritum hoc nostrum esse Privilegium volumus. Mandamus itaque vobis, uti per vos ipsi frui liceat jure suo pacificè & omnimodè; & ut ne sitis impedimento, sed auxilio. Volumus autem ut Exemplari harum Præsentium initio aut calci prædicti libri apposito fidea habeatur perinde atque Præsentibus. Jubemus ergo Apparitores nostros, aut eorum unum ad hoc requisitum, nullâ aliâ petitâ facultate, in hac parte, oppositionibus, appellationibus, cæterisque contrariis quibuscumque non obstantibus, munus suum obire; sic enim Nobis placitum. Datum in Regio nostro sancti Germani Palatio, dicto en Laye, die secundo Julij, anno millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, Regni nostri trigesimo-septimo.

De Mandato Regio,

LE PETIT.

Præscriptum in actis Communitatis Bibliopolarum, & Typographorum Parisiensium, Augusti primo, Anno Domini 1679. juxta Senatusconsultum diei 8. Aprilis, anni 1653. & Privati Consilij decretum 27. Februarij 1665.

COUTEROT, Synd.

Desiit Prælum 30. *Aprilis* 1680.

Suppeditata sunt Exemplaria.

ORDO

ORDO LIBRORUM
VETERIS TESTAMENTI.

LIBRI PRIMÆ PARTIS.

LIBRI SECUNDÆ PARTIS.

ORDO

ORDO LIBRORUM
NOVI TESTAMENTI.

LIBER

LIBER GENESIS,

HEBRAICE' BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De Mundi Creatione, Rerum creatarum distinctione & ornatu, déque hominis Formatione, cui subjecit Deus omnia quæ creaverat.

A 1
Psal.32. b.6.135. a.5. Eccl.18. a.1. Act.14. c.14.17. e.24.
N principio crea-
vit Deus cælum
& terram.
2 Terra au-
tem erat inanis
& vacua, & te-
nebræ erant su-
per faciem abys-
si: & Spiritus
Dei ferebatur su-
per aquas.
* Heb. 3 Dixitque Deus: * Fiat lux. Et facta est lux.
11.a.3. 4 Et vidit Deus lucem quòd esset bona: Et
divisit lucem à tenebris.
5 Appellavitque lucem Diem, & tenebras
Noctem: Factúmque est vespere & manè, dies
unus.
6 Dixit quoque Deus: Fiat Firmamen-
tum in medio aquarum: & dividat aquas ab
aquis.
* Psalm. 7 Et fecit Deus firmamentum, divisítque
135.a. aquas quæ erant sub firmamento, ab his * quæ
6.148. erant super firmamentum. Et factum est ita.
a.4. 8 Vocavítque Deus firmamentum, Cælum:
Jere.10. & factum est vespere & manè, dies secundus.
b.12.51. 9 Dixit verò Deus: Congregentur aquæ,
b.15. B quæ sub cælo sunt, in locum unum: & appareat
* Job.38. arida. Et factum est ita.
a.4. Psal.32. 10 Et vocavit Deus aridam, * Terram, con-
b.7.88. gregationésque aquarum appellavit Maria. Et
b.12. 135.a.6. vidit Deus quòd esset bonum.

11 Et ait: Germinet terra herbam virentem
& facientem semen, & lignum pomiferum fa-
ciens fructum juxta genus suum, cujus semen in
semetipso sit super terram. Et factum est ita.
12 Et protulit terra herbam virentem, & fa-
cientem semen juxta genus suum, lignúmque
faciens fructum, & habens unumquodque se-
mentem secundùm speciem suam. Et vidit Deus
quòd esset bonum.
13 Et factum est vespere & manè, dies tertius.
14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in fir-
mamento cæli, & dividant diem ac noctem, &
sint * in signa & tempora, & dies & annos: * Psalm.
15 Ut luceant in firmamento cæli, & illu- 135.a.
minent terram. Et factum est ita. 7.
16 Fecitque Deus duo luminaria magna: lu-
minare majus, ut præesset diei: & luminare mi-
nus, ut præesset nocti: & stellas.
17 Et posuit eas in firmamento cæli, ut lu-
cerent super terram,
18 Et præessent diei ac nocti, & dividerent lu-
cem ac tenebras. Et vidit Deus quòd esset bonũ.
19 Et factum est vespere & manè, dies quartus. C
20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile
animæ viventis, & volatile super terram sub fir-
mamento cæli.
21 Creavítque Deus cete grandia, & omnem
animam viventem atque motabilem, quam pro-
duxerant aquæ in species suas, & omne volatile
secundùm genus suum. Et vidit Deus quòd
esset bonum.

22 Benedixitque eis, dicens: Crescite, &
multiplicamini, & replete aquas maris: avésque
multiplicentur super terram.
23 Et factum est vespere & manè, dies quintus.
24 Dixit quoque Deus: Producat terra ani-
mam viventem in genere suo, jumenta, & repti-
lia, & bestias terræ secundùm species suas. Fac-
túmque est ita.
25 Et fecit Deus bestias terræ juxta species
suas, & jumenta & omne reptile terræ in genere
suo. Et vidit Deus quòd esset bonum.
* inf. 5. 26 Et ait: Faciamus hominem * ad imaginem
a. 1. 9. & similitudinem nostram: & præsit piscibus
a. 6. maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque
1. Cor. terræ, omníque reptili quod movetur in terra.
11. b. 7. Col. 3. b. 27 Et creavit Deus hominem ad imaginem
10. suam: * ad imaginem Dei creavit illum, * mas-
* Sap. 2. culum & feminam creavit eos.
c. 23. Eccl. 17. 28 Benedixítque illis Deus, & ait: * Cresci-
a. 1. te, & multiplicamini, & replete terram, & sub-
* Matt. jicite eam, & dominamini piscibus maris, & vo-
19. a. 4. * Inf. 8. latilibus cæli, & universis animantibus, quæ
c. 17. 9. moventur super terram.
a. 1. 29 Dixítque Deus: Ecce dedi vobis omnem
D herbam afferentem semen super terram, & uni-
versa ligna quæ habent in semetipsis sementem
* Inf. 9. generis sui, * ut sint vobis in escam:
a. 3. 30 Et cunctis animantibus terræ, omníque
volucri cæli, & universis quæ moventur in ter-
ra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad
vescendum. Et factum est ita.
* Eccl. 31 * Vidítque Deus cuncta quæ fecerat: &
39. b. 21. erant valdè bona. Et factum est vespere, & ma-
Mar. 7. d. 37. nè, dies sextus.

Caput II.

Deus, completo sex diebus opificio, septimo quiescit, cui & benedixit: hominem in Paradisum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit, cui Evam ex ipsius costâ in adjutorium formavit, ac matrimonium instituit.

A 1 IGitur perfecti sunt cæli & terra, & omnis
ornatus eorum.
2 Complevítque Deus die septimo opus
* Exod. suum quod fecerat: & * requievit die septimo
20. b. 11 ab universo opere quod patrarat.
31. d. 17 Et benedixit diei septimo: & sanctifica-
Deut. 5. b. 14. vit illum: quia in ipso cessaverat ab omni opere
Hebr. 4 b. 4. suo quod creavit Deus ut faceret.
4 Istæ sunt generationes cæli & terræ, quan-
do creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus
cælum & terram.
5 Et omne virgultum agri antequam orire-
tur in terra, omnémque herbam regionis prius-
quàm germinaret: non enim pluerat Dominus
Deus super terram, & homo non erat qui ope-
raretur terram.
6 Sed fons ascendebat è terra, irrigans uni-
versam superficiem terræ.
7 Formavit igitur Dominus Deus hominem
B de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spira-
* 1. Cor. culum vitæ, & * factus est homo in animam
15. f. 45. viventem.
8 Plantaverat autem Dominus Deus Para-
disum voluptatis à principio: in quo posuit ho-
minem quem formaverat.
9 Produxítque Dominus Deus de humo
omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum
suave: lignum etiam vitæ in medio Paradisi,
lignúmque scientiæ boni & mali.
10 Et fluvius egrediebatur de loco volupta-
tis ad irrigandum Paradisum, qui inde dividi-
tur in quatuor capita.
11 Nomen * uni Phison: ipse est qui circuit * Eccl. 24.
omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum: c. 35.
12 Et aurum terræ illius optimum est: ibi
invenitur bdellium, & lapis onychinus.
13 Et nomen fluvij secundi Gehon: ipse est
qui circumit omnem terram Æthiopiæ.
14 Nomen verò fluminis tertij, Tygris: ipse
vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus, C
ipse est Euphrates.
15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, &
posuit eum in paradiso voluptatis, ut operare-
tur & custodiret illum:
16 Præcepítque ei dicens: Ex omni ligno
paradisi comede:
17 De ligno autem scientiæ boni & mali ne
comedas, in quocumque enim die comederis
ex eo, morte morieris.
18 Dixit quoque Dominus Deus: Non est
bonum esse hominem solum: faciamus ei adju-
torium simile sibi.
19 Formatis igitur, Dominus Deus, de hu-
mo cunctis animantibus terræ, & universis vo-
latilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret
quid vocaret ea: * omne enim quod vocavit Psalm.
Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. 147. 4.
20 Appellavítque Adam nominibus suis D
cuncta animantia, & universa volatilia cæli, &
omnes bestias terræ: Adæ verò non invenieba-
tur adjutor similis ejus.
21 Immisit ergo Dominus Deus soporem in
Adam: cúmque obdormisset, tulit unam de
costis ejus, & replevit carnem pro ea.
22 Et ædificavit Dominus Deus costam,
quam tulerat de Adam, in mulierem: & addu-
xit eam ad Adam.
23 Dixítque Adam: * Hoc nunc, os ex ossi- * 1. Cor.
bus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur 11. b. 9.
Virago, quoniam de viro sumpta est. Mat. 19. a. 5.
24 Quamobrem relinquet homo patrem Mar. 10.
suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ: * a. 7. * Eph. 5.
& erunt duo in carne una. g. 31.
25 Erat autem uterque nudus, Adam scili- * 1. Cor.
cet & uxor ejus: & non erubescebant. 6. d. 16.

Caput III.

Serpentis astutia, primi parentes Dei præceptum transgrediuntur, Messias orbi promittitur; atque indicta singulis pœna, è paradiso pelluntur.

1 SEd & serpens erat callidior cunctis ani- A
mántibus terræ quæ fecerat Dominus Deus.
Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus,
ut non comederetis de omni ligno paradisi?
2 Cui respondit mulier: De fructu ligno-
rum, quæ sunt in paradiso, vescimur:
3 De fructu verò ligni, quod est in medio
para

paradiſi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur.

4 Dixit autem ſerpens ad mulierem: * Nequaquam morte moriemini. *2. Cor. 11.a.3.

5 Scit enim Deus quòd in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri: & eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum.

6 Vidit igitur mulier quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectúque delectabile: & tulit de fructu illius, & * comedit: deditque viro ſuo, qui comedit. *Eccli. 25.d.33. 1 Tim.2. d.14.

7 Et aperti ſunt oculi amborum: cúmque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.

B 8 Et cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe Adam & uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni paradiſi.

9 Vocavítque Dominus Deus Adam, & dixit ei: Ubi es?

10 Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiſo: & timui eò quòd nudus eſſem: & abſcondi me.

11 Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comediſti?

12 Dixítque Adam: mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.

13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Serpens decepit me, & comedi.

C 14 Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.

15 Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus.

16 Mulieri quoque dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios, & ſub viri poteſtate eris, * & ipſe dominabitur tui. *1. Cor. 14.g.34.

17 Adæ verò dixit: Quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.

18 Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ.

D 19 In ſudore vultus tui veſcêris pane, donec revertaris in terram de qua ſumptus es: quia pulvis es, & in pulverem reverteris.

20 Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ Heva: eò quòd mater eſſet cunctorum viventium.

21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos:

22 Et ait: Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum: nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.

23 Et emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis, ut operaretur terram, de qua ſumptus eſt.

24 Ejecítque Adam, & collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.

CAPUT IV.

Adam ex Eva gignit Cain & Abel: Impius Cain pium Abel fratrem occidit, & à Deo punitus, ac profugus vitam agens, Henoch genuit, ſed & Adam Seth generavit, cui natus eſt Enos.

1 ADam verò cognovit uxorem ſuam Hevam: quæ concepit & peperit Cain, dicens: Poſſedi hominem per Deum, A Heb.11. a.4.

2 Ruſúmque peperit fratrem ejus Abel. Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain agricola.

3 Factum eſt autem poſt multos dies ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino.

4 Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.

5 Ad Cain verò, & ad munera illius non reſpexit: iratúſque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus.

6 Dixítque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?

7 Nonne ſi benè egeris, recipies: ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit? ſed ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius. B

8 Dixítque Cain ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foras. Cúmque eſſent in agro, conſurrexit Cain adversùs fratrem ſuum Abel, & * interfecit eum. *Sap.10. a.3. Mat.23. d.35. 1 Ioan. 3.b.12. Iuda b. 11.

9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio. Num cuſtos fratris mei ſum ego?

10 Dixítque ad eum: Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

11 Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.

12 Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terrã.

13 Dixítque Cain ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.

14 Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me. C

15 Dixítque ei Dominus: Nequaquam ita fiet, ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuítque Dominus Cain, ſignum, ut non interficeret eum omnis qui inveniſſet eum.

16 Egreſſúſque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagã Eden.

17 Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ concepit & peperit Henoch; & ædificavit civitatem, vocavítque nomen ejus ex nomine filij ſui, Henoch.

18 Porrò Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviaël, & Maviaël genuit Mathuſaël, & Mathuſaël genuit Lamech.

19 Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20 Genuítque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque paſtorum.

21 Et nomen fratris ejus Jubal: ipſe fuit pater canentium cithara & organo. D

22 Sella quoque genuit Tubalcain qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris & ferri. Soror verò Tubalcain, Noëma.

23 Dixitque Lamech uxoribus suis Adæ & Sellæ. Audite vocem meam uxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum.

24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech verò septuagies septies.

25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam:& peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens. Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.

26 Sed & Seth natus est filius quem vocavit Enos: iste cœpit invocare nomen Domini.

Caput V.

Texitur genealogia Adæ ac posterorum per Seth, annique vitæ ipsorum usque ad Noë.

A 1 HIc est liber generationis Adam. In die qua creavit Deus hominem, * ad similitudinem Dei fecit illum;

* Sup.1. d.27. Infr.9. b.6. Sap.2. d.23. Eccl.17. a.1.

2 Masculum & fœminam creavit eos,& benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam,in die quo creati sunt.

3 Vixit autem Adam centum triginta annis, & genuit ad imaginem,& similitudinem suam; vocavitque nomen ejus Seth.

* 1.Par. 1.a.1. 4 Et facti sunt dies * Adam,postquam genuit Seth,octingenti anni: genuitque filios & filias.

5 Et factum est omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est.

6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.

7 Vixitque Seth postquam genuit Enos,octingentis septem annis,genuitque filios & filias.

B 8 Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus est.

9 Vixit verò Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.

10 Post cujus ortum vixit octingentis quindecim annis & genuit filios & filias.

11 Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus est.

12 Vixit quoque Cainan septuaginta annis; & genuit Malaleel.

13 Et vixit Cainan postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios & filias.

14 Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus est.

15 Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, & genuit Jared.

16 Et vixit Malaleel postquam genuit Jared, octingẽtis triginta annis:& genuit filios & filias.

17 Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus est.

18 Vixitque Jared centum sexaginta duobus annis, & genuit Henoch. C

19 Et vixit Jared postquam genuit Henoch, octingentis annis,& genuit filios & filias.

20 Et facti sunt omnes dies Jared nongenti sexaginta duo anni, & mortuus est.

21 Porrò Henoch vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalam. Eccl.44. c.16.

22 Et ambulavit Henoch cum Deo,& vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, & genuit filios & filias. Hebr.11. a.5.

23 Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni.

24 Ambulavitque cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.

25 Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech.

26 Et vixit Mathusala,postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, & genuit filios & filias. D

27 Et facti sunt omnes dies Mathusala nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est.

28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium:

29 Vocavitque nomen ejus Noë,dicens: Iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostratũ,in terra cui maledixit Dominus.

30 Vixitque Lamech postquam genuit Noë, quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios & filias.

31 Et facti sunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta septem anni, & mortuus est. Noë verò cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japheth.

Caput VI.

Hominis peccata fuere diluvij causa: Noë tamen justus inventus est,cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse & cunctorum animantium genera serventur.

1 CUmque cœpissent homines multiplicari super terram, & filias procreassent, A

2 Videntes filij Dei filias hominum quod essent pulchræ,acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3 Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum.

4 Gigantes autem erant super terram in diebus illis: postquam enim ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt,isti sunt potentes à sæculo viri famosi.

5 Videns autem Deus quòd multa malitia hominum esset in terra, & * cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, * Inf.8. d.21.

6 Pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus, Mat.15. c.19.

7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi à facie terræ, ab homine usque ad animantia, à reptili usque ad volucres cæli:pœnitet enim me fecisse eos. B

8 Noë verò invenit gratiam coram Domino.

9 Hæ sunt generationes Noë: * Noë vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. * Eccl. 44.c.17.

10 Et genuit tres filios Sem,Cham,& Japheth.

11 Corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate.

12 Cùmque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram) C

13 Dixit ad Noë : Finis univerſæ carnis ve-
nit coram me : repleta eſt terra iniquitate à facie
eorum,& ego diſperdam eos cum terra.
14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis : man-
ſiunculas in arca facies , & bitumine linies in-
trinſecus & extrinſecus.
15 Et ſic facies eam : Trecentorum cubito-
rum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubito-
rum latitudo,& triginta cubitorũ altitudo illius.
16 Feneſtram in arca facies,& in cubito con-
ſummabis ſummitatem ejus : oſtium autem ar-
cæ pones ex latere : deorſum, cœnacula,& triſ-
tega facies in ea.
17 Ecce ego adducam aquas diluvij ſuper
terram , ut interficiam omnem carnem , in qua
ſpiritus vitæ eſt ſubter cælum : Univerſa quæ
in terra ſunt , conſumentur.
D 18 Ponámque fœdus meum tecum : & in-
gredieris arcam tu,& filij tui , uxor tua,& uxo-
res filiorum tuorum , tecum.
19 Et ex cunctis animantibus univerſæ car-
nis bina induces in arcam,ut vivant tecum:maſ-
culini ſexus & fœminini.
20 De volucribus juxta genus ſuum , & de
jumentis in genere ſuo, & ex omni reptili terræ
ſecundùm genus ſuum : bina de omnibus ingre-
dientur tecum , ut poſſint vivere.
21 Tolles igitur tecum , ex omnibus eſcis,
quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te:&
erunt tam tibi quàm illis in cibum.
Hebr. 11.b.7. 22 Fecit igitur Noë omnia, quæ præceperat
illi Deus.

Caput VII.

Ingreſſo Noë cum ſuis in arcam, ſtatim aqua omnium montium cacumina centum quinquaginta diebus ſuperavit, reliquáque animantia ſubmerſit.

A 1 DIxítque Dominus ad eum : Ingredere tu,
* 2.Pet. 2.b.5. & omnis domus tua in arcam : te enim *
vidi juſtum coram me in generatione hac.
2 Ex omnibus animantibus mundis tolle
ſeptena & ſeptena, maſculum & fœminam : de
animantibus verò immundis duo & duo , maſ-
culum & fœminam.
3 Sed & de volatilibus cœli ſeptena & ſepte-
na, maſculum & fœminam : ut ſalvetur ſemen
ſuper faciem univerſæ terræ.
4 Adhuc enim & poſt dies ſeptem ego pluam
ſuper terram quadraginta diebus & quadragin-
ta noctibus : & delebo omnem ſubſtantiam
quam feci , de ſuperficie terræ.
5 Fecit ergo Noë omnia quæ mandaverat
ei Dominus.
B 6 Erátque ſexcentorum annorum quando
diluvij aquæ inundaverunt ſuper terram.*
* Matt. 24.d.37. Luc. 17. f.26. 1.Pet.3. d.20. 7 Et ingreſſus eſt Noë & filij ejus, uxor ejus
& uxores filiorum ejus cum eo , in arcam pro-
pter aquas diluvij.
8 De animantibus quoque mundis & im-
mundis , & de volucribus , & ex omni quod
movetur ſuper terram ,
9 Duo & duo ingreſſa ſunt ad Noë in arcam,
maſculus & fœmina,ſicut præceperat Dñs Noë.
10 Cumque tranſiſſent ſeptem dies , aquæ
diluvij inundaverunt ſuper terram.
11 Anno ſexcenteſimo vitæ Noë, menſe ſe-
cundo , ſeptimodecimo die menſis , rupti ſunt
omnes fontes abyſſi magnæ , & cataractæ cœli
apertæ ſunt.
12 Et facta eſt pluvia ſuper terram quadra-
ginta diebus & quadraginta noctibus.
13 In articulo diei illius ingreſſus eſt Noë,&
Sem,& Cham,& Japheth, filij ejus ; uxor illius, C
& tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam :
14 Ipſi & omne animal ſecundùm genus
ſuum , universáque jumenta in genere ſuo , &
omne quod movetur ſuper terram in genere
ſuo , cunctúmque volatile ſecundùm genus
ſuum , univerſæ aves, omneſque volucres,
15 Ingreſſæ ſunt ad Noë in arcam ; bina &
bina ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ.
16 Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus & fœmi-
na ex omni carne introïerunt , ſicut præceperat
ei Deus : & incluſit eum Dominus de foris.
17 Factumque eſt diluvium quadraginta
diebus ſuper terram:& multiplicatæ ſunt aquæ,
& elevaverunt arcam in ſublime à terra.
18 Vehementer enim inundaverunt:& om-
nia repleverunt in ſuperficie terræ : porrò arca
ferebatur ſuper aquas.
19 Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper ter- D
ram : opertíque ſunt omnes montes excelſi ſub
univerſo cælo.
20 Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper
montes , quos operuerat.
21 * Conſumptáque eſt omnis caro quæ *Sap.10. a.4. Eccleſ.39. c.28. 1.Pet.3. d.20.
movebatur ſuper terram , volucrum , animan-
tium , beſtiarum , omniúmque reptilium, quæ
reptant ſuper terram : univerſi homines ;
22 Et cuncta,in quibus ſpiraculum vitæ eſt
in terra , mortua ſunt.
23 Et delevit omnem ſubſtantiam, quæ erat
ſuper terram , ab homine uſque ad pecus , tam
reptile quàm volucres cæli : & deleta ſunt de
terra : remanſit autem ſolus Noë , & qui cum
eo erant in arca.
24 Obtinueruntque aquæ terram centum
quinquaginta diebus.

Caput VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvij , poſt corvi ac columbæ emiſſionem, Noe cum univerſis qui in arca continebantur, egreditur: & altari extructo offert Deo, in gratiarum actionem holocauſta, quibus placatus Deus promittit nunquam deinceps fore diluvium.

1 REcordatus autem Deus Noë, cunctorúm- A
que animantium , & omnium jumento-
rum , quæ erant cum eo in arca , adduxit ſpiri-
tum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquæ.
2 Et clauſi ſunt fontes abyſſi , & cataractæ
cæli : & prohibitæ ſunt pluviæ de cælo.
3 Reverſæque ſunt aquæ de terra euntes &
redeuntes : & cœperunt minui poſt centum
quinquaginta dies.
4 Requievítque arca menſe ſeptimo, vigeſi-
moſeptimo die menſis, ſuper montes Armeniæ.
5 At verò aquæ ibant & decreſcebant uſque
ad decimum menſem : decimo enim menſe, pri-
ma die menſis, apparuerũt cacumina montium.

B

6 Cùmque transissent quadraginta dies, aperiens Noë fenestram arcæ, quam fecerat, dimisit corvum:

7 Qui egrediebatur, & non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.

8 Emisit quoque columbam post eum, ut videret si jam cessassent aquæ super faciem terræ.

9 Quæ cùm non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram: extenditque manum, & apprehensam intulit in arcam.

10 Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca.

11 At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo; intellexit ergo Noë quòd cessassent aquæ super terram.

C

12 Expectavitque nihilominùs septem alios dies: & emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum.

13 Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mēsis, imminutæ sunt aquæ super terram: & aperiēs Noë tectum arcæ, aspexit, viditque quòd exiccata esset superficies terræ.

14 Mense secundo, septimo & vigesimo die mensis, arefacta est terra.

15 Locutus est autem Deus ad Noë, dicens:

16 Egredere de arca, tu & uxor tua, filij tui & uxores filiorum tuorum tecum:

* Sup. 1. c. 22. d. 28. Inf. 9. a. 1. b. 7.

17 Cuncta animantia quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quàm in bestiis & universis reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum, & ingredimini super terram: * crescite & multiplicamini super eam.

18 Egressus est ergo Noë, & filij ejus; uxor illius, & uxores filiorum ejus, cum eo.

D

19 Sed & omnia animantia, jumenta, & reptilia quæ reptant super terram, secundùm genus suum, egressa sunt de arca.

20 Ædificavit autem Noë altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare.

* Sup. 6. a. 5. Matth. 15. c. 19.

21 Odoratúsque est Dominus odorem suavitatis, & ait: Nequaquam ultrà maledicam terræ propter homines: * sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultrà percutiam omnem animam viventem sicut feci.

22 Cunctis diebus terræ, sementis & messis, frigus & æstus, æstas & hyems, nox & dies non requiescent.

Caput IX.

Deus Noë ac filiis ejus benedicit, cunctáque animantia unà cum piscibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis sanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendo ampliùs aquis diluvij, iride firmatur. Noë ebrium videns filius Cham, in Chanaan filio maledicitur: Sem verò & Japheth benedicuntur.

A

* Sup. 1. c. 22. d. 28. 8. c. 17.

1 BEnedixítque Deus Noë & filiis ejus. Et dixit ad eos: * Crescite & multiplicamini, & replete terram.

2 Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ, & super omnes volucres cæli, cum universis quæ moventur super terram: omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt.

* Sup. 1. d. 29.

3 Et omne quod movetur & vivit, * erit vobis in cibū: quasi olera virentia tradidi vobis omnia.

* Lev. 17. d. 14.

4 * Excepto, quòd carnem cum sanguine non comedetis.

5 Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum: & de manu hominis, de manu viri & fratris ejus, requiram animam hominis.

B

* Matth. 26. e. 52. * Apoc. 13. c. 10. * Sup. 1. d. 28. 8. c. 17.

6 Quicumque * effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: * ad imaginem quippe Dei factus est homo.

7 * Vos autem crescite & multiplicamini, & ingredimini super terram, & implete eam.

8 Hæc quoque dixit Deus ad Noë, & ad filios ejus cum eo.

9 Ecce ego statuam pactum meum vobiscum, & cum semine vestro post vos:

10 Et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum, tam in volucribus quàm in jumentis & pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, & universis bestiis terræ.

* Isa. 54. d. 9.

11 * Statuam pactum meum vobiscum, & nequaquam ultrà interficietur omnis caro aquis diluvij, neque erit deinceps diluvium dissipans terram.

12 Dixítque Deus: Hoc signum fœderis quod do inter me & vos, & ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in generationes sempiternas.

13 Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram.

C

* Eccl. 43. b. 12.

14 * Cúmque obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus in nubibus:

15 Et recordabor fœderis mei vobiscum, & cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: & non erunt ultrà aquæ diluvij ad delendum universam carnem.

16 Erítque arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni quod pactum est inter Deum & omnem animam viventem universæ carnis quæ est super terram.

17 Dixítque Deus ad Noë: Hoc erit signum fœderis, quod constitui inter me & omnem carnem super terram.

18 Erant ergo filij Noë, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, & Japheth: porrò Cham ipse est pater Chanaan.

19 Tres isti filij sunt Noë: & ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram.

D

20 Cœpítque Noë vir agricola exercere terram, & plantavit vineam.

21 Bibénsque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.

22 Quod cùm vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras.

23 At verò Sem & Japheth pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui: faciésque eorum aversæ erant, & patris virilia non viderunt.

24 Evigilans autem Noë ex vino, cùm didicisset quæ fecerat ei filius suus minor,

25 Ait:

25 Ait: Maledictus Chanaan, servus servo-
rum erit fratribus suis.
26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus
Sem, sit Chanaan servus ejus.
27 Dilatet Deus Japheth, & habitet in taber-
naculis Sem, sitque Chanaan servus ejus.
28 Vixit autem Noë post diluvium trecentis
quinquaginta annis.
29 Et impleti sunt omnes dies ejus nongen-
torum quinquaginta annorum: & mortuus est.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noe, à quibus divisæ sunt gentes post diluvium, & orti omnes Mortales.

A 1. Par. 1. a. 5. 1 HÆ sunt generationes filiorum Noë, Sem,
Cham & Japheth: natique sunt eis filij
post diluvium.
2 Filij Japheth: Gomer, & Magog, & Ma-
dai, & Javan, & Thubal, & Mosoch, & Thiras.
3 Porrò filij Gomer: Ascenez & Riphath
& Thogorma.
4 Filij autem Javan: Elisa & Tharsis, Cet-
thin, & Dodanin.
5 Ab his divisæ sunt insulæ gentium in re-
gionibus suis: unusquisque secundùm linguam
suam & familias suas in nationibus suis.
6 Filij autem Cham: Chus & Mesraïm, &
Phuth, & Chanaan.
7 Filij Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, &
Rhegma, & Sabathaca. Filij Regma: Saba, &
Dadan.
B 8 Porrò Chus genuit Nemrod: ipse cœpit
esse potens in terra,
9 Et erat robustus venator coram Domino.
Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod ro-
bustus venator coram Domino.
10 Fuit autem principium regni ejus Baby-
lon, & Arach, & Achad & Chalanne, in terra
Sennaar.
11 De terra illa egressus est Assur, & ædifi-
cavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale.
12 Resen quoque inter Niniven & Chale:
hæc est civitas magna.
13 At verò Mesraïm genuit Ludim, & Ana-
mim, & Laabim, Nephtuim,
14 Et Phetrusim, & Chasluim: de quibus
egressi sunt Philisthiim & Caphtorim.
15 Chanaan autem genuit Sidonem primo-
genitum suum, Hethæum,
16 Et Jebusæum, & Amorrhæum, Gergesæum,
17 Hevæum, & Aracæum: Sinæum,
C 18 Et Aradium, Samaræum, & Amathæum: &
post hæc disseminati sunt populi Chananæorum.
19 Factique sunt termini Chanaan venien-
tibus à Sidone Geraram usque Gazan, donec
ingrediaris Sodomam & Gomorrham, & Ada-
mam, & Seboim, usque Lesa.
20 Hi sunt filij Cham in cognationibus, &
linguis, & generationibus, terrisque & genti-
bus suis.
21 De Sem quoque nati sunt, patre omnium
filiorum Heber, fratre Japheth majore.
* 1. Par. 1. b. 17. 22 * Filij Sem: Ælam & Assur, & Arphaxad,
& Lud, & Aram.
23 Filij Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.
24 At verò Arphaxad genuit Sale, de quo
ortus est Heber.
25 Natique sunt Heber filij duo: nomen uni
Phaleg, eò quòd in diebus ejus divisa sit terra: D
& nomen fratris ejus Jectan.
26 Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph,
& Asarmoth, Jare,
27 Et Aduran, & Uzal, & Decla,
28 Et Ebal, & Abimaël, Saba,
29 Et Ophir, & Hevila, & Jobab; omnes isti
filij Jectan.
30 Et facta est habitatio eorum de Messa per-
gentibus usque Sephar montem orientalem.
31 Isti filij Sem, secundùm cognationes, &
linguas, & regiones, in gentibus suis.
32 Hæ familiæ Noë juxta populos, & na-
tiones suas. Ab his divisæ sunt gentes in terra
post diluvium.

CAPUT XI.

In turris Babel ædificatione, superborum fastus, ac lingua confunditur. Sem genealogia usque ad Abram texitur.

1 ERat autem terra labij unius, & sermonum A
eorundem. Sap. 10. a. 5.
2 Cúmque proficiscerentur de oriente, inve-
nerunt campum in terra Sennaar, & habitave-
runt in eo.
3 Dixitque alter ad proximum suum, Veni-
te, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Ha-
buerúntque lateres pro saxis, & bitumen pro
cæmento.
4 Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civi-
tatem & turrim, cujus culmen pertingat ad cæ-
lum: & celebremus nomen nostrum antequam
dividamur in universas terras.
5 Descendit autem Dominus ut videret civi-
tatem & turrim, quam ædificabant filij Adam,
6 Et dixit: Ecce, unus est populus, & unum
labium omnibus: cœperúntque hoc facere, nec
desistent à cogitationibus suis, donec eas opere
compleant.
7 Venite igitur, descendamus, & confunda- B
mus ibi linguam eorum, ut non audiat unus-
quisque vocem proximi sui.
8 Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco
in universas terras, & cessaverunt ædificare civi-
tatem.
9 Et idcircò vocatum est nomen ejus Babel,
quia ibi confusum est labium universæ terræ:
& inde dispersit eos Dominus super faciem
cunctarum regionum.
10 Hæ sunt generationes Sem: * Sem erat
centum annorum quando genuit Arphaxad, * 1. Par. 1. b. 17.
biennio post diluvium.
11 Vixitque Sem postquam genuit Arpha-
xad, quingentis annis, & genuit filios & filias.
12 Porrò Arphaxad vixit triginta quinque
annis, & genuit Sale.
13 Vixitque Arphaxad postquam genuit Sale,
trecentis tribus annis, & genuit filios & filias.
14 Sale quoque vixit triginta annis, & ge-
nuit Heber.

C 15 Vixítque Sale postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis, & genuit filios & filias.

16 Vixit autem Heber triginta quatuor annis, & genuit Phaleg.

17 Et vixit Heber postquã genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios & filias.

18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu.

* 1. Par. 1. b. 19. 19 * Vixítque Phaleg postquam genuit Reu, ducentis novem annis: & genuit filios & filias.

20 Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug.

21 Vixit quoque Reu postquam genuit Sarug, ducentis septem annis: & genuit filios & filias.

22 Vixit verò Sarug triginta annis, & genuit Nachor.

23 Vixítque Sarug postquam genuit Nachor, ducentis annis: & genuit filios & filias.

24 Vixit autem Nachor viginti novem annis, & genuit Thare.

25 Vixítque Nachor postquam genuit Thare, centum decem, & novem annis: & genuit filios & filias.

D 26 Vixítque Thare septuaginta * annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran. * Jos. 24. a. 2.

27 Hæ sunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. Porrò Aran genuit Lot. 1. Par. 1. b. 26.

28 Mortuúsque est Aran ante Thare patrem suũ in terra nativitatis suæ in Ur Chaldæorum.

29 Duxerunt autem Abram & Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai, & nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran, patris Melchæ, & patris Ieschæ.

30 Erat autẽ Sarai sterilis, nec habebat liberos.

* Jos. 24. a. 2. 2 Esd. 9. b. 7. * Judith. 5. b. 7. Act. 7. a. 2. 31 * Tulit itáque Thare Abram filium suum, & Lot filium Aran, filium filij sui, & Sarai nurum suam, uxorem Abram filij sui, & eduxit eos de Ur Chaldæorum, * ut irent in terrã Chanaan: veneruntque usque Haran, & habitaverunt ibi.

32 Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haran.

Caput XII.

Abram Dei mandato parens, promissáque accipiens, patria relicta, comitante Lot, peregrinatur in Chanaan, & Domino in Sichem & Bethel sacrificat. Inde propter famem Ægyptum ingressus, uxorem suam vocat sororem; quam in domum Regis Pharaonis sublatam postea, recipit intactam.

A Act. 7. a. 3. 1 Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrabo tibi.

2 Faciámque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erísque benedictus.

3 Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque * In te benedicentur universæ cognationes terræ. * Inf. 18 c. 18. 22. d. 17. Gal. 3. b. 8.

4 Egressus est itaque * Abram sicut præceperat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: septuaginta quinque annorum erat Abram cùm egrederetur de Haran. * Heb. 11. b. 8.

5 Tulítque Sarai uxorem suam, & Lot filium fratris sui, universámque substantiam quam possederant, & animas quas fecerant in Haran: & egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cúmque venissent in eam,

6 Pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem: Chananæus autem tunc erat in terra. B

7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: * Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. * Inf. 13. c. 15. 15. d. 18. 26. a. 4. Deut. 34. b. 4.

8 Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi altare Domino, & invocavit nomen ejus.

9 Perrexítque Abram vadens, & ultrà progrediens ad meridiem.

10 Facta est autem fames in terra: descendítque Abram in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi: prævaluerat enim fames in terra. C

11 Cúmque propè esset, ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi quod pulchra sis mulier.

12 Et quòd cùm viderint te Ægyptij, dicturi sunt: Uxor ipsius est: & interficient me, & te reservabunt.

13 * Dic ergo, obsecro te, quòd soror mea sis: ut benè sit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui. * Inf. 20. c. 11.

14 Cùm itaque ingressus esset Abram Ægyptum, viderunt Ægyptij mulierem quòd esset pulchra nimis.

15 Et nuntiaverunt principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum: & sublata est mulier in domum Pharaonis.

16 Abram verò benè usi sunt propter illam: fueruntque ei oves, & boves, & asini, & servi & famulæ, & asinæ & cameli. D

17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Sarai uxorem Abram.

18 Vocavítque Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare non indicasti quòd uxor tua esset?

19 Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade.

20 Præcepítque Pharao super Abram viris: & deduxerunt eum, & uxorem illius, & omnia quæ habebat.

Caput XIII.

Abram & Lot Ægypto egressi, præ nimia opulentia separantur; & Lot Jordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: ubi rursum Dei promissiones de multiplicando semine, terráque possidenda, accipit.

1 Ascendit ergo Abram de Ægypto, ipse & uxor ejus, & omnia quæ habebat, & Lot cum eo, ad Australem plagam. A

2 Erat autem dives valdè in possessione auri & argenti.

3 Reversúsque est per iter, quo venerat, à meridie in Bethel, usque ad locum ubi priùs fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai:

4 In

*Sup. 12.b. 4 In loco altaris * quod fecerat priùs, & invocavit ibi nomen Domini.

5 Sed & Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, & armenta, & tabernacula.

B 6 Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul: *erat quippe substantia eorum multa, & nequibant habitare communiter. *Infr. 36. a.

7 Unde & facta est rixa inter pastores gregum Abram & Lot. Eo autem tempore Chananæus & Pherezæus habitabant in terra illa.

8 Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit jurgium inter me & te, & inter pastores meos & pastores tuos: fratres enim sumus.

9 Ecce universa terra coram te est: recede à me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.

10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circà regionem Jordanis, quæ universa irrigabatur, antequam subverteret Dominus Sodomam & Gomorrham, sicut paradisus Domini, & sicut Ægyptus venientibus in Segor.

C 11 Elegitque sibi Lot regionem circa Jordanem, & recessit ab oriente: divisique sunt alterutrum à fratre suo.

12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot verò moratus est in oppidis, quæ erant circa Jordanem, & habitavit in Sodomis.

13 Homines autem Sodomitæ pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis.

14 Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: * Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem. *Sup. 12. b. 7. Inf. 15. c. 18 & 26. a. 4. Deut. 34. b. 4.

15 Omnem terram, quam conspicis, tibi dabo & semini tuo usque in sempiternum.

16 Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ: si quis potest hominũ numerare pulverem

D terræ, semen quoque tuum numerare poterit.

17 Surge, & perambula terram in longitudine, & in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.

18 Movens igitur tabernaculũ suum Abram, venit & habitavit juxta cõvallem Mambre, quæ est in Hebron: ædificavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devictis quinque regibus, ac spoliatis Sodomis, Lot cum plerisque aliis captivus ducitur à quatuor regibus victoribus: quos Abram persecutus, omnes captivos, spoliaque reduxit: lætusque pro victoria, decimas dat Melchisedecho, à quo benedictione accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

A 1 FActum est autem in illo tempore, ut Amraphel Rex Sennaar, & Arioch Rex Ponti, & Chodorlahomor Rex Elamitarum, & Thadal Rex Gentium,

2 Inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Bersa regem Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ, ipsa est Segor.

3 Omnes hi convenerunt in vallem Silvestrem, quæ nunc est mare salis.

4 Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, & tertiodecimo anno recesserunt ab eo.

5 Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, & reges qui erant cum eo: percusseruntque Raphaim in Astarothcarnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Save Cariathaim,

6 Et Chorræos in montibus Seir, usque ad Campestria Pharan, quæ est in solitudine.

7 Reversique sunt, & venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: & percusserunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæum qui habitabat in Asasonthamar.

8 Et egressi sunt, rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, nec non & rex Balæ, quæ est Segor: & direxerunt aciem contra eos in valle Silvestri. B

9 Scilicet adversùs Chodorlahomor regem Elamitarum, & Thadal regem Gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque.

10 Vallis autem Silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Gomorrhæ, terga verterunt, ceciderúntque ibi: & qui remanserant, fugerunt ad montem.

11 Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum & Gomorrhæ, & universa quæ ad cibum pertinent, & abierunt:

12 Necnon & Lot & substantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis. C

13 Et ecce unus qui evaserat, nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre Amorrhæi, fratris Escol, & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

14 Quod cùm audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem & octo, & persecutus est usque Dan.

15 Et divisis sociis, irruit super eos nocte: percussitque eos, & persecutus est eos usque Hoba, quæ est ad lævam Damasci.

16 Reduxitque omnem substantiam, & Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque & populum.

17 Egressus est autem rex Sodomorum in occursum ejus, postquam reversus est à cæde Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant in valle Save, quæ est vallis regis.

18 * At verò Melchisedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, D *Heb. 7. a. 1.

19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cœlum & terram,

20 Et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cætera tolle tibi.

22 Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dñm Deum excelsum possessorẽ cæli & terræ,

23 Quòd à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne dicas, Ego ditavi Abram:

24 Exceptis his, quæ comederunt juvenes, & partibus virorum qui venerunt mecum, Aner, Escol, & Mambre: isti accipient partes suas.

CAPUT XV.

Deus Abræ de posteritate desperanti filium promittit, cui credens Abram justificatur, & in signum promissæ terræ, præscriptum à Domino offert sacrificium, auditque suæ posteritatis futuram peregrinationem.

A 1 HIs itaque transactis, factus est sermo
Domini ad Abram per visionem dicens:
Noli timere Abram, ego protector tuus sum,
& merces tua magna nimis.
2 Dixitque Abram; Domine Deus, quid dabis
mihi? ego vadam absque liberis, & filius procuratoris
domus meæ iste Damascus Eliezer.
3 Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti
semé: & ecce vernaculus meus, hæres meus erit.
4 Statimque sermo Domini factus est ad eum,
dicens: Non erit hic hæres tuus, sed qui egredietur
de utero tuo, ipsum habebis hæredem.
B 5 Eduxitque eum foras, & ait illi: * Suspice
*Rom 4. c. 18. cœlum, & numera stellas, si potes. Et dixit ei:
Sic erit semen tuum.
*Rom 4. a. 3. Gal. 3. a. 6. Iac. 2. a. 6. 6 * Credidit Abram Deo, & reputatum est
illi ad justitiam.
7 Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi
te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram
istam, & possideres eam.
d. 23. 8 At ille ait: Domine Deus, unde scire possum
quòd possessurus sim eam?
9 Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi,
vaccam triennem, & capram trimam, & arietem
annorũ trium, turturem quoque & columbam.
* Ier. 34. d. 18. 10 Qui tollens universa hæc, * divisit ea per
medium, & utrasque partes contra se altrinsecus
posuit: aves autem non divisit.
11 Descenderúntque volucres super cadavera,
& abigebat eas Abram.
C 12 Cúmque sol occumberet, sopor irruit super
Abram, & horror magnus, & tenebrosus
invasit eum.
13 Dictúmque est ad eum: Scito prænoscens
*Act. 7. a. 6. quòd * peregrinum futurum sit semen tuum
in terra non sua, & subjicient eos servituti, &
affligent quadringentis annis.
14 Verumtamen gentem, cui servituri sunt,
ego judicabo, & post hæc egredientur cum
magna substantia.
15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus
in senectute bona.
D 16 Generatione autem quarta revertentur
huc: necdum enim completæ sunt iniquitates
Amorrhæorum usque ad præsens tempus.
17 Cùm ergo occubuisset sol, facta est caligo
*Sup. 12. b. 7. 13. tenebrosa, & apparuit clibanus fumans, &
lampas ignis transiens inter divisiones illas.
18 In illo die* pepigit Dominus fœdus cum
6 51. Infr. 26. a. 4. Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc
à fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum
Euphraten.
Deut. 34. b. 4. 19 Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos,
20 Et Hethæos, & Pherezæos, Raphaim
3 Reg. 4. c. 21. quoque,
21 Et Amorrhæos, & Chananæos, & Gergesæos,
2. Par. 9. f. 26. & Jebusæos.

CAPUT XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ uxor: quæ ubi concepisset, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init; sed jussu Angeli eidem submissa, parit Ismaelem.

1 IGitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos: A
sed habens ancillam Ægyptiam nomine
Agar,
2 Dixit marito suo: Ecce conclusit me Dominus,
ne parerem, ingredere ad ancillam
meam, si fortè saltem ex illa suscipiam filios.
Cúmque ille acquiesceret deprecanti,
3 Tulit Agar Ægyptiam ancillam suam, post
annos decem quàm habitare cœperant in terra
Chanaan: & dedit eam viro suo uxorem.
4 Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse B
se videns, despexit dominam suam.
5 Dixitque Sarai ad Abram: Iniquè agis contra
me: ego dedi ancillam meam in sinum
tuum, quæ videns quòd conceperit, despectui
me habet, judicet Dominus inter me & te.
6 Cui respondens Abram: Ecce, ait ancilla
tua in manu tua est, utere ea ut libet. Affligente
igitur eam Sarai, fugam iniit.
7 Cúmque invenisset eam Angelus Domini
juxta fontem aquæ in solitudine, qui est in via
Sur in deserto,
8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde
venis? & quò vadis? quæ respondit: A facie
Sarai dominæ meæ ego fugio.
9 Dixítque ei angelus Domini: Revertere ad C
dominam tuam, & humiliare sub manu illius.
10 Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo
semen tuum, & non numerabitur præ
multitudine.
11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti, & paries
filium: vocabisque nomen ejus Ismaël, eò
quòd audierit Dominus afflictionem tuam.
12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra
omnes, & manus omnium contra eum: & è regione
universorum fratrum suorum figet tabernacula.
13 Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur
ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit
enim: Profectò hîc vidi posteriora videntis me.
14 Propterea appellavit puteum illum, Puteum Infr. 24. g. 62.
viventis & videntis me. Ipse est inter
Cades & Barad.
15 Peperítque Agar Abræ filium: qui vocavit
nomen ejus Ismael.
16 Octoginta & sex annorum erat Abram
quando peperit ei Agar Ismaëlem.

CAPUT XVII.

Abræ repetuntur promissiones, ipsius & Sarai nomina immutantur, circumcisio præcipitur ut fœderis signum, filius ex Sara promittitur una cum successu Ismaelis, & Abraham circumcisionis præceptum exequitur.

1 POstquàm verò nonaginta & novem annorum A
esse cœperat, apparuit ei Dominus:
dixítque ad eum: Ego Deus omnipotens:
ambula coram me, & esto perfectus.
2 Ponamque fœdus meum inter me & te, &
multiplicabo te vehementer nimis.
3 Cecidit Abram pronus in faciem.
4 Dixítque ei Deus: Ego sum, & pactum
meum

*Eccl. meum tecum, *erísque pater multarũ gentium.
44.c. 5 Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram:
20. Rom. sed appellaberis Abraham: quia patrem multa-
4.c. rum gentium constitui te.
17. 6 Faciamque te crescere vehementissime, &
ponam te in gentibus, regésq; ex te egredientur.
7 Et statuam pactum meum inter me & te,
& inter semen tuum post te in generationibus
suis, fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus, &
seminis tui post te.
8 Dabóque tibi & semini tuo terram pere-
B grinationis tuæ, omnem terram Chanaan in
possessionem æternam, eróque Deus eorum.
*Act. 9 Dixit iterùm Deus ad Abraham: * Et tu
7.a.8. ergo custodies pactum meum, & semen tuum
post te in generationibus suis.
10 Hoc est pactum meum quod observabi-
tis inter me & vos, & semen tuum post te:
Circumcidetur ex vobis omne masculinum:
11 Et circumcidetis carnem præputij vestri,
*Lev. ut sit * in signum fœderis inter me & vos.
12.a. 12 Infans octo dierum circumcidetur in vo-
Luc. bis, omne masculinũ in generationibus vestris:
2.c.21. tam vernaculus, quàm emptitius circumcide-
Rom. tur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra.
4.b.11 13 Eritque pactum meum in carne vestra in
fœdus æternum.
14 Masculus, cujus præputij caro circumcisa
non fuerit, delebitur anima illa de populo suo:
quia pactum meum irritum fecit.
15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai
C uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram.
16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi fi-
lium cui benedicturus sum, eritque in nationes,
& reges populorum orientur ex eo.
17 Cecidit Abraham in faciem suam, & risit,
dicens in corde suo: Putasne centenario nasce-
tur filius? & Sara nonagenaria pariet?
18 Dixítque ad eum: Utinam Ismaël vivat
coram te.
*Inf. 19 Et ait Deus ad Abraham: * Sara uxor tua
18.b. pariet tibi filium, vocabísque nomen ejus Isaac,
10.21. & constituam pactum meum illi in fœdus sem-
a.2. piternum, & semini ejus post eum.
20 Super Ismaël quoque exaudivi te: ecce,
benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum
valdè: duodecim duces generabit, & faciam
illum in gentem magnam.
21 Pactum verò meũ statuam ad Isaac, quem
pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.
D 22 Cúmque finitus esset sermo loquentis
cum eo, ascendit Deus ab Abraham.
23 Tulit autem Abraham Ismaël filiũ suum,
& omnes vernaculos domus suæ: universósque
quos emerat, cũctos mares ex omnibus viris do-
mus suæ: & circumcidit carnem præputij eo-
rum, statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus.
24 Abraham nonaginta & novem erat anno-
rum quando circumcidit carnem præputij sui.
25 Et Ismaël filius tredecim annos impleve-
rat tempore circumcisionis suæ.
26 Eadem die circumcisus est Abraham &
Ismaël filius ejus.
27 Et omnes viri domus illius, tam verna-
culi, quàm emptitij & alienigenæ pariter cir-
cumcisi sunt.

Caput XVIII.

Angeli tres ab Abraham hospitio suscepti, filium ex Sara promittunt: qua ob id ridens, corripitur. Sodomorum eversio prædicitur, pro quibus Abraham sæpius deprecatur.

1 APparuit autem ei Dominus in convalle A
Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui, Heb.
in ipso fervore diei. 13.a.
2 Cúmque elevasset oculos, apparuerunt ei 2.
tres viri stantes propè eum: quos cùm vidisset,
cucurrit in occursum eorum de ostio taberna-
culi, & adoravit in terram.
3 Et dixit: Domine, si inveni gratiam in ocu-
lis tuis, ne transeas servum tuum:
4 Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate pe-
des vestros, & requiescite sub arbore.
5 Ponámque buccellam panis, & confortate
cor vestrum, posteà transibitis: idcircò enim
declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt:
Fac ut locutus es.
6 Festinavit Abraham in tabernaculum ad
Saram, dixítque ei: Accelera, tria sata similæ
commisce, & fac subcinericios panes.
7 Ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit
inde vitulum tenerrimum & optimum, dedít-
que puero: qui festinavit & coxit illum.
8 Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum
quem coxerat, & posuit coram eis, ipse verò
stabat juxta eos sub arbore.
9 Cúmque comedissent, dixerunt ad eum: B
Ubi est Sara uxor tua? ille respondit: Ecce in
tabernaculo est.
10 Cui dixit: *Revertens veniam ad te tẽpore *Sup.
isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. 17. c.
Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi. 19. Infr.
11 Erant autem ambo senes, provectæque 21.a.1
ætatis, & desierant Saræ fieri muliebria. Rom.
12 Quæ risit occultè, dicens: Postquam con- 9.b.9.
senui, & * dominus meus vetulus est, volupta- * 1.
ti operam dabo? Pet.3.
a.6.
13 Dixit autem Dominus ad Abraham. Qua-
re risit Sara, dicẽs: Num verè paritura sum anus?
14 Numquid Deo quidquam est difficile?
juxta condictum revertar ad te hoc eodem
tempore, vita comite, & habebit Sara filium.
15 Negavit Sara dicens, non risi: timore perter-
rita. Dominus autẽ: Non est, inquit, ita: sed risisti.
16 Cùm ergo surrexissent inde viri, direxe-
runt oculos contra Sodomam: & Abraham si-
mul gradiebatur, deducens eos.
17 Dixítque Dominus: Num celare potero
Abraham quæ gesturus sum:
18 Cùm futurus sit in gentem magnam, ac
robustissimam, & BENEDICENDÆ sint in illo Sup.
omnes nationes terræ? 12.a.3
19 Scio enim quòd præcepturus sit filiis suis, Inf.22
& domui suæ post se, ut custodiant viam Domi- d.18.
ni, & faciant judicium & justitiam: ut adducat C
Dominus propter Abraham omnia quæ locu-
tus est ad eum.
20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodo-

morum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.
21 Descendam & videbo, utrùm clamorem
qui venit ad me, opere compleverint: an non
est ita, ut sciam.
22 Converterúntque se inde, & abierunt Sodomam:
Abraham verò adhuc stabat coram
Domino.
23 Et appropinquans ait: Numquid perdes
justum cum impio?
24 Si fuerint quinquaginta justi in civitate,
peribunt simul? & non parces loco illi propter
quinquaginta justos, si fuerint in eo?
25 Absit à te, ut rem hanc facias, & occidas
justum cum impio, fiátque justus sicut impius,
non est hoc tuum: qui judicas omnem terram,
nequaquam facies judicium hoc.
26 Dixítque Dominus ad eum: Si invenero
Sodomis quinquaginta justos in medio civitatis,
dimittam omni loco propter eos.
D 27 Respondénsque Abraham ait: Quia semel
cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm
sim pulvis & cinis.
28 Quid si minus quinquaginta justis, quinque
fuerint? delebis, propter quadraginta quinque,
universam urbem? Et ait: Non delebo, si
invenero ibi quadraginta quinque.
29 Rursúmque locutus est ad eum: Sin autem
quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies?
Ait. Non percutiam propter quadraginta.
30 Ne quæso, inquit, indigneris Domine si
loquar: Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit:
Non faciam, si invenero ibi triginta.
31 Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Dominum
meum: Quid si ibi inventi fuerint viginti?
Ait: Non interficiam propter viginti.
32 Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si
loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint
ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem.
33 Abiítque Dominus postquam cessavit loqui
ad Abraham: & ille reversus est in locum suum.

CAPUT XIX.

Lot, Angelis hospitio susceptis, à Sodomitis vim patitur: cum uxore & utraque filia à Sodomitico ereptus incendio, uxorem in via amisit: tandémque inebriatus, cum utraque filia incestum ignorans commisit, unde ortum habuerunt Moabitæ & Ammonitæ.

A 1 VEnerúntque duo Angeli Sodomam vespere,
Hebr. & sedente Lot in foribus civitatis.
13. a. Qui cùm vidisset eos, surrexit, & ivit obviàm
2. eis, adoravítque pronus in terram,
2 Et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum
pueri vestri, & manete ibi: lavate pedes
vestros, & manè proficiscemini in viã vestram.
Qui dixerũt: Minimè, sed in platea manebimus.
3 Compulit illos oppidò ut diverterent ad
eum: ingressísque domum illius fecit convivium,
& coxit azyma: & comederunt.
4 Priùs autem quàm irent cubitum, viri civitatis
vallaverunt domum à puero usque ad
senem, omnis populus simul.
5 Vocaverúntque Lot, & dixerunt ei: Ubi
sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos
huc, ut cognoscamus eos.
6 Egressus ad eos Lot, post tergum occludens
ostium, ait:
7 Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum
hoc facere.
8 Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt B
virum: educam eas ad vos, & abutimini
eis sicut vobis placuerit, dummodò viris istis nihil
mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra
culminis mei.
9 At illi dixerunt: Recede illuc: Et rursus:
Ingressus es, inquiunt, ut advena; numquid ut
judices te? ergo ipsum magis quàm hos affligemus.
* Vímque faciebant Lot vehementissimè: * 2.
jàmque propè erat ut effringerent fores. Pet.2.
10 Et ecce miserunt manum viri, & intro- b.8.
duxerunt ad se Lot, clauserúntque ostium:
11 Et eos, qui foris erant,* percusserunt cæ- * 1.
citate à minimo usque ad maximum, ita ut Sap.
ostium invenire non possent. 19.c.
12 Dixerunt autem ad Lot: Habes hîc quempiam 16. C
tuorum? generum, aut filios, aut filias,
omnes qui tui sunt, educ de urbe hac:
13 Delebimus enim locum istum, eò quòd
increverit clamor eorum coram Domino, qui
misit nos ut perdamus illos.
14 Egressus itaque Lot, locutus est ad generos
suos, qui accepturi erant filias ejus, & dixit:
Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit
Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi
ludens loqui.
15 Cúmque esset manè, cogebant eum Angeli,
dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, &
duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas
in scelere civitatis.
16 Dissimulante illo, apprehenderunt manum D
ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum
ejus, eò quòd parceret Dominus illi.
17 * Eduxerúntque eum, & posuerunt extra * Sap.
civitatem: ibíque locuti sunt ad eum, dicentes: 10.b.
Salva animam tuam: noli respicere post tergum, 6.
nec stes in omni circâ regione: sed in
monte salvum te fac, ne & tu simul pereas.
18 Dixítque Lot ad eos: Quæso Domine mi,
19 Quia invenit servus tuus gratiam coram
te, & magnificasti misericordiam tuam, quam
fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec
possum in monte salvari, ne fortè apprehendat
me malum, & moriar:
20 Est civitas hæc juxtà, ad quam possum
fugere, parva, & salvabor in ea: numquid non
modica est, & vivet anima mea?
21 Dixítque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi
preces tuas, ut non subvertam urbem pro
qua locutus es.
22 * Festina & salvare ibi: quia non potero E
facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcir- * Sap.
cò vocatum est nomen urbis illius Segor. 10.b.
23 Sol egressus est super terram, & Lot in- 6.
gressus est Segor. Deut.
24 * Igitur Dominus pluit super Sodomam & 29. d.
Gomorrham sulphur & ignem à Domino de 23.
cælo: Is. 13.
25 Et subvertit civitates has, & omnem circâ d. 19.
regio- Iere.
50.

f.47. regionem, univerſos habitatores urbium, &
Eccl. cuncta terræ virentia.
16. f. 26 * Reſpiciénſque uxor ejus poſt ſe, verſa
49. f.11. eſt in ſtatuam ſalis.
c.8. 27 Abraham autem conſurgens manè, ubi
Amos 4 d.11 ſteterat * priùs cum Domino,
Luc. 28 Intuitus eſt Sodomam & Gomorrham, &
17 f. univerſam terram regionis illius: viditque aſcen-
28. Iud. dentem favillam de terra quaſi fornacis fumum.
1.b.7. 29 Cùm enim ſubverteret Deus civitates re-
*Luc. gionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot
17.g. de ſubverſione urbium in quibus habitaverat.
11. *Sup. 30 Aſcenditque Lot de Segor, & manſit in
18.a. monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timuerat
1. F enim manere in Segor) & manſit in ſpelunca
ipſe, & duæ filiæ ejus cum eo.
31 Dixitque major ad minorem: Pater noſter
ſenex eſt, & nullus virorum remanſit in terra qui
poſſit ingredi ad nos juxta morē univerſæ terræ.
32 Veni, inebriemus eum vino, dormiamúſ-
que cum eo, ut ſervare poſſimus ex patre noſ-
tro ſemen.
33 Dederunt itaque patri ſuo bibere vinum
nocte illa. Et ingreſſa eſt major, dormivítque
cum patre: at ille non ſenſit, nec quando accu-
buit filia, nec quando ſurrexit.
G 34 Altera quoque die dixit major ad mino-
rem. Ecce dormivi heri cum patre meo, demus
ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormies
cum eo, ut ſalvemus ſemen de patre noſtro.
35 Dederunt etiam & illa nocte patri ſuo
bibere vinum, ingreſſàque minor filia, dormi-
vit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit quando
concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.
36 Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de pa-
tre ſuo.
37 Peperítque major filium, & vocavit no-
men ejus Moab: ipſe eſt pater Moabitarum uſ-
que in præſentem diem.
38 Minor quoque peperit filium, & vocavit
nomen ejus Ammon, id eſt, filius populi mei:
ipſe eſt pater Ammonitarum uſque hodie.

Caput XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti uxor à rege tollitur, quæ ad Domini juſſum cum magnis donis intacta redditur, & Abrahamo orante ſalus domui regis reſtituitur.

A 1 PRofectus inde Abraham in terram auſtra-
lem, habitavit inter Cades & Sur: & pe-
regrinatus eſt in Geraris.
2 Dixítque de Sara uxore ſua, Soror mea eſt.
Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.
3 Venit autem Deus ad Abimelech per ſom-
nium nocte, & ait illi: En morieris propter mu-
lierem quam tuliſti: habet enim virum.
4 Abimelech verò non tetigerat eam, & ait:
Domine, num gentem ignorantem & juſtam
interficies?
5 Nónne ipſe dixit mihi: Soror mea eſt: &
ipſa ait: Frater meus eſt? in ſimplicitate cordis
mei, & munditia manuum mearum, feci hoc.
B 6 Dixitque ad eum Deus: Et ego ſcio quòd
ſimplici corde feceris: & ideò cuſtodivi te ne
peccares in me, & non dimiſi ut tangeres eam.
7 Nunc ergo redde viro ſuo uxorem, quia
propheta eſt: & orabit pro te, & vives: ſi au-
tem nolueris reddere, ſcito quòd morte morie-
ris tu, & omnia quæ tua ſunt.
8 Statímque de nocte conſurgens Abime-
lech, vocavit omnes ſervos ſuos: & locutus eſt
univerſa verba hæc in auribus eorum, timue-
rúntque omnes viri valdè.
9 Vocavit autem Abimelech etiam Abra-
ham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? quid pec- C
cavimus in te, quia induxiſti ſuper me & ſuper
regnum meum peccatum grande? quæ non de-
buiſti facere feciſti nobis.
10 Rurſúmque expoſtulans, ait: Quid vidiſti,
ut hoc faceres?
11 Reſpondit Abraham: Cogitavi mecum,
dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto:
& interficient me propter uxorem meam:
12 Aliàs autem & * verè ſoror mea eſt, filia *Sup.
patris mei, & non filia matris meæ, & duxi 12. c. 13.
eam in uxorem.
13 Poſtquam autem eduxit me Deus de do-
mo patris mei, dixi ad eam: * Hanc miſericor- *Inf.
diam facies mecum: In omni loco, ad quem 21. c.
ingrediemur, dices quòd frater tuus ſim. 23.
14 Tulit igitur Abimelech oves & boves, &
ſervos & ancillas, & dedit Abraham: reddidít-
que illi Saram uxorem ſuam,
15 Et ait: Terra coram vobis eſt, ubicum-
que tibi placuerit habita. D
16 Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos
dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculo-
rum ad omnes qui tecum ſunt, & quocumque
perrexeris: mementóque te deprehenſam.
17 Orante autem Abraham, ſanavit Deus
Abimelech & uxorem, ancilláſque ejus, & pe-
pererunt:
18 Concluſerat enim Dominus omnem vul-
vam domus Abimelech propter Saram uxorem
Abrahæ.

Caput XXI.

Naſcitur Iſaac, circumciditur, & ablactatur, Iſmael verò cum matre domo pellitur in deſertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio juramento percuſſit.

1 VIſitavit autem Dominus Saram ſicut * A
promiſerat: & implevit quæ locutus eſt. *Sup.
2 Concepítque & * peperit filium in ſene- 17. c. 18.19.
ctute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus. b.19.
3 Vocavítque Abraham nomen filij ſui, quem *Gal.
genuit ei Sara, Iſaac: c.23. Hebr.
4 Et circumcidit eum octavo die, ſicut * 11.c.
præceperat ei Deus: 11.
5 Cùm centum eſſet annorum: hac quippe *Sup. 17. b.
ætate patris, natus eſt Iſaac. 10.
6 Dixitque Sara: Riſum fecit mihi Deus: Matt.
quicumque audierit, corridebit mihi. 1.A.2.
7 Rurſúmque ait: Quis auditurum crederet
Abraham, quod Sara lactaret filium, quem pe-
perit ei jam ſeni?
8 Crevit igitur puer, & ablactatus eſt: fecít-
que Abraham grande convivium in die ablac-
tationis ejus.
9 Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ

ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham:

*Gal. 4. d. 30. 10 * Ejice ancillam hanc, & filium ejus: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac.

11 Durè accepit hoc Abraham pro filio suo:

B 12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero & super ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia * in Isaac vocabitur tibi semen.

*Rō. 9. b. 7. Heb. 11. d. 18.

13 Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.

14 Surrexit itaque Abraham manè, & tollens panem & utrem aquæ, imposuit scapulæ ejus, tradiditque puerum, & dimisit eam. Quæ cum abiisset, errabat in solitudine Bersabee.

15 Cúmque consumpta esset aqua in utre, abjecit puerum subter unam arborum, quæ ibi erant.

16 Et abiit, seditque è regione procul quantum potest arcus jacere, dixit enim: Non videbo morientem puerum: & sedens contrà, levavit vocem suam & flevit.

17 Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de cælo, dicens: Quid agis Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est.

C 18 Surge, tolle puerum, & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum.

19 Aperuitque oculos ejus Deus: quæ videns puteum aquæ, abiit, & implevit utrem, deditque puero bibere.

20 Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus est in solitudine, factúsque est juvenis sagittarius.

21 Habitavitque in deserto Pharan, & accepit illi mater sua uxorem de terra Ægypti.

22 Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham: Deus tecum est in universis quæ agis.

23 Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, & posteris meis, stirpique meæ: sed juxta misericordiam, * quam feci tibi, facies mihi, & terræ in qua versatus es advena.

*Sup. 2. c. 13.

24 Dixítque Abraham: Ego jurabo.

25 Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ quem vi abstulerant servi ejus.

26 Respondítque Abimelech: Nescivi quis fecerit hanc rem: sed & tu non indicasti mihi, & ego non audivi præter hodie.

D 27 Tulit itaque Abraham oves & boves, & dedit Abimelech: percusserúntque ambo fœdus.

28 Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum.

29 Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum?

30 At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum.

31 Idcircò vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi uterque juravit.

32 Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.

33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol Princeps exercitus ejus, reversique sunt in terram Palæstinorum. Abraham verò plantavit nemus in Bersabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei æterni.

34 Et fuit colonus terræ Palæstinorum diebus multis.

Caput XXII.

Fides & obedientia Abrahæ in filij sui præcepta immolatione probatur, sed ab ipsius immolatione prohibetur ab Angelo, promissionesque ei denuo ob hanc insignem obedientiam confirmantur; & filij Nachor fratris Abrahæ numerantur.

1 Quæ postquam gesta sunt, * tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. A

*Judith 8. c. 22. Heb. 11. d. 17.

2 Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi.

3 Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum: ducens secum duos juvenes, & Isaac filium suum: Cúmque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus.

4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul:

5 Dixítque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos.

6 Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum: ipse verò portabat in manibus ignem & gladium. Cúmque duo pergerent simul, B

7 Dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis & ligna: ubi est victima holocausti?

8 Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter,

9 Et venerunt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo ædificavit altare, & desuper ligna cōposuit: cúmque alligasset Isaac filium suum; posuit eum in altare super struem lignorum.

10 * Extendítque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum.

*Jac. 2. d. 21.

11 Et Ecce Angelus Domini de cælo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum.

12 Dixítque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quòd times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me. C

13 Levavit Abraham oculos suos, vidítque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.

14 Appellavítque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur. In monte Dominus videbit.

15 Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundò de cælo, dicens:

16 * Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me.

*Psal. 104. a. 9. Eccli. 44. d. 21. 1. Mach. 2. f. 32. Luc. 1. g. 73. Heb. 6. c. 13. d. 17.

17 Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam quæ

est

D est in littore maris: possidebit semen tuum
*Sup. portas inimicorum suorum.
12. a. 18 Et * BENEDICENTUR in semine tuo om-
3. 18. nes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.
c. 17. 19 Reversus est Abraham ad pueros suos,
Inf. abieruntque Bersabee simul, & habitavit ibi.
26. b. 20 His ita gestis, nuntiatum est Abrahæ quòd
Eccli. Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri
44. d. suo,
25. 21 Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus,
Ad. & Camuel patrem Syrorum,
3. d. 22 Et Cased, & Azau, Pheldas quoque &
25. Jedlaph,
23 Ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo istos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.
24 Concubina verò illius, nomine Roma, peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha.

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in spelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præsenti emit pecunia, sepelitur.

A 1 Vixit autem Sara centum viginti septem annis.
2 Et mortua est in civitate Arbee, quæ est Hebron, in terra Chanaan: venítque Abraham ut plangeret & fleret eam.
3 Cúmque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens:
4 Advena sum & peregrinus apud vos: date mihi jus sepulchri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum.
5 Responderunt filij Heth, dicentes:
6 Audi nos domine, princeps Dei es apud nos: in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullúsque te prohibere poterit quin in monumento ejus sepelias mortuum tuum.
7 Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ, filios videlicet Heth:
B 8 Dixítque ad eos: Si placet animæ vestræ ut sepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor:
9 Ut det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulchri.
10 Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Respondítque Ephron ad Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens:
C 11 Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausculta quod loquor: Agrum trado tibi, & speluncam quæ in eo est, præsentibus filiis populi mei, sepeli mortuum tuum.
12 Adoravit Abraham coram populo terræ.
13 Et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Quæso, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam mortuum meum in eo.
14 Respondítque Ephron:
15 Domine mi, audi me: Terra, quam postulas, quadringentis siclis argenti valet: istud est pretium inter me & te: sed quantum est hoc? sepeli mortuum tuum.

16 Quod cùm audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probatæ monetæ publicæ.
17 Confirmatúsque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quàm spelunca, & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum. D
18 Abrahæ in possessionem, videntibus filiis Heth, & cunctis qui intrabant portam civitatis illius.
19 Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorē suam in spelunca agri duplici, quæ respiciebat Mambre, * hæc est Hebron in terra Chanaan. * Inf. 35. d.
20 Et confirmatus est ager, & antrum quod 27.
erat in eo, Abrahæ in possessionem monumenti à filiis Heth.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipso adjuratus & in Mesopotamiam ad quærendam uxorem Isaac missus, signo à Domino petito, Rebeccam invenit, & habito parentum ac fratris ipsiúsque consensu adducit ad Isaac; quam ille ducit in uxorem, & ita super matris morte accipit consolationem.

1 Erat autem Abraham senex, dierúmque A
multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei.
2 Dixítque ad servum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat: * Pone ma- * Inf.
num tuam subter femur meum, 47. g.
3 Ut adjurem te per Dominum Deum cæli 29.
& terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito:
4 Sed ad terram & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.
5 Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locū, de quo tu egressus es?
6 Dixítque Abraham: Cave nequando reducas filium meum illuc:
7 Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, & de terra nativitatis meæ, qui locutus est mihi, & juravit mihi, dicens: * Semini tuo * Sup.
dabo terram hanc: ipse mittet Angelum suum 12. b.
coram te, & accipies inde uxorem filio meo: 7. 13. c. 15.
8 Sin autem mulier noluerit sequi te, non te- 15. d. 18.
neberis juramento: filium meum tantùm ne Infr.
reducas illuc. 26. a.
9 Posuit ergo servus manū sub femore Abra- 4.
hā domini sui, & juravit illi super sermone hoc.
10 Tulítque decem camelos de grege domi- B
ni sui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans secum, profectúsque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor.
11 Cúmque Camelos fecisset accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ vespere, tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:
12 Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum domino meo Abraham.
13 Ecce ego sto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.

14 Igitur

14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt, quam præparaſti ſervo tuo Iſaac: & per hoc intelligam quod feceris miſericordiam cum domino meo.

15 Needum intra ſe verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filij Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua:

16 Puella decora nimis, virgóque pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fontè, & impleverat hydriam, ac revertebatur.

C 17 Occurrítque ei ſervus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua.

18 Quæ reſpondit: Bibe domine mi, celeritérque depoſuit hydriam ſuper ulnam ſuam, & dedit ei potum.

19 Cúmque ille bibiſſet, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.

20 Effundénſque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: & hauſtam omnibus camelis dedit.

21 Ipſe autem contemplabatur eam tacitus, ſcire volens utrùm proſperum iter ſuum feciſſet Dominus, an non.

22 Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem.

23 Dixítque ad eam: Cujus es filia? indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum?

24 Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis, filij Melchæ, quem peperit ipſi Nachor.

25 Et addidit, dicens: Paleárum quoque & fœni plurimum eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum.

26 Inclinavit ſe homo, & adoravit Dominum,

27 Dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiā & veritatem ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.

28 Cucurrit itaque puella, & nunciavit in domum matris ſuæ omnia quæ audierat.

D 29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem, ubi erat fons.

30 Cúmque vidiſſet inaures & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mihi homo: venit ad virum, qui ſtabat juxta Camelos, & prope fontem aquæ:

31 Dixítque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris ſtas? præparavi domum, & locum camelis.

32 Et introduxit eum in hoſpitium: ac deſtravit camelos, deditque paleas & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum qui venerant cum eo.

33 Et appoſitus eſt in conſpectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere.

34 At ille: Servus, inquit, Abraham ſum:

35 Et Dominus benedixit domino meo valdè, magnificatúſque eſt: & dedit ei oves & boves, argentum & aurum, ſervos & ancillas, camelos & aſinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in ſenectute ſua, deditque illi omnia quæ habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:

38 Sed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo:

39 Ego verò reſpondi domino meo: Quid ſi noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus ait, in cujus conſpectu ambulo, E
mittet angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam: accipiéſque uxorem filio meo de cognatione mea & de domo patris mei.

41 Innocens eris à maledictione mea, cùm veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 Ecce ſto juxta fontem aquæ; & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua.

44 Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipſa eſt mulier quam præparavit Dominus filio domini mei.

45 Dúmque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quā portabat in ſcapula: deſcenditque ad fontem, & hauſit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululū bibere.

46 Quæ feſtinans depoſuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos.

47 Interrogavíque eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ reſpondit? Filia Bathuelis ſum, filij Nachor, quem peperit ei Melcha. Suſpendi
itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & ar- F
millas poſui in manibus ejus.

48 Pronúſque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut ſumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49 Quamobrem ſi facitis miſericordiam & veritatem cum domino meo, indicate mihi: ſin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, ſive ad ſiniſtram.

50 Reſponderúntque Laban & Bathuel: A Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51 En Rebecca coram te eſt, tolle eam, & proficiſcere, & ſit uxor filij domini tui, ſicut locutus eſt Dominus.

52 Quod cùm audiſſet puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53 Prolatíſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fratribus quoque ejus & matri dona obtulit.

54 Inito convivio, veſcentes pariter & bibentes manſerunt ibi. Surgens autem manè, locutus eſt puer: Dimittite me, ut vadam ad dominum meum.

55 Reſpon

55 Reſponderúntque fratres ejus & mater: Maneat puella ſaltem decem dies apud nos, & poſteà proficiſcetur.

56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me ut pergam ad dominum meum.

57 Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem.

G 58 Cúmque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.

59 Dimiſerunt ergo eam & nutricem illius, ſervúmque Abraham, & comites ejus.

60 Imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: Soror noſtra es: creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum.

61 Igitur Rebecca & puellæ illius, aſcenſis camelis, ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus revertebatur ad dominum ſuum.

62 Eo autem tempore deambulabat Iſaac
* Sup. 16. d. 14. per viam quæ ducit ad Puteum, * cujus nomen eſt Viventis & videntis: habitabat enim in terra auſtrali:

63 Et egreſſus fuerat ad meditandum in agro inclinata jam die: cúmque elevaſſet oculos, vidit camelos venientes procul.

64 Rebecca quoque, conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo,

65 Et ait ad puerum: Quis eſt ille homo qui venit per agrum in occurſum nobis: Dixitque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa tollens citò pallium, operuit ſe.

66 Servus autem cuncta quæ geſſerat, narravit Iſaac.

67 Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & accepit eam uxorem: & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

Abraham multis ex Cetura ſuſceptis filiis quibus munera largitur, relicta Iſaaco hæreditate, mortuus eſt: Iſmaël quoq; poſtquam duodecim genuit duces, moritur. Iſaac pro uxore ſua ſterili precatus, geminos genuit Eſaü & Iacob; quorum major vendidit minori primogenita.

A 1 Braham verò aliam duxit uxorem nomi-
1. Par. 1. c. 32. ne Ceturam:

2 Quæ peperit ei Zamran & Jecſan, & Madan, & Madian, & Jesboc, & Sue.

3 Jecſan quoque genuit Saba, & Dadan. Filij Dadan fuerunt, Aſſurim, & Latuſim, & Loomim.

4 At verò ex Madian ortus eſt Epha, & Opher, & Enoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi filij Ceturæ.

5 Deditque Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac:

6 Filiis autem concubinarum largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, dum adhuc ipſe viveret, ad plagam orientalem.

7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum ſeptuaginta quinque anni.

8 Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bona, provectæque ætatis, & plenus dierum: congregatúſque eſt ad populum ſuum.

9 Et ſepelierunt eum Iſaac & Iſmaël filij ſui in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron filij Seor Hethæi, è regione Mambre,

10 Quem emerat à filiis Heth: ibi ſepultus èſt ipſe, & Sara uxor ejus.

11 Et poſt obitum illius benedixit Deus B
Iſaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum, nomine Viventis & videntis.

12 Hæ ſunt generationes Iſmaël filij Abrahæ, quem peperit ei Agar Ægyptia famula Saræ:

13 Et hæc nomina filiorum ejus in vocabulis & generationibus ſuis. * Primogenitus Iſmaëlis Nabajoth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabſam, * 1. Par. 1. b. 29.

14 Maſma quoque, & Duma, & Maſſa,

15 Hadar, & Thema, & Jethur, & Naphis, & Cedma.

16 Iſti ſunt filij Iſmaëlis: & hæc nomina per caſtella & oppida eorum, duodecim principes tribuum ſuarum.

17 Et facti ſunt anni vitæ Iſmaëlis centum triginta ſeptem, deficiénſque mortuus eſt, & appoſitus ad populum ſuum.

18 Habitavit autem ab Hevila uſque Sur, C
quæ reſpicit Ægyptum introëuntibus Aſſyrios. coram cunctis fratribus ſuis obiit.

19 Hæ quoque ſunt generationes Iſaac filij Abraham: Abraham genuit Iſaac:

20 Qui cùm quadraginta eſſet annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Meſopotamia, ſororem Laban.

21 Deprecatúſque eſt Iſaac Dominum pro uxore ſua, eò quòd eſſet ſterilis: qui exaudivit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.

22 Sed collidebantur in utero ejus parvuli; quæ ait: Si ſic mihi futurum erat, quid neceſſe fuit concipere? Perrexitque ut conſuleret Dominum.

23 Qui reſpondens ait: * Duæ gentes ſunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur, populúſque populum ſuperabit, & major ſerviet minori. * Rō. 9. c. 10.

24 Jam tempus pariendi advenerat, & ecce gemini in utero ejus reperti ſunt.

25 * Qui prior egreſſus eſt, rufus erat, & totus in morem pellis hiſpidus: vocatúmque eſt nomen ejus Eſaü. * Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: & idcircò appellavit eum Jacob. * Oſee 12. a. 3. D * Mat 1. a. 2.

26 Sexagenarius erat Iſaac quando nati ſunt ei parvuli.

27 Quibus adultis, factus eſt Eſaü vir gnarus venandi, & homo agricola: Jacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis.

28 Iſaac amabat Eſaü, eò quòd de venationib9 illius veſceretur: & Rebecca diligebat Jacob.

29 Coxit autem Jacob pulmentum: ad quem cùm veniſſet Eſaü de agro laſſus,

30 Ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppidò laſſus ſum. Quam ob cauſam vocatum eſt nomen ejus * Edom.

31 Cui dixit Jacob: Vende mihi primogenita tua. * Abd. 1. a. 1. Heb. 12. c. 16.

32 Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita?

33 Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei Esaü, & vendidit primogenita.

34 Et sic accepto pane & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit; parvipendens quòd primogenita vendidisset.

Caput XXVI.

Isaac ob famem in Geraris peregrinatus, post acceptam Terræ promissionem & seminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech, quòd Rebeccam dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis jurgantibus, Abimelech cum Isaac fœdus percussit. Esaü uxores accipit.

A 1 ORta autem fame super terram, post eam sterilitatem quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum in Gerara.

2 Apparuítque ei dominus, & ait: Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra quam dixero tibi.

3 Et peregrinare in ea, eróque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & semini tuo dabo
*Sup. universas regiones has, * complens juramen-
12. b. tum quod spopondi Abraham patri tuo.
7. 15. 4 Et multiplicabo semen tuum, sicut stellas
d. 18. cæli. dabóque posteris tuis universas regiones
B has: * & BENEDICENTUR in semine tuo
*Sup. omnes gentes terræ,
12. a. 5 Eo quòd obedierit Abraham voci meæ,
3. 18. & custodierit præcepta & mandata mea, &
c. 18. ceremonias legésque servaverit.
22. d. 17. 6 Mansit itaque Isaac in Geraris.
Inf. 7 Qui cum interrogaretur à viris loci illius
28. c. super uxore sua, respondit: Soror mea est: ti-
14. muerat enim confiteri quòd sibi esset sociata conjugio, reputans ne fortè interficerent eum propter illius pulchritudinem.

8 Cúmque pertransissent dies plurimi, & ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua.

9 Et accersito eo, ait: Perspicuum est quòd uxor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuam esse? Respondit: timui ne morerer propter eam.

C 10 Dixítque Abimelech: Quare imposuisti nobis? potuit coïre quispiam de populo cum uxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Præcepítque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Sevit autem Isaac in terra illa, & invenit in ipso anno centuplum: benedixítque ei Dñs.

13 Et locupletatus est homo, & ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est:

14 Habuit quoque possessiones ovium & armentorum, & familiæ plurimùm. Ob hoc invidentes ei Palæstini,

D 15 Omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo:

16 In tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valdè.

17 Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitarétque ibi:

18 Rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, & quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philisthiim: appellavítque eos eisdem nominibus quibus antè pater vocaverat.

19 Foderúntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20 Sed & ibi jurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua, quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.

21 Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati sunt, appellavítque eum, Inimicitias. E

22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit crescere super terram.

23 Ascendit autem ex illo loco in Bersabee,

24 Ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum: benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham.

25 Itaque ædificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: F præcepítque servis suis ut foderent puteum.

26 Ad quem locum cùm venissent de Geraris, Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum,

27 Locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me, hominem quem odistis, & expulistis à vobis?

28 Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum, & idcircò nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus,

29 Ut non facias nobis quidquam mali, sicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium, & post cibum & potum,

31 Surgentes manè, juraverunt sibi mutuò: G dimisítque eos Isaac pacificè in locum suum.

32 Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac, annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33 Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impositum est Bersabee, usque in præsentem diem.

34 Esaü verò quadragenarius duxit uxores, Judith filiam Beeri Hethæi, & Basemath filiam Elon ejusdem loci:

35 * Quæ ambæ offenderant animum Isaac *Inf.
& Rebeccæ. 27. g.
46.

Caput XXVII.

Iacob matris consilio benedictionem loco Esaü accipit; ad cujus odium fugiendum monetur à matre ut in Haran ad Laban concedat.

1 SEnuit autem Isaac, & caligaverunt oculi A ejus, & videre non poterat: vocavítque Esaü filium suum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum.

2 Cui pater: Vides, inquit, quòd senue-
rim, & ignorem diem mortis meæ.
3 Sume arma tua, pharetram, & arcum, &
egredere foras: cúmque venatu aliquid appre-
henderis,
4 Fac mihi inde pulmentum sicut velle me
nosti, & affer ut comedam: & benedicat tibi
anima mea antequam moriar.
5 Quod cùm audisset Rebecca, & ille abiis-
set in agrum ut jussionem patris impleret,
6 Dixit filio suo Jacob: Audivi patrem tuum
loquentem cum Esaü fratre tuo, & dicentem ei:
B 7 Affer mihi de venatione tua, & fac cibos
ut comedam, & benedicam tibi coram Domi-
no antequam moriar.
8 Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis:
9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos
hœdos optimos, ut faciam ex eis escas patri
tuo, quibus libenter vescitur:
10 Quas cùm intuleris, & comederit, be-
nedicat tibi priusquam moriatur.
11 Cui ille respondit: Nosti quòd Esaü
frater meus homo pilosus sit, & ego lenis:
12 Si attrectaverit me pater meus, & sense-
rit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, &
inducam super me maledictionem pro bene-
dictione.
13 Ad quem mater: In me sit, ait, ista ma-
ledictio, fili mi: tantùm audi vocem meam, &
pergens affer quæ dixi.
14 Abiit, & attulit, deditque matri. Para-
vit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius.
15 Et vestibus Esaü valdè bonis, quas apud
se habebat domi induit eum:
16 Pelliculasque hœdorum circumdedit
manibus, & colli nuda protexit.
17 Deditque pulmentum, & panes, quos
coxerat, tradidit.
C 18 Quibus illatis, dixit: Pater mi? At ille
respondit: Audio. Quis es tu fili mi?
19 Dixítque Jacob: Ego sum primogeni-
tus tuus Esaü: feci sicut præcepisti mihi: sur-
ge, sede, & comede de venatione mea, ut be-
nedicat mihi anima tua.
20 Rursúmque Isaac ad filium suum: Quo
modo, inquit, tam citò invenire potuisti, fili
mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit ut citò
occurreret mihi quod volebam.
21 Dixítque Isaac: Accede huc, ut tangam
te fili mi, & probem utrùm tu sis filius meus
Esaü, an non.
22 Accessit ille ad patrem, & palpato eo,
dixit Isaac: Vox quidem, vox Jacob est: sed
manus, manus sunt Esaü.
23 Et non cognovit eum, quia pilosæ ma-
nus similitudinem majoris expresserant. Bene-
dicens ergo illi,
24 Ait: Tu es filius meus Esaü? Respon-
dit, Ego sum.
D 25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de
venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi ani-
ma mea. Quos cùm oblatos comedisset, ob-
tulit ei etiam vinum, quo hausto,

26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da
mihi osculum, fili mi.
27 Accessit: & osculatus est eum. Statim-
que ut sensit vestimentorum illius fragrantiam,
benedicens illi, ait: Ecce odor filij mei sicut
odor agri pleni, cui benedixit Dominus.
28 Det tibi Deus de rore cœli, & de pin-
guedine terræ, abundantiam frumenti & vini.
29 Et serviant tibi populi, & adorent te tri-
bus: esto dominus fratrum tuorum, & incur-
ventur ante te filij matris tuæ: qui maledixerit
tibi, sit ille maledictus: & qui benedixerit tibi,
benedictionibus repleatur.
30 Vix Isaac sermonem impleverat: & E
egresso Jacob foras, venit Esaü,
31 Coctósque de venatione cibos intulit
patri, dicens: Surge pater mi, & comede de
venatione filij tui: ut benedicat mihi anima tua.
32 Dixítque illi Isaac: Quis enim es tu?
Qui respondit: Ego sum filius tuus primoge-
nitus Esaü.
33 Expavit Isaac stupore vehementi: & ul-
trà quàm credi potest, admirans, ait: Quis igi-
tur ille est qui dudum captam venationem at-
tulit mihi, & comedi ex omnibus priusquam tu
venires? benedixíque ei, & erit benedictus.
34 Auditis Esaü sermonibus patris, irrugiit
clamore magno: & consternatus ait: Benedic
etiam & mihi, pater mi.
35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudu-
lenter, & accepit benedictionem tuam.
36 At ille subjunxit: Justè vocatum est no- F
men ejus Jacob: supplantavit enim me en al-
tera vice: * primogenita mea ante tulit, & * Sup.
nunc secundò surripuit benedictionem meam. 25. d.
Rursúmque ad patrem: Numquid non reser- 34.
vasti, ait, & mihi benedictionem?
37 Respondit Isaac: Dominum tuum illum
constitui, & omnes fratres ejus servituti illius
subjugavi: frumento & vino stabilivi eum, &
tibi post hæc, fili mi, ultrà quid faciam?
38 Cui Esaü: Num unam, inquit, tantùm
benedictionem habes, pater? mihi quoque obse-
cro ut benedicas. Cúmq; ejulatu magno fleret,
39 Motus Isaac, dixit ad eum: * In pin- * Heb.
guedine terræ, & in rore cæli desuper, 11. d.
40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, & 20.
fratri tuo servies: tempúsque veniet, cùm ex-
cutias & solvas jugum ejus de cervicibus tuis. G
41 Oderat ergo semper Esaü Jacob pro be- * Ab-
nedictione qua benedixerat ei pater: dixítque d. 1. c.
in corde suo: * Venient dies luctus patris mei, 10.
& occidam Jacob fratrem meum.
42 Nuntiata sunt hæc Rebeccæ: quæ mit-
tens & vocans Jacob filium suum, dixit ad eum:
Ecce Esaü frater tuus minatur ut occidat te.
43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam,
& consurgens fuge ad Laban fratrem meum
in Haran:
44 Habitabísque cum eo dies paucos, donec
requiescat furor fratris tui,
45 Et cesset indignatio ejus, oblivíscatúr-
que eorum quæ fecisti in eum: posteà mittam,

 &

& adducam te inde huc. cur utroque orbabor filio in uno die?

Sup. 26. g. 35. 46 Dixítque Rebecca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ propter filias Heth: si acceperit Jacob uxorem de stirpe hujus terræ, nolo vivere.

CAPUT XXVIII.

Jacob accepta à Patre benedictione, in Mesopotamiam transiens, videt in somnis scalam cui innitebatur Dominus: & accepta de terra ac seminis multiplicatione promissione, experrectus votum Deo vovet.

A 1 VOcavit itaque Isaac Jacob, & benedixit eum, præcepítque ei dicens: Noli accipere conjugem de genere Chanaan:

2 Sed vade, & proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.

3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, & crescere te faciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populorum.

4 Et det tibi benedictiones Abrahæ, & semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuæ, quam pollicitus est avo tuo.

* Osee 12. d. 12. 5 * Cúmque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ.

B 6 Videns autem Esaü quòd benedixisset pater suus Jacob, & misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret; & quòd post benedictionem præcepisset ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:

7 Quódque obediens Jacob parentibus suis isset in Syriam:

8 Probans quoque quòd non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus:

9 Ivit ad Ismaëlem, & duxit uxorem, absque iis quas prius habebat, Maheleth filiam Ismaël filij Abraham, sororem Nabajoth.

10 Igitur egressus Jacob de Bersabee pergebat Haran.

11 Cúmque venisset ad quemdam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco.

C 12 Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam.

13 Et Dominum innixum scalæ dicentem sibi: * Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo & semini tuo.

* Inf. 35. a. 3. 48. a. 3.

14 Eritque semen tuum quasi pulvis terræ: * dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem: & † BENEDICENTUR IN TE & in semine tuo cunctæ tribus terræ.

* Deu. 12. e. 20. 19. b. 8. † Sup. 26. b. 4.

15 Et ero custos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam nisi complevero universa quæ dixi.

16 Cúmque evigilasset Jacob de somno, ait: Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.

D 17 Pavénsque, Quam terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud nisi Domus Dei, & porta cæli.

18 Surgens ergo Jacob manè, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum, * fundens oleum desuper. * Inf. 31. b. 13.

19 Appellavítque nomen urbis Bethel, quæ priùs Luza vocabatur.

20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum,

21 Reversúsque fuero prosperè ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum,

22 Et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cunctorúmque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPUT XXIX.

Jacob à Laban susceptus, septem annis illi pacto inito pro Rachel filia servivisset, cùm supposita esset Lia, septem alios annos pro eadem implere coactus est: Rachele autem sterili, Lia quatuor peperit filios.

1 PRofectus ergo Jacob venit in terram Orientalem. A

2 Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum: nam ex illo adaquabantur pecora, & os ejus grandi lapide claudebatur.

3 Morísque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, & refectis gregibus rursum super os putei ponerent.

4 Dixítque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran.

5 Quos interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.

6 Sanúsne est? inquit: Valet, inquiunt: & ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.

7 Dixítque Jacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges: date antè potum ovibus, & sic eas ad pastum reducite.

8 Qui responderunt: non possumus, donec omnia pecora congregentur, & amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges. B

9 Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascebat.

10 Quam cùm vidisset Jacob, & sciret consobrinam suam, ovésque Laban avunculi sui: amovit lapidem quo puteus claudebatur.

11 Et adaquato grege, osculatus est eam: & elevata voce flevit,

12 Et indicavit ei quòd frater esset patris sui, & filius Rebeccæ: at illa festinans nuntiavit patri suo.

13 Qui cùm audisset venisse Jacob filium sororis suæ, cucurrit obviàm ei, complexúsque eum, & in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris,

14 Respondit: Os meum es, & caro mea. Et postquam impleti sunt dies mensis unius,

15 Dixit ei: Num quia frater meus es, gratis servies mihi? dic quid mercedis accipias.

16 Habebat verò duas filias, nomen majoris Lia: minor verò appellabatur Rachel.

17 Sed

17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, & venusto aspectu.

C 18 Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore, septem annis.

19 Respondit Laban: Melius est ut tibi eam dem quàm alteri viro, mane apud me.

20 Servivit ergo Jacob pro Rachel septem annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.

21 Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam: quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam.

22 Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.

23 Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum,

24 Dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cùm ex more Jacob fuisset ingressus, facto manè vidit Liam:

25 Et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? nónne pro Rachel servivi tibi? quare imposuisti mihi?

26 Respondit Laban: Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores antè tradamus ad nuptias.

D 27 Imple hebdomadam dierum hujus copulæ: & hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi septem annis aliis.

28 Acquievit placito: & hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem:

29 Cui pater servam Balam tradiderat.

30 Tandémque potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori prætulit, serviens apud eum septem annis aliis.

31 Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam ejus, sorore sterili permanente.

32 Quæ conceptum genuit filium, vocavítque nomen ejus Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.

33 Rursúmque concepit & peperit filium, & ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum mihi, vocavítque nomen ejus Simeon.

34 Concepítque tertiò, & genuit alium filium: dixítque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eò quòd pepererim ei tres filios: & idcircò appellavit nomen ejus, Levi.

35 Quartò concepit, & peperit filium, &
*Mat ait: Modò confitebor Domino. * & ob hoc
1.a.2. vocavit eum, Judam: cessavítque parere.

Caput XXX.

Rachel sterilis & Lia parere cessans ancillas suas marito tradunt ex quibus singula binos suscipiunt filios: præter quos Lia duos alios & filiam parit: Rachel verò Ioseph: quibus natis, Laban de mercede paciscitur cum Iacob, qui hoc modo plurimùm ditatus est.

A 1 Cernens autem Rachel quòd infecunda esset, invidit sorori suæ, & ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.

2 Cui iratus respondit Jacob: Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?

3 At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, & habeam ex illa filios.

4 Deditque illi Balam in conjugium, quæ,

5 Ingresso ad se viro, concepit, & peperit filium.

6 Dixítque Rachel: Judicavit mihi Dominus, & exaudivit vocem meam, dans mihi filium: & idcircò appellavit nomen ejus, Dan.

7 Rursúmque Bala concipiens peperit alterum, B

8 Pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum sorore mea, & invalui: vocavítque eum, Nephthali.

9 Sentiens Lia quòd parere desiisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit.

10 Qua post conceptum edente filium,

11 Dixit: Feliciter: & idcircò vocavit nomen ejus, Gad.

12 Peperit quoque Zelpha alterum.

13 Dixítque Lia: Hoc pro beatitudine mea: Beatam quippe me dicent mulieres. propterea appellavit eum, Aser.

14 Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras: quas matri Liæ detulit. Dixítque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filij tui.

15 Illa respondit: Parúmne tibi videtur, quòd præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filij mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filij tui. C

16 Redeuntíque ad vesperam Jacob de agro, egressa est in occursum ejus Lia, & Ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxi te pro mandragoris filij mei. Dormivítque cum ea nocte illa.

17 Et exaudivit Deus preces ejus: concepítque & peperit filium quintum,

18 Et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo. appellavítque nomen ejus, Issachar.

19 Rursum Lia concipiens, peperit sextum filium,

20 Et ait: Dotavit me Deus dote bona: etiam hac vice mecum erit maritus meus, eò quòd genuerim ei sex filios: & idcircò appellavit nomen ejus, Zabulon.

21 Post quem peperit filiam, nomine Dinam. D

22 Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.

23 Quæ concepit & peperit filium, dicens: Abstulit Deus opprobrium meum.

24 Et vocavit nomen ejus Joseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.

25 Nato autem Joseph, dixit Jacob socero suo: Dimitte me ut revertar in patriam, & in terram meam.

26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam: tu nosti servitutem qua servivi tibi.

27 Ait illi Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te:

28 Constitue mercedem tuam quam dem tibi,

29 At ille respondit: Tu nosti quomodo servierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit possessio tua.

30 Modicum habuisti antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es: benedixítque tibi Dominus ad introitum meum. Justum est igitur ut aliquando provideam etiam domui meæ.

31 Dixítque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed si feceris quod postulo, iterùm pascam, & custodiam pecora tua.

32 Gyra omnes greges tuos, & separa cunctas oves varias & sparso vellere: & quodcumque furvum, & maculosum, variúmque fuerit, tam in ovibus quàm in capris, erit merces mea.

33 Respondebítque mihi cras justitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: & omnia quæ non fuerint varia, & maculosa, & furva, tam in ovibus quàm in capris, furti me arguent.

34 Dixitq; Laban: Gratum habeo quod petis.

F 35 Et separavit in die illa, capras, & oves, & hircos, & arietes, varios atque maculosos: cunctum autem gregem unicolorem, id est, albi & nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum.

36 Et posuit spatium itineris trium dierum inter se & generum, qui pascebat reliquos greges ejus.

37 Tollens ergo Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas: detractísque corticibus, in his quæ spoliata fuerant candor apparuit: illa verò quæ integra fuerant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius.

38 Posuítque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua: ut cùm venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent.

G 39 Factúmque est ut in ipso calore coïtus oves intuerentur virgas, & parerent maculosa, & varia, & diverso colore respersa.

40 Divisítque gregem Jacob, & posuit virgas in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba & nigra quæque, Laban: cetera verò, Jacob, separatis inter se gregibus.

41 Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Jacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum & ovium, ut in earum contemplatione conciperent:

42 Quando verò serotina admissura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factáque sunt ea quæ erant serotina, Laban: & quæ primi temporis, Jacob.

43 Ditatúsque est homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas & servos, camelos & asinos.

CAPUT XXXI.

Jacob, jubente Domino, ad patrem cum omnibus suis tacitus revertitur, quem Laban insequitur: Rachel autem patris idolis ablatis, ipsum quærentem astu decepit: tandémque post varias querelas & jurgia, Jacob & Laban inito fœdere, ad propria quisque discedit.

A 1 Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Jacob omnia quæ fuerunt patris nostri, & de illius facultate ditatus, factus est inclytus:

2 Animadvertit quoque faciem Laban, quòd non esset erga se sicut heri & nudiustertius.

3 Maximè dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eróque tecum.

4 Misit, & vocavit Rachel & Liam in agrum, ubi pascebat greges,

5 Dixítque eis: Video faciem patris vestri quòd non sit erga me sicut heri & nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum.

6 Et ipsæ nostis quòd totis viribus meis servierim patri vestro.

7 Sed & pater vester circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus: & tamen non dimisit eum Deus ut noceret mihi.

8 Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves varios fœtus, quando verò è contrario ait: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.

9 Tulítque Deus substantiam patris vestri, B
& dedit mihi.

10 Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios & maculosos, & diversorum colorum.

11 Dixítque Angelus Dei ad me in somnis: Jacob? Et ego respondi: Adsum.

12 Qui ait: Leva oculos tuos, & vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, maculosos, atque respersos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.

13 Ego sum Deus Bethel, * ubi unxisti lapidem, & votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, & egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ.

* Sup. 28.d. 18.

14 Responderúntque Rachel & Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus & hereditate domus patris nostri?

15 Nonne quasi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium nostrum?

16 Sed Deus tulit opes patris nostri, & eas tradidit nobis, ac filiis nostris: unde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac.

17 Surrexit itaque Jacob, & impositis li- C
beris ac conjugibus suis super camelos, abiit.

18 Tulítque omnem substantiam suam, & greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.

19 Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, & Rachel furata est idola patris sui.

20 Noluítque Jacob confiteri socero suo quòd fugeret.

21 Cùmque abiisset tam ipse quàm omnia quæ juris sui erant, & amne transmisso pergeret contra montem Galaad,

22 Nuntiatum est Laban die tertio quòd fugeret Jacob.

23 Qui, assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: & comprehendit eum in Monte Galaad.

24 Vidit

24 Viditque in somnis dicentem sibi Deum: Cave ne quidquã asperè loquaris contra Jacob.

D 25 Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum: cúmque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem Monte Galaad fixit tentorium.

26 Et dixit ad Jacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio?

27 Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28 Non es passus ut osculater filios meos & filias: stultè operatus es: & nunc quidem

29 Valet manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris vestri heri dixit mihi: * Cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius.

* Inf. 48. c. 16.

30 Esto, ad tuos ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31 Respondit Jacob: Quòd inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.

32 Quòd autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris. scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. hæc dicens, ignorabat quòd Rachel furata esset idola.

E

33 Ingressus itaque Laban tabernaculum Jacob & Liæ, & utriusque famulæ, non invenit. Cúmque intrasset tentorium Rachelis,

34 Illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, & sedit desuper: scrutantíque omne tentorium, & nihil invenienti,

35 Ait: Ne irascatur dominus meus quòd coram te assurgere nequeo: quia juxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. sic delusa solicitudo quærentis est.

36 Tuménsque Jacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exarsisti post me,

37 Et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? pone hîc coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent inter me & te.

38 Idcircò viginti annis fui tecum? oves tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:

39 Nec captum à bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat, à me exigebas:

F

40 Die noctúque æstu urebar, & gelu, fugiebátque somnus ab oculis meis.

41 Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem vicibus.

42 Nisi Deus patris mei Abraham, & timor Isaac affuisset mihi, forsitan modò nudum me dimisisses: afflictionem meam & laborem manuum mearum respexit Deus, & arguit te heri.

43 Respondit ei Laban: Filiæ meæ & filij, & greges tui, & omnia quæ cernis, mea sunt: quid possum facere filiis & nepotibus meis?

44 Veni ergo & ineamus fœdus: ut sit in testimonium inter me & te.

45 Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46 Dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederúntque super eum:

47 Quem vocavit Laban Tumulum testis, & Jacob, Acervum testimonij, uterque juxta proprietatem linguæ suæ.

48 Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me & te hodie, & idcircò appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis. G

49 Intueatur & judicet Dominus inter nos quando recesserimus à nobis,

50 Si afflixeris filias meas, & si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui præsens respicit.

51 Dixitque rursus ad Jacob: En tumulus hic, & lapis quem erexi inter me & te,

52 Testis erit: tumulus, inquam, iste & lapis sint in testimoniũ, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malũ mihi cogitãs.

53 Deus Abraham, & Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac:

54 Immolatísque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, manserunt ibi.

55 Laban verò de nocte consurgens, osculatus est filios & filias suas, & benedixit illis: reversúsque est in locum suum.

CAPUT XXXII.

Jacob, visis Angelis, nuntios & munera ad fratrem suum Esau territus mittit, interea cum Angelo luctans, & benedictionem ac nominis mutationem tacto femoris nervo accepit.

1 Jacob * quoque abiit itinere quo cœperat: fuerúntque ei obviàm Angeli Dei. A

* Inf. 48. c. 16.

2 Quos cùm vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc. & appellavit nomen loci illius Mahanaim, id est, Castra.

3 Misit autem & nuntios ante se ad Esaü fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom:

4 Præcepítque eis: dicens: Sic loquimini domino meo Esaü: Hæc dicit frater tuus Jacob: Apud Laban peregrinatus sum, & fui usque in præsentem diem.

5 Habeo & boves, & asinos, & oves, & servos, & ancillas: mittóque nunc legationem ad dominum meũ, ut inveniã gratiam in conspectu tuo.

6 Reversíque sunt nuntij ad Jacob, dicentes: Venimus ad Esaü fratrem tuum, & ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris. B

7 Timuit Jacob valdè: & perterritus divisit populum qui secum erat, greges, quoque & oves & boves, & camelos, in duas turmas,

8 Dicens: Si venerit Esaü ad unam turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur.

9 Dixitque Jacob: Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac: Domine qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam, & in locum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi:

10 Minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua quam explevisti servo tuo. In

baculo

baculo meo transivi Jordanem istum: & nunc
cum duabus turmis regredior.
11 Erue me de manu fratris mei Esaü, quia
valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat
matrem cum filiis.
12 Tu locutus es quòd benefaceres mihi, &
dilatares semen meum sicut arenam maris, quæ
præ multitudine numerari non potest.
D 13 Cúmque dormisset ibi nocte illa, separa-
vit de his quæ habebat, munera Esaü fratri suo,
14 Capras ducentas, hircos viginti, oves
ducentas, & arietes viginti,
15 Camelos fœtas cum pullis suis triginta,
vaccas quadraginta, & tauros viginti, asinas vi-
ginti, & pullos earum decem.
16 Et misit per manus servorum suorum sin-
gulos seorsum greges, dixítque pueris suis:
Antecedite me: & sit spatium inter gregem
& gregem.
17 Et præcepit priori dicens: Si obvium
habueris fratrem meum Esaü: & interrogave-
rit te, Cujus es? aut, Quò vadis? aut, Cujus
sunt ista quæ sequeris?
E 18 Respondebis: Servi tui Jacob, munera misit
domino meo Esaü: ipse quoque post nos venit.
19 Similiter dedit mandata secundo, & tertio,
& cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdẽ
verbis loquimini ad Esaü, cùm inveneritis eum.
20 Et addetis: Ipse quoque servus tuus Ja-
cob iter nostrum insequitur: dixit enim: Pla-
cabo illum muneribus quæ præcedunt, & po-
steà videbo illum, forsitan propitiabitur mihi.
21 Præcesserunt itaque munera ante eum,
ipse verò mansit nocte illa in castris.
F 22 Cúmque maturè surrexisset, tulit duas
uxores suas & totidem famulas, cum undecim
filiis, & transivit vadum Jaboc.
23 Traductísque omnibus quæ ad se perti-
nebant,
24 Mansit solus: & ecce vir luctabatur cum
eo usque manè.
25 Qui cum videret quòd eum superare
non posset, tetigit nervum femoris ejus, &
statim emarcuit.
26 Dixítque ad eum: Dimitte me, jam enim
ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te,
nisi benedixeris mihi.
27 Ait ergo: Quod nomen est tibi? Res-
pondit: Jacob.
28 At ille, Nequaquam, inquit, Jacob ap-
pellabitur nomen tuum, sed Israël: quoniam
si contra Deum fortis fuisti, quantò magis con-
tra homines prævalebis?
G 29 Interrogavit eum Jacob: Dic mihi, quo
appellaris nomine? Respondit: Cur quæris
nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.
30 Vocavítque Jacob nomen loci illius Pha-
nuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, &
salva facta est anima mea.
31 Ortúsque est ei statim sol, postquam trans-
gressus est Phanuel: ipse verò claudicabat pede.
32 Quam ob causam non comedunt nervum
filij Israël, qui emarcuit in femore Jacob, usque
in præsentem diem: eò quòd tetigerit nervum
femoris ejus, & obstupuerit.

CAPUT XXXIII.

Jacob ab Esaü occurrente benigne excipitur, agreque adigit ut munera accipiat domumque revertatur: & sic Jacob eo ab se dimisso, in Socoth primum, deinde in Salem profectus, agri partem emit, fixisque tabernaculis, altare erexit.

1 Elevans autem Jacob oculos suos, vidit A
venientem Esaü, & cum eo quadringen-
tos viros: divisítque filios Liæ & Rachel, am-
barúmque famularum:
2 Et posuit utramque ancillam, & liberos
earum, in principio: Liam verò, & filios ejus,
in secundo loco: Rachel autem & Joseph no-
vissimos.
3 Et ipse progrediens adoravit pronus in ter-
ram septies, donec appropinquaret frater ejus.
4 Currens itaque Esaü obviàm fratri suo,
amplexatus est eum: stringénsque collum ejus
& osculans flevit.
5 Levatísque oculis, vidit mulieres & par- B
vulos earum, & ait: Quid sibi volunt isti? & si
ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos
donavit mihi Deus servo tuo.
6 Et appropinquantes ancillæ & filij earum,
incurvati sunt.
7 Accessit quoque Lia cum pueris suis: &
cùm similiter adorassent, extremi Joseph &
Rachel adoraverunt.
8 Dixítque Esaü: Quænam sunt istæ turmæ
quas obviàm habui? Respondit: Ut inveni-
rem gratiam coram domino meo.
9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint
tua tibi.
10 Dixítq; Jacob: Noli ita, obsecro: sed si in- C
veni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum
de manibus meis: sic enim vidi faciem tuã, quasi
viderim vultum Dei: esto mihi propitius.
11 Et suscipe benedictionem quam attuli
tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens om-
nia. Vix fratre compellente suscipiens,
12 Ait: Gradiamur simul, eróque socius
itineris tui.
13 Dixítque Jacob: Nosti Domine mi, quòd
parvulos habeam teneros, & oves & boves fœ-
tas, mecum: quas si plus in ambulando fecero
laborare, morientur una die cuncti greges.
14 Præcedat dominus meus ante servum
suum: & ego sequar paulatim vestigia ejus,
sicut videro parvulos meos posse, donec ve-
niam ad dominum meum in Seir.
15 Respondit Esaü: Oro te, ut de populo qui
mecum est, saltem socij remaneant viæ tuæ. Non
est, inquit, necesse: hoc uno tantùm indigeo, ut
inveniam gratiam in conspectu tuo domine mi.
16 Reversus est itaque illo die Esaü itinere
quo venerat in Seir.
17 Et Jacob venit in Socoth: ubi ædificata D
domo & fixis tentoriis, appellavit nomen loci
illius Socoth, id est, tabernacula.
18 Transivitq; in Salem urbem Sichimorũ quæ
est in terra Chanaan, postquam reversus est de
Mesopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidũ.

19 Emítq; partem agri in qua fixerat taberna-
cula, à filiis Hemor patris Sichem, centum agnis.
20 Et erecto ibi altari, invocavit super illud
fortissimum Deum Israël.

Caput XXXIV.

Ob Dina raptum ac stuprum à Sichem Sichemitarum principis filio, Sichemita prius circumcisi, à Simeone & Levi Dina fratribus perimuntur, atque à reliquis Jacob filiis urbs eorum vastatur: quapropter Simeon & Levi à patre arguuntur.

A 1 EGressa est autem Dina filia Liæ ut videret
mulieres regionis illius.
2 Quam cùm vidisset Sichē filius Hemor He-
væi, princeps terræ illius, adamavit eam: & ra-
puit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginē.
3 Et conglutinata est anima ejus cum ea,
tristémque delinivit blanditiis.
4 Et pergens ad Hemor patrem suum, Acci-
pe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.
5 Quod cùm audisset Jacob, absentibus filiis,
& in pastu pecorum occupatis, siluit donec
redirent.
6 Egresso autem Hemor patre Sichem ut lo-
queretur ad Jacob,
7 Ecce filij ejus veniebant de agro: audító-
que quod acciderat, irati sunt valdè, eò quòd
fœdam rem operatus esset in Israël, &, violata
filia Jacob, rem illicitam perpetrasset.
8 Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem
filij mei adhæsit anima filiæ vestræ: date eam
illi uxorem:
9 Et jungamus vicissim connubia: filias ve-
stras tradite nobis, & filias nostras accipite.
10 Et habitate nobiscū: terra in potestate ve-
stra est, exercete, negotiamini, & possidete eam.
B 11 Sed & Sichem ad patrem & ad fratres
ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: &
quæcumque statueritis, dabo:
12 Augete dotem, & munera postulate, &
libenter tribuam quod petieritis: tantùm date
mihi puellam hanc uxorem.
13 Responderunt filij Jacob Sichem & patri
ejus in dolo, sævientes ob stuprum sororis:
14 Non possumus facere quod petitis, nec
dare sororem nostram homini incircumciso:
quod illicitum & nefarium est apud nos.
15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volue-
ritis esse similes nostri, & circumcidatur in vo-
bis omne masculini sexus.
C 16 Tunc dabimus & accipiemus mutuò
filias vestras ac nostras: & habitabimus vobis-
cum, erimúsque unus populus.
17 Si autem circumcidi nolueritis, tollemus
filiam nostram, & recedemus.
18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem
filio ejus.
19 Nec distulit adolescens quin statim quod
petebatur expleret: amabat enim puellam val-
dè, & ipse erat inclytus in omni domo patris sui.
20 Ingressíque portam urbis, locuti sunt ad
populum.
21 Viri isti pacifici sunt, & volunt habitare
nobiscum: negotientur in terra, & exerceant
eam, quæ spatiosa & lata cultoribus indiget:
filias eorum accipiemus uxores, & nostras il-
lis dabimus.
22 Unum est, quo differtur tantum bonum:
Si circumcidamus masculos nostros, ritum gen-
tis imitantes.
23 Et substantia eorum, & pecora, & cun-
cta quæ possident, nostra erunt: tantùm in hoc
acquiescamus, & habitantes simul, unum effi-
ciemus populum.
24 Assensique sunt omnes, circumcisis cun-
ctis maribus.
25 Et ecce, die tertio, quando gravissimus vul- D
nerum dolor est: arreptis, duo filij Jacob, Simeon
& Levi fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem
confidenter: * interfectísq; omnibus masculis, * inf.
26 Hemor & Sichem pariter necaverunt, tol- 49. a.
lentes Dinam de domo Sichem sororem suam. 6.
27 Quibus egressis, irruerunt super occisos
ceteri filij Jacob: & depopulati sunt urbem in
ultionem stupri.
28 Oves eorum, & armenta, & asinos, cunctá-
que vastantes quæ in domibus & in agris erant:
29 Parvulos quoque eorum & uxores du-
xerunt captivas.
30 Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad
Simeon & Levi: Turbastis me, & odiosum fe-
cistis me Chananæis & Pherezæis habitatoribus
terræ hujus. nos pauci sumus: illi congregati
percutient me, & delebor ego, & domus mea.
31 Responderunt: Numquid ut scorto abu-
ti debuere sorore nostra?

Caput XXXV.

Cum Jacob idola suorum juxta Sichem defodisset, jubente Domino ascendit in Bethel, ubi, ædificato altari Deo sacrificavit, nováque Dei apparitione confortatus fuit. Debora moritur: nascitur Benjamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala incestum committit: numerantur filij Jacob, cujus pater Isaac moritur.

1 INtereà locutus est Deus ad Jacob: Surge, A
& ascende Bethel, & habita ibi, facque al-
tare Deo qui * apparuit tibi quando fugiebas * Sup.
Esaü fratrem tuum. 28. c.
2 Jacob verò convocata omni domo sua, ait: 13.
Abjicite deos alienos qui in medio vestri sunt,
& mundamini, ac mutate vestimenta vestra.
3 Surgite, & ascendamus in Bethel, ut facia-
mus ibi altare Deo; qui exaudivit me in die tri-
bulationis meæ, & socius fuit itineris mei.
4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos
habebant, & inaures quæ erant in auribus eo-
rum: at ille infodit ea subter terebinthum, quæ
est post urbem Sichem.
5 Cúmque profecti essent, terror Dei invasit
omnes per circuitum civitates, & non sunt ausi
persequi recedentes.
6 Venit igitur Jacob Luzam, quæ est in terra B
Chanaan, cognomento Bethel: ipse & omnis
populus cum eo.
7 Ædificavítque ibi altare, & appellavit no-
men loci illius, Domus Dei: ibi enim * appa- * Sup.
ruit ei Deus cùm fugeret fratrem suum. 28. c.
8 Eodem tempore mortua est Debora nutrix 13.
Rebeccæ, & sepulta est ad radices Bethel

ſubter quercum: vocatúmque eſt nomen loci
illius, Quercus fletus.
9 Apparuit autem iterùm Deus Jacob poſt-
quam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ, be-
nedixitque ei,
*Sup. 10 Dicens: * Non vocaberis ultrà Jacob, ſed
32. f. Iſraël erit nomē tuum. Et appellavit eum Iſraël.
28. 11 Dixitque ei: Ego Deus omnipotens, creſ-
ce, & multiplicare: gentes & populi nationum
ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.
12 Terrámque quam dedi Abraham & Iſaac,
dabo tibi & ſemini tuo poſt te.
C 13 Et receſſit ab eo.
14 Ille verò erexit titulum lapideum in loco
quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum
libamina, & effundens oleum:
15 Vocanſque nomen loci illius, Bethel.
16 Egreſſus autem inde, venit verno tempo-
re ad terram quæ ducit Ephratam: in qua cum
parturiret Rachel,
17 Ob difficultatem partus periclitari cœ-
pit: Dixitque ei obſtetrix: Noli timere, quia
& hunc habebis filium.
18 Egrediente autem anima præ dolore, &
imminente jam morte, vocavit nomen filij ſui
Benoni, id eſt, filius doloris mei: pater verò ap-
pellavit eum Benjamin, id eſt, filius dextræ.
19 Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in
via quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.
20 Erexitque Jacob titulum ſuper ſepul-
*Infr. chrum ejus: * Hic eſt titulus monumenti Ra-
48. b. chel, uſque in præſentem diem.
7. 21 Egreſſus inde, fixit tabernaculum trans
Turrem gregis.
*Infr 22 * Cúmque habitaret in illa regione,
49. a. abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina
4. D patris ſui: quod illum minimè latuit. Erant au-
tem filij Jacob duodecim.
23 Filij Liæ: primogenitus Ruben, & Simeon,
& Levi, & Judas, & Iſſachar, & Zabulon.
24 Filij Rachel: Joſeph & Benjamin.
25 Filij Balæ ancillæ Rachelis: Dan &
Nephthali.
26 Filij Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer:
hi ſunt filij Jacob, qui nati ſunt ei in Meſopo-
tamia Syriæ.
27 Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in
Mambre, Civitatem Arbee, hæc eſt Hebron:
in qua peregrinatus eſt Abraham & Iſaac.
28 Et completi ſunt dies Iſaac centum octo-
ginta annorum.
29 Conſumptúſque ætate mortuus eſt: &
appoſitus eſt populo ſuo ſenex & plenus die-
rum: & ſepelierunt eum Eſaü & Jacob filij ſui.

Caput XXXVI.

Eſaü cum uxoribus & filiis à fratre Iacob ob nimiam utriuſque opulentiam ſeparatur: filiorum Eſau genealogia cum habitatione deſcribitur.

A 1 Hæ ſunt autem generationes Eſaü, ipſe
eſt Edom.
2 Eſaü accepit uxores de filiabus Chanaan:
Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiam
Anæ filiæ Sebeon Hevæi:
3 Baſemath quoque filiam Iſmaël ſororem
Nabajoth.
4 * Peperit autem Ada, Eliphaz: Baſemath *1.
genuit Rahuel: Par.
5 Oolibama genuit Jehus & Ihelon & Core. 1. e.
hi filij Eſaü qui nati ſunt ei in terra Chanaan. 35.
6 Tulit autem Eſaü uxores ſuas & filios &
filias, & omnem animam domus ſuæ, & ſub-
ſtantiam, & pecora, & cuncta quæ habere po-
terat in terra Chanaan: & abiit in alteram re-
gionem, receſſitque à fratre ſuo Jacob.
7 * Divites enim erant valdè, & ſimul habi- *Sup.
tare non poterant: nec ſuſtinebat eos terra 13. b.
peregrinationis eorum præ multitudine gregū. 6.
8 * Habitavitque Eſaü in monte Seir, ipſe *Ioſ.
eſt Edom. 24. a.
9 Hæ autem ſunt generationes Eſaü patris 4.
Edom in monte Seir,
10 Et hæc nomina filiorum ejus: * Eliphaz *1.
filius Ada uxoris Eſaü: Rahuel quoque filius Par.
Baſemath uxoris ejus. 1. c. 35.
11 Fuerúntque Eliphaz filij: Theman, B
Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.
12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz
filij Eſaü: quæ peperit ei Amalech. hi ſunt filij
Ada uxoris Eſaü.
13 Filij autem Rahuel: Nahath & Zara,
Samma & Meza. hi filij Baſemath uxoris Eſaü.
14 Iſti quoque erant filij Oolibama filiæ
Anæ filiæ Sebeon, uxoris Eſaü, quos genuit ei,
Jehus & Ihelon & Core.
15 Hi duces filiorum Eſaü: filij Eliphaz
primogeniti Eſaü: dux Theman, dux Omar,
dux Sepho, dux Cenez,
16 Dux Core, dux Gathan, dux Amalech.
hi filij Eliphaz in Terra Edom, & hi filij Ada.
17 Hi quoque filij Rahuel filij Eſaü: dux
Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza.
hi autem duces Rahuel in Terra Edom: iſti
filij Baſemath uxoris Eſaü.
18 Hi autem filij Oolibama uxoris Eſaü:
dux Jehus, dux Ihelon, dux Core. hi duces C
Oolibama filiæ Anæ uxoris Eſaü.
19 Iſti ſunt filij Eſaü, & hi duces eorum:
ipſe eſt Edom.
20 * Iſti ſunt filij Seir Horræi, habitatores
terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana. *1.
21 Et Diſon, & Eſer, & Diſan. hi duces Par. 1.
Horræi, filij Seir, in terra Edom. c. 38.
22 Facti ſunt autem filij Lotan: Hori &
Heman. erat autem ſoror Lothan, Thamna.
23 Et iſti filij Sobal: Aluan & Manahat &
Ebal, & Sepho & Onam.
24 Et hi filij Sebeon: Aia & Ana. Iſte eſt
Ana qui invenit aquas calidas in ſolitudine,
cùm paſceret aſinos Sebeon patris ſui.
25 Habuitq; filium Diſon, & filiā Oolibama.
26 Et iſti filij Diſon: Hamdan, & Eſeban,
& Jethram, & Charan.
27 Hi quoq; filij Eſer: Balaā & Zavan, & Acan.
28 Habuit autem filios Diſan: Hus & Aram.
29 Hi duces Horrhæorum: dux Lotan, dux
Sobal, dux Sebeon: dux Ana,

30 Dux

30 Dux Dison, dux Eser, dux Disan: isti duces Horræorum qui imperaverunt in Terra Seir.
D 31 Reges autem qui regnaverunt in Terra Edom antequam haberent regem filij Israël, fuerunt hi:
32 Bela filius Beor, noménq; urbis ejus Denaba.
33 Mortuus est autem Bela, & regnavit pro eo Jobab filius Zaræ de Bosra.
34 Cúmque mortuus esset Jobab, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum.
35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.
36 Cúmque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca.
37 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth.
38 Cúmque & hic obiisset, successit in regnum Balanan filius Achobor.
39 Isto quoq; mortuo, regnavit pro eo Adar, noménque urbis ejus Phau: & appellabatur uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.
40 Hæc ergo nomina ducum Esaü, in cognationibus, & locis, & vocabulis suis: dux Thamna, dux Alua, dux Jetheth,
41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon.
42 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,
43 Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperij sui; ipse est Esaü pater Idumæorum.

Caput XXXVII.

Joseph fratres apud patrem de crimine accusans, visaque somnia narrans, fratrum odium in se concitat: quare primum volentes illum occidere, consilio Judæ primò in cisternam detruditur, deinde venditur Ismaelitis inscio Ruben: à patre autem existimante eum à fera occisum lugetur; interea Joseph in Ægypto Putiphari venditur.

A 1 Habitavit autem Jacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus est.
2 Et hæ sunt generationes ejus: Joseph cùm sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer: & erat cum filiis Balæ & Zelphæ uxorum patris sui, accusavítque fratres suos apud patrem crimine pessimo.
3 Israël autem diligebat Joseph super omnes filios suos, eò quòd in senectute genuisset eum: fecitque ei tunicam polymitam.
4 Videntes autem fratres ejus quòd à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui.
B 5 Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis: quæ causa majoris odij seminarium fuit.
6 Dixitque ad eos: Audite somnium meum quod vidi:
7 Putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi consurgere manipulum meum, & stare, vestrósque manipulos circumstantes adorare manipulum meum.
8 Responderunt fratres ejus. Numquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum, invidiæ & odij fomitem ministravit.
9 Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium, quasi solem, & lunam, & stellas undecim, adorare me.
10 Quod cùm patri suo & fratribus retulisset, C
increpavit eum pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego & mater tua & fratres tui adorabimus te super terram?
11 Invidebant ei igitur fratres sui: pater verò rem tacitus considerabat.
12 Cúmque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem,
13 Dixit ad eum Israël: Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondente,
14 Præstò sum, ait ei: Vade, & vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, & pecora: & renuntia mihi quid agatur. Missus de Valle Hebron, venit in Sichem:
15 Invenítque eum vir errantem in agro, & D
interrogavit quid quæreret.
16 At ille respondit: Fratres meos quæro, indica mihi ubi pascant greges.
17 Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joseph post fratres suos, & invenit eos in Dothain.
18 Qui cùm vidissent eum procul, antequam accederet ad eos: cogitaverunt illum occidere:
19 Et mutuò loquebantur: Ecce somniator venit:
20 Venite, occidamus eum, & mittamus in cisternam veterem: dicemúsque, Fera pessima devoravit eum: & tunc apparebit quid illi prosint somnia sua.
21 * Audiens autem hoc Ruben, nitebatur E
liberare eum de manibus eorum, & dicebat: * Inf. 42. d. 22.
22 Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem: sed projicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manúsq; vestras servate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorũ, & reddere patri suo.
23 Confestim igitur ut pervenit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari & polymita:
24 Miserúntque eum in cisternam veterem, quæ non habebat aquam.
25 Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaëlitas viatores venire de Galaad: & camelos eorum, portantes aromata, & resinam, & stacten, in Ægyptum.
26 Dixit ergo Judas fratribus suis: Quid no- F
bis prodest si occiderimus fratrem nostrum, & celaverimus sanguinem ipsius?
27 Melius est ut venundetur Ismaëlitis, & manus nostræ non polluantur: frater enim & caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius.
28 * Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaëlitis, viginti argenteis. qui duxerunt eum in Ægyptum. * Sap. 10. c. 13.
29 Reversúsque Ruben ad cisternam, non invenit puerum:
30 Et scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer non comparet, & ego quò ibo?

G 31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in san-
guine hœdi, quem occiderant, tinxerunt:
32 Mittentes qui ferrent ad patrem, & di-
cerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica
filij tui sit, an non.
33 Quam cùm agnovisset pater, ait: Tuni-
ca filij mei est, fera pessima comedit eum, bestia
devoravit Joseph.
34 Scissisque vestibus indutus est cilicio, lu-
gens filium suum multo tempore.
35 Congregatis autem cunctis liberis ejus ut
lenirent dolorem patris, noluit consolationem
accipere, sed ait: Descendam ad filium meum
lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu,
36 Madianitæ vendiderunt Joseph in Ægypto
Putiphari eunucho Pharaonis, magistro militum.

Caput XXXVIII.

*Judas ex uxore Chananæa tribus filiis susceptis, pri-
mum & deinde secundum Thamar copulavit: quibus
mortuis, eam insciens pro scorto cognovit, quo concubitu
Phares & Zaram genuit.*

A 1 EOdem tempore descendens Judas à fratri-
bus suis, divertit ad virum Odollamitem,
nomine Hiram.
* 1. Par. 2. a. 3. 2 * Viditq; ibi filiam hominis Chananæi, voca-
bulo Sue: & accepta uxore, ingressus est ad eam.
3 Quæ concepit, & peperit filium, & voca-
vit nomen ejus Her.
* Num. 26. b. 19. 4 * Rursumque concepto fœtu, natum fi-
lium vocavit Onan.
5 Tertium quoque peperit: quem appella-
vit Sela, quo nato, parere ultrà cessavit.
6 Dedit autem Judas uxorem primogenito
suo Her, nomine Thamar.
B 7 * Fuit quoq; Her primogenitus Judæ, ne-
* Num. 26. b. 19. quam in conspectu Domini: & ab eo occisus est.
8 Dixit ergo Judas ad Onam filium suum: In-
gredere ad uxorem fratris tui, & sociare illi, ut
suscites semen fratri tuo.
9 Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad
uxorem fratris sui, semen fundebat in terram,
ne liberi fratris nomine nascerentur.
10 Et idcircò percussit eum Dominus, quòd
rem detestabilem faceret.
11 Quamobrem dixit Judas Thamar nurui
suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec cres-
cat Sela filius meus: timebat enim ne & ipse
moreretur sicut fratres ejus. Quæ abiit, & habi-
tavit in domo patris sui.
C 12 Evolutis autem multis diebus, mortua est
filia Sue uxor Judæ: qui post luctum consolatio-
ne suscepta ascendebat ad tonsores ovium sua-
rum, ipse & Hiras opilio gregis Odollamites,
in Thamnas.
13 Nuntiatúmque est Thamar quòd socer il-
lius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves.
14 Quæ depositis viduitatis vestibus, assum-
psit theristrum: & mutato habitu, sedit in bivio
itineris, quod ducit Thamnam: eò quòd cre-
visset Sela, & non eum accepisset maritum.
15 Quam cùm vidisset Judas, suspicatus est
esse meretricem: operuerat enim vultum suum,
ne agnosceretur.

16 Ingrediénsque ad eam, ait: Dimitte me D
ut coëam tecum: nesciebat enim quòd nurus
sua esset. Qua respondente: Quid dabis mihi
ut fruaris concubitu meo.
17 Dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus.
Rursumq; illa dicente: Patiar quod vis, si dederis
mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris.
18 Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone
dari? Respondit: Annulum tuum, & armillam,
& baculum quem manu tenes. Ad unum igitur
coïtum mulier concepit,
19 Et surgens abiit: depositóque habitu,
quem sumpserat, induta est viduitatis vestibus.
20 Misit autem Judas hœdum per pastorem E
suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod
dederat mulieri. qui cùm non invenisset eam,
21 Interrogavit homines loci illius: Ubi est
mulier quæ sedebat in bivio? Respondentibus
cunctis: Non fuit in loco isto meretrix:
22 Reversus est ad Judam, & dixit ei: Non
inveni eam: sed & homines loci illius dixerunt
mihi, nunquam sedisse ibi scortum.
23 Ait Judas: Habeat sibi, certè mendacij F
arguere nos non potest: ego misi hœdum quem
promiseram, & tu non invenisti eam.
24 Ecce autem post tres menses nuntiave-
runt Judæ, dicentes: Fornicata est Thamar nu-
rus tua, & videtur uterus illius intumescere. Di-
xítque Judas: Producite eam ut comburatur.
25 Quæ cùm duceretur ad pœnam, misit
ad socerum suum, dicens: De viro, cujus hæc
sunt, concepi: cognosce cujus sit annulus, &
armilla, & baculus.
26 Qui, agnitis muneribus, ait: Justior me
est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Atta-
men ultra non cognovit eam.
27 * Instante autem partu, apparuerunt ge- G
mini in utero: atque in ipsa effusione infan- * Mat. 1. a. 3.
tium, unus protulit manum, in qua obstetrix
ligavit coccinum, dicens:
28 Iste egredietur prior.
29 Illo verò retrahente manum, egressus est
alter: dixitque mulier: Quare divisa est pro-
pter te maceria? & ob hanc causam vocavit
nomen ejus Phares.
30 * Postcà egressus est frater ejus, in cujus * 1.
manu erat coccinum: quem appellavit Zara. Par. 2. a. 4.

Caput XXXIX.

*Cum prosperè ageret Joseph apud herum Putipharem,
eique gratiosus totam administraret familiam, contem-
nens heram sæpius de concubitu interpellantem, accu-
satur apud dominum, & in carcerem conjicitur; ubi cu-
stodis gratiam nactus, omnium vinctorum curam habet.*

1 IGitur Joseph ductus est in Ægyptum, emit- A
que eum Putiphar eunuchus Pharaonis,
princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Is-
maëlitarum, à quibus perductus erat.
2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in
cunctis prosperè agens: habitavitque in domo
domini sui,
3 Qui optimè noverat Dñm esse cum eo, &
omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.
4 Invenitque Joseph gratiam coram domino
suo, & ministrabat ei, à quo præpositus omni-
bus,

bus, gubernabat creditam sibi domum, & universa quæ ei tradita fuerant:

B 5 Benedixitque Dominus domui Ægyptij propter Joseph, & multiplicavit tam in ædibus, quàm in agris cunctam ejus substantiam:

6 Nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur. Erat autem Joseph pulchra facie, & decorus aspectu.

7 Post multos itaque dies injecit domina sua oculos suos in Joseph, & ait: Dormi mecum.

8 Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua:

9 Nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?

C 10 Hujuscemodi verbis per singulos dies, & mulier molesta erat adolescenti, & ille recusabat stuprum.

11 Accidit autem quadam die, ut intraret Joseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret:

12 Et illa apprehensa lacinia vestimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras.

13 Cùmque vidisset mulier vestem in manibus suis, & se esse contemptam,

14 Vocavit ad se homines domus suæ, & ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingressus est ad me, ut coïret mecum; cùmque ego succlamassem,

15 Et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

D 16 In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum,

17 Et ait: Ingressus est ad me servus Hebræus quem adduxisti ut illuderet mihi:

18 Cùmque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

19 His auditis dominus, & nimiùm credulus verbis conjugis, iratus est valdè:

* Ps. 20 * Tradiditque Joseph in carcerem, ubi
104. vincti regis custodiebantur, & erat ibi clausus.
b.18. 21 Fuit autem Dominus cum Joseph, & misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris.

22 Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur, & quidquid fiebat, sub ipso erat.

23 Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dñs enim erat cum illo, & omnia opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Joseph somnia interpretatus, alterum officio pristino restituendum, alterum suspendio finiendum prædixit, quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

A 1 His ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Ægypti, & pistor, domino suo.

2 Iratúsque contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter pistoribus)

3 Misit eos in carcerem principis militum in quo erat vinctus & Joseph.

4 At custos carceris tradidit eos Joseph, qui & ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, & illi in custodia tenebantur.

5 Viderúntque ambo somnium nocte una juxta interpretationem congruam sibi:

6 Ad quos cùm introisset Joseph manè, & vidisset eos tristes,

7 Sciscitatus est eos dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra?

8 Qui responderunt: Somnium vidimus, & B
non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joseph: Numquid non Dei est interpretatio? referte mihi quid videritis.

9 Narravit prior, præpositus pincernarum, somnium suum: Videbam coram me vitem,

10 In qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores uvas maturescere:

11 Calicémque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, & expressi in calicem quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.

12 Respondit Joseph: Hæc est interpretatio somnij: Tres propagines tres adhuc dies sunt:

13 Post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradum pristinum: dabísque ei calicem juxta officium tuum, sicut antè facere consueveras.

14 Tantùm memento mei, cùm bene tibi fuerit, & facias mecum misericordiam: ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto carcere: C

15 Quia furto sublatus sum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum missus sum.

16 Videns pistorum magister, quòd prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium, Quòd tria canistra farinæ haberem super caput meum:

17 Et in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avésque comedere ex eo.

18 Respondit Joseph: Hæc est interpretatio D
somnij. Tria canistra, tres adhuc dies sunt:

19 Post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas.

20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, & pistorum principis.

21 Restituítque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum:

22 Alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.

23 Et tamen succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & spicis, cùm nemo alius valeret interpretari, unicus Joseph interpretatur, ideóque toti Ægypto præficitur; & ex Aseneth data sibi à Pharaone uxore duos suscipit filios ante septem famis annos. Sterilitas tandem fertilitati succedit.

1 Post duos annos vidit Pharao somnium. A
Putabat se stare super fluvium.

2 De quo ascendebant septem boves, pulchræ & crassæ nimis: & pascebantur in locis palustribus,

3 Aliæ quoque ſeptem emergebant de flumine, fœdæ confectæque macie: & paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis virentibus:

4 Devoraveruntq; eas, quarum mira ſpecies & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao,

5 Rurſum dormivit, & vidit alterum ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque formoſæ:

6 Aliæ quoque totidem ſpicæ tenues & percuſſæ uredine oriebantur,

7 Devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao poſt quietem,

8 Et facto mane, pavore perterritus, miſit ad omnes conjectores Ægypti, cunctóſque ſapientes: & accerſitis narravit ſomnium, nec erat qui interpretaretur.

B 9 Tunc demum reminiſcens pincernarum magiſter, ait: Confiteor peccatum meum:

10 Iratus rex ſervis ſuis, me & magiſtrum piſtorum retrudi juſſit in carcerem principis militum:

11 Ubi una nocte uterque vidimus ſomnium præſagum futurorum.

12 Erat ibi puer Hebræus, ejuſdem ducis militum famulus: cui narrantes ſomnia,

13 Audivimus quidquid poſteà rei probavit eventus. ego enim redditus ſum officio meo: & ille ſuſpenſus eſt in cruce.

14 Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joſeph totonderunt: ac veſte mutata, obtulerunt ei.

15 Cui ille ait: Vidi ſomnia, nec eſt qui ediſſerat: quæ audivi te ſapientiſſimè conjicere.

16 Reſpondit Joſeph: abſque me Deus reſ-
C pondebit proſpera Pharaoni.

17 Narravit ergo Pharao quod viderat: Putabam me ſtare ſuper ripam fluminis,

18 Et ſeptem boves de amne conſcendere, pulchras nimis, & obeſis carnibus: quæ in paſtu paludis virecta carpebant.

19 Et ecce, has ſequebantur aliæ ſeptem boves in tantum deformes & macilentæ, ut nunquam tales in terra Ægypti viderim:

20 Quæ, devoratis & conſumptis prioribus,

21 Nullum ſaturitatis dedere veſtigium: ſed ſimili macie & ſqualore torpebant. Evigilans, rurſus ſopore depreſſus,

22 Vidi ſomnium: ſeptem ſpicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ.

23 Aliæ quoque ſeptem tenues & percuſſæ uredine, oriebantur è ſtipula:

24 Quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus ſomnium, & nemo eſt qui ediſſerat.

25 Reſpondit Joſeph: Somnium regis unum eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni.

D 26 Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt: eamdémque vim ſomnij comprehendunt.

27 Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues, & vento urente percuſſæ: ſeptem anni venturæ ſunt famis.

28 Qui hoc ordine complebuntur:

29 Ecce ſeptem anni venient fertilitatis magnæ in univerſa terra Ægypti:

30 Quos ſequentur ſeptè anni alij tantæ ſterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retrò abundātia: conſumptura eſt enim fames omnē terram,

31 Et ubertatis magnitudinem perditura eſt inopiæ magnitudo.

32 Quòd autem vidiſti ſecundò ad eamdem rem pertinēs ſomnium: firmitatis indicium eſt, eò quòd fiat ſermo Dei, & velocius impleatur.

33 Nunc ergo provideat rex virum ſapientem & induſtrium, & præficiat eum Terræ Ægypti.

34 Qui conſtituat præpoſitos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per ſeptem annos fertilitatis,

35 Qui jam nunc futuri ſunt, congreget in horrea: & omne frumentum ſub Pharaonis poteſtate condatur, ſervetúrque in urbibus.

36 Et præparetur futuræ ſeptem annorum E
fami, quæ oppreſſura eſt Ægyptum, & non conſumetur terra inopia.

37 Placuit Pharaoni conſilium & cunctis miniſtris ejus:

38 Locutúſq; eſt ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei plenus ſit?

39 Dixit ergo ad Joſeph: Quia oſtendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid ſapientiorem & conſimilem tui invenire potero?

40 * Tu eris ſuper domum meam, & ad tui * Pſ.
oris imperium cunctus populus obediet: uno 104. b.
tantùm regni ſolio te præcedam. 21.

41 Dixitque rurſus Pharao ad Joſeph: Ecce, 1. Mac.
conſtitui te ſuper univerſam terram Ægypti. 2. f. 53.

42 Tulitque annulum de manu ſua, & de- Act.
dit eum in manu ejus: veſtivitque eum ſtola 7. b. 10.
byſſina, & collo torquem auream circumpoſuit.

43 Fecitque eum aſcendere ſuper currum ſuum ſecundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, & præpoſitum eſſe ſcirent univerſæ Terræ Ægypti.

44 Dixit quoq; rex ad Joſeph: Ego ſum Pha- F
rao: abſque tuo imperio nō movebit quiſquam manum aut pedem in omni terra Ægypti.

45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum, lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aſeneth filiam Putiphare ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus eſt itaque Joſeph ad terram Ægypti.

46 (Triginta autem annorum erat quando ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) & circuivit omnes regiones Ægypti.

47 Venitque fertilitas ſeptem annorum: & in manipulos redactæ ſegetes congregatæ ſunt in horrea Ægypti.

48 Omnis etiam frugum abundantia in ſingulis urbibus condita eſt.

49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur, & copia menſurā excederet.

50 * Nati ſunt autem Joſeph filij duo ante- G
quam veniret fames: quos peperit ei Aſeneth * Inf.
filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos. 48. d.

51 Vocavitque nomen primogeniti, Manaſ- 20. 49.
ſes, a. 5.

ſes, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium
laborum meorum, & domus patris mei.
52 Nomen quoque ſecundi appellavit
Ephraim, dicens: Creſcere me fecit Deus in
terra paupertatis meæ.
53 Igitur tranſactis ſeptem ubertatis annis,
qui fuerant in Ægyto:
54 Cœperunt venire ſeptem anni inopiæ:
quos prædixerat Joſeph: & in univerſo orbe
fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægy-
pti panis erat.
55 Qua eſuriēte, clamavit populus ad Pharao-
nem, alimenta petens. Quibus ille reſpondit: Ite
ad Joſeph: & quidquid ipſe vobis dixerit, facite.
56 Creſcebat autem quotidie fames in omni
terra: aperuitque Joſeph univerſa horrea, & ven-
debat Ægyptiis: nam & illos oppreſſerat fames.
57 Omneſque provinciæ veniebant in Ægy-
ptum, ut emerent eſcas, & malum inopiæ
temperarent.

Caput XLII.

*Fratres Joſeph cogente fame, in Ægyptum pro emen-
dis frumentis à patre miſſi, ab eo cognoſcuntur, ac du-
rius tractantur, & in carcerem conjiciuntur: tandem
Simeone in vinculis relicto, revertuntur, ac pecuniam
in ſaccum cujuſque inditam unà cum frumento inſcij
referunt.*

A 1 AUdiens autem Jacob quòd alimenta ven-
derentur in Ægypto, dixit filiis ſuis:
Quare negligitis?
2 Audivi quòd triticum venumdetur in Ægy-
pto: deſcendite, & emite nobis neceſſaria, ut
poſſimus vivere, & non conſumamur inopia.
3 Deſcendentes igitur fratres Joſeph decem,
ut emerent frumenta in Ægypto,
4 Benjamin domi retento à Jacob, qui di-
xerat fratribus ejus: Ne fortè in itinere quid-
quam patiatur mali:
5 Ingreſſi ſunt terram Ægypti cum aliis qui
pergebant ad emendum. Erat autem fames in
terra Chanaan.
B 6 Et Joſeph erat princeps in terra Ægypti,
atque ad ejus nutum frumenta populis vende-
bantur. Cùmque adoraſſent eum fratres ſui,
7 Et agnoviſſet eos, quaſi ad alienos duriùs
loquebatur, interrogans eos: Unde veniſtis?
Qui reſponderunt: De terra Chanaan, ut ema-
mus victui neceſſaria.
8 Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non eſt
cognitus ab eis.
9 Recordatúſque ſomniorum, quæ aliquan-
do viderat, ait ad eos: Exploratores eſtis: ut
videatis infirmiora terræ veniſtis.
10 Qui dixerunt: Non eſt ita, domine, ſed
ſervi tui venerunt ut emerent cibos.
11 Omnes filij unius viri ſumus: pacifici veni-
mus, nec quidquā famuli tui machinantur mali.
C 12 Quibus ille reſpondit: Aliter eſt: immu-
nita terræ hujus conſiderare veniſtis.
13 At illi: Duodecim, inquiunt, ſervi tui, fra-
tres ſumus, filij viri unius in terra Chanaan: mi-
nimus cum patre noſtro eſt, alius non eſt ſuper.
14 Hoc eſt, ait, quod locutus ſum: Explo-
ratores eſtis.
15 Jam nunc experimentum veſtri capiam:
per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc,
donec veniat frater veſter minimus.
16 Mittite ex vobis unum, & adducat eum:
vos autem eritis in vinculis, donec probentur
quæ dixiſtis utrùm vera an falſa ſint: alioquin
per ſalutem Pharaonis exploratores eſtis.
17 Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus.
18 Die autem tertio eductis de carcere, ait:
Facite quæ dixi, & vivetis: Deum enim timeo.
19 Si pacifici eſtis, frater veſter unus ligetur D
in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta
quæ emiſtis in domos veſtras,
20 * Et fratrem veſtrum minimum ad me * Inf. 43. a. 5.
adducite, ut poſſim veſtros probare ſermones,
& non moriamini. Fecerunt ut dixerat,
21 Et locuti ſunt ad invicem: Meritò hæc
patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum,
videntes anguſtiam animæ illius, dum depreca-
retur nos, & non audivimus: idcircò venit ſu-
per nos iſta tribulatio.
22 E quibus unus Ruben, ait: Numquid
non dixi vobis: * Nolite peccare in puerum: & * Sup. 37. e. 22.
non audiſtis me? en ſanguis ejus exquiritur.
23 Neſciebant autē quòd intelligeret Joſeph: E
eò quòd per interpretem loqueretur ad eos.
24 Avertítque ſe parumper, & flevit: & re-
verſus locutus eſt ad eos.
25 Tolléſq; Simeon, & ligans illis præſentibus,
juſſit miniſtris ut implerent eorū ſaccos tritico, &
reponerent pecunias ſingulorum in ſacculis ſuis,
datis ſuprà cibariis in viam: qui fecerunt ita.
26 At illi portantes frumenta in aſinis ſuis,
profecti ſunt.
27 Apertóque unus ſacco, ut daret jumento
pabulum in diverſorio, contemplatus pecu-
niam in ore ſacculi,
28 Dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi pe-
cunia, en habetur in ſacco. Et obſtupefacti tur-
batique, mutuò dixerunt: Quidnam eſt hoc
quod fecit nobis Deus?
29 Venerúntque ad Jacob patrem ſuum in F
terram Chanaan, & narraverunt ei omnia quæ
accidiſſent ſibi, dicentes:
30 Locutus eſt nobis dominus terræ durè, &
putavit nos exploratores eſſe provinciæ.
31 Cui reſpondimus: pacifici ſumus, nec
ullas molimur inſidias.
32 Duodecim fratres uno patre geniti ſu-
mus: unus non eſt ſuper, minimus cum patre
noſtro eſt in terra Chanaan.
33 Qui ait nobis: Sic probabo quòd paci-
fici ſitis: Fratrem veſtrum unum dimittite apud
me, & cibaria domibus veſtris neceſſaria ſumi-
te, & abite,
34 Fratrémq; veſtrum minimum adducite ad
me, ut ſciā quod non ſitis exploratores, & iſtum,
qui tenetur in vinculis, recipere poſſitis: ac de-
inceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.
35 His dictis, cùm frumenta effunderent, G
ſinguli repererunt in ore ſaccorum ligatas pecu-
nias: exterritiſque ſimul omnibus,
36 Dixit pater Jacob: Abſque liberis me
eſſe

esse fecistis, Joseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, & Benjamin auferetis: in me hæc omnia mala reciderunt.

37 Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, & ego eum tibi restituam.

38 At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater ejus mortuus est, & ipse solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

Caput XLIII.

Ægrè impetrarunt fratres Joseph à patre, ut in Ægyptum revertentes additis muneribus ac duplici pecunia, Benjamin secum ducerent: qui, invitati ad convivium, educto Simeone de carcere, simul epulantur cum Joseph.

A 1 Interim fames omnem terram vehementer premebat.

2 Consumptisque cibis quos ex Ægypto detulerant, dixit Jacob ad filios suos: Revertimini, & emite nobis pauxillum escarum.

3 Respondit Judas: Denuntiavit nobis vir ille sub attestatione jurisjurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.

4 Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, & ememus tibi necessaria:

5 Sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut sæpè diximus, denuntiavit nobis, dicens:
* Sup. 42. d. 20. * Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo.

B 6 Dixit eis Israël: in meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei & alium habere vos fratrem.

7 At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: & nos respondimus ei consequenter juxta id quod fuerat sciscitatus: numquid scire poteramus quòd dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum?

8 Judas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, & possimus vivere: ne moriamur nos & parvuli nostri.

* Inf. 44. 8. 32. 9 * Ego suscipio puerum: de manu mea require illum. nisi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.

10 Si non intercessisset dilatio, jam vice altera venissemus.

C 11 Igitur Israël pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, & deferte viro munera, modicum resinæ, & mellis, & storacis, stactes, & terebinthi, & amygdalarum.

12 Pecuniamque duplicem ferte vobiscum: & illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne fortè errore factum sit:

13 Sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virum.

14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, & hunc Benjamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero.

15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Benjamin: descenderuntque in Ægyptum, & steterunt coram Joseph.

16 Quos cùm ille vidisset, & Benjamin simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens: D
Introduc viros domum, & occide victimas, & instrue convivium: quoniam mecum sunt comesturi meridie.

17 Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.

18 Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Propter pecuniam, quam retulimus priùs in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumniam, & violenter subjiciat servituti, & nos, & asinos nostros.

19 Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus

20 Locuti sunt: Oramus domine ut audias nos. * Jam antè descendimus ut emeremus escas: * Sup. 42. a. 3.

21 Quibus emptis, cùm venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros: & invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

22 Sed & aliud attulimus argentum, ut ememus, quæ nobis necessaria sunt: non est in nostra conscientia quis posuerit eam in marsupiis nostris. E

23 At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester, & Deus patris vestri, dedit vobis thesauros in saccis vestris: nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24 Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum.

25 Illi verò parabant munera, donec ingrederetur Joseph meridie: audierant enim quòd ibi comesturi essent panem. F

26 Igitur ingressus est Joseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: & adoraverunt proni in terram.

27 At ille, clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?

28 Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum.

29 Attollens autem Joseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, & ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi.

30 Festinavitque, quia commota fuerant viscera ejus super fratre suo, & erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum flevit. G

31 Rursúmque lota facie egressus, continuit se, & ait: Ponite panes.

32 Quibus appositis seorsum Joseph, & seorsum fratribus, Ægyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuscemodi convivium)

33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta ætatem suam. Et mirabantur nimis,

34 Sumptis partibus quas ab eo acceperant:

majórque

majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberúntque & inebriati ſunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Joſeph in ſacco Benjamin, jubet abſcondi Scyphum ſuum; & poſt eum inventum, revocatos ab itinere fratres furti arguit; Judas autem pro Benjamin ſe in ſervitutem offert.

A 1 PRæcepit autem Joſeph diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorum frumento, quantum poſſunt capere: & pone pecuniam ſingulorum in ſummitate ſacci.

2 Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici, pone in ore ſacci junioris. Factúmque eſt ita.

3 Et orto manè, dimiſſi ſunt cum aſinis ſuis.

4 Jamq; urbem exierant, & proceſſerant paululùm: tunc Joſeph accerſito diſpẽſatore domus, Surge, inquit, & perſequere viros: & apprehenſis dicito: Quare reddidiſtis malum pro bono?

B 5 Scyphus, quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet: peſſimam rem feciſtis.

6 Fecit ille ut juſſerat. Et apprehenſis per ordinem locutus eſt.

7 Qui reſponderunt: Quare ſic loquitur dñs noſter, ut ſervi tui tantum flagitij commiſerint.

8 Pecuniam, quam invenimus in ſummitate ſaccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan, & quo modo conſequens eſt ut furati ſimus de domo domini tui aurum vel argentum?

9 Apud quemcumque fuerit inventum ſervorum tuorum quod quæris, moriatur, & nos erimus ſervi domini noſtri.

C 10 Qui dixit eis: Fiat juxta veſtram ſententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipſe ſit ſervus meus, vos autem eritis innoxij.

11 Itaque feſtinatò deponentes in terram ſaccos, aperuerunt ſinguli.

12 Quos ſcrutatus, incipiens à majore uſque ad minimũ, invenit ſcyphum in ſacco Benjamin.

13 At illi, ſciſſis veſtibus, oneratíſque rurſum aſinis, reverſi ſunt in oppidum.

14 Primúſq; Judas cum fratribus ingreſſus eſt ad Joſeph (necdum enim de loco abierat) omnéſque ante eum pariter in terram corruerunt.

D 15 Quibus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis? an ignoratis quòd non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia?

16 Cui Judas: Quid reſpondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juſtè poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem ſervorum tuorum: en omnes ſervi ſumus domini mei, & nos, & apud quẽ inventus eſt ſcyphus.

17 Reſpondit Joſeph: Abſit à me ut ſic agam: qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſervus meus: vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.

E 18 Accedens autem propiùs Judas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur ſervus tuus verbum in auribus tuis, & ne iraſcaris famulo tuo: tu es enim poſt Pharaonem

*Sup. 42. c. 13. 19 Dominus meus. * Interrogaſti priùs ſervos tuos: Habetis patrem, aut fratrem?

20 Et nos reſpondimus tibi domino meo: Eſt nobis pater ſenex, & puer parvulus, qui in ſenectute illius natus eſt; cujus uterinus frater mortuus eſt: & ipſum ſolum habet mater ſua, pater verò tenerè diligit eum.

21 Dixiſtique ſervis tuis: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos ſuper illum. F

22 Suggeſſimus domino meo: Non poteſt puer relinquere patrem ſuum: ſi enim illum dimiſerit, morietur.

23 * Et dixiſti ſervis tuis: Niſi venerit frater veſter minimus vobiſcum, non videbitis amplius faciem meam. *Sup. 43. a. 3. & 5.

24 Cùm ergo aſcendiſſemus ad famulum tuum patrem noſtrum, narravimus ei omnia quæ locutus eſt dominus meus.

25 Et dixit pater noſter: Revertimini, & emite nobis parum tritici.

26 Cui diximus: Ire non poſſumus: ſi frater noſter minimus deſcenderit nobiſcum, proficiſcemur ſimul: alioquin illo abſente, non audemus videre faciem viri.

27 Ad quæ ille reſpondit: * Vos ſcitis quòd duos genuerit mihi uxor mea. G *Sup. 37. g. 33. e. 20.

28 Egreſſus eſt unus, & dixiſtis: Beſtia devoravit eum: & hucuſque non comparet.

29 Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos.

30 Igitur ſi intravero ad ſervum tuum patrem noſtrum, & puer defuerit (cùm anima illius ex hujus anima pendeat)

31 Videritque eum non eſſe nobiſcum, morietur, & deducent famuli tui canos ejus cum dolore ad inferos.

32 Ego propriè ſervus tuus ſim, qui in meam hunc recepi fidem, & ſpopondi dicens: * Niſi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. *Sup. 43. b. 9.

33 Manebo itaque ſervus tuus pro puero in miniſterio domini mei, & puer aſcendat cum fratribus ſuis.

34 Non enim poſſum redire ad patrem meum, abſente puero: ne calamitatis, quæ oppreſſura eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

CAPUT XLV.

Joſeph ſe fratribus manifeſtat, eóſque territos cum oſculo amplexatur: quare Pharao unà cum tota domo ſua exultans, præcepit ut advocetur pater cum univerſa domo ſua in Ægyptum: idem multis verbis demandat Joſeph, fratreſque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

1 NOn ſe poterat ultrà cohibere Joſeph multis coràm aſtantibus: unde præcepit ut egrederentur cuncti foras, & nullus intereſſet alienus agnitioni mutuæ. A

2 Elevavitque vocem cum fletu: quam audierunt Ægyptij, omniſque domus Pharaonis.

3 Et dixit fratribus ſuis: Ego ſum Joſeph: adhuc pater meus vivit? Non poterant reſpondere fratres nimio terrore perterriti.

4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum acceſſiſſent propè, * Ego ſum, ait, Joſeph, frater veſter, quem vendidiſtis in Ægyptum. B *Act. 7. b. 13.

5 Nolite pavere, neque vobis durum esse
videatur quòd vendidistis me in his regioni-
bus : * pro salute enim vestra misit me Deus *Inf.
ante vos in Ægyptum. 50. d.
20. 6 Biennium est enim quòd cœpit fames esse
in terra : & adhuc quinque anni restant, qui-
bus nec arari poterit nec meti.
7 Præmisitque me Deus ut reservemini super
terram, & escas ad vivendum habere possitis.
C 8 Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc
missus sum : qui fecit me quasi patrem Pharao-
nis, & dominum universæ domus ejus, ac prin-
cipem in omni terra Ægypti.
9 Festinate, & ascendite ad patrem meum, &
dicetis ei : Hæc mandat filius tuus Joseph : Deus
fecit me dominum universæ terræ Ægypti :
descende ad me, ne moreris,
10 Et habitabis in terra Gessen : eritque juxta
me tu, & filij tui, & filij filiorum tuorum, oves
tuæ, & armenta tua, & universa quæ possides.
D 11 Ibique te pascam (adhuc enim quinque
anni residui sunt famis) ne & tu pereas, & do-
mus tua, & omnia quæ possides.
12 En oculi vestri, & oculi fratris mei Benja-
min, vident quòd os meum loquatur ad vos.
13 Nuntiate patri meo universam gloriam
meam, & cuncta quæ vidistis in Ægypto : Fe-
stinate, & adducite eum ad me.
14 Cùmque amplexatus recidisset in collum
Benjamin fratris sui, flevit : illo quoque simili-
ter flente super collum ejus.
15 Osculatúsque est Joseph omnes fratres
suos, & ploravit super singulos : post quæ ausi
sunt loqui ad eum.
E 16 Auditúmque est, & celebri sermone vul-
gatum in aula regis : Venerunt fratres Joseph :
& gavisus est Pharao, atque omnis familia ejus.
17 Dixitque ad Joseph ut imperaret fratri-
bus suis, dicens : Onerantes jumenta, ite in
terram Chanaan,
18 Et tollite inde patrem vestrum & cogna-
tionem, & venite ad me : & ego dabo vobis om-
nia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ.
19 Præcipe etiam ut tollant plaustra de terra
Ægypti, ad subvectionem parvulorum suorum
ac conjugum : & dicito : Tollite patrem ve-
strum, & properate quantocyùs venientes.
F 20 Nec dimittatis quidquam de supellectili
vestra, quia omnes opes Ægypti, vestræ erunt.
21 Feceruntque filij Israël, ut eis manda-
tum fuerat. Quibus dedit Joseph plaustra, se-
cundùm Pharaonis imperium : & cibaria in
itinere.
22 Singulis quoque proferri jussit binas sto-
las : Benjamin verò dedit trecentos argenteos
cum quinque stolis optimis :
23 Tantumdem pecuniæ & vestium mittens
patri suo, addens & asinos decem, qui subvehe-
rent ex omnibus divitiis Ægypti : & totidem
asinas, triticum in itinere panesque portantes.
24 Dimisit ergo fratres suos, & proficiscen-
tibus ait : Ne irascamini in via.
G 25 Qui ascendentes ex Ægypto, venerunt in
terram Chanaan ad patrem suum Jacob.
26 Et nuntiaverunt ei, dicentes : Joseph filius
tuus vivit : & ipse dominatur in omni terra
Ægypti. Quo audito Jacob, quasi de gravi
somno evigilans, tamen non credebat eis.
27 Illi è contrà referebant omnem ordinem
rei. Cùmque vidisset plaustra, & universa quæ
miserat, revixit spiritus ejus,
28 Et ait : Sufficit mihi si adhuc Joseph filius
meus vivit : vadam & videbo illum antequam
moriar.

CAPUT XLVI.

Jacob renovata Dei promissione cum universis filiis ac nepotibus, quorum nomina recensentur, in Ægyptum descendit : cui occurrens Ioseph, suadet ut Pharaoni se esse pastores ovium dicant.

1 PRofectúsque Israël cum omnibus quæ ha- A
bebat, venit ad Puteum juramenti, & ma-
ctatis ibi victimis Deo patris sui Isaac,
2 Audivit eum per visionem noctis vocan-
tem se, & dicentem sibi : Jacob, Jacob, cui
respondit : Ecce adsum.
3 Ait illi Deus : Ego sum fortissimus Deus
patris tui : noli timere, descende in Ægyptum,
quia in gentem magnam faciam te ibi.
4 Ego descendam tecum illuc, & ego inde
adducam te revertentem : Joseph quoque po-
net manus suas super oculos tuos.
5 Surrexit autem Jacob à Puteo juramenti :
* tuleruntque eum filij cum parvulis & uxori- *Act.
bus suis in plaustris quæ miserat Pharao ad por- 7. b.
tandum senem, 15.
6 Et omnia quæ possederat in Terra Cha-
naan : * venitque in Ægyptum cum omni se- *Ios.
mine suo, 24. a.
7 Filij ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta simul 5.
progenies. *Psal.
8 Hæc sunt autem nomina filiorum Israël, 104. b. 23.
qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis Isai.
suis. * Primogenitus Ruben. 52. b. 4.
9 Filij Ruben : Henoch & Phallu & Hes- B
ron & Charmi. *Exo.
10 Filij Simeon : Jamuel & Jamin & Ahod, & 1. a. 2.
Jachin & Sohar, & Saül filius Chananitidis. 6. c. 14.
* 11 Filij Levi : Gerson & Caath & Merari. Num.
12 * Filij Juda : Her & Onan & Sela & Pha- 26. a. 5.
res & Zara, mortui sunt autem Her & Onan 1. Par.
in terra Chanaan. Natique sunt filij Phares : 5. a. 1. & 3.
Hesron & Hamul. *Exo. 6. c. 15.
13 * Filij Issachar : Thola & Phua & Job & 1. Par.
Semron. 4. d. 24.
14 Filij Zabulon : Sared & Elon & Jahelel. * 1.
15 Hi filij Liæ quos genuit in Mesopotamia Par.
Syriæ cum Dina filia sua. omnes animæ filio- 6. a. 1.
rum ejus & filiarum, triginta tres. * 1.
16 Filij Gad : Sephion & Haggi & Suni & Par. 2. a. 3.
Esebon & Heri & Arodi & Areli. 4. d.
17 * Filij Aser : Jamne & Jesua & Jessui & 21.
Beria, Sara quoque soror eorum. Filij Beria : * 1.
Heber & Melchiel. Par.
18 Hi filij Zelphæ, quam dedit Laban Liæ 7. a. 1.
filiæ suæ : & hos genuit Jacob sedecim animas. 1. Par.
19 Filij Rachel uxoris Jacob : Joseph & Ben- 7. f.
jamin. 30.

20 * Nati

C 20 * Natíque sunt Joseph filij in terra Ægy-
*Sap. 41. g. 50. pti, quos genuit ei Aseneth filia Putiphare sa-
cerdotis Heliopoleos: Manasses & Ephraim.
*1. Par. 7. b. 6. & 8. a. 1. 21 Filij Benjamin: * Bela & Bechor & Asbel
& Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim
& Ophim & Ared.
22 Hi filij Rachel quos genuit Jacob: om-
nes animæ, quatuordecim.
23 Filij Dan: Husim.
24 Filij Nephthali: Jasiel & Guni & Jeser
& Sallem.
25 Hi filij Balæ, quam dedit Laban Racheli
filiæ suæ: & hos genuit Jacob: omnes animæ,
septem.
26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Ja-
cob in Ægyptum, & egressæ sunt de femore il-
lius, absque uxoribus filiorũ ejus, sexaginta sex.
27 Filij autem Joseph, qui nati sunt ei in terra
* Ægypti, animæ duæ. * Omnes animæ domus
Deut. 10. d. 22. Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere
septuaginta.
28 Misit autem Judam ante se ad Joseph, ut
nuntiaret ei, & occurreret in Gessen.
D 29 Quò cùm pervenisset, juncto Joseph
curru suo, ascendit obviàm patri suo ad eum-
dem locum: vidénsque eum, irruit super col-
lum ejus, & inter amplexus flevit.
30 Dixitq; pater ad Joseph: Jam lætus moriar,
quia vidi faciẽ tuam, & superstitem te relinquo.
31 At ille locutus est ad fratres suos, & ad
omnem domum patris sui: Ascendam & nun-
tiabo Pharaoni, dicámque ei: Fratres mei, &
domus patris mei, qui erant in Terra Chanaan,
venerunt ad me:
32 Et sunt viri pastores ovium, curámq; habẽt
alendorũ gregum: pecora sua, & armenta, & om-
nia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum.
33 Cúmque vocaverit vos, & dixerit: Quod
est opus vestrum?
34 Respondebitis: Viri pastores sumus ser-
vi tui ab infantia nostra usque in præsens, &
nos & patres nostri. Hæc autem dicetis, ut ha-
bitare possitis in Terra Gessen: quia detestan-
tur Ægyptij omnes pastores ovium.

CAPUT XLVII.

Joseph, adventu patris & fratrum Pharaoni nuntiato, introducit Jacob cum filiis ad Pharaonem. Terra Gessen conceditur iis ad inhabitandum, famisque tempore eos alit: porro fames tantum premit Ægyptum, ut, venditis pecoribus, terram quoque vendere sint coacti: quo factum est ut quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuo cedat, præterquam in possessionibus sacerdotum. Post annos septemdecim Jacob plurimum ditatus jam moriturus adjurat Joseph de sua sepultura in Chanaan.

A 1 INgressus ergo Joseph nuntiavit Pharaoni,
dicens: Pater meus & fratres, oves eorum
& armenta, & cuncta quæ possident, venerunt
de Terra Chanaan: & ecce consistunt in Ter-
ra Gessen.
2 Extremos quoque fratrum suorum quin-
que viros constituit coram rege:
3 Quos ille interrogavit: Quid habetis ope-
ris? Responderunt: Pastores ovium sumus ser-
vi tui, & nos, & patres nostri.
4 Ad peregrinandum in terra tua venimus:
quoniam non est herba gregibus servorum tuo-
rum, ingravescente fame in terra Chanaan: pe-
timusque ut esse nos jubeas servos tuos in
Terra Gessen.
5 Dixit itaque rex ad Joseph: Pater tuus & B
fratres tui venerunt ad te.
6 Terra Ægypti in conspectu tuo est: in opti-
mo loco fac eos habitare, & trade eis Terram
Gessen. Quòd si nosti in eis esse viros industrios,
constitue illos magistros pecorum meorum.
7 Post hæc introduxit Joseph patrem suum
ad Regem, & statuit eum coram eo: qui bene-
dicens illi,
8 Et interrogatus ab eo: Quot sunt dies an-
norum vitæ tuæ?
9 Respondit: Dies peregrinationis meæ
centum triginta annorum sunt, parvi & mali,
& non pervenerunt usque ad dies patrum meo-
rum quibus peregrinati sunt.
10 Et benedicto rege, egressus est foras. C
11 Joseph verò patri & fratribus suis dedit
possessionem in Ægypto in optimo terræ loco,
Ramesses, ut præceperat Pharao.
12 Et alebat eos, omnémque domum patris
sui, præbens cibaria singulis.
13 In toto enim orbe panis deerat, & oppres-
serat fames terrã, maximè Ægypti & Chanaan.
14 E quibus omnem pecuniam congrega-
vit pro venditione frumenti, & intulit eam in
ærarium regis.
15 Cúmque defecisset emptoribus pretium, D
venit cuncta Ægyptus ad Joseph, dicens: Da
nobis panes: quare morimur coram te, defi-
ciente pecunia?
16 Quibus ille respondit: Adducite pecora
vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si pretium
non habetis.
17 Quæ cùm adduxissent, dedit eis alimenta
pro equis, & ovibus, & bobus, & asinis: susten-
tavitq; eos illo anno pro commutatione pecorũ.
18 Venerunt quoque anno secundo, & di-
xerunt ei: Non celabimus dominum nostrum,
quòd deficiente pecunia, pecora simul defece-
runt: nec clam te est, quod absque corporibus
& terra nihil habeamus.
19 Cur ergo moriemur te vidente? & nos
& terra nostra tui erimus: eme nos in servitu-
tem regiam, & præbe semina, ne pereunte cul-
tore redigatur terra in solitudinem.
20 Emit igitur Joseph omnem Terram Ægy- E
pti, vendentibus singulis possessiones suas præ
magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni,
21 Et cunctos populos ejus, à novissimis ter-
minis Ægypti usque ad extremos fines ejus,
22 Præter terram sacerdotum quæ à rege tra-
dita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex hor-
reis publicis præbebantur, & idcirco non sunt
compulsi vendere possessiones suas.
23 Dixit ergo Joseph ad populos: En ut
cernitis, & vos & terram vestram Pharao pos-
sidet: accipite semina, & serite agros,
24 Ut fruges habere possitis. Quintam partẽ

regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in
ſementem, & in cibum familiis & liberis veſtris.
F 25 Qui reſponderunt: Salus noſtra in manu
tua eſt: reſpiciat nos tantùm dominus noſter,
& læti ſerviemus regi.
26 Ex eo tempore uſque in præſentem diem, in
univerſa Terra Ægypti, regibus quinta pars ſol-
vitur, & factum eſt quaſi in legem, abſque terra
ſacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.
27 Habitavit ergo Iſraël in Ægypto, id eſt,
in Terra Geſſen, & poſſedit eam: auctúſque
eſt, & multiplicatus nimis.
28 Et vixit in ea decem & ſeptem annis:
factíque ſunt omnes dies vitæ illius centum
quadraginta ſeptem annorum.
G 29 Cúmque appropinquare cerneret diem
mortis ſuæ, vocavit filium ſuum Ioſeph, & di-
xit ad eum: Si inveni gratiam in conſpectu tuo,
* Sup. * pone manum tuam ſub femore meo: & fa-
24. a. cies mihi miſericordiam & veritatem, ut non
2. ſepelias me in Ægypto:
30 Sed dormiam cum patribus meis, & au-
feras me de terra hac, condaſque in ſepulchro
majorum meorum. Cui reſpondit Joſeph: Ego
faciam quod juſſiſti.
31 Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante,
adoravit Iſraël Deũ, converſus ad lectuli caput.

Caput XLVIII.

Jacob ægrotantem inviſit Ioſeph, cujus filios Manaſſen & Ephraim Iacob ſibi adoptat, ac benedicit, minorem contradicente Ioſeph maiori præponens, & ſupra fratres partem unam Ioſeph tribuens.

A 1 HIs ita tranſactis, nuntiatum eſt Joſeph
quòd ægrotaret pater ſuus: qui, aſſumptis
duobus filiis Manaſſe & Ephraim, ire perrexit.
2 Dictúmque eſt ſeni: Ecce filius tuus Joſeph
venit ad te. Qui confortatus ſedit in lectulo.
3 Et ingreſſo ad ſe ait: Deus omnipotens
* Sup. * apparuit mihi in Luza, quæ eſt in terra Cha-
28. c. naan: Benedixítque mihi,
13. 4 Et ait: Ego te augebo & multiplicabo, &
faciam te in turbas populorum: dabóque tibi
terram hanc, & ſemini tuo poſt te, in poſſeſ-
ſionem ſempiternam.
* Sup. 5 Duo ergo filij tui, qui * nati ſunt tibi in
41. f. Terra Ægypti antequam huc venirem ad te,
50. * Ioſ. mei erunt: * Ephraim & Manaſſes, ſicut Ru-
13. b. ben & Simeon reputabuntur mihi.
7. d. 6 Reliquos autem quos genueris poſt eos,
29. B tui erunt, & nomine fratrum ſuorum voca-
buntur in poſſeſſionibus ſuis.
7 Mihi enim, quando veniebam de Meſopo-
* Sup. tamia, * mortua eſt Rachel in terra Chanaan in
35. c. ipſo itinere, eratque vernum tempus: & ingre-
19. diebar Ephratam, & ſepelivi eam juxta viam
Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehẽ.
8 Videns autem filios ejus dixit ad eum:
Qui ſunt iſti?
9 Reſpondit: Filij mei ſunt, quos donavit
mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad
me, ut benedicam illis.
10 Oculi enim Iſraël caligabant præ nimia
ſenectute, & clare videre non poterat. Appli-
citoſque ad ſe deoſculatus, & circumplexus eos,
11 Dixit ad filium ſuum: Non ſum frauda-
tus aſpectu tuo: inſuper oſtendit mihi Deus
ſemen tuum.
12 Cúmque tuliſſet eos Joſeph de gremio
patris, adoravit pronus in terram.
13 Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam, id C
eſt, ad ſiniſtram Iſraël: Manaſſen verò in ſini-
ſtra ſua, ad dexteram ſcilicet patris, applicuit-
que ambos ad eum.
14 Qui extendens manum dexteram, poſuit
ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſiniſtram
autem ſuper caput Manaſſe qui major natu
erat, commutans manus.
15 * Benedixitq; Jacob filiis Joſeph, & ait: Deus * Heb.
in cujus conſpectu ambulaverunt patres mei 11. d.
Abraham & Iſaac, Deus qui paſcit me ab ado- 21.
leſcentia mea uſque in præſentem diem:
16 * Angelus, qui eruit me de cunctis ma- * Sup.
lis, benedicat pueris iſtis: & invocetur ſuper 31. d.
eos nomen meum, nomina quoque patrum 29. 32. a. 2.
meorum Abraham & Iſaac, & creſcant in mul- Mat.
titudinem ſuper terram. 18. b.
17 Videns autem Joſeph quòd poſuiſſet pa- 10. D
ter ſuus dexterã manum ſuper caput Ephraim,
graviter accepit: & apprehenſam manum pa-
tris levare conatus eſt de capite Ephraim, &
transferre ſuper caput Manaſſe.
18 Dixitque ad patrem: Non ita convenit,
pater: quia hic eſt primogenitus, pone dexte-
ram tuam ſuper caput ejus.
19 Qui renuens, ait: Scio: fili mi, ſcio: &
iſte quidem erit in populos, & multiplicabi-
tur: ſed frater ejus, minor, major erit illo: &
ſemen illius creſcet in gentes.
20 Benedixítque eis in tempore illo, dicens:
In te benedicetur Iſraël, atque dicetur: Faciat
tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſſe.
Conſtituítque Ephraim ante Manaſſen.
21 Et ait ad Joſeph filium ſuum: En ego
morior, & erit Deus vobiſcum, reducétque vos
ad terram patrum veſtrorum.
22 Do tibi * partem unam extra fratres tuos, * Ioſ.
quam tuli de manu * Amorrhæi in gladio & 15. b.
arcu meo. 7. 16. a. 1

Caput XLIX.

* Ioſ. 24. b. 8.

Jacob moriturus ſingulis filiis ſuis benedicit, quorumdam tamen benedictione ob peccata in maledictionem & acrem objurgationem verſa, futura illis prædicit: tandémque declarato ſepulturæ ſuæ loco, moritur.

1 VOcavit autem Jacob filios ſuos, & ait A
eis: Congregamini, ut annuntiem quæ Deut.
ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis. 33. a.
2 Congregamini & audite filij Jacob, audi- 6.
te Iſraël patrem veſtrum.
3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo
mea, & principium doloris mei: prior in do-
nis, major in imperio.
4 Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, * quia aſ- * Sup.
cendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratũ ejus: 35. d.
5 Simeon & Levi fratres: vaſa iniquitatis 22. 1.
bellantia: Par. 5. A. 1.
6 In conſilium eorum non veniat anima
mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea. * Sup.
* quia in furore ſuo occiderunt virum, & in 34. d. 25.
voluntate

voluntate sua suffoderunt murum.
7 Maledictus furor eorum, quia pertinax:
* Iof. & indignatio eorum, quia dura: * dividam
19. a. eos in Jacob, & dispergam eos in Israël.
1. 8 Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua
B in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt
te filij patris tui.
* 1. 9 * Catulus leonis Juda: ad prædam fili mi
Par. ascendisti: requiescens accubuisti ut leo, &
5.a.2. quasi leæna, quis suscitabit eum?
* Ioā. 10 * NON AUFERETUR sceptrum de Juda,
1.f.45 & dux de femore ejus, donec veniat qui mit-
Matt. tendus est, & ipse erit expectatio gentium.
2.a.6. 11 Ligans ad vineam pullum suum, & ad vi-
tem, ô fili mi, asinam suam. Lavabit in vino
stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.
12 Pulchriores sunt oculi ejus vino, & den-
tes ejus lacte candidiores.
13 Zabulon in littore maris habitabit, & in
statione navium pertingens usque ad Sidonem.
14 Issachar asinus fortis accubans inter ter-
minos.
15 Vidit requiem quòd esset bona, & terram
quòd optima, & supposuit humerum suum ad
portandum, factúsque est tributis serviens.
16 Dan judicabit populum suum sicut &
alia tribus in Israël.
C 17 Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita,
mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus
retrò.
18 SALUTARE tuum expectabo Domine.
19 Gad, accinctus præliabitur ante eum: &
ipse accingetur retrorsum.
20 Aser pinguis panis ejus, & præbebit de-
licias regibus.
21 Nephthali, cervus emissus, & dans elo-
quia pulchritudinis.
* 1. 22 * Filius accrescens Joseph, filius accres-
Par. cens & decorus aspectu: filiæ discurrerunt su-
5.a.1. per murum.
23 Sed exasperaverunt eum, & jurgati sunt,
inviderúntque illi habentes jacula.
24 Sedit in forti arcus ejus, & dissoluta sunt
vincula brachiorum & manuum illius per ma-
nus potentis Jacob: inde pastor egressus est
lapis Israël.
25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & omni-
potens benedicet tibi benedictionibus cæli de-
super, benedictionibus abyssi jacentis deorsum,
benedictionibus uberum & vulvæ.
26 Benedictiones patris tui confortatæ sunt
benedictionibus patrum ejus: donec veniret
desiderium collium æternorum: fiant in capite
Joseph, & in vertice Nazaræi inter fratres suos.
D 27 Benjamin lupus rapax, manè comedet
prædam, & vespere dividet spolia.
28 Omnes hi in tribubus Israël duodecim:
hæc locutus est eis pater suus, benedixitque
singulis, benedictionibus propriis.
29 Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad
populum meum: sepelite me cum patribus
meis in spelunca duplici quæ est in agro
Ephron Hethæi,
30 Contra Mambre in terra Chanaan, * quam * Sup.
emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo 23. d.
in possessionem sepulchri. 17.
31 Ibi sepelierunt eum & Saram uxorem
ejus: ibi sepultus est Isaac cum Rebecca conju-
ge sua: ibi & Lia condita jacet.
32 Finitísque mandatis quibus filios instrue-
bat, collegit pedes suos super lectulum, &
obiit: appositúsque est ad populum suum.

CAPUT L.

Ioseph corpus patris aromatibus conditum curans, & adhibito luctu funebri, cum senioribus Ægypti proficiscitur ut in terra Chanaan sepeliat: quo magna solemnitate peracto, fratres ob irrogatam illi iniuriam sibi timentes, benignè suscipit & consolatur: qui ubi mandatum dedisset de suis ossibus in Terram Chanaan, cum ex Ægypto sint migraturi, deferendis, in pace quievit.

1 QUod cernens Joseph, ruit super faciem A
patris flens & deosculans eum,
2 Præcepítque servis suis medicis ut aroma-
tibus condirent patrem.
3 Quibus jussa explentibus, transierunt
quadraginta dies: iste quippe mos erat cada-
verum conditorum, flevitque eum Ægyptus
septuaginta diebus.
4 Et expleto planctus tempore, locutus est
Joseph ad familiam Pharaonis: Si inveni gra-
tiam in conspectu vestro, loquimini in auri-
bus Pharaonis:
5 Eò quòd pater meus adjuraverit me, dicens:
En morior, in sepulchro meo * quod fodi mihi * Sup.
in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igi- 47. g.
tur & sepeliam patrem meum ac revertar. 29.
6 Dixitque ei Pharao: Ascende & sepeli
patrem tuum sicut adjuratus es.
7 Quo ascendente, ierunt cum eo omnes B
senes domus Pharaonis, cunctique majores na-
tu Terræ Ægypti.
8 Domus Joseph cum fratribus suis, absque
parvulis & gregibus, atque armentis, quæ de-
reliquerant in Terra Gessen.
9 Habuit quoque in comitatu currus &
equites: & facta est turba non modica.
10 Veneruntque ad Aream Atad, quæ sita est
trans Jordanem: ubi celebrantes exequias plan-
ctu magno atque vehementi, impleverunt se-
ptem dies.
11 Quod cùm vidissent habitatores Terræ
Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste
Ægyptiis. Et idcircò vocatum est nomen loci
illius, Planctus Ægypti.
12 Fecerũt ergo filij Jacob sicut præceperat eis.
13 Et portantes eum in Terram Chanaan, * se- * Act.
pelierunt eum in spelunca duplici, * quam eme- 7. b.
rat Abraham cum agro in possessione sepulchri 16.
ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre. * Sup.
14 Reversúsque est Joseph in Ægyptum cum 23. c.
fratribus suis, & omni comitatu, sepulto patre. 16. C
15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, &
mutuò colloquentes: Ne fortè memor sit in-
juriæ quam passus est, & reddat nobis omne
malum quod fecimus,
16 Mandaverunt ei dicentes: Pater tuus
præcepit nobis antequam moreretur,

17 Ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joseph.

18 Veneruntque ad eum fratres sui: & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui sumus.

19 Quibus ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati?

*Sup. 45. b. 5. D 20 * Vos cogitastis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, & salvos faceret multos populos.

*Sup. 47. c. 12. 21 Nolite timere: ego * pascam vos & parvulos vestros. consolatúsque est eos, & blandè ac leniter est locutus.

22 Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui: vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. * Filij quoque Machir filij Manasse nati sunt in genibus Joseph. *Numer. 32. g. 39.

23 Quibus transactis, * locutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam juravit Abraham, Isaac, & Jacob. *Heb. 11. d. 22.

24 Cúmque adjurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos: * asportate ossa mea vobiscum de loco isto: *Exo. 13. d. 19 Jos. 24. g. 32.

25 Mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto.

LIBER EXODUS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPUT PRIMUM.

Nomina filiorum Israël qui Ægyptum ingressi sunt, quorum multiplicationem novus Pharao frustrà impedire nititur onerum impositione, masculorum cæde ac submersione: de obstetricum miseratione, & earum à Deo præmiatione.

A 1 Gen. 46. a. 8. HÆc sunt nomina filiorum Israël qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob: singuli cum domibus suis introierunt:

2 Ruben, Simeon, Levi, Judas,

3 Issachar, Zabulô, & Benjamin,

4 Dan & Nephthali, Gad, & Aser.

5 Erant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Jacob, septuaginta: Joseph autem in Ægypto erat.

6 Quo mortuo, & universis fratribus ejus, omníque cognatione illa,

*Act. 7. c. 17. 7 * Filij Israël creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleverunt terram.

8 Surrexit intereà rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph:

B 9 Et ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israël multus, & fortior nobis est.

10 Venite, sapienter opprimamus eum, ne fortè multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatísque nobis egrediatur de terra.

11 Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque urbes tabernaculorũ Pharaoni, Phithom & Ramesses.

12 Quantoque opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur, & crescebant:

13 Oderántque filios Israël Ægyptij, & affligebant illudentes eis:

C 14 Atque ad amaritudinem perducebant vitã eorum operibus duris luti & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur.

15 Dixit autem Rex Ægypti obstetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora, altera Phua,

16 Præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, & partus tempus advenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate.

17 Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti, sed conservabant mares.

18 Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnã est hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis? D

19 Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam: & priusquam veniamus ad eas, pariunt.

20 Benè ergo fecit Deus obstetricibus: & crevit populus, confortatúsque est nimis.

21 Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos.

22 Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projicite: quidquid feminini, reservate.

CAPUT II.

Moyses nascitur, aquis expositus, & inde extractus, ac à matre sua nutritus jussu filiæ Pharaonis quæ ipsum adoptavit, propter Ægyptij cædem in Madian metu regis, fugit, ubi accepta uxore Sephora filia sacerdotis duos genuit filios Gersam & Eliezer.

1 EGressus est post hæc vir de domo Levi: A
* & accepit uxorem stirpis suæ. *Heb. 11. e. 23.

2 Quæ concepit, & * peperit filium: & videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. *Inf. 6. e. 20.

3 Cúmque jam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & linivit eam bitumine ac pice: posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis,

4 Stante procul sorore ejus, & considerante eventum rei. *Act. 7. e. 21.

5 * Ecce autem descendebat filia Pharaonis ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus gradiebantur Heb. 11. e. 23.

bantur per crepidinem alvei. Quæ cùm vidisset fiscellam in papyrione, misit unam è famulabus suis: & allatam

6 Aperiens, cernénsque in ea parvulum vagientem, miserta ejus, ait: De infantibus Hebræorum est hic.

B 7 Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum?

8 Respondit: Vade. Perrexit puella & vocavit matrem suam.

9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutrivit puerum: adultúmque tradidit filiæ Pharaonis.

10 Quem illa adoptavit in locum filij, vocavítque nomen ejus Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.

11 In diebus illis postquam creverat Moy-
*Heb. 11. c. 24. ses, * egressus est ad fratres suos: viditque afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem quemdam de Hebræis fratribus suis.

12 Cúmque circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium abscondit sabulo.

13 Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei qui faciebat injuriam: Quare percutis proximum tuum?

C 14 Qui respondit: Quis te constituit principẽ & judicem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, & ait: Quomodo palàm factum est verbũ istud?

15 Audivítque Pharao sermonem hunc, & quærebat occidere Moysen: qui fugiens de conspectu ejus, moratus est in terra Madian, & sedit juxta puteum.

16 Erant autẽ sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendã aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui.

17 Supervenere pastores, & ejecerunt eas: surrexítque Moyses, & defensis puellis, adaquavit oves earum.

18 Quæ cùm revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas. Cur velociùs venistis solito?

19 Responderunt: Vir Ægyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper & hausit aquam nobiscum, potúmque dedit ovibus.

D 20 At ille: Ubi est? inquit. Quare dimisistis hominem? vocate eum ut comedat panem.

21 Juravit ergo Moyses quòd habitaret cum
Inf. 18. a. 1. Par. 23. b. 15. eo. Accepítque Sephoram filiam ejus uxorem:

22 Quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum verò peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

23 Post multum verò temporis mortuus est rex Ægypti: & ingemiscentes filij Israël, propter opera vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.

24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Jacob.

25 Et respexit Dominus filios Israël, & cognovit eos.

CAPUT III.

Dominus Moysi, oves Iethro soceri pascenti, in rubo ardente & incombusto apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Israël de manu Pharaonis liberandos, spoliatis Ægyptiis.

1 Moyses autem pascebat oves Jethro soceri sui sacerdotis Madian: cúmque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb. A

2 * Apparuítque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quòd rubus arderet, & non combureretur. *Act. 7. d. 30.

3 Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnã, quare non comburatur rubus.

4 Cernens autem Dominus quòd pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum. B

5 At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.

6 Et ait: * Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum. *Mat. 22. d. 32. Marc. 12. c. 26. Luc. 20. f. 37.

7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi propter duritiam eorum qui præsunt operibus:

8 Et sciens dolorem ejus, descendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam, & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi. C

9 Clamor ergo filiorum Israël venit ad me: vidíque afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur.

10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem; ut educas populum meum, filios Israël de Ægypto.

11 Dixítque Moyses ad Deum: Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israël de Ægypto.

12 Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc habebis signum, quòd miserim te: Cùm eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum.

13 Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israël, & dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen ejus? quid dicam eis? D

14 Dixit Deus ad Moysen: EGO SUM QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Israël: QUI EST, misit me ad vos.

15 Dixítque iterùm Deus ad Moysen: Hæc dices filiis Israël: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, misit me ad vos: hoc nomen mihi est in æternum, & hoc memoriale meum in generationem & generationem.

16 Vade, & congrega seniores Israël, & dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, dicens: Visitans visitavi vos, & vidi E

omnia

omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto:

17 Et dixi ut educam vos de afflictione Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi, ad terram fluentem lacte & melle.

F 18 Et audient vocem tuam: ingredierísque tu & seniores Israël, ad regem Ægypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro.

19 Sed ego scio quòd non dimittet vos rex Ægypti ut eatis, nisi per manum validam.

G 20 Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos.

21 Dabóque gratiã populo huic coram Ægy-
* Inf. ptiis: * & cùm egrediemini, non exibitis vacui:
11. a. 22 Sed postulabit mulier à vicina sua & ab
2.
12. e. hospita sua, vasa argentea & aurea, ac vestes:
36. ponetísque eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Ægyptum.

Caput IV.

Moyses suæ missionis tribus signis à Deo acceptis, varie se excusat ab hac missione; tandem acquiescit, reditque in Ægyptum cum uxore & filiis: angelus minatur Moysi mortem; hinc uxor circumcidit filium. Aaron fratri Moysi occurrit, simulque venerunt ad filios Israel.

A 1 Respondens Moyses ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

2 Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.

3 Dixítque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses.

4 Dixítque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, versaque est in virgam.

5 Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.

B 6 Dixitque Dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis.

7 Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, & protulit iterùm, & erat similis carni reliquæ.

8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.

9 Quòd si nec duobus quidẽ his signis crediderint, neque audierint vocẽ tuam: sume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluvio, vertetur in sanguinem.

C 10 Ait Moyses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudiustertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum.

11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cæcum? nonne ego?

* Mar. 12 Perge igitur, * & ego ero in ore tuo:
10. b. docebóque te quid loquaris.
20.

13 At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es.

14 Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus levites, scio quòd eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidénsque te lætabitur corde.

15 Loquere ad eum, & pone verba mea in D
ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius,
* & ostendam vobis quid agere debeatis. * Inf.
16 Ipse loquetur pro te ad populum, & erit 7. a. 2.
os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent.

17 Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa.

18 Abiit Moyses, & reversus est ad Jethro socerum suum, dixítque ei: Vadam & revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Jethro: Vade in pace.

19 Dixit ergo Dominus ad Moysen in Madian: Vade, & revertere in Ægyptum: Mortui sunt enim omnes qui quærebant animam tuam. E

20 Tulit ergo Moyses uxorem suam, & filios suos, & imposuit eos super asinum, reversúsq; est in Ægyptum, portans virgam Dei in manu sua.

21 Dixítque ei Dominus revertenti in Ægyptum: Vide ut omnia ostenta quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor ejus, & non dimittet populum.

22 Dicésque ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Israël.

23 Dixi tibi: Dimitte filium meum ut serviat mihi; & noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. F

24 Cúmque esset in itinere, in diversorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.

25 Tulit illicò Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui, tetigítque pedes ejus, & ait: Sponsus sanguinũ tu mihi es.

26 Et dimisit eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum, ob circumcisionem.

27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviàm ei in Montem Dei, & osculatus est eum. G

28 Narravítque Moyses Aaron omnia verba Domini quibus miserat eum: & signa quæ mandaverat.

29 Venerúntque simul, & congregaverunt cunctos seniores filiorum Israël.

30 Locutúsque est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moysen: & fecit signa coram populo,

31 Et credidit populus. Audierúntque quòd visitasset Dominus filios Israël, & quòd respexisset afflictionem illorum: & proni adoraverunt.

Caput V.

Moyses & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt: quæ ille contemnens, gravius Israëlitas premit negans paleas: quod audiens Moyses orat pro eis Dominum.

1 Post hæc ingressi sunt Moyses & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. A

2 At ille respondit: Quis est Dominus ut audiam

audiam vocem ejus, & dimittam Israël? nescio Dominum, & Israël non dimittam.

3 Dixerúntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro: ne fortè accidat nobis pestis aut gladius.

4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyses & Aaron solicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra.

5 Dixítque Pharao: Multus est populus terræ, videtis quòd turba succreverit: quantò magis si dederitis eis requiem ab operibus?

B 6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum & exactoribus populi, dicens.

7 Nequaquam ultrà dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut priùs: sed ipsi vadant, & colligant stipulas.

8 Et Mensuram laterum, quam priùs faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, & idcircò vociferantur, dicentes: Eamus, & sacrificemus Deo nostro.

9 Opprimantur operibus, & expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus.

10 Igitur egressi præfecti operum & exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas:

11 Ite, & colligite sicubi invenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere vestro.

12 Dispersúsque est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.

C 13 Præfecti quoque operum instabant, dicẽtes: Complete opus vestrum quotidie, ut priùs facere solebatis quando dabantur vobis paleæ.

14 Flagellatíque sunt qui præerant operibus filiorum Israël, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut priùs, nec heri, nec hodie?

15 Venerúntque præpositi filiorum Israël, & vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra servos tuos?

16 Paleæ non dantur nobis, & lateres similiter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur, & injustè agitur contra populum tuum.

17 Qui ait: Vacatis otio, & idcircò dicitis: Eamus & sacrificemus Domino.

18 Ite ergo, & operamini: paleæ non dabuntur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum.

D 19 Videbantque se præpositi filiorum Israël in malo, eo quòd diceretur eis: non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.

20 Occurrerúntque Moysi & Aaron, qui stabant ex adverso, egredientibus à Pharaone:

21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus & judicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis ejus, & præbuistis ei gladium, ut occideret nos.

22 Reversúsque est Moyses ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?

23 Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberasti eos.

CAPUT VI.

Deus animat Mosen, ei revelat nomen suum Iehovæ, solaturque Israëlitas per Moysen, terræ Chanaan promissione; recensetur genealogia Ruben, Simeonis & Levi, usque ad Moysen & Aaron.

1 DIxítque Dominus ad Moysen: Nunc videbis quæ facturus sim Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robusta ejiciet illos de terra sua. A

2 Locutúsque est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus

3 Qui apparui Abraham, Isaac, & Jacob, in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non indicavi eis.

4 Pepigíque fœdus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ.

5 Ego audivi gemitũ filiorũ Israël, quo Ægyptij oppresserũt eos: & recordatus sum pacti mei.

6 Ideò dic filiis Israël: Ego Dominus qui educam vos de ergastulo Ægyptiorum, & eruam de servitute: ac redimam in brachio excelso, & judiciis magnis.

7 Et assumam vos mihi in populum, & ero B
vester Deus: & scietis quòd ego sum Dominus Deus vester qui eduxerim vos de ergastulo Ægyptiorum:

8 Et induxerim in terram super quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Isaac, & Jacob: dabóque illam vobis possidendam, ego Dominus.

9 Narravit ergo Moyses omnia filiis Israël: qui non acquieverunt ei, propter angustiam spiritus, & opus durissimum.

10 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regẽ Ægypti, ut dimittat filios Israël de terra sua.

12 Respondit Moyses coram Dño: Ecce filij Israël non audiũt me: & quomodo audiet Pharao, præsertim cùm incircumcisus sim labiis?

13 Locutúsque est Dominus ad Moysen & C
Aaron, & dedit mandatum ad filios Israël, & ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Israël de Terra Ægypti.

14 * Isti sunt principes domorum per familias suas. Filij Ruben primogeniti Israëlis: Henoch & Phallu Hesron & Charmi. *Gen. 46.b.9 Num. 26.a.5

15 Hæ cognationes Ruben.* Filij Simeon: Jamuel & Jamin, & Ahod: & Jachin, & Soar, & Saul filius Chananitidis, hæ progenies Simeon. *1.Par. 5.a.1. 1. Par 4 d.24.

16 Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson & Caath & Merari. Anni autẽ vitæ Levi fuerunt centum triginta septem.

17 * Filij Gerson Lobni & Semei, per cognationes suas. *1. Par. 6.a.1.

18 * Filij Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel. anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres. 23. a. 6. *Numer.3 c.19. 26. f. 57.58.

19 Filij Merari: Moholi & Musi. hæ cognationes Levi per familias suas.

20 Accepit autem Amram uxorem Jochabed patruelem suam: quæ peperit ei Aaron & Moysen. Fuerúntque anni vitæ Amram, centum triginta septem. 1 Par. 6.a.2. 23. b.

21 Filij quoque Isaar: Core, & Nepheg, & Ze[illegible].

22 Filij quoque Oziel: Misaël, & Elisaphan, & Sethri.

23 Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam Aminadab, sororem Nahason, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

24 Filij quoque Core: Aser, & Elcana, & Abiasaph. hæ sunt cognationes Coritarum.

25 At verò Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi sunt principes familiarum Leviticarum per cognationes suas.

26 Iste est Aaron & Moyses, quibus præcepit Dominus ut educerent filios Israël de Terra Ægypti per turmas suas.

27 Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios Israël de Ægypto: iste est Moyses & Aaron,

28 In die qua locutus est Dominus ad Moysen, in Terra Ægypti.

29 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi.

30 Et ait Moyses coram Domino: En incircũcisus labiis sum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

Moyses & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpentem, & aquam virga percussam in sanguinem: similia faciunt magi Pharaonis suis incantationibus, quam ob causam Pharao induratur, ne dimittat Hebræos.

A 1 DIxitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit propheta tuus.

*Sup. 4. d. 15. 2 * Tu loquêris ei omnia quæ mando tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israël de terra sua.

3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo signa & ostenta mea in terra Ægypti,

4 Et non audiet vos: immittámque manum meam super Ægyptum, & educam exercitum & populum meum filios Israël de terra Ægypti per judicia maxima.

5 Et scient Ægyptij quia ego sum Dominus qui extẽderim manum meam super Ægyptum, & eduxerim filios Israël de medio eorum.

6 Fecit itaque Moyses & Aaron sicut præceperat Dominus: ita egerunt.

7 Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.

8 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron.

9 Cùm dixerit vobis Pharao, Ostendite signa: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.

B 10 Ingressi itaque Moyses & Aaron ad Pharaonem, fecerunt sicut præceperat Dominus. tulitque Aaron virgam coram Pharaone & servis ejus, quæ versa est in colubrum.

* 2. Tim. 3. b. 8. 11 * Vocavit autem Pharao sapientes & maleficos: & fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam similiter.

12 Projeceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum.

13 Induratúmque est cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingravatum est cor Pharaonis, non vult dimittere populum. C

15 Vade ad eum manè, ecce egredietur ad aquas: & stabis in occursum ejus super ripam fluminis: & virgam, quæ conversa est in draconem, tolles in manu tua.

16 Dicésque ad eum: Dominus Deus Hebræorum misit me ad te, dicens: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto: & usque ad præsens audire noluisti.

17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc scies quòd sim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, & vertetur in sanguinem.

18 Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, & computrescent aquæ, & affligentur Ægyptij bibentes aquam fluminis.

19 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, & super fluvios eorum, & rivos ac paludes, & omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem: & sit cruor in omni terra Ægypti, tam in ligneis vasis quàm in saxeis.

20 Fecerúntque Moyses & Aaron sicut præceperat Dominus: * & elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone & servis ejus: quæ versa est in sanguinem. D * Inf. 17. b. 5. Psal. 77. e. 44.

21 Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt: computruitque fluvius, & non poterant Ægyptij bibere aquam fluminis, & fuit sanguis in tota Terra Ægypti.

22 * Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis; & induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos, sicut præceperat Dominus. * Sap. 17. b. 7.

23 Avertitque se, & ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice.

24 Foderunt autem omnes Ægyptij per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.

25 Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluvium.

CAPUT VIII.

Secunda Ægypti plaga est ranarum, pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia sciniphum, & quarta muscarum; propter quas rursum promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non facit.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi: A

2 Sin autem nolu[illegible] [illegible]ttere, ecce ego percutiam omne[illegible] terminos tuos ranis.

3 Et ebul[illegible] fluvius ranas: quæ ascendent, & ingredientu[illegible] [illegible] tuam, & cubiculum lectuli tui, & super [illegible]arum tuum, & in domos servorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos

furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum.
4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad omnes servos tuos, intrabunt ranæ.
5 Dixitque Dñs ad Moysen: Dic ad Aaron: Extende manũ tuam super fluvios ac super rivos & paludes, & educ ranas super Terrã Ægypti.
B 6 Et extendit Aaron manum super aquas Ægypti, & ascenderunt ranæ, operuerúntque Terram Ægypti.
* Sap. 7 * Fecerunt autem & malefici per incanta-
17. b. tiones suas similiter, eduxerúntque ranas super
7. Terram Ægypti.
8 Vocavit autem Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum ut auferat ranas à me & à populo meo: & dimittam populum ut sacrificet Domino.
9 Dixítque Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi quando deprecer pro te, & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ à te & à domo tua & à servis tuis & à populo tuo: & tantùm in flumine remaneant.
C 10 Qui respondit: Cras. At ille: Juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut scias quoniam non est sicut Dominus Deus noster.
11 Et recedent ranæ à te, & à domo tua, & à servis tuis, & à populo tuo: & tantùm in flumine remanebunt.
12 Egressíq; sunt Moyses & Aaron à Pharaone: & clamavit Moyses ad Dominum pro sponsione ranarum quam condixerat Pharaoni.
D 13 Fecítque Dominus juxta verbum Moysi: & mortuæ sunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.
14 Congregavérúntque eas in immensos aggeres, & computruit terra.
15 Videns autem Pharao quòd data esset requies, ingravavit cor suum, & non audivit eos, sicut præceperat Dominus.
16 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ: & sint sciniphes in universa Terra Ægypti.
17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussítque pulverem terræ, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in jumentis: omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam Terram Ægypti.
18 Fecerúntque similiter malefici incantationibus suis ut educerent sciniphes, & non potuerunt: erántque sciniphes tam in hominibus quàm in jumentis.
E 19 Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei est hic, induratúmque est cor Pharaonis, & non audivit eos sicut præceperat Dominus.
20 Dixit quoque Dñs ad Moysen: Consurge diluculo, & sta corã Pharaone; egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi.
21 Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, & in servos tuos, & in populum tuũ, & in domos tuas omne genus muscarum, & implebuntur domus Ægyptiorum muscis diversi generis, & universa terra in qua fuerint.
22 Faciámque mirabilem in die illa Terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ: & scias quoniam ego Dominus in medio terræ. F
23 Ponamque divisionem inter populũ meum & populum tuum: cras erit signum istud.
24 Fecitque Dominus ita. * Et venit musca * Sap.
gravissima in domos Pharaonis & servorum 16. b.
ejus, & in omnem Terram Ægypti, corruptáque est terra ab hujuscemodi muscis. 9.
25 Vocavítque Pharao, Moysen & Aaron, & ait eis: Ite & sacrificate Deo vestro in terra hac.
26 Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abomi- G
nationes enim Ægyptiorum immolabimus Dño Deo nostro. quòd si mactaverimus ea quæ colunt Ægyptij coram eis, lapidibus nos obruent.
27 Viam trium dierum pergemus in solitudinem: & sacrificabimus Domino Deo nostro
* sicut præcepit nobis. * Sup.
28 Dixítque Pharao: Ego dimittam vos ut 3. f. 18.
sacrificetis Domino Deo vestro in deserto: verumtamen longiùs ne abeatis, rogate pro me.
29 Et ait Moyses: Egressus à te, orabo Dñm: & recedet musca à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus cras: verumtamen noli ultrà fallere, ut non dimittas populum sacrificare Dño.
30 Egressúsque Moyses à Pharaone, oravit Dominum.
31 Qui fecit juxta verbum illius: & abstulit muscas à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus: non superfuit ne una quidem.
32 Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

Caput IX.

Quinta plaga est pestis in jumentis, sexta ulcerum, septima grandinis, tonitruorum & fulminum; ob quam promittit Pharao se dimissurum populum si cesset, verum nec id complet, & rursum se obdurat: nullus autem filiorum Israel in his malis ullum patitur damnum.

1 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingre- A
dere ad Pharaonem, & loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi.
2 Quòd si adhuc renuis, & retines eos:
3 Ecce manus mea erit super agros tuos: & super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves, pestis valdè gravis.
4 Et faciet Dñs mirabile, inter possessiones Israël, & possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnò pereat ex his quæ pertinent ad filios Israël.
5 Constituítque Dominus tempus, dicens: B
Cras faciet Dominus verbum istud in terra.
6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuáque sunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus verò filiorum Israël nihil omnino periit.
7 Et misit Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ possidebat Israël. Ingravatumque est cor Pharaonis, & non dimisit populum.
8 Et dixit Dominus ad Moysen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone:
9 Sitque pulvis super omnẽ Terram Ægypti:

erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & vesicæ turgentes, in universa Terra Ægypti.

10 Tuleruntque cinerem de camino, & steterunt coram Pharaone, & sparsit illum Moyses in cælum: factáque sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus & jumentis:

C 11 Nec poterant malefici stare coram Moyse propter ulcera quæ in illis erant, & in omni Terra Ægypti.

12 Induravítque Dñs cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut locutus est Dñs ad Moysen.

13 Dixitque Dominus ad Moysen: Manè consurge, & sta coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hæbræorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi.

14 Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, & super servos tuos, & super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra.

15 Nunc enim extendens manum percutiam te & populum tuum peste, peribísque de terra.

D 16 * Idcircò autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen
*Rom. 9. d. 17. meum in omni terra.

17 Adhuc retines populum meum: & non vis dimittere eum?

18 En pluam cras hac ipsa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à die qua fundata est, usque in præsens tempus.

19 Mitte ergo jam nunc, & congrega jumenta tua, & omnia quæ habes in agro: homines enim, & jumenta, & universa quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque super ea grando, morientur.

20 Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos & jumenta in domos:

21 Qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos & jumenta in agris.

E 22 Et dixit Dñs ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in universa Terra Ægypti super homines, & super jumenta, & super omnem herbam agri in Terra Ægypti.

*Sap. 16. c. 16 & 19. d. 19. 23 * Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super terram Ægypti.

24 Et grando & ignis mista pariter ferebantur: tantaque fuit magnitudinis, quanta antè nunquam apparuit in universa Terra Ægypti ex quo gens illa condita est.

25 Et percussit grando in omni Terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad jumentum, cunctamque herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit.

26 Tantum in terra Gessen, ubi erant filij Israël, grando non cecidit.

F 27 Misitque Pharao, & vocavit Moysen & Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc. Dominus justus: ego & populus meus, impij.

28 Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei, & grando: ut dimittam vos, & nequaquam hic ultra maneatis.

29 Ait Moyses: Cùm egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & cessabunt tonitrua, & grando non erit: ut scias quia Domini est terra:

30 Novi autem, quòd & tu, & servi tui, necdum timeatis Dominum Deum.

31 Linum ergo & hordeum læsum est, eò quòd hordeum esset virens, & linum jam folliculos germinaret: G

32 Triticum autem & far non sunt læsa, quia serotina erant.

33 Egressúsque Moyses à Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum: & cessaverunt tonitrua & grando, nec ultrà stillavit pluvia super terram.

34 Videns autem Pharao quòd cessasset pluvia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum:

35 Et ingravatum est cor ejus, & servorum illius, & induratum nimis: nec dimisit filios Israël, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.

CAPUT X.

Octavum signum seu plaga est locustarum: quibus ablatis, obduratus Pharao ne sic quidem juxta conditum dimittit populum: quapropter nonum additur, nempe tenebrarum densissimarum; propter quas permittit Pharao ut exeant, sed omnium, etiam pecorum missionem urgente Mose, idem denegat; Moysique minatur mortem.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor ejus, & servorum illius: ut faciam signa mea hæc in eo, A

2 Et narres in auribus filij tui, & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, & signa mea fecerim in eis: & sciatis quia ego Dñs.

3 Introierunt ergo Moyses & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dñs Deus Hebræorum: Usquequò non vis subjici mihi? dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

4 * Sin autē resistis, & non vis dimittere eum: *Sap. 16. b. 9.
ecce ego inducam cras locustam in fines tuos:

5 Quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur quod residuum fuerit grandini. corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris. B

6 Et implebunt domos tuas, & servorum tuorum, & omnium Ægyptiorum: quantam non viderunt patres tui, & avi ex quo orti sunt super terram usque in præsentem diem. Avertitque se, & egressus est à Pharaone.

7 Dixerunt autem servi Pharaonis ad eum: Usquequò patiemur hoc scandalum? dimitte homines, ut sacrificent Domino Deo suo. nónne vides quod perierit Ægyptus.

8 Revocaverúntque Moysen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo vestro: quinam sunt qui ituri sunt? C

9 Ait Moyses: Cum parvulis nostris & senioribus pergemus cum filiis & filiabus, cum ovibus & armentis: est enim solemnitas Domini Dei nostri.

10 Et respondit Pharao: Sic Dñs sit vobiscum, quo modo ego dimittam vos, & parvulos vestros. cui dubium est quod pessimè cogitetis?

11 Non

11 Non fiet ita, sed ite tantùm viri, & sacri-
ficate Domino: hoc enim & ipsi petistis. Sta-
timque ejecti sunt de conspectu Pharaonis.
D 12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ex-
tende manum tuam super terram Ægypti ad
locustam, ut ascendat super eam, & devoret
omnem herbam quæ residua fuerit grandini.
13 Et extendit Moyses virgam super terram
Ægypti: & Dominus induxit ventum uren-
tem tota die illa & nocte: & manè facto, ven-
tus urens levavit locustas.
14 Quæ ascenderunt super universam Ter-
ram Ægypti: & sederunt in cunctis finibus
Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud
tempus non fuerant: nec posteà futuræ sunt.
E 15 Operueruntque universam superficiem
terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur her-
ba terræ, & quidquid pomorum in arboribus
fuit, quæ grando dimiserat: nihilque omnino
virens relictum est in lignis & in herbis terræ,
in cuncta Ægypto.
16 Quamobrem festinus Pharao vocavit
Moysen & Aaron, & dixit eis: Peccavi in Do-
minum Deum vestrum, & in vos.
17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam
hac vice, & rogate Dominum Deum vestrum,
ut auferat à me mortem istam.
18 Egressúsque Moyses de conspectu Pha-
raonis, oravit Dominum.
F 19 Qui flare fecit ventum ab occidente ve-
hementissimum, & arreptam locustam projecit
in Mare rubrum: non remansit ne una quidem
in cunctis finibus Ægypti.
20 Et induravit Dominus cor Pharaonis,
nec dimisit filios Israël.
21 Dixit autem Dñs ad Moysen: Extende
manum tuam in cælum: & sint tenebræ super
Terram Ægypti, tam densæ ut palpari queant.
22 Extendítque Moyses manum in cælum:
& factæ sunt tenebræ horribiles in universa
terra Ægypti tribus diebus.
* Sap. 17. a. 2. 23 * Nemo vidit fratrem suum, nec movit
se de loco in quo erat: * Ubicunque autem
* Sap. 18. a. 1. habitabant filij Israël, lux erat.
24 Vocavítque Pharao Moysen & Aaron,
& dixit eis: Ite, sacrificate Domino: oves tan-
G tùm vestræ & armenta remaneant, parvuli ve-
stri eant vobiscum.
25 Ait Moyses: Hostias quoque & holo-
causta dabis nobis, quæ offeramus Domino
Deo nostro?
26 Cuncti greges pergent nobiscum: non
remanebit ex eis ungula: quæ necessaria sunt
in cultum Domini Dei nostri: præsertim cùm
ignoremus quid debeat immolari, donec ad ip-
sum locum perveniamus.
27 Induravit autem Dominus cor Pharao-
nis, & noluit dimittere eos.
28 Dixitque Pharao ad Moysen: Recede à
me, & cave ne ultrà videas faciem meam:
quocunque die apparueris mihi, morieris.
29 Respondit Moyses: Ita fiet ut locutus
es, non videbo ultrà faciem tuam.

CAPUT XI.

Ante decimum signum (stragem primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti spoliationem, quæ post stragem peracta est.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Adhuc una A
plaga tangam Pharaonem & Ægyptum,
& post hæc dimittet vos, & exire compellet.
2 * Dices ergo omni plebi, ut postulet vir * Sup. 3. e. 22.
ab amico suo, & mulier à vicina sua, vasa ar- Inf. 12. e. 35.
gentea, & aurea.
3 Dabit autem Dominus gratiam populo
suo coram Ægyptiis. * Fuítque Moyses vir * Eccli. 45. a. 1.
magnus valdè in Terra Ægypti, coram servis
Pharaonis & omni populo.
4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media no- B
cte egrediar in Ægyptum:
5 Et morietur omne primogenitum in terra
Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis qui se-
det in solio ejus, usque ad primogenitum an-
cillæ quæ est ad molam, & omnia primogeni-
ta jumentorum.
6 Eritque clamor magnus in universa Terra C
Ægypti, qualis nec antè fuit, nec posteà futu-
rus est.
7 Apud omnes autem filios Israël non mutiet
canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis quan-
to miraculo dividat Dñs Ægyptios & Israël.
8 Descendéntque omnes servi tui isti ad me,
& adorabunt me, dicentes: Egredere tu, &
omnis populus qui subjectus est tibi: post hæc
egrediemur.
9 Et exivit à Pharaone iratus nimis. Dixit D
autem Dominus ad Moysen. Non audiet vos
Pharao, ut multa signa fiant in terra Ægypti.
10 Moyses autem & Aaron fecerunt omnia
ostenta quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et
induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit
filios Israël de terra sua.

CAPUT XII.

Paschalis agni immolandi & comedendi ritu declarato ac celebrato, ejusque sanguine domorum superliminaribus illito, angelus cæsis omnibus Ægypti primogenitis, Israelitas intactos relinquit, qui cum spoliis & divitiis Ægypti, egrediuntur: de ritu Phase ac esu azymorum, & tempore habitationis Israël in Ægypto.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen & Aa- A
ron in Terra Ægypti:
2 Mensis iste, vobis principium mensium:
primus erit in mensibus anni.
3 Loquimini ad universum cœtum filiorum
Israël, & dicite eis: Decima die mensis hujus
tollat unusquisque agnum per familias & do-
mos suas.
4 Sin autem minor est numerus, ut sufficere
possit ad vescendum agnum, assumet vicinum
suum qui junctus est domui suæ, juxta numerū
animarum quæ sufficere possunt ad esum agni.
5 Erit autem agnus absque macula, mas-
culus, anniculus: juxta quem ritum tolletis
& hœdum.
6 Et servabitis eum usque ad quartam decimā
diem mensis hujus: immolabítque eum uni-
versa multitudo filiorum Israël ad vesperam.
7 Et sument de sanguine ejus ac ponent su- B

per utrumque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum.

8 Et edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus.

9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantùm assum igni: caput cum pedibus ejus & intestinis vorabitis.

10 Nec remanebit quidquam ex eo usque mane. si quid residuum fuerit, igne comburetis.

11 Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter: est enim Phase (id est transitus) Domini.

12 Et transibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in Terra Ægypti ab homine usque ad pecus: & in cunctis diis Ægypti faciam judicia, ego Dñs.

13 Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero Terram Ægypti.

C 14 Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.

15 Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israël, à primo die usque ad diem septimum.

16 Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.

17 Et observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de Terra Ægypti, & custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo.

*Lev. 23. a. 5. Numer. 28. c. 16. 18 * Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam, comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperā.

19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israël, tam de advenis quàm de indigenis terræ.

20 Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azyma.

D 21 Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israël, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, & immolate Phase.

22 * Fasciculúmque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem: nullus vestrûm egrediatur ostium domus suæ usq; manè. *Heb. 11. c. 28.

23 Transibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cúmque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transcendet ostium domus, & non sinet percussorem ingredi domos vestras & lædere.

24 Custodi verbum istud legitimum tibi & filiis tuis usque in æternum.

25 Cumque introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas.

26 Et cùm dixerint vobis filij vestri: Quæ est ista religio?

27 Dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israël in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Incurvatúsque populus adoravit.

28 Et egressi filij Israël fecerunt sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron.

29 Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat * usque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum. E *Sap. 11. b. 5. Sap. 18. a. 5.

30 Surrexítque Pharao nocte, & omnes servi ejus, cunctáque Ægyptus, & ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus.

31 Vocatísque Pharao Moyse & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini à populo meo, vos & filij Israël: ite, immolate Domino sicut dicitis.

32 Oves vestras & armenta assumite ut petieratis, & abeuntes benedicite mihi.

33 Urgebántque Ægyptij populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

34 Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur: & ligans in palliis, posuit super humeros suos.

35 Fecerúntque filij Israël * sicut præceperat Moyses: & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & aurea, vestémque plurimam. *Sup. 11. a. 2.

36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis: & spoliaverunt Ægyptios.

37 Profectíque sunt filij Israël de Ramesse in Socoth, sexcenta ferè millia peditum virorum, absque parvulis. F

38 Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves & armenta & animantia diversi generis multa nimis.

39 Coxerúntque farinam, quam dudum de Ægypto conspersam tulerant: & fecerunt subcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.

40 Habitatio autem filiorum Israël qua manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

41 Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de Terra Ægypti.

42 Nox ista est observabilis Domini, quando eduxit eos de Terra Ægypti: hanc observare debent omnes filij Israël in generationibus suis.

43 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron: G Hæc est religio Phase: Omnis alienigena non comedet ex eo.

44 Omnis autem servus emptitius circumcidetur, & sic comedet. *Numer. 9. b. 12.

45 Advena & mercenarius non edent ex eo.

46 * In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, nec os illius confringetis. Ioan. 19. g. 36.

47 Omnis

47 Omnis cœtus filiorum Iſraël faciet illud.

48 Quòd ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini, circumcidetur priùs omne maſculinum ejus, & tunc ritè celebrabit: eritque ſicut indigena terræ: ſi quis autem circumciſus non fuerit, non veſcetur ex eo.

49 Eadem lex erit indigenæ & colono qui peregrinatur apud vos.

50 Feceruntque omnes filij Iſraël ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron.

51 Et eadem die eduxit Dominus filios Iſraël de Terra Ægypti per turmas ſuas.

CAPUT XIII.

Iubet Deus ſibi offerri primogenita hominum & pecorum, & liberationis ab Ægypto religione Phaſe ac primogenitorum conſecratione meminiſſe. Inde Iſraëlem educit Deus non per Philiſthaam, ſed per deſertum; oſſa Ioſeph ſecum defert, & columna ignis ac nubis eſt dux itineris.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 * Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Iſraël, tam de hominibus quàm de jumentis: mea ſunt enim omnia.
Inf. 34. c. 19. Lev. 27. c. 26. Num. 8. c. 16 Luc. 2. c. 23.

3 Et ait Moyſes ad populum: Mementote diei hujus in qua egreſſi eſtis de Ægypto & de domo ſervitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto: ut non comedatis fermentatum panem.

4 Hodie egredimini menſe novarum frugum.

5 Cúmque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & Hevæi & Jebuſæi, quam juravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem ſacrorum menſe iſto.

6 Septem diebus veſceris azymis, & in die ſeptimo erit ſolemnitas Domini.

7 Azyma comedetis ſeptem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

B 8 Narrabíſque filio tuo in die illo, dicens: Hoc eſt quod fecit mihi Dominus quando egreſſus ſum de Ægypto.

9 Et erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monumentum ante oculos tuos: & ut lex Domini ſemper ſit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

10 Cuſtodies hujuſcemodi cultum ſtatuto tempore à diebus in dies.

11 Cúmque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi, ſicut juravit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam:

12 * Separabis omne quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum eſt in pecoribus tuis: quidquid habueris maſculini ſexus, conſecrabis Domino.
Inf. 22. d. 29. 34. c. 19. Ezechiel. 44. g. 30.

13 Primogenitum aſini mutabis ove: quod ſi non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes.

C 14 Cúmque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid eſt hoc? reſpondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de Terra Ægypti de domo ſervitutis.

15 Nam cùm induratus eſſet Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, a primogenito hominis uſque ad primogenitum jumentorum: idcircò immolo Domino omne quod aperit vulvam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

16 * Erit igitur quaſi ſignum in manu tua, & quaſi appenſum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.
Deut. 6. b. 8.

17 Igitur cum emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim quæ vicina eſt: reputans ne forte pœniteret eum, ſi vidiſſet adverſum ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum.

D 18 Sed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt juxta Mare rubrum: & armati aſcenderunt filij Iſraël de Terra Ægypti.

19 Tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum: eò quòd adjuraſſet filios Iſraël dicens: * Viſitabit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum.
Gen. 50. d. 24.

20 Profectíque de Socoth caſtrametati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis.

21 * Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: ut dux eſſet itineris utroque tempore.
Nũ. 14. c. 14. 1. Cor. 10. a. 1. 2. Eſd. 9 d. 19.

22 Nunquã defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem coram populo.

CAPUT XIV.

Pharao cum ſuis Iſraëlem perſequitur. angelus in columna nubis medium ſe interponit. Moſes dividit mare rubrum, quod ſicco pede tranſeunt Hebræi; Ægyptij tum ab angelo, tum ab aquis recurrentibus, cum univerſo equitatu ac curribus ſubmerguntur.

1 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere filiis Iſraël: Reverſi caſtrametentur è regione Phiahiroth, quæ eſt inter Magdalum & mare contra Beelſephon: in conſpectu ejus caſtra ponetis ſuper mare.

3 Dicturúſque eſt Pharao ſuper filiis Iſraël: Coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum.

4 Et indurabo cor ejus, ac perſequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus. ſciéntque Ægyptij quia ego ſum Dominus. Feceruntque ita.

5 Et nuntiatum eſt regi Ægyptiorum quòd fugiſſet populus: immutatúmque eſt cor Pharaonis & ſervorum ejus ſuper populo, & dixerunt: Quid voluimus facere ut dimitteremus Iſraël, ne ſerviret nobis? B

6 Junxit ergo currum, & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum.

7 Tulítque ſexcentos currus electos, & quidquid in Ægypto curruum fuit: & duces totius exercitus:

8 Induravítque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & perſecutus eſt filios Iſraël: at illi egreſſi erant in manu excelſa.

9 * Cùmque perſequerentur Ægyptij veſtigia præcedentium, repererunt eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus & currus Pharaonis:
1. Mac. 4. 9. 1. 6.

tus : & univerſus exercitus , erant in Phihahiroth contra Beelſephon.

C 10 Cúmque appropinquaſſet Pharao, levantes filij Iſraël oculos , viderunt Ægyptios poſt ſe : & timuerunt valdè : clamaveruntque ad Dominum,

11 Et dixerunt ad Moyſen: Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto , ideò tuliſti nos ut moreremur in ſolitudine : quid hoc facere voluiſti, ut educeres nos ex Ægypto ?

12 Nónne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Ægypto dicentes: Recede à nobis ut ſerviamus Ægyptiis? multò enim melius erat ſervire eis, quàm mori in ſolitudine.

13 Et ait Moyſes ad populum. Nolite timere: ſtate, & videte magnalia Dñi quæ facturus eſt hodie : Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultrà videbitis uſque in ſempiternum.

D 14 Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

15 Dixítque Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſraël ut proficiſcâtur.

16 Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare , & divide illud : ut gradiantur filij Iſraël in medio mari per ſiccum.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut perſequantur vos: & glorificabor in Pharaone , & in omni exercitu ejus , & in curribus & in equitibus illius.

18 Et ſcient Ægyptij quia ego ſum Dominus , cùm glorificatus fuero in Pharaone , & in curribus atque in equitibus ejus.

19 Tollénſq; ſe angelus Dei, qui præcedebat caſtra Iſraël , abiit poſt eos : & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, poſt tergum.

E 20 Stetit inter caſtra Ægyptiorum & caſtra Iſraël: & erat nubes tenebroſa , & illuminans noctem , ita ut ad ſe invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21 Cúmque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare , abſtulit illud Dominus flante vento vehementi & urente tota nocte, & vertit in ſiccum : diviſáque eſt aqua.

* Pſ. 22 * Et ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium
77. b. ſicci maris : erat enim aqua quaſi murus à dex-
13. tra eorum & læva.
104. d. 23 Perſequentéſque Ægyptij ingreſſi ſunt
37. Pſal. poſt eos , & omnis equitatus Pharaonis, currus
113. ejus & equites , per medium maris.
a. 1. Heb. 24 Jámque advenerat vigilia matutina,* &
11. f. ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptio-
29. * Sap. rum per columnam ignis & nubis , interfecit
18. c. exercitum eorum :
15. 25 Et ſubvertit rotas curruum , ferebantúr-
F que in profundum. Dixerunt ergo Ægyptij : Fugiamus Iſraëlem : Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26 Et ait Dominus ad Moyſen : Extende manum tuam ſuper mare , ut revertantur aquæ ad Ægyptios ſuper currus & equites eorum.

27 Cumque extendiſſet Moyſes manum contra mare , reverſum eſt primo diluculo ad priorem locum : fugientibúſque Ægyptiis occurrerunt aquæ , & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28 Reverſǽque ſunt aquæ , & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, G
qui ſequentes ingreſſi fuerant mare : nec unus quidem ſuperfuit ex eis.

29 Filij autem Iſraël perrexerunt per medium ſicci maris , & aquæ eis erant quaſi pro muro à dextris & à ſiniſtris :

30 Liberavítque Dominus in die illa Iſraël de manu Ægyptiorum.

31 Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, & manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos : timuítque populus Dominum, & crediderunt Dño, & Moyſi ſervo ejus.

CAPUT XV.

Moyſes & Iſraëlitæ , gratiis Deo cum cantu perac̃tis, veniunt in Marath ; ubi amaritudine aquarum à Moſe verſa in dulcedinem , pergunt in Elim , ubi 12. fontes & 70. palmæ erant.

1 TUnc * cecinit Moyſes & filij Iſraël car- A
men hoc Domino : & dixerunt : Cante- * Sap.
mus Domino : glorioſè enim magnificatus eſt, 10. d.
equum & aſcenſorem dejecit in mare. 20.

2 * Fortitudo mea, & laus mea Dñs, & factus * Iſai.
eſt mihi in ſalutem : iſte Deus meus , & glorifi- 12. a. 2.
cabo eum : Deus patris mei, & exaltabo eum. Pſal.
3 Dominus quaſi vir pugnator , omnipotens 117.
nomen ejus. c. 14.

4 Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare : electi principes ejus ſubmerſi ſunt in Mari rubro.

5 Abyſſi operuerunt eos , deſcenderunt in profundum quaſi lapis.

6 Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitudine : dextera tua, Dñe, percuſſit inimicum.

7 Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti adverſarios tuos : miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam.

8 Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt B
aquæ : ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari.

9 Dixit inimicus : Perſequar & comprehendam , dividam ſpolia , implebitur anima mea : evaginabo gladium meum , interficiet eos manus mea.

10 Flavit ſpiritus tuus , & operuit eos mare : ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.

11 Quis ſimilis tui in fortibus Domine ? quis ſimilis tui , magnificus in ſanctitate , terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia ?

12 Extendiſti manum tuam , & devoravit eos terra.

13 Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem redemiſti : & portaſti eum in fortitudine tua, ad habitaculum ſanctum tuum.

14 Aſcenderunt populi, & irati ſunt, dolores obtinuerunt habitatores Philiſthiim.

15 Tunc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor : obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

16 Irruat ſuper eos formido & pavor, in magnitudine brachij tui : fiant immobiles quaſi lapis,

pis, donec pertranseat populus tuus Dñe, donec
pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.
C 17 Introduces eos, & plantabis in monte he-
reditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo quod
operatus es Domine: sanctuarium tuum Do-
mine, quod firmaverunt manus tuæ.
18 Dominus regnabit in æternum & ultrà.
19 Ingressus est enim eques Pharao cum cur-
ribus & equitibus ejus in mare: & reduxit su-
per eos Dominus aquas maris: filij autem Israël
ambulaverunt per siccum in medio ejus.
20 Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aa-
ron, tympanũ in manu sua: egressæque sunt om-
nes mulieres post eam cum tympanis & choris,
21 Quibus præcinebat, dicens: Cantemus
Domino: gloriosè enim magnificatus est, equum
& ascensorem ejus dejecit in mare.
22 Tulit autem Moyses Israël de mari rubro,
& egressi sunt in desertum Sur: ambulaverúnt-
que tribus diebus per solitudinem, & non in-
veniebant aquam.
D 23 Et venerunt in Mara, nec poterant bibe-
re aquas de Mara, eò quòd essent amaræ: unde
& congruum loco nomen imposuit, vocans il-
lum Mara, id est amaritudinem.
24 Et murmuravit populus contra Moysen,
dicens, quid bibemus?
25 At ille clamavit ad Dominum, qui osten-
* Judith. 5. c. 15. Eccl. 38. a. 5. dit ei lignum: quod * cùm misisset in aquas, in
dulcedinem versæ sunt. ibi constituit ei præce-
pta, atque judicia, & ibi tentavit eum,
26 Dicens: Si audieris vocem Domini Dei
tui, & quod rectum est coram eo feceris, &
obedieris mandatis ejus, custodierísque omnia
præcepta illius, cunctum languorem, quem
posui in Ægypto, non inducam super te: ego
enim Dominus sanator tuus.
* Num. 33. b. 9. 27 * Venerunt autem in Elim filij Israël, ubi
erant duodecim fontes aquarum, & septuagin-
ta palmæ: & castrametati sunt juxta aquas.

CAPUT XVI.

Murmurantibus in deserto Sin de ciborum inopia Israelitis, mittit Dominus coturnices & pluit Man ad saturitatem: jussio Domini de Sabbato servando, & manna colligendo, & in monumentum reponendo, quo eos alit quotidie per quadraginta annos.

A Sap. 11. a. 2. 1 PRofectíque sunt de Elim, & venit omnis
multitudo filiorum Israël in desertum
Sin, quod est inter Elim & Sinaï: quintodeci-
mo die mensis secundi, postquam egressi sunt
de terra Ægypti.
2 Et murmuravit omnis congregatio filiorum
Israël contra Moysen & Aaron in solitudine.
3 Dixerúntque filij Israël ad eos: Utinam
mortui essemus per manum Domini in terra
Ægypti, quando sedebamus super ollas car-
nium, & comedebamus panem in saturitate:
cur eduxistis nos in desertum istud, ut occide-
retis omnem multitudinem fame?
B 4 Dixit autem Dñs ad Moysen: Ecce, ego
pluam vobis panes de cælo: egrediatur populus,
& colligat quæ sufficiunt per singulos dies: ut
tentem eum utrùm ambulet in lege mea, an non.

5 Die autem sexto parent quod inferant: & sit
duplũ quàm colligere solebant per singulos dies.
6 Dixerúntque Moyses & Aaron ad omnes
filios Israël: Vespere scietis quòd Dominus edu-
xerit vos de terra Ægypti:
7 Et manè videbitis gloriam Domini: audi-
vit enim murmur vestrum contra Dñm: nos
verò quid sumus, quia mussitastis contra nos?
8 Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus ve-
spere carnes edere, & manè panes in saturitate:
eò quòd audierit murmurationes vestras qui-
bus murmurati estis contra eum: nos enim quid
sumus? nec contra nos est murmur vestrum,
sed contra Dominum.
9 Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic uni- C
versæ congregationi filiorum Israël: Accedite
coram Dño: audivit enim murmur vestrum.
10 Cúmque loqueretur Aaron ad omnem
cœtum filiorum Israël, respexerunt ad solitudi-
nem: & ecce * gloria Domini apparuit in nube. * Eccli. 45. a. 1.
11 Locutus est autem Dominus ad Moy-
sen, dicens:
12 Audivi murmurationes filiorum Israël, lo-
quere ad eos: Vespere comedetis carnes, &
manè saturabimini panibus: sciétísque quòd
ego sum Dominus Deus vester.
13 Factum est ergo vespere, & ascendens D
coturnix, cooperuit castra: manè quoque ros
jacuit per circuitum castrorum.
14 Cúmque operuisset superficiem terræ, * * Num. 11. b. 7
apparuit in solitudine minutum, & quasi pilo Psal. 77. c. 24.
tusum, in similitudinem pruinæ super terram. Sap. 16. c. 20.
15 Quod cum vidissent filij Israël, dixerunt Ioan. 6. d. 31.
ad invicem: Manhu? quod significat: Quid * 1. Cor. 10. a. 3.
est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait
Moyses: * Iste est panis, quem Dominus dedit
vobis ad vescendum.
16 Hic est sermo, quem præcepit Dominus:
Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad
vescendum: gomor per singula capita, juxta
numerum animarum vestrarum quæ habitant
in tabernaculo sic tolletis.
17 Fecerúntque ita filij Israël: & college-
runt alius plus, alius minus.
18 Et mensi sunt ad mensuram gomor: * nec E
qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui * 2. Cor. 8. c. 15.
minus paraverat, reperit minus: sed singuli jux-
ta id quod edere poterant, congregaverunt.
19 Dixitque Moyses ad eos: Nullus relin-
quat ex eo in manè.
20 Qui non audierunt eum, sed dimiserunt
quidam ex eis usque manè, & scatere cœpit
vermibus, atque computruit. & iratus est con-
tra eos Moyses.
21 Colligebant autem manè singuli, quan-
tum sufficere poterat ad vescendum: cúmque
incaluisset sol, liquefiebat.
22 In die autem sexta collegerunt cibos du-
plices, id est duo gomor per singulos homines:
venerunt autem omnes principes multitudi-
nis, & narraverunt Moysi.
23 Qui ait eis: Hoc est quod locutus est
Dominus: Requies sabbati sanctificata est Do-

mino cras. quodcunque operandum est, facite: & quæ coquenda sunt coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in manè.

24 Feceruntque ita ut præceperat Moyses, & non computruit, neq; vermis inventus est in eo.

F 25 Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro.

26 Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Dñi, idcirco non invenietur.

27 Venítque septima dies: & egressi de populo ut colligerent, non invenerunt.

28 Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequò non vultis custodire mandata mea, & legem meam?

29 Videte quòd Dominus dederit vobis sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsú, nullus egrediatur de loco suo die septimo.

30 Et sabbatizavit populus die septimo.

31 Appellavítque domus Israël nomen ejus Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustúsque ejus quasi similæ cum melle.

G 32 Dixit autem Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & custodiatur in futuras retrò generationes, ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de Terra Ægypti.

33 Dixítque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum potest capere gomor: & repone coram Domino ad servandum in generationes vestras,

34 Sicut præcepit Dominus Moysi. Posuítque illud Aaron in tabernaculo reservandum.

* 2. Esdr. 9. d. 22. Iudith. 5. a. 15. 35 * Filij autem Israël comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequò tangerent fines terræ Chanaan.

36 Gomor autem decima pars est Ephi.

Caput XVII.

Rursum murmurantibus in Raphidim ob aquæ penuriam filiis Israel, dat Dominus aquam de petra: Amalecitæ invadunt Hebræos, sed pugnante Josue, & in monte Moyse extensis manibus orante, vincuntur.

A 1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum Israël de deserto Sin per mansiones suas, juxta sermonem Dñi, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.

* Num. 20. a. 4. 2 * Qui jurgatus contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum?

3 Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, & murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos nostros, ac jumenta, siti?

B 4 Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum, & lapidabit me.

5 Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, & sume tecum de senioribus Israël: & * Sup. 14. d. 21. virgam qua * percussisti fluvium, tolle in manu tua, & vade.

6 En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiésque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israël: Psal. 77. b. 15. 1. Cor. 10. a. 4.

7 Et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum Israël, & quia tentaverunt Dominum, dicentes: Est ne Dominus in nobis, an non?

8 * Venit autem Amalec: & pugnabat contra Israël in Raphidim. C

9 Dixitque Moyses ad Josue: Elige viros: & egressus, pugna contra Amalec: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Deut. 25. d. 17. Iudith. 4. c. 13 Sap. 11. a. 3.

10 Fecit Josue ut locutus erat Moyses, & pugnavit contra Amalec: Moyses autem & Aaron & Hur ascenderunt super verticem collis.

11 Cúmque levaret Moyses manus, vincebat Israël: sin autem paululùm remisisset, superabat Amalec.

12 Manus autem Moysi erant graves: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. D

13 Fugavítque Josue Amalec, & populum ejus in ore gladij.

14 Dixit autem Dñs ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro, & trade auribus Josue: delebo enim memoriam Amalec sub cælo.

15 Ædificavítque Moyses altare: & vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens:

16 Quia manus solij Domini, & bellum Domini, erit contra Amalec, à generatione in generationem.

Caput XVIII.

Jethro socer Moysi uxorem cum filiis ad eum reducit: & auditis Dei operibus, cum Dominum laudasset, eique sacrificasset, sanum consilium Moysi dedit in constituendis judiciorum magistratibus qui minora dijudicent.

1 CUmque audisset Jethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi, & Israëli populo suo, & quòd eduxisset Dominus Israël de Ægypto: A

2 Tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat:

3 Et duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: * Advena fui in terra aliena. * Sup. 2. d. 22.

4 Alter verò Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

5 Venit ergo Jethro cognatus Moysi, & filij ejus, & uxor ejus, ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus juxta montem Dei.

6 Et mandavit Moysi, dicens: Ego Jethro cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, & duo filij tui cum ea.

7 Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, & osculatus est eum: salutavérúntque se mutuò verbis pacificis. Cúmque intrasset tabernaculum,

8 Narravit Moyses cognato suo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Ægyptiis propter B

pter Israël; universúmque laborem, qui acci-
disset eis in itinere, & quòd liberaverat eos
Dominus.

9 Lætatúsque est Jethro super omnibus bo-
nis, quæ fecerat Dominus Israëli, eò quòd
eruisset eum de manu Ægyptiorum.

10 Et ait, Benedictus Dominus, qui liberavit
vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharao-
nis, qui eruit populum suum de manu Ægypti.

11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus
* Sup. super omnes deos: eò quòd * superbè egerint
1. 14 contra illos.

12 Obtulit ergo Jethro cognatus Moysi ho-
14. c. locausta & hostias Deo: veneruntque Aaron
& omnes seniores Israël, ut comederent panem
C cum eo coram Deo.

13 Altera autem die sedit Moyses, ut judi-
caret populum, qui assistebat Moysi à manè
usque ad vesperam.

14 Quod cùm vidisset cognatus ejus, omnia
scilicet quæ agebat in populo, ait: Quid est
hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, &
omnis populus præstolatur de manè usque ad
vesperam?

15 Cui respondit Moyses: Venit ad me po-
pulus quærens sententiam Dei.

16 Cumque acciderit eis aliqua disceptatio,
veniunt ad me ut judicem inter eos, & osten-
dam præcepta Dei & leges ejus.

17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis:

18 Stulto labore consumeris & tu & popu-
lus iste qui tecum est: ultra vires tuas est ne-
gotium, * solus illud non poteris sustinere.

Deut. 19 Sed audi verba mea atque consilia, & erit
1. c. Deus tecum. Esto tu populo in his quæ ad Deũ
12. pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum:

20 Ostendásque populo ceremonias & ri-
tum colendi, viamque per quam ingredi de-
beant, & opus quod facere debeant.

D 21 Provide autem de omni plebe viros po-
tentes, & timentes Deum, in quibus sit veri-
tas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex
eis tribunos, & centuriones, & quinquagena-
rios, & decanos,

22 Qui judicent populum omni tempore:
quidquid autem majus fuerit, referant ad te,
& ipsi minora tantummodò judicent: leviús-
que sit tibi, partito in alios onere.

23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, &
præcepta ejus poteris sustentare: & omnis hic
populus revertetur ad loca sua cum pace.

24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ
ille suggesserat.

25 Et electis viris strenuis de cuncto Israël,
constituit eos principes populi, tribunos, &
centuriones, & quinquagenarios, & decanos.

26 Qui judicabant plebem omni tempore:
quidquid autem gravius erat, referebant ad
eum, faciliora tantummodo judicantes.

27 Dimisítque cognatum suum qui reversus
abiit in terram suam.

Caput XIX.

Israëlitæ motis castris veniunt in Sinai. Moses jussu Dei ascendit in montem, monita ejus refert ad populum, qui sanctificari jubetur, ut descendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Mosi locuturus.

1 Mense tertio egressionis Israël de Terra A
Ægypti, in die hac venerunt in solitu- Num.
dinem Sinai. 33. c.

2 Nam profecti de Raphidim, & perve- 15.
nientes usque in desertum Sinai, castrametati
sunt in eodem loco, ibíque Israël fixit tentoria
è regione montis.

3 * Moyses autem ascendit ad Deum, voca- * Act.
vítque eum Dominus de monte, & ait: Hæc di- 7. e.
ces domui Jacob, & annuntiabis filiis Israël: 38.

4 * Vos ipsi vidistis quæ fecerim Ægyptiis, *
quomodo portaverim vos super alas aquilarum, Deut.
& assumpserim mihi. 29. a.

5 Si ergo audieritis vocem meam, & custo- 2.
dieritis pactum meum, eritis mihi in peculium
de cunctis populis: * mea est enim omnis terra. * Psal.

6 * Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, 23. a.
& gens sancta. hæc sunt verba quæ loquêris ad 1.
filios Israël. * 1.
Pet. 2.

7 Venit Moyses: & convocatis majoribus b. 9.
natu populi, exposuit omnes sermones quos B
mandaverat Dominus.

8 Respondítque omnis populus simul: Cun-
cta quæ locutus est Dominus, faciemus. Cúm-
que retulisset Moyses verba populi ad Dñm,

9 Ait ei Dominus: Jam nunc veniam ad te
in caligine nubis, ut audiat me populus loquen-
tem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nuntia-
vit ergo Moyses verba populi ad Dominum.

10 Qui dixit ei: Vade ad populum: & sancti-
fica illos hodie & cras, lavéntq; vestimenta sua.

11 Et sint parati in diem tertium: in die
enim tertia descendet Dominus coram omni
plebe super montem Sinai.

12 Constituésque terminos populo per cir- C
cuitum, & dices ad eos: Cavete ne ascendatis
in montem, * nec tangatis fines illius: omnis * Heb.
qui tetigerit montem, morte morietur. 12. e.

13 Manus non tanget eum, sed lapidibus op- 18.
primetur, aut confodietur jaculis: sive jumen-
tum fuerit, sive homo, non vivet, cùm cœperit
clangere buccina, tunc ascendant in montem.

14 Descendítque Moyses de monte ad popu-
lum, & sanctificavit eum. Cúmque lavissent
vestimenta sua,

15 Ait ad eos: Estote parati in diem ter-
tium, & ne appropinquetis uxoribus vestris.

16 Jamque advenerat tertius dies, & manè
inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua,
ac micare fulgura, & nubes densissima operire
montem, clangórque buccinæ vehementius per-
strepebat: & timuit populus qui erat in castris.

17 Cumque eduxisset eos Moyses in occur-
sum Dei de loco castrorum, steterunt ad radi-
ces montis.

18 * Totus autem mons Sinai fumabat: eò D
quòd descendisset Dominus super eum in igne, *
& ascenderet fumus ex eo quasi de fornace: Deut.
eratque omnis mons terribilis. 4. b.
11.

19 Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus, & prolixiùs tendebatur: Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei.

20 Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice, & vocavit Moysen in cacumen ejus. Quò cùm ascendisset,

21 Dixit ad eum: Descende, & contestare populum: ne fortè velit transcendere terminos ad videndum Dominum: & pereat ex eis plurima multitudo.

22 Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.

23 Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es, & jussisti, dicens: Pone terminos circa montem, & sanctifica illum.

24 Cui ait Dominus: Vade, descende: ascendésque tu, & Aaron tecum: sacerdotes autẽ & populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne fortè interficiat illos.

25 Descenditque Moyses ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promulgat toti populo, sed is mavult Moyse internuncio mandata Dei sibi exponi: Moyses solatur populum, ac terreum aut lapideum de infectis lapidibus altare facere jubetur, ad quod non sit per gradus ascendendum.

A 1 LOcutúsque est Dominus cunctos sermones hos:

* Deut. 5.a.6. Psal. 80. c.11.
2 * Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

3 Non habebis deos alienos coram me.

* Levi. 26. a. 1. Deut. 4. c. 15. Inf. 34. c. 14. Psal. 96. b. 7.
4 * Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra.

5 Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me:

B 6 Et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea.

* Levi. 19. c. 12. Deut. 5. b. 11. Matt. 5. e. 33.
7 * Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit insontem Dñs eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

8 * Memento ut diem sabbati sanctifices.

9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

* Inf. 31. c. 13. Ezec. 20. b. 12. Deut. 5. b. 13.
10 Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus & filia tua: servus tuus & ancilla tua, jumentum tuum, & advena qui est intra portas tuas.

* Gen. 2. a. 2.
11 * Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, idcircò benedixit Dominus diei sabbati, & sanctificavit eum.

* Deut. 5. b. 16. Matt. 15. a. 4. Ephe. 6. a. 2.
12 * Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

* Matt. 5. c. 21.
13 * Non occides.

14 Non mœchaberis.

15 Non furtum facies.

* Rom. 7. b. 7. 13. c. 9.
16 Non loquèris contra proximum tuum falsum testimonium.

C 17 Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & sonitum buccinæ, montémque fumantem: & perterriti ac pavore concussi, steterunt procul,

19 Dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.

20 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos venit Deus, & ut terror illius esset in vobis, & non peccaretis.

* Deut. 20. c. 16. Heb. 12. c. 18.
21 Stetitque populus de longè. * Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus.

22 Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israël: Vos vidistis quòd de cælo locutus sim vobis.

D 23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

* Inf. 27. b. 8. 38. a. 7.
24 * Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta & pacifica vestra, oves vestras & boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.

* Deut. 27. a. 5. Iosu. 8. f. 31.
25 * Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim levaveris cultrum super eo, polluetur.

26 Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quo ad emptitios servos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas, & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

A 1 HÆc sunt judicia quæ propones eis.

* Deut. 15. c. 12. Iere. 34. c. 14.
2 Si * emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis.

3 Cum quali veste intraverit, cum tali exeat: si habens uxorem, & uxor egredietur simul.

4 Sin autem Dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios & filias: mulier & liberi ejus erũt domini sui, ipse verò exibit cum vestitu suo.

5 Quòd si dixerit servus: Diligo dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber:

B 6 Offeret eum dominus diis, & applicabitur ad ostium & postes, perforabítque aurem ejus subula: & erit ei servus in sæculum.

7 Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillæ exire consueverũt.

8 Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autẽ alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam.

9 Sin autem filio suo desponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10 Quòd si alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium pudicitiæ non negabit.

11 Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.

12 * Qui

*Lev. 24. 17. 12 * Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur.

C 13 Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus: * constituam tibi locum in quem fugere debeat.

* Deut. 19. a. 3. 14 Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

15 Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.

16 Qui furatus fuerit hominem, & vendiderit eum, convictus noxæ morte moriatur.

*Lev. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20. Matt. 15. a. 4. Mar. ci 7. b. 10. 17 * Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur.

18 Si rixati fuerint viri, & percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo:

19 Si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas ejus & impensas in medicos restituat.

D 20 Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.

21 Sin autẽ uno die vel duobus supervixerit, non subjacebit pœnæ, quia pecunia illius est.

22 Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidẽ fecerit, sed ipsa vixerit: subjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint.

23 Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima,

E 24 * Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede,

*Lev. 24. d. 20. Deut. 19. d. 21. Matt. 5. f. 38. 25 Adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26 Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillæ, & luscos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.

27 Dentem quoque si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.

28 Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.

F 29 Quòd si bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius, & contestati sunt dominum ejus, nec recluserit eum; occideritque virum aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & Dominum ejus occident.

30 Quòd si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quidquid fuerit postulatus.

31 Filium quoque & filiam si cornu percusserit, simili sententiæ subjacebit.

G 32 Si servum ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos verò lapidibus opprimetur.

33 Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam,

34 Reddet dominus cisternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient.

36 Sin autem sciebat quòd bos cornupeta esset ab heri & nudiustertius, & non custodivit eum Dominus suus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

Caput XXII.

Furti damnique illati pœna, depositi, commodati, conducti, atque stupri lex, maleficorum, bestialitatis, sacrificij idololatrici supplicium: advena, vidua & pupillo nocentium pœna: mutui, usura & pignoris lex, ac obedientia & decimarum, primitiarum, primogenitorum: de carne à bestiis prægustata.

A 1 SI quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet, * & quatuor oves pro una ove. * 2. Reg. 12. b. 6.

2 Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis.

3 Quòd si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venumdabitur.

4 Si inventum fuerit apud eum quod furatus est: vivens, sive bos, sive asinus, sive ovis: duplum restituet.

5 Si læserit quispiam agrum vel vineam: & dimiserit jumentum suum ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet.

B 6 Si egressus ignis invenerit spinas, & comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignẽ succenderit.

7 Si quis commendaverit amico pecuniã, aut vas in custodiam, & ab eo qui susceperat, furto ablata fuerint: si invenitur fur, duplum reddet.

8 Si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, & jurabit quòd non extenderit manum in rem proximi sui,

9 Ad perpetrandam fraudem, tam in bove, quàm in asino, & ove ac vestimento, & quidquid damnum inferre potest: ad deos utriusque causa perveniet: & si illi judicaverint, duplum restituet proximo suo.

10 Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, & omne jumentum, ad custodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullúsque hoc viderit:

11 Jusjurandum erit in medio, quòd non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipiétque dominus juramentum: & ille reddere non cogetur.

C 12 * Quòd si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino. *Gen. 31. f. 39.

13 Si comestum à bestia, deferat ad eum quod occisum est, & non restituet.

14 Qui à proximo suo quidquam horum mutuò postulaverit, & debilitatum aut mortuũ fuerit domino non præsente, reddere compelletur.

15 Quod si impræsentiarum dominus fuerit, non restituet, maximè si conductum venerat pro mercede operis sui.

Deut. 22. d. 28. 16 * Si seduxerit quis virginem necdum

deſponſatam, dormieritque cum ea: dotabit
eam, & habebit eam uxorem.

17 Si pater virginis dare noluerit, reddet
pecuniam juxta modum dotis, quam virgines
accipere conſueverunt.

18 Maleficos non patieris vivere.

19 Qui coierit cum jumento, morte moriatur.

* Lev. 20 * Qui immolat diis, occidetur, præter-
19. a. 4. quam Domino ſoli.

D 21 Advenam non contriſtabis, neque affliges
eum: advenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Æ-
gypti.

* 22 * Viduæ & pupillo non nocebitis.

Zac. 7. c. 10. 23 Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me,
& ego audiam clamorem eorum:

24 Et indignabitur furor meus, percutiam-
que vos gladio, & erunt uxores veſtræ viduæ,
& filij veſtri pupilli.

25 Si pecuniam mutuam dederis populo
meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis
eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes.

* 26 * Si pignus à proximo tuo acceperis ve-
Deut. ſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei.
24. c. 13. 27 Ipſum enim eſt ſolum quo operitur, in-
dumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo
dormiat: Si clamaverit ad me, exaudiam eum,
quia miſericors ſum.

* Act. 28 Diis non detrahes, & * principi populi
23. b. 5. tui non maledices.

Eccl. 29 Decimas tuas & primitias tuas non tar-
44. g. dabis reddere: * primogenitum filiorum tuo-
30. rum dabis mihi.

* Sup. 13. a. 30 De bobus quoque, & ovibus ſimiliter
2. b. 12. facies: ſeptem diebus ſit cum matre ſua, die
Inf. octava reddes illum mihi.

34. c. 19. 31 Viri ſancti eritis mihi: * carnem, quæ à
* Le- beſtiis fuerit prægustata, non comedetis, ſed
vit. 22. a. 8. projicietis canibus.

Caput XXIII.

Leges præfixa judicibus: bos & aſinus inimici ſervandus: non accipienda judicibus munera: de anni & diei ſeptimi quiete, tribuſque feſtis præcipuis: promittit Deus ſe populo Angelum in ducem itineris præmiſſurum & præmium ſervantibus præcepta: de idololatris & ſocietate Chananæorum fugiendis, deque eis exterminandis.

A 1 NOn ſuſcipies vocem mendacij: nec jun-
ges manum tuam ut pro impio dicas
falſum teſtimonium.

2 Non ſequeris turbam ad faciendum ma-
lum: nec in judicio plurimorum acquieſces
* Deut. ſententiæ, ut à vero devies.

22. a. 3 Pauperis quoq; non miſereberis in judicio.
1. 4 * Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino
* Deut. erranti, reduc ad eum.

16. d. 5 Si videris aſinum odientis te jacere ſub one-
19. re, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo.
Eccl. 6 Non declinabis in judicium pauperis.
20. d. 31. 7 Mendacium fugies. * Inſontem & juſtum
* Da- non occides: quia averſor impium.
niel. 8 * Nec accipies munera, quæ etiam exce-
13. f. 53. cant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorum.

B 9 Peregrino moleſtus non eris. ſcitis enim ad-
* Gen. venarum animas: quia & ipſi * peregrini fui-
16. a. 6. ſtis in Terra Ægypti.

10 Sex annis ſeminabis terram tuam, &
congregabis fruges ejus.

11 Anno autem ſeptimo dimittes eam, &
requieſcere facies, ut comedant pauperes
populi tui: & quidquid reliquum fuerit,
edant beſtiæ agri: ita facies in vinea & in oli-
veto tuo.

12 Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſſa- C
bis, ut requieſcat bos & aſinus tuus: & refri-
geretur filius ancillæ tuæ, & advena.

13 Omnia quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per
nomen externorum deorum non jurabitis, ne-
que audietur ex ore veſtro. *

14 Tribus vicibus per ſingulos annos mihi
feſta celebrabitis.

15 Solemnitatem azymorum cuſtodies. Sep- Sup.
tem diebus comedes azyma, * ſicut præcepi ti- 13. a.
bi, tempore menſis novorum quando egreſſus 3. 4. Inf. 34.
es de Ægypto: * non apparebis in conſpectu c. 22.
meo vacuus. *

16 Et ſolemnitatem meſſis primitivorum ope- Deut. 16. d.
ris tui, quæcumque ſeminaveris in agro. ſolem- 16.
nitatem quoque in exitu anni, quando congre- Eccli.
gaveris omnes fruges tuas de agro. 35. a. 6.

17 * Ter in anno apparebit omne maſculi- D
num tuum coram Domino Deo tuo. * Inf.

18 Non immolabis ſuper fermento ſangui- 34. c.
nem victimæ meæ, nec remanebit adeps ſolem- 23. Deut.
nitatis meæ uſque manè. 16. d.

19 * Primitias frugum terræ tuæ deferes in 16. Inf.
domum Domini Dei tui. * Non coques hœ- 34. d.
dum in lacte matris ſuæ. 26.

20 Ecce ego mittam Angelum meum, qui *
præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat Deut.
in locum quem paravi: 14. c. 21.

21 Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec
contemnendum putes: quia non dimittet cùm
peccaveris, & eſt nomen meum in illo. E

22 * Quòd ſi audieris vocem ejus, & feceris *
omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, Deut.
& affligam affligentes te. 7. b.

23 * Præcedétque te Angelus meus, & in- 11. Inf.
troducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & 33. a.
Pherezæum, Chananæúmque, & Hevæum, 2. Ioſ.
& Jebuſæum, quos ego conteram. 24. c. 11.

24 Non adorabis deos eorum: nec coles eos:
non facies opera eorum, ſed * deſtrues eos, & *
confringes ſtatuas eorum. Deut. 7. d.

25 Servietiſque Domino Deo veſtro, ut be- 22.
nedicam panibus tuis & aquis, & auferam in-
firmitatem de medio tui.

26 Non erit infœcunda nec ſterilis in terra F
tua: numerum dierum tuorum implebo.

27 Terrorem meum mittam in præcurſum
tuum, & occidam omnem populum, ad quem
ingredieris: cunctorúmque inimicorum tuo-
rum coram te terga vertam:

28 Emittens * crabrones prius, qui fuga- *
bunt Hevæum, & Chananæum, & Hethæum, Deut. 7. c.
antequam [illegible] 20.

29 Non ejiciam eos à facie tua anno uno: ne
terra in ſolitudinem redigatur, & creſcant con-
tra te beſtiæ.

30 Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, & possideas Terram.

31 Ponam autem terminos tuos à Mari rubro usque ad Mare Palæstinorum, & à deserto usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores Terræ, & ejiciam eos de conspectu vestro.

Inf. 34. b 32 * Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum.

15. Deut. 7. a. 2. 33 Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certè erit in scandalum.

CAPUT XXIV.

Moses à Deo latas leges ad populum refert, populus eas acceptat: & fœdus sancit inter Deum & populum, oblatis Domino sacrificiis, fœderisque sanguine in populum resperso. Moyses, ceteris ad radicem montis manentibus, solus in montem ascendit, ut tabulas legis accipiat: ubi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permansit.

A 1 MOysi quoque dixit: Ascende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israël, & adorabitis procul.

2 Solúsque Moyses adscendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo.

3 Venit ergo Moyses & narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia: respondítque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus.

4 Scripsit autem Moyses universos sermones Domini: & manè consurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israël.

B 5 Misítque juvenes de filiis Israël, & obtulerunt holocausta, immolaverúntque victimas pacificas Domino, vitulos.

6 Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare.

7 Assuménsq; volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes.

Heb. 9. e. 20. 8 Ille verò sumptum sanguinem respersit in populum, & ait: Hic est * sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.

C 9 Ascenderúntque Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & septuaginta de senioribus Israël:

10 Et viderunt Deum Israël: & sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum cùm serenum est.

11 Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israël, misit manum suam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.

12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, & esto ibi: dabóque tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi, ut doceas eos.

13 Surrexerunt Moyses & Josue minister ejus: adscendénsque Moyses in montem Dei,

D 14 Senioribus ait: Expectate hîc donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.

15 Cúmque ascendisset Moyses, operuit nubes montem,

16 Et habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.

17 Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israël.

18 Ingressúsque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAPUT XXV.

Jubetur primitiarum ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam fœderis, mensam panum propositionis, & septiceps candelabrum, cunctaque illuc pertinentia: horum omnium monstratur exemplar.

1 LOcutúsque est Dñs ad Moysen, dicens: A

2 Loquere filiis Israël, ut tollant mihi primitias, ab * omni homine qui offeret ultroneus, accipietis eas. *Inf. 35. a. 5.*

3 Hæc sunt autem quæ accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,

4 Hyacinthum & purpuram, coccúmque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

5 Et pelles arietum rubricatas, pellésque ianthynas, & ligna Setim:

6 Oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris.

7 Lapides onychinos & gemmas ad ornandum ephod ac rationale.

8 Faciéntque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum:

9 * Juxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum ejus: sícque facietis illud: *Heb. 9. a. 2.*

10 Arcam de lignis setim compingite, cujus longitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo cubitum & dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem.

11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris: faciésque supra, coronam auream per circuitum:

12 Et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere uno, & duo in altero.

13 Facies quoque vectes de lignis setim, & operies eos auro.

14 Inducésque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis:

15 Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. B

16 Ponésque in arca testificationem quam dabo tibi:

17 Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum ac semissem latitudo.

18 Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19 Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.

20 Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas & operientes oraculum, respiciántque se mutuò versis vultibus in propitiatorium quo operienda est arca.

21 In qua pones testimonium quod dabo tibi.

C 22 Inde præcipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testimonij, cuncta quæ mandabo per te filiis Israël.

23 Facies & mensam de lignis setim, habentẽ duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac semissem.

24 Et inaurabis eam auro purissimo: faciésque illi labium aureum per circuitum,

25 Et ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis: & super illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis ejusdem mensæ per singulos pedes.

27 Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & possit mensa portari.

28 Ipsos quoq; vectes facies de lignis setim, & circumdabis auro ad subvehendam mensam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo.

30 Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.

D 31 Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, & calamos, scyphos, & sphærulas, ac lilia, ex ipso procedentia.

32 Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphærulaque simul & lilium: & tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulaque simul & lilium. hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili:

34 In ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos, & lilia.

35 Sphærulæ sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt, procedentes de hastili uno.

36 Et sphærulæ igitur & calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo.

37 Facies & lucernas septem, & pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso.

38 Emunctoria quoque, & ubi quæ emuncta sunt extinguantur, fiant de auro purissimo.

39 Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi.

*Heb. 8.b.5. Act. 7.f.44. 40 * Inspice, & fac secundùm exemplar quod tibi in Monte monstratum est.

CAPUT XXVI.

Forma & constructio tabernaculi Mosaici, veli arcæ, propitiatorij, mensæ, candelabri, & censorij, juxta suas quæque mensuras.

A 1 TAbernaculum verò ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, & hyacinthô, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit. Unius mensuræ fient universa tentoria.

3 Quinque cortinæ sibi jungentur mutuò, & aliæ quinque nexu simili cohærebunt.

4 Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari.

5 Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam veniat, & altera alteri possit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela jungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat. B

7 Facies & saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos: & latitudo, quatuor: æqua erit mensura sagorum omnium.

9 E quibus quinque junges seorsum, & sex sibi mutuò copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem superfuerit in sagis quæ parantur tecto, id est, unum sagum quod amplius est, ex medietate ejus operies posteriora tabernaculi. C

13 Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

14 Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus.

15 Facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis setim.

16 Quæ singulæ denos cubitos in lõgitudine habeant, & in latitudine singulos ac semissem.

17 In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur: atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur. D

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum.

19 Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subjiciantur.

20 In latere quoq; secundo tabernaculi quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt.

21 Quadraginta habentes bases argenteas, binæ bases singulis tabulis supponentur.

22 Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas,

23 Et rursum alias duas quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ à deorsum, usque sursum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ sunt, similis junctura servabitur.

25 Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis.

26 Facies

26 Facies & vectes de lignis setim quinque
ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,
27 Et quinque alios in altero, & ejusdem
numeri ad occidentalem plagam:
28 Qui mittentur per medias tabulas à summo
usque ad summum.
F 29 Ipsas quoque tabulas deaurabis, & fundes
in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata
contineant: quos operies laminis aureis.
30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar
*Sup. quod tibi * in Monte monstratum est.
25. d. 31 Facies & velum de hyacintho, & purpura,
40. coccóque bis tincto, & bysso retorta, opere
plumario & pulchra varietate contextum:
32 Quod appendes ante quatuor columnas de
lignis setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt,
& habebunt capita aurea, sed bases argenteas.
G 33 Inseretur autem velum per circulos, Intra
quod pones arcam testimonij, quo & Sanctuarium
& Sanctuarij Sanctuaria dividentur.
34 Pones & propitiatorium super arcam testimonij
in Sancto sanctorum:
35 Mensámque extra velum: & contra mensam
candelabrum in latere tabernaculi meridiano:
mensa enim stabit in parte Aquilonis.
36 Facies & tentorium in introitu tabernaculi
de hyacintho, & purpura, coccóque bis
tincto, & bysso retorta, opere plumarij.
37 Et quinque columnas deaurabis lignorum
setim, ante quas ducetur tentorium: quarum
erunt capita aurea, & bases æneæ.

Caput XXVII.

Altare holocaustorum & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ, & oleum lucernarum parari jubentur, & earum accensio.

A 1 Facies & altare de lignis * setim, quod habebit
*Inf. quinque cubitos in longitudine, &
36. a. totidem in latitudine, id est, quadrum, & tres
6. cubitos in altitudine.
2 Cornua autem per quatuor angulos ex ipso
erunt: & operies illud ære.
3 Faciésque in usus ejus lebetes ad suscipiendos
cineres, & forcipes atque fuscinulas, & ignium
receptacula. omnia vasa ex ære fabricabis.
4 Craticulámque in modum retis æneam:
per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli
ænei,
5 Quos pones subter arulam altaris. erítque
craticula usque ad altaris medium.
6 Facies & vectes altaris de lignis setim
duos, quos operies laminis æneis:
B 7 Et induces per circulos, erúntque ex utroque
latere altaris ad portandum.
*Sup. 8 * Non solidum, sed inane & cavum intrinsecus
20. d. facies illud, sicut tibi in Monte monstratum
24. est.
9 Facies & atrium tabernaculi, in cujus australi
plaga contra meridiem erunt tentoria de
bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit
in longitudine.
10 Et columnas viginti cum basibus totidem
æneis quæ capita cum cælaturis suis habebunt
argentea.

11 Similiter & in latere aquilonis per longum
erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti,
& bases æneæ ejusdem numeri, & capita
earum cum cælaturis suis argentea.
12 In latitudine verò atrij, quod respicit ad C
occidentem, erunt tentoria per quinquaginta
cubitos, & columnæ decem, basésque totidem.
13 In ea quoque atrij latitudine, quæ respicit
ad orientem, quinquaginta cubiti erunt.
14 In quibus quindecim cubitorum tentoria
lateri uno deputabuntur, columnæque tres
& bases totidem:
15 Et in latere altero erunt tentoria cubitos
obtinentia quindecim, columnæ tres, & bases
totidem.
16 In introitu verò atrij fiet tentorium cubitorum
viginti ex hyacintho & purpura, coccóq;
bis tincto, & bysso retorta, opere plumarij: columnas
habebit quatuor, cum basibus totidem.
17 Omnes columnæ atrij per circuitum vestitæ
erunt argenteis laminis, capitibus argenteis,
& basibus æneis:
18 In longitudine occupabit atrium cubitos D
centum, in latitudine quinquaginta, altitudo
quinque cubitorum erit. fiétque de bysso retorta,
& habebit bases æneas.
19 Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus &
cæremonias, tam paxillos ejus quàm atrij ex
ære facies.
20 Præcipe filiis Israël ut afferant tibi oleum
de arboribus olivarum purissimum, pilóque
contusum: ut ardeat lucerna semper.
21 In tabernaculo testimonij, extra velum
quod oppansum est testimonio: Et collocabunt
eam Aaron & filij ejus, ut usque manè luceat
coram Domino. Perpetuus erit cultus per successiones
eorum à filiis Israël.

Caput XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis & filiorum ejus describuntur.

1 Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum A
cum filiis suis de medio filiorum Israël,
ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab,
& Abiu, Eleazar, & Ithamar.
2 Faciésque vestem sanctam Aaron fratri tuo
in gloriam & decorem.
3 Et loquêris cunctis sapientibus corde, quos
replevi spiritu prudentiæ, ut faciant vestes Aaron,
in quibus sanctificatus ministret mihi.
4 Hæc autem erunt vestimenta quæ facient:
Rationale, & superhumerale, tunicam & lineam
strictam, cidarim & balteum. Facient vestimenta
sancta fratri tuo Aaron & filiis ejus,
ut sacerdotio fungantur mihi.
5 Accipiéntque aurum, & hyacinthum, &
purpuram, coccumque bis tinctum & byssum.
6 Facient autem superhumerale de auro & B
hyacintho, & purpura, coccóque bis tincto,
& bysso retorta, opere polymito.
7 Duas oras junctas habebit in utroque latere
summitatum, ut in unum redeant.
8 Ipsa quoque textura & cuncta operis varietas
erit ex auro, & hyacintho, & purpura,

coccóque bis tincto, & bysso retorta.

9 Sumésque duos lapides onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israël.

10 Sex nomina in lapide uno, & sex reliqua in altero juxta ordinem nativitatis eorum.

11 Opere sculptoris & cælatura gemmarij sculpes eos nominibus filiorum Israël, inclusos auro atque circumdatos:

12 Et pones in utroque latere superhumeralis, memoriale filiis Israël. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum, ob recordationem.

C 13 Facies & uncinos ex auro,

14 Et duas catenulas ex auro purissimo sibi invicem cohærentes, quas inseres uncinis.

15 Rationale quoque judicij facies opere polymito juxta texturam superhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccóque bis tincto, & bysso retorta.

16 Quadrangulum erit & duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quàm in latitudine.

17 Ponésque in eo quatuor ordines lapidum: in primo versu erit lapis sardius, & topazius, & smaragdus:

18 In secundo carbúnculus, sapphirus, & jaspis:

19 In tertio ligurius, achates, & amethystus:

20 In quarto chrysolithus, onychinus, & berillus. inclusi auro erunt per ordines suos.

21 Habebúntque nomina filiorum Israël: duodecim nominibus cælabúntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus.

22 Facies in rationali catenas sibi invicem
D cohærentes ex auro purissimo:

23 Et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis summitate:

24 Catenásque aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus:

25 Et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit.

26 Facies & duos annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis, in oris, quæ è regione sunt superhumeralis, & posteriora ejus aspiciút.

27 Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari possit cum superhumerali,

28 Et stringatur rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à se invicem rationale & superhumerale nequeant separari.

E 29 Portabitque Aaron nomina filiorum Israël in rationali judicij super pectus suum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.

30 Pones autem in rationali judicij Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit judicium filiorum Israël in pectore suo, in conspectu Domini semper.

31 Facies & tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

32 In cujus medio supra erit capitium, & ora per gyrum ejus, textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facilè rumpatur.

33 Deorsum verò, ad pedes ejusdem tunicæ, per circuitum, quasi mala punica facies, F
ex hyacintho: & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,

34 Ita ut tintinnabulum sit aureum & malum punicum, rursúmque tintinnabulum aliud aureum & malum punicum.

35 * Et vestietur ea Aaron in officio ministerij, ut audiatur sonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. *Eccli 45. b. 11.

36 Facies & laminam de auro purissimo: in qua sculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.

37 Ligabísque eam vitta hyacinthina, & erit super tiaram,

38 Imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & sanctificaverunt filij Israël, in cunctis muneribus & donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte ejus, ut placatus sit eis Dominus.

39 Stringésque tunicam bysso, & tiaram G
byssinam facies, & balteum opere plumarij.

40 Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, & balteos ac tiaras, in gloriam & decorem:

41 Vestiésque his omnibus Aaron fratrem tuum & filios ejus cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabísque illos, ut sacerdotio fungantur mihi.

42 Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ, à renibus usque ad femora:

43 Et utentur eis Aaron & filij ejus quando ingredientur tabernaculum testimonij, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in Sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, & semini ejus post eum.

CAPUT XXIX.

Quæ fuerit sacerdotum consecratio, ritúsque oblationis pro illis, & qui his oblationibus vescentur: ac de duobus agnis annuculis quotidie offerendis.

1 SED & hoc facies, ut mihi in sacerdotio A
consecrentur. * Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos, *Lev. 9. a. 2.

2 Panésque azymos, & crustulam absque fermento, quæ conspersa sit oleo, lagana quoq; azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies:

3 Et posita in canistro offeres: vitulum autem & duos arietes.

4 Et Aaron ac filios ejus applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cúmque laveris patrem cum filiis suis aqua,

5 Indues Aaron vestimentis suis, id est, linea & tunica, & superhumerali & rationali, quod constringes balteo.

6 Et pones tiaram in capite ejus: & laminam sanctam super tiaram,

7 Et oleum unctionis fundes super caput ejus: atque hoc ritu consecrabitur.

8 Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingésque balteo.

9 Aaron

9 Aaron ſcilicet & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntque ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaveris manus eorum,

B 10 * Applicabis & vitulum coram taberna-
*Lev. culo teſtimonij. Imponéntque Aaron & filij
1. a. 3. ejus manus ſuper caput illius,

11 Et mactabis eum in conſpectu Domini, juxta oſtium tabernaculi teſtimonij.

12 Sumptúmque de ſanguine vituli pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum autem ſanguinem fundes juxta baſim ejus.

*Lev. 13 * Sumes & adipem totum qui operit in-
3. a. 3. teſtina: & reticulum jecoris ac duos renes, &
adipem qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare:

C 14 Carnes verò vituli & corium & fimum cōbures foris extra caſtra, eò quòd pro peccato ſit.

15 Unum quoque arietem ſumes, ſuper cujus caput ponent Aaron & filij ejus manus:

16 Quem cum mactaveris, tolles de ſanguine ejus, & fundes circa altare.

17 Ipſum autem arietem ſecabis in fruſta, lotáque inteſtina ejus ac pedes pones ſuper concisas carnes, & ſuper caput illius.

18 Et offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino odor ſuaviſſimus victimæ Domini.

19 Tolles quoque arietem alterum, ſuper cujus caput Aaron & filij ejus ponent manus.

20 Quem cùm immolaveris, ſumes de ſanguine ejus, & pones ſuper extremum auriculæ dextræ Aaron & filiorum ejus, & ſuper pollices manus eorum ac pedis dextri, fundéſque ſanguinem ſuper altare per circuitum.

D 21 Cúmque tuleris de ſanguine qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, adſperges Aaron & veſtes ejus, filios & veſtimenta eorum. Conſecratiſque ipſis & veſtibus,

22 Tolles adipem de ariete, & caudam & arvinam, quæ operit vitalia ac reticulum jecoris, & duos renes atque adipem qui ſuper eos eſt, armúmque dextrum, eò quòd ſit aries conſecrationis:

23 Tortámque panis unius, cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorum, quod poſitum eſt in conſpectu Domini:

24 Ponéſque omnia ſuper manus Aaron & filiorum ejus, & ſanctificabis eos elevans coram Domino.

25 Suſcipiéſque univerſa de manibus eorum: & incendes ſuper altare in holocauſtum, odorem ſuaviſſimum in conſpectu Domini, quia oblatio ejus eſt.

26 Sumes quoque pectuſculum de ariete quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabíſque illud elevatum coram Dño, & cedet in partem tuam.

E 27 Sanctificabíſque & pectuſculum conſecratum, & armum quem de ariete ſeparaſti,

28 Quo initiatus eſt Aaron & filij ejus, cedéntque in partem Aaron & filiorum ejus jure perpetuo a filiis Iſraël: quia primitiva ſunt & initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.

29 Veſtem autem ſanctam, qua utetur Aaron, habebunt filij ejus poſt eum, ut ungantur in ea, & conſecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum teſtimonij ut miniſtret in Sanctuario.

31 Arietem autem conſecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco ſancto:

32 Quibus veſcetur Aaron & filij ejus. * Pa- *Lev.
nes quoque, qui ſunt in caniſtro in veſtibulo 8. f. 31.
tabernaculi teſtimonij comedent, 24. b. 9.

33 Ut ſit placabile ſacrificium, & ſanctifi- Matt.
centur offerentium manus. Alienigena non 12. a.
veſcetur ex eis, quia ſancti ſunt. 4.

34 Quòd ſi remanſerit de carnibus conſecratis, ſive de panibus uſque manè, combures reliquias igni: non comedentur quia ſanctificata ſunt.

35 Omnia quæ præcepi tibi, facies ſuper F
Aaron & filiis ejus. Septem diebus conſecrabis manus eorum.

36 Et vitulum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expiandum. Mundabíſque altare cum immolaveris expiationis hoſtiam, & unges illud in ſanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & ſanctificabis, & erit Sanctum ſanctorum. omnis qui tetigerit illud, ſanctificabitur.

38 Hoc eſt quod facies in altari. * Agnos *Numer.
anniculos duos per ſingulos dies jugiter, 28. a.
39 Unum agnum manè, & alterum veſperè, 3.

40 Decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejuſdem menſuræ in agno uno.

41 Alterum verò agnum offeres ad veſperam juxta ritum matutinæ oblationis, & juxta ea quæ diximus in odorem ſuavitatis:

42 Sacrificium eſt Domino, oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonij coram Domino, ubi conſtituam ut loquar ad te.

43 Ibique præcipiam filiis Iſraël, & ſanctificabitur altare in gloria mea.

44 Sanctificabo & tabernaculum teſtimonij cum altari, & Aaron cum filiis ſuis, ut ſacerdotio fungantur mihi.

45 Et habitabo in medio filiorum Iſraël, eróque eis Deus,

46 Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de Terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

CAPUT XXX.

Institutio altaris thymiamatis, & pecuniæ in uſum tabernaculi exigendæ, labri ænei conſtruendi pro lotione ſacerdotum, unguenti ſacri pro ungendis ſacerdotibus & vaſis templi, mixtionis thymiamatis & reliquorum quæ ad tabernaculum ſpectant.

1 FAcies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis ſetim, A

2 Habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id eſt quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedent.

3 Veſtiéſque illud auro puriſſimo, tam craticulam ejus, quàm parietes per circuitum, & cornua. Faciéſque ei coronam aureolam per gyrū,

4 Et duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & altare portetur.

5 Ipſos quoque vectes facies de lignis ſetim, & inaurabis.

6 Ponéſque altare contra velum, quod ante arcam pendet teſtimonij coram propitiatorio quo tegitur teſtimonium, ubi loquar tibi.

7 Et adolebit incenſum ſuper eo Aaron, ſuave fragrans, manè. Quando componet lucernas, incende illud:

8 Et quando collocabit eas ad veſperum, uret thymiama ſempiternum coram Domino in generationes veſtras.

9 Non offeretis ſuper eo thymiama compoſitionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.

B 10 Et deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus ſemel per annum, in ſanguine quod oblatum eſt pro peccato, & placabit ſuper eo in generationibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit Domino.

11 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

*Numer. 1. a. 2. 12 * Quando tuleris ſummam filiorum Iſraël juxta numerum, dabunt ſinguli pretium pro animabus ſuis Domino, & non erit plaga in eis cùm fuerint recenſiti.

13 Hoc autem dabit omnis qui tranſit ad nomen dimidium ſicli juxta menſuram templi.

*Lev. 27. c. 25. * Siclus viginti obolos habet. Media pars ſicli offeretur Domino.

Num. 3. g. 47. 14 Qui habetur in numero, à viginti annis & ſuprà, dabit pretium.

Ezec. 45. d. 12. 15 Dives non addet ad medium ſicli, & pauper nihil minuet.

16 Suſceptamque pecuniam, quæ collata eſt à filiis Iſraël, trades in uſus tabernaculi teſtimonij, ut ſit monimentum eorum coram Domino, & propitietur animabus eorum.

17 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

C 18 Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum: ponéſque illud inter tabernaculum teſtimonij & altare. Et miſſa aqua,

19 Lavabunt in ea Aaron & filij ejus manus ſuas ac pedes,

20 Quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,

21 Ne fortè moriantur. legitimum ſempiternum erit ipſi, & ſemini ejus per ſucceſſiones.

22 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen,

23 Dicens: Sume tibi aromata primæ myrrhæ & electæ quingentos ſiclos, & cinnamomi medium, id eſt, ducentos quinquaginta ſiclos, calami ſimiliter ducentos quinquaginta,

24 Caſiæ autem quingentos ſiclos, in pondere ſanctuarij, olei de olivetis menſuram hin:

25 Faciéſque unctionis oleum ſanctum, unguentum compoſitum opere unguentarij,

26 Et unges ex eo tabernaculum teſtimonij, & arcam teſtamenti,

27 Menſámque cum vaſis ſuis, candelabrum, & utenſilia ejus, altaria thymiamatis

28 Et holocauſti, & univerſam ſupellectilem quæ ad cultum eorum pertinet.

29 Sanctificabíſque omnia, & erunt Sancta ſanctorum: qui tetigerit ea, ſanctificabitur.

30 Aaron & filios ejus unges, ſanctificabíſque eos, ut ſacerdotio fungantur mihi. D

31 Filiis quoque Iſraël dices: Hoc oleum unctionis ſanctū erit mihi in generationes veſtras.

32 Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compoſitionem ejus non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt, & ſanctum erit vobis.

33 Homo quicumque tale compoſuerit, & dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo ſuo.

34 Dixitque Dominus ad Moyſen: Sume tibi aromata, ſtacten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia.

35 Faciéſque thymiama compoſitum opere unguentarij, mixtum diligenter, & purum, & ſanctificatione digniſſimum.

36 Cúmque in tenuiſſimum pulverem univerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimonij, in quo loco apparebo tibi. Sanctum ſanctorum erit vobis thymiama.

37 Talem compoſitionem non facietis in uſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino.

38 Homo quicumque fecerit ſimile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.

Caput XXXI.

Deputantur à Domino Beſeleel & Ooliab ad extructionem tabernaculi ac ceterorum quæ dicta ſunt: de ſabbati obſervatione, & de duabus lapideis tabulis legis à Domino Moyſi datis.

1 LOcutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A

2 Ecce, vocavi ex nomine Beſeleel filium Uri filij Hur de tribu Juda,

3 Et implevi eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia in omni opere,

4 Ad excogitandum quidquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære,

5 Marmore & gemmis, & diverſitate lignorū.

6 Deditque ei ſocium Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi poſui ſapientiam: ut faciant cuncta quæ præcepi tibi,

7 Tabernaculum fœderis, & arcam teſtimonij, & propitiatorium, quod ſuper eam eſt, & cuncta vaſa tabernaculi,

8 Menſamque & vaſa ejus, candelabrum puriſſimum cum vaſis ſuis, & altaria thymiamatis,

9 Et holocauſti, & omnia vaſa eorum, labrum, cum baſi ſua, B

10 Veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacerdoti & filiis ejus, ut fungantur officio ſuo in ſacris.

11 Oleum unctionis, & thymiama aromatum in Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, facient. C

12 Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens: Sup.

13 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: * Vi- 20. b. 8.

dere ut ſabbatū meum cuſtodiatis: quia ſignum Ezec.

eſt inter me & vos in generationibus veſtris: 20. b. 12.

ut

ut ſciaris, quia ego Dominus qui ſanctifico vos.

14 Cuſtodite ſabbatum meum, ſanctum eſt enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi ſui.

15 Sex diebus facietis opus: in die ſeptimo ſabbatum eſt, requies ſancta, Domino. omnis qui fecerit opus in hac die, morietur.

D 16 Cuſtodiant filij Iſraël Sabbatum, & celebrent illud in generationibus ſuis. Pactum eſt ſempiternum

17 Inter me & filios Iſraël, ſignúmque perpetuum.* Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, & in ſeptimo ab opere ceſſavit.
*Gen. 2. a.2.

18 Deditque Dominus Moyſi, completis hujuſcemodi ſermonibus in monte Sinai,* duas tabulas teſtimonij lapideas, ſcriptas digito Dei.
* Deut. 9. b. 10.

Caput XXXII.

Moſe abſente, populus vitulum aureum conflat & adorat; ob vitulum adoratum Moyſes Deum precatur, de monte deſcendens tabulas frangit, vitulum comburit, & Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæteriſque veniam impetrat iterum conſcenſo monte.

A 1 Videns autem populus quòd moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus adverſus Aaron, dixit: * Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit.
*Act. 7. e. 40.

2 Dixítque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas, de uxorum filiorúmque & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me.

3 Fecítque populus quæ juſſerat, deferens inaures ad Aaron.

4 * Quas cùm ille accepiſſet, formavit opere fuſorio; & fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixerúntque: Hi ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de Terra Ægypti.
* Pſal. 105. c. 19.

5 Quod cùm vidiſſet Aaron, ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras ſolemnitas Domini eſt.

B 6 Surgentéſque manè, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas, & * ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.
* 1. Cor. 10. b. 7.

7 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens: * Vade, deſcende: peccavit populus tuus, quem eduxiſti de Terra Ægypti.
* Deut. 9. c. 12.

8 Receſſerunt citò de via, quam oſtendiſti eis: fecerúntque ſibi vitulum conflatilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hoſtias, dixerunt: * Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de Terra Ægypti.
* 3. Reg. 12. f. 28.

9 Rurſúmque ait Dominus ad Moyſen: * Cerno quòd populus iſte duræ cervicis ſit:
* Inf. 33. a. 3.

10 Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciámque te in gentem magnam.
Deut. 9. c. 13.

C 11 Moyſes autem orabat Dominum Deum ſuum, dicens: * Cur, Domine, iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de Terra Ægypti, in fortitudine magna, & in manu robuſta?
* Pſ. 105. d. 23. Num. 14. c. 13.

12 Ne quæſo dicant Ægyptij: Callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui.

13 Recordare Abraham, Iſaac, & Iſraël, ſervorum tuorum, quibus juraſti per temetipſum, dicens: * Multiplicabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas cæli: & univerſam terram hanc, de qua locutus ſum, dabo ſemini veſtro, & poſſidebitis eam ſemper.
*Gen. 12. b. 7. 15. b. 7. 48. c. 16.

14 Placatúſque eſt Dñs ne faceret malum quod locutus fuerat adverſus populum ſuum. D

15 Et reverſus eſt Moyſes de monte, portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcriptas ex utraque parte,

16 Et factas opere Dei: ſcriptura quoque Dei erat ſculpta in tabulis.

17 Audiens autem Ioſue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moyſen: Ululatus pugnæ auditur in caſtris.

18 Qui reſpondit: Non eſt clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: ſed vocem cantantium ego audio.

19 Cúmque appropinquaſſet ad caſtra, vidit vitulum, & choros: iratuſque valdè projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis:

20 Arripiénſque vitulum quem fecerant, combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Iſraël. E

21 Dixítque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres ſuper eum peccatum maximum?

22 Cui ille reſpondit: Ne indignetur Dominus meus: tu enim noſti populum iſtum, quod pronus ſit ad malum:

23 Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic enim Moyſi, qui nos eduxit de Terra Ægypti, neſcimus quid acciderit.

24 Quibus ego dixi: Quis veſtrûm habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & projeci illud in ignem, egreſſúſque eſt hic vitulus.

25 Videns ergo Moyſes populum quòd eſſet nudatus, (ſpoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat.)

26 Et ſtans in porta caſtrorum, ait: Si quis eſt Domini, jungatur mihi. Congregatíque ſunt ad eum omnes filij Levi: F

27 Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ponat vir gladium ſuper femur ſuum: ite, & redite de porta uſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.

28 Fecerúntque filij Levi juxta ſermonem Moyſi, cecidérúntque in die illa quaſi viginti tria millia hominum.

29 Et ait Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, unuſquiſque in filio, & in fratre ſuo, ut detur vobis benedictio.

30 Facto autem altero die, locutus eſt Moyſes ad populum: Peccaſtis peccatum maximum: G

ascendam ad Dominum, si quo modo quivero
eum deprecari pro scelere vestro.
31 Reversúsque ad Dominum, ait: Obse-
cro, peccavit populus iste peccatum maximum,
fecerúntque sibi deos aureos: aut dimitte eis
hanc noxam,
32 Aut si non facis, dele me de libro tuo
quem scripsisti.
33 Cui respondit Dominus: Qui peccave-
rit mihi, delebo eum de libro meo:
34 Tu autem vade, & duc populum istum
quò locutus sum tibi: angelus meus præcedet
te. Ego autem in die ultionis visitabo & hoc
peccatum eorum.
35 Percussit ergo Dominus populum pro
reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

Minæ Dei in populum sedatis à Moyse, populus deponit ornatum suum & suum luget delictum: placatur Deus, & loquitur Dominus cum Moyse facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

A 1 LOcutúsque est Dominus ad Moysen, di-
cens: Vade, ascende de loco isto tu, &
populus tuus quem eduxisti de Terra Ægypti,
in terram quam juravi Abraham, Isaac, & Ja-
*Gen. cob, dicens: * Semini tuo dabo eam:
12. b. 2 Et * mittam præcursorem tui angelum, ut
7. *Sup. ejiciam * Chananæum, & Amorrhæum, & He-
32. g. thæum, & Pherezæum, & Hevæum, & Je-
34. busæum,
* Jos. 3 Et intres in terram fluentem lacte & mel-
24. c. 11. le. Non enim ascendam tecum, * quia populus
Deut. duræ cervicis es: ne fortè disperdam te in via.
7 d. 22. 4 Audiénsque populus sermonem hunc pes-
*Sup. simum, luxit: & nullus ex more indutus est
32 b. cultu suo.
9. 5 Dixítque Dominus ad Moysen: Loquere
Deut. 9. c. 13. filiis Israël: Populus duræ cervicis es, semel as-
cendam in medio tui: & delebo te. Jam nunc
depone ornatū tuum, ut sciam quid faciam tibi.
6 Deposuerunt ergo filij Israël ornatum suum
à monte Horeb.
B 7 Moyses quoque tollens tabernaculum, te-
tendit extra castra procul, vocavítque nomen
ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus,
qui habebat aliquam quæstionem, egrediebatur
ad Tabernaculum fœderis, extra castra.
8 Cúmque egrederetur Moyses ad taberna-
culum, surgebat universa plebs, & stabat unus-
quisque in ostio papilionis sui, aspiciebántque
tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium.
9 Ingresso autem illo tabernaculum fœderis,
descendebat columna nubis, & stabat ad
ostium, loquebatúrque cum Moyse.
10 Cernentibus universis quòd columna nubis
staret ad ostium tabernaculi. Stabántque ipsi, &
adorabant per fores tabernaculorum suorum.
C 11 Loquebatur autem Dominus ad Moysen
facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad ami-
cum suum. Cúmque ille reverteretur in castra,
minister ejus Josue filius Nun, puer non rece-
debat de Tabernaculo.
12 Dixit autem Moyses ad Dominum:
Præcipis ut educam populum istum: & non
indicas mihi quem missurus es mecum, præ-
sertim cùm dixeris: Novi te ex nomine, & in-
venisti gratiam coram me.
13 Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo,
ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, & in-
veniam gratiam ante oculos tuos: respice po-
pulum tuum gentem hanc.
14 Dixítque Dominus: Facies meà præce-
det te, & requiem dabo tibi.
15 Et ait Moyses: Si non tu ipse præcedas,
ne educas nos de loco isto.
16 In quo enim scire poterimus ego & po-
pulus tuus invenisse nos gratiam in conspectu
tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur
ab omnibus populis qui habitant super terram?
17 Dixit autem Dominus ad Moysen: Et
verbum istud, quod locutus es, faciam: inveni-
sti enim gratiam coram me, & teipsum novi
ex nomine.
18 Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam.
19 Respondit: Ego ostendam omne bonum
tibi, & vocabo in nomine Domini coram te:
& * miserebor cui voluero, & clemens ero in *
quem mihi placuerit. Rom. 9. c. 15.
20 Rursúmque ait: Non poteris videre fa-
ciem meam: non enim videbit me homo, &
vivet.
21 Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud
me, & stabis supra petram.
22 Cúmque transibit gloria mea, ponam te
in foramine petræ, & protegam dextera mea,
donec transeam:
23 Tollámque manum meam, & videbis
posteriora mea: faciem autem meam videre
non poteris.

CAPUT XXXIV.

Moyses novis paratis tabulis redit in montem, ubi tergum Dei videt: prohibitáque Gentium societate & idololatria, datísque præceptis de primogenitis, sabbato, azymis, ceterísque festis, post 40. dierum jejunium cornutus de monte descendit, ac velata facie populo loquitur.

1 AC deinceps: * Præcide, ait tibi duas ta- A
bulas lapideas instar priorum, & scri- * Deut.
bam super eas verba, quæ habuerunt tabulæ 10. a.
quas fregisti. 1.
2 Esto paratus manè, ut ascendas statim in
montem Sinai, stabísque mecum super verti-
cem montis.
3 Nullus ascendat tecum, nec videatur quis-
piam per totum montem: boves quoque &
oves non pascantur è contrà.
4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales
anteà fuerant: & de nocte consurgens ascendit
in montem Sinai, sicut præceperat ei Domi-
nus, portans secum tabulas.
5 Cúmque descendisset Dñs per nubem, ste-
tit Moyses cum eo, invocans nomen Domini.
6 Quo transeunte coram eo, ait: Domina-
tor Domine Deus, misericors & clemens, pa- *
tiens & multæ miserationis, ac verax, Deut.
7 Qui * custodis misericordiam in millia: 5. a. 10. Jerem.
qui aufers iniquitatem, & scelera, atque pec-
cata, * nullúsque apud te per se innocens est. 32. c. 18.
* Qui

* Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac ne-
Psal. potibus, in tertiam & quartam progeniem.
142.a. 8 Festinúsque Moyses, curvatus est pronus
2. * Ier. in terram, & adorans
32.c. 9 Ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo
18. Deut. Domine, obsecro ut gradiaris nobiscum (popu-
5.a.9. lus enim duræ cervicis est) & auferas iniquita-
B tes nostras atque peccata, nósque possideas.
10 Respondit Dominus: * Ego inibo pa-
* Deut. ctum videntibus cunctis, signa faciam quæ
5.a.2. nunquam visa sunt super terram, nec in ullis
Ier 3. 8.40. gentibus: ut cernat populus iste, in cujus es me-
dio, opus Domini terribile quod facturus sum.
11 Observa cuncta quæ hodie mando tibi:
ego ipse ejiciam ante faciē tuam Amorrhæum,
& Chananæum, & Hethæum, Pherezæum
quoque, & Hevæum, & Jebusæum.
12 Cave ne unquam cum habitatoribus terræ
illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam:
13 Sed aras eorum destrue, confringe statuas,
lucósque succide:
14 Noli adorare Deum alienum. Dominus
zelotes nomen ejus, Deus est æmulator.
* Sup. 15 * Ne ineas pactum cum hominibus illa-
23.f. rum regionum: ne, cùm fornicati fuerint cum
32. Deut. diis suis, & adoraverint simulacra eorum, vocet
7.a.2. te quispiam ut comedas de immolatis.
* 3. 16 * Nec uxorem de filiabus eorum accipies
Reg. filiis tuis: ne postquam ipsæ fuerint fornicatæ,
11.a. fornicari faciant & filios tuos in deos suos.
2. 17 Deos conflatiles non facies tibi.
C 18 Solemnitatem azymorum custodies. Se-
ptem diebus vescêris azymis, sicut præcepi ti-
bi, in tempore mensis novorum: mense enim
verni temporis egressus es de Ægypto.
* Sup. 19 * Omne quod aperit vulvam generis
13.a. masculini, meum erit, de cunctis animantibus,
2 b.12. tam de bobus, quàm de ovibus, meum erit.
22. d. 29. 20 Primogenitum asini redimes ove: sin au-
tem nec pretium pro eo dederis, occidetur.
Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec
apparebis in conspectu meo vacuus.
21 Sex diebus operaberis, die septimo cessa-
bis arare & metere.
* Sup. 22 * Solemnitatem Hebdomadarum facies
23.c. tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ, &
15. solemnitatem, quando redeunte anni tempore
cuncta conduntur.
* Sup. 23 * Tribus temporibus anni apparebit om-
23.d. ne masculinum tuum in conspectu omnipo-
17. Deut. tentis Domini Dei Israël.
16. d. 24 Cùm enim tulero gentes à facie tua, &
16. dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur
terræ tuæ, ascendente te, & apparente in con-
spectu Domini Dei tui ter in anno.
D 25 * Non immolabis super fermento san-
* Sup. guinem hostiæ meæ: neque residebit manè de
23.d. victima solemnitatis Phase.
18.19. 26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in do-
* Sup. mo Domini Dei tui. * Non coques hædum in
23.d. lacte matris suæ.
19. * Sup. 27 Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi
24.d. verba hæc, quibus & tecum & cum Israel * pe-
18. pigi fœdus.
28 Fuit ergo ibi cum Domino * quadragin- *
ta dies & quadraginta noctes: panem non co- Deut. 9 b.
medit, & aquam non bibit, & scripsit in tabu- 9.c.18.
lis * verba fœderis decem. *
29 Cúmque descenderet Moyses de monte Deut. 4. b.
Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & igno- 13.
rabat quòd cornuta esset facies sua ex consortio
sermonis Domini.
30 Videntes autem Aaron & filii Israël cor-
nutam Moysi faciem, timuerūt propè accedere.
31 Vocatíque ab eo, reversi sunt tam Aaron
quàm principes synagogæ. Et postquam locu-
tus est ad eos,
32 Venerunt ad eum etiam omnes filii Israël:
quibus præcepit cuncta quæ audierat à Domi-
no in monte Sinai.
33 Impletísque sermonibus, * posuit vela- * 2.
men super faciem suam. Cor.
34 Quod ingressus ad Dñm, & loquens cum 3.c.13.
eo, auferebat donec exiret, & tunc loquebatur
ad filios Israël omnia quæ sibi fuerant imperata.
35 Qui videbant faciem egredientis Moysi
esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem
suam, si quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

Præcipitur sabbatum, petuntur primitiæ & donaria, ac artifices ad construenda omnia quæ dicta sunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beseleel & Ooliab.

1 IGitur congregata omni turba filiorum Is- A
raël, dixit ad eos: Hæc sunt quæ jussit Do-
minus fieri.
2 Sex diebus facietis opus: septimus dies
erit vobis sanctus, sabbatum, & requies Domi-
ni: qui fecerit opus in eo, occidetur.
3 Non succendetis ignem in omnibus habi-
taculis vestris per diem sabbati.
4 Et ait Moyses ad omnem catervam filio-
rum Israël: Iste est sermo quem præcepit Do-
minus, dicens:
5 Separate apud vos primitias Domino:
* Omnis voluntarius & prono animo offerat * Sup.
eas Domino: aurum & argentum, & æs, 25.a. 2.
6 Hyacinthum & purpuram, coccúmque
bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,
7 Pellésque arietum rubricatas, & ianthi-
nas, ligna setim,
8 Et oleum ad luminaria concinnanda, & ut
conficiatur unguentum, & thymiama suavis-
simum,
9 Lapides onychinos, & gemmas ad orna-
tum superhumeralis & rationalis.
10 Quisquis vestrûm sapiens est, veniat, &
faciat quod Dominus imperavit.
11 Tabernaculum scilicet & tectum ejus, B
atque operimentum, annulos & tabulata cum
vectibus, paxillos & bases:
12 Arcam & vectes, propitiatorium, & ve-
lum quod ante illud oppanditur:
13 Mensam cum vectibus & vasis, & pro-
positionis panibus:
14 Candelabrum ad luminaria sustentanda,
vasa illius & lucernas, & oleum ad nutrimen-
ta ignium:

15 Altare thymiamatis, & vectes, & oleum unctionis & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad ostium tabernaculi:

16 Altare holocausti, & craticulam ejus æneam cum vectibus & vasis suis: labrum & basim ejus:

17 Cortinas atrij cum columnis & basibus, tentorium in foribus vestibuli,

18 Paxillos tabernaculi & atrij cum funiculis suis:

19 Vestimenta quorum usus est in ministerio sanctuarij, vestes Aaron pontificis ac filiorum ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.

20 Egressáque omnis multitudo filiorum Israël de conspectu Moysi,

C 21 Obtulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonij. Quidquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat,

22 Viri cum mulieribus præbuerunt, armillas & inaures, annulos & dextralia: omne vas aureum in donaria Domini separatum est.

23 Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccúmque bis tinctum, byssum & pilos caprarum, pelles arietū rubricatas, & ianthinas,

24 Argenti ærísque metalla obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus.

25 Sed & mulieres doctæ quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byssum,

26 Et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes.

27 Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas ad superhumerale & rationale.

28 Aromatáque & oleum ad luminaria concinnanda & ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum.

D 29 Omnes viri & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ jusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filij Israël voluntaria Domino dedicaverunt.

*Sup. 31. a. 2. 30 Dixitque Moyses ad filios Israël: * Ecce vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filij Hur de tribu Juda.

31 Implevítque eum spiritu Dei, sapientia & intelligentia, & scientia, & omni doctrina,

32 Ad excogitandum, & faciendum opus in auro & argento, & ære,

33 Sculpendísque lapidibus, & opere carpentario, quidquid fabrè adinveniri potest,

34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan:

35 Ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarij, polymitarij, ac plumarij, de hyacintho, ac purpura, coccóque bis tincto, & bysso, & texant omnia, ac nova quæque repertant:

Caput XXXVI.

Oblatis plusquam opus esset donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes suas, nempe cortinas, saga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

A Supr. 36. a. 1. 1 Fecit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam & intellectum ut scirent fabrè operari quæ in usus Sanctuarij necessaria sunt, & quæ præcepit Dominus.

2 Cúmque vocasset eos Moyses, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, & qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus, 1. Par. 21. d. 29.

3 Tradidit eis universa donaria filiorum Israël. Qui cùm instarent operi, quotidie manè vota populus offerebat.

4 Unde artifices venire compulsi,

5 Dixerunt Moysi: Plus offert populus quàm necessarium est.

6 Jussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultrà in opere Sanctuarij. Sicque cessatum est à muneribus offerendis,

7 Eò quòd oblata sufficerent & superabundarent.

8 Fecerúntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem, de bysso retorta, & hyacintho, & purpura coccóque bis tincto, opere vario & arte polymita: B

9 Quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, & in latitudine quatuor, una mensura erat omnium cortinarum.

10 Conjunxítque cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinque sibi invicem copulavit.

11 Fecit & ansas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, & in ora cortinæ alterius similiter,

12 Ut contra se invicem venirent ansæ, & mutuò jungerentur.

13 Unde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas, & fieret unum tabernaculum.

14 Fecit & saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi:

15 Unum sagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor: unius mensuræ erant omnia saga:

16 Quorum quinque junxit seorsum, & sex alia separatim.

17 Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, & quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem jungerentur.

18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus sagis fieret.

19 Fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliúdque desuper velamentum de pellibus ianthinis. C

20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis setim stantes.

21 Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius: & unum ac semis cubitum latitudo retinebat.

22 Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.

23 E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Austrum,

24 Cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque

utraque parte angulorum, ubi incastraturæ lignorum in angulis terminantur.
25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas,
26 Cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas.
27 Contra occidentem verò, id est, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas,
28 Et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro:
29 Quæ junctæ erant à deorsum usque sursum, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:
30 Ut octo essent simul tabulæ, & haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis.
D 31 Fecit & vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,
32 Et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: & extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.
33 Fecit quoq; vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulū perveniret.
34 Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent: quos & ipsos laminis aureis operuit.
35 Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctum:
36 Et quatuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis.
37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssóque retorta, opere plumarij:
38 Et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basésque earum fudit æneas.

Caput XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubim, mensa, candelabrum, lucerna, altare thymiamatis, pro quo unguentum componitur.

A 1 FEcit autem Beseleel & arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, & cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit & dimidij: vestivítque eam auro purissimo intus ac foris.
2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,
3 Conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.
4 Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro,
5 Et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.
6 Fecit & propitiatorium, id est oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum & dimidij in longitudine, & cubiti ac semis in latitudine.
7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorij:

8 Cherub unum in summitate unius partis, B
& Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorij:
9 Extendentes alas, & tegentes propitiatorium, séque mutuò & illud respicientes.
10 Fecit & mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem.
11 Circumdedítque eam auro mundissimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,
12 Ipsíque labio coronam auream interrasilem quatuor digitorum, & super eamdem, alteram coronam auream.
13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensæ,
14 Contra coronam: misítque in eos vectes, ut possit mensa portari.
15 Ipsos quoque vectes fecit de lignis setim, & circumdedit eos auro.
16 Et vasa ad diversos usus mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro C
puro, in quibus offerenda sunt libamina.
17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundissimo. De cujus vecte calami, scyphi, sphærulæque ac lilia procedebant:
18 Sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:
19 Tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul & lilia: & tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul & lilia. Æquum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri.
20 In ipso autem vecte erant quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul & lilia.
21 Et sphærulæ sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno.
22 Et sphærulæ igitur, & calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo.
23 Fecit & lucernas septem cum emunctoriis suis, & vasa ubi ea quæ emuncta sunt ex- D
tinguantur, de auro mundissimo.
24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis.
25 Fecit & altare thymiamatis de lignis setim, per quadrum singulos habens cubitos, & in altitudine duos: e cujus angulis procedebant cornua.
26 Vestivítque illud auro purissimo, cum craticula ac parietibus & cornibus.
27 Fecítque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, & possit altare portari.
28 Ipsos autem vectes fecit de lignis setim, & operuit laminis aureis.
29 Composuit & oleum ad sanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundissimis, opere pigmentarij.

CAPUT XXXVIII.

Fabricatur altare holocaustorum cum labro aneo, & atrio, oblatáque donaria recensentur.

A 1 FEcit & altare holocausti de lignis setim,
2. quinque cubitorum per quadrum, &
Par.2. trium in altitudine:
b. 5. 2 Cujus cornua de angulis procedebant, operuítque illud laminis æneis.

3 Et in usus ejus paravit ex ære vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, & ignium receptacula.

4 Craticulámque ejus in modum retis fecit æneam, & subter eam in altaris medio arulam,

5 Fusis quatuor annulis per totidem retiaculi summitates, ad immittẽdos vectes ad portandũ:

6 Quos & ipsos fecit de lignis setim, & operuit laminis æneis:

7 Induxítque in circulos, qui in lateribus alta-
* Sup. tis eminebant. Ipsum autem altare non erat * so-
27. b. lidum, sed cavum ex tabulis, & intus vacuum.
8. 8 Fecit & labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.

B 9 Fecit & atrium, in cujus australi plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum,

10 Columnæ æneæ viginti cum basibus suis, capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.

11 Æquè ad septemtrionalem plagam, tentoria, columnæ, basésque & capita columnarum, ejusdem mensuræ, & operis, ac metalli, erant.

12 In ea verò plaga, quæ ad Occidentem respicit, fuerũt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decẽ cum basibus suis æneæ, & capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.

13 Porrò contra Orientem, quinquaginta cubitorum paravit tentoria:

14 E quibus quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis unum tenebat latus:

15 Et in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æquè cubitorum erant tentoria, columnæque tres, & bases totidem.

C 16 Cuncta atrij tentoria byssus retorta texuerat.

17 Bases columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis suis, argentea: sed & ipsas columnas atrij vestivit argento.

18 Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo verò quinque cubitorum erat, juxta mensuram, quam cuncta atrij tentoria habebant.

19 Columnæ autem in ingressu fuere quatuor cum basibus æneis, capitáque earum & cælaturæ argenteæ.

20 Paxillos quoque tabernaculi & a[illegible] per gyrum fe[illegible] æneos.

21 Hæc sunt i[illegible] testimonij [illegible] sunt ju[illegible] p[illegible] Moysi in [illegible] p[illegible] manum Ithamar [illegible] Aaron [illegible]

22 Quæ Beseleel filius Uri filij Hur de tribu Juda, Dño per Moysen jubente, compleverat,

23 Juncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui & ipse artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo & bysso.

24 Omne aurum quod expensum est in opere D
Sanctuarij, & quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, & septingentorum triginta siclorum, ad mensuram Sanctuarij.

25 Oblatum est autem ab his qui transierunt ad numerum, à viginti annis & suprà, de sexcentis tribus millibus & quingentis quinquaginta, armatorum.

26 Fuerunt prætereà centum talenta argenti, è quibus conflatæ sunt bases Sanctuarij, & introitus ubi velum pendet.

27 Centum bases factæ sunt de talentis centũ, singulis talentis per bases singulas supputatis.

28 De mille autem septingentis & septuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipsas vestivit argento.

29 Æris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, & quadringenti suprà sicli,

30 Ex quibus fusæ sunt bases in introitu tabernaculi testimonij, & altare æneum cum craticula sua, omniaque vasa quæ ad usum ejus pertinent.

31 Et bases atrij tam in circuitu quàm in ingressu ejus & paxilli tabernaculi atque atrij per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia sacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyses populo.

1 DE hyacintho verò & purpura, vermicu- A
lo ac bysso, fecit vestes, quibus indue- Sup.
retur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut 28. b.
6.
præcepit Dominus Moysi.

2 Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccóque bis tincto, & bysso retorta,

3 Opere polymitario: inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine.

4 Duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum,

5 Et balteum ex eisdem coloribus, sicut præceperat Dominus Moysi.

6 Paravit & duos lapides onychinos, astri- B
ctos & inclusos auro, & sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israël:

7 Posuítque eos in lateribus superhumeralis, in monimentum filiorum Israel, sicut præceperat Dominus Moysi.

8 Fecit & rationale opere polymito juxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpu[illegible], cocc[illegible] & bysso retorta:

9 Quadr[illegible] d[illegible]pl[illegible], mensuræ palmi.

1[illegible] Et [illegible] in eo gemma[illegible] ordine[illegible] quatuor. C
In [illegible] top[illegible]ius, s[illegible]gdus.

1[illegible] [illegible] sapphirus, & jaspis.

1[illegible] [illegible]ius, achate[illegible] & amethy[illegible]

13 In quarto, chrysolithus, onychinus, & berillus, clausi atque inclusi auro per ordines suos.

14 Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israël, singuli per nomina singulorum.

15 Fecerunt in rationali & catenulas sibi invicem cohærentes, de auro purissimo:

16 Et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis,

17 E quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant.

D 18 Hæc & antè & retrò ita conveniebant sibi, ut superhumerale & rationale mutuò necterentur,

19 Stricta ad balteum, & annulis fortiùs copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moysi.

20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

21 Et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitij textilem:

22 Deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta.

E 23 Et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata, in extrema parte tunicæ per gyrum:

24 Tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur, sicut præceperat Dominus Moysi.

25 Fecerunt & tunicas byssinas opere textili Aaron & filiis ejus:

26 Et mitras cum coronulis suis ex bysso:

27 Feminalia quoque linea, byssina:

28 Cingulum verò de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi.

F 29 Fecerunt & laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripserúntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini:

30 Et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat Dominus Moysi.

31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi & tecti testimonij: feceruntque filij Israël cuncta quæ præceperat Dominus Moysi.

32 Et obtulerunt tabernaculum & tectum & universam supellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac bases,

33 Opertorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud operimentum de ianthinis pellibus,

34 Velum: arcam, vectes, propitiatorium,

35 Mensam cum vasis suis & propositionis panibus:

G 36 Candelabrum, lucernas, & utensilia earum cum oleo:

37 Altare aureum, & unguentum, & thymiama ex aromatibus.

38 Et tentorium in introitu tabernaculi:

39 Altare æneum, retiaculum, vectes, & vasa ejus omnia: labrum cum basi sua: tentoria atrij, & columnas cum basibus suis:

40 Tentorium in introitu atrij, funiculósque illius & paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium tabernaculi, & in tectum fœderis jussa sunt fieri.

41 Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron scilicet & filij ejus,

42 Obtulerunt filij Israël, sicut præceperat Dominus.

43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo mense tabernaculum erigendum: & consecrandum præcipitur; quo facto, majestate Dei repletur, nube tabernaculum continuo operiente, nisi dum esset proficiscendum.

1 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens: A

2 Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonij,

3 Et pones in eo arcam, demittésque ante illam velum:

4 Et illata mensa, pones super eam quæ ritè præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis,

5 Et altare aureum in quo adoletur incensum, coram arca testimonij. Tentorium in introitu tabernaculi pones,

6 Et ante illud altare holocausti:

7 Labrum inter altare & tabernaculum, quod implebis aqua.

8 Circumdabísque atrium tentoriis, & ingressum ejus.

9 Et assumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur:

10 Altare holocausti & omnia vasa ejus:

11 Labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum. B

12 Applicabísque Aaron & filios ejus ad fores tabernaculi testimonij, & lotos aqua

13 Indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, & unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.

14 Fecítque Moyses omnia quæ præceperat Dominus.

15 Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis collocatum est tabernaculum.

16 * Erexítque Moyses illud, & posuit tabulas ac bases & vectes, statuítque columnas, * Num. 7.a.1.

17 Et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat.

18 Posuit & testimonium in arca, subditis infrà vectibus, & oraculum desuper.

19 Cúmque intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini jussionem.

20 Posuit & mensam in tabernaculo testimonij ad plagam Septemtrionalem extra velum,

21 Ordinatis coràm propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi.

22 Posuit & candelabrum in tabernaculo testimonij è regione mensæ in parte australi, C

23 Locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.

24 Posuit & altare aureum sub tecto testi-
monij contra velum,
25 Et adolevit super eo incensum aroma-
tum, sicut jusserat Dominus Moysi.
26 Posuit & tentorium in introitu taberna-
culi testimonij,
27 Et altare holocausti in vestibulo testimo-
nij, offerens in eo holocaustum, & sacrificia, ut
Dominus imperaverat.
D 28 Labrum quoque statuit inter tabernacu-
lum testimonij & altare, implens illud aqua.
29 Laverúntque Moyses & Aaron ac filij
ejus manus suas & pedes,
30 Cùm ingrederentur tectū fœderis,& acce-
derent ad altare, sicut præceperat Dñs Moysi,
31 Erexit & atrium per gyrum tabernaculi
& altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Post-
quam omnia perfecta sunt,
32 * Operuit nubes tabernaculum testimo- * Num. 9. 15.
nij, & gloria Domini implevit illud. 3. Reg. 8. 6. 10.
33 Nec poterat Moyses ingredi tectum fœ-
deris, nube operiente omnia, & majestate Do-
mini coruscante, quia cuncta nubes operuerat.
34 Si quando nubes tabernaculum deserebat,
proficiscebantur filij Israël per turmas suas:
35 Si pendebat desuper, manebant in eo-
dem loco.
36 Nubes quippe Domini incubabat per diem
tabernaculo, & ignis in nocte videntibus cun-
ctis populis Israël per cunctas mansiones suas.

LIBER
LEVITICUS,
HEBRAICE VAICRA.

CAPUT PRIMUM.

Varius ritus ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendorum in holocaustum.

A 1 VOCAVIT autem Moy-
sen, & locutus est ei
Dominus de taberna-
culo testimonij, dicens:
2 Loquere filiis Is-
raël, & dices ad eos:
Homo, qui obtulerit ex
vobis hostiam Domino
de pecoribus, id est, de
bobus & ovibus offerens victimas,
3 * Si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de * Exod. 29. 6. 10.
armento; masculum immaculatum offeret ad
ostium tabernaculi testimonij, ad placandum
sibi Dominum.
B 4 Ponétque manum super caput hostiæ, &
acceptabilis erit, atque in expiationem ejus
proficiens.
5 Immolabítque vitulum coram Domino, &
offerent filij Aaron sacerdotes sanguinem ejus,
fundentes per altaris circuitum, quod est ante
ostium tabernaculi.
6 Detractaque pelle hostiæ, artus in frusta
concident,
7 Et subjicient in altari ignem, strue ligno-
rum ante composita:
8 Et membra quæ sunt cæsa, desuper ordi-
nantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhæ-
rent jecori,
9 I[illegible]stinis & pedibus lotis aqua: adolebit-
que ea sacerdos super altare in holocaustum &
s[illegible] Domino.
C 1[illegible] Q[illegible] de pecoribus oblatio est, de ovi-
bus sive de capris holocaustum, masculum abs-
que macula offeret:
11 Immolabítque ad latus altaris, quod res-
picit ad Aquilonem, coram Domino: sangui-
nem verò illius fundent super altare filij Aaron
per circuitum:
12 Dividéntque membra, caput, & omnia
quæ adhærent jecori: & ponent super ligna,
quibus subjiciendus est ignis:
13 Intestina verò & pedes lavabunt aqua: Et D
oblata omnia adolebit sacerdos super altare, in
holocaustum & odorem suavissimum Domino:
14 Si autem de avibus, holocausti oblatio fue-
rit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ,
15 Offeret eam sacerdos ad altare: & retorto
ad collum capite, ac rupto vulneris loco, de-
currere faciet sanguinem super crepidinē altaris:
16 Vesiculam verò gutturis, & plumas pro-
jiciet prope altare ad orientalem plagam, in
loco in quo cineres effundi solent,
17 Confringétque ascellas ejus, & non se-
cabit, neque ferro dividet eam, & adolebit su-
per altare, lignis igne supposito. Holocaustum
est & oblatio suavissimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis [illegible] oleo conspersæ, thuris, panum, laganorum, atque [illegible], addito in omnibus sale, nusquam autem fermento, nec melle.

1 ANima cùm obtulerit oblationem sacrificij A
Domino, [illegible] erit ejus oblatio, fundet-
que super eam oleum, & ponet thus.
2 Ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quo-
rum unus [illegible] plenum [illegible] &
ol[illegible] memoriale super
altare in odorem suavissimum Do[illegible]

3 * Quod

3 * Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini:

B 4 Cùm autem obtuleris sacrificium coctum in clibano: de simila, panes scilicet absque fermento, conspersos oleo, & lagana azyma oleo lita.

5 Si oblatio tua fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo, & absque fermento,

6 Divides eam minutatim, & fundes super eam oleum.

7 Sin autem de craticula fuerit sacrificium, æquè simila oleo conspergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis.

C 9 Qui cùm obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, & adolebit super altare, in odorem suavitatis Domino;

10 Quidquid autem reliquum est, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino,

12 Primitias tantùm eorum offeretis ac munera: super altare verò non imponentur in odorem suavitatis.

D 13 Quidquid obtuleris sacrificij, * sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino.

15 Fundens suprà oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini est.

16 De qua adolebit sacerdos in memoriá muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hostiæ pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris, adipem omnem & sanguinem sibi deposcit Deus, eorumque vetatur esus.

A 1 QUòd si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino.

2 [illegible]etque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonij, fundéntque filij Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum.

3 Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino, * adipem qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus:

4 Duos renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

B 5 Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito: in oblationem suavissimi odoris Domino.

6 Si [illegible] de ovibus fuerit ejus oblatio & pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, [illegible] erunt.

7 [illegible] obtulerit coram Domino,

8 [illegible] super caput victimæ suæ, [illegible] in vestibulo tabernaculi

testimonij: fundéntque filij Aaron sanguinem ejus per circuitum altaris.

9 Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem & caudam totam C

10 Cum renibus & pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, & utrumque renunculum cum adipe qui est juxta ilia, reticulúmque jecoris cum renunculis.

11 Et adolebit ea sacerdos super altare, in pabulum ignis & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonij. Et fundent filij Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum.

14 Tolléntque ex ea in pastum ignis Dominici, adipem qui operit ventrem, & qui tegit universa vitalia: D

15 Duos renunculos, cum reticulo quod est super eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis:

16 Adolebítque ea super altare sacerdos, in alimoniam ignis, & suavissimi odoris. Omnis adeps, Domini erit

17 Jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hostias pro peccato sacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commisso.

1 LOcutúsque est Dominus ad Moysen, dicens: A

2 Loquere filiis Israël: Anima quæ peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quidpiam fecerit:

3 Si sacerdos qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino:

4 Et adducet illum ad ostium tabernaculi coram Domino: ponétque manum super caput ejus, & immolabit eum Domino.

5 Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonij.

6 Cúmque intinxerit digitum in sanguine, B aspergет eo septies coram Domino contra velum Sanctuarij.

7 Ponétque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonij. omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quam omnia quæ intrinsecus sunt:

9 Duos renunculos, & reticulum quod est super eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10 Sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorum: & adolebit ea super altare holocausti.

11 [illegible] & omnes carnes cum capite & pedibus & intestinis [illegible],

I [illegible]

12 Et reliquo corpore efferet extra caſtra in locum mundum, ubi cineres effundi ſolent: incendétque ea ſuper lignorum ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cremabuntur.

13 Quòd ſi omnis turba Iſraël ignoraverit, & per imp[illegible]tiam fecerit quod contra mandatum Domini eſt,

14 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum, offeret pro peccato ſuo vitulum, adducétque eum ad oſtium tabernaculi.

D 15 Et ponent ſeniores populi manus ſuper caput ejus coram Domino. Immolatóque vitulo in conſpectu Domini,

16 Inferet ſacerdos, qui unctus eſt, de ſanguine ejus in tabernaculum teſtimonij,

17 Tincto digito aſpergens ſepties contra velum.

18 Ponétque de eodem ſanguine in cornibus altaris quod eſt coram Domino in tabernaculo teſtimonij: reliquum autem ſanguinem fundet juxta baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimonij.

19 Omnémque ejus adipem tollet, & adolebit ſuper altare:

20 Sic faciens & de hoc vitulo quo modo fecit & priùs, & rogante pro eis ſacerdote, propitius erit eis Dominus.

21 Ipſum autem vitulum efferet extra caſtra, atque comburet ſicut & priorem vitulum: quia eſt pro peccato multitudinis.

E 22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum è pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum; offeret hoſtiam Domino, hircum de capris immaculatum.

24 Ponétque manum ſuam ſuper caput ejus: cùmque immolaverit eum in loco ubi ſolet mactari holocauſtum coram Domino, quia pro peccato eſt,

25 Tinget ſacerdos digitum in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocauſti, & reliquum fundens ad baſim ejus.

26 Adipem verò adolebit ſuprà, ſicut in victimis pacificorum fieri ſolet: rogabítque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

F 27 Quòd ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his quæ Dñi lege prohibentur, atque delinquat,

28 Et cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam.

29 Ponétque manum ſuper caput hoſtiæ quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in loco holocauſti.

30 Tolléntque ſacerdos de ſanguine in digito ſuo: & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

G 31 Omnem autem adipem [illegible]ferens, ſicut auferri ſolet de victimis pacificorum, adolebit ſuper altare in odorem [illegible] Domino: rogabi[illegible] pro eo, & dimitt[illegible] ei.

32 Sin autem de pecor[illegible] obtulerit victimam pro p[illegible], ov[illegible]

33 Ponet manum ſuper caput ejus, & immolabit eam in loco ubi ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ.

34 Sumétque ſacerdos de ſanguine ejus digito ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

35 Omnem quoque adipem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis qui immolatur pro pacificis; cremabit ſuper altare in incenſum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

Caput V.

De hoſtiis pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, juramento, ſacrorum abuſu atque ignorantia.

1 SI peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, teſtiſque fuerit quòd aut ipſe vidit aut conſcius eſt: niſi indicaverit, portabit iniquitatem ſuam. A

2 Anima quæ tetigerit aliquid immundum, ſive quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:

3 Et ſi tetigerit quidquam de immunditia hominis juxta omnem impuritatem qua pollui ſolet, oblitáque cognoverit poſteà, ſubjacebit delicto.

4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis ſuis, ut vel malè quid faceret, vel benè, & idipſum juramento & ſermone firmaverit, oblitáque poſteà intellexerit delictum ſuum,

5 Agat pœnitentiam pro peccato, &

6 Offerat de gregibus agnam ſive capram, B
orabitque pro ea ſacerdos & pro peccato ejus:

7 Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat * duos turtures, vel duos pullos columbarum, Domino, unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, *Inf. 12. d. 8. Luc. 2. c. 24.*

8 Dabitque eos ſacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non penitus abrumpatur.

9 Et aſperget de ſanguine ejus parietẽ altaris, quidquid autem reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato eſt.

10 Alterum verò adolebit in holocauſtum, ut fieri ſolet: rogabítque pro eo ſacerdos & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

11 Quòd ſi non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi decimam. non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato eſt. C

12 Tradétque eam ſacerdoti, qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit ſuper altare in monumentum ejus qui obtulerit,

13 Rogans pro illo & expians, reliquam verò partem ipſe habebit in munere.

14 Locutuſque eſt [illegible] ad Moyſen, dicens:

15 Anima ſi prævaricans ceremonias, per errorem, in his quæ Domino ſunt ſanctificata peccaverit, offeret pro delicto ſuo arietem immaculatum de gregibus, qui emi poteſt duobus

duobus ſiclis, juxta pondus Sanctuarij:
16 Ipſumque quod intulit damni reſtituet, & quintam partem ponet ſuprà, tradens ſacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.
17 Anima ſi peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Dñi lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam:
18 Offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, juxta menſuram æſtimationémque peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit: & dimittetur ei,
19 Quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa ſcientia commiſſo: leges holocauſti, ignis perpetui, ſingulorum ſacrificiorum & oblationum ſacerdotu in die unctionis ſuæ: & in genere de hoſtia pro peccato: quive & quando his veſci poſſint.

A 1 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Anima quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo ſuo depoſitum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorſerit, aut calumniam fecerit,
3 Sive rem perditam invenerit, & inficians inſuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus ſolent peccare homines,
4 Convicta delicti, reddet
5 Omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & * quintam inſuper partem domino cui damnum intulerat.
Num. 5.a.7.
6 Pro peccato autem ſuo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum ſacerdoti, juxta æſtimationem menſurámque delicti:
7 Qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro ſingulis quæ faciendo peccavit.
8 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
B 9 Præcipe Aaron & filiis ejus: Hæc eſt lex holocauſti: Cremabitur in altari tota nocte uſque manè: ignis ex eodem altari erit.
10 Veſtietur tunica ſacerdos & feminalibus lineis: tollétque cineres quos vorans ignis exuſſit, & ponens juxta altare,
11 Spoliabitur prioribus veſtimentis, indutúſque aliis, efferet eos extra caſtra, & in loco mundiſſimo uſque ad favillam conſumi faciet.
12 Ignis autem in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies, &, impoſito holocauſto, deſuper adolebit adipes pacificorum.
13 Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.
14 Hæc eſt lex ſacrificij & libamentorum, quæ offerent filij Aaron coram Domino, & coram altari.
15 Tollet ſacerdos pugillum ſ[illegible], quæ conſperſa eſt oleo, & totum thus, quod ſuper ſi[illegible]n poſitum eſt: adolebítque illud in altari, in monumentum odoris ſuaviſſimi Domino.
C 16 Re[illegible]uam autem partem ſimilæ comedet A[illegible]on cum f[illegible] ſuis, abſque fermento: & c[illegible]t in loco Sancto atrij tabernaculi.
17 Ideò autem non fe[illegible], [illegible] pars e[illegible] D[illegible] incenſum: Sanctum ſan-[illegible] [illegible]t pro p[illegible]o atque d[illegible].

18 Mares tantùm ſtirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac ſempiternum erit in generationibus veſtris de ſacrificiis Domini. omnis qui tetigerit illa, ſanctificabitur.
19 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
20 Hæc eſt oblatio Aaron & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis ſuæ. Decimam partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno, medium ejus manè, & medium ejus veſperè:
21 Quæ in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret autem eam calidam, in odorem ſuaviſſimum Domino,
22 Sacerdos qui jure patri ſucceſſerit: & tota cremabitur in altari.
23 Omne enim ſacrificium ſacerdotum igne D
conſumetur, nec quiſquam comedet ex eo.
24 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:
25 Loquere Aaron & filiis ejus: iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocauſtum, immolabitur coram Domino. Sanctum ſanctorum eſt,
26 Sacerdos qui offert, comedet eam in loco ſancto, in atrio tabernaculi.
27 Quidquid tetigerit carnes ejus, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa, lavabitur in loco ſancto.
28 Vas autem fictile, in quo cocta eſt, confringetur. quòd ſi vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.
29 Omnis maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus ejus, quia Sanctum ſanctorum eſt.
30 Hoſtia enim quæ cæditur pro peccato, *Heb.
* cujus ſanguis infertur in tabernaculum teſti- 13.b.
monij ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, ſed comburetur igni. 11. Sup. 4.a.5.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hoſtiæ pro delicto, & hoſtiæ ac victima pacificorum: adeps & ſanguinem in univerſum comedi prohibentur.

1 HÆc quoque lex hoſtiæ pro delicto, Sancta ſanctorum eſt: A
2 Idcircò ubi immolabitur holocauſtum, mactabitur & victima pro delicto: ſanguis ejus per gyrum altaris fundetur.
3 Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia:
4 Duos renunculos, & pinguedinem quæ juxta ilia eſt, reticulúmque jecoris cum renunculis.
5 Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare: incenſum eſt Domini pro delicto.
6 Omnis maſculus de ſacerdotali genere, in loco ſancto veſcetur his carnibus, quia ſanctum ſanctorum eſt.
7 Sicut pro peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto. utriuſque hoſtiæ lex una erit: ad ſacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.
8 Sacerdos qui offert holocauſti victimam, habebit pellem ejus.
9 Et omne ſacrific[illegible] ſimilæ [illegible]od coquitur [illegible] [illegible]d in craticula, vel in ſar-

ta[illegible]

tagine præparatur, ejus erit sacerdotis à quo offertur:

B 10 Sive oleo conspersa sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur.

11 Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino:

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctámque similam, & collyridas olei admistione conspersas:

13 Panes quoque fermentatos, cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem.

15 Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane.

16 Si voto vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed & si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est:

17 Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet.

18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potiùs quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.

C 19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.

20 Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis.

21 Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, sive omnis rei quæ polluere potest, & comederit de hujuscemodi carnibus, interibit de populis suis.

22 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

23 Loquere filiis Israël: Adipem ovis, & bovis, & capræ, non comedetis.

24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis quod à bestia captum est, habebitis in varios usus.

25 Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo.

26 Sanguinem quoq; omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quàm de pecoribus.

27 Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis.

28 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

29 Loquere filiis Israël, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul & sacrificium, id est, libamenta ejus.

D 30 Tenebit manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cúmque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti,

31 Qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aaron & filiorum ejus.

32 Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis.

33 [illegible] obtulerit sanguinem & adipem, [illegible] Aaron, ipse habebit & armum dextrum in portione sua.

34 Pectusculum enim elevationis, & armum separationis, tuli à filiis Israël de hostiis eorum pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filiis ejus, lege perpetua, ab omni populo Israël.

35 Hæc est unctio Aaron & filiorum ejus in ceremoniis Domini, die qua obtulit eos Moyses ut sacerdotio fungerentur,

36 Et quæ præcepit eis dari Dominus à filiis Israël religione perpetua in generationibus suis.

37 Ista est lex holocausti, & sacrificij pro peccato, atque delicto, & pro consecratione & pacificorum victimis.

38 Quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israël ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAPUT VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum ejus in sacerdotes consecratio, ac tabernaculi supellectilisque ejus unctio per Moysen.

1 Locutúsque est Dominus ad Moysen, dicens: A

2 Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, & unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis.

3 Et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi.

4 Fecit Moyses ut Dñs imperaverat. Congregatáque omni turba ante fores tabernaculi,

5 Ait: Iste est sermo, quem jussit Dominus fieri.

6 Statímque obtulit Aaron & filios ejus. Cúmque lavisset eos,

7 Vestivit Pontificem subucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & desuper humerale imposuit,

8 Quod astringens cingulo aptavit rationali, B in quo erat Doctrina & Veritas.

9 Cidari quoque texit caput: & super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus.

10 Tulit & unctionis oleum quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua.

11 Cúmque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, & omnia vasa ejus, labrúmque cum basi sua sanctificavit oleo.

12 * Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, & consecravit. Eccli. 45. c. 18.

13 Filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, & cinxit balteis, imposuítque mitras, ut jusserat Dominus.

14 Obtulit & vitulum pro peccato, cúmque super caput ejus posuisset Aaron, & filii ejus manus suas, C

15 Immolavit eum: [illegible] sanguinem, & tincto digito, tetigit cornua [illegible] per gyrum. quo expiato & sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad [illegible],

16 Adipem [illegible] fibra, & renunculos [illegible] cum [illegible] [illegible]

17 V[illegible] & fimo, [illegible] sicut præceperat Dñs.

18 Obtulit

18 Obtulit & arietem in holocaustum, super cujus caput cùm imposuissent Aaron & filij ejus manus suas,

19 Immolavit eum, & fudit sanguinem ejus per circuitum altaris,

20 Ipsumque arietem in frusta concidens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,

D 21 Lotis priùs intestinis & pedibus, totúmque simul arietem incendit super altare, eò quòd esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei.

22 Obtulit & arietem secundum in consecratione sacerdotum: posuerúntque super caput ejus Aaron & filij ejus manus suas.

23 Quem cùm immolasset Moyses, sumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, similiter & pedis.

24 Obtulit & filios Aaron. cúmque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum:

25 Adipem verò, & caudam, omnémque pinguedinem quæ operit intestina reticulúmque jecoris, & duos renes cum adipibus suis & armo dextro separavit.

26 Tollens autem de canistro azymorum quod erat coram Domino, panem absque fermento, & collyridam conspersam oleo, laganúmque, posuit super adipes & armum dextrum,

27 Tradens simul omnia Aaron & filiis ejus. Qui postquam levaverunt ea coram Domino,

F 28 Rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eò quòd consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis sacrificij Domino.

29 Tulitque pectusculum, elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei Dominus.

G 30 Assuméntque unguentum & sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron & vestimenta ejus, & super filios illius ac vestes eorum.

31 Cùmque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: * Aaron & filij ejus comedent eos:

32 Quidquid autem reliquum fuerit de carne & panibus, ignis absumet.

33 De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ. septem enim diebus finitur consecratio:

34 Sicut & impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificij compleretur.

35 Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est.

36 Feceruntque Aaron & filij ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manum Moysi.

* Exod. 29. c. 32. Inf. 24. b. 9.

CAPUT IX.

Inducitur Aaron consecratus, ac primitiis sacrificiorum pro seipso ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit; gloria Domini apparuit, ignisque holocaustum devoravit.

1 FActo autem octavo die, vocavit Moyses Aaron & filios ejus, ac majores natu Israël, dixitque ad Aaron: A

2 * Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, & offer illos coram Domino.

* Exod. 29. a. 1.

3 Et ad filios Israël loquêris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculos, & sine macula, in holocaustum,

4 Bovem & arietem pro pacificis: & immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam conspersam oleo offerentes. hodie enim Dominus apparebit vobis.

5 Tulerunt ergo cuncta quæ jusserat Moyses ad ostium tabernaculi: ubi cùm omnis multitudo astaret, B

6 Ait Moyses: Iste est sermo quem præcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria ejus.

7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocaustum, & deprecare pro te & pro populo. cúmque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo:

9 Cujus sanguinem obtulerunt ei filij sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit residuum ad basim ejus.

10 Adipémque & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus Moysi:

11 Carnes verò & pellem ejus extra castra combussit igni.

12 Immolavit & holocausti victimam: obtulerúntque ei filij sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum. C

13 Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite & membris singulis obtulerunt. quæ omnia super altare cremavit igni,

14 Lotis aqua priùs intestinis & pedibus.

15 Et pro peccato populi offerens mactavit hircum: expiatóque altari,

16 Fecit holocaustum,

17 Addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini,

18 Immolavit & bovem atque arietẽ, hostias pacificas populi: obtulerúntque ei filij sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum.

19 Adipem autem bovis, & caudam arietis, renunculósque cum adipibus suis, & reticulum jecoris D

20 Posuerunt super pectora. cúmque cremati essent adipes super altare,

21 Pectora eorum, & armos dextros, separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses.

22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato

cato, & holocaustis & pacificis, descendit.

23 Ingressi autem Moyses & Aaron in tabernaculum testimonij, & deinceps egressi benedixerunt populo. * apparuitque gloria Domini omni multitudini : [* 2. Mac. 2. b. 10.]

24 Et ecce egressus ignis à Domino, devoravit holocaustum, & adipes qui erant super altare. Quod cùm vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

Caput X.

Nadab & Abiu thurificantes igne profano, igne cœlesti consumpti planguntur à populo, non à sacerdotibus: vini usu & sicera sacerdotibus interdicto, præcipitur ut residuum oblati nu comedant.

A 1 Arreptísque Nadab & Abiu filij Aaron thuribulis, * posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum : quod eis præceptum non erat. [* Num. 3 a.4. 26.g. 61. 1.Par. 24. a. 2.]

2 Egressúsque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.

3 Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi,& in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4 Vocatis autem Moyses Misaële & Elisaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fratres vestros de conspectu Sanctuarij, & asportate extra castra.

5 Confestímque pergentes, tulerunt eos sicut jacebant, vestitos lineis tunicis, & ejecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum.

B 6 Locutúsque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios ejus: Capita vestra nolite nudare, & vestimenta nolite scindere, ne fortè moriamini, & super omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres vestri, & omnis domus Israël, plangant incendium quod Dominus suscitavit:

7 Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moysi.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron :

9 Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filij tui, quando intratis in tabernaculum testimonij, ne moriamini : quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.

10 Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum:

11 Doceatísque filios Israël omnia legitima mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

C 12 Locutúsque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, & comedite illud absque fermento juxta altare, quia Sanctum sanctorum est.

13 Comedetis autem in loco sancto: quod datum est tibi & filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi.

14 Pectusculum quoque quod oblatum est, & armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum. tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israël.

15 Eò quòd armum & pectus, & adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, sicut præcepit Dominus.

16 * Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cùm quæreret Moyses, exustum reperit: iratúsque contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait : D [* 2. Mac. 2. c. 11.]

17 Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, & data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini,

18 Præsertim cùm de sanguine illius non sit illatum intra sancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi?

19 Respondit Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato, & holocaustum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides. quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis, mente lugubri?

20 Quod cùm audisset Moyses, recepit satisfactionem.

Caput XI.

Animalium mundorum ab immundis separatio, eorúmque usus, ut sancti sint filij Israël sicut & Dominus.

1 Locutúsque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens : A

2 Dicite filiis Israël: * Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ: [* Deut. 14. a. 3.]

3 Omne quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4 Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus & cetera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulámque non dividit, immundus est.

6 Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed ungulam non dividit.

7 * Et sus: qui cùm ungulam dividat, non ruminat. [* 2. Mac. 6. d. 18.]

8 Horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis.

9 Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, & vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas & squamas, tam in mari quàm in fluminibus & stagnis, comedetis. B

10 Quidquid autem pinnulas & squamas non habet eorum quæ in aquis moventur & vivunt, abominabile vobis

11 Execrandúmque erit, carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.

12 Cuncta quæ non habent pinnulas & squamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda sunt vobis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum,

14 Et milvum ac vulturem juxta genus suum,

15 Et omne corvini generis in similitudinem suam,

16 Stru

16 Struthionem, & noctuam, & larum, & accipitrem juxta genus suum:

17 Bubonem, & mergulum, & ibin,

18 Et cygnum, & onocrotalum,& porphyrionem,

C 19 Herodionem & charadrion juxta genus suum, upupam quoque, & vespertilionem.

20 Omne de volucribus quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21 Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retrò crura, per quæ salit super terram,

22 Comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, & attacus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum.

23 Quidquid autem ex volucribus quatuor tantùm habet pedes, exsecrabile erit vobis:

24 Et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus usque ad vesperum:

D 25 Et si necesse fuerit ut portet quidpiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua,& immundus erit usque ad occasum solis.

26 Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27 Quod ambulat super manus, ex cunctis animantibus quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum.

28 Et qui portaverit hujuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt vobis.

E 29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his quæ moventur in terra, mustela & mus & crocodilus, singula juxta genus suum,

30 Mygale, & chamæleon, & stellio, & lacerta, & talpa:

31 Omnia hæc immunda sunt: qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum:

32 Et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum & vestimentum, quàm pelles & cilicia: & in quocumque fit opus, tingentur aqua,& polluta erūt usque ad vesperum, & sic posteà mundabuntur.

33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intrò ceciderit, polluetur, & idcircò frangendum est.

34 Omnis cibus quem comederis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: & omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit.

F 35 Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundū erit: sive clibani, sive chytropodes, destruētur, & immundi erunt.

36 Fontes verò & cisternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.

37 Si ceciderit super sementem, non polluet eam.

38 Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & posteà morticinis tacta fuerit, illicò polluetur.

39 Si mortuum fuerit animal quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum:

40 Et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit; lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

41 Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum.

42 Quidquid super pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est. G

43 Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis.

44 Ego enim sum Dominus Deus vester: * sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili quod movetur super terram. * 1. Pet. 1. c. 16.

45 Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum.

46 Ista est lex animantium ac volucrum, & omnis animæ viventis quæ movetur in aqua & reptat in terra,

47 Ut differentias noveritis mundi & immundi, & sciatis quid comedere & quid respuere debeatis.

CAPUT XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

1 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens: A
2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos:
* Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ. *Luc. 2. c. 22.

3 * Et die octavo circumcidetur infantulus: *Luc. 2. c. 21. Joa. 7. c. 22.

4 Ipsa verò triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, B donec impleantur dies purificationis suæ.

5 Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

6 Cúmque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum C anniculum in holocaustum, & pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonij, & tradet sacerdoti,

7 Qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mundabitur à profluvio sanguinis sui. ista est lex parientis masculum aut feminam.

8 Quòd si non invenerit manus ejus, nec D potuerit offerre agnum, sumet * duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato. orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur. *Sup. 5. b. 7. c. 11. Luc. 2. c. 24.

CAPUT XIII.

Lex, & cognitio lepræ sacerdotibus commissa in homine, & vestimento, quæ præcipiuntur leproso.

1 Locutúsque est Dominus ad Moysen, & A Aaron, dicens:

2 Homo, in cujus cute & carne ortus fuerit

diversus color sive pustula, aut quasi lucẽs quippiam, id est plaga lepræ, adducentur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

3 Qui cùm viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipsámque speciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua; plaga lepræ est, & ad arbitrium ejus separabitur.

4 Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus,

5 Et considerabit die septimo: & siquidem lepra ultrà non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis.

6 Et die septimo contemplabitur: si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, & mundus erit.

B 7 Quòd si postquam à sacerdote visus est, & redditus munditiæ, iterùm lepra creverit; adducetur ad eum,

8 Et immunditiæ condemnabitur.

9 Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem,

10 Et videbit eum. Cúmque color albus in cute fuerit, & capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit:

11 Lepra vetustissima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, & non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est.

12 Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem à capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit,

13 Considerabit eum sacerdos, & teneri lepra mundissima judicabit: eò quòd omnis in candorem versa sit, & idcircò homo mundus erit.

14 Quando verò caro vivens in eo apparuerit,

15 Tunc sacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur. caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est.

16 Quòd si rursum versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,

17 Considerabit eum sacerdos, & mundum esse decernet.

18 Caro autem & cutis in qua ulcus natum est & sanatum,

C 19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:

20 Qui cùm viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.

21 Quòd si pilus coloris est pristini, & cicatrix subobscura, & vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus.

22 Et si quidem creverit, adjudicabit eum lepræ.

23 Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, & homo mundus erit.

24 Caro autem & cutis quam ignis exusserit, & sanata album sive rufam habuerit cicatricem,

25 Considerabit eam sacerdos, & ecce versa est in alborem, & locus ejus reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est.

26 Quòd si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus, D

27 Et die septimo contemplabitur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum.

28 Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, & idcircò mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.

29 Vir, sive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos.

30 Et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flavus solitóque subtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est.

31 Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum septem diebus,

32 Et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, & capillus sui coloris est, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:

33 Radetur homo absque loco maculæ, & includetur septem diebus aliis. E

34 Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotísque vestibus suis mundus erit.

35 Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute,

36 Non quæret ampliùs utrùm capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est.

37 Porrò si steterit macula, & capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, & confidenter eum pronuntiet mundum.

38 Vir, sive mulier, in cujus cute candor apparuerit,

39 Intuebitur eos sacerdos. si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, & hominem mundum.

40 Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus & mundus est:

41 Et si à fronte ceciderint pili, recalvaster & mundus est.

42 Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus,

43 Et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubiè lepræ, quæ orta est in calvitio. F

44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium sacerdotis,

45 Habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit.

46 Omni tempore, quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.

47 Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit,

48 In stamine atque subtegmine, aut certè pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,

49 Si alba vel rufa macula fuerit infecta,

lepra

lepra reputabitur, ostendetúrque sacerdoti.
50 Qui consideratam recludet septé diebus:
51 Et die septimo rursus aspiciens si depre-
henderit crevisse, lepra perseverans est: pollu-
tum judicabit vestimentum, & omne in quo
fuerit inventa:
52 Et idcircò comburetur flammis.
53 Quòd si eam viderit non crevisse,
54 Præcipiet, & lavabunt id in quo lepra
est, recludétque illud septem diebus aliis.
G 55 Et cùm viderit faciem quidem pristi-
nam non reversam, nec tamen crevisse lepram,
immundum judicabit, & igne comburet, eò
quòd infusa sit in superficie vestimenti vel per
totum, lepra.
56 Sin autem obscurior fuerit locus lepræ,
postquam vestis est lota, abrumpet eum, & à
solido dividet.
57 Quòd si ultrà apparuerit in his locis quæ
prius immaculata erant, lepra volatilis & vaga:
debet igne comburi.
58 Si cessaverit, lavabit aqua ea quæ pura
sunt, secundò, & munda erunt.
59 Ista est lex lepræ vestimenti lanei & li-
nei, staminis, atque subtegminis, omnisque su-
pellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat,
vel contaminari.

Caput XIV.

Lepra expianda sacrificia pro homine, domo, ac vestimento, lepra jam curata: ratio lepra domorum investiganda, curanda, purificanda.

A 1 Locutúsque est Dominus ad Moysen,
dicens:
2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus
* est: * Adducentur ad sacerdotem:
Matt. 3 Qui egressus de castris, cùm invenerit le-
Lu. 4. pram esse mundatam,
* 4 * Præcipiet ei qui purificatur, ut offerat
Mar. duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum
1 d. est, & lignum cedrinum, vermiculúmque &
44. Luc. 5 hyssopum.
c. 14. 5 Et unum ex passeribus immolari jubebit
in vase fictili super aquas viventes:
6 Alium autem vivum cum ligno cedrino,
& cocco & hyssopo, tinget in sanguine passè-
ris immolati,
7 Quo asperget illum, qui mundandus est,
septies, ut jure purgetur: & dimittet passerem
vivum, ut in agrum avolet.
8 Cúmque laverit homo vestimenta sua, ra-
det omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: pu-
rificatúsque ingredietur castra, ita dumtaxat ut
maneat extra tabernaculú suum septem diebus,
9 Et die septimo radet capillos capitis, bar-
bámque & supercilia, ac totius corporis pilos.
Et lotis rursum vestibus & corpore,
B 10 Die octavo assumet duos agnos imma-
culatos, & ovem anniculam absque macula, &
tres decimas similæ in sacrificium, quæ con-
spersa sit oleo, & seorsum olei sextarium.
11 Cúmque sacerdos purificans hominem,
statuerit eum, & hæc omnia coram Domino in
ostio tabernaculi testimonij,

12 Tollet agnum, & offeret eum pro deli-
cto, oleique sextarium. & oblatis ante Domi-
num omnibus,
13 Immolabit agnum, ubi solet immolari
hostia pro peccato, & holocaustum, id est, in
loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro
delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta
sanctorum est.
14 Assuménsque sacerdos de sanguine ho-
stiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super
extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur,
& super pollices manus dextræ & pedis:
15 Et de olei sextario mittet in manum suam
sinistram,
16 Tingétque digitum dextrum in eo, &
asperget coram Domino septies.
17 Quod autem reliquum est olei in læva C
manu, fundet super extremum auriculæ dex-
træ ejus qui mundatur, & super pollices manus
ac pedis dextri, & super sanguinem qui effusus
est pro delicto,
18 Et super caput ejus.
19 Rogabítque pro eo coram Domino, &
faciet sacrificium pro peccato: tunc immolabit
holocaustum,
20 Et ponet illud in altari cum libamentis
suis, & homo ritè mundabitur.
21 Quòd si pauper est, & non potest manus
ejus invenire quæ dicta sunt, pro delicto assu-
met agnum ad oblationem, ut roget pro eo sa-
cerdos, decimámque partem similæ conspersæ
oleo in sacrificium, & olei sextarium,
22 * Duósque turtures sive duos pullos co- * Sup.
lumbæ, quorum unus sit pro peccato, & alter 5. b. 7.
in holocaustum: c. 11. d. 8.
23 Offerétque ea die octavo purificationis Luc.
suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonij 2.
coram Domino. c. 24.
24 Qui suscipiens agnum pro delicto, & D
sextarium olei, levabit simul:
25 Immolatóque agno, de sanguine ejus
ponet super extremum auriculæ dextræ illius
qui mundatur, & super pollices manus ejus ac
pedis dextri:
26 Olei verò partem mittet in manum suam
sinistram,
27 In quo tingens digitum dextræ manus
asperget septies coram Domino:
28 Tangétque extremum dextræ auriculæ
illius qui mundatur, & pollices manus ac pe-
dis dextri, in loco sanguinis qui effusus est pro
delicto:
29 Reliquam autem partem olei, quæ est in
sinistra manu, mittet super caput purificati, ut
placet pro eo Dominum:
30 Et turturem sive pullum columbæ offeret,
31 Unum pro delicto, & alterum in holo-
caustum cum libamentis suis.
32 Hoc est sacrificium leprosi, qui habere
non potest omnia in emundationem sui.
33 Locutúsque est Dominus ad Moysen &
Aaron, dicens:
34 Cùm ingressi fueritis Terram Chanaan, E

quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus,

35 Ibit cujus est domus, nuntians sacerdoti, & dicet: Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea.

36 At ille præcipiet ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, & videat utrùm leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque posteà ut consideret lepram domus:

37 Et cùm viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, & humiliores superficie reliqua,

38 Egredietur ostium domus, & statim claudet illam septem diebus.

39 Reversusque die septimo, considerabit eam. si invenerit crevisse lepram,

F 40 Jubebit erui lapides in quibus lepra est, & projici eos extra civitatem in locum immundum:

41 Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, & spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum,

42 Lapidésque alios reponi pro his qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum.

43 Sin autem postquam eruti sunt lapides, & pulvis erasus, & alia terra lita,

44 Ingressus sacerdos viderit reversam lepram, & parietes respersos maculis, lepra est perseverans, & immunda domus:

45 Quam statim destruent, & lapides ejus ac ligna, atque universum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum:

47 Et qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit vestimenta sua.

G 48 Quòd si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuò lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate:

49 Et in purificationem ejus sumet duos passeres, lignúmque cedrinum, & vermiculum atque hyssopum:

50 Et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas,

51 Tollet lignum cedrinum, & hyssopum, & coccum, & passerem vivum, & tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, & asperget domum septies,

52 Purificabítque eam tam in sanguine passeris quàm in aquis viventibus, & in passere vivo, lignóque cedrino & hyssopo atque vermiculo.

53 Cúmque dimiserit passerem avolare in agrum liberè, orabit pro domo, & jure mundabitur.

54 Ista est lex omnis lepræ & percussuræ,

55 Lepræ vestium & domorum,

56 Cicatricis & erumpentium papularum, lucentis maculæ, & in varias species, coloribus immutatis,

57 Ut possit sciri quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

CAPUT XV.

Seminiflui viri, concubantium, menstruosæ mulieris & hæmorrhoissæ expiatio ac purificatio.

1 Locutúsque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens: A

2 Loquimini filiis Israël, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit.

3 Et tunc judicabitur huic vitio subjacere, cùm per singula momenta adhæserit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.

4 Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque sederit.

5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

6 Si sederit ubi ille sederat, & ipse lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

8 Si salivam hujuscemodi homo jecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

9 Sagma, super quo sederit, immundum erit: B

10 Et quidquid sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

11 Omnis, quem tetigerit qui talis est, non lotis antè manibus, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

12 Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13 Si sanatus fuerit qui hujuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, & lotis vestibus & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14 Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, & veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti.

15 Qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocaustum: rogabítque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu seminis sui.

16 Vir de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: & immundus erit usque ad vesperum.

17 Vestem & pellem, quam habuerit, lavabit C
aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

19 Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur.

20 Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum.

21 Et in quo dormierit vel sederit diebus separationis suæ, polluetur.

22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

23 Omne vas, super quo illa sederit, quisquis attigerit,

attigerit, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum.

D 24 Si coïerit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: & omne stratum, in quo dormierit, polluetur.

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subjacet huic passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo.

26 Omne stratum in quo dormierit, & vas in quo sederit, pollutum erit.

27 Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua, & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

28 Si steterit sanguis, & fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suæ:

29 Et die octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonij:

30 Qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocaustum, rogabítque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ ejus:

31 Docebitis ergo filios Israël ut caveant immunditiam, & non moriantur in sordibus suis, cùm polluerint tabernaculum meum quod est inter eos.

32 Ista est lex ejus, qui patitur fluxum seminis, & qui polluitur coitu,

33 Et quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ jugi fluit sanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando & quomodo sacerdos ingredi debeat Sanctuarium, ipsúmque expiare unà cum tabernaculo & altari, emissarium caprum abigere, & festum expiationum celebrare.

A 1 LOcutúsque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando * offerentes ignem alienum interfecti sunt:

*Lev. 10. a. 1. 2 Et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, * ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum.)

*Exod. 30. b. 10. Heb. 9. b. 7. 3 Nisi hæc antè fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum.

4 Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim vestiméta sunt sancta: quibus cũctis, cùm lotus fuerit, induetur.

B 5 Suscipiétque ab universa multitudine filiorum Israël duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocaustum.

6 Cúmque obtulerit vitulum, & oraverit pro se & pro domo sua,

7 Duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonij:

8 Mitténsque super utrumque sortem unam Domino, & alteram capro emissario:

9 Cujus exierit sors Domino, offeret illum pro peccato:

10 Cujus autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, & emittat eum in solitudinem.

11 His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro se & pro domo sua, immolabit eum.

12 Assumptóque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultrà velum intrabit in sancta:

13 Ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium, & non moriatur. C

14 Tollet quoque de sanguine vituli & asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem.

15 Cúmque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, ut aspergat è regione oraculi,

16 Et expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Israël, & à prævaricationibus eorum, cunctísque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonij, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum.

17 * Nullus hominum sit in tabernaculo, D quando pontifex sanctuarium ingreditur, ut *Luc. 1. a. 10. roget pro se & pro domo sua, & pro universo cœtu Israël, donec egrediatur.

18 Cùm autem exierit ad altare quod coram Dño est, oret pro se, & sumptum sanguinẽ vituli atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum:

19 Aspergénsque digito septies, expiet & sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israël.

20 Postquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem;

21 Et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israël, & universa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in desertum.

22 Cúmque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, & dimissus fuerit in deserto, E

23 Revertetur Aaron in tabernaculum testimonij, & depositis vestibus, quibus priùs indutus erat cùm intraret Sanctuarium, relictísque ibi,

24 Lavabit carnem suam in loco sancto, induetúrque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quàm pro populo:

25 Et adipem, qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare.

26 Ille verò, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua & corpus aqua, & sic ingredietur in castra.

27 Vitulum autem & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium ut expiatio compleretur, F asportabunt foras castra, * & comburent igni tam pelles quàm carnes eorum ac fimum: *Heb. 13. b. 11.

28 Et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua & carnem aqua, & sic ingredietur in castra.

29 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum:

num : * Mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullúmque opus facietis, sive indigena, sive advena qui peregrinatur inter vos.

Inf. 23. c. 27. 28.

G 30 In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris : coram Domino mundabimini.

31 Sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras religione perpetua.

32 Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus initiatæ sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo : inductúrque stola linea & vestibus sanctis,

33 Et expiabit sanctuarium & tabernaculum testimonij atque altare, sacerdotes quoque & universum populum.

34 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israël, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPUT XVII.

Jubentur Hebræi soli Deo sacrificare, non dæmoni, nec usquam nisi ad ostium tabernaculi : atque à sanguinis & morticini esu abstinendum.

A 1 ET locutus est Dñs ad Moysen, dicens :

2 Loquere Aaron & filiis ejus, & cunctis filiis Israël, dicens ad eos : Iste est sermo quem mandavit Dominus, dicens :

3 Homo quilibet de domo Israël, si occiderit bovem aut ovem, sive capram, in castris vel extra castra,

4 Et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Dño, sanguinis reus erit : quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui.

5 Ideò sacerdoti offerre debent filij Israël hostias suas, quas occident in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonij, & immolent eas hostias pacificas Domino.

B 6 Fundétque sacerdos sanguinem super altare Dñi ad ostium tabernaculi testimonij, & adolebit adipem in odorem suavitatis Domino :

7 Et nequaquam ultrà immolabunt hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis & posteris eorũ.

8 Et ad ipsos dices : Homo de domo Israël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam,

9 Et ad ostium tabernaculi testimonij non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

C 10 Homo quilibet de domo Israël, & de advenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo,

11 Quia anima carnis in sanguine est : & ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit.

12 Idcircò dixi filiis Israël : Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos.

13 Homo quicumque de filiis Israël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra.

14 * Anima enim omnis carnis in sanguine est : unde dixi filiis Israël. Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est : & quicumque comederit illum, interibit. D

**Gen. 9. a. 4. Sup. 7. c. 26.*

15 Anima quæ comederit morticinum, vel captum à bestia, tam de indigenis, quàm de advenis, lavabit vestimenta sua & semetipsum aqua, & contaminatus erit usque ad vesperum : & hoc ordine mundus fiet.

16 Quòd si non laverit vestimenta sua & corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPUT XVIII.

Gradus conjugij illiciti, ad Gentium & Chananæorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens : A

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos : Ego Dominus Deus vester :

3 Juxta consuetudinem Terræ Ægypti, in qua habitastis, non facietis : & juxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & præcepta mea servabitis & ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester.

5 * Custodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus.

** Ezechiel. 20. b. 11. Rom. 10. a. 5. Gal. 3. b. 12.*

6 Omnis homo ad proximã sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dñs.

7 Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tuæ non discooperies : mater tua est, non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies, turpitudo enim patris tui est.

9 Turpitudinem sororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis. B

10 Turpitudinem filiæ filij tui vel neptis ex filia non revelabis : quia turpitudo tua est.

11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & est soror tua, non revelabis.

12 Turpitudinem sororis patris tui non discooperies : quia caro est patris tui.

13 Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eò quòd caro sit matris tuæ.

14 Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filij tui est, nec discooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis : quia turpitudo fratris tui est.

17 Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filij ejus, & filiam filiæ illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus : quia caro illius sunt, & talis coitus incestus est. C

18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19 Ad

19 Ad mulierem quæ patitur menſtrua, non
accedes, nec revelabis fœditatem ejus.
20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec
ſeminis commiſtione maculaberis.
* Inf. 21 * De ſemine tuo non dabis ut conſecre-
20. a. tur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui.
2. Ego Dominus.
22 Cum maſculo non commiſcearis coitu
femineo, quia abominatio eſt.
D 23 Cum omni pecore non coibis, nec ma-
* Inf. culaberis cum eo. * Mulier non ſuccumbet ju-
20. c. mento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt.
16. 24 Nec polluamini in omnibus his, quibus
contaminatæ ſunt univerſæ gentes, quas ego
ejiciam ante conſpectum veſtrum,
25 Et quibus polluta eſt terra: cujus ego
ſcelera viſitabo, ut evomat habitatores ſuos.
26 Cuſtodite legitima mea atque judicia, &
non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis,
tam indigena quàm colonus qui peregrinantur
apud vos.
27 Omnes enim execrationes iſtas fecerunt
accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & pollue-
runt eam.
28 Cavete ergo ne & vos ſimiliter evomat,
cùm paria feceritis, ſicut evomuit gentem, quæ
fuit ante vos.
29 Omnis anima, quæ fecerit de abominatio-
nibus his quippiam, peribit de medio populi ſui.
30 Cuſtodite mandata mea. Nolite facere
quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne pol-
luamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia & ceremonialia ante recenſita rurſus inculcantur, additis de novo aliis.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere ad omnem cœtum filiorum
* Sup. Iſraël, & dices ad eos: * Sancti eſtote: quia
11. g. ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.
44. 1. Pet. 3 Unuſquiſque patrem ſuum, & matrem
1. c. 16. ſuam timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego Do-
minus Deus veſter.
4 Nolite converti ad idola, nec deos confla-
tiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus veſter.
5 Si immolaveritis hoſtiam pacificorum Do-
mino, ut ſit placabilis,
6 Eo die quo fuerit immolata, comedetis
eam, & die altero: quidquid autem reſiduum
fuerit in diem tertium, igne comburetis.
7 Si quis poſt biduum comederit ex ea, pro-
fanus erit, & impietatis reus.
B 8 Portabitque iniquitatem ſuam, quia ſan-
ctum Domini polluit, & peribit anima illa de
populo ſuo.
* Inf. 9 * Cùm meſſueris ſegetes terræ tuæ, non
23. d. tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem terræ:
22. nec remanentes ſpicas colliges.
10 Neque in vinea tua racemos & grana deci-
dentia congregabis, ſed pauperibus & peregri-
nis carpenda dimittes: ego Dñs Deus veſter.
C 11 Non facietis furtum. Non mentiemini,
Exo. nec decipiet unuſquiſque proximum ſuum.
20. b. 7. 12 * Non perjurabis in nomine meo, nec
polluès nomen Dei tui. ego Dominus.
13 * Non facies calumniam proximo tuo, *
nec vi opprimes eum. * Non morabitur opus Eccl.
mercenarij tui apud te uſque manè. 10. a. 6.
14 Non maledices ſurdo, nec coram cæco *
pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deut.
Deum tuum, quia ego ſum Dominus. 24. c. 14.
15 Non facies quod iniquum eſt, nec inju- Tob. 4.
ſtè judicabis. * Non conſideres perſonam pau- c. 15.
peris, nec honores vultum potentis. Juſtè ju- * Deut.
dica proximo tuo. 1. c. 17.
16 Non eris criminator, nec ſuſurro in po- 16. d.
pulo. Non ſtabis contra ſanguinem proximi 19. Prov.
tui. ego Dominus. 24. c.
17 * Non oderis fratrem tuum in corde tuo, 23.
ſed * publicè argue eum, ne habeas ſuper illo Eccli.
peccatum. 42. a. 1.
18 Non quæras ultionem, nec memor eris Luc. 2.
injuriæ civium tuorum. * Diliges amicum tuum A. 2. *
ſicut teipſum. ego Dominus. Joan.
19 Leges meas cuſtodite. Jumentum tuum 2. b. 11.
non facies coïre cum alterius generis animanti- 3. c. 34.
bus. Agrum tuum non ſeres diverſo ſemine. Ve- D
ſte quæ ex duobus texta eſt, non induêris. * Eccl.
20 Homo ſi dormierit cum muliere coïtu ſe- 19. b.
minis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen 11. Mat.
pretio non redempta, nec libertate donata: va- 18. b.
pulabunt ambo, & non morientur, quia non 15.
fuit libera. Luc.
21 Pro delicto autem ſuo offeret Domino ad 17. a.
oſtium tabernaculi teſtimonij arietem: 3.
22 Orabitque pro eo ſacerdos, & pro pec- * Mat.
cato ejus coram Domino, & repropitiabitur 5. g.
ei, dimittetúrque peccatum. 43. 22. d. 39.
23 Quando ingreſſi fueritis terram, & plan- Luc. 6
taveritis in ea ligna pomifera, auferetis præpu- d. 27.
tia eorum: poma quæ germinant, immunda Rom.
erunt vobis, nec edetis ex eis. 13. c. 9.
24 Quarto autem anno omnis fructus eo- E
rum ſanctificabitur laudabilis Domino.
25 Quinto autem anno comedetis fructus,
congregantes poma quæ proferunt. ego Domi-
nus Deus veſter.
26 Non comedetis cum ſanguine. Non au-
gurabimini, nec obſervabitis ſomnia.
27 Neque in rotundum attondebitis comam:
nec radetis barbam.
28 Et ſuper mortuo non incidetis carnem F
veſtram, neque figuras aliquas aut ſtigmata fa-
cietis vobis. ego Dominus.
29 Ne proſtituas filiam tuam, ne contami-
netur terra, & impleatur piaculo.
30 Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium
meum metuite. ego Dominus.
31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis
aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos. ego
Dominus Deus veſter.
32 Coram cano capite conſurge, & honora
perſonam ſenis: & time Dominum Deum
tuum. ego ſum Dominus.
33 * Si habitaverit advena in terra veſtra, & * Exod.
moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei: 22. d.
34 Sed ſit inter vos quaſi indigena: & dili- 21. G

getis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim &
vos advenæ in Terra Ægypti. ego Dominus
Deus vester.
35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio,
in regula, in pondere, in mensura.
36 Statera justa, & æqua sint pondera, justus
modius, æquúsque sextarius. ego Dominus
Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti.
37 Custodite omnia præcepta mea, & universa judicia, & facite ea. ego Dominus.

Caput XX.

Morte plectendi sunt qui de semine suo Moloch offerunt, qui magos aut ariolos consulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

A 1 Locutúsque est Dominus ad Moysen, dicens:
2 Hæc loquêris filiis Israël: Homo de filiis
*Sup. Israël, & de advenis qui habitant in Israël, * si
18. c. quis dederit de semine suo idolo Moloch, mor-
21. te moriatur: populus terræ lapidabit eum.
3 Et ego ponam faciem meam contra illum:
succidamque eum de medio populi sui, eò
quòd dederit de semine suo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum.
4 Quòd si negligens populus terræ, & quasi parvipendens imperium meum dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere:
5 Ponam faciem meam super hominem illum, & super cognationem ejus, succidamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum Moloch, de medio populi sui.
6 Anima, quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.
*1. 7 * Sanctificamini & estote sancti, quia ego
Pet. 1. sum Dominus Deus vester.
c. 16. 8 Custodite præcepta mea, & facite ea: Ego
B Dominus qui sanctifico vos.
* 9 * Qui maledixerit patri suo, aut matri,
Exod. morte moriatur: patri matríque maledixit, san-
21. c. guis ejus sit super eum.
17.
Prov. 10 * Si mœchatus quis fuerit cum uxore al-
20. c. terius, & adulterium perpetraverit cum con-
20. Matt. juge proximi sui, morte moriantur, & mœchus
15. a. & adultera.
4.
Marc. 11 Qui dormierit cum noverca sua, & reve-
7. b. laverit ignominiam patris sui, morte moriantur
10. ambo: sanguis eorum sit super eos.
* 12 Si quis dormierit cum nuru sua, uterque
Deut. moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eo-
22. c. rum sit super eos.
22.
Ioan. 13 Qui dormierit cum masculo, coitu femi-
8. a. 5. neo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.
C 14 Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.
15 Qui cum jumento & pecore coierit, mor-
* Sup. te moriatur: pecus quoque occidite.
18. d. 16 * Mulier quæ succubuerit cuilibet jumen-
23.
to, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos.
17 Qui acceperit sororem suam, filiam patris sui, vel filiam matris suæ, & viderit turpitudinem ejus, illáque conspexerit fratris ignominiam, nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eò quòd turpitudinem suam mutuò revelaverint, & portabunt iniquitatem suam.
18 Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipsáque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.
19 Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ D
non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam.
20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi sui, & revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.
21 Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt.
22 Custodite leges meas, atque judicia, & facite ea: ne & vos evomat terra quam intraturi estis & habitaturi.
23 Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus sum eas.
24 Vobis autem loquor: Possidete terram eo- E
rum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte & melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos à cæteris populis.
25 Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, & avibus, & cunctis quæ moventur in terra, & quæ vobis ostendi esse polluta.
26 * Eritis mihi sancti, quia sanctus sum *1.
ego Dominus, & separavi vos à cæteris popu- Pet. 1.
lis, ut essetis mei. c. 16.
27 * Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, *
vel divinationis fuerit spiritus, morte morian- Deut.
tur. lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit 18. b.
super illos. 11.
1. Reg. 28. b. 7.

Caput XXI.

Quibus funeribus interesse possint sacerdotes, & quales ducere uxores; quive inepti sint ad sacerdotium: & de filia sacerdotis fornicante.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Lo- A
quere ad sacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum,
2 Nisi tantùm in consanguineis, ac propinquis, id est, super patre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,
3 Et sorore virgine quæ non est nupta viro:
4 Sed nec in principe populi sui contami- *Sup.
nabitur. 19. e.
27.
5 * Non radent caput, nec barbam, neque Eze-
in carnibus suis facient incisuras. chiel.
6 Sancti erunt Deo suo, & non polluent no- 44. f.
20.
men

men ejus: incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideò ſancti erunt.

*Sup. 19. f. 29. 7 * Scortum & vile proſtibulum non ducent uxorem, nec eam quæ repudiata eſt à marito: quia conſecrati ſunt Deo ſuo,

B 8 Et panes propoſitionis offerunt. Sint ergo ſancti, quia & ego ſanctus ſum, Dominus, qui ſanctifico eos.

9 Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in ſtupro, & violaverit nomen patris ſui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id eſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos, ſuper cujus caput fuſum eſt unctionis oleum, & cujus manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtitúſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet:

11 Et ad omnem mortuum non ingredietur omnino. ſuper patre quoque ſuo & matre non contaminabitur.

C 12 Nec egredietur de ſanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ unctionis Dei ſui ſuper eum eſt. ego Dominus.

*Ezechiel. 44. f. 22. 13 * Virginem ducet uxorem:

14 Viduam autem & repudiatam, & ſordidam, atque meretricem non accipiet, ſed puellam de populo ſuo:

15 Ne commiſceat ſtirpem generis ſui vulgo gentis ſuæ: quia ego Dñs qui ſanctifico eum.

16 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

17 Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo,

18 Nec accedet ad miniſterium ejus: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo vel grandi vel torto naſo,

19 Si fracto pede, ſi manu,

20 Si gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus.

D 21 Omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo:

22 Veſcetur tamen panibus qui offeruntur in Sanctuario,

23 Ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus qui ſanctifico eos.

24 Locutus eſt ergo Moyſes ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Iſraël, cuncta quæ fuerant ſibi imperata.

CAPUT XXII.

Ab eſu ſanctificatorum ſeu victimarum alienigena & immundi abſtinere debent, deſcribuntur macula ſeu vitia quibus victima carere debeant, & qua debeant offerri.

A 1 Locutus quoque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut caveant ab his quæ conſecrata ſunt filiorum Iſraël, & non contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerunt. ego Dominus.

3 Dic ad eos, & ad poſteros eorum: Omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſraël Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino. ego ſum Dominus.

4 Homo de ſemine Aaron, qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis, non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſanetur. Qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & ex quo egreditur ſemen quaſi coitus,

5 Et qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cujus tactus eſt ſordidus,

6 Immundus erit uſque ad veſperum, & non veſcetur his quæ ſanctificata ſunt: ſed cùm laverit carnem ſuam aqua,

7 Et occubuerit ſol, tunc mundatus veſcetur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt.

8 * Morticinum & captum à beſtia non comedent, nec polluentur in eis. ego ſum Dñs. *Sup. 17. d.

9 Cuſtodiant præcepta mea, ut non ſubjaceát peccato, & moriantur in Sanctuario, cùm polluerint illud. ego Dominus qui ſanctifico eos. 15. Exod. 22. d. 31.

10 Omnis alienigena non comedet de ſanctificatis, inquilinus ſacerdotis & mercenarius non veſcentur ex eis. Deut. 14. c. 21. Ezechiel. 44. g. 31.

11 Quem autem ſacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12 Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ ſanctificata ſunt, & de primitiis non veſcetur. B

13 Sin autem vidua, vel repudiata, & abſque liberis reverſa fuerit ad domum patris ſui: ſicut puella conſueverat, aletur cibis patris ſui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet poteſtatem.

14 Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit ſacerdoti in Sanctuarium.

15 Nec contaminabunt ſanctificata filiorum Iſraël, quæ offerunt Domino:

16 Ne fortè ſuſtineant iniquitatem delicti ſui, cum ſanctificata comederint. ego Dominus qui ſanctifico eos. C

17 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

18 Loquere ad Aaron & filios ejus, & ad omnes filios Iſraël, dicéſque ad eos: Homo de domo Iſraël, & de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem ſuam, vel vota ſolvens, vel ſponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocauſtum Domini,

19 Ut offeratur per vos, maſculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:

20 Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

21 * Homo qui obtulerit victimam pacificorũ Dño, vel vota ſolvens, vel ſponte offerens, tam de bobus quàm de ovibus, immaculatũ offeret, ut acceptabile ſit: omnis macula non erit in eo. *Deut. 15. d. 21. Eccli. 35. b. 14.

22 Si cæcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut ſcabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis ſuper altare Domini.

23 Bovem & ovem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre potes, votum autem ex eis ſolvi non poteſt. D

24 Omne animal quod vel contritis, vel tu-
sis, vel sectis ablatísque testiculis est, non of-
feretis Domino, & in terra vestra hoc omnino
ne faciatis.
25 De manu alienigenæ non offeretis panes
Deo vestro, & quidquid aliud dare volueric:
quia corrupta, & maculata sunt omnia: non
suscipietis ea.
26 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:
27 Bos, ovis, & capra, cùm genita fuerint, se-
ptem diebus erunt sub ubere matris suæ: die au-
tem octavo, & deinceps offerri poterunt Dño.
28 Sive illa bos, sive ovis, non immolabun-
tur una die cum fœtibus suis.
29 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum
actione Domino, ut possit esse placabilis,
30 Eodem die comedetis eam, non remanebit
quidquam in manè alterius diei. ego Dominus.
31 Custodite mandata mea, & facite ea. ego
Dominus.
32 Ne polluatis nomen meum sanctum, ut
sanctificer in medio filiorum Israël. Ego Domi-
nus qui sanctifico vos,
33 Et eduxi de Terra Ægypti, ut essem vo-
bis in Deum. ego Dominus.

Caput XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paschæ, Primitiarum, Hebdemadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum, & quibus ritibus peragi debeant.

A 1 Locutúsque est Dominus ad Moysen,
dicens:
2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Hæ
sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas:
3 Sex diebus facietis opus: dies septimus,
quia sabbati requies est, vocabitur sanctus. om-
ne opus non facietis in eo. sabbatum Domini
est in cunctis habitationibus vestris.
4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas
celebrare debetis temporibus suis.
* 5 * Mense primo, quartadecima die mensis
Exod. ad vesperum, Phase Domini est:
12. c.
18. 6 Et quintadecima die mensis hujus, so-
Num. lemnitas azymorum Domini est. Septem die-
28. c. bus azyma comedetis.
16.
7 Dies primus erit vobis celeberrimus, san-
ctúsque: omne opus servile non facietis in eo:
B 8 Sed offeretis sacrificium in igne Dño septem
diebus. dies autem septimus erit celebrior &
sanctior, nullúmque servile opus facietis in eo.
9 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:
10 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Cùm
ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, &
messueritis segetem, feretis manipulos spica-
rum, primitias messis vestræ, ad sacerdotem:
11 Qui elevabit fasciculum coram Domino,
ut acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbati,
& sanctificabit illum:
12 Atque in eodem die quo manipulus con-
secratur, cædetur agnus immaculatus, annicu-
lus in holocaustum Domini.
13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ
decimæ similæ conspersæ oleo in incensum
Domini, odorémque suavissimum: liba quo-
que vini, quarta pars hin.
14 Panem, & polentam, & pultes non come- C
detis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex
ea Deo vestro. Præceptum est sempiternum in
generationibus, cunctísque habitaculis vestris.
15 * Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, *
in quo obtulistis manipulum primitiarum, se- Deut.
ptem hebdomadas plenas, 16. b.
16 Usque ad alteram diem expletionis heb- 9.
domadæ septimæ, id est, quinquaginta dies:
& sic offeretis sacrificium novum Domino
17 Ex omnibus habitaculis vestris, panes pri-
mitiarum duos de duabus decimis similæ fer-
mentatæ, quos coquetis in primitias Domini.
18 Offeretísque cum panibus septem agnos
immaculatos anniculos, & vitulum de armen-
to unum, & arietes duos, & erunt in holocau-
stum cum libamentis suis, in odorem suavissi-
mum Domino.
19 Facietis & hircum pro peccato, duósque
agnos anniculos hostias pacificorum.
20 Cúmque elevaverit eos sacerdos cum pa- D
nibus primitiarum coram Domino, cedent in
usum ejus.
21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, at-
que sanctissimum: omne opus servile non fa-
cietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cun-
ctis habitaculis, & generationibus vestris.
22 * Postquam autem messueritis segetem * Sup.
terræ vestræ, non secabitis eam usque ad solum: 19. b.
nec remanentes spicas colligetis, sed pauperi- 9.
bus & peregrinis dimittetis eas. Ego sum Do-
minus Deus vester.
23 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:
24 * Loquere filiis Israël: Mense septimo, pri- *
ma die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, Num.
clangentibus tubis, & vocabitur sanctum: 29. a.
25 Omne opus servile non facietis in eo, & 1.
offeretis holocaustum Domino.
26 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:
27 * Decimo die mensis hujus septimi, dies * Sup.
expiationum erit celeberrimus, & vocabitur 16. f.
sanctus: affligetísque animas vestras in eo, & 20.
offeretis holocaustum Domino. Num.
29. a.
28 Omne opus servile non facietis in tem- 7.
pore diei hujus: quia dies propitiationis est, ut Ioan.
propitietur vobis Dominus Deus vester. 7. f.
37.
29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit E
die hac, peribit de populis suis:
30 Et quæ operis quippiam fecerit, delebo
eam de populo suo.
31 Nihil ergo operis facietis in eo: legiti-
mum sempiternum erit vobis in cunctis gene-
rationibus, & habitationibus vestris.
32 Sabbatum requietionis est, & affligetis
animas vestras die nono mensis: A vespera us-
que ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.
33 Et locutus est Dñs ad Moysen, dicens:
34 Loquere filiis Israël: A quintodecimo F
die mensis hujus septimi, erunt feriæ taberna-
culorum septem diebus Domino.
35 Dies primus vocabitur celeberrimus atque
sanctissimus: omne opus servile nō facietis in eo.

36 Et ſeptem diebus offeretis holocauſta
Domino. dies quoque octavus erit celeberri-
mus atque ſanctiſſimus, & offeretis holocau-
ſtum Domino: eſt enim cœtus atque collectæ:
omne opus ſervile non facietis in eo.
37 Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis
celeberrimas atque ſanctiſſimas, offeretiſque in
eis oblationes Domino, holocauſta & libamen-
ta juxta ritum uniuſcujuſque diei:
38 Exceptis ſabbatis Domini, doníſque ve-
ſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ ſponte
tribuetis Domino.
G 39 A quinto decimo ergo die menſis ſepti-
mi, quando congregaveritis omnes fructus ter-
ræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſeptem
diebus. die primo & die octavo erit ſabbatum,
id eſt, requies.
40 Sumetíſque vobis die primo fructus ar-
boris pulcherrimæ, ſpatuláſque palmarum, &
ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de tor-
rente, & lætabimini coram Dño Deo veſtro.
41 Celebrabitíſque ſolemnitatem ejus ſe-
ptem diebus per annum. legitimum ſempiter-
num erit in generationibus veſtris. Menſe ſe-
ptimo feſta celebrabitis,
42 Et habitabitis in umbraculis ſeptem die-
bus. omnis, qui de genere eſt Iſraël, manebit
in tabernaculis:
43 Ut diſcant poſteri veſtri, quod in taber-
naculis habitare fecerim filios Iſraël, cùm edu-
cerem eos de terra Ægypti. Ego Dominus
Deus veſter.
44 Locutúſque eſt Moyſes ſuper ſolemnita-
tibus Domini ad filios Iſraël.

Caput XXIV.

Ritus & tempus concinnandarum lucernarum, panum propoſitionis; pœna blaſphemorum ac talionis.

A 1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2 Præcipe filiis Iſraël, ut afferant tibi
oleum de olivis puriſſimum, ac lucidum, ad
concinnandas lucernas jugiter,
3 Extra velum teſtimonij in tabernaculo
fœderis. Ponétque eas Aaron à veſpere uſque
ad manè coram Domino, cultu ritúque perpe-
tuo in generationibus veſtris.
4 Super candelabrum mundiſſimum ponen-
tur ſemper in conſpectu Domini.
5 Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea
duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas
decimas:
B 6 Quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam
puriſſimam coram Domino ſtatues:
7 Et pones ſuper eos thus lucidiſſimum, ut
ſit panis in monimentum oblationis Domini.
8 Per ſingula ſabbata mutabuntur coram
Dño ſuſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiterno:
9 Eruntque Aaron & filiorum ejus, ut come-
dant eos in loco ſancto: quia Sanctum ſancto-
rum eſt de ſacrificiis Domini jure perpetuo.
10 Ecce autem egreſſus filius mulieris Iſraë-
litidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter
filios Iſraël, jurgatus eſt in caſtris cum viro Iſ-
raëlita.
11 Cúmque blaſphemaſſet nomen, & ma-
ledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Voca-
batur autem mater ejus Salumith, filia Dabri
de tribu Dan.)
12 Miſerúntque eum in carcerem, donec
noſſent quid juberet Dominus.
13 Qui locutus eſt ad Moyſen,
14 Dicens: Educ blaſphemum extra caſtra, C
& ponant omnes qui audierunt, manus ſuas ſu-
per caput ejus, & lapidet eũ populus univerſus:
15 Et ad filios Iſraël loqueris: Homo, qui
maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum:
16 Et qui blaſphemaverit nomen Domini,
morte moriatur, lapidibus opprimet eum om-
nis multitudo, ſive ille civis, ſive peregrinus
fuerit. Qui blaſphemaverit nomen Domini,
morte moriatur.
17 * Qui percuſſerit, & occiderit homi- *
nem, morte moriatur. Exod.
18 Qui percuſſerit animal, reddet vicarium, 21. b. 12.
id eſt, animam pro anima.
19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium
ſuorum: ſicut fecit, ſic fiet ei:
20 * Fracturam pro fractura, oculum pro D
oculo, dentem pro dente reſtituet. qualem in- *
flixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur. Exod
21 Qui percuſſerit jumentum, reddet aliud. 21. e. 24.
Qui percuſſerit hominem, punietur. Deut.
22 Æquum judicium ſit inter vos, ſive pe- 19 d. 21.
regrinus, ſive civis peccaverit: quia ego ſum Mat.
Dominus Deus veſter. 5 f. 38.
23 Locutúſque eſt Moyſes ad filios Iſraël:
& eduxerunt eum, qui blaſphemaverat, extra
caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Fecerúntque
filij Iſraël ſicut præceperat Dominus Moyſi.

Caput XXV.

Septimi, id eſt, Sabbatici, & quinquageſimi anni, id eſt, Iubilæi lex: non ſumenda à fratribus uſura, nec ipſi ſervitute perpetua opprimendi ſunt, ſed magis ab advenis potentibus redimendi.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen in A
monte Sinaï, dicens:
2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Quan-
do ingreſſi fueritis terram quam ego dabo vo-
bis, ſabbatizes ſabbatum Domino.
3 * Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis *
putabis vineam tuam, colligéſque fructus ejus: Exod
4 Septimo autem anno ſabbatum erit terræ, 23. b. 10.
requietionis Domini: agrum non ſeres, & vi-
neam non putabis.
5 Quæ ſponte gignet humus, non metes: &
uvas primitiarum tuarum non colliges quaſi
vindemiam: annus enim requietionis terræ eſt:
6 Sed erunt vobis in cibum, tibi & ſervo
tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advenæ qui
peregrinantur apud te:
7 Jumentis tuis & pecoribus, omnia quæ
naſcuntur, præbebunt cibum.
8 Numerabis quoque tibi ſeptem hebdoma-
das annorum, id eſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul
faciunt annos quadraginta novem.
9 Et clanges buccina menſe ſeptimo, deci-
ma die menſis, propitiationis tempore in uni-
verſa terra veſtra.

10 Sanctificabísque annum quinquagesi-
B mum, & vocabis remissionem cunctis habita-
toribus terræ tuæ: ipse est enim jubileus. Re-
vertetur homo ad possessionem suam, & unus-
quisque redict ad familiam pristinam:

11 Quia jubileus est & quinquagesimus an-
nus. Non seretis, neque metetis sponte in agro
nascentia, & primitias vindemiæ non colligetis,

12 Ob sanctificationem jubilei, sed statim
oblata comederis.

13 Anno jubilei redient omnes ad possessio-
nes suas.

14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel
emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed jux-
ta numerum annorum jubilei emes ab eo,

15 Et juxta supputationem frugum vendet
tibi.

16 Quantò plures anni remanserint post ju-
bileum, tantò crescet & pretium: & quantò mi-
nus temporis numeraveris, tantò minoris & em-
ptio constabit. tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules vestros, sed
timeat unusquisque Deum suum, quia ego
Dominus Deus vester.

C 18 Facite præcepta mea, & judicia custodi-
te, & implete ea, ut habitare possitis in terra
absque ullo pavore,

19 Et gignat vobis humus fructus suos, qui-
bus vescamini usque ad saturitatem, nullius
impetum formidantes.

20 Quòd si dixeritis: Quid comedemus an-
no septimo, si non severimus, neque collegeri-
mus fruges nostras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno
sexto, & faciet fructus trium annorum:

22 Seretísque anno octavo, & comedetis
veteres fruges usque ad nonum annum: donec
nova nascantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum:
quia mea est, & vos advenæ & coloni mei estis.

24 Unde cuncta regio possessionis vestræ
sub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit pos-
sessiunculam suam, & voluerit propinquus ejus,
potest redimere quod ille vendiderat.

26 Sin autem non habuerit proximum, &
ipse pretium ad redimendum potuerit invenire,

D 27 Computabuntur fructus ex eo tempore
quo vendidit: & quod reliquum est, reddet
emptori, sícque recipiet possessionem suam.

28 Quòd si non invenerit manus ejus ut red-
dat pretium, habebit emptor quod emerat, us-
que ad annum jubileum. In ipso enim omnis
venditio redibit ad dominum & ad possesso-
rem pristinum.

29 Qui vendiderit domum intra urbis mu-
ros, habebit licentiam redimendi, donec unus
impleatur annus.

30 Si non redemerit, & anni circulus fue-
rit evolutus, emptor possidebit eam, & posteri
ejus in perpetuum, & redimi non poterit etiam
in jubileo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ mu-
ros non habet, agrorum jure vendetur, si antè
redempta non fuerit, in jubileo revertetur ad
dominum.

32 Ædes Levitarum, quæ in urbibus sunt,
semper possunt redimi:

33 Si redemptæ non fuerint, in jubileo re- E
vertentur ad dominos, quia domus urbium Le-
vitarũ pro possessionibus sunt inter filios Israël.

34 Suburbana autem eorum non veneant,
quia possessio sempiterna est.

35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infir-
mus manu, & susceperis eum quasi advenam
& peregrinum, & vixerit tecum,

36 Ne accipias usuras ab eo, nec amplius
quàm dedisti. Time Deum tuum, ut vivere
possit frater tuus apud te.

37 Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram,
& frugum superabundantiam non exiges.

38 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi F
vos de Terra Ægypti, ut darem vobis Terram
Chanaan, & essem vester Deus.

39 Si paupertate compulsus vendiderit se
tibi frater tuus, non eum opprimes servitute
famulorum,

40 Sed quasi mercenarius & colonus erit:
usque ad annum jubileum operabitur apud te.

41 Et posteà egredietur cum liberis suis, &
revertetur ad cognationem & ad possessionem
patrum suorum,

42 Mei enim servi sunt, & ego eduxi eos de
Terra Ægypti: non veneant conditione servorũ.

43 Ne affligas eum per potentiam, sed me-
tuito Deum tuum.

44 Servus & ancilla sint vobis de nationibus
quæ in circuitu vestro sunt.

45 Et de advenis qui peregrinantur apud
vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra,
hos habebitis famulos:

46 Et hereditario jure transmittetis ad poste-
ros, ac possidebitis in æternum. fratres autem
vestros filios Israël ne opprimatis per potentiam.

47 Si invaluerit apud vos manus advenæ at- G
que peregrini, & attenuatus frater tuus vendi-
derit se ei, aut cuiquam de stirpe ejus:

48 Post venditionem potest redimi. Qui vo-
luerit ex fratribus suis, redimet eum,

49 Et patruus, & patruelis, & consanguineus,
& affinis. Sin autem & ipse potuerit, redimet se,

50 Supputatis dumtaxat annis à tempore ven-
ditionis suæ usque ad annum jubileum: & pe-
cunia, qua venditus fuerat, juxta annorum nu-
merum & rationem mercenarij supputata.

51 Si plures fuerint anni qui remanent usque
ad jubileum, secundùm hos reddet & pretium.

52 Si pauci, ponet rationem cum eo juxta
annorum numerum, & reddet emptori quod
reliquum est annorum,

53 Quibus antè servivit mercedibus imputa-
tis: non affliget eum violenter in conspectu tuo.

54 Quod si per hæc redimi non potuerit,
anno jubileo egredietur cum liberis suis.

55 Mei enim sunt servi, filij Israël, quos
eduxi de terra Ægypti.

CAPUT XXVI.

Dei præcepta servantibus bona promittuntur, non servantibus verò plurima mala.

A 1 EGo Dominus Deus vester: * Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. ego enim sum Dominus Deus vester.

* Exod. 20. a. 4. Deut. 5. a. 8. Psal. 96. b. 7.

2 Custodite sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum. ego Dominus.

* Deut. 28. a. 1.

3 * Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis,

4 Et terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra:

B 6 Dabo pacem in finibus vestris, dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam malas bestias: & gladius non transibit terminos vestros.

7 Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis,

8 Persequentur quinque de vestris centum alienos: & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro.

9 Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum.

10 Comedetis vetustissima veterum, & vetera novis supervenientibus projicietis.

11 Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abjiciet vos anima mea.

* 2. Cor. 6. d. 16.

12 * Ambulabo inter vos, & ero Deus vester, vósque eritis populus meus.

13 Egò Dominus Deus vester: qui eduxi vos de Terra Ægyptiorum, ne serviretis eis, & qui confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti:

* Deut. 28. b. 15. Thr. 2. f. 17. Malac. 2. a. 2.

14 * Quòd si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea,

15 Si spreveritis leges meas, & judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quæ à me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum:

16 Ego quoque hæc faciam vobis: Visitabo
C vos velociter in egestate & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras. Frustrà seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur.

17 Ponam faciē meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subjiciemini his qui oderunt vos, fugietis, nemine persequente.

18 Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra,

19 Et conteram superbiam duritiæ vestræ. Dabóque vobis cælum desuper sicut ferrum, & terram æneam.

20 Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec D
volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra:

22 Immittámque in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ.

23 Quòd si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi:

24 Ego quoque contra vos adversus incedam, & percutiam vos septies propter peccata vestra.

25 Inducámque super vos gladium ultorem fœderis mei. Cúmque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, & trademini in manibus hostium.

26 Postquam confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comederis, & non saturabimini.

27 Sin autem nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me:

28 Et ego incedam adversus vos in furore E
contrario, & corripiam vos septem plagis propter peccata vestra,

29 Ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum & filiarum vestrarum,

30 Destruam excelsa vestra, & simulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, & abominabitur vos anima mea,

31 In tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciam Sanctuaria vestra, nec recipiam ultrà odorem suavissimum.

32 Disperdámque terram vestram, & stupebunt super ea inimici vestri, cùm habitatores illius fuerint.

33 Vos autem dispergam in Gentes, & evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, & civitates vestræ dirutæ.

34 Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis

35 In terra hostili, sabbatizabit, & requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eò quod non requieverit in sabbatis vestris, quando habitabatis in ea.

36 Et qui de vobis remanserint, dabo pavo- F
rem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente,

37 Et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrûm inimicis audebit resistere.

38 Peribitis inter Gentes, & hostilis vos terra consumet.

39 Quòd si & de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, & propter peccata patrum suorum & sua affligentur:

40 Donec confiteantur iniquitates suas, & majorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, & ambulaverunt ex adverso mihi.

41 Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis.

42 Et

G 42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, Iſaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero:

43 Quæ cùm relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos. Ipſi verò rogabunt pro peccatis ſuis, eò quòd abjecerint judicia mea, & leges meas deſpexerint.

44 Et tamen etiam cùm eſſent in terra hoſtili, non penitus abjeci eos, neque ſic deſpexi ut conſumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim ſum Dominus Deus eorum,

45 Et recordabor fœderis mei priſtini, quando eduxi eos de Terra Ægypti in conſpectu Gentium, ut eſſem Deus eorum, ego Dominus. Hæc ſunt judicia atque præcepta & leges, quas dedit Dominus inter ſe & filios Iſraël in monte Sinaï per manum Moyſi.

CAPUT XXVII.

Variæ ſanciuntur leges de votis ſeu rebus per votum oblatis Deo; & de illorum ac decimarum perſolutione.

A

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Homo qui votum fecerit, & ſpoponderit Deo animam ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium.

3 Si fuerit maſculus à vigeſimo anno uſque ad ſexageſimum annum, dabit quinquaginta ſiclos argenti ad menſuram Sanctuarij:

4 Si mulier, triginta.

5 A quinto autem anno uſque ad vigeſimum, maſculus dabit viginti ſiclos: fœmina decem.

6 Ab uno menſe uſque ad annum quintum, pro maſculo dabuntur quinque ſicli: pro fœmina, tres.

7 Sexagenarius & ultrà maſculus dabit quindecim ſiclos: fœmina decem.

8 Si pauper fuerit, & æſtimationem reddere non valebit, ſtabit coram ſacerdote: & quantum ille æſtimaverit, & viderit eum poſſe reddere, tantum dabit.

9 Animal autem quod immolari poteſt Domino, ſi quis voverit, ſanctum erit,

10 Et mutari non poterit, id eſt, nec melius malo, nec pejus bono. quòd ſi mutaverit: & ipſum quod mutatum eſt, & illud pro quo
B mutatum eſt, conſecratum erit Domino.

11 Animal immundum, quod immolari Domino non poteſt, ſi quis voverit, adducetur ante ſacerdotem.

12 Qui judicans utrùm bonum an malum ſit, ſtatuet pretium.

13 Quod ſi dare voluerit is qui offert, addet ſupra æſtimationem quintam partem.

14 Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino, conſiderabit eam ſacerdos utrùm bona an mala ſit, & juxta pretium, quod ab eo fuerit conſtitutum, venumdabitur:

15 Sin autem ille qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æſtimationis ſupra, & habebit domum.

16 Quòd ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecraverit Domino: juxta menſuram ſementis æſtimabitur pretium. ſi triginta modiis hordei ſeritur terra, quinquaginta ſiclis venumdetur argenti.

17 Si ſtatim ab anno incipientis jubilei voverit agrum, quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur.

18 Sin autem poſt aliquantum temporis: ſupputabit ſacerdos pecuniam juxta annorum, qui reliqui ſunt, numerum uſque ad jubileum, & detrahetur ex pretio.

19 Quòd ſi voluerit redimere agrum ille qui C
voverat, addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit eum.

20 Sin autem noluerit redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit:

21 Quia cùm jubilei venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet ſacerdotum.

22 Si ager emptus eſt, & non de poſſeſſione majorum ſanctificatus fuerit Domino,

23 Supputabit ſacerdos juxta annorum numerum uſque ad jubileum, pretium: & dabit ille qui voverat eum, Domino.

24 In Jubileo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in ſorte poſſeſſionis ſuæ.

25 Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij ponderabitur. * Siclus viginti obolos habet. a

26 Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo ſanctificare poterit & vovere: ſive bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt. Exod. 30. b. 13. Num. 3. g. 47. Ezechiel. 45. d. 12.

27 Quòd ſi immundum eſt animal, redimet qui obtulit, juxta æſtimationem tuam, & addet quintam partem pretij. ſi redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque à te fuerit æſtimatum.

D

28 Omne quod Dño conſecratur, ſive homo fuerit, ſive animal, ſive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit Domino.

29 Et omnis conſecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, ſed morte morietur.

30 Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.

31 Si quis autem voluerit redimere decimas ſuas, addet quintam partem earum.

32 Omnium decimarum bovis & ovis & capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt, quidquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino.

33 Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur. ſi quis mutaverit: & quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.

34 Hæc ſunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moyſi ad filios Iſraël in monte Sinaï.

LIBER NUMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPUT PRIMUM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filij Levi ad deferendum tabernaculum instituuntur.

A 1 LOcutúsque est Dominus ad Moysen in deserto Sinaï in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens:

2 * Tollite summam universæ congregationis filiorum Israël per cognationes & domos suas, & nomina singulorum, quidquid sexus est masculini

Exod. 30. b. 12.

3 A vigesimo anno & supra, omnium virorum fortium ex Israël, & numerabitis eos per turmas suas, tu & Aaron.

4 Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis,

B 5 Quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur.

6 De Simeon, Salamiel filius Surisaddai.

7 De Juda, Nahasson filius Aminadab.

8 De Issachar, Nathanael filius Suar.

9 De Zabulon, Eliab filius Helon.

10 Filiorum autem Joseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud, de Manasse, Gamaliel filius Phadassur.

11 De Benjamin, Abidan filius Gedeonis.

12 De Dan, Ahiezer filius Amisaddai.

13 De Aser, Phegiel filius Ochran.

14 De Gad, Eliasaph filius Duel.

15 De Nephthali, Ahira filius Enan.

16 Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas, & capita exercitus Israël:

17 Quos tulerunt Moyses & Aaron cum omni vulgi multitudine:

C 18 Et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina singulorum à vigesimo anno & supra,

19 Sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinaï.

20 De Ruben primogenito Israëlis per generationes & familias ac domos suas, & nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini à vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum,

21 Quadraginta sex millia quingenti.

22 De filiis Simeon per generationes ac familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina & capita singulorum, omne quod sexus est masculini à vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum,

23 Quinquaginta novem millia trecenti.

24 De filiis Gad per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à viginti annis & supra, omnes qui ad bella procederent,

25 Quadraginta quinque millia sexcenti D
quinquaginta.

26 De filiis Juda per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno & supra omnes qui poterant ad bella procedere,

27 Recensiti sunt septuaginta quatuor millia sexcenti.

28 De filiis Issachar, per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui ad bella procederent,

29 Recensiti sunt quinquaginta quatuor millia quadringenti.

30 De filiis Zabulon per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

31 Quinquaginta septem millia quadrin- E
genti.

32 De filiis Joseph, filiorum Ephraim per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere.

33 Quadraginta millia quingenti.

34 Porrò filiorum Manasse per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à viginti annis & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

35 Triginta duo millia ducenti.

36 De filiis Benjamin per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

37 Triginta quinque millia quadringenti.

38 De filiis Dan per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

39 Sexaginta duo millia septingenti.

40 De filiis Aser per generationes & familias F
ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

41 Quadraginta millia & mille quingenti.

42 De filiis Nephthali per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

43 Quinquaginta tria millia quadringenti.
44 Hi sunt, quos numeraverunt Moyses
& Aaron, & duodecim principes Israël, sin-
gulos per domos cognationum suarum.
45 Fueruntque omnis numerus filiorum
Israël per domos & familias suas à vigesimo an-
no & supra, qui poterant ad bella procedere,
46 Sexcenta tria millia virorum quingenti
quinquaginta.
47 Levitæ autem in tribu familiarum sua-
rum non sunt numerati cum eis.
G 48 Locutúsque est Dominus ad Moysen,
dicens:
49 Tribum Levi noli numerare, neque po-
nes summam eorum cum filiis Israël:
50 Sed constitue eos super tabernaculum te-
stimonij & cuncta vasa ejus, & quidquid ad
ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernacu-
lum & omnia utensilia ejus: & erunt in mini-
sterio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.
51 Cùm proficiscendum fuerit, deponent
Levitæ tabernaculum: cùm castrametandum,
erigent, quisquis externorum accesserit, oc-
cidetur.
52 Metabuntur autem castra filij Israël
unusquisque per turmas & cuneos atque exer-
citum suum.
53 Porrò Levitæ per gyrum tabernaculi fi-
gent tentoria, ne fiat indignatio super multitu-
dinem filiorum Israël, & excubabunt in custo-
diis tabernaculi testimonij.
54 Fecerunt ergo filij Israël juxta omnia
quæ præceperat Dominus Moysi.

Caput II.

*Quæ tribus circa tabernaculum in 4 acies ad quam-
vis mundi plagam ordinentur, recensitis familiarum
principibus.*

A 1 Locutúsque est Dominus ad Moysen &
Aaron, dicens:
2 Singuli per turmas, signa, atque vexilla, &
domos cognationum suarum, castrametabun-
tur filij Israël, per gyrum tabernaculi fœderis.
3 Ad Orientem Judas figet tentoria per tur-
mas exercitus sui: eritque princeps filiorum
ejus Nahasson filius Aminadab,
4 Et omnis de stirpe ejus summa pugnan-
tium, septuaginta quatuor millia sexcenti.
5 Juxta eum castrametati sunt de tribu Issa-
char, quorũ princeps fuit Nathanaël filius Suar.
6 Et omnis numerus pugnatorum ejus, quin-
quaginta quatuor millia quadringenti.
7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius
Helon.
8 Omnis de stirpe ejus exercitus pugnato-
rum, quinquaginta septem millia quadringenti.
9 Universi qui in castris Judæ annumerati sunt,
fuerunt centum octoginta sex millia quadrin-
genti: & per turmas suas primi egredientur.
B 10 In castris filiorum Ruben ad meridianam
plagam erit princeps Elisur filius Sedeur:
11 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui
numerati sunt, quadraginta sex millia quingenti.
12 Juxta eum castrametati sunt de tribu Si-
meon: quorum princeps fuit Salamiel filius
Surisaddai.
13 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus
qui numerati sunt, quinquaginta novem millia
trecenti.
14 In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius
Duel.
15 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus
qui numerati sunt, quadraginta quinque millia
sexcenti quinquaginta.
16 Omnes qui recensiti sunt in castris Ru-
ben, centum quinquaginta millia & mille qua-
dringenti quinquaginta per turmas suas: in
secundo loco proficiscentur.
17 Levabitur autem tabernaculum testimo-
nij per officia Levitarum & turmas eorum, quo-
modo erigetur, ita & deponetur. Singuli per
loca & ordines suos proficiscentur.
18 Ad occidentalem plagam erunt castra C
filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisa-
ma filius Ammiud.
19 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui
numerati sunt, quadraginta millia quingenti.
20 Et cum eis tribus filiorum Manasse, quo-
rum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur.
21 Cunctúsque exercitus pugnatorum ejus,
qui numerati sunt, triginta duo millia ducenti.
22 In tribu filiorum Benjamin princeps fuit
Abidan filius Gedeonis.
23 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus
qui recensiti sunt, triginta quinque millia qua-
dringenti.
24 Omnes qui numerati sunt in castris
Ephraim, centum octo millia centum per tur-
mas suas: tertij proficiscentur.
25 Ad Aquilonis partem castrametati sunt
filij Dan: quorum princeps fuit Ahieser filius
Ammisaddai.
26 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui
numerati sunt, sexaginta duo millia septingenti.
27 Juxta eum fixere tentoria de tribu Aser: D
quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.
28 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui
numerati sunt, quadraginta millia & mille
quingenti.
29 De tribu filiorum Nephthali princeps
fuit Ahira filius Enan.
30 Cunctus exercitus pugnatorum ejus,
quinquaginta tria millia quadringenti.
31 Omnes qui numerati sunt in castris Dan,
fuerunt centum quinquaginta septem millia
sexcenti: & novissimi proficiscentur.
32 Hic numerus filiorum Israël, per domos
cognationum suarum & turmas divisi exercitus,
sexcenta tria millia quingenti quinquaginta.
33 Levitæ autem non sunt numerati inter
filios Israël: sic enim præceperat Dñs Moysi.
34 Feceruntque filij Israël juxta omnia quæ
mandaverat Dominus. Castrametati sunt per
turmas suas, & profecti per familias ac domos
patrum suorum.

CAPUT III.

Levitæ in tabernaculi ministerium assumpti numerantur, cum suis principibus ac ministeriis, & loco primogenitorum Israël suscipiuntur, reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

A 1 HÆ sunt generationes Aaron & Moysi, in die qua locutus est Dominus ad Moysen in monte Sinaï.

2 * Et hæc nomina filiorum Aaron: primo-
a Exod. genitus ejus Nadab, deinde Abiu & Eleazar,
6. d. & Ithamar.
23.

3 Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, & quorum repletæ & consecratæ manus ut sacerdotio fungerentur.

*Lev. 4 * Mortui sunt enim Nadab & Abiu, cùm
10. a. offerrent ignem alienum in conspectu Domini
1.2. 1.Par. in deserto Sinaï, absque liberis: functíque sunt
24. a. sacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron
2. patre suo.

5 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

6 Applica tribum Levi, & fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei, & excubent,

7 Et observent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonij.

8 Et custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus.

9 Dabísque dono Levitas

B 10 Aaron & filiis ejus, quibus traditi sunt à filiis Israël. Aaron autem & filios ejus constitues super cultum sacerdotij. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.

11 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

12 Ego tuli Levitas à filiis Israël pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israël, erúntque Levitæ mei.

13 * Meum est enim omne primogenitum:
Exod. ex quo percussi primogenitos in Terra Ægy-
13. a. pti: sanctificavi mihi quidquid primum nas-
2. Inf. 8. citur in Israël ab homine usque ad pecus, mei
c. 16. sunt: ego Dominus.

14 Locutúsque est Dominus ad Moysen in deserto Sinaï, dicens:

C 15 Numera filios Levi per domos patrum suorum & familias, omnem masculum ab uno mense & supra.

16 Numeravit Moyses, ut præceperat Dñs.

a Exod. 17 * Et inventi sunt filij Levi per nomina
6. e. sua, Gerson & Caath & Merari.
16. 18 Filij Gerson: Lebni & Semei.

19 Filij Caath: Amram & Jesaar, Hebron & Oziel.

20 Filij Merari: Moholi & Musi.

21 De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica:

22 Quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense & supra, septem millia quingenti.

23 Hi post tabernaculum metabuntur ad Occidentem,

24 Sub principe Eliasaph filio Lael.

25 Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis,

D 26 Ipsum tabernaculum & operimentum ejus, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas atrij: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrij tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi & omnia utensilia ejus.

27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas & Jesaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarum recensitæ per nomina sua:

28 Omnes generis masculini ab uno mense & supra octo millia sexcenti habebunt excubias Sanctuarij,

29 Et castrametabuntur ad meridianam plagam.

30 Princépsque eorum erit Elisaphan filius Oziel:

31 Et custodient arcam, mensámque & can- E
delabrum, altaria & vasa Sanctuarij, in quibus ministratur, & velum, cunctámque hujuscemodi supellectilem.

32 Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ Sanctuarij.

33 At verò de Merari erunt populi Moholitæ & Musitæ recensiti per nomina sua:

34 Omnes generis masculini ab uno mense & supra, sex millia ducenti.

35 Princeps eorum Suriel filius Abihaiel: in plaga septemtrionali castrametabuntur.

36 Erunt sub custodia eorum tabulæ tabernaculi & vectes, & columnæ ac bases earum, & omnia quæ ad cultum hujuscemodi pertinent:

37 Columnæque atrij per circuitum cum basibus suis, & paxilli cum funibus.

38 Castrametabuntur ante tabernaculum F
fœderis, id est ad orientalem plagam, Moyses & Aaron cum filiis suis, habentes custodiam Sanctuarij in medio filiorum Israël. quisquis alienus accesserit, morietur.

39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyses & Aaron juxta præceptum Domini per familias suas in genere masculino à mense uno & supra, fuerunt viginti duo millia.

40 Et ait Dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israël ab uno mense & supra, & habebis summam eorum.

41 Tolléque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israël, ego sum Dominus: & pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israël.

42 Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israël.

43 Et fuerunt masculi per nomina sua, à G
mense uno & supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.

44 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israël, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, erúntque Levitæ mei. ego sum Dominus.

46 In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israël,

47 Accipies quinque siclos per singula ca-

M 2 pita

pita ad mensuram Sanctuarij. * Siclus habet
* Exod. viginti obolos.
30. b. 48 Dabísque pecuniam Aaron & filiis ejus,
13. Lev. pretium eorum qui supra sunt.
27. c. 49 Tulit igitur Moyses pecuniam eorum qui
25. Infr. fuerant ampliùs, & quos redemerant à Levitis
18. 50 Pro primogenitis filiorum Israël, mille
c. 16. trecentorum sexaginta quinque siclorum juxta
Ezechiel. pondus Sanctuarij,
45. d. 51 Et dedit eam Aaron & filiis ejus juxta
12. verbum quod præceperat sibi Dominus.

Caput IV.

Ritus & officia Levitarum juxta cujusque familiam distribuuntur.

A 1 Locutúsque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos & familias suas,

3 A trigesimo anno & supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur ut stent & ministrent in tabernaculo fœderis.

4 Hic est cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum sanctorum

5 Ingredientur Aaron & filij ejus, quando movenda sunt castra, & deponent velum quod pendet ante fores, involvéntque eo arcam testimonij,

6 Et operient rursum velamine ianthinarum pellium, extendéntque desuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vectes.

7 Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & crateras ad liba fundenda: panes semper in ea erunt:

8 Extendéntque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento ianthinarum pellium, & inducent vectes.

9 Sument & pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis & forcipibus suis & emunctoriis & cunctis vasis olei, quæ ad concinnandas lucernas necessaria sunt:

10 Et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium, & inducent vectes.

B 11 Nec non & altare aureum involvent hyacinthino vestimento, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducéntque vectes.

12 Omnia vasa, quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducéntque vectes.

13 Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo vestimento,

14 Ponéntque cum eo omnia vasa, quibus in ministerio ejus utuntur, id est ignium receptacula, fuscinulas ac tridentes, uncinos & batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ianthinarum pellium, & inducent vectes.

15 Cúmque involverint Aaron & filij ejus
Sanctuarium & omnia vasa ejus in commotio-
* 1. ne castrorum, tunc intrabunt * filij Caath ut
Par. portent involuta: & non tangent vasa San-
15. b. ctuarij, ne moriantur. Ista sunt onera filio-
15. rum Caath in tabernaculo fœderis:

16 Super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compositionis incensum, & sacrificium, quod semper offertur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniúmque vasorum, quæ in Sanctuario sunt.

17 Locutúsque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

18 Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19 Sed hoc facite eis, ut vivant, & non moriantur, si tetigerint Sancta sanctorum. Aaron & filij ejus intrabunt, ipsíque disponent opera singulorum, & divident quid portare quis debeat.

20 Alij nulla curiositate videant quæ sunt in Sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur.

21 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

22 Tolle summam etiam filiorum Gerson C
per domos ac familias & cognationes suas.

23 A triginta annis & supra, usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur & ministrant in tabernaculo fœderis.

24 Hoc est officium familiæ Gersonitarum,

25 Ut portent cortinas tabernaculi & tectum fœderis operimentum aliud, & super omnia velamen ianthinum tentoriúmque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis,

26 Cortinas atrij, & velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent, funiculos, & vasa ministerij,

27 Jubente Aaron & filiis ejus, portabunt filij Gerson: & scient singuli cui debeant oneri mancipari.

28 Hic est cultus familiæ Gersonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque sub manu Ithamar filij Aaron sacerdotis.

29 Filios quoque Merari per familias & domos patrum suorum recensebis,

30 A triginta annis, & supra, usque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium ministerij sui & cultum fœderis testimonij.

31 Hæc sunt onera eorum: portabunt tabulas tabernaculi & vectes ejus, columnas ac bases earum,

32 Columnas quoque atrij per circuitum cum basibus & paxillis & funibus suis. Omnia vasa & supellectilem ad numerum accipient, sicque portabunt.

33 Hoc est officium familiæ Meraritarum D
& ministerium in tabernaculo fœderis: eruntque sub manu Ithamar filij Aaron sacerdotis.

34 Recensuerunt igitur Moyses & Aaron & principes synagogæ filios Caath per cognationes & domos patrum suorum,

35 A triginta annis & supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi fœderis:

36 Et inventi sunt duo millia septingenti quinquaginta.

37 Hic

37 Hic est numerus populi Caath qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyses & Aaron juxta sermonem Domini per manum Moysi.

38 Numerati sunt & filij Gerson per cognationes & domos patrum suorum,

39 A triginta annis & supra, usque ad quinquagesimum annum, omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo fœderis:

40 Et inventi sunt duo millia sexcenti triginta.

41 Hic est populus Gersonitarum, quos numeraverût Moyses & Aaron juxta verbum Dñi.

42 Numerati sunt & filij Merari per cognationes & domos patrum suorum,

43 A triginta annis & supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44 Et inventi sunt tria millia ducenti.

45 Hic est numerus filiorum Merari, quos recensuerunt Moyses & Aaron juxta imperium Domini per manum Moysi.

46 Omnes qui recensiti sunt de Levitis, & quos recenseri fecit ad nomen Moyses, & Aaron & principes Israël, per cognationes & domos patrum suorum,

47 A triginta annis & supra, usque ad annum quinquagesimum, ingredientes ad ministerium tabernaculi, & onera portanda,

48 Fuerunt simul octo millia quingenti octoginta.

49 Juxta verbum Domini recensuit eos Moyses, unumquemque juxta officium & onera sua, sicut præceperat ei Dominus.

CAPUT V.

Qui immundi à castris arcendi: satisfactio transgressionis per negligentiam: de primitiis ac oblationibus, & lege zelotypiæ.

A 1 LOcutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israël, ut ejiciant de castris omnem leprosum, & qui semine fluit, pollutúsque est super mortuo:

3 Tam masculum quàm feminam ejicite de castris, ne contaminent ea cùm habitaverim vobiscum.

4 Fecerúntque ita filij Israël, & ejecerunt eos extra castra, sicut locutus erat Dominus Moysi.

5 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

6 Loquere ad filios Israël: Vir, sive mulier, cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Dñi, atque deliquerint,

7 Confitebuntur peccatum suum, & reddent ipsum caput, quintámque partem desuper, ei in quem peccaverint.

8 Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia.

9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filij Israël, ad sacerdotem pertinent:

B 10 Et quidquid in Sanctuarium offertur à singulis, & traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.

11 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

12 Loquere ad filios Israël, & dices ad eos: Vir cujus uxor erraverit, maritúmque contemnens

13 Dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro:

14 Si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur,

15 Adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & oblatio investigans adulterium.

16 Offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino.

17 Assumétque aquam sanctam in vase ficti- C
li, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam.

18 Cúmque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput ejus, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit.

19 Adjurabítque eam, & dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi.

20 Sin autem declinasti à viro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum altero viro:

21 His maledictionibus subjacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplúmque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus disrumpatur.

22 Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier, Amen, amen.

23 Scribétque sacerdos in libello ista male- D
dicta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit,

24 Et dabit ei bibere. Quas cùm exhauserit,

25 Tollet sacerdos de manu ejus sacrificium zelotypiæ, & elevabit illud coram Dño, imponétque illud super altare: ita dumtaxat ut priùs

26 Pugillum sacrificij tollat de eo quod offertur, & incendat super altare: & sic potum det mulieri aquas amarissimas.

27 Quas cùm biberit, si polluta est, & contempto viro adulterij rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.

28 Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

29 Ista est lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier à viro suo, & si polluta fuerit,

30 Maritúsque zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, & fecerit ei sacerdos juxta omnia quæ scripta sunt:

31 Maritus absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam.

CAPUT VI.

Nazaræorum consecratio & oblatio: quibusque verbis sacerdotes populo benedicant, præscribitur.

A 1 LOcutúsque est Dominus ad Moysen,
dicens:
2 Loquere ad filios Israël, & dices ad eos: Vir,
sive mulier, cùm fecerint votum ut sanctificentur,
& se voluerint Domino consecrare:
3 A vino, & omni quod inebriare potest, abstinebunt.
Acetum ex vino, & ex qualibet alia
potione, & quidquid de uva exprimitur, non
bibent: uvas recentes siccásque non comedent
4 Cunctis diebus quibus ex voto Domino
consecrantur: quidquid ex vinea esse potest,
ab uva passa usque ad acinum non comedent.
5 Omni tempore separationis suæ * novacula
Iudic. non transibit per caput ejus, usque ad com-
13. a. pletum diem quo Domino consecratur. San-
5. ctus erit, crescente cæsarie capitis ejus.
B 6 Omni tempore consecrationis suæ super
mortuum non ingredietur,
7 Nec super patris quidem & matris & fratris
sororísque funere contaminabitur, quia
consecratio Dei sui super caput ejus est.
8 Omnibus diebus separationis suæ sanctus
erit Domino.
9 Sin autem mortuus fuerit subitò quispiam
coram eo, polluetur caput consecrationis ejus:
quod radet illicò in eadem die purgationis
suæ, & rursum septima.
10 In octava autem die offeret duos turtures,
vel duos pullos columbæ sacerdoti in introitu
fœderis testimonij.
11 Faciétque sacerdos unum pro peccato,
& alterum in holocaustum, & deprecabitur
pro eo, quia peccavit super mortuo: sanctificabítque
caput ejus in die illo:
12 Et consecrabit Domino dies separationis
illius, offerens agnum anniculum pro peccato:
ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam
polluta est sanctificatio ejus.
13 Ista est lex consecrationis. Cùm dies,
quos ex voto decreverat, complebuntur: adducet
eum ad ostium tabernaculi fœderis,
C 14 Et offeret oblationem ejus, Domino, agnum
anniculum immaculatum in holocaustum,
& ovem anniculam immaculatam pro peccato,
& arietem immaculatum, hostiam pacificam,
15 Canistrum quoque panum azymorum
qui conspersi sint oleo, & lagana absque fermento
uncta oleo, ac libamina singulorum:
16 Quæ offeret sacerdos coram Domino, &
faciet tam pro peccato, quàm in holocaustum.
17 Arietem verò immolabit hostiam pacificam
Domino, offerens simul canistrum azymorum,
& libamenta quæ ex more debentur.
*Ap. 18 * Tunc radetur Nazaræus ante ostium
21. d. tabernaculi fœderis cæsarie consecrationis suæ:
24. tollétque capillos ejus, & ponet super ignem,
qui est suppositus sacrificio pacificorum.
D 19 Et armum coctum arietis, tortámque
absque fermento unam de canistro, & laganum
azymum unum, & tradet in manus nazaræi,
postquam rasum fuerit caput ejus.
20 Susceptaque rursum ab eo, elevabit in
conspectu Domini: & sanctificata sacerdotis
erunt, sicut pectusculum, quod separari jussum
est, & femur. Post hæc potest bibere nazaræus
vinum.
21 Ista est lex nazaræi, cùm voverit oblationem
suam Domino tempore consecrationis
suæ, exceptis his quæ invenerit manus ejus.
juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem
sanctificationis suæ.
22 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:
23 Loquere Aaron & filiis ejus: Sic benedicetis
filiis Israël, & dicetis eis:
24 * Benedicat tibi Dominus, & custodiat te. * Eccli.
25 Ostendat Dominus faciem suam tibi, & 36. c.
misereatur tui. 19.
26 Convertat Dominus vultum suum ad te,
& det tibi pacem.
27 Invocabúntque nomen meum super
filios Israël, & ego benedicam eis.

CAPUT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris: Dominus Moysi sanctuarium ingresso loquitur de propitiatorio.

1 FActum * est autem in die qua complevit A
Moyses tabernaculum, & erexit illud: * Exod.
unxítque & sanctificavit cum omnibus vasis 40. b.
suis, altare similiter & omnia vasa ejus. 16.
2 Obtulerunt principes Israël & capita familiarum,
qui erant per singulas tribus, præfectíque
eorum qui numerati fuerant,
3 Munera coram Domino, sex plaustra tecta
cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere
duo duces, & unum bovem singuli, obtulerúntque
ea in conspectu tabernaculi.
4 Ait autem Dominus ad Moysen:
5 Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi,
& trades ea Levitis juxta ordinem
ministerij sui.
6 Itaque cùm suscepisset Moyses plaustra &
boves, tradidit eos Levitis.
7 Duo plaustra & quatuor boves dedit filiis
Gerson, juxta id quod habebant necessarium.
8 Quatuor alia plaustra & octo boves dedit
filiis Merari, secundùm officia & cultum suum,
sub manu Ithamar filij Aaron sacerdotis.
9 Filiis autem Caath non dedit plaustra &
boves: quia in Sanctuario serviunt, & onera
propriis portant humeris.
10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem
altaris, die qua unctum est, oblationem suam
ante altare:
11 Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli B
duces per singulos dies offerant munera in dedicationem
altaris.
12 Primo die obtulit oblationem suam
Naasson filius Aminadab de tribu Juda:
13 Fuerúntque in ea, acetabulum argenteum
pondo centum triginta siclorum, phiala
argentea habens septuaginta siclos, juxta pondus
Sanctuarij, utrumque plenum simila conspersa
oleo in sacrificium.

14 Mortariolum ex decem ſiclis aureis, plenum incenſo:

15 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

16 Hircúmque pro peccato:

17 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc eſt oblatio Nahaſſon filij Aminadab.

18 Secundo die obtulit Nathanaël filius Suar, dux de tribu Iſſachar,

19 Acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

20 Mortariolum aureum habens decem ſiclos, plenum incenſo:

21 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

22 Hircúmque pro peccato:

23 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinq; agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Nathanaël filij Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

C 25 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

26 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

27 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

28 Hircúmque pro peccato:

29 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc eſt oblatio Eliab filij Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur,

31 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

32 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

33 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

34 Hircúmque pro peccato:

35 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliſur filij Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Suriſaddai,

37 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

38 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

39 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

40 Hircúmque pro peccato:

41 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Salamiel filij Suriſaddai. D

42 Die ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel,

43 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

44 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

45 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

46 Hircúmque pro peccato:

47 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliaſaph filij Duel.

48 Die ſeptimo princeps filiorum Ephraim, Eliſama filius Ammiud,

49 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

50 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

51 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

52 Hircúmque pro peccato:

53 Et in hoſtias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliſama filij Ammiud. E

54 Die octavo princeps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur,

55 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

56 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

57 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

58 Hircúmque pro peccato;

59 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filij Phadaſſur.

60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,

61 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

62 Et mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

63 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

F 64 Hircúmque pro peccato:

65 Et in hostias pacificorũ boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Abidan filij Gedeonis.

66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammisaddai,

67 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

68 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

69 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

70 Hircúmque pro peccato:

71 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahiezer filij Ammisaddai.

72 Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel filius Ochran,

73 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

74 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

75 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

76 Hircúmque pro peccato:

77 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filij Ochran.

78 Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan,

79 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum simila oleo con-
G spersa in sacrificium:

80 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

81 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

82 Hircúmque pro peccato:

83 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahira filij Enan.

84 Hæc in dedicatione altaris oblata sunt à principibus Israël, in die qua consecratum est. acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim: mortariola aurea duodecim:

85 Ita ut centum triginta siclos argenti haberet unum acetabulum, & septuaginta siclos haberet una phiala: id est, in commune vasorum omnium ex argento sicli duo millia quadringenti, pondere Sanctuarij.

86 Mortariola aurea duodecim plena incenso, denos siclos appendentia pondere Sanctuarij: id est, simul auri sicli centum viginti:

87 Bove de armento in holocaustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum: hirci duodecim pro peccato.

88 In hostias pacificorum, boves viginti quatuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est.

89 Cúmque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super arcam testimonij inter duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPUT VIII.

Candelabri & lucernarum locus, situs, materia, ac forma: atq́ue & consecratio Levitarum.

1 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens: A

2 Loquere Aaron, & dices ad eum: Cùm posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream è regione respiciant ad mensam panum propositionis, contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere debebunt.

3 Fecítque Aaron, & imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dñs Moysi.

4 Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius stipes, quàm cuncta quæ ex utroque calamorum latere nascebantur, juxta exemplum quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

5 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Tolle Levitas de medio filiorum Israël, & purificabis eos

7 Juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lu- B
strationis, & radant omnes pilos carnis suæ. Cúmque laverint vestimenta sua, & mundati fuerint,

8 Tollent bovem de armentis, & libamentum ejus similam oleo conspersam: bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato:

9 Et applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israël.

10 Cúmque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filij Israël manus suas super eos.

11 Et offeret Aaron Levitas, munus in conspectu Domini à filiis Israël, ut serviant in ministerio ejus.

12 Levitæ quoque ponent manus suas super capita boum, è quibus unum facies pro peccato, & alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis.

13 Statuésque Levitas in conspectu Aaron & filiorum ejus, & consecrabis oblatos Domino,

14 Ac separabis de medio filiorum Israël, ut C
sint mei.

15 Et posteà ingredientur tabernaculum fœderis ut serviant mihi. Sicque purificabis & consecrabis eos in oblationem Domini: quoniam dono donati sunt mihi à filiis Israël.

16 * Pro primogenitis quæ aperiunt omnem vulvam in Israël, accepi eos.

17 Mea sunt enim omnia primogenita filiorum

*Exo. 13. a. 2. Sup. 3. b. 13. Luc. 2. c. 23.

rum Iſraël, tam ex hominibus quàm ex jumentis. Ex die quo percuſſi omne primogenitum in Terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi:

18 Et tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſraël:

19 Tradidique eos dono Aaron & filiis ejus de medio populi, ut ſerviant mihi pro Iſraël in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad Sanctuarium.

D 20 Fecerúntque Moyſes & Aaron & omnis multitudo filiorum Iſraël ſuper Levitis quæ præceperat Dominus Moyſi.

21 Purificatique ſunt, & laverunt veſtimenta ſua. Elevavítque eos Aaron in conſpectu Domini, & oravit pro eis,

22 Ut purificati ingrederentur ad officia ſua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moyſi de Levitis, ita factum eſt.

23 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

24 Hæc eſt lex Levitarum: A viginti quinque annis & ſupra, ingredientur ut miniſtrent in tabernaculo fœderis.

25 Cúmque quinquageſimum annum ætatis impleverint, ſervire ceſſabunt:

26 Erúntque miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, ut cuſtodiant quæ ſibi fuerint commendata, opera autem ipſa non faciant. Sic diſpones Levitis in cuſtodiis ſuis.

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phaſe celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens per diem columna nubis, per noctem ut ſpecies ignis ducit exercitum totis 40. annis

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai, anno ſecundo poſtquam egreſſi ſunt de Terra Ægypti, menſe primo, dicens:

2 * Faciant filij Iſraël Phaſe in tempore ſuo: (* *Exod. 12. a. 3.*)

3 Quartadecima die menſis hujus ad veſperam, juxta omnes ceremonias & juſtificationes ejus.

4 Præcepítque Moyſes filiis Iſraël ut facerent Phaſe.

5 Qui fecerunt tempore ſuo: quartadecima die menſis ad veſperam, in monte Sinai. Juxta omnia quæ mandaverat Dominus Moyſi, fecerunt filij Iſraël.

6 Ecce autem quidam immundi ſuper anima hominis, qui non poterant facere Phaſe in die illo, accedentes ad Moyſen & Aaron,

B 7 Dixerunt eis: Immundi ſumus ſuper anima hominis, quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore ſuo inter filios Iſraël?

8 Quibus reſpondit Moyſes: State ut conſulam quid præcipiat Dominus de vobis.

9 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

10 Loquere filiis Iſraël: Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino

11 In menſe ſecundo, quartadecima die menſis ad veſperam: cum azymis & lactucis agreſtibus comedent illud:

12 Non relinquent ex eo quidpiam uſque manè, * & os ejus non confringent, omnem ritum Phaſe obſervabunt. (* *Exod. 12. g. 46. Ioan. 19. g. 36.*)

13 Si quis autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit.

14 Peregrinus quoque & advena ſi fuerint apud vos, facient phaſe Domino juxta ceremonias & juſtificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ quàm indigenæ. C

15 * Igitur die qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes. A veſpere autem ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſque manè. (* *Exod. 40. b. 16. d. 32. Sup. 7. a. 1.*)

16 Sic fiebat jugiter: per diem operiebat illud nubes, & per noctem quaſi ſpecies ignis.

17 Cúmque ablata fuiſſet nubes quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur filij Iſraël: & in loco ubi ſteriſſet nubes, ibi caſtrametabantur.

18 Ad imperium Domini proficiſcebantur, & ad imperium illius figebant tabernaculum. * Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſuper tabernaculum, manebant in eodem loco: (* *1. Cor. 10. a. 1.*)

19 Et ſi eveniſſet ut multo tempore maneret ſuper illud, erant filij Iſraël in excubiis Domini, & non proficiſcebantur. D

20 Quot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.

21 Si fuiſſet nubes à veſpere uſque manè, & ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet, proficiſcebantur: &, ſi poſt diem & noctem receſſiſſet, diſſipabant tentoria.

22 Si verò biduo aut uno menſe vel longiori tempore fuiſſet ſuper tabernaculum, manebant filij Iſraël in eodem loco, & non proficiſcebantur: ſtatim autem ut receſſiſſet, movebãt caſtra.

23 Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum illius proficiſcebantur, erántque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moyſi.

CAPUT X.

Jubet Deus fieri duas tubas argenteas, docetque earum uſum: quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai: orat Moyſes cognatum Hobab ut cum ipſis proficiſcatur: & verba quæ loquebatur Moyſes cum elevaretur vel deponeretur arca.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Fac tibi duas tubas argenteas ductiles quibus convocare poſſis multitudinem quando movenda ſunt caſtra.

3 Cúmque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad oſtium tabernaculi fœderis.

4 Si ſemel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Iſraël.

5 Si autem prolixior atque conciſus clangor increpuerit, movebunt caſtra primi qui ſunt ad orientalem plagam.

6 In ſecundo autem ſonitu & pari ululatu tubæ, levabunt tentoria qui habitant ad meri-

diem.

diem. & juxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem.

7 Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, & non concisè ululabunt.

8 Filij autem Aaron sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris.

B 9 Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes, qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, & erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum.

10 Si quando habebitis epulum, & dies festos, & calendas, canetis tubis super holocaustis, & pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri. ego Dominus Deus vester.

11 Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis, elevata est nubes de tabernaculo fœderis.

12 Profectique sunt filij Israël per turmas suas de deserto Sinaï, & recubuit nubes in solitudine Pharan:

13 Moveruntque castra primi juxta imperium Domini in manu Moysi.

*Sup. 1. b. 7. 14 * Filij Juda per turmas suas: quorum princeps erat Nahasson filius Aminadab.

15 In tribu filiorum Issachar fuit princeps Nathanaël filius Suar.

16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.

17 Depositúmque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filij Gerson & Merari.

18 Profectique sunt & filij Ruben, per turmas & ordinem suum: quorum princeps erat Helisur filius Sedeur.

C 19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel filius Surisaddai.

20 Porrò in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel.

21 Profectique sunt & Caathitæ portantes Sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum.

22 Moverunt castra & filij Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud.

23 In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur.

24 Et in tribu Benjamin erat dux Abidan filius Gedeonis.

25 Novissimi castrorum omnium profecti sunt filij Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.

26 In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius Ochran.

27 Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

28 Hæc sunt castra, & profectiones filiorum Israël per turmas suas quando egrediebantur.

29 Dixitque Moyses Hobab filio Raguel Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia Dominus bona promisit Israëli.

30 Cui ille respondit: Non vadam tecum, D
sed revertar in terram meam in qua natus sum.

31 Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris ductor noster.

32 Cúmque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.

33 Profecti sunt ergo de Monte Domini viam trium dierum, arcáque fœderis Dñi præcedebat eos, per dies tres providens castrorum locum.

34 Nubes quoque Domini super eos erat per diem cùm incederent.

35 Cúmque elevaretur arca, dicebat Moyses: * Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua. *Ps. 67. a. 2.

36 Cùm autem deponeretur, aiebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israël.

Caput XI.

Murmurant Hebræi primum ex defatigatione: dein petunt carnes, cepas, ollas Ægypti: turbatoque Moysi spiritu, Deus illius onus in septuaginta seniores partitur, qui omnes prophetant; dantur coturnices, punitúrque populus propter carnium concupiscentiam

1 Interea ortum est * murmur populi, quasi A
dolentium pro labore, contra Dominum. *Ps.
Quod cùm audisset Dominus, iratus est. Et 77. c. 19.
* accensus in eos ignis Domini devoravit ex- 1. Cor.
tremam castrorum partem. 10. c. 10

2 Cúmque clamasset populus ad Moysen, ora- *Ps.
vit Moyses ad Dominum, & absorptus est ignis. 77. c.

3 Vocavitque nomen loci illius, Incensio: eò 21.
quòd incensus fuisset contra eos ignis Domini.

4 Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravit desiderio, sedens & flens, junctis sibi pariter filiis Israël, & ait:
* Quis dabit nobis ad vescendum carnes?

5 Recordamur piscium quos comedebamus 1. Cor.
in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cu- 10. a. 3.
cumeres, & pepones, porríque & cepe, & allia. B

6 Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.

7 * Erat autem Man quasi semen coriandri,
coloris bdellij. Exod.

8 Circuibatque populus, & colligens illud, 16. d. 14
frangebat mola, sive terebat in mortario, co- Psal.
quens in olla, & faciens ex eo tortulas saporis 77. c. 24.
quasi panis oleati. Sap.

9 Cúmque descenderet nocte super castra 16 c.
ros, descendebat pariter & Man. 20.

10 Audivit ergo Moyses flentem populum Joan.
per familias, singulos per ostia tentorij sui. Ira- 6 d. 31.
túsque est furor Domini valdè: sed & Moysi intoleranda res visa est.

11 Et ait ad Dominum: Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te: & cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?

12 Numquid ego concepi omnem hanc
multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: C
Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram, pro qua jurasti patribus eorum?

13 Unde

13 Unde mihi carnes ut dem tantæ multitudini? flent contra me, dicentes: Da nobis carnes ut comedamus.

14 Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum, quia gravis eſt mihi.

15 Sin aliter tibi videtur, obſecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.

16 Et dixit Dominus ad Moyſen: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos tu noſti quòd ſenes populi ſint ac magiſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, faciéſque ibi ſtare tecum,

D 17 Ut deſcendam & loquar tibi: & auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.

18 Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes. ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium? benè nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Dominus carnes, & comedatis:

19 Non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem,

20 Sed uſque ad menſem dierum, donec exeat per nares veſtras, & vertatur in nauſeam, eò quòd repuleritis Dominum, qui in medio veſtri eſt, & fleveritis coram eo, dicentes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?

E 21 Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum hujus populi ſunt. & tu dicis: Dabo eis eſum carnium menſe integro?

* Ioan. 6. b. 10. 22 * Numquid ovium & boum multitudo cædetur, ut poſſit ſufficere ad cibum? vel omnes piſces maris in unum congregabuntur, ut eos ſatient?

* Iſai. 59. a. 1. 23 Cui reſpondit Dominus: * Numquid manus Domini invalida eſt? Jam nunc videbis utrùm meus ſermo opere compleatur.

24 Venit igitur Moyſes, & narravit populo verba Dñi, congregans ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos ſtare fecit circa tabernaculum.

F 25 Deſcenditque Dominus per nubem, & locutus eſt ad eum auferens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris. Cúmque requieviſſet in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultrà ceſſaverunt.

26 Remanſerant autem in caſtris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad, ſuper quos requievit ſpiritus. nam & ipſi deſcripti fuerant, & non exierant ad tabernaculum.

27 Cúmque prophetarent in caſtris, cucurrit puer, & nuntiavit Moyſi, dicens: Eldad & Medad prophetant in caſtris.

28 Statim Joſue filius Nun, miniſter Moyſi, & electus è pluribus, ait: Domine mi Moyſes prohibe eos.

29 At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum ſuum?

30 Reverſuſque eſt Moyſes, & majores natu
G Iſraël in caſtra.

* Pſ. 77. c. 26. 27. 31 * Ventus autem egrediens à Domino, arreptans trans mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra itinere quantum uno die confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per circuitum, volabántque in aëre duobus cubitis altitudine ſuper terram.

32 Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros: & ſiccaverunt eas per gyrum caſtrorum.

33 * Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis. * Pſ. 77. d. 30.

34 Vocatúſque eſt ille locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum qui deſideraverat. Egreſſi autem de Sepulchris concupiſcentiæ, venerunt in Haſeroth, & manſerunt ibi.

Caput XII.

Aaron & Maria in mitiſſimum Moyſen murmurant, apud quos Deus Moyſen laudat à familiaritate erga Dominum. Maria lepra percuſſa & ſeptem diebus à populo ſeparata, ſanitati reſtituitur, orante pro ea Moyſe.

1 Locutáque eſt Maria & Aaron contra Moyſen propter uxorē ejus Æthiopiſſam, A

2 Et dixerunt: Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nónne & nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cùm audiſſet Dominus,

3 (Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines qui morabantur in terra)

4 Statim locutus eſt ad eum, & ad Aaron & B Mariam: Egredimini vos tantùm tres ad tabernaculum fœderis. Cúmque fuiſſent egreſſi,

5 Deſcendit Dominus in columna nubis, & ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aaron & Mariam. Qui cùm iſſent,

6 Dixit ad eos: Audite ſermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Dñi, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum.

7 At non talis ſervus meus Moyſes, * qui in C omni domo mea fideliſſimus eſt: * Heb. 3. a. 2.

8 * Ore enim ad os loquor ei: & palàm, & non per ænigmata & figuras Dnm videt. Quare ergo non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi? * Exod. 33. b. 11.

9 Iratúſque contra eos, abiit:

10 Nubes quoque receſſit quæ erat ſuper tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens lepra quaſi nix. Cúmque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra,

11 Ait ad Moyſen: Obſecro domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod ſtultè commiſimus,

12 Ne fiat hæc quaſi mortua, & ut abortivum quod projicitur de vulva matris ſuæ. ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt à lepra.

13 Clamavitque Moyſes ad Dominum, dicens: Deus, obſecro, ſana eam.

14 Cui reſpondit Dominus: Si pater ejus ſpuiſſet in faciem illius, nónne debuerat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, & poſteà revocabitur.

15 Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra ſeptem diebus: & populus non eſt motus de loco illo, donec revocata eſt Maria.

CAPUT XIII.

Missi à Moyse 12. exploratores ad considerandam terram promissionis, palmitem cum botro aliisque fructibus in fertilitatis signum post 40. dies referunt; qui tamen uno verso, prater Caleb & Josue, murmur in populo concitant.

A 1 PRofectúsque est populus de Haseroth, fixis tentoriis in deserto Pharan.

2 Ibique locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

3 Mitte viros, qui considerent Terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israël, singulos de singulis tribubus, ex principibus.

4 Fecit Moyses quod Dominus imperaverat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorum ista sunt nomina.

B 5 De tribu Ruben, Sammua filium Zechur.

6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri.

7 De tribu Juda, Caleb filium Jephone.

8 De tribu Issachar, Igal filium Joseph.

9 De tribu Ephraim, Osee filium Nun.

10 De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu.

11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.

12 De tribu Joseph, sceptri Manasse, Gaddi filium Susi.

13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.

14 De tribu Aser, Sthur filium Michaël.

15 De tribu Nephthali, Nahabi filium Vapsi.

16 De tribu Gad, Guel filium Machi.

C 17 Hæc sunt nomina virorum quos misit Moyses ad considerandam Terram: vocavítque Osee filium Nun, Josue.

18 Misit ergo eos Moyses ad considerandam Terram Chanaan, & dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cúmque veneritis ad montes,

19 Considerate Terram, qualis sit: & populum qui habitator est ejus, utrùm fortis sit an infirmus: si pauci numero an plures:

20 Ipsa terra bona an mala: urbes quales, muratæ an absque muris:

21 Humus, pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini, & afferte nobis de fructibus Terræ. Erat autem tempus quando jam præcoquæ uvæ vesci possunt.

D 22 Cúmque ascendissent, exploraverunt Terram à deserto Sin, usque Rohob intrantibus Emath.

23 Ascenderúntque ad meridiem, & venerunt in Hebron, ubi erant Achiman & Sisai & Tholmai filij Enac. nam Hebron septem annis ante Tanim urbem Ægypti condita est.

24 * Pergentésque usque ad Torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis & de ficis loci illius tulerunt:

Deut. 1. d. 24.

E 25 Qui appellatus est Nehelescol, id est, Torrens botri, eò quòd botrum portassent inde filij Israël.

26 Reversique exploratores Terræ post quadraginta dies, omni regione circuita,

27 Venerunt ad Moysen & Aaron & ad omnem cœtum filiorum Israël in desertum Pharan, quod est in Cades. Locutíque eis & omni multitudini ostenderunt fructus Terræ:

28 Et narraverunt, dicentes: Venimus in Terram, ad quam misisti nos, quæ re vera fluit lacte & melle, ut ex his fructibus cognosci potest: F

29 Sed cultores fortissimos habet, & urbes grandes atq; muratas. Stirpem Enac vidimus ibi.

30 Amalec habitat in meridie, Hethæus & Jebusæus & Amorrhæus in montanis: Chananæus verò moratur juxta mare & circa fluenta Jordanis.

31 Inter hæc Caleb compescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascendamus, & possideamus Terram, quoniam poterimus obtinere eam.

32 Alij verò, qui fuerant cum eo, dicebant: G Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est.

33 Detraxerúntque Terræ, quam inspexerant, apud filios Israël, dicentes: Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, proceræ staturæ est.

34 Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quasi locustæ videbamur.

CAPUT XIV.

Murmur populi, auditis exploratoribus, frustra sedare conantur Josue & Caleb: iratum Dominum placat Moyses: omnes morti in deserto addicuntur præter Caleb ac Iosue, & pugnantes Israëlitæ contra Domini voluntatem cæduntur ab hostibus.

1 IGitur vociferans omnis turba flevit nocte illa. A

2 Et murmurati sunt contra Moysen & Aaron cuncti filij Israël, dicentes:

3 Utinam mortui essemus in Ægypto: & in hac vasta solitudine utinam pereamus, & non inducat nos Dominus in Terram istam, ne cadamus gladio, & uxores ac liberi nostri ducantur captivi. Nónne melius est reverti in Ægyptum?

4 Dixerúntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.

5 Quo audito Moyses & Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israël.

6 * At verò Josue filius Nun, & Caleb filius Jephone, qui & ipsi lustraverant terram, sciderunt vestimenta sua,

7 Et ad omnem multitudinem filiorum Israël locuti sunt: Terra, quam circuivimus, valdè bona est.

a Eccli. 46. b. 9. 1. Machab. 2. f. 55 56.

8 Si propitius fuerit Dñs, inducet nos in eam, B & tradet humum lacte & melle manantem.

9 Nolite rebelles esse contra Dominum: neque timeatis populum Terræ hujus, quia sicut panem ita eos possumus devorare. recessit ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere.

10 Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Dñi super tectum fœderis cunctis filiis Israël.

11 Et dixit Dominus ad Moysen: Usquequò detrahet mihi populus iste? Quousque non credent

dent mihi, in omnibus signis quæ feci coram eis?

12 Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, & fortiorem quàm hæc est.

13 Et ait Moyses ad Dominum: Ut audiant Ægyptij, de quorum medio eduxisti populum istum,

C 14 Et habitatores Terræ hujus, qui audierunt quòd tu Domine in populo isto sis, & facie videaris ad faciem. * Et nubes tua protegat illos, & in columna nubis præcedas eos per diem, & in columna ignis per noctem:

* Exod. 13. d. 21.

15 Quòd occidens tantam multitudinem quasi unum hominem, & dicant:

16 Non poterat introducere populum in terram, pro qua juraverat: * idcircò occidit eos in solitudine.

* Exod. 32. f. 28.

17 Magnificetur ergò fortitudo Domini sicut jurasti, dicens:

18 * Dominus patiens & multæ misericordiæ, * auferens iniquitatem & scelera, nullúmque innoxium derelinquens, qui * visitas peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.

* Ps. 102. b. 8. * Exod. 34. a. 7.

19 Dimitte, obsecro, peccatum populi hujus secundùm magnitudinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egredientibus de Ægypto usque ad locum istum.

* Exod. 20. a. 5.

D 20 Dixítque Dominus: Dimisi juxta verbum tuum.

21 Vivo ego: & implebitur gloria Domini universa terra.

22 Attamen omnes homines qui viderunt majestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto & in solitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ,

23 * Non videbunt Terram pro qua juravi patribus eorum, nec quisquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam.

* Deut. 1. i. 35.

24 * Servum meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me, inducam in terram hanc, quam circuivit: & semen ejus possidebit eam.

* Jos. 14. b. 6.

E 25 Quoniam Amalecites & Chananæus habitant in vallibus. Cras movete castra, & revertimini in solitudinem per viam Maris rubri.

26 Locutúsque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

27 Usquequò multitudo hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israël audivi.

28 Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis.

29 * In solitudine hac jacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis à viginti annis & supra, & murmurastis contra me,

* Ps. 105. d. 26.

30 * Non intrabitis Terram, super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Jephone, & Josue filium Nun.

* Deut. 1. f. 35.

31 Parvulos autem vestros, de quibus dixistis quòd prædæ hostibus forent, introducam: ut videant Terram, quæ vobis displicuit.

32 Vestra cadavera jacebunt in solitudine.

33 Filij vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, & portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto,

F 34 Juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis Terram: * annus pro die imputabitur.* Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, & scietis ultionem meam:

* Ezechiel. 4. b. 6. * Ps. 94. b. 10.

35 Quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multitudini huic pessimæ, quæ consurrexit adversum me: in solitudine hac deficiet, & morietur.

36 * Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplandam Terram, & qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes Terræ quòd esset mala,

* I. Cor. 10. c. 10. Heb. 3. d. 17. Judæ b. 5.

37 Mortui sunt atque percussi in conspectu Domini.

38 Josue autem filius Nun, & Caleb filius Jephone, vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam Terram.

G 39 Locutúsq; est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israël, & luxit populus nimis.

40 Et ecce manè primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum, de quo Dominus locutus est: quia peccavimus.

41 Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum?

42 * Nolite ascendere: non enim est Dñs vobiscum: ne corruatis coram inimicis vestris.

* Deut. 1. g. 42.

43 Amalecites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eò quòd nolueritis acquiescere Domino, nec erit Dñs vobiscum.

44 At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Arca autem testamenti Domini & Moyses non recesserunt de castris.

45 Descendítque Amalecites & Chananæus, qui habitabat in monte: & percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

CAPUT XV.

Quæ libamenta ingressis terram offerenda sint, ac primitiæ separandæ: pœna peccati per ignorantiam aut superbiam commissi: lapidatur qui Sabbato ligna collegit: fimbriæ ac vittæ ab Hebræis per quatuor angulos palliorum ponendæ, quæ moneant eos legis Dei.

A 1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad filios Israël, & dices ad eos: Cùm ingressi fueritis Terram habitationis vestræ, quam ego dabo vobis,

3 Et feceritis oblationem Domino in holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in solemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus sive de ovibus:

4 Offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium similæ, decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin.

5 Et vinum ad liba fundenda ejusdem mensuræ dabit in holocaustum sive in victimam. Per agnos singulos

6 Et arietes erit sacrificium similæ duarum

decimarum, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis hin:

7 Et vinum ad libamentum tertiæ partis ejusdem mensuræ offeret in odorem suavitatis Domino.

B 8 Quando verò de bobus feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum vel pacificas victimas,

9 Dabis per singulos boves similæ tres decimas conspersæ oleo quod habeat medium mensuræ hin:

10 Et vinum ad liba fundenda ejusdem mensuræ in oblationem suavissimi odoris Domino.

11 Sic facies

12 Per singulos boves & arietes & agnos & hœdos.

13 Tam indigenæ quàm peregrini

14 Eodem ritu offerent sacrificia.

15 Unum præceptum erit atque judicium tam vobis quàm advenis terræ.

16 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

17 Loquere filiis Israël, & dices ad eos:

18 Cùm veneritis in terrã quam dabo vobis,

19 Et comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino

20 De cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis,

21 Ita & de pulmentis dabitis primitiva Domino.

22 Quòd si per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locutus est Dominus ad Moysen,

23 Et mandavit per eum ad vos, à die qua cœpit jubere & ultrà,

C 24 Oblitàque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Dño, & sacrificium ejus ac liba; ut ceremoniæ postulant, hircúmque pro peccato:

25 Et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israël: & dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt, nihilominus offerentes incensum Domino pro se & pro peccato atque errore suo:

26 Et dimittetur universæ plebi filiorum Israël, & advenis qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam.

27 Quòd si anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo:

28 Et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabítque ei veniam, & dimittetur illi.

29 Tam indigenis quàm advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes.

30 Anima verò, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus, (quoniam adversus Dominum rebellis fuit) peribit de populo suo:

31 Verbum enim Domini contempsit, &
D præceptum illius fecit irritum: idcircò delebitur, & portabit iniquitatem suam.

32 Factum est autem, cùm essent filij Israël in solitudine, & invenissent hominem colligentem ligna in die Sabbati,

33 Obtulerunt eum Moysi & Aaron & universæ multitudini.

34 Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent.

35 Dixítque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra.

36 Cúmque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus, & mortuus est sicut præceperat Dñs.

37 Dixit quoque Dominus ad Moysen:

38 Loquere filiis Israël, & dices ad eos * ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas: * *Deut.* 22. b. 12. *Mat.* 23. a. 5.

39 Quas cùm viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas & oculos per res varias fornicantes,

40 Sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo.

41 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut essem Deus vester.

CAPUT XVI.

Core, Dathan & Abiron seditionem moventes contra Moysen & Aaron, ambientes principatum & sacerdotium, unde eos vivos terra absorbet, & ignis interficit 250 viros offerentes incensum; & alios 14700. murmurantes consumpsit incendium, quod oratione sua Aaron compescuit.

1 Ecce autem Core filius Isaar, filij Caath, A filij Levi, & Dathan atque Abiron filij Eliab, Hon quoq; filius Pheleth de filiis Ruben,

2 Surrexerunt contra Moysen, aliique filiorum Israël ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, & qui tempore concilij per nomina vocabantur.

3 * Cúmque stetissent adversum Moysen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: Cur elevamini super populum Domini? * *Eccli.* 45. c. 22. 1. *Cor.* 10. c. 10. *Iuda* 1. b. 11.

4 Quod cùm audisset Moyses, cecidit pronus in faciem:

5 Locutúsque ad Core & ad omnem multitudinem: Manè, inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant, & sanctos applicabit sibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei.

6 Hoc igitur facite: Tollat unusquisque thuribula sua, tu Core, & omne concilium tuum: B

7 Et hausto cras igne, ponite desuper thymiama coram Domino: & quemcumque elegerit, ipse erit sanctus: multùm erigimini filij Levi.

8 Dixítque rursum ad Core: Audite filij Levi.

9 Num parum vobis est, quòd separavit vos Deus Israël ab omni populo, & junxit sibi, ut serviretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei?

10 Idcircò ad se fecit accedere te & omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam sacerdotium vindicetis,

11 Et omnis globus tuus stet contra Dñm? quid est enim Aaron ut murmuretis contra eum?

12 Misit ergo Moyses ut vocaret Dathan & Abiron filios Eliab. Qui responderunt: Non venimus.

13 Numquid parum est tibi quòd eduxisti

nos

nos de terra, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri?
14 Reverà induxisti nos in terram, quæ fluit
rivis lactis & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum. an & oculos nostros
vis eruere? non venimus.
C 15 Iratúsque Moyses valdè, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum: tu scis
quòd ne asellum quidem umquam acceperim
ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.
16 Dixitque ad Core. Tu & omnis congregatio tua state seorsum coram Domino, & Aaron die crastino separatim.
17 Tollite singuli thuribula vestra, & ponite
super ea incensum, offerentes Domino ducenta
quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat
thuribulum suum.
18 Quod cùm fecissent, stantibus Moyse
& Aaron,
19 Et coacervassent adversum eos omnem
multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit
cunctis gloria Domini.
20 Locutúsque Dominus ad Moysen &
Aaron, ait:
21 Separamini de medio congregationis
hujus, ut eos repentè disperdam.
D 22 Qui ceciderunt proni in faciem, atque
dixerunt: Fortissime Deus spirituum universæ
carnis, num uno peccante, contra omnes ira
tua desæviet?
23 Et ait Dominus ad Moysen:
24 Præcipe universo populo ut separetur à
tabernaculis Core, & Dathan & Abiron.
25 Surrexitque Moyses, & abiit ad Dathan &
Abiron: & sequentibus eum senioribus Israël,
26 Dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere
quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.
27 Cúmque recessissent à tentoriis eorum
per circuitum, Dathan & Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum, cum uxoribus & liberis, omníque frequentia:
28 Et ait Moyses: In hoc scietis quòd Dominus miserit me ut facerem universa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim:
29 Si consueta hominum morte interierint,
& visitaverit eos plaga, qua & ceteri visitari
E solent, non misit me Dominus:
30 Sin autem novam rem fecerit Dominus,
ut aperiens terra os suum deglutiat eos & omnia quæ ad illos pertinent, descenderíntque viventes in infernum, scietis quòd blasphemaverint Dominum.
a 31 * Confestim igitur ut cessavit loqui, di-
Deut. rupta est terra sub pedibus eorum:
11. a. 6. Ps. 32 Et aperiens os suum, devoravit illos cum
104. tabernaculis suis & universa substantia eorum.
6. 17. 33 Descenderúntque vivi in infernum operti
28. humo, & perierunt de medio multitudinis.
34 At verò omnis Israël, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens:
Ne fortè & nos terra deglutiat.

35 Sed & ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.
36 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:
37 Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti
ut tollat thuribula quæ jacent in incendio, &
ignem huc illúcque dispergat: quoniam sanctificata sunt
38 In mortibus peccatorum: producátque F
ea in laminas, & affigat altari, eò quod oblatum
sit in eis incensum Dño, & sanctificata sint, ut
cernant ea pro signo & monimento filii Israël,
39 Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula
ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium
devoravit, & produxit ea in laminas, affigens
altari:
40 Ut haberent postea filii Israël, quibus
commonerentur, ne quis accedat alienigena,
& qui non est de semine Aaron, ad offerendum
incensum Domino, ne patiatur sicut passus est
Core, & omnis congregatio ejus, loquente
Domino ad Moysen.
41 Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israël sequenti die contra Moysen &
Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Dñi.
42 Cúmque oriretur seditio, & tumultus
incresceret,
43 Moyses & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini. G
44 Dixitque Dominus ad Moysen:
45 Recedite de medio hujus multitudinis,
etiam nunc delebo eos. Cúmq; jacerent in terra,
46 Dixit Moyses ad Aaron: Tolle Thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum ut roges pro eis: * jam enim egressa est ira à Domino, & plaga desævit. * Sap. 18. d. 21.
47 Quod cùm fecisset Aaron, & cucurrisset
ad mediam multitudinem, quam jam vastabat
incendium, obtulit thymiama:
48 Et stans inter mortuos ac viventes, pro
populo deprecatus est, & plaga cessavit.
49 Fuerunt autem qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum, & septingenti, absque
his qui perierant in seditione Core.
50 Reversúsque est Aaron ad Moysen ad
ostium tabernaculi fœderis postquam quievit
interitus.

CAPUT XVII.

Sumptis 12. virgis à duodecim tribuum principibus, sola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit; hoc miraculo & indicio Sacerdotium illi à Deo confirmatur; servataque est in tabernaculo testimonii.

1 ET locutus est Dñs ad Moysen, dicens: A
2 Loquere ad filios Israël, & accipe ab
eis virgas singulas per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, &
uniuscujusque nomen superscribes virgæ suæ.
3 Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, &
una virga cunctas seorsum familias continebit:
4 Ponésque eas in tabernaculo fœderis coram
testimonio, ubi loquar ad te.

5 Quem

B 5 Quem ex his elegero, germinabit virga ejus: & cohibebo à me queremonias filiorum Israël, quibus contra vos murmurant.

6 Locutúsque est Moyses ad filios Israël: & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fuerúntque virgæ duodecim absque virga Aaron.

7 Quas cùm posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonij:

C 8 Sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt.

9 Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israël: videruntque & receperunt singuli virgas suas.

D 10 Dixítque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonij, * ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israël, & quiescant querelæ eorum à me, ne moriantur.

*Heb. 9.a.4.

11 Fecítque Moyses sicut præceperat Dñs.

12 Dixerunt autem filij Israël ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus.

13 Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. num usque ad internecionem cuncti delendi sumus.

CAPUT XVIII.

De oneribus sacerdotum & excubiis Levitarum: loco sortis hereditariæ primitiæ & oblationes ac sacrificia sacerdotibus, decimæ autem Levitis assignantur, qui earum decimam rursum debent Aaroni.

A 1 DIxítque Dominus ad Aaron: Tu, & filij tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarij: & tu & filij tui simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri.

2 Sed & fratres tuos de tribu Levi, & sceptrum patris tui sume tecum, præstóque sint, & ministrent tibi: tu autem & filij tui ministrabitis in tabernaculo testimonij.

3 Excubabúntque Levitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat, ut ad vasa Sanctuarij & ad altare non accedant, ne & illi moriantur, & vos pereatis simul.

4 Sin autem tecum, & excubent in custodiis tabernaculi, & in omnibus ceremoniis ejus. Alienigena non miscebitur vobis.

5 Excubate in custodia Sanctuarij, & in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israël.

6 Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israël, & tradidi donum Dño, ut serviant in ministeriis tabernaculi ejus.

B 7 Tu autem & filij tui custodite sacerdotium vestrum: & omnia quæ ad cultum altaris pertinent, & intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur. si quis externus accesserit, occidetur.

8 Locutúsque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quæ sanctificantur à filiis Israël, tradidi tibi & filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna.

9 Hæc ergo accipies de his, quæ sanctificantur & oblata sunt Domino. Omnis oblatio & sacrificium, & quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedit in Sancta sanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum.

10 In Sanctuario comedes illud: mares tantùm edent ex eo, quia consecratum est tibi.

11 Primitias autem, quas voverint & obtulerint filij Israël, tibi dedi, & filiis tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo. qui mundus est in domo tua, vescetur eis.

12 Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.

13 Universa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis.

14 Omne quod ex voto reddiderint filij Israël, tuum erit.

15 Quidquid primum erumpit è vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui juris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal quod immundum est, redimi facias, C

16 Cujus redemptio erit post unum mensem, siclis argenti quinque, pondere Sanctuarij. * Siclus viginti obolos habet.

17 Primogenitum autem bovis & ovis & capræ non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino, sanguinem tantùm eorum fundes super altare, & adipes adolebis in suavissimum odorem Domino.

* Exod. 30 b. 13. Lev. 27. c. 25. Sup. 3. f. 47. Ezechiel. 45 d. 12.

18 Carnes verò in usum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum, & armus dexter, tua erunt.

19 Omnes primitias Sanctuarij, quas offerunt filij Israël Domino, tibi dedi, & filiis ac filiabus tuis jure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.

20 Dixítque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars & hereditas tua in medio filiorum Israël.

21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israëlis in possessionem, pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis:

22 Ut non accedant ultrà filij Israël ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum,

23 Solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, & portantibus peccata populi. legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. * Nihil aliud possidebunt, D

24 Decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum & necessaria separavi.

* Deut. 18. a. 1.

25 Locutúsque est Dñs ad Moysen, dicens:

26 Præcipe Levitis, atque denuntia: Cùm acceperitis à filiis Israël decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decimæ,

27 Ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis quàm de torcularibus:

28 Et universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron sacerdoti.

29 Omnia

29 Omnia quæ offeretis ex decimis, & in donaria Dñi separabitis, optima & electa erunt.

30 Dicésque ad eos: Si præclara & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area & torculari dederitis primitias:

31 Et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quàm familiæ vestræ: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonij.

32 Et non peccabitis super hoc, egregia vobis & pinguia reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israël, & moriamini.

Caput XIX.

Ritus parandi aquam lustrationis traditur, ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua varia immunditia abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vase non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

A 1 Locutúsque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Ista est religio victimæ quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israël, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portaverit jugum:

*Heb. 13. b. 11. 3 Tradetísque eam Eleazaro sacerdoti * qui eductam extra castra, immolabit in conspectu omnium:

4 Et tingens digitum in sanguine ejus, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus,

5 Comburétque eam cunctis videntibus, tam pelle & carnibus ejus, quàm sanguine & fimo flammæ traditis.

6 Lignum quoque cedrinum, & hyssopum, coccúmque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

B 7 Et tunc demum, lotis vestibus & corpore suo, ingredietur in castra, commaculatúsque erit usque ad vesperum.

8 Sed & ille qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua & corpus, & immundus erit usque ad vesperum.

9 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israël in custodiam, & in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est.

10 Cúmque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum. Habebunt hoc filij Israël & advenæ, qui habitant inter eos, sanctum jure perpetuo.

11 Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus:

C 12 Aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari.

13 Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aspersus hac commistione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Israël: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, & manebit spurcitia ejus super eum.

14 Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & universa vasa quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus.

15 Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit.

16 Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel sepulchrum, immundus erit septem diebus.

17 Tolléntque de cineribus combustionis atque peccati, & mittent aquas vivas super eos in vas.

18 In quibus cùm homo mundus tinxerit D hyssopum, adsperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem, & homines hujuscemodi contagione pollutos:

19 Atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio & septimo die. expiatúsque die septimo, lavabit & se & vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ: quia sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus.

21 Erit hoc præceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua: Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum.

22 Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

Caput XX.

Maria moritur: murmuranti populo aqua è petra fluit: Moses & Aaron offendunt Deum ad aquas contradictionis: ideo privantur ingressu terræ promissæ: negantéque transitum Edom, descendunt ad montem Hor, ubi consecrato in summum sacerdotem Eleazaro, moritur Aaron pater ejus.

1 Venerúntque filij Israël, & omnis multi- A tudo in desertum Sin, mense primo: & mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, & sepulta in eodem loco.

2 Cúmque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen & Aaron:

3 Et versi in seditionem, dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Dño.

4 * Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem, ut & nos & nostra jumenta moriamur? *Exod. 17. a. 3.

5 Quare nos fecistis ascendere de Ægypto, & adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, insuper & aquam non habet ad bibendum?

6 Ingressúsque Moyses & Aaron, dimissa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaverúntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem hujus populi, & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Dñi super eos. B

7 Locutúsque est Dominus ad Moysen, dicens:

8 Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cumque eduxeris

xeris aquam de petra, bibet omnis multitudo
& jumenta ejus.
* 9 * Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in
Exod. conspectu Domini, sicut præceperat ei,
17. b. 10 Congregata multitudine ante petram, di-
Sap. xitque eis: Audite rebelles & increduli: * Num
11. a. de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?
* Ps. 11 Cumque elevasset Moyses manum, per-
77. b. cutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ lar-
15. c. gissimæ, ita ut populus biberet & jumenta.
20. 1. Cor. 12 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron:
10. a. * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis
4 me coram filiis Israël, non introduceretis hos po-
* Deut. pulos in Terram, quam dabo eis.
1. f. 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi jurga-
37. ti sunt filii Israël contra Dominum, & sancti-
ficatus est in eis.
C 14 Misit interea nuntios Moyses de Cades
ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat
frater tuus Israël: Nosti omnem laborem, qui
apprehendit nos.
15 Quo modo descenderint patres nostri in
Ægyptum, & habitaverimus ibi multo tempo-
re, afflixerintque nos Ægyptii, & patres nostros:
16 Et quomodo clamaverimus ad Domi-
num, & exaudierit nos, miseritque angelum,
qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Ca-
des, quæ est in extremis finibus tuis, positi,
17 Obsecramus ut nobis transire liceat per
terram tuam. Non ibimus per agros, nec per
vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed
gradiemur via publica, nec ad dexteram nec
ad sinistram declinantes, donec transeamus
terminos tuos.
18 Cui respondit Edom: Non transibis per
me, alioquin armatus occurram tibi.
19 Dixeruntque filii Israël: Per tritam gra-
diemur viam: & si biberimus aquas tuas nos
& pecora nostra, dabimus quod justum est:
nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter
transeamus.
20 At ille respondit: Non transibis. Statim-
que egressus est obvius, cum infinita multitu-
dine, & manu forti,
21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut
concederet transitum per fines suos, quamob-
rem divertit ab eo Israël.
D 22 Cumque castra movissent de Cades, ve-
nerunt in montem Hor, qui est in finibus terræ
Edom,
23 Ubi locutus est Dominus ad Moysen.
24 Pergat, inquit, Aaron ad populos suos:
non enim intrabit Terram quam dedi filiis Is-
raël, eo quòd incredulus fuerit ori meo, ad
aquas contradictionis.
* Inf. 25 * Tolle Aaron & filium ejus cum eo, &
33. e. duces eos in montem Hor.
38. 26 Cumque nudaveris patrem veste sua, in-
Deut. dues ea Eleazarum filium ejus: Aaron collige-
32. g. tur, & morietur ibi.
50. 27 Fecit Moyses ut præceperat Dominus:
& ascenderunt in montem Hor coram omni
multitudine.

28 Cumque Aaron spoliasset vestibus suis,
induit eis Eleazarum filium ejus.
29 Illo mortuo in montis supercilio, des-
cendit cum Eleazaro.
30 Omnis autem multitudo videns occu-
buisse Aaron, flevit super eo triginta diebus
per cunctas familias suas.

Caput XXI.

Vincitur ab Israël rex Chananæus: serpentes in populum ob itineris tædium, aquæ penuriam, manna et iustam murmurantem, immittuntur, quorum morsibus erectus serpens æneus medetur: Seon & Og reges vincuntur.

1 QUod cùm audisset Chananæus rex Arad, A
qui habitabat ad meridiem, venisse scili-
cet Israël per exploratorum viam, pugnavit con-
tra illum, & victor existens, duxit ex eo prædam.
2 At Israël voto se Domino obligans ait: Si
tradideris populum istum in manu mea, dele-
bo urbes ejus.
3 Exaudivitque Dominus preces Israël, &
tradidit Chananæum, quem ille interfecit sub-
versis urbibus ejus: & vocavit nomen loci il-
lius Horma, id est, anathema.
4 Profecti sunt autem & de monte Hor, per B
viam quæ ducit ad Mare rubrum, ut circum-
irent terram Edom. Et tædere cœpit populum
itineris ac laboris.
5 Locutusque contra Deum & Moysen, ait:
Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in
solitudine? Deest panis, non sunt aquæ: anima
nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.
6 * Quamobrem misit Dominus in popu- * Iudith.
lum ignitos serpentes, ad quorum plagas & 8. c.
mortes plurimorum, 25.
7 Venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Sap.
Peccavimus, quia locuti sumus contra Domi- 16. a.
num & te: ora ut tollat à nobis serpentes: Ora- 1. Cor.
vitque Moyses pro populo. 10. b.
8 Et locutus est Dominus ad eum: Fac ser- 9
pentem æneum, & pone eum pro signo: qui C
percussus aspexerit eum, vivet.
9 * Fecit ergo Moyses SERPENTEM *
ÆNEUM, & posuit eum pro signo: quem Joan.
cùm percussi aspicerent, sanabantur. 3. b.
10 Profectique filii Israël castrametati sunt 14.
in Oboth.
11 Unde egressi fixere tentoria in Jeabarim,
in solitudine, quæ respicit Moab contra orien-
talem plagam.
12 Et inde moventes, venerunt ad Torren-
tem Zared.
13 Quem relinquentes castrametati sunt con-
tra Arnon, quæ est in deserto, & prominet in
finibus Amorrhæi. * siquidem Arnon terminus * Iu-
est Moab, dividens Moabitas & Amorrhæos. dic. 11.
14 Unde dicitur in libro bellorum Domini: c. 18.
Sicut fecit in Mari rubro, sic faciet in torrenti- D
bus Arnon.
15 Scopuli torrentium inclinati sunt, ut re-
quiescerent in Ar, & recumberent in finibus
Moab itarum.
16 Ex eo loco apparuit puteus, super quo

locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17 Tunc cecinit Israël carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant:

18 Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis. De solitudine, Matthana.

19 De Matthana in Nahaliel: de Nahaliel in Bamoth.

E 20 De Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.

21 * Misit autem Israël nuntios ad Schon
* Deut. regem Amorrhæorum, dicens:
2. c. 22 Obsecro ut transire mihi liceat per terram
26. Iudic. tuam, non declinabimus in agros & vineas, non
11. d. bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur,
19. donec transeamus terminos tuos.

23 Qui concedere noluit ut transiret Israël per fines suos: quin potiùs exercitu congregato, egressus est obviàm in desertum, & venit in Jasa, pugnavítque contra eum.

* Ps. 24 * A quo percussus est in ore gladij, &
134. possessa est terra ejus ab Arnon usque Jeboc,
b. 11 & filios Ammon: quia forti præsidio teneban-
Amos tur termini Ammonitarum:
2. c. 9
F 25 Tulit ergo Israël omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Hesebon scilicet, & viculis ejus.

26 Urbs Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, usque Arnon.

27 Idcircò dicitur in Proverbio: Venite in Hesebon, ædificetur, & construatur civitas Sehon:

28 Ignis egressus est de Hesebon, flamma de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelsorum Arnon.

* Iu- 29 * Væ tibi Moab, peristi popule Cha-
dic. mos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in ca-
11. d. ptivitatem, regi Amorrhæorum, Sehon.
24.
3. Reg. 30 Jugum ipsorum disperiit ab Hesebon us-
11. b. que Dibon, lassi pervenerunt in Nophe, & us-
7. que Medaba.

31 Habitavit itaq; Israël in Terra Amorrhæi.

G 32 Misítque Moyses qui explorarent Jazer: cujus ceperunt viculos, & possederunt habitatores.

* 33 * Verterúntque se, & ascenderunt per
Deut. viam Basan, & occurrit eis Og rex Bazan cum
3. a. 3. omni populo suo, pugnaturus in Edrai.
29. a.
7. 34 Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum ac terram ejus, faciésque illi sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon.

35 Percusserunt igitur & hunc cum filiis suis, universúmque populum ejus usque ad internecionem, & possederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam ariolus à Balac rege Moab, ut Israëlitis malediceret; quem Angelus asina loquente corripit.

1 PRofectíque castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho sita est. A

2 Videns autem Balac filius Sephor omnia quæ fecerat Israël Amorrhæo,

3 Et quòd pertimuissent eum Moabitæ, & impetum ejus ferre non possent,

4 Dixit ad majores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quo modo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tēpore rex in Moab.

5 * Misit ergo nuntios ad Balaam filium * Ios.
Beor ariolum, qui habitabat super flumen terræ 24. c.
filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: 9.
Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superficiem terræ, sedens contra me.

6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me est: si quo modo possim percutere & ejicere eum de terra mea. novi enim quòd benedictus sit cui benedixeris, & maledictus in quem maledicta congesseris. B

7 Perrexerúntque seniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cúmque venissent ad Balaam, & narrassent ei omnia verba Balac,

8 Ille respondit: Manete hîc nocte, & respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum: C

9 Quid sibi volunt homines isti apud te?

10 Respondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum misit ad me,

11 Dicens: Ecce populus qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem terræ: veni, & maledic ei, si quo modo possim pugnans abigere eum.

12 Dixítque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est.

13 Qui manè consurgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum.

14 Reversi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiscum.

15 Rursum ille multò plures & nobiliores quàm antè miserat, misit.

16 Qui cùm venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cunctens venire ad me:

17 Paratus sum honorare te, & quidquid volueris dabo tibi: veni, & maledic populo isti. D

18 Respondit Balaam: * Si dederit mihi Ba- * Inf.
lac plenam domum suam argenti & auri, non 24. c.
potero immutare verbum Domini Dei mei, ut 13.
vel plus, vel minus loquar.

19 Obsecro ut hîc maneatis etiam hac nocte, & scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus.

20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait

ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge,
& vade cum eis: ita dumtaxat, ut quod tibi
præcepero, facias.
21 Surrexit Balaam manè, & strata asina sua
profectus est cum eis.
* 2. 22 * Et iratus est Deus. Stetítque angelus
Pet. 2. Domini in via contra Balaam, qui insidebat asi-
6.15. næ, & duos pueros habebat secum.
23 Cernens asina angelum stantem in via,
evaginato gladio, avertit se de itinere, & ibat
per agrum. Quam cùm verberaret Balaam, &
vellet ad semitam reducere,
24 Stetit angelus in angustiis duarum ma-
ceriarum, quibus vineæ cingebantur.
25 Quem videns asina, junxit se parieti, &
attrivit sedentis pedem. At ille iterùm verbe-
rabat eam:
26 Et nihilominus angelus ad locum angu-
stum transiens, ubi nec ad dexteram nec ad sini-
stram poterat deviare, obvius stetit.
27 Cùmque vidisset asina stantem angelum,
concidit sub pedibus sedentis. qui iratus vehe-
mentiùs cædebat fuste latera ejus.
28 Aperuitque Dominus os asinæ, & locu-
ta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce
jam tertiò?
F 29 Respondit Balaam? Quia commeruisti,
& illusisti mihi, utinam haberem gladium, ut
te percuterem.
30 Dixit asina: Nónne animal tuum sum,
cui semper sedere consuevisti usque in præsen-
tem diem? dic quid simile unquam fecerim ti-
bi. At ille ait: Numquam.
31 Protinus aperuit Dominus oculos Balaam,
& vidit angelum stantem in via evaginato gla-
dio, adoravítque eum pronus in terram.
32 Cui angelus: Cur, inquit, tertiò verberas
asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi, quia
perversa est via tua, mihique contraria.
33 Et nisi asina declinasset de via, dans lo-
cum resistenti, te occidissem, & illa viveret.
34 Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quòd tu
stares contra me: & nunc si displicet tibi ut va-
dam, revertar.
35 Ait angelus: Vade cum istis, & cave ne
aliud quàm præcepero tibi loquaris. Ivit igitur
cum principibus.
G 36 Quod cùm audisset Balac, egressus est in
occursum ejus, in oppido Moabitarum, quod
situm est in extremis finibus Arnon.
37 Dixítque ad Balaam: Misi nuntios ut vo-
carent te, cur non statim venisti ad me? an quia
mercedem adventui tuo reddere nequeo?
38 Cui ille respondit: Ecce adsum: num-
quid loqui potero aliud, nisi quod Deus po-
suerit in ore meo?
39 Perrexerunt ergo simul, & venerunt in
urbem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.
40 Cumque occidisset Balac boves & oves,
misit ad Balaam, & principes qui cum eo erant,
munera.
41 Manè autem facto duxit eum ad excelsa
Baal, & intuitus est extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

Balaam, extructis aris, parat se ad maledicendum Hebræis, sed loco maledictionis benedicit semel ac iterum populum Israel, multa de illo vaticinatus.

1 DIxítque Balaam ad Balac: Ædifica mihi A
hîc septem aras, & para totidem vitu-
los, ejusdémque numeri arietes.
2 Cùmque fecisset juxta sermonem Balaam,
imposuerunt simul vitulum & arietem super
aram.
3 Dixítque Balaam ad Balac: Sta paulisper
juxta holocaustum tuum, donec vadam, si for-
tè occurrat mihi Dominus, & quodcumque
imperaverit, loquar tibi.
4 Cúmque abiisset velociter, occurrit illi
Deus. Locutúsque ad eum Balaam: Septem in-
quit, aras erexi, & imposui vitulum & arie-
tem desuper.
5 Dominus autem posuit verbum in ore ejus,
& ait: Revertere ad Balac, & hæc loquéris.
6 Reversus invenit stantem Balac juxta ho-
locaustum suum, & omnes principes Moabi-
tarum:
7 Assumptáque parabola sua, dixit: de Aram
adduxit me Balac rex Moabitarum, de monti-
bus Orientis: Veni, inquit, & maledic Jacob:
propera, & detestare Israël.
8 Quomodo maledicam, cui non maledixit B
Deus? Qua ratione detester, quem Dominus
non detestatur?
9 De summis silicibus videbo eum, & de
collibus considerabo illum. Populus solus ha-
bitabit, & inter gentes non reputabitur.
10 Quis dinumerare possit pulverem Jacob,
& nosse numerum stirpis Israël? Moriatur ani-
ma mea morte justorum, & fiant novissima mea
horum similia.
11 Dixítque Balac ad Balaam: Quid est hoc
quod agis? Ut maledíceres inimicis meis voca-
vi te: & tu è contrario benedicis eis.
12 Cui ille respondit: Num aliud possum
loqui, nisi quod jusserit Dominus?
13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alte-
rum locum unde partem Israël videas, & to-
tum videre non possis, inde maledicito ei.
14 Cúmque duxisset eum in locum subli-
mem, super verticem montis Phasga, ædifica-
vit Balaam septem aras, & impositis suprà vi-
tulo atque ariete,
15 Dixit ad Balac: Sta hîc juxta holocau- C
stum tuum, donec ego obvius pergam.
16 Cui cùm Dominus occurrisset, posuis-
sétque verbum in ore ejus, ait: Revertere ad
Balac, & hæc loquéris ei.
17 Reversus invenit eum stantem juxta ho-
locaustum suum, & principes Moabitarum
cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locu-
tus est Dominus?
18 At ille assumpta parabola sua, ait: Sta
Balac, & ausculta, audi fili Sephor:
19 Non est Deus quasi homo, ut mentia-
tur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit
ergo, & non faciet? locutus est, & non implebit?

20 Ad benedicendum adductus sum, be-
nedictionem prohibere non valeo.
21 Non est idolum in Jacob, nec videtur
simulachrum in Israël. Dominus Deus ejus
cum eo est, & clangor victoriæ regis in illo.
* Inf. 22 * Deus eduxit illum de Ægypto, cujus
24. b. 8. fortitudo similis est rhinocerotis.
D 23 Non est augurium in Jacob, nec divina-
tio in Israël. Temporibus suis dicetur Jacob &
Israëli quid operatus sit Deus.
24 Ecce populus ut leæna consurget, &
quasi leo erigetur: non accubabit donec devo-
ret prædam, & occisorum sanguinem bibat.
25 Dixitque Balac ad Balaam: Nec male-
dicas ei, nec benedicas.
26 Et ille ait: Nónne dixi tibi, quòd quid-
quid mihi Deus imperaret, hoc facerem?
27 Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam te
ad alium locum: si fortè placeat Deo ut inde
maledicas eis.
28 Cúmque duxisset eum super verticem
montis Phogor, qui respicit solitudinem,
29 Dixit ei Balaam: Ædifica mihi hîc se-
ptem aras, & para totidem vitulos, ejusdém-
que numeri arietes.
30 Fecit Balac ut Balaam dixerat: imposuít-
que vitulos & arietes per singulas aras.

Caput XXIV.

Balaam tertiò benedicit, & prospera vaticinatur de Israël, & de Christo: item de Amalecitis, Cinæis, & Romanis vastandis ac perdendis.

A 1 Cumque vidisset Balaam quòd placeret
Domino ut benediceret Israëli, nequa-
quam abiit ut antè perrexerat, ut augurium
quæreret: sed dirigens contra desertum vul-
tum suum,
2 Et elevans oculos, vidit Israël in tentoriis
commorantem per tribus suas: & irruente in
se spiritu Dei,
3 Assumpta parabola ait: Dixit Balaam filius
Beor: dixit homo, cujus obturatus est oculus:
4 Dixit auditor sermonum Dei, qui visio-
nem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, &
sic aperiuntur oculi ejus.
5 Quàm pulchra tabernacula tua Jacob, &
tentoria tua Israël.
6 Ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluvios
irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, qua-
si cedri prope aquas.
B 7 Fluet aqua de situla ejus, & semen illius
erit in aquas multas. Tolletur propter Agag,
rex ejus, & auferetur regnum illius.
* Sup. 8 Deus eduxit illum de Ægypto, * cujus
22. d. fortitudo similis est rhinocerotis. Devorabunt
22. gentes hostes illius, ossaque eorum confrin-
gent, & perforabunt sagittis.
9 Accubans dormivit ut leo, & quasi leæna,
quam suscitare nullus audebit. Qui benedixe-
rit tibi, erit & ipse benedictus: qui maledixe-
rit, in maledictione reputabitur.
10 Iratúsque Balac contra Balaam, complosis
manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis
vocavi te, quibus e contrario tertio benedixisti.
11 Revertere ad locum tuum. Decreveram
quidem magnificè honorare te, sed Dominus
privavit te honore disposito.
12 Respondit Balaam ad Balac: Nónne nun- C
tiis tuis, quos misisti ad me, dixi:
13 * Si dederit mihi Balac plenam domum * Sup.
suam argenti & auri, non potero præterire ser- 22. d.
monem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel 18.
mali proferam ex corde meo: sed quidquid
Dominus dixerit, hoc loquar?
14 Verumtamen pergens ad populum
meum, dabo consilium, quid populus tuus
populo huic faciat extremo tempore.
15 Sumpta igitur parabola, rursum ait:
Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus
obturatus est oculus:
16 Dixit auditor sermonum Dei, qui novit
doctrinam Altissimi, & visiones Omnipotentis
videt, qui cadens apertos habet oculos.
17 Videbo eum, sed non modò: intuebor il-
lum, sed non propè. * Orietur Stella *
ex Jacob, & consurget virga de Israël: & per- Mat.
cutiet duces Moab, vastabitque omnes filios 2. a. 2.
Seth.
18 Et erit Idumæa possessio ejus: hereditas
Seir cedet inimicis suis: Israël verò fortiter aget.
19 De Jacob erit qui dominetur, & perdat
reliquias civitatis.
20 Cúmque vidisset Amalec, assumens pa-
rabolam, ait: Principium Gentium Amalech,
cujus extrema perdentur.
21 Vidit quoque Cinæum, & assumpta pa-
rabola, ait: Robustum quidem est habitaculum
tuum: sed si in petra posueris nidum tuum,
22 Et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu D
poteris permanere? Assur enim capiet te.
23 Assumptaque parabola iterùm locutus est:
Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus?
24 * Venient in trieribus de Italia, supera- *
bunt Assyrios, vastabúntque Hebræos, & ad Dan.
extremum etiam ipsi peribunt. 11. e.
25 Surrexitque Balaam, & reversus est in lo- 30.
cum suum. Balac quoque via, qua venerat,
rediit.

Caput XXV.

Ob fornicationem Israël cum Moabitis & Madianitis jubet Deus principes suspendi, & pereunt è plebe 24. millia: ipsique Phinees dat pro mercede perpetuum sacerdotium, eo quod divino zelo Zambri & Cozbi pugione confodisset.

1 Morabatur autem eo tempore Israël in A
Settim, & fornicatus est populus cum
filiabus Moab,
2 Quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At
illi comederunt & adoraverunt deos earum.
3 * Initiatúsque est Israël Beelphegor: & * Jos.
iratus Dominus, 22. d.
4 Ait ad Moysen: * Tolle cunctos principes 17.
populi, & suspende eos contra solem in pati- * Deut.
bulis: ut avertatur furor meus ab Israël. 4. a. 3.
5 Dixítque Moyses ad Judices Israël: * Oc- *
cidat unusquisque proximos suos, qui initiati Exod.
sunt Beelphegor. 32. f.

 27.

6 Et ecce unus de filiis Iſraël intravit coram
fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vi-
dente Moyſe, & omni turba filiorum Iſraël,
qui flebant ante fores tabernaculi.
* Pſ. 7 * Quod cùm vidiſſet Phinees filius Elea-
105. zari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio
e.30. multitudinis, & arrepto pugione,
1.Ma- 8 Ingreſſus eſt poſt virum Iſraëlitem in lu-
chab. panar, & perfodit ambos ſimul, virum ſcilicet
2.c.26 & mulierem, in locis genitalibus. Ceſſavitque
1.Cor. plaga à filiis Iſraël.
10. b.
8.
C 9 Et occiſi ſunt viginti quatuor millia ho-
minum.
10 Dixitque Dominus ad Moyſen:
11 Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacer-
dotis avertit iram meam à filiis Iſraël: quia ze-
lo meo commotus eſt contra eos, ut non ipſe
delerem filios Iſraël in zelo meo.
* Eccli. 12 Idcircò loquere ad eum: * Ecce do ei
45. d. pacem fœderis mei,
30. 13 Et erit tam ipſi quàm ſemini ejus pactum
1.Ma- ſacerdotij ſempiternum, quia zelatus eſt pro
chab. Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſraël.
2. f.
54 14 Erat autem nomen viri Iſraëlitæ, qui oc-
D ciſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu,
dux de cognatione & tribu Simeonis.
15 Porrò mulier Madianitis, quæ pariter in-
terfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur princi-
pis nobiliſſimi Madianitarum.
16 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
* Iaſ. 17 * Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & per-
31. a. cutite eos.
18 Quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos,
& decepére inſidiis per idolum Phogor, &
Cozbi filiam ducis Madian ſororem ſuam, quæ
percuſſa eſt in die plagæ pro ſacrilegio Phogor.

Caput XXVI.

Numerantur Iſraëlitæ per ſingulas tribus, qui bello apti, ſunt terram promiſſionis ingreſſuri: & juxta hanc dinumerationem jubetur illis terra dividi.

A 1 POſtquam noxiorum ſanguis effuſus eſt,
dixit Dominus ad Moyſen, & Eleazarum
filium Aaron ſacerdotem:
* Sap. 2 * Numerate omnem ſummã filiorum Iſraël
1. a.2. à viginti annis & ſupra, per domos & cognatio-
3. nes ſuas, cunctos qui poſſunt ad bella procedere.
3 Locuti ſunt itaque Moyſes & Eleazar ſa-
cerdos in campeſtribus Moab ſuper Jordanem
contra Jericho, ad eos qui erant
4 A viginti annis & ſupra, ſicut Dominus
imperaverat, quorum iſte eſt numerus:
* Gen. 5 Ruben primogenitus Iſraël. * hujus filius,
46. b. Henoch, à quo familia Henochitarum: & Phal-
9. lu, à quo familia Phalluitarum:
Exod.
6. c.14. 6 Et Heſron, à quo familia Heſronitarum:
1. Par. & Charmi, à quo familia Charmitarum.
5. a.3. 7 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: qua-
rum numerus inventus eſt, quadraginta tria
millia & ſeptingenti triginta.
8 Filius Phallu, Eliab.
9 Hujus filij, Namuel & Dathan & Abiron.
* ſ. p. iſti ſunt Dathan & Abiron principes populi, *
16 a. qui ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron in ſe-
1

ditione Core, quando adverſus Dominum re-
bellaverunt:
10 Et aperiens terra os ſuum devoravit Co-
re, morientibus plurimis, quando combuſſit
ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum
eſt grande miraculum,
11 Ut, Core pereunte, filij illius non perirent.
12 Filij Simeon per cognationes ſuas: Na-
muel, ab hoc familia Namuelitarum: Jamin,
ab hoc familia Jaminitarum: Jachin, ab hoc
familia Jachinitarum:
13 Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saül,
ab hoc familia Saülitarum.
14 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, qua-
rum omnis numerus fuit, viginti duo millia
ducenti.
15 Filij Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab
hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc fami-
lia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum:
16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her,
ab hoc familia Heritarum:
17 Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel,
ab hoc familia Arielitarum.
18 Iſtæ ſunt familiæ Gad, quarum omnis
numerus fuit, quadraginta millia quingenti.
19 * Filij Juda, Her & Onan, qui ambo * Gen.
mortui ſunt in Terra Chanaan. 38. a.
20 Fuerúntque filij Juda, per cognationes 3.4.
ſuas: Sela, à quo familia Selaitarum: Phares, C
à quo familia Phareſitarum: Zare, à quo fa-
milia Zareitarum.
21 Porrò filij Phares: Heſron, à quo fami-
lia Heſronitarum: & Hamul, à quo familia
Hamulitarum.
22 Iſtæ ſunt familiæ Juda, quarum omnis nu-
merus fuit, ſeptuaginta ſex millia, quingenti.
23 Filij Iſſachar, per cognationes ſuas: Tho-
la, à quo familia Tholaitarum: Phua, à quo
familia Phuaitarum:
24 Jaſub, à quo familia Jaſubitarum: Sem-
ran, à quo familia Semranitarum.
25 Hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum
numerus fuit ſexaginta quatuor millia trecenti.
26 Filij Zabulon per cognationes ſuas: Sared,
à quo familia Sareditarum: Elon, à quo familia
Elonitarum: Jalel, à quo familia Jalelitarum.
27 Hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum
numerus fuit, ſexaginta millia quingenti.
28 Filij Joſeph per cognationes ſuas, Ma-
naſſe & Ephraim.
29 De Manaſſe ortus eſt Machir, à quo fa- D
milia Machiritarum. * Machir genuit Galaad, * Ioſ.
à quo familia Galaaditarum. 17. a.
30 Galaad habuit filios: Jezer, à quo fami- 1.
lia Jezeritarum: & Helec, à quo familia He-
lecitarum:
31 Et Aſriel, à quo familia Aſrielitarum: &
Sechem, à quo familia Sechemitarum:
32 Et Semida, à quo familia Semidaitarum:
* & Hepher, à quo familia Hepheritarum. * Ioſ.
33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, 27. a.
qui filios non habebat, ſed tantùm filias, 1.
quarum hæc ſunt nomina: * Maala, & Noa, Ibid.
&

& Hegla, & Melcha, & Therſa.

34 Hæ ſunt familiæ Manaſſe, & numerus earum, quinquaginta duo millia ſeptingenti.

35 Filij autem Ephraim per cognationes ſuas, fuerunt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becheritarum: Thehen, à quo familia Thehenitarum.

E 36 Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia Heranitarum.

37 Hæ ſunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quingenti.

38 Iſti ſunt filij Joſeph per familias ſuas. Filij Benjamin in cognationibus ſuis: Bela, à quo familia Belaitarum: Asbel, à quo familia Asbelitarum: Ahiram, à quo familia Ahiramitarum:

39 Supham, à quo familia Suphamitarum: Hupham, à quo familia Huphamitarum.

40 Filij Bela: Hered & Noëman. De Hered, familia Hereditarum: de Noëman, familia Noëmanitarum.

41 Hi ſunt filij Benjamin per cognationes ſuas, quorum numerus fuit, quadraginta quinque millia ſexcenti.

42 Filij Dan per cognationes ſuas: Suham, à quo familia Suhamitarum. hæ ſunt cognationes Dan per familias ſuas.

43 Omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat, ſexaginta quatuor millia quadringenti,

44 Filij Aſer per cognationes ſuas: Jemna, à quo familia Jemnaitarum: Jeſſui, à quo familia Jeſſuitarum: Brie, à quo familia Brieitarum.

45 Filij Brie: Heber, à quo familia Heberitarum: & Melchiel, à quo familia Melchielitarum.

46 Nomen autem filiæ Aſer, fuit Sara.

47 Hæ cognationes filiorum Aſer, & numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringenti.

F 48 Filij Nephthali per cognationes ſuas: Jeſiel, à quo familia Jeſielitarum: Guni, à quo familia Gunitarum:

49 Jeſer, à quo familia Jeſeritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum.

50 Hæ ſunt cognationes filiorum Nephthali per familias ſuas: quorum numerus, quadraginta quinque millia quadringenti.

51 Iſta eſt ſumma filiorum Iſraël, qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.

52 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

53 Iſtis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas.

54 Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem: ſingulis, ſicut nunc recenſiti ſunt, tradetur poſſeſſio:

55 Ita dumtaxat ut ſors Terram Tribubus dividat & familiis.

56 Quidquid ſorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

57 * Hic quoque eſt numerus filiorum Levi per familias ſuas: Gerſon, à quo familia Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum. * Exod. 6. c. 16.

G 58 Hæ ſunt familiæ Levi. Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi, familia Core. At verò Caath genuit Amram:

59 Qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata eſt ei in Ægypto. hæc genuit Amram viro ſuo filios Aaron & Moyſen, & Mariam ſororem eorum.

60 De Aaron orti ſunt Nadab & Abiu, & Eleazar & Ithamar:

61 * Quorum Nadab & Abiu mortui ſunt, cùm obtuliſſent ignem alienum coram Dño. * Sup. 3. a. 4. Levi. 10. a. 1. Par. 24. a. 2.

62 Fuerúntque omnes qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini, ab uno menſe & ſuprà: quia non ſunt recenſiti inter filios Iſraël, nec eis cum ceteris data poſſeſſio eſt.

63 Hic eſt numerus filiorũ Iſraël qui deſcripti ſunt à Moyſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

64 * Inter quos, nullus fuit eorum qui antè numerati ſunt à Moyſe & Aaron in deſerto Sinai. * 1. Cor. 10. a. 5.

65 * Prædixerat enim Dñs, quòd omnes morerentur in ſolitudine. Nullúſq; remanſit ex eis, niſi Caleb filius Jephone, & Joſue filius Nun. * Sup. 14. d. 23. 24.

CAPUT XXVII.

Filiæ Salphaad, deficiente prole maſcula, patri ſuccedunt in hereditatem. dicitque Dominus Moyſen moriturum, ubi ex monte Abarim terram promiſſionis conſpexerit, ſibique in ducatu populi ſubſtituerit Joſue.

1 Acceſſerunt * autem filiæ Salphaad, filij Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: quarum ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. A * Sup. 26. d. 32. 33. infr. 36. a. 1. Joſ. 17. a. 1.

2 Steterúntque coram Moyſe & Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus populi ad oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:

3 Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione, quæ * concitata eſt contra Dominum ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia ſua, quia non habuit filium? Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri. * Sup. 16. a. 1.

4 Retulítque Moyſes cauſam earum ad judicium Domini. B

5 Qui dixit ad eum:

6 Juſtam rem poſtulant filiæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, & ei in hereditatem ſuccedant.

7 Ad filios autem Iſraël loquèris hæc.

8 Homo cùm mortuus fuerit abſque filio, ad filiam ejus tranſibit hereditas.

9 Si filiam non habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos.

10 Quòd ſi & fratres non fuerint, dabitis hereditatem fratribus patris ejus.

11 Sin autem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his qui ei proximi ſunt, eritque hoc filiis Iſraël ſanctum lege perpetua, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

12 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: * Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare inde Terram, quam daturus ſum filiis Iſraël. * Deut. 32. f. 49.

13 Cumque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut ivit frater tuus Aaron.

14 * Quia

* Sup. 14 * Quia offendistis me in deserto Sin in
20. b. contradictione multitudinis, nec sanctificare
12. me voluistis coram ea super aquas. hæ sunt
Deut. aquæ contradictionis in cades deserti Sin.
32. g. 51. 15 Cui respondit Moyses:
16 Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc:
17 Et possit exire & intrare ante eos, & educere eos vel introducere: ne sit populus Domini sicut oves absque pastore.
D 18 Dixitque Dominus ad eum: * Tolle Jo-
* Deut. sue filium Nun, virum in quo est Spiritus, &
3. d. pone manum tuam super eum.
31. 19 Qui stabit coram Eleazaro sacerdote & omni multitudine:
20 Et dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israël.
21 Pro hoc, si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet Dominum. Ad verbum ejus egredietur & ingredietur ipse, & omnes filij Israël cum eo, & cetera multitudo.
22 Fecit Moyses ut præceperat Dominus. Cumque tulisset Josue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote & omni frequentia populi.
23 Et impositis capiti ejus manibus, cuncta replicavit quæ mandaverat Dominus.

CAPUT XXVIII.

Sacrificia quotidiana, diei septimi, ac calendarum, & de duabus solemnitatibus Azymorum & Hebdomadarum.

A 1 DIxit quoque Dominus ad Moysen:
2 Præcipe filiis Israël, & dices ad eos:
Oblationem meam & panes, & incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua.
3 Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis:
* * Agnos anniculos immaculatos duos quotidie
Exod. in holocaustum sempiternum:
29. f. 38. 4 Unum offeretis manè, & alterum ad vesperum:
5 Decimam partem ephi similæ, quæ conspersa sit oleo purissimo, & habeat quartam partem hin.
6 Holocaustum juge est quod obtulistis in monte Sinai in odorem suavissimum incensi Domini.
7 Et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in Sanctuario Domini.
8 Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam juxta omnem ritum sacrificij matutini, & libamentorum ejus, oblationem suavissimi odoris Domino.
* 9 * Die autem sabbati offeretis duos agnos
Mat. anniculos immaculatos, & duas decimas similæ
12. a. oleo conspersæ in sacrificio, & liba
5. B 10 Quæ ritè funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum.
11 In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos,
12 Et tres decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio per singulos vitulos: & duas decimas similæ oleo conspersæ per singulos arietes:
13 Et decimam decimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos, holocaustum suavissimi odoris atque incensi est Domino.
14 Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. hoc erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt.
15 Hircus quoque offeretur Domino pro C
peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis.
16 * Mense autem primo, quartadecima die *
mensis, Phase Domini erit, Exod.
17 Et quintadecima die solemnitas: septem 12. c. 18.
diebus vescentur azymis, Lev.
18 Quarum dies prima venerabilis & sancta 23. a.
erit: omne opus servile non facietis in ea. 5.
19 Offeretisque incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:
20 Et sacrificia singulorum ex simila quæ conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, & duas decimas per arietem,
21 Et decimam decimæ per agnos singulos: id est, per septem agnos.
22 Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis.
23 Præter holocaustum matutinum quod semper offeretis.
24 Ita facietis per singulos dies septem die- D
rum in fomitem ignis, & in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, & de libationibus singulorum.
25 Dies quoque septimus celeberrimus & sanctus erit vobis: omne opus servile non facietis in eo.
26 Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.
27 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos septem:
28 Atque in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas,
29 Per agnos decimam decimæ, qui simul sunt agni septem. hircum quoque
30 Qui mactatur pro expiatione: præter holocaustum sempiternum & liba ejus.
31 Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

CAPUT XXIX.

Solemnitates mensis septimi, & quid in eis offerendum sit: nempe solemnitas tubarum, expiationis, tabernaculorum, quæ octo diebus varias habent oblationes.

1 MEnsis etiam septimi prima dies venera- A
bilis & sancta erit vobis, omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est & tubarum.
2 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum

vissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos septem:

3 Et in sacrificiis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

4 Unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem:

5 Et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi,

6 Præter holocaustum calendarum cum sacrificiis suis, & holocaustum sempiternum cum libationibus solitis, eisdem ceremoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino.

*Lev. 16. f. 19 23. f. 7. 7 * Decima quoque dies mensis hujus septimi erit vobis sancta atque venerabilis, & affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea.

8 Offeretisque holocaustum Dño in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietẽ unum, agnos anniculos immaculatos septem:

B 9 Et in sacrificiis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

10 Decimam decimæ per agnos singulos, qui sunt simul agni septem:

11 Et hircum pro peccato, absque his quæ offerri pro delicto solent in expiationem, & holocaustum sempiternum, cum sacrificio & libaminibus eorum.

12 Quintadecima verò die mensis septimi, quæ vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis solemnitatem Domino septem diebus.

13 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim.

14 Et in libamentis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arieti uno, id est, simul arietibus duobus,

15 Et decimam decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni quatuordecim:

C 16 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, & sacrificio, & libamine ejus.

17 In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

18 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

19 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificióque & libamine ejus.

20 Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

21 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

22 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificióque & libamine ejus.

23 Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

24 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

25 Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificióque ejus & libamine.

26 Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

27 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

28 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificióque ejus & libamine.

29 Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, D agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

30 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis.

31 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificióque ejus & libamine.

32 Die septimo offeretis vitulos septem, & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

33 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

34 Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificióque ejus & libamine.

35 Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis,

36 Offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

37 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

38 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificióque ejus & libamine.

39 Hæc offeretis Domino in solemnitatibus vestris: præter vota & oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, & in hostiis pacificis.

CAPUT XXX.

De voto ac juramento virorum, & quando puellarum & uxorum vota seu juramenta rata sint, vel irrita.

1 Narravítque Moyses filiis Israël omnia quæ ei Dominus imperarat: A

2 Et locutus est ad principes tribuum filiorum Israël: Iste est sermo quem præcepit Dominus:

3 Si quis virorum votum Dño voverit, aut se constrinxerit juramento: non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit.

4 Mulier si quippiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari: si cognoverit pater votum quod pollicita est, & juramentum quo obligavit animã suam, & tacuerit, voti rea erit:

5 Quidquid pollicita est & juravit, opere complebit.

6 Sin autem statim ut audierit, contradixerit pater: & vota & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quòd contradixerit pater.

7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento:

8 Quo die audierit vir, & non contradixerit,

voti rea erit, reddétque quodcumq; promiserat.

C 9 Sin autem audiens statim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbáque quibus obstrinxerat animam suam: propitius erit ei Dominus.

10 Vidua & repudiata quidquid voverint, reddent.

11 Uxor in domo viri cùm se voto constrinxerit & juramento,

12 Si audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat.

13 Sin autem exemplò contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.

D 14 Si voverit, & juramento se constrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat.

15 Quòd si audiens vir tacuerit, & in alteram diem distulerit sententiam: quidquid voverat atque promiserat, reddet: quia statim ut audivit, tacuit.

16 Sin autem contradixerit postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem ejus.

17 Istæ sunt leges, quas constituit Dominus Moysi, inter virum & uxorem, inter patrem & filiam, quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

Caput XXXI.

Cæsis Madianitis jussu Dei, virgines solæ reservantur: substantia ex æquo dividitur pugnantibus & plebi, primitiæ Sacerdoti ac Levitis traduntur, gratiæ Deo cum donariis offeruntur, quod nullus Hebræorum occubuit.

A 1 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

2 Ulciscere priùs filios Israël de Madianitis, & sic colligêris ad populum tuum.

*Sup. 25. d. 17. 3 Statímque Moyses, * Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis.

4 Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israël, qui mittantur ad bellum.

5 Dederúntque millenos de singulis tribubus, id est, duodecim millia expeditorum ad pugnam:

6 Quos misit Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.

7 Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt,

*Iof. 13. c. 21 8 * Et reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio.

B 9 Ceperúntque mulieres eorum, & parvulos, omniaque pecora, & cunctam supellectilem: quidquid habere potuerant depopulati sunt:

10 Tam urbes quàm viculos & castella flamma consumpsit.

11 Et tulerunt prædam, & universa quæ ceperant tam ex hominibus quàm ex jumentis,

12 Et adduxerunt ad Moysen, & Eleazarum sacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Israël: reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.

13 Egressi sunt autem Moyses & Eleazar sacerdos, & omnes principes synagogæ, in occursum eorum extra castra. C

14 Iratúsque Moyses principibus exercitus, tribunis, & centurionibus qui venerãt de bello,

15 Ait: Cur feminas reservastis?

16 * Nónne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israël ad suggestionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde & percussus est populus? *Sup. 25. d. 18.

17 * Ergo cunctos interficite quidquid est generis masculini, etiam in parvulis: & mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate: *Iud. 21. b. 11.

18 Puellas autem & omnes feminas virgines reservate vobis:

19 Et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio & septimo.

20 Et de omni præda, sive vestimentũ fuerit, sive vas, & aliquid in utensilia præparatum de caprarum pellibus, & pilis, & ligno, expiabitur.

21 Eleazar quoq; sacerdos, ad viros exercitus qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est præceptum legis, * quod mandavit Dñs Moysi: D *Lev. 6. d. 28. 12. 6. 33. 15. b. 12.

22 Aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & stannum,

23 Et omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur. quidquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur:

24 Et lavabitis vestimenta vestra die septimo, & purificati posteà castra intrabitis.

25 Dixit quoque Dominus ad Moysen:

26 Tollite summam eorum quæ capta sunt, ab homine usque ad pecus, tu & Eleazar sacerdos & principes vulgi:

27 Dividésque ex æquo prædam, inter eos qui pugnaverunt egressique sunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem:

28 Et separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus quàm ex bobus & asinis & ovibus, E

29 Et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt.

30 Ex media quoque parte filiorum Israël accipies quinquagesimum caput hominum, & boum, & asinorum, & ovium, cunctorum animantium, & dabis ea Levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini.

31 Fecerúntque Moyses & Eleazar, sicut præceperat Dominus.

32 Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia,

33 Boum septuaginta duo millia,

34 Asinorum sexaginta millia & mille:

35 Animæ hominum sexus feminei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia.

36 Dataque est media pars his qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia quingenta:

37 E quibus in partem Domini supputatæ sunt oves sexcentæ septuaginta quinque.

38 Et

38 Et de bobus triginta sex millibus, boves septuaginta & duo:

39 De asinis triginta millibus quingentis, asini sexaginta unus:

40 De animabus hominum sedecim millibus, cesserunt in partem Dñi triginta duæ animæ.

41 Tradiditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum,

42 Ex media parte filiorum Israël, quam separaverat his qui in prælio fuerant.

43 De media verò parte quæ contigerat reliquæ multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta septem millibus quingentis,

44 Et de bobus triginta sex millibus,

45 Et de asinis triginta millibus quingentis,

46 Et de hominibus sedecim millibus,

G 47 Tulit Moyses quinquagesimum caput, & dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut præceperat Dominus.

48 Cúmq; accessissent principes exercitus ad Moysen, & tribuni, centurionésque, dixerunt:

49 Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum, quos habuimus sub manu nostra: & ne unus quidem defuit.

50 Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in præda auri potuimus invenire, periscelides & armillas, annulos & dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum.

51 Susceperúntque Moyses & Eleazar sacerdos, omne aurum in diversis speciebus,

52 Pondo sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos, à tribunis & centurionibus.

53 Unusquisque enim quod in præda rapuerat, suum erat.

54 Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonij, in monimentum filiorum Israël coram Domino.

CAPUT XXXII.

Filiis Ruben & Gad & dimidiæ tribui Manasse, quod pecoribus abundarent, portio datur trans Jordanem, modo fratres suos in terram promissionis armati præcedant.

A 1 Filij autem Ruben & Gad habebant pecora multa, & erat illis in jumentis infinita substantia. Cúmque vidissent Jazer & Galaad aptas animalibus alendis terras,

2 Venerunt ad Moysen & ad Eleazarum sacerdotem, & principes multitudinis, atque dixerunt:

3 Ataroth, & Dibon, & Jaser, & Nemra, Hesebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,

4 Terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israël, regio uberrima est ad pastum animalium: & nos servi tui habemus jumenta plurima:

5 Precamúrque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Jordanem.

B 6 Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hîc sedebitis?

7 Cur subvertitis mentes filiorum Israël, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus.

8 Nónne ita egerunt patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram?

9 * Cúmque venissent usque ad Vallem botri, lustrata omni regione, subverterunt cor filiorum Israël, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit. * Sup. 13. d. 14.

10 Qui iratus juravit, dicens:

11 Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Ægypto, à viginti annis & supra, Terram, quam sub juramento pollicitus sum Abraham, Isaac & Jacob: & noluerunt sequi me,

12 Præter Caleb filium Jephone Cenezæum, & Josue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam. C

13 Iratúsque Dominus adversum Israël, circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio, quæ fecerat malum in conspectu ejus.

14 Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa & alumni hominum peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Israël.

15 Quòd si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium.

16 At illi propè accedentes, dixerunt: Caulas ovium fabricabimus, & stabula jumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas:

17 Nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Israël, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, & quidquid habere possumus, erunt in urbibus muratis, propter habitatorum insidias. D

18 Non revertemur in domos nostras, usque dum possideant filij Israël hereditatem suam:

19 Nec quidquam quæremus trans Jordanem, quia jam habemus nostram possessionem in orientali ejus plaga.

20 Quibus Moyses ait: * Si facitis quod promittitis, expediti pergite corã Dño ad pugnam: * Iosi. 1. c. 14.

21 Et omnis vir bellator armatus Jordanem transeat, donec subvertat Dñs inimicos suos,

22 Et subjiciatur ei omnis Terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum & apud Israël, & obtinebitis regiones, quas vultis, coram Dño. E

23 Sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in Deum: & scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos.

24 Ædificate ergo urbes parvulis vestris, & caulas & stabula ovibus ac jumentis: & quod polliciti estis implete.

25 * Dixerúntque filij Gad & Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod jubet dominus noster. * Iosi. 4. c. 12.

26 Parvulos nostros, & mulieres, & pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:

27 Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu domine loqueris.

28 Præcepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, & Josue filio Nun, & principibus fa- F

miliarum per tribus Israël, & dixit ad eos:
29 * Si transierint filij Gad & filij Ruben
Deut. 3. b. 12. Iosu. 13. b. 8. 22. a. 4. vobiscum Jordanem, omnes armati ad bellum coram Domino, & vobis fuerit Terra subjecta: date eis Galaad in possessionem.
30 Sin autem noluerint transire armati vobiscum in Terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca.
31 Responderúntque filij Gad, & filij Ruben: Sicut locutus est Dñs servis suis, ita faciemus:
32 Ipsi armati pergemus coram Domino in Terram Chanaan, & possessionem jam suscepisse nos confitemur trans Jordanem.
* Iosu. 22. a. 4.
33 * Dedit itaque Moyses filiis Gad & Ruben, & dimidiæ tribui Manasse filij Joseph regnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og regis Basan, & terram eorum cum urbibus suis per circuitum.
G 34 Igitur extruxerunt filij Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer,
35 Et Etroth, & Sophan, & Jazer, & Jegbaa,
36 Et Bethnemra, & Betharan, urbes munitas, & caulas pecoribus suis.
37 Filij verò Ruben ædificaverunt Hesebon, & Eleale, & Cariathaim,
38 Et Nabo, & Baalmeon, versis nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabula urbibus quas extruxerant.
*Gen. 50. d. 22.
39 * Porrò filij Machir, filij Manasse, perrexerunt in Galaad, & vastaverunt eam interfecto Amorrhæo habitatore ejus.
40 Dedit ergo Moyses Terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea.
41 Jair autem filius Manasse abiit & occupavit vicos ejus, quos appellavit Havoth Jair, id est, Villas Jair.
42 Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanath cum viculis suis: vocavítque eam ex nomine suo Nobe.

Caput XXXIII.

Mansionibus 42. filiorum Israël per varia loca in deserto recensitis, Chananæi à Domino jubentur interimi.

A 1 HÆ sunt mansiones filiorum Israël, qui egressi sunt de Ægypto per turmas suas in manu Moysi & Aaron,
2 Quas descripsit Moyses juxta castrorum loca, quæ Domini jussione mutabant.
3 Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die Phase, filij Israël in manu excelsa, videntibus cunctis Ægyptiis,
4 Et sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam & in diis eorum exercuerat ultionem)
5 Castrametati sunt in Soccoth.
B 6 Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis.
a Exod. 14. a. 2.
7 * Inde egressi venerunt contra Phihahiroth, quæ respicit Beelsephon, & castrametati sunt ante Magdalum.
8 Profectique de Phihahiroth, transierunt per medium mare in solitudinem: & ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara.
9 * Profectíque de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ septuaginta: ibíque castrametati sunt. * Exod. 15. d. 27.
10 Sed & inde egressi, fixerunt tentoria super Mare rubrum. Profectíque de Mari rubro,
11 Castrametati sunt in deserto Sin.
12 Unde egressi venerunt in Daphca.
13 Profectíque de Daphca, castrametati sunt in Alus.
14 Egressíque de Alus, in Raphidim fixere tentoria, *ubi populo defuit aqua ad bibendum. * Exod. 17. a. 1.
15 Profectíque de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinaï.
16 Sed & de solitudine * Sinaï egressi, venerunt ad sepulchra concupiscentiæ. C
17 * Profectíque de sepulchris concupiscentiæ, castrametati sunt in Haseroth. * Exod. 19. a. 2.
18 * Et de Haseroth venerunt in Rethma. * Sup. 11. g. 34.
19 Profectíque de Rethma, castrametati sunt in Remmomphares. * Sup. 13. a. 1.
20 Unde egressi, venerunt in Lebna.
21 De Lebna, castrametati sunt in Ressa.
22 Egressíque de Ressa, venerũt in Ceelatha.
23 Unde profecti, castrametati sunt in monte Sepher.
24 Egressi de monte Sepher, venerunt in Arada.
25 Inde proficiscentes, castrametati sunt in Maceloth.
26 Profectíque de Maceloth, venerunt in Thahath.
27 De Thahath, castrametati sunt in Thare.
28 Unde egressi, fixere tentoria in Methca.
29 Et de Methca, castrametati sunt in Hesmona.
30 Profectíque de Hesmona, venerunt in Moseroth.
31 Et de Moseroth, castrametati sunt in Benejaacan. D
32 * Profectíque de Benejaacan, venerunt in montem Gadgad. * Deut. 10. b. 7.
33 Unde profecti, castrametati sunt in Jetebatha.
34 Et de Jetebatha, venerunt in Hebrona.
35 Egressíque de Hebrona, castrametati sunt in Asiongaber.
36 * Inde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades. * Sup. 20. a. 1.
37 Egressíque de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus Terræ Edom: E
38 * Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor, jubente Domino: & ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israël ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis, * Sup. 20. d. 25. Deut. 32. g. 50.
39 Cùm esset annorum centũ viginti trium,
40 Audivítque Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in Terram Chanaan venisse filios Israël.
41 Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona.
42 Unde egressi, venerunt in Phunon.

43 Profectíque de Phunon, castrametati sunt in Oboth.

F 44 Et de Oboth, venerunt in Ieabarim, quæ est in finibus Moabitarum.

45 Profectíque de Ieabarim, fixere tentoria in Dibongad.

46 Unde egressi, castrametati sunt in Helmondeblathaim.

47 Egressique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.

48 Profectique de montibus Abarim, transierunt ad campestria Moab, supra Jordanem contra Jericho.

49 Ibíque castrametati sunt de Bethsimoth usque ad Abelsatim in planioribus locis Moabitarum,

50 Ubi locutus est Dominus ad Moysen:

51 Præcipe filiis Israël, & dic ad eos: Quando transieritis Jordanem, intrantes Terram Chanaan,

G 52 Disperdite cunctos habitatores Terræ
* Deut. illius: * confringite titulos, & statuas commi-
7. 4 5. nuite, atque omnia excelsa vastate,
Iudic. 53 Mundantes terram, & habitantes in ea.
2. a. 2. ego enim dedi vobis illam in possessionem,

54 Quam divideritis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus & familias possessio dividetur.

55 Sin autem nolueritis interficere habitatores Terræ: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & adversabuntur vobis in Terra habitationis vestræ:

56 Et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

Caput XXXIV.

Terra promissionis situs & limites juxta 4. orbis plagas; eaque sorte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus qui eam dividant.

A 1 Locutúsque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israël, & dices ad eos: Cùm ingressi fueritis Terram Chanaan, & in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur.

* Ios. 3 * Pars meridiana incipiet à solitudine Sin,
15. a. quæ est juxta Edom: & habebit terminos con-
1. tra Orientem mare salsissimum.

4 Qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Senna, & perveniant à Meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent usque ad Asemona.

5 Ibítque per gyrum terminus ab Asemona usque ad Torrentem Ægypti, & maris magni littore finietur.

B 6 Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ipso fine claudetur.

7 Porrò ad septemtrionalem plagam à mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum,

8 A quo venient in Emath usque ad terminos Sedada:

9 Ibitque [illegible] & villam Enan. hi erunt termini in parte Aquilonis.

10 Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama,

11 Et de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra Orientem ad mare Ceneteth,

12 Et tendent usque ad Jordanem, & ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis Terram per fines suos in circuitu: C

13 Præcepitque Moyses filiis Israël dicens: Hæc erit Terra, quam possidebitis sorte, & quam jussit Dominus dari novem tribubus, & dimidiæ tribui.

14 Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse,

15 Id est, duæ semis tribus, acceperunt partem suam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

16 Et ait Dominus ad Moysen:

17 * Hæc sunt nomina virorum qui Ter- * Ios.
ram vobis divident, Eleazar sacerdos, & Josue 14. a.
filius Nun, 1. 2.

18 Et singuli principes de tribubus singulis,

19 Quorum ista sunt vocabula: De tribu Juda, Caleb filius Jephone. D

20 De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud.

21 De tribu Benjamin, Elidad filius Chaselon.

22 De tribu filiorum Dan, Bocci filius Jogli.

23 Filiorum Joseph de tribu Manasse, Hanniel filius Ephod.

24 De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan.

25 De tribu Zabulon, Elisaphan filius Pharnach.

26 De tribu Issachar, dux Phaltiel filius Ozan.

27 De tribu Aser, Ahiud filius Salomi.

28 De tribu Nephthali, Phedael filius Ammiud.

29 Hi sunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Israël Terram Chanaan.

Caput XXXV.

Assignari jubentur urbes 48. & suburbana Levitis, & ex iis urbes 6. refugii pro homicidio non voluntario: lex homicidii voluntarii, & non voluntarii: unius testimonio nemo puniendus.

1 Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Jordanem, contra Jericho: A

2 * Præcipe filiis Israël ut dent Levitis de * Ios.
possessionibus suis 21. a.
3 Urbes ad habitandum, & suburbana earum 2.
per circuitum: ut ipsi in oppidis maneant, & suburbana sint pecoribus ac jumentis:

4 Quæ à muris civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur.

5 Contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem similiter erunt duo millia: ad mare quoque, quod respicit ad Occiden-

 tem,

rem, eadem mensura erit, & septemtrionalis plaga æquali termino finietur. eruntque urbes in medio, & foris suburbana.

* Jos. 20. a. 2. 6 * De ipsis autem oppidis, quæ Levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: & exceptis his, alia quadraginta duo oppida,

7 Id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis.

B 8 Ipsæque urbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorum Israël, ab his qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores. singuli juxta mensuram hereditatis suæ dabunt oppida Levitis.

9 Ait Dominus ad Moysen:

10 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: * Quando transgressi fueritis Jordanem in Terram Chanaan,

* Deut. 19. a. 2. Jos. 20. a. 2. 11 Decernite quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint:

12 In quibus cùm fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius judicetur.

* Deut. 4. g. 41. Jos. 20. c. 7. a. 8. 13 * De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur,

14 Tres erunt trans Jordanem, & tres in Terra Chanaan,

15 Tam filiis Israël quàm advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit.

C 16 Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est: reus erit homicidii, & ipse morietur.

17 Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit: similiter punietur.

18 Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur.

19 Propinquus occisi, homicidam interficiet: statim ut apprehenderit eum, interficiet.

* Deut. 19. c. 11. 20 * Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias:

21 Aut cùm esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit. cognatus occisi statim ut invenerit eum, jugulabit.

22 Quòd si fortuitu, & absque odio

23 Et inimicitiis, quidquam horum fecerit,

24 Et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem & propinquum sanguinis quæstio ventilata:

D 25 Liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur.

26 Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ sunt,

27 Fuerit inventus, & percussus ab eo qui ultor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit.

28 Debuerat enim profugus usque ad mortem Pontificis in urbe residere. postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam.

29 Hæc sempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus vestris.

30 Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.

31 Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis, statim & ipse morietur.

32 Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt:

33 Ne polluatis terram habitationis vestræ, quæ insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per ejus sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit.

34 Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. ego enim sum Dominus qui habito inter filios Israël.

CAPUT XXXVI.

Lex fertur, ut filiæ paternam hereditatem adeuntes nubant contribulibus suis, ne tribus per connubia misceantur, & possessiones confundantur.

1 ACcesserunt * autem & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manasse de stirpe filiorum Joseph: locutique sunt Moysi coram principibus Israël, atque dixerunt: A * Sup. 27. a. 1.

2 Tibi domino nostro præcepit Dominus ut Terram sorte divideres filiis Israël, & ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri:

3 Quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, & translata ad aliam tribum, de nostra hereditate minuetur. B

4 Atque ita fiet, ut cùm jubileus, id est, quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sortium distributio, & aliorum possessio ad alios transeat.

5 Respondit Moyses filiis Israël, & Domino præcipiente, ait: Rectè tribus filiorum Joseph locuta est.

6 Et hæc lex super filiabus Salphaad à Domino promulgata est: * Nubant quibus volunt, tantum ut suæ tribus hominibus: C * Tob. 7. c. 14.

7 Ne commisceatur possessio filiorum Israël de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu & cognatione sua:

8 Et cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas permaneat in familiis,

9 Nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant

10 Ut à Domino separatæ sunt. Feceruntque filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum:

11 Et nupserunt, Maala, & Thersa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patrui sui

12 De familia Manasse, qui fuit filius Joseph: & possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu & familia patris earum.

13 Hæc sunt mandata atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moysi ad filios Israël, in campestribus Moab supra Jordanem contra Jericho.

LIBER DEUTERONOMIJ,
HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

Caput Primum.

Brevis repetitio eorum quæ Israëli in deserto contigerant; pœnáque infideli populo inflicta vel mortis, vel peregrinationis per 40. annos.

A 1
Æc sunt verba, quæ locutus
est Moyses ad omnem Israël
trans Jordanem in solitudine
campestri, contra Mare ru-
brum, inter Pharan & Thophel
& Laban & Haseroth, ubi au-
ri est plurimum:
2 Undecim diebus de Horeb per viam mon-
tis Seir usque ad Cadesbarne.
3 Quadragesimo anno, undecimo mense,
prima die mensis, locutus est Moyses ad filios
Israël omnia quæ præceperat illi Dominus, ut
diceret eis:
* 4 * Postquam percussit Sehon regem Amor-
Num. rhæorum, qui habitabat in Hesebon: & Og
21. e. regem Basan, qui mansit in Astaroth, & in
24. Edrai,
B 5 Trans Jordanem in terra Moab. Cœpít-
que Moyses explanare legem, & dicere:
6 Dominus Deus noster locutus est ad nos
in Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd in hoc
monte mansistis:
7 Revertimini, & venite ad montem Amor-
rhæorum, & ad cætera quæ ei proxima sunt
campestria atque montana & humiliora loca
contra Meridiem, & juxta littus maris, Ter-
ram Chananæorum, & Libani usque ad flumen
magnum Euphraten.
8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini &
possidete eam, super qua juravit Dominus pa-
tribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob, ut da-
ret illam eis, & semini eorum post eos.
9 Dixíque vobis illo in tempore:
* 10 * Non possum solus sustinere vos: quia
Exod. Dominus Deus vester multiplicavit vos, & estis
18. c. hodie, sicut stellæ cæli, plurimi.
18. C 11 (Dominus Deus patrum vestrorum ad-
dat ad hunc numerum multa millia, & bene-
dicat vobis sicut locutus est.)
12 Non valeo solus negotia vestra sustinere,
& pondus ac jurgia.
13 Date ex vobis viros sapientes & gnaros,
& quorum conversatio sit probata in tribubus
vestris, ut ponam eos vobis principes.
14 Tunc respondistis mihi: Bona res est,
quam vis facere.
15 Tulique de tribubus vestris viros sapien-
tes & nobiles, & constitui eos principes, tribu-
nos, & centuriones, & quinquagenarios ac de-
canos, qui docerent vos singula.
16 Præcepíque eis, dicens: Audite illos, &
* quod justum est judicate: sive civis sit ille, *
sive peregrinus. Joa. 7.
17 * Nulla erit distantia personarum, ita par- d. 24.
vum audietis ut magnum: nec accipietis cu- D
jusquam personam, quia Dei judicium est. Quòd * Inf.
si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte 16. d.
ad me, & ego audiam. 19. Lev.
18 Præcepíque omnia quæ facere deberetis. 19. c. 15.
19 Profecti autem de Horeb, transivimus Prov.
per eremum terribilem & maximam, quam 24. c. 23.
vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præ- Eccl.
ceperat Dominus Deus noster nobis. Cúmque 42. a.
venissemus in Cadesbarne, 1. Iac.
20 Dixi vobis: Venistis ad montem Amor- 2. a. 1.
rhæi, quem Dominus Deus noster daturus est
nobis.
21 Vide Terram, quam Dominus Deus tuus
dat tibi: ascende, & posside eam, sicut locutus
est Dominus Deus noster patribus tuis: noli ti-
mere, nec quidquam paveas.
22 * Et accessistis ad me omnes, atque di- *
xistis: Mittamus viros qui considerent Terram: Num.
& renuntient per quod iter debeamus ascende- 13. a. 1.
re, & ad quas pergere civitates.
23 Cúmque mihi sermo placuisset, misi ex
vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis.
24 Qui cùm perrexissent, & ascendissent in
montana, venerunt usque ad Vallem botri: &
considerata terra,
25 Sumentes de fructibus ejus, ut ostende- E
rent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixe-
runt: Bona est terra, quam Dominus Deus no-
ster daturus est nobis.
26 Et noluistis ascendere, sed increduli ad
sermonem Domini Dei nostri
27 Murmurastis in tabernaculis vestris, at-
que dixistis: Odit nos Dominus, & idcircò
eduxit nos de Terra Ægypti, ut traderet nos
in manu Amorrhæi, atque deleret.
28 Quò ascendemus? nuntij terruerunt cor
nostrum, dicentes: Maxima multitudo est, &
nobis statura procerior: urbes magnæ, & ad
cælum usque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.
29 Et dixi vobis: Nolite metuere, nec ti-
meatis eos:
30 Dominus Deus, qui ductor est vester pro
vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto
cunctis videntibus.
31 Et in solitudine (ipse vidisti) portavit
te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare
parvulum filium suum, in omni via per quam
ambulastis, donec veniretis ad locum istum.
32 Et nec sic quidem credidistis Domino
Deo vestro, F
33 * Qui præcessit vos in via, & metatus *
est locum in quo tentoria figere deberetis, Exod.
nocte 13.

d. 21. nocte ostendens vobis iter per ignem, & die
Num. per columnam nubis.
14. c. 14. 34 Cúmque audisset Dominus vocem ser-
monum vestrorum, iratus juravit & ait:
* Num. 14. d. 21. Psal. 94. b. 11. 35 * Non videbit quispiam de hominibus
generationis hujus pessimæ Terram bonam,
quam sub juramento pollicitus sum patribus
vestris:
36 Præter Caleb filium Jephone. ipse enim
videbit eam, & ipsi dabo Terram, quam calca-
vit, & filiis ejus, quia secutus est Dominum.
37 Nec miranda indignatio in populum,
cùm mihi quoque iratus Dominus propter vos
dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38 Sed Josue filius Nun minister tuus, ipse
intrabit pro te. hunc exhortare & robora, & ip-
se sorte Terram dividet Israëli.
39 Parvuli vestri, de quibus dixistis quòd
captivi ducerentur, & filij qui hodie boni ac
mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: &
ipsis dabo Terram, & possidebunt eam.
G 40 Vos autem revertimini & abite in soli-
tudinem per viam maris rubri.
* 41 * Et respondistis mihi: Peccavimus Do-
Num. mino: ascendemus & pugnabimus, sicut præ-
14. g. 40. cepit Dominus Deus noster. Cúmque instructi
armis pergeretis in montem,
* 42 Ait mihi Dominus: Dic ad eos: * Noli-
Num. te ascendere, neque pugnetis, non enim sum
14. g. 42. vobiscum: ne cadatis coram inimicis vestris.
43 Locutus sum, & non audistis: sed ad-
versantes imperio Domini, & tumentes super-
bia, ascendistis in montem.
44 Itaque egressus Amorrhæus, qui habi-
tabat in montibus, & obviam veniens, persecu-
tus est vos, sicut solent apes persequi: & cecidit
de Seir usque Horma.
45 Cúmque reversi ploraretis coram Do-
mino, non audivit vos, nec voci vestræ voluit
acquiescere.
46 Sedistis ergo in Cadesbarne multo tẽpore.

CAPUT II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio. Pugna contra Ammon & Moab prohibitio, regisque Sehon & terræ ipsius expugnatio.

A 1 PRofectique inde venimus in solitudi-
nem, quæ ducit ad Mare rubrum, sicut
mihi dixerat Dominus: & circuivimus mon-
tem Seir longo tempore.
2 Dixitque Dominus ad me:
3 Sufficit vobis circuire montem istum: ite
contra Aquilonem:
4 Et populo præcipe, dicens: Transibitis
per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau,
qui habitant in Seir, & timebunt vos.
5 Videte ergo diligenter ne moveamini con-
tra eos. neque enim dabo vobis de terra eorum
quantum potest unius pedis calcare vestigium,
quia in possessione Esau dedi montem Seir.
6 Cibos emetis ab eis pecunia, & comede-
tis: aquam emptam haurietis, & bibetis.
B 7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in om-
ni opere manuum tuarum: novit iter tuum,
quomodo transieris solitudinem hãc magnam,
per quadraginta annos habitans tecum Domi-
nus Deus tuus, & nihil tibi defuit.
8 Cúmque transissemus fratres nostros fi-
lios Esau, qui habitabant in Seir, per viam cam-
pestrem de Elath, & de Asiongaber, venimus
ad iter, quod ducit in desertum Moab.
9 Dixitque Dominus ad me: Non pugnes
contra Moabitas, nec ineas adversus eos præ-
lium: non enim dabo tibi quidquam de terra
eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in posses-
sionem.
10 Emim primi fuerunt habitatores ejus,
populus magnus, & validus, & tam excelsus,
ut de Enacim stirpe,
11 Quasi gigantes, crederentur, & essent
similes filiorum Enacim. Denique Moabitæ
appellant eos Emim.
12 In Seir autem priùs habitaverunt Hor- C
ræi: quibus expulsis atque deletis, habitave-
runt filij Esau, sicut fecit Israël in terra posses-
sionis suæ, quam dedit illi Dominus.
13 Surgentes ergo ut transiremus torrentem
Zared, venimus ad eum.
14 Tempus autem, quo ambulavimus de
Cadesbarne usque ad transitum torrentis Za-
red, triginta & octo annorum fuit: donec con-
sumeretur omnis generatio hominum bellato-
rum de castris, sicut juraverat Dominus:
15 Cujus manus fuit adversum eos, ut in-
terirent de castrorum medio.
16 Postquam autem universi ceciderunt pu-
gnatores,
17 Locutus est Dominus ad me, dicens:
18 Tu transibis hodie terminos Moab, ur-
bem nomine Ar:
19 Et accedens in vicina filiorum Ammon, D
cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad
prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum
Ammon, quia filiis Loth dedi eam in posses-
sionem.
20 Terra gigantum reputata est: & in ipsa
olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ
vocant Zomzommim,
21 Populus magnus, & multus, & proceræ
longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dñs
à facie eorum: & fecit illos habitare pro eis,
22 Sicut fecerat filiis Esaü, qui habitant in
Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis
tradens, quam possident usque in præsens.
23 Hevæos quoque, qui habitabant in Ha-
serim usque Gazam, Cappadoces expulerunt:
qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, &
habitaverunt pro illis.
24 Surgite & transite torrentem Amon: ec- E
ce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon
Amorrhæum, & terram ejus incipe possidere,
& committe adversus eum prælium.
25 Hodie incipiam mittere terrorem atque
formidinem tuam in populos, qui habitant sub
omni cælo: ut audito nomine tuo paveant, &
in morem parturientium contremiscant, & do-
lore teneantur.

26 * Miß

* 26 * Misi ergo nuntios de solitudine Cade-
Num. 21. c. 21. moth ad Sehon regem Hesebon verbis pacificis, dicens:
27 Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram.
28 Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur: aquam pecunia tribue, & sic bibemus. Tantùm est ut nobis concedas transitum,
F 29 Sicut fecerunt filij Esaü, qui habitant in Seir, & Moabitæ, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Jordanem, & transeamus ad Terram quam Dñs Deus noster daturus est nobis.
30 Noluitque Sehon rex Hesebon dare nobis transitum: quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum ejus, & obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides.
31 Dixitque Dominus ad me: * Ecce cœpi
Amos 2. c. 9. tibi tradere Sehon, & terram ejus, incipe possidere eam.
32 Egressúsque est Sehon obviàm nobis cum omni populo suo ad prælium in Jasa.
33 Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis: percussimúsque eum cum filiis suis & omni populo suo.
G 34 Cunctásque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus & parvulis. non reliquimus in eis quidquam.
35 Absque jumentis, quæ in partem venere prædantium: & spoliis urbium quas cepimus
36 Ab Aroër, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus & civitas, quæ nostras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noster nobis.
37 Absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessimus: & cunctis quæ adjacent torrenti Jeboc, & urbibus montanis, universísque locis à quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAPUT III.

Pugna contra Og regem Basan, & lectus ejus, atque sors duarum tribuum & semis citra Iordanem; precatur Moyses ut liceat ei terram promissam ingredi, sed Deus id illi negat: Iosue ad ceteros Chananæos debellandos roborat.

1 Itaque conversi ascendimus per iter Basan:
A * egressúsque est Og rex Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai.
Num. 21. g. 2 Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus est cum omni populo
33. Infr. 29. 4. 7. ac terra sua: faciésque ei * sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon.
Num. 21. e. 24 3 * Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, & universum populum ejus: percussimúsque eos
Num. 21. g. 35. usque ad internecionem,
4 Vastantes cunctas civitates illius uno tempore. non fuit oppidum, quod nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan.
5 Cunctæ urbes erant munitæ muris altissimis, portísque & vectibus, absque oppidis innumeris, quæ non habebant muros.

6 Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon B
regi Hesebon, disperdentes omnem civitatem, viróśque ac mulieres & parvulos:
7 Jumenta autē & spolia urbium diripuimus.
8 Tulimúsque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem: à torrente Arnon usque ad montem Hermon,
9 Quem Sidonij Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:
10 Omnes civitates, quæ sitæ sunt in planitie, & universam Terram Galaad & Basan usque ad Selcha & Edrai civitates regni Og in Basan.
11 Solus quippe Og rex Basan restiterat de stirpe gigantum. Monstratur lectus ejus ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus.
12 Terramque possedimus tempore illo ab Aroër, quæ est super ripam torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis Galaad: & civitates illius * dedi Ruben & Gad.
13 Reliquam autem partem Galaad, & om- Num.
nem Basan regni Og, tradidi mediæ tribui 32. f.
Manasse, omnem regionem Argob: cunctáque 29.
Basan vocatur Terra gigantum.
14 Jair filius Manasse possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Gessuri & Machati. Vocavítque ex nomine suo Basan, Havoth Jair, id est, Villas Jair, usque in præsentem diem.
15 Machir quoque dedi Galaad.
16 Et tribubus Ruben & Gad dedi de Ter- C
ra Galaad usque ad Torrentem Arnon medium torrentis, & confinium usque ad torrentem Jeboc, qui est terminus filiorum Ammon:
17 Et planitiem solitudinis, atque Jordanem, & terminos Ceneteth usque ad mare deserti, quod est salsissimum, ad radices montis Phasga contra orientem.
18 Præcepíque vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem, expediti præcedite fratres vestros filios Israël omnes viri robusti:
19 Absque uxoribus, & parvulis, atque jumentis. Novi enim quòd plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis,
20 Donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis tribuit: & possideant ipsi etiam Terram, quam daturus est eis trans Jordanem: tunc revertetur unusquisque in possessionem suam, quam dedi vobis.
21 * Josue quoque in tempore illo præce- D
pi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Do- *
minus Deus vester duobus his regibus: sic fa- Num.
ciet omnibus regnis, ad quæ transiturus es. 27. d. 18.
22 Ne timeas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis.
23 Precatúsque sum Dominum in tempore illo, dicens:
24 Domine Deus, tu cœpisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam, manúmque fortissimam. neque enim est alius Deus, vel in

cælo, vel in terra, qui possit facere opera tua,
& comparari fortitudini tuæ.
25 Transibo igitur, & videbo Terram hanc
optimam trans Jordanem, & montem istum
egregium, & libanum.
26 Iratúsque est Dominus mihi propter vos,
nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi:
nequaquam ultrà loquaris de hac te ad me.
27 Ascende cacumen Phasgæ, & oculos tuos
circumfer ad occidentem, & ad aquilonem,
* Jos. austrúmque & orientem, & aspice. * nec enim
31. a. transibis Jordanem istum.
2.34. 28 Præcipe Josue, & corrobora eum atque
b. 4 conforta: quia ipse præcedet populum istum,
& dividet eis Terram quam visurus es.
29 Mansimúsque in valle contra fanum
Phogor.

CAPUT IV.

Exhortatur Moyses ad servanda Dei præcepta, tum beneficiis Dei tum eorum laudibus; comminando transgressoribus, prohibet omnem imaginem quæ ad idololatriam induceret; suam prædicit mortem, tresque urbes refugij separat trans Jordanem pro homicidis involuntariis & casualibus.

A 1 ET nunc Israël audi præcepta & judicia,
quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, &
ingrediens possideas Terram, quam Dominus
Deus patrum vestrorum daturus est vobis.
2 Non addetis ad verbum quod vobis lo-
quor, nec auferetis ex eo: custodite mandata
Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis.
* 3 * Oculi vestri viderunt omnia quæ fecit
Num. Dominus contra Beelphegor, quomodo con-
25. b. triverit omnes cultores ejus de medio vestri.
4. 4 Vos autem qui adhæretis Domino Deo ve-
stro, vivitis universi usque in præsentem diem.
5 Scitis quòd docuerim vos præcepta atque
justitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus
meus: sic facietis ea in Terra, quam possessu-
ri estis:
6 Et observabitis & implebitis opere. Hæc
est enim vestra sapientia & intellectus coram
populis, ut audientes universa præcepta hæc,
dicant: En populus sapiens & intelligens,
gens magna.
B 7 Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat
deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster
adest cunctis obsecrationibus nostris.
8 Quæ est enim alia gens sic inclyta, ut ha-
beat ceremonias, justaque judicia, & univer-
sam legem, quam ego proponam hodie ante
oculos vestros?
9 Custodi igitur temetipsum, & animam tuã
solicitè. Ne obliviscaris verborum, quæ viderunt
oculi tui, & ne excidãt de corde tuo cunctis die-
bus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos,
10 A die in quo stetisti coram Dño Deo tuo
in Horeb, quando Dñs locutus est mihi, dicens:
Congrega ad me populum, ut audiant sermo-
nes meos, & discant timere me omni tempo-
re quo vivunt in terra, doceántque filios suos.
* 11 * Et accessistis ad radices montis, qui ar-
Exod. debat usque ad cælum: erántque in eo tene-
19. d. bræ, & nubes, & caligo,
18.

12 Locutúsque est Dominus ad vos de medio
ignis. Vocem verborum ejus audistis, & for-
mam penitus non vidistis.
13 Et ostendit vobis pactum suum, quod
præcepit ut faceretis, & decem verba, quæ
scripsit in duabus tabulis lapideis.
14 Mihique mandavit in illo tempore ut do- C
cerem vos ceremonias & judicia, quæ facere
deberetis in Terra, quam possessuri estis.
15 Custodite igitur solicitè animas vestras.
Non vidistis aliquam similitudinem, in die qua
locutus est vobis Dominus in Horeb de medio
ignis:
16 Ne fortè decepti faciatis vobis sculptam
similitudinem, aut imaginem masculi vel fe-
minæ,
17 Similitudinem omnium jumentorum
quæ sunt super terram, vel avium sub cælo
volantium,
18 Atque reptilium quæ moventur in terra,
sive piscium qui sub terra morantur in aquis:
19 Ne fortè elevatis oculis ad cælum, videas
Solem & Lunam, & omnia astra cæli, & erro-
re deceptus adores ea & colas quæ creavit Do-
minus Deus tuus in ministerium cunctis gen-
tibus, quæ sub cælo sunt.
20 Vos autem tulit Dominus, & eduxit de
fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum he-
reditarium, sicut est in præsenti die.
21 * Iratúsque est Dominus contra me pro- *Sup.
pter sermones vestros, & juravit ut non transi- 1. f 37.
rem Jordanem, nec ingrederer Terram opti-
mam, quam daturus est vobis:
22 Ecce morior in hac humo, non transibo D
Jordanem: vos transibitis, & possidebitis ter-
ram egregiam.
23 Cave ne quando obliviscaris pacti Do-
mini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias
tibi sculptam similitudinem eorum, quæ fieri
Dominus prohibuit:
24 * Quia Dominus Deus tuus ignis con- *Heb.
sumens est, Deus æmulator. 12. g.
25 Si genueritis filios ac nepotes, & morati 29.
fueritis in Terra, deceptíque feceritis vobis ali-
quam similitudinem, patrantes malum coram
Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam
provocetis.
26 Testes invoco hodie cælum & terram, ci-
tò perituros vos esse de Terra, quam transito
Jordane possessuri estis: non habitabitis in ea
longo tempore, sed delebit vos Dominus,
27 Atque disperget in omnes gentes, & re-
manebitis pauci in nationibus, ad quas vos du-
cturus est Dominus:
28 Ibíque servietis diis, qui hominum ma-
nu fabricati sunt, ligno & lapidi qui non vident,
nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.
29 Cumque quæsieris ibi Dominum Deum
tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæ-
sieris, & tota tribulatione animæ tuæ.
30 Postquam te invenerint omnia quæ præ- E
dicta sunt, novissimo tempore reverteris ad
Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus.

31 Quia Deus misericors, Dñs Deus tuus est:
non dimittet te, nec omnino delebit, neque
obliviscetur pacti, in quo juravit patribus tuis.
32 Interroga de diebus antiquis, qui fue-
runt ante te ex die quo creavit Deus hominem
super terram, à summo cælo usque ad summum
ejus, si facta est aliquando hujuscemodi res,
aut umquam cognitum est,
F 33 Ut audiret populus vocem Dei loquentis
de medio ignis, sicut tu audisti & vixisti:
34 Si fecit Deus ut ingrederetur, & tolleret
sibi Gentem de medio nationum, per tentatio-
nes, signa, atque portenta, per pugnam, & ro-
bustam manum, extentúmque brachium, &
horribiles visiones, juxta omnia quæ fecit pro
vobis Dominus Deus vester in Ægypto, vi-
dentibus oculis tuis:
35 Ut scires quoniam Dominus ipse est
Deus, & non est alius præter eum.
36 De cælo te fecit audire vocem suam, ut
doceret te, & in terra ostendit tibi ignem
suum maximum, & audisti verba illius de me-
dio ignis,
37 Quia dilexit patres tuos, & elegit semen
* eorum post eos. * Eduxítque te præcedens in
Exod. 13. d. virtute sua magna ex Ægypto,
21. 38 Ut deleret nationes maximas & fortiores
te in introitu tuo; & introduceret te, darétque
tibi terram earum in possessionem, sicut cernis
in præsenti die.
39 Scito ergo hodie, & cogitato in corde
tuo quòd Dominus ipse sit Deus in cælo sur-
sum, & in terra deorsum, & non sit alius.
40 Custodi præcepta ejus atque mandata, quæ
ego præcipio tibi: ut bene sit tibi, & filiis tuis
post te, & permaneas multo tempore super Ter-
ram, quam Dñs Deus tuus daturus est tibi.
G 41 * Tunc separavit Moyses tres civitates
* trans Jordanem ad orientalem plagam,
Num. 35. b. 42 Ut confugiat ad eas qui occiderit nolens
14. proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante
unum & alterum diem, & ad harum aliquam
urbium possit evadere:
* Ios. 43 * Bosor in solitudine, quæ sita est in ter-
20. d. ra campestri de tribu Ruben: & Ramoth in
8. Galaad, quæ est in tribu Gad: & Golan in Ba-
san, quæ est in tribu Manasse:
44 Ista est lex, quam proposuit Moyses co-
ram filiis Israël,
45 Et hæc testimonia & ceremoniæ atque
judicia, quæ locutus est ad filios Israël, quando
egressi sunt de Ægypto,
46 Trans Jordanem in valle contra fanum
Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui
habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses.
Filij quoque Israël egressi ex Ægypto
47 Possederunt terram ejus, & terram Og
regis Basan, duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Jordanem ad solis ortum:
48 Ab Aroër, quæ sita est super ripam tor-
rentis Arnon, usque ad montem Sion, qui est
& Hermon,
49 Omnem planitiem trans Jordanem ad
orientalem plagam, usque ad mare solitudinis,
& usque ad radices montis Phasga.

CAPUT V.

Præceptorum Decalogi repetitio & explanatio: & de timore filiorum Israël, cum Dei vocem audissent, & montem ardere vidissent ad legis promulgationem.

1 VOcavítque Moyses omnem Israëlem, & A
dixit ad eum: Audi Israël ceremonias
atque judicia quæ ego loquor in auribus vestris
hodie: discite ea, & opere complete.
2 Dominus Deus noster pepigit nobiscum
fœdus in Horeb.
3 Non cum patribus nostris iniit pactum,
sed nobiscum qui in præsentiarum sumus, &
vivimus.
4 Facie ad faciem locutus est nobis in mon-
te de medio ignis.
5 Ego sequester & medius fui inter Domi-
num & vos in tempore illo, ut annuntiarem
vobis verba ejus. timuistis enim ignem, & non
ascendistis in montem, & ait:
6 * Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te * Exod.
de Terra Ægypti, de domo servitutis. 20. a.
7 * Non habebis deos alienos in conspectu 2. Levit.
meo. 26. a.
8 * Non facies tibi sculptile, nec similitu- 1. Ps.
dinem omnium, quæ in cælo sunt desuper, & 80. b.
quæ in terra deorsum, & quæ versantur in 11.
aquis sub terra. * Exod.
9 * Non adorabis ea, & non coles. Ego 20. a.
enim sum Dominus Deus tuus: Deus æmu- 3.
lator, reddens iniquitatem patrum super filios Ps. 80.
in tertiam & quartam generationem his qui b. 10.
oderunt me, Exo. 20. a.
10 Et faciens misericordiam in multa mil- 4.
lia diligentibus me, & custodientibus præce- * Lev. 26. a. 1.
pta mea. Ps. 96.
11 * Non usurpabis nomen Domini Dei tui b. 7.
frustrà: quia non erit impunitus qui super re * Exo. 34. b.
vana nomen ejus assumpserit. 14.
12 Observa diem Sabbati, ut sanctifices Exod.
eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus. 20. b.
13 Sex diebus operaberis, & facies omnia 7. Levit.
opera tua. 19. b.
14 * Septimus dies Sabbati est, id est, re- 12.
quies Domini Dei tui. Non facies in eo quid- Matt.
quam operis tu, & filius tuus, & filia, servus 5. c.
& ancilla, & bos, & asinus, & omne jumentum 33.
tuum, & peregrinus qui est intra portas tuas: ut B
requiescat servus tuus, & ancilla tua, sicut & tu. * Gen. 2. a. 2.
15 Memento quòd & ipse servieris in Ægy- Exod.
pto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in 20. b.
manu forti, & brachio extento. Idcircò præce- 10.
pit tibi ut observares diem Sabbati. Heb. 4. b. 4.
16 * Honora patrem tuum & matrem, sicut C
præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo * Exo.
vivas tempore, & benè sit tibi in Terra, quam 20. c.
Dominus Deus tuus daturus est tibi. 12. Eccli. 3. b. 9.
17 Non occides. Mat.
18 Neque mœchaberis. 15. a. 4
19 Furtumque non facies. Marc. 7. b.
20 Nec loquêris contra proximum tuum 10.
falsum testimonium. Ephes. 6. a. 2.

 21 * Non

* 21 * Non concupiscès uxorem proximi tui:
Mat. non domum, non agrum, non servum, non
5.d. ancillam, non bovem, non asinum & universa
28. Rom. quæ illius sunt.
7.b.7. 22 Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis & nubis, & caliginis, voce magna, nihil addens amplius: & scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23 Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum, & majores natu, atque dixistis:

D 24 Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster majestatem & magnitudinem suam. vocem ejus audivimus de medio ignis, & probavimus hodie, quòd loquente Deo cum homine, vixerit homo.

25 Cur ergo moriemur, & devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultrà vocem Domini Dei nostri, moriemur.

26 Quid est omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus, & possit vivere.

27 Tu magis accede: & audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noster tibi: loquerisque ad nos, & nos audientes faciemus ea.

28 Quod cùm audisset Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus quæ locuti sunt tibi: benè omnia sunt locuti.

29 Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut benè sit eis & filiis eorum in sempiternum?

30 Vade & dic eis: Revertimini in tentoria vestra.

31 Tu verò hîc sta mecum, & loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias atque judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in Terra, quam dabo illis in possessionem.

32 Custodite igitur & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram:

33 Sed per viam, quam præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, & benè sit vobis, & protelentur dies in terra possessionis vestræ.

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, ejusdem mandata sollicitè servanda, & posteris inculcanda.

A 1 HÆc sunt præcepta, & ceremoniæ, atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, & faciatis ea in Terra, ad quam transgredimini possidendam:

2 Ut timeas Dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata & præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.

3 Audi Israël, & observa ut facias quæ præcepit tibi Dñs, & benè sit tibi, & multipliceris ampliùs, sicut pollicitus est Dñs Deus patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem.

4 Audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est.

5 * Diliges Dominum Deum tuum ex toto B
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota for- * Inf.
titudine tua: 11. b.
6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio 13. Mat.
tibi hodie, in corde tuo: 22. d.
7 Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in 37. Marc.
eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, 12. c.
dormiens atque consurgens. 30.
8 Et ligabis ea quasi signum in manu tua, Luc.
eruntque & movebuntur inter oculos tuos, 10. e. 27.

9 Scribésque ea in limine & ostiis domus tuæ.

10 Cúmque introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro qua juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob: & dederit tibi civitates magnas & optimas, quas non ædificasti,

11 Domos plenas cunctarum opum, quas non extruxisti, cisternas, quas non fodisti, vineta & oliveta, quæ non plantasti,

12 Et comederis, & saturatus fueris:

13 Cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo servi-
tutis. * Dominum Deum tuum timebis, & il- * Inf.
li soli servies, ac per nomen illius jurabis. 10. d. 20.
14 Non ibitis post deos alienos cunctarum Matt.
Gentium, quæ in circuitu vestro sunt: 4. b.
15 Quoniam Deus æmulator, Dominus 10. Luc.
Deus tuus in medio tui: nequando irascatur 4. b. 8.
furor Domini Dei tui contra te, & auferat te C
de superficie terræ.
16 * Non tentabis Dominum Deum tuum, *Mat.
sicut tentasti in loco tentationis. 4. a. 7. Luc. 4
17 Custodi præcepta Domini Dei tui, ac te- b 12.
stimonia & ceremonias, quas præcepit tibi:

18 Et fac quod placitum est & bonum in conspectu Domini, ut benè sit tibi: & ingressus possideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis,

19 Ut deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est.

20 Cúmque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimonia hæc, & ceremoniæ, atque judicia, quæ præcepit Dominus Deus noster nobis?

21 Dices ei: Servi eramus Pharaonis in D
Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægypto
in manu forti:

22 Fecitque signa atque prodigia magna & pessima in Ægypto contra Pharaonem, & omnem domum illius, in conspectu nostro,

23 Et eduxit nos inde, ut introductis daret Terram, super qua juravit patribus nostris.

24 Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum nostrum, ut benè sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie.

25 Eritque nostri misericors, si custodierimus & fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

Caput VII.

Nulla cum gentibus societas contrahenda, sed earum aræ, luci ac simulacra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium & ubertatem, modò ejus præcepta observent.

A 1 CUm introduxerit te Dominus Deus tuus
in terram, quam possessurus ingrederis,
* & deleverit Gentes multas coram te, * He-
Exod. thæum & Gergezeum, & Amorrhæum, Cha-
23. e. nanæum, & Pheresæum, & Hevæum, & Jebu-
23. 33. a. 2. sæum, septem Gentes multò majoris numeri
quam tu es, & robustiores te:
2 Tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi,
* percuties eas usque ad internecionem. * Non
Exod. inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum,
23. f. 3 Neque * sociabis cum eis conjugia. Filiam
32. 34. b. 15. tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius acci-
* pies filio tuo:
Exod. 4 Quia seducet filium tuum, ne sequatur
34. b. 16. me, & ut magis serviat diis alienis, irasceturque
furor Domini, & delebit te citò.
* 5 Quin potiùs hæc facietis eis: * Aras eo-
Exod. rum subvertite, & confringite statuas, lucósque
23. e. 34. que succidite, & sculptilia comburite.
Infr. 6 * Quia populus sanctus es Domino Deo
12. a. tuo. Te * elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei
3. 16. d. 21. populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt
* Inf. super terram.
14. a. 2. 7 Non quia cunctas gentes numero vince-
* Inf. batis, vobis junctus est Dominus, & elegit vos,
26. d. 18. cùm omnibus sitis populis pauciores:
8 Sed quia dilexit vos Dominus, & custo-
B divit juramentum, quod juravit patribus ve-
stris: eduxitque vos in manu forti, & redemit
de domo servitutis, de manu Pharaonis regis
Ægypti.

9 Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus se, & his qui custodiunt præcepta ejus, in mille generationes:

10 Et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, & ultrà non differat, protinus eis restituens quod merentur.

11 Custodi ergo præcepta & ceremonias atque judicia, quæ ego mando tibi hodie ut facias.

12 Si postquam audieris hæc judicia, custodieris ea & feceris, custodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi, & misericordiam quam juravit patribus tuis:

13 Et diliget te ac multiplicabit, benedicétque fructui ventris tui & fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armentis, gregibus ovium tuarum super Terram, pro qua juravit patribus tuis ut daret eam tibi.

C 14 Benedictus eris inter omnes populos.
* * Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam
Exod. in hominibus quàm in gregibus tuis.
23. f. 26. 15 Auferet Dominus à te omnem languorem:
& infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti,
non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis:

16 Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui.

17 Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istæ quàm ego, quo modo potero delere eas?

18 Noli metuere, sed recordare quæ fecerit Dñs Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis,

19 Plagas maximas, quas viderunt oculi tui, & signa atque portenta, manúmque robustam, & extentum brachium, ut educeret te Dñs Deus tuus. sic faciet cunctis populis, quos metuis.

20 * Insuper & crabrones mittet Dominus *
Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque Exod.
disperdat qui te fugerint, & latere potuerint. 23. f. 28.
21 Non timebis eos, quia Dominus Deus Iosu 24.
tuus in medio tui est, Deus magnus & terribilis: c. 12.
22 Ipse consumet nationes has in conspectu D
tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas
delere pariter: ne fortè multiplicentur contra
te bestiæ terræ.

23 Dabítque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: & interficiet illos donec penitus deleantur.

24 Tradétque reges eorum in manus tuas, & disperdes nomina eorum sub cælo: nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos.

25 * Sculptilia eorum igne combures: non * 2.
concupisces argentum & aurum, de quibus Mac.
facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, 12. g.
ne offendas, propterea quia abominatio est 40.
Domini Dei tui.

26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est. Quasi spurcitiam detestaberis, & velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

Caput VIII.

Commemorantur beneficia & afflictiones quæ Dominus eis in deserto immiserat, ne illorum & Dei sui fiant immemores.

1 OMne mandatum, quod ego præcipio ti- A
bi hodie, cave diligenter ut facias: ut
possitis vivere, & multiplicemini, ingressique possideatis Terram, pro qua juravit Dominus patribus vestris.

2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, utrùm custodires mandata illius, an non.

3 Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum
Manna, quod ignorabas tu & patres tui: ut
ostenderet tibi quòd non * in solo pane vivat *
homo, sed in omni verbo quod egreditur de Matt.
ore Dei. 4. a. 4.
4 Vestimentum tuum, quo operiebaris, ne- Luc.
quaquam vetustate defecit, & pes tuus non est 4. a. 4.
subtritus, en quadragesimus annus est.
5 Ut recogites in corde tuo, quia sicut eru- B
dit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus
erudivit te,

6 Ut custodias mandata Domini Dei tui, & ambules in viis ejus, & timeas eum.

7 Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarum-

que & fontium: in cujus campis & montibus
erumpunt fluviorum abyssi:

8 Terram frumenti, hordei, ac vinearum,
in qua ficus, & malogranata, & oliveta nascuntur:
terram olei ac mellis.

9 Ubi absque ulla penuria comedes panem
tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris:
cujus lapides ferrum sunt, & de montibus
ejus æris metalla fodiuntur:

C 10 Ut cùm comederis, & satiatus fueris, benedicas
Domino Deo tuo pro terra optima,
quam dedit tibi.

11 Observa, & cave ne quando obliviscaris
Domini Dei tui, & negligas mandata ejus
atque judicia & ceremonias, quas ego præcipio
tibi hodie:

12 Ne postquam comederis & satiatus fueris,
domos pulchras ædificaveris, & habitaveris
in eis,

13 Habuerísq; armenta boum, & ovium greges,
argenti & auri cunctarúmq; rerum copiam,

14 Elevetur cor tuum, & non reminiscaris
Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægypti,
de domo servitutis.

15 Et ductor tuus fuit in solitudine magna
* atque terribili, * in qua erat serpens flatu adu-
Num. rens, & scorpio ac dipsas, & nullæ omnino
20. b. aquæ: * qui eduxit rivos de petra durissima,
9. 21.
b. 6. 16 * Et cibavit te Manna in solitudine, quod
* nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac
Exod. probavit, ad extremum misertus est tui,
17. b.
6. 17 Ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea &
* robur manus meæ, hæc mihi omnia præstiterũt.
Exod. 18 Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ip-
16. d. se vires tibi præbuerit, ut impleret pactum
14
D suum, super quo juravit patribus tuis, sicut
præsens indicat dies.

19 Sin autem oblitus Dñi Dei tui, secutus fueris
deos alienos, coluerísque illos & adoraveris:
ecce nunc prædico tibi quòd omnino dispereas.

20 Sicut Gentes, quas delevit Dominus in
introitu tuo, ita & vos peribitis, si inobedientes
fueritis voci Domini Dei vestri.

CAPUT IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias sibi, sed soli Domino adscribant, refricat Moses populo sua murmura & peccata in deserto, & suam pro populo intercessionem.

A 1 Audi Israël, Tu transgredieris hodie Jordanem,
ut possideas nationes maximas
& fortiores te, civitates ingentes & ad cælum
usque muratas,

2 Populum magnum atque sublimem, filios
Enacim, quos ipse vidisti, & audisti, quibus
nullus potest ex adverso resistere.

3 Scies ergo hodie quòd Dominus Deus
tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque
consumens, qui conterat eos & deleat atque
disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus
est tibi.

4 Ne dicas in corde tuo, cùm deleverit eos
Dominus Deus tuus in conspectu tuo: Propter
justitiam meam introduxit me Dominus
ut terram hanc possiderem, cùm propter impietates
suas istæ deletæ sint nationes.

5 Neque enim propter justitias tuas, & æquitatem
cordis tui, ingredieris ut possideas terras
earum: sed quia illæ egerunt impiè, introëunte
te deletæ sunt: & ut compleret verbum
suum Dñs, quod sub juramento pollicitus
est patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

6 Scito ergo quòd non propter justitias tuas B
Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc
optimam in possessionem, cùm durissimæ cervicis
sis populus.

7 Memento, & ne obliviscaris, quomodo
ad iracundiam provocaris Dominum Deum
tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es
ex Ægypto usque ad locum istum, semper adversum
Dominum contendisti.

8 * Nam & in Horeb provocasti eum, & *
iratus delere te voluit, Exod.
9 Quando ascendi in montem, ut acciperem 17. b.
tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit 6. 19.
vobiscum Dominus: & perseveravi in monte a. 3.
quadraginta diebus ac noctibus, panem non 31. d.
comedens, & aquam non bibens. 18. 32. d. 15.
10 * Dedítque mihi Dñs duas tabulas lapi- *
deas scriptas digito Dei, & continentes omnia Ex. d.
verba quæ vobis locutus est in monte de medio 31. d.
ignis, quando concio populi congregata est. 18.
11 Cúmque transissent quadraginta dies, &
totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas
lapideas, tabulas fœderis.
12 Dixítque mihi: * Surge, & descende hinc *
citò: quia populus tuus, quem eduxisti de Exod.
Ægypto, deseruerunt velociter viam quam de- 32. b.
monstrasti eis, fecerúntque sibi conflatile. 7. C

13 Rursúmque ait Dominus ad me: Cerno
quòd populus iste duræ cervicis sit:

14 Dimitte me ut conteram eum, & deleam
nomen ejus de sub cælo, & constituam te super
Gentem, quæ hac major & fortior sit.

15 Cúmque de monte ardente descenderem,
& duas tabulas fœderis utraque tenerem manu,

16 Vidissémque vos peccasse Domino Deo
vestro, & fecisse vobis vitulum conflatilem,
ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis
ostenderat:

17 Projeci tabulas de manibus meis, confregique
eas in conspectu vestro.

18 Et procidi ante Dominum sicut priùs,
quadraginta diebus & noctibus panem non comedens,
& aquam non bibens, propter omnia
peccata vestra quæ gessistis contra Dominum,
& cum ad iracundiam provocastis:

19 Timui enim indignationem & iram illius,
qua adversum vos concitatus, delere vos voluit.
Et exaudivit me Dominus etiam hac vice.

20 Adversum Aaron quoque vehementer
iratus, voluit eum conterere, & pro illo similiter
deprecatus sum.

21 Peccatum autem vestrum quod feceratis,
id est vitulum, arripiens, igne combussi,
& in frusta comminuens, omninoque in pulverem
redigens, projeci in torrentem, qui de
monte descendit.

[D] 22 * In incendio quoque & in tentatione, & in Sepulchris concupiscentiæ provocastis Dominum : [* Num. 11.a.1. 16.a. 2.21. b.5.]

23 Et quando misit vos de Cadesbarne, dicens : Ascendite & possidete Terram, quam dedi vobis, & contempsistis imperium Domini Dei vestri, & non credidistis ei, neque vocem ejus audire voluistis :

24 Sed semper fuistis rebelles à die qua nosse vos cœpi.

25 Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus :

26 Et orans dixi : Domine Deus, ne disperdas populum tuum, & hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti.

27 Recordare servorum tuorum, Abraham, Isaac, & Jacob : ne aspicias duritiam populi hujus, & impietatem atque peccatum :

28 Ne fortè dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos : Non poterat Dominus introducere eos in Terram, quam pollicitus est eis, & oderat illos : idcircò eduxit, ut interficeret eos in solitudine.

29 Qui sunt populus tuus & hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

CAPUT X.

Tabularum secundarum instauratio, Levitarum officia : timor & dilectio Dei ad servanda præcepta movere debent : præputium cordis circumcidendum, perere grini amandi, & per Dei nomen jurandum.

[A] 1 IN * tempore illo dixit Dominus ad me : Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, & ascende ad me in montem : faciésque arcam ligneam, [* Exod. 34. a. 1.]

2 Et scribam in tabulis verba quæ fuerunt in his quas antè confregisti, ponésque eas in arca.

3 Feci igitur arcam de lignis Settim. Cúmque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus.

4 Scripsitque in tabulis, juxta id quod priùs scripserat, verba decem, quæ locutus est Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est : & dedit eas mihi.

5 Reversúsque de monte, descendi, & posui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucusque ibi sunt, sicut mihi præcepit Dominus.

[B] 6 * Filij autem Israël moverunt castra ex Beroth filiorum Jacan in Mosara, ubi * Aaron mortuus ac sepultus est, pro quo, sacerdotio functus est, Eleazar filius ejus : [* Num. 33.d. 31.]

7 Inde venerunt in Gadgad : de quo loco profecti, castrametati sunt in Jetebatha, in Terra aquarum atque torrentium. [* Num. 20. d. 28.29.]

8 Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & staret coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in præsentem diem.

9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis : quia ipse Dominus possessio ejus est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus.

10 Ego autem steti in monte, sicut priùs, quadraginta diebus ac noctibus : exaudivitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit. [C]

11 Dixitque mihi : Vade, & præcede populum, ut ingrediatur, & possideat Terram, quam juravi patribus eorum ut traderem eis.

12 Et nunc Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus & diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua :

13 Custodiásque mandata Domini, & ceremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut benè sit tibi ?

14 En Domini Dei tui cælum est, & cælum cæli, terra, & omnia quæ in ea sunt :

15 Et tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, & amavit eos, elegítque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis Gentibus : sicut hodie comprobatur.

16 Circumcidite igitur præputium cordis vestri, & cervicem vestram ne induretis ampliùs : [D]

17 Quia Dominus Deus vester, ipse est Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus & potens, & terribilis, qui * personam non accipit, nec munera. [* 2. Par. 19. b. 7. Iob. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35. b. 15. Act. 10. e. 34. Rom. 2.b.11. Gal. 2. b.6.]

18 Facit judicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque vestitum.

19 Et vos ergo amate peregrinos, quia & ipsi fuistis advenæ in Terra Ægypti.

20 * Dñm Deum tuum timebis, & ei soli servies : ipsi adhærebis, jurabísque in nomine illius. [* Sup. 6.b.13 Matt. 4. b. 10. Luc. 4.b.8.]

21 Ipse est laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia, quæ viderunt oculi tui.

22 * In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyptum : & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cæli. [* Gen. 46. c. 27. Exod. 1. a 5.]

CAPUT XI.

Recensentur varia Dei beneficia, multáque bona promittuntur servantibus ejus præcepta, mala autem non servantibus, hoc est, benedictio & maledictio super montes Garizim & Hebal ponenda.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum, & observa præcepta ejus & ceremonias, judicia atque mandata omni tempore.

2 Cognoscite hodie quæ ignorant filij vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia ejus, & robustam manum, extentúmque brachium, [A]

3 Signa & opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, & universæ terræ ejus,

4 Omníque exercitui Ægyptiorum, & equis ac curribus : quo modo operuerint eos aquæ maris rubri, cùm vos persequerentur, & deleverit eos Dominus usque in præsentem diem :

5 Vobísque quæ fecerit in solitudine, donec veniretis ad hunc locum :

6 Et * Dathan atque Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben : quos * aperto ore suo terra absorbuit, cũ domibus & tabernaculis, & universa substantia eorũ, quam habebant in medio Israël. [* Num. 16.a.1. * Num. 16. e. 32.]

7 Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna quæ fecit.

8 Ut

8 Ut custodiatis universa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, & possitis introire, & possidere Terram, ad quam ingredimini,

B 9 Multóque in ea vivatis tempore: quam sub juramento pollicitus est Dominus patribus vestris, & semini eorum, lacte & melle manantem.

10 Terra enim ad quam ingrederis possidendam, non est sicut Terra Ægypti, de qua existi, ubi jacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ:

11 Sed montuosa est & campestris, de cælo expectans pluvias,

12 Quam Dominus Deus tuus semper invisit, & oculi illius in ea sunt à principio anni usque ad finem ejus.

*Sup. 10. c. 12. 13 * Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & serviatis ei in toto corde vestro, & in tota anima vestra:

14 Dabit pluviam terræ vestræ temporaneam & serotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum,

15 Fœnúmque ex agris ad pascenda jumenta, & ut ipsi comedatis ac saturemini.

16 Cavete ne fortè decipiatur cor vestrum, & recedatis à Domino, serviatísque diis alienis, & adoretis eos:

C 17 Iratúsque Dominus claudat cælum, & pluviæ non descendant, nec terra det germen suum, pereatísque velociter de terra optima, quam Dominus daturus est vobis.

*Sup. 6 b.6. 18 * Ponite hæc verba mea in cordibus & in animis vestris, & suspendite ea prō signo in manibus, & inter oculos vestros collocate.

19 Docete filios vestros ut illa meditentur, quando sederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris atque surrexeris.

20 Scribes ea super postes & januas domus tuæ:

21 Ut multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum, in Terra, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis quamdiu cælum imminet terræ.

22 Si enim custodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, adhærentes ei,

23 Disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, & possidebitis eas, quæ majores & fortiores vobis sunt.

*Iof. 1. a.3. 24 * Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. A deserto, & à Libano, à flumine magno Euphrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri.

25 Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis.

D 26 En propono in conspectu vestro hodie benedictionem & maledictionem:

27 Benedictionem, si obedieritis mandatis Dñi Dei vestri, quæ ego hodie præcipio vobis:

28 Maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, & ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis.

29 Cùm verò introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram ad quam pergis habitandam, pones benedictionem super montem Garizim, maledictionem super montem Hebal:

30 Qui sunt trans Jordanem, post viam quæ vergit ad solis occubitum, in Terra Chananæi, qui habitat in campestribus contra Galgalam, quæ est juxta vallem tendentem & intrantem procul.

31 Vos enim transibitis Jordanem, ut possideatis Terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut habeatis & possideatis illam.

32 Videte ergo ut impleatis ceremonias atque judicia, quæ ego hodie ponam in conspectu vestro.

Caput XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi: sacrificia certo loco evolvi, & comedi; à sanguine & omni cibo immundo abstineri.

1 HÆc sunt præcepta atque judicia, quæ facere debetis in Terra, quam Dominus A
Deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus quibus super humum gradieris.

2 Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri estis, deos suos super montes excelsos, & colles, & subter omne lignum frondosum.

3 * Dissipate aras eorum, & confringite sta- *Sup.
tuas, lucos igne comburite, & idola commi- 7. d.
nuite: disperdite nomina eorum de locis illis. 25.
4 Non facietis ita Domino Deo vestro: 2. Machab.
5 Sed ad locum, quem elegerit Dominus 12. g.
Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut po- 40.
nat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis:

6 Et offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras, decimas & primitias manuum vestrarum, & vota atque donaria, primogenita boum & ovium.

7 Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ miseritis manum vos & domus vestræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester.

8 Non facietis ibi quæ nos hîc facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur.

9 Neque enim usque in præsens tempus venistis ad requiem, & possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.

10 Transibitis Jordanem, & habitabitis in B
Terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis à cunctis hostibus per circuitum: & absque ullo timore habitetis.

11 In loco quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen ejus in eo. Illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, ac decimas, & primitias manuum vestrarum: & quidquid præcipuum est in muneribus, quæ vovebitis Domino.

12 Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro,

vestro, vos & filij ac filiæ vestræ, famuli & fa-
mulæ, atque Levites qui in urbibus vestris
commoratur, neque enim habet aliam partem
& possessionem inter vos.
13 Cave ne offeras holocausta tua in omni
loco, quem videris:
14 Sed in eo, quem elegerit Dominus, in
una tribuum tuarum offeres hostias, & facies
quæcumque præcipio tibi.
15 Sin autem comedere volueris, & te esus
carnium delectaverit, occide, & comede juxta
benedictionem Domini Dei tui, quam dedit
tibi in urbibus tuis: sive immundum, hoc est,
maculatum & debile: sive mundum, hoc est,
integrum & sine macula, quod offerri licet,
sicut capream & cervum, comedes,
16 Absque esu dumtaxat sanguinis, quem
C super terram quasi aquam effundes.
17 Non poteris comedere in oppidis tuis
decimam frumenti, & vini, & olei tui, primo-
genita armentorum & pecorum, & omnia quæ
voveris, & sponte offerre volueris, & primitias
manuum tuarum:
18 Sed coram Domino Deo tuo comedes ea,
in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu
& filius tuus & filia tua, & servus & famula,
atque Levites qui manet in urbibus tuis: & læ-
taberis & reficieris coram Domino Deo tuo, in
cunctis ad quæ extenderis manum tuam.
19 Cave ne derelinquas Levitem in omni
*Gen. tempore quo versaris in terra.
28. c. 20 * Quando dilataverit Dominus Deus tuus
14. Exod. terminos tuos, sicut locutus est tibi, & volueris
34. c. vesci carnibus, quas desiderat anima tua:
24. Infr. 21 Locus autem, quem elegerit Dominus
19. b. Deus tuus ut sit nomen ejus ibi, si procul fue-
8. rit, occides de armentis & pecoribus, quæ ha-
bueris, sicut præcepi tibi, & comedes in oppi-
dis tuis, ut tibi placet.
22 Sicut comeditur caprea & cervus, ita
vescêris eis: & mundus & immundus in com-
mune vescentur.
23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas.
sanguis enim eorum pro anima est: & idcircò
non debes animam comedere cum carnibus:
D 24 Sed super terram fundes quasi aquam,
25 Ut benè sit tibi & filiis tuis post te, cùm
feceris quod placet in conspectu Domini.
26 Quæ autem sanctificaveris & voveris
Domino, tolles, & venies ad locum, quem ele-
gerit Dominus:
27 Et offeres oblationes tuas carnem & san-
guinem super altare Domini Dei tui: sangui-
nem hostiarum fundes in altari: carnibus au-
tem ipse vescêris.
28 Observa & audi omnia quæ ego præci-
pio tibi, ut benè sit tibi & filiis tuis post te in
sempiternum, cùm feceris quod bonum est &
*Inf. placitum in conspectu Domini Dei tui.
19. a. 1. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus
tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingre-
dieris possidendas, & possederis eas, atque ha-
bitaveris in terra earum:
30 Cave ne imiteris eas, postquam te fue-
rint introeunte subversæ, & requiras cæremo-
nias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istæ
deos suos, ita & ego colam.
31 Non facies similiter Domino Deo tuo.
Omnes enim abominationes, quas aversatur
Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios
& filias, & comburentes igni.
32 Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito
Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

CAPUT XIII.

Pseudopropheta à Deo avertens occidi debet, quantumvis propinquus sit vel amicus, imo & urbs vastari funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint.

1 SI surrexerit in medio tui prophetes, aut A
qui somnium vidisse se dicat, & prædi-
xerit signum atque portentum,
2 Et evenerit quod locutus est, & dixerit
tibi: Eamus & sequamur deos alienos quos
ignoras, & serviamus eis:
3 Non audies verba prophetæ illius aut
somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus
vester, ut palàm fiat utrum diligatis eum, an
non, in toto corde, & in tota anima vestra.
4 Dominum Deum vestrum sequimini, & ip-
sum timete, & mandata illius custodite, & audi-
te vocem ejus: ipsi servietis, & ipsi adhærebitis.
5 Propheta autem ille, aut fictor somniorum B
interficietur: quia locutus est ut vos averteret
à Domino Deo vestro, qui eduxit vos de Terra
Ægypti, & redemit vos de domo servitutis: ut
errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dñs
Deus tuus: & auferes malum de medio tui.
6 Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius
matris tuæ, aut filius tuus vel filia, sive uxor
quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut
animam tuam, clam dicens: Eamus, & servia-
mus diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui,
7 Cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta
vel procul sunt, ab initio usque ad finem terræ,
8 Non acquiescas ei, nec audias, neque par-
cat ei oculus tuus ut miserearis & occultes eum,
9 Sed statim interficies.* sit primùm manus *Inf.
tua super eum, & posteà omnis populus mittat 17. b.
manum. 7.
10 Lapidibus obrutus necabitur: quia vo- C
luit te abstrahere à Domino Deo tuo, qui edu-
xit te de Terra Ægypti, de domo servitutis:
11 Ut omnis Israel audiens timeat, & nequa-
quam ultrà faciat quippiam hujus rei simile.
12 Si audieris in una urbium tuarum, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum,
dicentes aliquos:
13 Egressi sunt filij Belial de medio tui, &
averterunt habitatores urbis suæ, atque dixe-
runt: Eamus, & serviamus diis alienis quos
ignoratis:
14 Quære solicitè & diligenter, rei veritate
perspecta, si inveneris certum esse quod dicitur,
& abominationem hanc opere perpetratam,
15 Statim percuties habitatores urbis illius
in ore gladii, & delebis eam, ac omnia quæ in
illa sunt, usque ad pecora.

16 Quidquid etiam ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum ejus, & cum ipſa civitate ſuccendes, ita ut univerſa conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiternus. non ædificabitur ampliùs,

17 Et non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicétque te ſicut juravit patribus tuis,

18 Quando audieris vocem Domini Dei tui, cuſtodiens omnia præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

Caput XIV.

Gentium ritus ſuper mortuo fugiendus: animalium mundorum & immundorum diſcretio: & decimas eſſe ſolvendas.

A 1 Filij eſtote Dñi Dei veſtri: non vos incidetis, nec facietis calvitium ſuper mortuo.

* Sup. 7. a. 6. Inf. 16. d. 18. 2 * Quoniam populus ſanctus eſt Dño Deo tuo, & te elegit ut ſis ei in populum peculiarem, de cunctis gentibus quæ ſunt ſuper terram:

3 * Ne comedatis quæ immunda ſunt.

*Lev. 11. a. 4. 4 Hoc eſt animal quod comedere debetis, Bovem, & ovem, & capram,

5 Cervum & capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum.

6 Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat, comedetis.

7 De his autem quæ ruminant, & ungulam non findunt, comedere nõ debetis, ut camelum, leporem, chœrogrillum: hæc quia ruminant, & non dividunt ungulam, immunda erunt vobis.

B 8 Sus quoque quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit. carnibus eorum non veſcemini, & cadavera non tangetis.

9 Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas & ſquamas, comedite:

10 Quæ abſque pinnulis & ſquamis ſunt, ne comedatis, quia immunda ſunt.

11 Omnes aves mundas comedite.

12 Immundas ne comedatis: aquilam ſcilicet, & gryphem, & haliæetum,

13 Ixion, & vulturem ac miluum juxta genus ſuum:

14 Et omne corvini generis,

15 Et ſtruthionem, ac noctuam, & larum, atque accipitrem juxta genus ſuum:

16 Herodium ac cygnum, & ibin,

17 Ac mergulum, porphyrionem, & nycticoracem,

18 Onocrotalum, & charadrium, ſingula in genere ſuo, upupam quoque & veſpertilionem.

C 19 Et omne quod reptat & pennulas habet, immundum erit, & non comedetur.

20 Omne quod mundum eſt, comedite.

21 Quidquid autem morticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas eſt, da ut comedat, aut vende ei: quia tu

*Exo. 23. d. 19. & 34. d. 26. populus ſanctus Domini Dei tui es. * Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.

22 Decimam partem ſeparabis de cunctis fructibus tuis qui naſcuntur in terra per annos ſingulos,

23 Et comedes in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis & ovibus tuis: ut diſcas timere Dominum Deum tuum omni tempore.

24 Cùm autem longior fuerit via, & locus D quem elegerit Dñs Deus tuus, tibíque benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare,

25 Vendes omnia, & in pretium rediges, portabíſque manu tua, & proficiſcêris ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus:

26 Et emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, ſive ex armentis, ſive ex ovibus, vinum quoque & ſiceram, & omne quod deſiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua;

27 Et Levites qui intra portas tuas eſt: cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in poſſeſſione tua.

28 Anno tertio ſeparabis aliam decimam ex omnibus quæ naſcuntur tibi eo tempore: & repones intra januas tuas.

29 Veniétque Levites qui aliam non habet partem nec poſſeſſionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas ſunt, & comedent & ſaturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

Caput XV.

Lex remiſſionis ſeptimi anni in quos exerceatur: de ſervo Hebræo qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino ſanctificandis & comedendis.

1 Septimo anno facies remiſſionem, A

2 Quæ hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo, repetere non poterit, quia annus remiſſionis eſt Domini.

3 A peregrino & advena exiges: civem & propinquum repetendi non habebis poteſtatem.

4 Et omnino indigens & mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus eſt tibi in poſſeſſionẽ.

5 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & cuſtodieris univerſa quæ juſſit, & quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus eſt.

6 Fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur.

7 Si unus de fratribus tuis, qui morantur in- B
tra portas civitatis tuæ, in terra quam Dñs Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatẽ venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum,

8 Sed aperies eam pauperi, * & dabis mutuum quo eum indigere perſpexeris. *Mat. 5. f. 42.

9 Cave ne forte ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis. & avertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat mu[illegible], [illegible]dare: ne cl[illegible] c[illegible] te ad [illegible]num, & fiat tibi in peccatum. Luc. 6. e. 34.

10 Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè
in ejus neceſſitatibus ſublevandis: ut benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore,
& in cunctis ad quæ manum miſeris.
*Mat. 11 * Non deerunt pauperes in terra habita-
26. a. tionis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, ut ape-
11. rias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui
tecum verſatur in terra.
C 12 * Cùm tibi venditus fuerit frater tuus
* Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis ſervierit ti-
Exod. bi, in ſeptimo anno dimittes eum liberum:
21. a. 2. 13 Et quem libertate donaveris, nequaquam
Iere. vacuum abire patieris:
34. c. 14 Sed dabis viaticum de gregibus, & de
14. area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus
tuus benedixerit tibi.
15 Memento quòd & ipſe ſervieris in Ter-
ra Ægypti, & liberaverit te Dominus Deus
tuus, & idcircò ego nunc præcipio tibi.
16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eò quòd
diligat te, & domum tuam, & benè ſibi apud
te eſſe ſentiat:
17 Aſſumes ſubulam, & perforabis aurem
ejus in janua domus tuæ, & ſerviet tibi uſque
in æternum. ancillæ quoque ſimiliter facies.
18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando
dimiſeris eos liberos: quoniam juxta merce-
dem mercenarij per ſex annos ſervivit tibi: ut
benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis
operibus quæ agis.
19 De primogenitis, quæ naſcuntur in ar-
mentis, & in ovibus tuis, quidquid eſt ſexus
maſculini, ſanctificabis Domino Deo tuo. Non
operaberis in primogenito bovis, & non ton-
debis primogenita ovium.
20 In conſpectu Domini Dei tui comedes
ea per annos ſingulos, in loco quem elegerit
Dominus, tu & domus tua.
*Lev. 21 * Sin autem habuerit maculam, vel clau-
22. c. dum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte defor-
20 21. me vel debile, non immolabitur Dño Deo tuo.
Eccli. 22 Sed intra portas urbis tuæ comedes illud:
35. b. tam mundus quàm immundus ſimiliter veſcen-
14. tur eis, quaſi caprea & cervo.
23 Hoc ſolum obſervabis, ut ſanguinem eo-
rum non comedas, ſed effundes in terram quaſi
aquam.

CAPUT XVI.

*Tres præcipuæ anni ſolemnitates, Azymorum, Hebdo-
madarum, & Tabernaculorum: de juſtis judicibus con-
ſtituendis, & de cavendo ab occaſionibus idololatriæ.*

A 1 OBſerva menſem novarum frugum, & ver-
ni primum temporis, ut facias Phaſe Do-
mino Deo tuo: quoniam in iſto menſe eduxit
te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte.
2 Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de
ovibus, & de bobus, in loco quem elegerit Do-
minus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.
3 Non comedes in eo panem fermentatum:
Septem diebus comedes abſque fermento, affli-
ctionis panem, quoniam in pavore egreſſus es
de Ægypto: ut memineris diei egreſſionis tuæ
de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.
4 Non apparebit fermentum in omnibus
terminis tuis ſeptem diebus, & non remanebit
de carnibus ejus quod immolatum eſt veſpere
in die primo uſque manè.
5 Non poteris immolare Phaſe in qualibet B
urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus da-
turus eſt tibi:
6 Sed in loco, quem elegerit Dominus Deus
tuus, ut habitet nomen ejus ibi: immolabis
Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſ-
ſus es de Ægypto.
7 Et coques, & comedes in loco quem ele-
gerit Dominus Deus tuus, manéque conſur-
gens vades in tabernacula tua.
8 Sex diebus comedes azyma: & in die ſe-
ptima, quia collecta eſt Domini Dei tui, non
facies opus.
9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea
die qua falcem in ſegetem miſeris.
10 Et celebrabis diem feſtum hebdomadarum
Domino Deo tuo, oblationem ſpontaneam ma-
nus tuæ, quam offeres juxta benedictionem
Domini Dei tui?
11 Et epulaberis coram Domino Deo tuo, C
tu, filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & an-
cilla tua, & Levites qui eſt intra portas tuas,
advena ac pupillus & vidua, qui morantur vo-
biſcum: in loco quem elegerit Dominus Deus
tuus, ut habitet nomen ejus ibi:
12 Et recordaberis quoniam ſervus fueris in
Ægypto: cuſtodiéſque ac facies quæ præcepta
ſunt.
13 Solemnitatem quoque tabernaculorum
celebrabis per ſeptem dies, quando collegeris
de area & torculari fruges tuas:
14 Et epulaberis in feſtivitate tua, tu, filius
tuus & filia, ſervus tuus & ancilla, Levites
quoque & advena, pupillus ac vidua qui intra
portas tuas ſunt.
15 Septem diebus Dño Deo tuo feſta celebra-
bis, in loco quem elegerit Dñs: benedicétque ti-
bi Dñs Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in
omni opere manuum tuarum, eriſque in lætitia.
16 Tribus vicibus per annum apparebit om- D
ne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei
tui in loco quem elegerit: in ſolemnitate azy-
morum, in ſolemnitate hebdomadarum, & in
ſolemnitate tabernaculorum. * Non apparebit *
ante Dominum vacuus: Exod.
17 Sed offeret unuſquiſque ſecundùm quod 23. c.
habuerit juxta benedictionem Domini Dei ſui, 15. 34.
quam dederit ei: c. 20. Eccli.
18 Judices & magiſtros conſtitues in omni- 35. a.
bus portis tuis, quas Dominus Deus tuus de- 6.
derit tibi, per ſingulas tribus tuas: ut judicent
populum juſto judicio,
19 Nec in alteram partem declinent. * Non *Exo.
accipies perſonam, nec munera: quia mune- 23. b.
ra excæcant oculos ſapientum, & mutant ver- 8 Sap.
ba juſtorum. 1. 12. Levi.
20 Juſte quod juſtum eſt perſequêris: ut 19. c. 15.
vivas & poſſideas Terram, quam Dominus Eccli.
Deus tuus dederit tibi. d.

 31.

21 Non plantabis lucum, & omnem arbo-
rem juxta altare Domini Dei tui.
22 Nec facies tibi, neque constitues statuam
quæ odit Dominus Deus tuus.

Caput XVII.

*Hostia deligenda, idololatria punienda; in gravi dif-
ficultate ad summum sacerdotem ejusque concilium re-
currendum; & quæ regi eligendo sint observanda.*

A 1 NOn immolabis Domino Deo tuo ovem
& bovem, in quo est macula, aut quip-
piam vitij: quia abominatio est Dño Deo tuo:
2 Cùm reperti fuerint apud te intra unam
portarum tuarum quas Dominus Deus tuus
dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in
conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur
pactum illius,
3 Ut vadant & serviant diis alienis, & ado-
rent eos, solem & lunam, & omnem militiam
cæli, quæ non præcepi:
4 Et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiénsque
inquisieris diligenter, & verum esse repereris,
& abominatio facta est in Israël.
5 Educes virum ac mulierem, qui rem sce-
leratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis
tuæ, & lapidibus obruentur.
* Inf. 6 * In ore duorum aut trium testium peribit
19. d. qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra
15. se dicente testimonium.
Matt.
18. c. 7 Manus testium prima interficiet eum, * &
16. manus reliqui populi extrema mittetur: ut au-
2. Cor. feras malum de medio tui.
13. a. 1. 8 Si difficile & ambiguum apud te judicium
B
* Sup. esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem,
13. b. causam & causam, lepram & lepram: & judi-
9. cum intra portas tuas videris verba variari: sur-
ge, & ascende ad locum, quem elegerit Do-
minus Deus tuus.
* 2. 9 * Veniésque ad sacerdotes Levitici gene-
Par. ris, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæ-
19. c. résque ab eis qui indicabunt tibi judicij veri-
8. tatem.
10 Et facies quodcumque dixerint qui præ-
sunt loco quem elegerit Dñs, & docuerint te
11 Juxta legem ejus, sequerísque sententiam
eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad
sinistram.
C 12 Qui autem superbierit, nolens obedire
sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat
Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur
homo ille, & auferes malum de Israël:
13 Cunctúsque populus audiens timebit, ut
nullus deinceps intumescat superbia.
14 Cùm ingressus fueris Terram quam Do-
minus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam,
habitaverísque in illa, & dixeris: Constituam
super me regem, sicut habent omnes per cir-
cuitum nationes:
15 Eum constitues, quem Dominus Deus
tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non
poteris alterius gentis hominem regem facere,
qui non sit frater tuus.
16 Cumque fuerit constitutus, non multi-
plicabit sibi equos, nec reducet populum in
Ægyptum, equitatus numero sublevatus, præ-
sertim cùm Dominus præceperit vobis, ut ne-
quaquam ampliùs per eamdem viam rever-
tamini.
17 Non habebit uxores plurimas, quæ alli- D
ciant animum ejus, neque argenti & auri im-
mensa pondera.
18 Postquam autem sederit in solio regni
sui, describet sibi deuteronomium legis hujus
in volumine, accipiens exemplar à sacerdoti-
bus Leviticæ tribus,
19 Et habebit secum, legétque illud omni-
bus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum
Deum suum, & custodire verba & ceremonias
ejus, quæ in lege præcepta sunt.
20 Nec elevetur cor ejus in superbiam super
fratres suos, neque declinet in partem dexteram
vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, &
filij ejus super Israël.

Caput XVIII.

*Sacerdotibus & Levitis pro possessione cedunt obla-
tiones ac sacrificia; cavenda omnis superstitio: de ve-
ro propheta suscitando, & falso propheta interficiendo:
quomodo verus à falso discernendus.*

1 NOn * habebunt sacerdotes & Levitæ, & A
omnes qui de eadem tribu sunt partem *
& hereditatem cum reliquo Israël, quia sacrifi- Num.
cia Domini, & oblationes ejus comedent, 18. c. 20. d.
2 Et nihil aliud accipient de possessione fra- 23. 1.
trum suorum: Dominus enim ipse est heredi- Cor. 9. b.
tas eorum, sicut locutus est illis. 13.
3 Hoc erit judicium sacerdotum à populo, * Sup.
& ab his qui offerunt victimas: sive bovem, 10. b.
sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti ar- 9.
mum ac ventriculum:
4 * Primitias frumenti, vini & olei, & la- *
narum partem ex ovium tonsione. Num.
5 Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus 18. b.
de cunctis tribubus tuis, ut stet, & ministret 11.
nomini Domini ipse, & filij ejus in sempi-
ternum.
6 Si exierit Levites ex una urbium tuarum B
ex omni Israël in qua habitat, & voluerit veni-
re, desiderans locum quem elegerit Dominus,
7 Ministrabit in nomine Domini Dei sui,
sicut omnes fratres ejus Levitæ, qui stabunt
eo tempore coram Domino.
8 Partem ciborum eamdem accipiet, quam
& ceteri: excepto eo, quod in urbe sua ex pa-
terna ei successione debetur.
9 Quando ingressus fueris Terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari
velis abominationes illarum gentium.
10 * Nec inveniatur in te qui lustret filium * Lev.
suum aut filiam, ducens per ignem: aut qui 20. a.
ariolos sciscitetur, & observet somnia atque 27.
auguria, nec sit maleficus,
11 Nec incantator, nec qui pythones consu-
lat, nec divinos, * aut quærat à mortuis veri- * 1.
tatem. Reg.
12 Omnia enim hæc abominatur Dominus, 28. b.
& propter istiusmodi scelera delebit eos in in- 7. C
troitu tuo.

13 Per

13 Perfectus eris, & absque macula cum
Domino Deo tuo:
14 Gentes istæ, quarum possidebis terram,
augures & divinos audiunt: tu autem à Domi-
no Deo tuo aliter institutus es.
* 15 * PROPHETAM de gente tua & de
Ioa.1. fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus
8.45. Deus tuus: ipsum audies.
A. 3.
d.22. 16 Ut petisti à Domino Deo tuo * in Ho-
reb, quando concio congregata est, atque di-
Exod. xisti: Ultrà non audiam vocem Domini Dei
20. c. mei, & ignem hunc maximum ampliùs non
21. videbo, ne moriar.
17 Et ait Dominus mihi: Benè omnia sunt
locuti.
* 18 * Prophetam suscitabo eis de medio fra-
Ioa.1. trum suorum similem tui: & ponam verba
8.45. mea in ore ejus, loquetúrque ad eos omnia
D quæ præcepero illi.
19 Qui autem verba ejus, quæ loquetur in
nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam.
20 Propheta autem qui arrogantia depra-
vatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego
non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alie-
norum deorum, interficietur.
21 Quòd si tacita cogitatione responderis:
Quo modo possum intelligere verbum, quod
Dominus non est locutus?
22 Hoc habebis signum: Quod in nomine
Domini propheta ille prædixerit, & non eve-
nerit: hoc Dominus non est locutus, sed per
tumorem animi sui propheta confinxit: & id-
circò non timebis eum.

CAPUT XIX.

*Separandæ 6. urbes refugij & qui ad eas tuto confu-
giant, & qui non: de veris falsisque testibus, & de
terminis non transferendis.*

A 1 CUm disperdiderit Dominus Deus tuus
gentes, quarum tibi traditurus est ter-
ram, & possederis eam, habitaverísque in ur-
bibus ejus & in ædibus:
* 2 * Tres civitates separabis tibi in medio
Num. Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
35. b. possessionem,
11. *
Iosu.20 3 Sternens diligenter viam: & in tres æqua-
a. 2. liter partes totam Terræ tuæ provinciam divi-
des: ut habeat è vicino qui propter homicidium
profugus est, quò possit evadere.
4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus
vita servanda est. Qui percusserit proximum
suum nesciens, & qui heri & nudiustertius nul-
lum contra eum odium habuisse comprobatur:
5 Sed abiisse cum eo simpliciter in silvam ad
ligna cædenda, & in succisione lignorum securis
fugerit manu, ferrúmque lapsum de manubrio
amicum ejus percusserit, & occiderit: hic ad
unam sup.adictarũ urbium confugiet, & vivet:
B 6 Ne forsitan proximus ejus, cujus effusus
est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, &
apprehendat eum si longior via fuerit, & per-
cutiat animam ejus, qui non est reus mortis:
quia nullum contra eum, qui occisus est, odium
priùs habuisse monstratur.

7 Idcircò præcipio tibi, ut tres civitates
æqualis inter se spatij dividas.
8 * Cùm autem dilataverit Dominus Deus *Gen.
tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, 28. c.
& dederit tibi cunctam Terram, quam eis pol- 14.
licitus est, Exod.
34. c.
9 (Si tamen custodieris mandata ejus, & 24.
feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Sup.
Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus 12. c.
omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & 20.
supradictarum trium urbium numerum du-
plicabis:
10 Ut non effundatur sanguis innoxius in C
medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit
tibi possidendam, ne sis sanguinis reus.
11 * Si quis autem odio habens proximum *
suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgénsque Num.
percusserit illum, & mortuus fuerit, fugerit- 35.
que ad unam de supradictis urbibus, 20.
12 Mittent seniores civitatis illius, & arri-
pient eum de loco effugij, tradéntque in manu
proximi, cujus sanguis effusus est, & morietur.
13 Non misereberis ejus, & auferes inno-
xium sanguinem de Israël, ut benè sit tibi.
14 Non assumes & transferes terminos pro-
ximi tui, quos fixerunt priores in possessione
tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
Terra, quam acceperis possidendam. D
15 * Non stabit testis unus contra aliquem, *Sup.
quidquid illud peccati & facinoris fuerit: sed 17. a.
in ore duorum aut trium testium stabit omne 6.
verbum. Matt.
18. c.
16 Si steterit testis mendax contra hominem, 16.
accusans eum prævaricationis, 2.Cor.
17 Stabunt ambo, quorum causa est, ante 13. a.
Dominum in conspectu sacerdotum & judi- 1.
cum qui fuerint in diebus illis.
18 * Cúmque diligentissimè perscrutantes, *
invenerint falsum testem dixisse contra fratrem Dan.
suum mendacium: 13. g.
62.
19 Reddent ei sicut fratri suo facere cogita-
vit, & auferes malum de medio tui:
20 Ut audientes ceteri timorem habeant, &
nequaquam talia audeant facere.
21 Non misereberis ejus, * sed animam pro *
anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, Exod.
manum pro manu, pedem pro pede exiges. 21. e.
23.24.

CAPUT XX.

Lev.
24. d.
*Qui tempore pugnæ sint domum remittendi: jura 20.
belli quomodo servanda: quæ arbores cædendæ ad ma- Matt.
chinas instruendas, & quæ relinquendæ.* 5. f. 38.

1 SI exieris ad bellum contra hostes tuos, & A
videris equitatus & currus, & majorem
quàm tu habeas adversarij exercitus multitudi-
nem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus
tecum est, qui eduxit te de Terra Ægypti.
2 Appropinquante autem jam prælio, stabit
sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum:
3 Audi Israël, vos hodie contra inimicos
vestros pugnam committitis, non pertimescat
cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec
formidetis eos:
4 Quia Dominus Deus vester in medio vestri

est, & pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo:

5 Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: * Quis est homo qui ædificavit domum novam, & non dedicavit eam? vadat, & revertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam.

* 1. Mac. 3. 56.

B 6 Quis est homo qui plantavit vineam, necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat, & revertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo ejus fungatur officio.

7 Quis est homo qui despondit uxorem, & non accepit eam? vadat & revertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.

8 His dictis addent reliqua, & loquentur ad populum: * Quis est homo formidolosus, & corde pavido? vadat & revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est.

* Judic. 7. a. 3.

C 9 Cúmque siluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos præparabit.

10 Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem.

11 Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea est, salvabitur, & serviet tibi sub tributo.

12 Sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam.

13 Cúmque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis masculini est, in ore gladij,

14 Absque mulieribus & infantibus, jumentis & ceteris quæ in civitate sunt. Omnem prædam exercitui divides, & comedes de spoliis hostium tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.

15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ à te procul valdè sunt, & non sunt de his urbibus, quas in possessionem accepturus es.

D 16 De his autem civitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere:

17 Sed interficies in ore gladij, Hethæum videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum, Pherezæum, & Hevæum, & Jebusæum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus:

18 Ne fortè doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipsi operati sunt diis suis, & peccetis in Dominum Deum vestrum.

19 Quando obsederis civitatem multo tempore, & munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est, & non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum.

20 Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, & in ceteros apta usus, succide, & instrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

Caput XXI.

Cautio super homicidio occulto, muliere in bello capta; de filio odiosæ primogenito; filio contumace; & eo qui suspensus est in ligno.

1 QUando inventum fuerit in terra, quam Dñs Deus tuus daturus est tibi, hominis cadaver occisi, & ignorabitur cædis reus. A

2 Egredientur majores natu, & judices tui, & metientur à loco cadaveris singularum per circuitum spatio civitatum:

3 Et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram scidit vomere.

4 Et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ numquam arata est, nec sementem recepit: & cædent in ea cervices vitulæ:

5 Accedéntque sacerdotes filij Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrent ei, & benedicant in nomine ejus, & ad verbum eorum, omne negotium, & quidquid mundum, vel immundum est, judicetur.

6 Et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabúntque manus suas super vitulam, quæ in valle percussa est, B

7 Et dicent: Manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt.

8 Propitius esto populo tuo Israël, quem redemisti Domine, & ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israël. Et auferetur ab eis reatus sanguinis:

9 Tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fusus est, cùm feceris quod præcepit Dominus.

10 Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivósque duxeris,

11 Et videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volucrísque habere uxorem,

12 Introduces eam in domum tuam: quæ radet cæsariem, & circumcidet ungues,

13 Et deponet vestem, in qua capta est: sedénsque in domo tua, flebit patrem & matrem suam uno mense: & posteà intrabis ad eam dormiésque cum illa, & erit uxor tua. C

14 Si autem posteà non sederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam.

15 Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odiosam, genuerintque ex eo liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus,

16 Volueritque substantiam inter filios suos dividere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ,

17 * Sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta duplicia: iste est enim principium liberorum ejus, & huic debentur primogenita.

* 1. Par. 5. a. 1.

18 Si genuerit homo filium contumacem & protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, & coercitus obedire contempserit: D

19 Appre

19 Apprehendent eum, & ducent ad seniores civitatis illius, & ad portam judicii,

20 Dicéntque ad eos: Filius noster iste protervus & contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuriæ atque conviviis:

21 Lapidibus eum obruet populus civitatis: & morietur, ut auferatis malum de medio vestri, & universus Israel audiens pertimescat.

22 Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, & adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo:

23 Non permanebit cadaver ejus in ligno,
Gal. sed in eadem die sepelietur: quia * maledictus
3. b. à Deo est qui pendet in ligno: & nequaquam
13. contaminabis Terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

Caput XXII.

Pietas in rem proximi exercenda de veste alterius sexus, de inventione de circumdando tecto domus, de non commiscendis rebus diversi generis, de fimbriis, de signis virginitatis, de adulterio, de corrupta in urbe vel in agro, de uxore patris non ducenda.

A 1 NOn * videbis bovem fratris tui aut ovem errantem, & præteribis: sed reExod. duces fratri tuo,
23. a. 2 Etiam si non est propinquus frater tuus, nec
4. nosti eum: duces in domũ tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat.

3 Similiter facies de asino, & de vestimento, & de omni re fratris tui, quæ perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam.

4 Si videris asinum fratris tui aut bovẽ cecidisse in via, nõ despicies, sed sublevabis cumeo.

5 Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc.

6 Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pullis vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis:

7 Sed abire patieris, captos tenens filios: ut benè sit tibi, & longo vivas tempore.

8 Cùm ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis reus labente alio & in præceps ruente.

B 9 Non seres vineam tuam altero semine: ne & sementis quam sevisti, & quæ nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur.

10 Non arabis in bove simul & asino.

11 Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.

12 * Funiculos in fimbriis facies per quaNum. tuor angulos pallii tui, quo operieris.
15. d. 13 Si duxerit vir uxorem, & posteà odio
38. habuerit eam,

14 Quæsierítque occasiones quibus dimittat eam, objiciens ei nomen pessimum, & dixerit: Uxorem hanc accepi, & ingressus ad eam non inveni virginem:

15 Tollent eam pater & mater ejus, & ferent secum signa virginitatis ejus ad seniores urbis qui in porta sunt:

16 Et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit,

17 Imponit ei nomen pessimum, ut dicat: C
Non inveni filiam tuam virginem: & ecce hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ. expandent vestimentum coram senioribus civitatis:

18 Apprehendéntque senes urbis illius virum, & verberabunt illum,

19 Condemnantes insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israël: habebítque eam uxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ.

20 Quòd si verum est quod objicit, & non est in puella inventa virginitas:

21 Ejicient eam extra fores domus patris sui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Israël ut fornicaretur in domo patris sui: & auferes malum de medio tui.

22 * Si dormierit vir cum uxore alterius, *Lev.
uterque morietur, id est, adulter & adultera: 20. b.
& auferes malum de Israël. 10.

23 Si puellam virginem desponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea,

24 Educes utrumq; ad portam civitatis illius, D
& lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cũ esset in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi sui. & auferes malum de medio tui.

25 Sin autem in agro reperierit vir puellam, quæ desponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus:

26 Puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum, & occidit animam ejus, ita & puella perpessa est.

27 Sola erat in agro: clamavit, & nullus affuit qui liberaret eam.

28 Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet sponsum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit:

29 * Dabit qui dormivit cum ea, patri puel- *
læ quinquaginta siclos argenti, & habebit eam Exod.
uxorem, quia humiliavit illam: non poterit 22. c. 16.
dimittere eam cunctis diebus vitæ suæ.

30 Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus.

Caput XXIII.

De his qui ab ecclesia Dei arcendi sunt vel admittendi: Idumæus & Ægyptius non sunt abjiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad necessaria naturæ deputando: de servo fugitivo, de mercede prostibuli, fugienda usura erga fratres, de voto, de vinea & segete proximi.

1 NOn intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis, & abscisso veretro, ecclesiam Domini. A

2 Non ingredietur manzer, hoc est, de scorto natus in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem.

3 * Ammonites & Moabites etiam post de- * 2.
cimam generationem non intrabunt ecclesiam Esdr.
Domini, in æternum: 13. a. 1

4 Quia

4 Quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via quando egressi estis de Ægypto: & * quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriæ, ut malediceret tibi:

* Num. 22. a. 5.

B

5 Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eò quòd diligeret te.

6 Non facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in sempiternum.

7 Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est: nec Ægyptium, quia advena fuisti in terra ejus.

8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in ecclesiam Domini.

9 Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala.

10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra,

11 Et non revertetur, priusquam ad vesperam lavetur aqua: & post solis occasum regredietur in castra.

12 Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ,

C

13 Gerens paxillum in balteo. cúmque sederis, fodies per circuitum, & egesta humo operies

14 Quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.

15 Non trades servum Domino suo, qui ad te confugerit.

16 Habitabit tecum in loco qui ei placuerit, & in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.

17 Non erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël.

18 Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis, in domo Domini Dei tui, quidquid illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum.

D

19 Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem:

20 Sed alieno. Fratri autem tuo absque usura, id quo indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in Terra, ad quam ingredieris possidendam.

21 Cùm votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

22 Si nolueris polliceri, absque peccato eris.

23 Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, & facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es.

24 Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum.

25 Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas, & manu conteres: falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

Libellus repudii permittitur: misericordia in debitores pauperes: non neganda merces: de judicio advenæ & pupilli: reliquiæ messis ac vindemiæ pauperibus relinquendæ.

1 SI * acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. A

* Matt. 5. c. 31. 19. a. 7. Marc. 10. a. 4.

2 Cúmque egressa alterum maritum duxerit,

3 Et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit:

4 Non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino: ne peccare facias Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.

5 Cùm acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis injungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ, ut uno anno lætetur cum uxore sua. B

6 Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam: quia animam suam opposuit tibi.

7 Si deprehensus fuerit homo solicitans fratrem suum de filiis Israël, & vendito eo acceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui.

8 Observa diligenter ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcumque docuerint te sacerdotes Levitici generis, juxta id quod præcepi eis, & imple sollicitè.

9 * Mementote quæ fecerit Dominus Deus vester Mariæ in via, cùm egrederemini de Ægypto.

* Num. 12. c. 10

10 Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum ejus, ut pignus auferas: C

11 * Sed stabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit.

* Exod. 22. d. 26.

12 Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus.

13 Sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas justitiam coram Domino Deo tuo.

14 * Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est:

* Lev. 19. c. 13. Tob. 4. c. 15.

15 Sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

16 * Non occidentur patres pro filiis, nec filij pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur.

* 4. Reg. 14. b. 6. 2. Par. 25. a. 4. Ezech. 18. c.

17 Non pervertes judiciũ advenæ & pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum.

18 Memento quod servieris in Ægypto, & eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcircò præcipio tibi ut facias hanc rem.

19 Quando messueris segetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reverteris

ut

ut tollas illum, sed advenam, & pupillum, & viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere manuum tuarum.

20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris ut colligas: sed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ.

21 Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli, ac viduæ.

22 Memento quòd & tu servieris in Ægypto, & idcircò præcipio tibi ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

Judices justè judicent: quot plagis reus cædendus, bovi triturant os non alligandum, semen fratri suscitandum, pœna mulieris verenda apprehendentis, non committenda in pondere & mensura injustitia, Amalecita delendi.

A 1 SI fuerit causa inter aliquos, & interpellaverint judices: quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis.

2 Sin autem eum qui peccavit, dignum viderint plagis: prosternent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus:

*2. Cor. 11. f. 24. 3 Ita dumtaxat, * ut quadragenarium numerum non excedant: ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.

*1. Cor. 9. b. 9. 1. Tim. 5. c. 18. 4 * Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.

*Mat. 22. c. 24. Marc. 12. b. 19. Luc. 20. e. 28. 5 * Quando habitaverint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater ejus, & suscitabit semen fratris sui:

6 Et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Israël.

7 Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad
B portam civitatis, & interpellabit majores natu, dicétque: * Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israël: nec me in conjugem sumere. *Ruth. 4. b. 5.

8 Statímque accersiri eum facient, & interrogabunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere:

9 Accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calceamentum de pede ejus, spuétque in faciem illius, & dicet: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui.

C 10 Et vocabitur nomen illius in Israël, Domus discalceati.

11 Si habuerint inter se jurgium viri duo, & unus contra alterum rixari cœperit, volénsque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miserítque manum, & apprehenderit verenda ejus:

12 Abscides manum illius, nec flectêris super eam ulla misericordia.

13 Non habebis in sacculo diversa pondera, majus & minus:

14 Nec erit in domo tua modius major & minor.

15 Pondus habebis justum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi: ut multo vivas tempore super Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

16 Abominatur enim Dñs Deus tuus eum qui facit hæc, & aversatur omnem injustitiam. D

17 * Memento quæ fecerit tibi Amalec in via quando egrediebaris ex Ægypto. *Exod. 17. c. 8.

18 Quomodo occurrerit tibi: & extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quando tu eras fame & labore confectus, & non timuerit Deum.

19 Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & subjecerit cunctas per circuitum nationes, in Terra, quam tibi pollicitus est: delebis nomen ejus sub cælo. Cave ne obliviscaris.

CAPUT XXVI.

Primitiæ ac decimæ ubi & quibus exolvendæ & sub qua verborum forma.

1 CUmque intraveris Terram, quam Dñs Deus tuus tibi daturus est possidendam, & obtinueris eam, atque habitaveris in ea: A

2 Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergésque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3 Accedésque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingressus sum in Terram, pro qua juravit patribus nostris, ut daret eam nobis.

4 Suscipiénsque sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5 Et loquêris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem meum, qui descendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus est in paucissimo numero: crevítque in gentem magnam ac robustam & infinitæ multitudinis.

6 Afflixerúntque nos Ægyptij, & persecuti sunt imponentes onera gravissima: B

7 Et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum: qui exaudivit nos, & respexit humilitatem nostram, & laborem, atque angustiam:

8 Et eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pavore, in signis atque portentis.

9 Et introduxit ad locum istum, & tradidit nobis terram lacte & melle manantem.

10 Et idcircò nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo.

11 Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu & Levites, & advena qui tecum est.

12 Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum anno decimarum tertio, dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & saturentur: C

13 Loquerísque in conspectu Domini Dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo *Sup.
mea, * & dedi illud Levitæ & advenæ, & pu- 14. d.
pillo 29.

pillo ac viduæ, sicut jussisti mihi: non præterivi
mandata tua, nec sum oblitus imperij tui.
14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec
separavi ea in qualibet immunditia, nec ex-
pendi ex his quidquam in te funebri. Obedivi
voci Domini Dei mei, & feci omnia sicut præ-
cepisti mihi.
*Isai. 15 * Respice de sanctuario tuo, & de excelso
63.d. cælorum habitaculo, & benedic populo tuo Is-
15. raël, & Terræ quam dedisti nobis, sicut jurasti
Baruc.2. patribus nostris, terræ lacte & melle mananti.
e.16. 16 Hodie Dñs Deus tuus præcepit tibi ut fa-
D cias mandata hæc atque judicia: & custodias &
impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.
17 Dominum elegisti hodie, ut sit tibi
Deus, & ambules in viis ejus, & custodias ce-
remonias illius, & mandata atque judicia, &
obedias ejus imperio.
*Sup. 18 * Et Dominus elegit te hodie, ut sis ei
7.a.6. populus peculiaris, sicut locutus est tibi, &
custodias omnia præcepta illius.
19 Et faciat te excelsiorem cunctis genti-
bus quas creavit in laudem, & nomen, & glo-
riam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei
tui, sicut locutus est.

Caput XXVII.

Transito Jordane, altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inscribenda: benedictionis piorum, & maledictionis impiorum ritus & formula.

A 1 Præcepit autem Moyses & seniores Israël,
populo dicentes: Custodite omne man-
datum quod præcipio vobis hodie.
2 Cúmque transieritis Jordanem in Terram,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges
ingentes lapides, & calce lævigabis eos,
3 Ut possis in eis scribere omnia verba legis
hujus, Jordane transmisso: ut introëas Terram,
quam Dñs Deus tuus dabit tibi, terram lacte &
melle manantem, sicut juravit patribus tuis.
4 Quando ergo transieritis Jordanem, eri-
gite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in
Monte Hebal, & lævigabis eos calce:
5 Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo,
* de lapidibus quos * ferrum non tetigit,
Exod. 6 Et de saxis informibus & impolitis: & of-
20.d. feres super eo holocausta Domino Deo tuo,
25.
Jos.8. 7 Et immolabis hostias pacificas, comedés-
f.31. que ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.
B 8 Et scribes super lapides omnia verba legis
hujus planè & lucidè.
9 Dixerúntque Moyses & sacerdotes Levitici
generis ad omnem Israëlem: Attende, & audi
Israël: hodie factus es populus Dñi Dei tui:
10 Audies vocem ejus, & facies mandata
atque justitias, quas ego præcipio tibi.
11 Præcepitque Moyses populo in die illo,
dicens:
12 Hi stabunt ad benedicendum populo su-
per montem Garizim, Jordane transmisso: Si-
meon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, & Benjamin.
C 13 Et è regione isti stabunt ad maledicen-
dum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Aser, &
Zabulon, Dan, & Nephthali.
14 * Et pronuntiabunt Levitæ, dicéntque *
ad omnes viros Israël excelsa voce. Dan.
15 Maledictus homo qui facit sculptile & 9.c.
conflatile, abominationem Dñi, opus manuum 13.
artificum, ponétque illud in abscondito. & res-
pondebit omnis populus, & dicet: Amen.
16 Maledictus qui non honorat patrẽ suum,
& matrem. & dicet omnis populus: Amen.
17 Maledictus qui transfert terminos pro-
ximi sui. & dicet omnis populus: Amen.
18 Maledictus qui errare facit cæcum in iti-
nere. & dicet omnis populus: Amen.
19 Maledictus qui pervertit judicium ad- D
venæ, pupilli, & viduæ. & dicet omnis popu-
lus: Amen.
20 Maledictus qui dormit cum uxore pa-
tris sui: & revelat operimentum lectuli ejus.
& dicet omnis populus: Amen.
21 Maledictus qui dormit cum omni ju-
mento. & dicet omnis populus: Amen.
22 Maledictus qui dormit cum sorore sua,
filia patris sui, vel matris suæ. & dicet omnis
populus: Amen.
23 Maledictus qui dormit cum socru sua,
& dicet omnis populus: Amen.
24 Maledictus qui clàm percusserit proxi-
mum suum. & dicet omnis populus: Amen.
25 Maledictus qui accipit munera, ut per-
cutiat animam sanguinis innocentis. & dicet
omnis populus: Amen.
26 Maledictus qui non permanet in sermo-
nibus legis hujus, nec eos opere perficit. & di-
cet omnis populus: Amen.

Caput XXVIII.

Multiplex promittitur observantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

1 Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut A
facias atque custodias omnia mandata ejus,
quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Domi-
nus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus,
quæ versantur in terra.
2 Veniéntque super te universæ benedictio-
nes istæ, & apprehendent te: si tamen præce-
pta ejus audieris.
3 Benedictus tu in civitate, & benedictus
in agro.
4 Benedictus fructus ventris tui, & fructus ter-
ræ tuæ, fructúsque jumentorum tuorum, greges
armentorum tuorum, & caulæ ovium tuarum.
5 Benedicta horrea tua, & benedictæ reli-
quiæ tuæ.
6 Benedictus eris tu ingrediens & egrediens. B
7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui con-
surgunt adversum te, corruentes in conspectu
tuo: per unam viam venient contra te, & per
septem fugient à facie tua.
8 Emittet Dominus benedictionem super cel-
laria tua, & super omnia opera manuum tuarum:
benedicétque tibi in terra, quam acceperis:
9 Suscitabit te Dominus sibi in populum san-
ctum, sicut juravit tibi: si custodieris mandata
Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus.
10 Videbúntque omnes terrarum populi
quod

quòd nomen Domini invocatum sit super te, & timeant te.

11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret tibi.

12 Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore suo: benedicétque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo fœnus accipies.

13 Constituet te Dominus in caput, & non in caudam: & eris semper suprà, & non subter: si tamen audieris mandata Domini Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris & feceris,

14 Ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

15 * Quòd si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias, & facias omnia mandata ejus, & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te.

* Levi. 26. b. 14. Thr. 2. f. 17. Baruc. 1. d. 20. Malach. 2. a. 2.

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17 Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

18 Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19 Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

C

20 Mittet Dominus super te famem & esuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me.

21 Adjungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam.

22 Percutiat te Dominus egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aëre corrupto, ac rubigine, & persequatur donec pereas.

23 Sit cælum, quod supra te est, æneum: & terra, quam calcas, ferrea.

24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cælo descendat super te cinis, donec conteraris.

25 Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos. per unam viam egrediaris contra eos, & per septem fugias, & dispergaris per omnia regna terræ.

D

26 Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cæli, & bestiis terræ, & non sit qui abigat.

27 Percutiat te Dñs ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam stercora egeruntur, scabie quoque & prurigine: ita ut curari nequeas.

28 Percutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis,

29 Et palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omníque tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.

30 Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non vindemies eam.

31 Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non sit qui te adjuvet.

32 Filij tui & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populus quem ignoras: & sis semper calumniã sustinens, & oppressus cunctis diebus,

34 Et stupens ad terrorem eorum quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus & in suris, sanarique non possis à planta pedis usque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus & regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu & patres tui: & servies ibi diis alienis, ligno & lapidi.

37 Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

38 * Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia.

* Mic. 6. d. 15. Aggai 1. b. 6.

39 Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus.

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungêris oleo: quia defluent, & peribunt.

E

41 Filios generabis & filias, & non fruêris eis: quoniam ducentur in captivitatem.

42 Omnes arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo consumet.

43 Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem descendes, & eris inferior.

44 Ipse fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec servasti mandata ejus & ceremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te signa atque prodigia, & in semine tuo usque in sempiternum.

47 Eò quòd non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordísque lætitia, propter rerum omnium abundantiam:

48 Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & siti, & nuditate: & omni penuria. & ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus super te Gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non possis:

50 Gentem procacissimam, quæ non deferat seni, nec misereatur parvuli,

51 Et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges Terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium: donec te disperdat,

F 52 Et conterat in cunctis urbibus tuis, & destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni Terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

53 * Et comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus.

* Thren. 4. b. 10. Baruc. 2. a. 3.

54 Homo delicatus in te, & luxuriosus valdè, invidebit fratri suo, & uxori, quæ cubat in sinu suo,

55 Ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedet: eò quòd nihil aliud habeat in obsidione & penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56 Tenera mulier & delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimiam, invidebit viro suo, qui cubat in sinu ejus, super filii & filiæ carnibus,

57 Et illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & super liberis qui eadem hora nati sunt. comedent enim eos clàm propter rerum omnium penuriam in obsidione & vastitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

58 Nisi custodieris & feceris omnia verba legis hujus, quæ scripta sunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus gloriosum & terribile, hoc est Dominum Deum tuum:

59 Augebit Dominus plagas tuas, & plagas seminis tui, plagas magnas & perseverantes, infirmitates pessimas & perpetuas.

60 Et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, & adhærebunt tibi:

G 61 Insuper & universos languores, & plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus super te, donec te conterat:

62 Et remanebitis pauci numero, qui priùs eratis sicut astra cæli præ multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui.

63 Et sicut antè lætatus est Dominus super vos, benè vobis faciens, vósque multiplicans: sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de Terra, ad quam ingredieris possidendam.

64 Disperget te Dominus in omnes populos, à summitate terræ usque ad terminos ejus: & servies ibi diis alienis, quos & tu ignoras & patres tui, lignis & lapidibus.

65 In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore:

66 Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ.

67 Manè dices: Quis mihi det vesperum? & vespere: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68 Reducet te Dominus classibus in Ægyptum, per viam de qua dixit tibi ut eam ampliùs non videres. Ibi vendêris inimicis tuis in servos & ancillas, & non erit qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus & juramentum Israelitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adversus fœdifragos.

1 HÆc sunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moysi ut feriret cum filiis Israël in Terra Moab, præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb. A

2 Vocavitque Moyses omnem Israël, & dixit ad eos: * Vos vidistis universa, quæ fecit Dñs coram vobis in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus servis ejus, universæque terræ illius,

* Exod. 19. a. 4.

3 Tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa portentáque ingentia,

4 Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ possunt audire, usque in præsentem diem.

5 * Adduxit vos quadraginta annis per desertum, non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt.

* Sup. 8. a. 2.

6 Panem non comedistis, vinum & siceram non bibistis: ut sciretis quia ego sum Dominus Deus vester.

7 * Et venistis ad hunc locum: egressúsque est Sehon rex Hesebon, & Og rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos,

* Sup. 3. a. 1.

8 Et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben & Gad, & dimidiæ tribui Manasse. B

9 Custodite ergo verba pacti hujus, & implete ea: ut intelligatis universa quæ facitis.

10 Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri, & tribus ac majores natu, atque doctores, omnis populus Israël,

11 Liberi & uxores vestræ, & advena qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum cæsoribus, & his qui comportant aquas,

12 Ut transeas in fœdere Domini Dei tui, & in jurejurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13 Ut suscitet te sibi in populum, & ipse sit Deus tuus, sicut locutus est tibi, & sicut juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

14 Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, & hæc juramenta confirmo,

15 Sed cunctis præsentibus & absentibus.

16 Vos enim nostis quo modo habitaverimus in Terra Ægypti, & quo modo transierimus per medium nationum, quas transeuntes, C

17 Vidistis abominationes & sordes, id est, idola eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum, quæ colebant.

18 Ne fortè sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor aversum est hodie à Domino

Domino Deo nostro: ut vadat & serviat diis illarum Gentium: & sit inter vos radix germinans fel & amaritudinem.

19 Cúmque audierit verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & absumat ebria sitientem,

20 Et Dominus non ignoscat ei: sed tunc quàm maximè furor ejus fumet, & zelus contra hominem illum, & sedeant super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine: & deleat Dominus nomen ejus sub cælo,

21 Et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israël, juxta maledictiones, quæ in libro legis hujus ac fœderis continentur.

D 22 Dicétque sequens generatio, & filij qui nascentur deinceps, & peregrini, qui de longè venerint, videntes plagas Terræ illius, & infirmitates, quibus eam affixerit Dominus,

23 Sulphure & salis ardore comburens, ita ut ultrà non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum * subversionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, quas subvertit Dominus in ira & furore suo.

*Gen. 19. e. 24.

24 Et dicent omnes Gentes: * Quare sic fecit Dominus Terræ huic? quæ est hæc ira furoris ejus immensa?

* 3. Reg. 9. b. 8. Iere. 22. c. 8.

25 Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de Terra Ægypti:

26 Et servierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos nesciebant, & quibus non fuerant attributi:

27 Idcircò iratus est furor Domini contra Terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine scripta sunt:

28 Et ejecit eos de terra sua in ira & in furore, & in indignatione maxima, projecítque in terram alienam, sicut hodie comprobatur.

29 Abscondita, Dño Deo nostro: quæ manifesta sunt, nobis & filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

Vera pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longè à nobis separatur: proponitur bonum & malum: ut ultrò bonum eligentes, vivamus; & non pereamus, malo adhærentes.

A 1 CUm ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in universis gentibus, in quas dispersit te Dominus Deus tuus,

2 Et reversus fueris ad eum, & obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:

3 Reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, & rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te antè dispersit.

4 Si ad cardines cæli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,

5 * Et assumet, atque introducet in Terram, quam possederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi, majoris numeri te esse faciet quàm fuerunt patres tui.

* 1. Mac. 1 f. 19.

6 Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut possis vivere. B

7 Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, & eos qui oderunt te & persequuntur.

8 Tu autem reverteris, & audies vocem Domini Dei tui, faciésque universa mandata quæ ego præcipio tibi hodie:

9 Et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, & in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, & in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis:

10 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris præcepta ejus & ceremonias, quæ in hac lege conscripta sunt: & revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua. C

11 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum,

12 Nec in cælo situm, ut possis dicere: * Quis nostrûm valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus?

* Rom. 10. b. 6.

13 Neque trans mare positum: ut causeris & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre: ut possimus audire & facere quod præceptum est?

14 Sed juxta te est sermo valdè, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.

15 Considera quòd hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & è contrario mortem & malum:

16 Ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius ac ceremonias atque judicia: & vivas, atque multiplicet te, benedicátque tibi in Terra, ad quam ingredieris possidendam. D

17 Si autem aversum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos, & servieris eis:

18 Prædico tibi hodie quòd pereas, & parvo tempore moreris in Terra, ad quam, Jordane transmisso, ingredieris possidendam.

19 Testes invoco hodie cælum & terram, quòd proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum:

20 Et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, & illi adhæreas (ipse est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) ut habites in Terra, pro qua juravit Dñs patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyses Iosue sibi sufficit in ducem, Deuteronomium scribit, ju[b]étque illud populo prælegi 7. anno remissionis, & in latere arcæ adservari.

1 ABiit itaque Moyses, & locutus est omnia verba hæc ad universum Israël, A

2 Et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie: non possum ultrà egredi, & ingredi, præsertim cùm & Dominus dixerit mihi: * Non transibis Jordanem istum.

Num. 2 c. 13. 3 Dominus ergo Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, & possidebis eas: & Josue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus. Inf. 3. d. 27.

Num. 21. 24. 4 Faciétque Dominus eis * sicut fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitque eos.

Sup. 7. a 2. 5 Cùm ergo & hos tradiderit vobis, * similiter facietis eis sicut præcepi vobis:

6 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere nec paveatis ad conspectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.

B 7 Vocavítque Moyses Josuë, & dixit ei coram omni Israël: * Confortare, & esto robustus: tu enim introduces populum istum in Terram, quam daturum se patribus eorum juravit Dominus, & tu eam sorte divides. * Jos. 1. b. 6.

8 Et Dominus qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec paveas.

9 Scripsit itaque Moyses legem hanc, & tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis senioribus Israël.

C 10 Præcepítque eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum,

11 Convenientibus cunctis ex Israël, ut appareant in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Israël, audientibus eis,

12 Et in unum omni populo congregato, tam viris quàm mulieribus, parvulis & advenis, qui sunt intra portas tuas: ut audientes discant, & timeant Dñm Deum vestrum, & custodiant, impleántque omnes sermones legis hujus.

13 Filij quoque eorum qui nunc ignorant, ut audire possint, & timeant Dñm Deum suum cunctis diebus quibus versantur in Terra, ad quã vos, Jordane transmisso, pergitis obtinendam.

D 14 Et ait Dñs ad Moysen: Ecce propè sunt dies mortis tuæ: voca Josuë: & state in tabernaculo testimonij, ut præcipiã ei. Abierunt ergo Moyses & Josuë, & steterunt in tabernaculo testimonij:

15 Apparuítque Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi.

16 Dixítque Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in Terra, ad quam ingreditur ut habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.

17 Et irascetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem: invenient eum omnia mala & afflictiones, ita ut dicat in illo die: Verè quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala.

18 Ego autem abscondam, & celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala quæ fecit, quia secutus est deos alienos. E

19 Nunc itaque scribite vobis canticum istud, & docete filios Israël: ut memoriter teneant, & ore decantent, & sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israël.

20 Introducam enim eum in Terram, pro qua juravi patribus ejus, lacte & melle manantem. Cúmque comederint, & saturati, crassique fuerint, avertentur ad deos alienos, & servient eis: detrahéntque mihi, & irritum facient pactum meum.

21 Postquam invenerint eum mala multa & afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore seminis sui. Scio enim cogitationes ejus, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in Terram, quam ei pollicitus sum. F

22 Scripsit ergo Moyses canticum, & docuit filios Israël.

23 Præcepítque Dominus Josuë filio Nun, & ait: Confortare, & esto robustus: tu enim introduces filios Israël in Terram, quam pollicitus sum, & ego ero tecum.

24 Postquam ergo scripsit Moyses verba legis hujus in volumine, atque complevit:

25 Præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens:

26 Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri: ut sit ibi contra te in testimonium.

27 Ego enim scio contentionem tuam, & cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me & ingrediente vobiscum semper contentiosè egistis contra Dominum: quantò magis cùm mortuus fuero? G

28 Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & invocabo contra eos cælum & terram.

29 Novi enim quod post mortem meam iniquè agetis, & declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irritetis eum per opera manuum vestrarum.

30 Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israël, verba carminis hujus, & ad finem usque complevit.

Caput XXXII.

Canticum Moysi quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem sæpius à Domino castigatam: jubetur Moyses montem Abarim ascendere, ut promissam terram contempletur.

1 AUdite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. A

2 Concrescat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina.

3 Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro.

4 Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ

ejus

ejus judicia: Deus fidelis, & absque ulla iniquitate, justus & rectus.

5 Peccaverunt ei, & non filij ejus in sordibus: generatio prava atque perversa:

6 Hæccine reddis Domino popule stulte & insipiens? numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?

* Iob. 8. 8. 7 * Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; majores tuos, & dicent tibi.

8 Quando dividebat altissimus gentes: quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israël.

B 9 Pars autem Domini, populus ejus: Jacob funiculus hereditatis ejus.

10 Invenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis: circumduxit eum, & docuit: & custodivit quasi pupillam oculi sui.

11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portavit in humeris suis.

12 Dominus solus dux ejus fuit: & non erat cum eo Deus alienus.

13 Constituit eum super excelsam terram: ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleúmque de saxo durissimo.

C 14 Butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan: & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uvæ biberet meracissimum.

15 Incrassatus est dilectus, & recalcitravit, incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.

16 Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.

17 Immolaverunt dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant: novi recentésque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.

18 Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui.

19 Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filij sui & filiæ.

20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, & infideles filij.

21 Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus suis: & * ego provocabo eos in eo qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos. * Iere. 15. c. 14. Rom. 10. d. 19.

22 Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. D

23 Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.

24 Consumentur fame, & devorabunt eos aves morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.

25 Foris vastabit eos gladius, & intus pavor, juvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene.

26 Dixi: Ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.

27 Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent: Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit hæc omnia.

28 Gens absque consilio est, & sine prudentia.

29 * Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent. * Iere. 9. d. 12.

E 30 Quo modo persequatur unus mille, & duo fugent decem millia? nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclusit illos?

31 Non enim est Deus noster ut dij eorum: & inimici nostri sunt judices.

32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, & botri amarissimi.

33 Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.

34 Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?

35 * Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: juxta est dies perditionis, & adesse festinans tempora. * Eccl. 28. a. 1. Rom. 12. d. 19. Hebr. 10. f. 30.

36 Judicabit Dominus populum suum, & in servis suis miserebitur: videbit quòd infirmata sit manus, & clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt.

37 Et dicet: * Ubi sunt dij eorum, in quibus habebant fiduciam? * 2. Mac. 7. b. 6.

F 38 De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum: surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant.

39 Videte quòd ego sim solus, & non sit alius Deus præter me: * ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego sanabo, * & non est qui de manu mea possit eruere. * Iere. 2. f. 28. * 1. Reg. 2. a. 6. Tob. 13. a. 2. Sap. 16. b. 13.

40 Levabo ad cœlum manum meam, & dicam: Vivo ego in æternum.

41 Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam. * Iob. 10. b. 7. Sap. 16. c. 15.

42 Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes, de cruore occisorum, & de captivitate, nudati inimicorum capitis.

43 * Laudate gentes populum ejus, qui sanguinem servorum suorum ulciscetur: & vindictam retribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui. * 2. Mac. 7. b. 6.

F 44 Venit ergo Moyses, & locutus est omnia verba cantici hujus in auribus populi, ipse & Josue filius Nun.

45 Complevitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israël.

46 Et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris custodire & facere & implere universa quæ scripta sunt legis hujus.

47 Quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quæ facientes

longo

longo perseveretis tempore in Terra, ad quam,
Jordane transmisso, ingredimini possidendam.
48 Locutúsque est Dominus ad Moysen in
eadem die, dicens:
49 Ascende in montem istum Abarim, id
est, transituum, in montem Nebo, qui est in
Terra Moab contra Jericho: & vide Terram
Chanaan, quam ego tradam filiis Israël obti-
nendam, & morere in monte.
50 Quem conscendens jungêris populis
* tuis, * sicut mortuus est Aaron frater tuus in
Num. monte Hor, & appositus populis suis:
20. d. 26 27. 51 * Quia prævaricati estis contra me, in
c. 13. medio filiorum Israël, ad aquas contradictio-
* Num. nis in Cades deserti Sin: & non sanctificastis
20. b. me inter filios Israël.
12. 27. 52 E contrà videbis terram, & non ingre-
c. 14. diéris in eam, quam ego dabo filiis Israël.

Caput XXXIII.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribubus Israël, eisque olim obventura prædicit.

A 1 HÆc est benedictio, qua benedixit Moy-
ses, homo Dei, filiis Israël ante mortem
suam.
2 Et ait: Dominus de Sinai venit, & de Seir
ortus est nobis: apparuit de monte Pharã, & cum
eo sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.
*Sup. 3 Dilexit populos, * omnes sancti in manu
3. a. 1. illius sunt: & qui appropinquant pedibus ejus,
5. a. 5. accipient de doctrina illius.
4 Legem præcepit nobis Moyses, heredita-
tem multitudinis Jacob.
5 Erit apud rectissimum rex, congregatis
principibus populi cum tribubus Israël.
6 Vivat Ruben, & non moriatur, & sit par-
vus in numero.
B 7 Hæc est Judæ benedictio: Audi Domine
vocem Judæ, & ad populum suum introduc
eum: manus ejus pugnabunt pro eo, & adju-
tor illius contra adversarios ejus erit.
8 Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctri-
na tua viro sancto tuo, quem probasti in ten-
tatione, & judicasti ad Aquas contradictionis.
9 Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio
vos; & fratribus suis: Ignoro vos: & nescie-
runt filios suos. Hi custodierunt eloquium
tuum, & pactum tuum servaverunt,
10 Judicia tua ô Jacob, & legem tuam ô
Israël: ponent thymiama in furore tuo, & ho-
locaustum super altare tuum.
11 Benedic Domine fortitudini ejus, & opera
manuum illius suscipe. Percute dorsa inimico-
rum ejus, & qui oderunt eum, non consurgant.
12 Et Benjamin ait: Amantissimus Domini
habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo
tota die morabitur, & inter humeros illius re-
quiescet.
C 13 Joseph quoque ait: De benedictione
Domini Terra ejus, de pomis cæli, & rore, at-
que abysso subjacente.
14 De pomis fructuum solis ac lunæ.
15 De vertice antiquorum montium, de po-
mis collium æternorum:
16 Et de frugibus terræ, & de plenitudine
ejus. Benedictio illius * qui apparuit in rubo, *
veniat super caput Joseph, & super verticem Exod.
nazaræi inter fratres suos. 3. a. 2.
17 Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus,
cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis venti-
labit Gentes usque ad terminos terræ. hæ sunt
multitudines Ephraim: & hæc millia Manasse:
18 Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exitu
tuo, & Issachar in tabernaculis tuis.
19 Populos vocabunt ad montem: ibi im-
molabunt victimas justitiæ. Qui inundationem
maris quasi lac sugent, & thesauros abscon-
ditos arenarum.
20 Et Gad ait: Benedictus in latitudine
Gad: quasi leo requievit, cepítque brachium
& verticem.
21 Et vidit principatum suum, quòd in
parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum
principibus populi, & fecit justitias Domini,
& judicium suum cum Israël.
22 Dan quoque ait: Dan catulus leonis, D
fluet largiter de Basan.
23 Et Nepthali dixit: Nepthali abundantia
perfruetur, & plenus erit benedictionibus Do-
mini: mare & meridiem possidebit.
24 Aser quoque ait: Benedictus in filiis
Aser, sit placens fratribus suis, & tingat in oleo
pedem suum.
25 Ferrum & æs calceamentum ejus. Sicut
dies juventutis tuæ, ita & senectus tua.
26 Non est Deus alius ut Deus rectissimi,
ascensor cæli auxiliator tuus. Magnificentia ejus
discurrunt nubes,
27 Habitaculum ejus sursum, & subter bra-
chia sempiterna: ejiciet à facie tua inimicum,
dicétque: Contere.
28 Habitabit Israël confidenter, & solus.
Oculus Jacob in terra frumenti & vini, cæli-
que caligabunt rore.
29 Beatus es tu Israël: quis similis tui popu-
le, qui salvaris in Domino? scutum auxilii tui,
& gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui,
& tu eorum colla calcabis.

Caput XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyses, & occultè à Deo sepultus fletur à populo, illique Iosue substituitur; commendatur propheta Moyses à Dei familiaritate, & factis per ipsum signis.

1 ASCendit * ergo Moyses de campestribus A
Moab super montem Nebo, in verticem * Sup.
Phasga contra Jericho: ostendítque ei Domi- 3. d.
nus omnem Terram Galaad usque Dan. 17.
2 Et universum Nephthali, terrámque 2. Machab.
Ephraim & Manasse, & omnem terram Juda 2. a. 4.
usque ad mare novissimum,
3 Et australem partem, & latitudinem cam-
pi Jericho civitatis palmarum usque Segor.
4 Dixítque Dominus ad eum: * Hæc est * Gen.
Terra, pro qua juravi Abraham, Isaac, & Jacob, 12. b.
dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam 7. 15.
oculis tuis, & non transibis ad illam. d. 18.
5 Mortuúsque est ibi Moyses servus Domi-
ni, in terra Moab, jubente Domino.

6 Et sepelivit eum in valle Terræ Moab
contra Phogor : & non cognovit homo sepul-
chrum ejus usque in præsentem diem.
7 Moyses centum & viginti annorum erat
quando mortuus est : non caligavit oculus ejus,
nec dentes illius moti sunt.
C 8 Fleverúntque eum filij Israël in campestri-
bus Moab triginta diebus : & completi sunt
dies planctus lugentium Moysen.
9 Josue verò filius Nun repletus est Spiritu
sapientiæ, quia Moyses posuit super eum ma-
nus suas. Et obedierunt ei filij Israël, fecerúnt-
que sicut præcepit Dominus Moysi.
10 Et non surrexit ultrà propheta in Israël si-
cut Moyses,quem nosset Dñs facie ad faciem,
11 In omnibus signis, atque portentis, quæ D
misit per eum, ut faceret in Terra Ægypti Pha-
raoni, & omnibus servis ejus, universǽque
terræ illius,
12 Et cunctam manum robustam, magná-
que mirabilia, quæ fecit Moyses coram uni-
verso Israël.

LIBER JOSUE,
HEBRAICE JEHOSUA.

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Iosue à Domino, monet populum ut se ad Jordanis transitum præparent in diem tertium ; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manasse, ut fratres ad promissam Terram armati ex condicto præcedant.

A 1 T factum est post mortem
Moysi servi Domini, ut loque-
retur Dominus ad Josue filium
Nun ministrum Moysi, & di-
ceret ei :
2 Moyses servus meus mor-
tuus est : surge, & transi Jordanem istum, tu,
& omnis populus tecum, in Terram, quam
ego dabo filiis Israël.
* 3 * Omnem locum, quem calcaverit vesti-
Deut. gium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus
11. c. sum Moysi.
24. 4 A deserto & Libano usque ad fluvium ma-
gnum Euphraten, omnis terra Hethæorum us-
que ad mare magnum contra solis occasum erit
terminus vester.
5 Nullus poterit vobis resistere cunctis die-
* Inf. bus vitæ tuæ : * sicut fui cum Moyse, ita ero
3. b 7. tecum : non dimittam, nec derelinquam te.
Hebr. 6 * Confortare, & esto robustus : tu enim
13. a. sorte divides populo huic Terram, pro qua ju-
5. * ravi patribus suis, ut traderem eam illis.
Deut. 7 Confortare igitur, & esto robustus valdè :
31. b. 7. f. 23 ut custodias, & facias omnem legem, quam
3. Reg. præcepit tibi Moyses servus meus : ne declines
2. a 2. ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut intelli-
B gas cuncta quæ agis.
8 Non recedat volumen legis hujus ab ore
tuo : sed meditaberis in eo diebus ac noctibus,
ut custodias & facias omnia quæ scripta sunt in
eo : tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.
C 9 Ecce præcipio tibi, confortare, & esto ro-
bustus. Noli metuere, & noli timere : quo-
niam tecum est Dominus Deus tuus in omni-
bus ad quæcumque perrexeris.
10 Præcepítque Josue principibus populi,
dicens : transite per medium castrorum, & im-
perate populo, ac dicite.
11 Præparate vobis cibaria, quoniam post
diem tertium transibitis Jordanem, & intrabi-
tis ad possidendam Terram, quam Dominus
Deus vester daturus est vobis.
12 Rubenitis quoque & Gaditis & dimi-
diæ tribui Manasse ait :
13 Mementote sermonis, quem præcepit
vobis Moyses famulus Domini, dicens : Domi-
nus Deus vester dedit vobis requiem, & om-
nem terram.
14 * Uxores vestræ, & filij, ac jumenta ma- *
nebunt in Terra, quam tradidit vobis Moyses Num. 32. d.
trans Jordanem : vos autem transite armati an- 20.
te fratres vestros, omnes fortes manu, & pu-
gnate pro eis,
15 Donec det Dominus requiem fratribus D
vestris sicut & vobis dedit, & possideant ipsi
quoque Terram, quam Dominus Deus vester
daturus est eis : & sic revertemini in Terram
possessionis vestræ, & habitabitis in ea, quam
vobis dedit Moyses famulus Domini trans Jor-
danem contra solis ortum.
16 Responderúntque ad Josue, atque dixe-
runt : Omnia, quæ præcepisti nobis, faciemus :
& quocumque miseris, ibimus.
17 Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita
obediemus & tibi : tantùm sit Dominus Deus
tuus tecum, sicut fuit cum Moyse.
18 Qui contradixerit ori tuo, & non obedie-
rit cunctis sermonibus quos præceperis ei, mo-
riatur. tu tantùm confortare, & viriliter age.

CAPUT II.

Missi exploratores in urbem Jericho, à Rahab meretrice occultantur: promissa illi misericordia omníque illius familia, incolumes redeunt in castra.

1 MIsit igitur Josue filius Nun de Setim A
duos viros exploratores in abscondito :
& dixit eis : Ite, & considerate Terram, ur-
bémque Jericho. * Qui pergentes ingressi sunt * Heb.
domum mulieris meretricis, nomine Rahab, 11. f. 31.
& quievérunt apud eam. Iac. 2.
2 Nuntiatúmque est regi Jericho, & di- d. 25.
ctum : Ecce viri ingressi sunt huc per noctem

de filiis Israël, ut explorarent Terram:
3 Misitque rex Jericho ad Rahab, dicens: Educ viros, qui venerunt ad te,& ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt, & omnem Terram considerare venerunt.
* Inf. 6. e. 17. 4 * Tollénsque mulier viros, abscondit, & ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam unde essent.
5 Cúmque porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt, nescio quò abierunt: persequimini citò, & comprehendetis eos.
6 Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suæ, operuítque eos stipula lini, quæ ibi erat.
B 7 Hi autem qui missi fuerant, secuti sunt eos per viam quæ ducit ad vadum Jordanis: illisque egressis statim porta clausa est.
8 Necdum obdormierant qui latebant, & ecce mulier ascendit ad eos, & ait:
9 Novi quòd Dominus tradiderit vobis Terram: etenim irruit in nos terror vester, & elanguerunt omnes habitatores Terræ.
* Exod. 14. e. 21. 10 Audivimus quòd * siccaverit Dominus aquas Maris rubri ad vestrum introitum, quando egressi estis ex Ægypto: * & quæ feceritis
* Num. 21. e. 24. duobus Amorrhæorum regibus, qui erant trans Jordanem, Sehon & Og, quos interfecistis.
11 Et hæc audientes pertimuimus, & elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum: Dominus enim Deus vester, ipse est Deus in cælo sursum, & in terra deorsum.
* Infr. 6. d. 22. 12 * Nunc ergo jurate mihi per Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita & vos faciatis cum domo patris mei: detisque mihi verum signum,
C 13 Ut salvetis patrem meum & matrem, fratres ac sorores meas, & omnia quæ illorum sunt, & eruatis animas nostras à morte.
14 Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos. cúmque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te misericordiam & veritatem.
15 Demisit ergo eos per funem de fenestra: domus enim ejus hærebat muro.
16 Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte occurrant vobis revertentes: ibique latitate tribus diebus, donec redeant,& sic ibitis per viam vestram.
17 Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus à juramento hoc, quo adjurasti nos:
18 Si ingredientibus nobis terram, signum fuerit funiculus iste coccineus, & ligaveris eum in fenestra, per quam demisisti nos: & patrem tuum ac matrem, fratrésque & omnem cognationem tuam, congregaveris in domum tuam.
D 19 Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput ejus, & nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit.
20 Quòd si nos prodere volueris, & sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento, quo adjurasti nos.
21 Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat. dimitténsque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra.
22 Illi verò ambulantes pervenerunt ad montana, & manserunt ibi tres dies, donec reverterentur qui fuerant persecuti: quærentes enim per omnem viam, non repererunt eos.
23 Quibus urbem ingressis, reversi sunt, & descenderunt exploratores de monte: & transmisso Jordane, venerunt ad Josue filium Nun, narraverúntque ei omnia quæ acciderant sibi,
24 Atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus nostras, & timore prostrati sunt cuncti habitatores ejus.

CAPUT III.

Siccatum Dei miraculo Jordanem præeunte arca populus transit.

1 IGitur Josue de nocte consurgens movit castra: egredientésque de Setim, venerunt ad Jordanem ipse & omnes filij Israël, & morati sunt ibi tres dies. A
2 Quibus evolutis transierunt præcones per castrorum medium,
3 Et clamare cœperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri,& sacerdotes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque consurgite, & sequimini præcedentes:
4 Sitque inter vos & arcam spatium cubitorum duûm millium: ut procul videre possitis, & nosse per quam viam ingrediamini: quia priùs non ambulastis per eam: & cavete ne appropinquetis ad arcam.
5 Dixitque Josue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dñs inter vos mirabilia. B
6 Et ait ad sacerdotes: Tollite arcam fœderis: & præcedite populum. Qui jussa complentes, tulerunt, & ambulaverunt ante eos.
7 Dixitque Dominus ad Josue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israël: ut sciant quòd * sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim. * Sup. 1. a. 5.
8 Tu autem præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, & dic eis: Cùm ingressi fueritis partem aquæ Jordanis, state in ea.
9 Dixitque Josue ad filios Israël: Accedite huc, & audite verbum Domini Dei vestri.
10 Et rursum: In hoc, inquit, scietis quòd Dominus Deus vivens in medio vestri est, & disperdet in conspectu vestro Chananæum & Hethæum, Hevæum & Pherezæum, Gergesæum quoque & Jebusæum, & Amorrhæum. C
11 * Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem. * Act. 7. f. 45.
12 Parate duodecim viros de tribubus Israël, singulos per singulas tribus.
13 Et cùm posuerint vestigia pedum suorum, sacerdotes qui portant arcam Domini Dei universæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ quæ inferiores sunt, decurrent atque deficient: quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent.
14 Igitur egressus est populus de tabernaculis suis: ut transiret Jordanem: & sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum.

15 Ingressísque eis Jordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis (Jordanis autem ripas alvei sui tempore * messis impleverat)

Eccli. 24. c. 36. 16 Steterunt aquæ descendentes in loco uno, & ad instar montis intumescentes apparebant procul, ab urbe quæ vocatur Adom usque ad locum Sarthan: quæ autem inferiores erant, in Mare solitudinis (quod nunc vocatur mortuum) descenderunt usquequò omnino deficerent.

17 Populus autem incedebat contra Jericho: & sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, stabant super siccam humum in medio Jordanis accincti, omnísque populus per arentem alveum transibat.

Caput IV.

Duodecim lapides de Jordane siccato ad posterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipso Jordanis alveo statuuntur.

A 1 QUibus transgressis, dixit Dominus ad Josue:

2 Elige duodecim viros singulos per singulas tribus:

3 Et præcipe eis, ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.

4 Vocavítque Josuë duodecim viros, quos elegerat de filiis Israël, singulos de singulis tribubus,

5 Et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei vestri ad Jordanis medium, & portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris, juxta numerum filiorum Israël,

6 Ut sit signum inter vos: & quando interrogaverint vos filij vestri cras, dicentes: Quid sibi volunt isti lapides?

7 Respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini, cùm transiret eum: idcircò positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israël usque in æternum.

B 8 Fecerunt ergo filij Israël sicut præcepit eis Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filiorum Israël, usque ad locum in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos.

9 Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis: & sunt ibi usque in præsentem diem.

10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Josue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, & dixerat ei Moyses, Festinavítque populus, & transiit.

C 11 Cúmque transissent omnes, transivit & arca Domini, sacerdotésque pergebant ante populum.

12 Filij quoque Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israël, * sicut eis præceperat Moyses.

Num. 32. f. 33. 13 Et quadraginta pugnatorum millia per turmas, & cuneos, incedebant per plana atque campestria urbis Jericho.

14 In die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israël, ut timerent eum, sicut timuerant Moysen, dum adviveret.

15 Dixítque ad eum:

16 Præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut ascendant de Jordane.

17 Qui præcepit eis, dicens: Ascendite de Jordane.

18 Cúmque ascendissent portantes arcam fœderis Domini, & siccam humum calcare cœpissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, & fluebant sicut antè consueverant. D

19 Populus autem adscendit de Jordane, decimo die mensis primi, & castrametati sunt in Galgalis contra Orientalem plagam urbis Jericho.

20 Duodecim quoq; lapides, quos de Jordanis alveo sumpserant, posuit Josue in Galgalis.

21 Et dixit ad filios Israël: Quando interrogaverint filij vestri cras patres suos, & dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?

22 Docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum transivit Israël Jordanem istum,

23 Siccante Domino Deo vestro, aquas ejus in conspectu vestro, donec transiretis:

24 * Sicut fecerat priùs in mari rubro, quod siccavit donec transiremus: Exod. 14. e. 21.

25 Ut discant omnes terrarum populi fortissimam Domini manum, ut & vos timeatis Dominum Deum vestrum omni tempore.

Caput V.

Terrentur Chananæi; circumcisio fit in Galgalis, & Phase celebratur. deficit manna ubi de fructibus terræ edunt, & Angelus Domini Josue apparet.

1 POstquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Jordanem ad Occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaan, qui propinqua possidebant magni maris loca, quòd siccasset Dominus fluenta Jordanis coram filiis Israël donec transirent, dissolutum est cor eorum, & non remansit in eis spiritus, timentium introitum filiorum Israël. A

2 Eo tempore ait Dominus ad Josue: Fac tibi cultros lapideos, & circumcide secundò filios Israël.

3 Fecit quod jusserat Dominus, & circumcidit filios Israël in colle præputiorum.

4 Hæc autem causa est secundæ circumcisionis: Omnis populus, qui egressus est de Ægypto generis masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimos viæ circuitus,

5 Qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto, B

6 Per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis, incircumcisus fuit: donec consumerentur qui non audierant vocem Domini, & quibus antè juraverat ut non ostenderet eis Terram lacte & melle manantem,

7 Horum filij in locum successerunt patrum, & circumcisi sunt à Josue: quia sicut nati fuerant, in præputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat.

8 Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in eodem castrorum loco, donec sanarentur.

9 Dixitque Dominus ad Josue: Hodie abstuli opprobrium Ægypti à vobis. Vocatúmque est nomen loci illius Galgala, usque in præsentem diem.

10 Manserúntque filij Israël in Galgalis, & fecerunt Phase, quartadecima die mensis, ad vesperum, in campestribus Jericho:

D 11 Et comederunt de frugibus Terræ die altero, azymos panes, & polentam ejusdem anni.

12 Defecítque manna postquam comederunt de frugibus Terræ, nec usi sunt ultrà cibo illo filij Israël, sed comederunt de frugibus præsentis anni Terræ Chanaan.

13 Cùm autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexítque ad eum, & ait: Noster es, an adversariorum?

14 Qui respondit: Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio.

15 Cecidit Josue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum?

16 * Solve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecítque Josue ut sibi fuerat imperatum. [* Exod. 3. b. 5. Act. 7. d. 33.]

Caput VI.

Post varios septem dierum circuitus cum arca, Jericho capta funditus deletur, sola servatur Rahab cum suis; readificatori urbis maledicitur.

A 1 Jericho autem clausa erat atque munita, timore filiorum Israël, & nullus egredi audebat aut ingredi.

2 Dixitque Dominus ad Josue: Ecce dedi in manu tua Jericho, & regem ejus, omnésque fortes viros.

3 Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis sex diebus.

4 Septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in jubileo, & præcedant arcam fœderis: septiésque circuibitis civitatem, & sacerdotes clangent buccinis.

5 Cúmque insonuerit vox tubæ longior atque concisior, & in auribus vestris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent civitatis, ingredientúrque singuli per locum contra quem steterint.

6 Vocavit ergo Josue filius Nun sacerdotes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis, & septem alij sacerdotes tollant septem jubileorum buccinas, & incedant ante arcam Domini.

7 Ad populum quoque ait: Ite & circuite civitatem, armati, præcedentes arcam Domini.

B 8 Cúmque Josue verba finisset, & septem sacerdotes septem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini,

9 Omnísque præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant.

10 Præceperat autem Josue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur: donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate, & vociferamini.

11 Circuivit ergo arca Domini civitatem semel per diem, & reversa in castra, mansit ibi.

12 Igitur Josue de nocte consurgente, tulerunt sacerdotes arcam Domini,

13 Et septem ex eis septem buccinas, quarum in jubileo usus est: præcedebántque arcam Domini ambulantes atque clangentes: & armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur arcam, & buccinis personabat.

14 Circuierúntque civitatem secundo die semel, & reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus.

15 Die autem septimo, diluculò consurgentes circuierūt urbem, sicut dispositum erat, septies. C

16 Cúmque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes, dixit Josue ad omnem Israël: Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem:

17 Sítque civitas hæc anathema: & omnia quæ in ea sunt, Domino. sola Rahab meretrix vivat, cum universis qui cum ea in domo sunt: * abscondit enim nuntios quos direximus. [* Sup. 2. a. 4. Hebr. 11. f. 31.]

18 Vos autem cavete, ne de his, quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, & sitis prævaricationis rei, & omnia castra Israël sub peccato sint atque turbentur.

19 Quidquid autem auri & argenti fuerit, & vasorum æneorum ac ferri, Domino consecretur, repositum in thesauris ejus.

20 * Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitúsque increpuit, muri illicò corruerunt: & ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat: * ceperúntque civitatem. [* Heb. 11. f. 30.] [* 2. Mac. 12. c. 15.]

21 Et interfecerunt omnia quæ erant in ea, à viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque & oves & asinos in ore gladij percusserunt.

22 Duobus autem viris, qui * exploratores missi fuerant, dixit Josue: Ingredimini domum mulieris meretricis, & producite eam, & omnia quæ illius sunt, sicut illi juramento firmastis. [* Sup. 2. a. 1. c. 14.]

23 * Ingressíque juvenes, eduxerunt Rahab, & parentes ejus, fratres quoque, & cunctam supellectilem ac cognationem illius, & extra castra Israël manere fecerunt. [* Heb. 11. f. 31.] D

24 * Urbem autem, & omnia quæ erant in ea, succenderunt; absque auro & argento, & vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt. [* Infr. 8. a. 2.]

25 Rahab verò meretricem, & domum patris ejus, & omnia quæ habebat, fecit Josue vivere, & habitaverunt in medio Israël usque in præsentem diem, eò quòd absconderit nuntios, quos miserat ut explorarent Jericho. In tempore illo imprecatus est Josue, dicens:

26 * Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit & ædificaverit civitatem Jericho. In [* 3. Reg. 16. g. 34.]

primo

primogenito suo fundamenta illius jaciat; & in
novissimo liberorum ponat portas ejus.
27 Fuit ergo Dominus cum Josue, & no-
men ejus vulgatum est in omni terra.

Caput VII.

Explorata urbe Hai cedit populus Israël hostibus propter furtum de anathemate Jericho; quapropter post Josue lamentationem, missa sorte Achan lapidatur jussu Domini.

A 1 Filij* autem Israël prævaricati sunt man-
* Jos. datum, & usurpaverunt de anathemate.
22. d. * Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi, filij
10. Zare de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate:
* 1. Par. iratúsque est Dominus contra filios Israël.
2. a. 7. 2 Cúmque mitteret Josue de Jericho viros
contra Hai, quæ est juxta Bethaven, ad Orien-
talem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascen-
dite & explorate Terram. Qui præcepta com-
plentes exploraverunt Hai.
3 Et reversi dixerunt ei: Non ascendat om-
nis populus, sed duo vel tria millia virorum per-
gant, & deleant civitatem: quare omnis popu-
lus frustrà vexabitur contra hostes paucissimos?
4 Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum,
Qui statim terga vertentes,
5 Percussi sunt à viris urbis Hai, & corrue-
runt ex eis triginta sex homines: persecutique
sunt eos adversarij de porta usque ad Sabarim,
& ceciderunt per prona fugientes: pertimuítque
cor populi, & instar aquæ liquefactum est.
6 Josue verò scidit vestimenta sua, & pronus
cecidit in terram coram arca Domini usque ad
vesperam, tam ipse quàm omnes senes Israël:
miserúntque pulverem super capita sua,
B 7 Et dixit Josue: Heu Domine Deus, quid
voluisti traducere populum istum Jordanem
fluvium, ut traderes nos in manu Amorrhæi,
& perderes? utinam ut cœpimus, mansissemus
trans Jordanem.
8 Mi Domine Deus quid dicam, videns Is-
raëlem hostibus suis terga vertentem?
9 Audient Chananæi, & omnes habitatores
Terræ, & pariter conglobati circumdabunt
nos, atque delebunt nomen nostrum de terra:
& quid facies magno nomini tuo?
10 Dixitque Dominus ad Josue: Surge, cur
jaces pronus in terra?
11 Peccavit Israël, & prævaricatus est pactum
meum: tulerúntque de anathemate, & furati
sunt atque mentiti, & absconderunt inter va-
sa sua.
12 Nec poterit Israël stare ante hostes suos,
eósque fugiet: quia pollutus est anathemate.
non ero ultrà vobiscum, donec conteratis eum
qui hujus sceleris reus est.
13 Surge, sanctifica populum, & dic eis:
* Le- * Sanctificamini in crastinum: hæc enim dicit
vi. 20. Dominus Deus Israël: Anathema in medio tui
a. 7. Sup. est Israël: non poteris stare coram hostibus tuis,
3. b. 5. donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est
Num. scelere.
11. d. 18. 14 Accedetísque manè singuli per tribus ve-
1. Reg. stras: & quamcumque tribum sors invenerit,
16. b. 5. accedet per cognationes suas, & cognatio
per domos, domúsque per viros.
15 Et quicumque ille in hoc facinore fuerit C
deprehensus, comburetur igni cum omni sub-
stantia sua: quoniam prævaricatus est pactum
Domini, & fecit nefas in Israël.
16 Surgens itaque Josue manè, applicuit Is-
raël per tribus suas, & inventa est tribus Juda.
17 Quæ cùm juxta familias suas esset oblata,
inventa est familia Zare. Illam quoque per do-
mos offerens, reperit Zabdi:
18 Cujus domum in singulos dividens viros,
invenit Achan filium Charmi, filij Zabdi, filij
Zare de tribu Juda.
19 Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da glo-
riam Domino Deo Israël, & confitere, atque in-
dica mihi quid feceris, ne abscondas.
20 Respondítque Achan Josue, & dixit ei:
Verè ego peccavi Domino Deo Israël, & sic
& sic feci.
21 Vidi enim inter spolia pallium coccineum
valdè bonum, & ducentos siclos argenti, regu-
lámque auream quinquaginta siclorum: &
concupiscens abstuli, & abscondi in terra con-
tra medium tabernaculi mei, argentúmque fos-
sa humo operui.
22 Misit ergo Josuë ministros: qui curren-
tes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta
abscondita in eodem loco, & argentum simul.
23 Auferentésque de tentorio tulerunt ea ad D
Josue, & ad omnes filios Israël, projecerúnt-
que ante Dominum.
24 Tollens itaque Josue Achan filium Zare,
argentúmque & pallium, & auream regulam,
filios quoque & filias ejus, boves & asinos, &
oves, ipsúmque tabernaculum, & cunctam su-
pellectilem: (& omnis Israël cum eo) duxe-
runt eos ad Vallem Achor:
25 Ubi dixit Josue: Quia turbasti nos, ex-
turbet te Dominus in die hac. Lapidavítque
eum omnis Israël, & cuncta quæ illius erant,
igne consumpta sunt.
26 Congregaverúntque super eum * acer- * 2.
vum magnum lapidum, qui permanet usque Reg.
in præsentem diem. Et aversus est furor Domi- 18. d.
ni ab eis. Vocatúmque est nomen loci illius, 17.
Vallis Achor, usque hodie.

Caput VIII.

Expugnata Hai, rex ejus suspenditur, erecto altari lapideo; Deuteronomium super lapides scribitur, & populo benedicitur.

1 Dixit autem Dominus ad Josue: ne timeas, A
neque formides: tolle tecum omnem
multitudinem pugnatorum, & consurgens as-
cende in oppidum Hai, ecce tradidi in manu tua
regem ejus: & populum urbémque & terram.
2 Faciésque urbi Hai, & regi ejus, * sicut * Sup.
fecisti Jericho, & regi illius: prædam verò, & 6. d.
omnia animantia diripietis vobis: pone insi- 24.
dias urbi post eam.
3 Surrexítque Josue, & omnis exercitus bel-
latorum cum eo, ut ascenderent in Hai: & ele-
cta triginta millia virorum fortium misit nocte,
4 Præcepítque eis, dicens: Ponite insidias

post civitatem: nec longiùs recedatis: & eritis omnes parati.

B 5 Ego autem, & reliqua multitudo quæ mecum est, accedemus ex adverso contra urbem.
*Sup. Cúmque exierint contra nos, * sicut antè feci-
7.a.4. mus, fugiemus, & terga vertemus:

6 Donec persequentes ab urbe longiùs protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut priùs.

7 Nobis ergo fugientibus, & illis persequentibus, consurgetis de insidiis, & vastabitis civitatem: tradétque eam Dominus Deus vester in manus vestras:

8 Cúmque ceperitis, succendite eam, & sic omnia facietis, ut jussi.

9 Dimisítque eos, & perrexerunt ad locum insidiarum, sederúntque inter Bethel & Hai, ad Occidentalem plagam urbis Hai: Josue autem nocte illa in medio mansit populi,

10 Surgénsque diluculò recensuit socios, & ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.

C 11 Cúmque venissent & ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad Septemtrionalem urbis plagam, inter quam & eos erat vallis media.

12 Quinque autem millia viros elegerat, & posuerat in insidiis inter Bethel & Hai, ex occidentali parte ejusdem civitatis:

13 Omnis verò reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis Occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Josue nocte illa, & stetit in vallis medio.

14 Quod cùm vidisset rex Hai, festinavit manè, & egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quòd post tergum laterent insidiæ.

15 Josue verò & omnis Israël cesserunt loco, simulantes metum, & fugientes per solitudinis viam.

16 At illi vociferantes pariter, & se mutuò cohortantes, persecuti sunt eos. Cúmque recessissent à civitate,

D 17 Et ne unus quidem in urbe Hai & Bethel remansisset qui non persequeretur Israël (sicut eruperant aperta oppida relinquentes,)

18 Dixit Dominus ad Josue: Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.

19 Cúmque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim: & pergentes ad civitatem, ceperunt, & succenderunt eam.

20 Viri autem civitatis, qui persequebantur Josue, respicientes & videntes fumum urbis ad cælum usque conscendere, non potuerunt ultrà huc illúcque diffugere: præsertim cùm hi qui simulaverant fugam, & tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissimè restitissent.

E 21 Vidénsque Josue & omnis Israël quòd capta esset civitas, & fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hai.

22 Si quidem & illi qui ceperant & succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire cœperunt. Cùm ergo ex utraque parte adversarii cæderentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur,

23 Regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, & obtulerunt Josue.

24 Igitur omnibus interfectis, qui Israëlem ad deserta tendentem fuerant persecuti, & in eodem loco gladio corruentibus reversi filii Israël percusserunt civitatem.

25 Erant autem qui in eodem die conciderant à viro usque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.

26 Josue verò non contraxit manum quam F
in sublime porrexerat, tenens clypeum donec interficerentur omnes habitatores Hai,

27 Jumenta autem & prædam civitatis diviserunt sibi filii Israël, sicut præceperat Dñs Josue.

28 Qui succendit urbem, & fecit eam tumulum sempiternum:

29 Regem quoque ejus suspendit in patibulo usque ad vesperam & solis occasum. Præcepítque Josue, & deposuerunt cadaver ejus de cruce: projecerúntque in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno acervo lapidum, qui permanet usque in præsentem diem.

30 Tunc ædificavit Josue altare Domino Deo Israël in monte Hebal:

31 * Sicut præceperat Moyses famulus Dñi *Exod.
filiis Israël, & scriptum est in volumine legis 20. d.
Moysi: Altare verò de lapidibus impolitis, quos 25.
ferrum non tetigit: & obtulit super eo holo- Deut.
causta Dño, immolavitque pacificas victimas. 27. b. 5.

32 Et scripsit super lapides Deuterono- G
mium legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israël.

33 Omnis autem populus, & majores natu, ducésque ac judices stabant ex utraque parte arcæ, in conspectu sacerdotum qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena ita & indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, & media juxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et primùm quidem benedixit populo Israël:

34 Post hæc legit omnia verba benedictionis & maledictionis, & cuncta quæ scripta erant in legis volumine.

35 Nihil ex his quæ Moyses jusserat, reliquit intactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israël, mulieribus ac parvulis & advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

Gabaonitæ simulatione longi itineris imponentes Josue & principibus Israëlitarum, interposito juramento salvantur, insecuto tamen murmure, perpetuo famulitio adstringuntur.

1 QUibus auditis, cuncti reges trans Jorda- A
nem, qui versabantur in montanis & campestribus, in maritimis ac littore magni maris, hi quoque qui habitabant juxta Libanum, Hethæus & Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, & Hevæus, & Jebuzæus,

2 Congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Josue & Israël uno animo, eadémque sententia.

3 At hi qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Josue, Jericho & Hai:

4 Et callidè cogitantes, tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, & utres vinarios scissos atque consutos,

5 Calceamentaque perantiqua quæ ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant, induti veteribus vestimentis: panes quoque quos portabant ob viaticum, duri erant, & in frusta comminuti:

6 Perrexeruntque ad Josue, qui tunc morabatur in castris Galgalæ, & dixerunt ei, atque simul omni Israëli: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes: Responderuntque viri Israël ad eos, atque dixerunt:

B 7 Ne fortè in terra, quæ nobis sorte debetur, habitetis, & non possimus fœdus inire vobiscum.

8 At illi ad Josue, Servi, inquiunt, tui sumus. Quibus Josue ait: Quinam estis vos? & unde venistis?

9 Responderunt: De terra longinqua valdè venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiæ ejus, cuncta quæ fecit in Ægypto,

* Num. 21. c. 24. 10 * Et duobus regibus Amorrhæorum qui fuerunt trans Jordanem, Sehon regi Hesebon, & Og regi Basan qui erat in Astaroth:

11 Dixeruntque nobis seniores, & omnes habitatores Terræ nostræ: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam, & occurrite eis, & dicite: Servi vestri sumus, fœdus inite nobiscum.

12 En, panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc sicci facti sunt, & vetustate nimia comminuti.

13 Utres vini novos implevimus, nunc rupti sunt & soluti. vestes & calceamenta quibus induimur, & quæ habemus in pedibus ob longitudinem longioris viæ trita sunt & penè consumpta.

14 Susceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt.

C * 2. Reg. 21. a. 2. 15 * Fecitque Josue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus est quòd non occiderentur: principes quoque multitudinis juraverunt eis.

16 Post dies autem tres initi fœderis, audierunt quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri essent.

17 Moveruntque castra filii Israël, & venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula sunt, Gabaon, & Caphira, & Beroth & Cariathiarim.

18 Et non percusserunt eos, eò quòd jurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israël. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes.

19 Qui responderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Israël, & idcircò non possumus eos contingere.

20 Sed hoc faciemus eis: Reserventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si pejeraverimus:

21 Sed sic vivant, ut in usus universæ multitudinis ligna cædant, aquásque comportent. Quibus hæc loquentibus:

22 Vocavit Gabaonitas Josue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis: Procul valdè habitamus à vobis, cùm in medio nostri sitis? D

23 Itaque sub maledictione eritis, & non deficiet de stirpe vestra ligna cædens, aquásque comportans in domum Dei mei.

24 Qui responderunt: Nuntiatum est nobis servis tuis, quòd promisisset Dominus Deus tuus Moysi servo suo ut traderet vobis omnem Terram, & disperderet cunctos habitatores ejus. Timuimus igitur valdè, & providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, & hoc consilium inivimus.

25 Nunc autem in manu tua sumus: quod tibi bonum & rectum videtur, fac nobis.

26 Fecit ergo Josue ut dixerat, & liberavit eos de manu filiorum Israël, ut non occiderentur.

27 Decrevitque in illo die eos esse in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes, usque in præsens tempus, in loco quem Dominus elegisset.

CAPUT X.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immoto sole unius diei spatio, vincuntur, & ex spelunca extracti suspenduntur, pluresque alii reges & civitates exscinduntur.

1 QUæ cùm audisset Adonisedec rex Jerusalem, quòd scilicet cepisset Josue Hai, & subvertisset eam (sicut enim fecerat Jericho & regi ejus, sic fecit Hai & regi illius) & quòd transfugissent Gabaonitæ ad Israël, & essent fœderati eorum, A

2 Timuit valdè. Urbs enim magna erat Gabaon, & una civitatum regalium, & major oppido Hai, omnésque bellatores ejus fortissimi:

3 Misit ergo Adonisedec rex Jerusalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon, dicens:

4 Ad me adscendite, & ferte præsidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Josue, & ad filios Israël.

5 Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum, rex Jerusalem, rex Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon simul cum exercitibus suis, & castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam.

6 Habitatores autem Gabaon urbis obsessæ miserunt ad Josue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum: ascende citò, & libera nos, férque præsidium: convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis. B

7 Ascenditque Josue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi.

8 Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit.

9 Irruit

9 Irruit itaque Josue super eos repentè, tota nocte ascendens de Galgalis:

10 Et conturbavit eos Dominus à facie Israël: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Beth horon, & percussit usque Azeca & Maceda.

11 Cúmque fugerent filios Israël, & essent in descensu Beth horon, Dominus misit super eos lapides magnos de cælo usque ad Aseca: & mortui sunt multò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percusserant filij Israël.

12 Tunc locutus est Josue Domino, in die qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israël, dixítque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Aialon.

* 13 Steterúntque * Sol & Luna donec ulcis-
Eccli. ceretur se gens de inimicis suis. Nónne scriptum
46. a. 5. est hoc in libro justorum? Stetit itaque Sol
Isai. in medio cæli, & non festinavit occumbere spa-
28. f. 21. tio unius diei.

14 Non fuit anteà nec posteà tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Israël.

15 Reversúsque est Josue cum omni Israël in castra Galgalæ.

16 Fugerant enim quinque reges, & se absconderant in spelunca urbis Maceda.

17 Nuntiatúmque est Josue, quòd inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda.

D 18 Qui præcepit sociis, & ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncæ, & ponite viros industrios, qui clausos custodiant:

19 Vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, & extremos quosque fugientium cædite: nec dimittatis eos urbium suarum intrare præsidia, quos tradidit Dñs Deus in manus vestras.

20 Cæsis ergo adversariis plaga magna, & usque ad internecionem pæne consumptis, hi qui Israël effugere potuerunt, ingressi sunt civitates munitas.

21 Reversúsque est omnis exercitus ad Josue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani & integro numero: nullúsque contra filios Israël mutire ausus est.

22 Præcepítque Josue, dicens: Aperite os speluncæ, & producite ad me quinque reges, qui in ea latitant.

23 Fecerúntque ministri ut sibi fuerat imperatum: & eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regem Jerusalem, regem Hebron, regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.

E 24 Cúmque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israël, & ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, & ponite pedes super colla regum istorum. Qui cùm perrexissent, & subjectorum colla pedibus calcarent,

25 Rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis, confortamini & estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis.

26 Percussítque Josue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites: fuerúntque suspensi usque ad vesperum.

27 * Cúmque occumberet sol, præcepit so- *
ciis ut deponerent eos de patibulis. Qui depo- Deut.
sitos projecerunt in speluncam, in qua latue- 21. d. 23.
rant, & posuerunt super os ejus saxa ingentia, quæ permanent usque in præsens.

28 Eodem quoque die Macedam cepit Josue, & percussit eam in ore gladij, regémque illius interfecit, & omnes habitatores ejus: non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecítque regi Maceda, sicut fecerat regi Jericho. F

29 Transivit autem cum omni Israël de Maceda in Lebna, & pugnabat contra eam.

30 Quam tradidit Dominus cum rege suo in manus Israël: percusserúntque urbem in ore gladij, & omnes habitatores ejus, non dimiserunt in ea ullas reliquias. Fecerúntque regi
Lebna, * sicut fecerant regi Jericho. * Sup.
31 De Lebna transivit in Lachis cum omni 6. a. 21.
Israël: & exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam.

32 Tradidítque Dominus Lachis in manus Israël, & cepit eam die altero, atque percussit in ore gladij, omnémque animam, quæ fuerat in ea, sicut fecerat Lebna.

33 Eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Josue cum omni populo ejus usque ad internecionem.

34 Transivítque de Lachis in Eglon, & circumdedit,

35 Atque expugnavit eam eadem die: percussítque in ore gladij omnes animas quæ erant in ea, juxta omnia quæ fecerat Lachis.

36 Ascendit quoque cum omni Israël de Eglon in Hebron, & pugnavit contra eam.

37 Cepit eam, & percussit in ore gladij, regem quoque ejus, & omnia oppida regionis illius, universásque animas quæ in ea fuerant commoratæ: non reliquit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fecit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit consumens gladio. G

38 Inde reversus in Dabir,

39 Cepit eam atque vastavit: regem quoque ejus atque omnia per circuitum oppida percussit in ore gladij: non dimisit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Hebron & Lebna & regibus earum, sic fecit Dabir & regi illius.

40 Percussit itaque Josue omnem Terram montanam & meridianam atque campestrem, & Asedoth, cum regibus suis: non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israël,

41 A Cadesbarne usque Gazam. Omnem Terram Gosen usque Gabaon,

42 Universósque reges, & regiones eorum, uno impetu cepit atque vastavit: Dominus enim Deus Israël pugnavit pro eo.

43 Reversúsque est cum omni Israël ad locum castrorum in Galgala.

CAPUT XI.

Expugnat Josue regem Jabin cum aliis plurimis regibus ac populis, omnia servans quæ Dominus Moysi præceperat.

A 1 QUæ cùm audisset Jabin rex Asor, misit ad Jobab regem Madon, & ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph :

2 Ad reges quoque Aquilonis, qui habitabant in montanis & in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus quoque & in regionibus Dor juxta mare :

3 Chananæum quoque ab Oriente & Occidente, & Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum & Jebusæum in montanis : Hevæum quoque qui habitabat ad radices Hermon in Terra Maspha.

B 4 Egressique sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena quæ est in littore maris, equi quoque & currus immensæ multitudinis.

5 Convenerúntque omnes reges isti in unum ad Aquas Merom, ut pugnarent contra Israël.

6 Dixitque Dominus ad Josue : Ne timeas eos : cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israël: equos eorum subnervabis, & currus igne combures.

7 Venitque Josue, & omnis exercitus cum eo, adversus illos ad Aquas Merom subitò, & irruerunt super eos.

8 Tradidítque illos Dominus in manus Israël. Qui percusserunt eos, & persecuti sunt usque ad Sidonem magnam, & Aquas Maserephoth, campúmque Masphe, qui est ad Orientalem illius partem. Ita percussit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias :

9 Fecitque sicut præceperat ei Dñs, equos eorum subnervavit, currúsque combussit igni.

10 Reversúsque statim cepit Asor : & regem ejus percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat.

11 Percussítque omnes animas, quæ ibidem morabantur : non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsámque urbem peremit incendio.

C 12 Et omnes per circuitum civitates, regésque earum cepit, percussit atque delevit,* sicut

Deut. 7. a. 1. præceperat ei Moyses famulus Domini.

13 Absque urbibus, quæ erant in collibus & in tumulis sitæ, ceteras succendit Israël : unam tantùm Asor munitissimam flamma cōsumpsit.

14 Omnémque prædam istarum urbium ac jumenta diviserunt sibi filij Israël, cunctis hominibus interfectis.

15 * Sicut præceperat Dominus Moysi servo suo, ita præcepit Moyses Josue, & ille universa complevit : non præteriit de universis mandatis, nec unum quidem verbum quod jusserat Dominus Moysi.

Exod. 34. b. 11. Deut. 7. a. 1.

16 Cepit itaque Josue omnem Terram montanam, & meridianam, terrámque Gosen, & planitiem, & Occidentalem plagam, montémque Israël, & campestria ejus.

17 Et partem montis quæ ascendit Seir usque Baalgad, per planitiem Libani subter montem Hermon : omnes reges eorum cepit, percussit, & occidit :

18 Multo tempore pugnavit Josue contra reges istos. D

19 Non fuit civitas quæ se traderet filiis Israël, præter Hevæum, qui habitabat in Gabaon : omnes enim bellando cepit.

20 Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Israël & caderent, & non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus Moysi.

21 In illo tempore venit Josue, & interfecit Enacim de montanis, Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Juda & Israël, urbésque eorum delevit.

22 Non reliquit ullum de stirpe Enacim, in Terra filiorum Israël : absque civitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus solis relicti sunt.

23 Cepit ergo Josue omnem terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, & tradidit eam in possessionem filiis Israël, secundùm partes & tribus suas. quievítque Terra à præliis.

CAPUT XII.

Numerantur reges 31. citra & ultra Jordanem, quos percusserant Moyses & Josue.

1 HI sunt reges, quos percusserunt filij Israël, & possederunt Terram eorum trans Jordanem ad solis ortum, à torrente Amon usque ad montem Hermon, & omnem Orientalem plagam quæ respicit solitudinem. A

2 Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon, dominatus est ab Aroër, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, & mediæ partis in valle, dimidiæque Galaad, usque ad torrentem Jaboc, qui est terminus filiorum Ammon.

3 Et à solitudine usque ad mare Ceneroth contra Orientem, & usque ad Mare deserti, quod est mare salsissimum, ad Orientalem plagam per viam quæ ducit Bethsimoth : & ab australi parte, quæ subjacet Asedoth, Phasga. B

4 Terminus Og regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth, & in Edrai, & dominatus est in monte Hermon, & in Salecha, atque in universa Basan, usque ad terminos

5 Gessuri, & Machati, & dimidiæ partis Galaad : terminos Sehon regis Hesebon.

6 Moyses famulus Domini, & filij Israël percusserunt eos, tradidítque Terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manasse. C

7 Hi sunt reges Terræ quos percussit Josue, & filij Israël, trans Jordanem ad Occidentalem plagam, à Baalgad in campo Libani, usque ad montem cujus pars ascendit in Seir : tradidítque eam Josue in possessionem tribubus Israël, singulis partes suas,

8 Tam in montanis quàm in planis atque campestribus. In Asedoth, & in solitudine, ac in meridie Hethæus fuit & Amorrhæus, Chananæus & Pherezæus, Hevæus & Jebusæus.

9 Rex Jericho unus: rex Hai, quæ est ex
latere Bethel, unus:
10 Rex Jerusalem unus, rex Hebron unus.
11 Rex Jerimoth unus, rex Lachis unus.
12 Rex Eglon unus, rex Gazer unus.
13 Rex Dabir unus, rex Gader unus.
14 Rex Herma unus, rex Hered unus.
15 Rex Lebna unus, rex Odullam unus.
16 Rex Maceda unus, rex Bethel unus.
17 Rex Taphua unus, rex Opher unus.
18 Rex Aphec unus, rex Saron unus.
19 Rex Madon unus, rex Asor unus.
20 Rex Semeron unus, rex Achsaph unus.
21 Rex Thenac unus, rex Mageddo unus.
22 Rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli unus,
23 Rex Dor, & provinciæ Dor unus, rex
Gentium Galgal unus.
24 Rex Thersa unus: omnes reges triginta
unus.

CAPUT XIII.

Jubet Dominus Josue ut terram occupatam Israëlitis dividat: recensentur jam ante assignata portiones Ruben, Gad & dimidia tribui Manasse trans Jordanem.

A 1 JOsue senex, provectæque ætatis erat, &
dixit Dominus ad eum: Senuisti, & longævus es, terráque latissima derelicta est, quæ
necdum sorte divisa est:
2 Omnis videlicet Galilæa, Philisthiim, &
universa Gessuri.
3 A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum,
usque ad terminos Accaron contra Aquilonem:
Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philisthiim dividitur, Gazæos, & Azotios, Ascalonitas, Gethæos, & Accaronitas.
4 Ad meridiem verò sunt Hevæi, omnis
Terra Chanaan, & Maara Sidoniorum: usque
Apheca & terminos Amorrhæi,
5 Ejúsque confinia. Libani quoque Regio
contra Orientem, à Baalgad sub monte Hermon, donec ingrediaris Emath.
6 Omnium qui habitant in monte, à Libano
usque ad Aquas Maserephoth, universíque Sidonij. Ego sum qui delebo eos à facie filiorum
Israël. Veniat ergo in partem hereditatis Israël,
sicut præcepi tibi.
B 7 Et nunc divide terram in possessionem
novem tribubus, & dimidiæ tribui Manasse.
8 Cum qua Ruben & Gad possederunt terram * quam tradidit eis Moyses famulus Dñi,
* Num. 32. f. 33. trans fluenta Jordanis ad orientalem plagam.
9 Ab Aroër, quæ sita est in ripa torrentis
Arnon, & in vallis medio, universáque campestria Medaba, usque Dibon.
10 Et cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, usque ad terminos filiorum Ammon.
11 Et Galaad, ac terminum Gessuri & Machati, & omnem montem Hermon, & universam Basan, usque ad Salecha.
12 Omne regnum Og in Basan, qui regnavit
in Astaroth & Edrai, ipse fuit de reliquiis Raphaim: percussítque eos Moyses, atque delevit.
13 Noluerúntque disperdere filij Israël Gessuri & Machati: & habitaverunt in medio Israël usque in præsentem diem.
14 * Tribui autem Levi non dedit posses- *
sionem: sed sacrificia & victimæ Dñi Dei Israël, Num. 18. c.
ipsa est ejus hereditas, sicut locutus est illi. 20.
15 Dedit ergo Moyses possessionem tribui
filiorum Ruben juxta cognationes suas.
16 Fuítque terminus eorum ab Aroër, quæ C
sita est in ripa torrentis Arnon, & in valle ejusdem torrentis media: universam planitiem,
quæ ducit Medaba.
17 Et Hesebon, cunctósque viculos earum,
qui sunt in campestribus: Dibon quoque &
Bamothbaal, & oppidum Baalmaon.
18 Et Jassa, & Cedimoth, & Mephaath.
19 Et Cariathaim, & Sabama, & Sarathasar
in monte convallis.
20 Bethphogor & Asedoth, Phasga & Bethiesimoth,
21 Et omnes urbes campestres, universáque
regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in
Hesebon, * quem percussit Moyses cum prin- *
cipibus Madian: Hevæum, & Recem, & Sur, & Num.
Hur, & Rebe duces Sehon habitatores Terræ. 31. b. 8.
22 Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filij Israël gladio cum ceteris interfectis.
23 Factúsque est terminus filiorum Ruben
Jordanis fluvius. Hæc est possessio Rubenitarum per cognationes suas urbium & viculorum.
24 Deditque Moyses tribui Gad & filiis ejus
per cognationes suas possessionem, cujus hæc
divisio est.
25 Terminus Jaser, & omnes civitates Ga- D
laad, & dimidiam partem terræ filiorum Ammon, usque ad Aroër, quæ est contra Rabba.
26 Et ab Hesebon usque Ramoth, Masphe &
Betonim: & à Manaim usque ad terminos
Dabir.
27 In valle quoque Betharan, & Bethnemra,
& Socoth, & Saphon reliquam partem regni
Schon regis Hesebon: hujus quoque finis Jordanis est, usque ad extremam partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagam.
28 Hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, civitates & villæ earum.
29 Dedit & dimidiæ tribui Manasse, filiísque ejus juxta cognationes suas possessionem.
30 Cujus hoc principium est: à Manaim
universam Basan, & cuncta regna Og regis
Basan, omnésque vicos Jair, qui sunt in Basan,
sexaginta oppida.
31 Et dimidiam partem Galaad, & Astaroth,
& Edrai, urbes regni Og in Basan: filiis Machir, filij Manasse, dimidiæ parti filiorum Machir juxta cognationes suas.
32 Hanc possessionem divisit Moyses in
campestribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad Orientalem plagam.
33 * Tribui autem Levi non dedit posses- *
sionem: quoniam Dominus Deus Israël ipse Num. 18. c.
est possessio ejus, ut locutus est illi. 20.

CAPUT

CAPUT XIV.

Caleb accipit Hebron in hereditatem sibi à Deo promissam, eò quòd aliis exploratoribus detrahentibus Terræ promissæ, ipse secutus sit Dominum.

A 1 HOc est quod possederunt filij Israël in Terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos & Josue filius Nun, & principes familiarum per tribus Israël.

2 Sorte omnia dividentes, * sicut præceperat Dominus in manu Moysi, novem tribubus, & dimidiæ tribui. *Num. 34. c. 13.*

3 Duabus enim tribubus, & dimidiæ dederat Moyses trans Jordanem possessionem: absque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos:

B 4 Sed in eorum successerunt locum filij Joseph in duas divisi tribus, Manasse & Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in Terra partem, nisi urbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda jumenta & pecora sua.

5 Sicut præceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filij Israël, & diviserunt Terram.

6 Accesserunt itaque filij Juda ad Josue in Galgala, locutúsque est ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: * Nosti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me & te in Cadesbarne. *Num. 14. d. 24.*

C 7 Quadraginta annorum eram quando misit me Moyses famulus Domini de Cadesbarne, ut considerarem Terram, nuntiavíque ei quod mihi verum videbatur.

8 Fratres autem mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi: & nihilominùs ego secutus sum Dominum Deum meum.

9 Juravítque Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia secutus es Dominum Deum meum.

10 Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est usque in præsentem diem. Quadraginta & quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israël per solitudinem: hodie octoginta quinque annorum sum.

D 11 Sic valens, ut eo valebam tempore quando ad explorandum missus sum: * illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum quàm ad gradiendum. *Eccli. 46. b. 11.*

12 Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt & urbes magnæ atque munitæ: si fortè sit Dominus mecum, & potuero delere eos, sicut promisit mihi.

13 Benedixítque ei Josue: & tradidit ei Hebron in possessionem.

14 Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone Cenezæo usque in præsentem diem: quia secutus est Dominum Deum Israël.

15 Nomen Hebron antè vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est: & Terra cessavit à præliis.

CAPUT XV.

Sors tribus Juda, civitates & villæ earum: Othoniel accipit Axam filiam Caleb, eò quòd obtinuerit Cariath Sepher, additúrque ei terra irrigua.

1 IGitur sors filiorum Judæ per cognationes suas ista fuit: * A termino Edom, desertum Sin contra Meridiem, & usque ad extremam partem australis plagæ. A *Num. 34. a. 3.*

2 Initium ejus à summitate maris salsissimi, & à lingua ejus, quæ respicit Meridiem.

3 Egreditúrque contra Ascensum Scorpionis, & pertransit in Sina: ascendítque in Cadesbarne, & pervenit in Esron, ascendens ad Addar, & circuiens Carcaa,

4 Atque inde pertransiens in Asemona, & perveniens ad Torrentem Ægypti: erúntque termini ejus mare magnum. Hic erit finis meridianæ plagæ.

5 Ab Oriente verò erit initium, mare salsissimum usque ad extrema Jordanis: & ea quæ respiciunt ad Aquilonem, à lingua maris usque ad eumdem Jordanis fluvium.

6 Ascendítque terminus in Beth Hagla, & transit ab Aquilone in Beth Araba: ascendens ad lapidem Boën filij Ruben, B

7 Et tendens usque ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem respiciens Galgala, quæ est ex adverso Ascensionis Adommim, ab australi parte torrentis: transítque aquas, quæ vocantur Fons solis: & erunt exitus ejus ad Fontem Rogel.

8 Ascendítque per convallem filij Ennom ex latere Jebusæi ad Meridiem, hæc est Jerusalem: & inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad Occidentem in summitate vallis Raphaim contra Aquilonem.

9 Pertransítque à vertice montis usque ad fontem aquæ Nephtoa, & pervenit usque ad vicos montis Ephron: inclinatúrque in Baala, quæ est Cariathiarim, id est, urbs silvarum. C

10 Et circuit de Baala contra Occidentem, usque ad montem Seir: transítque juxta latus montis Jarim ad Aquilonem in Cheslon: & descendit in Bethsames, transítque in Thamna.

11 Et pervenit contra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclinatúrque Sechrona, & transit montem Baala: pervenítque in Jebneel, & magni maris contra Occidentem fine concluditur.

12 Hi sunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus suis.

13 Caleb verò filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, sicut præceperat ei Dñs: Cariath Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.

14 * Delevítque ex ea Caleb tres filios Enac, Sesai & Ahimam & Tholmai de stirpe Enac. D *Jud. 1. c. 20.*

15 Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir, quæ priùs vocabatur Cariath Sepher, id est civitas litterarum.

16 Dixítque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

17 Cepítque eam Othoniel filius Cenez

frater

frater Caleb junior: deditque ei Axam filiam suam uxorem.

18 Quæ cùm pergerent simul, suasa est à viro suo ut peteret à patre suo agrum, suspiravítque ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, inquit?

19 At illa respondit: Da mihi benedictionem: Terram australem & arentem dedisti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius & inferius.

20 Hæc est possessio tribus filiorum Juda per cognationes suas.

E 21 Erántque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom à Meridie: Cabseel & Eder & Jagur,

22 Et Cina & Dimona & Adada,

23 Et Cades & Asor & Jethnam,

24 Ziph & Telem & Baloth,

25 Asor nova & Carioth, Hesron, hæc est Asor.

26 Amam, Sama, & Molada,

27 Et Asergadda & Hassemō & Bethphelet.

28 Et Hasersval & Bersabee & Baziothia.

29 Et Baala & Iim & Esem.

30 Et Eltholad & Cesil & Harma.

31 Et Siceleg & Medemena & Sensenna,

F 32 Lebaoth & Selim & Aën & Remmon. Omnes civitates viginti novem, & villæ earum.

33 In campestribus verò: Estáol & Sarea & Asena.

34 Et Zanoë & Ængannim & Taphua & Enaim.

35 Et Jerimoth & Adullam, Socho & Azeca.

36 Et Saraim & Adithaim & Gedera & Gederothaim: urbes quatuordecim, & villæ earū.

37 Sanan & Hadassa & Magdalgad.

38 Delean & Masepha & Jecthel,

39 Lachis & Bascath & Eglon,

40 Chebbon & Leheman & Cethlis.

41 Et Gideroth & Bethdagon & Naama & Maceda: civitates sedecim, & villæ earum.

42 Labana & Ether & Asan.

43 Jephtha & Esna & Nesib.

44 Et Ceila & Achzib & Maresa: civitates novem, & villæ earum.

45 Accaron cum vicis & villulis suis.

46 Ab Accaron usque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum & viculos ejus.

47 Azotus cum vicis & villulis suis. Gaza cum vicis & villulis suis, usque ad torrentem Ægypti, & mare magnum terminus ejus.

48 Et in monte: Samir & Jether & Socoth.

49 Et Danna & Cariathsenna, hæc est Dabir:

G 50 Anab & Istemo, & Anim.

51 Gosen & Olon & Gilo: civitates undecim & villæ earum.

52 Arab & Ruma & Esaan.

53 Et Janum & Beththaphua & Apheca.

54 Athmatha & Cariatharbe, hæc est Hebron, & Sior: civitates novem, & villæ earum.

55 Maon & Carmel & Ziph & Jota,

56 Jezrael & Jucadan & Zanoë.

57 Accain, Gabaa, & Thamna: civitates decem, & villæ earum.

58 Halhul, & Bessur, & Gedor.

59 Mareth, & Bethanoth, & Eltecon: civitates sex & villæ earum.

60 Cariathbaal, hæc est Cariathiarim urbs silvarum, & Arebba: civitates duæ & villæ earum.

61 In deserto Betharaba, Meddin, & Sachacha.

62 Et Nebsan, & civitas salis, & Engaddi: civitates sex, & villæ earum.

63 Jebusæum autem habitatorem Jerusalem non potuerunt filij Juda delere: habitavítque Jebusæus cum filiis Juda in Jerusalem usque in præsentem diem.

CAPUT XVI.

Sors Ephraim, urbes & viculi eorum; mansítque inter hos Chananæus tributarius.

1 CEcidit quoque sors filiorum Joseph, ab Jordane contra Jericho & aquas ejus ab Oriente: solitudo quæ adscendit de Jericho ad montem Bethel: A

2 Et egreditur de Bethel Luza: transítque terminum Archi, Atharoth.

3 Et descendit ad Occidentem juxta terminum Jephleti, usque ad terminos Beth horon inferioris, & Gazer: finiuntúrque regiones ejus mari magno.

4 Possederúntque filij Joseph Manasses & Ephraim. B

5 Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas: & possessio eorum contra Orientem Atharoth Addar usque Beth horon superiorem.

6 Egrediuntúrque confinia in mare: Machmethath verò Aquilonem respicit, & circuit terminos contra Orientem in Thanathselo: & pertransit ab Oriente Janoë. C

7 Descendítque de Janoë in Atharoth & Naaratha: & pervenit in Jericho, egreditúrque ad Jordanem.

8 De Taphua pertransit contra mare in Vallem arundineti, suntque egressus ejus in mare salsissimum. Hæc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas. D

9 Urbésque separatæ sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse, & villæ earum.

10 Et non interfecerunt filij Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitavítque Chananæus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

Media tribui Manasse & filiabus Salphaad sortes assignantur, & augetur sors filiorum Joseph.

1 CEcidit autem sors tribui Manasse: (ipse enim est primogenitus Joseph) Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuítque possessionem Galaad & Basan. A

2 * Et reliquis filiorum Manasse juxta familias suas, filiis Abiezer, & filiis Helec, & filiis Esriel, * Num. 26. d. 30.

Esriel, & filiis Sechem, & filiis Hepher, & filiis
Semida. Isti sunt filij Manasse filij Joseph, mares,
per cognationes suas.

* 3 * Salphaad verò filio Hepher filij Galaad
Num. filij Machir filij Manasse, non erant filij, sed
27. a. solæ filiæ: quarum ista sunt nomina, Maala &
1. 36.
d. 11. Noa & Hegla & Melcha & Thersa.

4 Venerúntque in conspectu Eleazari sacerdotis,
& Josue filij Nun, & principum, dicentes:
Dominus præcepit per manum Moysi, ut
daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum.
Deditque eis juxta imperium Domini
possessionem in medio fratrum patris earum.

5 Et ceciderunt funiculi Manasse, decem,
absque Terra Galaad & Basan trans Jordanem.

B 6 Filiæ enim Manasse possederunt hereditatem
in medio filiorum ejus. Terra autem Galaad
cecidit in sortem filiorum Manasse qui reliqui
erant.

7 Fuítque terminus Manasse ab Aser, Machmethath
quæ respicit Sichem: & egreditur ad
dextram juxta habitatores Fontis Taphuæ.

8 Etenim in sorte Manasse ceciderat Terra
Taphuæ, quæ est juxta terminos Manasse filiorum
Ephraim.

9 Descendítque terminus Vallis arundineti
in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ
in medio sunt urbium Manasse: terminus Manasse
ab Aquilone torrentis, & exitus ejus pergit
ad mare:

C 10 Ita ut possessio Ephraim sit ab Austro, &
ab Aquilone Manasse, & utramque claudat
mare, & conjungantur sibi in tribu Aser ab
Aquilone, & in tribu Issachar ab Oriente.

11 Fuítque hereditas Manasse in Issachar &
in Aser Bethsan & viculi ejus, & Jeblaam cum
viculis suis, & habitatores Dor cum oppidis
suis, habitatores quoque Endor cum viculis
suis: similitérque habitatores Thenac cum viculis
suis, & habitatores Mageddo cum viculis
suis, & tertia pars urbis Nopheth.

12 Nec potuerunt filij Manasse has civitates
subvertere, sed cœpit Chananæus habitare
in terra sua.

13 Postquam autem convaluerunt filij Israël,
subjecerunt Chananæos, & fecerunt sibi
tributarios, nec interfecerunt eos.

D 14 Locutíque sunt filij Joseph ad Josue, &
dixerunt: Quare dedisti mihi possessionem sortis
& funiculi unius, cùm sim tantæ multitudinis,
& benedixerit mihi Dominus:

15 Ad quos Josue ait: Si populus multus
es, ascende in silvam, & succide tibi spatia in
Terra Pherezæi & Raphaim: quia angusta est
tibi possessio montis Ephraim.

16 Cui responderunt filij Joseph: Non poterimus
ad montana conscendere, cùm ferreis
curribus utantur Chananæi, qui habitant in
terra campestri, in qua sitæ sunt Bethsan cum
viculis suis, & Jezraël mediā possidens vallem.

17 Dixítque Josue ad domum Joseph,
Ephraim & Manasse: Populus multus es, &
magnæ fortitudinis, non habebis sortem unam,

18 Sed transibis ad montem, & succides tibi,
atque purgabis ad habitandum spatia: &
poteris ultrà procedere cùm subverteris Chananæum,
quem dicis ferreos habere currus, &
esse fortissimum.

CAPUT XVIII.

Mittuntur qui describant Terram reliquarum septem tribuum, & assignatur sors Benjamin.

1 Congregatíque sunt omnes filij Israël in A
Silo, ibique fixerunt tabernaculum testimonij,
& fuit eis Terra subjecta.

2 Remanserant autem filiorum Israël septem
tribus, quæ necdū acceperant possessiones suas.

3 Ad quos Josue ait: Usquequò marcetis ignavia,
& non intratis ad possidendam Terram,
quam Dñs Deus patrum vestrorum dedit vobis?

4 Eligite de singulis tribubus ternos viros,
ut mittam eos, & pergant atque circumeant
Terram & describant eam juxta numerum
uniuscujusque multitudinis: referántque ad
me quod descripserint.

5 Dividite vobis Terram in septem partes:
Judas sit in terminis suis ab australi plaga, &
domus Joseph ab Aquilone.

6 Mediam inter hos Terram in septem partes
describite: & huc venietis ad me, ut coram
Domino Deo vestro mittam vobis hìc sortem:

7 Quia non est inter vos pars Levitarum, sed B
sacerdotium Domini est eorum hereditas. Gad
autem & Ruben, & dimidia tribus Manasse
jam acceperant possessiones suas trans Jordanem
ad Orientalem plagam: quas dedit eis
Moyses famulus Domini.

8 Cúmque surrexissent viri, ut pergerent ad
describendam Terram, præcepit eis Josue, dicens:
Circuite Terram, & describite eam, ac
revertimini ad me: ut hìc coram Domino, in
Silo, mittam vobis sortem.

9 Itaque perrexerunt: & lustrantes eam, in
septem partes diviserunt, scribentes in volumine.
Reversíque sunt ad Josue in castra Silo.

10 Qui misit sortes coram Domino in Silo,
divisítque Terram filiis Israël in septem partes.

11 Et ascendit sors prima filiorum Benjamin
per familias suas, ut possiderent Terram inter
filios Juda & filios Joseph.

12 Fuítque terminus eorum contra Aquilonem
à Jordane: pergens juxta latus Jericho septemtrionalis
plagæ, & inde contra Occidentem
ad montana conscendens, & perveniens
ad solitudinem Bethaven,

13 Atque pertransiens juxta * Luzan ad * Gen.
Meridiem, ipsa est Bethel: descendítque in 28. d.
Ataroth addar, in montem qui est ad Meridiem 19.
Beth horon inferioris:

14 Et inclinatur circuiens contra mare ad C
Meridiem montis qui respicit Beth horon contra
Africum: suntque exitus ejus in Cariath
baal, quæ vocatur & Cariathiarim, urbem
filiorum Juda. Hæc est plaga contra mare, ad
Occidentem.

15 A Meridie autem ex parte Cariathiarim
egreditur terminus contra mare, & per-

venit usque ad fontem aquarum Nephtoa.
16 Descendítque in partem montis qui respicit Vallem filiorum Ennom: & est contra se-
ptemtrionalem plagam in extrema parte Vallis
Raphaim. Descendítque in Geennom (id est,
Vallem Ennom) juxta latus Jebusæi ad Au-
strum: & pervenit ad Fontem Rogel,
17 Transiens ad Aquilonem, & egrediens ad
Ensemes, id est, fontem solis.
D 18 Et pertransit usque ad tumulos, qui sunt
è regione Ascensus Adommim: descendítque
ad Abenboën id est, lapidem Boëen filij Ru-
bèn: & pertransit ex latere Aquilonis ad cam-
pestria: descendítque in planitiem.
19 Et prætergreditur contra Aquilonem
Beth hagla: suntque exitus ejus contra linguam
maris salsissimi ab Aquilone in fine Jordanis ad
australem plagam:
20 Qui est terminus illius ab Oriente. Hæc
est possessio filiorum Benjamin per terminos
suos in circuitu, & familias suas.
21 Fuerúntque civitates ejus, Jericho, &
Beth hagla & Vallis Casis.
22 Beth Araba & Samaraim & Bethel.
23 Et Avim & Aphara & Ophera.
24 Villa Emona & Ophni & Gabee: civi-
tates duodecim, & villæ earum.
25 Gabaon & Rama & Beroth.
26 Et Mesphe & Caphara, & Amosa.
27 Et Recem, Jarephel & Tharela.
28 Et Sela, Eleph, & Jebus quæ est Jerusa-
lem, Gabaath & Cariath: civitates quatuor-
decim, & villæ earum. Hæc est possessio filio-
rum Benjamin juxta familias suas.

CAPUT XIX.

Assignantur sortes sex tribubus Simeon, Zabulon, Issachar, Aser, Nephthalim, Dan: & Josue.

A 1 ET egressa est sors secunda filiorum Simeon
per cognationes suas: fuítque hereditas
2 Eorum in medio possessionis filiorum Ju-
da: Bersabee & Sabee & Molada.
3 Et Haseısual, Bala & Asem.
4 Et Eltholad, Bethul & Harma.
5 Et Siceleg & Bethmarchaboth & Ha-
sersusa.
6 Et Bethlebaoth & Sarohen: civitates tre-
decim, & villæ earum.
7 Ain & Remmon & Athar & Asan: civi-
tates quatuor, & villæ earum:
8 Omnes viculi per circuitum urbium ista-
rum usque ad Baalath Beer Ramath contra au-
stralem plagam. Hæc est hereditas filiorum Si-
meon juxta cognationes suas.
9 In possessione & funiculo filiorum Juda:
quia major erat, & idcircò filij Simeon posse-
derunt in medio hereditatis eorum.
10 Cecidítque sors tertia filiorum Zabulon
per cognationes suas: & factus est terminus
possessionis eorum usque Sarid.
11 Ascendítque de Mari & Merala, & per-
venit in Debbaseth, usque ad torrentem qui
est contra Jeconam.
12 Et revertitur de Sared contra Orientem
in fines Ceseleththabor, & egreditur ad Dabe-
reth, ascendítque contra Japhie.
13 Et inde pertransit usque ad orientalem
plagam Gethhepher & Thacasin: & egreditur
in Remmon, Amthar & Noa.
14 Et circuit ad Aquilonem Hanathon: B
suntque egressus ejus Vallis Jephtahel.
15 Et Cateth & Naalol & Semeron & Je-
dala & Bethlehem: civitates duodecim, & vil-
læ earum.
16 Hæc est hereditas tribus filiorum Zabulon
per cognationes suas, urbes & viculi earum.
17 Issachar egressa est sors quarta per co-
gnationes suas.
18 Fuítque ejus hereditas, Jezraël & Casa-
loth & Sunem.
19 Et Hapharaim & Seon, & Anaharath.
20 Et Rabboth & Cesion, Abes.
21 Et Rameth, & Engannim, & Enhadda,
& Bethpheses.
22 Et pervenit terminus ejus usque Thabor
& Sehesima & Bethsames: erúntque exitus ejus
Jordanis: civitates sedecim, & villæ earum.
23 Hæc est possessio filiorum Issachar per
cognationes suas, urbes & viculi earum.
24 Cecidítque sors quinta tribui filiorum
Aser per cognationes suas:
25 Fuítque terminus eorum Halcath &
Chali & Betem & Axaph.
26 Et Elmelech & Amaad & Messal: &
pervenit usque ad Carmelum maris & Sihor
& Labanath.
27 Ac revertitur contra Orientem Bethda- C
gon: & pertransit usque Zabulon & Vallem
Jephtahel contra Aquilonem in Bethemec &
Nehiel. Egreditúrque ad lævam Cabul.
28 Et Abran & Rohob & Hamon & Cana,
usque ad Sidonem magnam.
29 Revertitúrque in Horma usque ad civita-
tem munitissimã Tyrum, & usque Hosa: erúnt-
que exitus ejus in mare de funiculo Achziba.
30 Et Amma & Aphec & Rohob. Civita-
tes viginti duæ, & villæ earum.
31 Hæc est possessio filiorum Aser per co-
gnationes suas, urbésque & viculi earum.
32 Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per
familias suas.
33 Et cœpit terminus de Heleph & Elon
in Saananim, & Adami, quæ est Neceb, &
Jebnaël usque Lecum: & egressus eorum us-
que ad Jordanem.
34 Revertitúrque terminus contra Occiden-
tem in Azanothabor, atque inde egreditur in
Hucuca, & pertransit in Zabulon contra Meri-
diem, & in Aser contra Occidentem, & in Ju-
da ad Jordanem contra ortum solis.
35 Civitates munitissimæ, Assedim, Ser, &
Emath, & Reccath & Ceneteth.
36 Et Edema & Arama, Asor.
37 Et Cedes & Edrai, Enhasor.
38 Et Jeron & Magdalel Horem & Betha-
nath & Bethsames: civitates decem & novem,
& villæ earum.

39 Hæc

39 Hæc est possessio tribus filiorum Neph-
thali per cognationes suas, urbes & viculi earũ.
40 Tribui filiorum Dan per familias suas
egressa est sors septima:
D 41 Et fuit terminus possessionis ejus Saraa
& Esthaol, & Hirsemes, id est, civitas solis.
42 Selebin & Aialon & Jethela.
43 Elon & Themna & Acron.
44 Elthece, Gebbethon & Balaath.
45 Et Jud & Bane & Barach & Gethrem-
mon:
46 Et Meiarcon & Arecon, cum termino
qui respicit Joppen.
47 Et ipso fine concluditur. Ascenderúnt-
que filij Dan, & pugnaverunt contra Lesem,
ceperúntque eam: & percusserunt eam in ore
gladij, & possederunt, & habitaverunt in ea,
vocantes nomen ejus Lesem Dan, ex nomine
Dan patris sui.
48 Hæc est possessio tribus filiorum Dan, per
cognationes suas, urbes & viculi earum.
49 Cúmque complesset sorte dividere Ter-
ram singulis per tribus suas, dederunt filij Israël
possessionem Josue filio Nun in medio sui,
50 Juxta præceptum Domini, urbem quam
postulavit, Thamnath Saraa in monte Ephraim:
& ædificavit civitatem, habitavitque in ea.
51 Hæ sunt possessiones, quas sorte divise-
runt Eleazar sacerdos & Josue filius Nun, &
principes familiarum, ac tribuum filiorum Is-
raël, in Silo, coram Domino ad hostium taber-
naculi testimonij, partitique sunt Terram.

CAPUT XX.

Sex refugij civitates cis & trans Jordanem, & qui ad eas possint confugere: & quamdiu ibi remanere debeant.

A 1 ET locutus est Dominus ad Josue, dicens:
Loquere filiis Israël, & dic eis.
* 2 Separate urbes fugitivorum, * de quibus
Num. locutus sum ad vos per manum Moysi;
35. 6. 3 Ut confugiat ad eas quicumque animam
10. Deut. percusserit nescius: & possit evadere iram pro-
19. a. ximi, qui ultor est sanguinis.
2. B 4 Cùm ad unam harum confugerit civita-
tum, stabit ante portam civitatis, & loquetur
senioribus urbis illius, ea quæ se comprobent
innocentem: sicque suscipient eum, & dabunt
ei locum ad habitandum.
5 Cúmque ultor sanguinis eum fuerit per-
secutus, non tradent in manus ejus: quia igno-
tans percussit proximum ejus, nec ante biduum,
triduúmve, ejus probatur inimicus.
C 6 Et habitabit in civitate illa, donec stet an-
te judicium causam reddens facti sui, & moria-
tur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempo-
re: tunc revertetur homicida, & ingredietur
civitatem & domum suam de qua fugerat.
7 Decreverúntque Cedes in Galilæa montis
Nephthali, & Sichem in monte Ephraim, &
Cariatharbe, ipsa est Hebron in monte Juda.
D 8 Et trans Jordanem contra Orientalem
*Deu. plagam Jericho, * statuerunt Bosor, quæ sita
4. g. 43. est in campestri solitudine, de tribu Ruben, &
Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in
Basan de tribu Manasse.
9 Hæ civitates constitutæ sunt cunctis filiis
Israël, & advenis qui habitabant inter eos: ut
fugeret ad eas qui animam nescius percussisset,
& non moreretur in manu proximi, effusum
sanguinem vindicare cupientis, donec staret
ante populum expositurus causam suam.

CAPUT XXI.

Levitis assignantur civitates quadraginta octo cum suburbanis: & completa Dei promissione olim Patriarchis facta: pax & requies datur filiis Israël.

1 ACcesserúntque principes familiarum Le- A
vi ad Eleazarum sacerdotem, & Josue
filium Nun, & ad duces cognationum per sin-
gulas tribus filiorum Israël.
2 Locutíque sunt ad eos in Silo Terræ Cha-
naan, atque dixerunt: * Dominus præcepit *
per manum Moysi, ut darentur nobis urbes ad Num.
habitandum, & suburbana earum ad alenda 35. a. 2.
jumenta.
3 Dederúntque filij Israël de possessionibus
suis juxta imperium Domini, civitates & sub-
urbana earum.
4 Egressáque est sors in familiam Caath filio-
rum Aaron sacerdotis, de tribubus Juda, & Si-
meon, & Benjamin, civitates tredecim.
5 Et reliquis filiorum Caath, id est Levitis
qui superfuerant de tribubus Ephraim, & Dan,
& dimidia tribu Manasse, civitates decem.
6 Porrò filiis Gerson egressa est sors, ut acci-
perent de tribubus Issachar & Aser & Neph-
thali, dimidiáque tribu Manasse in Basan, ci-
vitates numero tredecim.
7 Et filiis Merari per cognationes suas de
tribubus Ruben & Gad & Zabulon, urbes
duodecim.
8 Dederúntque filij Israël Levitis civitates
& suburbana earum, sicut præcepit Dominus
per manum Moysi, singulis sorte tribuentes.
9 De tribubus filiorum Juda & Simeon dedit B
Josue civitates: * quarum ista sunt nomina. * 1.
10 Filiis Aaron per familias Caath Levitici Par.
generis (prima enim sors illis egressa est.) 6. e.
11 Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur 55.
Hebron, in monte Juda, & suburbana ejus per
circuitum.
12 * Agros verò & villas ejus, dederat Ca- * Sup.
leb filio Jephone ad possidendum. 14. d.
13 Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis He- 14
bron confugij civitatem, ac suburbana ejus: &
Lobnam cum suburbanis suis.
14 Et Jether, & Estemo,
15 Et Holon, & Dabir,
16 Et Ain, & Jeta, & Bethsames, cum sub-
urbanis suis: civitates novem, de tribubus, ut
dictum est, duabus.
17 De tribu autem filiorum Benjamin, Ga-
baon, & Gabaë.
18 Et Anathoth, & Almon cum suburbanis
suis: civitates quatuor.
19 Omnes simul civitates filiorum Aaron
sacerdotis, tredecim, cum suburbanis suis.

20 Reli

20 Reliquis verò per familias filiorum Caath Levitici generis, hæc est data possessio.

21 De tribu Ephraim urbes confugij, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer,

22 Et Cibsaim & Beth horon, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

23 De tribu quoque Dan, Eltheco & Gabathon,

C 24 Et Aialon & Gethremmon, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

25 Porrò de dimidia tribu Manasse, Thanach & Gethremmon, cum suburbanis suis civitates duæ.

26 Omnes civitates decem, & suburbana earum datæ sunt filiis Caath inferioris gradus.

27 Filiis quoque Gerson Levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse confugij civitates, Gaulon in Basan, & Bosram, cum suburbanis suis, civitates duas.

28 Porrò de tribu Issachar, Cesion, & Dabereth,

29 Et Jaramoth, & Engannim, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

30 De tribu autem Aser, Masal & Abdon,

31 Et Helcath & Rohob, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

32 De tribu quoque Nephthali civitates confugij: Cedes in Galilæa, & Hammoth Dor, & Carthan, cum suburbanis suis, civitates tres.

33 Omnes urbes familiarum Gerson, tredecim, cum suburbanis suis.

34 Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu Zabulon, Jecnam & Cartha,

35 Et Damna & Naalol, civitates quatuor cum suburbanis suis.

D 36 De tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugij, Bosor in solitudine, Misor & Jaser & Jethson & Mephaath, civitates quatuor cum suburbanis suis.

37 De tribu Gad civitates confugij, Ramoth in Galaad, & Manaim & Hesebon & Jaser, civitates quatuor cum suburbanis suis.

38 Omnes urbes filiorum Merari per familias & cognationes suas, duodecim.

39 Itaque civitates universæ Levitarum in medio possessionis filiorum Israël fuerunt quadraginta octo

40 Cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ.

41 Dedítque Dominus Deus Israëli omnem Terram, quam traditurum se patribus eorum juraverat: & possederunt illam, atque habitaverunt in ea.

42 Datáque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullúsque eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt.

43 Ne unum quidem verbum, quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

Caput XXII.

Remissa ad suam possessionem trans Jordanem, tribus Ruben & Gad & dimidia Manasse, suspicionem movent ceteris tribubus propter extructum ad Jordanem altare; sed missi legati suscipiunt justam eorum excusationem.

1 EOdem tempore vocavit Josue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manasse. A

2 Dixítque ad eos: Fecistis omnia quæ præcepit vobis Moyses famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis.

3 Nec reliquistis fratres vestros longo tempore, usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri.

4 Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem & pacem, sicut pollicitus est: revertimini, & ite in tabernacula vestra, & in terram possessionis, * quam tradidit vobis Moyses famulus Domini trans Jordanem.

* Num. 32. f. 33. Supr. 13. b. 8.

5 Ita dumtaxat, ut custodiatis attentè, & opere compleatis mandatum & legem quam præcepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, & observetis mandata illius, adhæreatísque ei ac serviatis in omni corde, & in omni anima vestra.

6 Benedixítque eis Josue, & dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua. B

7 Dimidiæ autem tribui Manasse possessionem Moyses dederat in Basan: & idcircò mediæ quæ superfuit, dedit Josue sortem inter ceteros fratres suos trans Jordanem ad Occidentalem plagam. Cúmque dimitteret eos in tabernacula sua, & benedixisset eis,

8 Dixit ad eos: In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento & auro, ære ac ferro, & veste multiplici: dividite prædam hostium cum fratribus vestris.

9 Reversíque sunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manasse, à filiis Israël de Silo, quæ sita est in Chanaan, ut intrarent Galaad Terram possessionis suæ, quam obtinuerant juxta imperium Dñi in manu Moysi.

10 Cúmque venissent ad tumulos Jordanis C in Terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis.

11 Quod cùm audissent filij Israël, & ad eos certi nuntij detulissent, ædificasse filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse, altare in Terra Chanaan, super Jordanis tumulos, contra filios Israël:

12 Convenerunt omnes in Silo, ut ascenderent & dimicarent contra eos.

13 Et interim miserunt ad illos in Terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis,

14 Et decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus.

15 Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse, in Terram Galaad: dixerúntque ad eos:

16 Hæc mandat omnis populus Domini: D Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israël, ædificantes altare sacrilegum, & à cultu illius recedentes.

17 An parum vobis est * quòd peccastis in
Num. 25. 4. Deut. 4. 3. Beelphegor, & usque in præsentem diem macula
hujus sceleris in nobis permanet; multique de populo corruerunt.
18 Et vos hodie reliquistis Dominum, &
cras in universum Israël ira ejus desæviet.
19 Quòd si putatis immundam esse terram
possessionis vestræ, transite ad Terram, in qua
tabernaculum Domini est, & habitate inter
nos: tantùm ut à Domino, & à nostro consortio
non recedatis, ædificato altari præter altare
Domini Dei nostri.
Sup. 7. 1. 20 * Nónne Achan filius Zare præteriit mandatum
Domini, & super omnem populum
Israël ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo,
atque utinam solus periisset in scelere suo.
21 Responderúntque filij Ruben & Gad, &
dimidia tribus Manasse, principibus legationis
Israël:
E 22 Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus
Deus Dominus, ipse novit, & Israël simul intelliget:
si prævaricationis animo hoc altare
construximus, non custodiat nos, sed puniat
nos in præsenti:
23 Et si ea mente fecimus, ut holocausta, &
sacrificium & pacificas victimas super eo imponeremus,
ipse quærat & judicet:
24 Et non ea magis cogitatione atque tractatu,
ut diceremus: Cras dicent filij vestri filiis
nostris: Quid vobis & Domino Deo Israël?
25 Terminum posuit Dominus inter nos &
vos, ô filij Ruben & filij Gad, Jordanem fluviũ:
& idcircò partem non habetis in Dño. Et per
hanc occasionem avertent filij vestri filios nostros
à timore Domini: Putavimus itaque meliùs,
F 26 Et diximus. Extruamus nobis altare, non
in holocausta, neque ad victimas offerendas,
27 Sed in testimonium inter nos & vos, &
sobolem nostram vestrámque progeniem, ut
serviamus Domino, & juris nostri sit offerre, &
holocausta, & victimas, & pacificas hostias: &
nequaquam dicant cras filij vestri filiis nostris:
Non est vobis pars in Domino.
28 Quòd si voluerint dicere, respondebunt
eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres
nostri, non in holocausta, neque in sacrificium,
sed in testimonium nostrum ac vestrum.
29 Absit à nobis hoc scelus, ut recedamus à
Domino, & ejus vestigia relinquamus, extructo
altari ad holocausta, & sacrificia, & victimas
offerendas, præter altare Domini Dei nostri,
quod extructum est ante tabernaculum ejus.
30 Quibus auditis, Phinees sacerdos, & principes
legationis Israël, qui erant cum eo, placati
sunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, &
dimidiæ tribus Manasse libentissimè susceperunt.
G 31 Dixítque Phinees filius Eleazari sacerdos
ad eos: Nunc scimus quòd nobiscum sit Dominus,
quoniam alieni estis à prævaricatione hac,
& liberastis filios Israël de manu Domini.
32 Reversúsque est cum principibus à filiis
Ruben & Gad, de Terra Galaad, finium
Chanaan, ad filios Israël, & retulit eis.
33 Placuitque sermo cunctis audientibus.
Et laudaverunt Deum filij Israël, & nequaquam
ultrà dixerunt, ut adscenderent contra
eos, atque pugnarent, & delerent Terram possessionis
eorum.
34 Vocaverúntque filij Ruben & filij Gad
altare, quod extruxerant, Testimonium nostrum
quod Dominus ipse sit Deus.

Caput XXIII.

Josue senex, jamque moribundus exhortatur filios Israël ad servanda Dei præcepta, & cavendam societatem cum Gentibus.

1 Evoluto autem multo tempore, postquam A
pacem dederat Dominus Israëli, subjectis
in gyro nationibus universis, & Josue jam longævo,
& persenilis ætatis:
2 Vocavit Josue omnem Israëlem, majorésque
natu, & principes ac duces, & magistros, dixítque
ad eos: Ego senui, & progressioris ætatis
sum:
3 Vósque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus
Deus vester cunctis per circuitum nationibus,
quo modo pro vobis ipse pugnaverit:
4 Et nunc quia vobis sorte divisit omnem
Terram, ab Orientali parte Jordanis usque ad
mare magnum, multæque adhuc supersunt nationes:
5 Dominus Deus vester disperdet eas, & auferet
à facie vestra, & possidebitis Terram, sicut B
vobis pollicitus est.
6 Tantùm confortamini, & estote soliciti,
ut custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine
legis Moysi: & non declinetis ab eis neque
ad dexteram neque ad sinistram:
7 Ne postquam intraveritis ad Gentes, quæ
inter vos futuræ sunt, juretis in nomine deorum
earum, & serviatis eis, & adoretis illos:
8 Sed adhæreatis Domino Deo vestro: quod
fecistis usque in diem hanc.
9 Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu C
vestro gentes magnas & robustissimas, &
nullus vobis resistere poterit.
10 Unus è vobis persequetur hostium mille
viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse
pugnabit, sicut pollicitus est.
11 Hoc tantùm diligentissimè præcavete, ut
diligatis Dominum Deum vestrum.
12 Quòd si volueritis gentium harum, quæ
inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum
eis miscere connubia, atque amicitias copulare:
13 Jam nunc scitote quòd Dominus Deus D
vester non eas deleat ante faciem vestram, sed
sint vobis in foveam ac laqueum, & offendiculum
ex latere vestro, & sudes in oculis vestris,
donec vos auferat atque disperdat de Terra hac
optima, quam tradidit vobis.
14 * En ego hodie ingredior viam universæ *3. Reg. 2. 2.*
terræ, & toto animo cognoscetis, quòd de omnibus
verbis, quæ se Dñs præstiturum vobis esse
pollicitus est, unum non præterierit incassum.
15 Sicut ergo implevit opere quod promisit,
& prospera cuncta venerunt: sic adducet

X super

ſuper vos quidquid malorum comminatus eſt,
donec vos auferat atque diſperdat de Terra
hac optima, quam tradidit vobis,
16 Eò quòd prætercieritis pactum Domini Dei
veſtri,quod pepigit vobiſcum, & ſervieritis diis
alienis,& adoraveritis eos: citò atque velociter
conſurget in vos furor Domini, & auferemini
ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

Caput XXIV.

Commemorantur beneficia Iſraëlitis à Deo exhibita, fœdus populi cum Domino.mors Joſue, ſepultura oſſium Joſeph, & mors Eleazari ſacerdotis.

A 1 Congregavítque Joſue omnes tribus Iſraël
in Sichem, & vocavit majores natu, ac
principes, & judices, & magiſtros: ſteterúnt-
que in conſpectu Domini:
2 Et ad populum ſic locutus eſt: Hæc dicit
Dominus Deus Iſraël: Trans fluvium habitave-
Gen. runt patres veſtri ab initio, Thare pater Abra-
11. d. ham & Nachor: ſerviérúntque diis alienis.
26.
*Gen. 3 * Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de
11. d. Meſopotamiæ finibus: & adduxi eum in Ter-
31. ram Chanaan: multiplicavíque ſemen ejus,
*Gen. 4 * Et dedi ei Iſaac: * Illíque rurſum dedi
21. a. Jacob & Eſaü. * E quibus, Eſaü dedi montem
2. Seir ad poſſidendum: * Jacob verò & filij ejus
*Gen. deſcenderunt in Ægyptum.
25. d.
26.
*Gen. 5 * Miſíque Moyſen & Aaron, & percuſſi
36. a. Ægyptum multis ſignis atque portentis:
8. 6 * Eduxíque vos & patres veſtros de Ægy-
*Gen. pto, & veniſtis ad mare: perſecutíque ſunt
46. a. * Ægyptij patres veſtros cum curribus & equi-
6.
B tatu, uſque ad Mare rubrum.
7 Clamaverunt autem ad Dominum filij Iſraël
*Exod. qui poſuit tenebras inter vos & Ægyptios, &
3. c. 10 adduxit ſuper eos mare, & operuit eos. Vide-
*Exod. runt oculi veſtri cuncta quæ in Ægypto fece-
12. f. rim,& habitaſtis in ſolitudine multo tempore:
37. 8 Et introduxi vos in terram Amorrhæi, qui
*Exod. habitabat trans Jordanem. * Cúmque pugna-
14. b. rent contra vos, tradidi eos in manus veſtras,
9. & poſſediſtis Terram eorum, atque interfe-
*Num. ciſtis eos.
21. c. 9 Surrexit autem Balac filius Sephor rex
24. Moab, & pugnavit contra Iſraëlem. * Miſít-
*Num. que & vocavit Balaam filium Beor, ut maledi-
22. a. ceret vobis:
5. C 10 Et ego nolui audire eum, ſed è contra-
rio per illum benedixi vobis, & liberavi vos de
manu ejus.
*Sup. 11 * Tranſiſtíſque Jordanem, & veniſtis ad
3. c. 14. Jericho. Pugnaverúntque contra vos viri civi-
6. a. 1. tatis ejus, Amorrhæus, & Pherezæus,& Chana-
11. a. 3. næus, & Hethæus, & Gergezæus, & Hevæus,
*Exod & Jebuſæus: & tradidi illos in manus veſtras,
33. f. 12 * Miſíque ante vos crabrones: & ejeci
28. eos de locis ſuis, duos reges Amorrhæorum,
*Deut. non in gladio nec in arcu tuo.
7. c. 20
*Supr 13 Dedíque vobis Terram,in qua non labo-
11. d. raſtis,& urbes quas non ædificaſtis,ut habitare-
20. tis in eis: vineas & oliveta, quæ non plantaſtis.
*Reg. 14 * Nunc ergo timete Dominum, & ſervi-
7. a. 3. te ei perfecto corde atque veriſſimo: & auferte
Tob
14. b.
10.
deos, quibus ſervierunt patres veſtri in Meſo-
potamia & in Ægypto, ac ſervite Domino.
15 Sin autem malum vobis videtur ut Do- D
mino ſerviatis, optio vobis datur: eligite hodie
quod placet, cui ſervire potiſſimùm debeatis,
utrùm diis, quibus ſervierunt patres veſtri in
Meſopotamia, an diis Amorrhæorum, in quo-
rum Terra habitatis. ego autem & domus mea
ſerviemus Domino.
16 Reſpondítque populus, & ait: Abſit à
nobis ut relinquamus Dominum, & ſerviamus
diis alienis.
17 Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos,
& patres noſtros, de Terra Ægypti, de domo
ſervitutis: fecítque videntibus nobis ſigna in-
gentia, & cuſtodivit nos in omni via, per quam
ambulavimus, & in cunctis populis, per quos
tranſivimus.
18 Et ejecit univerſas gentes, Amorrhæum
habitatorem Terræ, quam nos intravimus.
Serviemus igitur Domino, quia ipſe eſt Deus
noſter.
19 Dixítque Joſue ad populum: Non pote- E
ritis ſervire Domino: Deus enim ſanctus, &
fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleribus ve-
ſtris atque peccatis.
20 Si dimiſeritis Dominum,& ſervieritis diis
alienis, convertet ſe,& affliget vos, atque ſub-
vertet poſtquam vobis præſtiterit bona.
21 Dixítque populus ad Joſue: Nequaquam
ita ut loqueris, erit, ſed Domino ſerviemus.
22 Et Joſue ad populum, Teſtes, inquit,
vos eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Dominum
ut ſerviatis ei. Reſponderúntque: Teſtes.
23 Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de F
medio veſtri, & inclinate corda veſtra ad Do-
minum Deum Iſraël.
24 Dixítque populus ad Joſue: Domino Deo
noſtro ſerviemus, & obedientes erimus præ-
ceptis ejus.
25 Percuſſit ergo Joſue in die illo fœdus,
& propoſuit populo præcepta atque judicia
in Sichem.
26 Scripſit quoque omnia verba hæc in vo-
lumine legis Domini: & tulit lapidem pergran-
dem, poſuítque eum ſubter quercum, quæ
erat in Sanctuario Domini:
27 Et dixit ad omnem populum: En lapis
iſte erit † vobis in teſtimonium, quòd † audie- † nobis
rit omnia verba Domini quæ locutus eſt † vo- † audierit.
bis ne fortè poſteà negare velitis, & mentiri
Domino Deo veſtro.
28 Dimiſítque populum: ſingulos in poſ- † nobis.
ſeſſionem ſuam.
29 Et poſt hæc mortuus eſt Joſue filius Nun
ſervus Domini, centum & decem annorum:
30 Sepeliérúntque eum in finibus poſſeſſionis G
ſuæ in Thamnathſare, quæ eſt ſita in monte
Ephraim, à Septemtrionali parte montis Gaas.
31 Servivítque Iſraël Domino cunctis die-
bus Joſue, & ſeniorum qui longo vixerunt
tempore poſt Joſue, & qui noverunt omnia
opera Domini quæ fecerat in Iſraël.

*Gen. 32 * Ossa quoque Joseph, quæ tulerant filij
50.d. Israël de Ægypto, sepelierunt in Sichem, in
24 Exod. parte agri, * quem emerat Jacob à filiis He-
13.d. mor patris Sichem, centum novellis ovibus,
19. *Gen. 33.d. 19.
& fuit in possessionem filiorum Joseph.
33 Eleazar quoque filius Aaron mortuus
est: & sepelierunt eum in Gabaath Phinees filij
ejus, quæ data est ei in monte Ephraim.

LIBER JUDICUM,

HEBRAICE SOPHETIM.

CAPUT PRIMUM.

Juda duce unà cum fratre ipsius Simeone plurima gentium civitates expugnantur: Othoniel obtenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananæi tributarij servantur.

A 1
POST mortem Josue consulue-
runt filij Israël Dominum, di-
centes: Quis ascendet ante nos
contra Chananæum, & erit dux
belli?
2 Dixitque Dominus: Judas
ascendet: ecce tradidi Terram in manus ejus.
3 Et ait Judas Simeoni fratri suo: Ascende
mecum in sortem meam, & pugna contra Cha-
nanæum, ut & ego pergam tecum in sortem
tuam. Et abiit cum eo Simeon.
4 Ascenditque Judas, & tradidit Dominus
Chananæum ac Pherezæum in manus eorum:
& percusserunt in Bezec decem millia virorum.
B 5 Inveneruntque Adonibesec in Bezec, &
pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Cha-
nanæum & Pherezæum.
6 Fugit autem Adonibesec: quem perse-
cuti comprehenderunt, cæsis summitatibus
manuum ejus ac pedum.
7 Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges,
amputatis manuum ac pedum summitatibus,
colligebant sub mensa mea ciborum reliquias:
sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxerúnt-
que eum in Jerusalem, & ibi mortuus est.
8 Oppugnantes ergo filij Juda Jerusalem,
ceperunt eam, & percusserunt in ore gladij, tra-
dentes cunctam incendio civitatem.
9 Et posteà descendentes pugnaverunt con-
tra Chananæum, qui habitabat in montanis, &
ad meridiem, & in campestribus.
*Jos. 10 * Pergénsque Judas contra Chananæum,
15.d. qui habitabat in Hebron (cujus nomen fuit an-
14. C tiquitus Cariath Arbe) percussit Sesai, & Ahi-
man, & Tholmai:
11 Atque inde profectus abiit ad habitato-
res Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Se-
pher, id est, civitas litterarum.
12 Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath
Sepher, & vastaverit eam, dabo ei Axam filiam
meam uxorem.
13 Cúmque cepisset eam Othoniel filius
Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam
filiam suam conjugem.
14 Quam pergentem in itinere monuit vir
suus ut peteret à patre suo agrum: Quæ cùm
suspirasset sedens in Asino, dixit ei Caleb:
Quid habes?
15 At illa respondit: Da mihi benedictio- D
nem, quia terram arentem dedisti mihi: da &
irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum
superius & irriguum inferius.
16 Filij autem Cinæi cognati Moysi, ascen-
derunt de civitate palmarum, cum filiis Juda,
in desertum sortis ejus, quod est ad meridiem
Arad, & habitaverunt cum eo.
17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre
suo, & percusserunt simul Chananæũ qui habi-
tabat in Sephaath, & interfecerũt eum. Vocatúm-
que est nomen urbis, Horma, id est, anathema.
18 Cepítque Judas Gazam cum finibus suis,
& Ascalonem, atque Accaron cum terminis suis.
19 Fuítque Dominus cum Juda, & montana E
possedit: nec potuit delere habitatores vallis,
quia falcatis curribus abundabant.
20 Dederúntque Caleb Hebron, * sicut dixe- *
rat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac. Num.
21 Jebusæum autem habitatorem Jerusalem 14.d.
non deleverunt filij Benjamin: habitavítque 24. Jos. 15.
Jebusæus cum filiis Benjamin in Jerusalem us- d. 14.
que in præsentem diem.
22 Domus quoque Joseph ascendit in Be-
thel, fuítque Dominus cum eis.
23 Nam cùm obsiderent urbem quæ priùs
Luza vocabatur,
24 Viderunt hominem egredientem de civi-
tate, dixerúntque ad eum: Ostende nobis introi-
tum civitatis, & faciemus tecum misericordiam.
25 Qui cùm ostendisset eis, percusserunt ur-
bem in ore gladij: hominem autem illum, &
omnem cognationem ejus, dimiserunt.
26 Qui dimissus abiit in Terram Hetthim, & F
ædificavit ibi civitatem, vocavítq; eam Luzam:
quæ ita appellatur usque in præsentem diem.
27 Manasses quoque non delevit Bethsan, &
Thanac cum viculis suis, & habitatores Dor, &
Jeblaam, & Mageddo cum viculis suis, cœpit-
que Chananæus habitare cum eis.
28 Postquam autem confortatus est Israël,
fecit eos tributarios, & delere noluit.
29 Ephraim etiam non interfecit Chananæũ,
qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo.
30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, G
& Naalol, sed habitavit Chananæus in medio
ejus, factúsque est ei tributarius.

31 Aser quoque non delevit habitatores Accho, & Sidonis, & Ahalab & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:

32 Habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.

33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethsames & Bethanath: & habitavit inter Chananæum habitatorem Terræ, fuerúntque ei Bethsamitæ & Bethanitæ tributarij.

34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent:

35 Habitavítque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Aialon & Salebim. Et aggravata est manus domus Joseph, factúsque est ei tributarius.

36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Ascensu Scorpionis, petra, & superiora loca.

Caput II.

Angelus Dei beneficia refert; quo audito, flet populus: post mortem tamen Josue & coævorum, Israël frequenter liberatus, semper in pejora recidit.

A 1 ASceendítque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in Terram, pro qua juravi patribus vestris: & pollicitus sum, ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum:

2 Ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ hujus, sed aras eorum subverteretis: & noluistis audire vocem meam: cur hoc fecistis?

3 Quam ob rem nolui delere eos à facie vestra: ut habeatis hostes, & dij eorum sint vobis in ruinam.

4 Cúmque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israël: elevaverunt ipsi vocem suam, & fleverunt.

B 5 Et vocatum est nomen loci illius: Locus flentium, sive lachrymarum: immolavérúntque ibi hostias Domino.

* Jos. 24. 28. 6 * Dimisit ergo Josue populum, & abierunt filij Israël unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam:

7 Serviérúntque Domino cunctis diebus ejus, & seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, & noverant omnia opera Domini quæ fecerat cum Israël:

8 Mortuus est autem Josue filius Nun, famulus Domini, centum & decem annorum.

9 Et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thamnathsare in monte Ephraim, à Septemtrionali plaga montis Gaas.

10 Omnísque illa generatio congregata est ad patres suos: & surrexerunt alij, qui non noverant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israël.

11 Feceruntque filij Israël malum in conspectu Domini, & servierunt Baalim.

C 12 Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti: & secuti sunt deos alienos, deósque populorum, qui habitabant in circuitu eorum: & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dñm,

13 Dimittentes eum, & servientes Baal & Astaroth.

14 Iratúsque Dominus contra Israël, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, & vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt resistere adversariis suis:

15 Sed quocumque pergere voluissent, manus Domini super eos erat, sicut locutus est, & juravit eis: & vehementer afflicti sunt.

16 Suscitavítque Dominus judices, qui liberarent eos de vastantium manibus: sed nec eos audire voluerunt,

17 Fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Citò deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

18 Cúmque Dominus judices suscitaret, in D diebus eorum flectebatur misericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vastantium.

19 Postquam autem mortuus esset judex, revertebantur, & multò faciebant pejora quàm fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, & adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas, & viam durissimam, per quam ambulare consueverunt.

20 Iratúsque est furor Domini in Israël, & ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempsit:

21 Et ego non delebo gentes, quas dimisit Josue, & mortuus est:

22 Ut in ipsis experiar Israël, utrùm custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non.

23 Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, & citò subvertere noluit, nec tradidit in manus Josuë.

Caput III.

Israël dum sociatur gentibus à Domino derelictis, ad ipsius exercitationem: earum sceleribus contaminatus, ideò sæpius per extraneos reges affligitur, sed resipiscens, per Othoniel, Aod, & Samgar liberatur.

1 HÆ sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israëlem, & omnes qui non noverant bella Chananæorum: A

2 Ut postea discerent filij eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi:

3 Quinque satrapas Philisthinorum, omnémque Chananæum, & Sidonium, atque Hevæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon usque ad introitum Emath.

4 Dimisítque eos, ut in ipsis experiretur Israëlem, utrùm audiret mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per manum Moysi, an non.

5 Itaque filij Israël habitaverunt in medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi: D

6 Et duxerunt uxores filias eorum, ipsíque filias suas filiis eorum tradiderunt, & servierunt diis eorum.

7 Feceruntque malum in conspectu Dñi, & obliti sunt Dei sui, servientes Baalim & Astaroth.

8 Ita

8 Iratúsque contra Israël Dominus, tradidit eos in manus Chusan Rasathaim regis Mesopotamiæ, servierúntque ei octo annis.

B 9 Et clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem, & liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorem:

10 Fuitque in eo Spiritus Domini, & judicavit Israël. Egressúsque est ad pugnam, & tradidit Dominus in manus ejus Chusan Rasathaim regem Syriæ, & oppressit eum.

11 Quievítque terra quadraginta annis, & mortuus est Othoniel filius Cenez.

12 Addiderunt autem filii Israël facere malum in conspectu Domini: qui confortavit adversum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in conspectu ejus.

13 Et copulavit ei filios Ammon, & Amalec, abiitque & percussit Israël, atque possedit Urbem palmarum.

14 Servierúntque filii Israël Eglon regi Moab decem & octo annis:

C 15 Et posteà clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filii Jemini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miserúntque filii Israël per illum munera Eglon regi Moab:

16 Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, & accinctus est eo subter sagum in dextro femore.

17 Obtulítque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis.

18 Cúmque obtulisset ei munera, prosecutus est socios, qui cum eo venerant.

19 Et reversus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad te ô Rex. Et ille imperavit silentium: egressísque omnibus qui circa eum erant,

20 Ingressus est Aod ad eum: sedebat autem in æstivo cœnaculo solus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno.

21 Extenditque Aod sinistram manum, & tulit sicam de dextro femore suo, infixitque eam in ventre ejus

22 Tam validè, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percusserat, reliquit in corpore: statimque per secreta naturæ alvi stercora proruperunt.

23 Aod autem clausis diligentissimè ostiis cœnaculi, & obfirmatis sera,

24 Per posticum egressus est. Servíque regis ingressi viderunt clausas fores cœnaculi, atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in æstivo cubiculo.

D 25 Expectantésque diu donec erubescerent, & videntes quòd nullus aperiret, tulerunt clavem: & aperientes invenerunt dominum suum in terra jacentem mortuum.

26 Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, & pertransiit Locum idolorum, unde reversus fuerat. Venítque in Seirath:

27 Et statim insonuit buccina in monte Ephraim: descenderúntque cum eo filii Israël, ipso in fronte gradiente.

28 Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderúntque post eum, & occupaverũt vada Jordanis quæ transmittunt in Moab: & non dimiserunt transire quemquam:

29 Sed percusserunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos & fortes viros. nullus eorum evadere potuit.

30 Humiliatúsque est Moab in die illo sub manu Israël: & quievit Terra octoginta annis.

31 Post hunc fuit Samgar filius Anath, qui percussit de Philisthiim sexcentos viros vomere, & ipse quoque defendit Israël.

CAPUT IV.

Debbora prophetissa & Barac adversus Sisaram principem militiæ regis Jabin feliciter dimicant, quem profugum occidit Jahel uxor Haber Cinæi.

1 Addiderúntque filii Israël facere malum A
in conspectu Domini post mortem Aod.
2 * Et tradidit illos Dominus in manus Ja- *1.
bin regis Chanaan, qui regnavit in Asor: ha- Reg.
buítque ducem exercitus sui nomine Sisaram, 12. b.
ipse autem habitabat in Haseroth gentium. 9.
3 Clamaverúntque filii Israël ad Dominum:
nongentos enim habebat falcatos currus, & per
viginti annos vehementer oppresserat eos.
4 Erat autem Debbora prophetis uxor Lapidoth,
quæ judicabat populum in illo tempore.
5 Et sedebat sub palma, quæ nomine illius
vocabatur, inter Rama & Bethel in monte
Ephraim: ascendebántque ad eam filii Israël
in omne judicium.
6 Quæ misit & vocavit Barac filium Abi- B
noem de Cedes Nephthali: dixitque ad eum:
Præcepit tibi Dominus Deus Israël, vade, &
duc exercitum in montem Thabor, tolléśque
tecum decem millia pugnatorum de filiis
Nephthali, & de filiis Zabulon.
7 Ego autem adducam ad te in loco torrentis
Cison, Sisaram principem exercitus Jabin,
& currus ejus, atque omnem multitudinem,
& tradam eos in manu tua.
8 Dixitque ad eam Barac: Si venis mecum,
vadam: si nolueris venire mecum, non pergam.
9 Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed
in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia
in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaque
Debbora, & perrexit cum Barac in Cedes.
10 Qui accitis Zabulon & Nephthali, ascendit
cum decem millibus pugnatorum, habens
Debboram in comitatu suo.
11 Haber autem Cinæus recesserat quondam
à ceteris Cinæis fratribus suis filiis Hobab cognati
Moysi: & tetenderat tabernacula usque
ad vallem, quæ vocatur Sennim, & erat juxta
Cedes.
12 Nuntiatúmque est Sisaræ, quòd ascendisset
Barac filius Abinoem in montem Thabor.
13 Et congregavit nongentos falcatos currus,
& omnem exercitum de Haroseth gentium
ad torrentem Cison.

C 14 Dixítque Debbora ad Barac: Surge, hæc est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Ba ac de monte Thabor, & decem millia pugnatorum cum eo.

*Psal. 82. 9. 10. 15 * Perterruítque Dominus Sisaram, & omnes currus ejus, universámque multitudinem, in ore gladij, ad conspectum Barac: in tantum, ut Sisara de curru desiliens, pedibus fugeret,

16 Et Barac persequeretur fugientes currus, & exercitum usque ad Haroseth gentium, & omnis hostium multitudo usque ad internecionem caderet.

17 Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Jahel uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Jabin regem Azor, & domum Haber Cinæi.

18 Egressa igitur Jahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me Domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum ejus, & opertus ab ea pallio,

19 Dixit ad eam: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio valdè. Quæ aperuit utrem lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.

D 20 Dixítque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi: & cùm venerit aliquis interrogans te, & dicens: Numquid hîc est aliquis? Respondebis: Nullus est.

21 Tulit itaque Jahel uxor Haber clavum tabernaculi, assumens pariter & malleum: & ingressa abscondité & cum silentio, posuit supra tempus capitis ejus clavum, percussúmque malleo defixit in cerebrum usque ad terram: qui soporem morti consocians defecit, & mortuus est.

22 Et ecce Barac sequens Sisaram veniebat: egressáque Jahel in occursum ejus, dixit ei: Veni, & ostendam tibi virum quem quæris. Qui cùm intrasset ad eam, vidit Sisaram jacentem mortuum, & clavum infixum in tempore ejus.

23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin regem Chanaan coram filiis Israël:

24 Qui crescebant quotidie, & forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan, donec delerent eum.

CAPUT V.

Canticum triumphale & gratiarum actionis Debboræ & Barac post victoriam.

A 1 Cecinerúntque Debbora & Barac filius Abinoem in illo die, dicentes:

2 Qui sponte obtulistis de Israël animas vestras ad periculum, benedicite Domino.

3 Audite reges, auribus percipite principes: Ego sum, ego sum quæ Domino canam, psallam Domino Deo Israël.

4 Domine cùm exires de Seir, & transires per regiones Edom, terra mota est, cælíque ac nubes distillaverunt aquis.

5 Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai à facie Domini Dei Israël.

6 In diebus Samgar filij Anath, in diebus Jahel, quieverunt semitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.

7 Cessaverunt fortes in Israël, & quieverunt: donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israël.

8 Nova bella elegit Dominus, & portas hostium ipse subvertit: clypeus & hasta si apparuerint in quadraginta millibus Israël.

9 Cor meum diligit principes Israël: qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino. B

10 Qui ascenditis super nitentes asinos, & sedetis in judicio, & ambulatis in via, loquimini.

11 Ubi collisi sunt currus, & hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur justitiæ Domini & clementia in fortes Israël: tunc descendit populus Dñi ad portas, & obtinuit principatum.

12 Surge, surge Debbora, surge, surge, & loquere canticum: surge Barac, & apprehende captivos tuos fili Abinoem.

13 Salvatæ sunt reliquiæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.

14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec, & post eum ex Benjamin in populos tuos ô Amalec: de Machir principes descenderunt, & de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.

15 Duces Issachar fuere cum Debbora, & Barac vestigia sunt secuti, qui quasi in præceps ac barathrum se discrimini dedit: diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.

16 Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio. C

17 Galaad trans Jordanem quiescebat, & Dan vacabat navibus: Aser habitabat in littore maris, & in portubus morabatur.

18 Zabulon verò & Nephthali obtulerunt animas suas morti in regione Merome.

19 Venerunt reges & pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanach juxta aquas Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.

20 De cælo dimicatum est contra eos: stellæ manentes in ordine & cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt.

21 Torrens Cison traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Cison: conculca anima mea robustos.

22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortissimis hostium.

23 Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortissimorum ejus.

24 Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo suo. D

25 Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum.

26 Sinistram manum misit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, percussitque Sisaram quærens in capite vulneri locum, & tempus validè perforans.

27 Inter pedes ejus ruit: defecit, & mortuus est: volvebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis & miserabilis.

28 Per

28 Per fenestram respiciens, ululabat mater ejus: & de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?

29 Una sapientior ceteris uxoribus ejus, hæc socrui verba respondit:

30 Forsitan nunc dividit spolia, & pulcherrima feminarum eligitur ei: vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam, & supellex varia ad ornanda colla congeritur.

31 Sic pereant omnes inimici tui Domine: qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent.

32 Quievítque Terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

Israelitis à Madian oppressis Gedeon multis signis auxilio designatur, qui post sacrificium & altare Deo erectum, destruxit aram Baal, eique rursum datur signum in vellere.

A 1 Fecerunt autem filii Israël malum in conspectu Domini: qui tradidit illos in manu Madian septem annis,

2 Et oppressi sunt valdè ab eis. Feceruntque sibi antra & speluncas in montibus, & munitissima ad repugnandum loca.

3 Cúmque sevisset Israël, ascendebat Madian & Amalec, cetérique Orientalium nationum:

4 Et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant usque ad introitum Gazæ: nihílque omnino ad vitam pertinens relinquebát in Israël, non oves, non boves, non asinos.

5 Ipsi enim & universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, & instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum, & camelorum, quidquid tetigerant devastantes.

6 Humiliatúsque est Israël valdè in conspectu Madian.

7 Et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas.

B 8 Qui misit ad eos virum prophetam, & locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ego vos feci conscendere de Ægypto, & eduxi vos de domo servitutis,

9 Et liberavi de manu Ægyptiorum, & omnium inimicorum, qui affligebant vos: ejecique eos ad introitum vestrum, & tradidi vobis Terram eorum,

10 Et dixi: Ego Dominus Deus vester, ne timeatis Deos Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Et noluistis audire vocem meam.

11 Venit autem Angelus Domini, & sedit sub quercu, quæ erat in Ephra & pertinebat ad Joas patrem familiæ Ezri. Cúmque Gedeon filius ejus excuteret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian,

C 12 Apparuit ei Angelus Domini, & ait: Dominus tecum, virorum fortissime.

13 Dixítque ei Gedeon: Obsecro, mi domine, si Dñs nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri, atque dixerunt: De Ægypto eduxit nos Dominus? Nunc autē dereliquit nos Dominus, & tradidit in manu Madian.

14 Respexítque ad eum Dominus, & ait: * Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israël de manu Madian: scito quòd miserim te, * 1. Reg. 12. b. 11.

15 Qui respondens ait: obsecro, mi domine, in quo liberabo Israël? ecce familia mea infima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei.

16 Dixítque ei Dominus: Ego ero tecum: & percuties Madian quasi unum virum.

17 Et ille, Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum quòd tu sis qui loqueris ad me.

18 Nec recedas hinc, donec revertar ad te, D portans sacrificium, & offerens tibi. Qui respondit: Ego præstolabor adventum tuum.

19 Ingressus est itaque Gedeon & coxit hœdum, & de farinæ modio azymos panes: carnésque ponens in canistro, & jus carnium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei.

20 Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes & azymos panes, & pone supra petram illam, & jus desuper funde. Cúmque fecisset ita,

21 Extendit Angelus Domini summitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes & panes azymos: ascendítque ignis de petra, & carnes azymósque panes consumpsit: Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus.

22 Vidénsque Gedeon quòd esset Angelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus: quia vidi Angelum Domini facie ad faciem.

23 Dixítque ei Dominus: Pax tecum: ne timeas, non morieris.

24 Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Domi- E no, vocavítque illud, Domini pax, usque in præsentem diem. Cúmque adhuc esset in Ephra, quæ est familiæ Ezri,

25 Nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle taurum patris tui, & alterum taurum annorum septem, destruésque aram Baal, quæ est patris tui: & nemus, quod circa aram est, succide:

26 Et ædificabis altare Domino Deo tuo in summitate petræ hujus, super quam antè sacrificium posuisti: tollésque taurum secundum, & offeres holocaustum super struem lignorum, quæ de nemore succideris.

27 Assumptis ergo Gedeon decem viris de servis suis, fecit sicut præceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui, & homines illius civitatis, per diem noluit id facere, sed omnia nocte complevit.

28 Cúmque surrexissent viri oppidi ejus ma- F nè, viderunt destructam aram Baal, lucúmque succisum, & taurum alterum impositum super altare, quod tunc ædificatum erat.

29 Dixerúntque ad invicem: Quis hoc fecit? Cúmque perquirerent auctorem facti, dictum est: Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.

30 Et dixerunt ad Joas: produc filium tuum huc, ut moriatur: quia destruxit aram Baal, & succidit nemus.

31 Quibus ille respondit: Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? qui adversarius est ejus, moriatur antequam lux crastina veniat: si Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram ejus.

32 Ex illo die vocatus est Gedeon, Jerobaal,
eò quòd dixisset Joas: Ulciscatur se de eo Baal,
qui suffodit aram ejus.
33 Igitur omnis Madian, & Amalec, &
Orientales populi congregati sunt simul: &
transeuntes Jordanem, castrametati sunt in valle Jezraël.
G 34 Spiritus autem Domini induit Gedeon,
qui clangens buccina convocavit domum
Abiezer, ut sequeretur se.
35 Misítque nuntios in universum Manassen, qui & ipse secutus est eum: & alios nuntios in Aser & Zabulon & Nephthali, qui occurrerunt ei.
36 Dixítque Gedeon ad Deum: Si salvum
facis per manum meam Israël: sicut locutus es,
37 Ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in
solo vellere fuerit: & in omni terra siccitas,
sciam quòd per manum meam, sicut locutus
es, liberabis Israël.
38 Factúmque est ita. Et de nocte consurgens, expresso vellere, concham rore implevit.
39 Dixítque rursus ad Deum: Ne irascatur
furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, signum quærens in vellere. Oro ut solum
vellus siccum sit, & omnis terra rore madens.
40 Fecítque Deus nocte illa ut postulaverat: & fuit siccitas in solo vellere, & ros in
omni terra.

CAPUT VII.

Probatis ad aquas his qui ad bellum essent progressuri, Gedeon audito unius è castris Madianitarum somnio, in eos irruit, tubis, lagenis ac lucernis armatus; quos cum Oreb & Zeb principibus eorum devicit.

A 1 IGitur Jerobaal qui & Gedeon, de nocte
consurgens, & omnis populus cum eo, venit ad fontem qui vocatur Harad. erant autem
castra Madian in valle ad Septentrionalem plagam collis excelsi.
2 Dixítque Dominus ad Gedeon: Multus
tecum est populus, nec tradetur Madian in
manus ejus: ne glorietur contra me Israël, &
dicat: Meis viribus liberatus sum.
3 Loquere ad populum, & cunctis audientibus prædica: * qui formidolosus & timidus
est, revertatur. Recesserúntque de monte Galaad, & reversi sunt de populo viginti duo millia virorum, & tantùm decem millia remanserunt.
4 Dixítque Dominus ad Gedeon: Adhuc
B populus multus est, duc eos ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixero tibi ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, revertatur.
5 Cúmque descendisset populus ad aquas,
dixit Dominus ad Gedeon: † Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt.
6 Fuit itaque numerus eorum qui manu ad
os projiciente lambuerant aquas, trecenti viri:
omnis autem reliqua multitudo flexo poplite
biberat.
C 7 Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis
viris qui lambuerunt aquas, liberabo vos, &
tradam in manu tua Madian: Omnis autem
reliqua multitudo revertatur in locum suum.
8 Sumptis itaque pro numero cibariis & tubis, omnem reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula sua: & ipse cum trecentis
viris se certamini dedit. Castra autem Madian
erant subter in valle.
9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum:
Surge, & descende in castra: quia tradidi eos
in manu tua.
10 Sin autem solus ire formidas, descendat
tecum Phara puer tuus.
11 Et cùm audieris quid loquantur, tunc
confortabuntur manus tuæ, & securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse &
Phara, puer ejus in partem castrorum, ubi erant
armatorum vigiliæ.
12 Madian autē & Amalec, & omnes Orientales populi, fusi jacebant in valle, ut locustarum multitudo: cameli quoque innumerabiles
erant, sicut arena quæ jacet in littore maris. D
13 Cúmque venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo: & in hunc modū
referebat quod viderat: Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex ordeo
volvi, & in castra Madian descendere: cúmque
pervenisset ad tabernaculum, percussit illud,
atque subvertit, & terræ funditus coæquavit.
14 Respondit is, cui loquebatur: Non est
hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filij Joas viri
Israëlitæ: tradidit enim Dominus in manus
ejus Madian & omnia castra ejus.
15 Cúmque audisset Gedeon somnium, & E
interpretationem ejus, adoravit: & reversus
est ad castra Israël, & ait: Surgite, tradidit enim
Dominus in manus nostras castra Madian:
16 Divisítque trecentos viros in tres partes,
& dedit tubas in manibus eorum, lagenásque
vacuas ac lampades in medio lagenarum.
17 Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: ingrediar partem castrorum, &
quod fecero sectamini.
18 Quando personuerit tuba in manu mea,
vos quoque per castrorum circuitum clangite
& conclamate, Domino & Gedeoni.
19 Ingressúsque est Gedeon, & trecenti viri qui erant cum eo, in partem castrorum incipientibus vigiliis noctis mediæ, & custodibus
suscitatis, cœperunt buccinis clangere, & complodere inter se lagenas. F
20 Cúmque per gyrum castrorum, in tribus
personarent locis, & hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris
sonantes tubas, clamaverúntque: Gladius Domini & Gedeonis:
21 Stantes singuli in loco suo per circuitum
castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt, & vociferantes, ululantésque fugerunt:
22 Et nihilominus insistebant trecenti viri
buccinis personantes. * Immisítque Dominus
gladium in omnibus castris, & mutua se cæde
truncabant,

* Deut. 20. 1. 8. 1. Machab. 3. 56.

† Qui manu & lingua, &c.

* Psal. 82. 10.

G 23 Fugientes usque ad Bethsetta, & crepidinem Abelmehula in Tebbath. Conclamantes autem viri Israël de Nephthali, & Aser, & omni Manasse, persequebantur Madian.

24 Misitque Gedeon nuntios in omnem montem Ephraim, dicens: Descendite in occursum Madian, & occupate aquas usque Bethbera atque Jordanem. Clamavitque omnis Ephraim, & præoccupavit aquas atque Jordanem usque Bethbera.

* Psal. 82. c. 12. Isa.10 f.26. 25 * Apprehensósque duos viros Madian, Oreb & Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb verò in Torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta Jordanis.

Caput VIII.

Tribus Ephraim insurgit adversus Gedeon; quod putaret se contemptam, quam blandis verbis compescit, & devictis Zebee & Salmana, viros Soccoth & Phanuel perdidit, & ex inauribus aliisque populi donis fecit Ephod quod domui suæ & Israeli fuit in ruinam: postquam autem quadraginta annis præfuit, generatis 70. filiis ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina mortuus est, rediitque Israel ad idololatriam.

A 1 Dixerúntque ad eum viri Ephraim: Quid est hoc quod facere voluisti, ut nos non vocares, cùm ad pugnam pergeres contra Madian? jurgantes fortiter, & propè vim inferentes.

2 Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? nónne melior est racemus Ephraim, vindemiis Abiezer:

3 In manus vestras Dominus tradidit principes Madian, Oreb & Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cùm locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumebant contra eum.

4 Cúmque venisset Gedeon ad Jordanem, transivit eum cum trecentis viris qui secum erant: & præ lassitudine, fugientes persequi non poterant.

5 Dixitque ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo qui mecum est, quia valdè defecerunt, ut possimus persequi Zebee & Salmana reges Madian.

B 6 Responderunt principes Soccoth: Forsitan palmæ manuum Zebee & Salmana in manu tua sunt, & idcircò postulas ut demus exercitui tuo panes.

7 Quibus ille ait: Cùm ergo tradiderit Dñs Zebee & Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis tribulísque deserti.

8 Et inde conscendens, venit in Phanuel: locutúsque est ad viros loci illius similia. Cui & illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth.

9 Dixit itaque & eis: Cùm reversus fuero victor in pace, destruam turrim hanc:

C 10 Zebee autem & Salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim millia viri remanserant ex omnibus turmis Orientalium populorum cæsis centum viginti millibus bellatorum educentium gladium.

*Osee 10. d. 14. 11 * Ascendénsque Gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partem Nobe & Jegbaa, percussit castra hostium, qui securi erant, & nihil adversi suspicabantur.

12 Fugerúntque Zebee & Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.

13 Reverténsque de bello ante solis ortum,

14 Apprehendit puerum de viris Soccoth: interrogavítque eum nomina principum & seniorum Soccoth, & descripsit septuaginta septem viros.

15 Venítque ad Soccoth, & dixit eis: En D
Zebee & Salmana, super quibus exprobrastis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebee & Salmana in manibus tuis sunt, & idcircò postulas ut demus viris, qui lassi sunt & defecerunt, panes.

16 Tulit ergo seniores civitatis & spinas deserti ac tribulos, & contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth.

17 Turrim quoque Phanuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis.

18 Dixítque ad Zebee & Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidistis in Thabor? Qui responderunt: similes tui, & unus ex eis quasi filius regis.

19 Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filij matris meæ. vivit Dominus, quia si servassetis eos, non vos occiderem.

20 Dixítque Jether primogenito suo: Surge, E
& interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat.

21 Dixerúntque Zebee & Salmana: Tu surge, & irrue in nos: quia juxta ætatem robur est hominis. Surrexit Gedeon, * & interfecit Zebee *Psal. 82. c. 12.
& Salmana: & tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari solent.

22 Dixerúntque omnes viri Israël ad Gedeon: Dominare nostri tu, & filius tuus, & filius filij tui: quia liberasti nos de manu Madian.

23 Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis Dominus.

24 Dixítque ad eos: Unam petitionem postulo à vobis: Date mihi inaures ex præda vestra. Inaures enim aureas Ismaelitæ habere consueverant.

25 Qui responderunt: Libentissimè dabimus. F
Expandentésque super terram pallium, projecerunt in eo inaures de præda:

26 Et fuit pondus postulatarum inaurium, mille septingenti auri sicli, absque ornamentis, & monilibus, & veste purpurea, quibus reges Madian uti soliti erant, & præter torques aureas camelorum.

27 Fecítque ex eo Gedeon Ephod, & posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatúsque est omnis Israël in eo, & factum est Gedeoni & omni domui ejus in ruinam.

28 Humiliatus est autem Madian coram filiis Israël, nec potuerunt ultrà cervices elevare: sed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit.

29 Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & habitavit in domo ſua:

30 Habuítque ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de femore ejus: eò quòd plures haberet uxores.

G 31 Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32 Mortuúſque eſt Gedeon filius Joas in ſenectute bona, & ſepultus eſt in ſepulchro Joas patris ſui in Ephra de familia Ezri.

33 Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon, averſi ſunt filij Iſraël, & fornicati ſunt cum Baalim. Percuſſerúntque cum Baal fœdus, ut eſſet eis in Deum.

34 Nec recordati ſunt Domini Dei ſui, qui eruit eos de manibus inimicorum ſuorum omnium per circuitum:

35 Nec fecerunt miſericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona quæ fecerat Iſraëli.

CAPUT IX.

Abimelech occiſis 70. fratribus ſuis, imperium ſibi tyrannicè uſurpat; qui poſt parabolam Joatham fratris ejus qui ſervatus erat, exercitum Gaal devicit, turrimque Sichem exuſſit, & à muliere tandem fragmine molæ oppreſſus eſt.

A 1 ABiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris ſuæ, & locutus eſt ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris ſuæ, dicens:

2 Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis eſt melius, ut dominentur veſtri ſeptuaginta viri omnes filij Jerobaal, an ut dominetur unus vir? ſimúlque conſiderate, quod os veſtrum & caro veſtra ſum.

3 Locutíque ſunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem univerſos ſermones iſtos, & inclinaverunt cor eorum poſt Abimelech, dicentes: Frater noſter eſt.

4 Dederúntque illi ſeptuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes & vagos, ſecutíque ſunt eum.

5 Et venit in domum patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos filios Jerobaal ſeptuaginta viros, ſuper lapidem unum: remanſítque Joatham filius Jerobaal minimus, & abſconditus eſt.

6 Congregati ſunt autem omnes viri Sichem, & univerſæ familiæ urbis Mello: abierúntque & conſtituerunt regem Abimelech, juxta quercum quæ ſtabat in Sichem.

7 Quod cùm nuntiatum eſſet Joatham, ivit, & ſtetit in vertice montis Garizim: elevatáque voce clamavit, & dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus.

B 8 Ierunt ligna, ut ungerent ſuper ſe regem: dixerúntque olivæ: Impera nobis.

9 Quæ reſpondit: Numquid poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & dij utuntur & homines, & venire ut inter ligna promovear?

10 Dixerúntque ligna ad arborem ficum: Veni, & ſuper nos regnum accipe.

11 Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructúſque ſuaviſſimos, & ire ut inter cetera ligna promovear?

12 Locutáque ſunt ligna ad vitem: Veni, & impera nobis.

13 Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter ligna cetera promoveri?

14 Dixerúntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera ſuper nos.

15 Quæ reſpondit eis: Si verè me regem vobis conſtituitis, venite, & ſub umbra mea requieſcite. ſi autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.

16 Nunc igitur, ſi rectè & abſque peccato C
conſtituiſtis ſuper vos regem Abimelech, & benè egiſtis cum Jerobaal, & cum domo ejus, & reddidiſtis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis,

17 Et animam ſuam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian,

18 Qui nunc ſurrexiſtis contra domum patris mei, & interfeciſtis filios ejus ſeptuaginta viros ſuper unum lapidem, & conſtituiſtis regem Abimelech filium ancillæ ejus ſuper habitatores Sichem, eò quòd frater veſter ſit.

19 Si ergo rectè & abſque vitio egiſtis cum Jerobaal, & domo ejus, hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis.

20 Sin autem perversè: egrediatur ignis ex eo, & conſumat habitatores Sichem, & oppidum Mello: egrediatúrque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & devoret Abimelech.

21 Quæ cùm dixiſſet, fugit, & abiit in Bera: habitavítque ibi ob metum Abimelech fratris ſui.

22 Regnavit itaque Abimelech ſuper Iſraël tribus annis.

23 Miſítque Dominus ſpiritum peſſimum inter Abimelech & habitatores Sichem: qui cœperunt eum deteſtari,

24 Et ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorum Jerobaal, & effuſionem ſanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem ſuum, & in ceteros Sichimorum principes, qui eum adjuverant.

25 Poſuerúntque inſidias adverſus eum in D
ſummitate montium: & dum illius præſtolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus. nuntiatúmque eſt Abimelech.

26 Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus ſuis, & tranſivit in Sichimam. Ad cujus adventum erecti habitatores Sichem,

27 Egreſſi ſunt in agros, vaſtantes vineas, uváſque calcantes: & factis cantantium choris, ingreſſi ſunt fanum dei ſui, & inter epulas & pocula maledicebant Abimelech,

28 Clamante Gaal filio Obed: Quis eſt Abimelech, & quæ eſt Sichem, ut ſerviamus ei? numquid non eſt filius Jerobaal, & conſtituit principem Zebul ſervum ſuum ſuper viros Emor patris Sichem? Cur ergo ſerviemus ei?

29 Utinam daret aliquis populum iſtum ſub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech.

Dictúmque eſt Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, & veni.

30 Zebul enim princeps civitatis, auditis ſermonibus Gaal filij Obed, iratus eſt valdè,

31 Et miſit clàm ad Abimelech nuntios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus ſuis, & oppugnat adverſum te civitatem.

32 Surge itaque nocte cum populo qui tecum eſt, & latitat in agro:

E 33 Et primo manè oriente ſole, irrue ſuper civitatem. illo autem egrediente adverſum te cum populo ſuo, fac ei quod potueris.

34 Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu ſuo nocte, & tetendit inſidias juxta Sichimam in quatuor locis.

35 Egreſſúſque eſt Gaal filius Obed, & ſtetit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem Abimelech, & omnis exercitus cum eo de inſidiarum loco.

36 Cúmque vidiſſet populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo deſcendit. Cui ille reſpondit: Umbras montium vides quaſi capita hominum, & hoc errore deciperis.

37 Rurſúmque Gaal ait: Ecce populus de umbilico terræ deſcendit, & unus cuneus venit per viam quæ reſpicit quercum.

38 Cui dixit Zebul: Ubi eſt nunc os tuum, quo loquebaris: Quis eſt Abimelech ut ſerviamus ei? Nónne hic populus eſt, quem deſpiciebas? Egredere, & pugna contra eum.

39 Abiit ergo Gaal, ſpectante Sichimorum populo, & pugnavit contra Abimelech,

40 Qui perſecutus eſt eum fugientem, & in urbem compulit: cecidérúntque ex parte ejus plurimi, uſque ad portam civitatis:

41 Et Abimelech ſedit in Ruma: Zebul autem, Gaal & ſocios ejus expulit de urbe, nec in ea paſſus eſt commorari.

F 42 Sequenti ergo die egreſſus eſt populus in campum. Quod cùm nuntiatum eſſet Abimelech,

43 Tulit exercitum ſuum, & diviſit in tres turmas, tendens inſidias in agris. Vidénſque quòd egrederetur populus de civitate, ſurrexit, & irruit in eos

44 Cum cuneo ſuo, oppugnans, & obſidens civitatem: duæ autem turmæ palantes per campum adverſarios perſequebantur.

45 Porrò Abimelech omni die illo oppugnabat urbem, quam cepit, interfectis habitatoribus ejus, ipſaque destructa, ita ut ſal in ea diſpergeret.

46 Quod cùm audiſſent qui habitabant in turre Sichimorū, ingreſſi ſunt fanum dei ſui Berith, ubi fœdus cum eo pepigerant, & ex eo locus nomen acceperat, qui erat munitus valdè.

47 Abimelech quoque audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos,

48 Aſcendit in montem Selmon cum omni populo ſuo: & arrepta ſecuri, præcidit arboris ramum, impoſitúmque ferens humero, dixit ad ſocios: Quod me videtis facere, citò facite.

49 Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, ſequebantur ducem. Qui circumdantes præſidium, ſuccenderunt; atque ita factum eſt, ut fumo & igne mille homines necarentur, viri pariter & mulieres, habitatorum turris Sichem. G

50 Abimelech autem inde proficiſcens venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obſidebat exercitu.

51 Erat autem turris excelſa in media civitate, ad quam confugerant ſimul viri ac mulieres, & omnes principes civitatis, clauſa firmiſſimè janua, & ſuper turris tectum ſtantes per propugnacula.

52 Accedénſque Abimelech juxta turrim, pugnabat fortiter: & appropinquans oſtio, ignem ſupponere nitebatur:

53 * Et ecce una mulier fragmen molæ deſuper jaciens, illiſit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus. * 2. Reg. 11. c. 21.

54 * Qui vocavit citò armigerum ſuum, & ait ad eum: Evagina gladium tuum, & percute me: ne fortè dicatur quòd à femina interfectus ſim. Qui juſſa perficiens, interfecit eum. * 1. Reg. 31. a. 4. 1. Par. 10. b. 4.

55 Illóque mortuo, omnes qui cum eo erant de Iſraël, reverſi ſunt in ſedes ſuas:

56 Et reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis.

57 Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum eſt, & venit ſuper eos maledictio Joatham filij Jerobaal.

Caput X.

Thola dux creatur, huic vita functo, Jair ſuccedit: Iſraelitæ verò in idololatriam lapſi traduntur Philiſthæis & Ammonitis; quibus pœnitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandémq; eorum miſeretur.

1 POſt Abimelech ſurrexit dux in Iſraël Thola filius Phua patrui Abimelech, vir de Iſſachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim: A

2 Et judicavit Iſraëlem viginti & tribus annis, mortuúſque eſt, ac ſepultus in Samir.

3 Huic ſucceſſit Jair Galaadites, qui judicavit Iſraëlem per viginti & duos annos,

4 Habens triginta filios ſedentes ſuper triginta pullos aſinarum, & principes triginta civitatum, quæ ex nomine ejus ſunt appellatæ Havoth Jair, id eſt oppida Jair, uſque in præſentem diem, in Terra Galaad.

5 Mortuúſque eſt Jair, ac ſepultus in loco cui eſt vocabulum Camon. B

6 Filij autem Iſraël peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conſpectu Domini, & ſervierunt idolis, Baalim & Aſtaroth, & diis Syriæ ac Sidonis & Moab & filiorum Ammon & Philiſthiim: dimiſerúntque Dominum, & non coluerunt eum.

7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philiſthiim & filiorum Ammon.

8 Afflictique ſunt, & vehementer oppreſſi per annos decem & octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in Terra Amorrhæi, qui eſt in Galaad:

9 In tantum, ut filij Ammon, Jordane transmisso, vastarent Judam & Benjamin & Ephraim: afflictúsque est Israël nimis.

C 10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, & servivimus Baalim.

11 Quibus locutus est Dominus: Numquid non Ægyptij & Amorrhæi, filíque Ammon & Philisthiim,

12 Sidonij quoque & Amalec & Chanaan, oppresserunt vos, & clamastis ad me, & erui vos de manu eorum.

13 Et tamen reliquistis me, & coluistis deos alienos, idcircò non addam ut ultrà vos liberem:

14 Ite, & invocate deos quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustiæ.

D 15 Dixerúntque filij Israël ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tantùm nunc libera nos.

16 Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola projecerunt, & servierunt Domino Deo: qui doluit super miseriis eorum.

17 Itaque filij Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos congregati filij Israël in Maspha castrametati sunt.

18 Dixerúntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPUT XI.

Jephte judex factus, Dei spiritu accensus, primùm ratione agit cum rege Ammonitarum; deinde ubi eos vicisset, ob votum temerè factum filiam suam unicam Deo sacrificat.

A 1 FUit illo tempore Jephte Galaadites vir fortissimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad.

2 Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios: qui postquam creverant, ejecerunt Jephte, dicentes: Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es.

3 Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in Terra Thob: congregatíque sunt ad eum viri inopes, & latrocinantes, & quasi principem sequebantur.

4 In illis diebus pugnabant filij Ammon contra Israël.

5 Quibus acriter instantibus, perrexerunt majores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Jephte de Terra Tob:

6 Dixerúntque ad eum: Veni & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.

*Gen. 26. f. 27. 7 Quibus ille respondit: * Nónne vos estis, qui odistis me, & ejecistis de domo patris mei, & nunc venistis ad me necessitate compulsi?

B 8 Dixerúntque principes Galaad ad Jephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, & pugnes contra filios Ammon, sísque dux omnium qui habitant in Galaad.

9 Jephte quoque dixit eis: Si verè venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideríntque eos Dominus in manus meas, ego ero vester princeps?

10 Qui responderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis est, quòd nostra promissa faciemus.

11 Abiit itaque Jephte cum principibus Galaad, fecítque eum omnis populus principem sui. Locutúsque est Jephte omnes sermones suos coram Domino in Maspha.

12 Et misit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi & tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam?

13 Quibus ille respondit: * Quia tulit Israël terram meam, quando ascendi de Ægypto, à finibus Amon usque Jaboc atque Jordanem: nunc ergo cum pace redde mihi eam. *Num. 21. c. 24. C

14 Per quos rursum mandavit Jephte, & imperavit eis ut dicerent regi Ammon:

15 Hæc dicit Jephte: Non tulit Israël Terram Moab, nec Terram filiorum Ammon:

16 Sed quando de Ægypto conscenderant, ambulavit per solitudinem usque ad Mare rubrum, & venit in Cades.

17 * Misítque nuntios ad regem Edom, dicens: Dimitte me ut transeam per terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus ejus. Misit quoque ad Regem Moab, qui & ipse transitum præbere contempsit: Mansit itaque in Cades, *Num. 20. c. 14.

18 Et circuivit ex latere Terram Edom, & Terram Moab: venítque contra Orientalem plagam Terræ Moab, & castrametatus est trans Arnon: nec voluit intrare terminos Moab: * Arnon quippe confinium est Terræ Moab: D *Num. 21. c. 13.

19 Misit itaque Israël nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, & dixerunt ei. Dimitte ut transeam per Terram tuam usque ad fluvium.

20 Qui & ipse Israël verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata, egressus est contra eum in Jasa, & fortiter resistebat.

21 Tradidítque eum Dominus in manus Israël cum omni exercitu suo, qui percussit eum, & possedit omnem Terram Amorrhæi habitatoris regionis illius,

22 Et universos fines ejus de Arnon usque Jaboc, & de solitudine usque ad Jordanem.

23 Dominus ergo Deus Israël subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israël, & tu nunc vis possidere terram ejus?

24 Nónne ea quæ possidet Chamos Deus tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedent possessionem:

25 * Nisi fortè melior es Balac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quòd jurgatus sit contra Israël, & pugnaverit contra eum, *Num. 22. a. 2.

26 Quando habitavit in Hesebon, & viculis ejus, & in Aroër, & villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis? E

27 Igitur

27 Igitur non ego pecco in te, sed tu con-
tra me malè agis, indicens mihi bella non justa.
Judicet Dominus arbiter hujus diei, inter Israël
& inter filios Ammon.
28 Noluítque acquiescere rex filiorum Am-
mon verbis Jephte, quæ per nuntios manda-
verat.
29 Factus est ergo super Jephte, Spiritus
Domini, & circuiens Galaad, & Manasse, Mas-
pha quoque Galaad, & inde transiens ad filios
Ammon,
F 30 Votum vovit Domino dicens: Si tradi-
deris filios Ammon in manus meas,
31 Quicumque primus fuerit egressus de
foribus domus meæ, mihique occurrerit rever-
tenti cum pace à filiis Ammon, eum holocaus-
tum offeram Domino.
32 Transivitque Jephte ad filios Ammon,
ut pugnaret contra eos: quos tradidit Domi-
nus in manus ejus.
33 Percussítque ab Aroër usque dum venias
in Mennith, viginti civitates, & usque ad Abel,
quæ est vineis consita, plaga magna nimis. hu-
miliatique sunt filij Ammon à filiis Israël.
34 Revertente autem Jephte in Maspha do-
mum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum
tympanis & choris. non enim habebat alios li-
beros.
35 Qua visa, scidit vestimenta sua, & ait:
Heu me, filia mea, decepisti me, & ipsa dece-
pta es: aperui enim os meum ad Dominum,
& aliud facere non potero.
G 36 Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti
os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque
pollicitus es, concessa tibi ultione atque victo-
ria de hostibus tuis.
37 Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi
præsta quod deprecor: Dimitte me ut duobus
mensibus circumeam montes, & plangam vir-
ginitatem meam cum sodalibus meis.
38 Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam
duobus mensibus. Cúmque abiisset cum sociis
ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in
montibus.
39 Expletísque duobus mensibus, reversa
est ad patrem suum, & fecit ei sicut voverat,
† In- quæ ignorabat virum. Exinde mos † increbruit
cre- in Israël, & consuetudo servata est:
vit.
40 Ut post anni circulum conveniant in
unum filiæ Israël, & plangant filiam Jephte
Galaaditæ diebus quatuor.

CAPUT XII.

*Ephrataei injustè adversus Jephte insurgentes ad va-
da Jordanis ad 42. millia occiduntur, cum vocem
Scibboleth proferre non possent. quo vita functo, succe-
dunt duces Abesan, Ahialon & Abdon.*

A 1 ECce autem in Ephraim orta est seditio.
nam transeuntes contra aquilonem, dixe-
runt ad Jephte: Quare vadens ad pugnam con-
tra filios Ammon vocare nos noluisti, ut per-
geremus tecum? Igitur incendemus domum
tuam.
2 Quibus ille respondit: Disceptatio erat
mihi & populo meo contra filios Ammon ve-
hemens: vocavíque vos, ut præberetis mihi au-
xilium, & facere noluistis.
3 Quod cernens posui animam meam in
manibus meis, transivique ad filios Ammon, &
tradidit eos Dñs in manus meas. Quid comme-
rui, ut adversum me consurgatis in prælium?
4 Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, B
pugnabat contra Ephraim: percusserúntque vi-
ri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est
Galaad de Ephraim, & habitat in medio
Ephraim & Manasse.
5 Occupaverúntque Galaaditæ vada Jorda-
nis, per quæ Ephraim reversurus erat. Cúmque
venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, at-
que dixisset: Obsecro ut me transire permitta-
tis: dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephra-
thæus es? quo dicente: Non sum:
6 Interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, C
quod interpretatur Spica. Qui respondebat,
Sibboleth: eadem littera spicam exprimere
non valens. Statimque apprehensum jugulabant
in ipso Jordanis transitu. Et ceciderunt in illo
tempore de Ephraim quadraginta duo millia.
7 Judicavit itaque Jephte Galaadites Israël
sex annis: & mortuus est, ac sepultus in civi-
tate sua Galaad.
8 Post hunc judicavit Israël Abesan de Beth-
lehem:
9 Qui habuit triginta filios, & totidem filias, D
quas emittens foras, maritis dedit, & ejusdem
numeri filiis suis accepit uxores, introducens in
domum suam. Qui septem annis judicavit Israël.
10 Mortuúsque est, ac sepultus in Bethlehem.
11 Cui successit Ahialon Zabulonites: & ju-
dicavit Israël decem annis:
12 Mortuúsque est, ac sepultus in Zabulon.
13 Post hunc judicavit Israël Abdon, filius
Illel, Pharathonites:
14 Qui habuit quadraginta filios, & triginta
ex eis nepotes, ascendētes super septuaginta pul-
los asinarum, & judicavit Israël octo annis:
15 Mortuúsque est, ac sepultus in Phara-
thon terræ Ephraim, in monte Amalec.

CAPUT XIII.

*Israëlitæ rursum in idololatriam lapsi, Philisthæis
traduntur: Samson nasciturus ab Angelo prædicitur
matri, & deinde patri, natúsque à Domino benedicitur.*

1 RUrsúmque * filij Israël fecerunt malum A
in conspectu Domini: qui tradidit eos * Sup.
in manus Philisthinorum quadraginta annis. 10. 6.
2 Erat autem quidam vir de Saraa, & de Stir- 6.
pe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilē.
3 Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad
eam: Sterilis es & absque liberis: * sed conci- * Gen.
pies & paries filium: 16. c.
4 * Cave ergo ne bibas vinum ac siceram, 11.
nec immundum quidquam comedas: 1. Reg.
5 Quia concipies, & paries filium, cujus non 1. c. 20
tanget caput novacula: erit enim nazaræus Dei Luc. 1.
ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse inci- c. 31.
piet liberare Israël de manu Philisthinorum. * Num.
6 Quæ cùm venisset ad maritum suum, di- 6. a.
xit: Vir Dei venit ad me, habens vultum ange- 34.

licum, terribilis nimis. Quem cùm interrogas-
sem, quis esset, & unde venisset, & quo nomi-
ne vocaretur, noluit mihi dicere:
7 Sed hoc respondit: Ecce concipies & pa-
ries filium: cave ne vinum bibas, nec siceram,
& ne aliquo vescaris immundo: erit enim puer
nazaræus Dei ab infantia sua, ex utero matris
suæ usque ad diem mortis suæ.
8 Oravit itaque Manue Dominum, & ait:
Obsecro Domine, ut vir Dei, quem misisti, ve-
niat iterùm, & doceat nos quid debeamus face-
re de puero, qui nasciturus est.
9 Exaudivitque Dominus deprecantem Ma-
nue, & apparuit rursum Angelus Dei, uxori
ejus sedenti in agro. Manue autem maritus ejus
non erat cum ea. Quæ cùm vidisset Angelum,
10 Festinavit, & cucurrit ad virum suum:
nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi
vir, quem antè videram.
C 11 Qui surrexit, & secutus est uxorem suam:
veniénsque ad virum, dixit ei: Tu es qui locu-
tus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum.
12 Cui Manue: Quando, inquit, sermo
tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer?
aut à quo se observare debebit?
13 Dixitque Angelus Domini ad Manue:
Ab omnibus, quæ locutus sum uxori tuæ, ab-
stineat se:
14 Et quidquid ex vinea nascitur, non co-
medat: vinum & siceram non bibat, nullo ves-
catur immundo: & quod ei præcepi, impleat
atque custodiat.
15 Dixitque Manue ad Angelum Domini:
Obsecro te ut acquiescas precibus meis, & fa-
ciamus tibi hœdum de capris:
16 Cui respondit Angelus: Si me cogis, non
comedam panes tuos: si autem vis holocau-
stum facere, offer illud Domino. Et nesciebat
Manue quòd Angelus Domini esset.
17 Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen,
ut si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te?
*Gen. 32. 29. 18 Cui ille respondit: * Cur quæris nomen
meum quod est mirabile?
19 Tulit itaque Manue hœdum de capris,
& libamenta, & posuit super petram, offerens
Domino, qui facit mirabilia: ipse autem &
uxor ejus intuebantur.
D 20 Cúmque ascenderet flamma altaris in
cælum, Angelus Domini pariter in flamma as-
cendit. Quod cùm vidissent Manue & uxor
ejus, proni ceciderunt in terram.
21 Et ultrà eis non apparuit Angelus Do-
mini. Statimque intellexit Manue Angelum
Domini esse.
22 Et dixit ad uxorem suam: Morte morie-
mur, quia vidimus Deum.
23 Cui respondit mulier: Si Dominus nos
vellet occidere, de manibus nostris holocau-
stum & libamenta non suscepisset, nec osten-
disset nobis hæc omnia, neque ea quæ sunt ven-
tura dixisset.
24 Peperit itaq; filium, & vocavit nomen ejus
Samson. Crevitque puer: & benedixit ei Dns.
25 Cœpitque Spiritus Domini esse cum eo
in castris Dan inter Saraa & Esthaol.

Caput XIV.

Samson uxorem ducit Philisthæam; quam cùm peteret, leonem laceravit, in cujus ore postmodum reperto melle sumpsit ab ea parabolam: quam sodalibus proposita, illi interpretationem per Samsonis uxorem intellexerunt.

1 Descendit ergo Samson in Thamnatha. A
vidénsque ibi mulierem de filiabus Phi-
listhiim,
2 Ascendit, & nuntiavit patri suo, & matri
suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de
filiabus Philisthinorum: quam quæso ut mihi
accipiatis uxorem.
3 Cui dixerunt pater & mater sua: Num-
quid non est mulier in filiabus fratrum tuorum,
& in omni populo meo, quia vis accipere uxo-
rem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt: Di-
xitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi
accipe: quia placuit oculis meis.
4 Parentes autem ejus nesciebant quòd res à B
Domino fieret, & quæreret occasionem contra
Philisthiim. Eo enim tempore Philisthiim do-
minabantur Israëli.
5 Descendit itaque Samson cum patre suo
& matre in Thamnatha. Cúmque venissent ad
vineas oppidi, apparuit catulus leonis sævus,
& rugiens, & occurrit ei.
6 Irruit autem spiritus Domini in Samson,
& dilaceravit leonem, quasi hœdum in frusta
discerpens, nihil omnino habens in manu: &
hoc patri & matri noluit indicare.
7 Descenditque & locutus est mulieri, quæ
placuerat oculis ejus.
8 Et post aliquot dies revertens ut accipe-
ret eam, declinavit ut videret cadaver leonis,
& ecce examen apum in ore leonis erat ac favus
mellis.
9 Quem cùm sumpsisset in manibus, come-
debat in via: veniénsque ad patrem suum &
matrem, dedit eis partem, qui & ipsi comede-
runt: nec tamen eis voluit indicare quòd mel
de corpore leonis assumpserat.
10 Descendit itaque pater ejus ad mulie- C
rem, & fecit filio suo Samson convivium. Sic
enim juvenes facere consueverant.
11 Cùm ergo cives loci illius vidissent eum,
dederunt ei sodales triginta ut essent cum eo.
12 Quibus locutus est Samson: Proponam
vobis problema: quod si solveritis mihi intra
septem dies convivij, dabo vobis triginta sin-
dones, & totidem tunicas:
13 Sin autem non potueritis solvere, vos da-
bitis mihi triginta sindones, & ejusdem numeri
tunicas. Qui responderunt ei: Propone pro-
blema, ut audiamus.
14 Dixitque eis: De comedente exivit ci-
bus, & de forti egressa est dulcedo. Nec potue-
runt per tres dies propositionem solvere.
15 Cùmque adesset dies septimus, dixerunt
ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, & sua-
de ei ut indicet tibi quid significet problema,
quod si facere nolueris, incendemus te, & do-
mum

[illegible] patris tui. An idcircò vocastis nos ad nuptias ut spoliaretis?

D 16 Quæ fundebat apud Samson lacrymas, & querebatur dicens: Odisti me, & non diligis: idcircò problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo & matri nolui dicere: & tibi indicare potero?

17 Septem igitur diebus convivij flebat ante eum: tandémque die septimo cùm ei esset molesta, exposuit. Quæ statim indicavit civibus suis.

18 Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam.

19 Irruit itaque in eum Spiritus Domini, descendítque Ascalonem, & percussit ibi triginta viros. Quorum ablatas vestes dedit iis qui problema solverant. Iratúsque nimis ascendit in domum patris sui:

20 Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus & pronubis.

CAPUT XV.

Trecentis vulpibus & facibus Samson Philisthæorum segetes incendit: & fractis funibus quibus ligatus erat, mille Philisthæos asini maxilla prostravit, e cujus dente molari aqua sitienti fluxerunt.

A 1 Post aliquantulum autem temporis, cùm dies triticeæ messis instarent, venit Samson, invisere volens uxorem suam, & attulit ei hœdum de capris. Cúmque cubiculum ejus solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens:

2 Putavi quòd odisses eam, & ideò tradidi illam amico tuo: sed habet sororem, quæ junior & pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor.

3 Cui Samson respondit: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthæos: faciam enim vobis mala.

4 Perrexítque & cepit trecentas vulpes, caudásque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio:

5 Quas igne succendens, dimisit, ut huc illúcque discurrerent. Quæ statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, & comportatæ jam fruges, & adhuc stantes in stipula, concrematæ sunt, in tantum, ut vineas quoque & oliveta flamma consumeret.

B 6 Dixerúntque Philisthiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener Thamnathæi: quia tulit uxorem ejus, & alteri tradidit, hæc operatus est. Ascenderúntque Philisthiim: & combusserunt tam mulierem quàm patrem ejus.

7 Quibus ait Samson: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, & tunc quiescam.

8 Percussítque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petræ Etam.

9 Igitur ascendentes Philisthiim in Terram Juda, castrametati sunt in loco qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla, ubi eorum effusus est exercitus.

10 Dixerúntque ad eos de tribu Juda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Samson, venimus, & reddamus ei quæ in nos operatus est.

11 Descenderunt ergo tria millia virorum de Juda ad specum silicis Etam, dixerúntque ad Samson: Nescis quòd Philisthiim imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci eis. C

12 Ligare, inquiunt, te venimus, & tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson, Jurate, ait, & spondete mihi quòd non occidatis me.

13 Dixerunt: Non te occidemus, sed vinctum trademus. Ligaverúntque eum duobus novis funibus, & tulerunt eum de petra Etam.

14 Qui cùm venisset ad locum Maxillæ, & Philisthiim vociferantes occurrissent ei, irruit Spiritus Domini in eum: & sicut solent ad † ardorem ignis lina consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt & soluta. † odorem ignis igne consumi.

15 Inventámque maxillam, id est, mandibulam asini, quæ jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros. D

16 Et ait: In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum, delevi eos, & percussi mille viros.

17 Cúmque hæc verba canens complesset, projecit mandibulam de manu, & vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillæ.

18 Sitiénsque valdè, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: en siti morior, incidámque in manus incircumcisorum.

19 Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustis, refocillavit spiritum, & vires recepit. Idcircò appellatum est nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, usque in præsentem diem.

20 Judicavítque Israël in diebus Philisthiim viginti annis.

CAPUT XVI.

Samson, observantibus eum custodibus, portas Gazæ urbis in montem detulit: à Dalila autem cui sæpius illuserat, cognita causa fortitudinis, decorsus illuditur, & excæcatur ab hostibus; quos tandem unà secum interemit, videlicet 3000 Philisthæorum.

1 Abiit quoque in Gazam, & vidit ibi mulierem meretricem, ingressúsque est ad eam. A

2 Quod cùm audissent Philisthiim, & percrebruisset apud eos, intrasse urbem Samson, circumdederunt eum, positis in porta civitatis custodibus: & ibi tota nocte cum silentio præstolantes, ut facto manè exeuntem occiderent.

3 Dormivit autem Samson usque ad medium noctis: & inde consurgens, apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis & sera, impositásque humeris suis portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.

4 Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in Valle Sorec, & vocabatur Dalila.

5 Veneruntque ad eam principes Philisthinorum,

norum, atque dixerunt: Decipe eum, & disce
ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, &
quo modo eum superare valeamus, & vinctum
affligere. Quod si feceris, dabimus tibi singuli
mille & centum argenteos.
B 6 Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic
mihi, obsecro, in quo sit tua maxima fortitu-
do, & quid sit quo ligatus erumpere nequeas?
7 Cui respondit Samson: Si septem nervi-
ceis funibus, necdum siccis & adhuc humenti-
bus, ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri ho-
mines.
8 Attulerúntque ad eam satrapæ Philisthi-
norum septem funes, ut dixerat: quibus vin-
xit eum;
9 Latentibus apud se insidiis, & in cubiculo
finem rei expectantibus, clamavítque ad eum:
Philisthiim super te Samson. Qui rupit vincu-
la, quo modo si rumpat quis filum de stuppæ
† Ardore. tortum putamine, cùm † odorem ignis acce-
perit: & non est cognitum in quo esset forti-
tudo ejus.
C 10 Dixítque ad eum Dalila: Ecce illusisti
mihi, & falsum locutus es: saltem nunc indi-
ca mihi quo ligari debeas.
11 Cui ille respondit: Si ligatus fuero no-
vis funibus, qui numquam fuerunt in opere,
infirmus ero, & aliorum hominum similis.
12 Quibus rursum Dalila vinxit eum, &
clamavit: Philisthiim super te Samson, in cu-
biculo insidiis præparatis. Qui ita rupit vincu-
la quasi fila telarum.
13 Dixitque Dalila rursum ad eum: Usque-
quò decipis me, & falsum loqueris? ostende
quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si
septem crines capitis mei cum licio plexueris,
& clavum his circumligatum terræ fixeris, in-
firmus ero.
14 Quod cùm fecisset Dalila, dixit ad eum:
Philisthiim super te Samson. Qui consurgens
de somno extraxit clavum cum crinibus & licio.
D 15 Dixítque ad eum Dalila: Quomodo di-
cis quòd amas me, cùm animus tuus non sit me-
cum? Per tres vices mentitus es mihi, & nolui-
sti dicere in quo sit maxima fortitudo tua.
16 Cúmque molesta esset ei, & per multos
dies jugiter adhæreret, spatium ad quietem
non tribuens, defecit anima ejus, & ad mor-
tem usque lassata est.
17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam:
Ferrum numquam ascendit super caput meum,
quia nazaræus, id est, consecratus Deo, sum de
utero matris meæ: si rasum fuerit caput meum,
recedet à me fortitudo mea, & deficiam, erò-
que sicut ceteri homines.
18 Vidénsque illa quòd confessus ei esset
omnem animum suum, misit ad principes Phi-
listhinorum ac mandavit: Ascendite adhuc semel,
quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascen-
derunt, assumpta pecunia quam promiserant.
E 19 At illa dormire eum fecit super genua sua,
& in sinu suo reclinare caput. Vocavitque ton-
sorem, & rasit septem crines ejus, & cœpit
abigere eum, & à se repellere: statim enim ab
eo fortitudo discessit.
20 Dixitque: Philisthiim super te Samson.
Qui de somno consurgens, dixit in animo suo:
Egrediar sicut antè feci, & me excutiam, ne-
sciens quòd recessisset ab eo Dominus.
21 Quem cùm apprehendissent Philisthiim,
statim eruerunt oculos ejus, & duxerunt Ga-
zam vinctum catenis, & clausum in carcere
molere fecerunt.
22 Jámque capilli ejus renasci cœperant,
23 Et principes Philisthinorum convene-
runt in unum ut immolarent hostias magnificas
Dagon deo suo, & epularentur, dicentes: Tra-
didit deus noster inimicum nostrum Samson in
manus nostras.
24 Quod etiam populus videns, laudabat F
deum suum, eadémque dicebat: Tradidit deus
noster adversarium nostrum in manus nostras,
qui delevit terram nostram & occidit plurimos.
25 Lætantésque per convivia, sumptis jam
epulis, præceperunt ut vocaretur Samson, &
ante eos luderet. Qui adductus de carcere lu-
debat ante eos, fecerúntque eum stare inter
duas columnas.
26 Qui dixit puero regenti gressus suos:
Dimitte me, ut tangam columnas, quibus om-
nis imminet domus, & reclinet super eas, &
paululum requiescam.
27 Domus autem erat plena virorum ac
mulierum, & erant ibi omnes principes Phili-
sthinorum, ac de tecto & solario circiter tria
millia utriusque sexus spectantes ludentem
Samson.
28 At ille invocato Domino ait: Domine G
Deus, memento mei, & redde mihi nunc for-
titudinem pristinam Deus meus, ut ulciscar me
de hostibus meis, & pro amissione duorum lu-
minum unam ultionem recipiam.
29 Et apprehendens ambas columnas, qui-
bus innitebatur domus, alterámque earum dex-
tera, & alteram læva tenens,
30 Ait: Moriatur anima mea cum Phili-
sthiim. Concussísque fortiter columnis, cecidit
domus super omnes principes, & ceteram mul-
titudinem quæ ibi erat: multóque plures in-
terfecit moriens, quàm antè vivus occiderat.
31 Descendentes autem fratres ejus & uni-
versa cognatio tulerunt corpus ejus, & sepelie-
runt inter Saraa & Esthaol in sepulchro patris
sui Manue: judicavítque Israël viginti annis.

CAPUT XVII.

Mater Michæ conflavit ipsi de furtivo argento idolum; cui ille primò filium suum, deinde Levitem Bethlehemitem præfecit sacerdotem.

1 FUit eo tempore vir quidam de monte A
Ephraim nomine Michas,
2 Qui dixit matri suæ: Mille & centum ar-
genteos, quos separaveras tibi, & super quibus
me audiente juraveras, ecce ego habeo, & apud
me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius
meus Domino.
3 Reddidit ergo eos matri suæ, quæ dixerat
ei:

ei: Consecravi & vovi hoc argentum Domino,
ut de manu mea suscipiat filius meus, & faciat
sculptile atque conflatile: & nunc trado illud
tibi.
4 Reddidit igitur eos matri suæ: quæ tulit
ducentos argenteos, & dedit eos argentario, ut
faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod
fuit in domo Michæ.
5 Qui ædiculam quoque in ea Deo separa-
vit, & fecit ephod, & theraphim, id est, vestem
sacerdotalem, & idola: implevitque unius filio-
rum suorum manum, & factus est ei sacerdos.
C 6 In diebus illis non erat rex in Israël, sed
unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc
faciebat.
7 Fuit quoque alter adolescens de Bethle-
hem Juda, ex cognatione ejus: eratque ipse
Levites, & habitabat ibi.
8 Egressusque de civitate Bethlehem, pere-
grinari voluit ubicumque sibi commodum re-
perisset. Cúmque venisset in montem Ephraim,
iter faciens, & declinasset parumper in do-
mum Michæ,
D 9 Interrogatus est ab eo unde venisset. Qui
respondit: Levita sum de Bethlehem Juda, &
vado ut habitem ubi potuero, & utile mihi es-
se perspexero.
10 Dixitque Michas: Mane apud me, & esto
mihi parens ac sacerdos: dabóque tibi per an-
nos singulos decem argenteos, ac vestem du-
plicem, & quæ ad victum sunt necessaria.
11 Acquievit, & mansit apud hominem,
fuítque illi quasi unus de filiis.
12 Implevítque Michas manum ejus, & ha-
buit puerum sacerdotem apud se.
13 Nunc scio, dicens, quòd benefaciet mihi
Deus habenti Levitici generis sacerdotem.

CAPUT XVIII.

*Missis primùm exploratoribus, secuti posteà sunt sex-
centi viri de tribu Dan, quærentes sibi possessionem; &
ablato Michæ idolo cum sacerdote, urbem Lais vi ca-
pientes inhabitaverunt.*

A 1 IN diebus illis non erat rex in Israël, & tri-
bus Dan quærebat possessionem sibi, ut ha-
bitaret in ea: usque ad illum enim diem inter
ceteras tribus sortem non acceperat.
2 Miserunt ergo filii Dan, stirpis & familiæ
suæ quinque viros fortissimos de Saraa &
Esthaol, ut explorarent terram, & diligenter
inspicerent: dixerúntque eis: Ite, & conside-
rate terram. Qui cùm pergentes venissent in
montem Ephraim, & intrassent domum Mi-
chæ, requieverunt ibi:
B 3 Et agnoscentes vocem adolescentis Levi-
tæ, utentésque illius diversorio, dixerunt ad
eum: Quis te huc adduxit? quid hîc agis?
quam ob causam huc venire voluisti?
4 Qui respondit eis: Hæc & hæc præstitit
mihi Michas, & me mercede conduxit, ut sim
ei sacerdos.
5 Rogaverunt autem eum, ut consuleret
Dominum, ut scire possent an prospero itinere
pergerent, & res haberet effectum.
6 Qui respondit eis: Ite in pace: Dominus
respicit viam vestram, & iter quò pergitis.
7 Euntes igitur quinque viri venerunt Lais:
vidcrúntque populum habitantem in ea absque
ullo timore, juxta consuetudinem Sidoniorum,
securum & quietum, nullo ei penitus resisten-
te, magnarúmque opum: & procul à Sidone
atque à cunctis hominibus separatum.
8 Reversique ad fratres suos in Saraa & C
Esthaol, & quid egissent sciscitantibus respon-
derunt:
9 Surgite, ascendamus ad eos: vidimus enim
terram valdè opulentam & uberem: nolite ne-
gligere, nolite cessare. Eamus, & possideamus
eam, nullus erit labor.
10 Intrabimus ad securos, in regionem la-
tissimam, tradétque nobis Dominus locum, in
quo nullius rei est penuria, eorum quæ gignun-
tur in terra.
11 Profecti igitur sunt de cognatione Dan,
id est, de Saraa & Esthaol, sexcenti viri accin-
cti armis bellicis,
12 Adscendentésque manserunt in Caria-
thiarim Judæ: qui locus, ex eo tempore, Ca-
strorum Dan nomen accepit, & est post tergum
Cariathiarim.
13 Inde transierunt in montem Ephraim.
Cúmque venissent ad domum Michæ,
14 Dixerunt quinque viri, qui priùs missi D
fuerant ad considerandam Terram Laïs, ceteris
fratribus suis: Nostis quòd in domibus istis sit
ephod, & theraphim, & sculptile, atque con-
flatile: videte quid vobis placeat.
15 Et cùm paululùm declinassent, ingressi
sunt domum adolescentis Levitæ, qui erat in
domo Michæ: salutaverúntque eum verbis
pacificis.
16 Sexcenti autem viri ita ut erant armati,
stabant ante ostium.
17 At illi qui ingressi fuerant domum juve-
nis, sculptile, & ephod, & theraphim, atque
conflatile tollere nitebantur, & sacerdos stabat
ante ostium, sexcentis viris fortissimis haud
procul expectantibus.
18 Tulerunt igitur qui intraverant, sculpti- E
le, ephod, & idola, atque conflatile. Quibus
dixit sacerdos: Quid facitis?
19 Cui responderunt: Tace, & pone digi-
tum super os tuum: venique nobiscum, ut ha-
beamus te patrem, ac sacerdotem. Quid tibi
melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri,
an in una tribu & familia in Israël?
20 Quod cùm audisset, acquievit sermoni-
bus eorum, & tulit ephod, & idola, ac sculpti-
le, & profectus est cum eis.
21 Qui cùm pergerent, & ante se ire fecis-
sent parvulos ac jumenta, & omne quod erat
pretiosum,
22 Et jam à domo Michæ essent procul, viri
qui habitabant in ædibus Michæ conclamantes
secuti sunt,
23 Et post tergum clamare cœperunt. Qui
cùm respexissent, dixerunt ad Micham: Quid
tibi vis? cur clamas?

F 24 Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicitis: Quid tibi est?

25 Dixerúntque ei filij Dan: Cave ne ultrà loquaris ad nos, & veniant ad te viri animo concitati, & ipse cum omni domo tua pereas.

26 Et sic cœpto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quòd fortiores se essent, reversus est in domum suam.

27 Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, & quæ suprà diximus: veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, & percusserunt eos in ore gladij: urbémque incendio tradiderunt,

G 28 Nullo penitus ferente præsidium, eò quòd procul habitarent à Sidone, & cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac negotij. Erat autem civitas sita in regione Rohob: quam rursum exstruentes habitaverunt in ea,

29 Vocato nomine civitatis Dan, juxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israël, quæ priùs Lais dicebatur.

30 Posuerúntque sibi sculptile, & Jonatham filium Gersam filij Moysi, ac filios ejus sacerdotes in tribu Dan, usque ad diem captivitatis suæ.

31 Mansítque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israël.

Caput XIX.

Cùm Levita suam uxorem à parentum domo reduceret, ipsa à Gabaonitis qui tribus erant Benjamin, prodigiosa libidine extincta, maritus in duodecim partes corpore secto, ad singulas tribus singulas portiones misit, ad infandum scelus ulciscendum reliquas tribus evocans.

A 1 FUit quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethlehem Juda:

2 Quæ reliquit eum, & reversa est in domum Patris sui in Bethlehem, mansítque apud eum quatuor mensibus.

3 Secutúsque est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, & secum reducere, habens in comitatu puerum & duos asinos: quæ suscepit eum, & introduxit in domum patris sui. Quod cùm audisset socer ejus, eúmque vidisset, occurrit ei lætus.

4 Et amplexatus est hominem. Mansítque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo & bibens familiariter.

5 Die autem quarto de nocte consurgens, proficisci voluit. Quem tenuit socer, & ait ad eum: Gusta priùs panxillum panis, & conforta stomachum, & sic proficiscêris.

B 6 Sederúntque simul, ac comederunt & biberunt. Dixítque pater puellæ ad generum suum: Quæso te ut hodie hîc maneas pariterque lætemur.

7 At ille consurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixè eum socer tenuit, & apud se fecit manere.

8 Manè autem facto parabat Levites iter. Cui socer rursum: Oro te, inquit, ut paululũ cibi capias, & assumptis viribus, donec increscat dies, posteà proficiscaris. Comederunt ergo simul.

9 Surrexítque adolescens, ut pergeret cum uxore sua & puero. Cui rursum locutus est socer: Considera quòd dies ad occasum declivior sit, & propinquat ad vesperum: mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras proficiscêris ut vadas in domum tuam.

10 Noluit gener acquiescere sermonibus ejus: C
sed statim perrexit, & venit contra Jebus, quæ altero nomine vocatur Jerusalem, ducens secum duos asinos onustos, & concubinam.

11 Jamque erant juxta Jebus, & dies mutabatur in noctem: dixítque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Jebusæorum, & maneamus in ea.

12 Cui respondit Dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israël, sed transibo usque Gabaa:

13 Et cùm illuc pervenero, manebimus in ea, aut certè in urbe Rama.

14 Transierunt ergo Jebus, & cœptum carpebant iter, occubuítque eis sol juxta Gabaa, quæ est in tribu Benjamin:

15 Diverterúntque ad eam ut manerent ibi. Quò cùm intrassent, sedebant in platea civitatis, & nullus eos recipere voluit hospitio.

16 Et ecce, apparuit homo senex, revertens D
de agro & de opere suo vesperi, qui & ipse de monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filij Jemini.

17 Elevatísque oculis, vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis: & dixit ad eum: Unde venis? & quò vadis?

18 Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Juda, & pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem, & nunc vadimus ad domum Dei, nullúsque sub tectum suum nos vult recipere,

19 Habentes paleas & fœnum in Asinorum pabulum, & panem ac vinum in meos & ancillæ tuæ usus, & pueri qui mecum est: nulla te indigemus nisi hospitio.

20 Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego E
præbebo omnia quæ necessaria sunt: tantùm, quæso, ne in platea maneas.

21 Introduxítque eum in domum suam, & pabulum asinis præbuit: ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium.

22 Illis epulantibus, & post laborem itineris, cibo & potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filij Belial, (id est, absque jugo) & circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: * Educ virum, qui in- *Gen.
gressus est domum tuam ut abutamur eo. 19. a.
5.
23 Egressúsque est ad eos senex, & ait: No- F
lite fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, & cessate ab hac stultitia:

24 Habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, & vestram libidinem compleatis:

tantùm

tantùm obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum.

25 Nolebant acquiescere sermonibus illius. Quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, & eis tradidit illudendam: qua cùm tota nocte abusi essent, dimiserunt eam manè.

26 At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus, & ibi corruit.

27 Manè facto, surrexit homo, & aperuit ostium, ut cœptam expleret viam: & ecce concubina ejus jacebat ante ostium sparsis in limine manibus.

G 28 Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, & ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quòd erat mortua; tulit eam, & imposuit asino, reversúsque est in domum suam.

*29 Quam cùm esset ingressus, arripuit gladium, & cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israël.

30 Quod cùm vidissent singuli, conclamabant: Numquam res talis facta est in Israël, ex eo die quo ascenderunt patres nostri de Ægypto, usque in præsens tempus: ferte sententiam, & in commune decernite quid facto opus sit.

CAPUT XX.

Ob hoc scelus pugnantes reliquæ tribus adversus Benjamin semel atque iterùm bello inferiores, tertióque committentes jussu Dñi prælium, tribum illam, præter sexcentos qui in solitudinem fugerant, penitus deleverunt.

A 1 EGressi itaque sunt omnes filij Israël, & pariter congregati, quasi vir unus, * de Dan usque Bersabee, & Terra Galaad, ad Dominum in Maspha:

* Ose. 9. c. 9.

2 Omnésq; anguli populorum, & cunctæ tribus Israël in Ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringenta millia peditum pugnatorum.

3 (Nec latuit filios Benjamin, quòd ascendissent filij Israël in Maspha.) Interrogatúsque Levita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum scelus perpetratum esset,

4 Respondit: Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illúcque diverti:

5 Et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, & uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, deniq; mortua est.

6 Quam arreptam, in frusta concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestræ: quia numquam tantum nefas, & tam grande piaculum factum est in Israël.

7 Adestis omnes filij Israël, decernite quid facere debeatis.

B 8 Stánsque omnis populus, quasi unius hominis sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum:

9 Sed hoc contra Gabaa in commune faciamus.

10 Decem viri eligantur è centum ex omnibus tribubus Israël, & centum de mille, & mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, & possimus pugnare contra Gabaa Benjamin, & reddere ei pro scelere, quod meretur.

11 Conveníque universus Israël ad civitatem, quasi homo unus, eadem mente, unóque consilio.

12 Et miserunt nuntios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum est?

13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, & auferatur malum de Israël. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israël audire mandatum:

14 Sed ex cunctis urbibus, quæ sortis suæ erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, & contra universum populum Israël dimicarent.

15 Inventíque sunt viginti quinque millia de Benjamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa,

16 Qui septingenti erant viri fortissimi, ita C sinistra ut dextra præliantes: & sic fundis lapides ad certum jacientes, ut capillum quoque possent percutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur.

17 Virorum quoque Israël, absque filiis Benjamin, inventa sunt quadringenta millia educentium gladios, & paratorum ad pugnam.

18 Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est, in Silo: consuluerúntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Judas sit dux vester.

19 Statímque filij Israël surgentes manè, castrametati sunt juxta Gabaa:

20 Et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare cœperunt.

21 Egressíque filij Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israël die illo viginti duo millia virorum.

22 Rursum filij Israël & fortitudine & numero confidentes, in eodem loco, in quo priùs certaverant, aciem direxerunt:

23 Ita tamen ut priùs ascenderent & flerent D coram Domino usque ad noctem: consulerúntque eum, & dicerent: Debeo ultrà procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eos, & inite certamen.

24 Cúmque filij Israël altera die contra filios Benjamin ad prælium processissent,

25 Erupєrunt filij Benjamin de portis Gabaa: & occurrentes eis, tanta in illos cæde bacchati sunt, ut decem & octo millia virorum educentium gladium prosternerent.

26 Quamobrem omnes filij Israël venerunt in domum Dei, & sedentes flebant coram Domino: jejunaverúntque die illo usque ad vesperam, & obtulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas,

27 Et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei,

28 Et Phinees filius Eleazari filij Aaron præpositus domus. Consuluerunt igitur Domi-

num, atque dixerunt. Exite ultrà debemus ad pugnam contra filios Benjamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras.

29 Posuerúntque filij Israël insidias per circuitum urbis Gabaa:

E 30 Et tertia vice, sicut semel & bis, contra Benjamin exercitum produxerunt.

31 Sed & filij Benjamin audacter eruperunt de civitate, & fugientes adversarios longiùs persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo die & secundo, & cæderent per duas semitas vertentes terga, quarum una ferebatur in Bethel, & altera in Gabaa, atque prosternerent triginta circiter viros:

32 Putaverunt enim solito eos more cædere. Qui fugam arte simulantes, inierunt consilium ut abstraherent eos de civitate, & quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent.

33 Omnes itaque filij Israël surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baalthamar. Insidiæ quoque, quæ circa urbem erant, paulatim se aperire cœperunt,

34 Et ab Occidentali urbis parte procedere. Sed & alia decem millia virorum de universo Israël, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatúmque est bellum contra filios Benjamin: & non intellexerunt quòd ex omni parte illis instaret interitus.

35 Percussítque eos Dominus in conspectu filiorum Israël, & interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia & centum viros, omnes bellatores & educentes gladium.

F 36 Filij autem Benjamin, cùm se inferiores esse vidissent, cœperunt fugere. Quod cernentes filij Israël, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad præparatas insidias devenirent, quas juxta urbem posuerant.

37 Qui cùm repentè de latibulis surrexissent, & Benjamin terga cædētibus daret, ingressi sunt civitatem, & percusserunt eam in ore gladij.

38 Signum autem dederant filij Israël his quos in insidiis collocaverant, ut postquam urbem cepissent, ignem accenderent: ut ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent.

39 Quod cùm cernerent filij Israël in ipso certamine positi, (putaverunt enim filij Benjamin eos fugere, & instantiùs persequebantur, cæsis de exercitu eorum triginta viris,)

40 Et viderent quasi columnam fumi de civitate conscendere; Benjamin quoque aspiciens retrò, cùm captam cerneret civitatem, & flammas in sublime ferri:

41 Qui priùs simulaverant fugam, versa facie fortiùs resistebant. Quod cùm vidissent filij Benjamin, in fugam versi sunt,

42 Et ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos adversariis persequentibus. Sed & hi qui urbem succenderant, occurrerunt eis.

G 43 Atque ita factum est, ut ex utraque parte ab hostibus cæderentur, nec erat ulla requies morientium. Ceciderunt, atque prostrati sunt ad Orientalem plagam urbis Gabaa.

44 Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem & octo millia virorum, omnes robustissimi pugnatores.

45 Quod cùm vidissent qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem: & pergebant ad Petram, cujus vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in diversa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cùm ultrà tenderent, persecuti sunt eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.

46 Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Benjamin in diversis locis, essent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promptissimi.

47 Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere, & fugere in solitudinem potuerunt, sexcenti viri: sederúntque in Petra Remmon mensibus quatuor.

48 Regressi autem filij Israël, omnes reliquias civitatis à viris usque ad jumenta, gladio percusserunt, cunctásque urbes & viculos Benjamin vorax flamma consumpsit.

Caput XXI.

Instauratur tribus Benjamin ex 400. virginibus in eade habitatorum Iabes Galaad reservatis, & ex raptis ducentum choros in Silo virginibus.

1 JUraverunt quoque filij Israël in Maspha A
& dixerunt: Nullus nostrûm dabit filiis Benjamin de filiabus suis uxorem.

2 Venerúntque omnes ad domum Dei in Silo, & in conspectu ejus sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem, & magno ululatu cœperunt flere, dicentes:

3 Quare Domine Deus Israël factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis?

4 Altera autem die diluculò consurgentes, extruxerunt altare, obtulerúntque ibi holocausta, & pacificas victimas, & dixerunt:

5 Quis non ascendit in exercitu Domini de universis tribubus Israël? Grandi enim juramento se constrinxerant, cùm essent in Maspha, interfici eos qui defuissent.

6 Ductíque pœnitentia filij Israël super fratre suo Benjamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus una de Israël.

7 Unde uxores accipient? omnes enim in B
commune juravimus, non daturos nos his filias nostras.

8 Idcircò dixerunt: Quis est de universis tribubus Israël, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Jabes Galaad in illo exercitu non fuisse.

9 (Eo quoque tempore cùm essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.)

10 Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, & præceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Jabes Galaad in ore gladij, tam uxores quàm parvulos eorum.

11 Et hoc erit quod observare debebitis: * Num. 31. c. 17. 18.
* Omne generis masculini, & mulieres quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem reservate.

12 Inventæque sunt de Jabes Galaad quadringentæ virgines, quæ nescierunt viri torum, & adduxerunt eas ad castra in Silo, in Terram Chanaan.

13 Miserúntque nuntios ad filios Benjamin, qui erant in Petra Remmon, & præceperunt eis, ut eos susciperent in pace.

14 Veneruntque filij Benjamin in illo tempore, & datæ sunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad: alias autem non repererunt, quas simili modo traderent.

C 15 Universúsque Israël valdè doluit, & egit pœnitentiam super interfectione unius tribus ex Israël:

16 Dixerúntque majores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Benjamin feminæ conciderunt.

17 Et magna nobis cura, ingentíque studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israël.

18 Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti juramento & maledictione, qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Benjamin.

19 Ceperúntque consilium, atque dixerunt: Ecce solemnitas Domini est in Silo anniversaria, quæ sita est ad Septentrionem urbis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad Meridiem oppidi Lebona.

20 Præceperúntque filiis Benjamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis.

21 Cúmque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repentè de vineis, & rapite ex eis singuli uxores singulas, & pergite in Terram Benjamin.

22 Cúmque venerint patres earum, ac fratres, & adversum vos queri cœperint, atque jurgari, dicemus eis: Misereminі eorum: non enim rapuerunt eas jure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent, non dedistis, & à vestra parte peccatum est. D

23 Feceruntque Filij Benjamin, ut sibi fuerat imperatum & juxta numerum suum, rapuerunt sibi de his quæ ducebant choros, uxores singulas: abierúntque in possessionem suam ædificantes urbes, & habitantes in eis.

24 Filij quoque Israël reversi sunt per tribus & familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israël, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

Caput Primum.

Elimelech Bethlehemita præ nimia fame cum uxore Noëmi ac duobus filiis in terram Moab concedit: quo unà cum filiis mortuo, Noëmi cum Ruth nuru sua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noemi, sed Mara.

A 1 IN diebus unius judicis, quando judices præerant, facta est fames in terra. Abiítque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide, cum uxore sua ac duobus liberis.

2 Ipse vocabatur Elimelech, & uxor ejus Noëmi: & duo filij, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Juda. Ingressíque regionem Moabitidem, morabantur ibi.

3 Et mortuus est Elimelech maritus Noëmi, remansítque ipsa cum filiis.

4 Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera verò Ruth. Manserúntque ibi decem annis.

5 Et ambo mortui sunt, Mahalon videlicet & Chelion: remansítque mulier orbata duobus liberis ac marito.

6 Et surrexit ut in patriam pergeret, cum utraque nuru sua, de regione Moabitide: audierat enim quòd respexisset Dominus populum suum, & dedisset eis escas.

B 7 Egressa est itaque de loco peregrinationis suæ cum utraque nuru: & jam in via revertendi posita in Terram Juda,

8 Dixit ad eas: Ite in domum matris vestræ, faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis & mecum.

9 Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos sortituræ estis. Et osculata est eas. Quæ elevata voce flere cœperunt,

10 Et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum.

11 Quibus illa respondit: Revertimini filiæ meæ, cur venitis mecũ? num ultrà habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis.

12 Revertimini filiæ meæ, & abite: jam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo conjugali, etiam si possem hac nocte concipere, & parere filios.

13 Si eos expectare velitis, donec crescant, & annos pubertatis impleant, antè eritis vetulæ quàm nubatis. Nolite quæso filiæ meæ: quia vestra angustia magis me premit, & egressa est manus Domini contra me. C

14 Elevata igitur voce, rursum flere cœperunt: Orpha osculata est socrum, ac reversa est: Ruth adhæsit socrui suæ.

15 Cui dixit Noëmi: En reversa est cognata tua ad populum suum, & ad deos suos, vade cum ea.

16 Quæ respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: & ubi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus Deus meus.

17 Quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar: ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat, si non sola mors me & te separaverit.

D 18 Videns ergo Noëmi quòd obstinato animo Ruth decrevisset secum pergere, adversari noluit, nec ad suos ultrà reditum persuadere:

19 Profectæque sunt simul, & venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit: dicebántque mulieres: Hæc est illa Noëmi.

20 Quibus ait: Ne vocetis me Noëmi (id est, pulchram) sed vocate me Mara (id est, amaram) quia amaritudine valdè replevit me Omnipotés.

21 Egressa sum plena, & vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noëmi, quam Dominus humiliavit & afflixit Omnipotens?

22 Venit ergo Noëmi cum Ruth Moabitide nuru sua, de terra peregrinationis suæ: ac reversa est in Bethlehem, quando primùm hordea metebantur.

Caput II.

Ruth pressa fame spicas in agro Booz affinis sui colligens, gratiam apud eum invenit, & la'a vesperi ad socrum reversa, multùm frumenti & de ciborum reliquiis ei affert.

A 1 ERat autem viro Elimelech consanguineus, homo potens, & magnarum opum, nomine Booz.

2 Dixitque Ruth Moabitis ad socrum suam: Si jubes, vadam in agrum, & colligam spicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumque clementis in me patris familias reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mea:

3 Abiit itaque & colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

4 Et ecce ipse veniebat de Bethlehem, dixítque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi Dominus.

5 Dixitque Booz juveni, qui messoribus præerat: Cujus est hæc puella?

B 6 Cui respondit: Hæc est Moabitis, quæ venit cum Noëmi, de regione Moabitide,

7 Et rogavit ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia: & de manè usque nunc stat in agro, & ne ad momentum quidem domum reversa est.

8 Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: sed jungere puellis meis,

9 Et ubi messuerint, sequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.

10 Quæ cadens in faciem suam & adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse me dignareris peregrinam mulierem?

11 Cui ille respondit: Nuntiata sunt mihi omnia, quæ feceris socrui tuæ post mortem viri tui: & quòd reliqueris parentes tuos, & terram in qua nata es, & veneris ad populum, quem antea nesciebas.

12 Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & C
plenam mercedem recipias à Dño Deo Israël, ad quem venisti, & sub cujus confugisti alas.

13 Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos domine mi, qui consolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis unius puellarum tuarum.

14 Dixítque ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, & congessit polentam sibi, comedítque & saturata est, & tulit reliquias.

15 Atque inde surrexit ut spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam:

16 Et de vestris quoq; manipulis projicite de industria, & remanere permittite, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.

17 Collegit ergo in agro usque ad vesperam: & quæ collegerat virga cædens & excu- D
tiens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est tres modios.

18 Quos portans reversa est in civitatem, & ostendit socrui suæ: insuper protulit, & dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat.

19 Dixítque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti, & ubi fecisti opus? sit benedictus qui misertus est tui. Indicavítq; ei apud quem fuisset operata: & nomen dixit viri, quòd Booz vocaretur.

20 Cui respondit Noëmi: Benedictus sit à Domino: quoniam eamdem gratiam quam præbuerat vivis, servavit & mortuis. Rursúmque ait: Propinquus noster est homo.

21 Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu messoribus ejus jungerer, donec omnes segetes meterentur.

22 Cui dixit socrus: Melius est, filia mea, ut cum puellis ejus exeas ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi.

23 Juncta est itaque puellis Booz: & tamdiu cum eis messuit, donec hordea & triticum in horreis conderentur.

Caput III.

Ruth socrus sua consilio obsecuta ad pedes Booz dormientis recumbens, nuptias verecundè postulat, accepto læto responso, sex hordei modios ad socrum defert.

1 POstquam autem reversa est ad socrum A
suam, audivit ab ea: Filia mea, quæram tibi requiem, & providebo ut benè sit tibi.

2 Booz iste, cujus puellis in agro juncta es, propinquus noster est, & hac nocte aream hordei ventilat.

3 Lavare igitur, & ungere, & induere cultioribus vestimentis, & descende in aream. Non te videat homo, donec esum potúmque finierit.

4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat: veniésque & discooperies pallium, quo operitur à parte pedum, & projicies te, & ibi jacebis: ipse autem dicet tibi quid agere debeas.

5 Quæ respondit: Quidquid præceperis faciã.

6 Descen

B 6 Descendítque in aream, & fecit omnia quæ sibi imperaverat socrus.

7 Cúmque comedisset Booz, & bibisset, & factus esset hilarior, issétque ad dormiendū juxta acervum manipulorum, venit abscondité, & discooperto pallio à pedibus ejus, se projecit.

8 Et ecce, nocte jam media expavit homo, & conturbatus est: vidítque mulierem jacentem ad pedes suos,

9 Et ait illi: Quæ es? Illáque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es.

C 10 Et ille benedicta, inquit, es à Dño filia, & priorē misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta juvenes, pauperes sive divites.

11 Noli ergo metuere, sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ, mulierem te esse virtutis.

12 Nec abnuo me propinquum, sed est alius me propinquior.

13 Quiesce hac nocte: & facto manè, si te voluerit propinquitatis jure retinere, benè res acta est: sin autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus, dormi usque manè.

D 14 Dormivit itaque ad pedes ejus, usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuò, & dixit Booz: Cave ne quis noverit quòd huc veneris.

15 Et rursum, expande, inquit, pallium tuum quo operiris, & tene utraque manu. Qua extendente, & tenente, mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quæ portans ingressa est civitatem,

16 Et venit ad socrum suam. Quæ dixit ei: Quid egisti filia? Narravítque ei omnia, quæ sibi fecisset homo.

17 Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuam te reverti ad socrum tuam.

18 Dixítque Noëmi: Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat. Neque enim cessabit homo nisi cōpleverit quod locutus est.

CAPUT IV.

Booz coram senioribus civitatis accipit possessionem Elimelech, & Ruth nurum defuncti in uxorem, cedente alio propinquiore juri propinquitatis, ex qua genuit Obed avum David regis.

A 1 AScendit ergo Booz ad portam, & sedit ibi. Cúmque vidisset propinquum prætерire, de quo priùs sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper, & sede hîc: vocans eum nomine suo. Qui divertit, & sedit.

2 Tollens autem Booz decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hîc.

3 Quibus sedentibus, locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Elimelech vendet Noëmi, quæ reversa est de regione Moabitide:

B 4 Quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus, & majoribus natu de populo meo. Si vis possidere jure propinquitatis: eme, & posside. Sin autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam quid facere debeam. Nullus enim est propinquus, excepto te, qui prior es; & me, qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam.

5 Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ uxor defuncti fuit, debes accipere: ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua.

6 Qui respondit: Cedo juri propinquitatis: neque enim posteritatem familiæ meæ delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor.

7 * Hic autem erat mos antiquitus in Israël inter propinquos, ut si quando alter alteri suo juri cedebat, ut esset firma concessio, solvebat homo calceamentum suum, & dabat proximo suo. Hoc erat testimonium cessionis in Israël. *Deut. 25. b. 7.*

8 Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo.

9 At ille majoribus natu, & universo populo, Testes vos, inquit, estis hodie, quòd possederim omnia quæ fuerunt Elimelech, & Chelion, & Mahalon, tradente Noëmi:

10 Et Ruth Moabitidem uxorem Mahalon, in conjugium sumpserim, ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum ejus de familia sua ac fratribus, & populo deleatur. Vos, inquam, hujus rei testes estis. C

11 Respondit omnis populus, qui erat in porta, & majores natu: Nos testes sumus: faciat Dñs hanc mulierem, quæ ingreditur domum tuam, sicut Rachel & Liam, quæ ædificaverunt domum Israël: ut sit exemplū virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem:

12 Fiatque domus tua, sicut domus Phares, * quem Thamar peperit Judæ, de semine quod tibi dederit Dominus ex hac puella. *Gen. 38. g. 29.*

13 Tulit itaque Booz Ruth, & accepit uxorem: ingressúsque est ad eam, & dedit illi Dominus ut conciperet & pareret filium. D

14 Dixerúntque mulieres ad Noëmi: Benedictus Dominus, qui non est passus ut deficeret successor familiæ tuæ, & vocaretur nomen ejus in Israël.

15 Et habeas qui consoletur animam tuam, & enutriat senectutem. de nuru enim tua natus est, quæ te diliget: & multò tibi melior est, quàm si septem haberes filios.

16 Susceptúmque Noëmi puerum posuit in sinu suo, & nutricis ac gerulę fungebatur officio.

17 Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, & dicentes: Natus est filius Noëmi: vocaverunt nomen ejus Obed: hic est pater Isai, patris David.

18 Hæ sunt generationes Phares: * Phares genuit Esron, *1. Par. 2. a. 5. 4. a. 1. Matt. 1. a. 3.*

19 Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab.

20 Aminadab genuit Nahasson, Nahasson genuit Salmon,

21 Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed.

22 Obed genuit Isai, Isai genuit David.

LIBER PRIMUS SAMUELIS, QUEM NOS PRIMUM REGUM DICIMUS.

Caput Primum.

Elcana habuit uxores Annam & Phenennam: quarum Anna diu sterilis, & æmulæ improperio tristis, fusa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem; quem ablactatum Domino obtulit, ut voverat.

A 1 FUit vir unus de Ramathaimsophim, de monte Ephraim, & nomen ejus Elcana, filius Jeroham filij Eliu, filij Thohu, filij Suph, Ephrathæus:

2 Et habuit duas uxores, nomen uni Anna, & nomen secundæ Phenenna. Fuerúntque Phenennæ filij: Annæ autem non erant liberi:

3 Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus, ut adoraret & sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni & Phinees, sacerdotes Domini.

4 Venit ergo dies, & immolavit Elcana, dedítque Phenennæ uxori suæ, & cunctis filiis ejus, & filiabus partes:

5 Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam ejus.

B 6 Affligebat quoque eam æmula ejus, & vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret quòd Dominus conclusisset vulvam ejus:

7 Sicque faciebat per singulos annos, cùm redeunte tempore ascenderent ad templum Domini: & sic provocabat eam. Porrò illa flebat, & non capiebat cibum.

8 Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quàm decem filij?

9 Surrexit autem Anna postquam comederat & biberat in Silo. Et Heli sacerdote sedente super Sellam ante postes templi Domini,

10 Cùm esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter,

11 Et votum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederísque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, & novacula non ascendet super caput ejus.

12 Factum est autem, cùm illa multiplicaret preces coram Dño, ut Heli observaret os ejus,

13 Porrò Anna loquebatur in corde suo, C
tantúmque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur. Æstimavit ergo eam Heli temulentam.

14 Dixitque ei: Usquequò ebria eris? digere paulisper vinum quo mades.

15 Respondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinúmque & omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini.

16 Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris & mœroris mei locuta sum usque in præsens.

17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace, & Deus Israël det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.

18 Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam, & comedit, vultúsque illius non sunt ampliùs in diversa mutati.

19 Et surrexerunt manè, & adoraverunt coram Domino: reversique sunt, & venerunt in domum suam Ramatha. Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam: & recordatus est ejus Dominus.

20 Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel: eò quòd à Domino postulasset eum.

21 Ascendit autem vir ejus Elcana, & omnis D
domus ejus, ut immolaret Domino hostiam solemnem, & votum suum,

22 Et Anna non ascendit: dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, & maneat ibi jugiter.

23 Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, & mane donec ablactes eum: precórque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, & lactavit filium suum, donec amoveret eum à lacte.

24 Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, & tribus modiis farinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad

domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus.

25 Et immolaverunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli.

26 Et ait Anna: Obsecro mi domine, vivit anima tua domine, ego sum illa mulier, quæ steti coram te hîc orans Dominum.

27 Pro puero isto oravi, & dedit mihi Dominus petitionem meam quam postulavi eum.

28 Idcircò & ego commodavi eum Domino, cunctis diebus quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et oravit Anna, & ait: .

Caput II.

Annæ canticum in gratiarum actionem; quæ rursum tres filios & duas filias generavit: ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam, fit illi & domui ejus comminatio, ac mors filiorum traditur.

A 1 EXultavit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo: dilatatum est os meum super inimicos meos: quia lætata sum in salutari tuo.

2 Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te, & non est fortis sicut Deus noster.

3 Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum, Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.

4 Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.

5 Repleti priùs, pro panibus se locaverunt: & famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos: & quæ multos habebat filios, infirmata est.

B 6 * Dominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit.

* Deut. 32. f. 39. Tob. 13. a. 2. Sap. 16. b. 13.

7 Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & sublevat.

8 Suscitat de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.

9 Pedes sanctorum suorum servabit, & impij in tenebris conticescent: quia non in fortitudine sua roborabitur vir.

C 10 Dominum formidabunt adversarij ejus, & super ipsos in cælis tonabit: Dominus judicabit fines Terræ, & dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui.

11 Et abiit Elcana Ramatha, in domum suam: puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.

12 Porrò filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum,

13 Neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua,

14 Et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum: & omne quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo Israëli venientium in Silo.

15 Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam.

16 Dicebatque illi immolans: Incendatur D
primùm juxta morem hodie adeps, & tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi.

17 Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahebant homines à sacrificio Domini.

18 Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo.

19 Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam solemnem.

20 Et benedixit Heli Elcanæ & uxori ejus: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro fœnore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum.

21 Visitavit ergo Dominus Annam, & con- E
cepit, & peperit tres filios, & duas filias: & magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

22 Heli autem erat senex valdè, & audivit omnia quæ faciebant filij sui universo Israëli: & quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi:

23 Et dixit eis: Quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?

24 Nolite filij mei: non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini.

25 Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dñs occidere eos.

26 Puer autem Samuel proficiebat, atque F
crescebat, & placebat tam Domino quàm hominibus.

27 Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non apertè revelatus sum domui patris tui, cùm essent in Ægypto in domo Pharaonis?

28 Et elegi eum ex omnibus tribubus Israël mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, & adoleret mihi incensum, & portaret ephod coram me: & dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israël.

29 Quare calce abjecistis victimam meam, & munera mea quæ præcepi ut offerrentur in templo: & magis honorasti filios tuos quàm me, ut comederetis primitias omnis sacrificij Israël populi mei,

30 Proptereà ait Dñs Deus Israël: * Loquens * 3. Reg. 2. c. 27.
locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui, ministraret in conspectu meo, usq; in sempiternum. Nunc autem dicit Dñs: Absit hoc à me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eũ: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

31 Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua.

32 Et videbis æmulum tuum in templo, in
universis prosperis Israël: & non erit senex in
domo tua omnibus diebus.

33 Veruntamen non auferam penitus virum
ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui,
& tabescat anima tua: & pars magna domus
tuæ morietur, cùm ad virilem ætatem venerit:

34 Hoc autem erit tibi signum, quod ven-
turum est duobus filiis tuis, Ophni & Phinees:
In die uno morientur ambo.

35 Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui
juxta cor meum & animam meam faciet: &
ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit co-
ram Christo meo cunctis diebus.

36 Futurum est autem, ut quicumque re-
manserit in domo tua, veniat ut oretur pro eo,
& offerat nummum argenteum, & tortam pa-
nis, dicátque: Dimitte me obsecro ad unam
partem sacerdotalem, ut comedam buccel-
lam panis.

CAPUT III.

Samuel quater à Domino vocatus, revelationem sibi adversum Heli factam, ei refert: & paulatim toti Israëli suis prophetiis innotescit.

A 1 PUer autem Samuel ministrabat Domino
coram Heli, & sermo Domini erat pretio-
sus in diebus illis, non erat visio manifesta.

2 Factum est ergo in die quadam, Heli ja-
cebat in loco suo, & oculi ejus caligaverant,
nec poterat videre: †

3 Lucerna Dei antequam extingueretur, Sa-
muel dormiebat in templo Domini, ubi erat
arca Dei.

4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui respon-
dens, ait: Ecce ego.

5 Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego:
vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi: re-
vertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.

† Lucernâ Dei antequam extingueretur. Samuel autẽ, &c.

6 Et adjecit Dominus rursum vocare Samue-
lem. Consurgénsque Samuel, abiit ad Heli, &
dixit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui respon-
dit: Non vocavi te fili mi: revertere, & dormi.

B 7 Porrò Samuel necdum sciebat Dominum,
neque revelatus fuerat ei sermo Domini.

8 Et adjecit Dominus, & vocavit adhuc Sa-
muelem tertiò. Qui consurgens, abiit ad Heli,

9 Et ait: Ecce ego: quia vocasti me. Intel-
lexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum:
& ait ad Samuelem: Vade, & dormi: & si de-
inceps vocaverit te, dices: Loquere Domine,
quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, &
dormivit in loco suo.

10 Et venit Dominus, & stetit: & vocavit,
sicut vocaverat secundò, Samuel, Samuel. Et
ait Samuel: Loquere Domine, quia audit ser-
vus tuus.

11 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce
ego facio verbum in Israël: quod quicumque
audierit, tinnient ambæ aures ejus.

C 12 In die illa suscitabo adversum Heli om-
nia quæ locutus sum super domum ejus: inci-
piam, & complebo.

13 Prædixi enim ei quòd judicaturus essem
domum ejus in æternum, propter iniquitatem,
eò quòd noverat indignè agere filios suos, &
non corripuerit eos.

14 Idcircò juravi Domui Heli, quòd non
expietur iniquitas domus ejus victimis & mu-
neribus usque in æternum.

15 Dormivit autem Samuel usque manè,
aperuítque ostia domus Domini. Et Samuel ti-
mebat indicare visionem Heli.

16 Vocavit ergo Heli Samuelem, & dixit:
Samuel fili mi? Qui respondens, ait: Præstò
sum.

17 Et interrogavit eum: Quis est sermo, D
quem locutus est Dominus ad te? oro te ne ce-
laveris me. Hæc faciat tibi Deus, & hæc addat,
si absconderis à me sermonem, ex omnibus ver-
bis quæ dicta sunt tibi.

18 Indicavit itaque ei Samuel universos ser-
mones, & non abscondit ab eo. Et ille respon-
dit: Dominus est: quod bonum est in oculis
suis faciat.

19 Crevit autem Samuel, & Dominus erat
cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis ejus
in terram.

20 Et cognovit universus Israël à Dan, us-
que Bersabee, quòd fidelis Samuel propheta
esset Domini.

21 Et addidit Dominus ut appareret in Si-
lo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli
in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit ser-
mo Samuelis universo Israëli.

CAPUT IV.

Caduntur Israëlitæ à Philisthæis, rursúmque adducta in castra arca caduntur, captáque arca duo filij Heli occiduntur; quibus auditis, Heli corruens occumbit, nuru ejus in partu moriente.

1 ET factum est in diebus illis, convene- A
runt Philisthiim in pugnam: & egressus
est Israël obviàm Philisthiim in prælium, & ca-
strametatus est juxta Lapidem adjutorij. Porrò
Philisthiim venerunt in Aphec,

2 Et instruxerunt aciem contra Israël. Inito
autem certamine, terga vertit Israël Philisthæis:
& cæsa sunt in illo certamine passim per agros,
quasi quatuor millia virorum.

3 Et reversus est populus ad castra: dixe-
rúntque majores natu de Israël: Quare percus-
sit nos Dominus hodie coram Philisthiim? Af-
feramus ad nos de Silo arcam fœderis Domini,
& veniat in medium nostri, ut salvet nos de
manu inimicorum nostrorum.

4 Misit ergo populus in Silo, & tulerunt
inde arcam fœderis Domini exercituum seden-
tis super Cherubim: erántque duo filij Heli
cum arca fœderis Dei, Ophni & Phinees.

5 Cúmque venisset arca fœderis Domini in
castra, vociferatus est omnis Israël clamore
grandi, & personuit terra.

6 Et audierunt Philisthiim vocem clamoris, B
dixerúntque, Quænam est hæc vox clamoris
magni in castris Hebræorum? Et cognoverunt
quòd arca Domini venisset in castra.

7 Timuerúntque Philisthiim, dicentes: Ve-
nit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes:

8 Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio heri & nudiuſtertius: væ nobis. quis nos ſalvabit de manu Deorum ſublimium iſtorum: hi ſunt Dij, qui percuſſerunt Ægyptum omni plaga, in deſerto.

9 Confortamini, & eſtote viri, Philiſthiim: ne ſerviatis Hebræis, ſicut & illi ſervierunt vobis: confortamini, & bellate.

10 Pugnaverunt ergo Philiſthiim, & cæſus eſt Iſraël, & fugit unuſquiſque in tabernaculum ſuum: & facta eſt plaga magna nimis: & ceciderunt de Iſraël triginta millia peditum.

C 11 Et arca Dei capta eſt: duo quoque filij Heli mortui ſunt, Ophni & Phinees.

12 Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, & conſperſus pulvere caput.

13 Cúmque ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam contra viam ſpectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille poſtquam ingreſſus eſt, nuntiavit urbi: & ululavit omnis civitas.

14 Et audivit Heli ſonitum clamoris, dixítque: Quis eſt hic ſonitus tumultus hujus? At ille feſtinavit, & venit, & nuntiavit Heli.

15 Heli autem erat nonaginta & octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat.

16 Et dixit ad Heli: Ego ſum qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt fili mi?

17 Reſpondens autem ille, qui nuntiabat, Fugit, inquit, Iſraël coram Philiſthiim, & ruina magna facta eſt in populo: inſuper & duo filij tui mortui ſunt, Ophni & Phinees: & arca Dei capta eſt.

D 18 Cúmque ille nominaſſet arcam Dei, cecidit de Sella retrorſum juxta oſtium, & fractis cervicibus mortuus eſt. Senex enim erat vir & grandævus: & ipſe judicavit Iſraël quadraginta annis.

19 Nurus autem ejus, uxor Phinees, prægnans erat, vicináque partui: & audito nuntio quòd capta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir ſuus, incurvavit ſe & peperit: irruerant enim in eam dolores ſubiti.

20 In ipſo autem momento mortis ejus, dixerunt ei quæ ſtabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, neque animadvertit.

21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Tranſlata eſt gloria de Iſraël, quia capta eſt arca Dei, & pro ſocero ſuo & pro viro ſuo;

22 Et ait: Tranſlata eſt gloria ab Iſraël, eò quòd capta eſſet arca Dei.

CAPUT V.

Dagon coram arca ſemel ac iterùm corruit, abſciſſis in limine, capite & manibus. Philiſthæi quoque mariſcis & muribus percuſſi, arcam à ſe repellunt.

A 1 PHiliſthiim autem tulerunt arcam Dei, & aſportaverunt eam à Lapide adjutorij in Azotum.

2 Tulerúntque Philiſthiim arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatuerunt eam juxta Dagon.

3 Cúmque ſurrexiſſent diluculò Azotij altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon, & reſtituerunt eum in locum ſuum.

4 Rursúmque manè die altera conſurgentes, B
invenerunt Dagon jacentem ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum ejus abſciſſæ erant ſuper limen:

5 Porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in loco ſuo. Propter hanc cauſam non calcant ſacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum ejus, ſuper limen Dagon in Azoto, uſque in hodiernum diem.

6 Aggravata eſt autem manus Domini ſuper Azotios, & demolitus eſt eos: * & percuſſit in ſecretiori parte natium Azotum, & fines ejus. Et ebullierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati ſunt mures, & facta eſt confuſio mortis magnæ in civitate. *1 Ps. 77.5.66.

7 Videntes autem viri Azotij hujuſcemodi C
plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Iſraël apud nos: quoniam dura eſt manus ejus ſuper nos, & ſuper Dagon Deum noſtrum.

8 Et mittentes congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum ad ſe, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Iſraël? Reſponderúntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Iſraël. Et circumduxerunt arcam Dei Iſraël.

9 Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per ſingulas civitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuſcujuſque urbis, à parvo uſque ad majorem, & computreſcebant prominentes extales eorum. Inierúntque Gethæi conſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas.

10 Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron. Cúmque veniſſet arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſraël, ut interficiat nos & populum noſtrum.

11 Miſerunt itaque & congregaverunt om- D
nes ſatrapas Philiſthinorum qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Iſraël, & revertatur in locum ſuum, & non interficiat nos cum populo noſtro.

12 Fiebat enim pavor mortis in ſingulis urbibus, & graviſſima valdè manus Dei. viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in ſecretiori parte natium: & aſcendebat ululatus uniuſcujuſque civitatis in cælum.

CAPUT VI.

Philiſthæi arcam cum votivis denariis, muribus & anis aureis, ſuorum ſacerdotum conſilio, à ſe remittunt per vaccas lactantes & novum plauſtrum uſque Bethſames: ubi vaccas ſuper ligna plauſtri Bethſamitæ immolaverunt, plurimis de populo ac plebe à Domino interemptis, quòd arcam Dei non ſat reverenter conſpexiſſent.

1 FUit ergo arca Domini in regione Phili- A
ſthinorum ſeptem menſibus.

2 Et vocaverunt Philiſthiim ſacerdotes &

divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt:

3 Si remittitis arcam Dei Israël, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis, reddite ei pro peccato: & tunc curabimini, & scietis quare non recedat manus ejus à vobis.

4 Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderúntque illi.

5 Juxta numerum provinciarum Philisthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. Facietísque similitudines anorum vestrorũ, & similitudines murium, qui demoliti sunt terram. & dabitis Deo Israël gloriam, si fortè relevet manum suam à vobis, & à diis vestris, & à terra vestra.

B 6 Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Ægyptus, & Pharao cor suum? * nonne postquam percussus est, tunc dimisit eos, & abierunt?

* Exod 12.c. 31.

7 Nunc ergo arripite & facite plaustrum novum unum: & duas vaccas fœtas, quibus non est impositum jugum, jungite in plaustro, & recludite vitulos earum domi.

8 Tolletísque arcam Domini, & ponetis in plaustro, & vasa aurea, quæ exsolvistis ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus ejus: & dimittite eam ut vadat.

9 Et aspicietis: & siquidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem, minimè: sciemus quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plaustrum, vitulósque earum concluserunt domi.

C 11 Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, & capsellam, quæ habebat mures aureos & similitudines anorum.

12 Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethsames, & itinere uno gradiebantur, pergentes & mugientes: & non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram: sed & satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad terminos Bethsames.

13 Porrò Bethsamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos suos, viderunt arcam, & gavisi sunt cùm vidissent.

14 Et plaustrum venit in agrum Josue Bethsamitæ, & stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plaustri, vaccásque imposuerunt super ea holocaustum Domino.

15 Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, & capsellam quæ erat juxta eam, in qua erant vasa aurea, & posuerunt super lapidem grandẽ. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, & immolaverunt victimas in die illa Domino.

16 Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, & reversi sunt in Accaron in die illa.

D 17 Hi sunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum:

18 Et mures aureos secundùm numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam quæ erat absque muro, & usque ad Abel magnum, super quem posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Josue Bethsamitis.

19 Percussit autem de viris Bethsamitibus, eò quòd vidissent arcam Domini: & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eò quòd Dominus percussisset plebem plaga magna.

20 Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? & ad quem ascendet à nobis?

21 Miserúntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Israëlitæ ad Dominum conversi, Philisthæos vicerunt, orante pro ipsis Samuele.

A 1 VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt ut custodiret arcam Domini.

2 Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe jam annus vigesimus) & requievit omnis domus Israël post Dominum.

3 Ait autem Samuel ad universam domum Israël, dicens: * Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim & Astaroth: & præparate corda vestra Domino, & servite ei soli, & eruet vos de manu Philisthiim.

* Deut. 6.b.13 Matt. 4.b. 10.

B 4 Abstulerunt ergo filij Israël Baalim & Astaroth, & servierunt Domino soli.

5 Dixit autem Samuel: Congregate universum Israël in Masphath, ut orem pro vobis Dominum.

6 Et convenerunt in Masphath: hauserúntque aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavitque Samuel filios Israël in Masphath.

7 Et audierunt Philisthiim quòd congregati essent filij Israël in Masphath, & ascenderunt Satrapæ Philisthinorum ad Israël. Quod cùm audissent filij Israël, timuerunt à facie Philisthinorum.

C 8 Dixerúntque ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum.

9 Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino: & clamavit Samuel ad Dominum pro Israël, & exaudivit eum Dominus.

10 Factum est autem, cùm Samuel offerret holocaustum, Philisthiim inire prælium contra Israël:

Israël: * intonuit autem Dominus fragore ma-
* Eccl. 46. d. 20. gno in die illa super Philisthiim, & exterruit eos, & cæsi sunt à facie Israël.

* Eccli. 46. d. 21. 11 * Egressique viri Israël de Masphath, persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos, usque ad locum qui erat subter Bethchar.

12 Tulit autem Samuel lapidem unum, & posuit eum inter Masphath & inter Sen: & vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorij. Dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus.

D 13 Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt ultrà ut venirent in terminos Israël. Facta est itaque manus Domini super Philisthæos, cunctis diebus Samuelis.

14 Et redditæ sunt urbes, quas tulerant Philisthiim ab Israël Israëli, ab Accaron usque Geth, & terminos suos: liberavítque Israël de manu Philisthinorum, erátque pax inter Israël & Amorrhæum.

15 Judicabat quoque Samuel Israëlem cunctis diebus vitæ suæ:

16 Et ibat per singulos annos circuiens Bethel & Galgala & Masphath, & judicabat Israëlem in supradictis locis.

17 Revertebatúrque in Ramatha: ibi enim erat domus ejus: & ibi judicabat Israëlem: ædificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus petit populus sibi regem more Gentium; quibus Samuel, jubente Domino, durum jus regis prædicit, sed non auditur.

A 1 FActum est autem cùm senuisset Samuel, posuit filios suos judices Israël.

2 Fuitque nomen filij ejus primogeniti Joel: & nomen secundi Abia, judicum in Bersabee.

3 Et non ambulaverunt filij illius in viis ejus: sed declinaverunt post avaritiam, acceperúntque munera, & perverterunt judicium.

4 Congregati ergo universi majores natu Israël, venerunt ad Samuelem in Ramatha.

5 Dixerúntque ei: Ecce tu senuisti, & filij
* Ose. 13. c. 10. tui non ambulant in viis tuis: * constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut & universæ habent nationes.

Act. 13. e. 21. 6 Displicuit sermo in oculis Samuelis, eò quòd dixissent: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum.

B 7 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.

8 Juxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die qua eduxi eos de Ægypto usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, & servierunt diis alienis, sic faciunt etiam tibi.

9 Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen contestare eos, & prædic eis jus regis, qui regnaturus est super eos.

10 Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à se regem,

C 11 Et ait: Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, faciétque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum,

12 Et constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores segetum, & fabros armorum & curruum suorũ.

13 Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, & focarias, & panificas.

14 Agros quoque vestros, & vineas, & oliveta optima tollet, & dabit servis suis.

15 Sed & segetes vestras, & vinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis & famulis suis.

16 Servos etiam vestros, & ancillas, & juvenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo.

17 Greges quoque vestros addecimabit, vósque eritis ei servi.

18 Et clamabitis in die illa à facie regis vestri, quem elegistis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem. D

19 Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit super nos.

20 Et erimus nos quoque sicut omnes gentes: & judicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.

21 Et audivit Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus Domini.

22 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, & constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israël: Vadat unusquisque in civitatem suam.

CAPUT IX.

Stirps Saülis, qui quærendo patris asinas pervenit ad Samuelem, qui revelatur ungendus rex, cum quo pransus est, ac nocte hospitio receptus.

1 ET erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filij Seror, filij Bechorath, filij Aphia, filij viri Jemini, fortis robore. A

2 Et erat ei filius vocabulo Saül, electus & bonus: & non erat vir de filiis Israël melior illo. ab humero & sursum eminebat super omnem populum.

3 Perierant autem asinæ Cis patris Saul: & dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unũ de pueris, & consurgens vade, & quære asinas. Qui cùm transissent per montem Ephraim,

4 Et per terram Salisa, & non invenissent, transierunt etiam per Terram Salim, & non erant: sed & per Terram Jemini, & minimè reperrerunt.

5 Cùm autem venissent in Terram Suph, dixit Saul ad puerum qui erat cum eo: Veni & revertamur, ne fortè dimiserit pater meus asinas, & solicitus sit pro nobis.

6 Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur, sine ambiguitate venit. nunc ergo eamus illuc, si fortè indicet nobis de via nostra, propter quam venimus.

7 Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sitarciis nostris: & sportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud. B

8 Rursum puer respondit Sauli, & ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argen

argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam noſtram.

9 (Olim in Iſraël ſic loquebatur unuſquiſque vadens conſulere Deum. Venite, & eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.)

10 Et dixit Saül ad puerum ſuum: Optimus ſermo tuus. Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei.

11 Cúmque aſcenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis: Num hic eſt Videns?

12 Quæ reſpondentes, dixerunt illis: Hic eſt: ecce ante te, feſtina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia ſacrificium eſt, hodie populi in excelſo.

13 Ingredientes urbem, ſtatim invenietis eum antequam aſcendat excelſum ad veſcendum. neque enim comeſurus eſt populus donec ille veniat: quia ipſe benedicit hoſtiæ, & deinceps comedunt qui vocati ſunt. Nunc ergo conſcendite, quia hodie reperietis eum.

C 14 Et aſcenderunt in civitatem. Cúmque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuël egrediens obviàm eis, ut aſcenderet in excelſum.

*Act. 13. c. 21. 15 * Dominus autem revelaverat auriculam Samuëlis ante unam diem quàm veniret Saül, dicens:

16 Hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras mittam virum ad te de Terra Benjamin, & unges eum ducem ſuper populum meum Iſraël: & ſalvabit populum meum de manu Philiſthinorum: quia reſpexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.

17 Cúmque aſpexiſſet Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo.

18 Acceſſit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi, ubi eſt domus Videntis.

19 Et reſpondit Samuel Sauli dicens: Ego ſum Videns. aſcende ante me in excelſum: ut comedatis mecum hodie, & dimittam te manè: & omnia quæ ſunt in corde tuo, indicabo tibi.

20 Et de aſinis, quas nudiuſtertius perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia inventæ ſunt. Et cujus erunt optima quæque Iſraël? nónne tibi & omni domui patris tui?

21 Reſpondens autem Saul, ait: Numquid non filius Jemini ego ſum, de minima tribu Iſraël, & cognatio mea noviſſima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi ſermonem iſtum?

D 22 Aſſumens itaque Samuel Saulem, & puerum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati. erant enim quaſi triginta viri.

23 Dixítque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi ut reponeres ſeorſum apud te.

24 Levavit autem cocus armum, & poſuit ante Saul. Dixítque Samuel: Ecce quod remanſit, pone ante te, & comede: quia de induſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.

25 Et deſcenderunt de excelſo in oppidum, & locutus eſt cum Saule in ſolario: ſtravítque Saul in ſolario, & dormivit.

26 Cúmque manè ſurrexiſſent, & jam eluceſceret, vocavit Samuel Saulem in ſolario, dicens: Surge, & dimittam te. Et ſurrexit Saul: egreſſíque ſunt ambo, ipſe videlicet, & Samuel.

27 Cúmque deſcenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos, & tranſeat: tu autem ſubſiſte pauliſper, ut indicem tibi verbum Domini.

Caput X.

Ungitur Saul in regem à Samuele, datis ac ſuccedentibus ſignis, prophetat inter prophetas: & miſſis ſortibus à Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro ſcripta, coram Domino reponitur.

1 Tulit * autem Samuel lenticulam olei, & effudit ſuper caput ejus, & deoſculatus eſt eum: & ait: Ecce unxit te Dominus ſuper hereditatem ſuam in principem, & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus ſunt. Et hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in principem. A *Act. 13. c. 21.

2 Cùm abieris hodie à me, invenies duos viros juxta ſepulchrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie, dicéntque tibi: Inventæ ſunt aſinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermiſſis pater tuus aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?

3 Cúmque abieris inde, & ultrà tranſieris, & veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius portans lagenam vini.

4 Cúmque te ſalutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.

5 Poſt hæc venies in collem Dei, ubi eſt ſtatio Philiſthinorum: & cùm ingreſſus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum deſcendentium de excelſo, & ante eos pſalterium & tympanum, & tibiam, & citharam, ipſóſque prophetantes.

6 Et inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium. B

7 Quando ergo evenerint ſigna hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum eſt.

8 Et deſcendes ante me in Galgala, (ego quippe deſcendam ad te) ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: ſeptem diebus expectabis, donec veniam ad te, & oſtendam tibi quid facias.

9 Itaque cùm avertiſſet humerum ſuum ut abiret à Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, & venerunt omnia ſigna hæc in die illa.

10 Venerúntque ad prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum obvius ei: & inſiluit ſuper eum ſpiritus Domini, & prophetavit in medio eorum.

11 Videntes autem omnes qui noverant eum heri & nudiuſtertius, quòd eſſet cum prophe-

prophe

prophetis, & prophetaret, dixerunt ad invicem: Quænam res accidit filio Cis? num & Saul inter prophetas?

C 12 Responditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea versum est in proverbium: * Num & Saul inter prophetas?

* Inf. 19 d. 24.

13 Cessavit autem prophetare, & venit ad excelsum.

14 Dixitque patruus Saul ad eum, & ad puerum ejus: Quò abistis? Qui responderunt: Quærere asinas: quas cùm non reperissemus, venimus ad Samuelem.

15 Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel.

16 Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia inventæ essent asinæ. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat ei Samuel.

17 Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha:

18 Et ait ad filios Israël: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ego eduxi Israël de Ægypto, & erui vos de manu Ægyptiorum, & de manu omnium regum qui affligebant vos.

19 Vos autem hodie projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis & tribulationibus vestris: & dixistis: * Nequaquam: sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras, & per familias.

* Sup. 8. d. 19.

D 20 Et applicuit Samuel omnes tribus Israël, & cecidit sors tribus Benjamin.

21 Et applicuit tribum Benjamin & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri, & pervenit usque ad Saul filium Cis. Quæsierunt ergo eum, & non est inventus.

22 Et consuluerunt post hæc Dominum, utrúmnam venturus esset illuc. Respondítque Dominus: Ecce absconditus est domi.

23 Cucurrerunt itaque & tulerunt eum inde: stetítque in medio populi, & altior fuit universo populo ab humero & sursum.

24 Et ait Samuel ad omnem populum: Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.

25 Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit coram Domino: & dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam.

26 Sed & Saul abiit in domum suam in Gabaa: & abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda.

27 Filij verò Belial dixerunt. Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum, & non attulerunt ei munera: ille verò dissimulabat se audire.

Caput XI.

Saul, irruente in ipsum Spiritu Domini, divisisque suis bobus, populum ad bellum convocat, vinciuque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Jabes Galaad, & regnum ejus instauratur in Galgala.

A 1 ET factum est quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, & pugnare cœpit adversum Jabes Galaad. Dixerúntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & serviemus tibi.

2 Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrûm oculos dextros, ponamque vos opprobrium in universo Israël.

3 Et dixerunt ad eum seniores Jabes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuntios ad universos terminos Israël: & si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te.

4 Venerunt ergo nuntij in Gabaa Saulis: & locuti sunt verba hæc, audiente populo: & levavit omnis populus vocem suam, & flevit. B

5 Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, & ait: Quid habet populus quòd plorat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.

6 Et insilivit Spiritus Domini in Saul, cùm audisset verba hæc, & iratus est furor ejus nimis.

7 Et assumens utrumque bovem, concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israël per manum nuntiorum, dicens: Quicumque non exierit, & secutus fuerit Saul & Samuel, sic fiet bobus ejus. Invasit ergo timor Domini populum, & egressi sunt quasi vir unus.

8 Et recensuit eos in Besech: fuerúntque filiorum Israël trecenta millia: virorum autem Juda triginta millia. C

9 Et dixerunt nuntiis, qui venerant: Sic dicetis viris, qui sunt in Jabes Galaad: Cras erit vobis salus, cùm incaluerit sol. Venerunt ergo nuntij, & annuntiaverunt viris Jabes: qui læti sunt.

10 Et dixerunt: Manè exibimus ad vos: & facietis nobis omne quod placuerit vobis.

11 Et factum est, cùm dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes: & ingressus est media castra in vigilia matutina, & percussit Ammon usque dum incalesceret dies: reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. D

12 Et ait populus ad Samuelem: * Quis est iste qui dixit: Saul num regnabit super nos? Date viros, & interficiemus eos. * Sup. 10. d. 27.

13 Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dñs salutem in Israël.

14 Dixit autem Samuel ad populum: Venite, & eamus in Galgala, & innovemus ibi regnum.

15 Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, & immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul, & cuncti viri Israël nimis.

Caput XII.

Samuel populi judicio probatus innocens, Israëlem ingratitudinis erga Deum arguit, datis è cælo signis, dicta sua confirmet, hortatúrque ut Domino adhæreant, non cessans pro ipsis orare.

1 DIxit autem Samuel ad universum Israël: Ecce audivi vocem vestram, juxta omnia quæ locuti estis ad me, & constitui super vos regem. A

2 Et nunc rex graditur ante vos. Ego autem senui, & incanui: porrò filij mei vobiscum sunt:

sunt: itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce præsto sum.

* Eccli. 46. d. 22. 3 * Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrùm bovem cujusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi: & contemnam illud hodie, restituámque vobis.

4 Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam.

5 Dixítque ad eos: Testis est Dominus adversum vos, & testis Christus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis.

6 Et ait Samuel ad populum: Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit patres nostros de Terra Ægypti.

B 7 Nunc ergo state, ut judicio contendam adversum vos coram Domino, de omnibus misericordiis Domini, quas fecit vobiscum & cum patribus vestris:

* Gen. 46. a. 5. 8 * Quo modo Jacob ingressus est in Ægyptum, & clamaverunt patres vestri ad Dominum: & misit Dominus Moysen & Aaron, & eduxit patres vestros de Ægypto: & collocavit eos in loco hoc.

* Judic. 4. a. 2. 9 Qui obliti sunt Domini Dei sui, * & tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Hasor, & in manu Philisthinorum, & in manu regis Moab, & pugnaverunt adversum eos.

10 Posteà autem clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, & servivimus Baalim & Astaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum, & serviemus tibi.

* Judic. 6. e. 14. 11 * Et misit Dominus Jerobaal & Badan, & Jephte, & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, & habitastis confidenter.

C 12 Videntes autem quòd Naas rex filiorum Ammon venisset adversum vos, dixistis mihi: * Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cùm Dominus Deus vester regnaret in vobis.

* Sup. 8. d. 19. 10. e. 19. 13 Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis & petistis: ecce dedit vobis Dominus regem.

14 Si timueritis Dominum, & servieritis ei, & audieritis vocem ejus, & non exasperaveritis os Domini: eritis & vos, & rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum.

15 Si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, & super patres vestros.

16 Sed & nunc state, & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro.

17 Numquid non messis tritici est hodie? invocabo Dominum, & dabit voces & pluvias: & scietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos regem.

18 Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces & pluvias in illa die.

19 Et timuit omnis populus nimis Dominum & Samuelem, & dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem. D

20 Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc: verumtamen nolite recedere à tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro,

21 Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt.

22 Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia juravit Dominus facere vos sibi populum.

23 Absit autem à me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis, & docebo vos viam bonam & rectam.

24 Igitur timete Dominum, & servite ei in veritate, & ex toto corde vestro. vidistis enim magnifica quæ in vobis gesserit.

25 Quòd si perseveraveritis in malitia: & vos & rex vester pariter peribitis.

CAPUT XIII.

Victi à Saule Philisthæi maximo apparatu adversus Israëlem armantur; territi Hebræi in antris latitant: & Saul quia non expectato Samuelis adventu, obtulit holocaustum, reprobatus à Domino dicitur: de cautela Philisthinorum ut Israëlitæ armis spoliarentur.

1 Filius unius anni erat Saul cùm regnare cœpisset, duobus autem annis regnavit super Israël. A

2 Et elegit sibi Saul tria millia de Israël: & erant cum Saul duo millia in Machmas, & in monte Bethel: mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin. porrò ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua.

3 Et percussit Jonathas stationem Philisthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cum audissent Philisthiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi.

4 Et universus Israël audivit hujuscemodi famam: percussit Saul stationem Philisthinorum: & erexit se Israël adversus Philisthiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala.

5 Et Philisthiim congregati sunt ad præliandum contra Israël, triginta millia curruum, & sex millia equitum, & reliquum vulgus, sicut arena quæ est in littore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad Orientem Bethaven.

6 Quod cùm vidissent viri Israël se in arcto positos, (afflictus enim erat populus) absconderunt se in speluncis, & in abditis, in petris quoque & in antris, & in cisternis. B

7 Hebræi autem transierunt Jordanem in Terram Gad & Galaad. Cúmque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum.

8 Et expectavit septem diebus juxta placitum

cum Samuelis, & non venit Samuel in Galgala, dilapsúsque est populus ab eo.

9 Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum, & pacifica. Et obtulit holocaustum.

10 Cúmque complesset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: & egressus est Saul obviàm ei ut salutaret eum.

11 Locutúsque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quòd populus dilaberetur à me, & tu non veneras juxta placitos dies, porrò Philisthiim congregati fuerant in Machmas.

C 12 Dixi: Nunc descendent Philisthiim ad me in Galgala, & faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum.

13 Dixítque Samuel ad Saul: Stultè egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israël in sempiternum,

14 Sed nequaquam regnum tuum ultrà consurget. * Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum: & præcepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eò quòd non servaveris quæ præcepit Dominus.

* Act. 13. d. 22.

15 Surrexit autem Samuel, & ascendit de Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviàm populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros.

16 Et Saul & Jonathas filius ejus, populúsque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin: porrò Philisthiim consederant in Machmas.

D 17 Et egressi sunt ad prædandum de castris Philisthinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad Terram Sual.

18 Porrò alius ingrediebatur per viam Bethhoron. tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli Seboim contra desertum.

19 Porrò faber ferrarius non inveniebatur in omni Terra Israël. Caverant enim Philisthiim, ne fortè facerent Hebræi gladium aut lanceam.

20 Descendebat ergo omnis Israël ad Philisthiim, ut exacueret unusquisque vomerem suum, & ligonem, & securim, & sarculum.

21 Retusæ itaque erant acies vomerum, & ligonum, & tridentum, & securium, usque ad stimulum corrigendum.

22 Cúmque venisset dies prælij, non est inventus ensis & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule & Jonatha, excepto Saul & Jonatha filio ejus.

23 Egressa est autem statio Philisthiim, ut transcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

Jonathas Domino fidens, cum armigero suo Philisthæos dispersit; verùm post victoriam, melle gustato, contra patris prohibitionem quam ignorabat, populi auxilio vix mortem e..sit.

1 ET accidit quadam die ut diceret Jonathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni, & transeamus ad stationem Philisthinorum, quæ est trans locum illum: Patri autem suo hoc ipsum non indicavit.

2 Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa, sub malogranato, quæ erat in Magron: & erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.

3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filij Phinees, * qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed & populus ignorabat quò isset Jonathas.

* Sup. 4. d. 21.

4 Erant autem inter ascensus, per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philisthinorum, eminentes petræ ex utraque parte, & quasi in modum dentium scopuli hinc & inde prærupti, nomen uni Boses, & nomē alteri Sene:

5 Unus scopulus prominens ad Aquilonem ex adverso Machmas, & alter ad Meridiem contra Gabaa.

6 Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si fortè faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare, vel in multis, vel in paucis. B

7 Dixitquē ei armiger suus: Fac omnia quæ placent animo tuo: perge quò cupis, & ero tecum ubicumque volueris.

8 Et ait Jonathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cúmque apparuerimus eis,

9 Si taliter locuti fuerint ad nos, manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos.

10 Si autem dixerint: Ascendite ad nos: ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris: hoc erit nobis signum.

11 Apparuit igitur uterque stationi Philisthinorum: dixeruntque Philisthiim: En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant.

12 Et locuti sunt viri de statione ad Jonathan, & ad armigerum ejus, dixerúntque: Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem. Et ait Jonathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: * tradidit enim Dominus eos in manus Israël.

* 1. Mac. 4. d. 30.

13 Ascendit autem Jonathas manibus & pedibus reptans, & armiger ejus post eum. Itaque alij cadebant ante Jonathan, alios armiger ejus interficiebat sequens eum. C

14 Et facta est plaga prima, qua percussit Jonathas & armiger ejus, quasi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit.

15 Et factum est miraculum in castris, per agros: sed & omnis populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, & conturbata est terra: & accidit quasi miraculum à Deo.

16 Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo prostrata, & huc illucque diffugiens.

17 Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirite, & videte quis abierit ex nobis. Cúmque

Cúmque requisissent, repertum est non adesse Jonathan, & armigerum ejus.

18 Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israël.)

19 Cúmque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philisthinorum: crescebátque paulatim, & clariùs resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam:

20 Conclamavit ergo Saul, & omnis populus qui erat cum eo, & venerunt usque ad locum certaminis: & ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, & cædes magna nimis.

D 21 Sed & Hebræi qui fuerant cum Philisthiim heri & nudiustertius, ascenderántque cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israël, qui erant cum Saul & Jonatha.

22 Omnes quoque Israëlitæ qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quòd fugissent Philisthæi, sociaverunt se cum suis in prælio. Et erant cum Saul, quasi decem millia virorum.

23 Et salvavit Dominus in die illa Israël. Pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

24 Et viri Israël sociati sunt sibi in die illa: adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem:

25 Omnéque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri.

26 Ingressus est itaque populus saltum, & apparuit fluens mel, nullúsq; applicuit manum ad os suum, timebat enim populus juramentum.

27 Porrò Jonathas non audierat cùm adjuraret pater ejus populum: extendítque summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis: & convertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi ejus.

28 Respondénsque unus de populo, ait: Jurejurando constrinxit patet tuus populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie. (defecerat autem populus.)

E 29 Dixitque Jonathas: Turbavit pater meus terram: vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eò quòd gustaverim paululum de melle isto:

30 Quantò magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nónne major plaga facta fuisset in Philisthiim?

31 Percusserunt ergo in die illa Philisthæos à Machmis usque in Aialon. Defatigatus est autem populus nimis:

32 Et versus ad prædam, tulit oves, & boves, & vitulos, & mactaverunt in terra: comedítque populus cum sanguine.

33 Nuntiaverunt autem Sauli dicentes, quòd populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: prævaricati estis: volvite ad me jam nunc saxum grande.

34 Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, & dicite eis, ut adducat ad me unusquisque bovem suum, & arietem, & occidite super istud, & vescimini, & non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem: & occiderunt ibi.

35 Ædificavit autem Saul altare Domino; túncque primùm cœpit ædificare altare Dño.

36 Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos F
nocte, & vastemus eos usque dum illucescat manè, nec relinquamus ex eis virum. Dixítque populus: Omne quod bonũ videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad Deum.

37 Et consuluit Saul Dominum: Num persequar Philisthiim? si trades eos in manus Israël? & non respondit ei in die illa.

38 Dixítque Saul: Applicate huc universos angulos populi: & scitote, & videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie.

39 Vivit Dominus salvator Israël, quia si per Jonathan filium meum factum est, absque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.

40 Et ait ad universum Israël: Separamini vos in partem unam, & ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Respondítq; populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac.

41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Israël: Domine Deus Israël da indicium: quid est quòd non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo, est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Jonathas & Saul, populus autem exivit.

42 Et ait Saul: Mittite sortẽ inter me & inter Jonathan filium meum. Et captus est Jonathas.

43 Dixit autẽ Saul ad Jonathan: Indica mihi quid feceris. Et indicavit ei Jonathas, & ait: Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.

44 Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Jonatha.

45 Dixítque populus ad Saul: Ergóne Jona- G
thas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israël? hoc nefas est: vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo operatus est hodie: Liberavit ergo populus Jonathan, ut non moreretur.

46 Recessítque Saul, nec persecutus est Philisthiim: porrò Philisthiim abierunt in loca sua.

47 Et Saul, confirmato regno super Israël, pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos ejus, contra Moab, & filios Ammon, & Edom, & reges Soba, & Philisthæos: & quocumque se verterat, superabat.

48 Congregatóque exercitu, percussit Amalec, & eruit Israël de manu vastatorum ejus.

49 Fuerunt autem filij Saul, Jonathas, & Jessui, & Melchisua: & nomina duarum filiarum ejus, nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol.

50 Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia Achimaas: & nomen principis militiæ ejus, Abner, filius Ner, patruelis Saul.

51 Porrò

51 Porro Cis fuit pater Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel.

52 Erat autem bellum potens adversum Philisthæos, omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, & aptum ad prælium, sociabat eum sibi.

Caput XV.

Saul missus à Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem multámque prædam reservans, inobedientia arguitur, commendata obedientia, ideóque secundò reprobatus à regno rejicitur; interfectóque Agag, Saul reprobatus à Samuele lugetur.

A 1 Et dixit Samuel ad Saul: Me misit Dñs, ut ungerem te in regem super populum ejus Israël: nunc ergo audi vocem Domini.

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israëli,* quomodo restitit ei in via cùm ascenderet de Ægypto. (* Exod. 17. c. 8.)

3 Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire universa ejus: non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice à viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactentem, bovem & ovem, camelum & asinum.

4 Præcepit itaque Saul populo, & recensuit eos quasi agnos: ducenta millia peditum, & decem millia virorum Juda.

5 Cùmque venisset Saul usque ad civitatem Amalec, tetendit insidias in torrente.

B 6 Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec: ne fortè involvam te cum eo. tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israël, cùm ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinæus de medio Amalec.

7 Percussitque Saul Amalec, ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ est è regione Ægypti.

8 Et apprehendit Agag regē Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii.

9 Et pepercit Saul, & populus, Agag, & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt.

10 Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens:

C 11 Pœnitet me quòd constituerim Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. Contristatúsque est Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.

12 Cùmque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul manè, nuntiatum est Samueli, eò quòd venisset Saul in Carmelum, & erexisset sibi fornicem triumphalem, & reversus transisset, descendissétque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocaustum Dño de initiis prædarum quæ attulerat ex Amalec.

13 Et cùm venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini.

14 Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?

D 15 Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo; reliqua verò occidimus.

16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, & indicabo tibi quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixítque ei: Loquere.

17 Et ait Samuel: Nónne cùm parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es? unxítque te Dominus in regem super Israël,

18 Et misit te Dominus in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos usque ad internecionem eorum,

19 Quare ergo non audisti vocem Domini: sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini?

20 Et ait Saul ad Samuelem: Immò audivi vocem Domini, & ambulavi in via per quam misit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalec, & Amalec interfeci. E

21 Tulit autem de præda populus oves & boves, primitias eorum quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis.

22 Et ait Samuel: * Numquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potiùs ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quàm victimæ: & auscultare magis quàm offerre adipem arietum. (* Eccli. 4. d. 17. Ose. 6. c. 16. Mat. 9. b. 13. 12. a. 7.)

23 Quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quòd abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus ne sis rex.

24 Dixítque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Dñi, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.

25 Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum. F

26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, & projecit te Dominus ne sis rex super Israël.

27 Et conversus est Samuel ut abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii ejus, quæ & scissa est.

28 Et ait ad eum Samuel: * Scidit Dominus regnum Israël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te. (* Inf. 28. c. 17.)

29 Porrò Triumphator in Israël non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo est ut agat pœnitentiam.

30 At ille ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israël, & revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. G

31 Reversus ergo Samuel secutus est Saulem: & adoravit Saul Dominum.

32 Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguissimus, & tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors?

33 Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.

34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul verò ascendit in domum suam in Gabaa.

35 Et non vidit Samuel ultrà Saul usque ad diem mortis suæ: verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quòd constituisset eum regem super Israël.

Caput XVI.

Reprobato Saul, David inter fratres minimus in regem ungitur: quo cithara psallente coram Saule agitato spiritu malo, ille leviùs habebat.

A 1 Dixitque Dominus ad Samuelem: Usquequò tu luges Saul, cùm ego projecerim eum ne regnet super Israël: Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem.

2 Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni.

3 Et vocabis Isai ad victimam, & ego ostendam tibi quid facias, & unges quemcumque monstravero tibi.

4 Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. venitque in Bethlehem, & admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixerúntque: pacificúsne est ingressus tuus?

B 5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, sanctificamini, & venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Isai & filios ejus, & vocavit eos ad sacrificium.

6 Cúmque ingressi essent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino est Christus ejus?

7 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea quæ
*Ps. 7. parent, * Dominus autem intuetur cor.
b. 10. 8 Et vocavit Isai Abinadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus.

9 Adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.

10 Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: & ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis.

11 Dixítque Samuel ad Isai: Numquid jam completi sunt filii? Qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & adduc eum: nec enim discumbemus priùs quàm huc ille veniat.

C 12 Misit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoráque facie, & ait Dominus: Surge: unge eum, ipse est enim.

* 2. 13 Tulit ergo Samuel cornu olei, * & unxit
Reg. 7 eum in medio fratrum ejus: & directus est Spi-
b. 8 ritus Domini à die illa in David, & deinceps:
Ps. 77. surgénsque Samuel abiit in Ramatha.
f. 70.
81. c. 14 Spiritus autem Domini recessit à Saul, &
21. exagitabat eum spiritus nequam, à Domino.
Act. 7
f. 45. 15 Dixerúntque servi Saul ad eum: Ecce
13. d. spiritus Dei malus exagitat te.
22. 16 Jubeat Dominus noster, & servi tui qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Dñi malus, psallat manu sua, & leviùs feras.

17 Et ait Saul ad servos suos: Providete ergo mihi aliquem benè psallentem, & adducite eum ad me.

18 Et respondens unus de pueris, ait: Ecce D
vidi filium Isaï Bethlehemitem, scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bellicosum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dominus est cum eo.

19 Misit ergo Saul nuntios ad Isaï, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis.

20 Tulit itaque Isaï asinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris unum, & misit per manum David filii sui Sauli.

21 Et venit David ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est ejus armiger.

22 Misítque Saul ad Isaï, dicens: Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis.

23 Igitur quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leviùs habebat. recedebat enim ab eo spiritus malus.

Caput XVII.

Philisthæis contra Israëlem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis & fortitudine confidentem, solâ fundâ David occidit, præcisúmque caput, diffusis Philisthæis, ad Saulem tulit.

1 Congregantes autem Philisthiim agmina A
sua in prælium, convenerunt in Socho Judæ, & castrametati sunt inter Socho & Azeca, in finibus Dommim.

2 Porrò Saul & filii Israël congregati venerunt in Vallem terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthiim.

3 Et Philisthiim stabant super montem ex parte hac, & Israël stabat supra montem ex altera parte: vallísque erat inter eos.

4 Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum & palmi:

5 Et cassis ærea super caput ejus, & lorica squamata induebatur. porrò pondus loricæ ejus, quinque millia siclorum æris erat.

6 Et ocreas æreas habebat in cruribus: & clypeus æreus tegebat humeros ejus.

7 Hastile autem hastæ ejus, erat quasi liciatorium texentium. ipsum autem ferrum hastæ ejus, sexcentos siclos habebat ferri: & armiger ejus antecedebat eum.

8 Stánsque clamabat adversum phalangas B
Israël, & dicebat eis: Quare venistis parati ad prælium? Numquid ego non sum Philisthæus, & vos servi Saul? Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen.

9 Si quiverit pugnare mecum, & percusserit me, erimus vobis servi: si autem ego prævaluero, & percussero eum, vos servi eritis, & servietis nobis.

10 Et aiebat Philisthæus: Ego exprobravi agminibus Israël hodie: Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen.

11 Audiens

11 Audiens autem Saul, & omnes Israëlitæ, sermones Philisthæi hujuscemodi, stupebant, & metuebant nimis.

12 David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo * suprà dictum est, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul senex, & grandævus inter viros.

* Sup. 16. a. 1.

13 Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in prælium: & nomina trium filiorum ejus, qui pertexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & secundus Abinadab, tertiúsque Samma.

14 David autem erat minimus. Tribus ergo majoribus secutis Saulem,

15 Abiit David, & reversus est à Saul ut pasceret gregem patris sui in Bethlehem.

16 Procedebat verò Philisthæus manè & vespere, & stabat quadraginta diebus.

17 Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes istos, & curre in castra ad fratres tuos,

C 18 Et decem formellas casei has deferes ad tribunum: & fratres tuos visitabis, si rectè agant: & cum quibus ordinati sunt, disce.

19 Saul autem, & illi, & omnes filii Israël in Valle terebinthi pugnabant adversum Philisthiim.

20 Surrexit itaque David manè, & commendavit gregem custodi: & onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, & ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine.

21 Direxerat enim aciem Israël, sed & Philisthiim ex adverso fuerant præparati.

22 Derelinquens ergo David vasa quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat si omnia rectè agerentur erga fratres suos.

23 Cúmque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth, de castris Philisthinorum: & loquente eo hæc eadem verba audivit David.

24 Omnes autem Israëlitæ, cùm vidissent virum, fugerunt à facie ejus, timentes eum valdè.

D 25 Et dixit unus quispiam de Israël: Num vidistis virum hunc qui ascendit? ad exprobrandum enim Israëli ascendit. Virum ergo qui percusserit eum, ditabit rex divitiis magnis, & filiam suam dabit ei, & domum patris ejus faciet absque tributo in Israël.

26 Et ait David ad viros qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, & tulerit opprobrium de Israël? quis enim est hic Philisthæus incircumcisus, qui exprobravit acies Dei viventis?

27 Referebat autem ei populus eumdem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum.

28 Quod cùm audisset Eliab frater ejus, major, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, & ait: Quare venisti, & quare dereliquisti paucu las oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia ut videres prælium, descendisti.

29 Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum est?

30 Et declinavit paululùm ab eo ad alium: dixitque eumdem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut priùs.

31 Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, & annuntiata in conspectu Saul.

32 Ad quem cùm fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cujusquam in eo: ego servus tuus vadam, & pugnabo adversus Philisthæum.

33 Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum: quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua.

34 Dixítque David ad Saul: * Pascebat servus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel ursus, & tollebat arietem de medio gregis: E

* Eccli. 47. a. 3.

35 Et persequebar eos, & percutiebam, eruebámque de ore eorum: & illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebámque eos.

36 Nam & leonem & ursum interfeci ego servus tuus: erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus, quasi unus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis?

37 Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, & Dominus tecum sit.

38 Et induit Saul David vestimentis suis, & imposuit galeam æream super caput ejus, & vestivit eum lorica.

39 Accinctus ergo David gladio ejus super vestem suam, cœpit tentare si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea,

40 Et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus, & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, & fundam manu tulit: & processit adversum Philisthæum.

41 Ibat autem Philisthæus incedens, & appropinquans adversum David, & armiger ejus ante eum. F

42 Cúmque inspexisset Philisthæus, & vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens: rufus, & pulcher aspectu.

43 Et dixit Philisthæus ad David: Numquid ego canis sum, quòd tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus David in diis suis:

44 Dixitque ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cæli & bestiis terræ.

45 Dixit autem David ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo:

ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israël, quibus exprobrasti hodie,

46 Et dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te: & dabo cadavera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cæli, & bestiis terræ: ut sciat omnis terra, quia est Deus in Israël.

47 Et noverit universa Ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipsius enim est bellum, & tradet vos in manus nostras.

48 Cùm ergo surrexisset Philisthæus, & veniret, & appropinquaret contra David, festinavit David, & cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi.

G 49 Et misit manum suam in peram: tulitque unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percussit Philisthæum in fronte: & infixus est lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem suam super terram.

50 * Prævaluitque David adversum Phili-
* Eccli. sthæum in funda & lapide, percussúmque Phi-
47. a. 4. listhæum interfecit. Cumque gladium non ha-
1. Machab. beret in manu David,
4. d. 30. 51 Cucurrit, & stetit super Philisthæum, & tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina sua: & interfecit eum, præciditque caput ejus. Videntes autem Philisthiim, quòd mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.

52 Et consurgentes viri Israël & Juda vociferati sunt, & persecuti sunt Philisthæos usque dum venirent in vallem, & usque ad portas Accaron, ceciderúntque vulnerati de Philisthiim in via Saraim, & usque ad Geth, & usque ad Accaron.

53 Et revertentes filii Israël postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserũt castra eorum.

54 Assumens autem David caput Philisthæi, attulit illud in Jerusalem: arma verò ejus posuit in tabernaculo suo.

55 Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? dixítque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi.

56 Et ait rex: Interroga tu, cujus filius sit iste puer.

57 Cúmque regressus esset David, percusso Philisthæo, tulit eum Abner: & introduxit coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu.

58 Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, ô adolefcens? Dixítque David: Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

CAPUT XVIII.

Inito David cum Jonatha fœdere, Saul audita sui & David comparatione, pessimè illum odit, unde malo spiritu agitatus nititur David configere; & Merob filiam, quam erat Davidi pollicitus, tradit alteri; Michol verò juniorem callide mediantibus centum præputiis Philisthæorum despondet David in uxorem.

A 1 ET factum est cùm complesset loqui ad Saul: anima Jonathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam.

2 Tulitque eum Saul in die illa, & non concessit ei ut reverteretur in domum patris sui.

3 Inierunt autem David & Jonathas fœdus: diligebat enim eum quasi animam suam.

4 Nam expoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta sua, usque ad gladium & arcum, suum, & usque ad balteum.

5 Egrediebatur quoque David ad omnia quæcumque misisset eum Saul, & prudenter se agebat: posuítque eum Saul super viros belli, & acceptus erat in oculis universi populi, maximéque in conspectu famulorum Saul. B

6 Porrò cùm reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israël, cantantes, chorósque ducentes in occursum Saul regis in tympanis lætitiæ, & in sistris.

7 Et præcinebant mulieres ludentes atque
dicentes: * Percussit Saul mille, & David de- * Inf.
cem millia. 21. d.
8 Iratus est autem Saul nimis, & displicuit 11.
in oculis ejus sermo iste: dixítque: Dederunt Eccli.
David decem millia, & mihi mille dederunt: 47. a. 7.
quid ei superest, nisi solum regnum? C

9 Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David à die illa, & deinceps.

10 Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus suæ: David autem pfallebat manu sua, sicut per singulos dies. tenebatque Saul lanceam,

11 Et misit eam, putans quòd configere posset David cum pariete: & declinavit David à facie ejus secundò.

12 Et timuit Saul David, eò quòd Dominus esset cum eo, & à se recessisset.

13 Amovit ergo eum Saul à se, & fecit eum tribunum super mille viros: & egrediebatur, & intrabat in conspectu populi.

14 In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, & Dominus erat cum eo. D

15 Vidit itaque Saul quòd prudens esset nimis, & cœpit cavere eum.

16 Omnis autem Israël & Juda diligebat David: ipse enim ingrediebatur & egrediebatur ante eos.

17 Dixítque Saul ad David: Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodò esto vir fortis, & præliare bella Dñi. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum.

18 Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israël, ut fiam gener regis? E

19 Factum est autem tempus, cùm deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathitæ uxor.

20 Dilexit autem David Michol filia Saul altera. Et nuntiatum est Saul, & placuit ei.

21 Dixítque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, & sit super eum manus Philisthinorum.

sthinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie.

22 Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, & omnes servi ejus diligunt te. Nunc ergo esto gener regis.

F 23 Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper & tenuis.

24 Et renuntiaverunt servi Saul, dicentes: Hujuscemodi verba locutus est David.

25 Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex sponsalia necesse, nisi tantùm centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porrò Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum.

26 Cúmque renuntiassent servi ejus David, verba quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis.

G 27 Et post paucos dies surgens David, abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthiim ducentos viros, & attulit eorum præputia, & annumeravit ea regi, ut esset gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem.

28 Et vidit Saul, & intellexit quòd Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum.

29 Et Saul magis cœpit timere David: factúsque est Saul inimicus David cunctis diebus.

30 Et egressi sunt principes Philisthinorum. à principio autem egressionis eorum, prudentiùs se gerebat David, quàm omnes servi Saul, & celebre factum est nomen ejus nimis.

Caput XIX.

Saul David occidere volens, voce Jonathæ placatur: quem coram se citharizantem, iterum transfigere tentat, & fugientem industria Michol in Naioth apud Samuelem persecutus, post ternos nuntios prophetantes etiam ipse prophetat.

A 1 Locutus est autem Saul ad Jonathan filium suum, & ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porrò Jonathas filius Saul diligebat David valdè.

2 Et indicavit Jonathas David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter observa te, quæso, manè, & manebis clam, & abscondêris.

3 Ego autem egrediens stabo juxta patrem meum, in agro ubicumque fueris: & ego loquar de te ad patrem meum: & quodcumque videro, nuntiabo tibi.

4 Locutus est ergo Jonathas de David bona ad Saul patrem suum: dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona sunt tibi valdè.

5 Et posuit animam suam in manu sua, & percussit Philisthæum, & fecit Dominus salutem magnam universo Israëli: vidisti, & lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa?

B 6 Quod cùm audisset Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur.

7 Vocavit itaque Jonathas David, & indicavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, sicut fuerat heri & nudiustertius.

8 Motum est autem rursum bellum: & egressus David, pugnavit adversum Philisthiim: percussitque eos plaga magna, & fugerunt à facie ejus.

9 Et factus est Spiritus Domini malus in Saul. sedebat autem in domo sua, & tenebat lanceam: porrò David psallebat manu sua.

10 Nisúsque est Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David à facie Saul: lancea autem casso vulnere perlata est in parietem, & David fugit, & salvatus est nocte illa.

11 Misit ergo Saul satellites suos in domum David, ut custodirent eum, & interficeretur manè. Quod cùm annuntiasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris:

12 Deposuit eum per fenestram. Porrò ille abiit & aufugit, atque salvatus est.

13 Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, & operuit eam vestimentis. C

14 Misit autem Saul apparitores, qui raperent David: & responsum est quòd ægrotaret.

15 Rursúmque misit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur.

16 Cúmque venissent nuntij, inventum est simulacrum super lectum, & pellis caprarum ad caput ejus.

17 Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illusisti mihi, & dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

18 David autem fugiens, salvatus est, & venit ad Samuel in Ramatha, & nuntiavit ei omnia quæ fecerat sibi Saul: & abierunt ipse & Samuel, & morati sunt in Naioth.

19 Nuntiatum est autem Sauli à dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha.

20 Misit ergo Saul lictores, ut raperent David: qui cùm vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, & Samuelem stantem super eos, factus est etiam Spiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipsi. D

21 Quod cùm nuntiatum esset Sauli, misit & alios nuntios: prophetaverunt autem & illi. Et rursum misit Saul tertios nuntios: qui & ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul,

22 Abiit etiam ipse in Ramatha, & venit usque ad cisternam magnam, quæ est in Socho, & interrogavit, & dixit: In quo loco sunt Samuel & David? Dictúmque est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramatha.

23 Et abiit in Naioth in Ramatha, & factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat usque dum veniret in Naioth in Ramatha.

24 Et

24 Et expoliavit etiam ipse se vestimentis suis, & prophetavit cum ceteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa & nocte. Unde & exivit proverbium*: Num & Saul inter prophetas?

* Sup. 10. c. 12.

Caput XX.

Jonathas post repetitum cum David fœdus, ipsum cum patre reconciliare frustrà conatur, illum tamen è manibus ejus trium sagittarum signo liberat.

A 1 FUgit autem David de Naioth, quæ est in Ramatha, veniénsque locutus est coram Jonatha: Quid feci? quæ est iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam?

2 Qui dixit ei: Absit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum, nisi priùs indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? nequaquam erit istud.

3 Et juravit rursum Davidi. Et ille ait: Scit profectò pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, & dicet: Nesciat hoc Jonathas, ne fortè tristetur. Quinimmò vivit Dominus, & vivit anima tua, quia uno tantùm (ut ita dicam) gradu, ego mórsque dividimur.

4 Et ait Jonathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi.

5 Dixit autem David ad Jonathan: Ecce calendæ sunt crastino, & ego ex more sedere soleo juxta regem ad vescendum: dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiæ.

B 6 Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem civitatem suam: quia victimæ solemnes ibi sunt universis contribulibus suis.

7 Si dixerit, Benè: pax erit servo tuo. Si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia ejus.

8 Fac ergo misericordiam in servum tuum: quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti. si autem est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.

9 Et ait Jonathas: Absit hoc à te: neque enim fieri potest, ut si certè cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi.

10 Respondítque David ad Jonathan: Quis renuntiabit mihi, si quid fortè responderit tibi pater tuus durè de me?

11 Et ait Jonathas ad David: Veni, & egrediamur foras in agrum. Cúmque exissent ambo in agrum,

C 12 Ait Jonathas ad David: Domine Deus Israël, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie, & aliquid boni fuerit super David, & non statim misero ad te, & notum tibi fecero,

13 Hæc faciat Dominus Jonathæ, & hæc addat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam, & dimittam te, ut vadas in pace, & sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo.

14 Et si vixero, facies mihi misericordiam Domini: si verò mortuus fuero,

15 Non auferes misericordiam tuam à domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra: auferat Jonathan de domo sua, & requirat Dominus de manu inimicorum David.

16 Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo D
David: & requisivit Dominus de manu inimicorum David.

17 Et addidit Jonathas dejerare David, eò quòd diligeret illum: sicut enim animam suam, ita diligebat eum.

18 Dixítque ad eum Jonathas: Cras calendæ sunt, & requirêris?

19 Requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, & venies in locum ubi celandus es in die qua operari licet, & sedebis juxta lapidem, cui nomen est Ezel.

20 Et ego tres sagittas mittam juxta eum, & jaciam quasi exercens me ad signum.

21 Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & affer mihi sagittas.

22 Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittæ ultrà te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus.

23 De verbo autem quod locuti sumus ego & tu, sit Dominus inter me & te usque in sempiternum.

24 Absconditus est ergo David in agro, & E
venerunt calendæ, & sedit rex ad comedendum panem.

25 Cúmque sedisset rex super cathedram suam (secundùm consuetudinem) quæ erat juxta parietem, surrexit Jonathas, & sedit Abner ex latere Saul, vacuúsque apparuit locus David.

26 Et non est locutus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim quòd fortè evenisset ei, ut non esset mundus, nec purificatus.

27 Cúmque illuxisset dies secunda post calendas, rursus apparuit vacuus locus David. Dixítque Saul ad Jonathan filium suum: Cur non venit filius Isai, nec heri, nec hodie, ad vescendum?

28 Respondítque Jonathas Sauli: Rogavit me obnixè, ut iret in Bethlehem,

29 Et ait: dimitte me, quoniam sacrificium solemne est in civitate, unus de fratribus meis accersivit me: nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam citò: & videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis.

30 Iratus autem Saul adversum Jonathan, F
dixit ei: Fili mulieris virum ultrò rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai, in confusionem tuam & in confusionem ignominiosæ matris tuæ?

31 Omnibus enim diebus, quibus filius Isai vixerit

vixerit super terram; non stabilieris tu, neque
regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, & ad-
duc eum ad me: quia filius mortis est.
32 Respondens autem Jonathas Sauli patri
suo, ait: Quare morietur? quid fecit?
33 Et arripuit Saul lanceam ut percuteret
eum. Et intellexit Jonathas quòd definitum es-
set à patre suo, ut interficeret David.
34 Surrexit ergo Jonathas à mensa in ira
furoris, & non comedit in die calendarum se-
cunda panem. Contristatus est enim super Da-
vid, eò quòd confudisset eum pater suus.
35 Cùmque illuxisset manè, venit Jonathas
in agrum juxta placitum David, & puer par-
vulus cum eo,
G 36 Et ait ad puerum suum: Vade, & affer
mihi sagittas, quas ego jacio. Cùmque puer
cucurrisset, jecit aliam sagittam trans puerum.
37 Venit itaque puer ad locum jaculi, quod
miserat Jonathas: & clamavit Jonathas post
tergum pueri, & ait: Ecce ibi est sagitta por-
rò ultrà te.
38 Clamavitque iterùm Jonathas post ter-
gum pueri, dicens: Festina velociter, ne stete-
ris. Collegit autem puer Jonathæ sagittas, &
attulit ad dominum suum:
39 Et quid ageretur, penitus ignorabat:
tantummodò enim Jonathas & David rem
noverant.
40 Dedit ergo Jonathas arma sua puero, &
dixit ei: Vade, & defer in civitatem.
41 Cùmque abiisset puer, surrexit David de
loco, qui vergebat ad Austrum, & cadens pro-
nus in terram, adoravit tertiò: & osculantes se
alterutrum, fleverunt pariter, David autem
ampliùs.
42 Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in
pace: quæcumque juravimus ambo in nomine
Domini, dicentes: Dominus sit inter me & te,
& inter semen meum & semen tuum usque in
sempiternum.
43 Et surrexit David, & abiit: sed & Jona-
thas ingressus est civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nobe urbem sacerdotalem, fame compulsus panes sanctificatos comedit datos ab Achimelech præsente ibidem Doeg Idumæo; & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiam præ timore simulat.

1 VEnit autem David in Nobe ad Achime-
lech sacerdotem: & obstupuit Achime-
lech, eò quòd venisset David. Et dixit ei: Qua-
re tu solus, & nullus est tecum?
2 Et ait David ad Achimelech sacerdotem:
Rex præcepit mihi sermonem, & dixit: Nemo
sciat rem, propter quam missus es à me, & cu-
jusmodi præcepta tibi dederim: nam & pueris
condixi in illum & illum locum.
3 Nunc ergo si quid habes ad manum, vel
quinque panes, da mihi, aut quidquid inve-
neris.
4 Et respondens sacerdos ad David, ait illi:
Non habeo laicos panes ad manum, sed tan-

Pars I.

tùm panem sanctum: si mundi sunt pueri, ma-
ximè à mulieribus?
5 Et respondit David sacerdoti, & dixit ei: B
Equidem si de mulieribus agitur: continuimus
nos ab heri & nudiustertius, quando egredie-
bamur, & fuerunt vasa puerorum sancta. Por-
rò via hæc polluta est, sed & ipsa hodie sancti-
ficabitur in vasis.
6 * Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum pa- *
nem, neque enim erat ibi panis, nisi tantùm pa- *Matt.*
nes propositionis, qui sublati fuerant à facie *12. a.*
Domini, ut ponerentur panes calidi. *3. 4.*
7 Erat autem ibi vir quidam de servis Saul,
in die illa, intus in tabernaculo Domini: & no-
men ejus Doeg Idumæus, potentissimus pa-
storum Saul.
8 Dixit autem David ad Achimelech: Si ha- C
bes hîc ad manum hastam, aut gladium? quia
gladium meum, & arma mea non tuli mecum,
sermo enim regis urgebat.
9 Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Go-
liath Philisthæi, quem percussisti in Valle tere-
binthi, est involutus pallio post ephod: si istum
vis tollere, tolle. neque enim hîc est alius abs-
que eo. Et ait David: Non est huic alter simi-
lis, da mihi eum.
10 Surrexit itaque David, & fugit in die il-
la à facie Saul: & venit ad Achis regem Geth:
11 Dixerúntque servi Achis ad eum cùm D
vidissent David: Numquid non iste est David
rex terræ? nónne huic cantabant per choros,
dicentes: * Percussit Saul mille, & David de- **Sup.*
cem millia? *18. b.*
12 Posuit autem David sermones istos in *Eccli.*
corde suo, & extimuit valdè à facie Achis re- *47. a.*
gis Geth. *7.*
13 Et immutavit os suum coram eis, & colla-
bebatur inter manus eorum, & impingebat in
ostia portæ, defluebántq; salivæ ejus in barbam.
14 Et ait Achis ad servos suos: Vidistis ho-
minem insanum: quare adduxistis eum ad me?
15 An desunt nobis furiosi, quòd introdu-
xistis istum, ut fureret me præsente? hiccine
ingredietur domum meam?

CAPUT XXII.

David cum plurimis ad se in speluncam Odollam susceptis, inde ad regem Moab proficiscitur, unde consilio Gad prophetæ in terram Juda revertitur. Saul verò omnes sacerdotes Nobe, præter Abiathar qui ad David confugit, per Doeg Idumæum jussit interimi.

1 ABiit ergo David inde, & fugit in spelun- A
cam Odollam. Quod cùm audissent fra-
tres ejus, & omnis domus patris ejus, descen-
derunt ad eum illuc.
2 Et convenerunt ad eum omnes, qui erant
in angustia constituti, & oppressi ære alieno, &
amaro animo: & factus est eorum princeps,
fuerúntque cum eo quasi quadringenti viri.
3 Et profectus est David inde in Maspha,
quæ est Moab: & dixit ad regem Moab: Ma-
neat, oro, pater meus & mater mea vobiscum,
donec sciam quid faciat mihi Deus.
4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab:

Manſerúntque apud eum cunctis diebus, qui-
bus David fuit in præſidio.
5 Dixitque Gad propheta ad David: Noli
manere in præſidio, proficiſcere, & vade in
Terram Juda. Et profectus eſt David: & venit
in ſaltum Haret.
6 Et audivit Saul quòd apparuiſſet David,
& viri qui erant cum eo. Saul autem cùm ma-
neret in Gabaa, & eſſet in nemore, quod eſt in
Rama, haſtam manu tenens, cunctique ſervi
ejus circumſtarent eum,
B 7 Ait ad ſervos ſuos qui aſſiſtebant ei: Au-
dite nunc filij Jemini: numquid omnibus vobis
dabit filius Iſaï agros & vineas, & univerſos
vos faciet tribunos, & centuriones:
8 Quoniam conjuraſtis omnes adverſum me,
& non eſt qui mihi renuntiet, maximè cùm &
filius meus fœdus inierit cum filio Iſaï? Non
eſt qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui
annuntiet mihi: eò quòd ſuſcitaverit filius meus
ſervum meum adverſum me inſidiantem mihi
uſque hodie.
9 Reſpondens autem Doeg Idumæus, qui
aſſiſtebat, & erat primus inter ſervos Saul, Vi-
di, inquit, filium Iſaï in Nobe, apud Achime-
lech filium Achitob ſacerdotem.
10 Qui conſuluit pro eo Dominum, & ci-
baria dedit ei: ſed & gladium Goliath Phili-
ſthæi dedit illi.
11 Miſit ergo rex ad accerſendum Achime-
lech ſacerdotem filium Achitob, & omnem
domum patris ejus, ſacerdotum, qui erant in
Nobe, qui univerſi venerunt ad regem.
C 12 Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili
Achitob. Qui reſpondit: Præſtò ſum domine.
13 Dixitque ad eum Saul: Quare conjuraſtis
adverſum me, tu & filius Iſaï, & dediſti ei pa-
nes & gladium, & conſuluiſti pro eo Deum,
ut conſurgeret adverſum me, inſidiator uſque
hodie permanens?
14 Reſpondénſque Achimelech regi, ait:
Et quis in omnibus ſervis tuis, ſicut David fi-
delis, & gener regis, & pergens ad imperium
tuum, & glorioſus in domo tua?
15 Num hodie cœpi pro eo conſulere Deum?
abſit hoc à me: ne ſuſpicetur rex adverſus ſer-
vum ſuum rem hujuſcemodi, in univerſa domo
patris mei: non enim ſcivit ſervus tuus quidquã
ſuper hoc negotio, vel modicum vel grande.
16 Dixitque rex: Morte morieris Achime-
lech, tu, & omnis domus patris tui.
D 17 Et ait rex emiſſariis, qui circumſtabant
eum: Convertimini, & interficite ſacerdotes
Domini: nam manus eorum cum David eſt:
ſcientes quòd fugiſſet, & non indicaverunt
mihi. Noluerunt autem ſervi regis extendere
manus ſuas in ſacerdotes Domini.
18 Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, & ir-
rue in ſacerdotes. Converſuſq; Doeg Idumæus,
irruit in ſacerdotes, & trucidavit in die illa octo-
gintaquinque viros veſtitos ephod lineo.
19 Nobe autem civitatem ſacerdotum per-
cuſſit in ore gladij, viros & mulieres, & par-
vulos, & lactentes, bovémque & aſinum, &
ovem in ore gladij.
20 Evadens autem unus filius Achimelech,
filij Achitob, cujus nomen erat Abiathar, fugit
ad David,
21 Et annuntiavit ei quòd occidiſſet Saul
ſacerdotes Domini.
22 Et ait David ad Abiathar: Sciebam in
die illa, quòd cùm ibi eſſet Doeg Idumæus,
proculdubiò annuntiaret Sauli: ego ſum reus
omnium animarum patris tui.
23 Mane mecum, ne timeas: ſi quis quæ-
ſierit animam meam, quæret & animam tuam,
mecúmque ſervaberis.

Caput XXIII.

Cùm David Ceilam à Philiſthæis liberaſſet, ne in manus Saul à viris Ceila traderetur, profugus in deſertum Ziph proditur à Ziphæis: fœdere autem inter David & Jonathan renovato, Saul eum perſequitur, ſed propter ſubitam Philiſthæorum irruptionem liberatur.

1 ET annuntiaverunt David, dicentes: Ecce A
Philiſthiim oppugnant Ceilam, & diri-
piunt areas.
2 Conſuluit ergo David Dominum, dicens:
Num vadam, & percutiam Philiſthæos iſtos?
Et ait Dominus ad David: Vade, & percuties
Philiſthæos, & Ceilam ſalvabis.
3 Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad
eum: Ecce nos hîc in Judæa conſiſtentes time-
mus: quantò magis ſi ierimus in Ceilam ad-
verſum agmina Philiſthinorum?
4 Rurſum ergo David conſuluit Dominum.
Qui reſpondens, ait ei: Surge, & vade in Cei-
lam: ego enim tradam Philiſthæos in manu tua.
5 Abiit ergo David, & viri ejus, in Ceilam,
& pugnavit adverſum Philiſthæos, & abegit
jumenta eorum, & percuſſit eos plaga magna:
& ſalvavit David habitatores Ceilæ.
6 Porrò eo tempore, quo fugiebat Abiathar
filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod
ſecum habens deſcenderat.
7 Nuntiatum eſt autem Sauli quòd veniſſet B
David in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum
Deus in manus meas, concluſúſque eſt, intro-
greſſus urbem in qua portæ & ſeræ ſunt.
8 Et præcepit Saul omni populo ut ad pu-
gnam deſcenderet in Ceilam: & obſideret
David, & viros ejus.
9 Quod cùm David reſciſſet, quia præpa-
raret ei Saul clàm malum, dixit ad Abiathar ſa-
cerdotem: Applica ephod.
10 Et ait David: Domine Deus Iſraël, au-
divit famam ſervus tuus, quòd diſponat Saul
venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me:
11 Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus?
& ſi deſcendet Saul, ſicut audivit ſervus tuus?
Domine Deus Iſraël indica ſervo tuo. Et ait
Dominus: Deſcendet.
12 Dixitque David: Si tradent me viri Cei-
læ, & viros qui ſunt mecum, in manus Saul?
Et dixit Dominus: Tradent.
13 Surrexit ergo David & viri ejus quaſi
ſexcenti,

sexcenti, & egressi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti: nuntiatúmque est Sauli quod fugisset David de Ceila, & salvatus esset: quam ob rem dissimulavit exire.

14 Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansítque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit eum Deus in manus ejus.

C 15 Et vidit David quòd egressus esset Saul ut quæreret animam ejus. Porrò David erat in deserto Ziph in silva.

16 Et surrexit Jonathas filius Saul, & abiit ad David in silvam, & confortavit manus ejus in Deo: dixítque ei:

17 Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, & tu regnabis super Israël, & ego ero tibi secundus, sed & Saul pater meus scit hoc.

18 Percussit ergo uterque fœdus coram Domino: mansítque David in silva: Jonathas autem reversus est in domum suam.

* Inf. 19 * Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in
26. a. Gabaa, dicentes: Nónne ecce David latitat
1. apud nos in locis tutissimis silvæ, in Colle Hachila, quæ est ad dexteram deserti?

20 Nunc ergo, sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende: nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis.

21 Dixítque Saul: Benedicti vos à Domino, quia doluistis vicem meam.

D 22 Abire ergo, oro, & diligentiùs præparate, & curiosiùs agite, & considerate locum ubi sit pes ejus, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quòd callidè insidier ei.

23 Considerate & videte omnia latibula ejus, in quibus absconditur: & revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum. Quòd si etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in cunctis millibus Juda.

24 At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul: David autem & viri ejus erant in deserto Maon, in campestribus, ad dexteram Jesimon.

25 Ivit ergo Saul & socij ejus ad quærendum eum: & nuntiatum est David, statímque descendit ad petram, & versabatur in deserto Maon: quod cùm audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon.

26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte una: David autem & viri ejus erant in latere montis ex parte altera: porrò David desperabat se posse evadere à facie Saul: itaque Saul & viri ejus, in modum coronæ cingebant David & viros ejus, ut caperent eos.

27 Et nuntius venit ad Saul, dicens: Festina, & veni, quoniam infuderunt se Philisthiim super terram.

28 Reversus est ergo Saul desistens persequi David, & perrexit in occursum Philisthinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum, Petram dividentem.

CAPUT XXIV.

David in spelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul persequentis abscidit, & ne occideretur, ipsum liberavit: quare Saul culpam agnoscit, & sciens David regnaturum, suscepto ab ipso juramento de non exscindenda Saulis familia, ei reconciliatur.

1 ASCendit ergo David inde: & habitavit in A
locis tutissimis Engaddi.

2 Cúmque reversus esset Saul, postquam persecutus est Philisthæos, nuntiaverunt ei, dicentes: Ecce, David in deserto est Engaddi.

3 Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israël, perrexit ad investigandum David & viros ejus, etiam super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus perviæ sunt.

4 Et venit ad caulas ovium, quæ se offerebant vianti. eratque ibi spelunca quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem: porrò David & viri ejus in interiore parte speluncæ latebant.

5 Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul silenter.

6 Post hæc percussit cor suum David, eò B
quòd abscidisset oram chlamydis Saul.

7 Dixítque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est.

8 Et confregit David viros suos sermonibus, & non permisit eos ut consurgerent in Saul: porrò Saul exurgens de spelunca, pergebat cœpto itinere.

9 Surrexit autem & David post eum: & egressus de spelunca, clamavit post tergum Saul, dicens: Dñe mi rex. Et respexit Saul post se: & inclinans se David pronus in terram, adoravit.

10 Dixítque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium, David quærit malum adversum te:

11 Ecce hodie viderunt oculi tui, quòd tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca: & cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus. dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum, quia Christus Domini est.

12 Quin potiùs pater mi, vide, & cognosce C
oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam cùm præscinderem summitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te. animadverte, & vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem insidiaris animæ meæ ut auferas eam.

13 Judicet Dominus inter me & te, & ulciscatur me Dominus ex te: manus autem mea non sit in te.

14 Sicut & in proverbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas: manus ergo mea non sit in te.

15 Quem persequeris, rex Israël? quem persequeris? canem mortuum persequeris, & pulicem unum.

16 Sit Dominus judex, & judicet inter me

& te: & videat, & judicet causam meam, & eruat me de manu tua.

17 Cùm autem complesset David loquens sermones hujuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam, & flevit:

18 Dixitque ad David: Justior tu es quàm ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.

19 Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me.

20 Quis enim cùm invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc, pro eo quod hodie operatus es in me.

21 Et nunc quia scio quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israël:

22 Jura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.

23 Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam: & David & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

Mortuus Samuel plangitur: David Nabal victum neganti mortem minatur, egregia Abigail oratione placatur, quam mortuo Nabal in connubium accipit, simul & Achinoam, Saul verò filiam Michol Phalti tradit.

A 1 MOrtuus * est autem Samuel, & congregatus est universus Israël, & planxerunt eum & sepelierunt eum in domo sua in Ramatha. Consurgénsque David descendit in desertum Pharan.

* Inf. 28. a. 3. Eccli. 46. d. 23.

2 Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, & possessio ejus in Carmelo, & homo ille magnus nimis: eránque ei oves tria millia, & mille capræ: & accidit ut tonderetur grex ejus in Carmelo.

3 Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen uxoris ejus Abigail. erátque mulier illa prudentissima & speciosa: porrò vir ejus durus, & pessimus, & malitiosus: erat autem de genere Caleb.

4 Cùm ergo audisset David in deserto quòd tonderet Nabal gregem suum,

5 Misit decem juvenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex nomine meo pacificè.

6 Et dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcumque habes sit pax.

B 7 Audivi quòd tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo.

8 Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus. quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, & filio tuo David.

9 Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David: & siluerunt.

10 Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? & quis est filius Isaï? hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos.

11 Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, & dabo viris quos nescio unde sint?

12 Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, & reversi venerunt, & nuntiaverunt ei omnia verba quæ dixerat. C

13 Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctúsque est & David ense suo: & secuti sunt David quasi quadringenti viri: porrò ducenti remanserunt ad sarcinas.

14 Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris suis, dicens: Ecce David misit nuntios de deserto, ut benedicerent domino nostro: & aversatus est eos.

15 Homines isti, boni satis fuerunt nobis, & non molesti: nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto:

16 Pro muro erant nobis tam in nocte quàm in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges.

17 Quam ob rem considera, & recogita quid facias: quoniam completa est malitia adversum virum tuum, & adversum domum tuam, & ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui.

18 Festinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque sata polentæ, & centum ligaturas uvæ passæ, & ducentas massas caricarum, & posuit super asinos: D

19 Dixitque pueris suis: Præcedite me ecce, ego post tergum sequar vos: viro autem suo Nabal non indicavit.

20 Cùm ergo ascendisset asinum, & descenderet ad radices montis, David & viri ejus descendebant in occursum ejus: quibus & illa occurrit.

21 Et ait David: Verè frustrà servavi omnia quæ hujus erant in deserto, & non periit quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono.

22 Hæc faciat Deus inimicis David: & hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinent usque manè, mingentem ad parietem.

23 Cùm autem vidisset Abigail David, festinavit, & descendit de asino, & procidit coram David super faciem suam, & adoravit super terram,

24 Et cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: & audi verba famulæ tuæ.

25 Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundùm nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti.

26 Nunc

E 26 Nunc ergo domine mi, vivit Dominus, & vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem, & salvavit manum tuam tibi: & nunc fiant sicut Nabal inimici tui, & qui quærunt domino meo malum.

27 Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: & da pueris qui sequuntur te dominum meum.

28 Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem, quia prælia Domini, domine mi, tu præliaris: malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ.

29 Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita, quasi in fasciculo viventium, apud Dominum Deum tuum: porrò inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fundæ.

30 Cùm ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quæ locutus est bona de te, & constituerit te ducem super Israël,

31 Non erit tibi hoc in singultum, & in scrupulum cordis domino meo, quòd effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris: & cùm benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.

F 32 Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israël, qui misit hodie te in occursum meum, & benedictum eloquium tuum,

33 Et Benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem, & ulciscerer me manu mea.

34 Alioquin vivit Dominus Deus Israël, qui prohibuit me ne malum facerem tibi: nisi citò venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam, mingens ad parietem.

35 Suscepit ergo David de manu ejus omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacificè in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, & honoravi faciem tuam.

36 Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce erat ei convivium in domo ejus, quasi convivium regis, & cor Nabal jucundum: erat enim ebrius nimis: & non indicavit ei verbum pusillum aut grande usque manè.

37 Diluculò autem cùm digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc, & emortuum est cor ejus intrinsecus, & factus est quasi lapis.

G 38 Cúmque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est.

39 Quod cùm audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit causam opprobrij mei de manu Nabal, & servum suum custodivit à malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Misit ergo David, & locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem.

40 Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelũ, & locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem.

41 Quæ consurgens adoravit prona in terram, & ait: Ecce famula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum domini mei.

42 Et festinavit, & surrexit Abigail, & ascendit super asinum, & quinque puellæ ierunt cum ea, pedissequæ ejus, & secuta est nuntios David: & facta est illi uxor.

43 Sed & Achinoam accepit David de Jezraël: & fuit utraque uxor ejus.

44 Saul autẽ dedit Michol filiam suam, uxorem David, Phalti filio Lais, qui erat de Galim.

CAPUT XXVI.

David iterum à Ziphæis apud Saul proditus, hastam & scyphum dormienti Saul abstulit: quod agnoscens Saul, culpam fatetur, revocatóque Davidi securitatem pollicetur.

1 ET * venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, A
dicentes: Ecce David absconditus est in * Sup.
colle Hachila, quæ est ex adverso solitudinis. 23. 6.
2 Et surrexit Saul, & descendit in desertum 19.
Ziph, & cum eo tria millia virorum de electis Israël, ut quæreret David in deserto Ziph.

3 Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverso solitudinis in via: David autem habitabat in deserto. Videns autem quòd venisset Saul post se in desertum,

4 Misit exploratores, & didicit quòd illuc venisset certissimè.

5 Et surrexit David clàm, & venit ad locum ubi erat Saul: cúmque vidisset locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,

6 Ait David ad Achimelech Hethæum, & Abisai filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisaï: Ego descendam tecum.

7 Venerunt ergo David & Abisaï ad populum noctè, & invenerunt Saul jacentem & dormientem in tentorio: & hastam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem & populum dormientes in circuitu ejus. B

8 Dixítque Abisaï ad David: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra, semel, & secundò opus non erit.

9 Et dixit David ad Abisaï: Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit?

10 Et dixit David: Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur, aut in prælium descendẽs perierit:

11 Propitius sit mihi Dominus ne extendam manum meam in Christum Domini. nunc igitur tolle hastam, quæ est ad caput ejus, & scyphum aquæ, & abeamus.

12 Tulit igitur David hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quisquam, qui videret & intelligeret, & evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos.

13 Cúmque transisset David ex adverso, & stetisset in vertice montis de longè, & esset grande intervallum inter eos:

14 Clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nónne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas & inquietas regem?

C 15 Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis alius similis tui in Israël? quare ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum.

16 Non est bonum hoc, quod fecisti: vivit Dominus, quoniam filij mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum, Christum Domini. nunc ergo vide ubi sit hasta regis, & ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

17 Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.

18 Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci? aut quod est malum in manu mea?

19 Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui: Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium: si autem filij hominum, maledicti sunt in conspectu Domini: qui ejecerunt me hodie, ut non habitem in hereditate Domini, dicentes: Vade, servi diis alienis.

D 20 Et nunc non effundatur sanguis meus in terram coram Domino: quia egressus est rex Israël ut quærat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus.

21 Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultrà tibi malefaciam, eò quòd pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim quòd stultè egerim, & ignoraverim multa nimis.

22 Et respondens David, ait: Ecce hasta regis: transeat unus de pueris regis, & tollat eam.

23 Dominus autem retribuet unicuiqué secundùm justitiam suam & fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Christum Domini.

24 Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, & liberet me de omni angustia.

25 Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem David in viam suam, & Saul reversus est in locum suum.

CAPUT XXVII.

David inconstantia Saulis fidere non ausus, apud Achis profugus, à quo urbem Siceleg obtinuit, quæ ex eo facta est in hereditatem regum Juda. unde plurimas ex Amalecitis & vicinis locis agebat prædas imponens regi Achis.

A 1 ET ait David in corde suo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nónne melius est ut fugiam, & salver in Terra Philisthinorum, ut desperet Saul, cesséque me quærere in cunctis finibus Israël? fugiam ergo manus ejus.

2 Et surrexit David, & abiit ipse & sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regé Geth.

3 Et habitavit David cum Achis in Geth: ipse & viri ejus, vir & domus ejus: & David, & duæ uxores ejus, Achinoam Jezrahelitis, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

B 4 Et nuntiatum est Sauli quòd fugisset David in Geth: & non addidit ultrà quærere eum.

5 Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi: cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum?

6 Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam causam facta est Siceleg regum Juda, usque in diem hanc.

7 Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philisthinorum, quatuor mensium.

8 Et ascendit David, & viri ejus, & agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur usque ad Terram Ægypti. C

9 Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum & mulierem: tollénsque oves, & boves, & asinos, & camelos, & vestes, revertebatur & veniebat ad Achis.

10 Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat David: Contra meridiem Judæ, & contra meridiem Jerameel, & contra meridiem Ceni. D

11 Virum & mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne fortè loquantur adversum nos: Hæc fecit David: & hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum.

12 Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israël: erit igitur mihi servus sempiternus.

CAPUT XXVIII.

Philisthæi contra Saul armantur. ad quod bellum David pollicetur fidem Regi Achis. Saul occisis Magis, Pythonissam consulit. suscitari jubens Samuelem, à quo suam suorúmque proximam mortem didicit.

1 FActum est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthiim agmina sua, ut præpararentur ad bellum contra Israël: dixítque Achis ad David: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu, & viri tui. A

2 Dixitque David ad Achis: Nunc scies quæ facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus.

3 * Samuel autem mortuus est, planxitq; eum omnis Israël, & sepelierũt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos & ariolos de terra. * Sup. 25. a. 1. Eccli. 46. d. 23.

4 Congregatique sunt Philisthiim, & venerunt, & castrametati sunt in Sunam: congregavit autem & Saul universum Israël, & venit in Gelboë.

5 Et vidit Saul castra Philisthiim, & timuit, & expavit cor ejus nimis.

6 Consuluítque Dominum, & non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. B

7 Dixitque Saul servis suis: Quærite mihi mulierem habentem * pythonem, & vadam ad eam, & sciscitabor per illam. Et dixerunt servi ejus ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor. * Lev. 20. e. 27. Deut. 18. b. 11. Act. 16. c. 16.

8 Mutavit ergo habitum suum, vestitúsque est aliis vestimentis, & abiit ipse, & duo viri cum eo, venerúntque ad mulierem nocte, & ait illi: Divina mihi in pythone, & suscita mihi quem dixero tibi.

9 Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, & quo modo eraserit magos & ariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar?

10 Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem.

11 Dixítque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.

12 Cùm autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul.

13 Dixítque ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra.

C 14 Dixítque ei: Qualis est forma ejus? Quæ ait: Vir senex ascendit, & ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quòd Samuel esset, & inclinavit se super faciem suam in terra, & adoravit.

* Eccli. 46. d. 23. 15 Dixit autem Samuel ad Saul: * Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: siquidem Philisthiim pugnant adversum me, & Deus recessit à me, & exaudire me noluit, neque in manu prophetarum, neque per somnia: vocavi ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam.

16 Et ait Samuel: Quid interrogas me, cùm Dominus recesserit à te, & transierit ad æmulum tuum?

17 Faciet enim tibi Dominus sicut locutus est in manu mea, & scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David:

18 Quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris ejus in Amalech. idcircò quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.

D 19 Et dabit Dominus etiam Israël tecum in manus Philisthiim: cras autem tu & filij tui mecum eritis: sed & castra Israël tradet Dominus in manus Philisthiim.

20 Statímque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

21 Ingressa est itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valdè) dixítque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, & posui animam meam in manu mea: & audivi sermones tuos, quos locutus es ad me.

22 Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam panis ut comedens convalescas, & possis iter agere.

23 Qui renuit, & ait: Non comedam. Coëgerunt autem eum servi sui & mulier, & tandem audita voce eorum surrexit de terra, & sedit super lectum.

24 Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, & festinavit, & occidit eum: tollénsque farinam, miscuit eam, & coxit azyma,

25 Et posuit ante Saul & ante servos ejus. Qui cùm comedissent, surrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

Caput XXIX.

David cum Philisthæis adversus Israël proficiscens remittitur: quia metuebant principes ne in prælio fieret ipsis adversarius, jubetúrque in Siceleg reverti.

1 Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in Aphec: sed & Israël castrametatus est super fontem, qui erat in Jezrahel. A

2 Et satrapæ quidem Philisthiim incedebant in centuriis & millibus: David autem & viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis.

3 Dixerúntque principes Philisthiim ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Philisthiim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israël, & est apud me multis diebus, vel annis, & non inveni in eo quidquam, ex die qua transfugit ad me, usque ad diem hanc?

4 * Irati sunt autem adversus eum principes Philisthiim, & dixerunt ei: Revertatur vir iste, & sedeat in loco suo, in quo constituisti eum, & non descendat nobiscum in prælium, ne fiat nobis adversarius, cùm præliari cœperimus: quomodo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris? * 1. Par. 12. e. 19. B

5 Nónne iste est David cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, & David in decem millibus suis?

6 Vocavit ergo Achis David, & ait ei: Vivit Dominus: quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum est in castris: & non inveni in te quidquam mali, ex die qua venisti ad me, usque in diem hanc: sed satrapis non places. C

7 Revertere ergo, & vade in pace, & non offendas oculos satraparum Philisthiim.

8 Dixítque David ad Achis: Quid enim feci, & quid invenisti in me servo tuo, à die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos domini mei regis?

9 Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei, sed principes Philisthinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in prælium. D

10 Igitur consurge manè tu, & servi domini tui, qui venerunt tecum: & cùm de nocte surrexeritis, & cœperit dilucescere, pergite.

11 Surrexit itaque de nocte David ipse & viri ejus, ut proficiscerentur manè, & reverterentur ad Terram Philisthiim: Philisthiim autem ascenderunt in Jezrahel.

Caput XXX.

Absente cum suis David, Amalecitæ Siceleg incenderant ablata præda. quos David persequens occidit, recepta præda, quam singulis sociis ex æquo divisit etiam iis qui ad sarcinas lassi remanserant.

1 Cùmque * venissent David & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni. A * 1. Par. 12. d. 2?

2 Et

2 Et captivas duxerant mulieres ex ea, à minimo usque ad magnum: & non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, & pergebant itinere suo.

3 Cùm ergo venissent David & viri ejus ad civitatem, & invenissent eam succensam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captivas,

4 Levaverunt David & populus qui erat cum eo voces suas, & planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ.

5 Siquidem & duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

6 Et contristatus est David valdè: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscujusque viri super filiis suis & filiabus: confortatus est autem David in Domino Deo suo.

7 Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelec: Applica ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David,

8 Et consuluit David Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixítque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam.

C 9 Abiit ergo David ipse, & sexcenti viri qui erant cum eo, & venerunt usque ad Torrentem Besor: & lassi quidam substiterunt.

10 Persecutus est autem David ipse, & quadringenti viri: substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant Torrentem Besor.

11 Et invenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad David: dederúntque ei panem ut comederet, & biberet aquam.

12 Sed & fragmen massæ caricarum, & duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cùm comedisset, reversus est spiritus ejus, & refocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus & tribus noctibus.

D 13 Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel unde? & quò pergis? Qui ait: puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecitæ: dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius.

14 Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, & contra Judam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg succendimus igni.

15 Dixítque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quòd non occidas me, & non tradas me in manus domini mei, & ego ducam te ad cuneum istum. Et juravit ei David.

16 Qui cùm duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universæ terræ, comedentes & bibentes, & quasi festum celebrantes diem, pro cuncta præda, & spoliis quæ ceperant de Terra Philisthiim, & de Terra Juda.

E 17 Et percussit eos David à vespere usque ad vesperam alterius diei, & non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, & fugerant.

18 Eruit ergo David omnia quæ tulerant Amalecitæ, & duas uxores suas eruit.

19 Nec defuit quidquam à parvo usque ad magnum, tam de filiis quàm de filiabus, & de spoliis, & quæcumque rapuerant, omnia reduxit David.

20 Et tulit universos greges & armenta, & minavit ante faciem suam: dixerúntque: Hæc est præda David.

21 Venit autem David ad ducentos viros, F
qui lassi substiterant, nec sequi potuerant David, & residere eos jusserat in Torrente Besor: qui egressi sunt obviàm David & populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacificè.

22 Respondénsque omnis vir pessimus & iniquus, de viris qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de præda, quam eruimus: sed sufficiat unicuique uxor sua & filij: quos cùm acceperint, recedant.

23 Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei, de his quæ tradidit nobis Dominus, & custodivit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos in manus nostras:

24 Nec audiet vos quisquam super sermone G
hoc. æqua enim pars erit descendentis ad prælium, & remanentis ad sarcinas, & similiter divident.

25 Et factum est hoc ex die illa, & deinceps constitutum & præfinitum, & quasi lex in Israël usque in diem hanc.

26 Venit ergo David in Siceleg, & misit dona de præda senioribus Juda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini:

27 His qui erant in Bethel, & qui in Ramoth, ad Meridiem, & qui in Jether,

28 Et qui in Aroër, & qui in Sephamoth, & qui in Esthamo,

29 Et qui in Rachel, & qui in urbibus Jerameel, & qui in urbibus Ceni,

30 Et qui in Arama, & qui in lacu Asan, & qui in Athach,

31 Et qui in Hebron, & reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse & viri ejus.

CAPUT XXXI.

Saulis cum filiis in pugna cæsi, corpus truncato capite in muro Bethsan suspenditur, armáque ejus in templo Astaroth: viri autem Iabes, ablatis Saulis ac filiorum ejus corporibus, juxta Iabes ea sepelierunt.

1 Philisthiim autem pugnabant adversùm A
Israël: & fugerunt viri Israël ante faciem Philisthiim, & ceciderunt interfecti in monte Gelboë.

2 * Irruerúntque Philisthiim in Saul, & in filios ejus, & percusserunt Jonathan, & Abinadab, & Melchisua, filios Saul, (* 1. Par. 10. a. 2. 3.)

3 Totúmque pondus prælij versum est in Saul: & consecuti sunt eum viri sagittarij, & vulneratus est vehementer à sagittariis:

4 * Dixítque Saul ad armigerum suum: (* 1. Par. 10. b. 4.) Evagina gladium tuum, & percute me: ne forte

fortè veniant incircumcisi isti, & interficiant
me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus:
fuerat enim nimio terrore perterritus. arripuit
itaque Saul gladium, & irruit super eum.
B 5 Quod cùm vidisset armiger ejus, videlicet
quòd mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super
gladium suum, & mortuus est cum eo.
6 Mortuus est ergo Saul, & tres filij ejus,
& armiger illius, & universi viri ejus in die
illa pariter.
7 Videntes autem viri Israël, qui erant trans
vallem, & trans Jordanem, quòd fugissent viri
Israëlitæ, & quòd mortuus esset Saul, & filij
ejus, reliquerunt civitates suas, & fugerunt: ve-
nerúntque Philisthiim, & habitaverunt ibi.
C 8 Facta autem die altera, venerunt Phili-
sthiim, ut spoliarent interfectos, & invene-
runt Saul & tres filios ejus jacentes in monte
Gelboë.
9 Et præciderunt caput Saul, & spoliave-
runt eum armis: & miserunt in Te am Phili-
sthinorum per circuitum, ut annuntiaretur in
templo idolorum, & in populis.
10 Et posuerunt a ma ejus in templo Asta-
roth, corpus verò ejus suspenderunt in muro
Bethsan.
11 * Quod cùm audissent habitatores Jabes D
Galaad, quæcumque fecerant Philisthiim Saul, * 2. Reg. 2. 4.
12 Surrexerunt omnes viri fortissimi, & am-
bulaverunt tota nocte, & tulerunt cadaver Saul,
& cadavera filiorum ejus, de muro Bethsan: ve-
nerúntque Jabes Galaad, & combusserunt ea ibi:
13 Et tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in
nemore Jabes, & jejunaverunt septem diebus.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS, QUEM NOS SECUNDUM REGUM DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

David occiso nuntio, qui se Saulem occidisse dicebat, scissis vestibus deflet eum cum cæteris occisis, jejunans ac præcipiens ut filios Juda docerent arcum.

A 1 FACTUM est autem postquam mor-
tuus est Saul, ut David reverteretur
à cæde Amalec, & maneret in Sice-
leg duos dies.
2 In die autem tertia, apparuit homo ve-
niens de castris Saul, veste conscissa, & pulvere
conspersus caput: & ut venit ad David, cecidit
super faciem suam, & adoravit.
3 Dixitque ad eum David: Unde venis?
Qui ait ad eum: De castris Israël fugi.
4 Et dixit ad eum David: Quod est verbum
quod factum est? Indica mihi. Qui ait: Fugit
populus ex prælio, & multi corruentes è popu-
lo mortui sunt: sed & Saul & Jonathas filius
ejus interierunt.
5 Dixitque David ad adolescentem, qui
nuntiabat ei: Unde scis quia mortuus est Saul,
& Jonathas filius ejus?
6 Et ait adolescens, qui nuntiabat ei: Casu
veni in montem Gelboë, & Saul incumbebat
super hastam suam: porro currus & equites
appropinqua ant ei,
B 7 Et conve sus post ergum suum, vid nsque
m vocavit. Cui cum respondil m: Adsum:
8 D Qui es tu? Et aio ad eum:
Amalecites ego sum.
9 Et locutus est mihi: Sta super me, & in-
terfice me: quoniam tenent me angustiæ, &
adhuc tota anima mea in me est.
10 Stansque super eum, occidi illum: scie-
bam enim quòd vivere non poterat post rui-
nam: & tuli diadema quod erat in capite ejus,
& armillam de brachio illius, & attuli ad te
dominum meum huc.
11 Apprehendens autem David vestimenta
sua scidit, omnésque viri qui erant cum eo,
12 Et planxerunt, & fleverunt, & jejuna-
verunt usque ad vesperam, super Saul, & super
Jonathan filium ejus, & super populum Domi-
ni, & super domum Israël, eò quod corruissent
gladio.
13 Dixítque David ad juvenem qui nuntia-
verat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius
hominis advenæ Amalecitæ ego sum.
14 Et ait ad eum David: * Quare non ti- C
muisti mittere manum tuam ut occideres Chri- * Ps. 104. 15.
stum Domini?
15 Vocansque David unum de pueris suis,
ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum,
& mortuus est.
16 Et ait ad eum David: Sanguis tuus super
caput tuum: os enim tuum locutum est adver-
sum te, dicens: Ego interfeci Christum Do-
mini.
17 Planxit autem David planctum hujusce-
modi super Saul, & super filium ejus,

18 (Et præcepit ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in Libro justorum.) Et ait: Considera Israël, pro his qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati.

19 Inclyti, Israël, super montes tuos interfecti sunt: quo modo ceciderunt fortes?

20 Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis: ne fortè lætentur filiæ Philisthiim, ne exultent filiæ incircumcisorum.

21 Montes Gelboë, nec ros nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: quia ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.

22 A sanguine interfectorum, ab adipe fortium, sagitta Jonathæ numquam rediit retrorsum, & gladius Saul non est reversus inanis.

D 23 Saul & Jonathas amabiles, & decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi: aquilis velociores, leonibus fortiores.

24 Filiæ Israël super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.

25 Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Jonathas in excelsis tuis occisus est?

26 Doleo super te frater mi Jonatha decore nimis, & amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.

27 Quo modo ceciderunt robusti, & perierunt arma bellica?

CAPUT II.

David Dei oraculo jussus ascendere in Hebron, ibi super Juda in regem unctus, viros Jabes Galaad ob Saul sepulturam commendat: Isboseth verò in regem super Israel unctio, gravem peperit seditionem ac pugnam inter utramque domum.

A 1 IGitur post hæc consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quò ascendam? Et respondit ei: In Hebron.

2 Ascendit ergo David, & duæ uxores ejus, Achinoam Jezraëlites, & Abigail uxor Nabal Carmeli:

3 Sed & viros, qui erant cum eo, duxit David singulos cum domo sua: & manserunt in oppidis Hebron.

* 1. Mac. 2. f. 57. 4 * Veneruntque viri Juda, & unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Juda. Et nuntiatum est David, quòd viri Jabes Galaad sepelissent Saul.

5 Misit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & sepelistis eum.

6 Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quod fec[illegible] verbum istud.

B 7 Confortentur manus vestræ, & estote filij fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vest[illegible] S[illegible]en me unxit do[illegible] Juda in re[illegible].

8 [illegible] autem [illegible] Ner princeps exerci-tus Saul, tulit Isboseth filium Saul, & circumduxit eum per castra,

9 Regémque constituit super Galaad & super Gessuri, & super Jezraël, & super Ephraim, & super Benjamin, & super Israël universum.

10 Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul, cùm regnare cœpisset super Israël, & duobus annis regnavit: sola autem domus Juda sequebatur David.

11 Et fuit numerus dierum, quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Juda, septem annorum, & sex mensium.

12 Egressúsque est Abner filius Ner, & pueri Isboseth filij Saul, de castris in Gabaon. C

13 Porrò Joab filius Sarviæ, & pueri David egressi sunt, & occurrerunt eis juxta piscinam Gabaon. Et cùm in unum convenissent, è regione sederunt: hi ex una parte piscinæ, & illi ex altera.

14 Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, & ludant coram nobis. Et respondit Joab: Surgant.

15 Surrexerunt ergo, & transierunt numero duodecim de Benjamin, ex parte Isboseth filij Saul, & duodecim de pueris David.

16 Apprehensóque unusquisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarij, & ceciderunt simul: vocatúmque est nomen loci illius: Ager robustorum, in Gabaon.

17 Et ortum est bellum durum satis in die illa: fugatúsque est Abner, & viri Israël, à pueris David. D

18 Erant autem ibi tres filij Sarviæ, Joab, & Abisaï, & Asaël: porrò Asaël cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis quæ morantur in silvis.

19 Persequebatur autem Asaël Abner, & non declinavit ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi Abner.

20 Respexit itaque Abner post tergum suum, & ait: Tune es Asaël? Qui respondit: Ego sum.

21 Dixitque ei Abner: Vade ad dexteram, sive ad sinistram, & apprehende unum de adolescentibus, & tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Asaël omittere quin urgeret eum.

22 Rursúmque locutus est Abner ad Asaël: Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, & levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum. E

23 Qui audire contempsit, & noluit declinare: percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, & transfodit, & mortuus est in eodem loco: omnésque qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asaël, & mortuus erat, subsistebant.

24 Persequentibus autem Joab & Abisai fugientem Abner, sol occu[illegible]uit: & venerunt usque ad Collem aquæ ductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti in Gabaon. E

25 Congr[illegible]atique sunt filij Benjamin ad Abner, & con[illegible]ti in unum cuneum, steterunt i[illegible] summ[illegible]tate tumuli unius.

26 E[illegible] Abner ad Jo[illegible] & ait:

N[illegible]

Num usque ad internecionem tuus mucro deseviet? an ignoras quòd periculosa sit desperatio? usquequò non dicis populo ut omittat persequi fratres suos?

27 Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisses, manè recessisset populus persequens fratrem suum.

G 28 Insonuit ergo Joab buccina, & stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt ultrà Israël, neque iniere certamen.

29 Abner autem & viri ejus abierunt per campestria, tota nocte illa: & transierunt Jordanem, & lustrata omni Beth horon, venerunt ad castra.

30 Porrò Joab reversus, omisso Abner, congregavit omnem populum: & defuerunt de pueris David decem & novem viri, excepto Asaële.

31 Servi autem David percusserunt de Benjamin, & de viris qui erant cum Abner, trecentos sexaginta, qui & mortui sunt.

32 Tuleruntque Asaël, & sepelierunt eum in sepulchro patris sui in Bethlehem: & ambulaverunt tota nocte Joab & viri qui erant cum eo, & in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

CAPUT III.

Abner reprehensus ob concubinam iratus regi Isboseth fœdus init cum David, & reducta Michol, dum congregaret Israëlitas ad David, occiditur à Joab, cui David iratus amarè deflet Abner.

A 1 FActa est ergo longa concertatio inter domum Saul, & inter domum David: David proficiscens, & semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie.

2 * Natique sunt filij David in Hebron:
* 1. Par. 3. a. 1. fuitque primogenitus ejus Amnon de Achinoam Jezraëlitide.

3 Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli: porrò tertius Absalom, filius Maacha filiæ Tholmai regis Gessur.

4 Quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphathia, filius Abital.

5 Sextus quoque Jethraam, de Egla uxore David. hi nati sunt David in Hebron.

6 Cùm ergo esset prælium inter domum Saul & domum David, Abner filius Ner regebat domum Saul.

7 Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia Aia. Dixitque Isboseth ad Abner:

B 8 Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isboseth, ait: Numquid caput canis ego sum adversum Judam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui, & super fratres & proximos ejus, & non tradidi te in manus David, & tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie?

9 Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei, nisi quomodo juravit Dominus David, sic faciam cum eo,

10 Ut transferatur regnum de domo Saul, & elevetur thronus David super Israël, & super Judam, à Dan usque Bersabee.

11 Et non potuit respondere ei quidquam: quia metuebat illum.

12 Misit ergo Abner nuntios ad David pro se dicentes: cujus est terra? Et ut loquerentur. Fac mecum amicitias, & erit manus mea tecum, & reducam ad te universum Israël.

13 Qui ait: Optimè: ego faciam tecum amicitias: sed unam rem peto à te, dicens: Non videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul: & sic venies, & videbis me.

14 Misit autem David nuntios ad Isboseth C
filium Saul, dicens: * Redde uxorem meam * 1.
Michol, quam despondi mihi centum præpu- Reg. 18. g.
tiis Philisthiim. 27.

15 Misit ergo Isboseth, & tulit eam à viro suo Phaltiel filio Lais.

16 Sequebatúrque eam vir suus, plorans usque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade, & revertere. Qui reversus est.

17 Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israël, dicens: Tam heri quàm nudiustertius quærebatis David ut regnaret super vos.

18 Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad David, dicens: In manu servi mei David servabo populum meum Israël de manu Philisthiim, & omnium inimicorum ejus.

19 Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron, omnia quæ placuerant Israëli & universo Benjamin. D

20 Venítque ad David in Hebron cum viginti viris: & fecit David Abner, & viris ejus qui venerant cum eo, convivium.

21 Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israël, & ineam tecum fœdus, & imperes omnibus, sicut desiderat anima tua. Cùm ergo deduxisset David Abner, & ille isset in pace,

22 Statim pueri David & Joab venerunt, cæsis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiserat eum, & profectus fuerat in pace.

23 Et Joab, & omnis exercitus qui erat cum eo, posteà venerunt: nuntiatum est itaque Joab à narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, & dimisit eum, & abiit in pace.

24 Et ingressus est Joab ad regem, & ait: E
Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum, & abiit & recessit?

25 Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, ut deciperet te, & sciret exitum tuum & introitum tuum, & nosset omnia quæ agis?

26 Egressus itaque Joab à David, misit nuntios post Abner, & reduxit eum à cisterna Sira, ignorante David.

27 Cúmque rediisset * Abner in Hebron, * 3.
seorsum adduxit eum Joab ad medium portæ, Reg. 2. a. 5.
ut loqueretur ei, in dolo: & percussit illum ibi in inguine, & mortuus est in ultionem sanguinis Asaël fratris ejus.

28 Quod cùm audisset David rem jam gestam, ait: Mundus ego sum, & regnum meum, apud Dominum usque in sempiternum, à sanguine Abner filij Ner;

29 Et veniat super caput Joab, & super omnem domum patris ejus: nec deficiat de domo Joab fluxum seminis sustinens, & leprosus, & tenens fusum, & cadens gladio, & indigens pane.

30 Igitur Joab & Abisai frater ejus interfecerunt Abner, eò quòd occidisset Asaël fratrem eorum in Gabaon, in prælio.

31 Dixit autem David ad Joab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, & accingimini saccis, & plangite ante exequias Abner. porrò rex David sequebatur feretrum.

32 Cúmque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, & flevit super tumulum Abner: flevit autem & omnis populus.

33 Plangénsque rex & lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori solent ignavi, mortuus est Abner.

34 Manus tuæ ligatæ non sunt, & pedes tui non sunt compedibus aggravati; sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruisti. Congeminánsque omnis populus flevit super eum.

G 35 Cúmque venisset universa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam.

36 Omnísque populus audivit, & placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conspectu totius populi.

37 Et cognovit omne vulgus & universus Israël in die illa, quoniam non actum fuisset à rege ut occideretur Abner filius Ner.

38 Dixit quoque rex ad servos suos: Num ignoratis quoniam princeps & maximus cecidit hodie in Israël?

39 Ego autem adhuc delicatus, & unctus rex: porrò viri isti filij Sarviæ duri sunt mihi: retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam suam.

CAPUT IV.

Baana & Rechab militum præfecti caput Isboseth quem dormientem occiderant, ad David attulerunt, quos pro mercede jussit interimi.

A 1 AUdivit autem Isboseth filius Saul, quòd cecidisset Abner in Hebron: & dissolutæ sunt manus ejus, omnísque Israël perturbatus est.

2 Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen uni Baana, & nomen alteri Rechab filij Remmon Berothitæ de filiis Benjamin: siquidem & Beroth reputata est in Benjamin.

3 Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fuerúntque ibi advenæ usque ad tempus illud.

B 4 Erat autem Jonathæ filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul & Jonatha ex Jezraël. tollens itaque eum nutrix sua, fugit: cúmque festinaret ut fugeret, cecidit, & claudus effectus est, habuítque vocabulum Miphiboseth.

5 Venientes igitur filij Remmon Berothitæ, Rechab & Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboseth: qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum, obdormivit.

6 Ingressi sunt autem domum latenter assu- C
mentes spicas tritici, & percusserunt eum in inguine Rechab & Baana frater ejus, & fugerunt.

7 Cùm autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, & percutientes interfecerunt eum: sublatóque capite ejus, abierunt per viam deserti tota nocte.

8 Et attulerunt caput Isboseth ad David in Hebron: dixerúntque ad regem: Ecce caput Isboseth filij Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: & dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul, & de semine ejus.

9 Respondens autem David Rechab, & Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos: vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia:

10 * Quoniam eum, qui annuntiaverat mi- * Sup. 1. c. 14.
hi, & dixerat: Mortuus est Saul: qui putabat
se prospera nuntiare, tenui, & occidi eum in Si- D
celeg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio.

11 Quantò magis nunc, cùm homines impij interfecerunt virum innoxium, in domo sua, super lectum suum, non quæram sanguinem ejus de manu vestra, & auferam vos de terra?

12 Præcepit itaque David pueris suis, & interfecerunt eos: præcidentésque manus & pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron: caput autem Isboseth tulerunt, & sepelierunt in sepulchro Abner in Hebron.

CAPUT V.

David unctus super totum Israël, pulsis Jebusæis arcem Sion cepit; ubi extructa domo habitavit, alias superinducens uxores, filiósque procreans, & Philisthæos bis prosternens.

A 1 ET venerunt universæ tribus Israël ad David in Hebron, dicentes: * Ecce nos, os tuum & caro tua sumus. * 1. Par. 11. a. 1.

2 Sed & heri & nudiustertius, cùm esset Saul rex super nos, tu eras educens & reducens Israël: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populū meum Israël, & tu eris dux super Israël.

3 Venerunt quoque & seniores Israël ad regem in Hebron, & percussit cum eis rex David fœdus in Hebron coram Domino: unxerúntque David in regem super Israël.

4 Filius triginta annorum erat David, cùm regnare cœpisset, * & quadraginta annis regnavit. * 3. Reg. 2. b. 11.

5 In Hebron regnavit super Judam septem annis & sex mensibus: in Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israël & Judam.

6 Et abiit rex, & omnes viri qui erant cum eo, in Jerusalem, ad Jebusæum habitatorem terræ: dictúmque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos & claudos dicentes: Non ingredietur David huc.

7 Cepit autem David arcem Sion, hæc est B
civitas David.

8 Proposuerat enim David in die illa præmium, qui percussisset Jebusæum, & tetigisset domatum fistulas, & abstulisset cæcos & claudos, odientes animam David. idcirco dicitur in

prover

proverbio : Cæcus & claudus non intrabunt in templum.

9 Habitavit autem David in arce, & vocavit eam, Civitatem David : & ædificavit per gyrum à Mello & intrinſecus.

10 Et ingrediebatur proficiens atque ſuccreſcens, & Dominus Deus exercituum erat cum eo.

* 1. Par. 14. a. 1. 11 * Miſit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices lignorum, artificéſque lapidum ad parietes : & ædificaverunt domum David.

C 12 Et cognovit David quoniam confirmaſſet eum Dominus regem ſuper Iſraël, & quoniam exaltaſſet regnum ejus ſuper populum ſuum Iſraël.

* 1. Par. 3. a. 1. 2. 13 * Accepit ergo David adhuc concubinas & uxores de Jeruſalem, poſtquam venerat de Hebron : natique ſunt David & alij filij & filiæ.

14 Et hæc nomina eorum qui nati ſunt ei in Jeruſalem, Samua, & Sobab, & Nathan, & Salomon.

15 Et Jebahar, & Eliſua, & Nepheg,

16 Et Japhia, & Eliſama, & Elioda, & Eliphaleth.

17 Audierunt ergo Philiſthiim quòd unxiſſent David in regem ſuper Iſraël : & aſcenderunt univerſi ut quærerent David : quod cùm audiſſet David, deſcendit in præſidium.

* 1. Par. 14. b. 18 * Philiſthiim autem venientes diffuſi ſunt in Valle Raphaim.

19 Et conſuluit David Dominum, dicens : Si aſcendam ad Philiſthiim ? & ſi dabis eos in manu mea ? Et dixit Dominus ad David : Aſcende, quia tradens dabo Philiſthiim in manu tua.

* Iſai. 28. f. 1. 20 * Venit ergo David in Baal Pharaſim ; & percuſſit eos ibi, & dixit : Diviſit Dominus inimicos meos coram me ſicut dividuntur aquæ.
D Propterea vocatum eſt nomen loci illius, Baal Pharaſim.

21 Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua : quæ tulit David, & viri ejus.

22 Et addiderunt adhuc Philiſthiim ut aſcenderent, & diffuſi ſunt in Valle Raphaim.

23 Conſuluit autem David Dominum : Si aſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos in manus meas ? Qui reſpondit : Non aſcendas contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex adverſo pyrorum.

24 Et cùm audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium : quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat caſtra Philiſthiim.

25 Fecit itaque David ſicut præceperat ei Dominus, & percuſſit Philiſthiim, de Gabaa, uſque dum venias Gezer.

CAPUT VI.

Reducente David arcam à domo Abinadab, Oza à Domino occiſus eſt, quòd illam attigiſſet ; atque eam in domo Obededom reliquit : poſtmodum verò in Jeruſalem reducens, & ante eam ludens, à Michol uxore ridetur : in cujus pœnam numquam illa deinceps peperit.

A 1 CONgregavit autem rurſum David omnes electos ex Iſraël triginta millia.

2 * Surrexitque David, & abiit, & univerſus populus qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent arcam Dei ſuper quam invocatum eſt nomen Domini exercituum, ſedentis in Cherubim ſuper eam. * 1. Par. 13. b. 5.

3 Et impoſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum novum : tulerúntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa : Oza autem & Ahio filij Abinadab, minabant plauſtrum novum.

4 * Cúmque tuliſſent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, cuſtodiens arcam Dei Ahio præcedebat arcam. * 1. Reg. 7. a. 1.

5 David autem & omnis Iſraël ludebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, & citharis & lyris & tympanis & ſiſtris & cymbalis.

6 Poſtquam autem venerunt ad Aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam : quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam.

7 Iratúſque eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate : qui mortuus eſt ibi juxta arcam Dei. B

8 * Contriſtatus eſt autem David, eò quòd percuſſiſſet Dñs Ozam, & vocatum eſt nomen loci illius, Percuſſio Ozæ, uſque in diem hanc. * 1. Par. 13. d. 11.

9 Et extimuit David Dominum in die illa, dicens : Quo modo ingredietur ad me arca Domini ?

10 Et noluit divertere ad ſe arcam Domini in civitatem David : ſed divertit eam in domum Obededom Gethæi.

11 Et habitavit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus menſibus : & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum ejus.

12 Nuntiatúmque eſt regi David quòd benedixiſſet Dominus Obededom, & omnia ejus, propter arcam Dei. * Abiit ergo David, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio : & erant cum David ſeptem chori, & victima vituli. * 1. Par. 15. d. 25.

13 * Cúmque tranſcendiſſent qui portabant arcam Domini ſex paſſus, immolabat bovem & arietem, * 1. Par. 15. d. 26.

14 Et David ſaltabat totis viribus ante Dominum, porrò David erat accinctus ephod lineo. C

15 Et David & omnis domus Iſraël ducebant arcam teſtamenti Domini, in jubilo, & in clangore buccinæ.

16 Cúmque intraſſet arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem David ſubſilientem, atque ſaltantem coram Domino : & deſpexit eum in corde ſuo.

17 Et introduxerunt arcam Domini, & impoſuerunt eam in loco ſuo, in medio tabernaculi quod tetenderat ei David : & obtulit David holocauſta, & pacifica coram Domino.

18 Cúmque compleſſet offerens holocauſta & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.

19 Et partitus eſt univerſæ multitudini Iſraël, tam viro quàm mulieri, ſingulis collyridam D

 panis

pan[illegible]um, & aſſaturam bubulæ carnis unam, & ſimilam frixam oleo: & abiit omnis populus, unuſquiſque in domum ſuam.

20 Reverſuſque eſt David ut benediceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in occurſum David, ait: Quàm glorioſus fuit hodie rex Iſraël, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus de ſcurris.

21 Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potiùs quàm patrem tuum, & quàm omnem domum ejus, & præcepit mihi ut eſſem dux ſuper populum Domini in Iſraël,

22 Et ludam, & vilior fiam plus quàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.

23 Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ.

Caput VII.

David proponens ædificare domum Domino, à Nathan propheta primùm collaudatur, poſtmodum jubente Domino prohibetur, ſed filius ei promittitur illam ædificaturus. unde Domino gratias agit.

A 1 FActum eſt autem cùm ſediſſet rex in domo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem undique ab univerſis inimicis ſuis,

2 Dixit ad Nathan prophetam: * Vidéſne quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium? [* 1. Par. 17. a. 1.]

3 Dixitque Nathan ad regem: Omne quod eſt in corde tuo, vade, fac: quia Dominus tecum eſt.

4 Factum eſt autem in illa nocte: & ecce ſermo Domini ad Nathan, dicens:

5 Vade, & loquere ad ſervum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?

6 Neque enim habitavi in domo ex die illa qua eduxi filios Iſraël de Terra Ægypti, uſque in diem hanc: ſed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio.

B 7 Per cuncta loca, quæ tranſivi cum omnibus filiis Iſraël; numquid loquens locutus ſum ad unam de tribubus Iſraël, cui præcepi, ut depaſceret populum meum Iſraël, dicens: Quare non ædificaſtis mihi domum cedrinam?

8 Et nunc hæc dices ſervo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: * Ego tuli te de paſcuis ſequentem greges, ut eſſes dux ſuper populum meum Iſraël: [* 1. Reg. 16. c. 11. Pſal. 77. g. 70.]

9 Et fui tecum in omnibus ubicumque ambulaſti, & interfeci univerſos inimicos tuos à facie tua: fecíque tibi nomen grande, juxta nomen magnorum qui ſunt in terra.

10 Et ponam locum populo meo Iſraël, & plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non turbabitur ampliùs: nec addent filij iniquitatis ut affligant eum ſicut priùs,

11 Ex die qua conſtitui judices ſuper populum meum Iſraël: & requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. prædicitque tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus.

12 * Cúmque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus. [* 3. Reg. 8. b. 19.]

13 * Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum regni ejus uſque in ſempiternum. [* 3. Reg. 5. a. 5.]

14 * Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: qui ſi iniquè aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. [* 1. Par. 22. b. 10. Hebr. 1. b. 5.]

15 * Miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem amovi à facie mea. [* Pſal. 88. a. 4 e. 37.]

16 Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum uſque in æternum ante faciem tuam, & * thronus tuus erit firmus jugiter. C [* Heb. 1. c. 8]

17 Secundùm omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

18 Ingreſſus eſt autem rex David, & ſedit coram Domino, & dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxiſti me huc uſque?

19 Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo Domine Deus, niſi loqueris etiam de domo ſervi tui in longinquum: iſta eſt enim lex Adam, Domine Deus.

20 Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim ſcis ſervum tuum Domine Deus.

21 Propter verbum tuum, & ſecundùm cor tuum feciſti omnia magnalia hæc, ita ut notum faceres ſervo tuo.

22 Idcircò magnificatus es Dñe Deus, quia non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus noſtris.

23 Quæ eſt autem, ut populus tuus Iſraël, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam ſibi in populum, & poneret ſibi nomen, faceréque eis magnalia, & horribilia ſuper terram, à facie populi tui, quem redemiſti tibi ex Ægypto, gentem, & deum ejus. D

24 Firmaſti enim tibi populum tuum Iſraël in populum ſempiternum: & tu Domine Deus, factus es eis in Deum.

25 Nunc ergo Domine Deus, verbum, quod locutus es ſuper ſervum tuum, & ſuper domum ejus, ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut locutus es,

26 Ut magnificetur nomen tuum uſque in ſempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus ſuper Iſraël. Et domus ſervi tui David erit ſtabilita coram Domino,

27 Quia tu Domine exercituum Deus Iſraël revelaſti aurem ſervi tui, dicens: domum ædificabo tibi: propterà invenit ſervus tuus cor ſuum ut oraret te oratione hac.

28 Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, & verba tua erunt vera: locutus es enim ad ſervum tuum bona hæc.

29 Incipe ergo, & benedic domui ſervi tui, ut ſit in ſempiternum coram te: quia tu Domine

ne Deus locutus es, & benedictione tua bene-
dicetur domus servi tui in sempiternum.

Caput VIII.

Victoria varia David, qui multos fecit tributarios quibus solebant Israëlitæ pendere tributa. congratulatio Thou regis Emath de rege Adarezer devicto, à quo multa spolia David abstulit: officiarij quos habebat David recensentur.

A 1 FActum est autem post hæc, percussit Da-
vid Philisthiim, & humiliavit eos, * &
* 1. Par. 18. 4. tulit David Frenum tributi de manu Philisthiim.
2 Et percussit Moab, & mensus est eos funi-
culo, coæquans terræ: mensus est autem duos
funiculos, unum ad occidendum, & unum ad
vivificandum: factúsque est Moab David ser-
viens sub tributo.
3 Et percussit David Adarezer filium Rohob
regem Soba, quando profectus est ut domina-
retur super flumen Euphraten.
B 4 Et captis David ex parte ejus mille septin-
gentis equitibus, & viginti millibus peditum,
subnervavit omnes jugales curruum: dereliquit
autem ex eis centum currus.
5 Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium
ferret Adarezer regi Soba: & percussit David
de Syria viginti duo millia virorum.
6 Et posuit David præsidium in Syria Da-
masci: factáque est Syria David serviens sub
tributo: servavitque Dominus David in omni-
bus ad quæcumque profectus est.
7 Et tulit David arma aurea, quæ habebant
servi Adarezer, & detulit ea in Jerusalem.
8 Et de Bete & de Beroth, civitatibus Ada-
rezer tulit rex David æs multum nimis.
9 Audivit autem Thou rex Emath, quòd
C percussisset David omne robur Adarezer,
10 Et misit Thou Joram filium suum ad re-
gem David, ut salutaret eum congratulans, &
gratias ageret, eò quòd expugnasset Adarezer,
& percussisset eum. Hostis quippe erat Thou
Adarezer, & in manu ejus erant vasa aurea, &
vasa argentea, & vasa ærea:
11 Quæ & ipsa sanctificavit rex David Do-
mino cum argento & auro, quæ sanctificaverat
de universis gentibus quas subegerat,
12 De Syria, & Moab, & filiis Ammon, &
Philisthiim, & Amalec, & de manubiis Adare-
zer filij Rohob regis Soba.
13 Fecit quoque sibi David nomen, cùm re-
D verteretur capta Syria in Valle Salinarum, cæsis
decem & octo millibus.
14 Et posuit in Idumæa custodes, statuitque
præsidium: & facta est universa Idumæa ser-
viens David. & servavit Dominus David in om-
nibus ad quæcumque profectus est.
15 Et regnavit David super omnem Israël:
faciebat quoque David judicium & justitiam
omni populo suo.
16 Joab autem filius Sarviæ erat super exer-
citum: porrò Josaphat filius Ahilud erat à com-
mentariis:
17 Et Sadoc filius Achitob, & Achimelech
filius Abiathar, erant sacerdotes: & Saraias,
scriba:
18 Banaias autem filius Joiadæ, super Cere-
thi & Phelethi: filij autem David sacerdotes
erant.

Caput IX.

Quantum pietatis exhibuerit David Miphiboseth filio Jonathæ claudo, redditis omnibus agris Saul, quos colebat Siba cum filiis ac servis suis, Miphiboseth ad mensam David recepto.

1 ET dixit David: Putásne est aliquis qui re- A
manserit de domo Saul, ut faciam cum
eo misericordiam propter Jonathan?
2 Erat autem de domo Saul, servus nomine
Siba: quem cùm vocasset rex ad se, dixit ei,
Túne es Siba? & ille respondit: Ego sum ser-
vus tuus.
3 Et ait rex: Numquid superest aliquis de
domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam
Dei? Dixítque Siba regi: Superest filius Jona-
thæ, debilis pedibus.
4 Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem, Ecce,
ait, in domo est Machir filij Ammiel in Lodabar.
5 Misit ergo rex David, & tulit eum de do- B
mo Machir filij Ammiel de Lodabar.
6 Cùm autem venisset Miphiboseth filius
Jonathæ filij Saul ad David, corruit in faciem
suam, & adoravit. Dixitque David: Miphibo-
seth? Qui respondit: Adsum servus tuus.
7 Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens
faciam in te misericordiam propter Jonathan
patrem tuum, & restituam tibi omnes agros
Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa
mea semper.
8 Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum C
servus tuus, quoniam respexisti super canem
mortuum similem mei?
9 Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, &
dixit ei: Omnia quæcumque fuerunt Saul, &
universam domum ejus, dedi filio domini tui.
10 Operare igitur ei terram tu, & filij tui, &
servi tui: & inferes filio domini tui cibos ut ala-
tur: Miphiboseth autem filius domini tui co-
medet semper panem super mensam meam.
Erant autem Sibæ quindecim filij, & viginti
servi.
11 Dixítque Siba ad regem: Sicut jussisti D
domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus:
& Miphiboseth comedet super mensam meam,
quasi unus de filiis regis.
12 Habebat autem Miphiboseth filium par-
vulum nomine Micha: omnis verò cognatio
domus Sibæ serviebat Miphiboseth.
13 Porrò Miphiboseth habitabat in Jerusa-
lem: quia de mensa regis jugiter vescebatur:
& erat claudus utroque pede.

Caput X.

Hanon rex Ammonitarum, post illatam legatis David injuriam, quos ad consolandum de patris morte miserat, contractis quinque regum Syriæ copiis, adversus Davidem ab eo profligatur semel ac iterum.

1 FActum est autem post hæc, ut moreretur A
rex filiorum Ammon, & regnavit Hanon
filius ejus pro eo.
2 Dixitque David: * Faciam misericordiam * 1.
cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater ejus me- Par.
cum misericordiam. Misit ergo David, conso- 19. 2.
lans

lans eum per servos suos super patris interitu. Cùm autem venissent servi David in terram filiorum Ammon,

B 3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas quòd propter honorem patris tui miserit David ad te consolatores, & non ideò ut investigaret, & exploraret civitatem, & everteret eam, misit David servos suos ad te?

4 Tulit itaque Hanon servos David, rasítque dimidiam partem barbæ eorum, & præscidit vestes eorum medias usque ad nates, & dimisit eos.

5 Quod cùm nuntiatum esset David, misit in occursum eorum: erant enim viri confusi turpiter valdè, & mandavit eis David: Manete in Jericho, donec crescat barba vestra, & tunc revertimini.

6 Videntes autem filij Ammon quòd injuriam fecissent David, miserunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia peditum, & à rege Maacha mille viros, & ab Istob duodecim millia virorum.

7 Quod cùm audisset David, misit Joab & omnem exercitum bellatorum.

8 Egressi sunt ergo filij Ammon, & direxerunt aciem ante ipsum introitum portæ: Syrus autem Soba, & Rohob, & Istob, & Maacha, seorsum erant in campo.

9 Videns igitur Joab quòd præparatum esset adversum se prælium, & ex adverso & post tergum, elegit ex omnibus electis Israël, & instruxit aciem contra Syrum:

C 10 Reliquam autem partem populi tradidit Abisaï fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon.

11 Et ait Joab: Si prævaluerint adversum me Syri, eris mihi in adjutorium: si autem filij Ammon prævaluerint adversum te, auxiliabor tibi.

12 Esto vir fortis, & pugnemus pro populo nostro, & civitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo.

13 Iniit itaque Joab, & populus qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui statim fugerunt à facie ejus.

14 Filij autem Ammon videntes quia fugissent Syri, fugerunt & ipsi à facie Abisaï, & ingressi sunt civitatem: reversúsque est Joab à filiis Ammon, & venit Jerusalem:

D 15 Videntes igitur Syri quoniam corruissent coram Israël, congregati sunt pariter.

16 Misítque Adarezer, & eduxit Syros qui erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magister militiæ Adarezer, erat princeps eorum.

17 Quod cùm nuntiatum esset David, contraxit omnem Israëlem, & transivit Jordanem, venitque in Helam: & direxerunt aciem Syri ex adverso David, & pugnaverunt contra eum.

18 Fugerúntque Syri à facie Israël, & occidit David de Syris septingentos currus, & quadraginta millia equitum: & Sobach principem militiæ percussit: qui statim mortuus est.

19 Videntes autem universi reges, qui erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israël, expaverunt & fugerunt quinquaginta & octo millia coram Israël. Et fecerunt pacem cum Israël: & servierunt eis, timuerúntque Syri auxilium præbere ultrà filiis Ammon.

Caput XI.

Dum Joab obsidet Rabba civitatem Ammonitarum, David domi residens adulterio Bethsabee adjunxit, ad id celandum, homicidium viri illius Uriæ, acceptáque illa in uxorem, & nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

1 FActum est autem, * vertente anno, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab, & servos suos cum eo, & universum Israël, & vastaverunt filios Ammon, & obsederunt Rabba: David autem remansit in Jerusalem. A * 1. Par. 20. a. 1.

2 Dum hæc agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, & deambularet in solario domus regiæ: viditque mulierem se lavantem, ex adverso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valdè.

3 Misit ergo rex, & requisivit quæ esset mulier. Nuntiatúmque est ei, quòd ipsa esset Bethsabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi.

4 Missis itaque David nuntiis, tulit eam, quæ cùm ingressa esset ad illum, dormivit cum ea: * statímque sanctificata est ab immunditia sua: *Lev. 15. c. 18.

5 Et reversa est in domum suam concepto fetu. Mitténsque nuntiavit David, & ait: Concepi.

6 Misit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Misítque Joab Uriam ad David.

7 Et venit Urias ad David. Quæsivítque David quàm rectè ageret Joab, & populus, & quomodo administraretur bellum. B

8 Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, & lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutúsque est eum cibus regius.

9 Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis servis domini sui, & non descendit ad domum suam.

10 Nuntiatúmque est David à dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam?

11 Et ait Urias ad David: Arca Dei & Israël & Juda habitant in papilionibus, & dominus meus Joab, & servi domini mei super faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.

12 Ait ergo David ad Uriam: Mane hîc etiam hodie, & cras dimittam te. Mansit Urias in Jerusalem in die illa & altera:

13 Et vocavit eum David ut comederet coram se & biberet, & inebriavit eum: qui egressus vespere, dormivit in strato suo cum servis domini sui, & in domum suam non descendit.

14 Factum est ergo manè, & scripsit David epistolam C

epiſtolam ad Joab: miſitque per manum Uriæ,

15 Scribens in epiſtola: Ponite Uriam ex adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt prælium: & derelinquite eum, ut percuſſus intereat.

16 Igitur cùm Joab obſideret urbem, poſuit Uriam in loco ubi ſciebat viros eſſe fortiſſimos.

17 Egreſſique viri de civitate, bellabant adverſum Joab, & ceciderunt de populo ſervorum David, & mortuus eſt etiam Urias Hethæus.

18 Miſit itaque Joab, & nuntiavit David omnia verba prælij.

19 Præcepitque nuntio, dicens: Cùm compleveris univerſos ſermones belli ad regem,

20 Si eum videris indignari, & dixerit: Quare acceſſiſtis ad murum, ut præliaremini? an ignorabatis quòd multa deſuper ex muro tela mittantur?

Iud. 9. 53. 21 Quis percuſſit Abimelech filium Jerobaal?* nónne mulier miſit ſuper eum fragmen molæ de muro, & interfecit eum in Thebes: quare juxta murum acceſſiſtis? dices: Etiam ſervus tuus Urias Hethæus occubuit.

D 22 Abiit ergo nuntius, & venit, & narravit David omnia quæ ei præceperat Joab.

23 Et dixit nuntius ad David: Prævaluerunt adverſum nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus uſque ad portam civitatis.

24 Et direxerunt jacula ſagittarij ad ſervos tuos ex muro deſuper: mortuique ſunt de ſervis regis, quinetiam ſervus tuus Urias Hethæus mortuus eſt.

25 Et dixit David ad nuntium: Hæc dices Joab: Non te frangat iſta res: varius enim eventus eſt belli; nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius: conforta bellatores tuos adverſus urbem, ut deſtruas eam, & exhortare eos.

26 Audivit autem uxor Uriæ, quòd mortuus eſſet Urias vir ſuus, & planxit eum.

27 Tranſacto autem luctu, miſit David, & introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei uxor, peperitque ei filium: & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

Caput XII.

David ſub parabola à Nathan propoſita correptus, in ſe ipſum tulit ſententiam: unde Nathan multa illi minatur incommoda; quibus compuncto culpa condonatur, manente pœna: & mortuo puero, naſcitur Salomon; ac civitas Rabbath cum magna ultione diruitur, accepto diademate pretioſiſſimo regis ipſius. In Ammonitas graviter advertitur.

A 1 Miſit ergo Dominus Nathan ad David: qui cùm veniſſet ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper.

2 Dives habebat oves, & boves plurimos valdè.

3 Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filiis ejus ſimul, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.

4 Cum autem peregrinus quidam veniſſet ad divitem, parcens ille ſumere de ovibus & de bobus ſuis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini qui venerat ad ſe.

5 Iratus autem indignatione David adverſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc. B

6 * Ovem reddet in quadruplum, eò quòd fecerit verbum iſtud, & non pepercerit. *Exod. 22. a. 1.*

7 Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ego unxi te in regem ſuper Iſraël, & ego erui te de manu Saul.

8 Et dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui in ſinu tuo, dedíque tibi domum Iſraël & Juda: & ſi parva ſunt iſta, adjiciam tibi multò majora.

9 Quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo? Uriam Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammon. C

10 Quamobrem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, eò quòd deſpexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut eſſet uxor tua.

11 Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & * dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus. *Inf. 16. d. 22.*

12 Tu enim feciſti abſconditè: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël, & in conſpectu Solis.

13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David:* Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: non morieris. *Eccl. 47. b. 13.*

14 Verumtamen, quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.

15 Et reverſus eſt Nathan in domum ſuam. Percuſſit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, & deſperatus eſt. D

16 Deprecatúſque eſt David Dominum pro parvulo: & jejunavit David jejunio, & ingreſſus ſeorſum, jacuit ſuper terram.

17 Venerunt autem ſeniores domus ejus, cogentes eum ut ſurgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum.

18 Accidit autem die ſeptima ut moreretur infans: timueruntque ſervi David nuntiare ei quòd mortuus eſſet parvulus. dixerunt enim: Ecce cùm parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, & non audiebat vocem noſtram: quantò magis ſi dixerimus, Mortuus eſt puer, ſe affliget?

19 Cum ergo David vidiſſet ſervos ſuos muſſitantes, intellexit quòd mortuus eſſet infantulus: dixitque ad ſervos ſuos: Num mortuus eſt puer? Qui reſponderunt ei: Mortuus eſt. E

20 Surrexit ergo David de terra: & lotus unctuſque eſt: cúmque mutaſſet veſtem, ingreſſus eſt domum Domini: & adoravit, & venit in

domum suam, petivitque ut ponerent ei panem, & comedit.

21 Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo, quem fecisti? propter infantem, cùm adhuc viveret, jejunasti & flebas: mortuo autem puero, surrexisti, & comedisti panem.

F 22 Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi & flevi: dicebam enim: Quis scit si fortè donet eum mihi Dominus, & vivat infans?

23 Nunc autem quia mortuus est, quare jejunem? Numquid potero revocare eum ampliùs? ego vadam magis ad eum: ille verò non revertetur ad me.

24 Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressúsque ad eam dormivit cum ea: quæ genuit filium, & vocavit nomen ejus Salomon, & Dominus dilexit eum.

25 Misítque in manu Nathan prophetæ, & vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eò quòd diligeret eum Dominus.

* 1. Par. 20. a. 1. 26 * Igitur pugnabat Joab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat urbem regiam.

27 Misítque Joab nuntios ad David, dicens: Dimicavi adversum Rabbath, & capienda est Urbs aquarum.

G 28 Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obside civitatem, & cape eam: ne, cùm à me vastata fuerit urbs, nomini meo adscribatur victoria.

29 Congregavit itaque David omnem populum, & profectus est adversum Rabbath: cùmque dimicasset, cepit eam.

30 Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput David. Sed & prædam civitatis asportavit multam valdè:

31 Populum quoque ejus adducens serravit, & circumegit super eos ferrata carpenta: divisitque cultris, & traduxit in typo laterum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon. Et reversus est David, & omnis exercitus in Jerusalem.

CAPUT XIII.

Absalom, propter incestum cum Sorore Thamar, fratrem Amnon inter epulas occidit; iratóque patre profugus ad regem Gessur, tribus annis ibi permansit

A 1 Factum est autem post hæc, ut Absalom filii David sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David,

2 Et deperiret eam valdè, ita ut propter amorem ejus ægrotaret: quia cùm esset virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhonestè ageret cum ea.

3 Erat autem Amnon amicus, nomine Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valdè.

4 Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie fili regis per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo.

5 Cui respondit Jonadab: Cuba super lectum tuum, & languorem simula: cúmque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum ut comedam de manu ejus.

6 Accubuit itaque Amnon, & quasi ægrotare cœpit: cúmque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum capiam de manu ejus. B

7 Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum.

8 Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem jacebat: quæ tollens farinam commiscuit: & liquefaciens, in oculis ejus coxit sorbitiunculas:

9 Tollénsque quod coxerat, effudit, & posuit coram eo, & noluit comedere: dixítque Amnon: Ejicite universos à me. Cúmque ejecissent omnes,

10 Dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, & tulit ad Amnon fratrem suum in conclave.

11 Cúmque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum soror mea. C

12 Quæ respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel: noli facere stultitiam hanc.

13 Ego enim ferre non potero opprobrium meum, & tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potiùs loquere ad regem, & non negabit me tibi.

14 Noluit autem acquiescere precibus ejus, sed prævalens viribus oppressit eam, & cubavit cum ea.

15 Et exosam eam habuit Amnon odio magno nimis: ita ut majus esset odium quo oderat eam, amore quo antè dilexerat. Dixítque ei Amnon: Surge, & vade.

16 Quæ respondit ei: Majus est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quàm quod antè fecisti, expellens me. Et noluit audire eam:

17 Sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Ejice hanc à me foras, & claude ostium post eam. D

18 Quæ induta erat talari tunica: hujuscemodi enim filiæ regis virgines vestibus utebantur. Ejecit itaque eam minister illius foras: clausítque fores post eam.

19 Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositísque manibus super caput suum, ibat ingrediens, & clamans.

20 Dixit autem ei Absalom frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc soror tace, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalom fratris sui.

21 Cum autem audisset rex David verba hæc, contristatus est valdè, & noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

22 Porro non est locutus Absalom ad Amnon, E

nec malum, nec bonum: oderat enim Absalom Amnon, eò quòd violasset Thamar sororem suam.

23 Factum est autem post tempus biennij, ut tonderentur oves Absalom in Baalhasor, quæ est juxta Ephraim: & vocavit Absalom omnes filios regis.

24 Venitque ad regem, & ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum.

25 Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, & gravemus te. Cùm autem cogeret eum, & noluisset ire, benedixit ei.

26 Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus. dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum.

27 Coëgit itaq; Absalom eum, & dimisit cum eo Amnon & universos filios regis. Feceràtque Absalom convivium quasi convivium regis.

F 28 Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate cùm temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis: Percutite eum, & interficite: nolite timere: ego enim sum qui præcipio vobis: roboramini, & estote viri fortes.

29 Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentésque omnes filij regis ascenderunt singuli mulas suas, & fugerunt.

30 Cùmque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalom omnes filios regis, & non remansit ex eis saltem unus.

31 Surrexit itaque rex, & scidit vestimenta sua: & cecidit super terram, & omnes servi illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua.

32 Respondens autem Jonadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æstimet Dominus meus rex, quòd omnes pueri filij regis, occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus, ex die qua oppressit Thamar sororem ejus.

33 Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filij regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est.

G 34 Fugit autem Absalom: & elevavit puer speculator oculos suos, & aspexit: & ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis.

35 Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filij regis adsunt: juxta verbum servi tui sic factum est.

36 Cùmque cessasset loqui, apparuerunt & filij regis: & intrantes levaverunt vocem suam, & fleverunt: sed & rex & omnes servi ejus fleverunt ploratu magno nimis.

37 Porro Absalom fugiens, abiit ad Tho[illegible] Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David [illegible] suum cunctis diebus.

38 [illegible]om autem cùm fugisset, & venisset in [illegible]t ibi tribus annis.

39 Cessavítque rex David persequi Absalom, eò quòd consolatus esset super Amnon interitu.

Caput XIV.

Absalom mulieris Thecuitæ solertia revocari curat Joab à Gessur in Jerusalem: de pulchritudine & filiis Absalom, qui biennio post reditum in faciem patris non vidit, donec segetem Joab incendi jussit.

1 INtelligens autem Joab filius Sarviæ, quòd cor regis versum esset ad Absalom, A

2 Misit Thecuam, & tulit inde mulierem sapientem: dixítque ad eam: Lugere te simula, & induere veste lugubri, & ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum:

3 Et ingredieris ad regem, & loquêris ad eum sermones hujuscemodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus.

4 Itaque cùm ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, & adoravit, & dixit: Serva me rex.

5 Et ait ad eam rex: Quid causæ habes? Quæ respondit: Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus.

6 Et ancillæ tuæ erant duo filij: qui rixati sunt adversum se in agro, nullúsque erat qui eos prohibere posset: & percussit alter alterum, & interfecit eum.

7 Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, & deleamus heredem: & quærunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, ut non supersit viro meo nomen, & reliquiæ super terram. B

8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, & ego jubebo pro te.

9 Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, & in domum patris mei: rex autem & thronus ejus sit innocens.

10 Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultrà non addet ut tangat te.

11 Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, & nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filij tui super terram. C

12 Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere.

13 Dixítque mulier: Quare cogitasti hujuscemodi rem contra populum Dei, & locutus est rex verbum istud, ut peccet, & non reducat ejectum suum?

14 Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: * nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abjectus est. * Ezec. 18. 5. 32.33. c. 11.

15 Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quo modo faciat rex verbum ancillæ suæ.

16 Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam D

de manu omnium, qui volebant de hereditate Dei delere me, & filium meum simul.

17 Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde & Dominus Deus tuus est tecum.

18 Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas à me verbum, quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex.

E 19 Et ait rex: Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, & ait: Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est, ex omnibus his quæ locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Joab, ipse præcepit mihi, & ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc.

20 Ut verterem figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit istud: tu autem domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia super terram.

21 Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbũ tuum: vade ergo, & revoca puerum Absalom.

22 Cadénsque Joab super faciem suam in terram, adoravit & benedixit regi: & dixit Joab: Hodie intellexit servus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui.

23 Surrexit ergo Joab & abiit in Gessur, & adduxit Absalom in Jerusalem.

F 24 Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, & faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalom in domum suam, & faciem regis non vidit.

25 Porrò sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israël, & decorus nimis: à vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula.

26 Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publico.

27 Nati sunt autem Absalom filij tres: & filia una nomine Thamar, eleganti formæ.

28 Mansitque Absalom in Jerusalem duobus annis, & faciem regis non vidit.

29 Misit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cúmque secundò misisset, & ille noluisset venire ad eum,

G 30 Dixit servis suis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, & succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni?

31 Surrexitque Joab, & venit ad Absalom in domum ejus, & dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni.

32 Et respondit Absalom ad Joab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei: Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse [illegible] go ut videam faciem regis: quod si memor est iniquitatis [illegible] ciat me.

33 Ingressus itaque Joab ad regem, nunciavit ei omnia: vocatúsque est Absalom, & intravit ad regem, & adoravit super faciem terræ coram eo: osculatúsque est rex Absalom.

CAPUT XV.

Absalom conciliato sibi populi favore, adversus patrem conjurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum Arca remissis, & inter alios Chusai remittitur, dissipaturus consilium Achitophel.

1 IGitur post hæc fecit sibi Absalom currus, A
& equites, & quinquaginta viros qui præcederent eum.

2 Et manè consurgens Absalom, stabat juxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium ut veniret ad regis judicium, vocabat Absalom ad se, & dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israël ego sum servus tuus.

3 Respondebatque ei Absalom: Videntur mihi sermones tui boni & justi. Sed non est qui te audiat constitutus à rege. dicebatque Absalom:

4 Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, & justè judicem?

5 Sed & cùm accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam, & ap- B
prehendens, osculabatur eum.

6 Faciebatque hoc omni Israël venienti ad judicium, ut audiretur à rege, & solicitabat corda virorum Israel.

7 Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David: Vadam, & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron.

8 Vovens enim vovit servus tuus, cùm esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jerusalem, sacrificabo Domino.

9 Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, & abiit in Hebron.

10 Misit autem Absalom exploratores in universas tribus Israël, dicens: statim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Absalom in Hebron.

11 Porrò cum Absalom ierunt duceni viri de Jerusalem vocati, euntes simplici corde, & causam penitus ignorantes.

12 Accersivit quoque Absalom Achitophel C
Gilonitem consiliarium David, de civitate sua Gilo. Cúmque immolaret victimas, facta est conjuratio valida, populúsque concurrens augebatur cum Absalom.

13 Venit igitur nuntius ad David, dicens: Toto corde universus Israël sequitur Absalom.

14 Et ait David servis suis, qui erant cum eo in Jerusalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium à facie Absalom: festinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impellat super nos ruinam, & percutiat civitatem in ore gladij.

15 Dixerúntque servi regis ad eum: Omnia quæcumque præceperit dominus noster rex, libenter exequemur servi tui.

16 [illegible]us est ergo rex, & universa domus ejus, pe[illegible]uis: & dereliquit rex d[illegible] [illegible] concubinas ad custodiendam domum.

17 Egreſſúſque rex & omnis Iſraël pedibus
ſuis, ſtetit procul à domo.
D 18 Et univerſi ſervi ejus ambulabant juxta
eum, & legiones Cerethi & Phelethi, & omnes
Gethæi, pugnatores validi, ſexcenti viri, qui
ſecuti eum fuerant de Geth pedites, præcede-
bant regem.
19 Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur
venis nobiſcum? revertere, & habita cum rege,
quia peregrinus es, & egreſſus es de loco tuo.
20 Heri veniſti, & hodie compelleris nobiſ-
cum egredi? ego autem vadam quò iturus ſum:
revertere, & reduc tecum fratres tuos, & Do-
minus faciet tecum miſericordiam & veritatem,
quia oſtendiſti gratiam & fidem.
21 Et reſpondit Ethai regi, dicens: Vivit
Dominus, & vivit dominus meus rex: quoniam
in quocumque loco fueris domine mi rex, ſive
in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus.
E 22 Et ait David Ethai: Veni, & tranſi. Et
tranſivit Ethai Gethæus, & omnes viri qui cum
eo erant, & reliqua multitudo.
23 Omnéſque flebant voce magna, & univer-
ſus populus tranſibat: rex quoq; tranſgredieba-
tur Torrentem Cedron, & cunctus populus in-
cedebat contra viam, quæ reſpicit ad deſertum.
24 Venit autem & Sadoc ſacerdos, & uni-
verſi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis
Dei, & depoſuerunt arcam Dei: & aſcendit
Abiathar, donec expletus eſſet omnis populus,
qui egreſſus fuerat de civitate.
25 Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam
Dei in urbem: ſi invenero gratiam in oculis Do-
mini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & ta-
bernaculum ſuum.
26 Si autem dixerit mihi: Non places: præ-
ſtò ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.
F 27 Et dixit rex ad Sadoc ſacerdotem: O vi-
dens revertere in civitatem in pace: & Achi-
maas filius tuus, & Jonathas filius Abiathar, duo
filij veſtri, ſint vobiſcum.
28 Ecce ego abſcondar in campeſtribus de-
ſerti, donec veniat ſermo à vobis indicans mihi.
29 Reportaverunt ergo Sadoc & Abiathar
arcam Dei in Jeruſalem: & manſerunt ibi.
30 Porrò David aſcendebat Clivum oliva-
rum, ſcandens & flens, nudis pedibus incedens,
& operto capite: ſed & omnis populus, qui erat
cum eo operto capite, aſcendebat plorans.
31 Nuntiatum eſt autem David, quòd &
Achitophel eſſet in conjuratione cum Abſalom:
dixitque David: Infatua, quæſo, Domine con-
ſilium Achitophel.
G 32 Cumque aſcenderet David ſummitatem
montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce
occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, &
terra pleno capite.
33 Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris
mihi oneri.
34 Si autem in civitatem revertaris, & dixe-
ris Abſalom: Servus tuus ſum, rex: ſicut fui
ſervus patris tui, ſic ero ſervus tuus: diſſipabis
conſilium Achitophel.
35 Habes autem tecum Sadoc & Abiathar
ſacerdotes: & omne verbum quodcumque au-
dieris de domo regis, indicabis Sadoc & Abia-
thar ſacerdotibus.
36 Sunt autem cum eis duo filij eorum, Achi-
maas filius Sadoc, & Jonathas filius Abiathar:
& mittetis per eos ad me omne verbum quod
audieritis.
37 Veniente ergo Chuſai amico David in
civitatem, Abſalom quoque ingreſſus eſt Jeru-
ſalem.

Caput XVI.

Siba cibaria adferenti ac detractori confert bona Mi-
phiboſeth. Semei maledicentem occidi vetat. Abſalom
Ieruſalem ingreſſus, conſilio Achitophel ad concubinas
patris ſui publicè ingreditur.

1 CUmque David tranſiſſet paululùm mon- A
tis verticem, apparuit Siba puer Miphi-
boſeth in occurſum ejus, cum duobus aſinis,
qui onerati erant ducentis panibus, & centum
alligaturis uvæ paſſæ, & centum maſſis palatha-
rum, & utre vini.
2 Et dixit rex Sibæ: Quid ſibi volunt hæc?
Reſponditque Siba: Aſini, domeſticis regis ut
ſedeant: panes & palathæ, ad veſcendum pue-
ris tuis: vinum autem, ut bibat ſi quis defecerit
in deſerto.
3 Et ait rex: Ubi eſt filius domini tui? * Reſ- * Inf.
ponditque Siba regi: Remanſit in Jeruſalem, 19. e.
dicens: Hodie reſtituet mihi domus Iſraël re- 27.
gnum patris mei.
4 Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia quæ fue-
runt Miphiboſeth. Dixítque Siba: Oro, ut in-
veniam gratiam coram te, domine mi rex.
5 Venit ergo rex David uſque ad Bahurim:
& ecce egrediebatur inde vir de cognatione do-
mus Saul, nomine Semei, filius Gera, procede-
bátque egrediens, & * maledicebat, * 3.
6 Mittebátque lapides contra David, & con- Reg.
tra univerſos ſervos regis David: omnis autem 2. b 8.
populus, & univerſi bellatores, à dextro & à B
ſiniſtro latere regis incedebant.
7 Ita autem loquebatur Semei cùm maledi-
ceret regi: Egredere, egredere vir ſanguinum,
& vir Belial.
8 Reddidit tibi Dominus univerſum ſangui-
nem domus Saul: quoniam invaſiſti regnum
pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Ab-
ſalom filij tui: & ecce premunt te mala tua,
quoniam vir ſanguinum es.
9 Dixit autem Abiſai filius Sarviæ regi: Qua-
re maledicit canis hic mortuus domino meo re-
gi? vadam, & amputabo caput ejus.
10 Et ait rex: Quid mihi & vobis eſt filij
Sarviæ? dimittite eum, ut maledicat: Dominus
enim præcepit ei ut malediceret David: & quis
eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit?
11 Et ait rex Abiſai, & univerſis ſervis ſuis: C
Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de utero meo,
quærit animam meam: quantò magis nunc fi-
lius Jemini? dimittite eum, ut maledicat juxta
præceptum Domini.
12 Si fortè reſpiciat Dñs afflictionem meam:

& reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

13 Ambulabat itaque David & socij ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adversum eum, terramque spargens.

14 Venit itaque rex, & universus populus cum eo lassus, & refocillati sunt ibi.

15 Absalom autem & omnis populus ejus ingressi sunt Jerusalem, sed & Achitophel cum eo.

16 Cùm autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex.

D 17 Ad quem Absalom, Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non ivisti cum amico tuo?

18 Respónditque Chusai ad Absalom: Nequaquam: quia illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & universus Israël, & cum eo manebo.

19 Sed ut & hoc inferam, cui ego serviturus sum? nónne filio regis? sicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.

20 Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium quid agere debeamus.

21 Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum: ut cùm audierit omnis Israël quòd fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.

*Sup. 12. c. 11. 22 * Tetenderunt ergo Absalom tabernaculum in solario, ingressúsque est ad concubinas patris sui coram universo Israël.

23 Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, & cùm esset cum David, & cùm esset cum Absalom.

CAPUT XVII.

Chusai dissipat consilium Achitophel, de obruendo statim Davide, idque per nuncios indicat David, qui consilio Chusai transit Jordanem, quare se suspendit Achitophel: tres amici David munera afferunt, ne ejus populus necessariis egens deficeret.

A 1 Dixit ergo Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar David hac nocte.

2 Et irruens super eum (quippe qui lassus est, & solutis manibus) percutiam eum: cùmque fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiam regem desolatum.

3 Et reducam universum populum, quomodo unus homo reverti solet: unum enim virum tu quæris: & omnis populus erit in pace.

4 Placuítque sermo ejus Absalom, & cunctis majoribus natu Israël.

5 Ait autem Absalom: vocate Chusai Arachiten, & audiamus quid etiam ipse dicat.

6 Cúmque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Hujuscemodi sermonem locutus est Achitophel: facere debemus an non?

B quod das consilium?

7 Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice.

8 Et rursum intulit Chusai: Tu nosti, patrem tuum & viros qui cum eo sunt, esse fortissimos & amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu sæviat: sed & pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo.

9 Forsitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: & cùm ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, & dicet: Facta est plaga in populo qui sequebatur Absalom.

10 Et fortissimus quisque, cujus cor est C
quasi leonis, pavore solvetur: scit enim omnis populus Israël, fortem esse patrem tuum, & robustos omnes qui cum eo sunt.

11 Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te universus Israël, à Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum.

12 Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit: & operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram: & non relinquemus de viris, qui cum eo sunt, ne unum quidem.

13 Quòd si urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israël civitati illi funes, & trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea.

14 Dixitque Absalom, & omnes viri Israël: D
Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio Achitopel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum.

15 Et ait Chusai Sadoc & Abiathar sacerdotibus: Hoc & hoc modo consilium dedit Achitophel Absalom, & senioribus Israël: & ego tale & tale dedi consilium.

16 Nunc ergo mittite citò, & nuntiate David, dicentes: Ne moréris nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne fortè absorbeatur rex, & omnis populus qui cum eo est.

17 Jonathas autem & Achimaas stabant juxta E
fontem rogel: Abiit ancilla & nuntiavit eis: & illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuntium: non enim poterant videri, aut introire civitatem.

18 Vidit autem eos quidam puer, & indicavit Absalom: illi verò concito gradu ingressi sunt domum cujusdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, & descenderunt in eum.

19 Tulit autem mulier, & expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas: & sic latuit res.

20 Cumque venissent servi Absalom in domum, ad mulierem dixerunt: Ubi est Achimaas & Jonathas? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi qui quærebant cum non repperissent, reversi sunt in Jerusalem.

21 Cumque abiissent, ascenderunt illi de F
puteo, & pergentes nuntiaverunt regi David, & dixerunt: Surgite, & transite cito fluvium

quoniam

quoniam hujuſcemodi dedit conſilium contra vos Achitophel.

22 Surrexit ergo David, & omnis populus qui cum eo erat, & tranſierunt Jordanem, donec dilucéſceret: & ne unus quidem reſiduus fuit, qui non tranſiſſet fluvium.

23 Porrò Achitophel videns quòd non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtravit aſinum ſuum, ſurrexítque & abiit in domum ſuam & in civitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interiit, & ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui.

G 24 David autem venit in Caſtra, & Abſalom tranſivit Jordanem, ipſe & omnes viri Iſraël cum eo.

25 Amaſam verò conſtituit Abſalom pro Joab ſuper exercitum: Amaſa autem erat filius viri, qui vocabatur Jethra de Jezraeli, qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas, ſororem Sarviæ, quæ fuit mater Joab.

26 Et caſtrametatus eſt Iſraël cum Abſalom in Terra Galaad.

27 Cúmque veniſſet David in Caſtra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, & Machir filius Ammihel de Lodabar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,

28 Obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa fictilia, frumentum, & hordeum, & farinam, & polentam, & fabam, & lentem, & frixum cicer.

29 Et mel, & butyrum, oves, & pingues vitulos, dederúntque David, & populo qui cum eo erat, ad veſcendum: ſuſpicati enim ſunt, populum fame & ſiti fatigari in deſerto.

CAPUT XVIII.

Abſalom victus prælio, quercúque pendens ab Joab transfoditur; quod audiens David, amarè eum flevit.

A 1 IGitur conſiderato David populo ſuo, conſtituit ſuper eos tribunos & centuriones,

2 Et dedit populi tertiam partem ſub manu Joab, & tertiam partem ſub manu Abiſaï filii Sarviæ fratris Joab, & tertiam partem ſub manu Ethai, qui erat de Geth, dixítque rex ad populum: Egrediar & ego vobiſcum.

3 Et reſpondit populus: Non exibis: ſive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: ſive media pars ceciderit è nobis, non ſatis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius eſt igitur ut ſis nobis in urbe præſidio.

4 Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex juxta portam: egrediebatúrque populus per turmas ſuas, centeni, & milleni.

B 5 Et præcepit rex Joab, & Abiſai, & Ethai, dicens: Servate mihi puerum Abſalom. Et omnis populus audiebat præcipientem regem cunctis principibus pro Abſalom.

6 Itaque egreſſus eſt populus in campum contra Iſraël, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim.

7 Et cæſus eſt ibi populus Iſraël ab exercitu David, factaque eſt plaga magna in die illa viginti millium.

8 Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper faciem omnis terræ, & multò plures erant quos ſaltus conſumpſerat de populo, quàm hi quos voraverat gladius in die illa.

9 Accidit autem ut occurreret Abſalom ſervis David, ſedens mulo: cúmque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum & magnam, adhæſit caput ejus quercui: & illo ſuſpenſo inter cælum & terram, mulus, cui inſederat, pertranſivit.

10 Vidit autem hoc quiſpiam, & nuntiavit Joab, dicens: Vidi Abſalom pendere de quercu.

11 Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei: Si C
vidiſti, quare non confodiſti eum cum terra, & ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, & unum balteum?

12 Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis præcepit rex tibi, & Abiſaï, & Ethai, dicens: Cuſtodite mihi puerum Abſalom.

13 Sed & ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuiſſet, & tu ſtares ex adverſo?

14 Et ait Joab: Non ſicut tu vis, ſed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalom: cúmque adhuc palpitaret hærens in quercu,

15 Cucurrerunt decem juvenes armigeri D
Joab, & percutientes interfecerunt eum.

16 Cecinit autem Joab buccina, & retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſraël, volens parcere multitudini.

17 Et tulerunt Abſalom, & projecerunt eum in ſaltu, in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Iſraël fugit in tabernacula ſua.

18 Porrò Abſalom erexerat ſibi, cùm adhuc viveret, titulum qui eſt in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monumentum nominis mei. Vocavítque titulum nomine ſuo, & appellatur Manus Abſalom, uſque ad hanc diem.

19 Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, & nuntiabo regi, quia judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.

20 Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in E
hac die, ſed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius enim regis eſt mortuus.

21 Et ait Joab Chuſi: Vade, & nuntia regi quæ vidiſti. Adoravit Chuſi Joab, & cucurrit.

22 Rurſus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi? Dixítque ei Joab: Quid vis currere fili mi? non eris boni nuntii bajulus.

23 Qui reſpondit: Quid enim ſi cucurrero? & ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, tranſivit Chuſi.

24 David autem ſedebat inter duas portas: ſpeculator verò, qui erat in faſtigio portæ ſuper murum, elevans oculos, vidit hominem currentem ſolum.

25 Et exclamans indicavit regi: dixítque

rex: Si solus est, bonus est nuntius in ore ejus. Properante autem illo, & accedente propiùs,

F 26 Vidit speculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius.

27 Speculator autem, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filij Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: & nuntium portans bonum, venit.

28 Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regē.

29 Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cùm mitteret Joab servus tuus, ô rex, me servum tuum: nescio aliud.

G 30 Ad quem rex: Transi, ait, & sta hìc. Cùmque ille transisset, & staret,

31 Apparuit Chusi: & veniens ait: Bonum apporto nuntium, domine mi rex: judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te.

32 Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, & universi qui consurgunt adversus eum in malum.

33 Contristatus itaque rex, ascendit cœnaculum portæ, & flevit. Et sic loquebatur, va-
* Inf. dens: * Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis
19. a. mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili
4. mi, fili mi Absalom?

Caput XIX.

David Joab verbis commotus, cessat plangere Absalom, & suos conspiratores sibi reconcilians, & à viris Juda in Jerusalem reducitur, ac Semei veniam precanti, ignoscit, & Miphiboseth recipit, jubens ut agros cum Siba dividat: valedicit ipsi Berzellai retinens secum Chamaam. Israël autem cum Juda pro David acriter contendit.

A 1 NUntiatum est autem Joab quòd rex fleret & lugeret filium suum:

2 Et versa est victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo.

3 Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus & fugiens de prælio.

4 Porrò rex operuit caput suum, & clamabat, voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi.

5 Ingressus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam uxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum.

6 Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodie, quia non curas de ducibus tuis, & de servis tuis: & vere cognovi modò, quia si Absalom viveret, & omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi.

7 Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satisfac servis tuis: juro enim tibi per B
Dominum, quòd si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: & pejus erit hoc tibi, quàm omnia mala quæ venerunt super te, ab adolescentia tua usque in præsens.

8 Surrexit ergo rex & sedit in porta: & omni populo nuntiatum est quòd rex sederet in porta: venítque universa multitudo coram rege: Israël autem fugit in tabernacula sua.

9 Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israël, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philisthinorum: & nunc fugit de terra propter Absalom.

10 Absalom autem, quem unximus super nos, mortuus est in bello: usquequò siletis, & non reducitis regem?

11 Rex verò David misit ad Sadoc & Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad majores C
natu Juda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israël pervenerat ad regem in domo ejus.)

12 Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare novissimi reducitis regem?

13 Et Amasæ dicite: Nónne os meum, & caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Joab.

14 Et inclinavit cor omnium virorum Juda, quasi viri unius: miserúntque ad regem, dicentes: Revertere tu, & omnes servi tui.

15 Et reversus est rex: & venit usque ad Jordanem, & omnis Juda venit usque in Galgalam, ut occurreret regi, & traduceret eum Jordanem.

16 * Festinavit autem Semei filius Gera filij * 3.
Jemini de Bahurim, & descendit cum viris Ju- Reg.
da in occursum regis David 2. b. 8.

17 Cum mille viris de Benjamin, & Siba D
puer de domo Saul: & quindecim filij ejus, ac viginti servi erant cum eo: & irrumpentes Jordanem, ante regem

18 Transierunt vada, ut traducerent domum regis, & facerent juxta jussionem ejus: Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cùm jam transisset Jordanem,

19 Dixit ad eum: Ne reputes mihi domine mi iniquitatem, neque memineris injuriarum servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Jerusalem, neque ponas rex in corde tuo.

20 Agnosco enim servus tuus peccatum meum: & idcircò hodie primus veni de omni domo Joseph, descendique in occursum domini mei regis.

21 Respondens verò Abisaï filius Sarviæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit Christo Domini?

22 Et ait David: Quid mihi, & vobis filij Sarviæ? cur efficimini mihi hodie in satan? ergóne hodie interficietur vir in Israël? an

ignoro

ignoto hodie me factum regem super Iſraël?

23 Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei.

24 Miphiboſeth quoque filius Saul deſcendit in occurſum regis, illotis pedibus, & intonſa barba: veſtéſque ſuas non laverat à die qua egreſſus fuerat rex, uſque ad diem reverſionis ejus in pace.

25 Cúmque Jeruſalem occurriſſet regi, dixit ei rex: Quare non veniſti mecum Miphiboſeth?

26 Et reſpondens ait: Domine mi rex, ſervus meus contempſit me: dixíque ei ego famulus tuus, ut ſterneret mihi aſinum, & aſcendens abirem cum rege: claudus enim ſum ſervus tuus.

ſup. 27 * Inſuper & accuſavit me ſervum tuum
. 4. ad te dominum meum regem: tu autem Domine mi rex, ſicut angelus Dei es, fac quod placitum eſt tibi.

28 Neque enim fuit domus patris mei, niſi morti obnoxia domino meo regi: tu autem poſuiſti me ſervum tuum inter convivas menſæ tuæ: quid ergo habeo juſtæ querelæ: aut quid poſſum ultrà vociferari ad regem?

29 Ait ergo ei rex: Quid ultrà loqueris? fixum eſt quod locutus ſum: tu & Siba dividite poſſeſſiones.

30 Reſpondítque Miphiboſeth regi: Etiam cuncta accipiat, poſtquam reverſus eſt dominus meus rex pacificè in domum ſuam.

F 31 Berzellai quoque Galaadites, deſcendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium proſequi eum.

ſup. 32 * Erat autem Berzellai Galaadites ſenex
. 5. valdè, id eſt, octogenarius, & ipſe præbuit ali-
Reg. menta regi, cùm moraretur in Caſtris: fuit
. 7. quippe vir dives nimis.

33 Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum: ut requieſcas ſecurus mecum in Jeruſalem.

34 Et ait Berzellai ad regem: Quot ſunt dies annorum vitæ meæ, ut aſcendam cum rege in Jeruſalem?

35 Octogenarius ſum hodie: numquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuave, aut amarum? aut delectare poteſt ſervum tuum cibus & potus? vel audire poſſum ultrà vocem cantorum, atque cantatricum? quare ſervus tuus ſit oneri domino meo regi?

36 Paululum procedam famulus tuus ab Jordane tecum: non indigeo hac viciſſitudine,

37 Sed obſecro ut revertar ſervus tuus, & moriar in civitate mea, & ſepeliar juxta ſepulchrum patris mei, & matris meæ. Eſt autem ſervus tuus Chamaam, ipſe vadat tecum domine mi rex, & fac ei quidquid tibi bonum videtur.

38 Dixit itaque ei rex: Mecum tranſeat Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris à me, impetrabis.

39 Cúmque tranſiſſet univerſus populus, & rex Jordanem, oſculatus eſt rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reverſus eſt in locum ſuum.

40 Tranſivit ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo. omnis autem populus Juda traduxerat regem, & media tantùm pars adfuerat de populo Iſraël.

41 Itaque omnes viri Iſraël concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati ſunt fratres noſtri viri Juda, & traduxerunt regem & domum ejus Jordanem, omnéſque viros David cum eo?

42 Et reſpondit omnis vir Juda ad viros Iſraël: Quia mihi propior eſt rex: cur iraſceris ſuper hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data ſunt?

43 Et reſpondit vir Iſraël ad viros Juda, & ait: Decem partibus major ego ſum apud regem, magíſque ad me pertinet David quàm ad te: cur feciſti mihi injuriam, & non mihi nuntiatum eſt, priori, ut reducerem regem meum? Duriùs autem reſponderunt viri Juda viris Iſraël.

CAPUT XX.

Joab cum fratre Abiſai perſequens Sebam filium Bochri moventem contra David ſeditionem in Iſrael, Amaſam in via occidit, tandémque ab obſidione Abela, miſſo Seba per murum capite, diſcedit.

1 ACcidit quoque ut ibi eſſet vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Jemineus: & cecinit buccina, & ait: Non eſt nobis pars in David, neque hereditas in filio Iſaï, revertere in tabernacula tua Iſraël. A

2 Et ſeparatus eſt omnis Iſraël à David, ſecutúſque eſt Seba filium Bochri: viri autem Juda adhæſerunt regi ſuo, à Jordane uſque Jeruſalem.

3 Cúmque veniſſet rex in domum ſuam in Jeruſalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad cuſtodiendam domum, & tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis præbens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ uſque in diem mortis ſuæ in viduitate viventes.

4 Dixit autem rex Amaſæ: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, & tu adeſto præſens. B

5 Abiit ergo Amaſa ut convocaret Judam, & moratus eſt extra placitum quod ei conſtituerat rex.

6 Ait autem David ad Abiſaï: Nunc magis affligturus eſt nos Seba filius Bochri quàm Abſalom: tolle igitur ſervos domini tui, & perſequere eum, ne fortè inveniat civitates munitas, & effugiat nos.

7 Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Joab, Cerethi quoque & Phelethi: & omnes robuſti exierunt de Jeruſalem ad perſequendum Seba filium Bochri. C

8 Cúmque illi eſſent juxta lapidem grandem, qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens occurrit eis. Porrò Joab veſtitus erat tunica ſtricta ad menſuram habitus ſui, & deſuper accinctus gladio dependente uſque ad ilia, in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat, & percuteret.

9 Dixit itaque Joab ad Amaſam: Salve mi frater. * Et tenuit manu dextera mentum Amaſæ, quaſi oſculans eum. * 3. Reg.

10 Porrò Amaſa non obſervavit gladium quem habebat Joab, qui percuſſit eum in latere, 2. a. 5.

& effudit intestina ejus in terram, nec secundum vulnus apposuit, & mortuus est. Joab autem, & Abisai frater ejus, persecuti sunt Seba filium Bochri.

D 11 Intereà quidam viri, cùm stetissent juxta cadaver Amasæ, de sociis Joab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Joab comes David.

12 Amasa autem conspersus sanguine, jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quòd subsisteret omnis populus ad videndum eum, & amovit Amasam de via in agrum, operuítque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum.

13 Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Joab ad persequendum Seba filium Bochri.

14 Porrò ille transierat per omnes tribus Israël in Abelam, & Bethmaacha: omnésque viri electi congregati fuerant ad eum.

E 15 Venerunt itaque & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus civitatem, & obsessa est urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur destruere muros.

16 Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, & loquar tecum.

17 Qui cùm accessisset ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ. Qui respondit: Audio.

F 18 Rursúmque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: & sic perficiebant.

19 Nonne ego sum quæ respondeo veritatem in Israël, & tu quæris subvertere civitatem, & evertere matrem in Israël? Quare præcipitas hereditatem Domini?

20 Respondénsque Joab, ait: Absit, absit hoc à me: non præcipito, neque demolior.

G 21 Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, & recedemus à civitate. Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus mittetur ad te per murum.

22 Ingressa est ergo ad omnem populum, & locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba filii Bochri projecerunt ad Joab. & ille cecinit tuba, & recesserunt ab urbe, unusquisque in tabernacula sua: Joab autem reversus est Jerusalem ad regem.

* Sup. 8. d. 16. 23 * Fuit ergo Joab super omnem exercitum Israël: Banaias autem filius Joiadæ super Cerethæos & Phelethæos.

24 Aduram verò super tributa: porrò Josaphat filius Ahilud, à commentariis.

25 Siva autem, scriba: Sadoc verò & Abiathar, sacerdotes.

26 Ira autem Jairites erat sacerdos David.

Caput XXI.

Immissa propter Saulis in Gabaonitas injustam sævitiam fame triennali, cui divertendæ ad illorum petitionem David Saulis reliquias, præter Miphiboseth tradit, ut crucifigerentur; quarum ossa unà cum Saulis & Jonathæ ossibus jubet sepulturæ tradi: narrantur & quatuor bella David adversus Philisthæos.

1 FActa est quoque fames in diebus David tribus annis jugiter: & consuluit David oraculum Domini. Dixítque Dominus: Propter Saul, & domum ejus sanguinum, quia occidit Gabaonitas. A

2 Vocatis ergo Gabaonitis, rex dixit ad eos. (Porrò Gabaonitæ non erant de filiis Israël, sed reliquiæ Amorrhæorum: * filii quippe Israël juraverant eis, & voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israël & Juda.) * Jos. 9. c. 25.

3 Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? & quod erit vestri piaculum, ut benedicatis hereditati Domini?

4 Dixerúntque ei Gabaonitæ: Non est nobis super argento & auro quæstio, sed contra Saul, & contra domum ejus: neque volumus ut interficiatur homo de Israël. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis?

5 Qui dixerunt regi: Virum qui attrivit nos & oppressit iniquè, ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus in cunctis finibus Israël.

6 Dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.

7 Pepercítque rex Miphiboseth filio Jonathæ filii Saul, * propter jusjurandum Dñi, quod fuerat inter David & inter Jonathan filium Saul. B * 1. Reg. 18. a. 3.

8 Tulit itaq; rex duos filios Respha filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni & Miphiboseth: & quinque filios Michol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi,

9 Et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: & ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.

10 Tollens autem Respha filia Aia cilicium, substravit sibi supra petram, ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo: & non dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem.

11 Et nuntiata sunt David quæ fecerat Respha, filia Aia, concubina Saul. C

12 Et abiit David, & tulit ossa Saul, & ossa Jonathæ filii ejus à viris Jabes Galaad, * qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthiim cùm interfecissent Saul in Gelboë. * 1. Reg. 31. d. 12.

13 Et asportavit inde ossa Saul, & ossa Jonathæ filii ejus: & colligentes ossa eorum qui affixi fuerant,

14 Sepelierunt ea cum ossibus Saul & Jonathæ filii ejus in Terra Benjamin, in latere, in sepulchro Cis patris ejus: fecerúntque omnia, quæ præceperat rex, & repropitiatus est Deus terræ post hæc.

15 Factum est autem rursum prælium Philisthinorum

ſthinorum adverſum Iſraël,& deſcendit David, & ſervi ejus cum eo, & pugnabant contra Philiſthiim. Deficiente autem David,

16 Jesbibenob, qui fuit de genere arapha,* cujus ferrum haſtæ trecentas uncias appendebar, & accinctus erat enſe novo, niſus eſt percutere David.

D 17 Præſidióque ei fuit Abiſai filius Sarviæ, & percuſſum Philiſthæum interfecit. Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiſcum in bellum, ne extinguas lucernam Iſraël:

18 * Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philiſthæos: tunc percuſſit Sobochai de Huſati, Saph de ſtirpe arapha de genere gigantum.

19 Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cujus haſtile haſtæ erat quaſi liciatorium texentium.

20 Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelſus, qui ſenos in manibus pedibuſque habebat digitos, id eſt, viginti quatuor, & erat de origine arapha.

21 Et blaſphemavit Iſraël: percuſſit autem eum Jonathan filius Samaa fratris David.

22 Hi quatuor nati ſunt de arapha in Geth, & ceciderunt in manu David, & ſervorum ejus.

CAPUT XXII.

Canticum gratiarum actionis David pro ſua ab omnibus inimicis liberatione.

A 1 LOcutus eſt autem David Domino verba carminis hujus, in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum ſuorum, & de manu Saul.

Pſ. 2 Et ait: * Dominus petra mea, & robur meum, & ſalvator meus.

3 Deus fortis meus, ſperabo in eum: ſcutum meum, & cornu ſalutis meæ: elevator meus,& refugium meum: ſalvator meus, de iniquitate liberabis me.

Pſ. 4 * Laudabilem invocabo Dominum; & ab inimicis meis ſalvus ero.

5 Quia circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.

6 Funes inferni circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo ſuo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures ejus.

8 Commota eſt & contremuit terra: fundamenta montium concuſſa ſunt, & conquaſſata, quoniam iratus eſt eis.

9 Aſcendit fumus de naribus ejus, & ignis de ore ejus vorabit:carbones ſuccenſi ſunt ab eo.

10 Inclinavit cælos, & deſcendit: & caligo ſub pedibus ejus.

11 Et aſcendit ſuper cherubim, & volavit: & lapſus eſt ſuper pennas venti.

12 Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulum cribrans aquas de nubibus cælorum.

13 Præ fulgore in conſpectu ejus, ſuccenſi ſunt carbones ignis.

14 Tonabit de cælo Dominus: & excelſus dabit vocem ſuam.

15 Miſit ſagittas, & diſſipavit eos; fulgur,& conſumpſit eos.

16 Et apparuerunt effuſiones maris, & revelata ſunt fundamenta orbis, ab increpatione Domini, ab inſpiratione ſpiritus furoris ejus.

17 Miſit de excelſo, & aſſumpſit me: & extraxit me de aquis multis.

18 Liberavit me ab inimico meo potentiſſimo, & ab his qui oderant me, quoniam robuſtiores me erant.

19 Prævenit me in die afflictionis meæ, & factus eſt Dominus firmamentum meum.

20 Et eduxit me in latitudinem: liberavit me, quia complacui ei.

21 Retribuet mihi Dominus ſecundùm juſtitiam meam: & ſecundùm munditiam manuum mearum reddet mihi.

22 Quia cuſtodivi vias Domini, & non egi impiè, à Deo meo.

23 Omnia enim judicia ejus in conſpectu meo: & præcepta ejus non amovi à me.

24 Et ero perfectus cum eo: & cuſtodiam me ab iniquitate mea. C

25 Et reſtituet mihi Dñs ſecundùm juſtitiam meam: & ſecundùm munditiam manuum mearum, in conſpectu oculorum ſuorum.

26 Cum ſancto ſanctus eris, & cum robuſto perfectus.

27 Cum electo electus eris: & cum perverſo perverteris.

28 Et populum pauperem ſalvum facies: oculiſque tuis excelſos humiliabis.

29 Quia tu lucerna mea Domine: & tu Domine illuminabis tenebras meas.

30 In te enim curram accinctus:in Deo meo tranſiliam murum.

31 Deus, immaculata via ejus, eloquium Domini igne examinatum: ſcutum eſt omnium ſperantium in ſe.

32 Quis eſt Deus præter Dominum: & quis fortis præter Deum noſtrum?

33 Deus qui accinxit me fortitudine: & complanavit perfectam viam meam.

34 Coæquans pedes meos cervis, & ſuper excelſa mea ſtatuens me.

35 * Docens manus meas ad prælium,& componens quaſi arcum æreum brachia mea. * Pſ. 143. a. 1.

36 Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ: & manſuetudo tua multiplicavit me.

37 Dilatabis greſſus meos ſubtus me: & non deficient tali mei. D

38 Perſequar inimicos meos,& conteram:& non convertar donec conſumam eos.

39 Conſumam eos & confringam, ut non conſurgant: cadent ſub pedibus meis.

40 Accinxiſti me fortitudine ad prælium: incurvaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.

41 Inimicos meos dediſti mihi dorſum, odientes me, & diſperdam eos.

42 Clamabunt, & non erit qui salvet: ad Dominum, & non exaudiet eos.

43 Delebo eos ut pulverem terræ: quasi lutum platearum comminuam eos atque confringam.

44 Salvabis me à contradictionibus populi mei: custodies me in caput Gentium: populus, quem ignoro, serviet mihi.

45 Filij alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi.

46 Filij alieni defluxerunt, & contrahentur in angustiis suis.

47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus: & exaltabitur Deus fortis salutis meæ.

48 Deus qui das vindictas mihi, & dejicis populos sub me.

49 Qui educis me ab inimicis meis, & à re-
* Ps. sistentibus mihi elevas me *, à viro iniquo libe-
17. d. rabis me.
49.

* 1. 50 * Propterea confitebor tibi Domine in
Rom. gentibus: & nomini tuo cantabo.
15. c. 51 Magnificans salutes regis sui, & faciens
9. misericordiam christo suo David, & semini ejus in sempiternum.

CAPUT XXIII.

Verba novissima David, & catalogus virorum ipsius illustrium.

A 1 HÆc autem sunt verba David novissima. Dixit David filius Isaï: Dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Jacob, egregius psaltes Israël:

2 Spiritus Domini locutus est per me, & * sermo ejus per linguam meam.

3 Dixit Deus Israël mihi, locutus est fortis Israël, Dominator hominum, justus dominator in timore Dei.

4 Sicut lux auroræ, oriente sole, manè absque nubibus rutilat, & sicut pluviis germinat herba de terra.

5 Nec tanta est domus mea apud Deum, ut pactum æternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas: nec est quidquam ex ea quod non germinet.

6 Prævaricatores autem quasi spinæ evellentur universi: quæ non tolluntur manibus.

7 Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, ignéque succensæ comburentur usque ad nihilum.

* 1. 8 * Hæc nomina fortium David. Sedens in
Par. cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse
11. c. est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octin-
10. gentos interfecit impetu uno.

9 Post hunc, Eleazar filius patrui ejus Ahohites inter tres fortes, qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthiim, & congregati sunt illuc in prælium.

B 10 Cúmque ascendissent viri Israël, ipse stetit & percussit Philisthæos, donec deficeret manus ejus, & obrigesceret cum gladio: fecítque Dominus salutem magnam in die illa: & populus qui fugerat, reversus est ad cæsorum spolia detrahenda.

11 Et post hunc, Semma filius Age de Arari. & congregati sunt Philisthiim in statione: erat quippe ibi ager lente plenus. Cúmque fugisset populus à facie Philisthiim,

12 Stetit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussítque Philisthæos: & fecit Dominus salutem magnam.

13 Nec non & antè descenderant tres qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum.

14 Et David erat in præsidio: porrò statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem.

15 Desideravit ergo David, & ait: O si quis C
mihi daret potum aquæ, de cisterna quæ est in Bethlehem juxta portam!

16 Irruperunt ergo tres fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem: quæ erat juxta portam, & attulerunt ad David: at ille noluit bibere, sed libavit eam Domino,

17 Dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. hæc fecerunt tres robustissimi.

18 Abisaï quoque frater Joab filius Sarviæ, princeps erat de tribus: ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus.

19 Et inter tres nobilior, erátque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat.

20 Et Banaias filius Joiadæ viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in diebus nivis.

21 Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cùm descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptij, & interfecit eum hasta sua.

22 Hæc fecit Banaias filius Joiadæ. D

23 Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores: verumtamen usque ad tres non pervenerat: fecítque eum sibi David auricularium, à secreto.

24 Asaël frater Joab inter triginta, Elehanan filius patrui ejus de Bethlehem,

25 Semma de Harodi, Elica de Harodi.

26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de Thecua.

27 Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Husati,

28 Selmon Ahohites, Maharai Netophathites.

29 Heled filius Baana, & ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin,

30 Banaia Pharathonites, Heddai de Torrente Gaas,

31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi,

32 Eliaba de Salaboni. Filij Jassen, Jonathan.

33 Semma

33 Semma de Orori, Aiam filius Sarar Arorites,

34 Eliphelet filius Aasbai filij Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites,

35 Hesrai de Carmelo, Pharai de Arbi,

36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi,

37 Selec de Ammoni, Naharai Berothites armiger Joab filij Sarviæ,

38 Ira Jethrites, Gareb & ipse Jethrites,

39 Urias Hethæus. Omnes triginta septem.

Caput XXIV.

David ob numeratum populum à Gad propheta correptus, ex tribus flagellis oblatis pestem triduanam elegit; qua in populum sæviente, ac 70000. interemptis, orat David Dominum, & à Gad propheta admonitus, in area Areuna, dato pretio, altare erigit, cessátque pestis.

A 1 ET * addidit furor Domini irasci contra Israël, commovítque David in eis dicentem: Vade, numera Israël & Judam.
* 1. Par. 21. a.

2 Dixítque rex ad Joab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israël à Dan usque Bersabee, & numerate populum, ut sciam numerum ejus.

3 Dixítque Joab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterúmque centuplicet in conspectu domini mei regis: sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujuscemodi?

4 Obtinuit autem sermo regis verba Joab & principum exercitus: egressúsque est Joab, & principes militum, à facie regis, ut numerarent populum Israël.

5 Cúmque pertransissent Jordanem, venerunt in Aroër ad dexteram urbis, quæ est in valle Gad:

6 Et per Jazer transierunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan silvestria. Circumeuntésque juxta Sidonem,

7 Transierunt prope mœnia Tyri, & omnem terram Hevæi & Chananæi, venerúntque ad meridiem Juda in Bersabee:

B 8 Et lustrata universa terra, adfuerunt post novem menses & viginti dies in Jerusalem.

9 Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi, & inventa sunt de Israël octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Juda quingēta millia pugnatorum.

10 Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: & dixit David ad Dominum: peccavi valdè in hoc facto: sed precor Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stultè egi nimis.

11 Surrexit itaque David manè, & sermo Domini factus est ad Gad prophetam & Videntem David, dicens:

12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum quod volueris ex his, ut faciam tibi.

13 Cúmque venisset Gad ad David, nuntiavit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, & illi te persequentur: aut certè tribus diebus erit pestilentia in terra tua: Nunc ergo delibera, & vide quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. C

14 Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: * sed melius est ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ ejus sunt) quàm in manus hominum.
* 1. Par. 21. b. 13. Dan. 13. c. 23.

15 Immisítque Dominus pestilentiam in Israël, de manè usque ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo, à Dan usque ad Bersabee, septuaginta millia virorum.

16 Cúmque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione, & ait Angelo percutienti populum: sufficit: nunc contine manum tuam. erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebusæi.

17 Dixítque David ad Dominum, cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego iniquè egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.

18 Venit autem Gad ad David in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Jebusæi.

19 Et ascendit David juxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus. D

20 Conspiciénsque Areuna, animadvertit regem & servos ejus transire ad se:

21 Et egressus adoravit regem prono vultu in terram, & ait: Quid causæ est ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam à te aream, & ædificem altare Domino, & cesset interfectio quæ grassatur in populo.

22 Et ait Areuna ad David. Accipiat, & offerat dominus meus rex, sicut placet ei: habes boves in holocaustum, & plaustrum & juga boum in usum lignorum.

23 Omnia dedit Areuna rex regi: dixítque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum.

24 Cui respondens rex, ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio à te, & non offeram Dño Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream, & boves, argenti siclis quinquaginta:

25 Et ædificavit ibi David altare Domino, & obtulit holocausta & pacifica: & propitiatus est Dominus terræ, & cohibita est plaga ab Israël.

LIBER REGUM TERTIUS,

SECUNDUM HEBRÆOS

PRIMUS MALACHIM.

Caput Primum.

David ſenio confectum puella Abiſag calefacit, caſta manens: Adonia verò regnum occupante, Bethſabee directa conſilio Nathan impetrat it à David ungi Salomonem in regem, quo audito, fugit Adonias.

A 1 T rex David ſenuerat, habebátque ætatis plurimos dies: cúmque operiretur veſtibus, non calefiebat.

2 Dixerunt ergo ei ſervi ſui: Quæramus domino noſtro regi adoleſcentulam virginem, & ſtet coram rege, & foveat eum, dormiatque in ſinu ſuo, & calefaciat dominum noſtrum regem.

3 Quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus finibus Iſraël: & invenerunt Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.

4 Erat autem puella pulchra nimis, dormiebátque cum rege, & miniſtrabat ei, rex verò non cognovit eam.

5 Adonias autem filius Haggith elevabatur dicens: Ego regnabo. Fecítque ſibi currus & equites, & quinquaginta viros qui currerent ante eum.

6 Nec corripuit eum pater ſuus aliquando, dicens: Quare hoc feciſti? Erat autem & ipſe pulcher valdè, ſecundus natu poſt Abſalom.

B 7 Et ſermo ei cum Joab filio Sarviæ, & cum Abiathar ſacerdote, qui adjuvabant partes Adoniæ.

8 Sadoc verò ſacerdos, & Banaias filius Joiadæ, & Nathan propheta, & Semei & Rei, & robur exercitus David, non erat cum Adonia.

9 Immolatis ergo Adonias arietibus & vitulis, & univerſis pinguibus, juxta lapidem zoheleth, qui erat vicinus Fonti rogel, vocavit univerſos fratres ſuos filios regis, & omnes viros Juda ſervos regis.

10 Nathan autem prophetam, & Banaian, & robuſtos quoſque, & Salomonem fratrem ſuum, non vocavit.

11 Dixit itaque Nathan ad Bethſabee matrem Salomonis: Num audiſti, quòd regnaverit Adonias filius Haggith, & dominus noſter David hoc ignorat?

12 Nunc ergo veni, accipe conſilium à me, & ſalva animam tuam, filíique tui Salomonis.

13 Vade, & ingredere ad regem David, & dic ei: Nónne tu domine mi rex juraſti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo regnat Adonias?

14 Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam poſt te, & complebo ſermones tuos. C

15 Ingreſſa eſt itaque Bethſabee ad regem in cubiculum: rex autem ſenuerat nimis, & Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei.

16 Inclinavit ſe Bethſabee, & adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit vis?

17 Quæ reſpondens, ait: Domine mi, tu juraſti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo.

18 Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.

19 Mactavit boves, & pinguia quæque, & arietes plurimos, & vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque ſacerdotem, & Joab principem militiæ: Salomonem autem ſervum tuum non vocavit.

20 Verumtamen domine mi rex, in te oculi reſpiciunt totius Iſraël, ut indices eis, quis ſedere debeat in ſolio tuo, domine mi rex, poſt te.

21 Erítque cùm dormierit dominus meus rex cum patribus ſuis, erimus ego & filius meus Salomon peccatores.

22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit.

23 Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adeſt Nathan propheta. Cúmque introiſſet in conſpectu regis, & adoraſſet eum pronus in terram,

24 Dixit Nathan: Domine mi rex: tu dixiſti: Adonias regnet poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thronum meum? D

25 Quia deſcendit hodie, & immolavit boves, & pinguia, & arietes plurimos, & vocavit univerſos filios regis, & principes exercitus, Abiathar quoque ſacerdotem: illíſque veſcentibus, & bibentibus coram eo, & dicentibus: Vivat rex Adonias:

26 Me ſervum tuum, & Sadoc ſacerdotem, & Banaiam filium Joiadæ, & Salomonem famulum tuum, non vocavit.

27 Numquid à domino meo rege exivit hoc verbum, & mihi non indicaſti ſervo tuo, quis

ſeſſurus

sessurus esset super thronum domini mei regis post eum?

28 Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quæ cùm fuisset ingressa coram rege, & stetisset ante eum,

29 Juravit rex, & ait: Vivit Dominus qui eruit animam meam de omni angustia,

30 Quia sicut juravi tibi per Dominum Deum Israël, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit super solium meum pro me: sic faciam hodie.

E 31 Summissóque Bethsabee in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum.

32 Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaiam filium Joiadæ. Qui cùm ingressi fuissent coram rege,

33 Dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, & imponite Salomonem filium meũ super mulam meam: & ducite eum in Gihon.

34 Et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathan propheta, in regem super Israël: & canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon.

35 Et ascendetis post eum, & veniet, & sedebit super solium meum, & ipse regnabit pro me: illique præcipiam ut sit dux super Israël: & super Judam.

36 Et respondit Banaias filius Joiadæ, regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei regis.

37 Quomodo fuit Dñs cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, & sublimius faciat solium ejus à solio domini mei regis David.

38 Descendit ergo Sadoc sacerdos, & Nathan propheta, & Banaias filius Joiadæ, & Cerethi, & Phelethi: & imposuerunt Salomonem super mulam regis David, & adduxerunt eum in Gihon.

39 Sumpsítque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, & unxit Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus: Vivat rex Salomon.

F 40 Et ascendit universa multitudo post eum, & populus canentium tibiis, & lætantium gaudio magno, & insonuit terra à clamore eorum.

41 Audivit autem Adonias, & omnes qui invitati fuerant ab eo, jámque convivium finitum erat: sed & Joab, audita voce tubæ, ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis?

42 Adhuc illo loquente, Jonathas filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit Adonias: ingredere, quia vir fortis es, & bona nuntians.

43 Respondítque Jonathas Adoniæ: Nequaquam: Dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem:

44 Misítque cum eo Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaiam filium Joiadæ, & Cerethi & Phelethi, & imposuerunt eum super mulam regis.

45 Unxerúntque eum Sadoc sacerdos & Nathan propheta regem in Gihon: & ascenderunt inde lætantes, & insonuit civitas: hæc est vox, quam audistis.

46 Sed & Salomon sedet super solium regni.

47 Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, & magnificet thronum ejus super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo: G

48 Et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israël, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis.

49 Territi sunt ergo, & surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, & ivit unusquisque in viam suam.

50 Adonias autem timens Salomonem, surrexit, & abiit, tenuítque cornu altaris.

51 Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex Salomon hodie, quòd non interficiat servum suum gladio.

52 Dixítque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur.

53 Misit ergo rex Salomon, & eduxit eum ab altari: & ingressus adoravit regem Salomonem: dixítque ei Salomon: Vade in domum tuam.

Caput II.

David datis Salomoni variis præceptis moritur. Adonias petens Abisag in uxorem, occidi à Salomone jubetur: Abiathar sacerdotio privatur, & tandem Joab in tabernaculo interficitur: Semei quoque, quia contra præscriptũ egressus est Jerusalem, triennio post occiditur

1 APpropinquaverunt autem dies David ut moreretur, præcepítque Salomoni filio suo, dicens: A

2 Ego ingredior viam universæ terræ: confortare, & esto vir.

3 Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias cæremonias ejus, & præcepta ejus, & judicia, & testimonia, * sicut scriptum est in lege Moysi: ut intelligas universa quæ facis, & quocumque te verteris: * Deut. 17. d. 19.

4 Ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filij tui vias suas, & ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, & in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israël.

5 Tu quoque nosti quæ fecerit mihi Joab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israël, Abner filio Ner, & * Amasæ filio Jether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem prælij in balteo suo, qui erat circa lumbos ejus, & in calceamento suo, quod erat in pedibus ejus. * 2. Reg. 3. e. 17. * 2. Reg. 20. c. 10.

6 Facies ergo juxta sapientiam tuam, & non deduces canitiem ejus pacificè ad inferos. B

7 Sed & filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, erúntque comedentes in mensa tua: * occurrerunt enim mihi quando fugiebam à facie Absalom fratris tui. * 2. Reg. 19. f. 31.

8 * Habes quoque apud te Semei filium Gera filij Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in occursum cùm * 2. Reg. 16. a. 5. 19. d. 19.

transirem

transirem Jordanem, & juravi ei per Dominum,
dicens: Non te interficiam gladio:
9 Tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem
sapiens es, ut scias quæ facies ei, deducésque
canos ejus cum sanguine ad inferos.
*Act. 10 * Dormivit igitur David cum patribus
2. d. suis, & sepultus est in civitate David.
29. *1. 11 * Dies autem quibus regnavit David su-
Par. per Israël, quadraginta anni sunt: in Hebron
29. g. regnavit septem annis: in Jerusalem, triginta
27. tribus.
12 Salomon autem sedit super thronum Da-
vid patris sui, & firmatū est regnum ejus nimis.
13 Et ingressus est Adonias filius Haggith
ad Bethsabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei:
pacificúsne est ingressus tuus? Qui respondit:
Pacificus.
C 14 Addidítque: Sermo mihi est ad te. Cui
ait: Loquere. Et ille:
15 Tu, inquit, nosti, quia meum erat re-
gnum, & me præposuerat omnis Israël sibi in
regem: sed translatum est regnum, & factum
est fratris mei: à Dño enim constitutum est ei.
16 Nunc ergo petitionem unam precor à te;
ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum:
Loquere.
17 Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi
(neque enim negare tibi quidquam potest) ut
det mihi Abisag Sunamitidem uxorem.
18 Et ait Bethsabee: Benè, ego loquar pro
te regi.
19 Venit ergo Bethsabee ad regem Salomo-
nem, ut loqueretur ei pro Adonia: & surrexit
rex in occursum ejus, adoravítque eam, & sedit
super thronum suum: positúsque est thronus
matri regis: quæ sedit ad dexteram ejus.
D 20 Dixítque ei: petitionem unam parvulam
ego deprecor à te; ne confundas faciem meam.
Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque enim
fas est ut avertam faciem tuam.
21 Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Ado-
niæ fratri tuo uxor.
22 Respondítque rex Salomon, & dixit ma-
tri suæ: Quare postulas Abisag Sunamitidem
Adoniæ? postula ei & regnum: ipse est enim
frater meus major me, & habet Abiathar sacer-
dotem, & Joab filium Sarviæ.
23 Juravit itaque rex Salomon per Domi-
num, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat; quia contra animam suam locutus est
Adonias verbum hoc.
24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me,
& collocavit me super solium David patris
mei, & qui fecit mihi domum, sicut locutus
est, quia hodie occidetur Adonias.
25 Misítque rex Salomon per manum Banaiæ
filii Joiadæ, qui interfecit eum, & mortuus est.
E 26 Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Va-
de in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir
mortis es: sed hodie te non interficiam, quia
portasti arcam Domini Dei coram David patre
meo, & sustinuisti laborem in omnibus, in qui-
bus laboravit pater meus.

27 Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset
sacerdos Domini,* ut impleretur sermo Domi- 1. Reg.
ni, quem locutus est super domum Heli in Silo. 2. g.
28 Venit autem nuntius ad Joab, quòd Joab 31.
declinasset post Adoniam, & post Salomonem
non declinasset: fugit ergo Joab in tabernacu-
lum Domini, & apprehendit cornu altaris.
29 Nuntiatúmque est regi Salomoni, quòd
fugisset Joab in tabernaculum Domini, & esset
juxta altare, misítque Salomon Banaiam filium
Joiadæ, dicens: Vade interfice eum.
30 Et venit Banaias ad tabernaculum Domi-
ni, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui
ait: Non egrediar, sed hîc moriar. Renuntiavit
Banaias regi sermonem, dicens: Hæc locutus
est Joab, & hæc respondit mihi.
31 Dixítque ei rex: Fac sicut locutus est:
& interfice eum, & sepeli, & amovebis sangui-
nem innocentem, qui effusus est à Joab, à me,
& à domo patris mei.
32 Et reddet Dominus sanguinem ejus super
caput ejus, quia interfecit duos viros justos, me-
lioréśque se: & occidit eos gladio, patre meo
David ignorante, * Abner filium Ner princi- *2.
pem militiæ Israël, * & Amasam filium Jether Reg. 3.
principem exercitus Juda. c. 27.
33 Et revertetur sanguis illorum in caput F *2.
Joab, & in caput seminis ejus in sempiternum. Reg.
David autem & semini ejus, & domui & thro- 20. c.
no illius, sit pax usque in æternum à Domino. 10.
34 Ascendit itaque Banaias filius Joiadæ; &
aggressus eum interfecit: sepultúsque est in do-
mo sua in deserto.
35 Et constituit rex Banaiam filium Joiadæ
pro eo super exercitum, & Sadoc sacerdotem
posuit pro Abiathar.
36 Misit quoque rex, & vocavit Semei, di-
xítque ei: Ædifica tibi domum in Jerusalem, &
habita ibi: & non egredieris inde huc atque
illuc.
37 Quacumque autem die egressus fueris, &
transieris Torrentem Cedron, scito te interfi-
ciendum: sanguis tuus erit super caput tuum.
38 Dixítque Semei regi: Bonus sermo, sicut G
locutus est dominus meus rex, sic faciet servus
tuus. Habitavit itaque Semei in Jerusalem die-
bus multis.
39 Factum est autem post annos tres, ut fuge-
rent servi Semei ad Achis filium Maacha regem
Geth: nuntiatúmque est Semei, quòd servi ejus
issent in Geth.
40 Et surrexit Semei, & stravit asinum suum:
ivítque ad Achis in Geth ad requirendum ser-
vos suos, & adduxit eos de Geth.
41 Nuntiatum est autem Salomoni, quòd
isset Semei in Geth de Jerusalem, & rediisset.
42 Et mittens vocavit eum, dixítque illi:
Nónne testificatus sum tibi per Dominum, &
prædixi tibi: Quacumque die egressus, ieris
huc & illuc, scito te esse moriturum? Et re-
spondisti mihi: Bonus sermo, quem audivi.
43 Quare ergo non custodisti jusjurandum
Domini, & præceptum quod præceperam tibi?
44 Dixit

44 Dixitque rex ad Semei: Tu nosti omne malum, cujus tibi conscium est cor tuum, quod fecisti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.

45 Et rex Salomon benedictus, & thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum.

46 Jussit itaque rex Banaiæ filio Joiadæ: qui egressus, percussit eum, & mortuus est.

CAPUT III.

Salomon, accepta in uxorem filia Pharaonis, sapientiam in somno petit, quam unà cum divitiis & gloria accipit, & primùm in meretricum dirimenda lite ostendit.

A 1 CONfirmatum est igitur regnum in manu
Par. Salomonis, & affinitate conjunctus est
4.1. Pharaoni regi Ægypti: accepit namque filiam ejus, & adduxit in civitatem David, donec compleret ædificans domum suam & domum Domini, & murum Jerusalem per circuitum.

2 Attamen populus immolabat in excelsis: non enim ædificatum erat templum nomini Domini usque in diem illum.

3 Dilexit autem Salomon Dñm, ambulans in præceptis David patris sui, excepto quod in excelsis immolabat, & accendebat thymiama.

4 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi: illud quippe erat excelsum maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaon.

5 Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula quod vis ut dem tibi.

6 Et ait Salomon: Tu fecisti cum servo tuo David patre meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, & justitia, & recto corde tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, & dedisti ei filium sedentem super thronum ejus, sicut est hodie.

7 Et nunc Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer parvulus, & ignorans egressum & introitum meum.

8 Et servus tuus in medio est populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari & supputari non potest præ multitudine.

9 * Dabis ergo servo tuo cor docile, ut po-
1. pulum tuum judicare possit, & discernere in-
o. ter bonum & malum. quis enim poterit judicare populum istum, populum tuum hunc multum.

10 Placuit ergo sermo coram Domino, quòd Salomon postulasset hujuscemodi rem.

11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum judicium:

12 Ecce feci tibi secundùm sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.

13 * Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi: divitias scilicet, & gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retrò diebus.

14 Si autem ambulaveris in viis meis, & cu- C
stodieris præcepta mea, & mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.

15 Igitur evigilavit Salomon, & intellexit quòd esset somnium: cúmque venisset Jerusalem, stetit coram arca fœderis Domini, & obtulit holocausta, & fecit victimas pacificas, & grande convivium universis famulis suis.

16 Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steterúntque coram eo,

17 Quarum una ait: Obsecro, mi domine: ego & mulier hæc habitabamus in domo una, & peperi apud eam in cubiculo.

18 Tertia autem die postquam ego peperi, peperit & hæc: & eramus simul, nullúsque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus.

19 Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte, dormiens quippe oppressit eum.

20 Et consurgens intempestæ noctis silentio, tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & collocavit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.

21 Cúmque surrexissem manè ut darem lac
filio meo, apparuit mortuus: quem diligentiùs D
intuens clara luce, deprehendi non esse meum quem genueram.

22 Respondítque altera mulier: Non est ita ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. Econtrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus est. Atque in hunc modũ contendebant coram rege.

23 Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus vivit, & filius tuus mortuus est. Et ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autẽ vivit.

24 Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cúmque attulissent gladium coram rege,

25 Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.

26 Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem: (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo) Obsecro domine, date illi infantem vivum, & nolite interficere eum. Econtrariò illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur.

27 Respondit rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur: hæc est enim mater ejus.

28 Audivit itaque omnis Israël judicium quod judicasset rex, & timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium.

CAPUT IV.

Numerantur principes & præfecti Salomonis, apparatus ciborum ipsius, pacisque securitas eo regnante, & numerus parabolarum atque carminum ejus.

1 ERat autem rex Salomon regnans super A
omnem Israël.

2 Et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis:

3 Elihoreph & Ahia filij Sisa scribæ: Josaphat filius Ahilud à commentariis.

4 Banaias filius Joiadæ ſuper exercitum: Sadoc autem, & Abiathar ſacerdotes.

5 Azarias filius Nathan, ſuper eos qui aſſiſtebant regi: Zabud filius Nathan, ſacerdos, amicus regis:

6 Et Ahiſar præpoſitus domus: & Adoniram filius Abda ſuper tributa.

7 Habebat autem Salomon duodecim præfectos ſuper omnem Iſraël, qui præbebant annonam regi & domui ejus: per ſingulos enim menſes in anno, ſinguli neceſſaria miniſtrabant.

8 Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim.

9 Bendecar, in Macces, & in Salebim, & in Bethſames, & in Elon, & in Bethanan.

10 Benheſed in Aruboth: ipſius erat Socho, & omnis terra Epher.

11 Benabinadab, cujus omnis Nephathdor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem.

B 12 Bana filius Ahilud regebat Thanac & Mageddo, & univerſam Bethſan, quæ eſt juxta Sarthana ſubter Jezrael, à Bethſan uſque Abelmehula à regione Jecmaan.

13 Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manaſſe in Galaad, ipſe præerat in omni regione Argob, quæ eſt in Baſan, ſexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant ſeras æreas.

14 Ahinadad filius Addo præerat in Manaim.

15 Achimaas in Nephthali: ſed & ipſe habebat Baſemath filiam Salomonis in conjugio.

16 Baana filius Huſi, in Aſer, & in Baloth.

17 Joſaphat filius Pharuë, in Iſſachar.

18 Semei filius Ela in Benjamin.

19 Gaber filius Uri, in terra Galaad, in terra Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Baſan, ſuper omnia quæ erant in illa terra.

C 20 Juda & Iſraël innumerabiles, ſicut arena maris in multitudine: comedentes, & bibentes, atque lætantes.

* Eccl. 47. b. 15. 21 * Salomon autem erat in ditione ſua, habens omnia regna à flumine terræ Philiſthiim uſque ad terminum Ægypti: offerentium ſibi munera, & ſervientium ei cunctis diebus vitæ ejus.

22 Erat autem cibus Salomonis per dies ſingulos, triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ,

23 Decem boves pingues, & viginti boves paſcuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum atque bubalorum & avium altilium.

24 Ipſe enim obtinebat omnem regionem quæ erat trans flumen, à Thaphſa uſque ad Gazan, & cunctos reges illarum regionum: & habebat pacem ex omni parte in circuitu.

25 Habitabatque Juda & Iſraël abſque timore ullo, unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, à Dan uſque Berſabee, cunctis diebus Salomonis.

* 2. Par. 9. 25. 26 * Et habebat Salomon quadraginta millia præſepia equorum curruum, & duodecim millia equeſtrium.

27 Nutriebantque eos ſupradicti regis præfecti: ſed & neceſſaria menſæ regis Salomonis, cum ingenti cura præbebant in tempore ſuo. D

28 Hordeum quoque & paleas equorum & jumentorum, deferebant in locum ubi erat rex, juxta conſtitutum ſibi.

29 Dedit quoque Deus ſapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quaſi arenam quæ eſt in littore maris.

30 Et præcedebat ſapientia Salomonis ſapientiam omnium Orientalium & Ægyptiorum,

31 * Et erat ſapientior cunctis hominibus: ſapientior Ethan, Ezrahita, & Heman, & Chalcol, & Dorda, filiis Mahol: & erat nominatus in univerſis gentibus per circuitum. * Eccli. 47. b. 16.

32 Locutus eſt quoque Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina ejus quinque & mille.

33 Et diſputavit ſuper lignis, à cedro quæ eſt in Libano, uſque ad hyſſopum quæ egreditur de pariete: & diſſeruit de jumentis, & volucribus, & reptilibus, & piſcibus:

34 Et veniebant de cunctis populis ad audiendam ſapientiam Salomonis, & ab univerſis regibus terræ, qui audiebant ſapientiam ejus.

CAPUT V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi ædificationem cæſores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria, numerus cæſorum, portantium onera, latomorum, & præfectorum eorum.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri ſervos ſuos ad Salomonem: audivit enim quòd ipſum unxiſſent regem pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. A

2 Miſit autem Salomon ad Hiram, dicens:

3 Tu ſcis voluntatem David patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei ſui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos ſub veſtigio pedum ejus.

4 Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: & non eſt ſatan, neque occurſus malus.

5 Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Dominus David patri meo, dicens: * Filius tuus, quem dabo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe ædificabit domum nomini meo. * 2. Reg. 7. b. 13. 1. Par. 22. c. 10.

6 Præcipe igitur ut præcidant mihi ſervi tui cedros de Libano, & ſervi mei ſint cum ſervis tuis: mercedem autem ſervorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: ſcis enim quomodo non eſt in populo meo vir qui noverit ligna cædere ſicut Sidonii. B

7 Cùm ergo audiſſet Hiram verba Salomonis, lætatus eſt valdè, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium ſapientiſſimum ſuper populum hunc plurimum.

8 Et miſit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quæcumque mandaſti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis & abiegnis.

9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare: &

& ego componam ea in ratibus in mari, usque C ad locum quem significaveris mihi; & applicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebísque necessaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

10 Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus.

11 Salomon autem præbebat Hiram, coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos.

Sap. 1. b. 2. 12 * Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: & erat pax inter Hiram & Salomonem, & percusserunt ambo fœdus.

D 13 Elegítque rex Salomon operarios de omni Israël, & erat indictio triginta millia virorum.

14 Mittebátque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis: & Adoniram erat super hujuscemodi indictione.

15 Fuerúntque Salomoni septuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:

16 Absque præpositis qui præerant singulis operibus, numero trium millium & trecentorum, præcipientium populo & his qui faciebant opus.

17 Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, & quadrarent eos:

18 Quos dolaverunt cæmentarij Salomonis, & cæmentarij Hiram: porrò Giblij præparaverunt ligna & lapides ad ædificandam domum.

CAPUT VI.

Figura & fabrica templi quoad præcipuas ejus partes interiores & exteriores.

A *Par. a. 1.* 1 FActum est ergo quadringentesimo & octogesimo anno egressionis filiorum Israël de terra Ægypti, in anno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salomonis super Israël, ædificari cœpit domus Domino.

2 Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.

3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.

4 Fecitque in templo fenestras obliquas.

5 Et ædificavit super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi & oraculi, & fecit latera in circuitu.

6 Tabulatum quod subter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, ut non hærerent muris templi.

7 Domus autem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est: & malleus, & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo cùm ædificaretur.

8 Ostium lateris medij in parte erat domus dexteræ: & per cochleam ascendebant in medium cœnaculum, & à medio in tertium. B

9 Et ædificavit domum, & consummavit eam: texit quoque domum laquearibus cedrinis.

10 Et ædificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.

11 Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens:

12 Domus hæc, quam ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo sermonem meum tibi, * quem locutus sum ad David patrem tuum. ** 2. Reg. 7. c. 16*

13 * Et habitabo in medio filiorum Israël, & non derelinquam populum meum Israël. ** 1. Par. 22. b. 9.*

14 Igitur ædificavit Salomon domum, & consummavit eam.

15 Et ædificavit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis, à pavimento domus usque ad summitatem parietum, & usque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pavimentum domus tabulis abiegnis.

16 Ædificavítque viginti cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina, à pavimento usque ad superiora: & fecit interiorem domum oraculi in Sanctum sanctorum.

17 Porrò quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi.

18 Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas & juncturas suas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete. C

19 Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.

20 Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud atque vestivit auro purissimo, sed & altare vestivit cedro.

21 Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, & affixit laminas clavis aureis.

22 Nihilque erat in templo quod non auro tegeretur: sed & totum altare oraculi texit auro.

23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

24 Quinque cubitorum ala cherub una, & quinque cubitorum ala cherub altera: id est, decem cubitos habentes, à summitate alæ unius usque ad alæ alterius summitatem.

25 Decem quoque cubitorum erat cherub secundus: in mensura pari, & opus unum erat in duobus cherubim,

26 Id est, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, & similiter cherub secundus.

27 Posuítque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas suas cherubim, & tangebat ala una parietem, & ala cherub D

secundi rangebat parietem alterum: alæ autem alteræ in media parte templi se invicem contingebant.

28 Texit quoque cherubim auro.

29 Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cælaturis & torno: & fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas varias, quasi prominentes de pariete, & egredientes.

30 Sed & pavimentum domus texit auro intrinsecus & extrinsecus.

31 Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, postésque angulorum quinque.

32 Et duo ostia de lignis olivarum: & sculpsit in eis picturam cherubim, & palmarum species, & anaglypha valdè prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim quàm palmas, & cætera, auro.

33 Fecítque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos:

34 Et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus: & utrumque ostium duplex erat, & se invicem tenens aperiebatur.

35 Et sculpsit cherubim, & palmas, & cælaturas valdè eminentes: operuítque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

36 Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, & uno ordine lignorum cedri.

37 Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio:

38 Et in anno undecimo, mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, & in universis utensilibus suis: ædificavítque eam annis septem.

CAPUT VII.

Palatium Salomonis, domus saltus Libani atque uxoris ejus, varia & sumptuosissima templi supellex.

A 1 DOmum autem suam ædificavit Salomon * tredecim annis, & ad perfectum usque perduxit. * Inf. 9. b. 10.

2 Ædificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis: & quatuor deambulacra inter columnas cedrinas: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.

3 Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim

4 Contra se invicem positas,

5 Et è regione se respicientes, æquali spatio inter columnas, & super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.

6 Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis, & alteram porticum in facie majoris porticus: & columnas, & epistylia super columnas.

7 Porticum quoque solij, in qua tribunal est, fecit: & texit lignis cedrinis à pavimento usque ad summitatem.

8 Et domuncula, in qua sedebatur ad judicandum, erat in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (* quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum. * Sup. 3. a. 1.

9 Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quamdam atque mensuram tam intrinsecus quàm extrinsecus serrati erant à fundamento usque ad summitatem parietum, & extrinsecus usque ad atrium majus. B

10 Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem sive octo cubitorum.

11 Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similitérque de cedro.

12 Et atrium majus rotundum, trium ordinum de lapidibus sectis, & unius ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.

13 Misit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,

14 Filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum sapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cùm venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

15 Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cubitorum altitudinis columnam unam, * & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque. * Jer. 52. d. 21.

16 Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum, fusilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum: C

17 Et quasi in modum retis, & catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat: septena versuum retiacula in capitello uno, & septena retiacula in capitello altero.

18 Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut tegerent capitella, quæ erant super summitatem malogranatorum: eodem modo fecit & capitello secundo.

19 Capitella autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere lilij fabricata erant in porticu quatuor cubitorum.

20 Et rursum alia capitella in summitate columnarum desuper juxta mensuram columnæ contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi.

21 Et statuit duas columnas in porticu templi: cúmque statuisset columnam dexteram, vocavit eã nomine Jachin: similiter erexit columnam secundam, & vocavit nomen ejus Booz.

22 Et super capita columnarum opus in modum lilij posuit: perfectúmque est opus columnarum.

23 * Fecit quoque mare fusile decem cubitorum à labio usque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo ejus, & resticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. * 2. Par. 4. a. 2.

D 24 Et sculptura subter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines sculpturarum striatarum erant fusiles.

25 Et stabat super duodecim boves, è quibus tres respiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem, & mare super eos desuper erat: quorum posteriora universa intrinsecus latitabant.

26 Grossitudo autem luteris, trium unciarum erat: labiúmque ejus, quasi labium calicis, & folium repandi lilij: duo millia batos capiebat.

27 Et fecit decem bases æneas, quatuor cubitorum longitudinis bases singulas, & quatuor cubitorum latitudinis, & trium cubitorum altitudinis.

28 Et ipsum opus basium, interrasile erat: & sculpturæ inter juncturas.

29 Et inter coronulas & plectas, leones & boves & cherubim: & in juncturis similiter desuper: & subter leones & boves, quasi lora ex ære dependentia.

30 Et quatuor rotæ per bases singulas, & axes ærei: & per quatuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem respectantes.

E 31 Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis summitate: & quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum & dimidium: in angulis autem columnarum variæ cælaturæ erant: & media intercolumnia, quadrata non rotunda.

32 Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor angulos basis erant, cohærebant sibi subter basim: una rota habebat altitudinis cubitum & semis.

33 Tales autem rotæ erant, quales solent in curru fieri: & axes earum, & radij, & canthi, & modioli, omnia fusilia.

34 Nam & humeruli illi quatuor per singulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles & conjuncti erant.

35 In summitate autem basis erat quædam rotunditas dimidij cubiti, ita fabrefacta, ut luter desuper posset imponi, habens cælaturas suas, variasque sculpturas ex semetipsa.

F 36 Sculpsit quoque in tabulatis illis quæ erant ex ære, & in angulis, cherubim, & leones, & palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum viderentur.

37 In hunc modum fecit decem bases, fusura una, & mensura, sculpturáque consimili.

38 Fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter unus, eràtque quatuor cubitorum: singulos quoque luteres per singulas, id est, decem bases, posuit.

39 Et constituit decem bases: quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad sinistram: mare autem posuit ad dexteram partem templi contra Orientem ad Meridiem.

40 Fecit ergo Hiram lebetes, & scutras, & hamulas, & perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.

41 Columnas duas, & funiculos capitellorum super capitella columnarum duos: & retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum.

42 Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant super capita columnarum.

43 Et bases decem, & luteres decem super bases.

44 Et mare unum, & boves duodecim subter mare.

45 Et lebetes, & scutras, & hamulas, omnia G
vasa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant.

46 In campestri regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Sochoth & Sarthan.

47 Et posuit Salomon omnia vasa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

48 Fecítque Salomon omnia vasa in domo Domini: altare aureum, & mensam, super quam ponerentur panes propositionis, auream:

49 Et candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad sinistram, contra oraculum, ex auro puro: & quasi lilij flores, & lucernas desuper aureas: & forcipes aureos,

50 Et hydrias, & fuscinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula, de auro purissimo: & cardines ostiorum, domus interioris Sancti sanctorum, & ostiorum domus templi, ex auro erant.

51 * Et perfecit omne opus quod faciebat * 2.
Salomon in domo Domini, & intulit quæ san- Par.
ctificaverat David pater suus, argentum & au- 5.a.1.
rum, & vasa, reposuítque in thesauris domus Domini.

CAPUT VIII.

Templum, introducta in ipsum arca, dedicatur, nebula illud implente, Salomon post longam orationem populo benedicit: numerus boum & ovium immolatarum hac celebri festivitate.

1 TUnc * congregati sunt omnes majores A
natu Israël cum principibus tribuum, & * 2.
duces familiarum filiorum Israël, ad regem Sa- Par.
lomonem in Jerusalem: ut deferrent arcam fœ- 5.a.2.
deris Domini, de civitate David, id est, de Sion.

2 Convenítque ad regem Salomonem universus Israël in mense Ethanim, in solemni die, ipse est mensis septimus.

3 Venerúntque cuncti senes de Israël, & tulerunt arcam sacerdotes.

4 Et portaverunt arcam Domini, & tabernaculum fœderis, & omnia vasa Sanctuarij, quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea sacerdotes & Levitæ.

5 Rex autem Salomon, & omnis multitudo Israël, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, & immolabant oves & boves absque æstimatione & numero.

6 Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum sanctorum, subter alas cherubim.

 7 Siqui

7 Siquidem cherubim expandebant alas super locum arcæ, & protegebant arcam & vectes ejus desuper.

8 Cúmque eminerent vectes, & apparerent summitates eorum foris Sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultrà extrinsecus, qui & fuerunt ibi usque in præsentem diem.

* Exod. 34. d. 27. Heb. 9. a. 4. 9 In arca autem non erat aliud, * nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dñs fœdus cum filiis Israël, cùm egrederentur de Terra Ægypti.

10 Factum est autem, cùm exissent sacerdotes
B de Sanctuario, nebula implevit domum Dñi.

11 Et non poterant sacerdotes stare & ministrare propter nebulam: impleverat enim gloria Domini domum Domini.

* 2. Par. 6. a. 1. 12 Tunc ait Salomon: * Dominus dixit ut habitaret in nebula.

13 Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmissimum solium tuum in sempiternum.

14 Convertitque rex faciem suam, & benedixit omni ecclesiæ Israël: omnis enim ecclesia Israël stabat.

15 Et ait Salomon: Benedictus Dñs Deus Israël, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, & in manibus ejus perfecit, dicens:

16 A die qua eduxi populum meum Israël de Ægypto, non elegi civitatem de universis tribubus Israël, ut ædificaretur domus, & esset nomen meum ibi: sed elegi David ut esset super populum meum Israël.

* 2. Reg. 7. a. 5. 17 * Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israël:

18 Et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, benè fecisti, hoc ipsum mente tractans.

19 Verumtamen tu non ædificabis mihi domum, sed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipse ædificabit domum nomini meo.

20 Confirmavit Dominus sermonem suum, quem locutus est: steti que pro David patre meo, & sedi super thronum Israël, sicut locutus est Dominus: & ædificavi domum nomini Domini Dei Israël.

21 Et constitui ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini est, quod percussit cum patribus nostris, quando egressi sunt de Terra Ægypti.

C 22 Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesiæ Israël, & expandit manus suas in cælum,

23 Et ait: Domine Deus Israël, non est similis tui Deus in cælo desuper, & super terram deorsum: qui custodis pactum & misericordiam servis tuis, qui ambulabant coram te in toto corde suo.

24 Qui custodisti servo tuo David patri meo quæ locutus es ei: ore locutus es, & manibus perfecisti, ut hæc dies probat.

* 2. Reg. 7. b. 12. 25 Nunc igitur Domine Deus Israël, conserva famulo tuo David patri meo quæ locutus es ei, dicens: * Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israël: ita tamen si custodierint filii tui viam suam, ut ambulent coram me sicut tu ambulasti in conspectu meo.

26 Et nunc Domine Deus Israël firmentur verba tua, quæ locutus es servo tuo David patri meo.

27 Ergóne putandum est quòd verè Deus habitet super terram? si enim cælum, & cæli cælorum te capere non possunt, quantò magis domus hæc, quam ædificavi?

28 Sed respice ad orationem servi tui, & ad preces ejus, Domine Deus meus: audi hymnum & orationem, quam servus tuus orat coram te hodie:

29 Ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die: super domum, de qua dixisti: *Erit nomen meum ibi: ut exaudias orationem, quam orat in loco isto ad te servus tuus. * Deut. 12. b. 11.

30 Ut exaudias deprecationem servi tui & populi tui Israël, quodcumque oraverint in loco isto: & exaudies in loco habitaculi tui in cælo, & cùm exaudieris, propitius eris.

31 Si peccaverit homo in proximum suum, & habuerit aliquod juramentum, quo teneatur astrictus; & venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam,

32 Tu exaudies in cælo: & facies, & judicabis D
servos tuos, condemnans impium, & reddens viam suam super caput ejus, justificánsque justum, & retribuens ei secundùm justitiam suam.

33 Si fugerit populus tuus Israël inimicos suos (quia peccaturus est tibi) & agentes pœnitentiam, & confitentes nomini tuo, venerint, & oraverint, & deprecati te fuerint in domo hac;

34 Exaudi in cælo, & dimitte peccatum populi tui Israël, & reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum.

35 Si clausum fuerit cælum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco isto, pœnitentiã egerint nomini tuo, & à peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam:

36 Exaudi eos in cælo, & dimitte peccata servorum tuorum, & populi tui Israël: & ostende eis viam bonam per quam ambulent, & da pluviam super terram tuam, quam dedisti populo tuo in possessionem.

37 Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aër, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus ejus portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas,

38 Cuncta devotatio, & imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Israël: si quis cognoverit plagam cordis sui, & expanderit manus suas in domo hac,

39 Tu exaudies in cælo in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis, & facies ut des unicuique secundùm omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.)

40 Ut timeant te cunctis diebus, quibus vi- E
vunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris.

41 Insu

41 Insuper & alienigena, qui non est de populo tuo Israël, cùm venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, & manus tua fortis, & brachium tuum

42 Extentum, ubique) cùm venerit ergo, & oraverit in hoc loco,

43 Tu exaudies in cælo in firmamento habitaculi tui, & facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena: ut discant universi populi terrarum nomẽ tuum timere, sicut populus tuus Israël, & probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi.

44 Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam, quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, & contra domum, quam ædificavi nomini tuo,

45 Et exaudies in cælo orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum.

* 2. Par. 6. f. 36. Eccli. 7.c.21. 1. Ioã. 1.d.8.

46 Quòd si peccaverint tibi (* non est enim homo qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis suis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longè vel propè,

47 Et egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivitatis, & conversi deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Peccavimus, iniquè egimus, impiè gessimus:

F 48 Et reversi fuerint ad te in universo corde suo, & tota anima sua in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint: & oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, & civitatis quam elegisti, & templi quod ædificavi nomini tuo:

49 Exaudies in cælo, in firmamento solij tui, orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum:

50 Et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati sunt in te: & dabis misericordiam coram eis qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis.

51 Populus enim tuus est, & hereditas tua, quos eduxisti de Terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ.

52 Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui, & populi tui Israël, & exaudias eos in universis pro quibus invocaverint te.

53 Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de universis populis terræ, sicut locutus es per Moysen servum tuum, quando eduxisti patres nostros de Ægypto, Domine Deus.

54 Factum est autem, cùm complesset Salomon orans Dominum omnem orationem & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum.

55 Stetit ergo, & benedixit omni ecclesiæ Israël voce magna, dicens:

56 Benedictus Dñs, qui dedit requiem populo suo Israël, juxta omnia quæ locutus est: non cecidit ne unus quidem sermo, ex omnibus bonis quæ locutus est per Moysen servum suum.

57 Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, neque projiciens.

58 Sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, & custodiamus mandata ejus, & ceremonias ejus, & judicia quæcumque mandavit patribus nostris.

59 Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes Dño Deo nostro die ac nocte, ut faciat judicium servo suo, & populo suo Israël per singulos dies: G

60 Ut sciant omnes populi terræ, quia Dñs ipse est Deus, & non est ultrà absque eo.

61 Sit quoque cor nostrum perfectum cum Dño Deo nostro, ut ambulemus in decretis ejus, & custodiamus mandata ejus, sicut & hodie.

62 Igitur rex, & omnis Israël cum eo, immolabant victimas coram Domino.

63 Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: & dedicaverunt templum Domini rex & filij Israël.

64 In die illa sanctificavit rex medium atrij, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocaustum ibi, & sacrificium, & adipem pacificorum: quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocaustum, & sacrificium, & adipem pacificorum.

65 Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, & omnis Israël cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad Rivum Ægypti, coram Domino Deo nostro, septem diebus, & septem diebus, id est, quatuordecim diebus.

66 Et in die octava dimisit populos: qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua lætantes, & alacri corde super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David servo suo, & Israël populo suo.

CAPUT IX.

Dominus Salomoni secundò apparens, jubet sua servare præcepta, addita comminatione nisi servata fuerint. Salomon plures ædificat civitates, gentes sibi facit tributarias, & classe in Ophir missa plurimum auri recipit.

1 FActum est autem cùm perfecisset Salomon ædificium domus Dñi, & ædificium regis, & omne quod optaverat & voluerat facere, A

2 Apparuit ei Dominus secundò, * sicut apparuerat ei in Gabaon. *Sap. 3.a.5. 2.Par. 7.f.12.

3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam & deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: sanctificavi domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.

4 Tu quoque si ambulaveris coram me sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis, & in æquitate: & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea & judicia mea servaveris,

5 * Ponam thronum regni tui super Israël in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo, *2. Reg. 7.b.12 6.16.

tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de ſolio Iſraël.

6 Si autem averſione averſi fueritis vos & filij veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes mandata mea, & cæremonias meas, quas propoſui vobis, ſed abieritis & colueritis deos alienos, & adoraveritis eos:

B 7 Auferam Iſraël de ſuperficie terræ, quam dedi eis: & templum, quod ſanctificavi nomini meo, projiciam à conſpectu meo, eritque Iſraël in proverbium, & in fabulam cunctis populis.

8 Et domus hæc erit in exemplum: omnis qui tranſierit per eam, ſtupebit, & ſibilabit, & dicet: * Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic?

* Deut. 29. d. 24. Ier. 22. c. 8.

9 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum ſuum, qui eduxit patres eorum de Terra Ægypti, & ſecuti ſunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt eos: idcircò induxit Dominus ſuper eos omne malum hoc.

* 2. Reg. 8. a. 1.

10 * Expletis autem annis viginti poſtquam ædificaverat Salomon duas domos, id eſt, domum Domini, & domum regis,

11 (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina & abiegna, & aurum juxta omne quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in Terra Galilææ.

C 12 Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, ut videret oppida quæ dederat ei Salomon: & non placuerunt ei,

13 Et ait: Hæcine ſunt civitates, quas dediſti mihi, frater? Et appellavit eas Terram chabul, uſque in diem hanc.

14 Miſit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

15 Hæc eſt ſumma expenſarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini & domum ſuam, & Mello, & murum Jeruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer.

16 Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ uxori Salomonis.

17 Ædificavit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiorem.

18 Et Baalath, & Palmiram in Terra ſolitudinis.

19 Et omnes vicos, qui ad ſe pertinebant, & erant abſque muro, munivit, & civitates curruum & civitates equitum, & quodcumque ei placuit ut ædificaret in Jeruſalem, & in Libano, & in omni terra poteſtatis ſuæ.

20 Univerſum populum, qui remanſerat de Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Hevæis, & Jebuſæis, qui non ſunt de filiis Iſraël:

D 21 Horum filios, qui remanſerant in terra, quos ſcilicet non potuerant filij Iſraël exterminare: fecit Salomon tributarios, uſq; in diem hanc.

22 De filiis autem Iſraël non conſtituit Salomon ſervire quemquam, ſed erant viri bellatores, & miniſtri ejus, & principes, & duces, & præfecti curruum & equorum.

23 Erant autem principes ſuper omnia opera Salomonis præpoſiti quingenti quinquaginta, qui habebant ſubjectum populum, & ſtatutis operibus imperabant.

24 * Filia autem Pharaonis aſcendit de civitate David in domum ſuam, quam ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello. * 2. Par. 8. b. 11.

25 Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos ſingulos holocauſta, & pacificas victimas, ſuper altare quod ædificaverat Domino, & adolebat thymiama coram Domino: perfectúmque eſt templum.

26 Claſſem quoque fecit rex Salomon in Aſiongaber, quæ eſt juxta Ailat in littore Maris rubri, in Terra Idumææ.

27 Miſitque Hiram in claſſe illa ſervos ſuos viros nauticos & gnaros maris, cum ſervis Salomonis.

28 Qui cùm veniſſent in Ophir, ſumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT X.

Venit regina Saba ad regem Salomonem: quæ ejus mirata ſapientiam, magnificentiam & gubernationem, datis acceptiſque amplis muneribus, diſceſſit: Salomon multum tributum ac aurum aliunde accipit; vaſa & ſcuta, magnificúmque thronum conſtruit; multam ac pretioſam habet ſupellectilem in vaſis, curribus & equis, in abundantia argenti ac cedrorum.

1 SEd * & regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. A

* 2. Par. 9. a. 1. Mat. 12. d. 42. Luc. 11. d. 31.

2 Et ingreſſa Jeruſalem multo cum comitatu, & divitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas, venit ad regem Salomonem, & locuta eſt ei univerſa quæ habebat in corde ſuo.

3 Et docuit eam Salomon omnia verba quæ propoſuerat: non fuit ſermo, qui regem poſſet latêre, & non reſponderet ei.

4 Videns autem regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum quam ædificaverat,

5 Et cibos menſæ ejus, & habitacula ſervorum, & ordines miniſtrantium, veſtéſque eorum, & pincernas, & holocauſta quæ offerebat in domo Domini: non habebat ultrà ſpiritum.

6 Dixitque ad regem: Verus eſt ſermo, quem audivi in terra mea,

7 Super ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, & probavi quòd media pars mihi nuntiata non fuerit: major eſt ſapientia & opera tua, quàm rumor quem audivi.

8 Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. B

9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuiſti, & poſuit te ſuper thronum Iſraël, eò quòd dilexerit Dominus Iſraël in ſempiternum, & conſtituit te regem, ut faceres judicium & juſtitiam.

10 Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſas: non ſunt allata ultrà aromata tam multa,

quàm

quàm ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

11 (Sed & * classis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gemmas pretiosas. [* 2. Par. 9. c. 10.]

12 Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus Dñi, & domus regiæ, & citharas lyrasque cantoribus: non sunt allata hujuscemodi ligna thyina, neque visa usque in præsentem diem.)

13 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit & petivit ab eo: exceptis his, quæ ultrò obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, & abiit in terram suam cum servis suis.

14 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri: C

15 Excepto eo, quod afferebant viri qui super vectigalia erant, & negotiatores, universique scruta vendentes, & omnes reges Arabiæ, ducésque terræ.

16 Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti unius.

17 Et trecentas peltas ex auro probato: trecentæ minæ auri unam peltam vestiebant: posuítque eas rex in domo saltus Libani.

18 Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem: & vestivit eum auro fulvo nimis.

19 Qui habebat sex gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori: & duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: & duo leones stabant juxta manus singulas.

20 Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde: non est factum tale opus in universis regnis.

21 Sed & omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea: & universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo: non erat argentum, nec alicujus pretij putabatur in diebus Salomonis,

D 22 Quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & simias, & pavos.

23 Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terræ, divitiis, & sapientia.

24 Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam ejus, quam dederat Deus in corde ejus.

25 Et singuli deferebát ei munera, vasa argentea & aurea, vestes & arma bellica, aromata quoque, & equos & mulos, per annos singulos.

26 * Congregavítque Salomon currus & equites, & facti sunt ei mille quadringenti currus; & duodecim millia equitum: & disposuit eos per civitates munitas, & cum rege in Jerusalem. [* 2. Par. 1. 14.]

27 Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta & lapidum: & cedrorum præbuit multitudinem, quasi sycomoros quæ nascuntur in campestribus.

28 Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, & de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, & statuto pretio perducebant.

29 Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, & equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Hethæorum & Syriæ equos venumdabant.

Caput XI.

Salomon plurimis jungitur mulieribus alienigenis, & ab ipsis infatuatus ad ipsarum idola convertitur: in quem iratus Dominus, suscitat ei adversarios Adad, Razon, & Jeroboam, cui per prophetam Abiam promittit regnum Israel, servata una tribu Salomonis filio: moritur Salomon post quadraginta regni annos, cui succedit filius Roboam.

1 REx autem Salomon * adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias, & Hethæas: A [* Deut. 17. d. 17.]

2 De gentibus super quibus dixit Dominus filiis Israël: * Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissimè enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. [Eccl. 47. c. 21. * Exod. 34. b. 16.]

3 Fuerúntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ: & averterunt mulieres cor ejus.

4 Cúmque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.

5 Sed colebat Salomon Astarthen deam Sidoniorum, & Moloch idolum Ammonitarum.

6 Fecítque Salomon quod non placuerat coram Domino, & non adimplevit ut sequeretur Dominum, sicut David pater ejus. B

7 Tunc ædificavit Salomon fanum, Chamos idolo Moab, in monte qui est contra Jerusalem, & Moloch idolo filiorum Ammon.

8 Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thura, & immolabant diis suis.

9 Igitur iratus est Dominus Salomoni, quòd aversa esset mens ejus à Domino Deo Israël, qui * apparuerat ei secundò, [* Sup. 9. a. 2.]

10 Et præceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos, & non custodivit quæ mandavit ei Dominus.

11 Dixit itaque Dominus Salomoni: quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum, & præcepta mea quæ mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum, & dabo illud servo tuo.

12 * Verumtamen in diebus tuis non faciam, propter David patrem tuum: de manu filij tui scindam illud, [* Inf. 12. d. 15.] C

13 Nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo, propter David servum meum, & Jerusalem quam elegi.

14 Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni, Adad Idumæum de semine regio, qui erat in Edom.

15 * Cum enim esset David in Idumæa, & ascendisset Joab princeps militiæ ad sepeliendum eos qui fuerant interfecti, & occidisset omne masculinum in Idumæa. [* 2. Reg 8. d. 14.]

16 (Sex enim mensibus ibi moratus est Joab,
& omnis Israël, donec interimeret omne mas-
culinum in Idumæa)

17 Fugit Adad ipse, & viri Idumæi de ser-
vis patris ejus cum eo, ut ingrederetur Ægy-
ptum: erat autem Adad puer parvulus:

18 Cúmque surrexissent de Madian, vene-
runt in pharan, tulerúntque secum viros de Pha-
ran, & introierunt Ægyptum ad Pharaonem
regem Ægypti: qui dedit ei domum, & cibos
constituit, & terram delegavit.

19 Et invenit Adad gratiam coram Pharaone
valdè, in tantum ut daret ei uxorem, sororem
D uxoris suæ germanam Taphnes reginæ.

20 Genuítque ei soror Taphnes Genubath fi-
lium, & nutrivit eum Taphnes in domo Pha-
raonis: erátque Genubath habitans apud Pha-
raonem cum filiis ejus.

21 Cúmque audisset Adad in Ægypto, dor-
misse David cum patribus suis, & mortuum
esse Joab principem militiæ, dixit Pharaoni:
Dimitte me, ut vadam in terram meam.

22 Dixítque ei Pharao: Qua enim re apud
me indiges: ut quæras ire ad terram tuam? At
ille respondit: Nulla: sed obsecro te ut dimit-
tas me.

23 Suscitavit quoque ei Deus adversarium
Razon filium Eliada, qui fugerat Adarezer re-
gem Soba dominum suum:

E 24 Et congregavit contra eum viros, & fa-
ctus est princeps latronum cùm interficeret eos
David: abierúntque Damascum, & habitaverunt
ibi, & constituerunt eum regem in Damasco,

25 Erátque adversarius Israëli cunctis die-
bus Salomonis: & hoc est malum Adad, &
odium contra Israël, regnavitque in Syria.

a 2. 26 * Jeroboam quoque filius Nabath, Ephra-
Par. thæus, de Sareda, servus Salomonis, cujus ma-
13. a. 6. ter erat nomine Sarva, mulier vidua: levavit
manum contra regem.

27 Et hæc est causa rebellionis adversus
eum, quia Salomon ædificavit Mello, & coæqua-
vit voraginem civitatis David patris sui.

28 Erat autem Jeroboam vir fortis & potens:
vidénsque Salomon adolescentem bonæ indolis
& industrium, constituerat eum præfectum su-
per tributa universæ domus Joseph.

b 2. 29 * Factum est igitur in tempore illo, ut Je-
Par. roboam egrederetur de Jerusalem, & inveniret
10. d. 15. eum Ahias Silonites propheta in via opertus pal-
lio novo: erant autem duo tantùm in agro.

30 Apprehendénsque Ahias pallium suum
novum, quo coopertus erat, scidit in duode-
cim partes.

31 Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem
F scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israël:
Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis,
& dabo tibi decem tribus.

32 Porrò una tribus remanebit ei, propter
servum meum David, & Jerusalem civitatem,
quam elegi ex omnibus tribubus Israël:

33 Eo quòd dereliquerit me, & adoraverit
Astarthen deam Sidoniorum, & Chamos deum
Moab, & Moloch deum filiorum Ammon: &
non ambulaverit in viis meis, ut faceret justi-
tiam coram me, & præcepta mea, & judicia si-
cut David pater ejus.

34 Nec auferam omne regnum de manu ejus,
sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ:
propter David servum meum, quem elegi, qui
custodivit mandata mea & præcepta mea.

35 Auferam autem regnum de manu filii
ejus, & dabo tibi decem tribus:

36 Filio autem ejus dabo tribum unam, ut
remaneat lucerna David servo meo cunctis die-
bus coram me in Jerusalem civitate, quam ele-
gi ut esset nomen meum ibi.

37 Te autem assumam, & regnabis super G
omnia quæ desiderat anima tua, erísque rex
super Israël.

38 Si igitur audieris omnia, quæ præcepero
tibi, & ambulaveris in viis meis, & feceris quod
rectum est coram me, custodiens mandata mea
& præcepta mea, sicut fecit David servus meus:
ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem,
quomodo ædificavi David domum, & tradam
tibi Israël:

39 Et affligam semen David super hoc, ve-
rumtamen non cunctis diebus.

40 Voluit ergo Salomon interficere Jero-
boam: qui surrexit, & aufugit in Ægyptum ad
Sesac regem Ægypti, & fuit in Ægypto usque
ad mortem Salomonis.

41 Reliquum autem verborum Salomonis,
& omnia quæ fecit, & sapientia ejus: ecce uni-
versa scripta sunt in Libro verborum dierum
Salomonis.

42 Dies autem, quos regnavit Salomon in
Jerusalem super omnem Israël, quadraginta
anni sunt.

43 Dormivítque Salomon cum patribus suis,
& sepultus est in Civitate David patris sui, reg-
navítque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT XII.

Roboam juvenum secutus consilium patitur regni divisionē, & Jeroboam rex super decem tribubus constituitur, exercitum quoque Roboam adversus Jeroboam Dominus per Semeiam prophetam dissipat. Jeroboam verò aureos erexit vitulos in Dan & Bethel adorandos, constitutis solemnitate, altari, ac sacerdotibus.

1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc A
enim congregatus erat omnis Israël ad 2. Par.
constituendum eum regem. 10. a. 1.

2 At verò Jeroboam filius Nabat, cùm adhuc
esset in Ægypto profugus à facie regis Salomo-
nis, audita morte ejus, reversus est de Ægypto.

3 Miserúntque & vocaverunt eum: venit er-
go Jeroboam, & omnis multitudo Israël, & lo-
cuti sunt ad Roboam, dicentes:

4 Pater tuus durissimum jugum imposuit
nobis: tu itaque nunc imminue paululum de
imperio patris tui durissimo, & de jugo gravissi-
mo quod imposuit nobis, & serviemus tibi.

5 Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem, &
revertimini ad me. Cumque abiisset populus,

6 Iniit consilium rex Roboam cum seniori- B
bus, qui assistebant coram Salomone patre ejus
cum

cùm adhuc viveret, & ait: Quod datis mihi consilium, ut respondeam populo huic?

7 Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, & servieris, & petitioni eorum cesseris, locutúsque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus.

8 Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant illi,

9 Dixítque ad eos: Quod mihi datis consilium, ut respondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac jugum quod imposuit pater tuus super nos?

C 10 Et dixerunt ei juvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loquêris populo huic, qui locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu releva nos. Sic loquêris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei.

11 Et nunc pater meus posuit super vos jugum grave, ego autem addam super jugum vestrum: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat rex, dicens: Revertimini ad me die tertia.

13 Respondítque rex populo dura, derelicto consilio seniorum, quod ei dederant,

D 14 Et locutus est eis secundum consilium juvenum, dicens: Pater meus aggravavit jugum vestrum, ego autem addam jugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.

15 Et non acquievit rex populo: quoniam aversatus fuerat eum Dominus, ut suscitaret verbum suum, * quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Jeroboam filium Nabat.

* Sup. 11. f.

16 Videns itaque populus quod noluisset eos audire rex, respondit ei dicens: Quæ nobis pars in David? vel quæ hereditas in filio Isaï? Vade in tabernacula tua Israël, nunc vide domum tuam David. Et abiit Israël in tabernacula sua.

17 Super filios autem Israël, quicumque habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

E 18 Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat super tributa: & lapidavit eum omnis Israël, & mortuus est. Porrò rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Jerusalem:

19 Recessítque Israël à domo David, usque in præsentem diem.

20 Factum est autem cùm audisset omnis Israël, quòd reversus esset Jeroboam, miserunt, & vocaverunt eum congregato cœtu, & constituerunt eum regem super omnem Israël, nec secutus est quisquam domum David præter tribum Juda solam.

21 Venit autem Roboam Jerusalem, & congregavit universam domum Juda, & tribum Benjamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Israël, & reducerent regnum Roboam filio Salomonis.

22 * Factus est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei, dicens:

* 2. Par. 11. a. 2.

23 Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad omnem domum Juda, & Benjamin, & reliquos de populo, dicens: F

24 Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque bellabitis contra fratres vestros filios Israël: revertatur vir in domum suam, à me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, & reversi sunt de itinere, sicut eis præceperat Dominus.

25 Ædificavit autem Jeroboam Sichem in monte Ephraim, & habitavit ibi: & egressus inde ædificavit Phanuel.

26 Dixítque Jeroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David.

27 Si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem: & convertetur cor populi hujus ad dominum suum Roboam regem Juda, interficiéntque me, & revertentur ad eum.

28 * Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: nolite ultrà ascendere in Jerusalem: * Ecce dij tui Israël, qui te eduxerunt de Terra Ægypti.

* Tob. 1. a. 5.
* Exod. 32. b. 8.

29 Posuítque unum in Bethel, & alterum in Dan: G

30 Et factum est verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan.

31 Et fecit fana in excelsis, & * sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi.

* 2. Par. 11. c. 15.

32 Constituítque diem solemnem in mense octavo, quintadecima die mensis, in similitudinem solemnitatis, quæ celebrabatur in Juda. Et ascendens altare, similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: constituítque in Bethel sacerdotes excelsorum, quæ fecerat.

33 Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die mensis octavi, quem finxerat de corde suo: & fecit solemnitatem filiis Israël, & ascendit super altare, ut adoleret incensum.

Caput XIII.

Missus propheta de Juda ad Jeroboam, de altaris subversione & nativitate Josiæ regis prophetat: quo orante, manus Jeroboam, quæ exaruerat, sanitati restituitur; rediens autem propheta à leone occiditur, quod Dei verbo inobediens fuisset, & Jeroboam suam auget impietatem.

1 ET ecce vir Dei venit de Juda in sermone Domini in Bethel, Jeroboam stante super altare, & thus jaciente. A

2 Et exclamavit contra altare in sermone Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: * Ecce filius nascetur domui David, Josias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te incendet.

* 4. Reg. 23. d. 16.

3 Dedítque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, & effundetur cinis qui in eo est.

4 Cúmque audisset rex sermonem hominis

Dei,

Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad se.

B 5 Altare quoque scissum est, & effusus est cinis de altari, juxta signum quod prædixerat vir Dei in sermone Domini.

6 Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, & reversa est manus regis ad eum, & facta est sicut priùs fuerat.

7 Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum ut prandeas, & dabo tibi munera.

8 Respondítque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto:

9 Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam qua venisti.

C 10 Abiit ergo per aliam viam, & non est reversus per iter, quo venerat in Bethel.

11 Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filij sui, & narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: & verba quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri suo.

12 Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filij sui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de Juda.

13 Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cùm stravissent, ascendit,

14 Et abiit post virum Dei, & invenit eum sedentem subtus terebinthum: & ait illi: Túne es vir Dei qui venisti de Juda? Respondit ille: Ego sum.

D 15 Dixítque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem.

16 Qui ait: Non possum reverti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto:

17 Quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens: Non comedes panem, & non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam qua ieris.

18 Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui: & angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam ut comedat panem, & bibat aquam. Fefellit eum,

19 Et reduxit secum: comedit ergo panem in domo ejus, & bibit aquam.

E 20 Cúmque sederent ad mensam, factus est sermo Dñi ad prophetam, qui reduxerat eum.

21 Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Juda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia non obediens fuisti ori Domini, & non custodisti mandatum quod præcepit tibi Dominus Deus tuus,

22 Et reversus es, & comedisti panem, & bibisti aquam, in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum, in sepulchrum patrum tuorum.

23 Cúmque comedisset & bibisset, stravit asinum suum prophetæ, quem reduxerat.

24 Qui cùm abiisset, invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere: asinus autem stabat juxta illum, & leo stabat juxta cadaver.

25 Et ecce, viri transeuntes viderunt cadaver projectum in via, & leonem stantem juxta cadaver. Et venerunt & divulgaverunt in civitate, in qua prophetes ille senex habitabat.

26 Quod cùm audisset propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occidit juxta verbum Domini, quod locutus est ei. F

27 Dixítque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cùm stravissent,

28 Et ille abiisset, invenit cadaver ejus projectum in via, & asinum & leonem stantes juxta cadaver: non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum.

29 Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, & posuit illud super asinum, & reversus intulit in civitatem prophetæ senis ut plangeret eum.

30 Et posuit cadaver ejus in sepulchro suo: & planxerunt eum: Heu heu mi frater.

31 Cúmque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cùm mortuus fuero, sepelite me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est: juxta ossa ejus ponite ossa mea. G

32 Profectò enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini contra altare quod est in Bethel, & contra omnia fana excelsorum, quæ sunt in urbibus Samariæ.

33 Post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed è contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum: quicumque volebat implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelsorum.

34 Et propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, & eversa est, & deleta de superficie terræ.

Caput XIV.

Abias propheta ab uxore Jeroboam super filio Abia ægrotante interrogatus, prædicit filium moriturum, & domum Jeroboam penitus evertendam; quo mortuo, succedit filius Nadab: rex autem Ægypti diripit domum Domini in Jerusalem; & mortuo Roboam, succedit filius Abia.

1 IN tempore illo, ægrotavit Abia filius Jeroboam. A

2 Dixítque Jeroboam uxori suæ: Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris quòd sis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi est Ahias propheta, * qui locutus est mihi, quòd regnaturus essem super populum hunc. * Sup. 11. 31.

3 Tolle quoque in manu tua decem panes, & crustulam, & vas mellis, & vade ad illum:

ipse

ipſe enim indicabit tibi quid eventurum ſit
puero huic.

4 Fecit ut dixerat, uxor Jeroboam: & con-
ſurgens abiit in Silo, & venit in domum Ahiæ:
at ille non poterat videre, quia caligaverant ocu-
li ejus præ ſenectute.

B 5 Dixit autem Dñs ad Ahiam: Ecce uxor Je-
roboam ingreditur ut conſulat te ſuper filio ſuo
qui ægrotat. hæc & hæc loquêris ei. Cùm ergo
illa intraret, & diſſimularet ſe eſſe quæ erat,

6 Audivit Ahias ſonitum pedum ejus intro-
euntis per oſtium, & ait: Ingredere uxor Jero-
boam: quare aliam te eſſe ſimulas? ego autem
miſſus ſum ad te durus nuntius.

7 Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Domi-
nus Deus Iſraël: Quia exaltavi te de medio po-
puli, & dedi te ducem ſuper populum meum
Iſraël:

8 Et ſcidi regnum domus David, & dedi il-
lud tibi, & non fuiſti ſicut ſervus meus David,
qui cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me
in toto corde ſuo, faciens quod placitum eſſet
in conſpectu meo:

C 9 Sed operatus es mala ſuper omnes qui
fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos &
conflatiles, ut me ad iracundiam provocares,
me autem projeciſti poſt corpus tuum:

10 Idcircò ecce ego inducam mala ſuper do-
* Inf. mum Jeroboam, & * percutiam de Jeroboam
15. f. mingentem ad parietem, & clauſum, & noviſ-
29. ſimum in Iſraël: & mundabo reliquias domus
Jeroboam, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad
purum.

11 Qui mortui fuerint de Jeroboam in civi-
tate, comedent eos canes: qui autem mortui
fuerint in agro, vorabunt eos aves cæli: quia
Dominus locutus eſt.

12 Tu igitur ſurge, & vade in domum tuam:
& in ipſo introitu pedum tuorum in urbem,
morietur puer,

D 13 Et planget eum omnis Iſraël, & ſepeliet:
iſte enim ſolus inferetur de Jeroboam in ſepul-
chrum, quia inventus eſt ſuper eo ſermo bonus
à Domino Deo Iſraël, in domo Jeroboam.

14 Conſtituit autem ſibi Dominus regem
ſuper Iſraël, qui percutiet domum Jeroboam in
hac die, & in hoc tempore:

15 Et percutiet Dominus Deus Iſraël, ſicut
moveri ſolet arundo in aqua: & evellet Iſraël
de terra bona hac quam dedit patribus eorum:
& ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt
ſibi lucos, ut irritarent Dominum.

16 Et tradet Dominus Iſraël propter peccata
Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Iſraël.

17 Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit,
& venit in Therſa: cúmque illa ingrederetur li-
men domus, puer mortuus eſt,

18 Et ſepelierunt eum. Et planxit eum om-
nis Iſraël juxta ſermonem Domini, quem locu-
tus eſt in manu ſervi ſui Ahiæ prophetæ.

E 19 Reliqua autem verborum Jeroboam,
quomodo pugnaverit, & quomodo regna-
verit, ecce ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iſraël.

20 Dies autem, quibus regnavit Jeroboam,
viginti duo anni ſunt: & dormivit cum patri-
bus ſuis: regnavítque Nadab filius ejus pro eo.

21 * Porrò Roboam filius Salomonis regna- * 2.
vit in Juda. Quadraginta & unius anni erat Ro- Par.
boam, cùm regnare cœpiſſet: decem & ſeptem 12. d.
annos regnavit in Jeruſalem civitate, quam ele- 13.
git Dominus ut poneret nomen ſuum ibi, ex
omnibus tribubus Iſraël. Nomen autem matris
ejus Naama Ammanitis.

22 Et fecit Judas malum coram Domino, & F
irritaverunt eum ſuper omnibus, quæ fecerant
patres eorum in peccatis ſuis quæ peccaverunt.

23 Ædificaverunt enim & ipſi ſibi aras, &
ſtatuas, & lucos, ſuper omnem collem excel-
ſum, & ſubter omnem arborem frondoſam:

24 Sed & effeminati fuerunt in terra, fecerúnt-
que omnes abominationes gentium, quas attri-
vit Dominus ante faciem filiorum Iſraël.

25 In quinto autem anno regni Roboam, aſ-
cendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem,

26 Et tulit theſauros domus Domini, & the-
ſauros regios, & univerſa diripuit: ſcuta quo-
que aurea, quæ * fecerat Salomon: * Sup.

27 Pro quibus fecit rex Roboam ſcuta ærea, 10. c.
& tradidit ea in manum ducum ſcutariorum, & 16. G
eorum qui excubabant ante oſtium domus regis.

28 Cúmque ingrederetur rex in domum
Domini, portabant ea qui præeundi habebant
officium: & poſtea reportabant ad armamen-
tarium ſcutariorum.

29 Reliqua autem ſermonum Roboam, &
omnia quæ fecit, ecce ſcripta ſunt in Libro ſer-
monum dierum regum Juda.

30 Fuítque bellum inter Roboam & Jero-
boam cunctis diebus.

31 Dormivítque Roboam cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in civitate David: no-
men autem matris ejus Naama Ammanitis: &
regnavit Abiam filius ejus pro eo.

Caput XV.

Impio Abiæ regi Juda ſuccedit pius filius Aſa, qui adverſus Baaſan regem Iſraël præliatur, impetrato à Benadad rege Syriæ auxilio. Aſa morienti ſuccedit filius Joſaphat: at Baaſa, Nadab filium Jeroboam cum univerſa cognatione occidit, & pro eo regnat ſuper Iſraël viginti quatuor annis, impius poſt impium.

1 IGitur in octavo decimo anno regni Jeroboã A
filii Nabat, regnavit Abiam ſuper Judam.

2 Tribus annis regnavit in Jeruſalem: * no- * 2.
men matris ejus Maacha filia Abeſſalom. Par.

3 Ambulavítque in omnibus peccatis patris 13. A.
ſui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor ejus 2.
perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor Da-
vid patris ejus.

4 Sed propter David dedit ei Dominus Deus
ſuus lucernam in Jeruſalem, ut ſuſcitaret filium
ejus poſt eum, & ſtatueret Jeruſalem:

5 Eò quòd feciſſet David rectum in oculis B
Domini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ
præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ, * exce- * 2.
pto ſermone Uriæ Hethæi. Reg.

6 At tamen bellum fuit inter Roboam & 11. a.
4.

Jeroboam, omni tempore vitæ ejus.

7 Reliqua autem sermonum Abiam, & omnia quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in libro
* 2. Par. 13. a. 3. verborum dierum regum Juda? Fuítque * prælium inter Abiam & inter Jeroboam.

8 Et dormivit Abiam cum patribus suis, &
* 2. Par. 14. a. 1. sepelierunt eum in civitate David: * regnavítque Asa filius ejus pro eo.

9 In anno ergo vigesimo Jeroboam regis Israël regnavit Asa rex Juda,

10 Et quadraginta & uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Maacha, filia Abessalom.

11 Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater ejus:

12 Et abstulit effeminatos de terra, purgavítque universas sordes idolorum, quæ fecerant patres ejus.

C 13 Insuper & Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris Priapi, & in luco ejus, quem consecraverat: subvertítque specum ejus, & confregit simulachrum turpissimum, & combussit in Torrente Cedron:

14 Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis:

15 Et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, & voverat, in domum Domini, argentum & aurum, & vasa.

16 Bellum autem erat inter Asa, & Baasa regem Israël, cunctis diebus eorum.

* 2. Par. 16. a. 1. 17 * Ascendit quoque Baasa rex Israël in Judam, & ædificavit Ramas ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa regis Juda.

18 Tollens itaque Asa omne argentum & aurum, quod remanserat in thesauris domus Domini, & in thesauris domus regiæ, dedit illud in manus servorum suorum: & misit ad Benadab filium Tabremon filii Hesion, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens:

D 19 Fœdus est inter me & te, & inter patrem meum & patrem tuum: ideò misi tibi munera, argentum & aurum: & peto ut venias, & irritum facias fœdus, quod habes cum Baasa rege Israël, & recedat à me.

20 Acquiescens Benadab regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israël, & percusserunt Ahion, & Dan, & Abeldomum Maacha, & universam Cenneroth, omnem scilicet Terram Nephthali.

21 Quod cùm audisset Baasa, intermisit ædificare Rama, & reversus est in Thersa.

E 22 Rex autem Asa nuntium misit in omnem Judam, dicens: Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides de Rama, & ligna ejus, quibus ædificaverat Baasa, & extruxit de eis rex Asa Gabaa Benjamin, & Maspha.

23 Reliqua autem omnium sermonum Asa, & universæ fortitudines ejus, & cuncta quæ fecit, & civitates quas extruxit, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore senectutis suæ doluit pedes.

24 Et dormivit cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David patris sui.
* Regnavítque Josaphat filius ejus pro eo. * 2. Par. 17. a. 1.

25 Nadab verò filius Jeroboam regnavit super Israël anno secundo Asa regis Juda: regnavítque super Israël duobus annis.

26 Et fecit quod malum est in conspectu Domini, & ambulavit in viis patris sui, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israël. F

27 Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahiæ de domo Issachar, & percussit eum in Gebbethon, quæ est urbs Philisthinorum: siquidem Nadab & omnis Israël obsidebant Gebbethon.

28 Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Juda, & regnavit pro eo.

29 Cúmque regnasset, * percussit omnem domum Jeroboam: non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus, donec deleret eum, juxta verbum Domini, * quod locutus fuerat in manu servi sui Ahiæ Silonitis: * Inf. 21. f. 22. * Sup. 14. c. 10.

30 Propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, & quibus peccare fecerat Israël: & propter delictum, quo irritaverat Dñm Deum Israël. G

31 Reliqua autem sermonum Nadab, & omnia quæ operatus est, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israël?

32 Fuítque bellum inter Asa, & Baasa regem Israël, cunctis diebus eorum.

33 Anno tertio Asa regis Juda, regnavit Baasa filius Ahiæ, super omnem Israël, in Thersa, viginti quatuor annis.

34 Et fecit malum coram Domino, ambulavítque in via Jeroboam, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israël.

CAPUT XVI.

Jehu prophetat regis Baasa & domus ipsius subversionem; cui mortuo succedit filius Ela, quem in mensa Zambri occidit, eóque regnum invadente, elegit Israel Amri; quo impiè regnum obtinente, Zambri se cum domo regia succendit: mortuo autem Amri succedit filius impiissimus Achab, qui Jezabel duxit uxorem, & ejus tempore reædificatur Jericho, sed non impunè.

1 FActus est autem sermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baasa, dicens: A

2 Pro eo quòd exaltavi te de pulvere, & posui te ducem super populum meum Israël, tu autem ambulasti in via Jeroboam, & peccare fecisti populum meum Israël, ut me irritares in peccatis eorum:

3 Ecce ego demetam posteriora Baasa, & posteriora domus ejus: & faciam domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat.

4 * Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cæli. * Sup. 14. c. 11.

5 * Reliqua autem sermonum Baasa, & quæcumque fecit, & prælia ejus, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israël? * 2. Par. 16. a. 1.

6 Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultúsque est in Thersa: & regnavit Ela filius ejus pro eo.

7 Cùm autem in manu Jehu filii Hanani prophetæ verbum Dñi factum esset contra Baasa, & contra domum ejus: & contra omne malum,

quod fecerat coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Jeroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc est, Jehu filium Hanani, prophetam.

B 8 Anno vigesimo sexto Asa regis Juda, regnavit Ela filius Baasa super Israël in Thersa duobus annis.

9 Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediæ partis equitum: erat autem Ela in Thersa bibens & temulentus, in domo Arsa præfecti Thersa.

10 * Irruens ergo Zambri, percussit & occidit eum anno vigesimo septimo Asa regis Juda, & regnavit pro eo. (* 4. Reg. 9. f. 31.)

C 11 Cúmque regnasset, & sedisset super solium ejus, percussit omnem domum Baasa, & non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, & propinquos & amicos ejus.

12 Delevítque Zambri omnem domum Baasa, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu Jehu prophetæ,

13 Propter universa peccata Baasa, & peccata Ela filij ejus, qui peccaverunt, & peccare fecerunt Israël, provocantes Dominum Deum Israël in vanitatibus suis.

D 14 Reliqua autem sermonum Ela, & omnia quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israël?

15 Anno vigesimo septimo Asa regis Juda, regnavit Zambri septem diebus in Thersa: porrò exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philisthinorum.

16 Cúmque audisset rebellasse Zambri, & occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israël Amri, qui erat princeps militiæ super Israël in die illa in castris.

17 Ascendit ergo Amri, & omnis Israël cum eo, de Gebbethon, & obsidebant Thersa.

18 Videns autem Zambri quòd expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, & succendit secum domo regia: & mortuus est

19 In peccatis suis, quæ peccaverat faciens malũ coram Dño, & ambulans in via Jeroboam, & in peccato ejus, quo fecit peccare Israël.

E 20 Reliqua autem sermonum Zambri, & insidiarum ejus, & tyrannidis, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israël?

21 Tunc divisus est populus Israël in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth, ut constitueret eum regem: & media pars Amri.

22 Prævaluit autem populus qui erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni filium Gineth: mortuúsque est Thebni, & regnavit Amri.

23 Anno trigesimo primo Asa regis Juda, regnavit Amri super Israël, duodecim annis: in Thersa regnavit sex annis.

24 Emítque montem Samariæ à Somer duobus talentis argenti: & ædificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Somer domini montis, Samariam.

F 25 Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, & operatus est nequiter, super omnes qui fuerunt ante eum.

26 Ambulavítque in omni via Jeroboam filij Nabat, & in peccatis ejus quibus peccare fecerat Israël: ut irritaret Dominum Deum Israël in vanitatibus suis.

27 Reliqua autem sermonum Amri, & prælia ejus quæ gessit, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israël?

28 Dormivítque Amri cum patribus suis, & sepultus est in Samaria: regnavítque Achab filius ejus pro eo.

29 Achab verò filius Amri regnavit super Israël anno trigesimo octavo Asa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri super Israël in Samaria viginti & duobus annis.

30 Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini, super omnes qui fuerunt ante eum. G

31 Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Jeroboam filij Nabat: insuper duxit uxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, & servivit Baal, & adoravit eum.

32 Et posuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samaria,

33 Et plantavit lucum: & addidit Achab in opere suo, irritans Dominum Deum Israël, super omnes reges Israël qui fuerunt ante eum.

34 * In diebus ejus ædificavit Hiel de Bethel, Jericho: in Abiram primitivo suo fundavit eam, & in Segub novissimo suo posuit portas ejus: juxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu Josue filij Nun. (* Ios. 6. d. 26.)

CAPUT XVII.

Elias cælum triennio claudit, primùmque pascitur à corvis, deinde à muliere Sarephthana; cujus hydria farinæ & lecythus olei non minuuntur; filius autem ipsius, oratione Eliæ resuscitatur.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israël, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros & pluvia, nisi juxta oris mei verba. A (Eccli. 48. a. 1. Iac. 5. d. 17.)

2 Et factum est verbum Domini ad eum, dicens:

3 Recede hinc, & vade, contra Orientem, & abscondere in Torrente carith, qui est contra Jordanem;

4 Et ibi de torrente bibes: corvísque præcepi ut pascant te ibi.

5 Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini: cúmque abiisset, sedit in Torrente carith, qui est contra Jordanem.

6 Corvi quoque deferebant ei panem & carnes manè, similiter panem & carnes vesperi, & bibebat de torrente.

7 Post dies autem siccatus est torrens: non enim pluerat super terram.

8 Factus est ergo sermo Dñi ad eum, dicens:

9 Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ ut pascat te. B

10 * Surrexit, & abiit in Sarephta. Cúmque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua (* Luc. 4. d. 26.)

vidua colligens ligna, & vocavit eam, dixítque ei: Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam.

11 Cúmque illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum ejus, dicens: Affer mihi, obsecro, & buccellam panis in manu tua.

12 Quæ respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, ut ingrediar & faciam illum mihi & filio meo, ut comedamus, & moriamur.

C 13 Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade,
& fac sicut dixisti: verumtamen mihi primùm fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies posteà.

14 Hæc autem dicit Dominus Deus Israël: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, usque ad diem in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.

15 Quæ abiit, & fecit juxta verbum Eliæ: & comedit ipse, & illa, & domus ejus: & ex illa die

16 Hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non est imminutus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

17 Factum est autem post hæc, ægrotavit filius mulieris matris familias, & erat languor fortissimus, ita ut non remaneret in eo halitus.

D 18 Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi & tibi
vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?

19 Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulítque eum de sinu ejus, & portavit in cœnaculum ubi ipse manebat, & posuit super lectulum suum.

20 Et clamavit ad Dominum, & dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti ut interficeres filium ejus?

21 Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus, revertatur obsecro anima pueri hujus in viscera ejus.

22 Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: & reversa est anima pueri intra eum, & revixit.

23 Tulítque Elias puerum, & deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, & tradidit matri suæ, & ait illi: En vivit filius tuus.

24 Dixítque mulier ad Eliam: Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est.

Caput XVIII.

Increscente fame, Elias Abdiæ herbam pecoribus quærenti occurrit; cui ægrè persuadet ut nuntiet Achab se adesse, qui occurrens Eliæ ab ipso corripitur: Dei zelo Elias 850. pseudoprophetas occidi jubet, dato de cælo igne ad consummationem holocausti, & pluviam à Deo impetrat.

A 1 POst dies multos factum est verbum Do-
mini ad Eliam, in anno tertio dicens: Vade, & ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ.

2 Ivit ergo Elias, ut ostenderet se Achab: erat autem fames vehemens in Samaria.

3 Vocavítque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ: Abdias autem timebat Dominum valdè.

4 Nam cùm interficeret Jezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abscondit eos quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & pavit eos pane & aqua.

5 Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum, & in cunctas valles, si fortè possimus invenire herbam, & salvare equos & mulos, & non penitus jumenta intereant.

6 Diviserúntque sibi regiones, ut circuirent B
eas: Achab ibat per viam unam, & Abdias per viam alteram seorsum.

7 Cúmque esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cùm cognovisset eum, cecidit super faciem suam, & ait: Num tu es, domine mi, Elias?

8 Cui ille respondit: Ego. Vade, & dic domino tuo: Adest Elias.

9 Et ille, Quid peccavi, inquit: quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me?

10 Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens, aut regnum, quò non miserit dominus meus te requirens: & respondentibus cunctis: Non est hîc: adjuravit regna singula & gentes, eò quòd minimè reperireris.

11 Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias.

12 Cúmque recessero à te, Spiritus Domini asportabit te, in locum quem ego ignoro: & ingressus nuntiabo Achab, & non inveniens te, interficiet me, servus autem tuus timet Dominum ab infantia sua.

13 Numquid non indicatum est tibi domino C
meo, quid fecerim cùm interficeret Jezabel prophetas Domini, quòd absconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos & quinquagenos, in speluncis, & paverim eos pane & aqua?

14 Et nunc tu dicis: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias: ut interficiat me?

15 Et dixit Elias: Vivit Dominus exercituum, ante cujus vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16 Abiit ergo Abdias in occursum Achab, & indicavit ei: venítque Achab in occursum Eliæ.

17 Et cùm vidisset eum, ait: Túne es ille, qui conturbas Israël?

18 Et ille ait: Non ego turbavi Israël, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini: & secuti estis Baalim.

19 Verumtamen nunc mitte, & congrega ad me universum Israël in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Jezabel.

20 Misit Achab ad omnes filios Israël, & congregavit prophetas in monte Carmeli.

21 Accedens autem Elias ad omnem popu- D
lum, ait: Usquequo claudicatis in duas partes?

si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum.

22 Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal quadringenti & quinquaginta viri sunt.

23 Dentur nobis duo boves, & illi eligant sibi bovem unum, & in frusta cædentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant: & ego faciam bovem alterum, & imponam super ligna, ignem autem non supponam.

24 Invocate nomina deorum vestrorum, & ego invocabo nomen Domini mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.

E 25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, & facite primi, quia vos plures estis: & invocate nomina deorum vestrorum, ignémque non supponatis.

26 Qui cùm tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt: & invocabant nomen Baal de manè usque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet: transiliebántque altare quod fecerant.

27 Cúmque esset jam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce majore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur.

28 Clamabant ergo voce magna, & incidebant se juxta ritum suum cultris & lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

29 Postquam autem transiit meridies, & illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes:

30 Dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini, quod destructum fuerat.

31 Et tulit duodecim lapides juxta numerum tribuum filiorum Jacob, ad quem factus est ser-
m. mo Domini, dicens: * Israël erit nomen tuum.
.f. 32 Et ædificavit de lapidibus altare in nomi-
F ne Domini: fecítque aquæductum, quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris,

33 Et composuit ligna: divisítque per membra bovem, & posuit super ligna,

34 Et ait: Implete quatuor hydrias aqua, & fundite super holocaustum, & super ligna. Rursúmque dixit: Etiam secundò hoc facite. Qui cùm fecissent secundò, ait: Etiam tertiò idipsum facite. Feceruntque tertiò,

35 Et currebant aquæ circum altare, & fossa aquæductus repleta est.

36 Cúmque jam tempus esset ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta, ait: Dñe Deus Abraham, & Isaac, & Israël, ostende hodie quia tu es Deus Israël, & ego servus tuus, & juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.

37 Exaudi me Domine, exaudi me: ut discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, & tu convertisti cor eorum iterùm.

38 Cecidit autem ignis Domini, & voravit holocaustum, & ligna, & lapides, pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu lambens.

39 Quod cùm vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.

40 Dixítque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis. G
Quos cùm apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem Cison, & interfecit eos ibi.

41 Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, & bibe: quia sonus multæ pluviæ est.

42 Ascendit Achab ut comederet & biberet: Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua,

43 Et dixit ad puerum suum: Ascende, & prospice contra mare. Qui cùm ascendisset, & contemplatus esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus.

44 In septima autem vice, Ecce nebecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, & dic Achab: Junge currum tuum & descende, ne occupet te pluvia.

45 Cúmque se verteret huc atque illuc, ecce cæli contenebrati sunt, & nubes, & ventus, & facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Jezrahel:

46 Et manus Domini facta est super Eliam, accinctísque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Jezrahel.

Caput XIX.

Elias fugiens Jezabel in deserto, à somno excitatus, panem divinitus missum edit, aquámque bibit, & ita ad montem Horeb pervenit; ibíque in spelunca querens se solum Domini prophetam relictum, audit septem millia esse relicta: mittitúrque ad ungendum Hazael in regem Syriæ, Jehu in regem Israel, & Eliseum in prophetam.

1 NUntiavit autem Achab Jezabel omnia quæ fecerat Elias, & quomodo occidisset universos prophetas gladio. A

2 Misítque Jezabel nuntium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis.

3 Timuit ergo Elias, & surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas: venítque in Bersabee Juda, & dimisit ibi puerum suum,

4 Et perrexit in desertum, viam unius diei. Cúmque venisset, & sederet subter unam juniperum, petivit animæ suæ ut moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quàm patres mei.

5 Projecítque se, & obdormivit in umbra juniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede.

6 Respexit, & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rursum obdormivit. B

7 Reversúsque est Angelus Domini secundò, & tetigit eum, dixítque illi: Surge, comede: grandis enim tibi restat via.

8 Qui cùm surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus

diebus & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.

9 Cúmque venisset illuc, mansit in spelunca: & ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hîc agis Elia?

10 At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israël: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam ut auferant eam.

C 11 Et ait ei: Egredere, & sta in monte coram Domino: & ecce Dominus transit, & spiritus grandis & fortis subvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio: non in commotione Dominus.

12 Et post commotionem ignis: non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis.

13 Quod cùm audisset Elias, operuit vultum suum pallio, & egressus stetit in ostio speluncæ, & ecce vox ad eum dicens: Quid hîc agis Elia? Et ille respondit.

14 Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: * quia dereliquerunt pactum tuum
Rom. 11. a. 3. filij Israël: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam ut auferant eam.

15 Et ait Dominus ad eum: Vade, & revertere in viam tuam per desertum in Damascum: cúmque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam,

4. Reg. 9. a. 2. 16 * Et Jehu filium Namsi unges regem super Israël: Eliseum autem filium Saphat, qui
D est de Abelmeüla, unges prophetam pro te.

17 Et erit quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: & quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus.

18 * Et derelinquam mihi in Israël septem
Rom. 11. a. 4. millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum osculans manus.

19 Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum, & ipse in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cúmque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum.

20 Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, & ait: Osculer, oro, patrem meum, & matrem meam, & sic sequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere: quod enim meum erat, feci tibi.

21 Reversus autem ab eo, tulit par boum, & mactavit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: consurgénsque abiit, & secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAPUT XX.

Syri Samariam obsidentes cæduntur à pueris principum provinciarum, rursúmque anno altero in campestribus cæduntur: rex autem Achab à propheta reprehenditur, quòd fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illúmque vivum dimiserit.

A 1 Porrò Benadad rex Syriæ congregavit omnem exercitum suum, & triginta duos reges secum, & equos, & currus: & ascendens pugnabat contra Samariam, & obsidebat eam.

2 Mitténsque nuntios ad Achab regem Israël in civitatem,

3 Ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum meum est, & uxores tuæ, & filij tui optimi, mei sunt.

4 Respondítque rex Israël: juxta verbum tuum, dñe mi rex, tuus sum ego, & omnia mea.

5 Revertentésque nuntij, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas, & filios tuos dabis mihi.

6 Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te, & scrutabuntur domum tuam, & domum servorum tuorum: & omne quod eis placuerit, ponent in manibus suis, & auferent.

7 Vocavit autem rex Israël omnes seniores terræ, & ait: Animadvertite, & videte, quoniam insidietur nobis. misit enim ad me pro uxoribus meis, & filiis, & pro argento & auro: & non abnui.

8 Dixerúntque omnes majores natu, & universus populus, ad eum: Non audias, neque B acquiescas illi.

9 Respondit itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia propter quæ misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non possum.

10 Reversique nuntij retulerunt ei. Qui remisit, & ait: Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi qui sequitur me.

11 Et respondens rex Israël, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æquè ut discinctus.

12 Factum est autem, cùm audisset Benadab verbum istud, bibebat ipse & reges in umbraculis, & ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israël, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias, quia ego sum Dominus.

14 Et ait Achab: Per quem? Dixítque ei: C Hæc dicit Dominus: Per pedissequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu.

15 Recensuit ergo pueros principum provinciarum, & reperit numerum ducentorum triginta duorum: & recensuit post eos populum, omnes filios Israël, septem millia:

16 Et egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.

17 Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. misit itaque Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Samaria.

18 Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut prælientur, vivos eos capite.

19 Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum,

ciatum, ac reliquus exercitus sequebatur:

D 20 Et percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat: fugerúntque Syri, & persecutus est eos Israël. Fugit quoque Benadad Rex Syriæ in equo cum equitibus suis.

21 Necnon egressus rex Israël percussit equos & currus, & percussit Syriam plaga magna.

22 (Accedens autem propheta ad regem Israël, dixit ei: Vade, & confortare, & scito, & vide quid facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te.)

23 Servi verò regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideò superaverunt nos: sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, & obtinebimus eos.

24 Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, & pone principes pro eis;

25 Et instaura numerum militum qui ceciderunt de tuis, & equos secundùm equos pristinos, & currus secundùm currus quos ante habuisti: & pugnabimus contra eos in campestribus, & videbis quòd obtinebimus eos. Credidit consilio eorum, & fecit ita.

26 Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros, & ascendit in Aphec, ut pugnaret contra Israël.

27 Porrò filii Israël recensiti sunt, & acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terram.

28 (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israël: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, & non est Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, & scietis quia ego sum Dominus.)

29 Dirigebántque septem diebus ex adverso hi atque illi acies, septima autem die commissum est bellum: percusserúntque filii Israël de Syris centum millia peditum in die una.

30 Fugerunt autem qui remanserant in Aphec, in civitatem: & cecidit murus super viginti septem millia hominum qui remanserant. Porrò Benadad fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum.

31 Dixerúntque ei servi sui: Ecce, audivimus quòd reges domus Israël clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad regem Israël: forsitan salvabit animas nostras.

F 32 Accinxerunt saccis lumbos suos, & posuerunt funiculos in capitibus suis, venerúntque ad regem Israël, & dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est.

33 Quod acceperunt viri pro omine: & festinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, & adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum Benadad, & levavit eum in currum suum.

34 Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus à patre tuo, reddam: & plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, & ego fœderatus recedam à te. Pepigit ergo fœdus, & dimisit eum.

35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere.

36 Cui ait: Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cúmque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit.

37 Sed & alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum, & vulneravit.

38 Abiit ergo propheta, & occurrit regi in G
via, & mutavit aspersione pulveris os & oculos suos.

39 Cúmque rex transisset, clamavit ad regem, & ait: Servus tuus egressus est ad præliandum cominus: cúmque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, & ait: Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.

40 Dum autem ego turbatus huc illúcque me verterem, subitò non comparuit. Et ait rex Israël ad eum: Hoc est judicium tuum, quod ipse decrevisti.

41 At ille statim abstersit pulverem de facie sua, & cognovit eum rex Israël, quòd esset de prophetis.

42 Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus:
* Quia dimisisti virum dignum morte de manu * Inf. 22. f. 38.
tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus
tuus pro populo ejus.

43 Reversus est igitur rex Israël in domum suam, audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.

CAPUT XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineam à falsis testibus jussu Jezabel accusatus lapidatur, quo facto, ipsi Achab ad occupandam vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab se humiliando evadit.

1 POst verba autem hæc, tempore illo vinea A
erat Naboth Jezrahelitæ, qui erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariæ.

2 Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens. Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, & prope domum meam, dabóque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est.

3 Cui respondit Naboth: propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.

4 Venit ergo Achab in domum suam indignans, & frendens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et projiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, & non comedit panem.

5 Ingressa est autem ad eum Jezabel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc, unde anima tua contristata est? & quare non comedis panem?

6 Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Jezrahelitæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

7 Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, & benè regis regnum Israël. Surge, & comede panem, & æquo animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitæ.

8 Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, & signavit eas annulo ejus, & misit ad majores natu & optimates, qui erant in civitate ejus, & habitabant cum Naboth.

C 9 Litterarum autem hæc erat sententia: Prædicate jejunium, & sedere facite Naboth inter primos populi,

10 Et submittite duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant: Benedixit Deum & regem: & educite eum, & lapidate, sicque moriatur.

11 Fecerunt ergo cives ejus majores natu & optimates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut præceperat eis Jezabel, & sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos:

12 Prædicaverunt jejunium, & sedere fecerunt Naboth inter primos populi.

D 13 Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum: at illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum testimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum & regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt.

14 Miseruntque ad Jezabel, dicentes: Lapidatus est Naboth, & mortuus est.

15 Factum est autem, cùm audisset Jezabel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta est ad Achab: Surge, & posside vineam Naboth Jezrahelitæ, qui noluit tibi acquiescere, & dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, sed mortuus est.

16 Quod cùm audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, & descendebat in vineam Naboth Jezrahelitæ, ut possideret eam.

17 Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

18 Surge & descende in occursum Achab regis Israël, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam:

E 19 Et loquêris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidisti, insuper & possedisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dominus: * In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.

* Inf. 22. f. 38.

20 Et ait Achab ad Eliam: Num. invenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni eò quod venumdatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini.

21 * Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clausum & ultimum in Israël.

* 4. Reg. 9. b. 8. * Sup. 15. f. 29. * Sup. 16. a. 3

22 Et dabo domum tuam sicut * domum Jeroboam filij Nabat, & sicut domum * Baasa filij Ahia: quia egisti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare fecisti Israël.

23 * Sed & de Jezabel locutus est Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel. F

* 4. Reg. 9. g. 36.

24 Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cæli:

25 Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venumdatus est ut faceret malum in conspectu Domini: concitavit enim eum Jezabel uxor sua,

26 Et abominabilis factus est, in tantum ut sequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus à facie filiorum Israël.

27 Itaque cùm audisset Achab sermones G istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.

28 Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

29 Nónne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed * in diebus filij sui inferam malum domui ejus.

* 4. Reg. 9. f. 26.

Caput XXII.

Achab & Josaphat reges, pseudoprophetarum vaticinio decepti ad pugnam procedunt adversùs Syros pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiso Achab, qui Michæam vera prophetantem carcere incluserat: impio Achab succedit filius impius Ochozias, pio autem Josaphat succedit impius filius Joram.

1 TRansierunt igitur tres anni absque bello A inter Syriam & Israël.

2. Par. 18. a. 1.

2 In anno autem tertio, descendit Josaphat rex Juda ad regem Israël.

3 (Dixítque rex Israël ad servos suos: Ignoratis quòd nostra sit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?

4 Et ait ad Josaphat: Veniésne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?

5 Dixítque Josaphat ad regem Israël: Sicut ego sum, ita & tu: populus meus, & populus tuus unum sunt: & equites mei, equites tui. Dixitque Josaphat ad regem Israel: Quære, oro te, hodie sermonem Domini.

6 Congregavit ergo rex Israël prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, & dabit eam Dominus in manu regis.

7 Dixit autem Josaphat: Non est hîc propheta Domini quispiam, ut interrogemus per eum?

8 Et ait rex Israël ad Josaphat: Remansit B vir unus, per quem possumus interrogare Dominum: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Jemla. Cui Josaphat ait: Ne loquaris ita rex.

9 Vocavit ergo rex Israël eunuchum quemdam, & dixit ei: Festina adducere Michæam filium Jemla.

10 Rex autem Israël, & Josaphat rex Juda, sedebant unusquisque in solio suo, vestiti cultu regio, in area juxta ostium portæ Samariæ,

&

& universi prophetæ prophetabant in conspectu eorum.

11 Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam:

12 Omnésque prophetæ similiter prophetabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, & vade prosperè, & tradet Dominus in manus regis.

13 Nuntius verò, qui ierat ut vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, & loquere bona.

14 Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dñs, hoc loquar.

15 Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, & vade prosperè, & tradet eam Dominus in

C manus regis.

16 Dixit autem rex ad eum: Iterùm atque iterùm adjuro te, ut non loquaris mihi nisi quod verum est, in nomine Domini.

17 Et ille ait: Vidi cunctum Israël dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem. & ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque in domum suam in pace.

18 (Dixit ergo rex Israël ad Josaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?)

19 Ille verò addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cæli assistentem ei à dextris & à sinistris:

20 Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israël, ut ascendat & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuscemodi, & alius aliter.

21 Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locu-

D tus est Dominus: In quo?

22 Et ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.

23 Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic sunt: & Dominus locutus est contra te malum.

24 Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæam in maxillam, & dixit: Mene ergo dimisit Spiritus Domini, & locutus est tibi?

25 Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum intra cubiculum ut abscondaris.

26 Et ait rex Israël: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem civitatis, & apud Joas filium Amelech.

27 Et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustiæ donec revertar in pace.

28 Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.

29 Ascendit itaque rex Israël, & Josaphat rex Juda, in Ramoth Galaad.

30 Dixit itaque rex Israël ad Josaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & induere vestibus tuis. Porrò rex Israël mutavit habitum suum, & ingressus est bellum.

31 Rex autem Syriæ præceperat principibus E
curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem & majorem quempiam, nisi contra regem Israël solum.

32 Cùm ergo vidissent principes curruum Josaphat, suspicati sunt quòd ipse esset rex Israël, & impetu facto pugnabant contra eum: & exclamavit Josaphat.

33 Intellexerúntq; principes curruum quòd non esset rex Israël, & cessaverunt ab eo.

34 Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israël inter pulmonem & stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, & ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum.

35 Commissum est ergo prælium in die illa, & rex Israël stabat in curru suo contra Syros, & mortuus est vesperè: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus,

36 Et præco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem, & in terram suam.

37 Mortuus est autem rex, & perlatus est in Samariam, sepelierúntque regem in Samaria,

38 Et * laverunt currum ejus in piscina Samariæ, & linxerunt canes sanguinem ejus, & habenas laverunt, juxta verbum Domini quod locutus fuerat. * Sup. 21. c. 19. F

39 Reliqua autem sermonum Achab, & universa quæ fecit, & domus eburnea quam ædificavit, cunctarúmque urbium quas extruxit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

40 Dormivit ergo Achab cum patribus suis, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

41 Josaphat verò filius Asa regnare cœperat super Judam anno quarto Achab regis Israël.

42 Triginta quinque annorum erat cùm regnare cœpisset, & viginti quinque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Azuba filia Salai.

43 Et ambulavit in omni via Asa patris sui, & non declinavit ex ea: fecitque quod rectum erat in conspectu Domini.

44 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus sacrificabat, & adolebat incensum in excelsis.

45 Pacémque habuit Josaphat cum rege Israël.

46 Reliqua autem verborum Josaphat, & opera ejus, quæ gessit, & prælia, nonne hæc

 scripta

scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

47 Sed & reliquias effeminatorum, qui remanserant in diebus Asa patris ejus, abstulit de terra.

48 Nec erat tunc rex constitutus in Edom.

G 49 Rex verò Josaphat fecerat classes in mari, quæ navigarent in Ophir propter aurum: & ire non potuerunt, quia confractæ sunt in Asiongaber.

50 Tunc ait Ochozias filius Achab ad Josaphat: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Josaphat.

51 Dormivítque Josaphat cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David patris sui: regnavítque Joram filius ejus pro eo.

52 Ochozias autem filius Achab regnare cœperat super Israël in Samaria, anno septimodecimo Josaphat regis Juda, regnavítque super Israël duobus annis.

53 Et fecit malum in conspectu Dñi, & ambulavit in via patris sui & matris suæ, & in via Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël.

54 Servivit quoque Baal, & adoravit eum, & irritavit Dominum Deum Israël, juxta omnia quæ fecerat pater ejus.

LIBER REGUM
QUARTUS,
SECUNDUM HEBRÆOS
MALACHIM SECUNDUS.

Caput Primum.

Ochozias rex Israël super ægritudine sua Beelzebub consulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam missos ignis cælestis devorat cum ipsorum militibus, tertio principe sua modestia servato, cum quo Elias ad Ochoziam descendit: cui mortuo, succedit frater Joram.

A 1 PRÆVARICATUS est autem Moab in Israël, postquam mortuus est Achab.

2 Ceciditque Ochozias per cancellos cœnaculi sui, quod habebat in Samaria, & ægrotavit: misitque nuntios, dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Accaron, utrùm vivere queam de infirmitate mea hac.

3 Angelus autem Dñi locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & ascende in occursum nuntiorum regis Samariæ, & dices ad eos: Numquid non est Deus in Israël, ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron?

4 Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et abiit Elias.

5 Reversíque sunt nuntij ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis?

B 6 At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite, & revertimini ad regem, qui misit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Israël, mittis ut consulatur Beelzebub deus Accaron? Idcircò de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

7 Qui dixit eis: Cujus figuræ & habitus est vir ille, qui occurrit vobis, & locutus est verba hæc?

8 At illi dixerunt: Vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.

9 Misítque ad eum quinquagenarium principem, & quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum: sedentique in vertice montis, ait: Homo Dei, rex præcepit ut descendas.

10 Respondénsque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de cælo, & devoravit eum, & quinquaginta qui erant cum eo.

11 Rursumque misit ad eum principem C
quinquagenarium alterum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Festina, descende.

12 Respondens Elias ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cælo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de cælo, & devoravit illum, & quinquaginta ejus.

13 Iterùm misit principem quinquagenarium tertium, & quinquaginta qui erant cum eo. Qui cùm venisset, curvavit genua contra Eliam, & precatus est eum, & ait: Homo Dei, noli despicere animam meam, & animas servorum tuorum qui mecum sunt.

14 Ecce descendit ignis de cælo, & devora- D
vit duos principes quinquagenarios primos, & quinquagenos qui cum eis erant: sed nunc obsecro ut miserearis animæ meæ.

15 Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, & descendit cum eo ad regem,

16 Et locutus est ei: Hæc dicit Dominus: Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub deum

deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël, à quo posses interrogare sermonem, ideò de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

17 Mortuus est ergo juxta sermonem Domini, quem locutus est Elias, & regnavit Joram frater ejus pro eo, anno secundo Joram filii Josaphat regis Judæ: non enim habebat filium.

18 Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus est, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

CAPUT II.

Eliseus individuus Eliæ comes, Jordanem, aqua Eliæ pallio divisa, cum illo transit; Elia autem in cælum igneo curru rapto, duplicem ejus spiritum accipit, ac pallio Eliæ rursum Jordanis aquas dividit. Elias quæsitus non invenitur: aquæ Jericho ac terræ sterilitas immisso per Eliseum sale sanantur: pueríque Eliseum irridentes, ab ursis lacerantur.

A 1 FActum est autem, cùm levare vellet Dominus Eliam per turbinem in cælum, ibant Elias & Eliseus de Galgalis.

2 Dixitque Elias ad Eliseum: Sede hîc, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Eliseus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cúmque descendissent Bethel,

3 Egressi sunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliseum, & dixerunt ei: Numquid nosti, quia hodie Dominus tollet dominum tuum à te? Qui respondit: Et ego novi: silete.

4 Dixit autem Elias ad Eliseum: Sede hîc, quia Dominus misit me in Jericho. Et ille ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cúmque venissent Jericho,

5 Accesserunt filii prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliséum, & dixerunt ei: Numquid nosti quia Dominus hodie tollet dominum tuum à te? Et ait: Et ego novi: silete.

B 6 Dixit autem ei Elias: Sede hîc, quia Dominus misit me usque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter,

7 Et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui & steterunt è contra, longè: illi autem ambo stabant super Jordanem.

8 Tulitque Elias pallium suum, & involvit illud, & percussit aquas, quæ divisæ sunt in utramque partem, & transierunt ambo per siccum.

9 Cúmque transissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula quod vis ut faciam tibi, antequam tollar à te. Dixitque Eliseus: Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus.

10 Qui respondit: Rem difficilem postulasti: attamen si videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit.

11 Cúmque pergerent, & incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei
Eccl. 48. b. diviserunt utrumque: & * ascendit Elias per
turbinem in cælum,
1. Machab. 2. g. 12 Eliseus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israël, & auriga ejus. Et non vidit eum amplius: apprehenditque vestimenta sua, & scidit illa in duas partes.
C

13 Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reversúsque stetit super ripam Jordanis,

14 Et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, & non sunt divisæ, & dixit: Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? Percussítque aquas, & divisæ sunt huc atque illuc, & transiit Eliseus.

15 Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Jericho econtrà dixerunt: Requievit spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum ejus, adoraverunt eum proni in terram,

16 Dixerúntque illi: Ecce, cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, & quærere dominum tuum, ne fortè tulerit eum Spiritus Domini, & projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere.

17 Coëgerúntque eum, donec acquiesceret, & diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros: qui cùm quæsissent tribus diebus, non invenerunt.

18 Et reversi sunt ad eum: at ille habitabat in Jericho, & dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis hujus optima est, D
sicut tu ipse domine perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis.

20 At ille ait: Afferte mihi vas novum, & mittite in illud sal. Quod cùm attulissent,

21 Egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, & ait: Hæc dicit Dñs: Sanavi aquas has, & non erit ultrà in eis mors, neque sterilitas.

22 Sanatæ sunt ergo aquæ usque in diem hanc, juxta verbum Elisei, quod locutus est.

23 Ascendit autem inde in Bethel: cúmque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, & illudebant ei, dicentes: Ascende calve, ascende calve.

24 Qui cùm respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

25 Abiit autem inde in montem Carmeli, & inde reversus est in Samariam.

CAPUT III.

Ob prævaricatum à rege Moab fœdus quod cum rege Israël habebat, ascendunt adversus illum rex Israël, rex Juda, & rex Edom; quibus siti penè enectis Dominus per Eliseum aquam sine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui suo primogenito immolato urbis excidium arcet.

1 JOram verò filius Achab regnavit super Israël in Samaria anno decimo octavo Josaphat regis Judæ. Regnavítque duodecim annis. A

2 Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus & mater: tulit enim statuas Baal, quas fecerat pater ejus.

3 Verumtamen in peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israël, adhæsit, nec recessit ab eis.

4 Porrò Mesa rex Moab, nutriebat pecora multa, & solvebat regi Israël centum millia agnorum, & centum millia arietum, cum velleribus suis.

5 Cúmque

5 Cúmque mortuus fuiſſet Achab, prævari-
catus eſt fœdus, quod habebat cum rege Iſraël.
6 Egreſſus eſt igitur rex Joram in die illa de
Samaria, & recenſuit univerſum Iſraël.
7 Miſitque ad Joſaphat regem Juda, dicens:
Rex Moab receſſit à me, veni mecum contra
eum ad prælium. Qui reſpondit: Aſcendam:
qui meus eſt, tuus eſt: populus meus, populus
tuus; & equi mei, equi tui.
8 Dixítque: per quam viam aſcendemus? At
ille reſpondit: Per deſertum Idumææ.
B 9 Perrexerunt igitur, rex Iſraël, & rex Juda,
& rex Edom, & circuierunt per viam ſeptem
dierum, nec erat aqua exercitui, & jumentis
quæ ſequebantur eos.
10 Dixítque rex Iſraël: Heu heu heu, con-
gregavit nos Dominus tres reges, ut traderet in
manus Moab.
11 Et ait Joſaphat: Eſtne hîc propheta Do-
mini, ut deprecemur Dominum per eum? Et
reſpondit unus de ſervis Regis Iſraël: Eſt hîc
Eliſeus filius Saphat, qui fundebat aquam ſuper
manus Eliæ.
12 Et ait Joſaphat: Eſt apud eum ſermo
Domini. Deſcenditque ad eum rex Iſraël, & Jo-
ſaphat rex Juda, & rex Edom.
13 Dixit autem Eliſeus ad regem Iſraël:
Quid mihi & tibi eſt? vade ad prophetas patris
tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Iſraël: Quare
congregavit Dominus tres reges hos, ut trade-
ret eos in manus Moab?
14 Dixítque ad eum Eliſeus: Vivit Dominus
exercituum, in cujus conſpectu ſto, quòd ſi non
vultum Joſaphat regis Judæ erubeſcerem, non
attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem.
C 15 Nunc autem adducite mihi pſaltem.
Cúmque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum
manus Domini, & ait:
16 Hæc dicit Dominus: Facite alveum tor-
rentis hujus foſſas & foſſas.
17 Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis
ventum, neque pluviam: & alveus iſte replebi-
tur aquis, & bibetis vos, & familiæ veſtræ,
& jumenta veſtra.
18 Parúmque eſt hoc in conſpectu Domini:
inſuper tradet etiam Moab in manus veſtras.
19 Et percutietis omnem civitatem muni-
tam, & omnem urbem electam, & univerſum
lignum fructiferum ſuccideretis, cunctóſque fon-
tes aquarum obturabitis, & omnem agrum
egregium operietis lapidibus.
20 Factum eſt igitur manè, quando ſacrifi-
cium offerri ſolet, & ecce, aquæ veniebant per
viam Edom, & repleta eſt terra aquis.
21 Univerſi autem Moabitæ, audientes quòd
aſcendiſſent reges ut pugnarent adverſum eos,
convocaverunt omnes qui accincti erant balteo
deſuper, & ſteterunt in terminis.
22 Primóque manè ſurgentes, & orto jam
ſole ex adverſo aquarum, viderunt Moabitæ
econtrà aquas rubras quaſi ſanguinem,
D 23 Dixerúntque: Sanguis gladij eſt: pugna-
verunt reges contra ſe, & cæſi ſunt mutuò: nunc
perge ad prædam Moab.
24 Perrexerúntque in caſtra Iſraël: porrò
conſurgens Iſraël, percuſſit Moab: at illi fuge-
runt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant,
& percuſſerunt Moab,
25 Et civitates deſtruxerunt: & omnem
agrum optimum, mittentes ſinguli lapides, re-
pleverunt: & univerſos fontes aquarum obtu-
raverunt: & omnia ligna fructifera ſucciderunt,
ita ut muri tantùm fictiles remanerent: & cir-
cumdata eſt civitas à fundibulariis, & magna ex
parte percuſſa.
26 Quod cùm vidiſſet rex Moab, prævaluiſ-
ſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros
educentes gladium, ut irrumperent ad regem
Edom: & non potuerunt.
27 Arripiénſque filium ſuum primogenitum,
qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum
ſuper murum: & facta eſt indignatio magna in
Iſraël, ſtatímque receſſerunt ab eo, & reverſi
ſunt in terram ſuam.

CAPUT IV.

Eliſeus viduæ pauperculæ debitis oppreſſæ oleum impetrat, quo ſolvat creditoribus; Sunamitidis hoſpitæ ſuæ filium, quem poſteà mortuum ſuſcitat; farinæ quoque pulmento injuſa, ipſius aufert amaritudinem, & paucis panibus multos ſatiat.

1 MUlier autem quædam de uxoribus pro- A
phetarum clamabat ad Eliſeum, dicens:
Servus tuus vir meus mortuus eſt, & tu noſti
quia ſervus tuus fuit timens Dominum: & ec-
ce creditor venit ut tollat duos filios meos ad
ſerviendum ſibi.
2 Cui dixit Eliſeus: Quid vis ut faciam tibi?
Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa reſ-
pondit: Non habeo ancilla tua quidquam in
domo mea, niſi parum olei, quo ungar.
3 Cui ait: Vade, pete mutuò ab omnibus
vicinis tuis vaſa vacua non pauca.
4 Et ingredere, & claude oſtium tuum, cùm
intrinſecus fueris tu, & filij tui: & mitte inde
in omnia vaſa hæc: cùm plena fuerint, tolles.
5 Ivit itaque mulier, & clauſit oſtium ſuper
ſe, & ſuper filios ſuos: illi offerebant vaſa, & il-
la infundebat.
6 Cúmque plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium
ſuum: Affer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit:
Non habeo. Stetítque oleum.
7 Venit autem illa, & indicavit homini Dei. B
Et ille, Vade, inquit, vende oleum, & redde
creditori tuo: tu autem, & filij tui vivite de re-
liquo.
8 Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat
Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mulier ma-
gna, quæ tenuit eum ut comederet panem:
cúmque frequenter inde tranſiret, divertebat ad
eam ut comederet panem.
9 Quæ dixit ad virum ſuum: Animadverto
quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos
frequenter.
10 Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, &
ponamus ei in eo lectulum, & menſam, & ſel-
lam, & candelabrum, ut cùm venerit ad nos,
maneat ibi.

12 Facta

11 Facta est ergo dies quædam, & veniens divertit in cœnaculum, & requievit ibi.

12 Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitidem istam. Qui cùm vocasset eam, & illa stetisset coram eo,

13 Dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce, sedulè in omnibus ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, & vis ut loquar regi, sive principi militiæ? Quæ respondit: In medio populi mei habito.

C 14 Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet, & vir ejus senex est.

15 Præcepit itaque ut vocaret eam: quæ cùm vocata fuisset, & stetisset ante ostium,

16 Dixit ad eam: In tempore isto, & in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quæso domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.

17 Et concepit mulier, & peperit filium, in tempore, & in hora eadem, qua dixerat Eliseus.

18 Crevit autem puer. Et cùm esset quædam dies, & egressus isset ad patrem suum, ad messores,

D 19 Ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, & duc eum ad matrem suam.

20 Qui cùm tulisset, & duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, & mortuus est.

21 Ascendit autem, & collocavit eum super lectulum hominis Dei, & clausit ostium: & egressa,

22 Vocavit virum suum, & ait: Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, & asinam, ut excurram usque ad hominem Dei, & revertar.

23 Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendæ, neque Sabbatum. Quæ respondit: Vadam.

24 Stravitque asinam, & præcepit puero: Mina, & propera, ne mihi moram facias in eundo: & hoc age quod præcipio tibi.

25 Profecta est igitur, & venit ad virum Dei in montem Carmeli: cùmque vidisset eam vir Dei econtrà, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa.

26 Vade ergo in occursum ejus, & dic ei: Rectène agitur circa te, & circa virum tuum, & circa filium tuum? Quæ respondit: Rectè.

E 27 Cúmque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes ejus: & accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim ejus in amaritudine est, & Dominus celavit à me, & non indicavit mihi.

28 Quæ dixit illi: Numquid petivi filium à domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?

29 Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: & si salutaverit te quispiam, non respondeas illi: & pones baculum meum super faciem pueri.

30 Porrò mater pueri ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, & secutus est eam.

31 Giezi autem præcesserat ante eos, & posuerat baculum super faciem pueri, & non erat vox neque sensus: reversúsque est in occursum ejus, & nuntiavit ei, dicens: Non surrexit puer.

32 Ingressus est ergo Eliseus domum, & ecce F
puer mortuus jacebat in lectulo ejus:

33 Ingressúsque clausit ostium super se, & super puerum: & oravit ad Dominum.

34 Et ascendit, & incubuit super puerum: posuitque os suum super os ejus, & oculos suos super oculos ejus, & manus suas super manus ejus: & incurvavit se super eum, & calefacta est caro pueri.

35 At ille reversus, deambulavit in domo, semel huc atque illuc: & ascendit, & incubuit super eum: & oscitavit puer septies, aperuítque oculos.

36 At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum.

37 Venit illa, & corruit ad pedes ejus, & adoravit super terram: tulitque filium suum, & egressa est.

38 Et Eliseus reversus est in Galgala. Erat autem fames in terra, & filij prophetarum habitabant coram eo, dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis prophetarum.

39 Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes: invenítque quasi vitem silvestrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, & implevit pallium suum, & reversus concidit in ollam pulmenti: nesciebat enim quid esset. G

40 Infuderunt ergo sociis, ut comederent: cúmque gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere.

41 At ille, Afferte, inquit, farinam. Cúmque tulissent, misit in ollam, & ait: Infunde turbæ, ut comedant. Et non fuit ampliùs quidquam amaritudinis in olla.

42 Vir autem quidam venit de Baalsalisa deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, & frumentum novum, in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.

43 Responditque ei minister ejus: Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus: Comedent, & supererit.

44 Posuit itaque coram eis: qui comederunt, & superfuit juxta verbum Domini.

Caput V.

Scidit rex Israel vestimenta sua, quòd jussisset rex Syriæ ut Naaman leprosum curaret; quem Eliseus septies in Jordane lotione mundat à lepra, cuius Giezi propter munera mendacio extorta ab Eliseo spreta, perpetuò adhæsit.

1 Naaman princeps militiæ regis Syriæ, erat A
vir magnus apud dominum suum, & honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ: erat autem vir fortis & dives, sed leprosus.

2 Porrò de Syria egressi fuerant latrunculi, & captivam duxerant de Terra Israël puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman,

3 Quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profectò curasset eum à lepra, quam habet.

4 Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, & nuntiavit ei, dicens: Sic & sic locuta est puella de Terra Israël.

B 5 Dixitque ei rex Syriæ: Vade, & mittam litteras ad regem Israël. Qui cùm profectus esset, & tulisset secum decem talenta argenti, & sex millia aureos, & decem mutatoria vestimentorum,

6 Detulit litteras ad regem Israël, in hæc verba: Cùm acceperis epistolam hanc, scito quòd miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum à lepra sua.

7 Cùmque legisset rex Israël litteras, scidit vestimenta sua, & ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, & vivificare, quia iste misit ad me, ut curem hominem à lepra sua? animadvertite, & videte quòd occasiones quærat adversum me.

C 8 Quod cùm audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet regem Israël vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad me, & sciat esse prophetam in Israël.

9 Venit ergo Naaman cum equis & curribus, & stetit ad ostium domus Elisei:

10 Misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens: Vade, & lavare septies in Jordane, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis.

11 Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quòd egrederetur ad me, & stans invocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ, & curaret me.

D 12 Numquid non meliores sunt Abana & Pharphar, fluvij Damasci, omnibus aquis Israël, ut laver in eis, & mundér? Cùm ergo vertisset se, & abiret indignans,

13 Accesserunt ad eum servi sui, & locuti sunt ei: Pater, & si rem grandem dixisset tibi propheta, certè facere debueras: quantò magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?

14 * Descendit, & lavit in Jordane septies
Luca juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro
4. e. ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundatus est.
27.

15 Reversúsque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, & stetit coram eo, & ait: Verè scio quòd non sit alius Deus in universa terra, nisi tantùm in Israël. Obsecro itaque ut accipias benedictionem à servo tuo.

E 16 At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit.

17 Dixitque Naaman: Ut vis: sed, obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultrà servus tuus holocaustum aut victimam dijs alienis, nisi Domino.

18 Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo, quando ingredietur dominus meus templum Remmon, ut adoret, & illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re.

19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore.

20 Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quæ attulit: vivit Dominus, quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid. F

21 Et secutus est Giezi post tergum Naaman: quem cùm vidisset ille currentem ad se, desiliit de curru in occursum ejus, & ait: Rectène sunt omnia?

22 Et ille ait: Rectè. dominus meus misit me ad te, dicens: *Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim, ex filiis Prophetarum: da eis talentum argenti, & vestes mutatorias duplices.

23 Dixitque Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coëgit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, & duplicia vestimenta, & imposuit duobus pueris suis, qui & portaverunt coram eo.

24 Cùmque venisset jam vesperi, tulit de manu eorum, & reposuit in domo, dimisitque viros, & abierunt. G

25 Ipse autem ingressus, stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quóquam.

26 At ille ait: Nonne cor meum in præsenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui: Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, ut emas oliveta & vineas, & oves, & boves, & servos, & ancillas.

27 Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo, usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAPUT VI.

Eliseus ferrum securis natare facit: regis Syriæ milites ducuntur quasi excæcati in Samariam ab Eliseo, quem ob regis sui secreta regi Israël patefacta capere nitebantur. At postmodum Syris obsidentibus Samariam, matres ob inediam filios suos comedunt, propter quod Eliseus à rege jubetur occidi.

1 DIxerunt autem filij prophetarum ad Eliseum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis. A

2 Eamus usque ad Jordanem, & tollant singuli de silva materias singulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.

3 Et ait unus ex illis: Veni ergo & tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam.

4 Et abiit cum eis. Cùmque venissent ad Jordanem, cædebant ligna.

5 Accidit autem, ut cùm unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam. exclamavitque ille, & ait: Heu heu heu domine mi, & hoc ipsum mutuò acceperam.

6 Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At B
ille monstravit ei locum. Præcidit ergo lignum, & misit illuc: natavitque ferrum,

7 Et

7 Et ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.

8 Rex autem Syriæ pugnabat contra Israël, consiliumque iniit cum servis suis, dicens: In loco illo & illo ponamus insidias.

9 Misit itaque vir Dei ad regem Israël, dicens: Cave ne transeas in locum illum: quia ibi Syri in insidiis sunt.

10 Misit itaque rex Israël ad locum quem dixerat ei vir Dei, & præoccupavit eum, & observavit se ibi non semel neque bis.

11 Conturbatúmque est cor regis Syriæ pro hac re: & convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem Israël?

G 12 Dixitque unus servorum ejus: Nequaquam Domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israël, indicat regi Israël omnia verba quæcumque locutus fueris in conclavi tuo.

13 Dixitque eis: Ite, & videte ubi sit: ut mittam, & capiam eum. Annuntiaverúntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.

14 Misit ergo illuc equos & currus, & robur exercitus: qui cùm venissent nocte, circumdederunt civitatem.

15 Consurgens autem diluculò minister viri Dei, egressus, vidit exercitum in circuitu civitatis, & equos & currus: nuntiavítque ei, dicens: Heu heu heu domine mi, quid faciemus?

16 At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis.

D 17 Cúmque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum, in circuitu Elisei.

18 Hostes verò descenderunt ad eum: porrò Eliseus oravit ad Dominum, dicens: percute, obsecro, gentem hanc cæcitate. Percussítque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Elisei.

19 Dixit autem ad eos Eliseus: Non est hæc via, neque ista est civitas, sequimini me, & ostendam vobis virum quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam:

20 Cúmque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine aperi oculos istorum, ut videant. Aperuítque Dominus oculos eorum, & viderunt se esse in medio Samariæ.

21 Dixitque rex Israël ad Eliseum, cùm vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi?

E 22 At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio & arcu tuo, ut percutias: sed pone panem & aquam coram eis, ut comedant & bibant, & vadant ad dominum suum.

23 Appositaque est eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, & dimisit eos, abierúntque ad dominum suum, & ultrà non venerunt latrones Syriæ in Terram Israël.

24 Factum est autem post hæc, congregavit Benadad rex Syriæ, universum exercitum suum, & ascendit, & obsidebat Samariam.

25 Factaque est fames magna in Samaria: & tamdiu obsessa est, donec venumdaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis.

26 Cúmque rex Israël transiret per murum, F
mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me domine mi rex.

27 Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te possum salvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respondit:

28 Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras.

29 Coximus ergo filium meum, & comedimus. Dixítque ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit filium suum.

30 Quod cùm audisset rex, scidit vestimenta sua, & transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus.

31 Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc G
addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie.

32 Eliseus autem sedebat in domo sua, & senes sedebant cum eo. Præmisit itaque virum: & antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quòd miserit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? videte ergo, cùm venerit nuntius, claudite ostium, & non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedum domini ejus post eum est.

33 Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum à Domino est: quid amplius expectabo à Domino?

CAPUT VII.

Eliseus in Samaria prædicit fore frumenti abundantiam; quam leprosi quatuor in Samaria annuntiant, territis a Deo Syris, ac omnibus relictis obsidionem solventibus: dux autem Elisei verbo incredulus, à turba conculcatur in porta Samariæ.

1 Dixit autem Eliseus: Audite verbum Do- A
mini: Hæc dicit Dominus: In tempore hoc cras modius similæ uno statere erit, & duo modii hordei statere uno, in porta Samariæ.

2 Respondens unus de ducibus, super cujus manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

3 Quatuor ergo viri erant leprosi juxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur?

4 Sive ingredi voluerimus civitatem, fame B
moriemur: sive manserimus hic, moriendum nobis est: venite ergo, & transfugiamus ad castra Syriæ, si pepercerint nobis, vivemus: si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur.

5 Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ. Cumque venissent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt.

6 Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat

in castris Syriæ curruum & equorum, & exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israël reges Hethæorum & Ægyptiorum, & venerunt super nos.

7 Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos & asinos, in castris, fugerúntque, animas tantùm suas salvare cupientes.

8 Igitur cùm venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, & comederunt, & biberunt: tulerúntque inde argentum & aurum, & vestes, & abierunt, & absconderunt: & rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, & inde similiter auferentes absconderunt.

C 9 Dixerúntque ad invicem: Non rectè facimus: hæc enim dies boni nuntij est. Si tacuerimus, & noluerimus nuntiare usque manè, sceleris arguemur: venite, eamus, & nuntiemus in aula regis.

10 Cúmque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Ivimus ad castra Syriæ, & nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos & asinos alligatos, & fixa tentoria.

11 Ierunt ergo portarij, & nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus.

12 Qui surrexit nocte, & ait ad servos suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame laboramus, & idcircò egressi sunt de castris, & latitant in agris, dicentes: Cùm egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, & tunc civitatem ingredi poterimus.

13 Respondit autem unus servorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantùm sunt in universa multitudine Israël, alij enim consumpti sunt) & mittentes, explorare poterimus.

14 Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex in castra Syrorum, dicens: Ite, & videte.

D 15 Qui abierunt post eos usque ad Jordanem: ecce autem omnis via plena erat vestibus & vasis, quæ projecerant Syri cùm turbarentur: reversique nuntij indicaverunt regi.

16 Et egressus populus diripuit castra Syriæ, factúsque est modius similæ statere uno, & duo modij hordei statere uno, juxta verbum Dñi.

17 Porrò rex ducem illum in cujus manu incumbebat, constituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus est, juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum.

18 Factúmque est secundùm sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modij hordei statere uno erunt, & modius similæ statere uno, hoc eodem tempore cras in porta Samariæ.

19 Quando responderat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiamsi Dñs fec[illegible]t cataractas in cælo, numq[illegible]id pote[illegible]r fieri quod loqu[illegible]is? Et dixit ei: V[illegible] oculis tuis, & inde non comedes.

2[illegible] ei sicut pr[illegible]dictu[illegible] & [illegible] populus in porta, & mortuus est.

CAPUT VIII.

Post septennem famem ab Eliseo prædictam, Sunamitis, quæ ipsius consilio peregrinata erat, reversa suos agros cum fructibus recuperat. Eliseus Benadad ægrotantem prædicit moriturum, & impium Azahel regnaturum: Ioram rex Iuda, percussit Idumæos, quod à se recessissent; cui impio succedit Ochozias filius impius.

1 ELiseus autem locutus est ad mulierem, A
* cujus vivere fecerat filium, dicens: Sur- * Sup.
ge, vade tu & domus tua, & peregrinare ubi- 4. f.
cumque reperéris: vocavit enim Dominus fa- 35.
mem, & veniet super terram septem annis.

2 Quæ surrexit, & fecit juxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo sua, peregrinata est in Terra Philisthiim diebus multis.

3 Cúmque finiti essent anni septem, reversa est mulier de Terra Philisthiim: & egressa est ut interpellaret regem pro domo sua, & pro agris suis.

4 Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia quæ fecit Eliseus.

5 Cúmque ille narraret regi quo modo mor- B
tuum suscitasset, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua, & pro agris suis. Dixítque Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, & hic est filius ejus, quem suscitavit Eliseus.

6 Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Dedítque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia quæ sua sunt, & universos reditus agrorum, à die qua reliquit terram usque ad præsens.

7 Venit quoque Eliseus Damascum, & Benadad rex Syriæ ægrotabat: nuntiavérúntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

8 Et ait rex ad Hazaël: Tolle tecum munera, C
& vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac?

9 Ivit igitur Hazaël in occursum ejus, habens secum munera, & omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cúmque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmitate mea hac?

10 Dixítque ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis: porrò ostendit mihi Dominus quia morte morietur.

11 Stetítque cum eo, & conturbatus est usque ad suffusionem vultus: flevítque vir Dei.

12 Cui Hazaël ait: Quare dominus meus D
flet? At ille dixit: Quia scio quæ facturus sis filiis Israël mala. Civitates eorum munitas igne succendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum elides, & prægnantes divides.

13 Dixítque Hazaël: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore.

14 Qui cùm recessisset ab Eliseo, venit ad d[illegible] [illegible] Qu[illegible] d[illegible] Elise[illegible] A[illegible] respondit: D[illegible] Recipies san[illegible].

15 Cùmque venisset dies altera, tulit stragulum,& infudit aquam,& expandit super faciem ejus: quo mortuo, regnavit Hazaël pro eo.

E 16 Anno quinto Joram filij Achab regis Israël, & Josaphat regis Juda, regnavit Joram filius Josaphat rex Juda.

* 2. Par. 21. b. 5. 17 * Triginta duorum annorum erat cùm regnare cœpisset, & octo annis regnavit in Jerusalem.

18 Ambulavitque in viis regum Israël, sicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus: & fecit quod malum est in conspectu Domini.

* 2. Reg. 7. c. 16. 19 * Noluit autem Dominus disperdere Judam, propter David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, & filiis ejus cunctis diebus.

* 2. Par. 21. b. 8. 20 * In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda, & constituit sibi regem.

21 Venitque Joram Seira, & omnes currus cum eo: & surrexit nocte, percussitque Idumæos, qui eum circumdederant, & principes curruum, populus autē fugit in tabernacula sua.

F 22 Recessit ergo Edom ne esset sub Juda usque ad diem hanc. Tunc recessit & Lobna in tempore illo.

23 Reliqua autem sermonum Joram, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24 Et dormivit Joram cum patribus suis, sepultúsque est cum eis in Civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

* 2. Par. 22. a. 1. 25 * Anno duodecimo Joram filij Achab regis Israël, regnavit Ochosias filius Joram regis Judæ.

G 26 Viginti duorum annorum erat Ochosias cùm regnare cœpisset, & uno anno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israël.

27 Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit quod malum est coram Domino, sicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

28 Abiit quoque cum Joram filio Achab, ad prælhandum contra Hazaël regem Syriæ in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syri Joram:

29 Qui reversus est ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth, præliantem contra Hazaël regem Syriæ. Porrò Ochosias filius Joram rex Juda, descendit invisere Joram filium Achab in Jezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPUT IX.

Jehu in regem Israel uncto per prophetam mandat Dominus ut deleat domum Achab: occidit ergo Joram una cum Ochosia rege Juda, & corpus Jezabel à fenestra ipsius jussu præcipitata canes devorant, juxta Eliæ vaticinium.

A 1 ELiseus autem propheta vocavit unum de filiis prophetarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.

* 3. Reg. 19. c. 16. 2 * Cùmque veneris illuc, videbis Jehu filium Josaphat filij Namsi: & ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, & introduces in interius cubiculum.

3 Tenénsque lenticulam olei, fundes super caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israël. Aperiésque ostium, & fugies, & non ibi subsistes.

4 Abiit ergo adolescens puer prophetæ in Ramoth Galaad,

5 Et ingressus est illuc; ecce autem principes exercitus sedebant, & ait: Verbum mihi ad te, ô princeps. Dixítque Jehu: ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, ô princeps.

6 Et surrexit & ingressus est cubiculum: at ille fudit oleum super caput ejus, & ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israël. B

7 Et percuties domum Achab domini tui: & ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum, & sanguinem omnium servorum Domini, de manu Jezabel.

8 * Perdámque omnem domum Achab: & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clausum & novissimum in Israël. * 3. Reg. 21. e. 21.

9 Et dabo domum Achab, sicut * domum Jeroboam filij Nabat, & sicut domum * Baasa filij Ahia. * 3. Reg. 15. f. 29. * 3. Reg. 16. a. 1.

10 Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuítque ostium, & fugit.

11 Jehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Recténe sunt omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, & quid locutus sit.

12 At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc & hæc locutus est mihi, & ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israël. C

13 Festinaverunt itaque, & unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.

14 Conjuravit ergo Jehu filius Josaphat filij Namsi contra Joram: * porrò Joram obsederat Ramoth Galaad, ipse & omnis Israël, contra Hazaël regem Syriæ: * Sup. 8. d. 28.

15 Et reversus fuerat ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri, præliantem contra Hazaël regem Syriæ. Dixítque Jehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, & nuntiet in Jezrahel.

16 Et ascendit, & profectus est in Jezrahel: Joram enim ægrotabat ibi, & Ochozias rex Juda descenderat ad visitandum Joram. D

17 Igitur speculator qui stabat super turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, & ait: Video ego globum. Dixítque Joram: Tolle currum, & mitte in occursum eorum, & dicat vadens: Recténe sunt omnia?

18 Abiit ergo, qui ascenderat currum, in occursum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Pacatane sunt omnia? Dixítque Jehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, & non revertitur.

19 Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, & ait: Hæc dicit rex Numquid pax est? Et ait Jehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me.

E 20 Nuntiavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, & non revertitur: est autem incessus quasi incessus Jehu filij Namsi, præceps enim graditur.

21 Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, & egressus est Joram rex Israël, & Ochozias rex Juda, singuli in curribus suis, egressique sunt in occursum Jehu, & invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitæ.

22 Cúmque vidisset Joram Jehu, dixit: Pax est Jehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.

23 Convertit autem Joram manum suam, & fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ Ochozia.

24 Porrò Jehu tetendit arcum manu, & percussit Joram inter scapulas: & egressa est sagitta per cor ejus, statímque corruit in curru suo.

25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle: projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ: memini enim quando ego & tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quòd Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens:

* 3. Reg. 21. f. 22. 26 * Si non pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus.

F Nunc ergo tolle, & projice eum in agrum, juxta verbum Domini:

27 Ochosias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutúsque est eum Jehu, & ait: Etiam hunc percutite in curru suo. & percusserunt eum in ascensu Gaver, qui est juxta Jeblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus est ibi.

28 Et imposuerunt eum servi ejus super currum suum, & tulerunt in Jerusalem: sepeliéruntque eum in sepulchro cum patribus suis in Civitate David.

29 Anno undecimo Joram filij Achab, regnavit Ochozias super Judam,

30 Venitq; Jehu in Jezrahel. Porrò Jezabel introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram

31 Ingredientem Jehu per portam, & ait:

* 3. Reg. 16. c. 10. * Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum?

G 32 Levavítque Jehu faciem suam ad fenestram, & ait: Quæ est ista? & inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi.

33 At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum. & præcipitaverunt eam, aspersúsque est sanguine paries, & equorum ungulæ conculcaverunt eam.

34 Cumque introgressus esset, ut comederet, biberétque, ait: Ite, & videte maledictam illam, & sepelite eam: quia filia regis est.

35 Cumque issent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus.

36 Reversique nuntiaverunt ei. Et ait Jehu: * Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel, * 3. Reg. 21. f. 23.

37 Et erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine est illa Jezabel.

Caput X.

Jehu 70. filios Achab & 42. fratres Ochoziæ necari jubet, totámque Achab progeniem delet, & omnes sacerdotes Baal callidè convocatos occidit, exusta illius statua, & templo in cloacam verso, attamen in cultu vitulorum aureorum perseverat Jehu, ideo vehementer cæsus est Israel ab Hazael: mortuo autem Jehu, succedit filius ejus Joachaz.

1 ERant autem Achab septuaginta filij in Samaria: scripsit ergo Jehu litteras, & misit in Samariam, ad optimates civitatis, & ad majores natu, & ad nutritios Achab, dicens, A

2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, & currus, & equos, & civitates firmas, & arma,

3 Eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, & eum ponite super solium patris sui, & pugnate pro domo domini vestri.

4 Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, & quomodo nos valebimus resistere?

5 Miserunt ergo præpositi domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritij, ad Jehu, dicentes: Servi tui sumus, quæcumque jusseris faciemus, nec constituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac.

6 Rescripsit autẽ eis litteras secundò, dicens: Si mei estis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, & venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porrò filij regis, septuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur. B

7 Cúmque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Jezrahel.

8 Venit autem nuntius, & indicavit ei dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ usque manè.

9 Cúmque diluxisset, egressus est, & stans dixit ad omnem populum: Justi estis: si ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percussit omnes hos?

10 * Videte ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, hos locutus est Dominus super domum Achab, & Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Eliæ. * 3. Reg. 21. g. 29. C

11 Percussit igitur Jehu, omnes qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & universos optimates ejus, & notos, & sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.

12 Et surrexit, & venit in Samariam: cúmque venisset ad Cameram pastorum in via,

13 Invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixítque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochoziæ sumus, & descendimus

mus ad salutandos filios regis, & filios reginæ.

14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cùm comprehendissent vivos, jugulaverunt eos in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos viros, & non reliquit ex eis quemquam.

15 Cumque abiisset inde, invenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, & benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum:

D 16 Dixitq; ad eum: Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo

17 Duxit in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam.

* 3. Reg. 16. g. 31. 18 Congregavit ergo Jehu omnem populum, & dixit ad eos: * Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius.

19 Nunc igitur omnes prophetas Baal, & universos servos ejus & cunctos sacerdotes ipsius, vocate ad me: nullus sit qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porrò Jehu faciebat hoc insidiosè, ut disperderet cultores Baal.

20 Et dixit: Sanctificate diem solemnem Baal. Vocavitque,

E 21 Et misit in universos terminos Israël, & venerunt cuncti servi Baal: non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal: & repleta est domus Baal, à summo usque ad summum.

22 Dixitque his qui erant super vestes. Proferte vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes.

23 Ingressusque Jehu, & Jonadab filius Rechab, templum Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite, & videte, ne quis fortè vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli.

24 Ingressi sunt igitur ut facerent victimas & holocausta: Jehu autem præparaverat sibi foris octoginta viros, & dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero in manus vestras, anima ejus erit pro anima illius.

F 25 Factum est autem, cùm completum esset holocaustum, præcepit Jehu militibus, & ducibus suis: Ingredimini, & percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladij, & projecerunt milites & duces: & ierunt in civitatem templi Baal.

26 Et protulerunt statuam de fano Baal, & combusserunt,

27 Et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc.

28 Delevit itaque Jehu Baal de Israël.

29 Verumtamen à peccatis Jeroboã filij Nabat, qui peccare fecit Israël, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erãt in Bethel, & in Dan.

30 Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia studiosè egisti quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo fecisti contra domum Achab: * filij tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israël. * Inf. 15. e. 12.

31 Porrò Jehu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israël in toto corde suo: non enim recessit à peccatis Jeroboam, qui peccare fecerat Israël. G

32 In diebus illis cœpit Dominus tædere super Israël: percussitque eos Hazael in universis finibus Israël,

33 A Jordane contra Orientalem plagam, omnem terram Galaad, & Gad, & Ruben, & Manasse, ab Aroër, quæ est super Torrentem Arnon, & Galaad, & Basan.

34 Reliqua autem verborum Jehu, & universa quæ fecit, & fortitudo ejus, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israël?

35 Et dormivit Jehu cum patribus suis, sepelierúntque eum in Samaria: & regnavit Joachaz filius ejus pro eo.

36 Dies autem, quos regnavit Jehu super Israël, viginti & octo anni sunt, in Samaria.

Caput XI.

Athalia audita filij morte, omne semen regium præter Joas ferro extinguit, & regnum sibi usurpat; sed præcipiente Joiada sacerdote occiditur, & Joas rex Juda constituitur, destructis aris & imaginibus Baal.

1 Athalia verò mater Ochoziæ, videns mortuum filium suum, surrexit, & interfecit omne semen regium. A 2. Par. 22. d. 10.

2 Tollens autem Josaba filia regis Joram, soror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur, & nutricem ejus, de triclinio: & abscondit eum à facie Athaliæ, ut non interficeretur.

3 Erátque cum ea sex annis clàm in domo Domini: porrò Athalia regnavit super terram.

4 * Anno autem septimo misit Joiada, & assumens centuriones & milites, introduxit ad se in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus: & adjurans eos in domo Domini, ostendit eis filium regis: * 2. Par. 23. a. 1.

5 Et præcepit illis, dicens: Iste est sermo, quem facere debetis:

6 Tertia pars vestrûm introëat sabbato, & observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur: & tertia pars sit ad portam, quæ est post habitaculum scutariorum: & custodietis excubias domus Messa. B

7 Duæ verò partes è vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus Domini circa regem.

8 Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris: si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur: eritisque cum rege introëunte & egrediente.

9 Et fecerunt centuriones, juxta omnia quæ præceperat eis Joiada sacerdos: & assumentes singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Joiadam sacerdotem.

10 Qui dedit eis hastas, & arma regis David, quæ erant in domo Domini.

C 11 Et steterunt singuli habentes arma in manu sua, à parte templi dextera, usque ad partem sinistram altaris & ædis circum regem.

12 Produxitque filium regis, & posuit super eum diadema, testimonium: feceruntque eum regem, & unxerunt: & plaudentes manu, dixerunt: Vivat rex.

13 Audivit autem Athalia vocem populi currentis: & ingressa ad turbas in templum Dñi,

14 Vidit regem stantem super tribunal juxta morem, & cantores & tubas prope eum, omnémque populum terræ lætantem, & canentem tubis: & scidit vestimenta sua, clamavitque: Conjuratio, conjuratio.

15 Præcepit autem Joiada centurionibus, qui erant super exercitum, & ait eis: Educite eam extra septa templi, & quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini.

16 Imposuerúntque ei manus, & impegerunt eam per viam introitus equorum, juxta palatium, & interfecta est ibi.

D 17 Pepigit ergo Joiadas fœdus inter Dominum, & inter regem, & inter populum, ut esset populus Domini, & inter regem & populum.

18 Ingressúsque est omnis populus terræ templum Baal, & destruxerunt aras ejus, & imagines contriverunt validè: Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdotes custodias in domo Domini.

19 Tulitque centuriones, & Cerethi & Phelethi legiones, & omnem populum terræ, deduxerúntque regem de domo Domini: & venerunt per viam portæ scutariorum in palatium, & super thronum regum.

20 Lætatúsque est omnis populus terræ, & civitas conquievit: Athalia autem occisa est gladio in domo regis.

21 Septémque annorum erat Joas, cùm regnare cœpisset.

CAPUT XII.

Joas gazophylacij pecuniam ad sartatecta templi instauranda expendit, Hazaëli autem regi Syriæ bellum contra Jerusalem paranti mittit omnes templi & palatij thesauros; eandémque à servis suis occiditur: cui succedit filius ejus Amasias.

A 1 ANno septimo Jehu, regnavit Joas: & quadraginta annis regnavit in Jerusalem. nomen matris ejus Sebia de Bersabee.

2 Fecítque Joas rectum coram Dño cunctis diebus, quibus docuit eum Joiada sacerdos.

3 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat in excelsis incensum.

4 Dixítque Joas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini à prætereuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, & quam sponte & arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini:

5 Accipiant illam sacerdotes juxta ordinem suum, & instaurent sartatecta domus, si quid necessarium viderint instauratione.

6 Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas, non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi.

7 Vocavítque rex Joas Joiadam pontificem B
& sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam.

8 Prohibitique sunt sacerdotes ultrà accipere pecuniam à populo, & instaurare sartatecta domus.

9 Et tulit Joiada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, & posuit illud juxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebántque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini.

10 Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, & pontifex, effundebántque & numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini.

11 Et dabant eam juxta numerum atque C
mensuram, in manu eorum qui præerant cæmentariis domus Domini: qui impendebant eam in fabris lignorum, & in cæmentariis iis, qui operabantur in domo Domini,

12 Et sartatecta faciebant: & in iis, qui cædebant saxa, & ut emerent ligna, & lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus Domini, in universis quæ indigebant expensa ad muniendam domum.

13 Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, & fuscinulæ, & thuribula, & tubæ, & omne vas aureum & argenteum, de pecunia quæ inferebatur in templum Domini.

14 Iis enim qui faciebant opus, dabatur ut instauraretur templum Domini:

15 Et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam, ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam.

16 Pecuniam verò pro delicto, & pecuniam pro peccatis, non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat.

17 Tunc ascendit Hazaël rex Syriæ, & pu- D
gnabat contra Geth, cepítque eam: & direxit faciem suam ut ascenderet in Jerusalem.

18 Quamobrem tulit Joas rex Juda omnia sanctificata, quæ consecraverant Josaphat & Joram & Ochozias, patres ejus reges Juda, & quæ ipse obtulerat: & universum argentum, quod inveniri potuit in thesauris templi Domini, & in palatio regis: misítque Hazaëli regi Syriæ, & recessit ab Jerusalem.

19 Reliqua autem sermonum Joas, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

20 Surrexerunt autem servi ejus, & conjuraverunt inter se, percusserúntque Joas in Domo Mello in descensu Sella.

21 Josachar namque filius Semaath, & Jozabad filius Somer, servi ejus, percusserunt eum, & mortuus est, & sepelierunt eum cum patribus

bus ſuis in Civitate David, regnavítque Amaſias filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

Joachaz rex Iſraël propter peccata ſua graviſſimè afflictus à rege Syriæ, converſus ad Dominum liberatur; cui mortuo ſuccedit filius Joas, qui juxta Eliſei morientis vaticinium Syros ter devicit: mortui autem Eliſei ſepulchro injectus quidam mortuus ſuſcitatur.

A 1 ANno vigeſimo tertio Joas filij Ochoziæ regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu ſuper Iſraël in Samaria decem & ſeptem annis.

2 Et fecit malum coram Domino, ſecutúſque eſt peccata Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël, & non declinavit ab eis.

3 Iratúſque eſt furor Domini contra Iſraël, & tradidit eos in manu Hazaël regis Syriæ,& in manu Benadad filij Hazaël, cunctis diebus.

4 Deprecatus eſt autem Joachaz faciem Domini, & audivit eum Dominus: vidit enim anguſtiam Iſraël,quia attriverat eos rex Syriæ:

5 Et dedit Dominus ſalvatorem Iſraëli, & liberatus eſt de manu regis Syriæ: habitaverúntque filij Iſraël in tabernaculis ſuis ſicut heri & nudiuſtertius.

B 6 Verumtamen non receſſerunt à peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Iſraël, ſed in ipſis ambulaverunt: ſiquidem & lucus permanſit in Samaria.

7 Et non ſunt derelicti Joachaz de populo niſi quinquaginta equites, & decem currus, & decem millia peditum: interfecerat enim eos rex Syriæ, & redegerat quaſi pulverem in tritura areæ.

8 Reliqua autem ſermonum Joachaz, & univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſraël?

9 Dormivítque Joachaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Samaria: regnavítque Joas filius ejus pro eo.

10 Anno trigeſimo ſeptimo Joas regis Juda, regnavit Joas filius Joachaz ſuper Iſraël in Samaria ſedecim annis,

11 Et fecit quod malum eſt in conſpectu Domini: non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël, ſed in ipſis ambulavit.

12 Reliqua autem ſermonum Joas, & univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus, quomodo pugnaverit contra Amaſiam regem Juda, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſraël?

13 Et dormivit Joas cum patribus ſuis: Jeroboam autem ſedit ſuper ſolium ejus. Porrò Joas ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſraël.

14 Eliſeus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt: deſcendítque ad eum Joas rex Iſraël, & flebat coram eo, dicebátque: Pater mi, pater mi, currus Iſraël, & auriga ejus.

15 Et ait illi Eliſeus: Affer arcum, & ſagittas. Cúmque attuliſſet ad eum arcum, & ſagittas,

16 Dixit ad regem Iſraël: Pone manum tuam ſuper arcum. Et cùm poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit Eliſeus manus ſuas manibus regis,

17 Et ait: Aperi feneſtram orientalem. Cúmque aperuiſſet, dixit Eliſeus: Jace ſagittam. Et jecit. Et ait Eliſeus: Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam: percutiéſque Syriam in Aphec, donec conſumas eam.

18 Et ait: Tolle ſagittas. Qui cùm tuliſſet, rurſum dixit ei: Percute jaculo terram. Et cùm percuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet,

19 Iratus eſt vir Dei contra eum, & ait: Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſive ſepties, percuſſiſſes Syriam uſque ad conſumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

20 Mortuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipſo anno. D

21 * Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in ſepulchro Eliſei. Quod cùm tetigiſſet oſſa Eliſei, revixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos. *Eccl. 48. b. 14.

22 Igitur Hazaël rex Syriæ afflixit Iſraël cunctis diebus Joachaz:

23 Et miſertus eſt Dominus eorum, & reverſus eſt ad eos propter pactum ſuum, quod habebat cum Abraham, & Iſaac, & Jacob: & noluit diſperdere eos, neque projicere penitus, uſque in præſens tempus.

24 Mortuus eſt autem Hazaël rex Syriæ, & regnavit Benadad filius ejus pro eo.

25 Porrò Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filij Hazaël, quas tulerat de manu Joachaz patris ſui jure prælij, tribus vicibus percuſſit eum Joas,& reddidit civitates Iſraël.

CAPUT XIV.

Amaſias interfectis occiſoribus patris ſui Joas, percutit Edom; ſed hac victoria factus elatior, provocans ad bellum Joas regem Iſraël, ab eo capitur, & Jeruſalem diripitur: at Joas regi Iſraël ſuccedit filius Jeroboam, qui ab anguſtiis liberat Iſraël, cui ſuccedit filius Zacharias: porrò facta conjuratione adverſus Amaſiam regem Juda à ſuis occiditur: cui ſuccedit filius Azarias impius.

1 IN anno ſecundo Joas filij Joachaz regis Iſraël, regnavit Amaſias filius Joas regis Juda. A

2 * Viginti quinque annorum erat cùm regnare cœpiſſet: viginti autem & novem annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Joadan de Jeruſalem. * 2. Par. 25. a. 1.

3 Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quæ fecit Joas pater ſuus, fecit:

4 Niſi hoc tantùm, quòd excelſa non abſtulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat incenſum in excelſis.

5 Cúmque obtinuiſſet regnum, percuſſit ſervos ſuos, qui interfecerant regem patrem ſuum:

6 Filios autem eorum qui occiderant, non occidit, juxta quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit Dominus, dicens: * Non morientur patres pro filiis, neque filij morientur pro patribus: ſed unuſquiſque in peccato ſuo morietur. B * Deut. 24. c. 16. Ezec. 18. e. 20.

7 Ipſe percuſſit Edom in Valle Salinarum

decem millia, & apprehendit petram in prælio, vocavitque nomen ejus Jectehel, usque in præsentem diem.

8 Tunc misit Amasias nuntios ad Joas filium Joachaz, filij Jehu regis Israël, dicens: Veni, & videamus nos.

C 9 Remisitque Joas rex Israël ad Amasiam regem Juda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum quæ est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Transierùntque bestiæ saltus quæ sunt in Libano, & conculcaverunt carduum.

10 Percutiens invaluisti super Edom, & sublevavit te cor tuum: contentus esto gloria, & sede in domo tua: quare provocas malum, ut cadas tu & Judas tecum?

11 Et non acquievit Amasias: ascenditque Joas rex Israël, & viderunt se, ipse & Amasias rex Juda, in Bethsames oppido Judæ.

12 Percussúsque est Juda coram Israël, & fugerunt unusquisque in tabernacula sua.

13 Amasiam verò regem Juda, filium Joas filij Ochoziæ, cepit Joas rex Israël in Bethsames, & adduxit eum in Jerusalem: & interrupit murum Jerusalem, à porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

D 14 Tulitque omne aurum, & argentum, & universa vasa, quæ inventa sunt in domo Domini, & in thesauris regis, & obsides, & reversus est in Samariam.

15 Reliqua autem verborum Joas quæ fecit, & fortitudo ejus qua pugnavit contra Amasiam regem Juda, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

16 Dormivitque Joas cum patribus suis, & sepultus est in Samaria cum regibus Israël: & regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.

E 17 Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz regis Israël, quindecim annis.

18 Reliqua autem sermonum Amasiæ, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

19 Factáque est contra eum conjuratio in Jerusalem: at ille fugit in Lachis. Miserúntque post eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi.

20 Et asportaverunt in equis, sepultúsque est in Jerusalem cum patribus suis in Civitate David.

F 21 * Tulit autem universus populus Judæ
* 2. Par. 26. a. 1. Azariam annos natum sedecim, & constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia.

22 Ipse ædificavit Ælath, & restituit eam Judæ, postquam dormivit rex cum patribus suis.

23 Anno quintodecimo Amasiæ filij Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Israël in Samaria, quadraginta & uno anno:

24 Et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël.

25 Ipse restituit terminos Israël, ab introitu Emath, usque ad mare solitudinis, juxta sermonem Domini Dei Israël, quem locutus est per servum suum * Jonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ est in Opher. * Ion. 1. a. 1.

26 Vidit enim Dominus afflictionem Israël amaram nimis, & quòd consumpti essent usque ad clausos carcere, & extremos, & non esset qui auxiliaretur Israëli.

27 Nec locutus est Dominus ut deleret nomen Israël de sub cælo, sed salvavit eos in manu Jeroboam filij Joas.

28 Reliqua autem sermonum Jeroboam, & universa quæ fecit, & fortitudo ejus qua præliatus est, & quomodo restituit Damascum & Emath Judæ in Israël, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

29 Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israël, & regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Azariæ leproso succedit filius Joathan in Juda, Zachariæ autem in Israël succedit Sellum, & huic Manahem qui fit tributarius regi Assyriorum, & huic Phaceia, & huic Phacee; cujus temporibus Theglathphalasar devictam magnam partem Israëlitarum transtulit in Assyrios: huic succedit Osee: in Juda autem mortuo Joathan, succedit filius Achaz.

1 ANno vigesimo septimo Jeroboam regis Israël, regnavit Azarias filius Amasiæ regis Juda. A

2 Sedecim annorum erat cùm regnare cœpisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

3 Fecitque quod erat placitum coram Domino, juxta omnia quæ fecit Amasias pater ejus.

4 Verumtamen excelsa non est demolitus: adhuc populus sacrificabat, & adolebat incensum in excelsis.

5 * Percussit autem Dominus regem, & fuit leprosus usque in diem mortis suæ, & habitabat in domo libera seorsum: Joathan verò filius regis gubernabat palatium, & judicabat populum terræ. * 2. Par. 26. d. 21.

B 6 Reliqua autem sermonum Azariæ, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

7 Et dormivit Azarias cum patribus suis: sepeliérùntque eum cum majoribus suis in Civitate David, & regnavit Joathan filius ejus pro eo.

8 Anno trigesimo octavo Azariæ regis Juda, regnavit Zacharias filius Jeroboam super Israël in Samaria sex mensibus:

9 Et fecit quod malum est coram Domino, sicut fecerant patres ejus: non recessit à peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël.

10 Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes: percussítque eum palàm, & interfecit, regnavitque pro eo.

11 Reliqua autem verborum Zachariæ, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

12 * Iste est sermo Domini, quem locutus est ad Jehu, dicens: Filij tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israël. Factúmque est ita. * Sup. 10. f. 30.

13 Sellum

C 13 Sellum filius Jabes regnavit trigesimo nono anno Azariæ regis Juda: regnavit autem uno mense in Samaria.

14 Et ascendit Manahem filius Gadi de Thersa, venitque in Samariam, & percussit Sellum filium Jabes in Samaria, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

15 Reliqua autem verborum Sellum, & conjuratio ejus, per quam tetendit insidias, nónne hæc scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israël?

16 Tunc percussit Manahem Thapsam, & omnes qui erant in ea, & terminos ejus de Thersa, noluerant enim aperire ei: & interfecit omnes prægnantes ejus, & scidit eas.

17 Anno trigesimo nono Azariæ regis Juda, regnavit Manahem filius Gadi super Israël decem annis in Samaria.

D 18 Fecitque quod erat malum coram Domino: non recessit à peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël cunctis diebus ejus.

19 Veniebat Phul rex Assyriorum in terram, & dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium, & firmaret regnum ejus.

20 Indixitque Manahem argentum super Israël cunctis potentibus & divitibus, ut daret regi Assyriorum, quinquaginta siclos argenti per singulos: reversúsque est rex Assyriorum, & non est moratus in terra.

21 Reliqua autem sermonum Manahem, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

22 Et dormivit Manahem cum patribus suis: regnavítque Phaceia filius ejus pro eo.

E 23 Anno quinquagesimo Azariæ regis Juda, regnavit Phaceia filius Manahem super Israël in Samaria biennio:

24 Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit à peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël.

25 Conjuravit autem adversus eum Phacee filius Romeliæ, dux ejus, & percussit eum in Samaria in turre domus regiæ, juxta Argob, & juxta Arie, & cùm eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, & interfecit eum, regnavítque pro eo.

26 Reliqua autem sermonum Phaceia, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

F 27 Anno quinquagesimo secundo Azariæ regis Juda, regnavit Phacee filius Romeliæ super Israël in Samaria viginti annis.

28 Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit à peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël.

29 In diebus Phacee regis Israël venit Theglathphalasar rex Assur, & cepit Aion, & Abel Domum, Maacha & Janoë, & Cedes, & Asor, & Galaad, & Galilæam, & universam Terram Nephthali: & transtulit eos in Assyrios.

30 Conjuravit autem, & tetendit insidias Osee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, & percussit eum, & interfecit: regnavítque pro eo vigesimo anno Joatham filij Oziæ.

31 Reliqua autem sermonum Phacee, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israël?

32 * Anno secundo Phacee, filij Romeliæ regis Israël, regnavit Joatham filius Oziæ regis Juda. * 2. Par. 27.a.1.

33 Viginti quinque annorum erat cùm regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa, filia Sadoc. G

34 Fecitque quod erat placitum coram Domino: juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, operatus est.

35 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc populus immolabat, & adolebat incensum in excelsis: ipse ædificavit portam domus Domini sublimissimam.

36 Reliqua autem sermonum Joatham, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

37 In diebus illis cœpit Dominus mittere in Judam, Rasin regem Syriæ, & Phacee filium Romeliæ.

38 Et dormivit Joatham cum patribus suis, sepultúsque est cum eis in Civitate David patris sui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XVI.

Achaz filium suum per ignem consecrat: idolis regibus quoque Israel & Syria Jerusalem obsidentibus, auxilium à rege Assyriorum missis muneribus obtinet; in cujus gratiam, ablato Dei cultu, diis Assyriorum sacrificat; cui succedit pius filius Ezechias.

1 ANno decimo septimo Phacee filij Romeliæ regnavit Achaz filius Joatham regis Juda. A

2 * Viginti annorum erat Achaz cùm regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus. * 2. Par. 28.a.1.

3 Sed ambulavit in via regum Israël: insuper & filium suum consecravit, transferens per ignem secundùm idola Gentium: quæ dissipavit Dominus coram filiis Israël.

4 Immolabat quoque victimas, & adolebat incensum in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.

5 * Tunc ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Israël, in Jerusalem ad præliandum, cúmque obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum. * Isai. 7.a.1.

6 In tempore illo restituit Rasin rex Syriæ, Ailam Syriæ, & ejecit Judæos de Aila: & Idumæi venerunt in Ailam, & habitaverunt ibi usque in diem hanc. B

7 Misit autem Achaz nuntios ad Theglathphalasar regem Assyriorum, dicens: Servus tuus, & filius tuus ego sum: ascende, & salvum me fac de manu regis Syriæ, & de manu regis Israël, qui consurrexerunt adversum me.

8 Et cùm collegisset argentum & aurum, quod inveniri potuit in domo Domini, & in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera.

9 Qui & acquievit voluntati ejus: ascendit enim rex Assyriorum in Damascum, & vastavit

eam: & transtulit habitatores ejus Cyrenen, Rasin autem interfecit.

10 Perrexitque rex Achaz in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in Damascum. cúmque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem exemplar ejus, & similitudinem juxta omne opus ejus.

C 11 Extruxítque Urias sacerdos altare: juxta omnia quæ præceperat rex Achaz de Damasco, ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco.

12 Cúmque venisset rex de Damasco, vidit altare, & veneratus est illud: ascenditque & immolavit holocausta, & sacrificium suum,

13 Et libavit libamina, & fudit sanguinem pacificorum, quæ obtulerat super altare.

14 Porrò altare æreum, quod erat coram Domino, transtulit de facie templi, & de loco altaris, & de loco templi Domini: posuítque illud ex latere altaris ad Aquilonem.

D 15 Præcepit quoque rex Achaz Uriæ sacerdoti, dicens: Super altare majus offer holocaustum matutinum, & sacrificium vespertinum, & holocaustum regis, & sacrificium ejus, & holocaustum universi populi terræ, & sacrificia eorum, & libamina eorum: & omnem sanguinem holocausti, & universum sanguinem victimæ super illud effundes: altare verò æreum erit paratum ad voluntatem meam.

16 Fecit igitur Urias sacerdos juxta omnia quæ præceperat rex Achaz.

17 Tulit autem rex Achaz cælatas bases, & luterem, qui erat desuper: & mare deposuit de bobus æreis, qui sustentabant illud, & posuit super pavimentum stratum lapide.

18 Musach quoque sabbati, quod ædificaverat in templo, & ingressum regis exteriùs, convertit in templum Dñi, propter regem Assyriorum.

19 Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

20 Dormivítque Achaz cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David, & regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

Post multa filiorum Israel quæ commemorantur facinora, Salmanasar sub Osee recusante antiquum Assyrio pendere tributum, transfert Israel in Assyrios: & quia Assyrij in Samariam missi cultum Dei ignorantes devorabantur à leonibus, mittitur eis sacerdos Israëliticus qui ipsos instituat, sicque factum est, ut & Deo & idolis servirent.

A 1 ANno duodecimo Achaz regis Juda, regnavit Osee filius Ela in Samaria super Israël novem annis.

2 Fecítque malum coram Domino: sed non sicut reges Israël, qui ante eum fuerant.

* Inf. 3 * Contra hunc ascendit Salmanasar rex As-
18. b. syriorum, & factus est ei Osee servus, reddebátque illi tributa.
9. Tob. 1. a. 2.

4 Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod rebellare nitens misisset nuntios ad Sua regem Ægypti, ne præstaret tributa regi Assyriorum, sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, & vinctum misit in carcerem.

5 Pervagatúsque est omnem terram, & ascendens Samariam, obsedit eam tribus annis.

6 * Anno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Samariam, & transtulit Israël in Assyrios: posuítque eos in Hala, & in Habor juxta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum. * Infr. 18. b. 10. B

7 Factum est enim, cùm peccassent filij Israël Domino Deo suo, qui eduxerat eos de Terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt deos alienos.

8 Et ambulaverunt juxta ritum Gentium, quas consumpserat Dñs in conspectu filiorum Israël, & regum Israël: quia similiter fecerant.

9 Et offenderunt filij Israël verbis non rectis Dominum Deum suum: & ædificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis, à Turre custodum usque ad Civitatem munitam.

10 Fecerúntque sibi statuas, & lucos, in omni colle sublimi, & subter omne lignũ nemorosum:

11 Et adolebant ibi incensum super aras in morem Gentium, quas transtulerat Dominus à facie eorum: feceruntque verba pessima irritantes Dominum.

12 Et coluerunt immunditias, de quibus præcepit eis Dominus ne facerent verbum hoc.

13 Et testificatus est Dominus in Israël & in C
Juda, per manum omnium prophetarum & Videntium, dicens: * Revertimini à viis vestris pessimis, & custodite præcepta mea, & ceremonias, juxta omnem legem quam præcepi patribus vestris: & sicut misi ad vos in manu servorum meorum Prophetarum. * Ierem. 25. a. 5.

14 Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo.

15 Et abjecerunt legitima ejus, & pactum, quod pepigit cum patribus eorum, & testificationes, quibus contestatus est eos: secutíque sunt vanitates, & vanè egerunt: & secuti sunt Gentes, quæ erant per circuitum eorum, super quibus præceperat Dominus eis, ut non facerent sicut & illæ faciebant.

16 Et dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei sui: fecerúntque sibi conflatiles duos vitulos & lucos, & adoraverunt universam militiam cæli: serviérúntque Baal,

17 Et consecraverunt filios suos, & filias suas, per ignem: & divinationibus inserviebant & auguriis: & tradiderunt se ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.

18 Iratúsque est Dominus vehementer Israëli, & abstulit eos à conspectu suo, & non remansit nisi tribus Juda tantummodò.

19 Sed nec ipse Juda custodivit mandata Domini Dei sui: verùm ambulavit in erroribus Israël, quos operatus fuerat:

20 Projecítque Dominus omne semen Israël, D
& afflixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos à facie sua:

21 * Ex eo jam tempore, quo scissus est Israël à domo David, & constituerunt sibi regem Jeroboã filium Nabat: separavit enim Jeroboã Israël à * 3. Reg. 12. e. 19.

à Dño, & peccare eos fecit peccatum magnum.
22 Et ambulaverunt filij Iſraël in univerſis
peccatis Jeroboam quæ fecerat; & non receſ-
ſerunt ab [illegible],
Jere. 23 * U[illegible]quò Dñs auferret Iſraël à facie ſua,
5. b. ſicut locu[illegible] fuerat in manu omnium ſervorum
ſuorum Prophetarum: tranſlatúſque eſt Iſraël
de terra ſua in Aſſyrios, uſque in diem hanc.
24 Adduxit autem rex Aſſyriorum de Baby-
lone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, &
de Sepharuaim: & collocavit eos in civitatibus
Samariæ pro filiis Iſraël: qui poſſederunt Sa-
mariam: & habitaverunt in urbibus ejus.
25 Cúmque ibi habitare cœpiſſent, non ti-
mebant Dominum: & immiſit in eos Dominus
leones qui interficiebant eos.
E 26 Nuntiatúmque eſt regi Aſſyriorum, & di-
ctum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habitare fe-
ciſti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima
Dei terræ: & immiſit in eos Dominus leones,
& ecce interficiunt eos, eò quòd ignorent ri-
tum Dei terræ.
27 Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicens:
Ducite illuc unum de ſacerdotibus, quos inde
captivos adduxiſtis, & vadat, & habitet cum
eis: & doceat eos legitima Dei terræ.
28 Igitur cùm veniſſet unus de ſacerdotibus
his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habi-
tavit in Bethel, & docebat eos quomodo cole-
rent Dominum.
29 Et unaquæque Gens fabricata eſt Deum
ſuum: poſuerúntque eos in fanis excelſis, quæ
fecerant Samaritæ, Gens & Gens in urbibus
ſuis, in quibus habitabat.
30 Viri enim Babylonij fecerunt Sochothbe-
noth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel: &
viri de Emath fecerunt Aſima.
F 31 Porrò Hevæi fecerunt Nebahaz & Thar-
thac. Hi autem qui erant de Sepharuaim, com-
burebant filios ſuos igni, Adramelech & Ana-
melech diis Sepharuaim,
32 Et nihilominùs colebant Dominum. Fece-
runt autem ſibi de noviſſimis ſacerdotes excel-
ſorum, & ponebant eos in fanis ſublimibus.
33 Et cùm Dominum colerent, diis quoque
ſuis ſerviebant juxta conſuetudinem Gentium,
de quibus tranſlati fuerant Samariam:
34 Uſque in præſentem diem morem ſe-
quuntur antiquum: non timent Dominum, ne-
que cuſtodiunt ceremonias ejus, judicia, & le-
gem, & mandatum, quod præceperat Dominus
Gen. filiis Jacob, * quem cognominavit Iſraël:
35. 35 Et percuſſerat cum eis pactum, & man-
8. daverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos,
& non adoretis eos, neque colatis eos, & non
immoletis eis:
G 36 Sed Dominum Deum veſtrum, qui edu-
xit vos de Terra Ægypti in fortitudine magna,
& in brachio extento, ipſum timete, & illum
adorate, & ipſi immolate.
37 Ceremonias quoq; & judicia, & legem, &
mandatū, quod ſcripſit vobis, cuſtodite ut facia-
tis cunctis diebus: & non timeatis deos alienos.
38 Et pactum, quod percuſſit vobiſcum,
nolite oblivìſci: nec colatis deos alienos,
39 Sed Dominum Deum veſtrum timete, &
ipſe eruet vos de manu omnium inimicorum
veſtrorum.
40 Illi verò non audierunt, ſed juxta con-
ſuetudinem ſuam priſtinam perpetrabant.
41 Fuerunt igitur Gentes iſtæ timentes qui-
dem Dominum, ſed nihilominùs & idolis ſuis
ſervientes: nam & filij eorum, & nepotes, ſicut
fecerunt patres ſui, ita faciunt uſque in præ-
ſentem diem.

Caput XVIII.

Ezechias pietate eximius, diſſipatis idolorum delubris, ac aneo Moyſi ſerpente confracto, percutit Edom; & cùm Aſſyriis rebellaſſet, rex Aſſyriorum expugnatis civitatibus Juda, Ezechia veniam precanti, magnam pecuniæ vim imponit, miſſa quoque manu valida Jeruſalem obſidet, multis probris in Ezechiam & blaſphemiis in Deum per Rabſacem jactatis.

1 ANno * tertio Oſee filij Ela regis Iſraël, re- A
gnavit Ezechias filius Achaz regis Juda. * 2.
2 Vigintiquinque annorum erat, cùm regnare Par. 28. d.
cœpiſſet: & vigintinovem annis regnavit in Jeru- 27.29.
ſalem: nomen matris ejus Abi filia Zachariæ. a.1.
3 Fecítque quod erat bonum coram Domi-
no, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.
4 Ipſe diſſipavit excelſa, & contrivit ſtatuas,
& ſuccidit lucos, confregítque ſerpentem
æneum, * quem fecerat Moyſes: ſiquidem uſ- * Num.
que ad illud tempus filij Iſraël adolebant ei in- 21.c.9.
cenſum: vocavítque nomen ejus Noheſtan.
5 In Domino Deo Iſraël ſperavit: itaque poſt
eum non fuit ſimilis ei de cunctis regibus Juda,
ſed neque in his qui ante eum fuerunt:
6 Et adhæſit Domino, & non receſſit à ve-
ſtigiis ejus, fecítque mandata ejus, quæ præce-
perat Dominus Moyſi.
7 Unde & erat Dominus cum eo, & in cun- B
ctis, ad quæ procedebat, ſapienter ſe agebat.
Rebellavit quoque contra regem Aſſyriorum,
& non ſervivit ei.
8 Ipſe percuſſit Philiſthæos uſque ad Gazam,
& omnes terminos eorum, à Turre cuſtodum
uſque ad Civitatem munitam.
9 Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat an-
nus ſeptimus Oſee filij Ela regis Iſraël, aſcendit
Salmanaſar rex Aſſyriorum in Samariam, & op-
pugnavit eam,
10 Et cepit. Nam poſt annos tres, anno ſex-
to Ezechiæ, id eſt * nono anno Oſee regis Iſ- * Sup. 17.a.6
raël, capta eſt Samaria: Tob.1.
11 Et tranſtulit rex Aſſyriorum Iſraël in Aſ- a.2.
ſyrios, collocavítque eos in Hala & in Habor
fluviis Gozan in civitatibus Medorum:
12 Quia non audierunt vocem Domini Dei C
ſui, ſed prætergreſſi ſunt pactum ejus: omnia
quæ præceperat Moyſes ſervus Domini, non
audierunt, neque fecerunt. * 2.
13 * Anno quartodecimo regis Ezechiæ, aſ- Par.
cendit Sennacherib rex Aſſyriorum ad univerſas 32.a.1
civitates Juda munitas: & cepit eas. Iſai.
14 Tunc miſit Ezechias rex Juda nuntios ad 36.a.1
regem Aſſyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, Eccl. 48. c.
20.

 recede

recede à me: & omne, quod impoſueris mihi,
feram. Indixit itaque rex Aſſyriorum Ezechiæ
regi Judæ trecenta talenta argenti, & triginta ta-
lenta auri.
15 Dedítque Ezechias omne argentum quod
reperrum fuerat in domo Domini, & in theſau-
ris regis.
16 In tempore illo confregit Ezechias val-
vas templi Domini, & laminas auri, quas ipſe
affixerat, & dedit eas regi Aſſyriorum.
17 Miſit autem rex Aſſyriorum Tharthan,
& Rabſaris, & Rabſacen de Lachis ad regem
Ezechiam, cum manu valida, Jeruſalem, qui
cùm aſcendiſſent, venerunt Jeruſalem, & ſtete-
runt juxta aquæ ductum piſcinæ ſuperioris, quæ
eſt in via Agri fullonis.
D 18 Vocaverúntque regem: egreſſus eſt au-
tem ad eos Eliacim filius Helciæ præpoſitus do-
mus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à
commentariis.
19 Dixítque ad eos Rabſaces: Loquimini
Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyrio-
rum: quæ eſt iſta fiducia qua niteris?
20 Forſitan iniſti conſilium, ut præpares te ad
prælium. In quo confidis, ut audeas rebellare?
21 An ſperas in baculo arundineo atque con-
fracto Ægypto, ſuper quem, ſi incubuerit ho-
mo, comminutus ingredietur manum ejus, &
perforabit eam? ſic eſt Pharao rex Ægypti, om-
nibus qui confidunt in ſe.
22 Quòd ſi dixeritis mihi: In Domino Deo
noſtro habemus fiduciam, nónne iſte eſt, cujus
abſtulit Ezechias excelſa & altaria: & præcepit
Judæ & Jeruſalem: Ante altare hoc adorabitis
in Jeruſalem?
E 23 Nunc igitur tranſite ad dominum meum
regem Aſſyriorum, & dabo vobis duo millia
equorum, & videte an habere valeatis aſcenſo-
res eorum.
24 Et quo modo poteſtis reſiſtere ante unum
ſatrapam de ſervis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Ægypto propter currus &
equites?
25 Numquid ſine Domini voluntate aſcendi
ad locum iſtum, ut demolirer eum? Dominus
dixit mihi: Aſcende ad terram hanc, & demo-
lire eam.
26 Dixerunt autem, Eliacim filius Helciæ,
& Sobna, & Joahe, Rabſaci: Precamur ut lo-
quaris nobis ſervis tuis Syriacè: ſiquidem in-
telligimus hanc linguam: & non loquaris nobis
Judaicè, audiente populo, qui eſt ſuper mu-
rum.
F 27 Reſpondítque eis Rabſaces, dicens:
Numquid ad dominum tuum, & ad te miſit
me dominus meus, ut loquerer ſermones hos,
& non potiùs ad viros, qui ſedent ſuper mu-
rum, ut comedant ſtercora ſua, & bibant uri-
nam ſuam vobiſcum?
28 Stetit itaque Rabſaces, & exclama-
vit voce magna Judaicè, & ait: Audite ver-
ba regis magni, regis Aſſyriorum.
29 Hæc dicit rex: Non vos ſeducat Ezechias:
non enim poterit eruere vos de manu mea.
30 Neque fiduciam vobis tribuat ſuper Do-
minum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus,
& non tradetur civitas hæc in manu regis Aſ-
ſyriorum.
31 Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit
rex Aſſyriorum: Facite mecum quod vobis eſt
utile, & egredimini ad me: & comedet unuſ-
quiſque de vinea ſua, & de ficu ſua; & bibetis
aquas de ciſternis veſtris:
32 Donec veniam, & transferam vos in ter- G
ram, quæ ſimilis eſt terræ veſtræ, in terram fru-
ctiferam, & fertilem vini, terram panis & vinea-
rum, terram olivarum, & olei ac mellis, & vi-
vetis, & non moriemini. Nolite audire Eze-
chiam, qui vos decipit, dicens: Dominus libe-
rabit nos.
33 Numquid liberaverunt dij Gentium ter-
ram ſuam de manu regis Aſſyriorum?
34 Ubi eſt Deus Emath, & Arphad? ubi eſt
Deus Sepharuaim, Ana, & Ava? numquid li-
beraverunt Samariam de manu mea?
35 Quinam illi ſunt in univerſis diis terra-
rum, qui eruerunt regionem ſuam de manu mea,
ut poſſit eruere Dñs Jeruſalem de manu mea?
36 Tacuit itaque populus, & non reſpondit
ei quidquam: ſiquidem præceptum regis acce-
perant, ut non reſponderent ei.
37 Venítque Eliacim filius Helciæ, præpoſi-
tus domus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph
à commentariis, ad Ezechiam, ſciſſis veſtibus,
& nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

CAPUT XIX.

*Ezechia & Iſaia converſis ad Dominum, & pro li-
beratione precantibus, propter Rabſacis blaſphemias,
percutit Angelus Domini 185000 Aſſyriorum; Quare
fugiens Sennacherib in templo idolorum ſuorum à filiis
ſuis occiditur.*

1 QUæ cùm audiſſet Ezechias rex, ſcidit ve- A
ſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco, in- *Iſai.*
greſſuſque eſt domum Domini. 37. a.
2 Et miſit Eliacim præpoſitum domus, & b.
Sobnam ſcribam, & ſenes de ſacerdotibus, oper-
tos ſaccis, ad Iſaiam prophetam filium Amos.
3 Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies
tribulationis, & increpationis, & blaſphemiæ,
dies iſte: venerunt filij uſque ad partum, & vi-
res non habet parturiens.
4 Si fortè audiat Dominus Deus tuus uni-
verſa verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyrio-
rum dominus ſuus, ut exprobraret Deum vi-
ventem, & argueret verbis, quæ audivit Domi-
nus Deus tuus: & fac orationem pro reliquiis,
quæ repertæ ſunt.
5 Venerunt ergo ſervi regis Ezechiæ ad
Iſaiam.
6 Dixítque eis Iſaias: Hæc dicetis domino B
veſtro: Hæc dicit Dominus: Noli timere à fa-
cie ſermonum, quos audiſti, quibus blaſphema-
verunt pueri regis Aſſyriorum me.
7 Ecce, ego immittam ei ſpiritum, & au-
diet nuntium, & revertetur in terram ſuam, &
dejiciam eum gladio in terra ſua.

8 Reversus est ergo Rabsaces, & invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim quòd recessisset de Lachis.

9 Cúmque audisset de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egressus est ut pugnet adversum te: & iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10 Hæc dicite Ezechiæ regi Juda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Jerusalem in manus regis Assyriorum.

C 11 Tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum universis terris, quo modo vastaverunt eas: num ergo solus poteris liberari?

12 Numquid liberaverunt dij Gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thelassar?

13 Ubi est rex Emath, & rex Arphad, & rex civitatis Sepharuaim, Ana, & Ava?

14 Itaque cùm accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum, & legisset eas, ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino,

15 Et oravit in conspectu ejus, dicens: Domine Deus Israël, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ: tu fecisti cælum & terram.

16 Inclina aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit ut exprobraret nobis Deum viventem.

D 17 Verè Domine dissipaverunt reges Assyriorum Gentes, & terras omnium.

18 Et miserunt deos eorum in ignem: non enim erant dij, sed opera manuum hominum ex ligno & lapide, & perdiderunt eos.

19 Nunc igitur Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus.

20 Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi.

21 Iste est sermo, quem locutus est Dominus de eo: Sprevit te, & subsannavit te, virgo filia Sion: post tergum tuum caput movit, filia Jerusalem.

*22 Cui exprobrasti, & quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, & elevasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israël.

E 23 Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino, & dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, & succidi sublimes cedros ejus, & electas abietes illius. Et ingressus sum usque ad terminos ejus, & saltum carmeli ejus.

24 Ego succidi. Et bibi aquas alienas, & siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas.

25 Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

26 Et qui sedent in eis, humiles manu, contremuerunt & confusi sunt, facti sunt velut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem. F

27 Habitaculum tuum, & egressum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præscivi & furorem tuum, contra me.

28 Insanisti in me, & superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam venisti.

29 Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno quæ repereris: in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porrò in tertio anno seminate & metite: plantate vineas, & comedite fructum earum.

30 Et quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum.

31 De Jerusalem quippe egredientur reliquiæ, & quod salvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.

32 Quamobrem hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

33 Per viam, qua venit, revertetur: & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. G

34 Protegámque urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum.

35 * Factum est igitur in nocte illa venit *Tob.
Angelus Domini, & percussit in castris Assyrio- 1.d.21
rum centum octoginta quinque millia. Cúm- Eccl.
que diluculo surrexisset, vidit omnia corpora 48. d.
mortuorum: & recedens abiit, 24. Isai.
36 Et reversus est Sennacherib rex Assyrio- 37. f.
rum, & mansit in Ninive. 36. 1.Machab.
37 Cúmque adoraret in templo Nesroch 7.f.41.
deum suum, Adramelech & Sarazar filij ejus 2.Machab.
percusserunt eum gladio, fugerúntque in terram Armeniorum, & regnavit Asarbaddon filius 8.e.19.
ejus pro eo. *Tob. 1. d. 24.

Caput XX.

Isaias ægrotantem Ezechiam moriturum denuntiat, at ille sua oratione sanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos à Deo impetrat, dato sanitatis signo per solis regressum: Assyriis autem munera deferentibus thesauros ostendit, & ob id per Isaiam reprehenso, captivitas Babylonica denuntiatur: cui impius succedit filius Manasses.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias usque A
ad mortem: & venit ad eum *Isaias filius 2.Par.
Amos, propheta, dixítque ei: Hæc dicit Do- 32.f.
minus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris 24. Isai.
enim tu, & non vives. 38.a.

2 Qui convertit faciem suam ad parietem, & oravit Dominum, dicens: 1.

3 Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4 Et

4 Et antequam egrederetur Isaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum, dicens:

5 Revertere,& dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce sanavi te, die tertio ascendes templum Domini.

6 Et addam diebus tuis quindecim annos: sed & de manu regis Assyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem istam propter me, & propter David servum meum.

B 7 Dixitque Isaias: Afferte massam ficorum. Quam cùm attulissent, & posuissent super ulcus ejus, curatus est.

8 Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit signum, quia Dominus me sanabit, & quia ascensurus sum die tertia templum Domini?

9 Cui ait Isaias: Hoc erit signum à Domino quod facturus sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?

10 Et ait Ezechias: Facile est, umbram crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus.

C 11 Invocavit itaque Isaias propheta Dominum,& reduxit umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

*Isai. 39. a. 1. 12 * In tempore illo misit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum, litteras & munera ad Ezechiam: audierat enim quòd ægrotasset Ezechias.

13 Lætatus est autem in adventu eorum Ezechias, & ostendit eis domum aromatum, & aurum & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vasorum suorum, & omnia quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua.

14 Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri isti? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

D 15 At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumque sunt in domo mea, viderunt: nihil est quod non monstraverim eis in thesauris meis.

16 Dixit itaque Isaias Ezechiæ: Audi sermonem Domini:

17 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus.

18 Sed & de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

19 Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem locutus es: sit pax & veritas in diebus meis.

20 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, & omnis fortitudo ejus, & quomodo fecerit piscinam, & aquæ ductum, & introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

21 Dormivitque Ezechias cum patribus suis, & regnavit Manasses filius ejus pro eo.

Caput XXI.

Propter abominandam Manassis impietatem prædicit Dominus se Judam ac Jerusalem deleturum: cui mortuo succedit impius filius Amon: & hoc à servis occiso, regnat super Judam pius filius Josias.

1 Duodecim annorum erat Manasses cùm regnare cœpisset, & quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Haphsiba. A *2. Par. 33. a. 1.*

2 Fecitque malum in conspectu Domini, juxta idola Gentium, quas delevit Dominus à facie filiorum Israël.

3 * Conversusque est, & ædificavit excelsa, quæ dissipaverat Ezechias pater ejus: & erexit aras Baal, & fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israël, & adoravit omnem militiam cæli, & coluit eam. *2. Par. 33. a. 3.*

4 Extruxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: * In Jerusalem ponam nomen meum. *2. Reg. 7. b. 10.*

5 Et extruxit altaria universæ militiæ cæli in duobus atriis templi Domini.

6 Et traduxit filium suum per ignem: & ariolatus est, & observavit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, & irritaret eum.

7 Posuit quoque idolum luci, quem fecerat in templo Domini; * super quod locutus est Dominus ad David, & ad Salomonem filium ejus: In templo hoc, & in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israël, ponam nomen meum in sempiternum. B *2. Reg. 7. d. 16. 3. Regũ 8. b. 16. 9. a. 5.*

8 Et ultrà non faciam commoveri pedem Israël de terra, quam dedi patribus eorum: si tamen custodierint opere omnia quæ præcepi eis, & universam legem, quam mandavit eis servus meus Moyses.

9 Illi verò non audierunt: sed seducti sunt à Manasse, ut facerent malum super gentes, quas contrivit Dominus à facie filiorum Israël.

10 Locutúsque est Dominus in manu servorum suorum Prophetarum, dicens:

11 * Quia fecit Manasses rex Juda abominationes istas pessimas, super omnia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit etiam Judam in immunditiis suis: *Jerem. 15. a. 4.*

12 Propterea hæc dicit Dominus Deus Israël: Ecce ego inducam mala super Jerusalem & Judam: ut quicumque audierit, tinniant ambæ aures ejus. C

13 Et extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabulæ: & delens vertam, & ducam crebriùs stylum super faciem ejus.

14 Dimittam verò reliquias hereditatis meæ, & tradam eas in manus inimicorum ejus: eruntque in vastitatem, & in rapinam cunctis adversariis suis:

15 Eò quòd fecerint malum coram me, & perse

perseveraverint irritantes me, ex die qua egressi
sunt patres eorum ex Ægypto, usque ad hanc
diem.
16 Insuper & sanguinem innoxium fudit Ma-
nasses multum nimis, donec impleret Jerusalem
usque ad os: absque peccatis suis, quibus pecca-
re fecit Judam, ut faceret malum coram Dño.
17 Reliqua autem sermonum Manasse, &
universa quæ fecit, & peccatum ejus quod pec-
cavit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermo-
num dierum regum Juda?
18 Dormivitque Manasses cum patribus suis,
& sepultus est in horto domus suæ, in horto
Oza: & regnavit Amon filius ejus pro eo.
D 19 Viginti duorum annorum erat Amon
cùm regnare cœpisset: duobus quoque annis
regnavit in Jerusalem. nomen matris ejus Mes-
salemeth filia Harus de Jeteba.
20 Fecitque malum in conspectu Domini,
sicut fecerat Manasses pater ejus.
21 Et ambulavit in omni via, per quam am-
bulaverat pater ejus: servivítque immunditiis,
quibus servierat pater ejus, & adoravit eas.
22 Et dereliquit Dominum Deum patrum
suorum, & non ambulavit in via Domini.
23 Tetenderúntque ei insidias servi sui, &
interfecerunt regem in domo sua.
24 Percussit autem populus terræ, omnes qui
conjuraverant contra regem Amon: & consti-
tuerunt sibi regem Josiam filium ejus pro eo.
25 Reliqua autem sermonum Amon quæ fe-
cit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Juda?
26 Sepeliern̄túntque eum in sepulchro suo, in
horto Oza: & regnavit Josias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

Iosias templum ac Dei cultum instaurat; Dominum super reperto Deuteronomij libro consulens, prædictis in eo minis & pœnis exterritus, responsum ex prophetide accipit, inducenda super Iudam scripta in eo mala propter neglectum à patribus Dei cultum, ipsum tamen priùs in pace moriturum.

A 1 OCto annorum erat Josias cùm regnare
2. Par. cœpisset, triginta & uno anno regnavit
34. a. in Jerusalem: nomen matris ejus Idida, filia
1. Hadaia de Besecath.
2 Fecitque quod placitum erat coram Dño,
& ambulavit per omnes vias David patris sui:
non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.
3 Anno autem octavo decimo regis Josiæ,
misit rex Saphan filium Aslia, filij Messulam,
scribam templi Domini, dicens ei:
4 Vade ad Helciam sacerdotem magnum, ut
confletur pecunia, quæ illata est in templũ Dñi,
quam collegerunt janitores templi à populo,
5 Detúrque fabris per præpositos domus Do-
mini: qui & distribuant eam his qui operantur
in templo Domini, ad instauranda sartatecta
templi:
B 6 Tignariis videlicet & cæmentariis, & iis
qui interrupta componunt: & ut emantur li-
gna, & lapides de lapicidinis ad instaurandum
templum Domini.
7 Verumtamen non supputetur eis argen-

tum quod accipiunt, sed in potestate habeant,
& in fide.
8 Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan
scribam: Librum Legis reperi in domo Domi-
ni: dedítque Helcias volumen Saphan, qui &
legit illud.
9 Venit quoque Saphan scriba ad regem,
& renuntiavit ei quod præceperat, & ait: Con-
flaverunt servi tui pecuniam, quæ reperta est
in domo Domini: & dederunt ut distribueretur
fabris à præfectis operum templi Domini.
10 Narravit quoque Saphan scriba regi, di-
cens: Librum dedit mihi Helcias sacerdos.
Quem cùm legisset Saphan coram rege,
11 Et audisset rex verba Libri Legis Domini,
scidit vestimenta sua.
12 Et præcepit Helciæ sacerdoti, & Ahicam C
filio Saphan, & Achobor filio Micha, & Saphan
scribæ, & Asaiæ servo regis, dicens:
13 Ite & consulite Dominum super me, &
super populo, & super omni Juda, de verbis
voluminis istius, quod inventum est: magna
enim ira Domini succensa est contra nos: quia
non audierunt patres nostri verba Libri hujus,
ut facerent omne quod scriptum est nobis.
14 Ierunt itaque, Helcias sacerdos, & Ahi-
cam, & Achobor, & Saphan, & Asaia, ad Hol-
dam prophetidem, uxorem Sellum, filij Thecuæ,
filij Araas custodis vestium, quæ habitabat in
Jerusalem in secunda: locutíque sunt ad eam.
15 Et illa respondit eis: Hæc dicit Dominus
Deus Israël: Dicite viro, qui misit vos ad me.
16 Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam D
mala super locum istum, & super habitatores
ejus, omnia verba Legis quæ legit rex Juda:
17 Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt
diis alienis, irritantes me in cunctis operibus ma-
nuum suarum: & succendetur indignatio mea
in loco hoc, & non extinguetur.
18 Regi autem Juda qui misit vos ut consule-
retis Dñm, sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus
Israël: Pro eo quòd audisti verba voluminis,
19 Et perterritum est cor tuum, & humilia-
tus es coram Domino, auditis sermonibus con-
tra locum istum, & habitatores ejus quòd vide-
licet fierent in stuporem & in maledictum: &
scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me, &
ego audivi, ait Dominus:
20 Idcircò colligam te ad patres tuos, & col-
ligêris ad sepulchrum tuum in pace, ut non vi-
deant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum
super locum istum.

CAPUT XXIII.

Iosias Deuteronomium coram populo legit, percussóque cum Domino fœdere, ac destructis abominationibus, præcipit Pascha celebrari: quo in Mageddo occiso, succedit impius filius Ioachaz, quem Pharao captum ducit in Ægyptum, substituto Eliacim quem Ioakim nominat, & ei gravem mulctam imponit.

1 ET renuntiaverunt regi quod dixerat. Qui A
misit: & congregati sunt ad eum omnes 2. Par.
senes Juda & Jerusalem. 34. f.
2 Ascenditque rex templum Domini, & om- 28.
nes viri Juda, universíque qui habitabant in

Jeruſalem cum eo ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus à parvo uſque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus eſt in domo Domini.

3 Stetitque rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram Domino, ut ambularent poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta ejus, & teſtimonia, & ceremonias, in omni corde, & in tota anima, & ſuſcitarent verba fœderis hujus, quæ ſcripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.

4 Et præcepit rex Helciæ pontifici & ſacerdotibus ſecundi ordinis, & janitoribus, * ut
* Eccl. 49. a. 3. projicerent de templo Domini omnia vaſa, quæ
facta fuerant Baal, & in luco, & univerſæ mi-
B litiæ cæli: & combuſſit ea foris Jeruſalem in Convalle cedron, & tulit pulverem eorum in Bethel.

5 Et delevit aruſpices, quos poſuerant reges Juda ad ſacrificandum in excelſis per civitates Juda, & in circuitu Jeruſalem: & eos, qui adolebant incenſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cæli.

6 Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Jeruſalem in Convalle cedron, & combuſſit eum ibi, & redegit in pulverem, & projecit ſuper ſepulchra vulgi.

7 Deſtruxit quoque ædiculas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quaſi domunculas luci.

8 Congregavitque omnes ſacerdotes de civitatibus Juda: & contaminavit excelſa, ubi ſacrificabant ſacerdotes, de Gabaa uſque Berſabee: & deſtruxit aras portarum in introitu oſtij Joſue principis civitatis, quod erat ad ſiniſtram portæ civitatis.

C 9 Verumtamen non aſcendebant ſacerdotes excelſorum ad altare Domini in Jeruſalem: ſed tantùm comedebant azyma in medio fratrum ſuorum.

10 Contaminavit quoque Topheth, quod eſt in Convalle filij Ennom: ut nemo conſecraret filium ſuum aut filiam per ignem, Moloch.

11 Abſtulit quoque equos, quos dederant reges Juda, Soli, in introitu templi Domini juxta exedram Nathammelech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combuſſit igni.

12 Altaria quoque, quæ erant ſuper tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda, & altaria quæ fecerat Manaſſes in duobus atriis templi Dñi, deſtruxit rex: & cucurrit inde, & diſperſit cinerem eorum in Torrentem cedron.

13 Excelſa quoque quæ erant in Jeruſalem
* 3. ad dexteram partem Montis offenſionis, * quæ
Reg. ædificaverat Salomon rex Iſraël Aſtaroth idolo
11. b. Sidoniorum, & Chamos offenſioni Moab, &
7. Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex.

14 Et contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos: re-
D plevitque loca eorum oſſibus mortuorum.

15 * Inſuper & altare, quod erat in Bethel,
* 3. Reg. & excelſum, quod fecerat Jeroboam filius Na-
13. a. 2. bat, qui peccare fecit Iſraël: & altare illud,

& excelſum deſtruxit, atque combuſſit, & comminuit in pulverem, ſuccenditque etiam lucum.

16 Et converſus Joſias, vidit ibi ſepulchra, quæ erant in monte: miſitque & tulit oſſa de ſepulchris, & combuſſit ea ſuper altare, & polluit illud juxta verbum Domini, quod locutus eſt vir Dei, qui prædixerat verba hæc.

17 * Et ait: Quis eſt titulus ille, quem vi- * 3.
deo? Reſponderúntque ei cives urbis illius: Se- Reg.
pulchrum eſt hominis Dei, qui venit de Juda, 13. a.
& prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper altare 2.
Bethel.

18 Et ait: Dimitte eum, nemo commoveat oſſa ejus. Et intacta manſerunt oſſa illius, cum oſſibus prophetæ qui venerat de Samaria.

19 Inſuper & omnia fana excelſorum quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Iſraël ad irritandum Dominum, abſtulit Joſias: & fecit eis, ſecundùm omnia opera quæ fecerat in Bethel.

20 Et occidit univerſos ſacerdotes excelſo- E
rum, qui erant ibi ſuper altaria: & combuſſit oſſa humana ſuper ea: reverſúſque eſt Jeruſalem.

21 * Et præcepit omni populo, dicens: Fa- * 2.
cite Phaſe Domino Deo veſtro, ſecundùm quod Par.
ſcriptum eſt in libro fœderis hujus. 35. a.
1.

22 Nec enim factum eſt Phaſe tale à diebus judicum, qui judicaverunt Iſraël, & omnium dierum regum Iſraël, & regum Juda,

23 Sicut in octavo decimo anno regis Joſiæ factum eſt Phaſe iſtud Domino in Jeruſalem.

24 Sed & pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominationes, quæ fuerant in terra Juda & Jeruſalem, abſtulit Joſias: ut ſtatueret verba legis, quæ ſcripta ſunt in Libro, quem invenit Helcias ſacerdos in templo Domini.

25 Similis illi non fuit ante eum rex, qui re- F
verteretur ad Dominum in omni corde ſuo, & in tota anima ſua, & in univerſa virtute ſua, juxta omnem legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit ſimilis illi.

26 Verumtamen non eſt averſus Dominus ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt furor ejus contra Judam: propter irritationes, quibus provocaverat eum Manaſſes.

27 * Dixit itaque Dominus: Etiam Judam * Inf.
auferam à facie mea, ſicut abſtuli Iſraël: & 24. a.
projiciam civitatem hanc, quam elegi, Jeruſa- 2.
lem, & domum de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

28 Reliqua autem ſermonum Joſiæ, & univerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

29 * In diebus ejus aſcendit Pharao Nechao * 2.
rex Ægypti, contra regem Aſſyriorum, ad flu- Par.
men Euphratem: & abiit Joſias rex in occur- 35. c.
ſum ejus: & occiſus eſt in Mageddo, cùm vi- 20.
diſſet eum.

30 Et portaverunt eum ſervi ſui mortuum de Mageddo: & pertulerunt in Jeruſalem, & ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo. Tulitque populus

terræ Joachaz filium Josiæ: & unxerunt eum, & constituerunt eum regem pro patre suo.

a 2. Par. 36. a. 2. 31 * Viginti trium annorum erat Joachaz cùm regnare cœpisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ, de Lobna.

G 32 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerant patres ejus.

33 Vinxitque eum Pharao Nechao in Rebla, quæ est in terra Emath, ne regnaret in Jerusalem: & imposuit mulctam terræ, centum talentis argenti, & talento auri.

34 Regémque constituit Pharao Nechao Eliacim filium Josiæ pro Josia patre ejus: vertitque nomen ejus Joakim. Porrò Joachaz tulit, & duxit in Ægyptum, & mortuus est ibi.

35 Argentum autem & aurum dedit Joakim Pharaoni, cùm indixisset terræ per singulos, ut conferretur juxta præceptum Pharaonis: & unumquemque juxta vires suas exegit, tam argentum quàm aurum de populo terræ, ut daret Pharaoni Nechao.

36 Vigintiquinque annorum erat Joakim cùm regnare cœpisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Zebida filia Phadaia de Ruma.

37 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerant patres ejus.

Caput XXIV.

Joakim triennio servit regi Babylonis: deinde varios patitur latrunculos: quo mortuo, succedit filius Joachim, quem cum thesauris templi ac domus regiæ universóque robore habitatorum Jerusalem ducit Nabuchodonosor in Babylonem, suffecto in regem illius patruo Matthania quem vocavit Sedeciam.

A 1 IN diebus ejus ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, & factus est ei Joakim servus tribus annis: & rursum rebellavit contra eum.

2 Immisítque ei Dominus latrunculos Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, & latrunculos Moab, & latrunculos filiorum Ammon: & immisit eos in Judam, ut disperderent eum, * juxta verbum Domini, quod locutus fuerat per servos suos prophetas. *Sup. 23. f. 27.*

3 Factum est autem hoc per verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram se, propter peccata Manasse universa quæ fecit,

4 Et propter sanguinem innoxium, quem effudit, & implevit Jerusalem cruore innocentium: & ob hanc rem noluit Dominus propitiari.

5 Reliqua autem sermonum Joakim, & universa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? Et dormivit Joakim cum patribus suis:

B 6 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.

7 Et ultrà non addidit rex Ægypti, ut egrederetur de terra sua: tulerat enim rex Babylonis, à rivo Ægypti usque ad fluvium Euphraten, omnia quæ fuerant regis Ægypti.

8 Decem & octo annorum erat Joachin cùm regnare cœpisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Nohesta filia Elnathan de Jerusalem.

9 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat pater ejus.

10 * In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Jerusalem, & circumdata est urbs munitionibus. *a Dan. 1. a. 1.*

11 Venítque Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem cum servis suis, ut oppugnarent eam. C

12 Egressúsque est Joachin rex Juda ad regem Babylonis, ipse & mater ejus, & servi ejus, & principes ejus, & eunuchi ejus: & suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui.

13 Et protulit inde omnes thesauros domus Dñi, & thesauros domus regiæ: & concîdit universa vasa aurea quæ fecerat Salomon rex Israël in templo Domini juxta verbum Domini.

14 Et transtulit omnem Jerusalem, & universos principes, & omnes fortes exercitus, decem millia, in captivitatem, & omnem artificem & clusorem: nihílque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ.

15 * Transtulit quoque Joachin in Babylonem, & matrem regis, & uxores regis, & eunuchos ejus: & judices terræ duxit in captivitatem de Jerusalem in Babylonem: D *a 2. Par. 36. b. 10.*

16 Et omnes viros robustos, septem millia, & artifices, & clusores mille, omnes viros fortes & bellatores: duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem. *Esth. 2. a. 6. 11. b. 4.*

17 * Et constituit Matthaniam patruum ejus pro eo: imposuítque nomen ei Sedeciam. *a Jere. 17. a. 1. 52. a. 1.*

18 Vigesimum & primum annum ætatis habebat Sedecias cùm regnare cœpisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus erat Amital, filia Jeremiæ, de Lobna.

19 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Joakim.

20 Irascebatur enim Dñs contra Jerusalem & contra Judam, donec projiceret eos à facie sua: recessitque Sedecias à rege Babylonis.

Caput XXV.

Obsessa à Nabuchodonosor Jerusalem, Sedecias cæcus ac vinctus, necatis coram se filiis, in Babylonem ducitur cum reliquo populo: quibusdam tamen ad e... terram relictis: post exusta unà cum templo omnia magnifica ædificia, præfecit Nabuchodonosor Godoliam, quo ab Ismaële interempto, fugit populus in Babylonem, Joachin autem in captivitate sublimatur à rege Babylonis.

1 FActum est autem anno nono regni ejus, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus ejus, in Jerusalem, * & circumdederunt eam: & extruxerunt in circuitu ejus munitiones. A *Jere. 39. a. 1. 52. a. 4.*

2 Et clausa est civitas atque vallata, usque ad undecimum annum regis Sedeciæ,

3 Nona die mensis, prævaluítque fames in civitate, nec erat panis populo terræ.

4 Et interrupta est civitas: & omnes viri bellatores nocte fugerunt, per viam portæ, quæ est inter duplicem murum ad hortum (regis porrò Chaldæi obsidebant in circuitu civitatem) fugit itaque Sedecias per viam quæ ducit ad campestria solitudinis.

B 5 Et persecutus est exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho & omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, & reliquerunt eum.

6 Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus est cum eo judicium.

7 Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem.

8 Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Jerusalem.

9 * Et succendit domum Domini, & domum regis: & domos Jerusalem, omnémque domum combussit igni.

* Psal. 73. a. 7.

C 10 Et muros Jerusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum.

11 Reliquam autem populi partem, quæ remanserat in civitate, & perfugas qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus, transtulit Nabuzardan princeps militiæ.

12 Et de pauperibus terræ reliquit vinitores & agricolas.

13 * Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, & bases, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & transtulerunt æs omne in Babylonem.

* Iere. 27. d. 19.

14 Ollas quoque æreas, & trullas, & tridentes, & scyphos, & mortariola, & omnia vasa ærea, in quibus ministrabant, tulerunt.

D 15 Necnon & thuribula, & phialas; quæ aurea, aurea; & quæ argentea, argentea; tulit princeps militiæ:

16 Id est, columnas duas, mare unum, & bases quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vasorum.

17 * Decem & octo cubitos altitudinis habebat columna una: & capitellum æreum super se altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata super capitellum columnæ, omnia ærea: similem & columna secunda habebat ornatum.

* 3. Reg. 7. b. 15. 2. Par. 3. d. 15 Iere. 52. d. 21.

18 Tulit quoque princeps militiæ Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres janitores.

E 19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus super bellatores viros: & quinque viros de his qui steterant coram rege, quos reperit in civitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: & sexaginta viros è vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20 Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21 Percussitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Juda de terra sua.

22 Populo autem qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filij Saphan.

23 Quod cùm audissent omnes duces militum, ipsi & viri qui erant cum eis, videlicet quòd constituisset rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismahel filius Nathaniæ, & Johanan filius Caree, & Saraia filius Thanchumeth Netophathites, & Jezonias filius Maachathi, ipsi & socij eorum. F

24 Juravitque Godolias ipsis & sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis: manete in terra, & servite regi Babylonis, & benè erit vobis.

25 Factum est autem in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama de semine regio, & decem viri cum eo: percusserúntque Godoliam, qui & mortuus est: sed & Judæos & Chaldæos, qui erant cum eo in Maspha.

26 Consurgénsque omnis populus à parvo usque ad magnum & principes militum, venerunt in Ægyptum, timentes Chaldæos.

27 Factum est verò in anno trigesimo septimo transmigrationis Joachin regis Juda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis sublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere. G

28 Et locutus est ei benignè: & posuit thronum ejus, super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29 Et mutavit vestes ejus, quas habuerat in carcere, & comedebat panem semper in conspectu ejus cunctis diebus vitæ suæ.

30 Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quæ & dabatur ei à rege per singulos dies omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Genealogia ab Adam usque ad Abraham, & generationes filiorum Abrahæ una cum filiis ac posteris Esau, & regibus ac ducibus terræ Edom, antequam essent reges super filios Israel.

A 1 *Gen. 2.4.7. 4.d.25 5.a.6. 6.9.*

DAM, Seth, Enos,
2 Cainam, Malaleel, Jared,
3 Henoch, Mathusale, Lamech,
4 Noë, Sem, Cham, & Japheth.
5 Filij Japheth, Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, Thubal, Mosoch, Thiras.
6 Porrò filij Gomer: Ascenez, & Riphath, & Thogorma.
7 Filij autem Javan: Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim.
8 Filij Cham: Chus, & Mesraim, & Phut, & Chanaan.
9 Filij autem Chus: Saba, & Hevila, Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Porrò filij Regma: Saba, & Dadan.
Gen. 10. b. 8. 10 Chus autem genuit * Nemrod: iste cœpit esse potens in terra.
11 Mesraim verò genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,
12 Phetrusim quoque & Casluim: de quibus egressi sunt Philisthiim, & Caphtorim,
B 13 Chanaan verò genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum quoque,
14 Et Jebusæum, & Amorrhæum, & Gergesæum,
15 Hevæúmque & Aracæum, & Sinæum;
16 Aradium quoque, & Samaræum, & Hamathæum.
Gen. 10. d. 22. 11. b. 10. 17 Filij * Sem: Ælam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Mosoch.
18 Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipse genuit Heber.
19 Porrò Heber nati sunt duo filij, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus divisa est terra; & nomen fratris ejus Jectan.
20 Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph & Asarmoth, & Jare,
21 Adoram quoque, & Huzal, & Decla,
22 Hebal etiam, & Abimaël, & Saba, necnon
23 Et Ophir, & Hevila, & Jobab. omnes isti filij Jectan.
24 Sem, Arphaxad, Sale,
25 Heber, Phaleg, Ragau,
26 Serug, Nachor, Thare,
27 Abram, * iste est Abraham. *Gen. 11. d. 26.*
28 Filij autem Abraham, Isaac & Ismahel.
29 Et hæ generationes eorum. Primogenitus * Ismahelis, Nabaioth, & Cedar, & Abdeel, & Mabsam, *Gen. 25. b. 13.*
30 Et Masma, & Duma, Massa, Hadad, & Thema,
31 Jetur, Naphis, Cedma. hi sunt filij Ismahelis.
32 Filij autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Jecsan, Madan, Madian, Jesboc & Sue. Porrò filij Jecsan: Saba, & Dadan. Filij autem Dadan: Assurim, & Latusim & Laomim.
33 Filij * autem Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa. omnes hi, filij Ceturæ. C *Gen. 25. a. 4.*
34 Genuit * autem Abraham Isaac: cujus fuerunt filij, Esaü & Israël. *Gen. 25. c. 19.*
35 Filij * Esau: Eliphaz, Rahuel, Jehus, Ihelom, & Core. *Gen. 36. b. 10.*
36 Filij Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.
37 Filij Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza.
38 Filij Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.
39 Filij Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna.
40 Filij Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filij Sebeon: Aia & Ana. Filij Ana: Dison:
41 Filij Dison: Hamram, & Esebam, & Jethran, & Charan.
42 Filij Eser: Balaan, & Zavan, & Jacan. Filij Disan: Hus & Aran.
43 Isti sunt reges, qui imperaverunt in Terra Edom, antequam esset rex super filios Israël: Bale Filius Beor: & nomen civitatis ejus, Denaba. D
44 Mortuus est autem Bale, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Bosra.
45 Cúmque & Jobab fuisset mortuus, regnavit pro eo Husam de Terra Themanorum.
46 Obiit quoque & Husam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in Terra Moab: & nomen civitatis ejus Avith.
47 Cúmque & Adad fuisset mortuus, regnavit pro eo Semla de Masreca.
48 Sed & Semla mortuus est, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnem sita est.

49 Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.

50 Sed & hic mortuus est, & regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phau, & appellata est uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.

51 Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth.

52 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

53 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,

54 Dux Magdiel, dux Hiram. Hi duces Edom.

CAPUT II.

Genealogia Judæ Patriarchæ usque ad sui patrem David, fratrúmque ac sororum ejus.

A 1 Filij autem Israël: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, & Zabulon,

Gen. 29. d. 32.30. a. 35 d.22.

2 Dan, Joseph, Benjamin, Nephthali, Gad, & Azer.

3 Filij * Juda: Her, Onan, & Sela. hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum.

* Gen. 38.a.3. 46. b. 12.

4 * Thamar autem nurus ejus peperit ei Phares & Zara. omnes ergo filij Juda, quinque.

* Infr. 4.a.1. Matt. 1.a.3.

5 Filij autem Phares: Hesron & Hamul.

6 Filij quoque Zaræ: Zamri, & Ethan, & Eman, Chalchal quoq; & Dara, simul quinque.

7 Filij * Charmi: Achar, qui turbavit Israël, & peccavit in furto anathematis.

* Ios. 7.a.1.

8 Filij Ethan: Azarias.

9 Filij * autem Hesron qui nati sunt ei: Jerameel, & Ram, & Calubi.

* Ruth. 4. d. 19

10 Porrò Ram genuit Aminadab. Aminadab B autem genuit Nahasson, principē filiorum Juda.

11 Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz.

12 Booz verò genuit Obed, qui & ipse genuit Isai.

13 * Isai autem genuit primogenitum Eliab, secundum Abinadab, tertium Simaa,

* 1. Reg. 16. b. 6. 8. 9. 17. b. 12.

14 Quartum Nathanaël, quintum Raddai,

15 Sextum Asom, septimum David.

16 Quorum sorores fuerunt, Sarvia, & Abigail. C Filij Sarviæ: Abisai, Joab, & Asaël, tres.

17 Abigail autem genuit Amasa, cujus pater fuit Jether Ismahelites.

18 Caleb verò filius Hesron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: fuerúntque filij ejus Jaser, & Sobab, & Ardon.

19 Cúmque mortua fuisset Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur.

20 Porrò Hur genuit Uri: & Uri genuit Bezeleel.

21 Post hæc ingressus est Hesron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam cùm esset annorum sexaginta: quæ peperit ei Segub.

22 Sed & Segub genuit Jair, & possedit viginti tres civitates in Terra Galaad.

23 Cepítque Gessur, & Aram, oppida Jair, & Canath, & viculos ejus sexaginta civitatum. omnes isti, filij Machir patris Galaad.

D 24 Cùm autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Hesron uxorem Abia, quæ peperit ei Assur patrem Thecuæ.

25 Nati sunt autem filij Jerameel primogeniti Hesron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Asom, & Achia.

26 Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam.

27 Sed & filij Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamin, & Achar.

28 Onam autem habuit filios, Semei, & Jada. Filij autem Semei: Nadab, & Abisur.

29 Nomen verò uxoris Abisur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban, & Molid.

30 Filij autem Nadab fuerunt, Saled, & Apphaim. Mortuus est autem Saled absque liberis.

31 Filius verò Apphaim, Jesi: qui Jesi genuit Sesan. Porrò Sesan genuit Oholai.

32 Filij autem Jada fratris Semei: Jether, & E
Jonathan. Sed & Jether mortuus est absque liberis.

33 Porrò Jonathan genuit Phaleth, & Ziza. Isti fuerunt filij Jerameel.

34 Sesan autem non habuit filios, sed filias; & servum Ægyptium nomine Jeraa.

35 Dedítque ei filiam suam uxorem: quæ peperit ei Ethei.

36 Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabad.

37 Zabad quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed,

38 Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam,

39 Azarias genuit Helles, & Helles genuit Elasa,

40 Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit Sellum.

41 Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Elisama.

42 Filij autem Caleb fratris Jerameel: Mesa F
primogenitus ejus, ipse est pater Ziph: & filij Maresa patris Hebron.

43 Porrò filij Hebron, Core, & Taphua; & Recem, & Samma.

44 Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam, & Recem genuit Sammai.

45 Filius Sammai, Maon: & Maon pater Bethsur.

46 Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Mosa, & Gezez. Porrò Haran genuit Gezez.

47 Filij autem Jahaddai, Regom, & Joathan, & Gesan, & Phalet, & Epha, & Saaph.

48 Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, & Tharana.

49 Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia verò Caleb, fuit Achsa.

50 Hi erant filij Caleb, filij Hur primogeniti G
Ephrata, Sobal pater Cariathiarim.

51 Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader.

52 Fuerunt autem filij Sobal patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium requietionum.

53 Et.

53 Et, de cognatione Cariathiarim, Jethrei, & Aphuthei, & Semathei, & Maserei: Ex his egressi sunt Saraitæ, & Esthaolitæ.

54 Filij Salma, Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus Joab, & dimidium requietionis Sarai:

55 Cognationes quoque scribarum habitantium in Jabes, Canentes atque Resonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

Caput III.

Generationes David & regum Iuda ex progenie David, cum filiis ac filiabus eorum.

A 2. Regum 3. a. 2.

1 DAvid verò hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron; primogenitum Amnon & Achinoam Jezrahelitide, secundum Daniel de Abigail Carmelitide,

2 Tertium Absalom filium Maacha filiæ Tholmai regis Gessur, quartum Adoniam filium Aggith.

3 Quintum Saphatiam ex Abital, sextum Jethraham de Egla uxore sua.

4 Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi regnavit septem annis, & sex mensibus. Triginta autem & tribus annis regnavit in Jerusalem.

B * 2. Reg. 5. c. 14.

5 * Porrò in Jerusalem nati sunt ei filij, Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon, quatuor de Bethsabee filia Ammiel,

6 Jebaar quoque, & Elisama,

7 Et Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & Japhia,

8 Necnon Elisama, & Eliada, & Elipheleth, novem:

9 Omnes hi, filij David, absque filiis concubinarum: habueruntque sororem Thamar.

10 Filius autem Salomonis, Roboam: cujus Abia filius genuit Asa. De hoc quoque natus est Josaphat,

11 Pater Joram: qui Joram genuit Ochoziam, ex quo ortus est Joas:

12 Et hujus Amasias filius genuit Azariam. Porrò Azariæ filius Joathan:

C

13 Procreavit Achaz patrem Ezechiæ, de quo natus est Manasses.

14 Sed & Manasses genuit Amon patrē Josiæ.

15 Filij autem Josiæ fuerunt, primogenitus Johanan, secundus Joakim, tertius Sedecias, quartus Sellum.

* Matt. 1. b. 11.

16 * De Joakim natus est Jechonias, & Sedecias.

17 Filij Jechoniæ fuerunt, Asir, Salathiel.

18 Melchiram, Phadaia, Senneser, & Jecemia, Sama, & Nadabia.

19 De Phadaia orti sunt Zorobabel & Semei. Zorobabel genuit Mosollam, Hananiam, & Salomith sororem eorum:

20 Hasaban quoque, & Ohol, & Barachian, & Hasadian, Iosabhesed, quinque.

D

21 Filius autem Hananiæ, Phaltias pater Jesciæ, cujus filius Raphaia. hujus quoque filius, Arnan, de quo natus est Obdia, cujus filius fuit Sechenias.

22 Filius Secheniæ, Semeia: cujus filij Hattus, & Jegaal, & Baria, & Naaria, & Saphat, sex numero.

23 Filius Naariæ, Elioënai, & Ezechias, & Ezricam, tres.

24 Filij Elioënai, Oduia, & Eliasub, & Phelaia, & Accub, & Johanan, & Dalaia, & Anani septem.

Caput IV.

Rursum posteritas Iuda ac Simeonis, & habitationes eorum: stirps Cham deletur à filiis Simeonis, Amalecita quoque ab ipsis percutiuntur.

A Gen. 38. a. 3. 46. b. 12. Sup. 2. a. 4. Matt. 1. a. 3.

1 FIlij Juda: Phares, Hesron, & Charmi, & Hur, & Sobal.

2 Raia verò filius Sobal genuit Jahat, de quo nati sunt Ahumai & Laad. hæ cognationes Sarathi.

3 Ista quoque stirps Etam: Jezrahel, & Jesema, & Jedebos. Nomen quoque sororis eorum, Asalelphuni.

4 Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater Hosa. isti sunt filij Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem:

5 Assur verò patri Thecuæ erant duæ uxores, Halaa, & Naara:

6 Peperit autem ei Naara, Oozam, & Hepher, & Themani, & Ahasthari. isti sunt filij Naara.

7 Porrò filij Halaa, Sereth, Isaar, & Ethnan.

8 Cos autem genuit Anob, & Soboba, & cognationem Aharehel filij Arum.

9 Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus suis, & mater ejus vocavit nomen illius Jabes, dicens: Quia peperi eum in dolore. B

10 Invocavit verò Jabes Deum Israël, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, & dilataveris terminos meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris me à malitia non opprimi. Et præstitit Deus quæ precatus est.

11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Esthon.

12 Porrò Esthon genuit Bethrapha, & Phesse, & Tehinna patrem urbis Naas: hi sunt viri Recha.

13 Filij autem Cenez, Othoniel, & Saraia. Porrò filij Othoniel, Hathath, & Maonathi. C

14 Maonathi genuit Ophra, Saraia autem genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant.

15 Filij verò Caleb filij Iephone, Hir, & Ela, & Naham. Filij quoque Ela: Cenez.

16 Filij quoque Jaleleel: Ziph, & Zipha, Thiria, & Asraël.

17 Et filij Ezra, Jether, & Mered, & Epher, & Jalon, genuitque Mariam, & Sammai, & Jesba patrem Esthamo.

18 Uxor quoque ejus Judaia, peperit Jared patrem Gedor, & Heber patrem Socho, & Icuthiel patrem Zanoë. hi autem filij Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered.

19 Et filij uxoris Odaiæ sororis Naham patris Ceila, Garmi, & Esthamo, qui fuit de Machathi. D

20 Filij quoque Simon, Amnon & Rinna filius Hanan, & Thilon. Et filij Jesi, Zoheth, & Benzoheth.

*Gen. 38. a. 5. 21 Filij * Sela, filij Juda: Her pater Lecha, & Laada pater Maresa, & cognationes domus operantium byssum in domo juramenti.

22 Et qui stare fecit Solem, virique Mendacij, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reversi sunt in Lahem, hæc autem verba vetera.

23 Hi sunt figuli habitantes in Plantationibus, & in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique sunt ibi.

*Gen. 46. b. 10. 24 Filij * Simeon: Namuel & Jamim, Jarib, Zara, Saul.

25 Sellum filius ejus, Mapsam filius ejus, Masma filius ejus.

E 26 Filij Masma: Hamuel filius ejus, Zachur filius ejus, Semei filius ejus.

27 Filij Semei sedecim, & filiæ sex: fratres autem ejus non habuerunt filios multos, & universa cognatio non potuit adæquare summam filiorum Juda.

28 Habitaverunt autem in Bersabee, & Molada, & Hasarsuhal,

29 Et in Bala, & in Asom, & in Tholad,

30 Et in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg,

31 Et in Bethmarchaboth, & in Hasarsusim, & in bethberai, & in Saarim. hæ civitates eorum usque ad regem David.

32 Villæ quoque eorum: Etam, & Aen, Remmon, & Thochen, & Asan, civitates quinque.

F 33 Et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum usque ad Baal. hæc est habitatio eorum, & sedium distributio.

34 Mosobab quoque & Jemlech, & Josa filius Amasiæ,

35 Et Joël, & Jehu filius Josabiæ filij Saraiæ filij Asiel,

36 Et Elioënai, & Jacoba, & Isuhaia, & Asaia, & Adiel, & Ismiel, & Banaia.

37 Ziza quoque filius Sephei filij Allon filij Idaia filij Semri filij Samaia.

38 Isti sunt nominati principes in cognationibus suis, & in domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer.

39 Et profecti sunt ut ingrederentur in Gador usque ad Orientem vallis, & ut quærerent pascua gregibus suis.

G 40 Inveneruntque pascuas uberes, & valdè bonas, & terram latissimam & quietam & fertilem, in qua antè habitaverant de stirpe Cham.

41 Hi ergo venerunt, quos suprà descripsimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Juda: & percusserunt tabernacula eorum, & habitatores qui inventi fuerant ibi, & deleverunt eos usque in præsentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem reppererunt.

42 De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phalthiam & Naariam & Raphaiam & Oziel filios Jesi:

43 Et percusserunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, & habitaverunt ibi pro eis usque ad diem hanc.

Caput V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad & dimidiæ tribus Manasse, & habitatio eorum qui percusserunt Agarenos, sed tandem ducti sunt ad Assyrios ob idololatriam ipsorum in captivitatem.

1 Filij quoque Ruben primogeniti Israël (ipse quippe fuit primogenitus ejus: sed cum * violasset thorum patris sui, data sunt primogenita ejus filiis Joseph filij Israël, & non est ille reputatus in primogenitum. A *Gen. 35. d. 22. 49. a. 4.

2 Porrò Judas, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes germinati sunt: primogenita autem reputata sunt Joseph.)

3 Filij * ergo Ruben primogeniti Israël: Enoch, & Phallu, Esron, & Carmi. *Gen. 46. b. 9. Exod. 6. c. 14. Num. 26. a. 5.

4 Filij Joël: Samia filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus.

5 Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus,

6 Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnasar rex Assyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben.

7 Fratres autem ejus, & universa cognatio ejus, quando numerabantur per familias suas, habuerunt principes, Jehiel & Zachariam.

8 Porrò Bala filius Azaz, filij Samma, filij Joël, ipse habitavit in Aroër usque ad Nebo & Beelmeon. B

9 Contra Orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum eremi, & flumen Euphratem, multum quippe jumentorum numerum possidebant in Terra Galaad.

10 In diebus autem Saul præliati sunt contra Agarenos, & interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ respicit ad Orientem Galaad.

11 Filij verò Gad è regione eorum habitaverunt in Terra Basan usque Selcha:

12 Joël in capite, & Saphan secundus: Janai autem, & Saphat, in Basan.

13 Fratres verò eorum secundùm domos cognationum suarum, Michaël, & Mosollam, & Sebe, & Jorai, & Zachan, & Zie, & Heber, septem.

14 Hi filij Abihail, filij Huri, filij Jara, filij Galaad, filij Michaël, filij Jesesi, filij Jeddo, filij Buz.

15 Fratres quoque filij Abdiel, filij Guni, princeps domus in familiis suis.

16 Et habitaverunt in Galaad, & in Basan, & in viculis ejus, & in cunctis suburbanis Saron, usque ad terminos.

17 Omnes hi numerati sunt in diebus Joathan regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Israël. C

18 Filij Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse, viri bellatores, scuta portantes & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad prælia quadraginta quatuor millia & septingenti sexaginta, procedentes ad pugnam.

19 Dimicaverunt contra Agareos: Ituræi verò, & Naphis, & Nodab,

20 Præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agarei, & universi qui fuerant

cum

cum eis, quia Deum invocaverunt cùm prælia-
rentur: & exaudivit eos, eò quòd credidissent
in eum.

21 Ceperúntque omnia quæ possederant, camelorum quinquaginta millia, & ovium ducenta quinquaginta millia, & asinos duo millia, & animas hominum centum millia.

D 22 Vulnerati autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini. Habitaverúntque pro eis usque ad transmigrationem.

23 Filij quoque dimidiæ tribus Manasse, possederunt terram à finibus Basan usque Baal, Hermon, & Sanir, & montem Hermon, ingens quippe numerus erat.

24 Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Epher, & Jesi, & Eliel, & Ezriel, & Jeremia, & Odoia, & Jediel, viri fortissimi & potentes, & nominati duces in familiis suis.

25 Reliquerunt autem Deum patrum suorum, & fornicati sunt post deos populorum terræ, quos abstulit Deus coram eis.

26 Et suscitavit Deus Israël spiritum Phul regis Assyriorum, & spiritum Thelgathphalnasar regis Assur: & transtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

CAPUT VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis constituerit David cantores ac ministros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum urbibus suis in singulis tribubus Israël, & quæ fuerint civitates refugij.

A 1 Filij Levi: Gerson, Caath, & Merari.

Gen. 46. b. 11. 2 Filij Caath: Amram, Isaar, Hebron, & Oziel.

Inf. 23 a. 6. 3 Filij Amram: Aaron, Moyses, & Maria: Filij Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar & Ithamar.

4 Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abisue.

5 Abisue verò genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.

6 Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias genuit Maraioth.

7 Porrò Maraioth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob.

8 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas,

9 Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan,

10 Johanan genuit Azariam, ipse est qui sacerdotio functus est, in domo quam ædificavit Salomon in Jerusalem.

11 Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob,

12 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum,

13 Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam,

14 Azarias genuit Saraiam, & Saraias genuit Josedec.

B 15 Porrò Josedec egressus est, quando transtulit Dominus Judam & Jerusalem per manus Nabuchodonosor.

*Exo. 6 c. 16. 16 Filij * ergo Levi: Gerson, Caath, & Merari.

17 Et hæc nomina filiorum Gerson: Lobni, & Semei.

18 Filij Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel.

19 Filij Merari: Moholi & Musi. Hæ autem cognationes Levi secundùm familias eorum.

20 Gerson, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus,

21 Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus.

22 Filij Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Asir filius ejus,

23 Elcana filius ejus, Abiasaph filius ejus, Asir filius ejus,

24 Thahath filius ejus: Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.

25 Filij Elcana, Amasai & Achimoth

26 Et Elcana: Filij Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus.

27 Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus.

28 Filij Samuel, primogenitus Vasseni, & Abia.

29 Filij autem Merari, Moholi: Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus,

30 Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, C
Asaia filius ejus.

31 Isti sunt, quos constituit David super cantores domus Domini, ex quo collocata est arca:

32 Et ministrabant coram tabernaculo testimonij, canentes donec ædificaret Salomon domum Domini in Jerusalem: stabant autem juxta ordinem suum in ministerio.

33 Hi verò sunt, qui assistebant cum filiis suis, de filiis Caath, Heman cantor filius Johel, filij Samuel,

34 Filij Elcana, filij Jeroboam, filij Eliel, filij Thohu,

35 Filij Suph, filij Elcana, filij Mahath, filij Amasai,

36 Filij Elcana, filij Johel, filij Azariæ, filij Sophoniæ,

37 Filij Thahath, filij Asir, filij Abiasaph, filij Core,

38 Filij Isaar, filij Caath, filij Levi, filij Israël.

39 Et frater ejus Asaph, qui stabat à dextris ejus, Asaph filius Barachiæ, filij Samaa,

40 Filij Michaël, filij Basaiæ, filij Melchiæ,

41 Filij Athanai, filij Zara, filij Adaia,

42 Filij Ethan, filij Zamma, filij Semei,

43 Filij Jeth, filij Gerson, filij Levi.

44 Filij autem Merari fratres eorum, ad sinistram, Ethan filius Cusi, filij Abdi, filij Maloch. D

45 Filij Hasabiæ, filij Amasiæ, filij Helciæ,

46 Filij Amasai, filij Boni, filij Somer,

47 Filij Moholi, filij Musi, filij Merari, filij Levi.

48 Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus Domini.

49 Aaron verò, & filij ejus adolebant incensum super altare holocausti, & super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum;

& ut precarentur pro Iſraël, juxta omnia quæ
præceperat Moyſes ſervus Dei.
50 Hi ſunt autem filij Aaron: Eleazar filius
ejus, Phinees filius ejus, Abiſue filius ejus,
51 Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia
filius ejus,
52 Meraioth filius ejus, Amarias filius ejus,
Achitob filius ejus,
53 Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.
54 Et hæc habitacula eorum per vicos atque
confinia, filiorum ſcilicet Aaron, juxta cognationes
Caathitarum: ipſis enim ſorte contigerant.
E 55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda,
& ſuburbana ejus per circuitum:
* Ioſ. 21. b. 12. 56 * Agros autem civitatis, & villas, Caleb,
filio Jephone.
57 Porrò filiis Aaron dederunt civitates ad
confugiendum, Hebron, & Lobna & ſuburbana
ejus,
58 Jether quoq; & Eſthemo cum ſuburbanis
ſuis, ſed & Helon & Dabir cum ſuburbanis ſuis,
59 Aſan quoque & Bethſemes & ſuburbana
earum.
60 De tribu autem Benjamin, Gabee, &
ſuburbana ejus, & Almath cum ſuburbanis ſuis,
Anathoth quoque cum ſuburbanis ſuis. omnes
civitates, tredecim, per cognationes ſuas.
61 Filiis autem Caath reſiduis de cognatione
ſua, dederunt ex dimidia tribu Manaſſe in
poſſeſſionem urbes decem.
62 Porrò filiis Gerſom per cognationes ſuas,
de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer, & de tribu
Nephthali, & de Tribu Manaſſe in Baſan, urbes
tredecim.
F 63 Filiis autem Merari per cognationes ſuas,
de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu
Zabulon, dederunt ſorte civitates duodecim.
64 Dederunt quoque filij Iſraël Levitis civitates,
& ſuburbana earum:
65 Dederúntque per ſortem, ex tribu filiorum
Juda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex
tribu filiorum Benjamin, urbes has quas vocaverunt
nominibus ſuis,
66 Et his qui erant de cognatione filiorum
* Ioſ. 21. b. 21. Caath,* fuerúntque civitates in terminis eorum
de tribu Ephraim.
67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum,
Sichem cum Suburbanis ſuis in monte
Ephraim, & Gazer cum ſuburbanis ſuis,
68 Jecmaan quoque cum ſuburbanis ſuis, &
Bethoron ſimiliter,
69 Necnon & Helon cum ſuburbanis ſuis,
& Gethremmon in eumdem modum.
70 Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner,
& ſuburbana ejus, Baalam & ſuburbana ejus:
his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath
reliqui erant.
71 Filiis autem Gerſom, de cognatione dimidiæ
tribus Manaſſe, Gaulon in Baſan & ſuburbana
ejus, & Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis,
G 72 De tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana
ejus, & Dabereth cum ſuburbanis ſuis.
73 Ramoth quoque & ſuburbana ejus, &
Anem cum ſuburbanis ſuis.
74 De tribu verò Aſer: Maſal cum ſuburbanis
ſuis, & Abdon ſimiliter,
75 Hucac quoque & ſuburbana ejus, &
Rohob cum ſuburbanis ſuis.
76 Porrò de tribu Nephthali Cedes in Galilæa
& ſuburbana ejus, Hamon cum ſuburbanis
ſuis, & Cariathaim & ſuburbana ejus,
77 Filiis autem Merari reſiduis: de tribu
Zabulon, Remmono & ſuburbana ejus, & Thabor
cum ſuburbanis ſuis:
78 Trans Jordanem quoque ex adverſo Jericho
contra Orientem Jordanis, de tribu Ruben,
Boſor in ſolitudine cum ſuburbanis ſuis,
& Jaſſa cum ſuburbanis ſuis,
79 Cademoth quoque & ſuburbana ejus, &
Mephaat cum ſuburbanis ſuis.
80 Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad
& ſuburbana ejus, & Manaim cum ſuburbanis
ſuis,
81 Sed & Heſebon cum ſuburbanis ſuis, &
Jezer cum ſuburbanis ſuis.

CAPUT VII.

Genealogia Iſſachar, Benjamin, Nephthali, Manaſſe, Ephraim, & Aſer.

1 PORrò filij Iſſachar: Thola, & Phua, Jaſub, A
& Simeron, quatuor. Gen. 46. b. 13.
2 Filij Thola: Ozi & Raphaia, & Jeriel,
& Jemai, & Jebſen, & Samuel, principes per
domos cognationum ſuarum. De ſtirpe Thola
viri fortiſſimi numerati ſunt in diebus David,
viginti duo millia ſexcenti.
Filij Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt Michaël,
& Obadia, & Johel, & Jeſia, quinque omnes
principes.
4 Cúmque eis per familias & populos ſuos,
accincti ad prælium, viri fortiſſimi, triginta ſex
millia: multas enim habuerunt uxores, & filios.
5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem
Iſſachar, robuſtiſſimi ad pugnandum,
octoginta ſeptem millia numerati ſunt.
6 Filij * Benjamin: Bela, & Bechor, & Jadiel,
tres. B *Gen. 46. c. 21.
7 Filij Bela: Eſbon, & Ozi, & Oziel, & Jerimoth,
& Urai, quinque principes familiarum,
& ad pugnandum robuſtiſſimi: numerus autem
eorum, viginti duo millia & triginta quatuor.
8 Porrò filij Bechor: Zamira, & Joas, &
Eliezer, & Elioënai, & Amri, & Jerimoth, &
Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filij
Bechor.
9 Numerati ſunt autem per familias ſuas
principes cognationum ſuarum, ad bella fortiſſimi,
viginti millia & ducenti.
10 Porrò filij Jadihel: Balan. Filij autem Balan: C
Jehus, & Benjamin, & Aod, & Chanana,
& Zethan, & Tharſis, & Ahiſahar.
11 Omnes hi filij Jadihel, principes cognationum
ſuarum, viri fortiſſimi, decem & ſeptem
millia & ducenti, ad prælium procedentes.
12 Sepham quoque & Hapham filij Hur: &
Haſim filij Aher.

*Gen. 46. c. 23. 13 * Filij autem Nephthali: Jasiel, & Guni, & Jeser, & Sellum, filij Bala.

14 Porrò filius Manasse, Esriel: concubináque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad.

15 Machir autem accepit uxores filiis suis Haphim & Saphan: & habuit sororem nomine Maacha: nomen autem secundi, Salphaad, natæque sunt Salphaad filiæ.

16 Et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porrò nomen fratris ejus, Sares: & filij ejus, Ulam, & Recen.

D 17 Filius autem Ulam, Badan. hi sunt filij Galaad, filij Machir, filij Manasse.

18 Soror autem ejus Regina peperit Virum decorum, & Abiezer, & Mohola.

19 Erant autem filij Semida, Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam.

20 Filij autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thahath filius ejus, hujus filius Zabad.

21 Et hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia descenderant ut invaderent possessiones eorum.

22 Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus ut consolarentur eum.

E 23 Ingressúsque est ad uxorē suam: quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Beria, eò quod in malis domus ejus ortus esset:

24 Filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit Bethoron inferiorem & superiorem, & Ozensara.

25 Porrò filius ejus Rapha, & Reseph, & Thale, de quo natus est Thaan,

26 Qui genuit Laadan: hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elizama,

27 De quo ortus est Nun, qui habuit filium Josue.

28 Possessio autem eorum & habitatio, Bethel cum filiabus suis, & contra Orientem Noran, ac Occidentalem plagam Gazer & filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus ejus.

F 29 Juxta filios quoque Manasse, Bethsan & filias ejus, Thanach & filias ejus, Mageddo & filias ejus: Dor & filias ejus: in his habitaverunt filij Joseph, filij Israël.

*Gen. 46. b. 17. 30 Filij * Aser: Jemna, & Jesua, & Jessui, & Baria, & Sara soror eorum.

31 Filij autem Baria: Heber, & Melchiel: ipse est pater Barsaith.

32 Heber autem genuit Jephlat, & Somer, & Hotham, & Suaa sororem eorum.

33 Filij Jephlat: Phosech, & Chamaal, & Asoth: hi filij Jephlat.

34 Porrò filij Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram.

G 35 Filij autem Helem fratris ejus: Supha, & Jemna, & Selles, & Amal.

36 Filij Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Jamra,

37 Bosor, & Hod, & Samma, & Salusa, & Jethran, & Bera.

38 Filij Jether: Jephone, & Phaspha, & Ara.

39 Filij autem Olla: Aree, & Haniel, & Resia.

40 Omnes hi filij Aser, principes cognationum, electi atque fortissimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis quæ apta esset ad bellum, viginti sex millia.

CAPUT VIII.

Rursum genealogia Benjamin & Saul, filiorúmque ipsius.

1 BEnjamin autem genuit Bale primogenitum suum, Asbel secundum, Ahara tertium, A *Gen. 46. c. 21. Sup. 7. b. 6.*

2 Nohaa quartum, & Rapha quintum.

3 Fuerúntque filij Bale: Addar, & Gera, & Abiud,

4 Abisue quoque & Naaman, & Ahoë,

5 Sed & Gera, & Sephuphan, & Huram.

6 Hi sunt filij Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui translati sunt in Manahath.

7 Naaman autem, & Achia, & Gera ipse transtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.

8 Porrò Saharaim genuit in regione Moab, postquam dimisit Husim & Bara uxores suas.

9 Genuit autem de Hodes uxore sua Jobab, & Sebia, & Mosa, & Molchom,

10 Jehus quoque, & Sechia, & Marma. hi sunt filij ejus, principes in familiis suis.

11 Mehusim verò genuit Abitob, & Elphaal. B

12 Porrò filij Elphaal: Heber, & Misaam, & Samad: hic ædificavit Ono, & Lod, & filias ejus.

13 Baria autem & Sama, principes cognationum habitantium in Aialon: hi fugaverunt habitatores Geth.

14 Et Ahio, & Sesac, & Jerimoth,

15 Et Zabadia, & Arod, & Heder,

16 Michaël quoque, & Jespha, & Joha, filij Baria.

17 Et Zabadia, & Mosollam, & Hezeci, & Heber,

18 Et Jesamari, & Jezlia, & Jobab, filij Elphaal,

19 Et Jacim, & Zechri, & Zabdi,

20 Et Elioënai, & Selethai, & Eliel.

21 Et Adaia, & Baraia, & Samarath filij Semei.

22 Et Jespham, & Heber, & Eliel,

23 Et Abdon, & Zechri, & Hanan,

24 Et Hanania, & Ælam, & Anathothia,

25 Et Jephdaia, & Phanuel filij Sesac,

26 Et Samsari, & Sohoria, & Otholia.

27 Et Jersia, & Elia, & Zechri, filij Jeroham.

28 Hi patriarchæ, & cognationum principes, qui habitaverunt in Jerusalem. C

29 In * Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, & nomen uxoris ejus Maacha: *Inf. 9. f. 35.*

30 Filiúsque ejus primogenitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab,

31 Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & Macelloth:

32 Et Macelloth genuit Samaa: habitaverúntque ex adverso fratrum suorum in Jerusalem cum fratribus suis.

* 1. Reg. 14.5. 51. Inf. 9. 8.39. 33 * Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porrò Saul genuit Jonathan, & Melchisua, & Abinadab, & Esbaal.

34 Filius autem Jonathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.

35 Filij Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

D 36 Et Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: porrò Zamri genuit Mosa,

37 Et Mosa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa, qui genuit Asel.

38 Porrò Asel sex filij fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismaël, Saria, Obdia, & Hanan, omnes hi filij Asel.

39 Filij autem Esec fratris ejus, Ulam primogenitus, & Jehus secundus, & Eliphalet tertius.

40 Fuerúntque filij Ulam viri robustissimi, & magno robore tendentes arcum: & multos habentes filios ac nepotes, usque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filij Benjamin.

CAPUT IX.

Qui primi filiorum Israël habitaverint in Jerusalem, & officia sacerdotum ac Levitarum, generationes quoque Saül ac filiorum ejus repetuntur.

A 1 Universus ergo Israël dinumeratus est: & summa eorum scripta est in Libro regum Israël, & Juda: translatique sunt in Babylonem propter delictum suum.

2 Qui autem habitaverunt primi in possessionibus, & in urbibus suis: Israël, & Sacerdotes, & Levitæ, & Nathinæi.

3 Commorati sunt in Jerusalem de filiis Juda, & de filiis Benjamin, de filiis quoque Ephraim, & Manasse.

4 Othei filius Ammiud, filij Amri, filij Omrai, filij Bonni, de filiis Phares filij Juda.

5 Et de Siloni: Asaia primogenitus, & filij ejus.

6 De filiis autem Zara: Jehuel, & fratres eorum, sexcenti nonaginta.

7 Porrò de filiis Benjamin: Salo filius Mosollam, filij Oduia, filij Asana:

B 8 Et Jobania filius Jeroham: & Ela filius Ozi filij Mochori: & Mosollam filius Saphatiæ, filij Rahuel, filij Jebaniæ,

9 Et fratres eorum per familias suas, nongenti quinquaginta sex. Omnes hi, principes cognationum per domos patrum suorum.

10 De sacerdotibus autem: Jedaia, Joiarib, & Jachin:

11 Azarias quoque filius Helciæ, filij Mosollam, filij Sadoc, filij Maraioth, filij Achitob, pontifex domus Dei.

12 Porrò Adaias, filius Jeroham, filij Phassur, filij Melchiæ: & Maasai filius Adiel, filij Jezra, filij Mosollam, filij Mosollamith, filij Emmer.

13 Fratres quoque eorum principes per familias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerij in domo Dei.

C 14 De Levitis autem: Semeia filius Hassub, filij Ezricam, filij Hasebia, de filiis Merari.

15 Bacbacar quoque carpentarius, & Galal, & Mathania filius Micha, filij Zechri, filij Asaph:

16 Et Obdia filius Semeiæ, filij Galal, filij Idithun: & Barachia filius Asa, filij Elcana, qui habitavit in atriis Netophati.

17 Janitores autem: Sellum, & Accub, & Telmon, & Ahimam, & frater eorũ Sellum princeps.

18 Usque ad illud tempus, in porta regis ad Orientem, observabant per vices suas de filiis Levi.

19 Sellum verò filius Core, filij Abiasaph, filij Core cum fratribus suis, & domo patris sui, hi sunt Coritæ super opera ministerij, custodes vestibulorum tabernaculi: & familiæ eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum. D

20 Phinees autem filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino.

21 Porrò Zacharias filius Mosollamia, janitor portæ tabernaculi testimonij.

22 Omnes hi electi in ostiarios per portas, ducenti duodecim: & descripti in villis propriis: quos constituerunt David, & Samuel Videns, in fide sua,

23 Tam ipsos, quàm filios eorum, in ostiis domus Domini, & in tabernaculo, vicibus suis.

24 Per quatuor ventos erant ostiarij: id est ad Orientem, & ad Occidentem, & ad Aquilonem, & ad Austrum.

25 Fratres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus.

26 His quatuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, & erant super exedras, & thesauros domus Domini. E

27 Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis: ut cùm tempus fuisset, ipsi manè aperirent fores.

28 De horum genere erant & super vasa ministerij: ad numerum enim & inferebantur vasa, & efferebantur.

29 De ipsis, & qui credita habebant utensilia sanctuarij, præerant similæ, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.

30 Filij autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant.

31 Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum quæ in sartagine frigebantur.

32 Porrò de filiis Caath fratribus eorum, super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata præpararent.

33 Hi sunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter suo ministerio deservirent. F

34 Capita Levitarum, per familias suas principes, manserunt in Jerusalem.

35 In * Gabaon autem commorati sunt, pater Gabaon Jehiel, & nomen uxoris ejus Maacha. * Sup. 8 c. 29.

36 Filius primogenitus ejus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,

37 Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth.

38 Porrò Macelloth genuit Samaan: isti habitaverunt

bitaverunt è regione fratrum ſuorum in Jeruſalem, cum fratribus ſuis.

G 39 * Ner autem genuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Eſbaal. *ſup. 8. c. 33.

40 Filius autem Jonathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.

41 Porrò filij Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

42 Ahaz autem genuit Jara, & Jara genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri. Zamri autem genuit Moſa.

43 Moſa verò genuit Banaa: cujus filius Raphaia, genuit Elaſa: de quo ortus eſt Aſel.

44 Porrò Aſel ſex filios habuit his nominibus, Ezricam, Bocru, Iſmahel, Saria, Obdia, Hanan. hi ſunt filij Aſel.

Caput X.

Saul reprobatus à Deo propter varias iniquitates à Philiſthæis occiditur cum filiis; ejúſque capite à Philiſthæis amputato, reliquum corpus cum filiis ſepelitur à viris Jabes Galaad.

A 1 PHiliſthiim autem pugnabant contra Iſraël, fugerúntque viri Iſraël Palæſthinos, & ceciderunt vulnerati in monte Gelboë. 1. Regum 31. a. 1.

2 Cúmque appropinquaſſent Philiſthæi perſequentes Saul, & filios ejus, percuſſerunt Jonathan, & Abinadab, & Melchiſua, filios Saul.

3 Et aggravatum eſt prælium contra Saul, invenerúntque eum ſagittarij, & vulneraverunt jaculis.

B 4 Et dixit Saul ad armigerum ſuum: Evagina gladium tuum, & interfice me: ne fortè veniant incircumciſi iſti, & illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul enſem, & irruit in eum.

5 Quod cùm vidiſſet armiger ejus, videlicet mortuum eſſe Saul, irruit etiam ipſe in gladium ſuum, & mortuus eſt.

6 Interiit ergo Saul, & tres filij ejus, & omnis domus illius pariter concidit.

C 7 Quod cùm vidiſſent viri Iſraël, qui habitabant in campeſtribus, fugerunt: & Saul ac filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes ſuas, & huc illúcque diſperſi ſunt: venerúntque Philiſthiim, & habitaverunt in eis.

8 Die igitur altero detrahentes Philiſthiim ſpolia cæſorum, invenerunt Saul, & filios ejus jacentes in monte Gelboë.

9 Cúmque ſpoliaſſent eum, & amputaſſent caput, armiſque nudaſſent, miſerunt in terram ſuam, ut circumferretur, & oſtenderetur idolorum templis, & populis:

10 Arma autem ejus conſecraverunt in fano dei ſui, & caput affixerunt in templo Dagon.

11 Hoc cùm audiſſent viri Jabes Galaad omnia ſcilicet quæ Philiſthiim fecerant ſuper Saul,

D 12 Conſurrexerunt ſinguli virorum fortium, & tulerunt cadavera Saul & filiorum ejus: attulerúntque ea in Jabes, & ſepelierunt oſſa eorum ſubter quercum, quæ erat in Jabes, & jejunaverunt ſeptem diebus.

13 Mortuus eſt ergo Saul propter iniquitates ſuas, eò quòd prævaricatus ſit * mandatum Dñi quod præceperat, & non cuſtodierit illud: ſed * inſuper etiam pythoniſſam conſuluerit, * Exod. 17. d. 14.

14 Nec ſperaverit in Domino: propter quod interfecit eum, & tranſtulit regnum ejus ad David filium Iſai. 1. Regum 15. a. 3.

Caput XI.

Unctus David in regem, expulſis ex arce Sionis Jebuſæis habitavit in Jeruſalem, ſtipatus potentiſſimis ac ſtrenuiſſimis militibus, quorum heroica geſta narrantur: noluit David deſideratam bibere aquam, eò quòd cum fortium ſuorum periculo allata eſſet. * 1. Regum 28. b. 8.

1 COngregatus eſt igitur omnis Iſraël ad David in Hebron, dicens: Os tuum ſumus, & caro tua. A 2. Regum 5. a. 1.

2 Heri quoque, & nudiuſtertius, cùm adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, & introducebas Iſraël: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu paſces populum meum Iſraël, & tu eris princeps ſuper eum.

3 Venerunt ergo omnes majores natu Iſraël ad regem in Hebron, & iniit David cum eis fœdus coram Domino: unxerúntque eum regem ſuper Iſraël, juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu Samuel.

4 Abiit quoque David, & omnis Iſraël, in Jeruſalem. hæc eſt Jebus, ubi erant Jebuſæi habitatores terræ. B

5 Dixerúntque qui habitabant in Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porrò David cepit arcem Sion, quæ eſt Civitas David,

6 Dixítque: Omnis qui percuſſerit Jebuſæum in primis, erit princeps & dux. Aſcendit igitur primus Joab filius Sarviæ, & factus eſt princeps.

7 Habitavit autem David in arce, & idcircò appellata eſt Civitas David.

8 Ædificavítque urbem in circuitu à Mello uſque ad gyrum, Joab autem reliqua urbis extruxit.

9 Proficiebátque David vadens & creſcens, & Dominus exercituum erat cum eo.

10 * Hi principes virorum fortium David, qui adjuverunt eum ut rex fieret ſuper omnem Iſraël, juxta verbum Domini, quod locutus eſt ad Iſraël. C * 2. Reg. 23. f. 8.

11 Et iſte numerus robuſtorum David: Jesbaam filius Achamoni princeps inter triginta: iſte levavit haſtam ſuam ſuper trecentos vulneratos una vice.

12 Et poſt eum Eleazar filius patrui ejus Ahohites, qui erat inter tres potentes.

13 Iſte fuit cum David in Pheſdomim, quando Philiſthiim congregati ſunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugerátque populus à facie Philiſthinorum.

14 Hi ſteterunt in medio agri, & defenderunt eum: cúmque percuſſiſſent Philiſthæos, dedit Dominus ſalutem magnam populo ſuo.

15 Deſcenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad ſpeluncam Odollam, quando Philiſthiim fuerant caſtrametati in Valle raphaim. D

a 2. Reg. 23. b. 14. 16 * Porrò David erat in præsidio, & statio Philisthinorum in Bethlehem.

17 Desideravit igitur David, & dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta.

18 Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, & attulerunt ad David ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illam Domino,

E 19 Dicens: Absit ut in conspectu Dei mei hoc faciam, & sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. hæc fecerunt tres robustissimi.

20 Abisai quoque frater Joab ipse erat princeps trium, & ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos, & ipse erat inter tres nominatissimus.

21 Et inter tres secundos inclytus & princeps eorum: verumtamen usque ad tres primos non pervenerat.

22 Banaias filius Joiadæ viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit duos ariel Moab: & ipse descendit, & interfecit leonem in media cisterna tempore nivis.

23 Et ipse percussit virum Ægyptium, cujus statura erat quinque cubitorum, & habebat lanceam ut liciatorium texentium: descendit igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam, quam tenebat manu, & interfecit eum hasta sua.

F 24 Hæc fecit Banaias filius Joiadæ, qui erat inter tres robustos nominatissimus,

25 Inter triginta primus. verumtamen ad tres usque non pervenerat: posuit autem eum David ad auriculam suam.

26 Porrò fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Joab, & Elchanaan filius patrui ejus de Bethlehem,

27 Sammoth Arorites, Helles Phalonites,

28 Ira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites,

29 Sobbochai Husathites, Ilai Ahohithes,

30 Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,

G 31 Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaia Pharatonites,

32 Hurai de Torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Baûramites, Eliaba Salabonites.

33 Filij Assem Gezonites, Jonathan filius Sage Ararites,

34 Ahiam filius Sachar Ararites,

35 Eliphar filius Ur,

36 Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites,

37 Hesro Carmelites, Naari filius Asbai.

38 Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.

39 Selec Ammonites, Naarai Berothites armiger Joab filij Sarviæ.

40 Ira Jethræus, Gareb Jethræus,

41 Urias Hethæus, Zabad filius Oholi,

42 Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, & cum eo triginta:

43 Hanan filius Maacha, & Josaphat Mathanites,

44 Ozia Astarothites, Samma & Jehiel filij Hotham Arorites,

45 Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus Thosaites,

46 Eliel Mahumites, & Jeribai, & Josaia filij Elnaëm, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed, & Jasiel de Masobia.

Caput XII.

Qui David fuerant secuti fugientem Saul, & qui postea ex omnibus tribubus venerunt ut eum regem constituerent in Hebron.

1 Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cùm adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortissimi & egregij pugnatores, A

2 Tendentes arcum, & utraque manu fundis saxa jacientes, & dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Benjamin.

3 Princeps Ahiezer, & Joas, filij Samaa, Gabaathites, & Jaziel, & Phallet filij Azmoth, & Baracha, & Jehu Anathothites.

4 Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter triginta & super triginta. Jeremias, & Jeheziel, & Johanan, & Jezabad Gaderothites.

5 Et Eluzai & Jerimuth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Haruphites.

6 Elcana, & Jesia, & Azareel, & Joëzer, & Jesbaam de Carehim:

7 Joëla quoque, & Zabadia, filij Jeroham de Gedor. B

8 Sed & de Gaddi transfugerunt ad David, cùm lateret in deserto, viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum & hastam: facies eorum quasi facies leonis, & veloces quasi capreæ in montibus:

9 Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius.

10 Masmana quartus, Jeremias quintus,

11 Ethi sextus, Eliel septimus,

12 Johanan octavus, Elzebad nonus,

13 Jeremias decimus, Machbanai undecimus.

14 Hi de filiis Gad principes exercitus: novissimus centum militibus præerat, & maximus mille.

15 Isti sunt qui transierunt Jordanem mense primo, quando inundare consuevit super ripas suas: & omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus ad Orientalem plagam, & Occidentalem.

16 Venerunt autem & de Benjamin, & de Juda, ad præsidium in quo morabatur David. C

17 Egressusque est David obviàm eis, & ait: Si pacificè venistis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cùm ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & judicet.

18 Spiritus verò induit Amasai principem inter triginta, & ait: Tui sumus ô David, & tecum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adjutoribus tuis, te enim adjuvat Deus tuus. Suscepit

ergo

ergo eos David, & constituit principes turmæ.

19 Porrò de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philisthiim adversus Saul, ut pugnaret: & non dimicavit cum eis;
* 1. Reg. 29. b. 4. * quia inito consilio remiserunt eum principes Philisthinorum, dicentes: Periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul.

20 Quando igitur reversus est in Siceleg,
D transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michaël, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manasse.

21 Hi præbuerunt auxilium David adversus latrunculos: omnes enim erant viri fortissimi, & facti sunt principes in exercitu.

22 Sed & per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.

23 Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cùm esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta verbum Domini.

24 Filij Juda portantes clypeum & hastam, sex millia octingenti expediti ad prælium.

25 De filiis Simeon, virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum.

26 De filiis Levi, quatuor millia sexcenti.

27 Joiada quoque princeps de stirpe Aaron, & cum eo tria millia septingenti.

E 28 Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris ejus, principes viginti duo.

29 De filiis autem Benjamin fratribus Saul tria millia: magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul.

30 Porrò de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis.

31 Et ex dimidia tribu Manasse, decem & octo millia, singuli per nomina sua venerunt ut constituerent regem David.

F 32 De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui noverant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israël, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus, eorum consilium sequebatur.

33 Porrò de Zabulon qui egrediebantur ad prælium, & stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.

34 Et de Nephthali, principes mille: & cum eis instructi clypeo & hasta, triginta & septem millia.

35 De Dan etiam præparati ad prælium, viginti octo millia sexcenti.

36 Et de Aser egredientes ad pugnam, & in acie provocantes, quadraginta millia.

37 Trans Jordanem autem de filiis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manasse, instructi armis bellicis, centum viginti millia.

G 38 Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israël: sed & omnes reliqui ex Israël, uno corde erant, ut rex fieret David.

39 Fuerúntque ibi apud David tribus diebus comedentes & bibentes. præparaverant enim eis fratres sui.

40 Sed & qui juxta eos erant, usque ad Issachar, & Zabulon, & Nephthali, afferebant panes in asinis, & camelis, & mulis, & bobus, ad vescendum: farinam, palathas, uvam passam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam. gaudium quippe erat in Israël.

Caput XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Israël cum David ante eam ludentibus: sed quia Oza arcam contingens à Domino percussus est, avertit eam David in domum Obededom, cui ex eo tempore benedixit Dominus.

1 INiit autem consilium David cum tribunis, A
& centurionibus, & universis principibus,

2 Et ait ad omnem cœtum Israël: Si placet vobis: & à Domino Deo nostro egreditur sermo, quem loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israël, & ad Sacerdotes, & Levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos,

3 Et reducamus arcam Dei nostri ad nos: non enim requisivimus eam in diebus Saul.

4 Et respondit universa multitudo ut ita fie- B
ret: placuerat enim sermo omni populo.

5 Congregavit ergo David cunctum Israël, à Sihor Ægypti, usque dum ingrediaris Emath,
* ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim. * 2. Reg. 6. a. 2.

6 Et ascendit David, & omnis vir Israël, ad collem Cariathiarim, qui est in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen ejus.

7 Imposuerúntque arcam Dei super plaustrum novum, de domo Abinadab: Oza autem, & frater ejus, minabant plaustrum.

8 Porrò David, & universus Israël, ludebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & psalteriis, & tympanis, & cymbalis, & tubis.

9 Cùm autem pervenissent ad Aream Chidon, tetendit Oza manum suam, ut sustentaret arcam: bos quippe lasciviens paululùm inclinaverat eam.

10 Iratus est itaque Dominus contra Ozam, & percussit eum, eò quòd tetigisset arcam: & mortuus est ibi coram Domino.

11 Contristatúsque est David, eò quòd divi- C
sisset Dominus Ozam: vocavítque locum illum: Divisio Ozæ, usque in præsentem diem.

12 Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo modo possum ad me introducere arcam Dei?

13 Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est, in Civitatem David, sed avertit in domum Obededom Gethæi.

14 Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: & benedixit Dominus domui ejus, & omnibus quæ habebat.

CAPUT XIV.

David acceptis à rege Tyri lignis & artificibus ad extruendam sibi domum, alias ducit uxores, ac multos gignit liberos, & consulto Domino bis cedit Philisthæos.

A 1 MIsit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices parietum, lignorúmque: ut ædificarent ei domum. (2. Regum 5. b. 11.)

2 Cognovítque David quòd confirmasset eum Dominus in regem super Israël, & sublevatum esset regnum suum super populum ejus Israël.

3 * Accepit quoque David alias uxores in Jerusalem: genuítque filios, & filias. (2. Reg. 5. c. 13.)

4 Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem: Samua, & Sobad, Nathan, & Salomon,

5 Jebahar, & Elisua, & Eliphalet,

B 6 Noga quoque, & Napheg, & Japhia,

7 Elisama, & Baaliada, & Eliphalet.

8 * Audientes autem Philisthiim eò quòd unctus esset David in regem super universum Israël, ascenderunt omnes ut quærerent eum: quòd cùm audisset David, egressus est obviàm eis. (2. Reg. 5. c. 17.)

9 Porrò Philisthiim venientes, diffusi sunt in Valle Raphaim.

C 10 Consuluítque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, & si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, & tradam eos in manu tua.

11 Cúmque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, & dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ: & idcircò vocatum est nomen illius loci Baalpharasim.

12 Dereliquerúntque ibi deos suos, quos David jussit exuri.

13 Alia etiam vice Philisthiim irruerunt, & diffusi sunt in valle.

14 Consuluítque rursum David Deum, & dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, & venies contra illos ex adverso pyrorum.

D 15 Cúmque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te, ut percutiat castra Philisthiim.

16 Fecit ergo David sicut præceperat ei Deus, & percussit castra Philisthinorum, de Gabaon usque Gazera.

17 Divulgatúmque est nomen David in universis regionibus, & Dominus dedit pavorem ejus super omnes gentes.

CAPUT XV.

Deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jerusalem, comitante omni Israël, sacerdotibus verò ac Levitis juxta sua officia ministrantibus; & Michol despicit David coram arca saltantem, indutum stola byssina, & ephod lineo.

A 1 FEcit quoque sibi domos in Civitate David: & ædificavit locum arcæ Dei, tetendítque ei tabernaculum.

2 Tunc dixit David: Illicitum est ut à quocumque portetur arca Dei nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad ministrandum sibi usque in æternum.

3 Congregavítque universum Israël in Jerusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem præparaverat ei.

4 Necnon & filios Aaron, & Levitas.

5 De filiis Caath, Uriel princeps fuit, & fratres ejus centum viginti.

6 De filiis Merari, Asaia princeps; & fratres ejus ducenti viginti.

7 De filiis Gersom, Joël princeps; & fratres ejus centum triginta.

8 De filiis Elisaphan, Semeias princeps; & fratres ejus ducenti.

9 De filiis Hebron, Eliel princeps; & fratres ejus octoginta.

10 De filiis Oziel, Aminadab princeps; & fratres ejus centum duodecim. B

11 Vocavítque David Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Asaiam, Joël, Semeiam, Eliel & Aminadab:

12 Et dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, & afferte arcam Domini Dei Israël, ad locum qui ei præparatus est:

13 * Ne ut à principio, quia non eratis præsentes, percussit nos Dominus; sic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. (* Sup. 13. c. 10.)

14 Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Israël.

15 * Et tulerunt filij Levi arcam Dei, sicut præceperat Moyses juxta verbum Domini, humeris suis, in vectibus. (* Num. 4. b. 15.)

16 Dixítque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus lætitiæ.

17 Constituerúntque Levitas: Heman filium Joël, de fratribus ejus, Asaph filium Barachiæ: de filiis verò Merari, fratribus eorum, Ethan filium Casaiæ.

18 Et cum eis fratres eorum: in secundo ordine, Zachariam, & Ben, & Jaziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Jehiel, janitores.

19 Porrò cantores, Heman, Asaph, & Ethan; in cymbalis æneis concrepantes. C

20 Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, & Banaias, in nablis arcana cantabant.

21 Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozazin, in citharis pro octava canebant epinicion.

22 Chonenias autem princeps Levitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valdè sapiens.

23 Et Barachias, & Elcana, janitores arcæ.

24 Porrò Sebenias, & Josaphat, & Nathanaël, & Amasai, & Zacharias, & Banaias, & Eliezer, sacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Jehias, erant janitores arcæ.

25 * Igitur

D 25 * Igitur David, & omnes majores natu
* 2. Reg 6 b.12. Iſraël, & tribuni, ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom, cum lætitia.

26 Cúmque adjuviſſet Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes.

27 Porrò David erat indutus ſtola byſſina, & univerſi Levitæ qui portabant arcam, cantoréſque, & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo.

28 Univerſúſque Iſraël deducebant arcam fœderis Domini in jubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes.

29 Cúmque perveniſſet arca fœderis Domini uſque ad Civitatem David, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem David ſaltantem atque ludentem, & deſpexit eum in corde ſuo.

Caput XVI.

Conſtituta arca in tabernaculo fœderis, oblatíſque victimis, populo à David benedicitur, & epulum præbetur, ordinantur varia Levitarum miniſteria coram arca, interpoſito cantico divinæ laudis.

A 1 ATtulerunt igitur arcam Dei, & conſtitue-
2. Regum 6.c.17 runt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David, & obtulerunt holocauſta, & pacifica coram Deo.

2 Cúmque compleſſet David offerens holocauſta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini.

3 Et diviſit univerſis per ſingulos, à viro uſque ad mulierem, tortam panis, & partem aſſæ carnis bubalæ, & frixam oleo ſimilam.

4 Conſtituítque coram arca Domini de Levitis, qui miniſtrarent, & recordarentur operum ejus, & glorificarent atque laudarent Dominum Deum Iſraël:

5 Aſaph principem; & ſecundum ejus Zachariam: Porrò Jahiel, & Semiramoth, & Jehiel, & Mathathiam, & Eliab, & Benaian, & Obededom: Iehiel ſuper organa pſalterij, & lyras: Aſaph autem ut cymbalis perſonaret;

6 Banaiam verò & Jaziel ſacerdotes, canere tuba jugiter coram arca fœderis Domini.

7 In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Aſaph, & fratres ejus.

* Pſ. 104. 41. Iſai. 12. b. 4. 8 * Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus.

9 Cantate ei, & pſallite ei: & narrate omnia mirabilia ejus.

10 Laudate nomen ſanctum ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

11 Quærite Dominum, & virtutem ejus: quærite faciem ejus ſemper.

B 12 Recordamini mirabilium ejus, quæ fecit: ſignorum illius, & judiciorum oris ejus.

13 Semen Iſraël ſervi ejus: filij Jacob electi ejus.

14 Ipſe Dominus Deus noſter: in univerſa terra judicia ejus.

15 Recordamini in ſempiternum pacti ejus: ſermonis, quem præcepit in mille generationes.

16 Quem pepigit cum Abraham: & juramenti illius cum Iſaac.

17 Et conſtituit illud Jacob in præceptum: & Iſraël in pactum ſempiternum,

18 Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hereditatis veſtræ.

19 Cùm eſſent pauci numero, parvi & coloni ejus.

20 Et tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

21 Non dimiſit quemquam calumniari eos, ſed increpavit pro eis reges.

22 * Nolite tangere chriſtos meos: & in * Pſ. 104.
prophetis meis nolite malignari. b.15.

23 * Cantate Domino omnis terra: annun- * Pſ.
tiate ex die in diem ſalutare ejus. 95. 4. 1.

24 Narrate in gentibus gloriam ejus: in cunctis populis mirabilia ejus. C

25 Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribilis ſuper omnes deos.

26 Omnes enim dij populorum idola: Dominus autem cælos fecit.

27 Confeſſio & magnificentia coram eo: fortitudo & gaudium in loco ejus.

28 Afferte Domino familiæ populorum: afferte Domino gloriam & imperium.

29 Date Domino gloriam nomini ejus, levate ſacrificium, & venite in conſpectu ejus: & adorate Dominum in decore ſancto.

30 Commoveatur à facie ejus omnis terra: ipſe enim fundavit orbem immobilem.

31 Lætentur cæli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnavit.

32 Tonet mare, & plenitudo ejus: exultent agri, & omnia quæ in eis ſunt.

33 Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Domino: quia venit judicare terram.

34 Confitemini Domino, quoniam bonus: D
quoniam in æternum miſericordia ejus.

35 Et dicite: Salva nos Deus ſalvator noſter, & congrega nos, & erue de gentibus, ut confiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.

36 Benedictus Dominus Deus Iſraël ab æterno uſque in æternum: & dicat omnis populus: Amen, & hymnum Domino.

37 Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini, Aſaph & fratres ejus, ut miniſtrarent in conſpectu arcæ jugiter, per ſingulos dies, & vices ſuas.

38 Porrò Obededom, & fratres ejus ſexaginta octo; & Obededom filium Idithun, & Hoſa conſtituit janitores.

39 Sadoc autem ſacerdotem, & fratres ejus ſacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelſo quod erat in Gabaon,

40 Ut offerrent holocauſta Domino ſuper altare holocautomatis jugiter, manè & veſperè, juxta omnia quæ ſcripta ſunt in lege Domini, quam præcepit Iſraëli.

41 Et poſt eum Heman, & Idithun, & reli-

quos electos unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino: quoniam in æternum misericordia ejus.

42 Heman quoque & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia musicorum organa, ad canendum Deo: filios autem Idithun fecit esse portarios.

43 Reversusque est omnis populus in domum suam, & David, ut benediceret etiam domui suæ.

CAPUT XVII.

Cogitanti David ædificare domum Domino, promittitur filius qui illam sit ædificaturus; unde David gratias agit, Dei erga se bonitatem extollens.

A
2. Reg. 7. a. 1. 1 CUm autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est.

2 Et ait Nathan ad David: Omnia quæ in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum est.

3 Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens:

4 Vade, & loquere David servo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum.

5 Neque enim mansi in domo, ex eo tempore quo eduxi Israël, usque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi, & in tentorio

6 Manens cum omni Israël. Numquid locutus sum saltem uni judicum Israël, quibus præceperam ut pascerent populum meum, & dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam?

B 7 Nunc itaque sic loquêris ad servum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cùm in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israël:

8 Et fui tecum quocumque perrexisti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra.

9 Et dedi locum populo meo Israël: plantabitur, & habitabit in eo, & ultrà non commovebitur: nec filij iniquitatis atterent eos, sicut à principio,

10 Ex diebus quibus dedi judices populo meo Israël, & humiliavi universos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quòd ædificaturus sit tibi Dominus domum.

11 Cùmque impleveris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis: & stabiliam regnum ejus.

12 Ipse ædificabit mihi domum, & firmabo solium ejus usque in æternum.

13 Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium: & misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo qui ante te fuit.

14 Et statuam eum in domo mea, & in regno meo, usque in sempiternum: & thronus ejus erit firmissimus in perpetuum.

C 15 Juxta omnia verba hæc, & juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

16 Cùmque venisset rex David, & sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum Dñe Deus, & quæ domus mea, ut præstares mihi talia?

17 Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo, idcóque locutus es super domum servi tui etiam in futurum: & fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus.

18 Quid ultrà addere potest David, cùm ita glorificaveris servum tuum, & cognoveris eum?

19 Domine propter famulum tuum juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, & nota esse voluisti universa magnalia.

20 Domine non est similis tui: & non est alius Deus absque te, ex omnibus, quos audivimus auribus nostris.

21 Quis enim est alius, ut populus tuus Israël, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, & faceret populum sibi, & magnitudine sua atque terroribus ejiceret nationes à facie ejus, quem de Ægypto liberabat? D

22 Et posuisti populum tuum Israël tibi in populum usque in æternum, & tu Domine factus es Deus ejus.

23 Nunc igitur Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, super domum ejus, confirmetur in perpetuum, & fac sicut locutus es.

24 Permaneatque & magnificetur nomen tuum usque in sempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Israël, & domus David servi ejus permanens coram eo.

25 Tu enim Domine Deus meus revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum: & idcircò invenit servus tuus fiduciam, ut oret coram te.

26 Nunc ergo Domine, tu es Deus: & locutus es ad servum tuum tanta beneficia.

27 Et cœpisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te: te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIII.

Prælia & victoria David, & tributa gentibus imposita, atque officiarij ejus.

1 FActum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias ejus, de manu Philisthiim, A 2. Regum 8. a. 1.

2 Percusserétque Moab, & fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera.

3 Eo tempore percussit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten.

4 Cepit ergo David mille quadrigas ejus, & septem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, subnervavítque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reservavit sibi.

5 Supervenit autem & Syrus Damascenus, ut auxilium præberet Adarezer regi Soba: sed & hujus percussit David viginti duo millia virorum. B

6 Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, & offerret munera. Adjuvítque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat.

7 Tulit quoque David pharetras aureas, quas

quas habuerant servi Adarezer, & attulit eas in Jerusalem.

8 Necnon de Thebath & Chun, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vasa ænea.

C 9 Quod cùm audisset Thoü rex Emath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba,

10 Misit Adoram filium suum ad regem David, ut postularet ab eo pacem, & congratularetur ei, quòd percussisset & expugnasset Adarezer: adversarius quippe erat Thoü Adarezer.

11 Sed & omnia vasa aurea, & argentea, & ænea consecravit David rex Domino, cum argento & auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quàm de Philisthiim & Amalec.

12 Abisai verò filius Sarviæ percussit Edom in Valle Salinarum, decem & octo millia:

D 13 Et constituit in Edom præsidium, ut serviret Idumæa David: salvavítque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.

14 Regnavit ergo David super universum Israël, & faciebat judicium atque justitiam cuncto populo suo.

15 Porrò Joab filius Sarviæ erat super exercitum, & Josaphat filius Ahilud à commentariis.

16 Sadoc autem filius Achitob, & Achimelec filius Abiathar, sacerdotes: & Susa, scriba.

17 Banaias quoque filius Joiadæ super legiones Cerethi, & Phelethi: porrò filij David primi ad manum regis.

CAPUT XIX.

Hanon rex Ammon, servis David, qui ad consolandum de patris morte venerant, contumelia affectis: à David in- aditur, ac vincitur unà cum Syris auxiliaribus.

A 1 Accidit autem ut moreretur Naaz rex filiorum Ammon, & regnaret filius ejus pro eo. *2. Regum 10. a.*

2 Dixítque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas: præstitit enim mihi pater ejus gratiam. Misitque David nuntios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cùm pervenissent in terram filiorum Ammon, ut consolarentur Hanon,

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas, quòd David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te: nec animadvertis, quòd ut explorent, & investigent, & scrutentur terram tuam, venerint ad te servi ejus.

4 Igitur Hanon pueros David decalvavit, & rasit, & præcidit tunicas eorum à natibus usque ad pedes, & dimisit eos.

5 Qui cùm abiissent, & hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant) & præcepit ut manerent in Jericho, donec cresceret barba eorum, & tunc reverterentur.

6 Videntes autem filij Ammon, quòd injuriam fecissent David, tam Hanon, quàm reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba, currus & equites.

7 Conduxerúntque triginta duo millia curruum, & regem Maacha cum populo ejus. Qui cùm venissent, castrametati sunt è regione Medaba. Filij quoque Ammon congregati de urbibus suis, venerunt ad bellum.

8 Quod cùm audisset David, misit Joab, & omnem exercitum virorum fortium:

9 Egressique filij Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, separatim in agro steterunt. C

10 Igitur Joab intelligens bellum ex adverso & post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israël, & perrexit contra Syrum.

11 Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui; & perrexerunt contra filios Ammon.

12 Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem superaverint te filij Ammon, ero tibi in præsidium.

13 Confortare, & agamus viriliter pro populo nostro, & pro urbibus Dei nostri: Dñs autem, quod in conspectu suo bonum est, faciet.

14 Perrexit ergo Joab, & populus qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugavit eos.

15 Porrò filij Ammon videntes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem ejus, & ingressi sunt civitatem: reversúsque est etiam Joab in Jerusalem. D

16 Videns autem Syrus quòd cecidisset coram Israël, misit nuntios, & adduxit Syrum, qui erat trans fluvium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum.

17 Quod cùm nuntiatum esset David, congregavit universum Israël, & transivit Jordanem, irruítque in eos, & direxit ex adverso aciem, illis contrà pugnantibus.

18 Fugit autem Syrus Israël: & interfecit David de Syris septem millia curruum, & quadraginta millia peditum, & Sophac exercitus principem.

19 Videntes autem servi Adarezer se ab Israël esse superatos, transfugerunt ad David, & servierunt ei: noluítque ultrà Syria auxilium præbere filiis Ammon.

CAPUT XX.

Bella à David prosperè acta adversum Ammonitas ac Philisthæos, & in his occiduntur prodigiosi gigantes.

1 Factum est autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum, & robur militiæ, & vastavit terram filiorum Ammon; perrexitque & obsedit Rabba: porrò David manebat in Jerusalem, quando Joab percussit Rabba; & destruxit eam. A *2. Regum 10. b. 7. 11. a. 1.*

2 Tulit autem David coronam Melchom de capite ejus, & invenit in ea auri pondo talentum, & pretiosissimas gemmas, fecítque sibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit:

3 Populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos tribulas, & trahas, & ferrata

 carpen

carpenta tranſire, ita ut diſſecarentur, & contererentur : ſic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon, & reverſus eſt cum omni populo ſuo in Jeruſalem.

a 2. Reg. 21. d. 18. 4 * Poſt hæc initum eſt bellum in Gazer adverſum Philiſthæos : in quo percuſſit Sobochai Huſathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliavit eos.

D 5 Aliud quoque bellum geſtum eſt adverſus Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cujus haſtæ lignum erat quaſi liciatorium texentium.

6 Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longiſſimus, ſenos habens digitos, id eſt, ſimul viginti quatuor : qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus.

7 Hic blaſphemavit Iſraël : & percuſſit eum Jonathan filius Samaa fratris David. Hi ſunt filij Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David & ſervorum ejus.

Caput XXI.

David populum numerando Deum offendit, peſte quam ex tribus elegerat percutiuntur plurima millia, donec Deum oratione placaret ; & altare in area Ornan Jebuſæi erigeret.

A 1 Conſurrexit autem Satan contra Iſraël : & concitavit David ut numeraret Iſraël.

2. Regum 24. a. 1. Inf. 27. c. 24. 2 Dixitque David ad Joab, & ad principes populi : Ite, & numerate Iſraël à Berſabee uſque Dan : & afferte mihi numerum ut ſciam.

3 Reſponditque Joab : Augeat Dominus populum ſuum centuplum, quàm ſunt : nónne domine mi rex, omnes ſervi tui ſunt ? quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum reputetur Iſraëli ?

4 Sed ſermo regis magis prævaluit : egreſſuſque eſt Joab : & circuivit univerſum Iſraël ; & reverſus eſt Jeruſalem :

5 Dedítque Davidi numerum eorum, quos circuierat : & inventus eſt omnis numerus Iſraël, mille millia & centum millia virorum educentium gladium : de Juda autem quadraginta ſeptuaginta millia bellatorum.

6 Nam Levi & Benjamin non numeravit : eò quòd Joab invitus exequeretur regis imperium.

7 Diſplicuit autem Deo quod juſſum erat ; & percuſſit Iſraël.

8 Dixítque David ad Deum : Peccavi nimis ut hoc facerem : obſecro aufer iniquitatem ſervi tui, quia inſipienter egi.

B 9 Et locutus eſt Dominus ad Gad Videntem Davidis, dicens :

10 Vade, & loquere ad David, & dic ei : Hæc dicit Dominus : Trium tibi optionem do ; unum quod volueris, elige, & faciam tibi.

11 Cúmque veniſſet Gad ad David, dixit ei : Hæc dicit Dominus : Elige quod volueris :

12 Aut tribus annis famem : aut tribus menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium eorum non poſſe evadere : aut tribus diebus gladium Domini, & peſtilentiam verſari in terra, & angelum Domini interficere in univerſis finibus Iſraël : nunc igitur vide quid reſpondeam ei, qui miſit me.

13 Et dixit David ad Gad : Ex omni parte me anguſtiæ premunt : ſed melius mihi eſt, ut incidam in manus Domini, quia multæ ſunt miſerationes ejus, quàm in manus hominum.

14 Miſit ergo Dñs peſtilentiam in Iſraël : & ceciderunt de Iſraël ſeptuaginta millia virorum.

15 Miſit quoque angelum in Jeruſalem, ut C percuteret eam : cúmque percuteretur, vidit Dominus, & miſertus eſt ſuper magnitudine mali : & imperavit angelo, qui percutiebat : Sufficit, jam ceſſet manus tua. Porrò angelus Domini ſtabat juxta aream Ornan Jebuſæi.

16 Levánſque David oculos ſuos, vidit angelum Domini ſtantem inter cælum & terram, & evaginatum gladium in manu ejus, & verſum contra Jeruſalem : & ceciderunt tam ipſe quàm majores natu veſtiti ciliciis, proni in terram.

17 Dixítque David ad Deum : Nónne ego ſum, qui juſſi ut numeraretur populus ? Ego, qui peccavi : ego, qui malum feci : iſte grex quid commeruit ? Domine Deus meus, vertatur obſecro manus tua in me, & in domum patris mei : populus autem tuus non percutiatur.

18 Angelus autem Domini præcepit Gad, ut diceret Davidi ut aſcenderet, extrueréтque altare Domino Deo in area Ornan Jebuſæi.

19 Aſcendit ergo David juxta ſermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.

20 Porrò Ornan cùm ſuſpexiſſet, & vidiſſet angelum, quatuórque filij ejus cum eo, abſconderunt ſe : nam eo tempore terebat in area triticum.

21 Igitur cùm veniret David ad Ornan, conſpexit eum Ornan, & proceſſit ei obviàm de area, & adoravit eum pronus in terram.

22 Dixítque ei David : Da mihi locum areæ tuæ ut ædificem in ea altare Domino : ita ut quantum valet argenti accipias, & ceſſet plaga à populo. D.

23 Dixit autem Ornan ad David : Tolle, & faciat dominus meus rex quodcumque ei placet : ſed & boves do in holocauſtum, & tribulas in ligna, & triticum in ſacrificium : Omnia libens præbebo.

24 Dixítque ei rex David : Nequaquam ita fiet, ſed argentum dabo quantum valet : neque enim tibi auferre debeo, & ſic offerre Domino holocauſta gratuita.

25 Dedit ergo David Ornan pro loco ſiclos auri juſtiſſimi ponderis ſexcentos.

26 * Et ædificavit ibi altare Domino : obtulítque holocauſta, & pacifica, & invocavit Dominum, & exaudivit eum in igne de cælo ſuper altare holocauſti. a 2. Par. 3. a. 1.

27 Præcepítque Dominus angelo : & convertit gladium ſuum in vaginam.

28 Protinus ergo David, videns quòd exaudiſſet eum Dominus in area Ornan Jebuſæi, immolavit ibi victimas.

29 Taber

29 Tabernaculum autem Domini, * quod fecerat Moyses in deserto, & altare holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon. *Exod. 36. a. 2.

30 Et non prævaluit David ire ad altare, ut ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

CAPUT XXII.

Præparat David necessaria ad ædificandum templum Domini, quod Salomoni præcipit ut extruat, Deumque semper sedulo colat, exhortans principes ut illi sint auxilio.

A 1 Dixítque David: Hæc est domus Dei, & hoc altare in holocaustum Israël.

2 Et præcepit ut congregarentur omnes proselyti de Terra Israël, & constituit ex eis latomos ad cædendos lapides & poliendos, ut ædificaretur domus Dei.

3 Ferrum quoque plurimum ad clavos januarum, & ad commissuras atque juncturas præparavit David: & æris pondus innumerabile.

4 Ligna quoque cedrina non poterant æstimari, quæ Sidonij & Tyrij deportaverant ad David.

5 Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est & delicatus; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparavit impensas.

6 Vocavítque Salomonem filium suum: & præcepit ei ut ædificaret domum Domino Deo Israël.

B 7 Dixítque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei,

8 Sed factus est sermo Domini ad me, dicens: Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me:

9 Filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Israël cunctis diebus ejus.

10 * Ipse ædificabit domum nomini meo, & * ipse erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmabóque solium regni ejus super Israël in æternum.

11 Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecum, & prosperare, & ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te.

C 12 Det quoque tibi Dominus prudentiam & sensum, ut regere possis Israël, & custodire legem Domini Dei tui.

13 Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata & judicia, quæ præcepit Dominus Moysi ut doceret Israël: confortare & viriliter age, ne timeas, neque paveas.

14 Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: æris verò & ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparavi ad universa impendia.

15 Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificésque lignorum, & omnium artium ad faciendū opus prudentissimos,

16 In auro & argento & ære & ferro, cujus non est numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum. D

17 Præcepit quoque David cunctis principibus Israël, ut adjuvarent Salomonem filium suum.

18 Cernitis, inquiens, quòd Dominus Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, & subjecta sit terra coram Domino, & coram populo ejus.

19 Præbete igitur corda vestra & animas vestras, ut quæratis Dominum Deum vestrum: & consurgite, & ædificate sanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, & vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAPUT XXIII.

David senex, Salomone rege designato, numeratorum Levitarum officia designat: Moysique filij Levitis annumerantur.

1 Igitur David senex & plenus dierum, regem constituit Salomonem filium suum super Israël. A

2 Et congregavit omnes principes Israël, & Sacerdotes atque Levitas.

3 Numeratíque sunt Levitæ à triginta annis, & supra: & inventa sunt triginta octo millia virorum.

4 Ex his electi sunt, & distributi in ministerium domus Domini, viginti quatuor millia: præpositorum autem & judicum sex millia.

5 Porrò quatuor millia janitores: & totidem psaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.

6 * Et distribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerson videlicet, & Caath, & Merari. *Sup. 6. a. 1.

7 Filij Gerson: Leedan, & Semei.

8 Filij Leedan: princeps Jahiel, & Zethan, & Joël, tres.

9 Filij Semei: Salomith, & Hosiel, & Aran, tres: isti principes familiarum Leedan. B

10 Porrò filij Semei, Leheth, & Ziza, & Jaus, & Baria: isti filij Semei, quatuor.

11 Erat autem Leheth prior, Ziza secundus: porrò Jaus & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcircò in una familia, unáque domo computati sunt.

12 Filij Caath: Amram, & Isaar, Hebron, & Oziel quatuor.

13 * Filij Amram: Aaron & Moyses. * Separatúsque est Aaron ut ministraret in Sancto sanctorum, ipse & filij ejus in sempiternum, & adoleret incensum Dño secundùm ritum suum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum. *Sup. 6. a. 3. *Heb. 5. b. 4.

14 Moysi quoque hominis Dei filij annumerati sunt in tribu Levi.

15 Filij * Moysi: Gersom, & Eliezer. *Exo. 2. d. 22. 18. a. 3. 4.

16 Filij Gersom: Subuel primus.

17 Fuerunt autem filij Eliezer: Rohobia

 primus:

primus : & non erant Eliezer filij alij. Porrò filij Rohobia multiplicati ſunt nimis.

C 18 Filij Iſaar : Salomith primus.

19 Filij Hebron : Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

20 Filij Oziel : Micha primus, Jeſia ſecundus.

21 Filij Merari : Moholi, & Muſi. Filij Moholi : Eleazar, & Cis.

22 Mortuus eſt autem Eleazar, & non habuit filios, ſed filias : acceperúntque eas filij Cis fratres earum.

23 Filij Muſi : Moholi, & Eder, & Jerimoth, tres.

24 Hi filij Levi in cognationibus & familiis ſuis, principes per vices, & numerum capitum ſingulorum, qui faciebant opera miniſterij domus Domini, à viginti annis & ſupra.

25 Dixit enim David : Requiem dedit Dominus Deus Iſraël populo ſuo, & habitationem Jeruſalem uſque in æternum.

26 Nec erit officij Levitarum ut ultrà portent tabernaculum, & omnia vaſa ejus ad miniſtrandum.

27 Juxta præcepta quoque David noviſſima, ſupputabitur numerus filiorum Levi à viginti annis & ſupra.

D 28 Et erunt ſub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in veſtibulis, & in exedris, & in loco purificationis, & in ſanctuario, & in univerſis operibus miniſterij templi Domini.

29 Sacerdotes autem, ſuper panes propoſitionis, & ad ſimilæ ſacrificium, & ad lagana azyma, & ſartaginem, & ad torrendum, & ſuper omne pondus atque menſuram.

30 Levitæ verò, ut ſtent manè ad confitendum & canendum Domino : ſimilitérque ad veſperam

31 Tam in oblatione holocauſtorum Domini, quàm in ſabbatis & Calendis & ſolemnitatibus reliquis, juxta numerum, & ceremonias uniuſcujuſque rei jugiter coram Domino.

32 Et cuſtodiant obſervationes tabernaculi fœderis, & ritum ſanctuarij, & obſervationem filiorum Aaron fratrum ſuorum, ut miniſtrent in domo Domini.

CAPUT XXIV.

Familiarum Eleazar & Ithamar claſſes ſeu vices 24. in miniſterio Domini à David deſignantur, reliquorúmque Levitarum familiæ ſimiliter ſorte diſtribuuntur.

A 1 PORrò filiis Aaron hæ partitiones erant : Filij Aaron : Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

*Lev. 10. 4. 2. Num. 3. 4. 4. — 2 * Mortui ſunt autem Nadab & Abiu ante patrem ſuum abſque liberis : ſacerdotióque functus eſt Eleazar, & Ithamar.

3 Et diviſit eos David, id eſt, Sadoc de filiis Eleazari, & Abimelech de filiis Ithamar, ſecundùm vices ſuas & miniſterium.

4 Inventíque ſunt multò plures filij Eleazar in principibus viris, quàm filij Ithamar. Diviſit autem eis, hoc eſt filiis Eleazar, principes per familias ſedecim : & filiis Ithamar per familias & domos ſuas octo.

5 Porrò diviſit utraſque inter ſe familias ſortibus : erant enim principes ſanctuarij, & principes Dei, tam de filiis Eleazar, quàm de filiis Ithamar.

6 Deſcripſítque eos Semeias filius Nathanaël ſcriba Levites, coram rege & principibus, & Sadoc ſacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum ſacerdotalium & Leviticarum : unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar : & alteram domum, quæ ſub ſe habebat ceteros, Ithamar. B

7 Exivit autem ſors prima Jojarib, ſecunda Jedei,

8 Tertia Harim, quarta Seorim,

9 Quinta Melchia, ſexta Maiman,

10 Septima Accos, octava Abia,

11 Nona Jeſua, decima Sechenia,

12 Undecima Eliaſib, duodecima Jacim,

13 Tertiadecima Hoppha, decimaquarta Iſbaab,

14 Decimaquinta Belga, decimaſexta Emmer,

15 Decimaſeptima Hezir, decimaoctava Aphſes,

16 Decimanona Phetcia, vigeſima Hezechiel,

17 Vigeſimaprima Jachim, vigeſimaſecunda Gamul,

18 Vigeſimatertia Dalaiau, vigeſimaquarta Maaziau.

19 Hæ vices eorum ſecundùm miniſteria ſua, ut ingrediantur domum Domini, & juxta ritum ſuum ſub manu Aaron patris eorum : ſicut præceperat Dominus Deus Iſraël. C

20 Porrò filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subaël, & de filiis Subaël, Jehedeia.

21 De filiis quoque Rohobiæ princeps Jeſias.

22 Iſaari verò filius Salemoth, filiúſque Salemoth Jahath :

23 Filiúſque ejus Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

24 Filius Oziel, Micha : filius Micha, Samir.

25 Frater Micha, Jeſia : filiúſque Jeſiæ, Zacharias.

26 Filij Merari : Moholi & Muſi. Filius Oziau : Benno. D

27 Filius quoque Merari : Oziau & Soam & Zachur & Hebri.

28 Porrò Moholi filius : Eleazar, qui non habebat liberos.

29 Filius verò Cis, Jerameel.

30 Filij Muſi : Moholi, Eder, & Jerimoth. iſti filij Levi ſecundùm domos familiarum ſuarum.

31 Miſerúntque & ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron, coram David rege, & Sadoc, & Ahimelech, & principibus familiarum Sacerdotalium & Leviticarum, tam majores, quàm minores, omnes ſors æqualiter dividebat.

CAPUT

Caput XXV.

Ex filiis Asaph, Heman & Idithun, cantoribus, psaltis ac citharœdis, viginti quatuor familiæ ac vices sorte distribuuntur.

A 1 Igitur David & magistratus exercitus, segregaverunt in ministerium filios Asaph, & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & psalteriis, & cymbalis, secundùm numerum suum dedicato sibi officio servientes.

2 De filiis Asaph: Zacchur, & Joseph, & Nathania, & Asarela, filij Asaph: sub manu Asaph prophetantis juxta regem.

3 Porrò Idithun filij Idithun, Godolias, Sori, Jeseias, & Hasabias, & Mathathias, sex sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super confitentes & laudantes Dominum.

B 4 Heman quoque: filij Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, & Jerimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, & Jesbacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth:

5 Omnes isti filij Heman Videntis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios quatuordecim, & filias tres.

6 Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini distributi erant in cymbalis, & psalteriis, & citharis, in ministeria domus Domini juxta regem: Asaph videlicet, & Idithun, & Heman.

7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.

C 8 Miseruntque sortes per vices suas, ex æquo tam major quàm minor, doctus pariter, & indoctus.

9 Egressáque est sors prima Joseph, qui erat de Asaph. Secunda Godoliæ, ipsi & filiis ejus, & fratribus ejus duodecim.

10 Tertia Zachur, filiis & fratribus ejus duodecim.

11 Quarta Isari, filiis & fratribus ejus duodecim.

12 Quinta Nathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

13 Sexta Bocciau, filiis & fratribus ejus duodecim.

14 Septima Isreela, filiis & fratribus ejus duodecim.

15 Octava Jesaiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

16 Nona Mathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

17 Decima Semeiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

18 Undecima Azareel, filiis & fratribus ejus duodecim.

19 Duodecima Hasabiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

D 20 Tertiadecima Subael, filiis & fratribus ejus duodecim.

21 Quartadecima Mathathiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

22 Quintadecima Jerimoth, filiis & fratribus ejus duodecim.

23 Sextadecima Hananiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

24 Septimadecima Jesbacassæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

25 Octavadecima Hanani, filiis & fratribus ejus duodecim.

26 Nonadecima Mellothi, filiis & fratribus ejus duodecim.

27 Vigesima Eliatha, filiis & fratribus ejus duodecim.

28 Vigesimaprima Othir, filiis & fratribus ejus duodecim.

29 Vigesimasecunda Geddelthi, filiis & fratribus ejus duodecim.

30 Vigesimatertia Mahazioth, filiis & fratribus ejus duodecim.

31 Vigesimaquarta Romemthiezer, filiis & fratribus ejus duodecim.

Caput XXVI.

Templi janitores ex Levitis variæ classes designantur, & quæ porta à qua familia sit custodienda sorte disponitur, item qui thesauros & vasa sacra custodiant.

1 Divisiones autem janitorum: de Coritis Meselemia, filius Core, de filiis Asaph. A

2 Filij Meselemiæ: Zacharias primogenitus, Jadihel secundus, Zabadias tertius, Jathanaël quartus.

3 Ælam quintus, Johanan sextus, Elioënai septimus:

4 Filij autem Obededom: Semeias primogenitus, Jozabad secundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanaël quintus,

5 Ammiel sextus, Issachar septimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus.

6 Semei autem filio ejus nati sunt filij, præfecti familiarum suarum: erant enim viri fortissimi.

7 Filij ergo Semeiæ: Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortissimi: Eliu quoque, & Samachias.

8 Omnes hi, de filiis Obededom: ipsi, & filij, & fratres eorum fortissimi ad ministrandum, sexaginta duo de Obededom.

9 Porrò Meselemiæ filij, & fratres eorum robustissimi, decem & octo. B

10 De Hosa autem, id est, de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, & idcirco posuerat eum pater ejus in principem)

11 Helcias secundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus. omnes hi filij, & fratres Hosa, tredecim.

12 Hi divisi sunt in janitores, ut semper principes custodiarum, sicut & fratres eorum, ministrarent in domo Domini.

13 Missæ sunt ergo sortes ex æquo, & parvis, & magnis, per familias suas in unamquamque portarum.

14 Cecidit ergo sors Orientalis, Selemiæ. Porrò Zachariæ filio ejus, viro prudentissimo, & erudito, sortitò obtigit plaga Septentrionalis.

15 Obededom verò & filiis ejus ad Austrum: in qua parte domus erat seniorum concilium.

16 Sephim & Hosa ad Occidentem, juxta portam,

portam, quæ ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam.

17 Ad Orientem verò Levitæ sex: & ad Aquilonem quatuor per diem: atque ad Meridiem similiter in die quatuor: & ubi erat concilium, bini & bini.

C 18 In cellulis quoque janitorum ad Occidentem quatuor in via, binique per cellulas.

19 Hæ sunt divisiones janitorum, filiorum Core & Merari.

20 Porrò Achias erat super thesauros domus Dei, & vasa sanctorum.

21 Filij Ledan, filij Gersonni, de Ledan principes familiarum, Ledan, & Gersonni, Jehieli.

22 Filij Jehieli: Zathan, & Joël fratres ejus, super thesauros domus Domini.

23 Amramitis, & Isaaritis, & Hebronitis, & Ozihelitis.

24 Subaël autem filius Gersom, filij Moysi, præpositus thesauris.

25 Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, & hujus filius Isaias, & hujus filius Joram filius quoque filius Zechri, & hujus filius Selemith.

26 Ipse Selemith, & fratres ejus, super thesauros sanctorum, quæ sanctificavit David rex, & principes familiarum, & tribuni, & centuriones: & duces exercitus.

D 27 De bellis & manubiis præliorum, quæ consecraverant ad instaurationem, & supellectilem templi Domini.

28 Hæc autem universa sanctificavit Samuel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Joab filius Sarviæ: omnes, qui sanctificaverant ea per manum Selemith, & fratrum ejus.

29 Isaaritis verò præerat Chonenias, & filij ejus, ad opera forinsecus super Israël, ad docendum, & judicandum eos.

30 Porrò de Hebronitis Hasabias, & fratres ejus viri fortissimi, mille septingenti, præerant Israëli trans Jordanem contra Occidentem, in cunctis operibus Dñi, & in ministerium regis.

31 Hebronitarum autem princeps fuit Jeria, secundùm familias & cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt, & inventi sunt viri fortissimi in Jazer Galaad,

32 Fratrésque ejus robustioris ætatis, duo millia septingenti principes familiarum. Præposuit autem eos David rex Rubenitis, & Gadditis, & dimidiæ tribui Manasse, in omne ministerium Dei, & regis.

CAPUT XXVII.

Recensentur duodecim principes, quorum singuli suo mense viginti quatuor millibus præerant, ad hæc principes seu præfecti tribuum thesaurorum, reliquæque substantiæ regis recensentur.

A 1 Filij autem Israël secundùm numerum suum, principes familiarum, tribuni, & centuriones, & præfecti, qui ministrabant regi juxta turmas suas, ingredientes & egredientes per singulos menses in anno, viginti quatuor millibus singuli præerant.

2 Primæ turmæ in primo mense Jesboam præerat filius Zabdiel, & sub eo viginti quatuor millia.

3 De filiis Phares, principes cunctorum principum in exercitu mense primo.

4 Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites, & post se alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quatuor millium.

5 Dux quoque turmæ tertiæ in mense tertio, erat Banaias filius Joiadæ sacerdos: & in divisione sua viginti quatuor millia.

6 Ipse est Banaias fortissimus inter triginta, & super triginta. præerat autem turmæ ipsius Amizabad filius ejus. B

7 Quartus, mense quarto, Azahel frater Joab, & Zabadias filius ejus post eum: & in turma ejus viginti quatuor millia.

8 Quintus, mense quinto, princeps Samaoth Jezerites: & in turma ejus viginti quatuor millia.

9 Sextus, mense sexto, Hira filius Acces Thecuites: & in turma ejus viginti quatuor millia.

10 Septimus, mense septimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim: & in turma ejus viginti quatuor millia.

11 Octavus, mense octavo, Sobachai Husathites de stirpe Zarahi: & in turma ejus viginti quatuor millia.

12 Nonus, mense nono, Abiezer Anathothites de filiis Jemini: & in turma ejus viginti quatuor millia.

13 Decimus, mense decimo, Marai, & ipse Netophathites de stirpe Zarai: & in turma ejus viginti quatuor millia.

14 Undecimus, mense undecimo, Banaias Pharathonites de filiis Ephraim: & in turma ejus viginti quatuor millia.

15 Duodecimus, mense duodecimo, Holdai Netophathites, de stirpe Gothoniel: & in turma ejus viginti quatuor millia.

16 Porrò tribubus præerant Israël, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha: C

17 Levitis, Hasabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc:

18 Juda, Eliu frater David: Issachar, Amri filius Michaël.

19 Zabulonitis, Jesmaias filius Abdiæ: Nephthalitibus, Jerimoth filius Ozriel:

20 Filiis Ephraim, Osee filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manasse, Joël filius Phadaiæ:

21 Et dimidiæ tribui Manasse in Galaad, Jaddo filius Zachariæ: Benjamin autem, Jasiel filius Abner.

22 Dan verò, Ezrihel filius Jeroham: hi principes filiorum Israël.

23 Noluit autem David numerare eos à viginti annis inferiùs: quia dixerat Dominus ut multiplicaret Israël quasi stellas cæli.

24 * Joab filius Sarviæ cœperat numerare, nec complevit: quia super hoc ira irruerat in Israël: & idcirco numerus eorum qui fuerant recensiti, non est relatus in fastos regis David. * Sup. 21. a. 2.

25 Super thesauros autem regis fuit Azmoth D

filius

filius Adiel. his autem thesauris, qui erant in
urbibus, & in vicis, & in turribus, præsidebat
Jonathan filius Oziæ.
D 26 Operi autem rustico, & agricolis qui exer-
cebant terram, præerat Ezri filius Chelub:
27 Vineariúmque cultoribus, Semeias Roma-
thites: cellis autem vinariis Zabdias Aphonites.
28 Nam super oliveta & ficeta, quæ erant
in campestribus, Balanan Gederites: super apo-
thecas autem olei, Joas.
29 Porrò armentis, quæ pascebantur in Sa-
ron, præpositus fuit Setrai Saronites: & super
boves in vallibus, Saphat filius Adli:
30 Super camelos verò, Ubil Ismaëlites: &
super asinos, Jadias Meronathites.
31 Super oves quoque Jaziz Agareus. omnes
hi, principes substantiæ regis David.
32 Jonathan autem patruus David, consilia-
rius, vir prudens & litteratus: Ipse & Jahiel
filius Hachamoni erant cum filiis regis.
33 Achitophel etiam consiliarius regis, &
Chusai Arachites amicus regis.
34 Post Achitophel fuit Joiada filius Banaiæ,
& Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat
Joab.

CAPUT XXVIII.

David præparatis ad templi ædificationem omnibus necessariis, Salomonem universósque principes convocatos exhortatur ad mandata Dei custodienda, præscribitque traditam sibi à Deo formam templi ædificandi.

A 1 CONvocavit igitur David omnes principes
Israël, duces tribuum, & præpositos tur-
marum, qui ministrabant regi: tribunos quo-
que & centuriones, & qui præerant substantiæ
& possessionibus regis, filiósque suos cum eu-
nuchis, & potentes, & robustissimos quosque
in exercitu Jerusalem.
2 Cúmque surrexisset rex, & stetisset, ait: Au-
dite me fratres mei, & populus meus: Cogitavi
ut ædificarem domum, in qua requiesceret arca
fœderis Domini, & scabellum pedum Dei no-
stri: & ad ædificandum, omnia præparavi.
* 2. Reg. 7. b. 13. 3 Deus autem dixit mihi: * Non ædificabis
domum nomini meo, eò quòd sis vir bellator,
& sanguinem fuderis.
4 Sed elegit Dominus Deus Israël me de uni-
versa domo patris mei, ut essem rex super Israël
in sempiternum: de Juda enim elegit principes:
porrò de domo Juda, domum patris mei: &
de filiis patris mei, placuit ei ut me eligeret re-
gem super cunctum Israël.
* Sap. 9. b. 7. 5 * Sed & de filiis meis (filios enim mihi
B multos dedit Dominus) elegit Salomonem
filium meum, ut sederet in throno regni Do-
mini super Israël,
6 Dixitque mihi: Salomon filius tuus ædifi-
cabit domum meam, & atria mea: ipsum enim
elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.
7 Et firmabo regnum ejus usque in æter-
num, si perseveraverit facere præcepta mea, &
judicia, sicut & hodie.
8 Nunc ergo coram universo cœtu Israël,
audiente Deo nostro, custodite, & perquirite
cuncta mandata Domini Dei nostri: ut possi-
deatis Terram bonam, & relinquatis eam filiis
vestris post vos usque in sempiternum.
9 Tu autem Salomon fili mi, scito Deum pa-
tris tui, & servito ei corde perfecto, & animo
voluntario: * omnia enim corda scrutatur Do- * Ps. 7. b. 10.
minus, & universas mentium cogitationes in-
telligit. Si quæsieris eum, invenies: si autem
dereliqueris eum, projiciet te in æternum.
10 Nunc ergo quia elegit te Dñs ut ædifica-
res domum Sanctuarij, confortare, & perfice.
11 Dedit autem David Salomoni filio suo C
descriptionem porticus, & templi, & cellario-
rum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, &
domus propitiationis,
12 Necnon & omnium quæ cogitaverat atrio-
rum, & exedrarum per circuitum in thesauros
domus Domini, & in thesauros sanctorum,
13 Divisionúmque Sacerdotalium & Leviti-
carum, in omnia opera domus Domini, & in
universa vasa ministerij templi Domini.
14 Aurum in pondere per singula vasa mi-
nisterij. Argenti quoque pondus pro vasorum
& operum diversitate.
15 Sed & in candelabra aurea, & ad lucer-
nas eorum aurum pro mensura uniuscujusque
candelabri & lucernarum. Similiter & in can-
delabra argentea, & in lucernas eorum, pro di-
versitate mensuræ, pondus argenti tradidit.
16 Aurum quoque dedit in mensas propo-
sitionis pro diversitate mensarum: similiter &
argentum in alias mensas argenteas,
17 Ad fuscinulas quoque, & phialas, & thu- D
ribula, ex auro purissimo, & leunculos aureos,
pro qualitate mensuræ pondus distribuit in leun-
culum & leunculum. Similiter & in leones ar-
genteos diversum argenti pondus separavit.
18 Altari autem, in quo adoletur incensum,
aurum purissimum dedit: ut ex ipso fieret simi-
litudo quadrigæ cherubim, extendentium alas,
& velantium arcam fœderis Domini.
19 Omnia, inquit, venerunt scripta manu
Domini ad me, ut intelligerem universa opera
exemplaris.
20 Dixit quoque David Salomoni filio suo:
Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas,
& ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum
erit, & non dimittet te, nec derelinquet, donec
perficias omne opus ministerij domus Domini.
21 Ecce divisiones Sacerdotum & Levita-
rum, in omne ministerium domus Domini assi-
stunt tibi, & parati sunt, & noverunt tam prin-
cipes quàm populus facere omnia præcepta tua.

CAPUT XXIX.

Recensentur impensæ à David in ædificium templi præparatæ, quibus principes ac populus plurima adjiciunt donaria: David benedicens Dominum orat pro Salomone ac populo; & sacrificiis cum ingenti lætitia oblatis, ungitur secundò Salomon in regem pro patre David qui anno regni quadragesimo in pace quievit.

1 LOcutúsque est David rex ad omnem ec- A
clesiam: Salomonem filium meum unum
elegit Deus, adhuc puerum & tenellum: opus
namque grande est, neque enim homini præpa-
ratur habitatio, sed Deo.

a Ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea, & lapides onychinos, & quasi stibinos, & diversorum colorum, omnémque pretiosum lapidem, & marmor Parium abundantissimè:

3 Et super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi in ædem sanctam.

B 4 Tria millia talenta auri de auro Ophir: & septem millia talentorum argenti probatissimi, ad deaurandos parietes templi.

5 Et, ubicumque opus est aurum de auro, & ubicumque opus est argentum de argento, opera fiant per manus artificum: & si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, & offerat quod voluerit Domino.

6 Polliciti sunt itaque principes familiarum, & proceres tribuum Israël, tribuni quoque, & centuriones, & principes possessionum regis.

7 Dederúntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, & solidos decem millia: argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum.

8 Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Jahiel Gersonitis.

C 9 Lætatúsque est populus, cùm vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed & David rex lætatus est gaudio magno.

10 Et benedixit Domino coram universa multitudine, & ait: Benedictus es Domine Deus Israël patris nostri ab æterno in æternum.

11 Tua est Domine magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim quæ in cælo sunt, & in terra, tua sunt: tuum Domine regnum, & tu es super omnes principes.

12 Tuæ divitiæ, & tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia: in manu tua magnitudo & Imperium omnium.

D 13 Nunc igitur Deus noster confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum.

14 Quis ego, & quis populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.

15 Peregrini enim sumus coram te, & advenæ, sicut omnes patres nostri. * Dies nostri quasi umbra super terram, & nulla est mora. * Sap. 2. b.

16 Domine Deus noster, omnis hæc copia, quam paravimus, ut ædificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, & tua sunt omnia.

17 Scio Deus meus quòd probes corda, & simplicitatem diligas, unde & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli universa hæc: & populum tuum, qui hîc repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.

18 Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israël, patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tui mens ista permaneat. E

19 Salomoni quoque filio meo da cor perfectum ut custodiat mandata tua, testimonia tua, & ceremonias tuas, & faciat universa: & ædificet ædem: cujus impensas paravi.

20 Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: & inclinaverunt se, & adoraverunt Deum, & deinde regem.

21 Immolaverúntque victimas Dño: & obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, & universo ritu abundantissimè in omnem Israël. F

22 Et comederunt, & biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. * Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, & Sadoc in pontificem. * 3. Reg. 1. 34

23 Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre suo, & cunctis placuit: & paruit illi omnis Israël.

24 Sed & universi principes, & potentes, & cuncti filij regis David dederunt manum, & subjecti fuerunt Salomoni regi.

25 Magnificavit ergo Dominus Salomonem super omnem Israël: & dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israël. G

26 Igitur David filius Isai regnavit super universum Israël.

27 * Et dies, quibus regnavit super Israël, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnavit septem annis, & in Jerusalem annis triginta tribus. * 3. Reg. 2. b. 11.

28 Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum, & divitiis, & gloria, & regnavit Salomon filius ejus pro eo.

29 Gesta autem David regis priora, & novissima, scripta sunt in Libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis:

30 Universíque regni ejus, & fortitudinis, & temporum, quæ transierunt sub eo, sive in Israël, sive in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Oblatis mille hoſtiis à Salomone in Gabaon, Dominus in noƈte apparens dat ei petitam ſapientiam, additis divitiis & gloria; poſt quæ currus & equites congregat.

A 1 ONFORTATUS eſt ergo Salomon filius David in regno ſuo, & Dominus Deus ejus erat cum eo, & magnificavit eum in excelſum.

3. Reg. 3. a. 1.

2 Præcepitque Salomon univerſo Iſraëli, tribunis, & centurionibus, & ducibus, & judicibus omnis Iſraël, & principibus familiarum:

3 Et abiit cum univerſa multitudine in Excelſum Gabaon, ubi erat tabernaculũ fœderis Dei, quod fecit Moyſes famulus Dei in ſolitudine.

B 4 Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim, in locum quem præparaverat ei, & ubi fixerat illi tabernaculum, hoc eſt, in Jeruſalem.

* Exod. 38. a. 1.

5 Altare quoque æneum, * quod fabricatus fuerat Beſeleel filius Uri filij Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod requiſivit Salomon, & omnis eccleſia.

6 Adſcenditque Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hoſtias.

7 Ecce autem in ipſa noƈte apparuit ei Deus dicens: Poſtula quod vis, ut dem tibi.

8 Dixitque Salomon Deo: Tu feciſti cum David patre meo miſericordiam magnam: & conſtituiſti me regem pro eo.

C 9 Nunc ergo Domine Deus impleatur ſermo tuus, quem pollicitus es David patri meo: tu enim me feciſti regem ſuper populum tuum multum, qui tam innumerabilis eſt, quàm pulvis terræ.

* Sup. 9. c. 10.

10 * Da mihi ſapientiam & intelligentiam, ut ingrediar & egrediar coram populo tuo: quis enim poteſt hunc populum tuum dignè, qui tam grandis eſt, judicare?

11 Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti divitias, & ſubſtantiam, & gloriam, neque animas eorum qui te oderant, ſed nec dies vitæ plurimos: petiſti autem ſapientiam & ſcientiam, ut judicare poſſis populum meum, ſuper quem conſtitui te regem.

D 12 Sapientia & ſcientia data ſunt tibi: divitias autem & ſubſtantiam & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te nec poſt te fuerit ſimilis tui.

13 Venit ergo Salomon ab Excelſo Gabaon in Jeruſalem coram tabernaculo fœderis, & regnavit ſuper Iſraël.

14 * Congregavitque ſibi currus & equites, & facti ſunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum; & fecit eos eſſe in urbibus quadrigarum, & cum rege in Jeruſalem. * 3. Reg. 10. d. 26.

15 Præbuitque rex argentum & aurum in Jeruſalem quaſi lapides, & cedros quaſi ſycomoros, quæ naſcuntur in campeſtribus multitudine magna.

16 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, & de Coa, à negotiatoribus regis, qui ibant, & emebant pretio,

17 Quadrigam equorum ſexcentis argenteis, & equum centum quinquaginta: ſimiliter de univerſis regnis Hethæorum, & à regibus Syriæ, emptio celebrabatur.

CAPUT II.

Ordinatis pro templo ædificando architeƈtis & operariis, Salomon cum rege Hiram convenit de mittendo erudito artifice, ligniſque ad templi ſtruƈturam cædendis.

1 DEcrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, & palatium ſibi. A

2 Et numeravit ſeptuaginta millia virorum portantium humeris, & oƈtoginta millia qui cæderent lapides in montibus, præpoſitóſque eorum tria millia ſexcentos.

3 * Miſit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egiſti cum David patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina ut ædificaret ſibi domum, in qua & habitavit: * 3. Reg. 5. a. 2.

4 Sic fac mecum, ut ædificem domum nomini Domini Dei mei, ut conſecrem eam ad adolendum incenſum coram illo, & fumiganda aromata, & ad propoſitionem panum ſempiternam, & ad holocautomata manè, & veſperè, ſabbatis quoque, & neomeniis, & ſolemnitatibus Domini Dei noſtri in ſempiternum, quæ mandata ſunt Iſraëli.

5 Domus enim, quam ædificare cupio, magna eſt: magnus eſt enim Deus noſter ſuper omnes deos. B

6 Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? ſi cælum, & cæli cælorum capere eum nequeunt: quantus ego ſum, ut poſſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tantum, ut adoleatur incenſum coram illo.

7 Mitte ergo mihi virum eruditum, qui no-

verit operari in auro, & argento, ære, & ferro, purpura, coccino, & hyacintho, & qui sciat sculpere cælaturas, cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa, & Jerusalem, quos præparavit David pater meus.

8 Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceutina, & pinea, de Libano: scio enim quòd servi tui noverint cædere ligna de libano, & erunt servi mei cum servis tuis,

C 9 Ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim quam cupio ædificare, magna est nimis, & inclyta.

10 Præterea operariis, qui cæsuri sunt ligna: servis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidem, & vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia.

11 Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dñs populum suum, idcircò te regnare fecit super eum.

12 Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israël, qui fecit cælum & terram, qui dedit David regi filium sapientem, & eruditum & sensatum atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, & palatium sibi.

13 Misi ergo tibi virum prudentem & scientissimum Hiram, patrem meum,

D 14 Filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & marmore, & lignis, in purpura quoque, & hyacintho, & bysso, & coccino: & qui scit cælare omnem sculpturam, & adinvenire prudenter quodcumque in opere necessarium est, cum artificibus tuis, & cum artificibus domini mei David patris tui.

15 Triticum ergo, & hordeum, & oleum, & vinū, quæ pollicitus es dñe mi, mitte servis tuis.

16 Nos autem cædemus ligna de Libano, quot necessaria habueris, & applicabimus ea ratibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre ea in Jerusalem.

17 Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos, qui erant in terra Israël, post dinumerationem quam dinumeravit David pater ejus, & inventi sunt centum quinquaginta millia, & tria millia sexcenti.

18 Fecitque ex eis septuaginta millia, qui humeris onera portarent, & octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia & sexcentos præpositos operum populi.

Caput III.

Templum extruitur cum porticu, velo, & duabus columnis æneis ante fores tem[illegible].

A 1 ET cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jerusalem in monte M[illegible]ria, qui demonstratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in * area Ornan Jebusæi.

3. Regum 6. a. 1. * 2. Reg. 24. d. 24. 1. Par. 21. d. 26.

2 Cœpit autem ædificare mense secundo, anno q[illegible]gni sui.

3 Et hæc sunt fundamenta, quæ jecit Salomon, ut ædificaret domum Dei, longitudinis cubit[illegible] [illegible]ra prima sexaginta, latitudinis c[illegible] [illegible]ti.

B 4 [illegible] vero ante frontem, quæ tendeb[illegible] tur in longum juxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porrò altitudo centum viginti cubitorum erat. & deauravit eam intrinsecus auro mundissimo.

5 Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per totum: sculpsitque in ea palmas, & quasi catenulas se invicem complectentes.

6 Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore, decore multo.

7 Porrò aurum erat probatissimum, de cujus laminis texit domum, & trabes ejus, & postes, & parietes, & ostia: & cælavit cherubim in parietibus.

8 Fecit quoque domum Sancti sanctorum: longitudinem juxta latitudinem domus, cubitorum viginti, & latitudinem similiter viginti cubitorum: & laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis.

9 Sed & clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent: cœnacula quoque texit auro. C

10 Fecit etiam in domo Sancti sanctorum cherubim duos, opere statuario: & texit eos auro.

11 Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque, & tangeret parietem domus: & altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub.

12 Similiter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos, & tangebat parietem: & ala ejus altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat.

13 Igitur alæ utriusque cherubim expansæ erant, & extendebantur per cubitos viginti: ipsi autem stabant erectis pedibus, & facies eorum erant versæ ad exteriorem domum. D

14 * Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco, & bysso: & intexuit ei cherubim. *Mat. 27. f. 51.

15 * Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta & quinque cubitos habebant altitudinis: porrò capita earum, quinque cubitorum. *Iere. 52. d. 20.

16 Nec non & quasi catenulas in oraculo, & superposuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam centum, quæ catenulis interposuit.

17 Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam à dextris, & alteram à sinistris: eam quæ à dextris erat, vocavit Jachin, & quæ ad lævam, Booz.

Caput IV.

Constructio altaris ænei, maris fusilis, decem concharum, candelabrorum aureorum, mensarum & phialarum, ac ceterorum quæ ad templum ejusq; ornatum pertinebant.

1 FEcit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, & viginti cubitorum latitudinis, & decem cubitorum altitudinis. A

2 * Mare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium, rotundum per circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus. * 3. Reg. d. 23.

3 Si[illegible]do quoque boum erat subter illud, & d[illegible] quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus alvum maris circ[illegible]. Boves autem [illegible] fusiles

B 4 Et ipsum Mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad Aquilonem, & alij tres ad Occidentem: porrò tres alij Meridiem, & tres qui reliqui erant, Orientem, habentes mare superpositum: posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari.

5 Porrò vastitas ejus habebat mensuram palmi, & labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lilij: capiebatque tria millia metretas.

6 Fecit quoque conchas decem: & posuit quinque à dextris, & quinque à sinistris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant: porrò in mari sacerdotes lavabantur.

7 Fecit autem & candelabra aurea decem, secundùm speciem qua jussa erant fieri: & posuit ea in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris.

C 8 Necnon & mensas decem: & posuit eas in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris: phialas quoque aureas centum.

9 Fecit etiam atrium sacerdotum, & Basilicam grandem: & ostia in basilica, quæ texit ære.

10 Porrò mare posuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem.

11 Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: & complevit omne opus regis in domo Dei:

12 Hoc est, columnas duas, & epistylia, & capita, & quasi quædam retiacula, quæ capita tegerent super epistylia.

13 Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo, ita ut bini ordines malogranatorum singulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epistylia, & capita columnarum.

14 Bases etiam fecit, & conchas, quas superposuit basibus:

15 Mare unum, boves quoque duodecim sub mari.

16 Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater ejus in domo Domini ex ære mundissimo.

D 17 In regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Sochor & Saredatha.

18 Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.

19 Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, & altare aureum, & mensas, & super eas panes propositionis:

20 Candelabra quoque cum lucernis suis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum, ex auro purissimo:

21 Et florentia quædam, & lucernas, & forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt.

22 Thymiamateria quoque, & thuribula, & phialas, & mortariola, ex auro purissimo. Et ostia cælavit templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: & ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

Caput V.

Illatis in templum vasis sacris, & oblatis plurimis donariis arca continens tabulas Moysi in oraculum inducitur, unde gloria Domini implet templum.

1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ voverat A
David pater suus, argentum, & aurum, & 3. Regum 7. 8. 51.
universa vasa posuit in thesauris domus Dei.

2 * Post quæ congregavit majores natu Israël, & cunctos principes tribuum, & capita familiarum de filiis Israël in Jerusalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de Civitate David, quæ est Sion. * 3. Reg. 8. a. 1.

3 Venerunt itaque ad regem omnes viri Israël in die solemni mensis septimi.

4 Cúmque venissent cuncti seniorum Israël, portaverunt Levitæ arcam,

5 Et intulerunt eam, & omnem paraturam B
tabernaculi. Porrò vasa sanctuarij, quæ erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdotes cum Levitis.

6 Rex autem Salomon, & universus cœtus Israël, & omnes qui fuerant congregati ante arcam, immolabant arietes, & boves absque ullo numero; tanta enim erat multitudo victimarum.

7 Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Dñi in locum suum, id est, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim,

8 Ita ut cherubim expanderent alas suas super locum, in quo posita erat arca, & ipsam arcam tegerent cum vectibus suis.

9 Vectium autem, quibus portabatur arca, C
quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum: si verò quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in præsentem diem.

10 Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israël egredientibus ex Ægypto.

11 Egressis autem Sacerdotibus de sanctuario (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potuerant inveniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, & ministeriorum ordo inter eos divisus erat)

12 Tam Levitæ quàm cantores, id est, & qui D
sub Asaph erant, & qui sub Eman, & qui sub Idithum, filij, & fratres eorum, vestiti byssinis, cymbalis, & psalteriis, & citharis concrepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, & cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis.

13 Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diversi generis musicorum concinentibus, & vocem in sublime tollentibus; longè sonitus audiebatur, ita ut cùm Dominum laudare cœpissent & dicere: Confitemini Dño quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus; impleretur domus Dei nube,

14 Nec possent Sacerdotes stare & ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei.

CAPUT VI.

Benedicit Salomon populo Israël, gratias Deo agens de impletione promissionis factæ David: oratque supplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat.

A 1 TUnc Salomon ait: Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine:

3 Reg. 8. b. 12. 2 Ego autem ædificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi in perpetuum.

3 Et convertit rex faciem suam, & benedixit universæ multitudini Israël (nam omnis turba stabat intenta) & ait:

4 Benedictus Dominus Deus Israël, qui quod locutus est David patri meo, opere complevit, dicens:

5 A die, qua eduxi populum meum de Terra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Israël, ut ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, ut esset dux in populo meo Israël,

B 6 Sed elegi Jerusalem, ut sit nomen meum in ea, & elegi David, ut constituerem eum super populum meum Israël.

7 Cumque fuisset voluntatis David patris mei, ut ædificaret domum nomini Domini Dei Israël,

8 Dixit Dominus ad eum, Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo, benè quidem fecisti hujuscemodi habere voluntatem:

9 Sed non tu ædificabis domum, verùm filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum nomini meo.

10 Complevit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat: & ego surrexi pro David patre meo, & sedi super thronum Israël, sicut locutus est Dominus: & ædificavi domum nomini Domini Dei Israël.

11 Et posui in ea arcam, in qua est pactum Domini, quod pepigit cum filiis Israël.

12 Stetit ergo coram altari Domini ex adverso universæ multitudinis Israël, & extendit manus suas.

C 13 Siquidem fecerat Salomon basim æneam, & posuerat eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, & quinque cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis: stetitque super eam: & deinceps flexis genibus contra universam multitudinem Israël, & palmis in cælum levatis,

* 2. Machab. 2. b. 8. 14 Ait: * Domine Deus Israël, non est similis tui Deus in cælo & in terra: qui custodis pactum & misericordiam cum servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo:

15 Qui præstitisti servo tuo David patri meo quæcumque locutus fueras ei: & quæ ore promiseras opere complesti, sicut & præsens tempus probat.

16 Nunc ergo Domine Deus Israël, imple servo tuo patri meo David quæcumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israël: ita tamen si custodierint filii tui vias suas, & ambulaverint in lege mea, sicut & tu ambulasti coram me.

17 Et nunc Domine Deus Israël, firmetur sermo tuus, quem locutus es servo tuo David.

18 Ergone credibile est ut habitet Deus cum hominibus super terram? Si cælum & cæli cælorum non te capiunt, quantò magis domus ista, quam ædificavi?

19 Sed ad hoc tantùm facta est, ut respicias orationem servi tui, & obsecrationem ejus, Domine Deus meus: & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te:

20 Ut aperias oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum, D

21 Et exaudires orationem, quam servus tuus orat in eo: & exaudias preces famuli tui, & populi tui Israël. Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cælis, & propitiare.

22 Si peccaverit quispiam in proximum suum, & jurare contra eum paratus venerit, séque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista:

23 Tu audies de cælo, & facies judicium servorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium, & ulciscaris justum, retribuens ei secundùm justitiam suam.

24 Si superatus fuerit populus tuus Israël ab inimicis (peccabunt enim tibi) & conversi egerint pœnitentiam, & obsecraverint nomen tuum, & fuerint deprecati in loco isto,

25 Tu exaudies de cælo, & propitiare peccato populi tui Israël, & reduc eos in terram, quam dedisti eis, & patribus eorum.

26 Si clauso cælo pluvia non fluxerit propter peccata populi, & deprecati te fuerint in loco isto, & confessi nomini tuo, & conversi à peccatis suis, cùm eos afflixeris, E

27 Exaudi de cælo Domine, & dimitte peccata servis tuis & populi tui Israël, & doce eos viam bonam, per quam ingrediantur: & da pluviam terræ, quam dedisti populo tuo ad possidendum.

28 * Fames si orta fuerit in terra, & pestilentia, ærugo, & aurugo, & locusta, & bruchus; & hostes, vastatis regionibus, portas obsederint civitatis, omnísque plaga & infirmitas presserit, * Inf. 20. b. 9.

29 Si quis de populo tuo Israël fuerit deprecatus, cognoscens plagam & infirmitatem suam, & expanderit manus suas in domo hac,

30 Tu exaudies de cælo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, & propitiare, & redde unicuique secundùm vias suas, quas nosti eum habere in corde suo: (tu enim solus nosti corda filiorum hominum.)

31 Ut timeant te, & ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. F

32 Externum quoque, qui non est de populo tuo Israël, si venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, & propter manum tuam robustam, & brachium tuum extentum, & adoraverit in loco isto,

33 Tu exaudies de cælo firmissimo habitaculo tuo, & facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut sciant omnes populi terræ

nomen

nomen tuum, & timeant te sicut populus tuus Israël, & cognoscant quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi.

34 Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas hæc est, quam elegisti, & domus, quam ædificavi nomini tuo:

35 Tu exaudies de cælo preces eorum, & obsecrationem, & ulciscaris.

36 Si autem peccaverint tibi (* neque enim est homo, qui non peccet) & iratus fueris eis, &
* 3. Reg. 8. 46 Eccl. 7. 21. 1. Jo. 1. d. 8. tradideris hostibus, & captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certè quæ juxtà est,

37 Et conversi in corde suo, in terra, ad quam captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, & deprecati te fuerint in terra captivitatis suæ, di-
G centes: Peccavimus, iniquè fecimus, injustè egimus:

38 Et reversi fuerint ad te in toto corde suo, & in tota anima sua in terra captivitatis suæ, ad quam ducti sunt, adorabunt te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, & urbis, quam elegisti, & domus, quam ædificavi nomini tuo:

39 Tu exaudies de cælo, hoc est de firmo habitaculo tuo, preces eorum, & facias judicium, & dimittas populo tuo quamvis peccatori:

40 Tu es enim Deus meus: aperiantur, quæso, oculi tui, & aures tuæ intentæ sint ad orationem quæ fit in loco isto.

* Ps. 131. b. 8. 41 * Nunc igitur consurge Domine Deus in requiem tuam, tu & arca fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Domine Deus induantur salutem, & sancti tui lætentur in bonis.

42 Domine Deus ne averteris faciem christi tui: memento misericordiarum David servi tui.

CAPUT VII.

Post devorata cælesti igne sacrificia, Dei majestas templum implet, & plurimis immolatis hostiis, templi dedicatio septem diebus celebratur, dieque octavo fit collecta; Dominus autem Salomoni revelat, se ipsius orationem exaudisse.

A 1 CUmque complesset Salomon fundens preces, ignis descendit de cælo, & devo-
* 2. Machab. 2. b. 8. ravit holocausta & victimas: * & majestas Domini implevit domum.

2 Nec poterant sacerdotes ingredi templum Domini, eò quòd implesset majestas Domini templum Domini.

3 Sed & omnes filii Israël videbant descendentem ignem, & gloriam Domini super domum: & corruentes proni in terram super pavimentum stratum lapide, adoraverunt, & laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.

4 Rex autem, & omnis populus, immolabant victimas coram Domino.

* 3. Reg. 8. g. 63. 5 * Mactavit igitur rex Salomon hostias, boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia: & dedicavit domum Dei rex, & universus populus.

B 6 Sacerdotes autem stabant in officiis suis: & Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in æternum misericordia ejus, hymnos David canentes per manus suas: porrò Sacerdotes canebant tubis ante eos, cunctúsque Israël stabat.

7 Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini: obtulerat enim ibi holocausta & adipes pacificorum: quia altare æneum, quod fecerat, non poterat sustinere holocausta & sacrificia & adipes.

8 Fecit ergo Salomon solemnitatem in tempore illo septem diebus, & omnis Israël cum eo, ecclesia magna valdè, ab introitu Emath usque ad Torrentem Ægypti.

9 Fecitque die octavo collectam, eò quòd dedicasset altare septem diebus, & solemnitatem celebrasset diebus septem.

10 Igitur in die vigesimotertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua, lætantes atque gaudentes super bono, quod fecerat Dñs Davidi, & Salomoni, & Israëli populo suo.

11 * Complevítque Salomon domum Domi- * 3. Reg. 9. a. 1.
ni, & domum regis, & omnia quæ disposuerat in corde suo, ut faceret in domo Domini, & in domo sua, & prosperatus est.

12 Apparuit autem ei Dominus nocte, & C
ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificii.

13 Si clausero cælum, & pluvia non fluxerit, & mandavero & præcepero locustæ, ut devoret terram, & misero pestilentiam in populum meum:

14 Conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquisierit faciem meam, & egerit pœnitentiam à viis suis pessimis: & ego exaudiam de cælo, & propitius ero peccatis eorum, & sanabo terram eorum.

15 Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.

16 Elegi enim, & sanctificavi locum istum, D
ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.

17 Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David pater tuus, & feceris juxta omnia quæ præcepi tibi, & justitias meas judiciaque servaveris:

18 Suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israël.

19 Si autem aversi fueritis, & dereliqueritis justitias meas, & præcepta mea, quæ proposui vobis, & abeuntes servieritis diis alienis, & adoraveritis eos,

20 Evellam vos de terra mea, quam dedi vobis: & domum hanc, quam sanctificavi nomini meo, projiciam a facie mea, & tradam eam in parabolam, & in exemplum cunctis populis.

21 Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus, & dicent stupentes: Quare fecit Dominus sic terræ huic, & domui huic?

22 Respon

22 Respondebúntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de Terra Ægypti, & apprehenderunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt: idcirco venerunt super eos universa hæc mala.

Caput VIII.

Ædificatis à Salomone variis civitatibus, reliquias Gentium sibi facit tributarias, offert holocausta, & sacerdotum ac Levitarum ministeria juxta dispositionem David constituit. missáque classe plurimum auri ex Ophir refertur ad Salomonem.

A 1 EXpletis autem viginti annis postquam
3. Reg. ædificavit Salomon domum Domini &
9. domum suam:
b. 10.

2 Civitates, quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, & habitare ibi fecit filios Israël.

3 Abiit quoque in Emath Suba, & obtinuit eam.

4 Et ædificavit Palmiram in deserto, & alias civitates munitissimas ædificavit in Emath.

5 Extruxitque Bethoron superiorem, & Bethoron inferiorem, civitates muratas habentes portas & vectes & seras:

6 Balaath etiam & omnes urbes firmissimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctásque urbes quadrigarum, & urbes equitum. omnia quæcumque voluit Salomon atque disposuit, ædificavit in Jerusalem & in Libano, & in universa terra potestatis suæ.

B 7 Omnem populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & Hevæis, & Jebusæis, qui non erant de stirpe Israël;

8 De filiis eorum, & de posteris, quos non interfecerant filij Israël, subjugavit Salomon in tributarios, usque in diem hanc.

9 Porrò de filiis Israël non posuit ut servirent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores, & duces primi, & principes quadrigarum & equitum ejus.

10 Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum.

C 11 Filiam verò Pharaonis transtulit de Civitate David, in domum quam ædificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Israël, eò quòd sanctificata sit: quia ingressa est in eam arca Domini.

12 Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini, quod extruxerat ante porticum,

13 Ut per singulos dies offerretur in eo juxta præceptum Moysi in sabbatis & in calendis, & in festis diebus, ter per annum, id est, in solemnitate azymorum, & in solemnitate hebdomadarum & in solemnitate tabernaculorum.

14 Et constituit juxta dispositionem David patris sui, officia sacerdotum in ministeriis suis: & Levitas in ordine suo, ut laudarent, & ministrarent coram Sacerdotibus, juxta ritum uniuscujusque diei: & janitores in divisionibus suis per portam & portam: sic enim præceperat David homo Dei.

D 15 Nec prætergressi sunt de mandatis regis, tam Sacerdotes quam Levitæ, ex omnibus quæ præceperat, & in custodiis thesaurorum.

16 Omnes impensas præparatas habuit Salomon, ex eo die quo fundavit domum Domini, usque in diem quo perfecit eam.

17 Tunc abiit Salomon in Asiongaber & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ est in Terra Edom.

18 Misit autem ei Hiram per manus servorum suorum naves, & nautas gnaros maris, & abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tulerúntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

Caput IX.

Regina Saba Salomonis admirata sapientiam, datis acceptisque muneribus discessit. pondus auri quod Salomoni quotannis adferebatur: hastas, scuta, omniaque convivij vasa aurea, & solium eburneum auro vestitum extruxit. describitur quoque amplitudo divitiarum, sapientiæ & potestatis Salomonis, qui anno regni sui quadragesimo moritur, succedente filio Roboam.

1 REgina quoque Saba, cùm audisset famam A
Salomonis, venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Jerusalem, cum magnis opibus, & 3. Reg. 10. a.
camelis qui portabant aromata, & auri plurimum, gemmasque pretiosas. Cúmque venisset Mat. 12. d. 42.
ad Salomonem, locuta est ei quæcumque erant in corde suo. Luc. 11. d. 31.

2 Et exposuit ei Salomon omnia quæ proposuerat: nec quidquam fuit, quod non perspicuum ei fecerit.

3 Quæ postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis, & domum quam ædificaverat,

4 Necnon & cibaria mensæ ejus, & habitacula servorum, & officia ministrorum ejus, & vestimenta eorum, pincernas quoque & vestes eorum, & victimas quas immolabat in domo Domini: non erat præ stupore ultrà in ea spiritus.

5 Dixitque ad regem: Verus est sermo, B
quem audieram in terra mea de virtutibus & sapientia tua.

6 Non credebam narrantibus, donec ipsa venissem, & vidissent oculi mei, & probassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vicisti famam virtutibus tuis.

7 Beati viri tui, & beati servi tui, qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam.

8 Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum, regem Dñi Dei tui. Quia diligit Deus Israël, & vult servare eum in æternum, idcircò posuit te super eum regem, ut facias judicia atque justitiam.

9 Dedit autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosissimas: non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

10 Sed & servi Hiram cum servis Salomonis C
attulerunt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretiosissimas:

11 De quibus fecit rex, de lignis scilicet thyinis, gradus in domo Domini, & in domo regia, citharas quoque & psalteria cantoribus. numquam visa sunt in Terra Juda ligna talia.

12 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba

cuncta

cuncta quæ voluit, & quæ postulavit, & multo plura quam attulerat ad eum: quæ reversa, abiit in terram suam cum servis suis.

13 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri:

D 14 Excepta ea summa, quam legati diversarum gentium, & negotiatores afferre consueverant, omnésque reges Arabiæ, & satrapæ terrarum, qui comportabant aurum & argentum Salomoni.

15 Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur.

16 Trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitque ea rex in armamentario, quod erat consitum nemore.

17 Fecit quoque rex solium eburneum grande, & vestivit illud auro mundissimo.

18 Sex quoque gradus, quibus adscendebatur ad solium, & scabellum aureum, & brachiola duo altrinsecus, & duos leones stantes juxta brachiola,

E 19 Sed & alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte: non fuit tale solium in universis regnis.

20 Omnia quoque vasa convivij regis erant aurea, & vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21 Siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram, semel in annis tribus: & deferebant inde aurum & argentum, & ebur, & simias, & pavos.

22 Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis & gloria.

23 Omnésque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde ejus:

F 24 Et deferebant ei munera, vasa argentea, & aurea, & vestes, & arma, & aromata, equos, & mulos, per singulos annos.

25 Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, & curruum equitúmque duodecim millia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat rex in Jerusalem.

26 Exercuit etiam potestatem super cunctos reges, à flumine Euphrate usque ad terram Philisthinorum, & usque ad terminos Ægypti.

G 27 Tantámque copiam præbuit argenti in Jerusalem quasi lapidum, & cedrorum tantam multitudinem velut sycomorum, quæ gignuntur in campestribus.

28 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctisque regionibus.

29 Reliqua autem operum Salomonis priorum & novissimorum, scripta sunt in verbis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in visione quoque Addo Videntis, contra Jeroboam filium Nabat.

30 Regnavit autem Salomon in Jerusalem super omnem Israel quadraginta annis.

31 Dormivitque cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

Roboam spreto seniorum consilio & juvenile secutus, scidit regnum in duo. ipse duabus, Jeroboam Decem tribubus imperat.

1 Profectus est autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Israël convenerat ut constituerent eum regem. A 3. Reg. 12. a. 1.

2 Quod cùm audisset Jeroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) statim reversus est.

3 Vocaverúntque eum, & venit cum universo Israël, & locuti sunt ad Roboam, dicentes:

4 Pater tuus durissimo jugo nos pressit, tu leviora impera patre tuo, qui nobis imposuit gravem servitutem, & paululum de onere sublevа, ut serviamus tibi.

5 Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cúmque abiisset populus,

6 Iniit consilium cum senibus, qui steterant coram patre ejus Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilij ut respondeã populo? B

7 Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore.

8 At ille reliquit consilium senum, & cum juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.

9 Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Sublevа jugum quod imposuit nobis pater tuus?

10 At illi responderunt ut juvenes, & nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loquêris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu sublevа: & sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. C

11 Pater meus imposuit vobis grave jugum, & ego majus pondus apponam: pater meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam vos scorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam, & universus populus, ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis.

13 Respondítque rex dura, derelicto consilio seniorum:

14 Locutúsque est juxta juvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit jugum, quod ego gravius faciam: pater meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam vos scorpionibus.

15 Et non acquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei, ut compleretur sermo ejus, * quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Jeroboam filium Nabat. * 3. Reg. 11. f. 29.

16 Populus autem universus, rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua Israël, tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israël in tabernacula sua.

17 Super filios autem Israël, qui habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

18 Misit autem rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapidaverunt eum filii Israël, & mortuus est: porrò rex Roboam currum festinavit ascendere, & fugit in Jerusalem.

19 Recessitque Israël à domo David, usque ad diem hanc.

CAPUT XI.

Roboam, dum vult armis integrum regnum paternum recuperare, per Semeiam præcipit Deus ne pugnet contra Israël: extructis autem à Roboam multis civitatibus, confluunt ad eum Levitæ ac sacerdotes abjecti à Jeroboam, cæterique Dei cultores. Roboam autem multas duxit uxores ac concubinas.

A 1 VEnit autem Roboam in Jerusalem, & convocavit universam domum, Juda & Benjamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israël, & converteret ad se regnum suum. *3. Regum 12. c. 21.*

2 Factúsque est sermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens:

3 Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad universum Israël qui est in Juda & Benjamin:

4 Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque pugnabitis contra fratres vestros: revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cùm audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra Jeroboam.

B 5 Habitavit autem Roboam in Jerusalem, & ædificavit civitates muratas in Juda.

6 Extruxitque Bethlehem, & Etam, & Thecue,

7 Bethsur quoque, & Socho, & Odollam,

8 Necnon & Geth, & Maresa, & Ziph,

9 Sed & Aduram, & Lachis, & Azeca,

10 Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erant in Juda & Benjamin, civitates munitissimas.

11 Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes, ciborúmque horrea, hoc est, olei, & vini.

12 Sed & in singulis urbibus fecit armamentarium scutorum & hastarum, firmavitque eas summa diligentia, & imperavit super Judam & Benjamin.

13 Sacerdotes autem & Levitæ, qui erant in universo Israël, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis,

C 14 Relinquentes suburbana & possessiones suas, & transeuntes ad Judam & Jerusalem: eò quòd abjecisset eos Jeroboam, & posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur.

15 Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum, & d[illegible], vitulorúmque quos fecerat.

16 Sed & de cunctis tribubus Israël, quicumque dederant cor suum ut quærerent Dominum [illegible] Israël, venerunt in Jerusalem ad [illegible] victimas suas coram Domino Deo patrum [illegible].

D 17 E[illegible] Juda, & confirmaverunt R[illegible] Salomonis per tres an[illegible] David & Sa-[illegible]

[illegible] uxorem Mahalath,

[illegible] Jerimoth, filii David: Abihail quoque filiam E[illegible],

19 Quæ peperit ei filios, Jehus, & Somoriam, & Zoom.

20 Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith.

21 Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalom, super omnes uxores suas, & concubinas: nam uxores decem & octo duxerat, concubinas autem sexaginta: & genuit viginti octo filios, & sexaginta filias.

22 Constituit verò in capite, Abiam filium Maacha, ducem super omnes fratres suos: ipsum enim regem facere cogitabat,

23 Quia sapientior fuit, & potentior super omnes filios ejus, & in cunctis finibus Juda & Benjamin, & in universis civitatibus muratis: præbuitque eis escas plurimas, & multas petivit uxores.

CAPUT XII.

Propter peccata Roboam ac populi Juda, quinto anno regni sui tradit illos Deus Sesac regi Ægypti; qui captis munitionibus civitatibus Juda, diripit Jerusalem, sublatis regis ac templi ejus sacris, scutis quoque aureis & argenteis, pro quibus ænea fecit Roboam: quo mortuo, succedit filius Abia.

1 CUmque roboratum fuisset regnum Roboam & confortatum, dereliquit legem Domini, & omnis Israël cum eo. A

2 Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Jerusalem (quia peccaverant Domino)

3 Cum mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes,

4 Cepítque civitates munitissimas in Juda, & venit usque in Jerusalem.

5 Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, & principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem, fugientes Sesac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sesac.

6 Consternatique principes Israël & rex dixerunt: Justus est Dominus. B

7 Cumque vidisset Dominus, quòd humiliati essent, factus est sermo Dñi ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, & non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac.

8 Verumtamē servient ei, ut sciant distantiam servitutis meæ, & servitutis regni terrarum.

9 Recessit itaque Sesac rex Ægypti ab Jerusalem, sublatis thesauris domus Domini, & domus regis, omniaque secum tulit, & clypeos aureos, quos fecerat Salomon,

10 Pro quibus fecit rex æneos, & tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii. C

11 [illegible] rex [illegible] Domini, venie[illegible]

12 [illegible]

est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus: siquidem & in Juda inventa sunt opera bona.

* 3. Reg. 14. 21. 13 * Confortatus est ergo rex Roboam in Jerusalem, atque regnavit: quadraginta autem & unius anni erat cùm regnare cœpisset, & decem
D & septem annis regnavit in Jerusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israël: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis.

14 Fecit autem malum, & non præparavit cor suum ut quæreret Dominum.

15 Opera verò Roboam prima & novissima, scripta sunt in Libris Semeiæ prophetæ, & Addo Videntis, & diligenter exposita: pugnaveruntque adversum se Roboam & Jeroboam cunctis diebus.

16 Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultúsque est in Civitate David. Et regnavit Abia filius ejus pro eo.

Caput XIII.

Abia ad bellum contra Jeroboam accedens, dehortatur exercitum Jeroboam à bello contra se, cùm Deum haberent ducem, quem illi abjecerant, & sperans in Domino victor evadit, ac diversas capit civitates, & ex 14. uxoribus procreat liberos 48.

A 1 ANno octavo decimo regis Jeroboam, regnavit Abia super Judam.

3. Regum 15. 2. 2 Tribus annis regnavit in Jerusalem, noménque matris ejus Michaia, filia Uriel de Gabaa: & erat bellum inter Abiam & Jeroboam:

* 3. Reg. 15. 7. 3 * Cúmque iniisset Abia certamen, & haberet bellicosissimos viros, & electorum quadringenta millia: Jeroboam instruxit econtrà aciem octingenta millia virorum, qui & ipsi electi erant, & ad bella fortissimi.

4 Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi Jeroboam, & omnis Israël.

5 Num ignoratis quòd Dominus Deus Israël dederit regnum David super Israël in sempiternum, ipsi & filiis ejus in pactum salis?

6 Et surrexit Jeroboam filius Nabat, servus
* 3. Reg. 11. 26. Salomonis filij David: * & rebellavit contra dominum suum.

7 Congregatíque sunt ad eum viri vanissimi,
B & filij Belial: & prævaluerunt contra Roboam filium Salomonis: porrò Roboam erat rudis, & corde pavido, nec potuit resistere eis.

8 Nunc ergo vos dicitis quòd resistere possitis regno Dñi, quod possidet per filios David, habetísque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboã in deos.

* 3. Reg. 12. 31. 9 * Et ejecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas: & fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, & initiaverit manum suam in tauro de bobus, & in arietibus septem, fit sacerdos eorum qui non sunt dij.

10 Noster autem Dominus, Deus est quem non relinquimus, Sacerdotésque ministrant Dño de filiis Aaron, & Levitæ sunt in ordine suo:

C 11 Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane & vespere, & thymiama juxta legis præcepta confectum, & proponuntur panes in mensa mundissima, éstque apud nos candelabrum aureum, & lucernæ ejus, ut accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus præcepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis.

12 Ergo in exercitu nostro dux Deus est, & Sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & resonant contra vos: filij Israël nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit.

13 Hæc illo loquente, Jeroboam retrò moliebatur insidias. Cúmque ex adverso hostium staret, ignorantem Judam suo ambiebat exercitu.

14 Respiciénsque Judas vidit instare bellum ex adverso & post tergum, & clamavit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere cœperunt.

15 Omnésque viri Juda vociferati sunt: & ecce illis clamantibus, perterruit Deus Jeroboam, & omnem Israël qui stabat ex adverso Abia & Juda.

16 Fugerúntque filij Israël Judam, & tradidit eos Deus in manu eorum:

17 Percussit ergo eos Abia, & populus ejus, D
plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Israël quingenta millia virorum fortium.

18 Humiliatíque sunt filij Israël in tempore illo, & vehementissimè confortati filij Juda, eò quòd sperassent in Dño Deo patrum suorum.

19 Persecutus est autem Abia fugientem Jeroboam, & cepit civitates ejus, Bethel & filias ejus, & Jesana cum filiabus suis, Ephron quoque & filias ejus:

20 Nec valuit ultrà resistere Jeroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, & mortuus est.

21 Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quatuordecim: procreavitque viginti duos filios, & sedecim filias.

22 Reliqua autem sermonum Abia, viarúmque & operum ejus, scripta sunt diligentissimè in Libro Addo Prophetæ.

Caput XIV.

Abia succedit filius Asa; qui, pace à Deo concessa, idolorum cultum subvertit, & civitates Juda ædificat ac munit, Zarámque regem Æthiopum cum exercitu mille millium divino auxilio devicit.

1 DOrmivit autem Abia cum patribus suis, A
& sepelierunt eum in Civitate David: * 3. Reg.
regnavítque Asa filius ejus pro eo, in cujus die- 15. 8.
bus quievit terra annis decem.

2 Fecit autem Asa quod bonum & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit altaria peregrini cultus, & excelsa,

3 Et confregit statuas, lucósque succidit:

4 Et præcepit Judæ ut quæreret Dominum Deum patrum suorum, & faceret legem, & universa mandata:

5 Et abstulit de cunctis urbibus Juda aras, & fana, & regnavit in pace.

6 Ædificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, & nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente.

7 Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates istas, & vallemus muris, & roboremus turribus,

& portis, & seris, donec à bellis quieta sunt
omnia, eò quòd quæsierimus Dominum Deum
patrum nostrorum, & dederit nobis pacem per
gyrum. Ædificaverunt igitur, & nullum in ex-
truendo impedimentum fuit.
8 Habuit autem Asa in exercitu suo portantiũ
scuta & hastas de Juda trecenta millia, de Ben-
jamin verò scutariorum & sagittariorum ducen-
ta octoginta millia, omnes isti viri fortissimi.
C 9 Egressus est autem contra eos Zara Æthiops
cum exercitu suo, decies centena millia, & cur-
ribus trecentis: & venit usque Maresa.
10 Porrò Asa perrexit obviàm ei, & instru-
xit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ est
juxta Maresa:
11 Et invocavit Dominum Deum, & ait:
* 1. Reg. 14. 6. * Domine non est apud te ulla distantia, utrùm
in paucis auxiliis, an in pluribus: adjuva nos
Domine Deus noster: in te enim, & in tuo no-
mine habentes fiduciam, venimus contra hanc
multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non
prævaleat contra te homo.
D 12 Exterruit itaque Dominus Æthiopes co-
ram Asa & Juda: fugerúntque Æthiopes.
13 Et persecutus est eos Asa, & populus qui
cum eo erat, usque Gerara: & ruerunt Æthio-
pes usque ad internecionem, quia Domino cæ-
dente contriti sunt, & exercitu illius præliante.
Tulerunt ergo spolia multa,
14 Et percusserunt civitates omnes per cir-
cuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror
invaserat: & diripuerunt urbes, & multam præ-
dam asportaverunt.
15 Sed & caulas ovium destruentes, tule-
runt pecorum infinitam multitudinem, & ca-
melorum: reversíque sunt in Jerusalem.

CAPUT XV.

Azarias prophetat Israel futurum multo tempore absque D. i. veri cultu, sacerdotio & lege; cujus prophetæ exhortatione confortatus Asa, aufert sordes idolorum, suámque matrem idololatram imperio privat; populus autem jurat se Deo serviturum.

A 1 AZarias autem filius Oded, facto in se spi-
ritu Dei,
2 Egressus est in occursum Asa, & dixit ei:
Audite me Asa & omnis Juda & Benjamin: Do-
minus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæ-
sieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis
eum, derelinquet vos.
3 Transibunt autem multi dies in Israël abs-
que Deo vero & absque sacerdote doctore, &
absque lege.
4 Cúmque reversi fuerint in angustia sua ad
Dominum Deum Israël, & quæsierint eum, re-
perient eum.
5 In tempore illo non erit pax egredienti,
& ingredienti, sed terrores undique in cunctis
habitatoribus terrarum:
B 6 Pugnabit enim gens contra gentem, &
civitas contra civitatem, quia Dominus con-
turbabit eos in omni angustia.
7 Vos ergo confortamini, & non dissolvantur
manus vestræ: erit enim merces operi vestro.
8 Quod cùm audisset Asa, verba scilicet &
prophetiam Azariæ filij Oded prophetæ, con-
fortatus est, & abstulit idola de omni terra Ju-
da, & de Benjamin, & ex urbibus, quas ceperat,
montis Ephraim, & dedicavit altare Domini
quod erat ante porticum Domini.
9 Congregavítque universum Judam & Ben- C
jamin, & advenas cum eis de Ephraim, & de
Manasse, & de Simeon: plures enim ad eum
confugerant ex Israël, videntes quòd Dominus
Deus illius esset cum eo.
10 Cúmque venissent in Jerusalem mense
tertio, anno decimoquinto regni Asa,
11 Immolaverunt Domino in die illa, de ma-
nubiis & præda quam adduxerant, boves se-
pringentos, & arietes septem millia.
12 Et intravit ex more ad corroborandum
fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum
suorum in toto corde, & in tota anima sua.
13 Si quis autem, inquit, non quæsierit Do-
minum Deum Israël, moriatur à minimo usque
ad maximum, à viro usque ad mulierem.
14 Juraverúntque Domino voce magna in
jubilo, & in clangore tubæ, & in sonitu buc-
cinarum,
15 Omnes qui erant in Juda cum execratione:
in omni enim corde suo juraverunt, & in tota
voluntate quæsierunt eum, & invenerunt: præ-
stititque eis Dominus requiem per circuitum.
16 Sed & Maacham matrem Asa regis ex D.
augusto deposuit imperio, eò quòd fecisset in
luco simulacrum Priapi: quod omne contri-
vit, & in frusta comminuens combussit in Tor-
rente cedron.
17 Excelsa autem derelicta sunt in Israël: at-
tamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus
ejus.
18 Eáque quæ voverat pater suus, & ipse,
intulit in domum Domini, argentum, & aurum,
vasorúmque diversam supellectilem.
19 Bellum verò non fuit usque ad trigesi-
mum quintum annum regni Asa.

CAPUT XVI.

Pugnante Baasa rege Israël contra Asa, vocavit Asa Benadad regem Syriæ in auxilium, & Hanani prophetam ipsum ob id increpantem in nervum conjecit, ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte spem ponens, anno regni sui 41. moritur.

1 ANno autem trigesimo sexto regni ejus, as- A.
cendit Baasa rex Israël in Judam, & mu-
ro circumdabat Rama, ut nullus tutè posset
egredi & ingredi de regno Asa.
2 Protulit ergo Asa argentum & aurum de
thesauris domus Domini, & de thesauris regis,
misítque ad Benadad regem Syriæ, qui habita-
bat in Damasco, dicens:
3 Fœdus inter me & te est, pater quoque
meus & pater tuus habuere concordiam: quam
ob rem misi tibi argentum & aurum, ut rupto
fœdere, quod habes cum Baasa rege Israël, fa-
cias eum à me recedere.
4 Quo comperto, Benadad misit principes B
exercituum suorum ad urbes Israël: qui per-
cusserunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & uni-
versas urbes Nephthali muratas

5 Quod.

5 Quod cùm audisset Baasa, desiit ædificare
Rama, & intermisit opus suum.
6 Porrò Asa rex assumpsit universum Judam,
& tulerunt lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi
præparaverat Baasa, ædificavitque ex
eis Gabaa, & Maspha.
7 In tempore illo venit Hanani propheta ad
Asa regem Juda, & dixit ei: Quia habuisti fiduciam
in rege Syriæ, & non in Domino Deo
tuo, idcircò evasit Syriæ regis exercitus de manu
tua.
C 8 * Nónne Æthiopes & Libyes multò plures
*Sup. 14. 6. 9. erant, quadrigis & equitibus, & multitudine
nimia: quos, cùm Domino credidisses, tradidit
in manu tua?
9 Oculi enim Domini contemplantur universam
terram, & præbent fortitudinem his,
qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur
egisti, & propter hoc ex præsenti tempore
adversum te bella consurgent.
10 Iratúsque Asa adversus Videntem, jussit
eum mitti in nervum: valdè quippe super hoc
fuerat indignatus: & interfecit de populo in
tempore illo plurimos.
11 Opera autem Asa prima & novissima,
scripta sunt in Libro regum Juda & Israël.
D 12 Ægrotavit etiam Asa anno trigesimo nono
regni sui, dolore pedum vehementissimo,
& nec in infirmitate sua quæsivit Dominum,
sed magis in medicorum arte confisus est.
13 Dormivítque cum patribus suis: & mortuus
est anno quadragesimo primo regni sui.
14 Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod
foderat sibi in Civitate David: posuerúntque
eum super lectum suum, plenum aromatibus
& unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum
arte confecta, & combusserunt super
eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

Pius Josaphat patri Asa succedens, divitiis potens & armis, mittit doctores legis Dei per universum Judam, cujus principes recensentur, cum numero subjectorum militum.

A 1 REgnavit autem Josaphat filius ejus pro
eo, & invaluit contra Israël.
2 Constituítque militum numeros in cunctis
urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiáque
disposuit in terra Juda, & in civitatibus
Ephraim, quas ceperat Asa pater ejus.
3 Et fuit Dominus cum Josaphat, quia ambulavit
in viis David patris sui primis: & non
speravit in Baalim,
4 Sed in Deo patris sui, & perrexit in præceptis
illius, & non juxta peccata Israël.
5 Confirmavítque Dominus regnum in manu
ejus, & dedit omnis Juda munera Josaphat: factæque
sunt ei infinitæ divitiæ, & multa gloria.
B 6 Cúmque sumpsisset cor ejus audaciam
propter vias Domini, etiam excelsa & lucos de
Juda abstulit.
7 Tertio autem anno regni sui, misit de
principibus suis Benhail, & Obdiam, & Zachariam,
& Nathanaël, & Michæam, ut docerent
in civitatibus Juda.
8 Et cum eis Levitas, Semeiam, & Nathaniam,
& Zabadiam, Asaël quoque, & Semiramoth,
& Jonathan, Adoniámque & Thobiam,
& Thobadoniam, Levitas, & cum eis Elisama
& Joram Sacerdotes,
9 Docebántque populum in Juda, habentes
librum legis Domini, & circuibant cunctas urbes
Juda, atque erudiebant populum.
10 Itaque factus est pavor Domini super C
omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum
Juda, nec audebant bellare contra Josaphat.
11 Sed & Philisthæi Josaphat munera deferebant,
& vectigal argenti, Arabes quoque adducebant
pecora, arietum septem millia septingenta,
& hircorum totidem.
12 Crevit ergo Josaphat, & magnificatus est
usque in sublime: atque ædificavit in Juda domos
ad instar turrium, urbésque muratas.
13 Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri
quoque bellatores, & robusti erant in Jerusalem.
14 Quorum iste numerus per domos atque
familias singulorum: In Juda principes exercitus,
Ednas dux, & cum eo robustissimi viri trecenta
millia.
15 Post hunc Johanan princeps, & cum eo D
ducenta octoginta millia.
16 Post istum quoque Amasias filius Zechri,
consecratus Domino, & cum eo ducenta millia
virorum fortium.
17 Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada,
& cum eo tenentium arcum & clypeum
ducenta millia.
18 Post istum etiam Jozabad, & cum eo centum
octoginta millia expeditorum militum.
19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis
aliis, quos posuerat in urbibus muratis, in universo
Juda.

CAPUT XVIII.

Josaphat impio Achab affinitate junctus, sumpta filio Joram in uxorem filia Achabi, ascendit cum eo contra Ramoth Galaad, 400. pseudoprophetis victoriam promittentibus; Michæas autem contrarium prophetans, incarceratur; sed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

1 FUit ergo Josaphat dives & inclytus multùm, A
& affinitate conjunctus est Achab.
2 Descendítque post annos ad eum in Samariam:
ad cujus adventum mactavit Achab Arietes
& boves plurimos, ipsi, & populo qui venerat
cum eo: persuasítque illi ut ascenderet in
Ramoth Galaad.
3 Dixítque Achab rex Israël ad Josaphat regem
Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui
ille respondit: Ut ego, & tu: sicut populus tuus,
sic & populus meus: tecúmque erimus in bello.
4 Dixítque Josaphat ad regem Israël: Consule
obsecro impræsentiarum sermonem Domini.
5 Congregavit igitur rex Israël prophetarum B
quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth
Galaad ad bellandum ire debemus an
quiescere? At illi, Ascende, inquiunt, & tradet
Deus in manu regis.
6 Dixítque Josaphat: Numquid non est hîc
prophetes Dñi, ut ab illo etiam requiramus?

7 Et ait rex Israël ad Josaphat: Est vir unus,
à quo possimus quærere Domini voluntatem:
sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bo-
num, sed malum omni tempore: est autem Mi-
chæas filius Jemla. Dixitque Josaphat: Ne lo-
quaris rex hoc modo.
8 Vocavit ergo rex Israël unum de eunuchis,
& dixit ei: Voca citò Michæam filium Jemla.
C 9 Porrò rex Israël, & Josaphat rex Juda, uter-
que sedebant in solio suo, vestiti cultu regio:
sedebant autem in area juxta portam Samariæ,
omnésque prophetæ vaticinabantur coram eis.
10 Sedecias verò filius Chanaana fecit sibi
cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His
ventilabis Syriam, donec conteras eam.
11 Omnésque prophetæ similiter prophe-
tabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth
Galaad, & prosperaberis, & tradet eos Domi-
nus in manu regis.
12 Nuntius autem, qui ierat ad vocandum
Michæam, ait illi: En verba omnium prophe-
tarum uno ore bona regi annuntiant: quæso er-
go te ut & sermo tuus ab eis non dissentiat, lo-
quarísque prospera.
13 Cui respondit Michæas: Vivit Dominus,
quia quodcumque dixerit mihi Deus meus,
hoc loquar.
D 14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Mi-
chæa, ite debemus in Ramoth Galaad ad bellan-
dum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascen-
dite: cuncta enim prospera evenient, & tra-
dentur hostes in manus vestras.
15 Dixitque rex: Iterùm atque iterùm te ad-
juro, ut mihi non loquaris, nisi quod verum est,
in nomine Domini.
16 At ille ait: Vidi universum Israël disper-
sum in montibus, sicut oves absque pastore: &
dixit Dominus: Non habent isti dominos: re-
vertatur unusquisque in domum suam in pace.
17 Et ait rex Israël ad Josaphat: Nónne dixi
tibi, quòd non prophetaret iste mihi quidquam
boni, sed ea quæ mala sunt?
18 At ille, Idcircò, ait, audite verbum Do-
mini: Vidi Dominum sedentem in solio suo,
& omnem exercitum cæli assistentem ei à dex-
tris & à sinistris.
E 19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab
regem Israël, ut ascendat & corruat in Ramoth
Galaad? Cúmque diceret unus hoc modo, &
alter alio:
20 Processit spiritus, & stetit coram Domi-
no, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus,
In quo, inquit, decipies?
21 At ille respondit: Egrediar, & ero spiri-
tus mendax in ore omnium prophetarum ejus.
Dixitque Dominus: Decipies, & prævalebis:
egredere, & fac ita.
22 Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiri-
tum mendacij in ore omnium prophetarum
tuorum, & Dominus locutus est de te mala.
23 Accessit autem Sedecias filius Chanaana, &
percussit Michææ maxillã, & ait: Per quam viam
transivit Spiritus Dñi à me, ut loqueretur tibi?

24 Dixitque Michæas: Tu ipse videbis in
die illo, quando ingressus fueris cubiculum de
cubiculo ut abscondaris.
25 Præcepit autem rex Israël, dicens: Tolli- F
te Michæam, & ducite eum ad Amon princi-
pem civitatis, & ad Joas filium Amelech.
26 Et dicetis: Hæc dicit rex: mittite hunc
in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ
pauxillum, donec revertar in pace.
27 Dixitque Michæas: Si reversus fueris in
pace, non est locutus Dominus in me. Et ait:
Audite omnes populi.
28 Igitur ascenderunt rex Israël & Josaphat
rex Juda in Ramoth Galaad.
29 Dixitque rex Israël ad Josaphat: Mutabo
habitum, & sic ad pugnam vadam, tu autem
induere vestibus tuis. Mutatóque rex Israël ha-
bitu, venit ad bellum.
30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus G
equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra mi-
nimum, aut contra maximum, nisi contra so-
lum regem Israël.
31 Itaque cùm vidissent principes equita-
tus Josaphat, dixerunt: Rex Israël est iste. Et
circumdederunt eum dimicantes: at ille clama-
vit ad Dominum, & auxiliatus est ei, atque
avertit eos ab illo.
32 Cùm enim vidissent duces equitatus,
quòd non esset rex Israël, reliquerunt eum.
33 Accidit autem ut unus è populo sagittam
in incertum jaceret, & percuteret regem Israël
inter cervicem & scapulas, at ille aurigæ suo ait:
Converte manum tuam, & educ me de acie,
quia vulneratus sum.
34 Et finita est pugna in die illo: porro rex
Israël stabat in curru suo contra Syros usque ad
vesperam, & mortuus est occidente sole.

CAPUT XIX.

Josaphat ex infelici prælio reversus, a Jehu propheta correptus de præstito auxilio Achab, constitutos a se judices admonet de servanda justitia, Sacerdotes & Levitas de promovendo cultu divino, populóque recte instituendo.

1 REversus est autem Josaphat rex Juda in A
domum suam pacificè in Jerusalem.
2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns,
& ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his
qui oderunt Dominum amicitia jungeris, & id-
circò iram quidem Domini merebaris:
3 Sed bona opera inventa sunt in te, eò quòd
abstuleris lucos de terra Juda, & præparaveris
cor tuum ut requireres Dominum Deum pa-
trum tuorum.
4 Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem: rur- B
sùmque egressus est ad populum de Bersabee
usque ad montem Ephraim, & revocavit eos
ad Dominum Deum patrum suorum.
5 Constituitque judices terræ in cunctis ci-
vitatibus Juda munitis per singula loca,
6 Et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid
faciatis: non enim hominis exercetis judicium,
sed Domini: & quodcumque judicaveritis, in
vos redundabit.
7 Sit timor Domini vobiscum, & cum dili- C
gentia

genera cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, * nec personarum acceptio, nec cupido munerum.

8 In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Israel, ut judicium & causam Domini judicarent habitatoribus ejus.

9 Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto.

10 Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis inter cognationem, & cognationem, ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos & super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis.

D 11 Amarias autem sacerdos & pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porrò Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetísque magistros Levitas coram vobis, confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis.

Caput XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Josaphat insurgentibus, ipse prævaricato jejunio unà cum populo suo supplex ad Deum confugit, sicque ab eis se mutuò cadentibus liberatus spolia collegit: verùm ob fœdus cum impio Ochozia initum à propheta corripitur, & à Deo punitur.

A 1 Post hæc congregati sunt filij Moab, & filij Ammon, & cum eis de Ammonitis, ad Josaphat, ut pugnarent contra eum.

2 Veneruntque nuntij, & indicaverunt Josaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna, de his locis quæ trans mare sunt, & de Syria, & ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi.

3 Josaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium universo Juda.

4 Congregatúsque est Judas ad deprecandum Dominum: sed & omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum.

5 Cumque stetisset Josaphat in medio cœtu Juda, & Jerusalem, in domo Domini ante atrium novum,

B 6 Ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis Gentium, in manu tua est fortitudo & potentia, nec quisquam tibi potest resistere.

7 Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israël, & dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum?

8 Habitaveruntque in ea, & extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes:

9 Si irruerint super nos mala, gladius judicij, pestilentia, & fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus nostris, & exaudies, salvósque facies.

10 Nunc igitur ecce filij Ammon, & Moab, & mons Seir, * per quos non concessisti Israël ut transirent quando egrediebantur de Ægypto, sed declinaverunt ab eis, & non interfecerunt illos:

11 Econtrariò agunt, & nituntur ejicere nos de possessione, quam tradidisti nobis.

12 Deus noster, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

13 Omnis verò Juda stabat coram Domino, cum parvulis, & uxoribus, & liberis suis.

14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Jehiel, filij Mathaniæ, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ, C

15 Et ait: Attendite omnis Juda, & qui habitatis Jerusalem, & tu rex Josaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei.

16 Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Jeruel.

17 Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodò confidenter state, & videbitis auxilium Domini super vos, ô Juda, & Jerusalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiscum. D

18 Josaphat ergo, & Juda, & omnes habitatores Jerusalem, ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.

19 Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis Core, laudabant Dominum Deum Israël voce magna, in excelsum.

20 Cumque manè surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue: profectisque eis, stans Josaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Juda, & omnes habitatores Jerusalem: credite in Domino Deo vestro, & securi eritis: credite prophetis ejus, & cuncta evenient prospera.

21 Deditque consilium populo, & statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, & antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: * Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus.

22 Cúmque cœpissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent contra Judam, & percussi sunt. E

23 Namque filij Ammon, & Moab, consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent & delerent eos: cúmque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus.

24 Porrò Juda cùm venisset ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem latè regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset evadere.

25 Venit

25 Venit ergo Josaphat, & omnis populus cum eo, ad detrahenda spolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque, & vasa pretiosissima, & diripuerunt, ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudine.

F 26 Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis usque in præsentem diem.

27 Reversúsque est omnis vir Juda, & habitatores Jerusalem, & Josaphat ante eos, in Jerusalem cum lætitia magna, eò quòd dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis.

28 Ingressíque sunt in Jerusalem cum psalteriis, & citharis, & tubis, in domum Domini.

29 Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum, cùm audissent quòd pugnasset Dominus contra inimicos Israël.

30 Quievítque regnum Josaphat, & præbuit ei Deus pacem per circuitum.

31 Regnavit igitur Josaphat super Judam, & erat triginraquinque annorum cùm regnare cœpisset: viginti autem & quinque annis regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Azuba filia Selahi.

G 32 Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino.

33 Verumtamen excelsa non abstulit, & adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum.

34 Reliqua autem gestorum Josaphat priorum & novissimorum, scripta sunt in verbis Jehu filij Hanani, quæ digessit in Libros regum Israël.

35 Post hæc inivit amicitias Josaphat rex Juda cum Ochozia rege Israël, cujus opera fuerunt impiissima.

36 Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber.

37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodaü de Maresa ad Josaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

CAPUT XXI.

Impius Joram filius Josaphat occidit fratres suos, & quosdam principes Juda, cui Elias per litteras pessimam ægritudinem ac mortem, & domus suæ ac regni direptionem prædicit, quæ tandem subsecuta sunt.

A 1 DOrmivit autem Josaphat cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate

3. Reg. 22. 51. David: regnavítque Joram filius ejus pro eo.

2 Qui habuit fratres, filios Josaphat Azariam, & Jahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michaël, & Saphatiā. omnes hi, filij Josaphat regis Juda.

3 Deditque eis pater suus multa munera argenti, & auri, & pensationes cum civitatibus munitissimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, eò quòd esset primogenitus.

4 Surrexit ergo Joram super regnum patris

B sui: cùmque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, & quosdam de principibus Israël.

5 Triginta duorum annorum erat Joram cùm regnare cœpisset, & octo annis regnavit in Jerusalem.

6 Ambulavítque in viis regum Israël, sicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus, & fecit malum in conspectu Domini.

7 Noluit autem Dominus disperdere domum David, propter pactum quod inierat cum eo: & quia promiserat ut daret ei lucernam, & filiis ejus omni tempore.

8 In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ: & constituit sibi regem.

9 Cúmque transisset Joram cum principibus suis, & cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte, & percussit Edom, qui se circumdederat, & omnes duces equitatus ejus.

10 Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Juda, usque ad hanc diem: eo tempore & Lobna recessit ne esset sub manu illius, Dereliquerat enim Dñm Deum patrum suorum:

11 Insuper & excelsa fabricatus est in urbibus Juda, & fornicari fecit habitatores Jerusalem, & prævaricari Judam. C

12 Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Josaphat patris tui, & in viis Asa regis Juda.

13 Sed incessisti per iter regum Israël, & fornicari fecisti Judam, & habitatores Jerusalem, imitatus fornicationem domus Achab, insuper & fratres tuos, domum patris tui, meliores te occidisti:

14 Ecce Dominus percutiet te plaga magna, cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis, universaque substantia tua.

15 Tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

16 Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philisthinorum, & Arabum, qui confines sunt Æthiopibus.

17 Et ascenderunt in Terram Juda, & vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper & filios ejus, & uxores: nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natus erat.

18 Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili. D

19 Cúmque diei succederet dies, & temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: & sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter & vita caruit. Mortuúsque est in infirmitate pessima, & non fecit ei populus secundùm morem combustionis, exequias, sicut fecerat majoribus ejus.

20 Triginta duorum annorum fuit, cùm regnare cœpisset, & octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavitque non recte, & sepelierunt eum in Civitate David, verumtamen non in sepulchro regum.

CAPUT

CAPUT XXII.

Impium Ochoziam, cum Joram reg. in Juda occidit Jehu, simul & Joram regem Israel: occidente autem Athalia filios regis, servavit Josabeth Joas natu minimum.

A 1 CONstituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam filium ejus minimum, regem pro eo: omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra: regnavítque Ochozias filius Joram regis Juda. 4. Reg. 8. 25

2 Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cùm regnare cœpisset, & uno anno regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Athalia filia Amri.

3 Sed & ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum ut impiè ageret.

B 4 Fecit igitur malum in conspectu Domini sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarij post mortem patris sui, in interitum ejus.

5 Ambulavítque in consiliis eorum. Et perrexit cum Joram filio Achab rege Israël, in bellum contra Hazaël regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraverúntque Syri Joram.

C 6 Qui reversus est ut curaretur in Jezrahel: multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Joram rex Juda, descendit ut inviseret Joram filium Achab in Jezrahel ægrotantem.

7 Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam, ut veniret ad Joram: & cùm venisset, & egrederetur cum eo adversum Jehu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab.

8 Cùm ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, & filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, & interfecit illos.

D 9 Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductúmque ad se, occidit, & sepelierunt eum: eò quòd esset filius Josaphat, qui quæsierat Dominum in toto corde suo, nec erat ultrà spes aliqua, ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ.

10 * Siquidem Athalia mater ejus, videns quòd mortuus esset filius suus, surrexit, & interfecit omnem stirpem regiam domus Joram. 4. Reg. 11. a 1.

11 Porrò Josabeth filia regis tulit Joas filium Ochoziæ, & furata est eum de medio filiorum regis, cùm interficerentur: abscondítque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Joiadæ pontificis, soror Ochoziæ, & idcircò Athalia non interfecit eum.

12 Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

CAPUT XXIII.

Joiada Pontifex unxit Joas septennem in regem Juda, curavitque ut Athalia occideretur, & cultus Dei restitueretur; populus autem destruit domum, altaria ac simulacra Baal.

A 1 ANno autem septimo confortatus Joiada, assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Jeroham, & Ismahel filium Johanan, Azariam quoque filium Obed, & Maasiam filium Adaiæ, & Elisaphat filium Zechri: & iniit cum eis fœdus. 4. Regum 11. a. 4.

Pars I.

2 Qui circumeuntes Judam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes familiarum Israël, venerúntque in Jerusalem.

3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixítque ad eos Joiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David.

4 Iste est ergo sermo quem facietis:

5 Tertia pars vestrûm qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, & Levitarum, & janitorum, erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus sit in atriis domus Domini.

6 Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, & qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodò ingrediantur, quia sanctificati sunt: & omne reliquum vulgus observet custodias Domini.

7 Levitæ autem circumdent regem, habentes singuli arma sua: (& si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintque cum rege & intrante & egrediente. B

8 Fecerunt ergo Levitæ, & universus Juda, juxta omnia quæ præceperat Joiada pontifex: & assumpserunt singuli viros qui sub se erant, & veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum, & egressuri erant, siquidem Joiada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant.

9 Deditque Joiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeósque & peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini.

10 Constituítque omnem populum tenentium pugiones, à parte templi dextra, usque ad partem templi sinistram, coram altari, & templo, per circuitum regis.

11 Et eduxerunt filium regis, & imposuerunt ei diadema, & testimonium, dederúntque in manu ejus tenendam legem, & constituerunt eum regem: unxit quoque illum Joiada pontifex, & filij ejus: imprecatíque sunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

12 Quod cùm audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. C

13 Cúmque vidisset regem stantem super gradum in introitu, & principes, turmásque circa eum, omnémque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, & diversi generis organis concinentem, vocémque laudantium, scidit vestimenta sua, & ait: Insidiæ, insidiæ.

14 Egressus autem Joiada pontifex ad centuriones, & principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, & interficiatur foris gladio. Præcepítque sacerdos ne occideretur in domo Domini.

15 Et imposuerunt cervicibus ejus manus: cúmque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

16 Pepigit autem Joiada fœdus inter se, universúmque populum, & regem, ut esset populus Domini.

D 17 Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, & destruxerunt eam: & altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras.

18 Constituit autem Joiada præpositos in domo Domini sub manibus Sacerdotum, & Levitarum, quos distribuit David in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio & canticis, juxta dispositionem David:

19 Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.

20 Assumpsitque centuriones, & fortissimos viros ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt descendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ superioris in domum regis, & collocaverunt eum in solio regali.

21 Lætatúsq; est omnis populus terræ, & urbs quievit: porrò Athalia interfecta est gladio.

CAPUT XXIV.

Joas vivente Joiada bonus ac pius, jussit ad sarta tecta templi congregari pecuniam, deinde, eo mortuo factus impius, jubet occidi Zachariam filium Joiadæ: anno sequenti Juda & Ierusalem à Syris diripiuntur, & Joas à servis suis occiditur.

A 1 SEptem annorum erat Joas cùm regnare
4. Regum 11. d. 21.12. 4.1. cœpisset: & quadraginta annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Sebia de Bersabee.

2 Fecítque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Joiadæ sacerdotis.

3 Accepit autem ei Joiada uxores duas, è quibus genuit filios & filias.

4 Post quæ placuit Joas ut instauraret domum Domini.

5 Congregavítque Sacerdotes, & Levitas, & dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, & colligite de universo Israël pecuniam ad sarta tecta templi Dei vestri, per singulos annos, festinatóque hoc facite. porrò Levitæ egêre negligentiùs.

B 6 Vocavítque rex Joiadam principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda & de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est à Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israël in tabernaculum testimonij?

7 Athalia enim impiissima, & filij ejus, destruxerunt domum Dei; & de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.

8 Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: posuerúntque eam juxta portam domus Domini forinsecus.

9 Et prædicatum est in Juda & Jerusalem, ut deferrent singuli pretium Domino, * quod
Exod. 30. b. 12. constituit Moyses servus Dei super omnem Israël in deserto.

C 10 Lætatíque sunt cuncti principes & omnis populus: & ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt ita ut impleretur.

11 Cúmque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, & quem primus sacerdos constituerat: effundebántque pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, & congregata est infinita pecunia.

12 Quam dederunt rex & Joiada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, & artifices operum singulorum, ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri & æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur.

13 Egerúntque hi qui operabantur industriè, & obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, & firmiter eam stare fecerunt. D

14 Cúmque complessent omnia opera, detulerunt coram rege & Joiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, & ad holocausta, phialæ quoque, & cetera vasa aurea & argentea: & offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadæ.

15 Senuit autem Joiada plenus dierum, & mortuus est cùm esset centum triginta annorum. E

16 Sepeliérúntque eum in Civitate David cum regibus, eò quòd fecisset bonum cum Israël, & cum domo ejus.

17 Postquam autem obiit Joiada, ingressi sunt principes Juda: & adoraverunt regem; qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servierúntque lucis & sculptilibus, & facta est ira contra Judam & Jerusalem propter hoc peccatum.

19 Mittebátque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes, illi audire nolebant.

20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ sacerdotem, & stetit in conspectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus F Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquistis Dominum ut derelinqueret vos?

21 Qui congregati adversus eum, miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini.

22 Et non est recordatus Joas rex misericordiæ, quam fecerat Joiada pater illius secum, * sed interfecit filium ejus. Qui cùm moreretur, Matt. 23. d. 35.
ait: Videat Dominus, & requirat.

23 Cúmque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venítque in Judam & Jerusalem, & interfecit cunctos principes populi, atque universam prædam miserunt regi in Damascum.

24 Et certè cùm permodicus venisset nu- G
merus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum

infinitam multitudinem, eò quòd dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia.

25 Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui, in ultionem sanguinis filij Joiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est: sepelierúntque eum in Civitate David, sed non in sepulchris regum.

26 Insidiati verò sunt ei, Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith Moabitidis.

27 Porrò filij ejus, ac summa pecuniæ quæ adunata fuerat sub eo, & instauratio domus Dei, scripta sunt diligentiùs in Libro regum: regnavit autem Amasias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

Amasias patri Ioas succedens, interfecit eos qui patrem occiderant; & post habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum, & ob id capitur à Ioas rege Israël, quem ad prælium provocaverat, ac Ierusalem diripitur, tandémque Ioas in Lachis fugiens occiditur.

A 1 Vigintiquinque annorum erat Amasias cùm regnare cœpisset, & vigintinovem annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. (4 Reg. 14. a. 2.)

2 Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3 Cúmque roboratum sibi videret imperium, jugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum,

4 Sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in Libro legis Moysi, ubi præcepit Dominus, dicens: * Non occidentur patres pro filiis, neque filij pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur. (* Deut. 24. c. 16.)

5 Congregavit igitur Amasias Judam, & constituit eos per familias, tribunósque & centuriones in universo Juda & Benjamin: & recensuit à viginti annis suprà, invenítque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent hastam & clypeum. (4. Regum 14. b. 6. Ezechiel. 18. e. 20.)

B 6 Mercede quoque conduxit de Israël centum millia robustorum, centum talentis argenti.

7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israël: non est enim Dominus cum Israël, & cunctis filiis Ephraim:

8 Quòd si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est adjuvare, & in fugam convertere.

9 Dixítque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Israël? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multò his plura.

C 10 Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum: at illi contra Judam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam.

11 Porrò Amasias confidenter eduxit populum suum, & abiit in Vallem salinarum, percussítque filios Seir decem millia.

12 Et alia decem millia virorum ceperunt filij Juda, & adduxerunt ad præruptum cujusdam petræ, præcipitaverúntque eos de summo in præceps, qui universi crepuerunt.

13 At ille exercitus, quem remiserat Amasias ne secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Juda, à Samaria usque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam. D

14 Amasias verò post cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum.

15 Quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua?

16 Cúmque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce ne interficiam te. Discedénsque propheta, Scio, inquit, quòd cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquievisti consilio meo. E

17 Igitur Amasias rex Juda, inito pessimo consilio, misit ad Joas filium Joachaz filij Jehu, regem Israël, dicens: Veni, videamus nos mutuò.

18 At ille remisit nuntios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce bestiæ, quæ erant in silva Libani, transierunt, & conculcaverunt carduum.

19 Dixisti: Percussi Edom, & idcircò erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum? F

20 Noluit audire Amasias, eò quòd Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom.

21 Ascendit igitur Joas rex Israël, & mutuos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Juda erat in Bethsames Juda:

22 Corruítque Juda coram Israël, & fugit in tabernacula sua.

23 Porrò Amasiam regem Juda, filium Joas filij Joachaz, cepit Joas rex Israël in Bethsames, & adduxit in Jerusalem: destruxitque murum ejus à porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

24 Omne quoque aurum, & argentum, & universa vasa, quæ reperetat in domo Dei, & apud Obededom, in thesauris etiam domus regiæ, necnon & filios obsidum, reduxit in Samariam. G

25 Vixit autem Amasias filius Joas rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz rex Israël, quindecim annis.

26 Reliqua autem sermonum Amasiæ priorum & novissimorum, scripta sunt in Libro regum Juda & Israël.

27 Qui postquam recessit à Domino, tetenderunt ei insidias in Jerusalem. Cúmque fugisset in Lachis, miserunt, & interfecerunt eum ibi.

28 Reportantésque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David.

CAPUT XXVI.

Ozias seu Azarias filij Amasiæ pietas commendatur, qui adversus Philisthiim, Arabes, & Ammonitas triumphat, multasque extruit civitates: ac postmodum ob nimiam felicitatem elatus, præsumpsit incensum adolere; quamobrem ad diem usque mortis à Domino lepra percussus est, gubernante regnum filio Ioatham, qui successit in regnum.

A 1 OMnis autem populus Iuda, filium ejus
4. Regum Oziam annorum sedecim, constituit re-
14. f. gem pro Amasia patre suo.
21. 2 Ipse ædificavit Ailath, & restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis.

3 Sedecim annorum erat Ozias cùm regnare cœpisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

4 Fecitque quod erat rectum in oculis Dñi, juxta omnia quæ fecerat Amasias pater ejus.

5 Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum: cúmque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6 Denique egressus est, & pugnavit contra Philisthiim, & destruxit murum Geth, & murum Jabniæ, murúmque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, & in Philisthiim.

7 Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas.

B 8 Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ: & divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

9 Ædificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli, & super portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavítque eas.

10 Extruxit etiam turres in solitudine, & effodit cisternas plurimas, eò quòd haberet multa pecora, tam in campestribus, quàm in eremi vastitate: vineas quoque habuit & vinitores in montibus, & in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia, sub manu Jehiel scribæ, Maasiæque doctoris, & sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis.

12 Omnisq; numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum.

13 Et sub eis universus exercitus trecentorum & septem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra adversarios dimicabant.

C 14 Præparavit quoque eis Ozias, id est, cuncto exercitui, clypeos, & hastas, & galeas, & loricas, arcúsque & fundas ad jaciendos lapides.

15 Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent sagittas, & saxa grandia: egressúmque est nomen ejus procul, eò quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroborasset illum.

16 Sed cùm roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: ingressúsque templum Dñi, adolere voluit incensum super altare thymiamatis.

17 Statímque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi,

18 Restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum Domino: sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Dño Deo.

19 Iratúsque Ozias, tenens in manu thuribu- D
lum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statímque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis.

20 Cùmque respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinatò expulerunt eum. Sed & ipse perterritus, acceleravit egredi, eò quòd sensisset illicò plagam Domini.

21 * Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad 4.
diem mortis suæ, & habitavit in domo separata Reg.
plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo 15. a.
Domini. Porrò Joatham filius ejus rexit domum 5.
regis, & judicabat populum terræ.

22 Reliqua autem sermonum Oziæ priorum & novissimorum, scripsit Isaias filius Amos, propheta.

23 Dormivitque Ozias cum patribus suis, & sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eò quòd esset leprosus: regnavitque Joatham filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

Ioatham pietas commendatur, qui devicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit; cui succedit impius filius Achaz.

1 VIgintiquinque annorum erat Joatham A
cùm regnare cœpisset, & sedecim annis 4. Re-
regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jeru- gum
sa filia Sadoc. 15. g.
33.

2 Fecitque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quòd non est ingressus templum Domini, & adhuc populus delinquebat.

3 Ipse ædificavit portam domus Domini ex- B
celsam, & in muro Ophel multa construxit.

4 Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, & in saltibus castella & turres.

5 Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederúntque ei filij Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filij Ammon, in anno secundo & tertio.

6 Corroboratúsque est Joatham, eò quòd C
direxisset vias suas coram Domino Deo suo.

7 Reliqua autem sermonum Joatham, & omnes pugnæ ejus, & opera, scripta sunt in Libro regum Israël & Juda.

8 Vigintiquinque annorum erat cùm regnare D
cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem.

9 Dormivítque Joatham cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XXVIII.

Propter ſcelera Achaz multipliciter affligitur Iuda, primum ab Aſſyriis, deinde à filiis Iſrael (qui ob id crudelitatis arguti à propheta, remittunt Iudæos captivos cum præda) rurſum etiam ab Idumæis & Philiſthæis: Achaz tamen poſt omnem plagam adhuc auget impietatem; cui prius ſuccedit filius Ezechias.

A 1 VIginti annorum erat Achaz cùm regnare cœpiſſet: & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem: non fecit rectum in conſpectu Domini ſicut David pater ejus:

4 Regum 16. a. 2.

2 Sed ambulavit in viis regum Iſraël, insuper & ſtatuas fudit Baalim.

3 Ipſe eſt, qui adolevit incenſum in Vallebenennom, & luſtravit filios ſuos in igne, juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Iſraël.

4 Sacrificabat quoque, & thymiama ſuccendebat in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo.

5 Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percuſſit eum, magnámque prædam cepit de ejus imperio, & adduxit in Damaſcum: manibus quoque regis Iſraël traditus eſt, & percuſſus plaga grandi.

6 Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eò quòd reliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum.

7 Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maaſiam filium regis, & Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque ſecundum à rege.

8 Ceperúntque filij Iſraël de fratribus ſuis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam: pertuleruntque eam in Samariam.

B 9 Ea tempeſtate erat ibi propheta Domini, nomine Oded: qui egreſſus obviàm exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum veſtrorum contra Juda, tradidit eos in manibus veſtris, & occidiſtis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret veſtra crudelitas.

10 Inſuper filios Juda & Jeruſalem vultis vobis ſubjicere in ſervos & ancillas, quod nequaquam facto opus eſt: peccaſtis enim ſuper hoc Domino Deo veſtro.

11 Sed audite conſilium meum, & reducite captivos, quos adduxiſtis de fratribus veſtris, quia magnus furor Domini imminet vobis.

12 Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Moſollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amaſa filius Adali, contra eos qui veniebant de prælio.

13 Et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adjicere ſuper peccata noſtra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum eſt, & ira furoris Domini imminet ſuper Iſraël.

14 Dimiſerúntque viri bellatores prædam, & univerſa quæ ceperant, coram principibus, & omni multitudine.

15 Steterúntque viri, quos ſuprà memoravimus, & apprehendentes captivos, omnéſque qui nudi erant, veſtierunt de ſpoliis: cúmque veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent cibo ac potu, unxiſſéntque propter laborem, & adhibuiſſent eis curam: quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, impoſuerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho Civitatem palmarum ad fratres eorum, ipſique reverſi ſunt in Samariam. C

16 Tempore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyriorum, poſtulans auxilium.

17 Veneruntque Idumæi, & percuſſerunt multos ex Juda, & ceperunt prædam magnam.

18 Philiſthiim quoque diffuſi ſunt per urbes campeſtres, & ad Meridiem Juda: ceperúntque Bethſames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo, cum viculis ſuis, & habitaverunt in eis.

19 Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda, eò quòd nudaſſet eum auxilio, & contemptui habuiſſet Dominum.

20 Adduxítque contra eum Thelgathphalnaſar, regem Aſſyriorum, qui & afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſtavit. D

21 Igitur Achaz, ſpoliata domo Domini, & domo regum ac principum, dedit regi Aſſyriorum munera, & tamen nihil ei profuit.

22 Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit contemptum in Dñm, ipſe per ſe rex Achaz,

23 Immolavit diis Damaſci victimas percuſſoribus ſuis, & dixit: Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt mihi, cùm econtrario ipſi fuerint ruinæ ei, & univerſo Iſraël.

24 Direptis itaque Achaz omnibus vaſis domus Dei, atque confractus, clauſit januas templi Dei, & fecit ſibi altaria in univerſis angulis Jeruſalem.

25 In omnibus quoque urbibus Juda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum ſuorum.

26 Reliqua autem ſermonum ejus, & omnium operum ſuorum priorum & noviſſimorum, ſcripta ſunt in Libro regum Juda & Iſraël.

27 Dormivítque Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate Jeruſalem: neque enim receperunt eum in ſepulchra regum Iſraël. Regnavítque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, reſtitutiſque ſacerdotibus, Levitis & cantoribus, inſtauravit; oblatis plurimis holocauſtis & ſacrificiis cum ingenti lætitia.

1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm viginti quinque eſſet annorum, & viginti novem annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ. A

4 Regum 18. a. 2.

2 Fecitque quod erat placitum in conſpectu Domini, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.

3 Ipſe anno & menſe primo regni ſui, aperuit valvas domus Domini, & inſtauravit eas.

4 Adduxitque Sacerdotes atque Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem.

5 Dixitque ad eos: Audite me Levitæ, & sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferte omnem immunditiam de sanctuario.

6 Peccaverunt patres nostri, & fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorsum.

7 Clauserunt ostia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, & holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israël.

8 Concitatus est itaque furor Domini super Judam & Jerusalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris.

9 En, corruerunt patres nostri gladiis; filij nostri, & filiæ nostræ, & conjuges captivæ ductæ sunt, propter hoc scelus.

10 Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Israël, & avertet à nobis furorem iræ suæ.

11 Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut stetis coram eo, & ministretis illi, colatisque eum, & cremetis ei incensum.

C 12 Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amasai, & Joel filius Azariæ, de filiis Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi: & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gersom, Joah filius Zemma, & Eden filius Joah.

13 At verò de filiis Elisaphan, Samri, & Jahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias, & Mathanias:

14 Necnon de filiis Heman, Jahiel, & Semei: Sed & de filiis Idithun, Semeias, & Oziel.

15 Congregaveruntque fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt juxta mandatum regis & imperium Domini, ut expiarent domum Dei.

16 Sacerdotes quoque ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intrò repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, & asportaverunt ad Torrentem cedron foras.

D 17 Cœperunt autem prima die mensis primi mundare, & in die octavo ejusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, & in die sextadecima mensis ejusdem, quod cœperant impleverunt.

18 Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocausti, vasaque ejus, necnon & mensam propositionis cum omnibus vasis suis,

19 Cunctámque templi supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam prævaricatus est: & ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.

20 Consurgénsque diluculò Ezechias rex adunavit omnes principes civitatis, & ascendit in domum Domini.

21 Obtuleruntque simul tauros septem, & arietes septem, agnos septem, & hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Juda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron ut offerrent super altare Domini.

22 Mactaverunt igitur tauros, & susceperunt sanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum super altare, mactaverunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaveruntque agnos, & fuderunt super altare sanguinem. E

23 Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege & universa multitudine, imposueruntque manus suas super eos:

24 Et immolaverunt illos Sacerdotes, & asperserunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo universi Israëlis: pro omni quippe Israël præceperat rex ut holocaustum fieret, & pro peccato.

25 Constituit quoque Levitas in domo Domini, cum cymbalis, & psalteriis, & citharis, secundùm dispositionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: siquidem Dñi præceptum fuit per manum prophetarum ejus. F

26 Steterúntque Levitæ tenentes organa David, & Sacerdotes tubas.

27 Et jussit Ezechias ut offerrent holocausta super altare: cúmque offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diversis organis, quæ David rex Israël præparaverat, concrepare.

28 Omni autem turba adorante, cantores, & ij qui tenebant tubas, erant in officio suo, donec compleretur holocaustum.

29 Cúmque finita esset oblatio, incurvatus est rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraverunt.

30 Præcepitque Ezechias & principes Levitis, ut laudarent Dominum sermonibus David, & Asaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, & incurvato genu adoraverunt. G

31 Ezechias autem etiam hæc addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes, in domo Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, & laudes, & holocausta, mente devota.

32 Porrò numerus holocaustorum, quæ obtulit, multitudo, hic fuit, Tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33 Sanctificaveruntque Domino boves sexcentos, & oves tria millia.

34 Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent: unde & Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, & sanctificarentur antistites: Levitæ quippe faciliori ritu sanctificantur, quàm Sacerdotes.

35 Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocaustorum: & completus est cultus domus Domini.

36 Lætatúsque est Ezechias, & omnis populus, eò quod ministerium Domini esset expletum. De repentè quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT

CAPUT XXX.

Ezechias missis in omnem Israël & Iudam nuntiis, populum convocat, & sua oratione exhortatur ad immolandum Phase, quo facto, celebrarunt solemnitatem azymorum bis septem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

A 1 MIsit quoque Ezechias ad omnem Israël & Judam: scripsitque epistolas ad Ephraim & Manassen, ut venirent ad domum Domini in Jerusalem, & facerent Phase Domino Deo Israël.

2 Inito ergo consilio regis & principum, & universi cœtus Jerusalem, decreverunt ut facerent Phase mense secundo.

3 Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere sanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem.

4 Placuitque sermo regi, & omni multitudini.

5 Et decreverunt ut mitterent nuntios in universum Israël, de Bersabee usque Dan, ut venirent, & facerent Phase Domino Deo Israël in Jerusalem: multi enim non fecerant sicut lege præscriptum est.

6 Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, & principum ejus, in universum Israël & Judam, juxta id, quod rex jusserat, prædicantes: Filij Israël revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Isaac, & Israël: & revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Assyriorum.

B 7 Nolite fieri sicut patres vestri & fratres, qui recesserunt à Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis.

8 Nolite indurare cervices vestras sicut patres vestri: tradite manus Domino, & venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in æternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus.

9 Si enim vos reversi fueritis ad Dominum: fratres vestri, & filij habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, & revertentur in terram hanc: pius enim & clemens est Dominus Deus vester, & non avertet faciem suam à vobis, si reversi fueritis ad eum.

10 Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim & Manasse usque ad Zabulon, illis irridentibus & subsannantibus eos.

11 Attamen quidam viri ex Aser, & Manasse, & Zabulon, acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem.

12 In Juda verò facta est manus Domini ut daret eis cor unum: ut facerent juxta præceptum regis, & principum verbum Domini.

13 Congregatique sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent solemnitatem azymorum, in mense secundo:

C 14 Et surgentes destruxerunt altaria quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes, projecerunt in Torrentem cedron.

15 Immolaverunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitæ tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini.

16 Steteruntque in ordine suo, juxta dispositionem & legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes verò suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum,

17 Eò quòd multa turba sanctificata non esset: & idcircò immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificari Domino.

18 Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manasse, & Issachar, & Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non juxta quod scriptum est: & oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur.

19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: & non imputabit eis quòd minùs sanctificati sunt.

20 Quem exaudivit Dominus, & placatus est populo.

21 Feceruntque filij Israël, qui inventi sunt in Jerusalem, solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitæ quoque & Sacerdotes, per organa, quæ suo officio congruebant.

22 Et locutus est Ezechias ad cor omnium D
Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt septem diebus solemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrum suorum.

23 Placuitque universæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: quod & fecerunt cum ingenti gaudio.

24 Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, & septem millia ovium: principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.

25 Et hilaritate perfusa omnis turba Juda, tam sacerdotum & Levitarum, quàm universæ frequentiæ, quæ venerat ex Israël: proselytorum quoque de Terra Israël, & habitantium in Juda.

26 Factáque est grandis celebritas in Jerusalem, qualis à diebus Salomonis filij David regis Israël in ea urbe non fuerat.

27 Surrexerunt autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: & exaudita est vox eorum: perveniitque oratio in habitaculum sanctum cæli.

CAPUT XXXI.

Populus idola lucósque in Iuda & Ephraim demolitur, Ezechias Sacerdotes & Levitas componit in ordinem ministerij; populo autem abundantissimè offerentes constituuntur, factis horreis, qui servarent ac distribuerent Levitico generi quæ oblata erant.

1 CUmque hæc fuissent ritè celebrata, egressus est omnis Israël, qui inventus fuerat A.
in urbibus Juda, & fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, non solùm de universo Juda & Benjamin, sed & de Ephraim quoq; & Manasse, donec penitus everterent: reversique sunt omnes filij Israël in possessiones & civitates suas.

2 Ezechias

2 Ezechias autem conſtituit turmas Sacerdotales & Leviticas per diviſiones ſuas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quàm Levitarum, ad holocauſta & pacifica, ut miniſtrarent & confiterentur, canerentque in portis caſtrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus ſubſtantia offerretur holocauſtum, manè ſemper & veſperè. Sabbatis quoque & Calendis, & ſolemnitatibus ceteris, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi.

4 Præcepit etiam populo habitantium Jeruſalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis ut poſſent vacare legi Domini.

B 5 Quod cùm percrebruiſſet in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filij Iſraël frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt.

6 Sed & filij Iſraël & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum & ovium, decimaſque ſanctorum, quæ voverant Domino Deo ſuo: atque univerſa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7 Menſe tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, & menſe ſeptimo compleverunt eos.

8 Cumque ingreſſi fuiſſent Ezechias & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino ac populo Iſraël.

9 Interrogavitque Ezechias Sacerdotes & Levitas, cur ita jacerent acervi.

C 10 Reſpondit illi Azarias Sacerdos primus de ſtirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & ſaturati ſumus, & remanſerunt plurima, eò quòd benedixerit Dominus populo ſuo: reliquiarum autem copia eſt iſta, quam cernis.

11 Præcepit igitur Ezechias ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cùm feciſſent,

12 Intulerunt, tam primitias, quàm decimas, & quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus ſecundus,

13 Poſt quem Jahiel, & Azarias, & Nahath, & Aſael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Jeſmachias, & Mahath, & Banaias, præpoſiti ſub manibus Choneniæ, & Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei ad quos omnia pertinebant.

14 Core verò filius Jemna Levites & Janitor Orientalis portæ, præpoſitus erat iis quæ ſponte offerebantur Domino, primitiiſque & conſecratis in Sancta ſanctorum.

15 Et ſub cura ejus Eden, & Benjamin, Jeſue, & Semeias, Amarias quoque & Sechenias, in civitatibus Sacerdotum, ut fideliter diſtribuerent fratribus ſuis partes, minoribus atque majoribus:

D 16 Exceptis maribus ab annis tribus & ſupra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per ſingulos dies conducebat in miniſterio, atque obſervationibus juxta diviſiones ſuas,

17 Sacerdotibus per familias, & Levitis à vigeſimo anno & ſupra, per ordines & turmas ſuas,

18 Univerſæque multitudini, tam uxoribus, quàm liberis eorum utriuſque ſexus, fideliter cibi, de his quæ ſanctificata fuerant, præbebantur.

19 Sed & filiorum Aaron per agros, & ſuburbana urbium ſingularum, diſpoſiti erant viri, qui partes diſtribuerent univerſo ſexui maſculino de Sacerdotibus & Levitis.

20 Fecit ergo Ezechias univerſa quæ diximus in omni Juda: operatúſque eſt bonum & rectum & verum, coram Domino Deo ſuo,

21 In univerſa cultura miniſterij domus Domini, juxta legem & cærimonias, volens requirere Deum ſuum in toto corde ſuo: fecitque & proſperatus eſt.

Caput XXXII.

Sennacherib Judam invadente, & Deum cœli blaſphemante, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, à quo ille minis & blaſphemiis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia & Iſaia, Angelus diſſipat exercitum Sennacherib; qui fugiens, à filiis occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit; cui impius filius Manaſſes ſuccedit.

1 POſt quæ & hujuſcemodi veritatem, venit Sennacherib rex Aſſyriorum, & ingreſſus Judam, obſedit civitates munitas, volens eas capere. A 4. Regum 18. c. 13. Eccli. 48. c. 20. Iſai. 36. a. 1.

2 Quod cum vidiſſet Ezechias, veniſſe ſcilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Jeruſalem,

3 Inito cum principibus conſilio, viriſque fortiſſimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: & hoc omnium decernente ſententia,

4 Congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivum qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Aſſyriorum, & inveniant aquarum abundantiam.

5 Ædificavit quoque, agens induſtriè, omnem murum, qui fuerat diſſipatus, & extruxit turres deſuper, & forinſecùs alterum murum: inſtauravitque Mello in Civitate David, & fecit univerſi generis armaturam & clypeos.

6 Conſtituitque principes bellatorum in exercitu: & convocavit univerſos in platea portæ civitatis, ac locutus eſt ad cor eorum dicens: B

7 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Aſſyriorum, & univerſam multitudinem, quæ eſt cum eo: multò enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo.

8 Cum illo enim eſt brachium carneum: nobiſcum Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnátque pro nobis. Confortatúſque eſt populus hujuſcemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9 Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſervos ſuos in Jeruſalem (ipſe enim cum univerſo exercitu obſidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem

nem populi, qui erat in urbe, dicens:

C 10 Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Jerusalem?

11 Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame & siti, affirmans quòd Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum?

12 Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, & altaria, & præcepit Juda & Jerusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, & in ipso comburetis incensum?

13 An ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei, cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dij gentium, omniúmque terrarum, liberare regionem suam de manu mea?

14 Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu?

D 15 Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit Deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, & de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea.

16 Sed & alia multa locuti sunt servi ejus contra Dominum Deum, & contra Ezechiam servum ejus.

17 Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiæ in Dominum Deum Israël, & locutus est adversus eum: Sicut dij gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea: sic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populum suum de manu ista.

18 Insuper & clamore magno, lingua Judaica, contra populum qui sedebat in muris Jerusalem, personabat, ut terreret eos, & caperet civitatem.

E 19 Locutúsque est contra Deum Jerusalem, sicut adversum deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20 Oraverunt igitur, Ezechias rex, & Isaias filius Amos prophetes, adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in cælum.

* Tob. 1. d. 21. 21 * Et misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum, & bellatorem, & principem exercitus regis Assyriorum: reversúsque est cum ignominia in terram suam. Cúmque ingressus esset domum Dei sui, filij qui egressi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio.

22 Salvavitque Dominus Ezechiam & habitatores Jerusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, & de manu omnium, & præstitit eis quietem per circuitum.

F 23 Multi etiam deferebant hostias & sacrificia Domino in Jerusalem, & munera Ezechiæ regi Juda: qui exaltatus est post hæc coram cunctis gentibus.

* 4. Reg. 20. a. 1. Isai. 38. a. 1. 24 * In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, & oravit Dominum: exaudivítque eum, & dedit ei signum.

25 Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus: & facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem.

26 Humiliatusque est posteà, eò quòd exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quàm habitatores Jerusalem: & idcircò non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27 Fuit autem Ezechias dives, & inclytus valdè, & thesauros sibi plurimos congregavit argenti & auri & lapidis pretiosi, aromatum, & armorum universi generis, & vasorum magni pretij.

28 Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & præsepia omnium jumentorum, caulasque pecorum, G

29 Et urbes ædificavit sibi: habebat quippe greges ovium & armentorum innumerabiles, eò quòd dedisset ei Dominus substantiam multam nimis.

30 Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, & avertit eas subter ad Occidentem Urbis David: in omnibus operibus suis fecit prosperè quæ voluit.

31 Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur, & nota fierent omnia quæ erant in corde ejus.

32 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, & misericordiarum ejus, scripta sunt in visione Isaiæ filij Amos prophetæ, & in Libro regum Juda & Israël.

33 Dormivitque Ezechias cum patribus suis, & sepelierunt eum super sepulchra filiorum David: & celebravit ejus exequias universus Juda, & omnes habitatores Jerusalem: regnavitque Manasses filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manasses ob suas impietates captivus in Babylonem ducitur: in qua afflictione ad Deum conversus, suo regno restituitur, & idolis abjectis Dei cultum restaurat: cui impius filius Amon succedit: & hoc à suis interfecto, regnat pius ejus filius Josias.

1 DUodecim annorum erat Manasses cùm regnare cœpisset, & quinquagintaquinque annis regnavit in Jerusalem. A 4 Regum 21. a. 1.

2 Fecit autem malum coram Domino, juxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israel.

3 Et conversus instauravit excelsa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus: construxitque aras Baalim, & fecit lucos, & adoravit omnem militiam cæli, & coluit eam.

4 Ædificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: * In Jerusalem erit nomen meum in æternum. * 2. Reg. 7. b. 10.

5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui cæli, in duobus atriis domus Domini.

6 Transireque fecit filios suos per ignem in Vallebenennom: observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos, & incantatores: multáque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum.

7 Sculptile quoque & conflatile signum posuit in domo Dei, * de qua locutus est Deus ad
* 3. Reg. 8 b 18. David, & ad Salomonem filium ejus, dicens:
In domo hac & in Jerusalem, quam elegi de
B cunctis tribubus Israël, ponam nomen meum in sempiternum.

8 Et moveri non faciam pedem Israël de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctámque legem & cærimonias, atque judicia per manum Moysi.

9 Igitur Manasses seduxit Judam, & habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus à facie filiorum Israël.

10 Locutúsque est Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt.

11 Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperúntque Manassen, & vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem.

12 Qui postquám coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: & egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum suorum.

C 13 Deprecatúsque est eum, & obsecravit intentè: & exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum, & cognovit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus.

14 Post hæc ædificavit murum extra Civitatem David, ad Occidentem Gihon in convalle ab introitu portæ piscium per circuitum usque ad Ophel, & exaltavit illum vehementer: constituítque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis:

15 Et abstulit deos alienos, & simulachrum de domo Domini; aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Jerusalem, & projecit omnia extra urbem.

16 Porrò instauravit altare Domini, & immolavit super illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepítque Judæ ut serviret Domino Deo Israël.

17 Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

18 Reliqua autem gestorum Manasse: & obsecratio ejus ad Deum suum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israël, continentur in sermonibus regum Israël.

D 19 Oratio quoque ejus & exauditio, & cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificavit excelsa, & fecit lucos & statuas, antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai.

20 Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, & sepelierunt eum in domo sua: regnavitque pro eo filius ejus Amon.

21 Viginti duorum annorum erat Amon cùm regnare cœpisset, & duobus annis regnavit in Jerusalem.

22 Fecítque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus: & cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolavit atque servivit.

23 Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater ejus: & multò majora deliquit.

24 Cúmque conjurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua.

25 Porrò reliqua populi multitudo, cæsis iis, qui Amon percusserant, constituit regem Josiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

Josias, idolorum cultu sublato, templum instaurat: repertóque legis libro, conterritus est, ex illius præscripto omnia constituit, & convocato populo lectóque libro, fœdus cum Domino percussit.

1 Octo annorum erat Josias cùm regnare A
cœpisset, & triginta & uno anno regna- 4. Regum
vit in Jerusalem. 22. a.

2 Fecitque quod erat rectum in conspectu 1.
Domini, & ambulavit in viis David patris sui: non declinavit neque ad dexteram, neque ad sinistram.

3 Octavo autem anno regni sui, cùm adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris sui David: & duodecimo anno, postquam regnare cœperat, mundavit Judam & Jerusalem ab excelsis, & lucis, simulacrísque & sculptilibus.

4 Destruxerúntque coram eo aras Baalim: & simulacra, quæ superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, & sculptilia succidit atque comminuit: & super tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta dispersit.

5 Ossa præterea sacerdotum combussit in al- B
taribus idolorum, mundavitque Judam & Jerusalem.

6 Sed & in urbibus Manasse, & Ephraim, & Simeon usque Nephthali, cuncta subvertit.

7 Cumque altaria dissipasset, & lucos, & sculptilia contrivisset in frusta, cunctáque delubra demolitus esset de universa terra Israël, reversus est in Jerusalem.

8 Igitur anno octavodecimo regni sui, mundata jam terra, & templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, & Maasiam principem civitatis, & Joha filium Joachaz à commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui.

9 Qui venerunt ad Helciam sacerdotem ma- C
gnum: acceptámque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, & quam congregaverant Levitæ, & janitores de Manasse, & Ephraim, & universis reliquis Israël, ab omni quoque Juda, & Benjamin, & habitatoribus Jerusalem,

10 Tradiderunt in manibus eorum qui præerant operariis in domo Domini, ut instaurarent templum, & infirma quæque sarcirent.

11 At illi dederunt eam artificibus, & cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, & ligna ad commissuras ædificii, & ad contignationem domorum, quas destruxerant reges Juda.

12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium, Jahath & Abdias de filiis Merari, Zacharias & Mosollam de filiis

Caath,

Caath, qui urgebant opus: omnes Levitæ scientes organis canere.

13 Super eos verò, qui ad diversos usus onera portabant, erant scribæ, & magistri de Levitis janitores.

D 14 Cùmque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias sacerdos Librum legis Domini per manum Moysi.

15 Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei.

16 At ille intulit volumen ad regem, & nuntiavit ei dicens: Omnia quæ dedisti in manu servorum tuorum, ecce complentur.

17 Argentum quod repertum est in domo Domini, conflaverunt: datúmque est præfectis artificum, & diversa opera fabricantium.

18 Prætereà tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum. Quem cùm rege præsente recitasset,

19 Audissétque ille verba legis, scidit vestimenta sua:

20 Et præcepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque scribæ, & Asaæ servo regis, dicens:

E 21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro reliquiis Israël & Juda, super universis sermonibus Libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eò quòd non custodierint patres nostri verba Domini, ut facerent omnia quæ scripta sunt in isto volumine.

22 Abiit ergo Helcias, & hi qui simul à rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filij Thecuath, filij Hasra custodis vestium: quæ habitabat in Jerusalem in Secunda: & locuti sunt ei verba, quæ suprà narravimus.

23 At illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dicite viro, qui misit vos ad me.

24 Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum, & super habitatores ejus, cunctáque maledicta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.

F 25 Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcircò stillabit furor meus super locum istum, & non extinguetur.

26 Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israël: quoniam audisti verba voluminis,

27 Atque emollitum est cor tuum, & humiliatus es in conspectu Dei, super his quæ dicta sunt contra locum hunc, & habitatores Jerusalem, reveritúsque faciem meam, scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.

28 Jam enim colligam te ad patres tuos, & inferêris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, & super habitatores ejus. * Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat. * 4. Reg. 23. 1.

29 At ille convocatis universis majoribus natu Juda & Jerusalem,

30 Ascendit in domum Domini, unáque omnes viri Juda & habitatores Jerusalem, Sacerdotes & Levitæ, & cunctus populus à minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis: G

31 Et stans in tribunali suo, percussit fœdus coram Domino, ut ambularet post eum, & custodiret præcepta, & testimonia, & justificationes ejus, in toto corde suo, & in tota anima sua, faceréts que quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat.

32 Adjuravit quoque super hoc omnes, qui reperti fuerant in Jerusalem & Benjamin: & fecerunt habitatores Jerusalem juxta pactum Domini Dei patrum suorum.

33 Abstulit ergo Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israël: & fecit omnes qui residui erant in Israël, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non recesserunt à Domino Deo patrum suorum.

CAPUT XXXV.

Immolato Phase maxima cum solemnitate plurimisque victimis, Josias festum azymorum septem diebus celebravit; deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, graviterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præsertim Jeremiæ Prophetæ.

1 FEcit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi: A 4. Regũ 23. 21.

2 Et constituit Sacerdotes in officiis suis, hortatúsq; est eos ut ministrarent in domo Dñi.

3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israël sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Israël, nequaquam enim eam ultrà portabitis: nunc autem ministrate Domino Deo vestro, & populo ejus Israël.

4 Et præparate vos per domos & cognationes vestras, in divisionibus singulorum, sicut præcepit David rex Israël, & descripsit Salomon filius ejus.

5 Et ministrate in sanctuario per familias turmásque Leviticas,

6 Et sanctificati immolate Phase: fratres etiam vestros, ut possint juxta verba quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præparate.

7 Dedit prætereà Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in solemnitate Phase, agnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis universa substantia.

8 Duces quoque ejus, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quàm Sacerdotibus & Levitis. Porro Helcias, & Zacharias, & Jahiel, principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, & boves trecentos. B

9 Chonenias autem, & Semeias, etiam Nathanaël, fratres ejus, nec non Hasabias, & Jehiel, & Jozabad, principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phase quinque millia pecorum, & boves quingentos.

10 Præparatumque est ministerium, & steterunt sacerdotes in officio suo: Levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium.

11 Et immolatum est Phase: asperserúntque Sacerdotes manu sua sanguinem, & Levitæ detraxerunt pelles holocaustorum:

12 Et separaverunt ea ut darent per domos & familias singulorum, & offerrentur Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi: de bobus quoque fecerunt similiter.

13 Et assaverunt Phase super ignem, juxta quod in lege scriptum est: pacificas verò hostias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & festinatò distribuerunt universæ plebi:

14 Sibi autem, & Sacerdotibus posteà paraverunt: nam in oblatione holocaustorum & adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati: unde Levitæ sibi & sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis.

C 15 Porrò cantores filii Asaph stabant in ordine suo, juxta præceptum David, & Asaph, & Heman, & Idithun, prophetarum regis: Janitores verò per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent à ministerio: quam ob rem & fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibos.

16 Omnis igitur cultura Domini ritè completa est in die illa, ut facerent Phase, & offerrent holocausta super altare Domini, juxta præceptum regis Josiæ.

17 Fecerúntque filii Israël, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, & solemnitatem azymorum septem diebus.

18 Non fuit Phase simile huic in Israël à diebus Samuelis prophetæ: sed nec quisquam de cunctis regibus Israël fecit Phase sicut Josias Sacerdotibus, & Levitis, & omni Judæ, & Israël qui repertus fuerat, & habitantibus in Jerusalem.

19 Octavodecimo anno regni Josiæ hoc Phase celebratum est.

* 4 Reg. 23. f. 29. 20 * Postquam instauraverat Josias templum, ascendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis juxta Euphraten: & processit in occursum ejus Josias.

D 21 At ille missis ad eum nuntiis, ait: Quid mihi & tibi est rex Juda? non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinatò ire præcepit: desine adversum Deum facere, qui mecum est ne interficiat te.

22 Noluit Josias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei: * verùm perrexit ut dimicaret in campo Mageddo. * Zach. 12. d. 11.

23 Ibique vulneratus à sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia oppido vulneratus sum.

24 Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum, qui sequebatur eum more regio, & asportaverunt eum in Jerusalem, mortuúsque est, & sepultus in mausoleo patrum suorum: & universus Juda & Jerusalem luxerunt eum.

25 Jeremias maximè: cujus omnes cantores atque cantatrices, usque in præsentem diem, lamentationes super Josiam replicant, & quasi lex obtinuit in Israël: Ecce scriptum fertur in lamentationibus.

26 Reliqua autem sermonum Josiæ & misericordiarum ejus, quæ lege præcepta sunt Domini;

27 Opera quoque illius prima & novissima, scripta sunt in Libro regum Juda & Israël.

Caput XXXVI.

Josiæ succedit ejus filius Joachaz, quem Nechao rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratrémque Eliakim, quem Joakim nominat, substituit: quo in Babylonem ducto à Nabuchodonozore, regnat filius Joachin, & hunc rex Assyriorum unà cum vasis templi in Babylonem adducit, patruúmque illius impium Sedeciam substituit: qui Assyriis rebellans, templo ac Jerusalem incensis, transfertur unà cum populo in Babylonem, propter regum & populi peccata, donec per Cyrum regem Persarum primo anno regni ejus redeundi datur facultas.

1 TUlit ergo populus terræ Joachaz filium Josiæ, & constituit regem pro patre suo in Jerusalem. A 4 Reg. 23. f. 30.

2 Viginti trium annorum erat Joachaz cùm regnare cœpisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem.

3 Amovit autem eum rex Ægypti cùm venisset in Jerusalem, & condemnavit terram centum talentis argenti, & talento auri.

4 Constituítque pro eo regem, * Eliakim fratrem ejus, super Judam & Jerusalem: & vertit nomen ejus Joakim: ipsum verò Joachaz tulit secum, & abduxit in Ægyptum. * Mat. 1. b. 11.

5 Viginti quinque annorum erat Joakim cùm regnare cœpisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem: fecítque malum coram Domino Deo suo.

6 Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldæorum, & vinctum catenis duxit in Babylonem.

7 Ad quam & vasa Domini transtulit, & posuit ea in templo suo. B

8 Reliqua autem verborum Joakim, & abominationum ejus, quas operatus est, & quæ inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Juda & Israël. Regnavit autem Joachin filius ejus pro eo.

9 Octo annorum erat Joachin cùm regnare cœpisset, & tribus mensibus, ac decem diebus regnavit in Jerusalem, fecítque malum in conspectu Domini.

10 Cúmque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini. * Regem verò constituit Sedeciam patruum ejus super Judam & Jerusalem. * 4. Reg. 24. d. 17. Jere. 37. a. 1.

11 Viginti & unius anni erat Sedecias cùm

regnare

regnare cœpisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem.

C 12 Fecitque malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore Domini.

13 A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adjuraverat eum per Deum: & induravit cervicem suam & cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Israël.

14 Sed & universi principes sacerdotum, & populus prævaricati sunt iniquè juxta universas abominationes Gentium, & polluerunt domum Domini quam sanctificaverat sibi in Jerusalem.

15 Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie commonens: eò quòd parceret populo & habitaculo suo.

16 At illi subsannabant nuntios Dei, & parvipendebant sermones ejus, illudebántque prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, & esset nulla curatio.

17 Adduxit enim super eos regem Chaldeorum, & interfecit juvenes eorum gladio in domo sanctuarij sui: non est misertus adolescentis, & virginis, & senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus ejus.

18 Universaque vasa domus Domini, tam majora, quam minora: & thesauros templi, & regis, & principum, transtulit in Babylonem. D

19 Incenderunt hostes domum Dei, destruxerúntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, & quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt.

20 Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi, & filiis ejus, donec imperaret rex Persarum,

21 Et compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, & celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur septuaginta anni.

22 * Anno autem primo Cyri regis Persarum, * 1.
ad explendum sermonem Domini: quem lo- Esd. 1.
cutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Domi- a 1. 6.
nus spiritum Cyri regis Persarum: qui jussit a. 3.
prædicari in universo regno suo, etiam per scri- Ier.
pturam, dicens: 25. c. 12. 29. c. 10.

23. Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judea: quis ex vobis est in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, & ascendat.

LIBER PRIMUS

ESDRÆ.

Caput Primum.

Cyrus completis 70. captivitatis Babylonicæ annis divinitus inspiratus, redditis vasis templi Salomonis 5400. captivitatem Israelitis relaxat, concedens templi readificationem.

A 1 N anno primo Cyri regis Per-
2. Par. sarum, ut compleretur verbum
36 d. Domini ex ore Jeremiæ, susci-
22. Iere. tavit Dominus spiritum Cyri
25. c. 12. regis Persarum: & traduxit
29 c. vocem in omni regno suo,
10. etiam per scripturam, dicens:

B 2 Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem quæ est in Judæa.

3 Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, & ædificet domum Dñi Dei Israël, ipse est Deus qui est in Jerusalem.

4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adjuvent eum viri de loco suo argento & auro, & substantia, & pecoribus, excepto quod voluntariè offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem.

C 5 Et surrexerunt principes patrum de Juda, & Benjamin, & Sacerdotes, & Levitæ, & omnis cujus Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem.

6 Universíque qui erant in circuitu, adjuverunt manus eorum in vasis argenteis & aureis, in substantia & jumentis, in supellectili, exceptis his quæ sponte obtulerant.

7 Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, & posuerat ea in templo Dei sui.

8 Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filij Gazabar, & annumeravit ea Sassabasar principi Juda. D

9 Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ, mille, cultri vigintinovem, scyphi aurei triginta,

10 Scyphi argentei secundi quadringenti decem: vasa alia mille.

11 Omnia vasa aurea & argentea, quinque millia quadringenta: universa tulit Sassabasar, cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

Caput II.

Numerus revertentium duce Zorobabel à captivitate Babylonica in Jerusalem, ac donorum in readificationem templi oblatorum.

1 HI sunt autem provinciæ filij, qui ascen- A
derunt de captivitate, quam transtulerat 2. Esdræ 7. b. 6.
Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem,

7 Et ait rex Iſraël ad Joſaphat: Eſt vir unus, à quo poſſumus quærere Domini voluntatem: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt autem Michæas filius Jemla. Dixitque Joſaphat: Ne loquaris rex hoc modo.

8 Vocavit ergo rex Iſraël unum de eunuchis, & dixit ei: Voca citò Michæam filium Jemla.

C 9 Porrò rex Iſraël, & Joſaphat rex Juda, uterque ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio: ſedebant autem in area juxta portam Samariæ, omnéſque prophetæ vaticinabantur coram eis.

10 Sedecias verò filius Chanaana fecit ſibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam.

11 Omnéſque prophetæ ſimiliter prophetabant, atque dicebant: Aſcende in Ramoth Galaad, & proſperaberis, & tradet eos Dominus in manu regis.

12 Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæſo ergo te ut & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, loquariſque proſpera.

13 Cui reſpondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

D 14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Cui ille reſpondit: Aſcendite: cuncta enim proſpera evenient, & tradentur hoſtes in manus veſtras.

15 Dixitque rex: Iterùm atque iterùm te adjuro, ut mihi non loquaris, niſi quod verum eſt, in nomine Domini.

16 At ille ait: Vidi univerſum Iſraël diſperſum in montibus, ſicut oves abſque paſtore: & dixit Dominus: Non habent iſti dominos: revertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace.

17 Et ait rex Iſraël ad Joſaphat: Nónne dixi tibi, quòd non prophetaret iſte mihi quidquam boni, ſed ea quæ mala ſunt?

18 At ille, Idcircò, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris.

E 19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſraël, ut aſcendat & corruat in Ramoth Galaad? Cúmque diceret unus hoc modo, & alter alio:

20 Proceſſit ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies?

21 At ille reſpondit: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.

22 Nunc igitur, ecce Dominus dedit ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus eſt de te mala.

23 Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michææ maxillam, & ait: Per quam viam tranſivit Spiritus Dñi à me, ut loqueretur tibi?

24 Dixitque Michæas: Tu ipſe videbis in die illo, quando ingreſſus fueris cubiculum de cubiculo ut abſcondaris.

25 Præcepit autem rex Iſraël, dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech. F

26 Et dicetis: Hæc dicit rex: mittite hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec revertar in pace.

27 Dixítque Michæas: Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

28 Igitur aſcenderunt rex Iſraël & Joſaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

29 Dixitque rex Iſraël ad Joſaphat: Mutabo habitum, & ſic ad pugnam vadam, tu autem induere veſtibus tuis. Mutatóque rex Iſraël habitu, venit ad bellum.

30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus ſui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, niſi contra ſolum regem Iſraël. G

31 Itaque cùm vidiſſent principes equitatus Joſaphat, dixerunt: Rex Iſraël eſt iſte. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, & auxiliatus eſt ei, atque avertit eos ab illo.

32 Cùm enim vidiſſent duces equitatus, quòd non eſſet rex Iſraël, reliquerunt eum.

33 Accidit autem ut unus è populo ſagittam in incertum jaceret, & percuteret regem Iſraël inter cervicem & ſcapulas. at ille aurigæ ſuo ait: Converte manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus ſum.

34 Et finita eſt pugna in die illo: porro rex Iſraël ſtabat in curru ſuo contra Syros uſque ad veſperam, & mortuus eſt occidente ſole.

Caput XIX.

Joſaphat ex infelici prælio reverſus, à Jehu propheta correptus de præſtito auxilio Achab, conſtitutos à ſe judices admonet de ſervanda juſtitia, Sacerdotes & Levitas de promovendo cultu divino, populóque rectè inſtituendo.

1 Reverſus eſt autem Joſaphat rex Juda in domum ſuam pacificè in Jeruſalem. A

2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, & idcircò iram quidem Domini merebaris:

3 Sed bona opera inventa ſunt in te, eò quod abſtuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

4 Habitavit ergo Joſaphat in Jeruſalem: rurſumque egreſſus eſt ad populum de Berſabee uſque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum Deum patrum ſuorum. B

5 Conſtituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca,

6 Et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.

7 Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia C

gentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, * nec personarum acceptio, nec cupido munerum.
Deut. 10. d. 8 In Jerusalem quoque constituit Josaphat
Levitas & Sacerdotes, & principes familiarum
ex Israel, ut judicium & causam Domini judicarent habitatoribus ejus.
9 Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto.
10 Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis inter cognationem, & cognationem, ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos & super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis.
11 Amarias autem sacerdos & pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit:
D porrò Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Levitas coram vobis, confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis.

CAPUT XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Josaphat insurgentibus, ipse prævaricato jejunio unà cum populo suo supplex ad Deum confugit, sicque ab eis se mutuò cædentibus liberatus spolia colligit: verùm ob fœdus cum impio Ochozia initum à propheta corripitur, & à Deo punitur.

A 1 POst hæc congregati sunt filij Moab, & filij Ammon, & cum eis de Ammonitis, ad Josaphat, ut pugnarent contra eum.
2 Veneruntque nuntij, & indicaverunt Josaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna, de his locis quæ trans mare sunt, & de Syria, & ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi.
3 Josaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium universo Juda.
4 Congregatúsque est Judas ad deprecandum Dominum: sed & omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum.
5 Cúmque stetisset Josaphat in medio cœtu Juda, & Jerusalem, in domo Domini ante atrium novum,
B 6 Ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis Gentium, in manu tua est fortitudo & potentia, nec quisquam tibi potest resistere.
7 Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israël, & dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum?
8 Habitaveruntque in ea, & extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes:
9 Si irruerint super nos mala, gladius judicij, pestilentia, & fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus nostris, & exaudies, salvosque facies.
10 Nunc igitur ecce filij Ammon, & Moab, & mons Seir, * per quos non concessisti Israël
ut transirent quando egrediebantur de Ægypto, Deut. 2. a. 1.
sed declinaverunt ab eis, & non interfecerunt illos.
11 Econtrario agunt, & nituntur ejicere nos de possessione, quam tradidisti nobis.
12 Deus noster, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.
13 Omnis verò Juda stabat coram Domino, cum parvulis, & uxoribus, & liberis suis.
14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filij C
Banaiæ, filij Jehiel, filij Mathaniæ, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ,
15 Et ait: Attendite omnis Juda, & qui habitatis Jerusalem, & tu rex Josaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei.
16 Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Jeruel.
17 Non eritis vos qui dimicabitis, sed tan- D
tummodò confidenter state, & videbitis auxilium Domini super vos, ô Juda, & Jerusalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiscum.
18 Josaphat ergo, & Juda, & omnes habitatores Jerusalem, ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.
19 Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis Core, laudabant Dominum Deum Israël voce magna, in excelsum.
20 Cumque manè surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue: profectísque eis, stans Josaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Juda, & omnes habitatores Jerusalem: credite in Domino Deo vestro, & securi eritis: credite prophetis ejus, & cuncta evenient prospera.
21 Deditque consilium populo, & statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, & antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: * Confitemini Domino, quoniam * Ps.
in æternum misericordia ejus. 135. a. 1.
22 Cúmque cœpissent laudes canere, vertit E
Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent contra Judam, & percussi sunt.
23 Namque filij Ammon, & Moab, consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent & delerent eos: cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus.
24 Porrò Juda cùm venisset ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem latè regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset evadere.

25 Venit-

25 Venit ergo Josaphat, & omnis populus cum eo, ad detrahenda spolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque, & vasa pretiosissima, & diripuerunt, ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudine.

F 26 Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis usque in præsentem diem.

27 Reversusque est omnis vir Juda, & habitatores Jerusalem, & Josaphat ante eos, in Jerusalem cum lætitia magna, eò quòd dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis.

28 Ingressique sunt in Jerusalem cum psalteriis, & citharis, & tubis, in domum Domini.

29 Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum, cùm audissent quòd pugnasset Dominus contra inimicos Israël.

30 Quievítque regnum Josaphat, & præbuit ei Deus pacem per circuitum.

31 Regnavit igitur Josaphat super Judam, & erat trigintaquinque annorum cùm regnare cœpisset: viginti autem & quinque annis regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Azuba filia Selahi.

G 32 Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino.

33 Verumtamen excelsa non abstulit, & adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum.

34 Reliqua autem gestorum Josaphat priorum & novissimorum, scripta sunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digessit in Libros regum Israël.

35 Post hæc iniit amicitias Josaphat rex Juda cum Ochozia rege Israël, cujus opera fuerunt impiissima.

36 Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber.

37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodaü de Maresa ad Josaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

Caput XXI.

Impius Joram filius Josaphat occidit fratres suos, & quosdam principes Juda, cui Elias per litteras pessimam ægritudinem ac mortem, & domus sua ac regni direptionem prædicit, quæ tandem subsecuta sunt.

A 1 Dormivit autem Josaphat cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David: regnavítque Joram filius ejus pro eo.

3. Reg. 22 g. 51.

2 Qui habuit fratres, filios Josaphat Azariam, & Jahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michaël, & Saphatiã. omnes hi, filii Josaphat regis Juda.

3 Deditque eis pater suus multa munera argenti, & auri, & pensationes cum civitatibus munitissimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, eo quòd esset primogenitus.

4 Surrexit ergo Joram super regnum patris
B sui: cùmque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, & quosdam de principibus Israël.

5 Triginta duorum annorum erat Joram cùm regnare cœpisset: & octo annis regnavit in Jerusalem.

6 Ambulavítque in viis regum Israël, sicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus, & fecit malum in conspectu Domini.

7 Noluit autem Dominus disperdere domum David, propter pactum quod inierat cum eo & quia promiserat ut daret ei lucernam, & filiis ejus omni tempore.

8 In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ: & constituit sibi regem.

9 Cúmque transisset Joram cum principibus suis, & cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte, & percussit Edom, qui se circumdederat, & omnes duces equitatus ejus.

10 Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Juda, usque ad hanc diem: eo tempore & Lobna recessit ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim Dñm Deum patrum suorum:

11 Insuper & excelsa fabricatus est in urbibus Juda, & fornicari fecit habitatores Jerusa- C
lem, & prævaricari Judam.

12 Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Josaphat patris tui, & in viis Asa regis Juda.

13 Sed incessisti per iter regum Israël, & fornicari fecisti Judam, & habitatores Jerusalem, imitatus fornicationem domus Achab, insuper & fratres tuos, domum patris tui, meliores te occidisti:

14 Ecce Dominus percutiet te plaga magna, cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis, universaque substantia tua.

15 Tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

16 Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philisthinorum, & Arabum, qui confines sunt Æthiopibus.

17 Et ascenderunt in Terram Juda, & vastaverunt eam, diripuerúntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper & filios ejus, & uxores: nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natus erat.

18 Et super hæc omnia percussit eum Do- D
minus alvi languore insanabili.

19 Cúmque diei succederet dies, & temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: & sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter & vita caruit. Mortuúsque est in infirmitate pessima, & non fecit ei populus secundùm morem combustionis exequias, sicut fecerat majoribus ejus.

20 Triginta duorum annorum fuit, cùm regnare cœpisset, & octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavítque non rectè, & sepelierunt eum in Civitate David: verumtamen non in sepulchro regum.

Caput

CAPUT XXII.

Impium Ochoziam filium Joram regis in Juda occidit Jehu, simul & Joram regem Israel: occidente autem Athalia filios regis, servavit Josabeth Joas natu minimum.

A 4.Reg. 8.f.25. 1 CONstituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam filium ejus minimum, regem pro eo: omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra: regnavitque Ochozias filius Joram regis Juda.

2 Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cùm regnare cœpisset, & uno anno regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Athalia filia Amri.

3 Sed & ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum ut impiè ageret.

B 4 Fecit igitur malum in conspectu Domini sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui, in interitum ejus.

5 Ambulavítque in consiliis eorum. Et perrexit cum Joram filio Achab rege Israël, in bellum contra Hazaël regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraveruntque Syri Joram.

C 6 Qui reversus est ut curaretur in Jezrahel: multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Joram rex Juda, descendit ut inviseret Joram filium Achab in Jezrahel ægrotantem.

7 Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam, ut veniret ad Joram: & cùm venisset, & egrederetur cum eo adversum Jehu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab.

8 Cùm ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, & filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, & interfecit illos.

D 9 Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductúmque ad se, occidit, & sepelierunt eum: eò quòd esset filius Josaphat, qui quæsierat Dominum in toto corde suo, nec erat ultrà spes aliqua, ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ.

4 Reg. 11. a 1. 10 * Siquidem Athalia mater ejus, videns quòd mortuus esset filius suus, surrexit, & interfecit omnem stirpem regiam domus Joram.

11 Porrò Josabeth filia regis tulit Joas filium Ochoziæ, & furata est eum de medio filiorum regis, cùm interficerentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Joiadæ pontificis, soror Ochoziæ, & idcircò Athalia non interfecit eum.

12 Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

CAPUT XXIII.

Joiada Pontifex unxit Joas septennem in regem Juda, curavitque ut Athalia occideretur, & cultus Dei restitueretur; populus autem destruit domum, altaria ac simulacra Baal.

A 4.Regum 11.a.4. 1 ANno autem septimo confortatus Joiada, assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Jeroham, & Ismahel filium Johanan, Azariam quoque filium Obed, & Maasiam filium Adaiæ, & Elisaphat filium Zechri: & iniit cum eis fœdus.

2 Qui circumeuntes Judam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes familiarum Israël, venerúntque in Jerusalem.

3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixítque ad eos Joiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David.

4 Iste est ergo sermo quem facietis:

5 Tertia pars vestrûm qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, & Levitarum, & janitorum, erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus sit in atriis domus Domini.

6 Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, & qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodò ingrediantur, quia sanctificati sunt: & omne reliquum vulgus observet custodias Domini.

7 Levitæ autem circumdent regem, habentes singuli arma sua: (& si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintque cum rege & intrante & egrediente. B

8 Fecerunt ergo Levitæ, & universus Juda, juxta omnia quæ præceperat Joiada pontifex: & assumpserunt singuli viros qui sub se erant, & veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum, & egressuri erant, siquidem Joiada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant.

9 Deditque Joiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeósque & peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini.

10 Constituítque omnem populum tenentium pugiones, à parte templi dextra, usque ad partem templi sinistram, coram altari, & templo, per circuitum regis.

11 Et eduxerunt filium regis, & imposuerunt ei diadema, & testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & constituerunt eum regem: unxit quoque illum Joiada pontifex, & filii ejus: imprecatique sunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

12 Quod cùm audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. C

13 Cúmque vidisset regem stantem super gradum in introitu, & principes, turmásque circa eum, omnémque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, & diversi generis organis concinentem, vocémque laudantium, scidit vestimenta sua, & ait: Insidiæ, insidiæ.

14 Egressus autem Joiada pontifex ad centuriones, & principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitque sacerdos ne occideretur in domo Domini.

15 Et imposuerunt cervicibus ejus manus: cúmque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

16 Pepigit autem Joiada fœdus inter se, universúmque populum, & regem, ut esset populus Domini.

D 17 Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, & destruxerunt eam: & altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras.

18 Constituit autem Joiada præpositos in domo Domini sub manibus Sacerdotum, & Levitarum, quos distribuit David in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio & canticis, juxta dispositionem David:

19 Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.

20 Assumpsitque centuriones, & fortissimos viros ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt descendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ superioris in domum regis, & collocaverunt eum in solio regali.

21 Lætatúsq; est omnis populus terræ, & urbs quievit: porrò Athalia interfecta est gladio.

Caput XXIV.

Joas vivente Joiada bonus ac pius, jussit ad sarta tecta templi congregari pecuniam, deinde, eo mortuo factus impius, jubet occidi Zachariam filium Joiada: anno sequenti Juda & Jerusalem à Syris diripiuntur, & Joas à servis suis occiditur.

A 1 SEptem annorum erat Joas cùm regnare
4. Re- cœpisset: & quadraginta annis regnavit
gum in Jerusalem, nomen matris ejus Sebia de Ber-
11. d. sabee.
21.12.
4.1. 2 Fecítque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Joiadæ sacerdotis.

3 Accepit autem ei Joiada uxores duas, è quibus genuit filios & filias.

4 Post quæ placuit Joas ut instauraret domum Domini.

5 Congregavítque Sacerdotes, & Levitas, & dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, & colligite de universo Israël pecuniam ad sarta tecta templi Dei vestri, per singulos annos, festinatóque hoc facite. porrò Levitæ egêre negligentiùs.

B 6 Vocavítque rex Joiadam principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda & de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est à Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israël in tabernaculum testimonij?

7 Athalia enim impiissima, & filij ejus, destruxerunt domum Dei; & de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.

8 Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: posuerúntque eam juxta portam domus Domini forinsecus.

9 Et prædicatum est in Juda & Jerusalem, ut
* deferrent singuli pretium Domino, * quod
Exod. constituit Moyses servus Dei super omnem Is-
30. b. raël in deserto.
12.

C 10 Lætatíque sunt cuncti principes & omnis populus: & ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt ita ut impleretur.

11 Cúmque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, & quem primus sacerdos constituerat: effundebántque pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, & congregata est infinita pecunia.

12 Quam dederunt rex & Joiada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, & artifices operum singulorum, ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri & æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur.

13 Egerúntque hi qui operabantur industriè, D
& obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, & firmiter eam stare fecerunt.

14 Cúmque complessent omnia opera, detulerunt coram rege & Joiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, & ad holocausta, phialæ quoque, & cetera vasa aurea & argentea: & offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadæ.

15 Senuit autem Joiada plenus dierum, & E
mortuus est cùm esset centum triginta annorum.

16 Sepeliérúntque eum in Civitate David cum regibus, eò quòd fecisset bonum cum Israël, & cum domo ejus.

17 Postquam autem obiit Joiada, ingressi sunt principes Juda: & adoraverunt regem; qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servierúntque lucis & sculptilibus, & facta est ira contra Judam & Jerusalem propter hoc peccatum.

19 Mittebátque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes, illi audire nolebant.

20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam F
filium Joiadæ sacerdotem, & stetit in conspectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquistis Dominum ut derelinqueret vos?

21 Qui congregati adversus eum, miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini.

22 Et non est recordatus Joas rex misericordiæ, quam fecerat Joiada pater illius secum,
* sed interfecit filium ejus. Qui cùm moreretur, *Mat.
ait: Videat Dominus, & requirat. 23. d.
23 Cúmque evolutus esset annus, ascendit 35.
contra eum exercitus Syriæ: venítque in Judam & Jerusalem, & interfecit cunctos principes populi, atque universam prædam miserunt regi in Damascum.

24 Et certè cùm permodicus venisset nu- G
merus Syrorum, tradidit Dominus in manibus
eorum

infinitam multitudinem, eò quòd dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia.

25 Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui, in ultionem sanguinis filij Joiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est: sepelierúntque eum in Civitate David, sed non in sepulchris regum.

26 Insidiati verò sunt ei, Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith Moabitidis.

27 Porrò filij ejus, ac summa pecuniæ quæ adunata fuerat sub eo, & instauratio domus Dei, scripta sunt diligentiùs in Libro regum: regnavit autem Amasias filius ejus pro eo.

Caput XXV.

Amasias patri Ioas succedens, interfecit eos qui patrem occiderant; & post habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum, & ob id capitur à Ioas rege Israel, quem ad prælium provocaverat, ac Ierusalem diripitur, tandémque Ioas in Lachis fugiens occiditur.

A 1 Vigintiquinque annorum erat Amasias cùm regnare cœpisset, & vigintinovem annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. (4 Regum 14. a. 2.)

2 Fecítque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3 Cúmque roboratum sibi videret imperium, jugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum,

4 Sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in Libro legis Moysi, ubi præcepit Dominus, dicens: * Non occidentur patres pro filiis, neque filij pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur. (* Deut. 24. c. 16. 4. Regum 14. b. 6. Ezechiel. 18. e. 20.)

5 Congregavit igitur Amasias Judam, & constituit eos per familias, tribunósque & centuriones in universo Juda & Benjamin: & recensuit à viginti annis suprà, invenítque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent hastam & clypeum.

B 6 Mercede quoque conduxit de Israël centum millia robustorum, centum talentis argenti.

7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israël: non est enim Dominus cum Israël, & cunctis filiis Ephraim:

8 Quòd si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est adjuvare, & in fugam convertere.

9 Dixítque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Israël? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multò his plura.

C 10 Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum: at illi contra Judam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam.

11 Porrò Amasias confidenter eduxit populum suum, & abiit in Vallem salinarum, percussítque filios Seir decem millia.

12 Et alia decem millia virorum ceperunt filij Juda, & adduxerunt ad præruptum cujusdam petræ, præcipitavérúntque eos de summo in præceps, qui universi crepuerunt.

13 At ille exercitus, quem remiserat Amasias ne secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Juda, à Samaria usque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam. D

14 Amasias verò post cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum.

15 Quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua?

16 Cúmque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce ne interficiam te. Discedénsque propheta, Scio, inquit, quòd cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquievisti consilio meo. E

17 Igitur Amasias rex Juda, inito pessimo consilio, misit ad Joas filium Joachaz filij Jehu, regem Israël, dicens: Veni, videamus nos mutuò.

18 At ille remisit nuntios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce bestiæ, quæ erant in silva Libani, transierunt, & conculcaverunt carduum.

19 Dixisti: Percussi Edom, & idcircò erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum? F

20 Noluit audire Amasias, eò quòd Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom.

21 Ascendit igitur Joas rex Israël, & mutuos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Juda erat in Bethsames Juda:

22 Corruítque Juda coram Israël, & fugit in tabernacula sua.

23 Porrò Amasiam regem Juda, filium Joas filij Joachaz, cepit Joas rex Israël in Bethsames, & adduxit in Jerusalem: destruxítque murum ejus à porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

24 Omne quoque aurum, & argentum, & universa vasa, quæ repererat in domo Dei, & apud Obededom, in thesauris etiam domus regiæ, necnon & filios obsidum, reduxit in Samariam. G

25 Vixit autem Amasias filius Joas rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz rex Israël, quindecim annis.

26 Reliqua autem sermonum Amasiæ priorum & novissimorum, scripta sunt in Libro regum Juda & Israël.

27 Qui postquam recessit à Domino, tetenderunt ei insidias in Jerusalem. Cúmque fugisset in Lachis, miserunt, & interfecerunt eum ibi.

28 Reportantésque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David.

Caput XXVI.

Ozias seu Azarias filij Amasiæ pietas commendatur, qui adversus Philisthiim, Arabes, & Ammonitas triumphat, multásque exstruit civitates: ac postmodum ob nimiam felicitatem elatus, præsumpsit incensum adolere; quamobrem ad diem usque mortis à Domino lepra percussus est, gubernante regnum filio Ioatham, qui successit in regnum.

A 1 OMnis autem populus Juda, filium ejus Oziam annorum sedecim, constituit regem pro Amasia patre suo. 4. Regum 14. f. 21.

2 Ipse ædificavit Ailath, & restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis.

3 Sedecim annorum erat Ozias cùm regnare cœpisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

4 Fecitque quod erat rectum in oculis Dñi, juxta omnia quæ fecerat Amasias pater ejus.

5 Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum: cúmque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6 Denique egressus est, & pugnavit contra Philisthiim, & destruxit murum Geth, & murum Jabniæ, murumque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, & in Philisthiim.

7 Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas.

B 8 Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ: & divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

9 Ædificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli, & super portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavítque eas.

10 Extruxit etiam turres in solitudine, & effodit cisternas plurimas, eò quòd haberet multa pecora, tam in campestribus, quàm in eremi vastitate: vineas quoque habuit & vinitores in montibus, & in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia, sub manu Jehiel scribæ, Maasiæque doctoris, & sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis.

12 Omnísq; numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum.

13 Et sub eis universus exercitus trecentorum & septem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra adversarios dimicabant.

C 14 Præparavit quoque eis Ozias, id est, cuncto exercitui, clypeos, & hastas, & galeas, & loricas, arcúsque & fundas ad jaciendos lapides.

15 Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent sagittas, & saxa grandia: egressúmque est nomen ejus procul, eò quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroborasset illum.

16 Sed cùm roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: ingressúsque templum Dñi, adolere voluit incensum super altare thymiamatis.

17 Statímque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi,

18 Restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum Domino: sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Dño Deo.

19 Iratúsque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statímque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. D

20 Cúmque respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinatò expulerunt eum. Sed & ipse perterritus, acceleravit egredi, eò quòd sensisset illicò plagam Domini.

21 * Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porrò Joatham filius ejus rexit domum regis, & judicabat populum terræ. * 4. Reg. 15. a. 5.

22 Reliqua autem sermonum Oziæ priorum & novissimorum, scripsit Isaias filius Amos, propheta.

23 Dormivítque Ozias cum patribus suis, & sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eò quòd esset leprosus: regnavítque Joatham filius ejus pro eo.

Caput XXVII.

Ioatham pietas commendatur, qui devicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit, cui succedit impius filius Achaz.

1 VIgintiquinque annorum erat Joatham cùm regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc. A 4. Regum 15. g. 33.

2 Fecitque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quòd non est ingressus templum Domini, & adhuc populus delinquebat.

3 Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, & in muro Ophel multa construxit. B

4 Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, & in saltibus castella & turres.

5 Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederúntque ei filij Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filij Ammon, in anno secundo & tertio.

6 Corroboratúsque est Joatham, eò quòd direxisset vias suas coram Domino Deo suo. C

7 Reliqua autem sermonum Joatham, & omnes pugnæ ejus, & opera, scripta sunt in Libro regum Israël & Juda.

8 Vigintiquinque annorum erat cùm regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem. D

9 Dormivítque Joatham cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

Caput XXVIII.

Propter scelera Achaz multipliciter affligitur Juda, primum ab Assyriis, deinde à filiis Israël (qui ob id crudelitatis arguti à propheta, remittunt Judæos captivos cum præda) rursum etiam ab Idumæis & Philisthæis: Achaz tamen post omnem plagam adhuc auget impietatem; cui pius succedit filius Ezechias.

A 1 Viginti annorum erat Achaz cùm regnare cœpisset: & sedecim annis regnavit in Jerusalem: non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater ejus: (4. Regum 16. a. 2.)

2 Sed ambulavit in viis regum Israël, insuper & statuas fudit Baalim.

3 Ipse est, qui adolevit incensum in Vallebenennom, & lustravit filios suos in igne, juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israël.

4 Sacrificabat quoque, & thymiama succendebat in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.

5 Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnámque prædam cepit de ejus imperio, & adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israël traditus est, & percussus plaga grandi.

6 Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eò quòd reliquissent Dominum Deum patrum suorum.

7 Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, & Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque secundum à rege.

8 Ceperúntque filij Israël de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam: pertulerúntque eam in Samariam.

B 9 Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Oded: qui egressus obviàm exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret vestra crudelitas.

10 Insuper filios Juda & Jerusalem vultis vobis subjicere in servos & ancillas, quod nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro.

11 Sed audite consilium meum, & reducite captivos, quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis.

12 Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amasa filius Adali, contra eos qui veniebant de prælio.

13 Et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adjicere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, & ira furoris Domini imminet super Israël.

14 Dimiserúntque viri bellatores prædam, & universa quæ ceperant, coram principibus, & omni multitudine.

15 Steterúntque viri, quos suprà memoravimus, & apprehendentes captivos, omnésque qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cúmque vestissent eos, & calceassent, & refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, & adhibuissent eis curam: quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho Civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam. C

16 Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium.

17 Veneruntque Idumæi, & percusserunt multos ex Juda, & ceperunt prædam magnam.

18 Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes campestres, & ad Meridiem Juda: ceperúntque Bethsames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo, cum viculis suis, & habitaverunt in eis.

19 Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda, eò quòd nudasset eum auxilio, & contemptui habuisset Dominum.

20 Adduxitque contra eum Thelgathphalnasar, regem Assyriorum, qui & afflixit eum, & nullo resistente vastavit. D

21 Igitur Achaz, spoliata domo Domini, & domo regum ac principum, dedit regi Assyriorum munera, & tamen nihil ei profuit.

22 Insuper & tempore angustiæ suæ auxit contemptum in Dñm, ipse per se rex Achaz,

23 Immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, & dixit: Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, & aderunt mihi, cùm econtrario ipsi fuerint ruinæ ei, & universo Israël.

24 Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractus, clausit januas templi Dei, & fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem.

25 In omnibus quoque urbibus Juda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum.

26 Reliqua autem sermonum ejus, & omnium operum suorum priorum & novissimorum, scripta sunt in Libro regum Juda & Israël.

27 Dormivítque Achaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate Jerusalem: neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israël. Regnavítque Ezechias filius ejus pro eo.

Caput XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, restitutisque sacerdotibus, Levitis & cantoribus, instauravit; oblatis plurimis holocaustis & sacrificiis cum ingenti lætitia.

1 Igitur Ezechias regnare cœpit, cùm viginti quinque esset annorum, & viginti novem annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ. A (4. Regum 18. a. 2.)

2 Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.

3 Ipse anno & mense primo regni sui, aperuit valvas domus Domini, & instauravit eas.

4 Adduxítque Sacerdotes atque Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem.

5 Dixítque ad eos: Audite me Levitæ, & sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferte omnem immunditiam de sanctuario.

6 Peccaverunt patres nostri, & fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorsum.

7 Clauserunt ostia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incensúmque non adoleverunt, & holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israël.

8 Concitatus est itaque furor Domini super Judam & Jerusalem, tradidítque eos in commotionem, & in interitum, & in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris.

9 En, corruerunt patres nostri gladiis; filij nostri, & filiæ nostræ, & conjuges captivæ ductæ sunt, propter hoc scelus.

10 Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Israël, & avertet à nobis furorem iræ suæ.

11 Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut stetis coram eo, & ministretis illi, colatísque eum, & cremetis ei incensum.

C 12 Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amasai, & Joel filius Azariæ, de filiis Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi: & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerson, Joah filius Zemma, & Eden filius Joah.

13 At verò de filiis Elisaphan, Samri, & Jahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias, & Mathanias:

14 Necnon de filiis Heman, Jahiel, & Semei: Sed & de filiis Idithun, Semeias, & Oziel.

15 Congregaverúntque fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt juxta mandatum regis & imperium Domini, ut expiarent domum Dei.

16 Sacerdotes quoque ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intrò repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, & asportaverunt ad Torrentem cedron foras.

D 17 Cœperunt autem prima die mensis primi mundare, & in die octavo ejusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini, expiaverúntque templum diebus octo, & in die sextadecima mensis ejusdem, quod cœperant impleverunt.

18 Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocausti, vasáque ejus, necnon & mensam propositionis cum omnibus vasis suis,

19 Cunctámque templi supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam prævaricatus est: & ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.

20 Consurgénsque diluculò Ezechias rex adunavit omnes principes civitatis, & ascendit in domum Domini.

21 Obtulerúntque simul tauros septem, & arietes septem, agnos septem, & hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Juda, dixítque sacerdotibus filiis Aaron ut offerrent super altare Domini.

22 Mactaverunt igitur tauros, & susceperunt sanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum super altare, mactaverunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaverúntque agnos, & fuderunt super altare sanguinem. E

23 Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege & universa multitudine, imposuerúntque manus suas super eos:

24 Et immolaverunt illos Sacerdotes, & asperserunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo universi Israëlis: pro omni quippe Israël præceperat rex ut holocaustum fieret, & pro peccato.

25 Constituit quoque Levitas in domo Domini, cum cymbalis, & psalteriis, & citharis, secundùm dispositionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: siquidem Dñi præceptum fuit per manum prophetarum ejus. F

26 Steterúntque Levitæ tenentes organa David, & Sacerdotes tubas.

27 Et jussit Ezechias ut offerrent holocausta super altare: cúmque offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diversis organis, quæ David rex Israël præparaverat, concrepare.

28 Omni autem turba adorante, cantores, & ij qui tenebant tubas, erant in officio suo, donec compleretur holocaustum.

29 Cúmque finita esset oblatio, incurvatus est rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraverunt.

30 Præcepítque Ezechias & principes Levitis, ut laudarent Dominum sermonibus David, & Asaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, & incurvato genu adoraverunt. G

31 Ezechias autem etiam hæc addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes, in domo Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, & laudes, & holocausta, mente devota.

32 Porrò numerus holocaustorum, quæ obtulit, multitudo, hic fuit, Tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33 Sanctificaverúntque Domino boves sexcentos, & oves tria millia.

34 Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent: unde & Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, & sanctificarentur antistites: Levitæ quippe faciliori ritu sanctificantur, quàm Sacerdotes.

35 Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocaustorum: & completus est cultus domus Domini.

36 Lætatúsque est Ezechias, & omnis populus, eò quod ministerium Domini esset expletum. De repentè quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias missis in omnem Israel & Iudam nuntiis, populum convocat, & sua oratione exhortatur ad immolandum Phase, quo facto, celebrarunt solemnitatem azymorum bis septem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

A 1 MIsit quoque Ezechias ad omnem Israël & Judam: scripsitque epistolas ad Ephraim & Manassen, ut venirent ad domum Domini in Jerusalem, & facerent Phase Domino Deo Israël.

2 Inito ergo consilio regis & principum, & universi cœtus Jerusalem, decreverunt ut facerent Phase mense secundo.

3 Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere sanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem.

4 Placuitque sermo regi, & omni multitudini.

5 Et decreverunt ut mitterent nuntios in universum Israël, de Bersabee usque Dan, ut venirent, & facerent Phase Domino Deo Israël in Jerusalem: multi enim non fecerant sicut lege præscriptum est.

6 Perrexerúntque cursores cum epistolis ex regis imperio, & principum ejus, in universum Israël & Judam, juxta id, quod rex jusserat, prædicantes: Filij Israël revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Isaac, & Israël: & revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Assyriorum.

B 7 Nolite fieri sicut patres vestri & fratres, qui recesserunt à Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis.

8 Nolite indurare cervices vestras sicut patres vestri: tradite manus Domino, & venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in æternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus.

9 Si enim vos reversi fueritis ad Dominum: fratres vestri, & filij habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, & revertentur in terram hanc: pius enim & clemens est Dominus Deus vester, & non avertet faciem suam à vobis, si reversi fueritis ad eum.

10 Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim & Manassè usque ad Zabulon, illis irridentibus & subsannantibus eos.

11 Attamen quidam viri ex Aser, & Manasse, & Zabulon, acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem.

12 In Juda verò facta est manus Domini ut daret eis cor unum: ut facerent juxta præceptum regis, & principum verbum Domini.

13 Congregatique sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent solemnitatem azymorum, in mense secundo:

C 14 Et surgentes destruxerunt altaria quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes, projecerunt in Torrentem cedron.

15 Immolaverunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitæ tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini.

16 Steterúntque in ordine suo, juxta dispositionem & legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes verò suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum,

17 Eò quòd multa turba sanctificata non esset: & idcircò immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificati Domino.

18 Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manasse, & Issachar, & Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non juxta quod scriptum est: & oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur.

19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: & non imputabit eis quòd minùs sanctificati sunt.

20 Quem exaudivit Dominus, & placatus est populo.

21 Fecerúntque filij Israël, qui inventi sunt in Jerusalem, solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitæ quoque & Sacerdotes, per organa, quæ suo officio congruebant.

22 Et locutus est Ezechias ad cor omnium D
Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt septem diebus solemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrum suorum.

23 Placuitque universæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: quod & fecerunt cum ingenti gaudio.

24 Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, & septem millia ovium: principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.

25 Et hilaritate perfusa omnis turba Juda, tam sacerdotum & Levitarum, quàm universæ frequentiæ, quæ venerat ex Israël: proselytorum quoque de Terra Israël, & habitantium in Juda.

26 Factáque est grandis celebritas in Jerusalem, qualis à diebus Salomonis filij David regis Israël in ea urbe non fuerat.

27 Surrexerunt autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: & exaudita est vox eorum: pervenitque oratio in habitaculum sanctum cæli.

CAPUT XXXI.

Populus idola lucósque in Iuda & Ephraim demolitur, Ezechias Sacerdotes & Levitas componit in ordinem ministerij; populo autem abundantissimè offerente constituuntur, factis horreis, qui servarent ac distribuerent Levitico generi quæ oblata erant.

1 CUmque hæc fuissent ritè celebrata, egressus est omnis Israël, qui inventus fuerat A.
in urbibus Juda, & fregerunt simulacra, succiderúntque lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, non solùm de universo Juda & Benjamin, sed & de Ephraim quoq; & Manasse, donec penitus everterent: reversique sunt omnes filij Israël in possessiones & civitates suas.

2 Ezechias

2 Ezechias autem constituit turmas Sacerdotales & Leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quàm Levitarum, ad holocausta & pacifica, ut ministrarent & confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus substantia offerretur holocaustum, manè semper & vesperè. Sabbatis quoque & Calendis, & solemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi.

4 Præcepit etiam populo habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis ut possent vacare legi Domini.

B 5 Quod cùm percrebruisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filij Israël frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt.

6 Sed & filij Israël & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum & ovium, decimasque sanctorum, quæ voverant Domino Deo suo: atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7 Mense tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, & mense septimo compleverunt eos.

8 Cùmque ingressi fuissent Ezechias & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino ac populo Israël.

9 Interrogavitque Ezechias Sacerdotes & Levitas, cur ita jacerent acervi.

C 10 Respondit illi Azarias Sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & saturati sumus, & remanserunt plurima, eò quòd benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis.

11 Præcepit igitur Ezechias ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cùm fecissent,

12 Intulerunt, tam primitias, quàm decimas, & quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus secundus,

13 Post quem Jahiel, & Azarias, & Nahath, & Asael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Jesmachias, & Mahath, & Banaias, præpositi sub manibus Choneniæ, & Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei ad quos omnia pertinebant.

14 Core verò filius Jemna Levites & Janitor Orientalis portæ, præpositus erat iis quæ sponte offerebantur Domino, primitiisque & consecratis in Sancta sanctorum.

15 Et sub cura ejus Eden, & Benjamin, Jesue, & Semeias, Amarias quoque & Sechenias, in civitatibus Sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque majoribus:

D 16 Exceptis maribus ab annis tribus & supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque observationibus juxta divisiones suas,

17 Sacerdotibus per familias, & Levitis à vigesimo anno & supra, per ordines & turmas suas,

18 Universæque multitudini, tam uxoribus, quàm liberis eorum utriusque sexus, fideliter cibi, de his quæ sanctificata fuerant, præbebantur.

19 Sed & filiorum Aaron per agros, & suburbana urbium singularum, dispositi erant viri, qui partes distribuerent universo sexui masculino de Sacerdotibus & Levitis.

20 Fecit ergo Ezechias universa quæ diximus in omni Juda: operatusque est bonum & rectum & verum, coram Domino Deo suo,

21 In universa cultura ministerij domus Domini, juxta legem & cærimonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque & prosperatus est.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judam invadente, & Deum cæli blasphemante, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, à quo ille minis & blasphemiis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia & Isaia, Angelus dissipat exercitum Sennacherib; qui fugiens, à filiis occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit; cui impius filius Manasses succedit.

1 POst quæ & hujuscemodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum, & ingressus Judam, obsedit civitates munitas, volens eas capere. A

4. Regum 18. c. 13. Eccli. 48. c. 20. Isai. 36. a. 1.

2 Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Jerusalem,

3 Inito cum principibus consilio, virisque fortissimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: & hoc omnium decernente sententia,

4 Congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivum qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inveniant aquarum abundantiam.

5 Ædificavit quoque, agens industriè, omnem murum, qui fuerat dissipatus, & extruxit turres desuper, & forinsecùs alterum murum: instauravitque Mello in Civitate David, & fecit universi generis armaturam & clypeos.

6 Constituitque principes bellatorum in exercitu: & convocavit universos in platea portæ civitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens: B

7 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multitudinem, quæ est cum eo: multò enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo.

8 Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujuscemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9 Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Jerusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem

nem populum qui erat in urbe, dicens:

C 10 Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Jerusalem?

11 Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame & siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum?

12 Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, & altaria, & præcepit Juda & Jerusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, & in ipso comburetis incensum?

13 An ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei, cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dij gentium, omniúmque terrarum, liberare regionem suam de manu mea?

14 Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu?

D 15 Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit Deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, & de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea.

16 Sed & alia multa locuti sunt servi ejus contra Dominum Deum, & contra Ezechiam servum ejus.

17 Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiæ in Dominum Deum Israël, & locutus est adversus eum: Sicut dij gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea: sic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populum suum de manu ista.

18 Insuper & clamore magno, lingua Judaica, contra populum qui sedebat in muris Jerusalem, personabat, ut terreret eos, & caperet civitatem.

E 19 Locutúsque est contra Deum Jerusalem, sicut adversum deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20 Oraverunt igitur, Ezechias rex, & Isaias filius Amos prophetes, adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in cælum.

* Tob. 1. d. 21. 21 * Et misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum, & bellatorem, & principem exercitus regis Assyriorum: reversúsque est cum ignominia in terram suam. Cúmque ingressus esset domum Dei sui, filij qui egressi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio.

22 Salvavítque Dominus Ezechiam & habitatores Jerusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, & de manu omnium, & præstitit eis quietem per circuitum.

F 23 Multi etiam deferebant hostias & sacrificia Domino in Jerusalem, & munera Ezechiæ regi Juda: qui exaltatus est post hæc coram cunctis gentibus.

* 4. Reg. 20. a. 1. Isai. 38. a. 1. 24 * In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, & oravit Dominum: exaudivítque eum, & dedit ei signum.

25 Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus: & facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem.

26 Humiliatúsque est postea, eò quòd exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quàm habitatores Jerusalem: & idcircò non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27 Fuit autem Ezechias dives, & inclytus valdè, & thesauros sibi plurimos congregavit argenti & auri & lapidis pretiosi, aromatum, & armorum universi generis, & vasorum magni pretij.

28 Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & præsepia omnium jumentorum, caulásque pecorum, G

29 Et urbes ædificavit sibi: habebat quippe greges ovium & armentorum innumerabiles, eò quòd dedisset ei Dominus substantiam multam nimis.

30 Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, & avertit eas subter ad Occidentem Urbis David: in omnibus operibus suis fecit prosperè quæ voluit.

31 Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur, & nota fierent omnia quæ erant in corde ejus.

32 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, & misericordiarum ejus, scripta sunt in visione Isaiæ filij Amos prophetæ, & in Libro regum Juda & Israël.

33 Dormivítque Ezechias cum patribus suis, & sepelierunt eum super sepulchra filiorum David: & celebravit ejus exequias universus Juda, & omnes habitatores Jerusalem: regnavítque Manasses filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manasses ob suas impietates captivus in Babylonem ducitur: in qua afflictione ad Deum conversus, suo regno restituitur, & idolis abjectis Dei cultum restaurat: cui impius filius Amon succedit: & hoc à suis interfecto, regnat pius ejus filius Josias.

1 DUodecim annorum erat Manasses cùm regnare cœpisset, & quinquagintaquinque annis regnavit in Jerusalem. A * 4 Regum 21. a. 1.

2 Fecit autem malum coram Domino, juxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israël.

3 Et conversus instauravit excelsa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus: construxítque aras Baalim, & fecit lucos, & adoravit omnem militiam cæli, & coluit eam.

4 Ædificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: * In Jerusalem erit nomen meum in æternum. * 2. Reg. 7. b. 10.

5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui cæli, in duobus atriis domus Domini.

6 Transiréque fecit filios suos per ignem in Vallebenennom: observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos, & incantatores: multaque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum.

7 Sculptile quoque & conflatile signum posuit in domo Dei, * de qua locutus est Deus ad David, & ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac & in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israël, ponam nomen meum in sempiternum.

a 3. Reg. 8 b 12. B

8 Et moveri non faciam pedem Israël de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctámque legem & cærimonias, atque judicia per manum Moysi.

9 Igitur Manasses seduxit Judam, & habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus à facie filiorum Israël.

10 Locutúsque est Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt.

11 Idcircò superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperúntque Manassen, & vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem.

12 Qui postquàm coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: & egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum suorum.

C 13 Deprecatúsque est eum, & obsecravit intentè: & exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum, & cognovit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus.

14 Post hæc ædificavit murum extra Civitatem David, ad Occidentem Gihon in convalle ab introitu portæ piscium per circuitum usque ad Ophel, & exaltavit illum vehementer: constituítque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis:

15 Et abstulit deos alienos, & simulachrum de domo Domini; aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Jerusalem, & projecit omnia extra urbem.

16 Porro instauravit altare Domini, & immolavit super illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepítque Judæ ut serviret Domino Deo Israël.

17 Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

18 Reliqua autem gestorum Manasse: & obsecratio ejus ad Deum suum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israël, continentur in sermonibus regum Israël.

D 19 Oratio quoque ejus & exauditio, & cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificavit excelsa, & fecit lucos & statuas, antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai.

20 Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, & sepelierunt eum in domo sua: regnavitque pro eo filius ejus Amon.

21 Viginti duorum annorum erat Amon cùm regnare cœpisset, & duobus annis regnavit in Jerusalem.

22 Fecítque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus. & cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolavit atque servivit.

23 Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater ejus: & multò majora deliquit.

24 Cúmque conjurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua.

25 Porrò reliqua populi multitudo, cæsis iis, qui Amon percusserant, constituit regem Josiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

Josias, idolorum cultu sublato, templum instaurat: repertóque legis libro, conterritus est, ex illius præscripto omnia constituit, & convocato populo lectóque libro, fœdus cum Domino percussit.

1 OCto annorum erat Josias cùm regnare A
cœpisset, & triginta & uno anno regna- 4. Regum 22. a. 1.
vit in Jerusalem.

2 Fecítque quod erat rectum in conspectu Domini, & ambulavit in viis David patris sui: non declinavit neque ad dexteram, neque ad sinistram.

3 Octavo autem anno regni sui, cùm adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris sui David: & duodecimo anno, postquam regnare cœperat, mundavit Judam & Jerusalem ab excelsis, & lucis, simulacrísque & sculptilibus.

4 Destruxerúntque coram eo aras Baalim: & simulacra, quæ superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, & sculptilia succidit atque comminuit: & super tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta dispersit.

5 Ossa prætereà sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavitque Judam & Jerusalem. B

6 Sed & in urbibus Manasse, & Ephraim, & Simeon usque Nephthali, cuncta subvertit.

7 Cúmque altaria dissipasset, & lucos, & sculptilia contrivisset in frusta, cunctáque delubra demolitus esset de universa terra Israël, reversus est in Jerusalem.

8 Igitur anno octavodecimo regni sui, mundata jam terra, & templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, & Maasiam principem civitatis, & Joha filium Joachaz à commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui.

9 Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnum: acceptámque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, & quam congregaverant Levitæ, & janitores de Manasse, & Ephraim, & universis reliquis Israël, ab omni quoque Juda, & Benjamin, & habitatoribus Jerusalem, C

10 Tradiderunt in manibus eorum qui præerant operariis in domo Domini, ut instaurarent templum, & infirma quæque sarcirent.

11 At illi dederunt eam artificibus, & cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, & ligna ad commissuras ædificii, & ad contignationem domorum, quas destruxerant reges Juda.

12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium, Jahath & Abdias de filiis Merari, Zacharias & Mosollam de filiis

Caath,

Caath, qui urgebant opus: omnes Levitæ scientes organis canere.

13 Super eos verò, qui ad diversos usus onera portabant, erant scribæ, & magistri de Levitis janitores.

D 14 Cúmque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias sacerdos Librum legis Domini per manum Moysi.

15 Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei.

16 At ille intulit volumen ad regem, & nuntiavit ei dicens: Omnia quæ dedisti in manu servorum tuorum, ecce complentur.

17 Argentum quod repertum est in domo Domini, conflaverunt: datúmque est præfectis artificum, & diversa opera fabricantium.

18 Præterea tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum. Quem cùm rege præsente recitasset,

19 Audisśétque ille verba legis, scidit vestimenta sua:

20 Et præcepit Helciæ, & Abicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque scribæ, & Asaæ servo regis, dicens:

E 21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro reliquiis Israël & Juda, super universis sermonibus Libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eò quòd non custodierint patres nostri verba Domini, ut facerent omnia quæ scripta sunt in isto volumine.

22 Abiit ergo Helcias, & hi qui simul à rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filij Thecuath, filij Hasra custodis vestium: quæ habitabat in Jerusalem in Secunda: & locuti sunt ei verba, quæ suprà narravimus.

23 At illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dicite viro, qui misit vos ad me.

24 Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum, & super habitatores ejus, cunctáque maledicta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.

F 25 Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcircò stillabit furor meus super locum istum, & non extinguetur.

26 Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israël: quoniam audisti verba voluminis,

27 Atque emollitum est cor tuum, & humiliatus es in conspectu Dei, super his quæ dicta sunt contra locum hunc, & habitatores Jerusalem, reveritúsque faciem meam, scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.

28 Jam enim colligam te ad patres tuos, & inferêris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, & super habitatores ejus. * Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat. * 4. Reg. 23. a. 1.

29 At ille convocatis universis majoribus natu Juda & Jerusalem,

G 30 Ascendit in domum Domini, unáque omnes viri Juda & habitatores Jerusalem, Sacerdotes & Levitæ, & cunctus populus à minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis:

31 Et stans in tribunali suo, percussit fœdus coram Domino, ut ambularet post eum, & custodiret præcepta, & testimonia, & justificationes ejus, in toto corde suo, & in tota anima sua, faceretque quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat.

32 Adjuravit quoque super hoc omnes, qui reperti fuerant in Jerusalem & Benjamin: & fecerunt habitatores Jerusalem juxta pactum Domini Dei patrum suorum.

33 Abstulit ergo Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israël: & fecit omnes qui residui erant in Israël, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non recesserunt à Domino Deo patrum suorum.

Caput XXXV.

Immolato Phase maxima cum solemnitate plurimisque victimis, Josias festum azymorum septem diebus celebravit; deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, graviterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præsertim Jeremiæ Prophetæ

1 Fecit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi: A 4. Reg. 23. c. 21.

2 Et constituit Sacerdotes in officiis suis, hortatúsq; est eos ut ministrarent in domo Dñi.

3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israël sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Israël, nequaquam enim eam ultrà portabitis: nunc autem ministrate Domino Deo vestro, & populo ejus Israël.

4 Et præparate vos per domos & cognationes vestras, in divisionibus singulorum, sicut præcepit David rex Israël, & descripsit Salomon filius ejus.

5 Et ministrate in sanctuario per familias turmásque Leviticas,

6 Et sanctificati immolate Phase: fratres etiam vestros, ut possint juxta verba quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præparate.

7 Dedit præterea Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in solemnitate Phase, agnos & hædos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis universa substantia.

8 Duces quoque ejus, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quàm Sacerdotibus & Levitis. Porro Helcias, & Zacharias, & Jahiel, principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, & boves trecentos. B

regnare cœpiſſet, & undecim annis regnavit
in Jeruſalem.
C 12 Fecitque malum in oculis Domini Dei
ſui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, lo-
quentis ad ſe ex ore Domini.
13 A rege quoque Nabuchodonoſor receſ-
ſit, qui adjuraverat eum per Deum: & indura-
vit cervicem ſuam & cor, ut non reverteretur
ad Dominum Deum Iſraël.
14 Sed & univerſi principes ſacerdotum, &
populus prævaricati ſunt iniquè juxta univer-
ſas abominationes Gentium, & polluerunt do-
mum Domini quam ſanctificaverat ſibi in Je-
ruſalem.
15 Mittebat autem Dominus Deus patrum
ſuorum ad illos per manum nuntiorum ſuorum,
de nocte conſurgens, & quotidie commonens:
eò quòd parceret populo & habitaculo ſuo.
16 At illi ſubſannabant nuntios Dei, & par-
vipendebant ſermones ejus, illudebántque
prophetis, donec aſcenderet furor Domini in
populum ejus, & eſſet nulla curatio.
17 Adduxit enim ſuper eos regem Chaldeo-
rum, & interfecit juvenes eorum gladio in do-
mo ſanctuarii ſui: non eſt miſertus adoleſcen-
tis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti quidem,
ſed omnes tradidit in manibus ejus.
18 Univerſaque vaſa domus Domini, tam D
majora, quam minora: & theſauros templi,
& regis, & principum, tranſtulit in Babylo-
nem.
19 Incenderunt hoſtes domum Dei, deſtru-
xeruntque murum Jeruſalem, univerſas turres
combuſſerunt, & quidquid pretioſum fuerat,
demoliti ſunt.
20 Si quis evaſerat gladium, ductus in Ba-
bylonem ſervivit regi, & filiis ejus, donec im-
peraret rex Perſarum,
21 Et compleretur ſermo Domini ex ore Je-
remiæ, & celebraret terra ſabbata ſua: cun-
ctis enim diebus deſolationis egit ſabbatum,
uſque dum complerentur ſeptuaginta anni.
22 * Anno autem primo Cyri regis Perſarum, * 1.
ad explendum ſermonem Domini: quem lo- Eſd. 1.
cutus fuerat per os Jeremiæ, ſuſcitavit Domi- a 1.6.
nus ſpiritum Cyri regis Perſarum: qui juſſit a. 3. Ier.
prædicari in univerſo regno ſuo, etiam per ſcri- 25. c.
pturam, dicens: 12. 29. c. 10.
23 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, &
ipſe præcepit mihi ut ædificarem ei domum in
Jeruſalem, quæ eſt in Judea: quis ex vobis eſt
in omni populo ejus? ſit Dominus Deus ſuus
cum eo, & aſcendat.

LIBER PRIMUS

ESDRÆ.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus completis 70. captivitatis Babylonicæ annis divinitus inſpiratus, redditis vaſis templi Salomonis 5400. captivitatem Iſraelitis relaxat, concedens templi reædificationem.

A 1 IN anno primo Cyri regis Per-
1. Par. 36. d. 22. Ier. 25. c. 12. 29. c. 10. ſarum, ut compleretur verbum
Domini ex ore Jeremiæ, ſuſci-
tavit Dominus ſpiritum Cyri
regis Perſarum: & traduxit
vocem in omni regno ſuo,
etiam per ſcripturam, dicens:
B 2 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, &
ipſe præcepit mihi ut ædificarem ei domum in
Jeruſalem quæ eſt in Judæa.
3 Quis eſt in vobis de univerſo populo ejus?
Sit Deus illius cum ipſo. Aſcendat in Jeruſa-
lem, quæ eſt in Judæa, & ædificet domum Dñi
Dei Iſraël, ipſe eſt Deus qui eſt in Jeruſalem.
4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubicum-
que habitant, adjuvent eum viri de loco ſuo ar-
gento & auro, & ſubſtantia, & pecoribus, ex-
cepto quod voluntariè offerunt templo Dei,
quod eſt in Jeruſalem.
C 5 Et ſurrexerunt principes patrum de Juda,
& Benjamin, & Sacerdotes, & Levitæ, & om-
nis cujus Deus ſuſcitavit ſpiritum, ut aſcende-
rent ad ædificandum templum Domini, quod
erat in Jeruſalem.
6 Univerſique qui erant in circuitu, adjuve-
runt manus eorum in vaſis argenteis & aureis,
in ſubſtantia & jumentis, in ſupellectili, exce-
ptis his quæ ſponte obtulerant.
7 Rex quoque Cyrus protulit vaſa templi
Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Jeru-
ſalem, & poſuerat ea in templo Dei ſui.
8 Protulit autem ea Cyrus rex Perſarum per D
manum Mithridatis filii Gazabar, & annume-
ravit ea Saſſabaſar principi Juda.
9 Et hic eſt numerus eorum: Phialæ aureæ
triginta, phialæ argenteæ, mille, cultri viginti-
novem, ſcyphi aurei triginta,
10 Scyphi argentei ſecundi quadringenti
decem: vaſa alia mille.
11 Omnia vaſa aurea & argentea, quinque
millia quadringenta: univerſa tulit Saſſabaſar,
cum his qui aſcendebant de tranſmigratione
Babylonis in Jeruſalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel à captivitate Babylonica in Jeruſalem, ac donorum in reædificationem templi oblatorum.

1 HI ſunt autem provinciæ filii, qui aſcen- A
derunt de captivitate, quam tranſtulerat 1. Eſ-
Nabuchodonoſor rex Babylonis in Babylonem, dræ 7. b. 6.

& reversi sunt in Jerusalem & Judam, unusquisque in civitatem suam.
2 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan,
Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum populi Israël.
3 Filij Phatos, duo millia centum septuagintaduo.
4 Filij Sephatia, trecenti septuagintaduo.
5 Filij Area, septingenti septuagintaquinque.
6 Filij Phahath Moab, filiorum Josue: Joab, duo millia octingenti duodecim.
7 Filij Ælam, mille ducenti quinquaginta quatuor.
8 Filij Zethua, nongēti quadragintaquinque.
9 Filij Zachai, septingenti sexaginta.
10 Filij Bani, sexcenti quadragintaduo.
11 Filij Bebai, sexcenti vigintitres.
12 Filij Azgad, mille ducenti vigintiduo.
13 Filij Adonicam, sexcenti sexagintasex.
14 Filij Beguai, duomillia quinquagintasex.
15 Filij Adin, quadringenti quinquagintaquatuor.
16 Filij Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.
17 Filij Besai, trecenti viginti tres.
B 18 Filij Jora, centum duodecim.
19 Filij Hasum, ducenti vigintitres.
20 Filij Gebbar, nonagintaquinque.
21 Filij Bethlehem, centum vigintitres.
22 Viri Netupha, quinquaginta sex.
23 Viri Anathoth, centum vigintiocto.
24 Filij Azmaveth, quadragintaduo.
25 Filij Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadragintatres.
26 Filij Rama & Gabaa, sexcenti viginti unus.
27 Viri Machmas, centum vigintiduo.
28 Viri Bethel & Hai, ducenti vigintitres.
29 Filij Nebo, quinquaginta duo.
30 Filij Megbis, centum quinquagintasex.
31 Filij Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquatuor.
32 Filij Harim, trecenti viginti.
33 Filij Lod, Hadid, & Ono, septingenti vigintiquinque.
34 Filij Jericho, trecenti quadragintaquinque.
35 Filij Senaa, tria millia sexcenti triginta.
36 Sacerdotes: Filij Jadaia in domo Josue, nongenti septuagintatres.
37 Filij Emmer, mille quinquagintaduo.
38 Filij Pheshur, mille ducenti quadragintaseptem.
39 Filij Harim, mille decem & septem.
40 Levitæ: Filij Josue & Cedmihel filiorum Odoviæ, septuagintaquatuor.
41 Cantores: Filij Asaph, centum vigintiocto.
C 42 Filij Janitorum: filij Sellum, filij Ater,
filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai: universi centum triginta novem.
43 Nathinæi: filij Siha, filij Hasupha, filij Tabbaoth,
44 Filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon,
45 Filij Lebana, filij Hagaba, filij Accub.
46 Filij Hagab, filij Semlai, filij Hanan,
47 Filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia,
48 Filij Rasin, filij Necoda, filij Gazam,
49 Filij Aza, filij Phasea, filij Besee,
50 Filij Asena, filij Munim, filij Nephusim,
51 Filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Harhur,
52 Filij Besluth, filij Mahida, filij Harsa.
53 Filij Bercos, filij Sisara, filij Thema,
54 Filij Nasia, filij Hatipha,
55 Filij servorum Salomonis, filij Sotai, filij Sopheret, filij Pharuda,
56 Filij Jala, filij Dercon, filij Geddel,
57 Filij Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth, qui erant de Asebaim, filij Ami.
58 Omnes Nathinæi, & filij servorum Salomonis trecenti nonagintaduo.
59 Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelharsa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum & semen suum, utrùm ex Israël essent. D
60 Filij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, sexcenti quinquagintaduo.
61 Et de filiis Sacerdotum: Filij Hobia, filij Accos, filij Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, & vocatus est nomine eorum:
62 Hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, & non invenerunt, & ejecti sunt de sacerdotio.
63 Et dixit Athersatha eis, ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus.
64 Omnis multitudo quasi unus quadragintaduo millia trecenti sexaginta:
65 Exceptis servis eorum, & ancillis, qui erant septem millia trecenti trigintaseptem: & in ipsis cantores atque cantatrices ducenti.
66 Equi eorum septingenti trigintasex, muli eorum ducenti quadragintaquinque,
67 Cameli eorum, quadringenti trigintaquinque, asini eorum, sex millia septingenti viginti.
68 Et de principibus patrum, cùm ingrederentur templum Domini, quod est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo.
69 Secundùm vires suas dederunt impensas operis, auri, solidos sexaginta millia & mille, argenti mnas quinque millia, & vestes sacerdotales centum.
70 Habitaverunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, & de populo, & cantores, & janitores, & Nathinæi, in urbibus suis, universusque Israël in civitatibus suis.

CAPUT III.

Convocato populo in Jerusalem, extruitur altare super quo victimæ offeruntur; celebratur quoque septem diebus Festum tabernaculorum: & secundo reversionis anno templum fundatur, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu.

1 JAmque venerat mensis septimus, & erant A
filij Israël in civitatibus suis: congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem.
2 Et surrexit Josue filius Josedec, & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel,

&

& fratres ejus, & ædificaverunt altare Dei Israël, ut offerrent in eo holocautomata, sicut scriptum est in lege Moysi viri Dei:

3 Collocaverunt autem altare Dei super bases suas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, & obtulerunt super illud holocaustum Domino manè & vespere:

4 Feceruntque solemnitatem tabernaculorum, sicut scriptum est, & holocaustum diebus singulis per ordinem secundùm præceptum
B opus diei in die suo.

5 Et post hæc holocaustum juge, tam in Calendis quàm in universis solemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, & in omnibus in quibus ultrò offerebatur munus Domino.

6 A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino: porrò templum Dei nondum fundatum erat.

7 Dederunt autem pecunias latomis & cæmentariis; cibum quoque, & potum, & oleum, Sidoniis Tyriisque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præce-
C perat Cyrus rex Persarum eis.

8 Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem, mense secundo, cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Jerusalē, & constituerunt Levitas à viginti annis & supra, ut urgerent opus Dñi.

9 Stetitque Josue & filij ejus, & fratres ejus: Cedmihel & filij ejus, & filij Juda, quasi vir unus, ut instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei: filij Henadad, & filij eorum, & fratres eorum Levitæ.

10 Fundato igitur à cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: & Levitæ filij Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israël.

D 11 Et concinebant in hymnis & confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus super Israël. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eò quòd fundatum esset templum Domini.

12 Plurimi etiam de Sacerdotibus & Levitis, & principes patrum, & seniores, qui viderant templum priùs cùm fundatum esset, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.

13 Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Israëlis hostes Samaritani, qui ab Assur missi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi & urbis instaurationem, quòd non admitterentur ut simul ædificarent, & usque ad secundum Darij annum intermitti procurant.

A 1 Audierunt autem hostes Judæ & Benjamin, quia filij captivitatis ædificarent templum Domino Deo Israël:

2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum, dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, quærimus Deum vestrum: ecce nos immolavimus victimas à diebus Asor Haddan regis Assur, qui adduxit nos huc.

3 Et dixit ei Zorobabel, & Josue, & reliqui principes patrum Israël: Non est vobis & nobis ut ædificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum.

4 Factum est igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, & turbaret eos in ædificando.

5 Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & usque ad regnum Darij regis Persarum.

6 In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ & Jerusalem.

7 Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam B
Mithridates, & Thabeel, & reliqui qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem accusationis scripta erat Syriace, & legebatur sermone Syro.

8 Reum Beelteem, & Samsai scriba, scripserunt epistolam unam de Jerusalem Artaxerxi regi, hujuscemodi:

9 Reum Beelteem, & Samsai scriba, & reliqui consiliatores eorum, Dinæi, & Apharsathachæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonij, Susanechæi, Dievi & Ælamitæ,

10 Et ceteri de Gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus & gloriosus: & habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans flumen in pace:

11 (Hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, servi tui, viri qui sunt trans Fluvium, salutem dicunt.

12 Notum sit regi, quia Judæi, qui ascenderunt à te ad nos, venerunt in Jerusalem civitatem rebellem & pessimam, quam ædificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13 Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus instaurati, C
tributum, & vectigal, & annuos reditus non dabunt, & usque ad reges hæc noxa perveniet.

14 Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, & quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcircò misimus & nuntiavimus regi,

15 Ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, & invenies scriptum in commentariis: & scies quoniam urbs illa, urbs rebellis est, & nocens regibus & provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem & civitas ipsa destructa est.

16 Nuntiamus nos regi, quoniam si civitas illa ædificata fuerit, & muri ipsius instaurati, possessionem trans fluvium non habebis.

17 Verbum misit rex ad Reum Beelteem, & Samsai scribam, & ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, & cete-

tis trans Fluvium, salutem dicens & pacem.

18 Accusatio, quam misistis ad nos, manifestè lecta est coram me.

19 Et à me præceptum est: & recensuerunt, inveneruntque quoniam civitas illa à diebus antiquis adversum reges rebellat, & seditiones, & prælia concitantur in ea:

D 20 Nam & reges fortissimi fuerunt in Jerusalem, qui & dominati sunt omni regioni, quæ trans Fluvium est: tributum quoque & vectigal, & reditus accipiebant.

21 Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec si fortè à me jussum fuerit.

22 Videte ne negligenter hoc impleatis, & paulatim crescat malum contra reges.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, & Samsai scriba, & consiliariis eorum: & abierunt festini in Jerusalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio & robore.

24 Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem, & non fiebat usque ad annum secundum regni Darij regis Persarum.

CAPUT V.

Aggæi & Zachariæ Prophetarum exhortatione templi ædificatio repetitur, frustrà conantibus hoc impedire principibus qui trans Flumen in Samaria constituti erant à rege Assyriorum.

A 1 PRophetaverunt autem Aggæus Propheta & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa & Jerusalem, in nomine Dei Israël.

2 Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & cœperunt ædificare templum Dei in Jerusalem, & cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

3 In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarij eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium ut domum hanc ædificaretis, & muros ejus instauraretis?

4 Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius.

5 Oculus autem Dei eorum factus est super senes Judæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, & tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

B 6 Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliatores ejus Arphasachæi, qui erant trans Flumen ad Darium regem.

7 Sermo quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis.

8 Notum sit regi, isse nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, & crescit in manibus eorum.

9 Interrogavimus ergo senes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc ædificaretis, & muros hos instauraretis?

C 10 Sed & nomina eorum quæsivimus ab eis, ut nuntiaremus tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis.

11 Hujuscemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus Servi Dei cæli & terræ, & ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quódque rex Israël magnus ædificaverat, & extruxerat.

12 Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, & populum ejus transtulit in Babylonem.

13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum ut domus Dei hæc ædificaretur.

14 Nam & vasa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Jerusalem, & asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data sunt Sassabasar vocabulo, quem & principem constituit, D

15 Dixitque ei: Hæc vasa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod est in Jerusalem, & domus Dei ædificetur in loco suo.

16 Tunc itaque Sassabasar ille venit & posuit fundamenta templi Dei in Jerusalem, & ex eo tempore usque nunc ædificatur, & necdum completum est.

17 Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrúmnam à Cyro rege jussum fuerit ut ædificaretur domus Dei in Jerusalem, & voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

CAPUT VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inventum jubet compleri, suppeditato sumptu; templum autem sexto Darij anno absolutum, cum ingenti lætitia plurimisque victimis dedicatur, ac Pascha septem diebus celebratur.

1 TUnc Darius rex præcepit: & recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone, A

2 Et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medena provincia, volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius:

3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificaretur, quæ est in Jerusalem, in loco ubi immolent hostias, & ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, & latitudinem cubitorum sexaginta,

4 Ordines de lapidibus impolitis tres, & sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo regis dabuntur.

5 Sed & vasa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Jerusalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in templum in Jerusalem in locum suum, quæ & posita sunt in templo Dei.

6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen, Stharbuzanai, & consiliarij vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis, B

7 Et dimittite fieri templum Dei illud a duce

Judæorum,

Judæorum, & à senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo.

8 Sed & à me præceptum est, quid oporteat fieri à presbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, scilicet ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiosè sumptus dentur viris illis ne impediatur opus.

9 Quòd si necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, & oleum, secundùm ritum Sacerdotum, qui sunt in Jerusalem, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo quærimonia.

10 Et offerant oblationes Deo cæli, orèntque pro vita regis, & filiorum ejus.

11 A me ergo positum est decretum: Ut omnis homo qui hanc mutaverit jussionem, tollatur lignum de domo ipsius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

C 12 Deus autem, qui habitare fecit nomen
suum ibi, dissipet omnia regna, & populum qui extenderit manum suam ut repugnet, & dissipet domum Dei illam, quæ est in Jerusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiosè impleri volo.

13 Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen & Stharbuzanai, & consiliarij ejus, secundùm quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt.

14 Seniores autem Judæorum ædificabant, & prosperabantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filij Addo: & ædificaverunt & construxerunt, jubente Deo Israël, & jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Persarum:

15 Et compleverunt domum Dei istam usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darij regis.

16 Fecerunt autem filij Israël, Sacerdotes & Levitæ, & reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio.

D 17 Et obtulerunt in dedicationem Domus
Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israël duodecim, juxta numerum tribuum Israël.

18 Et statuerunt Sacerdotes in ordinibus suis, & Levitas in vicibus suis, super opera Dei in
* Num. Jerusalem, * sicut scriptum est in libro Moysi.
3.4.6. 19 Fecerunt autem filij Israël transmigratio-
8.b.9. nis, Pascha, quartadecima die mensis primi.

20 Purificati enim fuerant Sacerdotes & Levitæ quasi unus: omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis, & fratribus suis Sacerdotibus, & sibi.

21 Et comederunt filij Israël, qui reversi fuerant de transmigratione, & omnes qui se separaverant à coinquinatione Gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Israël.

22 Et fecerunt solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Assur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israël.

CAPUT VII.

Esdras scriba, assumptis comitibus, Jerusalem ascendit, cum edicto regis magnisque muneribus, legem Dei docturus, populúmque recturus; & refertur regis edictum.

1 POst hæc autem verba in regno Artaxerxis A
regis Persarum, Esdras filius Saraiæ filij Azariæ, filij Helciæ,

2 Filij Sellum, filij Sadoc, filij Achitob,

3 Filij Amariæ, filij Azariæ, filij Maraioth,

4 Filij Zarahiæ, filij Ozi, filij Bocci,

5 Filij Abisue, filij Phinees, filij Eleazar, filij Aaron sacerdotis ab initio.

6 Ipse Esdras ascendit de Babylone, & ipse scriba velox in lege Moysi, quam Dominus Deus dedit Israël: & dedit ei rex secundùm manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus.

7 Et ascenderunt de filiis Israël, & de filiis Sacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathinæis, in Jerusalem, anno septimo Artaxerxis regis.

8 Et venerunt in Jerusalem mense quinto, ipse est annus septimus regis.

9 Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, & in primo die mensis quinti venit in Jerusalem, juxta manum Dei sui bonam super se.

10 Esdras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, & faceret & doceret in Israël præceptum & judicium.

11 Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, B
quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti scribæ erudito in sermonibus & præceptis Domini, & ceremoniis ejus in Israël.

12 Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo, salutem.

13 A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israël, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis, ire in Jerusalem, tecum vadat.

14 A facie enim regis, & septem consiliatorum ejus, missus es, ut visites Judæam & Jerusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua:

15 Et ut feras argentum & aurum, quod rex & consiliatores ejus sponte obtulerunt Deo Israël, cujus in Jerusalem tabernaculum est.

16 Et omne argentum & aurum quodcumque inveneris in universa provincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de Sacerdotibus quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Jerusalem.

17 Liberè accipe, & studiosè eme de hac pe- C
cunia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia & libamina eorum, & offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Jerusalem.

18 Sed & si quid tibi & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri facite.

19 Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Jerusalem.

20 Sed & cetera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque necesse est ut

expendas, dabitur de thesauro, & de fisco regis,

21 Et à me. Ego Artaxerxes, rex statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans Flumen, ut quodcumque petierit à vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cæli absque mora detis,

22 Usque ad argenti talenta centum, & usque ad frumenti coros centum, & usque ad vini batos centum, & usque ad batos olei centum, sal verò absque mensura.

23 Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne fortè irascatur contra regnum regis,& filiorum ejus.

D 24 Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas, non habeatis potestatem imponendi super eos.

25 Tu autem Esdra secundùm sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue judices & præsides, ut judicent omni populo qui est trans Flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed & imperitos docete liberè.

26 Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ ejus, vel certè in carcerem.

27 Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ est in Jerusalem.

28 Et in me inclinavit misericordiam suam coram rege & consiliatoribus ejus, & universis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israël principes qui ascenderent mecum.

Caput VIII.

Recensentur qui de Babylone ascenderunt cum Esdra: qui indicto jejunio pro directione itineris Deum precantes, prosperè perveniunt in Jerusalem, ac vasa quæ secum attulerunt, in templum afferunt cum victimis.

A 1 HI sunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum,qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.

2 De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.

3 De filiis Secheniæ,filius Pharos, Zacharias: & cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta.

4 De filiis Phahath Moab, Elioënai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri.

5 De filiis Sechenir, filius Ezechiel, & cum eo trecenti viri.

6 De filiis Adan, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri.

7 De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ, & cum eo septuaginta viri.

8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michaël, & cum eo octoginta viri.

B 9 De filiis Joab, Obedia filius Jahiel, & cum eo ducenti decem & octo viri.

10 De filiis Selomith, filius Josphiæ, & cum eo centum sexaginta viri.

11 De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo viginti octo viri,

12 De filiis Azgad, Johanan filius Eccetan, & cum eo centum & decem viri.

13 De filiis Adonicam, qui erant novissimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Jehiel, & Samaias, & cum eis sexaginta viri.

14 De filiis Begui, Uthai & Zachur, & cum eis septuaginta viri.

15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, & mansimus ibi tribus diebus: quæsivique in populo & in sacerdotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.

16 Itaque misi Eliezer,& Ariel,& Semeiam, C & Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Mosollam principes: & Joiarib, & Elnathan sapientes.

17 Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, & posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Nathinæos, in loco Chasphiæ, ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri.

18 Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi filii Israël, & Sarabiam & filios ejus & fratres ejus decem & octo.

19 Et Hasabiam, & cum eo Isaiam de filiis Merari, fratrésque ejus & filios ejus viginti:

20 Et de Nathinæis, quos dederat David D & principes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi suis nominibus vocabantur.

21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis nostris, universæque substantiæ nostræ.

22 Erubui enim petere à rege auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia diximus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium ejus & fortitudo ejus, & furor super omnes, qui derelinquunt eum.

23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum nostrum per hoc: & evenit nobis prosperè.

24 Et separavi de principibus Sacerdotum E duodecim, Sarabiam, & Hasabiam, & cum eis de fratribus eorum decem.

25 Appendique eis argentum & aurum, & vasa consecrata domus Dei nostri,quæ obtulerat rex & consiliatores ejus, & principes ejus, universusque Israël eorum, qui inventi fuerant:

26 Et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri centum talenta:

27 Et cratetes aureos viginti, qui habebant solidos millenos, & vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra, ut aurum.

28 Et dixi eis: Vos sancti Domini, & vasa F sancta, & argentum & aurum quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum:

29 Vigilate & custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Levitarum, & ducibus familiarum Israël in Jerusalem, in thesaurum

thesaurum domus Domini.
30 Susceperunt autem Sacerdotes & Levitæ pondus argenti, & auri, & vasorum, ut deferrent Jerusalem in domum Dei nostri.
31 Promovimus ergo à flumine Ahava duodecimo die mensis primi ut pergeremus Jerusalem: & manus Dei nostri fuit super nos, & liberavit nos de manu inimici & insidiatoris in via.
32 Et venimus Jerusalem, & mansimus ibi tribus diebus.
G 33 Die autem quarta appensum est argentum, & aurum, & vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filij Uriæ Sacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees, cúmque eis Jozabed filius Josue: & Noadaia filius Bennoi Levitæ,
34 Juxta numerum & pondus omnium: descriptúmque est omne pondus in tempore illo.
35 Sed & qui venerant de captivitate filij transmigrationis, obtulerunt holocaustomata Deo Israël, vitulos duodecim pro omni populo Israël, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocaustum Domino.
36 Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis, & ducibus trans Flumen, & elevaverunt populum & domum Dei.

CAPUT IX.

Audiens Esdras Judæos matrimonia contraxisse cum gentibus, scindit vestimenta sua, & populi peccata confitetur, lugétque coram Domino.

A 1 POstquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: Non est separatus populus Israël, Sacerdotes & Levitæ, à populis terrarum, & abominationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Jebusæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum:
2 Tulerunt enim de filiabus eorum sibi & filiis suis, & commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum & magistratuum fuit in transgressione hac prima.
3 Cúmque audissem sermonem istum, scidi pallium meum & tunicam, & evelli capillos capitis mei & barbæ, & sedi mœrens.
4 Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israël, pro transgressione eorum qui de captivitate venerant, & ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum:
B 5 Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio & tunica, curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum,
6 Et dixi: Deus meus confundor & erubesco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creverunt usque ad cælum,
7 A diebus patrum nostrorum: sed & nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, & in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, & reges nostri, & Sacerdotes nostri, in manum regum terrarum, & in gladium, & in captivitatem, & in rapinam, & in confusionem vultus, sicut & die hac.
8 Et nunc quasi parum & ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco sancto ejus, & illuminaret oculos nostros Deus noster, & daret nobis vitam modicam in servitute nostra,
9 Quia servi sumus, & in servitute nostra C
non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, & sublimaret domum Dei nostri, & exstrueret solitudines ejus, & daret nobis spem in Juda & Jerusalem.
10 Et nunc quid dicemus Deus noster post hæc? quia dereliquimus mandata tua,
11 Quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est, juxta immunditiam populorum, ceterarúmque terrarum, abominationibus eorum qui repleverūt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua.
12 Nunc ergo * filias vestras ne detis filiis * Deut. 7. a. 3.
eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis vestris, D
& non quæratis pacem eorum, & prosperitatem eorum, usque in æternum: ut confortemini, & comedatis quæ bona sunt terræ, & heredes habeatis filios vestros usque in sæculum.
13 Et post omnia quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, & in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, & dedisti nobis salutem sicut est hodie,
14 Ut non converteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationū istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem ne dimitteres nobis reliquias ad salutem?
15 Domine Deus Israël justus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro. non enim stari potest coram te super hoc.

CAPUT X.

Esdras, convocatis universis filiis transmigrationis præcepit repudiari uxores alienigenas: quod cum se facturos spopondissent, recensentur qui huic operi præfuit, & qui hujusmodi matrimonia contraxerant.

1 SIc ergo orante Esdra, & implorante eo, & A
flente, & jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israël cœtus grandis nimis virorum & mulierum & puerorum, & flevit populus fletu multo.
2 Et respondit Sechenias filius Jehiel de filiis Ælam, & dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ, & nunc, si est pœnitentia in Israël super hoc,
3 Percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores, & eos qui de his nati sunt, juxta voluntatem Domini, & eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundùm legem fiat.
4 Surge, tuum est decernere, nósque erimus tecum: confortare, & fac.

 5 Surge

5 Surrexit ergo Esdras, & adjuravit principes
Sacerdotum & Levitarum, & omnem Israël, ut
facerent secundùm verbum hoc,& juraverunt.
B 6 Et surrexit Esdras ante domum Dei, &
abiit ad cubiculum Johanan filij Eliasib, & in-
gressus est illuc, panem non comedit, & aquam
non bibit: lugebat enim transgressionem eorum,
qui venerant de captivitate.
7 Et missa est vox in Juda, & in Jerusalem
omnibus filiis transmigrationis, ut congrega-
rentur in Jerusalem.
8 Et omnis qui non venerit in tribus diebus
juxta consilium principum & seniorum, aufe-
retur universa substantia ejus, & ipse abjicietur
de cœtu transmigrationis.
9 Convenerunt igitur omnes viri Juda &
Benjamin in Jerusalem tribus diebus, ipse est
mensis nonus, vigesimo die mensis: & sedit
omnis populus in platea domus Dei, trementes
pro peccato, & pluviis.
10 Et surrexit Esdras sacerdos, & dixit ad
eos: Vos transgressi estis, & duxistis uxores alie-
nigenas, ut adderetis super delictum Israël.
11 Et nunc date confessionem Domino Deo
patrum vestrorum, & facite placitum ejus, &
separamini à populis terræ, & ab uxoribus alie-
nigenis.
12 Et respondit universa multitudo, dixitque
voce magna: Juxta verbum tuum ad nos,sic fiat.
C 13 Verumtamen quia populus multus est,&
tempus pluviæ, & non sustinemus stare foris, &
opus non est diei unius vel duorum (vehemen-
ter quippe peccavimus in sermone isto)
14 Constituantur principes in universa mul-
titudine: & omnes in civitatibus nostris qui du-
xerunt uxores alienigenas, veniant in tempori-
bus statutis, & cum his seniores per civitatem
& civitatem, & judices ejus, donec avertatur
ira Dei nostri à nobis super peccato hoc.
15 Igitur Jonathan filius Azahel, & Jaasia
filius Thecue, steterunt super hoc, & Mesollam
& Sebethai Levites adjuverunt eos:
16 Feceruntque sic filij transmigrationis. Et
abierunt, Esdras Sacerdos, & viri principes fa-
miliarum, in domos patrum suorum, & omnes
per nomina sua, & sederunt in die primo men-
sis decimi ut quærerent rem.
17 Et consummati sunt omnes viri, qui du-
xerant uxores alienigenas, usque ad diem pri-
mam mensis primi.
18 Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui
duxerant uxores alienigenas. De filiis Josue filij
Josedec, & fratres ejus, Maasia, & Eliezer, &
Jarib, & Godolia.
19 Et dederunt manus suas ut ejicerent uxo-
res suas, & pro delicto suo arietem de ovibus
offerrent.
20 Et de filiis Emmer, Hanani, & Zebedia.
21 Et de filiis Harim, Maasia, & Elia, & Se-
meia, & Jehiel, & Ozias.
22 Et de filiis Pheshur, Elioënai, Maasia,
Ismaël, Nathanaël, Jozabed, & Elasa.
23 Et de filiis Levitarum, Jozabed,& Semei,
& Celaia,ipse est Calita,Phataia,Juda,& Eliezer.
24 Et de cantoribus, Eliasib. Et de janitori-
bus, Sellum, & Telem, & Uri.
25 Et ex Israël, de filiis Pharos, Remeia, &
Jezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer, &
Melchia, & Banea.
26 Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias, D
& Jehiel, & Abdi, & Jerimoth, & Elia.
27 Et de filiis Zethua, Elioënai, Eliasib, Ma-
thania, & Jerimuth, & Zabad, & Aziza.
28 Et de filiis Bebai, Johanan,Hanania,Zab-
bai, Athalai.
29 Et de filiis Bani, Mosollam, & Melluch,
& Adaia, Jasub, & Saal,& Ramoth.
30 Et de filiis Phahath Moab, Edna, & Cha-
lal, Banaias, & Maasias, Mathanias, Beseleel,
Bennui, & Manasse.
31 Et de filiis Herem, Eliezer, Josue, Mel-
chias, Semeias, Simeon.
32 Benjamin, Maloch, Samarias:
33 Et de filiis Hasom, Mathanai, Mathatha.
Zabad, Eliphelet, Jermai, Manasse, Semei.
34 De filiis Bani, Maaddi, Amram, & Vel,
35 Baneas, & Badaias, Cheliau,
36 Vania, Marimuth, & Eliasib,
37 Mathanias, Mathanai, & Jasi.
38 Et Bani, & Bennui, Semei,
39 Et Salmias, & Nathan, & Adaias,
40 Et Mechnedebai, Sisai, Sarai,
41 Ezrel, & Selemiau, Semeria,
42 Sellum, Amaria, Joseph.
43 De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias, Za-
bad, Zabina, Jeddu, & Joël, & Banaia.
44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas,
& fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER

LIBER NEHEMIÆ, QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

CAPUT PRIMUM.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Judæorum qui à captivitate residui erant afflictione, flet, ac multis diebus jejunat, populi peccata confitens, & misericordiam à Deo petens.

A 1 VERBA Nehemiæ filij Helchiæ. Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, & ego eram in Susis castro.

2 Et venit Hanani unùs de fratribus meis, ipse & viri ex Juda: & interrogavi eos de Judæis, qui remanserant & supererant de captivitate, & Jerusalem.

3 Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, & relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, & in opprobrio: & murus Jerusalem dissipatus est, & portæ ejus combustæ sunt igni.

B 4 Cúmque audissem verba hujuscemodi, sedi, & flevi, & luxi diebus multis: jejunabam, & orabam ante faciem Dei cæli.

5 Et dixi: * Quæso Domine Deus cæli fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum & misericordiam cum his qui te diligunt, & custodiunt mandata tua.

* Dan. 9. a. 4.

C 6 Fiant aures tuæ auscultantes & oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie, nocte & die, pro filiis Israël servis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum Israël, quibus peccaverunt tibi: ego & domus patris mei peccavimus,

7 Vanitate seducti sumus, & non custodivimus mandatum tuum, & ceremonias, & judicia, quæ præcepisti Moysi famulo tuo.

8 Memento verbi, quod mandasti Moysi servo tuo, dicens: Cùm transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos:

D 9 Et si revertamini ad me, & custodiatis præcepta mea, & faciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos, & reducam in locum, quem elegi ut habitaret nomen meum ibi.

10 Et ipsi servi tui, & populus tuus: quos redemisti in fortitudine tua magna, & in manu tua valida.

11 Obsecro Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, & ad orationem servorum tuorũ, qui volunt timere nomen tuum: & dirige servum tuum hodie, & da ei misericordiam ante [illegible]: ego enim eram pincerna regis.

CAPUT II.

Nehemias, impetratis à rege litteris, venit Jerosolymam, & ad murorum instaurationem hortatur, & incumbit, frustrà frementibus hostibus.

1 FActum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis: & vinum erat ante eum, & levavi vinum, & dedi regi: & eram quasi languidus ante faciem ejus. A

2 Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cùm te ægrotum non videam? non est hoc frustrà, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valdè, ac nimis.

3 Et dixi regi: Rex in æternum vive: quare non mœreat vultus meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, & portæ ejus combustæ sunt igni.

4 Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi Deum cæli,

5 Et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, & si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam, ad civitatem sepulchri patris mei, & ædificabo eam.

6 Dixitque mihi rex, & regina quæ sedebat B
juxta eum: Usque ad quod tempus erit iter tuum, & quando reverteris? & placuit ante vultum regis, & misit me: & constitui ei tempus.

7 Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me, donec veniam in Judæam:

8 Et epistolam ad Asaph custodem saltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim portas turris domus, & muros civitatis, & domum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum.

9 Et veni ad duces regionis trans Flumen, dedíque eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum, & equites.

10 Et audierunt, Sanaballat Horonites, & C
Tobias servus Ammanites: & contristati sunt afflictione magna, quòd venisset homo, qui quæreret prosperitatem filiorum Israël.

11 Et veni Jerusalẽ, & eram ibi tribus diebus,

12 Et surrexi nocte ego, & viri pauci mecum, & non indicavi cuiquam quid Deus dedisset in corde meo ut facerem in Jerusalem, & jumentum non erat mecum, nisi animal, cui sedebam.

13 Et egressus sum per portam vallis nocte, & ante fontem draconis, & ad portam stercoris, & considerabam murum Jerusalem dissipatum, & portas ejus consumptas igni.

14 Et tranſivi ad portam fontis, & ad aquæductum regis, & non erat locus jumento, cui ſedebam, ut tranſiret.

15 Et aſcendi per torrentem nocte, & conſiderabam murum, & reverſus veni ad portam vallis, & redij.

16 Magiſtratus autem neſciebant quò abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & Judæis & ſacerdotibus, & optimatibus, & magiſtratibus, & reliquis qui faciebant opus, uſque ad id loci nihil indicaveram.

D 17 Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem in qua ſumus; quia Jeruſalem deſerta eſt, & portæ ejus conſumptæ ſunt igni: venite, & ædificemus muros Jeruſalem, & nõ ſimus ultrà opprobrium.

18 Et indicavi eis manum Dei mei, quòd eſſet bona mecum, & verba regis, quæ locutus eſſet mihi, & aio: Surgamus, & ædificemus. Et confortatæ ſunt manus eorum in bono.

19 Audierunt autem, Sanaballat Horonites, & Tobias ſervus Ammanites, & Goſem Arabs, & ſubſannaverunt nos, & deſpexerunt, dixerúntque: Quæ eſt hæc res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis?

20 Et reddidi eis ſermonem, dixíque ad eos: Deus cæli ipſe nos juvat, & nos ſervi ejus ſumus: ſurgamus & ædificemus: vobis autem non eſt pars, & juſtitia, & memoria in Jeruſalem.

CAPUT III.

Jeruſalem in muris, turribus, ac portis, ædificatur à variis qui hic recenſentur.

A 1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fratres ejus ſacerdotes, & ædificaverunt portam gregis: ipſi ſanctificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & uſque ad turrim centum cubitorum ſanctificaverunt eam uſque ad turrim Hananeel.

2 Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho: & juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.

3 Portam autem piſcium ædificaverunt filij Aſnaa: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes. Et juxta eos ædificavit
B Marimuth filius Uriæ, filij Accus.

4 Et juxta eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ, filij Meſezebel: & juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana:

5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non ſuppoſuerunt colla ſua in opere Domini ſui.

6 Et portam veterem ædificaverunt, Joiada filius Phaſea, & Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes:

7 Et juxta eos ædificaverunt, Meltias Gabaonites, & Jadon Meronathites, viri de Gabaon & Maſpha, pro duce qui erat in regione trans Flumen.

8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araia aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarij: & dimiſerunt Jeruſalem uſque ad
C murum plateæ latioris.

9 Et juxta eum ædificavit Raphaia filius Hur, princeps vici Jeruſalem.

10 Et juxta eum ædificavit Jedaia filius Hatomaph contra domum ſuam: & juxta eum ædificavit Hattus filius Haſeboniæ.

11 Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, & Haſub filius Phahath Moab, & turrim furnorum.

12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Jeruſalem, ipſe & filiæ ejus.

13 Et portam vallis ædificavit Hanum, & habitatores Zanoë: ipſi ædificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes, & mille cubitos in muro uſque ad portam ſterquilinij.

14 Et portam ſterquilinij ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ipſe ædificavit eam, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes.

15 Et portam fontis ædificavit Sellum filius D
Cholhoza, princeps pagi Maſpha: ipſe ædificavit eam, & texit, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes, & muros piſcinæ Siloë in hortum regis, & uſque ad gradus, qui deſcendunt de Civitate David.

16 Poſt eum ædificavit Nehemias filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici Bethſur, uſque contra ſepulchrum David, & uſque ad piſcinam, quæ grandi opere conſtructa eſt, & uſque ad domum fortium.

17 Poſt eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: Poſt eum ædificavit Haſebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.

18 Poſt eum ædificaverunt fratres eorum, Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.

19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Joſue, E
princeps Maſpha, menſuram ſecundam, contra aſcenſum firmiſſimi anguli.

20 Poſt eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai menſuram ſecundam, ab angulo uſque ad portam domus Eliaſib ſacerdotis magni.

21 Poſt eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filij Haccus, menſuram ſecundam, à porta domus Eliaſib, donec extenderetur domus Eliaſib.

22 Et poſt eum ædificaverunt ſacerdotes, viri de campeſtribus Jordanis.

23 Poſt eum ædificavit Benjamin & Haſub contra domum ſuam: & poſt eum ædificavit Azarias filius Maaſiæ filij Ananiæ contra domum ſuam.

24 Poſt eum ædificavit Bennui filius Hena- F
dad menſuram ſecundam, à domo Azariæ uſque ad flexuram, & uſque ad angulum.

25 Phalel filius Ozi contra flexuram & turrim, quæ eminet de domo regis excelſa, id eſt, in atrio carceris: poſt eum Phadaia filius Pharos.

26 Nathinæi autem habitabant in Ophel uſque contra portam aquarum ad Orientem, & turrim, quæ prominebat.

27 Poſt eum ædificaverunt Thecueni menſuram ſecundam è regione, à turre magna & eminente uſque ad murum templi.

28 Surſum autem à porta equorum ædificave- G
runt ſacerdotes, unuſquiſq; contra domũ ſuam.

29 Poſt

29 Post eos ædificavit Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum ædificavit Semaia filius Secheniæ, custos portæ Orientalis.

30 Post eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, & Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificavit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinæorum, & scruta vendentium contra portam judicialem, & usque ad cœnaculum anguli.

31 Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices & negotiatores.

CAPUT IV.

Adversantibus Sanaballat & Tobia cum cæteris gentibus, Iudæi altera manu ædificant, altera gladium tenent; & Nehemia contra illorum subsannationes & insidias Deum orante opus perficitur.

A 1 FActum est autem, cùm audisset Sanaballat quòd ædificaremus murum, iratus est valdè: & motus nimis subsannavit Judæos.

2 Et dixit coram fratribus suis, & frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt?

3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus, ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.

4 Audi Deus noster, quia facti sumus despectui: converte opprobrium super caput eorum, & da eos in despectionem in terra captivitatis.

5 Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes.

B 6 Itaque ædificavimus murum, & conjunximus totum usque ad partem dimidiam: & provocatum est cor populi ad operandum.

7 Factum est autem, cùm audisset Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotij, quòd obducta esset cicatrix muri Jerusalem, & quòd cœpissent interrupta concludi, irati sunt nimis.

8 Et congregati sunt omnes pariter, ut venirent, & pugnarent contra Jerusalem, & molirentur insidias.

9 Et oravimus Deum nostrum, & posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos.

10 Dixit autem Judas: Debilitata est fortitudo portantis, & humus nimia est, & nos non poterimus ædificare murum.

C 11 Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, & ignorent, donec veniamus in medium eorum, & interficiamus eos, & cessare faciamus opus.

12 Factum est autem, venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis quibus venerant ad nos,

13 Statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, & lanceis, & arcubus.

14 Et perspexi atque surrexi: & aio ad optimates & magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni & terribilis mementote, & pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, & filiabus vestris, & uxoribus vestris, & domibus vestris.

15 Factum est autem, cùm audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum.

16 Et factum est à die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loricæ, & principes post eos in omni domo Juda D

17 Ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu sua faciebat opus, & altera tenebat gladium:

18 Ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina juxta me.

19 Et dixi ad optimates, & ad magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est & latum, & nos separati sumus in muro procul alter ab altero:

20 In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis.

21 Et nos ipsi faciamus opus: & media pars nostrûm teneat lanceas, ab ascensu auroræ donec egrediantur astra.

22 In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Jerusalem, & sint nobis vices per noctem, & diem, ad operandum.

23 Ego autem & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantùm nudabatur ad baptismum.

CAPUT V.

In magna fame Nehemias divites avaros increpat, usurásque prohibet, sua indigentibus sponte elargiens: itaque hanc operis remoram submovet.

1 ET factus est clamor populi & uxorum ejus magnus, adversus fratres suos Judæos. A

2 Et erant qui dicerent: Filij nostri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & vivamus.

3 Et erant qui dicerent: Agros nostros, & vineas, & domos nostras opponamus, & accipiamus frumentum in fame.

4 Et alij dicebant: Mutuò sumamus pecunias in tributa regis, demúsque agros nostros & vineas:

5 Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filij eorum, ita & filij nostri. Ecce nos subjugamus filios nostros & filias nostras in servitutem, & de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus unde possint redimi, & agros nostros, & vineas nostras alij possident.

6 Et iratus sum nimis cùm audissem clamorem eorum secundùm verba hæc:

7 Cogitavitque cor meum mecum: & increpavi optimates & magistratus, & dixi eis: Usurásne singuli à fratribus vestris exigitis? Et B

congre

congregavi adversum eos concionem magnam,
8 Et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus
fratres nostros Judæos, qui venditi fuerant gen-
tibus, secundùm possibilitatem nostram, & vos
igitur vendetis fratres vestros, & redimemus
eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid respon-
derent.

9 Dixique ad eos: Non est bona res, quam
facitis: quare non in timore Dei nostri ambula-
tis, ne exprobretur nobis à gentibus inimicis
nostris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei, com-
modavimus plurimis pecuniam & frumentum:
non repetamus in commune istud, æs alienum
concedamus, quod debetur nobis.

11 Reddite eis hodie agros suos, & vineas
suas, & oliveta sua, & domos suas: quin po-
tiùs & centesimam pecuniæ, frumenti, vini, &
C olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis.

12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil
quæremus: sicque faciemus ut loqueris. Et vo-
cavi Sacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent
juxta quod dixeram.

13 Insuper excussi sinum meum, & dixi: Sic
excutiat Deus omnem virum, qui non comple-
verit verbum istud, de domo sua, & de laboribus
suis, sic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit uni-
versa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum.
Fecit ergo populus sicut erat dictum.

14 A die autem illa, qua præceperat rex mihi
ut essem dux in terra Juda, ab anno vigesimo us-
que ad annum trigesimum secundum Artaxer-
xis regis, per annos duodecim, ego & fratres
mei annonas, quæ ducibus debebantur, non
comedimus.

15 Duces autem primi, qui fuerant ante me,
D gravaverunt populum, & acceperunt ab eis, in
pane & vino, & pecunia, quotidie siclos qua-
draginta: sed & ministri eorum depresserunt
populum. Ego autem non feci ita propter ti-
morem Dei:

16 Quin potiùs in opere muri ædificavi, &
agrum non emi, & omnes pueri mei congrega-
ti ad opus erant.

17 Judæi quoque & magistratus, centum
quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de
gentibus quæ in circuitu nostro sunt, in mensa
mea erant.

18 Parabatur autem mihi per dies singulos
bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus,
& inter dies decem vina diversa, & alia multa
tribuebam: insuper & annonas ducatus mei non
quæsivi: valdè enim attenuatus erat populus.

19 Memento mei Deus meus in bonum, se-
cundùm omnia quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

*Sanaballat cum sociis Judæis Nehemiam ad fœdus in-
sidiosis litteris invitans, minatur accusationem de affe-
ctato regno, ac sic ædificationem impedire nitens, non
terret, nec immutat propositum Nehemiæ. completóque
muro, timuerunt omnes finitimæ gentes.*

A 1 FActum est autem, cùm audisset Sanabal-
lat, & Tobias, & Gossem Arabs, & ceteri
inimici nostri, quòd ædificassem ego murum, &
non esset in ipso residua interruptio (usque ad
tempus autem illud valvas non posueram in
portis.)

2 Miserunt Sanaballat & Gossem ad me, di-
centes: Veni, & percutiamus fœdus pariter in
viculis in Campo Ono. Ipsi autem cogitabant
ut facerent mihi malum.

3 Misi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus
grande ego facio, & non possum descendere:
ne fortè negligatur, cùm venero & descendero
ad vos.

4 Miserunt autem ad me secundùm verbum
hoc per quatuor vices: & respondi eis juxta ser-
monem priorem.

5 Et misit ad me Sanaballat juxta verbum B
prius quinta vice puerum suum, & epistolam
habebat in manu sua scriptam hoc modo:

6 IN GENTIBUS auditum est, & Gossem dixit,
quòd tu & Judæi cogitetis rebellare, & propte-
reà ædifices murum, & levare te velis super eos
regem: propter quam causam,

7 Et prophetas posueris, qui prædicent de te
in Jerusalem, dicentes: Rex in Judæa est. Audi-
turus est rex verba hæc: idcircò nunc veni, ut
ineamus consilium pariter.

8 Et misi ad eos, dicens: Non est factum se-
cundùm verba hæc, quæ tu loqueris: de corde
enim tuo tu componis hæc.

9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes
quòd cessarent manus nostræ ab opere, & quies-
ceremus. Quam ob causam magis confortavi
manus meas:

10 Et ingressus sum domum Semaiæ filii C
Dalaiæ filii Metabeel secretò. Qui ait: Tracte-
mus nobiscum in domo Dei in medio templi, &
claudamus portas ædis: quia venturi sunt
interficiant te, & nocte venturi sunt ad occi-
dendum te.

11 Et dixi: Num quisquam similis mei fu-
git? & quis ut ego ingredietur templum, &
vivet? non ingrediar.

12 Et intellexi quòd Deus non misisset eum,
sed quasi vaticinans locutus esset ad me, & To-
bias, & Sanaballat conduxissent eum.

13 Acceperat enim pretium, ut territus fa-
cerem, & peccarem, & haberent malum, quod
exprobrarent mihi.

14 Memento mei Domine pro Tobia & Sa-
naballat, juxta opera eorum talia: sed & Noadiæ
prophetæ, & ceterorum prophetarum, qui
terrebant me.

15 Completus est autem murus vigesimo D
quinto die mensis Elul, quinquaginta duo-
bus diebus.

16 Factum est ergo cùm audissent omnes ini-
mici nostri, ut timerent universæ gentes, quæ
erant in circuitu nostro, & conciderent intra
semetipsos, & scirent quòd à Deo factum esset
opus hoc.

17 Sed & in diebus illis, multæ optimatum
Judæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, &
à Tobia veniebant ad eos.

18 Multi enim erant in Judæa habentes jura-
mentum

mentum ejus, quia gener erat Secheniæ filij
Area, & Johanan filius ejus acceperat filiam
Mosollam filij Barachiæ:
19 Sed & laudabant eum coram me, & verba mea nuntiabant ei: & Tobias mittebat epistolas ut terreret me.

Caput VII.

Per Nehemiam constituuntur custodes in Jerusalem: deinde convocato populo recensentur hi qui primùm ascenderant Jerusalem, unà cum jumentis ipsorum; dantúrque munera ad opus ædificationis.

A 1 POstquam autem ædificatus est murus, &
Eccl. posui valvas, & recensui janitores, & can-
49. d. tores, & Levitas:
15.
2 Præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ principi domus de Jerusalem (ipse enim quasi vir verax & timens Deum plus ceteris videbatur.)
3 Et dixi eis: Non aperiantur portæ Jerusalem usque ad calorem solis. Cúmque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, & oppilatæ: & posui custodes de habitatoribus Jerusalem, singulos per vices suas, & unumquemque contra domum suam.
4 Civitas autem erat lata nimis & grandis, & populus parvus in medio ejus, & non erant domus ædificatæ.
5 Deus autem dedit in corde meo, & congregavi optimates, & magistratus, & vulgus, ut recenserem eos: & inveni librum census eorum, qui ascenderant primùm, & inventum est scriptum in eo.
* 1. 6 * Isti filij provinciæ, qui ascenderunt de
Esdr. captivitate migrantium, quos transtulerat Na-
2. a. 1. buchodonosor rex Babylonis, & reversi sunt in
Jerusalem, & in Judæam unusquisque in civi-
B tatem suam.
7 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belsam, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum populi Israël:
8 Filij Pharos, duo millia centum septuaginta duo:
9 Filij Saphatia, trecenti septuaginta duo:
10 Filij Area, sexcenti quinquaginta duo:
11 Filij Phahathmoab filiorum Josue & Joab, duo millia octingenti decem & octo:
12 Filij Ælam, mille ducenti quinquaginta quatuor.
13 Filij Zethua, octingenti quadragintaquinque:
14 Filij Zachai, septingenti sexaginta:
C 15 Filij Bannui, sexcenti quadraginta octo:
16 Filij Bebai, sexcenti viginti octo:
17 Filij Azgad, duo millia trecenti viginti duo:
18 Filij Adonicam, sexcenti sexaginta septem:
Filij Beguai, duo millia sexaginta septem:
19 Filij Adin, sexcenti quinquaginta quinque:
20 Filij Ater, filij Hezeciæ, nonaginta octo:
21 Filij Hasem, trecenti viginti octo:
22 Filij Besai, trecenti viginti quatuor:
23 Filij Hareph, centum duodecim:
24 Filij Gabaon, nonagintaquinque:
25 Filij Bethlehem & Netupha, centum octoginta octo.
26 Viri Anathoth, centum viginti octo.
27 Viri Bethazmoth, quadraginta duo.
28 Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadraginta tres.
29 Viri Rama & Geba, sexcenti vigintiunus. D
30 Viri Machmas, centum vigintiduo.
31 Viri Bethel & Hai, centum vigintitres.
32 Viri Nebo alterius, quinquagintaduo.
33 Viri Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquatuor.
34 Filij Harem, trecenti viginti.
35 Filij Jericho, trecenti quadraginta quinque.
36 Filij Lod Hadid & Ono, septingenti vigintiunus.
37 Filij Senaa, tria millia nongenti triginta.
38 Sacerdotes: Filij Idaia in domo Josue, nongenti septuagintatres.
39 Filij Emmer, mille quinquagintaduo.
40 Filij Phashur, mille ducenti quadraginta septem.
41 Filij Arem, mille decem & septem.
42 Levitæ:
43 Filij Josue & Cedmihel filiorum.
44 Oduiæ, septuagintaquatuor. Cantores:
45 Filij Asaph, centum quadragintaocto. E
46 Janitores: Filij Sellum, filij Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai: centum trigintaocto.
47 Nathinæi: filij Soha, filij Hasipha, filij Tebbaoth,
48 Filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon, filij Lebana, filij Hagaba, filij Selmai,
49 Filij Anan, filij Geddel, filij Gaher,
50 Filij Raaia, filij Rasin, filij Necoda,
51 Filij Gezen, filij Aza, filij Phasea,
52 Filij Besai, filij Munim, filij Nephussim,
53 Filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Harhur,
54 Filij Besloth, filij Mahida, filij Harsa,
55 Filij Bercos, filij Sisara, filij Thema,
56 Filij Nasia, filij Hatipha,
57 Filij servorum Salomonis, filij Sothai, filij Sopheret, filij Pharida,
58 Filij Jahala, filij Darcon, filij Jeddel,
59 Filij Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.
60 Omnes Nathinæi, & filij servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo.
61 Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon, & Emmer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum, & semen suum, utrùm ex Israël essent.
62 Filij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, sexcenti quadraginta duo. F
63 Et de Sacerdotibus, filij Habia, filij Accos, filij Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: & vocatus est nomine eorum.
64 Hi quæsierunt scripturam suam in censu, & non invenerunt: & ejecti sunt de sacerdotio.
65 Dixitque Athersatha eis ut non manduca-

rent de Sanctis sanctorum, donec staret Sacerdos doctus & eruditus.

66 Omnis multitudo quasi vir unus, quadragintaduo millia trecenti sexaginta,

67 Absque servis & ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti triginta septem, & inter eos cantores, & cantatrices, ducenti quadragintaquinque.

68 Equi eorum, septingenti triginta sex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque:

69 Cameli eorum, quadringenti trigintaquinque, asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.

G 70 Nonnulli autem de principibus familiarum
dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta.

71 Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.

72 Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas sacerdotales sexaginta septem.

73 Habitaverunt autem Sacerdotes, & Levitæ, & janitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Israël, in civitatibus suis.

Caput VIII.

Esdras distinctè populo verba Legis recitat, explicatque, facto per Levitas silentio, & contristatum populum Nehemias consolatur, allatisque frondibus celebrant septem diebus festum tabernaculorum; legente singulis diebus Esdra in libro Legis.

A 1 ET venerat mensis septimus: filij autem
Israël erant in civitatibus suis. Congregatúsque est omnis populus quasi vir unus, ad plateam quæ est ante portam aquarum: & dixerunt Esdræ scribæ ut afferret librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israëli.

2 Attulit ergo Esdras Sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi.

3 Et legit in eo apertè in platea, quæ erat ante portam aquarum, de manè usque ad mediam diem, in conspectu virorum & mulierum & sapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad Librum.

4 Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum: & steterunt juxta eum, Mathathias, & Semeia, &
B Ania, & Uria, & Helcia, & Maasia, ad dexteram ejus: & ad sinistram, Phadaia, Misaël, & Melchia, & Hasum, & Hasbadana, Zacharia, & Mosollam.

5 Et aperuit Esdras librum coram omni populo: super universum quippe populum eminebat: & cùm aperuisset eum, stetit omnis populus.

6 Et benedixit Esdras Domino Deo magno: & respondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus suas, & incurvati sunt, & adoraverunt Deum proni in terram.

7 Porro Josue, & Bani, & Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Odia, Maasia, Celitha, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaia, Levitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem stabat in gradu suo.

8 Et legerunt in Libro legis Dei distinctè: & apertè ad intelligendum: & intellexerunt cùm legeretur.

9 Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha) & Esdras sacerdos & scriba, & Levitæ interpretantes universo populo: Dies sanctificatus C
est Domino Deo nostro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis populus cùm audiret verba legis.

10 Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulsum, & mittite partes his qui non præparaverunt sibi: quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra.

11 Levitæ autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete quia dies sanctus est, & nolite dolere.

12 Abiit itaque omnis populus, ut comederet & biberet, & mitteret partes, & faceret lætitiam magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

13 Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, Sacerdotes & Levitæ, ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis verba Legis.

14 Et invenerunt scriptum in Lege, præcepisse Dñm in manu Moysi, ut habitent filij Israël D
in tabernaculis, in die solemni, mense septimo:

15 Et ut prædicent, & divulgent vocem in universis urbibus suis, & in Jerusalem, dicentes: Egredimini in montem, & afferte frondes olivæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni nemorosi: ut fiant tabernacula, sicut scriptum est.

16 Et egressus est populus, & attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque in domate suo, & in atriis suis, & in atriis domus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim.

17 Fecit ergo universa Ecclesia eorum qui redierant de captivitate, tabernacula, & habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant a diebus Josue filij Nun taliter filij Israël usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.

18 Legit autem in Libro legis Dei per dies singulos, à die primo usque ad diem novissimum. & fecerunt solemnitatem septem diebus, & in die octavo collectam juxta ritum.

Caput IX.

Populus in jejunio & saccis pœnitens separat se ab alienigenis: Levitæ commemorant Dei beneficia, Israelitarúmque scelera, & pro populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

1 IN die autem vigesimoquarto mensis hujus, A
convenerunt filij Israël in jejunio & in saccis, & humus super eos.

2 Et separatum est semen filiorum Israël ab omni filio alienigena: & steterunt, & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum.

3 Et consurrexerunt ad standum: & legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die,

die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum.

4 Surrexerunt autem super gradum Levitarum, Josue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, & Canani, & clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum.

5 Et dixerunt Levitæ, Josue, & Cedmihel, Bóni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathaia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione & laude.

B 6 Tu ipse Domine, solus, tu fecisti cælum, & cælum cælorum, & omnem exercitum eorum: terram, & universa quæ in ea sunt: maria, & omnia quæ in eis sunt: & tu vivificas omnia hæc, & exercitus cæli te adorat.

7 Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram,
*Gen. & * eduxisti eum de igne Chaldæorum, & po-
11. d. suisti nomen ejus Abraham.
31. 8 Et invenisti cor ejus fidele coram te: & percussisti cum eo fœdus, ut dares ei Terram Chananæi, Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Jebusæi, & Gergesæi, ut dares semini ejus: & implesti verba tua, quoniam justus es.

9 Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto: clamorémque eorum audisti super Mare rubrum.

10 Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, & in universis servis ejus, & in omni populo terræ illius: cognovisti enim quia superbè egerant contra eos: & fecisti tibi nomen, sicut & in hac die.

11 Et mare divisisti ante eos, & transierunt per medium maris in sicco: persecutores autem eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas.

C 12 Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, & in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur.

13 Ad montem quoque Sinai descendisti, & locutus es cum eis de cælo, & dedisti eis judicia recta, & legem veritatis, ceremonias, & præcepta bona:

14 Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, & mandata, & ceremonias, & legem præcepisti eis, in manu Moysi servi tui.

15 Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, & aquam de petra eduxisti eis sitientibus, & dixisti eis ut ingrederentur & possiderent terram, super quam levasti manum tuam, ut traderes eis.

16 Ipsi verò & patres nostri superbè egerunt, & induraverunt cervices suas, & non audierunt mandata tua.

17 Et noluerunt audire, & non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, & dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam, quasi per
D contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens & misericors, longanimis & multæ miserationis, non dereliquisti eos:

18 Et quidem cùm fecissent sibi vitulum conflatilem, & dixissent: iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto: fecerúntque blasphemias magnas,

19 Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto: columna nubis non recessit ab eis per diem, ut duceret eos in viam, & columna ignis per noctem, ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur.

20 Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret eos, & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, & aquam dedisti eis in siti.

21 Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta eorum non inveteraverunt, & pedes eorum non sunt attriti.

22 Et dedisti eis regna, & populos, & partitus es eis sortes: & possederunt terram Sehon, & terram regis Hesebon, & terram Og regis Basan.

23 Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, & adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur & possiderent.

24 Et venerunt filij, & possederunt terram, E
& humiliasti coram eis habitatores terræ Chananæos, & dedisti eos in manu eorum, & reges eorum & populos terræ, ut facerent eis sicut placebat illis.

25 Ceperunt itaque urbes munitas, & humum pinguem, & possederunt domos plenas cunctis bonis, cisternas ab aliis fabricatas, vineas, & oliveta, & ligna pomifera multa: & comederunt, & saturati sunt, & impinguati sunt, & abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.

26 Provocaverunt autem te ad iracundiam, & recesserunt à te, & projecerunt legem tuam post terga sua: & prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos ut reverterentur ad te: fecerúntque blasphemias grandes.

27 Et dedisti eos in manu hostium suorum, & F
afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, & tu de cælo audisti, & secundùm miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.

28 Cúmque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo: & dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, & possederunt eos. Conversique sunt, & clamaverunt ad te: tu autem de cælo exaudisti, & liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus.

29 Et contestatus es eos ut reverterentur ad Legem tuam. Ipsi verò superbè egerunt, & non audierunt mandata tua, & in judiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis: & dederunt humerum recedentem, & cervicem suam induraverunt, nec audierunt.

30 Et protraxisti super eos annos multos, & contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum: & non audierunt, & tradidisti eos in manu populorum terrarum.

31 In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos: quoniam Deus miserationum, & clemens es tu.

32 Nunc itaque Deus noster magne, fortis, & terribilis, custodiens pactum & misericordiam, ne avertas à facie tua omnem laborem,

qui invenit nos, reges nostros, & principes no-
C stros, & sacerdotes nostros, & prophetas nostros,
& patres nostros, & omnem populum tuum,
à diebus regis Assur usque in diem hanc.
33 Et tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti, nos autem impiè egimus.
34 Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, & patres nostri, non fecerunt legem tuam, & non attenderunt mandata tua, & testimonia tua quæ testificatus es in eis.
35 Et ipsi in regnis suis, & in bonitate tua multa, quam dederas eis, & in terra latissima & pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt à studiis suis pessimis.
36 Ecce nos ipsi hodie servi sumus: & terra, quam dedisti patribus nostris ut comederent panem ejus, & quæ bona sunt ejus, & nos ipsi servi sumus in ea.
37 Et fruges ejus multiplicantur regibus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, & corporibus nostris dominantur, & jumentis nostris secundùm voluntatem suam, & in tribulatione magna sumus.
38 Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fœdus, & scribimus, & signant principes nostri, Levitæ nostri, & Sacerdotes nostri.

CAPUT X.

Designantur qui fœdus initum signarunt, quo pollicentur se servaturos universa Dei præcepta, maximè de non commiscendo cum alienigenis, de servandis sabbato, anno septimo, oblationibus, primitiis ac decimis.

A 1 SIgnatores autem fuerunt, Nehemias, Athersatha filius Hachelai, & Sedecias,
2 Saraias, Azarias, Jeremias,
3 Pheshur, Amarias, Melchias,
4 Hattus, Sebenia, Melluch,
5 Harem, Merimuth, Obdias,
6 Daniel, Genthon, Baruch,
7 Mosollam, Abia, Miamin,
8 Maazia, Belgai, Semeia: hi Sacerdotes.
9 Porrò Levitæ, Josue filius Azaniæ, Bennui de filiis Henadad, Cedmihel,
10 Et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan,
11 Micha, Rohob, Hasebia,
12 Zachur, Serebeia, Sabania,
13 Odaia, Bani, Baninu.
14 Capita populi, Pharos, Phahathmoab, Aelam, Zethu, Bani,
15 Bonni, Azgad, Bebai,
16 Adonia, Begoai, Adin,
B 17 Ater, Hezecia, Azur,
18 Odaia, Hasum, Besai,
19 Hareph, Anathoth, Nebai,
20 Megphias, Mosollam, Hazir,
21 Mesizabel, Sadoc, Jeddua,
22 Pheltia, Hanan, Anaia,
23 Osee, Hanania, Hasub,
24 Alohes, Phalea, Sobec,
25 Rehum, Hasebna, Maasia,
26 Echaia, Hanan, Anan,
27 Melluch, Haram, Baana:
28 Et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filij eorum, & filiæ eorum.
29 Omnes qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum & jurandum ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent & custodirent universa mandata Domini Dei nostri, & judicia ejus & ceremonias ejus.
30 Et ut non daremus filias nostras populo terræ, & filias eorum non acciperemus filiis nostris.
31 Populi quoque terræ, qui important ve- C
nalia, & omnia ad usum per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato & in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum, & exactionem universæ manus.
32 Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri,
33 Ad panes propositionis, & ad sacrificium sempiternum, & in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in solemnitatibus, & in sanctificatis, & pro peccato: ut exoretur pro Israël, & in omnem usum domus Dei nostri.
34 Sortes ergo misimus super oblationem lignorum, inter Sacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, à temporibus anni usque ad annum: ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi:
35 Et ut afferremus primogenita terræ nostræ, & primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.
36 Et primitiva filiorum nostrorum, & pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, &
primitiva boum nostrorum, & ovium nostra- D
rum, ut offerrentur in domo Dei nostri, Sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri:
37 Et primitias ciborum nostrorum, & libaminum nostrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque & olei, afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, & decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum.
38 Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri.
39 Ad gazophylacium enim deportabunt filij Israël, & filij Levi, primitias frumenti, vini, & olei: & ibi erunt vasa sanctificata, & Sacerdotes, & cantores, & janitores, & ministri, & non dimittemus domum Dei nostri.

CAPUT XI.

Recensentur incolæ Jerusalem & civitatum Juda post instaurationem.

1 HAbitaverunt autem principes populi in A
Jerusalem: reliqua verò plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habita-

habitaturi essent in Jerusalem civitate sancta,
novem verò partes in civitatibus.
2 Benedixit autem populus omnibus viris qui
se sponte obtulerant ut habitarent in Jerusalem.
3 Hi sunt itaque principes provinciæ, qui
habitaverunt in Jerusalem, & in civitatibus Ju-
da. Habitavit autem unusquisque in possessione
sua, in urbibus suis, Israël, Sacerdotes, Levitæ,
Nathinæi, & filij servorum Salomonis.
4 Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda,
& de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athaias fi-
lius Aziam, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij
Saphatiæ, filij Malaleel: de filiis Phares,
5 Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, fi-
lius Hazia, filius Adaia, filius Joiarib, filius
Zachariæ, filius Silonitis:
6 Omnes hi filij Phares, qui habitaverunt
in Jerusalem, quadringenti sexagintaocto vi-
ri fortes.
B 7 Hi sunt autem filij Benjamin: Sellum filius
Mosollam, filius Joed, filius Phadaia, filius Co-
laia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia,
8 Et post eum Gebbai, Sellai, nongenti vi-
gintiocto.
9 Et Joël filius Zechri præpositus eorum, &
Judas filius Senua super civitatem secundus.
10 Et de sacerdotibus, Idaia filius Joarib,
Jachin,
11 Saraia filius Helciæ, filius Mosollam, filius
Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps
domus Dei,
12 Et fratres eorum facientes opera templi:
octingenti viginti duo. Et Adaia filius Jeroham,
filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, fi-
lius Pheshur, filius Melchiæ,
13 Et fratres ejus principes patrum: ducenti
quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel, fi-
lius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer,
14 Et fratres eorum potentes nimis: centum
vigintiocto, & præpositus eorum Zabdiel filius
potentium.
15 Et de Levitis Semeia filius Hasub, filius
Azaricam, filius Hasabia, filius Boni,
C 16 Et Sabathai & Jozabed, super omnia ope-
ra, quæ erant forinsecus in domo Dei, à prin-
cipibus Levitarum.
17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei,
filius Asaph, princeps ad laudandum & ad
confitendum in oratione, & Becbecia secundus
de fratribus ejus, & Abda filius Samua, filius
Galal, filius Idithum:
18 Omnes Levitæ in civitate sancta ducen-
ti octoginta quatuor.
19 Et janitores, Accub, Telmon, & fratres
eorum, qui custodiebant ostia: centum septua-
ginta duo.
20 Et reliqui ex Israël Sacerdotes & Levitæ
in universis civitatibus Juda, unusquisque in
possessione sua.
21 Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel,
& Siaha, & Gaspha de Nathinæis.
22 Et episcopus Levitarum in Jerusalem,
Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius Matha-
niæ, filius Michæ. De filiis Asaph, cantores in
ministerio domus Dei.
23 Præceptum quippe regis super eos erat,
& ordo in cantoribus per dies singulos,
24 Et Phathahia filius Mesezebel, de filiis D
Zara filij Juda in manu regis, juxta omne ver-
bum populi,
25 Et in domibus per omnes regiones eo-
rum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe
& in filiabus ejus: & in Dibon, & in filiabus
ejus: & in Cabseel, & in viculis ejus,
26 Et in Jesue, & in Molada, & in Beth-
phaleth,
27 Et in Hasersual, & in Bersabée, & in
filiabus ejus,
28 Et in Siceleg: & in Mochona, & in filia-
bus ejus,
29 Et in Remmon, & in Saraa, & in Jerimuth,
30 Zanoa, Odollam, & in villis earum, La-
chis & regionibus ejus, & Azeca, & filiabus
ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad val-
lem Ennom.
31 Filij autem Benjamin, à Geba, Mechmas,
& Hai, & Bethel, & filiabus ejus:
32 Anathoth, Nob, Anania,
33 Asor, Rama, Gethaim,
34 Hadid, Seboim, & Neballat, Lod.
35 Et Ono valle artificum.
36 Et de Levitis portiones Judæ & Benjamin.

CAPUT XII.

Nomina & officia Sacerdotum ac Levitarum qui cum Zorobabel in Jerusalem ascenderunt, & custodes thesaurorum: magna solemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Jerusalem.

1 HI sunt autem Sacerdotes & Levitæ, qui A
ascenderunt cum Zorobabel filio Sala-
thiel, & Josue: Saraia, Jeremias, Esdras,
2 Amaria, Melluch, Hattus,
3 Sebenias, Rheum, Merimuth,
4 Addo, Genthon, Abia,
5 Miamin, Madia, Belga,
6 Semeia, & Joiarib, Idaia, Sellum, Amoc,
Helcias,
7 Idaia. Isti principes Sacerdotum, & fra-
tres eorum, in diebus Josue.
8 Porrò Levitæ, Jesua, Bennui, Cedmihel,
Sarebia, Juda, Mathanias, super hymnos ipsi &
fratres eorum,
9 Et Becbecia atque Hanni, & fratres eo-
rum, unusquisque in officio suo.
10 Josue autem genuit Joacim, & Joacim
genuit Eliasib, & Eliasib genuit Joiada,
11 Et Joiada genuit Jonathan, & Jonathan
genuit Jeddoa.
12 In diebus autem Joacim erant Sacerdo-
tes & principes familiarum: Saraiæ, Maraia:
Jeremiæ, Hanania:
13 Esdræ, Mosollam: Amariæ, Johanam:
14 Milicho, Jonathan: Sebeniæ, Joseph:
15 Haram, Edna: Maraioth, Helci:
16 Adaiæ, Zacharia: Genthon, Mosollam:
17 Abiæ, Zechri: Miamin & Moadiæ: Phelti:
18 Belgæ, Samua: Semaiæ, Jonathan:
19 Joiarib, Mathanai: Jodaiæ: Azzi:

20 Sellai, Celai: Amoc, Heber:

21 Helciæ, Hasebia: Idaiæ, Nathanaël.

B 22 Levitæ in diebus Eliasib, & Joiada, & Johanan, & Jeddoa, scripti principes familiarum, & Sacerdotes in regno Darij Persæ.

23 Filij Levi principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, & usque ad dies Jonathan, filij Eliasib.

24 Et principes Levitarum, Hasebia, Serebia, & Josue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices suas, ut laudarent & confiterentur juxta præceptum David viri Dei, & observarent æquè per ordinem.

25 Mathania, & Becbecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub, custodes portarum & vestibulorum ante portas.

26 Hi in diebus Joacim filij Josue filij Josedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Esdræ sacerdotis scribæque.

27 In dedicatione autem muri Jerusalem, requisierunt Levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, & facerent dedicationem & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, psalteriis, & citharis.

28 Congregati sunt autem filij cantorum de campestribus circa Jerusalem, & de villis Nethuphati,

29 Et de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuitu Jerusalem.

C 30 Et mundati sunt Sacerdotes & Levitæ, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

31 Ascendere autem feci principes Juda super murum, & statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinij.

32 Et ivit post eos Osaias, & media pars principum Juda,

33 Et Azarias, Esdras, & Mosollam, Judas, & Benjamin, & Semeia, & Jeremias,

34 Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph,

35 Et fratres ejus, Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanaël, & Judas, & Hanani, in vasis cantici David viri Dei: & Esdras scriba ante eos in porta Fontis.

36 Et contra eos ascenderunt in gradibus Civitatis David, in ascensu muri super domum David, & usque ad portam Aquarum ad Orientem.

37 Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, & ego post eum, & media pars populi super murum & super turrim furnorum, & usque ad murum latissimum,

38 Et super portam Ephraim, & super portam antiquam, & super portam piscium & turrim Hananeel, & turrim Emath: & usque ad portam gregis: & steterunt in porta custodiæ,

39 Steterúntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magistratuum mecum.

D 40 Et Sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michæa, Elioënai, Zacharia, Hanania in tubis,

41 Et Maasia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Johanan, & Melchia, & Ælam, & Ezer Et clarè cecinerunt cantores, & Jezaria præpositus:

42 Et immolaverunt in die illa victimas magnas, & lætati sunt: Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: sed & uxores eorum & liberi gavisi sunt, & audita est lætitia Jerusalem procul.

43 Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes & Levitas: quia lætificatus est Juda in Sacerdotibus & Levitis astantibus.

44 Et custodierunt observationem Dei sui, & observationem expiationis, & cantores, & janitores juxta præceptum David, & Salomonis filij ejus,

45 Quia in diebus David & Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum, in carmine laudantium & confitentium Deo.

46 Et omnis Israël, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus & janitoribus per dies singulos, & sanctificabant Levitas, & Levitæ sanctificabant filios Aaron.

CAPUT XIII.

Lecto Deuteronomio ejiciuntur alienigena, partes Levitis assignantur, è quo tamen gazophylacio vasa domus Tobia projiciuntur & sabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Judaos qui uxores duxerant alienigenas.

1 IN die autem illo lectum est in volumine A
Moysi audiente populo: & inventum est Deut.
scriptum in eo, quòd non debeant introire Am- 23. a.
monites & Moabites in Ecclesiam Dei usque 3.
in æternum:

2 Eò quòd non occurrerint filiis Israël cum pane & aqua: & conduxerint adversum eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.

3 Factum est autem, cùm audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israël.

4 Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, & proximus Tobiæ.

5 Fecit ergo sibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vasa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias sacerdotales.

6 In omnibus autem his non fui in Jerusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogavi regem.

7 Et veni in Jerusalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiæ, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei.

8 Et malum mihi visum est valdè. Et projeci B
vasa domus Tobiæ foras de gazophylacio:

9 Præcepíque, & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, & thus.

10 Et

10 Et cognovi quòd partes Levitarum non fuissent datæ: & fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, & cantoribus, & de his qui ministrabant:

11 Et egi causam adversus magistratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, & feci stare in stationibus suis.

12 Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, & olei, in horrea.

13 Et constituimus super horrea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc scribam, & Phadaiam de Levitis, & juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, & ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum.

14 Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in cæremoniis ejus.

15 In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jerusalem die sabbati. Et contestatus sum, ut in die qua vendere liceret, venderent.

C 16 Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes pisces, & omnia venalia: & vendebant in sabbatis filiis Juda in Jerusalem:

17 Et objurgavi optimates Juda, & dixi eis: Quæ est hæc res mala quam vos facitis, & profanatis diem sabbati?

18 Numquid non hæc fecerunt patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israël violando Sabbatum.

19 Factum est autem, cùm quievissent portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi: & clauserunt januas, & præcepi ut non aperirent eas usque post Sabbatum: & de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die Sabbati.

20 Et manserunt negotiatores, & vendentes universa venalia, foris Jerusalem semel & bis.

21 Et contestatus sum eos, & dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundò hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato.

22 Dixi quoque Levitis ut mundarentur, & D venirent ad custodiendas portas, & sanctificandam diem Sabbati: & pro hoc ergo memento mei Deus meus: & parce mihi secundùm multitudinem miserationum tuarum.

23 Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.

24 Et filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Judaicè, & loquebantur juxta linguam populi & populi.

25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, & non acciperent de filiabus eorum filiis suis: & sibimetipsis, dicens:

26 * Numquid non in hujuscemodi re peccavit Salomon rex Israël? & certè in gentibus multis non erat rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super omnem Israël: * & ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.

(* 3. Reg. 3. a. 1. 11. a. 2. — * 3. Reg. 11. a. 4.)

27 Numquid & nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo nostro, & ducamus uxores peregrinas?

28 De filiis autem Joiada filia Eliasib Sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi à me.

29 Recordare Domine Deus meus, adversum eos qui polluunt sacerdotium, júsque Sacerdotale & Leviticum.

30 Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, & constitui ordines Sacerdotum & Levitarum, unumquemque in ministerio suo:

31 Et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, & in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tobias in captivitate constitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam ex Anna uxore susceptum Deum timere docet: gratus regi Salmanasar, pergit quocumque vult: confratres captivos consolatur: & juvat eleemosyna: Gabelo mutuò dat decem argenti talenta: Sennacherib, quod mortuos sepeliret, eum persequitur.

A 1 TOBIAS ex tribu & civitate Nephthali (quæ est in superioribus Galilææ supra Naason, post viam quę ducit ad Occidentem in sinistro habens civitatem Sephet.)

2 * Cùm captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit,

(* 4. Reg. 17. a. 3. 18. b. 9.)

3 Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere impertiret.

4 Cúmque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere.

5 Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, * quos Jeroboam fecerat rex Israël, hic solus fugiebat consortia omnium,

(* 3. Reg. 12. g. 28.)

6 Sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dñm Deum Israël, omnia primitiva sua, & decimas suas fideliter offerens,

7 Ita ut in tertio anno proselytis & advenis ministraret omnem decimationem.

8 Hæc & his similia secundùm legem Dei puerulus observabat.

9 Cùm verò factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei,

10 Quem ab infantia timere Deu[illegible] & abstinere ab omni peccato.

11 In

11 Igitur, cùm per captivitatem devenisset
cum uxore sua, & filio in civitatem Niniven
cum omni tribu sua,
12 (Cùm omnes ederent ex cibis Gentilium)
iste custodivit animam suam, & nunquam con-
taminatus est in escis eorum.
C 13 Et quoniam memor fuit Domini in toto
corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspe-
ctu Salmanasar regis,
14 Et dedit illi potestatem quocumque vel-
let ire, habens libertatem quæcumque facere
voluisset.
15 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in ca-
ptivitate, & monita salutis dabat eis.
16 Cùm autem venisset in Rages civitatem
Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat
à rege, habuisset decem talenta argenti:
D 17 Et cùm in multa turba generis sui Gabe-
lum egentem videret, qui erat ex tribu ejus,
sub chirographo dedit illi memoratum pondus
argenti.
18 Post multum verò temporis, mortuo Sal-
manasar rege, cùm regnaret Sennacherib filius
ejus pro eo, & filios Israël exosos haberet in
conspectu suo:
19 Tobias quotidie pergebat per omnē cogna-
tionem suam, & consolabatur eos, dividebatque
unicuique, prout poterat, de facultatibus suis:
E 20 Esurientes alebat, nudisque vestimenta
præbebat, & mortuis atque occisis sepulturam
sollicitus exhibebat.
* 4. 21 * Denique cùm reversus esset rex Senna-
Reg. cherib, fugiens à Judæa plagam, quam circa
19. 5. eum fecerat Deus propter blasphemiam suam,
35. Eccli. & iratus multos occideret ex filiis Israël, Tobias
48. d. sepeliebat corpora eorum.
1. 2. Mac. 22 At ubi nuntiatum est regi, jussit eum oc-
8. e. cidi, & tulit omnem substantiam ejus.
19. 23 Tobias verò cum filio suo & cum uxore
fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.
* 4. 24 * Post dies vero quadragintaquinque oc-
Reg. ciderunt regem filii ipsius,
19. 5. 25 Et reversus est Tobias in domum suam,
37. 2. Par. omnisque facultas ejus restituta est ei.
32. c.

Caput II.

21. *Tobias ex mortuorum defatigatus sepultura, hirundi-*
Isai. *nis stercore in patientia probationem excæcatur, & ab*
37. g. *uxore ac amicis ipsum irridentibus affectus opprobrio,*
38. *patientissime tolerat instar Iobi.*

A 1 POst hæc verò, cum esset dies festus Do-
mini, & factum esset prandium bonum in
domo Tobiæ,
2 Dixit filio suo: Vade, & adduc aliquos de
tribu nostra, timentes Deum, ut epulentur no-
biscum.
3 Cùmque abiisset, reversus nuntiavit ei, unum
ex filiis Israël jugulatum jacere in platea. Sta-
timque exiliens de accubitu suo, relinquens
prandium, jejunus pervenit ad corpus:
4 Tollensque illud portavit ad domum suam
occulte, ut, dum sol occubuisset, caute sepeli-
ret eum.
5 Cùmque occultasset corpus, manducavit
panem cum luctu & tremore,
6 Memorans illum sermonem, quem dixit B
Dominus* per Amos prophetam: Dies festi ve- *
stri convertentur in lamentationem & luctum. Amos
7 Cum verò sol occubuisset, abiit, & sepeli- 8. c.
vit eum. 10. 1. Ma-
8 Arguebant autem eum omnes proximi ejus, chab.
dicentes: Jam hujus rei causa interfici jussus es, 1. e.
& vix effugisti mortis imperium, & iterum se- 41.
pelis mortuos:
9 * Sed Tobias plus timens Deum, quam re- * Sap.
gem, rapiebat corpora occisorum, & occultabat 1. d.
in domo sua, & mediis noctibus sepeliebat ea. 21.
10 Contigit autem ut quadam die fatigatus
è sepultura, veniens in domum suam, jactasset
se juxta parietem, & obdormisset,
11 Et ex nido hirundinum dormienti illi ca-
lida stercora inciderent super oculos ejus, fie-
rétque cæcus.
12 Hanc autem tentationem ideo permisit
Dominus evenire illi, ut posteris daretur exem-
plum patientiæ ejus, sicut & sancti Job.
13 Nam cum ab infantia sua semper Deum C
timuerit, & mandata ejus custodierit, non est
contristatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis
evenerit ei,
14 Sed immobilis in Dei timore permansit,
agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ.
15 Nam sicut beato Job insultabant reges,
ita isti parentes & cognati ejus irridebant vitam
ejus, dicentes:
16 Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas &
sepulturas faciebas?
17 Tobias verò increpabat eos, dicens: No-
lite ita loqui:
18 Quoniam filii sanctorum sumus, & vi-
tam illam expectamus, quam Deus daturus est
his, qui fidem suam numquam mutant ab eo.
19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus textri- D
num quotidie, & de labore manuum suarum
victum, quem consequi poterat, deferebat.
20 Unde factum est, ut hœdum caprarum
accipiens detulisset domi:
21 Cujus cum vocem balantis vir ejus audis-
set, dixit: Videte, ne forte furtivus sit, reddi-
te eum dominis suis, quia non licet nobis aut
edere ex furto aliquid, aut contingere.
22 * Ad hæc uxor ejus irata respondit: Ma- * Job.
nifestè vana facta est spes tua, & eleemosynæ 2. c. 9.
tuæ modò apparuerunt.
23 Atque his & aliis hujuscemodi verbis ex-
probrabat ei.

Caput III.

Tobiæ ob uxoris convicium mori petentis oratio ad Deum, & Saræ filiæ Raguelis humilis cum triduano jejunio oratio, ob ancillæ improperium de septem ipsius maritis à dæmonio interemptis: utriusque autem preces exaudiuntur, angelo Raphaele ad eos curandos misso.

1 TUnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum A
lacrymis,
2 Dicens: Justus es Domine, & omnia judi-
cia tua justa sunt, & omnes viæ tuæ, misericor-
dia, & veritas, & judicium.
3 Et nunc Domine memor esto mei, & ne
vindictam sumas de peccatis meis, neque remi-
niscaris

niſ[illegible]ris delicta mea, vel parentum meorum.

4 * Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideò traditi ſumus in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperiū omnibus nationibus, in quibus diſperſiſti nos. (* Deut. 28. b. 15.)

5 Et nunc Domine magna judicia tua, quia non egimus ſecundùm præcepta tua, & non ambulavimus ſinceriter coram te.

B 6 Et nunc Domine ſecundùm voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum: expedit enim mihi mori magis quàm vivere.

7 Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, & ipſa audiret improperium ab una ex ancillis patris ſui,

8 Quoniam tradita fuerat ſeptem viris, & dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos, mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam.

9 Ergo cum pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens: Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam ſuper terram, interfectrix virorum tuorum.

10 Numquid & occidere me vis, ſicut jam occidiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit:

11 Sed in oratione perſiſtens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab iſto improperio liberaret eam.

12 Factum eſt autem die tertia, dum compleret orationem benedicens Dominum,

C 13 Dixit: Benedictum eſt nomen tuum Deus patrum noſtrorum: qui cùm iratus fueris, miſericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.

14 Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

15 Peto Domine ut de vinculo improperii hujus abſolvas me, aut certè deſuper terram eripias me.

16 Tu ſcis Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia.

17 Numquam cum ludentibus miſcui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.

18 Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea conſenſi ſuſcipere.

19 Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forſitan me non fuerunt digni: quia forſitan viro alij conſervaſti me.

20 Non eſt enim in hominis poteſtate conſilium tuum.

D 21 Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in correptione fuerit, ad miſericordiam tuam venire licebit.

22 Non enim delectaris in perditionibus noſtris: quia poſt tempeſtatem, tranquillum facis: & poſt lacrymationem & fletum, exultationem infundis.

23 Sit nomen tuum Deus Iſraël benedictum in ſæcula.

24 In illo tempore exauditæ ſunt preces amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei:

25 Et miſſus eſt Angelus Domini ſanctus Raphaël, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore ſunt orationes in conſpectu Dñi recitatæ.

Caput IV.

Tobias cùm ſe brevi putaret moriturum, filio piiſſima ſalutis monita inculcat, eleemoſynæ virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuo datis indicat.

A 1 Igitur cùm Tobias putaret orationem ſuam exaudiri ut mori potuiſſet, vocavit ad ſe Tobiam filium ſuum,

2 * Dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quaſi fundamentum conſtrue. (* Eccli. 7. ſ. 29)

3 Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli: * & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: (* Exo. 20. c. 12.)

4 Memor enim eſſe debes, quæ & quanta pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.

5 Cùm autem & ipſa compleverit tempus vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me.

B 6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri.

7 * Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertantur facies Domini. (* Prov. 3. b. 9. Eccli. 4. a. 1. 14. b. 13. Luc. 14. c. 13.)

8 * Quomodo potueris, ita eſto, miſericors.

9 * Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude.

10 Præmium enim bonum tibi theſauriſas in die neceſſitatis.

11 * Quoniam eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. (* Eccli. 35. b. 12. * Eccli. 29. b. 15.)

C 12 Fiducia magna erit coram ſummo Deo eleemoſyna omnibus facientibus eam.

13 * Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam numquam patiaris crimen ſcire. (* 1. Theſ. 4. a. 3.)

14 Superbiam numquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas: * in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio. (* Gen. 3. a. 1.)

15 * Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim ei mercedem reſtitue, & merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat. (* Lev. 19. c. 13. Deut. 24. c. 14.)

16 * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. (* Mat. 7. b. 12. Luc. 6. d. 31.)

17 * Panem tuum cum eſurientibus & egenis comede, & de veſtimentis tuis nudos tege. (* Luc. 14. c. 13.)

18 Panem tuum & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus.

D 19 Conſilium ſemper à ſapiente perquire.

20 Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.

21 Indico etiam tibi fili mi, dediſſe me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus eſſes,

Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirographum ejus apud me habeo:

22 Et ideò perquire quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo suprà memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum.

23 Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed * multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus benè.

* Rom. 8. d. 17.

Caput V.

Tobiæ socium ac ducem itineris in Rages Medorum quærenti Raphael Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit, quibus profectis mater filij deflet absentiam.

A 1 TUnc respondit Tobias patri suo, & dixit: Omnia quæcumque præcepisti mihi faciam pater.

2 Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. ille me nescit, & ego eum ignoto: quod signum dabo ei? sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

3 Tunc pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet.

4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

B 5 Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum.

6 Et ignorans quòd Angelus Dei esset, salutavit eum, & dixit: Unde te habemus bone juvenis?

7 At ille respondit: Ex filiis Israël. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum?

8 Cui respondit: Novi: & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis.

9 Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec hæc ipsa nunciem patri meo.

10 Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum.

11 Ingressus itaque salutavit eum, & dixit: Gaudium tibi sit semper.

12 Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?

13 Cui ait juvenis: Forti animo esto, in proximo est ut à Deo cureris.

C 14 Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? & cùm redieris, restituam tibi mercedem tuam.

15 Et dixit ei Angelus. Ego ducam & reducam eum ad te.

16 Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?

17 Cui Raphael Angelus dixit. Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat?

18 Sed ne forte sollicitum te reddam, Ego sum Azarias Ananiæ magni filius.

19 Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quòd voluerim cognoscere genus tuum.

20 Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, & sanum tibi reducam, filium tuum.

21 Respondens autem Tobias, ait: Benè ambuletis, & sit Deus in itinere vestro, & Angelus ejus comitetur vobiscum.

22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo & matri suæ, & ambulaverunt ambo simul. D

23 * Cùmque profecti essent, cœpit mater ejus flere, & dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti à nobis.

* Inf. 10. a. 4.

24 Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum.

25 Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quòd videbamus filium nostrum.

26 Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, & salvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum.

27 Credo enim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei, & benè disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.

28 Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, & tacuit.

Caput VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprehendit & exenterat, cor ejus, fel, & jecur ad medicamenta reservans: & ad Raguelem divertunt, ut jussu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram; cujus septem viros occiderat dæmonium, discens ab Angelo quo fine suscipiendum ac servandum sit conjugium.

1 PRofectus est autem Tobias, & canis secutus est eum, & mansit prima mansione juxta fluvium Tigris. A

2 Et exivit ut lavaret pedes suos, & ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum.

3 Quem expavescens Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me.

4 Et dixit ei Angelus. Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm fecisset, attraxit eum in siccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus.

5 Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.

6 Quod cùm fecisset, assavit carnes ejus, & secum tulerunt in via: cetera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei: Obsecro te Azaria frater ut dicas mihi, quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti? B

8 Et respondens Angelus, dixit ei: Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, sive à viro, sive à muliere, ita ut ultra nõ accedat ad eos.

9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.

10 Et dixit ei Tobias: Ubi vis ut maneamus?

11 Respon

11 Respondénsque Angelus, ait: Est hîc Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hîc habet filiâ nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam.

* Num. 27. b. 8 36. c. 8. 12 * Tibi debetur omnis substantia ejus, & oportet eam te accipere conjugem.

13 Pete ergo eam à patre ejus, & dabit tibi eam in uxorem.

C 14 Tunc respondit Tobias, & dixit: Audio quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audivi, quia dæmonium occidit illos.

15 Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eveniant: & cùm sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.

16 Tunc Angelus Raphaël dixit ei: Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.

17 Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos.

D 18 Tu autem cùm acceperis eam ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.

19 Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium.

20 Secunda verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admittêris.

21 Tertia autem nocte, benedictionem consequêris, ut filij ex vobis procreentur incolumes.

22 Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

Caput VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradit consilio Raphaelis, & scriptis conjugij litteris nuptiæ celebrantur.

A 1 INgressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos Raguel cum gaudio.

2 Intuénsque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ: Quàm similis est juvenis iste consobrino meo!

3 Et cùm hæc dixisset, ait: Unde estis juvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive.

4 Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus.

5 Cùmque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est.

B 6 Et misit se Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum, & plorans supra collum ejus,

7 Dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius es.

8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipsorum filia, lacrymatæ sunt.

9 Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cùmque hortaretur eos discumbere ad prandium,

10 Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam.

11 Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid evenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit ne fortè & huic similiter contingeret: & cùm nutaret, & non daret petenti ullum responsum,

12 Dixit ei Angelus: Noli timere dare eam isti, C
quoniam huic timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea alius non potuit habere illam.

13 Tunc dixit Raguel: Non dubito quòd Deus preces & lacrymas meas in conspectu suo admiserit,

14 Et credo quoniam ideò fecit vos venire ad me, ut ista conjungeretur cognationi suæ * secundùm legem Moysi: & nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam. * Num. 36. c. 6.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob vobiscum sit, & ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis.

16 Et accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugij.

17 Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deû.

18 Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, & præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum.

19 Et introduxit illuc Saram filiam suam, & lacrymata est.

20 Dixitque ei: Forti animo esto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpessa es.

Caput VIII.

Tobias thalamum ingressus, partem jecoris piscis assat, & dæmonio à Raphaele ligato, Tobias & Sara simul orantes noctem transigunt incolumes: quapropter repleto quod paratum erat sepulchro, actisque Deo gratiis à Saræ parentibus, lætum apparatur convivium; & pro dote medietas bonorum assignatur, cedente & reliqua medietate post parentum obitum.

1 POstquam verò cœnaverunt, introduxerunt juvenem ad eam. A

2 Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem jecoris, posuitque eam super carbones vivos.

3 Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deserto superioris Ægypti.

4 Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras: quia his tribus noctibus Deo jungimur: tertia autem transacta nocte, in nostro erimus conjugio.

5 Filij quippe sanctorum sumus, & non possumus ita conjungi, sicut gentes quæ ignorant Deum.

6 Surgentes autem pariter, instanter orabant B
ambo simul, ut sanitas daretur eis.

7 Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli & terræ, maréque & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt:

 8 * Tu

*Gen. 2. a. 7. 8 * Tu fecisti Adam de limo terræ, dedistique ei adjutorium Hevam.

9 Et nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.

10 Dixit quoque Sara: Miserere nobis Domine, miserere nobis, & consenescamus ambo pariter sani.

11 Et factum est circa pullorum cantum, accersiri jussit Raguel servos suos, & abierunt cum eo pariter ut foderent sepulchrum.

C 12 Dicebat enim: ne fortè simili modo evenerit ei, quo & ceteris illis septem viris qui sunt ingressi ad eam.

13 Cúmque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei:

14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat dies.

15 At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos & incolumes, secum pariter dormientes.

16 Et reversa, nuntiavit bonum nuntium: & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet & Anna uxor ejus,

17 Et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israël, quia non contigit quemadmodum putabamus.

18 Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, & exclusisti à nobis inimicum persequentem nos.

D 19 Misertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te: & sacrificium tibi laudis tuæ & suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra.

20 Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant, priusquam elucesceret.

21 Uxori autem suæ dixit ut instrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.

22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis suis, cunctísque amicis.

23 Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud se.

24 De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ: & fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ supererat post obitum eorum, Tobiæ dominio deveniret.

CAPUT IX.

Raphael Tobiæ rogatu vadit ad Gabelum ergo, quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiam ac Saram benedicit.

A 1 TUnc vocavit Tobias Angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea.

2 Si me ipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3 Tamen obsecro te, ut assumas tibi animalia sive servitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddásque ei chirographum suum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas.

4 Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies: & si tardavero una die plus, contristatur anima ejus. B

5 Et certè vides quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum spernere non possum.

6 Tunc Raphaël assumens quatuor ex servis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

7 Indicavitque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias. C

8 Cúmque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: & exiliens, osculati sunt se invicem: & flevit Gabelus, benedixitque Deum,

9 Et dixit: Benedicat te Deus Israël, quia filius es optimi viri, & justi, & timentis Deum, & eleemosynas facientis:

10 Et dicatur benedictio super uxorem tuam, & super parentes vestros:

11 Et videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quartam generationem: & sit semen vestrum benedictum à Deo Israël, qui regnat in sæcula sæculorum. D

12 Cúmque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobiæ longam ejus moram anxiè queruntur, ille autem ægrè obtinet, ut à Raguele dimittatur, acceptа dote & uxore: porrò Raguel illos benè precando, admonet filiam de officio matris familias.

1 CUm verò moras faceret Tobias, causa nuptiarum, solicitus erat pater ejus Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? A

2 Putásne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecuniam?

3 Cœpit autem contristari nimis ipse, & Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo simul flere: eò quòd die statuto minimè reverteretur filius eorum ad eos.

4 * Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? * Sup. 5. d. 23.

5 Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis. B

6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum.

7 Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem. C

8 At verò Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, & ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam patrem tuum.

9 Cui

9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus & mater mea modo dies computant, & cruciatur ſpiritus eorum in ipſis.

10 Cúmque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa: & ſalvum atque gaudentem dimiſit eum à ſe,

D 11 Dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro, perducátque vos incolumes, & inveniatis omnia recte circa parentes veſtros, & videant oculi mei filios veſtros priuſquam moriar.

12 Et apprehendentes parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire:

13 Monentes eam honorare ſoceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & ſe ipſam irreprehenſibilem exhibere.

CAPUT XI.

Relictis in itinere Sara reliquáque familia, Tobias & Raphael præcedentes, latè à parentibus Tobiæ excipiuntur: filio patris oculos felle jecoris liniente, ille viſum recipit; quapropter actis Deo gratiis, poſt adventum Saræ ac familiæ ſeptem diebus læti epulantur.

A 1 CUmque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ eſt in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

2 Dixitque Angelus: Tobia frater, ſcis quemadmodum reliquiſti patrem tuum.

3 Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu ſequantur iter noſtrum familiæ, ſimul cum conjuge tua, & cum animalibus.

4 Cúmque hoc placuiſſet ut irent, dixit Raphaël ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.

5 Anna autem ſedebat ſecus viam, quotidie in ſupercilio montis, unde reſpicere poterat de longinquo.

B 6 Et dum ex eodem loco ſpecularetur adventum ejus, vidit à longè, & illicò agnovit venientem filium ſuum: curréntque nuntiavit viro ſuo, dicens: Ecce venit filius tuus.

7 Dixitque Raphaël ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, ſtatim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & oſculare eum.

8 Statimque lini ſuper oculos ejus ex felle iſto piſcis, quod portas tecum, ſcias enim quoniam mox aperientur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aſpectu tuo gaudebit.

C 9 Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ caudæ gaudebat.

10 Et conſurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere: & data manu puero, occurrit obviàm filio ſuo.

11 Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum uxore ſua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12 Cumque adoraſſent Deum, & gratias egiſſent, conſederunt.

13 Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, linivit oculos patris ſui.

14 Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis ejus, quaſi membrana ovi, egredi.

15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatímque viſum recepit.

16 Et glorificabant Deum, ipſe videlicet, & uxor ejus, & omnes qui ſciebant eum.

17 Dicebátque Tobias: Benedico te Domine Deus Iſraël, quia tu caſtigaſti me, & tu ſalvaſti me: & ecce ego video Tobiam filium meum. D

18 Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia ſana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: ſed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo.

19 Et narravit parentibus ſuis omnia beneficia Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem qui eum duxerat.

20 Veneruntque Achior & Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum oſtenderat Deus.

21 Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gaviſi ſunt.

CAPUT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaëlis conſultans, auditiſque quæ ſibi ac filio præſtiterat beneficiis, medietatem offert omnium quæ attulerant: at ille ſe Dei Angelum declarat, & poſt revelata alia myſteria in cælum ſublevatur; quo facto, illi in terram proni ruentes Deum benedicunt.

1 TUnc vocavit ad ſe Tobias filium ſuum, dixitque ei: Quid poſſumus dare viro iſti ſancto, qui venit tecum? A

2 Reſpondens Tobias, dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus?

3 Me duxit & reduxit ſanum, pecuniam à Gabelo ipſe recepit, uxorem ipſe me habere fecit, & dæmonium ab ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipſum à devoratione piſcis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4 Sed peto te pater mi, ut roges eum, ſi fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata ſunt, ſibi aſſumere. B

5 Et vocantes eum, pater ſcilicet & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6 Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam.

7 Etenim ſacramentum regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum eſt.

8 Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis quàm theſauros auri recondere:

9 Quoniam eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam & vitam æternam.

C 10 Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ.

11 Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à vobis occultum sermonem.

12 Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

13 Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.

14 Et nunc misit me Dominus ut curarem te, & Saram uxorem filij tui à dæmonio liberarem.

15 Ego enim sum Raphaël Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum.

16 Cùmque hæc audissent, turbati sunt, & trementes ceciderunt super terram in faciem suam.

17 Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.

D 18 Etenim cùm essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi.

19 Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.

20 Tempus est ergo ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.

21 Et cùm hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & ultrà eum videre non potuerunt.

22 Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

Caput XIII.

Tobias senior benedicit ac gratias agit Domino, & universos ad idipsum hortatur; prophetat quoque de restitutione & magna felicitate futura Jerusalem

A 1 Aperiens autem Tobias senior os suum benedixit Dominum, & dixit: Magnus es Domine in æternum, & in omnia sæcula regnum tuum:

2 * Quoniam tu flagellas & salvas: deducis
Deut. 32. f. 39. 1. Reg. 2. b 6. Sap. 16. b 13. ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat manum tuam.

3 Confitemini Domino filij Israël, & in conspectu gentium laudate eum:

4 Quoniam ideò dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia ejus, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum.

5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: & ipse salvabit nos propter misericordiam suam.

B 6 Aspicite ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi: regémque sæculorum exaltate in operibus vestris.

7 Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.

8 Convertimini itaque peccatores, & facite justitiam coram Deo, credentes quòd faciat vobiscum misericordiam suam.

9 Ego autem, & anima mea in eo lætabimur.

10 Benedicite Dominum omnes electi ejus: agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

11 Jerusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.

12 Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum sæculorum, ut reædificet in te tabernaculum suum, & revocet ad te omnes captivos, & gaudeas in omnia sæcula sæculorum. C

13 Luce splendida fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te.

14 * Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dñm, & terram tuam in sanctificationem habebunt. *Isai. 60. a. 5.*

15 Nomen enim magnum invocabunt in te.

16 Maledicti erunt qui contempserint te: & condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te: benedictique erunt qui ædificaverint te.

17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum. D

18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua.

19 Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam à cunctis tribulationibus ejus, Dominus Deus noster.

20 Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Jerusalem.

21 * Portæ Jerusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus. *Apoc. 21 f. 19.*

22 Ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus sternentur: & per vicos ejus alleluia cantabitur.

23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, & sit regnum ejus in sæcula sæculorum super eam. Amen.

Caput XIV.

Tobias senior moriturus completis 102. ætatis suæ annis, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, ut quam primum sepultis parentibus è Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Jerusalem instaurandam: quod filius observans, tandem ad soceros revertitur, ibique completis 99. annis moritur.

1 Et consummati sunt sermones Tobiæ. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadragintaduobus, & vidit filios nepotum suorum. A

2 Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorificè in Ninive.

3 Quinquaginta namque & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius verò recepit.

4 Reliquum verò vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem juvenes filios ejus nepotes suos, dixitque eis:

6 Propè erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: & * Fratres nostri, qui dispersi sunt à terra Israël, revertentur ad eam. B *1. Esdr. 3. c. 8.*

7 Omnis autem deserta terra ejus replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa est, iterùm reædificabitur: itaque revertentur omnes timentes Deum,

8 Et relinquent gentes idola sua, & venient in Jerusalem, & inhabitabunt in ea,

9 Et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israël.

10 Audite ergo filij mei patrem vestrum: Servite Domino in veritate, & inquirite ut faciatis quæ placita sunt illi:

C 11 Et filiis vestris mandate ut faciant justitias & eleemosynas, ut sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute sua.

12 Nunc ergo filij audite me, & nolite manere hic: sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc:

13 Video enim quia iniquitas ejus finem dabit ei.

14 Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, & filiis, & filiorum filiis, & reversus est ad soceros suos.

15 Invenitque eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem, filios filiorum suorum.

16 Et completis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum.

17 Omnis autem cognatio ejus, & omnis generatio ejus in bona vita, & in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH.

CAPUT PRIMUM.

Arphaxad construit urbem Ecbatanis: at verò Nabuchodonosor victo rege Medorum cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit; quibus absque honore remissis, indignatus jurat se id ulturum.

A 1 ARPHAXAD itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes imperio suo, & ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis,

2 Ex lapidibus quadratis & sectis: fecit muros ejus in latitudinem cubitorum septuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres verò ejus posuit in altitudinem cubitorum centum.

B 3 Per quadrum verò earum, latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuitque portas ejus in altitudinem turrium:

4 Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum.

5 Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum

C 6 In campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Jadason, in campo Erioch regis Elicorum.

7 Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & cor ejus elevatum est: & misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, & Damasco, & Libano,

8 Et ad gentes quæ sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon,

D 9 Et ad omnes qui erant in Samaria, & trans flumen Jordanem usque ad Jerusalem, & omnem terram Jesse, quousque perveniatur ad terminos Æthiopiæ.

10 Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum:

11 Qui omnes uno animo contradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abjecerunt.

12 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum & regnum suum, quòd defenderet se de omnibus regionibus his.

CAPUT II.

Holofernes à Nabuchodonosor mittitur, omnia regna & populos vastaturus, describitur potentia exercitus ipsius; multisque locis per ipsum expugnatis, vehemens timor universos invasit. A

1 ANno tertio decimo Nabuchodonosor regis, vigesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ut defenderet se.

2 Vocavítque omnes majores natu, omnésque duces, & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilij sui.

3 Dixítque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio.

4 Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ,

5 Et dixit ei: Egredere adversus omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè, qui contempserunt imperium meum. B

6 Non parcet oculus tuus ulli regno, omnémque urbem munitam subjugabis mihi.

7 Tunc Holofernes vocavit duces, & magistratus virtutis Assyriorum: & dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum, & equitum sagittariorum duodecim millia.

8 Omnémque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiosè, boum quoque armenta gregésque ovium, quorum non erat numerus.

9 Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit.

10 Aurum verò & argentum, de domo regis assumpsit multum nimis.

11 Et profectus est ipse, & omnis exercitus, C cum quadrigis, & equitibus, & sagittariis qui

cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.

12 Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt à sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castella eorum, & obtinuit omnem munitionem.

13 Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque omnes filios Tharsis, & filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, & ad austrum terræ Cellon.

D 14 Et transivit Euphraten, & venit in Mesopotamiam: & fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, à torrente Mambre usquequò perveniatur ad mare:

15 Et occupavit terminos ejus, à Cilicia usque ad fines Japheth, qui sunt ad austrum.

16 Abduxitque omnes filios Madian, & prædavit omnem locupletationem eorum, omnésque resistentes sibi occidit in ore gladij.

17 Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata, omnésque arbores & vineas fecit incidi.

18 Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

Caput III.

Holoferni se ultrò dedunt universarum urbium ac provinciarum principes, ex quibus auxiliares sibi assumit, & tamen ipsorum civitates ac deos destruit, quò solus Nabuchodonosor deus habeatur.

A 1 TUnc miserunt legatos suos, universarum urbium ac provinciarum reges ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Lybiæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt:

2 Desinat indignatio tua circa nos: Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur.

B 3 Omnis civitas nostra, omnísque possessio, omnes montes, & colles, & campi, & armenta boum, gregésque ovium, & caprarum, equorúmque & camelorum, & universæ facultates nostræ, atque familiæ, in conspectu tuo sunt:

4 Sint omnia nostra sub lege tua.

5 Nos, & filij nostri, servi tui sumus.

6 Veni nobis pacificus dominus, & utere servitio nostro, sicut placuerit tibi.

7 Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, & obtinuit omnem civitatem, & omnem inhabitantem terram.

C 8 De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bellum.

9 Tantúsque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes & honorati simul cum populis exirent obviam venienti,

10 Excipientes eum cum coronis, & lampadibus ducentes choros in tympanis, & tibiis.

11 Nec illa tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt:

12 Nam & civitates eorum destruxit, & lucos eorum excidit.

D 13 Præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet, ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia subjugari.

14 Pertransiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnémque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa,

15 Accepitque civitates eorum, & sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

Caput IV.

Filij Israël vehementer Holofernem metuentes, hortatu Eliachim sacerdotis sese jejuniis ac oratione humiliant & affligunt, auxiliúmque à Domino implorant.

1 TUnc audientes hæc filij Israël, qui habitabant in Terra Juda, timuerunt valde à facie ejus. A

2 Tremor & horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Jerusalem & templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus & templis earum.

3 Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Jericho, & præoccupaverunt omnes vertices montium.

4 Et muris circumdederunt vicos suos, & congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ.

5 Sacerdos etiam Eliachim, scripsit ad universos qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi magni juxta Dothain, & universos, per quos viæ transitus esse poterat, B

6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, & illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes.

7 Et fecerunt filij Israël, secundùm quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.

8 Et clamavit omnis populus ad Dñm instantia magna, & humiliaverunt animas suas in jejuniis, & orationibus, ipsi & mulieres eorum.

9 Et induerunt se Sacerdotes ciliciis, & infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio:

10 Et clamaverunt ad Dominum Deum Israël unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in divisionem, & civitates eorum in exterminium, & sancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium Gentibus. C

11 Tunc Eliachim, sacerdos Dñi magnus, circuivit omnem Israël, allocutusque est eos,

12 Dicens. Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, & orationibus in conspectu Domini.

13 * Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentẽ in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit: * Exod. 17. d. 12. D

14 Sic erunt universi hostes Israël, si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis.

15 Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini,

16 Ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, præcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super capita eorum.

17 Et

17 Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israël.

CAPUT V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Israelitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Israeliticum, monetque ne temerè contra illos pugnet, quibus auditis indignantur ipsi Achior principes Holofernis.

A 1 NUntiatúmque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quòd filij Israël præpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent,

2 Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavítque omnes principes Moab & duces Ammon,

3 Et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ, & quales, & quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum:

4 Et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti contempserunt nos, & non exierunt obviàm nobis, ut susciperent nos cum pace?

5 Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de populo isto qui in montanis habitat, & non egredietur verbum falsum ex ore meo.

6 Populus iste ex progenie Chaldæorum est:

B 7 * Hic primùm in Mesopotamia habitavit,
*Gen. quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum,
11. d. qui erant in terra Chaldæorum.
31. 8 Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant,
*Gen. 9 Unum Deum cæli coluerunt, * qui &
12. a. 1. præcepit eis ut exirent inde, & habitarent in
Charan. Cúmque operuisset omnem terram fa-
*Gen. mes, * descenderunt in Ægyptum, illícque per
46. a. quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut
6. dinumerari eorum non posset exercitus.

10 Cúmque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum in luto & latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, & percussit totam Terram Ægypti plagis variis.

* 11 * Cúmque ejecissent eos Ægyptij à se, &
Exod. cessasset plaga ab eis, & iterùm eos vellent ca-
12. e. pere, & ad suum servitium revocare,
33. 12 * Fugientibus his Deus cæli mare ape-
* Exod. ruit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solida-
14. g. rentur, & isti pede sicco fundum maris peram-
29. bulando transirent.

13 In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret.

14 Egressi verò mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit.

15 Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt.

C 16 Ubicumque ingressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit.

17 Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui.

18 Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium.

19 Quotiescumque autem pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi.

20 Denique Chananæum regem, & Jebusæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Hesebon prostraverunt, & terras eorum, & civitates eorum ipsi possederunt:

21 Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.

22 Nam & ante hos annos, cùm recessissent D
à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt prælijs à multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam.

23 Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana hæc omnia, & iterùm possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum.

24 Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ.

25 Si verò non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium universæ terræ.

26 Et factum est, cùm cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:

27 Quis est iste, qui filios Israël posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus ejus, homines inermes, & sine virtute, & sine peritia artis pugnæ.

28 Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur:

29 Ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAPUT VI.

Iratus Holofernes jubet Achior duci in Bethuliam, ut ea devicta simul puniatur; at servi à fundibulariis repulsi, eum arbori alligant: quem solutum filij Israël cognita causa benignè consolantur, Deum humiliter implorantes.

1 FActum est autem cùm cessassent loqui, in- A
dignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior:

2 Quoniam prophetasti nobis dicens, quòd gens Israël defendatur à Deo suo, ut ostendam tibi quoniã non est Deus, nisi Nabuchodonosor:

3 Cùm percusserimus eos omnes, sicut hominem

minem unum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israël tecum perditione disperiet:

4 Et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ: túncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Israël, & non respirabis ultrà, donec extermineris cum illis.

B 5 Porrò autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat à te, si verba mea hæc putas impleri non posse.

6 Ut autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei gladij pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.

7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Israël.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cùm appropinquassent ad montana, exierũt contra eos fundibularij.

9 Illi autem divertentes à latere montis ligaverunt Achior ad arborem manibus, & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt eum, & reversi sunt ad dominum suum.

C 10 Porrò filij Israël descendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset, quòd illum vinctum Assyrij reliquissent.

11 In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel.

12 In medio itaque seniorum, & in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum,

13 Et quemadmodum ipse Holofernes iratus jusserit eum Israëlitis hac de causa tradi: ut, dum vicerit filios Israël, tunc & ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quòd dixisset: Deus cæli defensor eorum est.

* Sup. 5. a. 6. 14 * Cúmque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione & fletu unanimes preces suas Domino effuderunt,

D 15 Dicentes: Domine Deus cæli & terræ, intuere superbiam eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem sanctorum tuorum attende, & ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes, humilias.

16 Finito itaq; fletu, & per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior,

17 Dicentes: Deus patrum nostrorum, cujus tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas.

18 Cùm verò Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit & tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum.

19 Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam.

20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio refecerunt.

21 Posteà verò convocatus est omnis populus, & per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium à Deo Israël.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obsidet, ac præciso aquæductu jubet fontes omnes custodiri: quapropter cives siti cruciati civitatem tradere cupiunt; Ozias tamen princeps populi persuadet ut ad quinque dies hoc differatur.

1 Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis, ut ascenderet contra Bethuliam. A

2 Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, & abducti fuerant de provinciis & urbibus universæ juventutis.

3 Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israël, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur Belma, usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon.

4 Filij autem Israël ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israël misericordiam suam ostenderet super populum suum.

5 Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, & erant custodientes ea tota die & nocte.

6 Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quòd fons, qui influebat, aquæ ductum illorum à parte australi extra civitatem dirigeret: & incîdi præcepit aquæ ductum illorum. B

7 Erant tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potiùs quàm ad potandum.

8 Sed filij Ammon & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filij Israël, non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, & muniunt illos colles in præcipitio constituti.

*9 Ut ergo sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse.

10 Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram satellitibus ejus, & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

11 Cúmque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. C

12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, juvenes, & parvuli, omnes simul una voce

13 Dixe

13 Dixerunt : * Judicet Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. *Exod. 5. d. 21.

14 Et ideò non eſt qui adjuvet, cùm proſternamur ante oculos eorũ in ſiti, & perditione magna.

15 Et nunc congregate univerſos qui in civitate ſunt, ut ſpontè tradamus nos omnes populo Holofernis.

16 Melius eſt enim ut captivi benedicamus Dñm, viventes, quàm moriamur, & ſimus opprobriũ omni carni, cùm viderimus uxores noſtras, & infantes noſtros, mori ante oculos noſtros.

D 17 Conteſtamur hodie cælum & terram, & Deum patrum noſtrorum, qui ulciſcitur nos ſecundùm peccata noſtra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, & ſit finis noſter brevis in ore gladij, qui longior efficitur in ariditate ſitis.

18 Et cùm hæc dixiſſent, factus eſt fletus & ululatus magnus in eccleſia ab omnibus, & per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes :

*Pſal. 105. a. 6. 19 * Peccavimus cum patribus noſtris, injuſtè egimus, iniquitatem fecimus.

20 Tu, quia pius es, miſerere noſtri, aut in tuo flagello vindica iniquitates noſtras, & noli tradere confitentes te, populo qui ignorat te,

21 Ut non dicant inter Gentes : Ubi eſt Deus eorum ?

22 Et cùm fatigati his clamoribus, & his fletibus laſſati ſiluiſſent,

23 Exurgens Ozias infuſus lacrymis, dixit: Æquo animo eſtote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino miſericordiam.

24 Forſitan enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo.

25 Si autem tranſactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti eſtis.

Caput VIII.

Judith, cujus laus deſcribitur, vacillantes presbyteros & præ anguſtia deditionem quinto die meditantes objurgat, quod tempus Domini miſerationi præſcripſerint, eoſque hortatur ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro ſe Deum precentur, nec factum ſuum ſcrutentur.

A 1 Et factum eſt, cùm audiſſet hæc verba Judith vidua, quæ erat filia Merari, filij Idox, filij Joſeph, filij Oziæ, filij Elai, filij Jamnor, filij Gedeon, filij Raphaim, filij Achitob, filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeon, filij Ruben.

2 Et vir ejus fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeaceæ :

3 Inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper caput ejus, & mortuus eſt in Bethulia civitate ſua, & ſepultus eſt illic cum patribus ſuis.

4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus, & menſibus ſex.

5 Et in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur.

6 Et habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſraël.

7 Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui vir ſuus reliquerat divitias multas, & familiam copioſam, ac poſſeſſiones armentis boum & gregibus ovium plenas :

8 Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

9 Hæc itaque cùm audiſſet, quoniã Ozias promiſiſſet quod tranſacto quinto die traderet civitatem, miſit ad presbyteros Chabri & Charmi.

10 Et venerunt ad illam, & dixit illis : quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyriis, ſi intra quinque dies non venerit vobis adjutorium ? B

11 Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum ?

12 Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat.

13 Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum, diem conſtituiſtis ei.

14 Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus :

15 Non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

16 Et ideò humiliemus illi animas noſtras, & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſervientes illi,

17 Dicamus flentes Domino, ut ſecundùm voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam : ut ſicut conturbatum eſt cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de noſtra humilitate gloriemur :

18 Quoniam non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum ſuum, & adoraverunt deos alienos,

19 Pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis : nos autem alterum Deum neſcimus præter ipſum.

20 Expectemus humiles conſolationem ejus, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum, & humiliabit omnes Gentes, quæcumque inſurgunt contra nos, & faciet illas ſine honore Dominus Deus noſter. C

21 Et nunc fratres, quoniã vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorũ, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, ut memores ſint, quia tentati ſunt patres noſtri ut probarentur, ſi verè colerent Deum ſuum.

22 * Memores eſſe debent, quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt. *Gen. 22. a. 1.

23 Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles.

24 Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt,

25 * Exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpentibus perierunt. *1. Cor. 10. b. 9.

26 Et nos ergo non ulciscamur nos pro his
quæ patimur,
D 27 Sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa
supplicia minora esse, flagella Domini, quibus
quasi servi corripimur, ad emendationem, & non
ad perditionem nostram evenisse credamus.
28 Et dixerunt illi Ozias & presbyteri: Om-
nia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in ser-
monibus tuis ulla reprehensio.
29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mu-
lier sancta es, & timens Deum.
30 Et dixit illis Judith: Sicut quod potui
loqui, Dei esse cognoscitis:
31 Ita quod facere disposui, probate si ex
Deo est, & orate ut firmum faciat Deus consi-
lium meum.
32 Stabitis vos ad portam nocte ista, & ego
exeam cum abra mea: & orate, ut sicut dixi-
stis, in diebus quinque respiciat Dominus po-
pulum suum Israël.
33 Vos autem nolo ut scrutemini actum meũ,
& usque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat,
nisi oratio pro me ad Dñm Deum nostrum.
34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda: Va-
de in pace, & Dñs sit tecum in ultionem inimi-
corum nostrorum. Et revertentes abierunt.

Caput IX.

*Judith sese affligens ac humilians, pro populi libera-
tione prostrata precatur, ut quæ sibi virtus detur evertendi Holofernem.*

A 1 Quibus abscedentibus, Judith ingressa est
oratorium suum: & induens se cilicio,
posuit cinerem super caput suum: & proster-
nens se Domino, clamabat ad Dñm, dicens:
2 Dñe Deus patris mei Simeon, * qui dedisti
*Gen. illi gladium in defensionem alienigenarum, qui
34. d. violatores extiterunt in coinquinatione sua, &
26. denudaverunt femur virginis in confusionem:
3 Et dedisti mulieres illorum in prædam, &
filias illorum in captivitatem; & omnem præ-
dam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt
zelum tuum: subveni quæso te Domine Deus
meus mihi viduæ.
4 Tu enim fecisti priora, & illa post illa co-
gitasti: & hoc factum est quod ipse voluisti.
B 5 Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua
judicia in tua providentia posuisti.
6 * Respice castra Assyriorum nunc, sicut
Exod. tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es,
14. b. quando post servos tuos armati currebant, con-
9. fidentes in quadrigis, & in equitatu suo, & in
multitudine bellatorum.
7 Sed aspexisti super castra eorum, & tene-
bræ fatigaverunt eos.
8 Tenuit pedes eorum abyssus, & aquæ ope-
ruerunt eos.
9 Sic fiant & isti, Dñe, qui confidunt in multi-
tudine sua, & in curribus suis, & in contis, & in
scutis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur.
C 10 Et nesciunt quia tu ipse es Deus noster, qui
conteris bella ab initio, & Dñs nomen est tibi.
11 Erige brachium tuum sicut ab initio, &
allide virtutem illorum in virtute tua: cadat
virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se
violare sancta tua, & polluere tabernaculum no-
minis tui, & dejicere gladio suo cornu altaris tui.
12 Fac Domine, ut gladio proprio ejus su-
perbia amputetur:
13 Capiatur laqueo oculorum suorum in
me, & percuties eum ex labiis charitatis meæ.
14 Da mihi in animo constantiam, ut contem-
nam illum; & virtutem, ut evertam illum.
15 * Erit enim hoc memoriale nominis tui, D
cùm manus feminæ dejecerit eum. *Jud.
16 Non enim in multitudine est virtus tua 4. d. 21
Domine, neque in equorum viribus voluntas 5. d.
tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: 26.
sed humilium & mansuetorum semper tibi pla-
cuit deprecatio.
17 Deus cælorum, creator aquarum, & Do-
minus totius creaturæ, exaudi me miseram depre-
cantem, & de tua misericordia præsumentem.
18 Memento Domine testamenti tui, & da
verbum in ore meo, & in corde meo consilium
corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua
permaneat:
19 Et omnes Gentes agnoscant, quia tu es
Deus, & non est alius præter te.

Caput X.

Judith pulcherrima aptissimè ornata Bethuliam cum sua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehensa ducitur ad Holofernem, qui mox ejus capitur pulchritudine.

1 Factum est autem, cùm cessasset clamare A
ad Dominum, surrexit de loco, in quo ja-
cuerat prostrata ad Dominum,
2 Vocavitque abram suam, & descendens
in domum suam, abstulit à se cilicium, & exuit
se vestimentis viduitatis suæ,
3 Et lavit corpus suum, & unxit se myro
optimo, & discriminavit crinem capitis sui, &
imposuit mitram super caput suum, & induit
se vestimentis jucunditatis suæ, induitque san-
dalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, &
lilia, & inaures, & annulos, & omnibus orna-
mentis suis ornavit se.
4 Cui etiam Dominus contulit splendorem,
quoniam omnis ista compositio, non ex libidi-
ne, sed ex virtute pendebat: & ideò Dominus
hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut in-
comparabili decore omnium oculis appareret.
5 Imposuit itaque abræ suæ ascoperam vini, B
& vas olei, & polentam, & palathas, & panes,
& caseum, & profecta est.
6 Cùmque venissent ad portam civitatis, in-
venerunt expectantem Oziam & presbyteros
civitatis.
7 Qui cùm vidissent eam, stupentes mirati
sunt nimis pulchritudinem ejus.
8 Nihil tamen interrogantes eam, dimise-
runt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum
det tibi gratiam, & omne consilium tui cordis
sua virtute corroboret, ut glorietur super te Je-
rusalem, & sit nomen tuum in numero sancto-
rum & justorum.
9 Et dixerunt hi qui illic erant, omnes una
voce: Fiat, fiat.

10 Ju

10 Judith verò orans Dominum transivit per portas ipsa & abra ejus.

C 11 Factum est autem, cùm descenderet montem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, & tenuerunt eam dicentes: Unde venis? aut quò vadis?

12 Quæ respondit: Filia sum Hebræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quòd contemnentes vos, noluerunt ultrò tradere seipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro.

13 Hac de causa cogitavi mecum dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, & ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.

14 Et cùm audissent viri illi verba ejus, considerabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.

D 15 Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam, eò quòd tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum.

16 Hoc autem scias, quoniam cùm steteris in conspectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratissima in corde ejus. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.

17 Cúmque intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofernes.

18 Dixeruntque ad eum satellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?

19 Videns itaque Judith Holofernem sedentem in conopeo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum:

20 Et cùm in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, jubente domino suo.

Caput XI.

Judith ab Holoferne super causa fugæ suæ interrogata imponit illi speciosam pollicens victoriam.

A 1 TUnc Holofernes dixit ei: Æquo animo esto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.

2 Populus autem tuus, si non contempsisset me, non levassem lanceam meam super eum.

3 Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, & placuit tibi ut venires ad nos?

4 Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.

5 Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solùm homines serviunt illi per te, sed & bestiæ agri obtemperant illi.

B 6 Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, & indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus & potens es in omni regno ejus, & disciplina tua omnibus provinciis prædicatur.

7 * Nec hoc latet, quod locutus est Achior; nec illud ignoratur, quod ei jusseris evenire. * Sup. 5.a.5.

8 Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quòd tradat eum pro peccatis suis.

9 Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israël, tremor tuus super ipsos est.

10 Insuper etiam fames invasit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos computantur.

11 Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum: C

12 Et sancta Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitaverunt impendere, & volunt consumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum est quòd in perditionem dabuntur.

13 Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me Dominus hæc ipsa nuntiare tibi:

14 Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nũc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum,

15 Et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, & veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis omnem populum Israël, sicut oves, quibus non est pastor, & non latrabit vel unus canis contra te:

16 Quoniam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei. D

17 Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nuntiare tibi.

18 Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur sapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum:

19 Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.

20 Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit Deus qui misit te ante populum ut des illum tu in manibus nostris:

21 Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabitur in universa terra.

Caput XII.

Judith in locum thesaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis vescendi cibis, noctuque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducta, coram Holoferne comedit & bibit, qui ejus concupiscentia ardens, vehementer inebriatur.

1 TUnc jussit eam introire ubi repositi erant thesauri ejus, & jussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de convivio suo. A

2 Cui respondit Judith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo.

3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi?

4 Et dixit Judith: Vivit anima tua domine meus quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi ejus in tabernaculum, quod præceperat.

B 5 Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum.

6 Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum suum, per triduum:

7 Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat se in fonte aquæ.

8 Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israël, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui.

9 Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam suam in vespere.

10 Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, & suade Hebræam illam, ut sponte consentiat habitare mecum.

C 11 Fœdum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virũ, agendo ut immunis ab eo transeat.

12 Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut mãducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.

13 Cui Judith respondit: Quæ ego sum, ut contradicam domino meo?

14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum & optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.

D 15 Et surrexit, & ornavit se vestimento suo, & ingressa stetit ante faciem ejus.

16 Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus.

17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.

18 Et dixit Judith: Bibam domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis.

19 Et accepit, & manducavit, & bibit coram ipso, ea quæ paraverat illi ancilla ejus.

20 Et jucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

CAPUT XIII.

Judith facta ad Deum oratione præcidit caput ebrii Holofernis: quod ad concives Bethuliæ efferens, eos ad gratiarum actionem hortatur, ipsa verò ab omnibus benedicitur, & Achior viso Holofernis capite obstupescit.

A 1 Ut autem serò factum est, & festinaverunt servi illius ad hospitia sua, & conclusit Vagao ostia cubiculi, & abiit.

2 Erant autem omnes fatigati à vino:

3 Eratque Judith sola in cubiculo.

4 Porrò Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus.

5 Dixitque Judith puellæ suæ ut staret foris ante cubiculum, & observaret.

6 Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, & labiorum motu in silentio,

7 Dicens: Confirma me Domine Deus Israël, respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut sicut promisisti, Jerusalem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam.

8 Et cùm hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exsolvit.

9 Cùmque evaginasset illum, apprehendit comam capitis ejus, & ait: Confirma me Domine Deus in hac hora.

10 Et percussit bis in cervicem ejus, & abscidit caput ejus, & abstulit conopeum ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum.

11 Et post pusillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, & jussit ut mitteret illud in peram suam. B

12 Et exierũt duæ, secundùm consuetudinem suam, quasi ad orationem, & transierunt castra, & gyrantes vallem, venerũt ad portam civitatis.

13 Et dixit Judith à longè custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israël.

14 Et factum est, cùm audissent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.

15 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam jam non esse venturam.

16 Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, jussit fieri silentium. Cùmque omnes tacuissent,

17 Dixit Judith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se:

18 Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israël: & interfecit in manu mea hostẽ populi sui hac nocte.

19 Et proferens de pera caput Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum feminæ percussit illum Dominus Deus noster.

20 Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in evasione mea, & in liberatione vestra. C

21 * Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. *Psal. 105. a. 1. 106. a. 1.

22 Universi autem adorantes Dñm, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.

23 Porrò Ozias princeps populi Israël, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelso, præ omnibus mulieribus super terram.

24 Benedictus Dominus, qui creavit cælum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum:

25 Quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter angustias & tribulationem generis tui, sed D

subvenisti

subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri.

26 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

27 Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Judith: Deus Israël, cui tu testimonium dedisti quòd ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.

28 Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israël contempsit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cùm captus fuerit populus Israël, gladio perforari præcipiam latera tua.

29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, & æstuavit anima ejus.

30 Posteà verò quàm resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit:

31 Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israël.

CAPUT XIV.

Holofernis capite in muro suspenso, Achiórque circumciso, Judæi in Assyrios irruunt; qui Holofernem excitantes, mortuúmque invenientes, vehementi timore concutiuntur.

A 1 DIxit autem Judith ad omnem populum: Audite me fratres, suspendite caput hoc super muros nostros:

2 Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, & exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes.

3 Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam.

4 Cùmque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor.

B 5 Cùmque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.

6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israël, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcîdit carnem præputii sui, & appositus est ad populum Israël, & omnis successio generis ejus usque in hodiernum diem.

7 Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, accepitque unusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi strepitu & ululatu.

8 Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.

C 9 Porrò hi qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed à sonantibus Holofernes evigilaret.

10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire.

11 Sed cùm venissent ejus duces ac tribuni, & universi majores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis:

12 Intrate, & excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad prælium.

13 Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus, stetit ante cortinam, & plausum fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Judith dormire.

14 Sed cùm nullum motum jacentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, D
& elevans eam, vidénsque cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum jacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu, & scidit vestimenta sua.

15 Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, & exilivit foras ad populum.

16 Et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in illo.

17 Quod cùm audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, & intolerabilis timor & tremor cecidit super eos, & turbati sunt animi eorum valdè.

18 Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

CAPUT XV.

Assyrii cæde ducis sui perculsi, omnibus relictis fugiunt; at Judæi eos persequuntur, & cædunt, & spoliis collectis plurimum ditati sunt: Judith autem à pontifice & populo benedicitur; & quæ Holofernis propria fuerant ipsi traduntur.

1 CUmque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens & consilium ab eis, & solo tremore & metu agitati fugæ præsidium sumunt. A

2 Ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum & semitas collium.

3 Videntes itaque filii Israël fugientes, secuti sunt illos. Descenderúntque clangentes tubis, & ululantes post ipsos.

4 Et quoniã Assyrii non adunati, in fugã ibant præcipites: filii autẽ Israël uno agmine persequẽtes, debilitabãt omnes, quos invenire potuissent. B

5 Misit itaque Ozias nuntios per omnes civitates & regiones Israël.

6 Omnis itaque regio, omnisque urbs, electam juventutem armatam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

7 Reliqui autem qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, & onustati sunt valde.

8 Hi verò, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, & jumentis, & universis mobilibus eorum, ut à minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum. C

9 Joacim autem summus pontifex, de Jerusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis, ut videret Judith.

10 Quæ cùm exisset ad illum, benedixerũt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israël: tu honorificentia populi nostri:

11 Quia

D 11 Quia fecisti viriliter, & confortatum est
cor tuum, eò quòd castitatem amaveris, & post
virum tuum, alterum nescieris: ideò & manus
Domini confortavit te, & ideò eris benedicta in
æternum.
12 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.
13 Per dies autem triginta, vix collecta sunt
spolia Assyriorum à populo Israël.
14 Porrò autem universa, quæ Holofernis
peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Judith
in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, &
omni supellectili, & tradita sunt omnia illi à
populo.
15 Et omnes populi gaudebant, cum mu-
lieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis
& citharis.

CAPUT XVI.

Canticum Judith ob victoriam: venit populus Jerusalem holocausta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandémque Judith plena dierum moritur; & dies hujus victoriæ perpetuò apud Judæos in numero sanctorum dierum celebratur.

A 1 TUnc cantavit canticum hoc Domino Ju-
dith, dicens:
2 Incipite Domino in tympanis, cantate Do-
mino in cymbalis, modulamini illi psalmum
novum, exaltate & invocate nomen ejus.
3 Dominus conterens bella, Dominus no-
men est illi.
4 Qui posuit castra sua in medio populi sui,
ut eriperet nos de manu omnium inimicorum
nostrorum.
5 Venit Assur ex montibus ab Aquilone in
multitudine fortitudinis suæ: cujus multitudo
obturavit torrentes, & equi eorum cooperue-
runt valles.
6 Dixit se incensurum fines meos, & juvenes
meos occisurum gladio, infantes meos dare in
prædam, & virgines in captivitatem.
7 Dominus autem omnipotens nocuit eum,
& tradidit eum in manus feminæ, & confodit
eum.
B 8 Non enim cecidit potens eorum à juveni-
bus, nec filij Titan percusserunt eum, nec excelsi
gigantes opposuerunt se illi, sed Judith filia Me-
rari in specie faciei suæ dissolvit eum.
9 Exuit enim se vestimento viduitatis, & in-
duit se vestimento lætitiæ in exultatione filio-
rum Israël.
10 Unxit faciem suam unguento, & colliga-
vit cincinnos suos mitra, accepit stolam novam
ad decipiendum illum.
11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pul-
chritudo ejus captivam fecit animam ejus, am-
putavit pugione cervicem ejus.
12 Horruerunt Persæ constantiam ejus, &
Medi audaciam ejus.
13 Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quan-
do apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.
14 Filij puellarum compunxerunt eos, &
sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt
in prælio à facie Domini Dei mei.
15 Hymnum cantemus Domino, hymnum
novum cantemus Deo nostro.
16 Adonai Dñe magnus es tu, & præclarus C
in virtute tua, & quem superare nemo potest.
17 Tibi serviet omnis creatura tua: * quia *Gen. 1. Ps. 32. b. 9.
dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, &
creata sunt, & non est qui resistat voci tuæ.
18 Montes à fundamentis movebuntur cum
aquis petræ sicut cera, liquescent ante faciem
tuam.
19 Qui autem timent te magni erunt apud
te per omnia.
20 Væ genti insurgenti super genus meum:
Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in
die judicij visitabit illos.
21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes
eorum, ut urantur, & sentiant usque in sem-
piternum.
22 Et factum est post hæc, omnis populus
post victoriam venit in Jerusalem adorare Dñm:
& mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes
holocausta, & vota, & repromissiones suas.
23 Porrò Judith, universa vasa bellica Ho- D
lofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum,
quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in
anathema oblivionis.
24 Erat autem populus jucundus secundùm
faciem sanctorum, & per tres menses gaudium
hujus victoriæ celebratum est cum Judith.
25 Post dies autem illos unusquisque rediit
in domum suam, & Judith magna facta est in Be-
thulia, & præclarior erat universæ terræ Israël.
26 Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut
non cognosceret virum omnibus diebus vitæ
suæ, ex quo defunctus est Manasses vir ejus.
27 Erat autem diebus festis procedens cum
magna gloria.
28 Mansit autem in domo viri sui annos centũ
quinque, & dimisit abram suam liberam, & de-
functa est ac sepulta cum viro suo in Bethulia.
29 Luxitq; illam omnis populus diebus septẽ.
30 In omni autem spatio vitæ ejus non fuit,
qui perturbaret Israël, & post mortem ejus an-
nis multis.
31 Dies autem victoriæ hujus festivitatis, ab
Hebræis in numero sanctorum dierum accipi-
tur, & colitur à Judæis ex illo tempore usque
in præsentem diem.

LIBER

LIBER ESTHER.

CAPUT PRIMUM.

Assuero ad potentiæ & gloriæ suæ ostentationem toto semestri splendidum celebrante convivium, regina Vasthi accersita venire recusat, ideòque repudiatur; & sapientum consilio edictum promulgatur, ut uxores maritis deferant honorem.

A 1 IN diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Æthiopiam, super centum viginti septem provincias:

2 Quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni ejus exordium fuit.

3 Tertio igitur anno imperij sui, fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & præfectis provinciarum coram se.

4 Ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus.

B 5 Cúmque implerentur dies convivij, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susan, à maximo usque ad minimum: & jussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu consitum erat.

6 Et pendebant ex omni parte tentoria aërij coloris, & carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argentei, super pavimentum smaragdino & pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat.

7 Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur.

8 Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque quod vellet.

9 Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum, in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat.

C 10 Itaque die septimo, cùm rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maumam, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu ejus ministrabant,

11 Ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput ejus diademate, ut ostenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde.

12 Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit. Unde iratus rex, & nimio furore succensus,

13 Interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges ac jura majorum.

14 (Erant autem primi & proximi, Charsena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marsana, & Mamuchan, septem duces Persarum atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi post eum residere soliti erant.)

15 Cui sententiæ Vasthi regina subjaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluisset.

16 Respondítque Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solùm regem læsit regina Vasthi, sed & omnes populos, & principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri.

17 Egredietur enim sermo reginæ ad omnes D
mulieres, ut contemnant viros suos, & dicant: Rex Assuerus jussit ut regina Vasthi intraret ad eum, & illa noluit.

18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Persarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis justa est indignatio.

19 Si tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & scribatur juxta legem Persarum atque Medorum, quam præterire illicitum est, ut nequaquam ultrà Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius, altera, quæ melior est illa, accipiat.

20 Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quàm minorum, deferant maritis suis honorem.

21 Placuit consilium ejus regi, & principibus: fecítque rex juxta consilium Manucham,

22 Et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire & legere poterat, diversis linguis & litteris, esse viros principes ac majores in domibus suis: & hoc per cunctos populos divulgari.

CAPUT II.

Præ ceteris virginibus Assuero quæsitis Esther neptis occulta Mardochæi Judæi placens, regina loco Vasthi facta est, celebrato nuptiarum magnifico convivio, ac datis muneribus. Porrò Mardochæus ad ostium palatij manens, eunuchos regi insidiantes prodit, quod factum Mardochæi, annalibus inscribitur.

1 HIs ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus est A
Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ passa esset:

2 Dixerúntque pueri regis, ac ministri ejus: Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ,

3 Et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas & virgines: & adducant eas ad civitatem Susan, & tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus & custos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem, & cetera ad usus necessaria.

4 Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita, ut ſuggeſſerant, juſſit fieri.

5 Erat vir Judæus in Suſan civitate, voca-
Inf. bulo Mardochæus: * filius Jair, filij Semei, filij
11. b. Cis, de ſtirpe Jemini,
2.
6 Qui tranſlatus fuerat de Jeruſalem eo tempore * quo Jechoniam regem Juda Nabucho-
* 4. Reg. nonoſor rex Babylonis tranſtulerat,
24. d. 7 Qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ,
15. quæ altero nomine vocabatur Eſther: & utrum-
Inf. 11 b. 4. que parentem amiſerat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuiſque patre ejus ac matre, Mardochæus ſibi eam adoptavit in filiam.

B 8 Cúmque percrebruiſſet regis imperium, & juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Suſan, & Egeo traderentur eunucho; Eſther quoque inter ceteras puellas ei tradita eſt, ut ſervaretur in numero feminarum.

9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conſpectu illius. Et præcepit eunucho, ut acceleraret mundum muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſſimas de domo regis, & tam ipſam quàm pediſſequas ejus ornaret atque excoleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum & patriam ſuam: Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret:

11 Qui deambulabat quotidie ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſervabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret.

12 Cùm autem veniſſet tempus ſingularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem expletis omnibus quæ ad cultum muliebrem pertinebant, menſis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut ſex menſibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis ſex quibuſdam pigmentis & aromatibus uterentur.

C 13 Ingredientéſque ad regem, quidquid poſtulaſſent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compoſitæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum tranſibant.

14 Et quæ intraverat veſpere, egrediebatur manè, atque inde in ſecundas ædes deducebatur, quæ ſub manu Suſagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præſidebat: nec habebat poteſtatem ad regem ultrà redeundi, niſi voluiſſet rex, & eam venire juſſiſſet ex nomine.

15 Evoluto autem tempore per ordinem, inſtabat dies, quo Eſther filia Abihail fratris Mardochæi, quam ſibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæſivit muliebrem cultum, ſed quæcumque voluit Egeus eunuchus cuſtos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formoſa valdè, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratioſa & amabilis videbatur.

16 Ducta eſt itaque ad cubiculum regis Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſeptimo anno regni ejus.

17 Et adam[illegible]vit eam rex plus quàm omnes mulie[illegible], habuitque [illegible] & miſericordiam coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite ejus, fecítque eam regnare in loco Vaſthi.

18 Et juſſit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & ſervis ſuis, pro conjunctione & nuptiis Eſther. Et dedit requiem univerſis provinciis, ac dona largitus eſt juxta magnificentiam principalem. D

19 Cúmque ſecundò quærerentur virgines & congregarentur, Mardochæus manebat ad januam regis:

20 Necdum prodiderat Eſther patriam, & populum ſuum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, obſervabat Eſther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore ſolita erat quo eam parvulam nutriebat.

21 Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati ſunt Bagathan & Thares duo eunuchi regis, qui janitores erant, & in primo palatij limine præſidebant: volueruntque inſurgere in regem, & occidere eum.

22 Quod Mardochæum non latuit, ſtatimque nuntiavit reginæ Eſther; & illa regi, ex nomine Mardochæi, qui ad ſe rem detulerat.

23 Quæſitum eſt, & inventum: & appenſus eſt uterque eorum in patibulo. Mandatumque eſt hiſtoriis, & annalibus traditum coram rege.

CAPUT III.

Aman à rege ſublimatus, omnibus Medorum ac Perſarum principibus indignatur quòd ſolus Mardochæus Judæus ipſum non adoret: qua[illegible]ter omnium Judæorum interitum ab Aſſuero impetrat; mittitque ad univerſas provincias litteras regis annulo ſignatas, ut tertiodecimo die menſis duodecimi univer[illegible]ubique Judæi occidantur.

1 POſt hæc rex Aſſuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de ſtirpe Agag: & poſuit ſolium ejus ſuper omnes principes, quos habebat. A

2 Cunctique ſervi regis, qui in foribus palatij verſabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: ſic enim præceperat eis imperator, ſolus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatij præſidebant: Cur præter ceteros non obſervas mandatum regis?

4 Cúmque hoc crebriùs dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, ſcire cupientes utrùm perſeveraret in ſententia: dixerat enim eis ſe eſſe Judæum.

5 Quod cùm audiſſet Aman, & experimento probaſſet quòd Mardochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus eſt valdè, B

6 Et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus ſuas: audierat enim quòd eſſet gentis Judææ, magiſque voluit omnem Judæorũ, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem.

7 Menſe primo (cujus vocabulum eſt Niſan) anno duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in urnam, quæ Hebraicè dicitur phur, coram Aman, quo die & quo menſe gens Judæorum deberet interfici: & exivit menſis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixitque Aman regi Aſſuero: Eſt populus

per omnes provincias regni tui dispersus, & à se mutuo separatus, novis utens legibus & ceremoniis, insuper & regis scita contemnens. Et optime nosti quòd non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam.

C 9 Si tibi placet, decerne ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur de manu sua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Judæorum,

11 Dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit, de populo age quod tibi placet.

12 Vocatique sunt scribæ regis mense primo Nisan, tertiadecima die ejusdem mensis, & scriptum est, ut jusserat Aman, ad omnes satrapas regis & judices provinciarum, diversarúmque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & litteræ signatæ ipsius annulo,

D 13 Missæ sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Judæos, à puero usque ad senem, parvulos & mulieres, uno die, hoc est, tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, & pararent se ad prædictam diem.

15 Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statímque in Susan pependit edictum, rege & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

CAPUT IV.

Luctus Mardochæi ac reliquorum Judæorum ob paratum ipsis interitum: Esther autem ut jussu Mardochæi Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, jubet eum jejunio pro se triduo orare, idem ipsa faciente cum suo gynæceo.

A 1 QUæ cùm audisset Mardochæus, scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui,

2 Et hoc ejulatu usque ad fores palatij gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus sacco & cinere multis pro strato utentibus.

B 4 Ingressæ autem sunt puellæ Esther & eunuchi, nuntiaverúntque ei. Quod audiens consternata est: & vestem misit, ut ablato sacco induerent eum, quam accipere noluit.

5 Accitóque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, & disceret ab eo cur hoc faceret.

6 Egressúsque Athach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatij:

7 Qui indicavit ei omnia quæ acciderant, quo modo Aman promisisset, ut in thesauros regis pro Judæorum nece inferret argentum.

8 Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, & moneret eam, ut intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo suo.

9 Regressus Athach, nuntiavit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat. C

10 Quæ respondit ei, & jussit ut diceret Mardochæo:

11 Omnes servi regis, & cunctæ, quæ sub ditione ejus sunt, norunt provinciæ, quòd sive vir, sive mulier, non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non sum vocata ad eum?

12 Quod cùm audisset Mardochæus,

13 Rursum mandavit Esther, dicens: Ne D putes quòd animam tuam tantùm liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis:

14 Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judæi: & tu, & domus patris tui peribitis. Et quis novit, utrùm idcircò ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

15 Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit:

16 Vade & congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter jejunabo, & tunc ingrediar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradénsque me morti & periculo.

17 Ivit itaque Mardochæus, & fecit omnia quæ ei Esther præceperat.

CAPUT V.

Esther contempto vitæ periculo ad regem ingressa postulat ut cum Aman ad suum veniat convivium; in quo ab exhilarato rege de sua petitione interrogata, rursum utrumque ad sequentis diei convivium invitat: interea Aman indignatus se à Mardochæo non honorari, crucem illi parat.

1 DIe autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, & stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatij contra ostium domus. A

2 Cúmque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ ejus.

3 Dixitque ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

4 At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, & Aman tecum, ad convivium quod paravi. B

5 Statímque rex, Vocate, inquit, citò Aman, ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex & Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6 Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

7 Cui respondit Esther: petitio mea, & pre-
D ces sunt istæ.
8 Si inveni in conspectu regis gratiam, & si
regi placet ut det mihi quod postulo, & meam
impleat petitionem: veniat rex Aman ad con-
vivium quod paravi eis, & cras aperiam regi
voluntatem meam.
9 Egressus est itaque illo die Aman lætus &
alacer. Cúmque vidisset Mardochæum seden-
tem ante fores palatij, & non solùm non assur-
rexisse sibi, sed nec motum quidem de loco
sessionis suæ, indignatus est valdè:
10 Et dissimulata ira reversus in domum
suam, convocavit ad se amicos suos, & Zares
uxorem suam:
D 11 Et exposuit illis magnitudinem divitia-
rum suarum, filiorúmque turbam, & quanta
eum gloria super omnes principes & servos
suos rex elevasset.
12 Et post hæc ait: Regina quoque Esther
nullum alium vocavit ad convivium cum re-
ge, præter me: apud quam etiam cras cum re-
ge pransurus sum.
13 Et cùm hæc omnia habeam, nihil me
habere puto, quamdiu videro Mardochæum
Judæum sedentem ante fores regias.
14 Responderúntque ei, Zares uxor ejus, &
ceteri amici: Jube parari excelsam trabem, ha-
bentem altitudinis quinquaginta cubitos, & dic
manè regi ut appendatur super eam Mardo-
chæus, & sic ibis cum rege lætus ad convi-
vium. Placuit ei consilium, & jussit excelsam
parari crucem.

CAPUT VI.

Rex in lectis sibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detecta adversus regem eunuchorum insidiis reperiens, jubet ipsum ut secundum à rege per Aman capitalem ejus hostem honorari.

A 1 NOctem illam duxit rex insomnẽ, jussítq;
sibi afferri historias & annales priorum
temporum. Quæ cùm illo præsente legerentur,
2 Ventum est ad illum locum ubi scriptum
erat quo modo nuntiasset Mardochæus insidias
Bagathan & Thares eunuchorum regem Assue-
rum jugulare cupientium.
3 Quod cùm audisset rex, ait: Quid pro hac
fide honoris ac præmij Mardochæus consecutus
est? Dixerunt ei servi illius ac ministri: Nihil
omnino mercedis accepit.
B 4 Statímque rex, Quis est, inquit, in atrio?
Aman quippe interius atrium domus regiæ in-
traverat, ut suggereret regi, & juberet Mardo-
chæum affigi patibulo quod ei fuerat preparatũ.
5 Responderunt pueri: Aman stat in atrio.
Dixítque rex: Ingrediatur.
6 Cúmque esset ingressus, ait illi: Quid de-
bet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Co-
gitans autem in corde suo Aman, & reputans
quòd nullum alium rex, nisi se, vellet honorare,
7 Respõdit: Homo, quem rex honorare cupit,
8 Debet indui vestibus regiis, & imponi su-
per equum, qui de sella regis est, & accipere
regium diadema super caput suum,
C 9 Et primus de regiis principibus ac tyrannis
teneat equum ejus, & per plateam civitatis in-
cedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quem-
cumque voluerit rex honorare.
10 Dixítque ei rex: Festina, & sumpta stola
& equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo
qui sedet ante fores palatij. Cave ne quidquam
de his, quæ locutus es, prætermittas.
11 Tulit itaque Aman stolam & equum, in-
dutúmque Mardochæum in platea civitatis, &
impositum equo præcedebat, atque clamabat:
Hoc honore condignus est, quemcumque rex
voluerit honorare.
12 Reversúsque est Mardochæus ad januam D
palatij, & Aman festinavit ire in domum suam,
lugens & operto capite.
13 Narravítque Zares uxori suæ, & amicis
omnia quæ evenissent sibi. Cui responderunt
sapientes, quos habebat in consilio, & uxor
ejus: Si de semine Judæorum est Mardochæus,
ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resi-
stere, sed cades in conspectu ejus.
14 Adhuc illis loquentibus, venerunt eunu-
chi regis, & citò eum ad convivium, quod re-
gina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

Esther in convivio regem jam exhilaratum pro sua & populi vita precatur, & Aman Judæorum adversarium accusat; quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo suspendi jubet.

1 INtravit itaque rex & Aman, ut biberent A
cum regina.
2 Dixítque ei rex etiam secunda die, post-
quam vino incaluerat. Quæ est petitio tua Est-
her ut detur tibi? & quid vis fieri? etiam si di-
midiam partem regni mei petieris, impetrabis.
3 Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam
in oculis tuis ô rex, & si tibi placet, dona mi-
hi animam meam, pro qua rogo, & populum
meum pro quo obsecro.
4 Traditi enim sumus ego & populus meus, B
ut conteramur, jugulemur, & pereamus. At-
que utinam in servos & famulas venderemur:
esset tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc
autem hostis noster est, cujus crudelitas redun-
dat in regem.
5 Respondénsque rex Assuerus ait: Quis est
iste, & cujus potentiæ, ut hæc audeat facere?
6 Dixítque Esther: Hostis & inimicus no-
ster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens,
illicò obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre
non sustinens.
7 Rex autem iratus surrexit, & de loco con- C
vivij intravit in hortum arboribus consitum.
Aman quoque surrexit ut rogaret Esther regi-
nam pro anima sua, intellexit enim à rege sibi
paratum malum.
8 Qui cùm reversus esset de horto nemori-
bus consito, & intrasset convivij locum, reperit
Aman super lectulum corruisse, in quo jacebat
Esther, & ait: Etiam reginã vult opprimere, me
præsente, in domo mea. Necdum verbum de ore
regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.
9 Dixítque Harbona, unus de eunuchis, qui D
stabant in ministerio regis: En lignum, quod
paravę

paraverat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10 Suspensus est itaq; Aman in patibulo quod paraverat Mardochæo: & regis ira quievit.

Caput VIII.

Esther suffecto Mardochæo in locum Amanis, impetrat à rege ut ferales & veteres Aman litteras novis irritet, & Judæis securitatem, & ut se de suis inimicis ulciscantur, unde maxima ubi que lætitia exoritur.

A 1 DIe illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman adversarij Judæorum, & Mardochæus ingressus est ante faciẽ regis. Confessa est enim ei Esther quod esset patruus suus.

2 Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi jusserat, & tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque, & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, & machinationes ejus pessimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri.

4 At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur: illaque consurgens stetit ante eum,

B 5 Et ait: Si placet regi, & si inveni gratiam in oculis ejus, & deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman litteræ, insidiatoris & hostis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6 Quo modo enim potero sustinere necem & interfectionem populi mei?

7 Respondítque rex Assuerus Esther reginæ, & Mardochæo Judæo: Domum Aman concessi Esther, & ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Judæos.

8 Scribite ergo Judæis, sicut vobis placet, regis nomine signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo signatæ erant, nemo auderet contradicere.

C 9 Accitísque scribis & librariis regis (erat autem tempus tertij mensis, qui appellatur Siban) vigesima & tertia die illius, scriptæ sunt epistolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, & ad principes, procuratorésque & judices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque ad Æthiopiam præsidebant; provinciæ atque provinciæ, populo & populo, juxta linguas & litteras suas, & Judæis, prout legere poterant, & audire.

10 Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipsius obsignatæ sunt, & missæ per veredarios: qui per omnes provincias discurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11 Quibus imperavit rex ut convenirent Judæos per singulas civitates, & in unum præciperent congregari, ut starent pro animabus suis, & omnes inimicos suos, cum conjugibus ac liberis & universis domibus, interficerent atque delerent, & spolia eorum diriperent.

12 Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est, tertiadecima mensis duodecimi Adar.

13 Summaque epistolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subjacebant imperio, notum fieret, paratos esse Judæos ad capiendam vindictam de hostibus suis. D

14 Egressíque sunt veredarij celeres nuntia perferentes, & edictum regis pependit in Susan.

15 Mardochæus autem de palatio & de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis, videlicet & aëreis, coronam auream portans in capite, & amictus serico pallio atque purpureo. Omnísque civitas, exultavit, atque læta est

16 Judæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium.

17 Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis jussa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, & festus dies: in tantum ut plures alterius gentis & sectæ, eorum religioni & ceremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaserat.

Caput IX.

Judæi passim hostes suos eodem die quem ipsi Judæorum cædi præstituerant, trucidant; & suspensis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc est Sortium perpetuò solemnem Mardochæus instituit.

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar vocari ante jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, & hostes eorũ inhiabant sanguini, versa vice Judæi superiores esse cœperunt, & se de adversariis vindicare. A

2 Congregatíque sunt per singulas civitates, oppida, & loca, ut extenderent manum contra inimicos & persecutores suos. Nullúsque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3 Nam & provinciarum judices, & duces, & procuratores, omnísque dignitas quæ singulis locis ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochæi:

4 Quem principem esse palatij, & plurimum posse cognoverant: fama quoque nominis ejus crescebat quotidie, & per cunctorũ ora volitabat. B

5 Itaque percusserunt Judæi inimicos suos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere:

6 In tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Judæorum: quorum ista sunt nomina:

7 Pharsandatha, & Delphon, & Esphatha,

8 Et Phoratha, & Adalia, & Aridatha,

9 Et Phermesta, & Arisai, & Aridai, & Jezatha.

10 Quos cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

11 Statímque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.

12 Qui dixit reginæ: In urbe Susan interfecerunt Judæi quingentos viros, & alios decem filios Aman: quantam putas eos exercere cædem in universis provinciis? Quid ultrà postulas, & quid vis ut fieri jubeam? C

13 Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Judæis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic & cras faciant, & decem filij Aman in patibulis suspendantur.

14 Præcepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum, & decem filij Aman suspensi sunt.

15 Congregatis Judæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta substantia est.

16 Sed & per omnes provincias, quæ ditioni regis subjacebant, pro animabus suis steterunt Judæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tantum ut septuaginta quinque millia occisorum implerentur, & nullus de substantiis eorum quidquam contingeret.

17 Dies autem tertiusdecimus mensis Adar, primus apud omnes interfectionis fuit: & quartadecima die cædere desierunt. Quem constituerunt esse solemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atq; conviviis.

D 18 At hi qui in urbe Susan cædem exercuerant tertiodecimo & quartodecimo die ejusdem mẽsis in cæde versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt. Et idcircò eumdem diem constituerunt solemnem epularum atq; lætitiæ.

19 Hi verò Judæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartum decimum diem mensis Adar conviviorum & gaudij decreverunt, ita ut exultent in eo, & mittant sibi mutuò partes epularum & ciborum.

20 Scripsit itaque Mardochæus omnia hæc, & litteris comprehensa misit ad Judæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis, quàm procul,

E 21 Ut quartamdecimam & quintamdecimã diem mensis Adar pro festis susciperẽt, & revertente semper anno solemni celebrarent honore:

22 Quia in ipsis diebus se ulti sunt Judæi de inimicis suis, & luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiúmque conversa sunt, essẽntque dies isti epularum atque lætitiæ, & mitterent sibi invicem ciborum partes, & pauperibus munuscula largirentur.

23 Susceperúntque Judæi in solemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, & quæ Mardochæus litteris faciẽda mandaverat.

24 Aman enim, filius Amadathi stirpis Agag, hostis & adversarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: & misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem.

25 Et posteà ingressa est Esther ad regem, obsecrans ut conatus ejus, litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique & ipsum & filios ejus affixerunt cruci,

26 Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est, sortium, eò quòd phur, id est, sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri hujus, volumine continentur:

27 Quæque sustinuerunt, & quæ deinceps immutata sunt susceperunt Judæi super se & semen suum, & super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque solemnitate transigere: quod scriptura testatur, & certa expetunt tempora, annis sibi jugiter succedentibus.

28 Isti sunt dies, quos nulla umquam delebit G
oblivio: & per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec est ulla civitas, in qua dies phurim, id est sortium, non observentur à Judæis, & ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

29 Scripserúntque Esther regina filia Abihail & Mardochæus Judæus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum.

30 Et miserunt ad omnes Judæos, qui in centum vigintiseptem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, & susciperent veritatem,

31 Observantes Dies sortium, & suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardochæus & Esther, & illi observanda susceperunt à se, & à semine suo, jejunia & clamores, & Sortium dies,

32 Et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

Caput X.

Somnij Mardochæi declaratio, de reducto Judæorum populo in libertatem.

1 Rex verò Assuerus, omnem terram & A
cunctas maris insulas fecit tributarias:

2 Cujus fortitudo & imperium, & dignitas atque sublimitas, qua exaltavit Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum:

3 Et quomodo Mardochæus Judaici generis secundus à rege Assuero fuerit: & magnus apud Judæos, & acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bono populo suo, & loquens ea quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur. quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est, veru prænotavimus.

4 Dixitque Mardochæus: A Deo facta sunt B
ista.

5 Recordatus sum somnij, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit.

6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in lucem solémque conversus est, & in aquas plurimas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, & voluit esse reginam.

7 Duo autem dracones: ego sum, & Aman.

8 Gentes, quæ convenerant, hi sunt, qui conati sunt delere nomen Judæorum.

9 Gens autem mea: Israël est, quæ clamavit C
ad Dominum, & salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab omnibus malis, & fecit signa magna atq; portenta inter Gentes.

10 Et duas sortes esse præcepit, unam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium.

11 Venit

11 Venitque utraque ſors in ſtatutum ex illo
jam tẽpore diem coram Deo univerſis gentibus:
D 12 Et recordatus eſt Dominus populi ſui,
ac miſertus eſt hereditatis ſuæ.
13 Et obſervabuntur dies iſti in menſe Adar;
quartadecima & quintadecima die ejuſdem
menſis, cum omni ſtudio & gaudio in unum
cœtum populi congregati, in cunctas deinceps
generationes populi Iſraël.

CAPUT XI.

Somnium Mardochæi.

A 1 ANno quarto regnantibus Ptolemæo &
Cleopatra, attulerunt, Doſitheus, qui
ſe Sacerdotem & Levitici generis ferebat, &
Ptolemæus filius ejus, hanc epiſtolam phurim,
quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum
Ptolemæi filium in Jeruſalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

B 2 Anno ſecundo, regnante Artaxerxe ma-
ximo, prima die menſis Niſan, vidit ſomnium
Mardochæus filius Jairi, filij Semei, filij Cis, de
tribu Benjamin:
3 Homo Judæus, qui habitabat in urbe Su-
ſis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.
* 4. Reg. 4 * Erat autem de eo numero captivorum,
24 d. quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylo-
15. nis de Jeruſalem cum Jeconia rege Juda?
Sup. 5 Et hoc ejus ſomnium fuit: Apparuerunt
2. a. 6. voces, & tumultus, & tonitrua, & terræ mo-
tus, & conturbatio ſuper terram:
6 Et ecce duo dracones magni, paratique
contra ſe in prælium.
7 Ad quorum clamorem cunctæ cõcitatæ ſunt
nationes, ut pugnarent contra gentem juſtorum.
8 Fuitque dies illa tenebrarum & diſcrimi-
nis, tribulationis & anguſtiæ, & ingens formi-
do ſuper terram.
9 Conturbatáque eſt gens juſtorum timen-
tium mala ſua, & præparata ad mortem:
10 Clamaveruntque ad Deum: & illis vo-
ciferantibus, fons parvus crevit in fluvium
maximum, & in aquas plurimas redundavit.
11 Lux & ſol ortus eſt, & humiles exaltati
ſunt, & devoraverunt inclytos.
12 Quod cùm vidiſſet Mardochæus, & ſur-
rexiſſet de ſtrato, cogitabat quid Deus facere
vellet, & fixum habebat in animo ſcire cupiens
quid ſignificaret ſomnium.

CAPUT XII.

Manifeſtatio inſidiarum eunuchorum in regem à Mardochæo, ex ſecundo capite repetita.

A 1 MOrabatur autem eo tempore in aula re-
Supr. gis, cum Bagatha & Thara eunuchis
2. d. 21. 6. regis, qui janitores erant palatij.
a. 2. 2 Cumque intellexiſſet cogitationes eorum,
B & curas diligentiùs pervidiſſet, didicit quòd
conarentur in regem Artaxerxem manus mitte-
re, & nuntiavit ſuper eo regi.
3 Qui de utroque habita quæſtione, confeſ-
ſos juſſit duci ad mortem.
C 4 Rex autem quod geſtum erat, ſcripſit in
commentariis: ſed & Mardochæus rei memo-
riam litteris tradidit.
5 Præcepitque ei rex, ut in aula palatij mo-
raretur, datis ei pro delatione muneribus:
6 Aman verò filius Amadathi bugæus, erat
glorioſiſſimus coram rege, & voluit nocere
Mardochæo & populo ejus, pro duobus eu-
nuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucuſque prooemium
Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, ubi ſcriptum eſt in volumine.

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPUT XIII.

Exemplar epiſtolæ regiæ, quam miſit Aman ad principes provinciarum ſuper cæde Iudæorum, & Mardochæi oratio pro eorum liberatione.

1 REx maximus Artaxerxes ab India uſque A
Æthiopiam, centum vigintiſeptem
provinciarum principibus & ducibus, qui
ejus imperio ſubjecti ſunt, ſalutem.
2 Cùm plurimis gentibus imperarem, &
univerſum orbem meæ ditioni ſubjugaſſem,
volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine,
ſed clementia & lenitate gubernare ſubjectos,
ut abſque ullo terrore vitam ſilentio tranſigen-
tes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.
3 Quærente autem me à conſiliariis meis,
quomodo poſſet hoc impleri, unus qui ſa-
pientia & fide ceteros præcellebat, & erat poſt
regem ſecundus, Aman nomine,
4 Indicavit mihi in toto orbe terrarum po- B
pulum eſſe diſperſum, qui novis uteretur legi-
bus, & contra omnium Gentium conſuetudi-
nem faciens, Regum juſſa contemneret, &
univerſarum concordiam nationum ſua diſſen-
ſione violaret.
5 Quod cùm didiciſſemus, videntes unam
gentem rebellem adverſus omne hominum ge-
nus perverſis uti legibus, noſtríſque juſſioni-
bus contraïre. & turbare ſubjectarum nobis
provinciarum pacem atque concordiam,
6 Juſſimus, ut quoſcumque Aman, qui om-
nibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus à
rege, & quem patris loco colimus, monſtrave-
rit; cum conjugibus ac liberis deleantur ab ini-
micis ſuis: nullúſque eorum miſereatur, quarta-
decima die duodecimi mẽſis Adar anni præſẽtis:
7 Ut nefarij homines uno die ad inferos deſ- C
cendentes, reddant imperio noſtro pacem,
quam turbaverant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.
Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, ubi legitur.

Pergénſque Mardochæus, fecit omnia quæ ei
mandaverat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 Mardochæus autem deprecatus eſt Domi-
num, memor omnium operum ejus,
9 Et dixit: Domine Domine rex omnipo-
tens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, &
non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi de-
creveris, ſalvare Iſraël:
10 Tu feciſti cœlum & terram, & quid-
quid cæli ambitu continetur.

11 Domi

11 Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ.

D 12 Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum,

13 (Libenter enim pro salute Israël etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem,)

14 Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quempiam adorarem excepto Deo meo.

15 Et nunc Domine rex Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hereditatem tuam delere.

16 Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Ægypto.

17 Exaudi deprecationem meam, & propitius esto sorti & funiculo tuo: & converte luctum nostrum in gaudiũ, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.

18 Omnis quoque Israël pari mente & obsecratione clamavit ad Dominum, eò quòd eis certa mors impenderet.

Caput XIV.

Plangit Esther, Deum in spiritu humilitatis obsecrans.

A 1 Esther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat.

2 Cúmque deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro unguentis variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit jejuniis: omniaque loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit.

3 Et deprecabatur Dominum Deum Israël, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, & cujus præter te nullus est auxiliator alius.

4 Periculum meum in manibus meis est.

5 * Audivi à patre meo, quòd tu Domine tulisses Israël de cunctis Gentibus, & patres nostros ex omnibus retrò majoribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es.

* Deut. 4. c. 20. e. 34. 32. b. 9.

B 6 Peccavimus in conspectu tuo, & idcircò tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum:

7 Coluimus enim deos eorum. Justus es Dñe:

8 Et nunc non eis sufficit, quòd durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentiæ deputantes,

9 Volunt tua mutare promissa, & delere hereditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui,

10 Ut aperiant ora Gentium, & laudent idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sempiternum.

C 11 Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, & eum, qui in nos cœpit sævire, disperde.

12 Memento Domine, & ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam Dñe rex deorum, & universæ potestatis:

13 Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, ut & ipse pereat, & ceteri qui ei consentiunt.

14 Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam,

15 Et nosti quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum, & omnis alienigenæ.

16 Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detestor illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentij mei. D

17 Et quòd non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum libaminum:

18 Et numquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham.

19 Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me à timore meo.

Caput XV.

Mandante Mardochæo, intrat Esther ad regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 Et mandavit ei (haud dubium quin Esther Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, & rogaret pro populo suo & pro patria sua. A

2 Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus à rege locutus est contra nos in mortẽ:

3 Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

4 Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, & circumdata est gloria sua.

5 Cúmque regio fulgeret habitu, & invocasset omnium rectorem & salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, B

6 Et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis & nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens:

7 Altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humũ indumenta sustentans.

8 Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum, & nimio timore contractum.

9 Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auróque fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu.

10 Cúmque elevasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, &, in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput. C

11 Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, & festinus ac metuens exilivit de solio, & sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur:

12 Quid

12 Quid habes Esther? Ego sum frater tuus,
noli metuere.
13 Non morieris: non enim pro te, sed pro
omnibus hæc lex constituta est.
14 Accede igitur, & tange sceptrum.
D 15 Cúmque illa reticeret, tulit auream vir-
gam, & posuit super collum ejus, & osculatus
est eam, & ait: Cur mihi non loqueris?
16 Quæ respondit: Vidi te domine quasi
Angelum Dei, & conturbatum est cor meum
præ timore gloriæ tuæ.
17 Valde enim mirabilis es domine, & fa-
cies tua plena est gratiarum.
18 Cúmque loqueretur, rursus corruit, &
pæné exanimata est.
19 Rex autem turbabatur, & omnes mini-
stri ejus consolabantur eam.

CAPUT XVI.

Assueri epistola pro Judæorum salute cum inimicorum suorum interemptione, ad singulas regni provincias, irritando epistolam missam ab Aman.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni sui provincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

A 1 REx magnus Artaxerxes ab India usque
Sup. Æthiopiam, centum vigintiseptem pro-
11.a.2. vinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ
jussioni obediunt, salutem dicit.
2 Multi bonitate principum, & honore qui
in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:
3 Et non solùm subjectos regibus nituntur
opprimere, sed datam sibi gloriam non feren-
tes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias.
4 Nec contenti sunt gratias non agere bene-
ficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei
quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse
fugere sententiam.
5 Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos,
qui credita sibi officia diligenter observant, &
ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint,
mendaciorum cuniculis conentur subvertere,
B 6 Dum aures principum simplices, & ex sua
natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt.
7 Quæ res & ex veteribus probatur historiis,
& ex his quæ geruntur quotidie, quomodo
malis quorumdam suggestionibus regum stu-
dia depraventur.
8 Unde providendum est paci omnium pro-
vinciarum.
9 Nec putare debetis, si diversa jubeamus,
ex animi nostri venire levitate, sed pro quali-
tate & necessitate temporum, ut reipublicæ
poscit utilitas, ferre sententiam.
10 Et ut manifestiùs, quod dicimus, intelli-
gatis; * Aman filius Amadathi, & animo & * Sup.
gente Macedo, alienúsque à Persarum sanguine, 3.a.1.
& pietatem nostram sua crudelitate commacu-
lans, peregrinus à nobis susceptus est:
11 Et tantam in se expertus humanitatem,
ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab om-
nibus post regem secundus:
12 Qui in tantum arrogantiæ tumorem subla-
tus est, ut regno privare nos niteretur & spiritu.
13 Nam Mardochæum, cujus fide & bene- C
ficiis vivimus, & consortem regni nostri Esther,
cum omni gente sua, nobis quibusdam atque
inauditis machinis expetivit in mortem.
14 Hoc cogitans, ut illis interfectis, insidia-
retur nostræ solitudini, & regnum Persarum
transferret in Macedonas.
15 Nos autem, à pessimo mortalium Judæos
neci destinatos, in nulla penitus culpa reperi-
mus, sed econtrariò justis utentes legibus,
16 Et filios altissimi & maximi, sempérque
viventis Dei, cujus beneficio & patribus nostris
& nobis regnum est traditum, & usque hodie
custoditur.
17 Unde eas litteras, quas sub nomine no-
stro ille direxerat, sciatis esse irritas.
18 Pro quo scelere ante portas hujus urbis,
id est, Susan, & ipse qui machinatus est, & om-
nis cognatio ejus pendet in patibulis: non no-
bis, sed Deo reddente ei quod meruit.
19 Hoc autem edictum, quod nunc mitti- D
mus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat
Judæis uti legibus suis.
20 Quibus debetis esse adminiculo, ut eos,
qui se ad necem eorum paraverant, possint in-
terficere tertiadecima die mensis duodecimi,
qui vocatur Adar.
21 Hanc enim diem, Deus omnipotens,
mœroris & luctus, eis vertit in gaudium.
22 Unde & vos, inter ceteros festos dies
hanc habetote diem, & celebrate eam cum om-
ni lætitia, ut & in posterum cognoscatur,
23 Omnes, qui fideliter Persis obediunt, di-
gnam pro fide recipere mercedem: qui autem
insidiantur regno eorum, perire pro scelere.
24 Omnis autem provincia & civitas, quæ
noluerit solemnitatis hujus esse particeps, gla-
dio & igne pereat, & sic deleatur, ut non so-
lùm hominibus, sed etiam bestiis invia sit in
sempiternum, pro exemplo contemptus, &
inobedientiæ.

LIBER JOB.

CAPUT PRIMUM.

Job sanctus & dives, pro filiis vicissim convivia celebrantibus Domino sacrificat, cujus possessiones petenti satanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius substantia, interemptisque filiis, ipse cum signis mæstitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit.

A 1 IR erat in Terra Hus, nomine Job, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo:

2 Natique sunt ei septem filij, & tres filiæ.

3 Et fuit possessio ejus, septem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ asinæ, ac familia multa nimis: eratque vir ille magnus inter omnes Orientales.

4 Et ibant filij ejus, & faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent & biberent cum eis.

5 Cúmque in orbem transissent dies convivij, mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos, consurgénsque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne fortè peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus.

B 6 Quadam autem die, cùm venissent filij Dei ut assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam satan.

7 Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui respondens, ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

8 Dixítque Dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Job, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?

9 Cui respondens satan, ait: Numquid Job frustrà timet Deum?

10 Nónne tu vallasti eum, ac domum ejus, universámque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, & possessio ejus crevit in terra?

11 Sed extende paululùm manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.

C 12 Dixit ergo Dominus ad satan: Ecce, universa quæ habet, in manu tua sunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam. Egressúsque est satan à facie Domini.

13 Cùm autem quadam die filij & filiæ ejus comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti,

14 Nuntius venit ad Job, qui diceret: Boves arabant, & asinæ pascebantur juxta eos,

15 Et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & evasi ego solus ut nuntiarem tibi.

16 Cúmque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oves puerósque consumpsit, & effugi ego solus ut nuntiarem tibi.

17 Sed & illo adhuc loquente, venit alius, D
& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & invaserunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus ut nuntiarem tibi.

18 Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intravit, & dixit: Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinũ in domo fratris sui primogeniti,

19 Repentè ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt, & effugi ego solus ut nuntiarem tibi.

20 Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram, adoravit,

21 Et dixit: * Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. * Eccle. 5.c.14 1. Timoth. 6.b.7.

22 In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

CAPUT II.

Satanas obtenta à Deo facultate, percutit Job ulcere pessimo, cui etiam propria uxor insultat: tres autem ipsius amici eum visitantes, septem diebus compatientes in terra cum eo taciti sedent.

1 FActum est autem, cùm quadam die venissent filij Dei, & starent coram Domino, venisset quoque satan inter eos, & staret in conspectu ejus, A

2 Ut diceret Dominus ad satan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

3 Et dixit Dominus ad satan: Numquid considerasti servum meum Job: quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustrà.

4 Cui respondens satan, ait: Pellem pro pelle, B
& cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua:

5 Alioquin mitte manum tuam, & tange os ejus & carnem, & tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi.

6 Dixit ergo Dominus ad satan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva.

7 Egressus igitur satan à facie Domini, percussit Job ulcere pessimo, à planta pedis usque ad verticem ejus:

8 Qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio.

9 Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu perma- C
nes in simplicitate tua? benedic Deo & morere.

10 Qui ait ad illam? Quasi una de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de

manu

manu Dei, mala quare non suscipiamus? In
omnibus his non peccavit Job labiis suis.
11 Igitur audientes tres amici Job omne ma-
lum quod accidisset ei, venerunt singuli de lo-
co suo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhi-
tes, & Sophar Naamathites. Condixerant enim,
ut pariter venientes visitarent eum, & conso-
larentur.
D 12 Cúmque elevassent procul oculos suos,
non cognoverunt eum, & exclamantes plora-
verunt, scissísque vestibus sparserunt pulverem
super caput suum in cælum.
13 Et sederunt cum eo in terra septem diebus
& septem noctibus, & nemo loquebatur ei ver-
bum: videbant enim dolorem esse vehementem.

Caput III.

Job laxatis natura habenis, maledicit diei nativitatis suæ præsentíque vitæ, ostendens mortalium miserias, & à quot malis liberatur qui hac luce statim privatus est.

A 1 POst hæc aperuit Job os suum, & maledi-
xit diei suo,
2 Et locutus est.
* Jer. 20. d. 14. 3 * Pereat dies in qua natus sum, & nox in
qua dictum est: Conceptus est homo.
4 Dies ille vertatur in tenebras, non requirat
eum Deus desuper, & non illustretur lumine.
5 Obscurent eum tenebræ, & umbra mortis,
occupet eum caligo, & involvatur amaritudine.
6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat,
non computetur in diebus anni, nec numeretur
in mensibus.
7 Sit nox illa solitaria nec laude digna:
B 8 Maledicant ei qui maledicunt diei, qui
parati sunt suscitare Leviathan:
9 Obtenebrentur stellæ caligine ejus: expe-
ctet lucem & non videat, nec ortum surgentis
auroræ:
10 Quia non conclusit ostia ventris, qui por-
tavit me, nec abstulit mala ab oculis meis.
11 Quare non in vulva mortuus sum, egres-
sus ex utero non statim perii?
12 Quare exceptus genibus? cur lactatus
uberibus?
C 13 Nunc enim dormiens silerem, & somno
meo requiescerem:
14 Cum regibus & consulibus terræ, qui
ædificant sibi solitudines:
15 Aut cum principibus, qui possident au-
rum, & replent domos suas argento:
16 Aut sicut abortivum absconditum non sub-
sisterem, vel qui concepti non viderunt lucem.
17 Ibi impii cessaverunt à tumultu, & ibi
requieverunt fessi robore.
18 Et quondam vincti pariter sine molestia,
non audierunt vocem exactoris.
19 Parvus & magnus ibi sunt, & servus li-
ber à domino suo.
D 20 Quare misero data est lux, & vita his, qui
in amaritudine animæ sunt?
21 Qui expectant mortem, & non venit,
quasi effodientes thesaurum:
22 Gaudéntque vehementer cùm invene-
rint sepulchrum,
23 Viro cujus abscondita est via, & circum-
dedit eum Deus tenebris?
24 Antequam comedam suspiro: & tamquam
inundantes aquæ, sic rugitus meus:
25 Quia timor, quem timebam, evenit mi-
hi: & quod verebar accidit.
26 Nónne dissimulavit nónne silui? nónne
quievi? & venit super me indignatio.

Caput IV.

Eliphaz arguit Job impatientia: conatúrque ei persuadere quòd propter peccata sua flagelletur à Deo, qui innocenti adversa non immittit.

1 RÉspondens autem Eliphaz Themanites, A
dixit:
2 Si cœperimus loqui tibi, forsitan molestè
accipies, sed conceptum sermonem tenere quis
poterit?
3 Ecce docuisti multos, & manus lassas ro-
borasti:
4 Vacillantes confirmaverunt sermones tui,
& genua trementia confortasti:
5 Nunc autem venit super te plaga, & defe- B
cisti: tetigit te, & conturbatus es.
6 Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia
tua, & perfectio viarum tuarum?
7 Recordare obsecro te, quis umquam inno-
cens periit? aut quando recti deleti sunt?
8 Quin potiùs vidi eos, qui operantur ini-
quitatem, & seminant dolores, & metunt eos,
9 Flante Deo periisse, & spiritu iræ ejus esse
consumptos:
10 Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes
catulorum leonum contriti sunt.
11 Tigris periit, eò quòd non haberet præ- C
dam, & catuli leonis dissipati sunt.
12 Porro ad me dictum est verbum abscon-
ditum, & quasi furtivè suscepit auris mea ve-
nas susurri ejus.
13 In horrore visionis nocturnæ, quando so-
let sopor occupare homines:
14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia os-
sa mea perterrita sunt:
15 Et cùm spiritus me præsente transiret, in-
horruerunt pili carnis meæ.
16 Stetit quidam, cujus non agnoscebam
vultum, imago coram oculis meis, & vocem
quasi auræ lenis audivi.
17 * Numquid homo, Dei comparatione ju- D
stificabitur, aut factore suo purior erit vir. * Inf. 25. a. 4.
18 * Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles:
& in angelis suis reperit pravitatem: * Inf. 15. b. 15. 2. Pet. 2. a. 4. Judæ b. 6.
19 Quantò magis hi qui habitant domos lu-
teas, qui terrenum habent fundamentum, con-
sumentur velut à tinea?
20 De manè usque ad vesperam succidentur:
& quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex
eis: morientur, & non in sapientia.

CAPUT V.

Eliphaz rursum arguit Job iniquitatis, quòd nemo sine culpa sua à Deo puniatur: ideóque hortatur Job ut ad Deum convertatur, & ita cuncta fore illi prospera pollicetur: ac divinæ providentiæ opera circa creaturas extollit.

A 1 Voca ergo, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum convertere.

2 Verè stultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.

3 Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim.

4 Longè fient filij ejus à salute, & conterentur in porta, & non erit qui eruat.

5 Cujus messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes divitias ejus.

6 Nihil in terra sine causa fit, & de humo non oritur dolor.

B 7 Homo nascitur ad laborē, & avis ad volatum.

8 Quamobrem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum:

9 Qui facit magna & inscrutabilia & mirabilia absque numero:

10 Qui dat pluviam super faciem terræ, & irrigat aquis universa:

11 Qui ponit humiles in sublime, & mœrentes erigit sospitate:

12 Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant:

C 13 * Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat:

1. Cor. 3. d. 19.

14 Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie.

15 Porrò salvum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.

16 Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum.

17 Beatus homo, qui corripitur à Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes:

18 Quia ipse vulnerat, & medetur: percutit, & manus ejus sanabunt.

19 In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum.

20 In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladij.

D 21 A flagello linguæ absconderis, & non timebis calamitatem cùm venerit.

22 In vastitate & fame ridebis, & bestias terræ non formidabis.

23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.

24 Et scies quòd pacem habeat tabernaculum tuum, & visitans speciem tuam, non peccabis.

25 Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum, & progenies tua quasi herba terræ.

26 Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo.

27 Ecce, hoc, ut investigavimus, ita est: quod auditum mente pertracta.

CAPUT VI.

Ostendit Job se longè graviora pati quàm meritus sit, conquerens se ab amicis deseri, graviter arguens, & hos tres qui ad se venerant, ipsum consolaturi; ac se quoque patienter audiri petit.

1 Respondens autem Job, dixit: A

2 Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui: & calamitas, quam patior, in statera.

3 Quasi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore sunt plena:

4 Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, & terrores Domini militant contra me.

5 Numquid rugiet onager cùm habuerit herbam? aut mugiet bos cùm ante præsepe plenum steterit?

6 Aut poterit comedi insulsum, quod non sale conditum? aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? B

7 Quæ priùs nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt.

8 Quis det ut veniat petitio mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus?

9 Et qui cœpit, ipse me conterat: solvat manum suam, & succidat me?

10 Et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti.

11 Quæ est enim fortitudo mea ut sustineam? aut quis finis meus, ut patienter agam?

12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est.

13 Ecce, non est auxilium mihi in me, & necessarij quoque mei recesserunt à me. C

14 Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit.

15 Fratres mei præterierunt me sicut torrens qui raptim transit in convallibus.

16 Qui timent pruinam, irruet super eos nix.

17 Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt: ut incaluerit, solventur de loco suo.

18 Involutæ sunt semitæ gressuum eorum: ambulabunt in vacuum, & peribunt.

19 Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expectate paulisper.

20 Confusi sunt, quia speravi: venerunt quoque usque ad me, & pudore cooperti sunt.

21 Nunc venistis: & modò videntes plagam meam timetis.

22 Numquid dixi: Afferte mihi, & de substantia vestra donate mihi?

23 Vel, Liberate me de manu hostis, & de manu robustorum eruite me? D

24 Docete me, & ego tacebo: & siquid fortè ignoravi, instruite me.

25 Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum è vobis nullus sit qui possit arguere me?

26 Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis.

27 Super pupillum irruitis, & subvertere nitimini amicum vestrum.

28 Verumtamen quod cœpistis explete: præbete aurem, & videte an mentiar.

29 Respon-

29 Respondete obsecro absque contentione:
& loquentes id quod justum est, judicate.
30 Et non invenietis in lingua mea iniquita-
tem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

CAPUT VII.

Job humanæ vitæ suásque calamitates varias explicat, nec reditum sibi fore verisimilem ad præsentis vitæ felicitatem: petit quoque à Deo liberari à miseriis, admirans Dei erga miserum hominem providentiam.

A 1 Militia est vita hominis super terram: &
sicut dies mercenarij, dies ejus.
2 Sicut servus desiderat umbram, & sicut
mercenarius præstolatur finem operis sui:
3 Sic & ego habui menses vacuos, & noctes
laboriosas enumeravi mihi.
4 Si dormiero, dicam: Quando consurgam?
& rursum expectabo vesperam, & replebor do-
loribus usque ad tenebras.
5 Induta est caro mea putredine & sordibus
pulveris, cutis mea aruit, & contracta est.
B 6 Dies mei velocius transierunt quam à te-
xente tela succiditur, & consumpti sunt absque
ulla spe.
7 Memento quia ventus est vita mea, & non
revertetur oculus meus ut videat bona.
8 Nec aspiciet me visus hominis: oculi tui
in me, & non subsistam.
9 Sicut consumitur nubes, & pertransit: sic
qui descenderit ad inferos, non ascendet.
10 Nec revertetur ultra in domum suam, ne-
que cognoscet eum amplius locus ejus.
C 11 Quapropter & ego non parcam ori meo,
loquar in tribulatione spiritus mei: confabula-
bor cum amaritudine animæ meæ.
12 Numquid mare ego sum, aut cetus, quia
circumdedisti me carcere?
13 Si dixero: Consolabitur me lectulus meus,
& relevabor loquens mecum in strato meo:
14 Terrebis me per somnia, & per visiones
horrore concuties.
15 Quam ob rem elegit suspendium anima
mea, & mortem ossa mea.
D 16 Desperavi, nequaquam ultra jam vivam:
parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
17 Quid est homo, quia magnificas eum? aut
quid apponis erga eum cor tuum?
18 Visitas eum diluculo, & subito probas
illum:
19 Usque quo non parcis mihi, nec dimittis
me ut glutiam salivam meam?
20 Peccavi, quid faciam tibi ô custos homi-
num? quare posuisti me contrarium tibi, & fa-
ctus sum mihimetipsi gravis?
21 Cur non tollis peccatum meum, & qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce, nunc
in pulvere dormiam: & si mane me quæsieris,
non subsistam.

CAPUT VIII.

Baldad Jobum quasi de impio sermone arguit, & eum ut ad Deum melioremque vitam se convertat hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit: explicat etiam quam sit vana spes hypocritarum, asserens Deum bonis bona, & malis mala tantum tribuere.

A 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
2 Usque quo loqueris talia, & spiri-
tus multiplex sermones oris tui?
3 Numquid Deus supplantat judicium? aut
Omnipotens subvertit quod justum est?
4 Etiamsi filij tui peccaverunt ei, & dimisit
eos in manu iniquitatis suæ:
5 Tu tamen si diluculo consurrexeris ad
Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus: B
6 Si mundus & rectus incesseris, statim evi-
gilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum
justitiæ tuæ:
7 In tantum, ut si priora tua fuerint parva,
& novissima tua multiplicentur nimis.
8 Interroga enim generationem pristinam,
& diligenter investiga patrum memoriam.
9 * (Hesterni quippe sumus, & ignoramus * Inf. 14. a.
quoniam sicut umbra dies nostri sunt super ter- 1. Ps.
ram.) 143. b.
10 Et ipsi docebunt te: loquentur tibi, & 4.
de corde suo proferent eloquia.
11 Numquid virere potest scirpus absque C
humore? aut crescere carectum sine aqua?
12 Cum adhuc sit in flore, nec carpatur
manu, ante omnes herbas arescit:
13 Sic viæ omnium, qui obliviscuntur Deum,
& spes hypocritæ peribit.
14 Non ei placebit vecordia sua, & sicut
tela aranearum fiducia ejus.
15 Innitetur super domum suam, & non
stabit: fulciet eam, & non consurget:
16 Humectus videtur antequam veniat Sol, D
& in ortu suo germen ejus egredietur.
17 Super acervum petrarum radices ejus
densabuntur, & inter lapides commorabitur.
18 Si absorbuerit eum de loco suo, negabit
eum, & dicet: Non novi te.
19 Hæc est enim lætitia viæ ejus, ut rursum
de terra alij germinentur.
20 Deus non projiciet simplicem, nec por-
riget manum malignis:
21 Donec impleatur risu os tuum, & labia
tua jubilo.
22 Qui oderunt te, induentur confusione:
& tabernaculum impiorum non subsistet.

CAPUT IX.

Admittit Job, Deum per omnia justum esse, nec posse hominem convincere Deum injustitia: homo, inquit Job, comparatus Deo non potest justificari: divinæ potentiæ ac sapientiæ magnitudo ostenditur, ut nemo ei resistere aut respondere valeat: porro Deus & impium percutit & innocentem: suam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans suam afflictionem.

1 Et respondens Job, ait: A
2 Vere scio quod ita sit, & quod non
justificetur homo compositus Deo.
3 Si voluerit contendere cum eo, non pote-
rit ei respondere unum pro mille.
4 Sapiens corde est, & fortis robore: quis
restitit ei, & pacem habuit?
5 Qui transtulit montes, & nescierunt hi quos
subvertit in furore suo.
6 Qui commovet terram de loco suo, & co-
lumnæ ejus concutiuntur.
7 Qui præcipit Soli, & non oritur: & stellas
claudit quasi sub signaculo:

8 Qui extendit cælos solus, & graditur super fluctus maris.
9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Austri.
B 10 Qui facit magna, & incomprehensibilia, & mirabilia, quorum non est numerus.
11 Si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam.
12 Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis?
13 Deus, cujus iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem.
14 Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo?
15 Qui etiam si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor.
C 16 Et cùm invocantem exaudierit me, non credo quòd audierit vocem meam.
17 In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causa.
18 Non concedit requiescere spiritum meum, & implet me amaritudinibus.
19 Si fortitudo quæritur, robustissimus est: si æquitas judicij, nemo audet pro me testimonium dicere.
20 Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.
21 Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 Unum est quod locutus sum, & innocentem & impium ipse consumit.
23 Si flagellat, occidat semel, & non de pœnis innocentum rideat.
24 Terra data est in manus impij, vultum judicum ejus operit. Quòd si non ille est, quis ergo est?
25 Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt, & non viderunt bonum.
26 Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.
D 27 Cùm dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor.
28 Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti.
29 Si autem & sic impius sum, quare frustrà laboravi?
30 Si lotus fuero quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ:
31 Tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea.
32 Neque enim viro qui similis mei est, respondebo: nec qui mecum in judicio ex æquo possit audiri.
33 Non est qui utrumque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus.
34 Auferat à me virgam suam, & pavor ejus non me terreat.
35 Loquar, & non timebo eum: neque enim possum metuens respondere.

Caput X.

Iob suam afflictionem lamentatur, illius causam à Deo inquirens: quam ostendit non fuisse suam malitiam neq; Dei ignorantiam, qui creatum à se hominem exactè novit. rursumq; propter pœnarũ exuberantiã plangit se natum.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ. A
2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi cur me ita judices.
3 Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves?
4 Numquid oculi carnei tibi sunt? aut sicut videt homo, & tu videbis?
5 Numquid sicut dies hominis dies tui, & anni tui sicut humana sunt tempora, B
6 Ut quæras iniquitatem meam, & peccatum meum scruteris?
7 Et scias quia nihil impium fecerim, cùm sit nemo qui de manu tua possit eruere.
8 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu: & sic repentè præcipitas me?
9 Memento quæso quòd sicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.
10 Nónne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti?
11 Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me:
12 Vitam & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodivit spiritum meum. C
13 Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris.
14 Si peccavi, & ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?
15 Et si impius fuero, væ mihi est: & si justus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.
16 Et propter superbiam quasi leænam capies me, reversusque mirabiliter me crucias.
17 Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam adversum me, & pœnæ militant in me.
18 Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumptus essem ne oculus me videret. D
19 Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum.
20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevì? dimitte ergo me, ut plangam paululùm dolorem meum:
21 Antequam vadam & non revertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine:
22 Terram miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Caput XI.

Sophar iniquè asserit Iob propter multa ipsius peccata, quæ recenset, fuisse à Deo percussum, ostendens Deum incomprehensibilem: resipiscenti tamen Iob felicissima quæque pollicetur.

1 REspondens autem Sophar Naamathites, dixit: A

2 Numquid

2 Numquid qui multa loquitur, non & audiet? aut vir verbosus justificabitur?
3 Tibi soli tacebunt homines? & cùm ceteros irriseris, à nullo confutaberis?
4 Dixisti enim: Purus est sermo meus, & mundus sum in conspectu tuo.
B 5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia sua tibi.
6 Ut ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quòd multiplex esset lex ejus, & intelligeres quòd multò minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.
7 Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad perfectum Omnipotentem reperies?
8 Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces?
9 Longior terra mensura ejus, & latior mari.
10 Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?
C 11 Ipse enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nónne considerat?
12 Vir vanus in superbiam erigitur, & tamquam pullum onagri se liberum natum putat.
13 Tu autem firmasti cor tuum, & expandisti ad eum manus tuas.
14 Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo injustitia:
15 Tunc levare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis.
D 16 Miseriæ quoque obliviseeris, & quasi aquarum quæ prætereunt recordaberis.
17 Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam & cùm te consumptum putaveris, orieris ut lucifer.
18 Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, & defossus securus dormies.
* Lev. 19 * Requiesces, & non erit qui te exterreat:
26. a. 6. & deprecabuntur faciem tuam plurimi.
* Lev. 26. c. 20 * Oculi autem impiorum deficient, &
36. effugium peribit ab eis, & spes illorum abominatio animæ.

Caput XII.

Job ut amicorum confundat jactantiam, asserit neminem ignorare Dei potentiam ac sapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum status pro suo variat arbitrio.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia.
* Inf. 21. a. 3. 3 * Et mihi est cor, sicut & vobis, nec inferior vestri sum: quis enim hæc, quæ nostis, ignorat?
* Prov. 14. a. 2. 4 * Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum & exaudiet eum: deridetur enim justi simplicitas.
5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum.
6 Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cùm ipse dederit omnia in manus eorum.
B 7 Nimirum interroga jumenta, & docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.
8 Loquere terræ, & respondebit tibi: & narrabunt pisces maris.

9 Quis ignorat quòd omnia hæc manus Domini fecerit?
10 In cujus manu anima omnis viventis, & spiritus universæ carnis hominis.
11 * Nónne auris verba dijudicat, & fauces comedentis, saporem? * Inf. 34. a. 3.
12 In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.
13 Apud ipsum est sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam.
14 * Si destruxerit, nemo est qui ædificet: si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. C * Isa. 22. f. 22. Apoc. 3. b. 7.
15 Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emiserit eas, subvertent terram.
16 Apud ipsum est fortitudo & sapientia: ipse novit & decipientem, & eum qui decipitur.
17 Adducit consiliarios in stultum finem, & judices in stuporem.
18 Balteum regum dissolvit, & præcingit fune renes eorum:
19 Ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat:
20 Commutans labium veracium, & doctrinam senum auferens. D
21 Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, relevans.
22 Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis.
23 Qui multiplicat gentes & perdit eas, & subversas in integrum restituit.
24 Qui immutat cor principum populi terræ & decipit eos ut frustrà incedant per invium:
25 Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.

Caput XIII.

Job amicos suos ex ipsorum verbis confutans, à Deo arguendos asserit; suam quoque justitiam ac patientiam contra amicos tuetur, quærens à Deo pro ter quæ peccata tam graviter affligatur.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi singula. A
2 Secundùm scientiam vestram & ego novi: nec inferior vestri sum.
3 Sed tamen ad omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio:
4 Priùs vos ostendens fabricatores mendacij, & cultores perversorum dogmatum.
5 Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes.
6 Audite ergo correptionem meam, & judicium labiorum meorum attendite.
7 Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? B
8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?
9 Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo, vestris fraudulentiis?
10 Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis.
11 Statim ut se commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet super vos.
12 Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices vestræ.

13 Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit.

C 14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?

15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: veruntamen vias meas in conspectu ejus arguam.

16 Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita.

17 Audite sermonem meum, & ænigmata percipite auribus vestris.

18 Si fuero judicatus, scio quòd justus inveniar.

19 Quis est qui judicetur mecum? veniat: quare tacens consumor?

20 Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abscondar:

21 Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.

22 Voca me, & ego respondebo tibi: aut certè loquar, & tu responde mihi.

D 23 Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi.

24 Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?

25 Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris:

26 Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.

27 Posuisti in nervo pedem meum, & observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti:

28 Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur à tinea.

CAPUT XIV.

Job, considerata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quòd post hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur resurrectionem.

A 1 HOmo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.

* Sup. 2 * Qui quasi flos egreditur & conteritur,
8 b. 9. Psal. & fugit velut umbra, & numquam in eodem
143. b. statu permanet.
4. 3 Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in judicium?

* Ps. 4 * Quis potest facere mundum de immun-
50. a. do conceptum semine? nónne tu qui solus es?
4. 5 Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

B 6 Recede paululùm ab eo ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus.

7 Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami ejus pullulant.

8 Si senuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,

9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quasi cùm primùm plantatum est:

10 Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quæso est?

11 Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluvius vacuefactus arescat:

12 Sic homo cùm dormierit, non resurget; donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo. C

13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14 Putásne mortuus homo rursum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

15 Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.

16 * Tu quidem gressus meos dinumerasti, * Inf. 31. a.
sed parce peccatis meis. 4. 34.
17 Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed c. 21.
curasti iniquitatem meam. Prov. 5. d.
18 Mons cadens defluit, & saxum trans- 21
fertur de loco suo. D

19 Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur: & hominem ergo similiter perdes.

20 Roborasti eum paululùm ut in perpetuum transiret: immutabis faciem ejus, & emittes eum.

21 Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.

22 Attamen caro ejus dum vivet dolebit, & anima illius super semetipso lugebit.

CAPUT XV.

Eliphaz Job arguit jactantia, impatientia, & blasphemia in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, describens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

1 REspondens autem Eliphaz Themanites, dixit: A

2 Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, & implebit ardore stomachum suum?

3 Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.

4 Quantum in te est, evacuasti timorem, & tulisti preces coram Deo.

5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blasphemantium.

6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi.

7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8 Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit ejus sapientia?

9 Qui nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus? * Eccl.
10 * Et senes & antiqui sunt in nobis, mul- 18 b.
tò vetustiores quàm patres tui. 8. B

11 Numquid grande est ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent.

12 Quid te elevat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos:

13 Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujusmodi sermones?

14 Quid est homo, ut immaculatus sit, & ut justus appareat natus de muliere?

15 * Ecce inter sanctos ejus nemo immuta- * Sup.
bilis, 4. d. 18

bilis, & cæli non sunt mundi in conspectu ejus.

16 Quantò magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?

17 Ostendam tibi, audi me: quod vidi narrabo tibi.

C 18 Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.

19 Quibus solis data est terra, & non transivit alienus per eos.

20 Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.

21 Sonitus terroris semper in auribus illius: & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur.

22 Non credit quòd reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium.

23 Cùm se moverit ad quærendum panem, novit quòd paratus sit in manu ejus tenebrarum dies.

24 Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem qui præparatur ad prælium.

25 Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.

26 Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est.

D 27 Operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus arvina dependet.

28 Habitavit in civitatibus desolatis, & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.

29 Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terra radicem suam.

30 Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.

31 Non credet frustrà errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus sit.

32 Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus arescent.

33 Lædetur quasi vinea in primo flore botrus, ejus, & quasi oliva projiciens florem suum.

34 Congregatio enim hypocritæ sterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

* Ps. 7.b.15 Isai. 59.a.4. 35 * Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos.

CAPUT XVI.

Job amicorum aucteritate commotus, dolorem suum plangit, calamitatis magnitudinem ostendens, seque pati citra iniquitatem, cujus conscium esse Deum asserit.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:

2 Audivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis.

3 Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris?

4 Poteram & ego similia vestri loqui: atque utinam esset anima vestra pro anima mea:

5 Consolarer & ego vos sermonibus, & moverem caput meum super vos.

6 Roborarem vos ore meo: & moverem labia mea, quasi parcens vobis.

B 7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet à me.

8 Nunc autem oppressit me dolor meus, & in nihilum redacti sunt omnes artus mei.

9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, & suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.

10 Collegit furorem suum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.

11 Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis. C

12 Conclusit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.

13 Ego ille quondam opulentus, repentè contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.

14 Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viscera mea.

15 Concìdit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.

16 Saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.

17 Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligaverunt.

18 Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cùm haberem mundas ad Deum preces. D

19 Terra ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor meus.

20 Ecce enim in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis.

21 Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus.

22 Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo.

23 Ecce enim breves anni transeunt, & semitam, per quam non revertar, ambulo.

CAPUT XVII.

Job ex afflictionis suæ magnitudine sibi hic nihil præter mortem restare contendit, & amicos præsentem tantùm remunerationem statuentes insipientia arguens, ipse futuram requiem præstolatur.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum. A

2 Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus.

3 Libera me Domine, & pone me juxta te, & cujusvis magnus pugnet contra me.

4 Cor eorum longè fecisti à disciplina, propterea non exaltabuntur.

5 Prædam pollicetur sociis, & oculi filiorum ejus deficient. B

6 Posuit me quasi in proverbium vulgi, & exemplum sum coram eis.

7 Caligavit ab indignatione oculus meus, & membra mea quasi in nihilum redacta sunt.

8 Stupebunt justi super hoc, & innocens contra hypocritam suscitabitur.

9 Et tenebit justus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem. C

10 Igitur omnes vos convertimini, & venite, & non inveniam in vobis ullum sapientem.

11 Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum.

D 12 Noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.
13 Si sustinuero, infernus domus mea est, & in tenebris stravi lectulum meum,
14 Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & soror mea, vermibus.
15 Ubi est ergo nunc præstolatio mea, & patientiam meam quis considerat?
16 In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne saltem ibi erit requies mihi?

Caput XVIII.

Baldad arguens Job jactantia & impatientia, describit impiorum maledictiones: ut suam contra Job sententiam statuat, nempe ipsum tantum propter peccata sua puniri.

A 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
2 Usque ad quem finem verba jactabitis? intelligite prius, & sic loquamur.
3 Quare reputati sumus ut jumenta, & sorduimus coram vobis?
4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco suo?
B 5 Nonne lux impij extinguetur, nec splendebit flamma ignis ejus?
6 Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ super eum est, extinguetur.
7 Arctabuntur gressus virtutis ejus, & præcipitabit eum consilium suum.
8 Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis ejus ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis.
10 Abscondita est in terra pedica ejus, & decipula illius super semitam.
C 11 Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus.
12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat costas illius.
13 Devoret pulchritudinem cutis ejus, consumat brachia illius primogenita mors.
14 Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, & calcet super eum, quasi rex, interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius socij ejus, qui non est, aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.
D 16 Deorsum radices ejus siccentur, sursum autem atteratur messis ejus.
17 * Memoria illius pereat de terra, & non
Prov. celebretur nomen ejus in plateis.
2. d. 21. 18 Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum.
19 Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.
20 In die ejus stupebunt novissimi, & primos invadet horror.
21 Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus ejus qui ignorat Deum.

Caput XIX.

Job crudelitatis amicos arguens, se à Deo flagellari dicit immeritò, non ob sua flagitia, sed ob alias justas causas, ostendens afflictionis acerbitatem, & se ab amicis destitutum, unde super futura resurrectione seipsum consolatur.

1 Respondens autem Job, dixit: A
2 Usquequò affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus?
3 En, decies confunditis me, & non erubescitis opprimentes me.
4 Nempe, etsi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
5 At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.
6 Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, & flagellis suis me cinxerit.
7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: B
vociferabor, & non est qui judicet.
8 Semitam meam circumsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit.
9 Spoliavit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo.
10 Destruxit me undique, & pereo, & quasi evulsæ arbori abstulit spem meam.
11 Iratus est contra me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum.
12 Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum.
13 Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui C
me noverant, obliti sunt mei.
15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum.
16 Servum meum vocavi, & non respondit, ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.
18 Stulti quoque despiciebant me, & cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19 Abominati sunt me quondam consiliarij mei: & quem maximè diligebam, aversatus est me.
20 Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos.
21 Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
22 Quare persequimini me sicut Deus, & D
carnibus meis saturamini?
23 Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro.
24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?
25 Scio enim quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum:
26 Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.
27 Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspe-

conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

28 Quare ergo nunc dicitis: Perſequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?

29 Fugite ergo à facie gladij, quoniam ultor iniquitatum gladius eſt: & ſcitote eſſe judicium.

CAPUT XX.

Sophar verbis Iob motus, correptionem ipſius ſe dicit auditurum; & quæ ſit apud Deum pars impij, multis verbis proſequitur.

A 1 RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit.

2 Idcircò cogitationes meæ variæ ſuccedunt ſibi, & mens in diverſa rapitur.

3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & ſpiritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi.

4 Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram,

5 Quòd laus impiorum brevis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.

6 Si aſcenderit uſque ad cælum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit:

7 Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Ubi eſt?

8 Velut ſomnium avolans non invenietur, tranſiet ſicut viſio nocturna.

B 9 Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultrà intuebitur eum locus ſuus.

10 Filij ejus atterentur egeſtate, & manus illius reddent ei dolorem ſuum.

11 Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.

12 Cùm enim dulce fuerit in ore ejus malum, abſcondet illud ſub lingua ſua.

13 Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture ſuo.

14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus.

15 Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.

16 Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.

C 17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri.)

18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur: juxta multitudinem adinventionum ſuarum, ſic & ſuſtinebit.

19 Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, & non ædificavit eam.

* Eccl. 5. c. 9. 20 * Nec eſt ſatiatus venter ejus: & cùm habuerit quæ concupierat, poſſidere non poterit.

21 Non remanſit de cibo ejus, & propterea nihil permanebit de bonis ejus.

22 Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum.

D 23 Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper illum bellum ſuum.

24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.

25 Eductus, & egrediens de vagina ſua, & fulgurans in amaritudine ſua: vadent & venient ſuper eum horribiles.

26 Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo.

27 Revelabunt cæli iniquitatem ejus, & terra conſurget adverſus eum.

28 Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.

29 Hæc eſt pars hominis impij à Deo, & hereditas verborum ejus à Domino.

CAPUT XXI.

Iob patienter ab amicis audiri poſtulans, cauſam inquirit quare impiorum nonnulli in finem uſque vitæ proſperentur, pij contrà adverſis cadantur; & reſpondet, impium in diem perditionis à Deo ſervari, falſam amicorum conſolationem per hoc convellens. A

1 RESpondens autem Iob, dixit:

2 Audite quæſo ſermones meos, & agite pœnitentiam.

3 Suſtinete me, & ego loquar, & pòſt mea, ſi videbitur, verba ridete.

4 Numquid contra hominem diſputatio mea eſt, ut meritò non debeam contriſtari?

5 Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperponite digitum ori veſtro:

6 Et ego quando recordatus fuero, pertimeſco, & concutit carnem meam tremor.

7 * Quare ergo impij vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis? * Ier. 12. a. 1. Habac. 1. a. 3. d. 13.

8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conſpectu eorum. B

9 Domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos.

10 Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non eſt privata fœtu ſuo.

11 Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus.

12 Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad ſonitum organi.

13 Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus.

15 * Quis eſt Omnipotens ut ſerviamus ei? & quid nobis prodeſt ſi oraverimus illum? * Mal. 3. d. 14.

16 Verumtamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longè ſit à me.

17 Quoties lucerna impiorum extinguetur, & ſupervenient eis inundatio, & dolores dividet furoris ſui? C

18 Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſicut favilla quam turbo diſpergit.

19 Deus ſervabit filiis illius dolorem patris: & cùm reddiderit, tunc ſciet.

20 Videbunt oculi ejus interfectionem ſuam, & de furore Omnipotentis bibet:

21 Quid enim ad eum pertinet de domo ſua poſt ſe: & ſi numerus menſium ejus dimidietur?

22 Numquid Deum docebit quiſpiam ſcientiam, qui excelſos judicat?

23 Iste moritur robustus & sanus, dives & felix.

24 Viscera ejus plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur.

25 Alius verò moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus.

D 26 Et tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos.

27 Certè novi cogitationes vestras, & sententias contra me iniquas.

28 Dicitis enim: Ubi est domus principis? & ubi tabernacula impiorum?

29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis.

30 Quia in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris ducetur.

31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?

32 Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.

33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.

34 Quomodo igitur consolamini me frustrà, cùm responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

Caput XXII.

Eliphaz arguit Job immisericordia in pauperum oppressione, & aliorum facinorum; ostendens ipsum de divina providentia non rectè sentire, ac pœnitenti bona promittens.

A 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Numquid Deo potest comparari homo, etiam cùm perfectæ fuerit scientiæ?

3 Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?

4 Numquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium,

5 Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?

6 Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus.

7 Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem.

B 8 In fortitudine brachij tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam.

9 Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti.

10 Proptereà circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita.

11 Et putabas te tenebras non visurum, & impetu aquarum inundantium non oppressum iri?

12 An non cogitas quòd Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem sublimetur?

13 Et dicis: Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat.

14 Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.

15 Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?

C 16 Qui sublati sunt ante tempus suum, & flu[illegible] subvertit fundamentum eorum:

17 Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum:

18 Cùm ille implesset domos eorum bonis: quorum sententia procul sit à me.

19 * Videbunt justi & lætabuntur, & inno- * Ps.
cens subsannabit eos. 106. d.

20 Nónne succisa est erectio eorum, & reli- 42.
quias eorum devorabit ignis?

21 Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos.

22 Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones ejus in corde tuo.

23 Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. D

24 Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.

25 Eritque Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coacervabitur tibi.

26 Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.

27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.

28 Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis splendebit lumen.

29 * Qui enim humiliatus fuerit, erit in glo- *
ria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. Prov.

30 Salvabitur innocens, salvabitur autem in 29. d.
munditia manuum suarum. 23.

Caput XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans, ostendit se non puniri propter peccata sua, rectèque sentire de providentia Dei incomprehensibilis, omnia pro sua voluntate facientis.

1 Respondens autem Job, ait:

2 Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum. A

3 Quis mihi tribuat ut cognoscam & inveniam illum, & veniam usque ad solium ejus?

4 Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus.

5 Ut sciam verba quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi.

6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat. B

7 Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam judicium meum.

8 Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.

9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.

10 Ipse verò scit viam meam, & probavit me quasi aurum quod per ignem transit. C

11 Vestigia ejus secutus est pes meus, viam ejus custodivi, & non declinavi ex ea.

12 A mandatis labiorum ejus non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris ejus.

13 Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem ejus: & anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.

14 Cùm expleverit in me voluntatem suam, D
& alia multa similia præsto sunt ei.

15 Et

15 Et idcircò à facie ejus turbatus sum, & considerans eum, timore sollicitor.

16 Deus mollivit cor meum, & omnipotens conturbavit me.

17 Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPUT XXIV.

Job ut rectè se sentire ostendat de divina providentia, dicit Deo nota esse tempora, & hominum varias recenset iniquitates, ab ipso puniendas.

A 1 AB Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.

2 Alij terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.

3 Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem viduæ.

4 Subverterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.

5 Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.

B 6 Agrum non suum demetunt: & vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant.

7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes quibus non est operimentum in frigore.

8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt.

10 Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.

11 Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.

12 De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.

C 13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus.

14 Manè primò consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quasi fur.

15 Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum suum.

16 Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem.

17 Si subitò apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.

18 Levis est super faciem aquæ: maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.

D 19 Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium & usque ad inferos peccatum illius.

20 Obliviscatur ejus misericordia: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.

21 Pavit enim sterilem, quæ non parit, & viduæ benè non fecit.

22 Detraxit fortes in fortitudine sua: & cùm steterit, non credet vitæ suæ.

* Apoc. 2. f. 21. 23 * Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem ejus sunt in viis illius.

24 Elevati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.

25 Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAPUT XXV.

Baldad ex Dei sublimitate & hominis humilitate negat hominem Deo comparatum justificari posse.

1 RESpondens autem Baldad Suhites, dixit: A

2 Potestas & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.

3 Numquid est numerus militum ejus? & super quem non surget lumen illius?

4 Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?

5 Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus:

6 Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis.

CAPUT XXVI.

Job dicit nullum Deo ab homine auxilium præstari posse, Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius operibus demonstrans.

1 RESpondens autem Job, dixit: A

2 Cujus adjutor es? numquid imbecillis? & sustentas brachium ejus, qui non est fortis?

3 Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, & prudentiam tuam ostendisti plurimam.

4 Quem docere voluisti? nónne eum, qui fecit spiramentum? B

5 Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.

6 Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.

7 Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.

8 Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum. C

9 Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam suam.

10 Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux & tenebræ.

11 Columnæ cæli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus.

12 In fortitudine illius repentè maria congregata sunt, & prudentia ejus percussit superbum. D

13 Spiritus ejus ornavit cælos: & obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus.

14 Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum ejus: & cùm vix parvam stillam sermonis ejus audiverimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

Caput XXVII.

Job perpetuò constans in sui justificatione, rejecta amicorum calumnia, ostendit cur innocentiæ studuerit, quod impii ex præsentis vitæ brevi prosperitate in morte rapiantur à Deo ad supplicia.

A 1 ADdidit quoque Job, assumens parabolam suam, & dixit:

2 Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.

3 Quia donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis,

4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.

5 Absit à me ut justos vos esse judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

B 6 Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.

7 Sit ut impius, inimicus meus: & adversarius meus quasi iniquus.

8 Quæ est enim spes hypocritæ si avarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus?

9 Numquid Deus audiet clamorem ejus cùm venerit super eum angustia?

10 Aut poterit in omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?

11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.

12 Ecce, vos omnes nostis, & quid sine causa vana loquimini?

C 13 Hæc est pars hominis impii apud Deum, & hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.

14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non saturabuntur pane.

15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.

16 Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum præparaverit vestimenta:

17 Præparabit quidem, sed justus vestietur illis: & argentum innocens dividet.

18 Ædificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum.

* Ps. 48. d. 18. 19 * Dives cùm dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet.

D 20 Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.

21 Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo.

22 Et mittet super eum, & non parcet: de manu ejus fugiens fugiet.

23 Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum ejus.

Caput XXVIII.

Job etiam innocentiæ studuit, quod hæc sit unica via obtinendæ sapientiæ, quam ostendit auro longè esse præstantiorem, tum origine tum rei dignitate; Deo autem perspecta esse quæque occultissima naturæ, & sapientiam à cælo dari non auro emi: cujus sapientiæ particula quædam communicatur per Dei timorem.

A 1 HAbet argentum, venarum suarum principia: & auro locus est, in quo conflatur.

2 Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus calore, in æs vertitur.

3 Tempus posuit tenebris, & universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & umbram mortis.

4 Dividit torrens à populo peregrinante, eos, quos oblitus est pes egentis hominis, & invios.

5 Terra de qua oriebatur panis in loco suo, igne subversa est.

6 Locus sapphiri lapides ejus, & glebæ illius aurum.

7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.

8 Non calcaverunt eam filii institorum, nec B pertransivit per eam leæna.

9 Ad silicem extendit manum suam, subvertit à radicibus montes.

10 In petris rivos excidit, & omne pretiosum vidit oculus ejus.

11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.

12 Sapientia verò ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ?

13 Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium.

14 Abyssus dicit: Non est in me: & mare loquitur: Non est mecum.

15 * Non dabitur aurum obrizum pro ea, * Sap. 7. a. 9.
nec appendetur argentum in commutatione C ejus.

16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi Sardonicho pretiosissimo, vel sapphiro.

17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.

18 Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis.

19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.

20 Unde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?

21 Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli latet.

22 Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam ejus. D

23 Deus intelligit viam ejus, & ipse novit locum illius.

24 Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.

25 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.

26 Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis sonantibus.

27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & investigavit.

28 Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.

Caput XXIX.

Job pristinæ cution[illegible] sui felicitati, multis verbis illam enarrat, unà cum bonis suis operibus, quò se de contraria amicorum calumnia vindicet.

1 ADdidit quoque Job, assumens parabolam suam, & dixit: A

2 Quis

2 Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundùm dies quibus Deus custodiebat me?

3 Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?

4 Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo?

5 Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?

6 Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?

B 7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?

8 Videbant me juvenes, & abscondebantur: & senes assurgentes stabant

9 Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.

10 Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.

11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.

12 Eò quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor.

C 13 Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum.

14 Justitia indutus sum: & vestivi me, sicut vestimento & diademate, judicio meo.

15 Oculus fui cæco, & pes claudo.

16 Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissimè investigabam.

17 Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.

18 Dicebamque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.

19 Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.

20 Gloria mea semper innovabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.

D 21 Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.

22 Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.

23 Expectabant me sicut pluviam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.

24 Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.

25 Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cúmque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

CAPUT XXX.

Plangit Job pristinam illam felicitatem, versam sibi permittente Deo, in summam calamitatem.

A 1 Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:

2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.

3 Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate & miseria.

4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum:

5 Qui de convallibus ista rapientes, cùm singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.

6 In desertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel super glaream.

7 Qui inter hujuscemodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant. B

8 Filij stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.

9 Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium.

10 Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur.

11 Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frænum posuit in os meum.

12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illicò surrexerunt: pedes meos subverterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.

13 Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit qui ferret auxilium. C

14 Quasi rupto muro, & aperta janua, irruerunt super me, & ad meas miserias devoluti sunt.

15 Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.

16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.

17 Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.

18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me.

19 Comparatus sum luto, & assimilatus sum favillæ & cineri.

20 Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me.

21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi.

22 Elevasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me validè.

23 Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi. D

24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse salvabis.

25 Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.

27 Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.

28 Mœrens incedebam, sine furore; consurgens, in turba clamabam.

29 Frater fui draconum, & socius struthionum.

30 Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.

31 Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

Caput XXXI.

Job ut de amicorum calumnia se purget, summum judicem innocentiæ suæ testem invocans; suas enarrat virtutes, quibus à puero assuevit.

A 1 PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogi-
tarem quidem de virgine.
2 Quam enim partem haberet in me Deus de
super, & hereditatem Omnipotens de excelsis?
3 Numquid non perditio est iniquo, & alie-
natio operantibus injustitiam?
4 Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos
gressus meos dinumerat?
5 Si ambulavi in vanitate, & festinavit in
dolo pes meus:
6 Appendat me in statera justa, & sciat Deus
simplicitatem meam.
7 Si declinavit gressus meus de via, & si se-
cutum est oculos meos cor meum, & si manibus
meis adhæsit macula:
8 Seram, & alius comedat: & progenies mea
eradicetur.
9 Si deceptum est cor meum super muliere,
& si ad ostium amici mei insidiatus sum:
B 10 Scortum alterius sit uxor mea, & super
illam incurventur alij.
11 Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.
12 Ignis est usque ad perditionem devorans,
& omnia eradicans genimina.
13 Si contempsi subire judicium cum servo
meo, & ancilla mea, cùm disceptarent adver-
sum me.
14 Quid enim faciam cùm surrexerit ad ju-
dicandum Deus? & cùm quæsierit, quid res-
pondebo illi?
15 Numquid non in utero fecit me qui & il-
lum operatus est: & formavit me in vulva unus?
16 Si negavi, quod volebant, pauperibus, &
oculos viduæ expectare feci.
17 Si comedi buccellam meam solus, & non
comedit pupillus ex ea:
18 (Quia ab infantia mea crevit mecum mi-
seratio: & de utero matris meæ egressa est me-
cum.)
19 Si despexi pereuntem, eò quòd non ha-
C buerit indumentum, & absque operimento pau-
perem:
20 Si non benedixerunt mihi latera ejus &
de velleribus ovium mearum calefactus est.
21 Si levavi super pupillum manum meam,
etiam cùm viderem me in porta superiorem:
22 Humerus meus à junctura sua cadat, &
brachium meum cum suis ossibus confringatur.
23 Semper enim quasi tumentes super me
fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non
potui.
24 Si putavi aurum robur meum, & obrizo
dixi: Fiducia mea.
25 Si lætatus sum super multis divitiis meis,
& quia plurima reperit manus mea.
26 Si vidi Solem cùm fulgeret, & lunam
incedentem clarè:
27 Et lætatum est in abscondito cor meum,
& osculatus sum manum meam ore meo.
28 Quæ est iniquitas maxima, & negatio
contra Deum altissimum.
29 Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me
oderat, & exultavi quòd invenisset eum malum.
30 Non enim dedi ad peccandum guttur D
meum, ut expeterem maledicens animam ejus.
31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei:
Quis det de carnibus ejus ut saturemur?
32 Foris non mansit peregrinus, ostium meum
viatori patuit.
33 Si abscondi quasi homo peccatum meum,
& celavi in sinu meo iniquitatem meam.
34 Si expavi ad multitudinem nimiam, &
despectio propinquorum terruit me: & non ma-
gis tacui, nec egressus sum ostium.
35 Quis mihi tribuat auditorem, ut deside-
rium meum audiat Omnipotens: & librum scri-
bat ipse qui judicat.
36 Ut in humero meo portem illum, & cir-
cumdem illum quasi coronam mihi?
37 Per singulos gradus meos pronuntiabo
illum, & quasi principi offeram eum.
38 Si adversum me terra mea clamat, & cum
ipsa sulci ejus deflent.
39 Si fructus ejus comedi absque pecunia, &
animam agricolarum ejus afflixi:
40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, &
pro hordeo spina.

Finita sunt verba Job.

Caput XXXII.

Job silentio amicis imposito, arguitur unà cum illis insipientia ab Eliu, qui suam jactat sapientiam.

1 OMiserunt autem tres viri isti respondere A
Job, eò quòd justus sibi videretur.
2 Et iratus, indignatúsque est Eliu filius Ba-
rachel Buzites de cognatione Ram: iratus est
autem adversum Job, eò quòd justum se esse
diceret coram Deo.
3 Porrò adversum amicos ejus indignatus est,
eò quòd non invenissent responsionem rationa-
bilem, sed tantummodò condemnassent Job.
4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eò
quòd seniores essent qui loquebantur.
5 Cùm autem vidisset quòd tres respondere
non potuissent, iratus est vehementer. B
6 Respondénsque Eliu filius Barachel Buxi-
tes, dixit:
Junior sum tempore, vos autem antiquiores,
idcircò demisso capite, veritus sum vobis indi-
care meam sententiam.
7 Sperabam enim quòd ætas prolixior loque-
retur, & annorum multitudo doceret sapientiam.
8 Sed, ut video, Spiritus est in hominibus, &
inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
9 Non sunt longævi sapientes, nec senes in-
telligunt judicium.
10 Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis C
etiam ego meam sapientiam.
11 Expectavi enim sermones vestros, audivi
prudentiam vestram, donec disceptaremini ser-
monibus:
12 Et donec putabam vos aliquid dicere,
considerabam: sed, ut video, non est qui possit
arguere

arguere Job, & respondere ex vobis sermonibus ejus.

13 Ne fortè dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.

14 Nihil locutus est mihi, & ego non secundùm sermones vestros respondebo illi.

15 Extimuerunt, nec responderunt ultrà, abstuleruntque à se eloquia.

D 16 Quoniam igitur expectavi, & non sunt locuti: steterunt, nec ultrà responderunt:

17 Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.

18 Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus uteri mei.

19 En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit.

20 Loquar & respirabo paululùm: aperiam labia mea, & respondebo:

21 Non accipiam personam viri, & Deum homini non æquabo.

22 Nescio enim quàm diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus.

Caput XXXIII.

Eliu ex sermonibus Job ostendere nititur eum non esse justum, docens quomodo Deus homini loquatur ut erudiat & increpet, ac resipiscenti propitietur.

A 1 AUdi igitur Job eloquia mea, & omnes sermones meos ausculta.

2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

3 Simplici corde meo sermones mei, & sententiam puram labia mea loquentur.

4 Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis vivificavit me.

5 Si potes, responde mihi, & adversus faciem meam consiste.

6 Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum.

7 Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis.

8 Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi:

9 Mundus sum ego, & absque delicto immaculatus, & non est iniquitas in me.

B 10 Quia querelas in me reperit, ideò arbitratus est me inimicum sibi.

11 Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.

12 Hoc est ergo, in quo non es justificatus: respondebo tibi, quia major sit Deus homine.

13 Adversus eum contendis, quòd non ad omnia verba responderit tibi:

14 Semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit.

15 Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo.

16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina,

17 Ut avertat hominem ab his quæ facit, & liberet eum de superbia:

C 18 Eruens animam ejus à corruptione: & vitam illius, ut non transeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa ejus marcescere facit.

20 Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus antè desiderabilis.

21 Tabescet caro ejus, & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.

22 Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.

23 Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem:

24 Miserebitur ejus, & dicet: Libera eum ut non descendat in corruptionem: inveni in quo ei propitier.

25 Consumpta est caro ejus à suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ.

26 Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: D
& videbit faciem ejus in jubilo, & reddet homini justitiam suam.

27 Respiciet homines, & dicet: Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.

28 Liberavit animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret.

29 Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.

30 Ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium.

31 Attende Job, & audi me: & tace, dum ego loquor.

32 Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere: volo enim, te apparere justum.

33 Quòd si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

Caput XXXIV.

Eliu rursum ex verbis Job accusat eum blasphemiæ aliorúmque criminum, æquitatem ostendens divini judicii, ejus quoque potentiæ & notitiæ cuncta subesse.

1 PRonuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus est: A

2 Audite sapientes verba mea, & eruditi auscultate me:

3 * Auris enim verba probat, & guttur escas gustu dijudicat. * Sap. 12. b. 11.

4 Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid sit melius.

5 Quia dixit Job: Justus sum, & Deus subvertit judicium meum.

6 In judicando enim me, mendacium est: violenta sagitta mea absque ullo peccato.

7 Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam.

8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

9 Dixit enim: Non placebit vir Deo: etiam B
si cucurrerit cum eo.

10 Ideò viri cordati audite me, absit à Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.

11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias singulorum restituet eis.

12 Verè enim Deus non condemnabit frustrà, nec Omnipotens subvertet judicium.

13 Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?

14 Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius & flatum ad se trahet.

15 Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem revertetur.

16 Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta vocem eloquij mei.

17 Numquid qui non amat judicium, sanari potest? & quomodo tu eum, qui justus est, in tantum condemnas:

* 18 Qui dicit regi, apostata: qui vocat duces impios.

C 19 * Qui non accipit personas principum:
* Deut. 10. d. 17. nec cognovit tyrannum, cùm disceptaret contra pauperem: opus enim manuum ejus sunt universi.

2 Par. 19. b. 7. Sap. 6. b. 8. 20 Subito morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertransibunt, & auferent violentum absque manu.

Eccl. 35. b. 1. 21 Oculi enim ejus super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat.

Act. 10. e. 34. 22 Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitaté.

Rom. 2. b. 11. 23 Neque enim ultrà in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in judicium.

Gal. 2. b. 6. Eph. 6 b. 9. 24 Conteret multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.

Col. 3 d. 25. 25 Novit enim opera eorum: & idcircò inducet noctem, & conterentur.

1. Pet. 1. c. 17. 26 Quasi impios percussit eos in loco videntium.

27 Qui quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt:

28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.

D 29 Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum & super gentes & super omnes homines?

30 Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.

31 Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.

32 Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultrà non addam.

33 Numquid à te Deus expetit eam, quia displicuit tibi: tu enim cœpisti loqui, & non ego: quòd si quid nosti melius loquere.

34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me.

35 Job autem stultè locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.

36 Pater mi, probetur Job usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.

37 Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: & tunc ad judicium provocet sermonibus suis Deum.

CAPUT XXXV.

Eliu falsò colligens Job dixisse Deo non placere quod rectum est, ostendit non Deo sed homini & pietatem prodesse & impietatem obesse.

A 1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est:

2 Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo?

3 Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero?

4 Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum.

5 Suspice cœlum & intuere, & contemplare æthera quòd altior te sit.

6 Si peccaveris, quid ei nocebis: & si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? B

7 Porrò si justè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet:

8 Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit justitia tua.

9 Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachij tyrannorum.

10 Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, C
qui dedit carmina in nocte?

11 Qui docet nos super jumenta terræ, & super volucres cæli erudit nos.

12 Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter superbiam malorum.

13 Non ergo frustrà audiet Deus, & Omnipotens causas singulorum intuebitur.

14 Etiam cùm dixeris: Non considerat: ju- D
dicare coram illo, & expecta eum.

15 Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valdè.

16 Ergo Job frustrà aperit os suum, & absque scientia verba multiplicat.

CAPUT XXXVI.

Eliu æquitatem divini judicij tuetur, qui percutit ut erudiat, loquitur ut ad se redeant, redeuntes à flagellis liberat: hortatur itaque Job ad resipiscentiam, promittens cuncta prospera.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus est: A

2 Sustine me paululùm, & indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.

3 Repetam scientiam meam à principio, & operatorem meum probabo justum.

4 Verè enim absque mendacio sermones mei, & perfecta scientia probabitur tibi.

5 Deus potentes non abjicit, cùm & ipse sit potens.

6 Sed non salvat impios, & judicium pauperibus tribuit.

7 Non auferet à justo oculos suos, & reges in solio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.

8 Et si fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis:

9 Indicabit eis opera eorum, & scelera eo- B
rum, quia violenti fuerunt.

10 Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate:

11 Si audierint & observaverint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria.

12 Si autem non audierint, transibunt per gladium, & consumentur in stultitia.

13 Simulatores & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint.

14 Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effeminatos.

15 Eripiet

15 Eripiet de angustia sua pauperem, & revelabit in tribulatione aurem ejus.

16 Igitur salvabit te de ore angusto latissimè, & non habente fundamentum subter se: requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.

C 17 Causa tua quasi impij judicata est, causam judiciúmque recipies.

18 Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.

19 Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, & omnes robustos fortitudine.

20 Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.

21 Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpisti sequi post miseriam.

22 Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus.

23 Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?

24 Memento quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.

25 Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.

D 26 Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inæstimabilis.

27 Qui aufert stillas pluviæ, & effundit imbres ad instar gurgitum,

28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta desuper.

29 Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum,

30 Et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.

31 Per hæc enim judicat populos, & dat escas multis mortalibus.

32 In manibus abscondit lucem, & præcipit ei ut rursus adveniat.

33 Annuntiat de ea amico suo, quòd possessio ejus sit, & ad eam possit ascendere.

Caput XXXVII.

Eliu ex mirabilibus Dei operibus declarat Dei sapientiam, potentiam ac justitiam, & inscrutabile judicium ipsius: quibus vult Job detraxisse: unde monet Jobum, ut se omnino divino penitus subjiciat.

A 1 SUper hoc expavit cor meum, & emotum est de loco suo.

2 Audite auditionem in terrore vocis ejus, & sonum de ore illius procedentem.

3 Subter omnes cælos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ.

4 Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ; & non investigabitur, cùm audita fuerit vox ejus.

5 Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia.

B 6 Qui præcipit nivi ut descendat in terram, & hiemis pluviis, & imbri fortitudinis suæ.

7 Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua.

8 Ingredietur bestia latibulum, & in antro suo morabitur.

9 Ab interioribus egredietur tempestas, & ab Arcturo frigus.

10 Flante Deo concrescit gelu, & rursum latissimæ funduntur aquæ.

11 Frumentum desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suum.

12 Quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum. C

13 Sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri.

14 Ausculta hæc Job: sta, & considera mirabilia Dei.

15 Numquid scis quando præceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium ejus?

16 Numquid nosti semitas nubium magnas & perfectas scientias?

17 Nónne vestimenta tua calida sunt, cùm perflata fuerit terra Austro?

18 Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos qui solidissimi quasi ære fusi sunt.

19 Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris.

20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, devorabitur: D

21 At nunc non vident lucem: subitò aër cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.

22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidolosa laudatio:

23 Dignè eum invenire non possumus: magnus fortitudine, & judicio, & justitia, & enarrari non potest.

24 Ideò timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

Caput XXXVIII.

Deus ipse disputationi se interponit, & Eliu silere jusso, arguit Job, ostendens ex conditis à se operibus non posse illum divinam potentiam ac sapientiam comprehendere.

1 REspondens autem Dominus Job de turbine, dixit: A

2 Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?

3 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & responde mihi.

4 Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam.

5 Quis posuit mensuras ejus: si nosti: vel quis tetendit super eam lineam?

6 Super quo bases illius solidatæ sunt: aut quis demisit lapidem angularem ejus,

7 Cùm me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filij Dei?

8 Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens:

9 Cùm ponerem nubem vestimentum ejus, & caligine illud quasi pannis infantiæ obvolverem?

10 Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem, & ostia; B

11 Et dixi: Usque huc venies, & non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos.

12 Numquid post ortum tuum præcepisti

diluculo, & ostendisti auroræ locum suum?
13 Et tenuisti concutiens extrema terræ, &
excussisti impios ex ea?
14 Restituetur ut lutum signaculum, & stabit
sicut vestimentum:
15 Auferetur ab impiis lux sua, & brachium
excelsum confringetur.
16 Numquid ingressus es profunda maris, &
in novissimis abyssi deambulasti?
17 Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis,
& ostia tenebrosa vidisti?
18 Numquid considerasti latitudinem terræ?
indica mihi, si nosti, omnia,
19 In qua via lux habitet, & tenebrarum quis
locus sit:
C 20 Ut ducas unumquodque ad terminos
suos, & intelligas semitas domus ejus.
21 Sciebas tunc quòd nasciturus esses? &
numerum dierum tuorum noveras?
22 Numquid ingressus es thesauros nivis,
aut thesauros grandinis aspexisti?
23 Quæ præparavi in tempus hostis, in diem
pugnæ & belli?
24 Per quam viam spargitur lux, dividitur
æstus super terram?
25 Quis dedit vehementissimo imbri cursum,
& viam sonantis tonitrui,
26 Ut plueret super terram absque homine
in deserto, ubi nullus mortalium commoratur.
27 Ut impleret inviam & desolatam, & pro-
duceret herbas virentes?
28 Quis est pluviæ pater? vel quis genuit
stillas roris?
29 De cujus utero egressa est glacies? & ge-
lu de cælo quis genuit?
30 In similitudinem lapidis aquæ durantur,
& superficies abyssi constringitur.
31 Numquid conjungere valebis micantes
stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris dis-
sipare.
D 32 Numquid producis Luciferum in tempo-
re suo, & Vesperum super filios terræ consur-
gere facis?
33 Numquid nosti ordinem cæli, & pones
rationem ejus in terra?
34 Numquid elevabis in nebula vocem
tuam, & impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, & re-
vertentia dicent tibi: Adsumus?
36 Quis posuit in visceribus hominis sapien-
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 Quis enarrabit cælorum rationem, &
concentum cæli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur pulvis in terra, &
glebæ compingebantur?
39 Numquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum ejus implebis,
40 Quando cubant in antris, & in specu-
bus insidiantur?
* Ps. 41 * Quis præparat corvo escam suam, quan-
146. do pulli ejus clamant ad Deum, vagantes, eò
9 quòd non habeant cibos?

CAPUT XXXIX.

Deus ipsi Iob ostendit mirabilia opera sua etiam ex ibicibus, onagro, rhinocerote, struthione, equo, & aquila; arguens eum quòd cum ipso contendere voluerit. quibus Iob commotus, agnoscit se temerè locutum.

1 NUmquid nosti tempus partus ibicum in A
petris, vel parturientes cervas observasti?
2 Dinumerasti menses conceptus earum, &
scisti tempus partus earum?
3 Incurvantur ad fœtum, & pariunt, & ru-
gitus emittunt.
4 Separantur filii earum, & pergunt ad pa-
stum: egrediuntur, & non revertuntur ad eas.
5 Quis dimisit onagrum liberum, & vincu-
la ejus quis solvit?
6 Qui dedi in solitudine domum, & taber-
nacula ejus in terra salsuginis.
7 Contemnit multitudinem civitatis, cla-
morem exactoris non audit. B
8 Circumspicit montes pascuæ suæ, & vi-
rentia quæque perquirit.
9 Numquid volet rhinoceros servire tibi, aut
morabitur ad præsepe tuum?
10 Numquid alligabis rhinocerota ad aran-
dum loro tuo? aut confringet glebas vallium
post te?
11 Numquid fiduciam habebis in magna
fortitudine ejus, & derelinques ei labores tuos?
12 Numquid credes illi quòd sementem red-
dat tibi, & aream tuam congreget?
13 Penna struthionis similis est pennis hero-
dii, & accipitris.
14 Quando derelinquit ova sua in terra, tu
forsitan in pulvere calefacies ea?
15 Obliviscitur quòd pes conculcet ea, aut
bestia agri conterat.
16 Duratur ad filios suos quasi non sint sui,
frustrà laboravit nullo timore cogente.
17 Privavit enim eam Deus sapientia, nec
dedit illi intelligentiam. C
18 Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit:
deridet equum & ascensorem ejus.
19 Numquid præbebis equo fortitudinem,
aut circumdabis collo ejus hinnitum?
20 Numquid suscitabis eum quasi locustas?
gloria narium ejus terror.
21 Terram ungula fodit, exultat audacter:
in occursum pergit armatis.
22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.
23 Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit
hasta & clypeus.
24 Fervens & fremens sorbet terram, nec
reputat tubæ sonare clangorem.
25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah, pro- D
cul odoratur bellum, exhortationem ducum,
& ululatum exercitus.
26 Numquid per sapientiam tuam plumes-
cit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?
27 Numquid ad præceptum tuum elevabi-
tur aquila, & in arduis ponet nidum suum?
28 In petris manet, & in præruptis silicibus
commoratur, atque inaccessis rupibus.
29 Inde contemplatur escam, & de longè
oculi ejus prospiciunt.

30 Pulli ejus lambent ſanguinem : & ubi-
cumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.
31 Et adjecit Dominus,& locutus eſt ad Job :
32 Numquid qui contendit cum Deo, tam
facilè conquieſcit ? utique qui arguit Deum,de-
bet reſpondere ei.
33 Reſpondens autem Job Domino, dixit :
34 Qui leviter locutus ſum, reſpondere quid
poſſum ? manum meam ponam ſuper os meum.
35 Unum locutus ſum,quod utinam non di-
xiſſem ; & alterum, quibus ultrà non addam.

CAPUT XL.

*Deus arguens Job quòd viſus ſit juſtitiæ ipſius detra-
xiſſe, oſtendit ei ſuam potentiam in Behemoth & Levia-
than, ſilentium ei imponens.*

A 1 RESpondens autem Dominus Job de turbi-
ne, dixit :
2 Accinge ſicut vir lumbos tuos : interroga-
bo te, & indica mihi.
3 Numquid irritum facies judicium meum :
& condemnabis me, ut tu juſtificeris ?
4 Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi vo-
ce ſimili tonas ?
5 Circumda tibi decorem,& in ſublime eri-
gere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere ve-
ſtibus.
6 Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi-
ciens omnem arrogantem humilia.
7 Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde
eos, & contere impios in loco ſuo.
B 8 Abſconde eos in pulvere ſimul,& facies eo-
rum demerge in foveam :
9 Et ego confitebor quòd ſalvare te poſſit
dextera tua.
10 Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœ-
num quaſi bos comedet.
11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus il-
lius in umbilico ventris ejus.
12 Stringit caudam ſuam quaſi cedrum,ner-
C vi teſticulorum ejus perplexi ſunt.
13 Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago il-
lius quaſi laminæ ferreæ.
14 Ipſe eſt principium viarum Dei,qui fecit
eum, applicabit gladium ejus.
15 Huic montes herbas ferunt : omnes beſtiæ
agri ludent ibi.
16 Sub umbra dormit in ſecreto calami, &
in locis humentibus.
17 Protegunt umbræ umbram ejus, circum-
dabunt eum ſalices torrentis.
18 Ecce, abſorbebit fluvium, & non mira-
bitur : & habet fiduciam quòd influat Jordanis
in os ejus.
19 In oculis ejus quaſi hamo capiet eum, &
in ſudibus perforabit nares ejus.
D 20 An extrahere poteris Leviathan hamo, &
fune ligabis linguam ejus.
21 Numquid pones circulum in naribus ejus,
aut armilla perforabis maxillam ejus ?
22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut
loquetur tibi mollia ?
23 Numquid feriet tecum pactum, & acci-
pies eum ſervum ſempiternum ?
24 Numquid illudes ei quaſi avi, aut ligabis
eum ancillis tuis ?
25 Concident eum amici, divident illum ne-
gotiatores ?
26 Numquid implebis ſagenas pelle ejus, &
gurguſtium piſcium capite illius ?
27 Pone ſuper eum manum tuam : memento
belli, nec ultrà addas loqui.
28 Ecce, ſpes ejus fruſtrabitur eum, & vi-
dentibus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

*Malitia Behemoth explicatur fuſius juxta illius mem-
bra, duritiam & ſuperbiam.*

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum ? quis A
enim reſiſtere poteſt vultui meo ?
2 Quis antè dedit mihi, ut reddam ei ? om-
nia quæ ſub cælo ſunt, mea ſunt.
3 Non parcam ei, & verbis potentibus, &
ad deprecandum compoſitis.
4 Quis revelabit faciem indumenti ejus ? &
in medium oris ejus quis intrabit ?
5 Portas vultus ejus quis aperiet ? per gyrum
dentium ejus formido.
6 Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compa-
ctum ſquamis ſe prementibus.
7 Una uni conjungitur, & ne ſpiraculum B
quidem incedit per ea :
8 Una alteri adhærebit, & tenentes ſe ne-
quaquam ſeparabuntur.
9 Sternutatio ejus ſplendor ignis, & oculi
ejus, ut palpebræ diluculi.
10 De ore ejus lampades procedunt, ſicut te-
dæ ignis accenſæ.
11 De naribus ejus procedit fumus, ſicut
ollæ ſuccenſæ atque ferventis.
12 Halitus ejus prunas ardere facit, & flam-
ma de ore ejus egreditur.
13 In collo ejus morabitur fortitudo, & fa-
ciem ejus præcedit egeſtas.
14 Membra carnium ejus cohærentia ſibi : mittet C
cõtra eum fulmina,& ad locum aliũ non ferẽtur.
15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis, &
ſtringetur quaſi malleatoris incus.
16 Cùm ſublatus fuerit, timebunt angeli, &
territi purgabuntur.
17 Cùm apprehenderit eum gladius, ſubſi-
ſtere non poterit neque haſta, neque thorax.
18 Reputabit enim quaſi paleas ferrum, &
quaſi lignum putridum, æs.
19 Non fugabit eum vir ſagittarius, in ſti-
pulam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20 Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, &
deridebit vibrantem haſtam.
21 Sub ipſo erunt radii ſolis, & ſternet ſibi D
aurum quaſi lutum.
22 Fervieſcere faciet quaſi ollam profundum
mare, & ponet quaſi cùm unguenta bulliunt.
23 Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſ-
ſum quaſi ſeneſcentem.
24 Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ com-
paretur ei, qui factus eſt ut nullum timeret.
25 Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper
univerſos filios ſuperbiæ.

CAPUT XLII.

Agnoscit Job se insipienter locutum, & à Domino præfertur amicis, ac pro illis orat duplicia recipiens eorum quæ amiserat, tandémque plenus dierum in pace quievit.

A 1 RESpondens autem Job Domino, dixit:
2 Scio quia omnia potes, & nulla te
latet cogitatio.
3 Quis est iste, qui celat consilium absque
scientia? ideò insipienter locutus sum, & quæ
ultra modum excederent scientiam meam.
4 Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
responde mihi.
5 Auditu auris audivi te, nunc autem oculus
meus videt te.
6 Idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere.
B 7 Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem:
Iratus est furor meus in te, & in duos amicos
tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.
8 Sumite ergo vobis septem tauros, & septem
arietes, & ite ad servum meum Job, & offerte
holocaustum pro vobis: Job autem servus meus
orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam ut non
vobis imputetur stultitia: neque enim locuti
estis ad me recta, sicut servus meus Job.
9 Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, &
suscepit Dominus faciem Job.
10 Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Job, cùm oraret ille pro amicis suis. C
Et addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Job, duplicia.
11 Venerunt autem ad eum omnes fratres sui,
& universæ sorores suæ, & cuncti qui noverant
eum priùs, & comederunt cum eo panem in
domo ejus: & moverunt super eum caput, &
consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dñs super eum: & dederunt ei, unusquisque ovem unam, & inaurem auream unam.
12 Dominus autem benedixit novissimis Job D
magis quàm principio ejus. Et facta sunt ei
quatuordecim millia ovium, & sex millia camelorum, & mille juga boum, & mille asinæ.
13 Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.
14 Et vocavit nomen unius Diem, & nomen
secundæ Cassiam, & nomen tertiæ Cornustibij.
15 Non sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filiæ Job in universa terra: deditque eis
pater suus hereditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Job post hæc, centum quadraginta annis, & vidit filios suos, & filios filiorum suorum usque ad quartam generationem,
& mortuus est senex & plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

PSALMUS I.

A 1 BEATUS vir, qui non abiit
in consilio impiorum, & in
via peccatorum non stetit, &
in cathedra pestilentiæ non
sedit:
* Jos. 1. b. 8. 2 * Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus
meditabitur die ac nocte.
* Jer. 3 * Et erit tamquam lignum, quod planta-
17. b. tum est secus decursus aquarum, quod fructum
8. suum dabit in tempore suo:
Et folium ejus non defluet: & omnia quæcumque faciet prosperabuntur.
4 Non sic impij, non sic: sed tamquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.
5 Ideò non resurgent impij in judicio: neque
peccatores in concilio justorum.
6 Quoniam novit Dominus viam justorum:
& iter impiorum peribit.

Psalm. II.

A 1 QUare fremuerunt Gentes, & populi me-
Act. ditati sunt inania?
4. e. 2 Astiterunt reges terræ, & principes con-
25. venerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus.
3 Dirumpamus vincula eorum: & projiciamus à nobis jugum ipsorum.
4 Qui habitat in cælis irridebit eos: & Dominus subsannabit eos. B
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.
6 Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.
7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, * Act.
ego hodie genui te. 13. e. 33.
8 Postula à me, & dabo tibi Gentes heredita- Heb. 1.
tem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. b. 5. 5. b. 5.
9 * Reges eos in virga ferrea, & tamquam
vas figuli confringes eos. * Apoc.
10 Et nunc reges intelligite: erudimini qui 2. g. 27
judicatis terram. 19. c. 15.
11 Servite Domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 Apprehendite disciplinam, nequando
irascatur Dominus, & pereatis de via justa.
13 Cùm exarserit in brevi ira ejus, beati omnes, qui confidunt in eo.

1 Psalmus

1 Pſalmus David, cùm fugeret à facie Abſalom
filij ſui. (2. Reg. 15. 14.) III.
A 2 DOmine quid multiplicati ſunt qui tribu-
lant me? multi inſurgunt adverſum me.
3 Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſalus
ipſi in Deo ejus.
4 Tu autem Domine ſuſceptor meus es, glo-
ria mea, & exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamavi: & exau-
divit me de monte ſancto ſuo.
6 Ego dormivi, & ſoporatus ſum: & exur-
rexi, quia Dominus ſuſcepit me.
7 Non timebo millia populi circumdantis
me: exurge Dñe, ſalvum me fac Deus meus.
8 Quoniam tu percuſſiſti omnes adverſan-
tes mihi ſine cauſa, dentes peccatorum contri-
viſti.
9 Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum
benedictio tua.

1 In finem in carminibus. Pſalmus
David. IV.

A 2 CUm invocarem exaudivit me Deus juſti-
tiæ meæ: in tribulatione dilataſti mihi.
Miſerere mei, & exaudi orationem meam.
3 Filij hominum uſquequò gravi corde? ut
quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?
4 Et ſcitote quoniam mirificavit Dominus
ſanctum ſuum: Dominus exaudiet me cùm cla-
mavero ad eum.
* 5 * Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dici-
Ephes. tis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris com-
4 f. 26. punginimi.
6 Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, & ſperate
in Domino. multi dicunt: Quis oſtendit nobis
bona?
B 7 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui
Domine: dediſti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, & olei ſui, multi-
plicati ſunt.
9 In pace in idipſum dormiam, & requieſcam;
10 Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe
conſtituiſti me.

1 In finem pro ea, quæ hereditatem con-
ſequitur, Pſalmus David. V.

A 2 VErba mea auribus percipe Domine, in-
tellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus &
Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo: Domine manè exau-
dies vocem meam.
5 Manè aſtabo tibi & videbo: quoniam non
Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit juxta te malignus: neque
permanebunt injuſti ante oculos tuos.
7 Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem:
perdes omnes, qui loquuntur mendacium.
B Virum ſanguinum & doloſum abominabitur
Dominus, 8 Ego autem in multitudine mi-
ſericordiæ tuæ,
Introibo in domum tuam: adorabo ad tem-
plum ſanctum tuum in timore tuo.
C 9 Domine deduc me in juſtitia tua: propter
inimicos meos dirige in conſpectu tuo viã meã.
10 Quoniam non eſt in ore eorum veritas:
cor eorum vanum eſt.
11 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum, * Infr.
linguis ſuis doloſè agebant, judica illos Deus. 13. a. 3.
Decidant à cogitationibus ſuis, ſecundùm Rom.
multitudinem impietatum eorum expelle eos, 3. b.
quoniam irritaverunt te Domine. 13.
12 Et lætentur omnes, qui ſperant in te, in
æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt no-
men tuum, 13 Quoniam tu benedices juſto.
Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ coro-
naſti nos.

1 In finem in carminibus, Pſalmus
David, pro octava. VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, ne- A
que in ira tua corripias me.
3 Miſerere mei Domine quoniam infirmus
ſum: ſana me Domine quoniam conturbata ſunt
oſſa mea.
4 Et anima mea turbata eſt valde: ſed tu
Domine uſquequo.
5 Convertere Domine, & eripe animam B
meã: ſalvum me fac propter miſericordiam tuam.
6 Quoniam non eſt in morte qui memor ſit
tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingu-
las noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum
meum rigabo.
8 Turbatus eſt à furore oculus meus: invete-
ravi inter omnes inimicos meos.
9 * Diſcedite à me omnes qui operamini ini- * Mat.
quitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem 7. c. 23. 25. d.
fletus mei. 41.
10 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Luc.
Dominus orationem meam ſuſcepit. 13 f. 27.
11 Erubeſcant, & conturbentur vehemen-
ter omnes inimici mei: convertantur & erubeſ-
cant valde velociter.

1 Pſalmus David: quem cantavit Domino
pro verbis Chuſi filij Iemini.
(2 Reg. 16.) VII.

2 DOmine Deus meus in te ſperavi: ſalvum A
me fac ex omnibus perſequentibus me,
& libera me.
3 Nequando rapiat ut leo animam meam, dum
non eſt qui redimat, neque qui ſalvum faciat.
4 Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt ini-
quitas in manibus meis:
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, deci-
dam meritò ab inimicis meis inanis.
6 Perſequatur inimicus animam meam, &
comprehendat, & conculcet in terra vitam
meam, & gloriam meam in pulverem deducat.
7 Exurge Domine in ira tua: & exaltare in
finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præcepto
quod mandaſti: 8 Et ſynagoga populorum
circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 Dominus judicat populos. B
Judica me Domine ſecundùm juſtitiam meam,
& ſecundùm innocentiam meam ſuper me.
10 Confi.

13 Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit.

C 14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?

15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam.

16 Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita.

17 Audite sermonem meum, & ænigmata percipite auribus vestris.

18 Si fuero judicatus, scio quòd justus inveniar.

19 Quis est qui judicetur mecum? veniat: quare tacens consumor?

20 Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abscondar:

21 Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.

22 Voca me, & ego respondebo tibi: aut certè loquar, & tu responde mihi.

D 23 Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi.

24 Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?

25 Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris:

26 Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.

27 Posuisti in nervo pedem meum, & observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti:

28 Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur à tinea.

CAPUT XIV.

Iob, considerata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quòd post hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur resurrectionem.

A 1 HOmo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.

* Sup. 8 b. 9. Psal. 143. b. 4. 2 * Qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem statu permanet.

3 Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in judicium?

* Ps. 50. a. 4. 4 * Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nónne tu qui solus es?

5 Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

B 6 Recede paulùlum ab eo ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarij dies ejus.

7 Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami ejus pullulant.

8 Si senuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,

9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quasi cùm primùm plantatum est:

10 Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quæso est?

11 Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluvius vacuefactus arescat:

12 Sic homo cùm dormierit, non resurget; donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo. C

13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14 Putásne mortuus homo rursum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

15 Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.

16 * Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. * Inf. 31. a. 4. 34. c. 21. Prov. 5. d. 21

17 Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam.

18 Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. D

19 Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur: & hominem ergo similiter perdes.

20 Roborasti eum paululùm ut in perpetuum transiret: immutabis faciem ejus, & emittes eum.

21 Sive nobiles fuerint filij ejus, sive ignobiles, non intelliget.

22 Attamen caro ejus dum vivet dolebit, & anima illius super semetipso lugebit.

CAPUT XV.

Eliphaz Iob arguit jactantia, impatientia, & blasphemia in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, describens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

1 REspondens autem Eliphaz Themanites, dixit: A

2 Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, & implebit ardore stomachum suum?

3 Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.

4 Quantum in te est, evacuasti timorem, & tulisti preces coram Deo.

5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blasphemantium.

6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi.

7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8 Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit ejus sapientia?

9 Qui nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus?

10 * Et senes & antiqui sunt in nobis, multò vetustiores quàm patres tui. * Eccl. 18 b. 8.

11 Numquid grande est ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent. B

12 Quid te elevat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos:

13 Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujusmodi sermones?

14 Quid est homo, ut immaculatus sit, & ut justus appareat natus de muliere?

15 * Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, * Sup. 4. d. 18

bilis, & cæli non sunt mundi in conspectu ejus.
16 Quantò magis abominabilis & inutilis
homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?
17 Ostendam tibi, audi me: quod vidi nar-
rabo tibi.
C 18 Sapientes confitentur, & non abscondunt
patres suos.
19 Quibus solis data est terra, & non transi-
vit alienus per eos.
20 Cunctis diebus suis impius superbit, &
numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.
21 Sonitus terroris semper in auribus illius:
& cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur.
22 Non credit quòd reverti possit de tenebris
ad lucem, circumspectans undique gladium.
23 Cùm se moverit ad quærendum panem,
novit quòd paratus sit in manu ejus tenebra-
rum dies.
24 Terrebit eum tribulatio, & angustia val-
labit eum, sicut regem qui præparatur ad præ-
lium.
25 Tetendit enim adversus Deum manum
suam, & contra Omnipotentem roboratus est.
26 Cucurrit adversus eum erecto collo, &
pingui cervice armatus est.
D 27 Operuit faciem ejus crassitudo, & de la-
teribus ejus arvina dependet.
28 Habitavit in civitatibus desolatis, & in
domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perseverabit substan-
tia ejus, nec mittet in terra radicem suam.
30 Non recedet de tenebris: ramos ejus are-
faciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.
31 Non credet frustrà errore deceptus, quòd
aliquo pretio redimendus sit.
32 Antequam dies ejus impleantur, peribit:
& manus ejus arescent.
33 Lædetur quasi vinea in primo flore botrus,
ejus, & quasi oliva projiciens florem suum.
34 Congregatio enim hypocritæ sterilis, &
ignis devorabit tabernacula eorum, qui mune-
ra libenter accipiunt.
Ps. 7. b. 15 35 * Concepit dolorem, & peperit iniqui-
Isai. 59. a. 4. tatem, & uterus ejus præparat dolos.

CAPUT XVI.

Job amicorum auctoritate commotus, dolorem suum plangit, calamitatis magnitudinem ostendens, seque pati citra iniquitatem, cujus conscium esse Deum asserit.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Audivi frequenter talia, consolato-
res onerosi omnes vos estis.
3 Numquid habebunt finem verba ventosa?
aut aliquid tibi molestum est si loquaris?
4 Poteram & ego similia vestri loqui: atque
utinam esset anima vestra pro anima mea:
5 Consolarer & ego vos sermonibus, & mo-
verem caput meum super vos.
6 Roborarem vos ore meo: & moverem la-
bia mea, quasi parcens vobis.
B 7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non
quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet
à me.
8 Nunc autem oppressit me dolor meus, &
in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me,
& suscitatur falsiloquus adversus faciem meam
contradicens mihi.
10 Collegit furorem suum in me, & commi-
nans mihi, infremuit contra me dentibus suis:
hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
11 Aperuerunt super me ora sua, & expro- C
brantes percusserunt maxillam meam, satiati
sunt pœnis meis.
12 Conclusit me Deus apud iniquum, &
manibus impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus, repentè
contritus sum: tenuit cervicem meam, confre-
git me, & posuit me sibi quasi in signum.
14 Circumdedit me lanceis suis, convulne-
ravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in
terra viscera mea.
15 Concidit me vulnere super vulnus, irruit
in me quasi gigas.
16 Saccum consui super cutem meam, &
operui cinere carnem meam.
17 Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ
meæ caligaverunt.
18 Hæc passus sum absque iniquitate manus D
meæ, cùm haberem mundas ad Deum preces.
19 Terra ne operias sanguinem meum, ne-
que inveniat in te locum latendi clamor meus.
20 Ecce enim in cælo testis meus, & conscius
meus in excelsis.
21 Verbosi amici mei: ad Deum stillat ocu-
lus meus.
22 Atque utinam sic judicaretur vir cum
Deo, quomodo judicatur filius hominis cum
collega suo.
23 Ecce enim breves anni transeunt, & se-
mitam, per quam non revertar, ambulo.

CAPUT XVII.

Job ex afflictionis suæ magnitudine sibi hic nihil præter mortem restare contendit, & amicos præsentem tantum remunerationem statuentes insipientiæ arguens, ipse futuram requiem præstolatur.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei brevia- A
buntur, & solum mihi superest sepulchrum.
2 Non peccavi, & in amaritudinibus mora-
tur oculus meus.
3 Libera me Domine, & pone me juxta te,
& cujusvis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longè fecisti à disciplina, pro-
ptereà non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur sociis, & oculi filiorum B
ejus deficient.
6 Posuit me quasi in proverbium vulgi, &
exemplum sum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus,
& membra mea quasi in nihilum redacta sunt.
8 Stupebunt justi super hoc, & innocens
contra hypocritam suscitabitur.
9 Et tenebit justus viam suam, & mundis C
manibus addet fortitudinem.
10 Igitur omnes vos convertimini, & venite,
& non inveniam in vobis ullum sapientem.
11 Dies mei transierunt, cogitationes meæ
dissipatæ sunt, torquentes cor meum.

D 12 Noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.

13 Si sustinuero, infernus domus mea est, & in tenebris stravi lectulum meum,

14 Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & soror mea, vermibus.

15 Ubi est ergo nunc præstolatio mea, & patientiam meam quis considerat?

16 In profundissimum infernum descendent omnia mea: putásne saltem ibi erit requies mihi?

Caput XVIII.

Baldad arguens Job jactantia & impatientia, describit impiorum maledictiones: ut suam contra Job sententiam statuat, nempe ipsum tantùm propter peccata sua puniri.

A 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:

2 Usque ad quem finem verba jactabitis? intelligite prius, & sic loquamur.

3 Quare reputati sumus ut jumenta, & sorduimus coram vobis?

4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco suo?

B 5 Nónne lux impij extinguetur, nec splendebit flamma ignis ejus?

6 Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ super eum est, extinguetur.

7 Arctabuntur gressus virtutis ejus, & præcipitabit eum consilium suum.

8 Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis ejus ambulat.

9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis.

10 Abscondita est in terra pedica ejus, & decipula illius super semitam.

C 11 Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus.

12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat costas illius.

13 Devoret pulchritudinem cutis ejus, consumat brachia illius primogenita mors.

14 Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, & calcet super eum, quasi rex, interitus.

15 Habitent in tabernaculo illius socij ejus, qui non est, aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.

D 16 Deorsum radices ejus siccentur, sursum autem atteratur messis ejus.

17 * Memoria illius pereat de terra, & non
Prov. celebretur nomen ejus in plateis.
2. d. 18 Expellet eum de luce in tenebras, & de
21. orbe transferet eum.

19 Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.

20 In die ejus stupebunt novissimi, & primos invadet horror.

21 Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus ejus qui ignorat Deum.

Caput XIX.

Job crudelitatis amicos arguens, se à Deo flagellari dicit immeritò, non ob sua flagitia, sed ob alias justas causas, ostendens afflictionis acerbitatem, & se ab amicis destitutum, unde super futura resurrectione seipsum consolatur.

1 Respondens autem Job, dixit: A

2 Usquequò affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus?

3 En, decies confunditis me, & non erubescitis opprimentes me.

4 Nempe, etsi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.

5 At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.

6 Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, & flagellis suis me cinxerit.

7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: B
vociferabor, & non est qui judicet.

8 Semitam meam circumsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit.

9 Spoliavit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo.

10 Destruxit me undique, & pereo, & quasi evulsæ arbori abstulit spem meam.

11 Iratus est contra me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum.

12 Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum.

13 Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me.

14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui C
me noverant, obliti sunt mei.

15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum.

16 Servum meum vocavi, & non respondit, ore proprio deprecabar illum.

17 Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.

18 Stulti quoque despiciebant me, & cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi.

19 Abominati sunt me quondam consiliarij mei: & quem maximè diligebam, aversatus est me.

20 Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos.

21 Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.

22 Quare persequimini me sicut Deus, & D
carnibus meis saturamini?

23 Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro.

24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?

25 Scio enim quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum:

26 Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.

27 Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei

conspe-

conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.

28 Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?

29 Fugite ergo à facie gladij, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium.

CAPUT XX.

Sophar verbis Iob motus, correptionem ipsius se dicit auditurum: & quæ sit apud Deum pars impij, multis verbis prosequitur.

A 1 RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit.

2 Idcircò cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens in diversa rapitur.

3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.

4 Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram,

5 Quòd laus impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.

6 Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit:

7 Quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Ubi est?

8 Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna.

B 9 Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultrà intuebitur eum locus suus.

10 Filij ejus atterentur egestate, & manus illius reddent ei dolorem suum.

11 Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.

12 Cùm enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua.

13 Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo.

14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.

15 Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.

16 Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.

C 17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri.)

18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: juxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit.

19 Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, & non ædificavit eam.

* Eccl. 5. c. 9. 20 * Nec est satiatus venter ejus: & cùm habuerit quæ concupierat, possidere non poterit.

21 Non remansit de cibo ejus, & propterea nihil permanebit de bonis ejus.

22 Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum.

D 23 Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum.

24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.

25 Eductus, & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua: vadent & venient super eum horribiles.

26 Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo.

27 Revelabunt cæli iniquitatem ejus, & terra consurget adversus eum.

28 Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.

29 Hæc est pars hominis impij à Deo, & hereditas verborum ejus à Domino.

CAPUT XXI.

Iob patienter ab amicis audiri postulans, causam inquirit quare impiorum nonnulli in finem usque vitæ prosperentur, pij contrà adversis cadantur; & respondet, impium in diem perditionis à Deo servari, falsam amicorum consolationem per hoc convellens. A

1 RESpondens autem Job, dixit:

2 Audite quæso sermones meos, & agite pœnitentiam.

3 Sustinete me, & ego loquar, & pòst mea, si videbitur, verba ridete.

4 Numquid contra hominem disputatio mea est, ut meritò non debeam contristari?

5 Attendite me, & obstupescite, & superponite digitum ori vestro:

6 Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, & concutit carnem meam tremor. * Ier.

7 * Quare ergo impij vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? 12. a. 1. Habac. 1. a. 3. d.

8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conspectu eorum. 13. B

9 Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos.

10 Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non est privata fœtu suo.

11 Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus.

12 Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi.

13 Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus. *Mal.

15 * Quis est Omnipotens ut serviamus ei? & quid nobis prodest si oraverimus illum? 3. d. 14.

16 Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me.

17 Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui? C

18 Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut favilla quam turbo dispergit.

19 Deus servabit filiis illius dolorem patris: & cùm reddiderit, tunc sciet.

20 Videbunt oculi ejus interfectionem suam, & de furore Omnipotentis bibet:

21 Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se: & si numerus mensium ejus dimidietur?

22 Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat?

23 Iste moritur robustus & sanus, dives & felix.

24 Viscera ejus plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur.

25 Alius verò moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus.

D 26 Et tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos.

27 Certè novi cogitationes vestras, & sententias contra me iniquas.

28 Dicitis enim: Ubi est domus principis? & ubi tabernacula impiorum?

29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis.

30 Quia in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris ducetur.

31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?

32 Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.

33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.

34 Quomodo igitur consolamini me frustrà, cùm responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

Caput XXII.

Eliphaz arguit Job immisericordia in pauperum oppressione, & aliorum facinorum; ostendens ipsum de divina providentia non rectè sentire, ac pœnitenti bona promittens.

A 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Numquid Deo potest comparari homo, etiam cùm perfectæ fuerit scientiæ?

3 Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?

4 Numquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium,

5 Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?

6 Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus.

7 Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem.

B 8 In fortitudine brachij tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam.

9 Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti.

10 Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita.

11 Et putabas te tenebras non visurum, & impetu aquarum inundantium non oppressum iri?

12 An non cogitas quòd Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem sublimetur?

13 Et dicis: Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat.

14 Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.

15 Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?

C 16 Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluvius subvertit fundamentum eorum.

17 Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum:

18 Cùm ille implesset domos eorum bonis: quorum sententia procul sit à me.

19 * Videbunt justi & lætabuntur, & innocens subsannabit eos. * Ps. 106. d.

20 Nónne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum devorabit ignis? 42.

21 Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos.

22 Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones ejus in corde tuo.

23 Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. D

24 Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.

25 Eritque Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coacervabitur tibi.

26 Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.

27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.

28 Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis splendebit lumen.

29 * Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. * Prov.

30 Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum. 29. d. 23.

Caput XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans, ostendit se non puniri propter peccata sua, rectéque sentire de providentia Dei incomprehensibilis, omnia pro sua voluntate facientis.

1 Respondens autem Job, ait:

2 Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum. A

3 Quis mihi tribuat ut cognoscam & inveniam illum, & veniam usque ad solium ejus?

4 Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus.

5 Ut sciam verba quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi.

6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat. B

7 Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam judicium meum.

8 Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.

9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.

10 Ipse verò scit viam meam, & probavit me quasi aurum quod per ignem transit. C

11 Vestigia ejus secutus est pes meus, viam ejus custodivi, & non declinavi ex ea.

12 A mandatis labiorum ejus non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris ejus.

13 Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem ejus: & anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.

14 Cùm expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei. D

15 Et

15 Et idcircò à facie ejus turbatus sum, & considerans eum, timore sollicitor.

16 Deus mollivit cor meum, & omnipotens conturbavit me.

17 Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

Caput XXIV.

Job ut rectè se sentire ostendat de divina providentia, dicit Deo nota esse tempora, & hominum varias recenset iniquitates, ab ipso puniendas.

A 1 AB Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.

2 Alij terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.

3 Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem viduæ.

4 Subverterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.

5 Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.

B 6 Agrum non suum demetunt: & vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant.

7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes quibus non est operimentum in frigore.

8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt.

10 Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.

11 Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.

12 De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.

C 13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus.

14 Manè primò consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quasi fur.

15 Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum suum.

16 Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem.

17 Si subitò apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.

18 Levis est super faciem aquæ: maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.

D 19 Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium & usque ad inferos peccatum illius.

20 Obliviscatur ejus misericordia: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.

21 Pavit enim sterilem, quæ non parit, & viduæ benè non fecit.

22 Detraxit fortes in fortitudine sua: & cùm steterit, non credet vitæ suæ.

* Apoc. 2. 21. 23 * Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem ejus sunt in viis illius.

24 Elevati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.

25 Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

Caput XXV.

Baldad ex Dei sublimitate & hominis humilitate, negat hominem Deo comparatum justificari posse.

1 RElpondens autem Baldad Suhites, dixit: A
2 Potestas & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.

3 Numquid est numerus militum ejus? & super quem non surget lumen illius?

4 Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?

5 Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus:

6 Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis.

Caput XXVI.

Job dicit nullum Deo ab homine auxilium præstari posse, Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius operibus demonstrans.

1 REspondens autem Job, dixit:
2 Cujus adjutor es? numquid imbecillis? & sustentas brachium ejus, qui non est fortis? A

3 Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, & prudentiam tuam ostendisti plurimam.

4 Quem docere voluisti? nónne eum, qui fecit spiramentum? B

5 Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.

6 Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.

7 Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.

8 Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum. C

9 Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam suam.

10 Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux & tenebræ.

11 Columnæ cæli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus.

12 In fortitudine illius repentè maria congregata sunt, & prudentia ejus percussit superbum. D

13 Spiritus ejus ornavit cælos: & obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus.

14 Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum ejus: & cùm vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPUT XXVII.

Job perpetuò constans in sui justificatione, rejecta amicorum calumnia, ostendit cur innocentiæ studuerit. quod impii ex præsentis vitæ brevi prosperitate in morte rapiantur à Deo ad supplicia.

A 1 ADdidit quoque Job, assumens parabolam suam, & dixit:

2 Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.

3 Quia donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis,

4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.

5 Absit à me ut justos vos esse judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

B 6 Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.

7 Sit ut impius, inimicus meus: & adversarius meus quasi iniquus.

8 Quæ est enim spes hypocritæ si avarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus?

9 Numquid Deus audiet clamorem ejus cùm venerit super eum angustia?

10 Aut poterit in omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?

11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.

12 Ecce, vos omnes nostis, & quid sine causa vana loquimini?

C 13 Hæc est pars hominis impii apud Deum, & hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.

14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non saturabuntur pane.

15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.

16 Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum præparaverit vestimenta:

17 Præparabit quidem, sed justus vestietur illis: & argentum innocens dividet.

18 Ædificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum.

* Ps. 48. d. 18. 19 * Dives cùm dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet.

D 20 Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.

21 Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo.

22 Et mittet super eum, & non parcet: de manu ejus fugiens fugiet.

23 Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum ejus.

CAPUT XXVIII.

Job etiam innocentiæ studuit, quod hæc sit unica via obtinendæ sapientiæ, quam ostendit auro longè esse præstantiorem, cum origine tum rei dignitate; Deo autem perspecta esse quæque occultissima natura, & sapientiam è cælo dari non auro emi: cujus sapientiæ particula quædam communicatur per Dei timorem.

A 1 HAbet argentum, venarum suarum principia: & auro locus est, in quo conflatur.

2 Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus calore, in æs vertitur.

3 Tempus posuit tenebris, & universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & umbram mortis.

4 Dividit torrens à populo peregrinante, eos, quos oblitus est pes egentis hominis, & invios.

5 Terra de qua oriebatur panis in loco suo, igne subversa est.

6 Locus sapphiri lapides ejus, & glebæ illius aurum.

7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.

8 Non calcaverunt eam filii institorum, nec B pertransivit per eam leæna.

9 Ad silicem extendit manum suam, subvertit à radicibus montes.

19 In petris rivos excidit, & omne pretiosum vidit oculus ejus.

11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.

12 Sapientia verò ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ?

13 Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium.

14 Abyssus dicit: Non est in me: & mare loquitur: Non est mecum.

15 * Non dabitur aurum obrizum pro ea, * Sap. 7. a. 9. nec appendetur argentum in commutatione C ejus.

16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi Sardonicho pretiosissimo, vel sapphiro.

17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.

18 Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis.

10 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.

20 Unde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?

21 Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli latet.

22 Perditio & mors dixerunt: Auribus no- D stris audivimus famam ejus.

23 Deus intelligit viam ejus, & ipse novit locum illius.

24 Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.

25 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.

26 Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis sonantibus.

27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & investigavit.

28 Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.

CAPUT XXIX.

Job pristina cutiens [illegible] sui felicitati, multis verbis illam enarrat, unà cum bonis suis operibus, quò se de contraria amicorum calumnia vindicet.

1 ADdidit quoque Job, assumens parabolam A suam, & dixit:

2 Quis

2 Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundùm dies quibus Deus custodiebat me?

3 Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?

4 Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo?

5 Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?

6 Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?

B 7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?

8 Videbant me juvenes, & abscondebantur: & senes assurgentes stabant.

9 Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.

10 Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.

11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.

12 Eò quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor.

C 13 Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum.

14 Justitia indutus sum: & vestivi me, sicut vestimento & diademate, judicio meo.

15 Oculus fui cæco, & pes claudo.

16 Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissimè investigabam.

17 Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.

18 Dicebámque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.

19 Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.

20 Gloria mea semper innovabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.

D 21 Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.

22 Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.

23 Expectabant me sicut pluviam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.

24 Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.

25 Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cúmque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

Caput XXX.

Plangit Job pristinam illam felicitatem, versam sibi permittente Deo, in summam calamitatem.

A 1 Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:

2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.

3 Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate & miseria.

4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum:

5 Qui de convallibus ista rapientes, cùm singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.

6 In desertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel super glaream.

7 Qui inter hujuscemodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant. B

8 Filij stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.

9 Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium.

10 Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur.

11 Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frænum posuit in os meum.

12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illicò surrexerunt: pedes meos subverterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.

13 Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit qui ferret auxilium. C

14 Quasi rupto muro, & aperta janua, irruerunt super me, & ad meas miserias devoluti sunt.

15 Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.

16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.

17 Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.

18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me.

19 Comparatus sum luto, & assimilatus sum favillæ & cineri.

20 Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me.

21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi.

22 Elevasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me validè.

23 Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi. D

24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse salvabis.

25 Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.

27 Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.

28 Mœrens incedebam, sine furore; consurgens, in turba clamabam.

29 Frater fui draconum, & socius struthionum.

30 Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.

31 Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

arguere Job, & respondere ex vobis sermoni-
bus ejus.
13 Ne fortè dicatis: Invenimus sapientiam,
Deus projecit eum, non homo.
14 Nihil locutus est mihi, & ego non secun-
dùm sermones vestros respondebo illi.
15 Extimuerunt, nec responderunt ultrà,
abstuleruntque à se eloquia.
D 16 Quoniam igitur expectavi, & non sunt
locuti: steterunt, nec ultrà responderunt:
17 Respondebo & ego partem meam, &
ostendam scientiam meam.
18 Plenus sum enim sermonibus, & coarctat
me spiritus uteri mei.
19 En venter meus quasi mustum absque
spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit.
20 Loquar & respirabo paululùm: ape-
riam labia mea, & respondebo:
21 Non accipiam personam viri, & Deum
homini non æquabo.
22 Nescio enim quàm diu subsistam, & si
post modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

Eliu ex sermonibus Job ostendere nititur eum non esse justum, docens quomodo Deus homini loquatur ut erudiat & increpet, ac resipiscenti propitietur.

A 1 AUdi igitur Job eloquia mea, & omnes
sermones meos ausculta.
2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua
mea in faucibus meis.
3 Simplici corde meo sermones mei, & sen-
tentiam puram labia mea loquentur.
4 Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Om-
nipotentis vivificavit me.
5 Si potes, responde mihi, & adversus fa-
ciem meam consiste.
6 Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de
eodem luto ego quoque formatus sum.
7 Verumtamen miraculum meum non te
terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis.
8 Dixisti ergo in auribus meis, & vocem
verborum tuorum audivi:
9 Mundus sum ego, & absque delicto im-
maculatus, & non est iniquitas in me.
B 10 Quia querelas in me reperit, ideò arbi-
tratus est me inimicum sibi.
11 Posuit in nervo pedes meos, custodivit
omnes semitas meas.
12 Hoc est ergo, in quo non es justificatus:
respondebo tibi, quia major sit Deus homine.
13 Adversus eum contendis, quòd non ad
omnia verba responderit tibi:
14 Semel loquitur Deus, & secundò idipsum
non repetit.
15 Per somnium in visione nocturna, quan-
do irruit sopor super homines, & dormiunt
in lectulo.
16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens
eos instruit disciplina,
17 Ut avertat hominem ab his quæ facit, &
liberet eum de superbia:
C 18 Eruens animam ejus à corruptione: & vi-
tam illius, ut non transeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo,
& omnia ossa ejus marcescere facit.
20 Abominabilis ei fit in vita sua panis, &
animæ illius cibus antè desiderabilis.
21 Tabescet caro ejus, & ossa, quæ tecta
fuerant, nudabuntur.
22 Appropinquavit corruptioni anima ejus,
& vita illius mortiferis.
23 Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de
millibus, ut annuntiet hominis æquitatem:
24 Miserebitur ejus, & dicet: Libera eum
ut non descendat in corruptionem: inveni in
quo ei propitier.
25 Consumpta est caro ejus à suppliciis, re-
vertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: D
& videbit faciem ejus in jubilo, & reddet ho-
mini justitiam suam.
27 Respiciet homines, & dicet: Peccavi, &
verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.
28 Liberavit animam suam ne pergeret in in-
teritum, sed vivens lucem videret.
29 Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus
vicibus per singulos,
30 Ut revocet animas eorum à corruptione,
& illuminet luce viventium.
31 Attende Job, & audi me: & tace, dum
ego loquor.
32 Si autem habes quod loquaris, responde
mihi, loquere: volo enim, te apparere justum.
33 Quòd si non habes, audi me: tace, &
docebo te sapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rursum ex verbis Job accusat eum blasphemiæ aliorumque criminum, æquitatem ostendens divini judicii, ejus quoque potentiæ & notitiæ cuncta subesse.

1 PRonuntians itaque Eliu, etiam hæc lo- A
cutus est:
2 Audite sapientes verba mea, & eruditi aus-
cultate me:
3 * Auris enim verba probat, & guttur escas * Sap.
gustu dijudicat. 12. b.
4 Judicium eligamus nobis, & inter nos vi- 11.
deamus quid sit melius.
5 Quia dixit Job: Justus sum, & Deus sub-
vertit judicium meum.
6 In judicando enim me, mendacium est:
violenta sagitta mea absque ullo peccato.
7 Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsan-
nationem quasi aquam.
8 Qui graditur cum operantibus iniquita-
tem, & ambulat cum viris impiis?
9 Dixit enim: Non placebit vir Deo: etiam B
si cucurrerit cum eo.
10 Ideò viri cordati audite me, absit à Deo
impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta
vias singulorum restituet eis.
12 Verè enim Deus non condemnabit fru-
strà, nec Omnipotens subvertet judicium.
13 Quem constituit alium super terram? aut
quem posuit super orbem, quem fabricatus est?

15 Eripiet de angustia sua pauperem, & revelabit in tribulatione aurem ejus.

16 Igitur salvabit te de ore angusto latissimè, & non habente fundamentum subter se: requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.

C 17 Causa tua quasi impij judicata est, causam judiciúmque recipies.

18 Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.

19 Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, & omnes robustos fortitudine.

20 Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.

21 Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpisti sequi post miseriam.

22 Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus.

23 Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?

24 Memento quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.

25 Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.

D 26 Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inæstimabilis.

27 Qui aufert stillas pluviæ, & effundit imbres ad instar gurgitum.

28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta desuper.

29 Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum,

30 Et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.

31 Per hæc enim judicat populos, & dat escas multis mortalibus.

32 In manibus abscondit lucem, & præcipit ei ut rursus adveniat.

33 Annuntiat de ea amico suo, quòd possessio ejus sit, & ad eam possit ascendere.

Caput XXXVII.

Eliu ex mirabilibus Dei operibus declarat Dei sapientiam, potentiam ac justitiam, & inscrutabile judicium ipsius: quibus vult Job detraxisse: unde monet Jobum, ut e mutui divino penitus subjiciat.

A 1 Super hoc expavit cor meum, & emotum est de loco suo.

2 Audite auditionem in terrore vocis ejus, & sonum de ore illius procedentem.

3 Subter omnes cælos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ.

4 Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ; & non investigabitur, cùm audita fuerit vox ejus.

5 Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia.

B 6 Qui præcipit nivi ut descendat in terram, & hiemis pluviis, & imbri fortitudinis suæ.

7 Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua.

8 Ingredietur bestia latibulum, & in antro suo morabitur.

9 Ab interioribus egredietur tempestas, & ab Arcturo frigus.

10 Flante Deo concrescit gelu, & rursum latissimæ funduntur aquæ.

11 Frumentum desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suum.

12 Quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum. C

13 Sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri.

14 Ausculta hæc Job: sta, & considera mirabilia Dei.

15 Numquid scis quando præceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium ejus?

16 Numquid nosti semitas nubium magnas & perfectas scientias?

17 Nonne vestimenta tua calida sunt, cùm perflata fuerit terra Austro?

18 Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos qui solidissimi quasi ære fusi sunt.

19 Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris.

20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, devorabitur: D

21 At nunc non vident lucem: subitò aër cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.

22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidolosa laudatio:

23 Dignè eum invenire non possumus: magnus fortitudine, & judicio, & justitia, & enarrari non potest.

24 Ideò timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

Caput XXXVIII.

Deus ipsi disputationi se interponit, & Eliu silere jusso, arguit Job, ostendens ex conditis à se operibus non posse illum divinam potentiam ac sapientiam comprehendere.

1 Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit: A

2 Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?

3 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & responde mihi.

4 Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam.

5 Quis posuit mensuras ejus: si nosti: vel quis tetendit super eam lineam?

6 Super quo bases illius solidatæ sunt: aut quis demisit lapidem angularem ejus.

7 Cùm me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filij Dei?

8 Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens:

9 Cùm ponerem nubem vestimentum ejus, & caligine illud quasi pannis infantiæ obvolverem?

10 Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem, & ostia; B

11 Et dixi: Usque huc venies, & non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos.

12 Numquid post ortum tuum præcepisti

30 Pulli ejus lambent ſanguinem : & ubi-
cumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.
31 Et adjecit Dominus,& locutus eſt ad Job :
32 Numquid qui contendit cum Deo, tam
facilè conquieſcit ? utique qui arguit Deum,de-
bet reſpondere ei.
33 Reſpondens autem Job Domino, dixit :
34 Qui leviter locutus ſum, reſpondere quid
poſſum ? manum meam ponam ſuper os meum.
35 Unum locutus ſum,quod utinam non di-
xiſſem ; & alterum, quibus ultrà non addam.

CAPUT XL.

*Deus arguens Job quòd viſus ſit juſtitia ipſius detra-
xiſſe, oſtendit ei ſuam potentiam in Behemoth & Levia-
than, ſilentium ei imponens.*

A 1 RESpondens autem Dominus Job de turbi-
ne, dixit :
2 Accinge ſicut vir lumbos tuos : interroga-
bo te, & indica mihi.
3 Numquid irritum facies judicium meum :
& condemnabis me, ut tu juſtificeris ?
4 Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi vo-
ce ſimili tonas ?
5 Circumda tibi decorem,& in ſublime eri-
gere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere ve-
ſtibus.
6 Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi-
ciens omnem arrogantem humilia.
7 Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde
eos, & contere impios in loco ſuo.
B 8 Abſconde eos in pulvere ſimul,& facies eo-
rum demerge in foveam :
9 Et ego confitebor quòd ſalvare te poſſit
dextera tua.
10 Ecce , Behemoth , quem feci tecum , fœ-
num quaſi bos comedet.
11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus il-
lius in umbilico ventris ejus.
12 Stringit caudam ſuam quaſi cedrum,ner-
C vi teſticulorum ejus perplexi ſunt.
13 Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago il-
lius quaſi laminæ ferreæ.
14 Ipſe eſt principium viarum Dei,qui fecit
eum , applicabit gladium ejus.
15 Huic montes herbas ferunt : omnes beſtiæ
agri ludent ibi.
16 Sub umbra dormit in ſecreto calami , &
in locis humentibus.
17 Protegunt umbræ umbram ejus, circum-
dabunt eum ſalices torrentis.
18 Ecce , abſorbebit fluvium , & non mira-
bitur : & habet fiduciam quòd influat Jordanis
in os ejus.
19 In oculis ejus quaſi hamo capiet eum, &
in ſudibus perforabit nares ejus.
D 20 An extrahere poteris Leviathan hamo, &
fune ligabis linguam ejus.
21 Numquid pones circulum in naribus ejus,
aut armilla perforabis maxillam ejus ?
22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut
loquetur tibi mollia ?
23 Numquid feriet tecum pactum, & acci-
pies eum ſervum ſempiternum ?

24 Numquid illudes ei quaſi avi , aut ligabis
eum ancillis tuis ?
25 Concident eum amici, divident illum ne-
gotiatores ?
26 Numquid implebis ſagenas pelle ejus , &
gurguſtium piſcium capite illius ?
27 Pone ſuper eum manum tuam : memento
belli , nec ultrà addas loqui.
28 Ecce , ſpes ejus fruſtrabitur eum , & vi-
dentibus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

*Malitia Behemoth explicatur fuſius juxta illius mem-
bra, duritiam & ſuperbiam.*

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum ? quis A
enim reſiſtere poteſt vultui meo ?
2 Quis antè dedit mihi , ut reddam ei ? om-
nia quæ ſub cælo ſunt , mea ſunt.
3 Non parcam ei , & verbis potentibus , &
ad deprecandum compoſitis.
4 Quis revelabit faciem indumenti ejus ? &
in medium oris ejus quis intrabit ?
5 Portas vultus ejus quis aperiet ? per gyrum
dentium ejus formido.
6 Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia , compa-
ctum ſquamis ſe prementibus.
7 Una uni conjungitur , & ne ſpiraculum B
quidem incedit per ea :
8 Una alteri adhærebit , & tenentes ſe ne-
quaquam ſeparabuntur.
9 Sternutatio ejus ſplendor ignis , & oculi
ejus , ut palpebræ diluculi.
10 De ore ejus lampades procedunt, ſicut te-
dæ ignis accenſæ.
11 De naribus ejus procedit fumus , ſicut
ollæ ſuccenſæ atque ferventis.
12 Halitus ejus prunas ardere facit, & flam-
ma de ore ejus egreditur.
13 In collo ejus morabitur fortitudo , & fa-
ciem ejus præcedit egeſtas.
14 Membra carnium ejus cohærentia ſibi : mittet C
cōtra eum fulmina,& ad locum aliū non ferētur.
15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis , &
ſtringetur quaſi malleatoris incus.
16 Cùm ſublatus fuerit , timebunt angeli, &
territi purgabuntur.
17 Cùm apprehenderit eum gladius , ſubſi-
ſtere non poterit neque haſta , neque thorax.
18 Reputabit enim quaſi paleas ferrum , &
quaſi lignum putridum , æs.
19 Non fugabit eum vir ſagittarius , in ſti-
pulam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20 Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum , &
deridebit vibrantem haſtam.
21 Sub ipſo erunt radii ſolis , & ſternet ſibi D
aurum quaſi lutum.
22 Ferveſcere faciet quaſi ollam profundum
mare , & ponet quaſi cùm unguenta bulliunt.
23 Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſ-
ſum quaſi ſeneſcentem.
24 Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ com-
paretur ei , qui factus eſt ut nullum timeret.
25 Omne ſublime videt , ipſe eſt rex ſuper
univerſos filios ſuperbiæ.

1 Psalmus David, cùm fugeret à facie Absalom
filij sui. (2. Reg. 15. 14.) III.
A 2 DOmine quid multiplicati sunt qui tribu-
lant me? multi insurgunt adversum me.
3 Multi dicunt animæ meæ: Non est salus
ipsi in Deo ejus.
4 Tu autem Domine susceptor meus es, glo-
ria mea, & exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamavi: & exau-
divit me de monte sancto suo.
6 Ego dormivi, & soporatus sum: & exur-
rexi, quia Dominus suscepit me.
7 Non timebo millia populi circumdantis
me: exurge Dñe, salvum me fac Deus meus.
8 Quoniam tu percussisti omnes adversan-
tes mihi sine causa, dentes peccatorum contri-
visti.
9 Domini est salus: & super populum tuum
benedictio tua.

1 In finem in carminibus. Psalmus
David. IV.
A 2 CUm invocarem exaudivit me Deus justi-
tiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi.
Miserere mei, & exaudi orationem meam.
3 Filij hominum usquequò gravi corde? ut
quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?
4 Et scitote quoniam mirificavit Dominus
sanctum suum: Dominus exaudiet me cùm cla-
mavero ad eum.
* 5 * Irascimini, & nolite peccare: quæ dici-
Ephes. tis in cordibus vestris, in cubilibus vestris com-
4 f. pungimini.
26. 6 Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate
in Domino. multi dicunt: Quis ostendit nobis
bona?
B 7 Signatum est super nos lumen vultus tui
Domine: dedisti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, & olei sui, multi-
plicati sunt.
9 In pace in idipsum dormiam, & requiescam;
10 Quoniam tu Domine singulariter in spe
constituisti me.

1 In finem pro ea, quæ hereditatem con-
sequitur, Psalmus David. V.
A 2 VErba mea auribus percipe Domine, in-
telligе clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus &
Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo: Domine manè exau-
dies vocem meam.
5 Manè astabo tibi & videbo: quoniam non
Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit juxta te malignus: neque
permanebunt injusti ante oculos tuos.
7 Odisti omnes, qui operantur iniquitatem:
perdes omnes, qui loquuntur mendacium.
B Virum sanguinum & dolosum abominabitur
Dominus, 8 Ego autem in multitudine mi-
sericordiæ tuæ,
Introibo in domum tuam: adorabo ad tem-
plum sanctum tuum in timore tuo.
C 9 Domine deduc me in justitia tua: propter
inimicos meos dirige in conspectu tuo viã meã.
10 Quoniam non est in ore eorum veritas:
cor eorum vanum est.
11 * Sepulchrum patens est guttur eorum, *Infr.
linguis suis dolosè agebant, judica illos Deus. 13. a.
Decidant à cogitationibus suis, secundùm 3. Rom.
multitudinem impietatum eorum expelle eos, 3. b.
quoniam irritaverunt te Domine. 13.
12 Et lætentur omnes, qui sperant in te, in
æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt no-
men tuum, 13 Quoniam tu benedices justo.
Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coro-
nasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus
David, pro octava. VI.
2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, ne- A
que in ira tua corripias me.
3 Miserere mei Domine quoniam infirmus
sum: sana me Domine quoniam conturbata sunt
ossa mea.
4 Et anima mea turbata est valde: sed tu
Domine usquequo.
5 Convertere Domine, & eripe animam B
meã: salvum me fac propter misericordiam tuam.
6 Quoniam non est in morte qui memor sit
tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per singu-
las noctes lectum meum, lacrymis meis stratum
meum rigabo.
8 Turbatus est à furore oculus meus: invete-
ravi inter omnes inimicos meos.
9 * Discedite à me omnes qui operamini ini- *Mat.
quitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem 7. c. 25.
fletus mei. 25. d. 41.
10 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Luc.
Dominus orationem meam suscepit. 13 f. 27.
11 Erubescant, & conturbentur vehemen-
ter omnes inimici mei: convertantur & erubes-
cant valde velociter.

1 Psalmus David: quem cantavit Domino
pro verbis Chusi filij Jemini.
(2 Reg. 16.) VII.
2 DOmine Deus meus in te speravi: salvum A
me fac ex omnibus persequentibus me,
& libera me.
3 Nequando rapiat ut leo animam meam, dum
non est qui redimat, neque qui salvum faciat.
4 Domine Deus meus si feci istud, si est ini-
quitas in manibus meis:
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, deci-
dam meritò ab inimicis meis inanis.
6 Persequatur inimicus animam meam, &
comprehendat, & conculcet in terra vitam
meam, & gloriam meam in pulverem deducat.
7 Exurge Domine in ira tua: & exaltare in
finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præcepto
quod mandasti: 8 Et synagoga populorum
circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 Dominus judicat populos. D
Judica me Domine secundùm justitiam meam,
& secundùm innocentiam meam super me.
10 Consi-

Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris
adjutor.
15 Contere brachium peccatoris & mali-
gni: quæretur peccatum illius, & non inve-
nietur.
16 Dominus regnabit in æternum, & in sæ-
culum sæculi: peribitis Gentes de terra illius.
17 Desiderium pauperum exaudivit Dñs:
præparationem cordis eorum audivit auris tua.
18 Judicare pupillo & humili, ut non appo-
nat ultrà magnificare se homo super terram.

1 In finem, Psalmus David. X.

A 2 IN Domino confido: quomodo dicitis animæ
meæ: Transmigra in montem sicut passer?
3 Quoniam ecce peccatores intenderunt ar-
cum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut
sagittent in obscuro rectos corde.
4 Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt: ju-
stus autem quid fecit?
B 5 * Dominus in templo sancto suo, Domi-
* Habac. 2. d. 20. nus in cælo sedes ejus:
Oculi ejus in pauperem respiciunt: palpe-
bræ ejus interrogant filios hominum.
6 Dominus interrogat justum & impium: qui
autem diligit iniquitatem, odit animam suam.
7 Pluet super peccatores laqueos: ignis, &
sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis
eorum.
8 Quoniam justus Dominus & justitias dile-
xit: æquitatem vidit vultus ejus.

1 In finem pro octava, Psalmus David. XI.

A 2 SAlvum me fac Domine, quoniam defe-
cit sanctus: quoniam diminutæ sunt veri-
tates à filiis hominum.
3 Vana locuti sunt unusquisque ad proxi-
mum suum: labia dolosa, in corde & corde lo-
cuti sunt.
4 Disperdat Dominus universa labia dolosa,
& linguam magniloquam.
5 Qui dixerunt: Linguam nostram magni-
ficabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster
Dominus est?
B 6 Propter miseriam inopum, & gemitum
pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.
7 * Eloquia Domini, eloquia casta: argentum
* Prov. 30. a. 5. igne examinatum, probatum terræ, purgatum
septuplum.
8 Tu Domine servabis nos: & custodies nos
à generatione hac in æternum.
9 In circuitu impij ambulant: secundùm al-
titudinem tuam multiplicasti filios hominum.

1 In finem, Psalmus David. XII.

A VSquequò Domine oblivisceris me in finem?
Usquequò avertis faciem tuam à me?
2 Quamdiu ponam consilia in anima mea, do-
lorem in corde meo per diem?
3 Usquequò exaltabitur inimicus meus su-
per me? 4 Respice, & exaudi me Domine
Deus meus.
Illumina oculos meos ne umquam obdor-
miam in morte: 5 Ne quando dicat inimicus
meus: Prævalui adversus eum.
Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero:
6 Ego autem in misericordia tua speravi.
Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo
Domino qui bona tribuit mihi: & psallam no-
mini Domini altissimi.

1 In finem, Psalmus David. XIII.

DIxit insipiens in corde suo: Non est Deus. A
Corrupti sunt, & abominabiles facti
sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum,
non est usque ad unum.
2 Dominus de cælo prospexit super filios ho-
minum ut videat si est intelligens, aut requi-
rens Deum.
3 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti
sunt: non est qui faciat bonum, non est usque
ad unum.
Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis
suis dolose agebant, venenum aspidum sub la-
biis eorum.
Quorum os maledictione & amaritudine ple-
num est: veloces pedes eorum ad effundendum
sanguinem.
Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam
pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante
oculos eorum.
4 Nónne cognoscent omnes qui operantur B
iniquitatem, qui devorant plebem meam sicut
escam panis?
5 Dominum non invocaverunt, illic trepida-
verunt timore, ubi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione justa est,
consilium inopis confudistis: quoniam Domi-
nus spes ejus est.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israël? cum
averterit Dominus captivitatem plebis suæ,
exultabit Jacob, & lætabitur Israël.

Psalmus David. XIV.

1 DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? A
aut quis requiescet in monte sancto tuo?
2 Qui ingreditur sine macula, & operatur
justitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde suo, qui
non egit dolum in lingua sua:
Nec fecit proximo suo malum, & opprobrium
non accepit adversus proximos suos.
4 Ad nihilum deductus est in conspectu ejus B
malignus: timentes autem Dominum glorificat:
Qui jurat proximo suo, & non decipit,
5 Qui pecuniam suam non dedit ad usuram,
& munera super innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

Tituli inscriptio ipsi David. XV.

1 COnserva me Domine, quoniam speravi A
in te.
2 Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam
bonorum meorum non eges.
3 Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit
omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: po-
stea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de
sanguinibus: nec memor ero nominum eorum
per labia mea.
5 Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam
mihi.
6 Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hereditas mea præclara est mihi.
B 7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insuper & usque ad noctem increpuerunt me renes mei.
* Act. 2. d. 25. 8 * Providebam Dominum in conspectu
meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne
commovear.
9 Propter hoc lætatum est cor meum, &
exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.
* Act. 2. c. 31. 13. e. 35. 10 * Quoniam non derelinques animam
meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
11 Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis
me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem.

1 Oratio David. XVI.

A Exaudi Domine justitiam meam: intende
deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis.
2 De vultu tuo judicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.
3 Probasti cor meum, & visitasti nocte: igne
me examinasti, & non est inventa in me iniquitas.
4 Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.
B 5 Perfice gressus meos in semitis tuis: ut non
moveantur vestigia mea.
6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me Deus:
inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
7 Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis
sperantes in te.
8 A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, ut
pupillam oculi.
C Sub umbra alarum tuarum protege me: 9
A facie impiorum qui me afflixerunt.
Inimici mei animam meam circumdederunt,
10 Adipem suum concluserunt: os eorum locutum est superbiam.
11 Projicientes me nunc circumdederunt
me: oculos suos statuerunt declinare in terram.
12 Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam; & sicut catulus leonis habitans in abditis.
D 13 Exurge Domine, præveni eum, & supplanta eum: eripe animam meam ab impio,
frameam tuam 14 ab inimicis manus tuæ.
Domine à paucis de terra divide eos in vita
eorum: de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis: & dimiserunt reliquias
suas parvulis suis.
15 Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

1 In finem puero Domini David, qui locutus
est Domino verba cantici hujus, in die, qua
eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul, & dixit:
(2. Reg. 22. 2.)

XVII.

2 Diligam te Domine fortitudo mea: A
3 Dominus firmamentum meum, &
refugium meum, & liberator meus.
* Deus meus adjutor meus, & sperabo in eum. * Heb. 2. d. 13.
Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.
4 Laudans invocabo Dominum: & ab inimicis meis salvus ero.
5 Circumdederunt me dolores mortis: &
torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6 Dolores inferni circumdederunt me: præoccupaverunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocavi Dominum,
& ad Deum meum clamavi:
Et exaudivit de templo sancto suo vocem
meam: & clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.
8 Commota est, & contremuit terra:
fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.
9 Ascendit fumus in ira ejus: & ignis à facie
ejus exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, & descendit: & caligo
sub pedibus ejus.
11 Et ascendit super cherubim, & volavit:
volavit super pennas ventorum. B
12 Et posuit tenebras latibulum suum, in
circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebrosa aqua
in nubibus aëris.
13 Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando, & carbones ignis.
14 Et intonuit de cælo Dñs, & Altissimus
dedit vocem suam: grando & carbones ignis.
15 Et misit sagittas suas, & dissipavit eos:
fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.
16 Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum;
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione
spiritus iræ tuæ.
17 Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me de aquis multis.
18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis,
& ab his qui oderunt me: quoniam confortati
sunt super me.
19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ:
& factus est Dominus protector meus.
20 Et eduxit me in latitudinem: salvum me
fecit quoniam voluit me.
21 Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam: & secundùm puritatem manuum
mearum retribuet mihi:
22 Quia custodivi vias Domini, nec impiè
gessi à Deo meo.
23 Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo: & justitias ejus non repuli à me.
24 Et ero immaculatus cum eo: & observabo me ab iniquitate mea. C

25. Et

25 Et retribuet mihi Dominus ſecundùm ju-
ſtitiam meam : & ſecundùm puritatem ma-
nuum mearum in conſpectu oculorum ejus.
26 Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro
innocente innocens eris :
27 Et cum electo electus eris : & cum per-
verſo perverteris.
28 Quoniam tu populum humilem ſalvum
facies : & oculos ſuperborum humiliabis.
29 Quoniam tu illuminas lucernam meam
Domine : Deus meus illumina tenebras meas.
30 Quoniam in te eripiar à tentatione, &
in Deo meo tranſgrediar murum.
31 Deus meus impolluta via ejus : eloquia
Domini igne examinata: protector eſt omnium
ſperantium in ſe.
32 Quoniam quis Deus præter Dominum ?
aut quis Deus præter Deum noſtrum ?
33 Deus qui præcinxit me virtute : & po-
ſuit immaculatam viam meam.
* 2. 34 * Qui perfecit pedes meos tamquam cer-
Reg. vorum, & ſuper excelſa ſtatuens me.
22. c. 35 * Qui docet manus meas ad prælium :
34. * 2. & poſuiſti ut arcum æreum, brachia mea.
Reg. 36 Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ:
22. c. 34. & dextera tua ſuſcepit me :
Et diſciplina tua correxit me in finem : &
diſciplina tua ipſa me docebit.
D 37 Dilataſti g:eſſus meos ſubtus me : & non
ſunt infirmata veſtigia mea.
38 Perſequar inimicos meos, & comprehen-
dam illos : & non convertar donec deficiant.
39 Confringam illos, nec poterunt ſtare ; ca-
dent ſubtus pedes meos.
40 Et præcinxiſti me virtute ad bellum: &
ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 Et inimicos meos dediſti mihi dorſum,
& odientes me diſperdidiſti.
42 Clamaverunt, nec erat qui ſalvos faceret
ad Dominum, nec exaudivit eos.
43 Et comminuam eos, ut pulverem ante fa-
ciem venti : ut lutum platearum delebo eos.
44 Eripies me de contradictionibus populi :
conſtitues me in caput Gentium :
45 Populus, quem non cognovi, ſervivit mi-
hi : in auditu auris obedivit mihi.
46 Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni
inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis
populos ſub me, liberator meus de inimicis meis
iracundis.
49 Et ab inſurgentibus in me exaltabis me :
à viro iniquo eripies me.
* 2. 50 * Propterea confitebor tibi in nationibus
Reg. Domine : & nomini tuo pſalmum dicam.
22. d. 51 Magnificans ſalutes regis ejus, & faciens
50. Rom. miſericordiam chriſto ſuo David, & ſemini
15. c. ejus uſque in ſæculum.
9. 1 In finem, Pſalmus David. XVIII.
A 2 CÆli enarrant gloriam Dei, & opera ma-
nuum ejus annuntiat firmamentum.

3 Dies diei eructat verbum, & nox nocti in-
dicat ſcientiam.
4 Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quo-
rum non audiantur voces eorum.
5 * In omnem terram exivit ſonus eorum : *
& in fines orbis terræ verba eorum. Rom.
6 In ſole poſuit tabernaculum ſuum : * & ip- 10. d. 18.
ſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo: B
Exultavit ut gigas ad currendam viam, 7 A *
ſummo cælo egreſſio ejus : Luc.
Et occurſus ejus uſque ad ſummum ejus : nec 24. g. 46.
eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.
8 Lex Domini immaculata convertens ani-
mas : teſtimonium Domini fidele, ſapientiam
præſtans parvulis.
9 Juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda :
præceptum Dñi lucidum, illuminans oculos.
10 Timor Domini ſanctus, permanens in
ſæculum ſæculi : judicia Domini vera, juſtifica-
ta in ſemetipſa.
11 Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pre-
tioſum multum: & dulciora ſuper mel & favum.
12 Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſto- C
diendis illis retributio multa.
13 Delicta quis intelligit ? ab occultis meis
munda me : 14 Et ab alienis parce ſervo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc immacula-
tus ero : & emundabor à delicto maximo.
15 Et erunt ut complaceant eloquia oris
mei : & meditatio cordis mei in conſpectu tuo
ſemper.
Domine adjutor meus, & redemptor meus.
1 In finem, Pſalmus David. XIX.
2 EXaudiat te Dominus in die tribulationis : A
protegat te nomen Dei Jacob.
3 Mittat tibi auxilium de ſancto : & de Sion
tueatur te.
4 Memor ſit omnis ſacrificij tui : & holocau-
ſtum tuum pingue fiat.
5 Tribuat tibi ſecundùm cor tuum : & om-
ne conſilium tuum confirmet.
6 Lætabimur in ſalutari tuo : & in nomine B
Dei noſtri magnificabimur.
7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas :
nunc cognovi quoniam ſalvum fecit Dominus
CHRISTUM ſuum.
Exaudiet illum de cælo ſancto ſuo : in po-
tentatibus ſalus dexteræ ejus.
8 Hi in curribus, & hi in equis : nos autem
in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.
9 Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt : nos au-
tem ſurreximus & erecti ſumus.
10 Domine ſalvum fac regem : & exaudi nos
in die, qua invocaverimus te.
1 In finem, Pſalmus David. XX.
2 DOmine in virtute tua lætabitur rex : & ſu- A
per ſalutare tuum exultabit vehementer.
3 Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei : & vo-
luntate labiorum ejus non fraudaſti eum.
4 Quoniam prævenisti eum in benedictioni-
bus dulcedinis : poſuiſti in capite ejus coronam
de lapide pretioſo.
5 Vitam petiit à te : & tribuiſti ei longitudi- B
Ddd 2 nem

nem dierum in sæculum, & in sæculum sæculi.
6 Magna est gloria ejus in salutari tuo: gloriam & magnum decorem impones super eum.
7 Quoniam dabis eum in benedictionem in
sæculum sæculi: lætificabis eum in gaudio cum
vultu tuo.
8 Quoniam rex sperat in Domino: & in misericordia
Altissimi non commovebitur.
9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis:
dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.
C 10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore
vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos,
& devorabit eos ignis.
11 Fructum eorum de terra perdes: & semen
eorum à filiis hominum.
12 Quoniam declinaverunt in te mala; cogitaverunt
consilia, quæ non potuerunt stabilire.
13 Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis
tuis præparabis vultum eorum.
14 Exaltare Domine in virtute tua: cantabimus
& psallemus virtutes tuas.

1 In finem pro susceptione matutina.
Psalmus David. XXI.

A 2 DEus Deus meus respice in me: quare me
Mat. dereliquisti? longè à salute mea verba de-
27. f. lictorum meorum.
46. Marc. 3 Deus meus clamabo per diem, & non exau-
15. d. dies: & nocte, & non ad insipientiam mihi.
34. 4 Tu autem in sancto habitas, Laus Israël.
5 In te speraverunt patres nostri: speraverunt,
& liberasti eos.
6 Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in
te speraverunt, & non sunt confusi.
7 Ego autem sum vermis, & non homo: op-
probrium hominum, & abjectio plebis.
*Mat. 8 * Omnes videntes me, deriserunt me: lo-
27. e. cuti sunt labiis, & moverunt caput.
39. Marc. 9 * Speravit in Domino, eripiat eum: sal-
15. e. vum faciat eum, quoniam vult eum.
29. *Mat. 10 Quoniam tu es, qui extraxisti me de ven-
27. e. tre: spes mea ab uberibus matris meæ.
43. 11 In te projectus sum ex utero: de ventre
B matris meæ Deus meus es tu, 12 Ne discesseris
à me:
Quoniam tribulatio proxima est: quoniam
non est qui adjuvet.
13 Circumdederunt me vituli multi: tauri
pingues obsederunt me.
14 Aperuerunt super me os suum: sicut leo
rapiens & rugiens.
15 Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt
omnia ossa mea.
Factum est cor meum tanquam cera liquescens
in medio ventris mei.
16 Aruit tamquam testa virtus mea, & lingua
mea adhæsit faucibus meis: & in pulverem
mortis deduxisti me.
C 17 Quoniam circumdederunt me canes mul-
ti: consilium malignantium obsedit me. 18 Fo-
derunt manus meas & pedes meos: dinumera-
verunt omnia ossa mea.
Ipsi verò consideraverunt & inspexerunt me:
19 * Diviserunt sibi vestimenta mea, & super *Mat.
vestem meam miserunt sortem. 27. d.
20 Tu autem Domine ne elongaveris auxi- 35. Ioan.
lium tuum à me: ad defensionem meam con- 19. d.
spice. 23. 24.
21 Erue à framea Deus animam meam: &
de manu canis unicam meam.
22 Salva me ex ore leonis: & à cornibus
unicornium humilitatem meam.
23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis: *Heb.
in medio ecclesiæ laudabo te. 2. c. 12.
24 Qui timetis Dominum laudate eum: uni-
versum semen Jacob glorificate eum.
25 Timeat eum omne semen Israël: quo-
niam non sprevit; neque despexit deprecatio-
nem pauperis:
Nec avertit faciem suam à me: & cùm cla-
marem ad eum, exaudivit me.
26 Apud te laus mea in ecclesia magna: vota B
mea reddam in conspectu timentium eum.
27 Edent pauperes, & saturabuntur: & lau-
dabunt Dominum qui requirunt eum: vivent
corda eorum in sæculum sæculi.
28 Reminiscentur & convertentur ad Do-
minum universi fines terræ:
Et adorabunt in conspectu ejus universæ fa-
miliæ Gentium.
29 Quoniam Domini est regnum: & ipse
dominabitur Gentium.
30 Manducaverunt & adoraverunt omnes
pingues terræ: in conspectu ejus cadent omnes
qui descendunt in terram.
31 Et anima mea illi vivet: & semen meum
serviet ipsi.
32 Annuntiabitur Domino generatio ventu-
ra: & annuntiabunt cæli justitiam ejus populo
qui nascetur, quem fecit Dominus.
1 Psalmus David. XXII.
DOminus regit me, & nihil mihi deerit: A
2 In loco pascuæ ibi me collocavit. Isa. 40
Super aquam refectionis educavit me: 3 Ani- c. 11.
mam meam convertit. Iere. 23. a.
Deduxit me super semitas justitiæ, propter 4
nomen suum. Ezechiel.
4 Nam, & si ambulavero in medio umbræ 34. c.
mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es. 11 f. 23
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me conso- 1. Pet.
lata sunt. 2. d. 25. 5. b. 4.
5 Parasti in conspectu meo mensam, adver- B
sus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians quàm præclarus est!
6 Et misericordia tua subsequetur me omni-
bus diebus vitæ meæ:
Et ut inhabitem in domo Domini, in longi-
tudinem dierum.
1 Prima sabbati, Psalmus David. XXIII.
DOmini est terra, & plenitudo ejus: orbis A
terrarum, & universi qui habitant in eo. Ps. 49.
2 Quia ipse super maria fundavit eum: & 12.
super flumina præparavit eum. 1. Cor. 10. f.
3 Quis ascendet in montem Domini? aut 26.
quis stabit in loco sancto ejus?

4 Inno-

4 Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.

B 5 Hic accipiet benedictionem à Domino: & misericordiam à Deo salutari suo.

6 Hæc est generatio quærentium eum; quærentium faciem Dei Jacob.

7 Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

8 Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis & potens: Dominus potens in prælio.

9 Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

10 Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

1 In finem, Psalmus David. XXIV.

A AD te Domine levavi animam meam:

2 Deus meus in te confido, non erubescam:

3 Neque irrideant me inimici mei: etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.

4 Confundantur omnes iniqua agentes supervacuè.

Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me.

5 Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus salvator meus, & te sustinui tota die.

6 Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarũ tuarum, quæ à sæculo sunt.

B 7 Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.

Secundùm misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine.

8 Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

9 Diriget mansuetos in judicio: docebit mites vias suas.

10 Universæ viæ Domini, misericordia & veritas, requirentibus testamentum ejus & testimonia ejus.

C 11 Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum est enim.

12 Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.

13 Anima ejus in bonis demorabitur: & semen ejus hereditabit terram.

14 Firmamentum est Dominus timentibus eum: & testamentum ipsius ut manifestetur illis.

15 Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

16 Respice in me, & miserere mei: quia unicus & pauper sum ego.

D 17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me.

18 Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte universa delicta mea.

19 Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & * odio iniquo oderunt me.

*Ioan. 15. d. 25. 20 Custodi animam meam, & erue me: non erubescam quoniam speravi in te.

21 Innocentes & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te.

22 Libera Deus Israël, ex omnibus tribulationibus suis.

1 In finem, Psalmus David. XXV.

JUdica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor. A

2 Proba me Domine, & tenta me: ure renes meos & cor meum,

3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: & complacui in veritate tua.

4 Non sedi cum consilio vanitatis: & cum iniqua gerentibus non introibo. B

5 Odivi ecclesiam malignantium: & cum impiis non sedebo.

6 Lavabo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum Domine:

7 Ut audiam vocem laudis, & enarrem universa mirabilia tua.

8 Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.

9 Ne perdas cum impiis Deus animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam: C

10 In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.

11 Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.

12 Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te Domine.

1 Psalmus David priusquam liniretur. XXVI.

DOminus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? A

Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?

2 Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas:

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt.

3 Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.

Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo. B

4 Unam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ:

Ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.

5 Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

6 In petra exaltavit me: & nunc exaltavit caput meum super inimicos meos: C

Circuivi, & immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis: cantabo, & psalmum dicam Domino.

7 Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te: miserere mei, & exaudi me.

8 Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea. faciem tuam Domine requiram,

9 Ne avertas faciem tuam à me: ne declines in ira à servo tuo.

Adjutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.

10 Quoniam pater meus, & mater mea, dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.
D 11 Legem pone mihi Domine in via tua: & dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.
12 Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.
13 Credo videre bona Domini in terra viventium. *
14 Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.

Psalmus ipsi David. XXVII.

A 1 AD te Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me: ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.
2 Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
3 Ne simul trahas me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.
4 Da illis secundùm opera eorum, & secundùm nequitiam adinventionum ipsorum.
Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.
B 5 Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus destrues illos, & non ædificabis eos.
6 Benedictus Dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.
7 Dominus adjutor meus, & protector meus: in ipso speravit cor meum, & adjutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.
8 Dominus fortitudo plebis suæ: & protector salvationum Christi sui est.
9 Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuæ, & rege eos, & extolle illos usque in æternum.

1 Psalmus David, In consummatione tabernaculi. XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum.
2 Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio sancto ejus.
B 3 Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit: Dominus super aquas multas.
4 Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
5 Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani:
6 Et comminuet eas tamquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodũ filius unicornium.
7 Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 Vox Domini concutientis desertum: & commovebit Dominus desertum Cades.
C 9 Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condensa: & in templo ejus omnes dicent gloriam.

10 Dominus diluvium inhabitare facit: & sedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

1 Psalmus Cantici, In dedicatione domus David. XXIX.

2 EXaltabo te Domine quoniã suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me. A
3 Domine Deus meus clamavi ad te, & sanasti me.
4 Domine eduxisti ab inferno animam meam: salvasti me à descendentibus in lacum.
5 Psallite Domino sancti ejus: & confitemini memoriæ sanctitatis ejus.
6 Quoniam ira in indignatione ejus & vita in voluntate ejus. B
Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.
7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
8 Domine in voluntate tua, præstitisti decori meo virtutem.
Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. C
9 Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor.
10 Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adjutor meus.
12 Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia:
13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Psalmus David, pro extasi. XXX.

2 IN te Domine speravi, non confundar in æternum: in justitia tua libera me. A
3 Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem; & in domum refugij, ut salvum me facias.
4 Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.
5 Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 * In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me Domine Deus veritatis: * Luc. 23. f. 46.
7 Odisti observantes vanitates, supervacuè.
Ego autem in Domino speravi: 8 Exultabo, & lætabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam.
9 Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.
10 Miserere mei Domine quoniam tribulor: B conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:

11 Quo

11 Quoniam defecit in dolore vita mea, &
anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea: &
oſſa mea conturbata ſunt.
12 Super omnes inimicos meos factus ſum
opprobrium & vicinis meis valdè, & timor no-
tis meis.
C Qui videbant me, foras fugerunt à me:
13 Oblivioni datus ſum, tamquam mortuus
à corde.
Factus ſum tamquam vas perditum:
14 Quoniam audivi vituperationem multorum
commorantium in circuitu.
In eo dum convenirent ſimul adverſum me,
accipere animam meam conſiliati ſunt.
15 Ego autem in te ſperavi Domine: dixi:
Deus meus es tu: 16 In manibus tuis ſor-
tes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, &
à perſequentibus me.
17 Illuſtra faciem tuam ſuper ſervum tuum,
ſalvum me fac in miſericordia tua: 18 Domine
non confundar, quoniam invocavi te.
Erubeſcant impij, & deducantur in infernum:
19 muta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur adverſus juſtum iniquitatem,
in ſuperbia, & in abuſione.
D 20 Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ
Domine, quam abſcondiſti timentibus te.
Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpectu
filiorum hominum.
21 Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ
à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à contradi-
ctione linguarum.
22 Benedictus Dominus: quoniam mirifica-
vit miſericordiam ſuam mihi in civitate munita.
23 Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ:
Projectus ſum à facie oculorum tuorum.
Ideò exaudiſti vocem orationis meæ, dum cla-
marem ad te.
24 Diligite Dominum omnes ſancti ejus:
quoniam veritatem requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiam.
25 Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum,
omnes qui ſperatis in Domino:

Ipſi David intellectus. XXXI.

A 1 BEati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates: &
Rom quorum tecta ſunt peccata.
4 b 7. 2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus.
3 Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea,
dum clamarem tota die.
4 Quoniam die ac nocte gravata eſt ſuper me
manus tua: converſus ſum in ærumna mea,
dum configitur ſpina.
B 5 Delictum meum cognitum tibi feci: & in-
juſtitiam meam non abſcondi.
* Iſa. * Dixi: Confitebor adverſum me injuſtitiam
65. d. meam Domino: & tu remiſiſti impietatem pec-
24. cati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis ſanctus, in
tempore opportuno.

Verumtamen in diluvio aquarum multarum,
ad eum non approximabunt.
7 Tu es refugium meum à tribulatione, quæ C
circumdedit me: exultatio mea erue me à cir-
cumdantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in
via hac, qua gradieris: firmabo ſuper te oculos
meos.
9 Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus
non eſt intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum conſtringe,
qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris, ſperantem au-
tem in Domino miſericordia circumdabit.
11 Lætamini in Domino & exultate juſti, &
gloriamini omnes recti corde.

Pſalmus David. XXXII.

1 EXultate juſti in Domino: rectos decet A
collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara: in pſalte-
rio decem chordarum pſallite illi.
3 Cantate ei canticum novum: benè pſallite
ei in vociferatione.
4 Quia rectum eſt verbum Domini, & om-
nia opera ejus in fide.
5 Diligit miſericordiam & judicium: miſeri-
cordia Domini plena eſt terra.
6 Verbo Domini cæli firmati ſunt: & ſpiritu B
oris ejus omnis virtus eorum.
7 Congregans ſicut in utre aquas maris: po-
nens in theſauris abyſſos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo au-
tem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
9 * Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe * Iu-
mandavit, & creata ſunt. dith.
16. c.
10 Dominus diſſipat conſilia gentium: re- 17.
probat autem cogitationes populorum, & re-
probat conſilia principum.
11 Conſilium autem Domini in æternum C
manet: cogitationes cordis ejus in generatione
& generationem.
12 Beata gens, cujus eſt Dominus, Deus
ejus; populus, quem elegit in hereditatem ſibi.
13 De cælo reſpexit Dominus: vidit omnes
filios hominum.
14 De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſu-
per omnes, qui habitant terram.
15 Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui in-
telligit omnia opera eorum.
16 Non ſalvatur rex per multam virtutem: &
gigas non ſalvabitur in multitudine virtutis ſuæ.
17 Fallax equus ad ſalutem: in abundantia au- D
tem virtutis ſuæ non ſalvabitur.
18 Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum:
& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.
19 Ut eruat à morte animas eorum: & alat
eos in fame.
20 Anima noſtra ſuſtinet Dominum: quo-
niam adjutor & protector noſter eſt.
21 Quia in eo lætabitur cor noſtrum: & in
nomine ſancto ejus ſperavimus.
22 Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos:
quemadmodum ſperavimus in te.

1 Davidi,

1 Davidi, cùm immutavit vultum ſuum coram
Achimelech, & dimiſit eum & abiit.
(1. Reg. 21.) XXXIII.

A 2 BEnedicam Dominum in omni tempore:
ſemper laus ejus in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea: audiant
manſueti, & lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum: & exal-
temus nomen ejus in idipſum.
5 Exquiſivi Dominum, & exaudivit me:&
ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 Accedite ad eum, & illuminamini: & fa-
cies veſtræ non confundentur.
B 7 Iſte pauper clamavit, & Dominus exaudi-
vit eum: & de omnibus tribulationibus ejus ſal-
vavit eum.
8 Immittet angelus Domini in circuitu ti-
mentium eum: & eripiet eos.
9 Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Do-
minus: beatus vir, qui ſperat in eo.
10 Timete Dominum omnes ſancti ejus:
quoniam non eſt inopia timentibus eum.
*Luc. 11 * Divites eguerunt & eſurierunt: inqui-
1. f. 53. rentes autem Dñm non minuentur omni bono.
C 12 Venite Filij, audite me: timorem Do-
mini docebo vos.
* 1. 13 * Quis eſt homo qui vult vitam: diligit
Pet. 3. dies videre bonos?
b. 10. 14 Prohibe linguam tuam à malo: & labia
tua ne loquantur dolum.
15 Diverte à malo, & fac bonum: inquire
pacem, & perſequere eam.
*Eccl. 16 Oculi Domini * ſuper juſtos: & aures
15. d. ejus in preces eorum.
20. Hebr. 17 Vultus autem Domini ſuper facientes ma-
4. d. 13 la: ut perdat de terra memoriam eorum.
18 Clamaverunt juſti, & Dominus exaudi-
vit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum
liberavit eos.
19 Juxtà eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt
corde: & humiles ſpiritu ſalvabit.
20 Multæ tribulationes juſtorum, & de om-
nibus his liberabit eos Dominus.
21 Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum:
unum ex his non conteretur.
22 Mors peccatorum peſſima: & qui ode-
runt juſtum delinquent.
23 Redimet Dominus animas ſervorum
ſuorum: & non delinquent omnes qui ſpe-
rant in eo.

1 Ipſi David. XXXIV.

A JUdica Domine nocentes me, expugna impu-
gnantes me.
2 Apprehende arma & ſcutum: & exurge
in adjutorium mihi.
3 Effunde frameam, & conclude adverſus
eos, qui perſequuntur me: dic animæ meæ: Sa-
lus tua ego ſum.
*Infr. 4 * Confundantur & revereantur, quæren-
39. d. tes animam meam.
15. Avertantur retrorſum, & confundantur co-
gitantes mihi mala.

5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti:
& angelus Domini coarctans eos.
6 Fiat via illorum tenebræ & lubricum: & B
angelus Domini perſequens eos.
7 Quoniam gratis abſconderunt mihi interi-
tum laquei ſui: ſupervacuè exprobraverunt ani-
mam meam.
8 Veniat illi laqueus, quem ignorat: & ca-
ptio, quam abſcondit, apprehendat eum: & in
laqueum cadat in ipſum.
9 Anima autem mea exultabit in Domino:
& delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis
ſimilis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum ejus:
egenum & pauperem à diripientibus eum.
11 Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam
interrogabant me.
12 Retribuebant mihi mala pro bonis: ſteri-
litatem animæ meæ.
13 Ego autem cùm mihi moleſti eſſent; in- C
duebar cilicio.
Humiliabam in jejunio animam meam: &
oratio mea in ſinu meo convertetur.
14 Quaſi proximum, & quaſi fratrem no-
ſtrum, ſic complacebam: quaſi lugens & con-
triſtatus ſic humiliabar.
15 Et adverſum me lætati ſunt, & convene-
runt: congregata ſunt ſuper me flagella, &
ignoravi.
16 Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentave-
runt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione:
frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.
17 Domine quando reſpicies? reſtitue ani-
mam meam à malignitate eorum, à leonibus
unicam meam.
18 Confitebor tibi in eccleſia magna, in po-
pulo gravi laudabo te.
19 Non ſupergaudeant mihi qui adverſan-
tur mihi inique: * qui oderunt me gratis & an- *Joan
nuunt oculis. 15. d.
20 Quoniam mihi quidem pacificè loque- 25.
bantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos
cogitabant.
21 Et dilataverunt ſuper me os ſuum: dixe-
runt: Euge, euge, viderunt oculi noſtri.
22 Vidiſti Domine, ne ſileas: Domine ne
diſcedas à me.
23 Exurge & intende judicio meo; Deus D
meus, & Dominus meus, in cauſam meam.
24 Judica me ſecundùm juſtitiam tuam Do-
mine Deus meus, & non ſupergaudeant mihi.
25 Non dicant in cordibus ſuis: Euge, euge,
animæ noſtræ: nec dicant: Devoravimus eum.
26 Erubeſcant & revereantur ſimul, qui
gratulantur malis meis.
Induantur confuſione & reverentia qui magna
loquuntur ſuper me.
27 Exultent & lætentur qui volunt juſtitiam
meam: & dicant ſemper: Magnificetur Domi-
nus, qui volunt pacem ſervi ejus.
28 Et lingua mea meditabitur juſtitiam tuam,
tota die laudem tuam.

1 In

1 In finem, servo Domini ipsi David.
XXXV.

A 2 DIxit injustus ut delinquat in semetipso:
non est timor Dei ante oculos ejus.
* Sup. 73. a. 3. 3 * Quoniam dolosè egit in conspectu ejus:
ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus: noluit
intelligere ut benè ageret.
5 Iniquitatē meditatus est in cubili suo: astitit
omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.
6 Domine in cælo misericordia tua: & ve-
ritas tua usque ad nubes.
7 Justitia tua sicut montes Dei: judicia tua
abyssus multa.
Homines, & jumenta salvabis Domine: 8
Quemadmodum multiplicasti misericordiam
tuam Deus.
Filij autem hominum, in tegmine alarum tua-
B rum sperabunt.
9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: &
torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 Quoniam apud te est fons vitæ: & in lu-
mine tuo videbimus lumen.
11 Prætende misericordiam tuam scientibus
te, & justitiam tuam his, qui recto sunt corde.
12 Non veniat mihi pes superbiæ: & manus
peccatoris non moveat me.
13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem:
expulsi sunt, nec potuerunt stare.

1 Psalmus ipsi David. XXXVI.

A NOli æmulari in malignantibus: neque ze-
laveris facientes iniquitatem.
2 Quoniam tamquam fœnum velociter ares-
cent: & quemadmodum olera herbarum citò
decident.
3 Spera in Domino, & fac bonitatem: & in-
habita terram, & pascèris in divitiis ejus.
4 Delectare in Domino: & dabit tibi peti-
tiones cordis tui.
5 Revela Domino viam tuam, & spera in
eo: & ipse faciet.
6 Et educet quasi lumen justitiam tuam, &
judicium tuum tamquam meridiem: 7 Subdi-
tus esto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via
sua; in homine faciente injustitias.
8 Desine ab ira, & derelinque furorem: noli
æmulari ut maligneris.
9 Quoniam qui malignantur, exterminabun-
tur: sustinentes autem Dominum, ipsi heredi-
tabunt terram.
10 Et adhuc pusillum, & non erit peccator:
B & quæres locum ejus, & non invenies.
* Matt. 5. a. 4. 11 * Mansueti autem hereditabunt terram,
& delectabuntur in multitudine pacis.
12 Observabit peccator justum: & stridebit
super eum dentibus suis.
13 Dominus autem irridebit eum: quoniam
prospicit quòd veniet dies ejus.
14 Gladium evaginaverunt peccatores: in-
tenderunt arcum suum,
Ut dejiciant pauperem & inopem: ut truci-
dent rectos corde.
15 Gladius eorum intret in corda ipsorum:
& arcus eorum confringatur.
16 Melius est modicum justo, super divitias
peccatorum multas.
17 Quoniam brachia peccatorum conteren-
tur: confirmat autem justos Dominus.
18 Novit Dominus dies immaculatorum: &
hæreditas eorum in æternum erit.
19 Non confundentur in tempore malo: &
in diebus famis saturabuntur:
20 Quia peccatores peribunt.
Inimici verò Domini mox ut honorificati C
fuerint & exaltati: deficientes, quemadmodum
fumus deficient.
21 Mutuabitur peccator, & non solvet: justus
autem miseretur & tribuet.
22 Quia benedicentes ei hæreditabunt ter-
ram: maledicentes autem ei disperibunt.
23 Apud Dominum gressus hominis dirigen-
tur: & viam ejus volet.
24 Cum ceciderit, non collidetur: quia Do-
minus supponit manum suam.
25 Junior fui, etenim senui: & non vidi justum
derelictum, nec semen ejus quærens panem.
26 Tota die miseretur & commodat: & se-
men illius in benedictione erit.
27 Declina à malo, & fac bonum: & inhabi-
ta in seculum seculi.
28 Quia Dn̄s amat judicium, & non derelin-
quet sanctos suos: in æternum conservabuntur.
Injusti punientur: & semen impiorum peribit.
29 Justi autem hæreditabunt terram: & in- D
habitabunt in seculum seculi super eam.
30 * Os justi meditabitur sapientiam, & lin- * Prov. 31. d. 26.
gua ejus loquetur judicium.
31 * Lex Dei ejus in corde ipsius: & non * Isai. 51. c. 7.
supplantabuntur gressus ejus.
32 Considerat peccator justum: & quærit
mortificare eum.
33 Dominus autem non derelinquet eum in
manibus ejus: nec damnabit eum cum judica-
bitur illi.
34 Expecta Dominum, & custodi viam ejus:
& exaltabit te ut hæreditate capias terram: cum
perierint peccatores videbis.
35 Vidi impium superexaltatum, & eleva-
tum sicut cedros Libani.
36 Et transivi, & ecce non erat: & quæsivi
eum, & non est inventus locus ejus.
37 Custodi innocentiam, & vide æquitatem:
quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38 Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ
impiorum interibunt.
39 Salus autem justorum à Domino: & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit
eos: & eruet eos à peccatoribus, & salvabit eos:
quia speraverunt in eo.

1 Psalmus David, in rememorationem
de sabbatho. XXXVII.

2 DOmine ne in furore tuo arguas me, neque A
in ira tua corripias me. Sup. 6. a. 2.
3 Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi:

& confirmasti super me manum tuam.
4 Non est sanitas in carne mea à facie iræ
tuæ: non est pax ossibus meis à facie peccato-
rum meorum.
5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt
caput meum: & sicut onus grave gravatæ sunt
super me.
6 Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ,
à facie insipientiæ meæ.
7 Miser factus sum & curvatus sum usque
in finem: tota die contristatus ingrediebar.
B 8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusioni-
bus: & non est sanitas in carne mea.
9 Afflictus sum, & humiliatus sum nimis:
rugiebam à gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne desiderium meum:
& gemitus meus à te non est absconditus.
11 Cor meum conturbatum est, dereliquit
me virtus mea: & lumen oculorum meorum,
& ipsum non est mecum.
12 Amici mei, & proximi mei adversum me
appropinquaverunt, & steterunt.
C Et qui juxta me erant, de longè steterunt:
13 Et vim faciebant qui quærebant animam
meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt
vanitates: & dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem tanquam surdus non audie-
bam: & sicut mutus non aperiens os suum.
15 Et factus sum sicut homo non audiens:
& non habens in ore suo redargutiones.
16 Quoniam in te Domine speravi: tu exau-
dies me Domine Deus meus.
17 Quia dixi: Nequando supergaudeant mi-
hi inimici mei: & dum commoventur pedes
mei, super me magna locuti sunt.
18 Quoniam ego in flagella paratus sum: &
dolor meus in conspectu meo semper.
D 19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo:
& cogitabo pro peccato meo.
20 Inimici autem mei vivunt, & confirmati
sunt super me: & multiplicati sunt qui ode-
runt me iniquè.
21 Qui retribuunt mala pro bonis, detrahe-
bant mihi: quoniam sequebar bonitatem.
22 Ne derelinquas me Domine Deus meus:
ne discesseris à me.
23 Intende in adjutorium meum, Domine
Deus salutis meæ.

1 In finem, ipsi Idithun, Canticum
David. XXXVIII.

A 2 Dixi: Custodiam vias meas: ut non delin-
quam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cùm consisteret
peccator adversum me.
3 Obmutui, & humiliatus sum, & silui à
bonis: & dolor meus renovatus est.
4 Concaluit cor meum intra me: & in me-
ditatione mea exardescet ignis.
5 Locutus sum in lingua mea: Notum fac
mihi Domine finem meum,
B Et numerum dierum meorum quis est: ut
sciam quid desit mihi.
6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos: &
substantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen universa vanitas, omnis homo
vivens.
7 Verumtamen in imagine pertransit homo:
sed & frustrà conturbatur.
Thesaurizat: & ignorat cui congregabit ea.
8 Et nunc quæ est expectatio mea? nónne
Dominus? & substantia mea apud te est.
9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobrium insipienti dedisti me.
10 Obmutui, & non aperui os meum, quo- C
niam tu fecisti: 11 Amove à me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci in
increpationibus: propter iniquitatem corripui-
sti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus:
verumtamen vanè conturbatur omnis homo.
13 Exaudi orationem meam Domine, & de-
precationem meam: auribus percipe lacrymas
meas.
Ne sileas: quoniam advena ego sum apud te,
& peregrinus, sicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer priùs quàm
abeam, & ampliùs non ero.

1 In finem, Psalmus ipsi David.
XXXIX.

2 Expectans expectavi Dominum, & inten- A
dit mihi.
3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me de
lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos: & dire-
xit gressus meos.
4 Et immisit in os meum canticum novum,
carmen Deo nostro.
Videbunt multi & timebunt: & sperabunt
in Domino.
5 Beatus vir, cujus est nomen Domini spes
ejus: & non respexit in vanitates & insanias
falsas.
6 Multa fecisti tu Domine Deus meus mira-
bilia tua: & cogitationibus tuis non est qui
similis sit tibi.
Annuntiavi & locutus sum: multiplicati sunt
super numerum.
7 * Sacrificium & oblationem noluisti: au- B
res autem perfecisti mihi. *Heb. 10. b. 5.
Holocaustum & pro peccato non postulasti.
8 tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri scriptum est de me 9 ut face-
rem voluntatem tuam: Deus meus volui, & le-
gem tuam in medio cordis mei.
10 Annuntiavi justitiam tuam in ecclesia
magna, ecce labia mea non prohibebo: Domi-
ne tu scisti.
11 Justitiam tuam non abscondi in corde
meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam, & veri- C
tatem tuam, à concilio multo.
12 Tu autem Domine ne longè facias mise-
rationes tuas à me: misericordia tua & veritas
tua semper susceperunt me.
13 Quoniam circumdederunt me mala,
quorum

quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.
14 Complaceat tibi Domine ut eruas me:
* Inf. 69. a. 1. * Domine, ad adjuvandum me respice.
15 * Confundantur & revereantur simul, qui
* Sap. 34. a. 4. quærunt animam meam, ut auferant eam.
Convertantur retrorsum, & revereantur qui volunt mihi mala.
D 16 Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 Exultent & lætentur super te omnes quærentes te: & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
18 Ego autem mendicus sum, & pauper: Dominus solicitus est mei.
Adjutor meus, & protector meus tu es: Deus meus ne tardaveris.

1 In finem, Psalmus ipsi David. XL.

A 2 Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.
3 Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra; & non tradat eum in animam inimicorum ejus.
4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.
5 Ego dixi: Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi.
6 Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen ejus?
7 Et si ingrediebatur ut videret, vana loquebatur, cor ejus congregavit iniquitatem sibi.
B Egrediebatur foras, & loquebatur 8 in idipsum.
Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me cogitabant mala mihi.
9 Verbum iniquum constituerunt adversum me: Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat?
* Act. 1. c. 16. 10 * Etenim homo pacis meæ, in quo speravi: qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.
C 11 Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me: & retribuam eis.
12 In hoc cognovi quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
13 Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in æternum.
14 Benedictus Dominus Deus Israël à sæculo, & usque in sæculum: fiat, fiat.

1 In finem, Intellectus filiis Core. XLI.

A 2 Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus.
* Fontem. 3 Sitivit anima mea ad Deum * fortem vivum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei?
4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?
B 5 Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei:
In voce exultationis, & confessionis: sonus epulantis.
6 Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, 7 Et Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis, & Hermoniim à monte modico.
8 Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum. C
Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt.
9 In die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus.
Apud me oratio Deo vitæ meæ, 10 Dicam Deo: Susceptor meus es.
Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
11 Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus? 12 Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

Psalmus David. XLII.

1 Judica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me. A
2 Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
3 Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat juventutem meam. B
Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus:
5 Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum.
XLIII.

2 Deus auribus nostris audivimus, patres nostri annuntiaverunt nobis. A
Opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos:
4 Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.
5 Tu es ipse rex meus & Deus meus: qui mandas salutes Jacob.
6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgêtes in nobis.
7 Non enim in arcu meo sperabo: & gladius meus non salvabit me. B

8 Salvasti enim nos de affligentibus nos: &
odientes nos confudisti.
9 In Deo laudabimur tota die: & in nomine
tuo confitebimur in sæculum.
10 Nunc autem repulisti & confudisti nos:
& non egredieris Deus in virtutibus nostris.
11 Avertisti nos retrorsum post inimicos no-
stros: & qui oderunt nos, diripiebant sibi.
12 Dedisti nos tamquam oves escarum: &
in gentibus dispersisti nos.
C 13 Vendidisti populum tuum sine pretio: &
non fuit multitudo in commutationibus eorum.
14 Posuisti nos opprobrium vicinis nostris,
subsannationem & derisum his, qui sunt in cir-
cuitu nostro.
15 Posuisti nos in similitudinem Gentibus:
commotionem capitis in populis.
16 Tota die verecundia mea contra me est,
& confusio faciei meæ cooperuit me.
17 A voce exprobrantis & obloquentis, à
facie inimici & persequentis.
18 Hæc omnia venerunt super nos, nec obli-
ti sumus te: & iniquè non egimus in testamen-
to tuo.
D 19 Et non recessit retrò cor nostrum: & de-
clinasti semitas nostras à via tua.
20 Quoniam humiliasti nos in loco afflictio-
nis, & cooperuit nos umbra mortis.
21 Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si
expandimus manus nostras ad deum alienum:
22 Nónne Deus requiret ista? ipse enim no-
vit abscondita cordis.
* * Quoniam propter te mortificamur tota die:
Rom. æstimati sumus sicut oves occisionis.
8. 36. 23 Exurge, quare obdormis Domine? exur-
ge, & ne repellas in finem.
24 Quare faciem tuam avertis, oblivisceris
inopiæ nostræ & tribulationis nostræ?
25 Quoniam humiliata est in pulvere anima
nostra: conglutinatus est in terra venter noster.
26 Exurge Domine, adjuva nos: & redime
nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur,
filiis Core, ad intellectum, Canticum
pro dilecto. XLIV.

A 2 ERuctavit cor meum verbum bonum: di-
co ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ, velociter scri-
bentis.
3 Speciosus forma præ filiis hominum, dif-
fusa est gratia in labiis tuis: propterea benedi-
xit te Deus in æternum.
4 Accingere gladio tuo super femur tuum,
potentissime.
5 Specie tua & pulchritudine tua intende,
prosperè procede, & regna,
Propter veritatem & mansuetudinem, & ju-
stitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in
corda inimicorum regis.
* Hebr. 7 * Sedes tua Deus in sæculum sæculi: virga
1. 8. directionis virga regni tui.

8 Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem:
propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ
præ consortibus tuis.
9 Myrrha, & gutta, & casia à vestimentis C
tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectave-
runt te 10 filiæ regum in honore tuo.
Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaura-
to: circumdata varietate.
11 Audi filia, & vide, & inclina aurem
tuam: & obliviscere populum tuum, & do-
mum patris tui.
12 Et concupiscet rex decorem tuum: quo-
niam ipse est Dns Deus tuus: & adorabunt eum.
13 Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum
deprecabuntur, omnes divites plebis.
14 Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, in D
fimbriis aureis 15 circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam: proximæ
ejus afferentur tibi.
16 Afferentur in lætitia & exultatione: ad-
ducentur in templum regis.
17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: con-
stitues eos principes super omnem terram.
18 Memores erunt nominis tui in omni ge-
neratione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æter-
num & in sæculum sæculi.

1 In finem, Filiis Core pro arcanis,
Psalmus XLV.

2 DEus noster refugium, & virtus, adjutor A
in tribulationibus, quæ invenerunt nos
nimis.
3 Propterea non timebimus dum turbabitur
terra: & transferentur montes in cor maris.
4 Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eorum:
conturbati sunt montes in fortitudine ejus.
5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei:
sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.
6 Deus in medio ejus, non commovebitur: B
adjuvabit eam Deus manè diluculo.
7 Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt
regna: dedit vocem suam, mota est terra.
8 Dominus virtutum nobiscum: susceptor
noster Deus Jacob.
9 Venite, & videte opera Domini, quæ po-
suit prodigia super terram: 10 Auferens bella
usque ad finem terræ.
Arcum conteret & confringet arma: & scu- C
ta comburet igni.
11 Vacate, & videte quoniam ego sum Deus:
exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 Dominus virtutum nobiscum: susceptor
noster Deus Jacob.

1 In finem, pro filiis Core Psalmus
XLVI.

2 OMnes Gentes plaudite manibus: jubilate A
Deo in voce exultationis.
3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis:
Rex magnus super omnem terram.
4 Subjecit populos nobis, & gentes sub pe-
dibus nostris.
5 Elegit nobis hereditatem suam, speciem
Jacob, quam dilexit.

6 * Ascen

* Rom. 10. c. 15. 6 * Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in
voce tubæ.
7 Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi
nostro, psallite.
8 Quoniam Rex omnis terræ Deus: psallite
sapienter.
9 Regnabit Deus super Gentes: Deus sedet
super sedem sanctam suam.
10 Principes populorum congregati sunt
cum Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ,
vehementer elevati sunt.

1 Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati. XLVII.

A 2 Magnus Dominus, & laudabilis nimis in
civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.
3 Fundatur exultatione universæ terræ mons
Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.
4 Deus in domibus ejus cognoscetur, cùm
suscipiet eam.
5 Quoniam ecce reges terræ congregati sunt:
convenerunt in unum.
6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati
sunt, commoti sunt: 7 Tremor apprehendit
eos.
Ibi dolores ut parturientis, 8 In spiritu ve-
hementi conteres naves Tharsis.
B 9 Sicut audivimus, sic vidimus in civitate
Domini virtutum, in civitate Dei nostri Deus
fundavit eam in æternum.
10 Suscepimus Deus misericordiam tuam,
in medio templi tui.
11 Secundùm nomen tuum Deus, sic & laus
tua in fines terræ: justitia plena est dextera tua.
12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Ju-
dæ, propter judicia tua Domine.
13 Circumdate Sion, & complectimini eam:
narrate in turribus ejus.
14 Ponite corda vestra in virtute ejus: &
distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie
altera.
15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in
æternum, & in sæculum sæculi: ipse reget nos
in sæcula.

1 In finem, filiis Core Psalmus XLVIII.

A 2 Audite hæc omnes Gentes: auribus perci-
pite omnes, qui habitatis orbem.
3 Quique terrigenæ, & filij hominum: simul
in unum dives & pauper.
4. Os meum loquetur sapientiam: & medi-
tatio cordis mei prudentiam.
* Ps. 5 * Inclinabo in parabolam aurem meam:
77. a apperiam in psalterio propositionem meam.
2 Matt. 6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei
13. e. mei circumdabit me.
35. 7 Qui confidunt in virtute sua: & in multi-
B tudine divitiarum suarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo: non
dabit Deo placationem suam.
9 Et pretium redemptionis animæ suæ: &
laborabit in æternum, 10 Et vivet adhuc in
finem.
11 Non videbit interitum, cùm viderit sa-
pientes morientes: simul insipiens, & stultus
peribunt.
Et relinquent alienis divitias suas: 12 Et se-
pulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & progenie:
vocaverunt nomina sua in terris suis.
13 Et homo, cùm in honore esset, non intel-
lexit: comparatus est jumentis insipientibus, &
similis factus est illis.
14 Hæc via illorum scandalum ipsis: & po-
steà in ore suo complacebunt.
15 Sicut oves in inferno positi sunt: mors D
depascet eos.
Et dominabuntur eorum justi in matutino:
& auxilium eorum veterascet in inferno à glo-
ria eorum.
16 Verumtamen Deus redimet animam
meam de manu inferi, cùm acceperit me.
17 Ne timueris cùm dives factus fuerit homo:
& cùm multiplicata fuerit gloria domus ejus.
18 Quoniam cùm interierit, non sumet om-
nia: neque descendet cum eo gloria ejus.
19 Quia anima ejus in vita ipsius benedice-
tur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.
20 Introibit usque in progenies patrum suo-
rum: & usque in æternum non videbit lumen.
21 Homo, cùm in honore esset, non intelle-
xit: comparatus est jumentis insipientibus, &
similis factus est illis.

1 Psalmus Asaph. XLIX.

Deus deorum Dominus locutus est: & vo- A
cavit terram.
A solis ortu usque ad occasum: 2 Ex Sion
species decoris ejus.
3 Deus manifestè veniet: Deus noster &
non silebit.
Ignis in conspectu ejus exardescet: & in cir-
cuitu ejus tempestas valida.
4 Advocabit cælum desursum, & terram
discernere populum suum.
5 Congregate illi sanctos ejus: qui ordinant
testamentum ejus super sacrificia.
6 Et annuntiabunt cæli justitiam ejus: quo- B
niam Deus judex est.
7 Audi populus meus, & loquar; Israël, &
testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
8 Non in sacrificiis tuis arguam te: holocau-
sta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos, neque
de gregibus tuis hircos:
10 Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum,
jumenta in montibus & boves.
11 Cognovi omnia volatilia cæli; & pulchri-
tudo agri mecum est.
12 Si esuriero, non dicam tibi: meus est C
enim orbis terræ, & plenitudo ejus.
13 Numquid manducabo carnes taurorum?
aut sanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo sacrificium laudis: & redde
Altissimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis: eruam
te, & honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu

enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum
meum per os tuum?
17 Tu verò odiſti diſciplinam: & projeciſti
ſermones meos retrorſum.
18 Si videbas furem, currebas cum eo: &
cum adulteris portionem tuam ponebas.
D 19 Os tuum abundavit malitia: & lingua
tua concinnabat dolos.
20 Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris,
& adverſus filium matris tuæ ponebas ſcanda-
lum: 21 Hæc feciſti, & tacui.
Exiſtimaſti iniquè quòd ero tui ſimilis: ar-
guam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc qui obliviſcimini Deum:
nequando rapiat, & non ſit qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

1 In finem, Pſalmus David,
2 Cùm venit ad eum Nathan Propheta,
quando intravit ad Bethſabée.
(2. Reg. 12.) L.

A 3 MIſerere mei Deus, ſecundùm magnam
miſericordiam tuam.
Et ſecundùm multitudinem miſerationum
tuarum, dele iniquitatem meam:
4 Ampliùs lava me ab iniquitate mea: & à
peccato meo munda me.
5 Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco:
& peccatum meum contra me eſt ſemper.
6 Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci:
* ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas
cùm judicaris.
7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum:
B & in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta &
occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.
9 * Aſperges me hyſſopo, & mundabor: la-
vabis me, & ſuper nivem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium & lætitiam:
& exultabunt oſſa humiliata.
11 Averte faciem tuam à peccatis meis: &
omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me Deus: & ſpiri-
tum rectum innova in viſceribus meis.
C 13 Ne projicias me à facie tua: & ſpiritum
ſanctum tuum ne auferas à me.
14 Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſpi-
ritu principali confirma me.
15 Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te
convertentur.
16 Libera me de ſanguinibus Deus, Deus
ſalutis meæ: & exultabit lingua mea juſti-
tiam tuam.
17 Domine, labia mea aperies: & os meum
annuntiabit laudem tuam.
D 18 Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem
utique: holocauſtis non delectaberis.
19 Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor
contritum & humiliatum Deus non deſpicies.
20 Benignè fac Domine in bona voluntate
tua Sion: ut ædificentur muri Jeruſalem.
21 Tunc acceptabis ſacrificium juſtitiæ,
oblationes, & holocauſta: tunc imponent ſuper
altare tuum vitulos.

* Rom. 3. a. 4.
* Lev. 14. Num. 19.

1 In finem, Intellectus David,
2 Cùm venit Doëg Idumæus, & nuntiavit
Saüli: Venit David in domum
Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) LI.

3 QUid gloriaris in malitia, qui potens es A
in iniquitate?
4 Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua:
ſicut novacula acuta feciſti dolum.
5 Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem:
iniquitatem magis quàm loqui æquitatem.
6 Dilexiſti omnia verba præcipitationis, lin-
gua doloſa.
7 Proptereà Deus deſtruet te in finem: evel-
let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo; &
radicem tuam de terra viventium.
8 Videbunt juſti, & timebunt, & ſuper eum B
ridebunt, & dicent: 9 Ecce homo qui non po-
ſuit Deum adjutorem ſuum.
Sed ſperavit in multitudine divitiarum ſua-
rum: & prævaluit in vanitate ſua.
10 Ego autem, ſicut oliva fructifera in domo
Dei, ſperavi in miſericordia Dei in æternum, &
in ſæculum ſæculi.
11 Confitebor tibi in ſæculum quia feciſti:
& expectabo nomen tuum, quoniam bonum eſt
in conſpectu ſanctorum tuorum.

1 In finem, Pro Maëleth intelligentiæ
David. LII.

DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus. A
2 Corrupti ſunt, & abominabiles facti
ſunt in iniquitatibus: non eſt qui faciat bonum.
3 * Deus de cælo proſpexit ſuper filios ho-
minum: ut videat ſi eſt intelligens, aut requi-
rens Deum.
4 * Omnes declinaverunt, ſimul inutiles fa-
cti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſ-
que ad unum.
5 Nónne ſcient omnes qui operantur ini- B
quitatem, qui devorant plebem meam ut ci-
bum panis?
6 Deum non invocaverunt: illic trepidave-
runt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum qui ho-
minibus placent: confuſi ſunt, quoniam Deus
ſprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion ſalutare Iſraël? cùm
converterit Deus captivitatem plebis ſuæ, exul-
tabit Jacob, & lætabitur Iſraël.

Pſal. 13. a. 1.
* Pſ. 13. a. 2.
* Rom. 3. b. 12.

1 In finem, In carminibus intellectus David,
2 Cùm veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad
Saül: Nónne David abſconditus eſt apud nos
(1. Reg. 23. 19. & 26. 1.) LIII.

3 DEus in nomine tuo ſalvum me fac: & in A
virtute tua judica me.
4 Deus exaudi orationem meam: auribus per-
cipe verba oris mei.
5 Quoniam alieni inſurrexerunt adverſum
me, & fortes quæſierunt animam meam: & non
propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum.

6 Ecce

6 Ecce enim Deus adjuvat me: & Dominus
B susceptor est animæ meæ.
7 Averte mala inimicis meis: & in veritate
tua disperde illos.
8 Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor
nomini tuo Domine: quoniam bonum est.
9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me:
& super inimicos meos despexit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intellectus
David. LIV.

A 2 EXaudi Deus orationem meam, & ne despexeris
deprecationem meam: 3 Intende
mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea: &
conturbatus sum 4 à voce inimici, & à tribulatione
peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates: &
in ira molesti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum est in me: & formido
mortis cecidit super me.
6 Timor & tremor venerunt super me: &
contexerunt me tenebræ:
B 7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ,
& volabo, & requiescam?
8 Ecce elongavi fugiens: & mansi in solitudine.
9 Expectabam eum, qui salvum me fecit à
pusillanimitate spiritus, & tempestate.
10 Præcipita Domine, divide linguas eorum:
quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem
in civitate.
11 Die ac nocte circumdabit eam super muros
ejus iniquitas: & labor in medio ejus, 12 &
in justitia.
Et non defecit de plateis ejus usura, & dolus.
C 13 Quoniam si inimicus meus maledixisset
mihi, sustinuissem utique.
Et si is, qui oderat me, super me magna locutus
fuisset: abscondissem me forsitan ab eo.
14 Tu verò homo unanimis, dux meus, &
notus meus:
15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulavimus cum consensu.
16 Veniat mors super illos: & descendant in
infernum viventes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in
medio eorum.
17 Ego autem ad Deum clamavi: & Dominus
salvabit me.
18 Vespere, & manè, & meridie narrabo &
annuntiabo: & exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his,
qui appropinquant mihi: quoniam inter multos
erant mecum.
20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui
est ante sæcula.
D Non enim est illis commutatio, & non timuerunt
Deum: 21 Extendit manum suam in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum ejus, 22 Divisi
sunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit
cor illius.
Molliti sunt sermones ejus super oleum: &
ipsi sunt jacula.
23 * Jacta super Dominum curam tuam, & *
ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem Mat.
justo. 6 c.
25.
24 Tu verò Deus deduces eos, in puteum Luc.
interitus. 12. c.
22.
Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt 1. Pet.
dies suos: ego autem sperabo in te Domine. 5 b. 7.

In finem,
1 Pro populo, qui à Sanctis longè factus est,
David in tituli inscriptionem, cùm tenuerunt
eum Allophyli in Geth. (1. *Reg.* 21. 12.)
L V.

2 MIserere mei Deus, quoniam conculcavit A
me homo: tota die impugnans tribulavit
me.
3 Conculcaverunt me inimici mei tota die:
quoniam multi bellantes adversum me.
4 Ab altitudine diei timebo: ego verò in te
sperabo.
5 In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi:
non timebo quid faciat mihi caro.
6 Tota die verba mea execrabantur: adversum
me omnes cogitationes eorum, in malum.
7 Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum B
meum observabunt.
Sicut sustinuerunt animam meam, 8 pro nihilo
salvos facies illos: in ira populos confringes.
Deus, 9 vitam meam annuntiavi tibi: posuisti
lacrymas meas in conspectu tuo.
Sicut & in promissione tua: 10 tunc convertentur
inimici mei retrorsum:
In quacumque die invocavero te: ecce cognovi
quoniam Deus meus es.
11 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo
sermonem: in Deo speravi, non timebo
quid faciat mihi homo.
12 In me sunt Deus vota tua, quæ reddam,
laudationes tibi.
13 Quoniam eripuisti animam meam de
morte, & pedes meos de lapsu: ut placeam coram
Deo in lumine viventium.

In finem,
1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem,
cùm fugeret à facie Saul in speluncam.
(2. *Reg.* 22. 1. & 24. 4.)
L VI.

2 MIserere mei Deus, miserere mei: quoniam A
in te confidit anima mea.
Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec
transeat iniquitas.
3 Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui
benefecit mihi.
4 Misit de cælo, & liberavit me: dedit in opprobrium
conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam, & veritatem
suam, 5 & eripuit animam meam de medio
catulorum leonum: dormivi conturbatus.
Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ:
& lingua eorum gladius acutus.
6 Exaltare super cælos Deus: & in omnem B
terram gloria tua.

7 Laqueum

7 Laqueum paraverunt pedibus meis: & in-
curvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam: & in-
ciderunt in eam.
8 Paratum cor meum Deus, paratum cor
meum: cantabo, & psalmum dicam.
9 Exurge gloria mea,exurge psalterium, &
cithara: exurgam diluculo.
10 Confitebor tibi in populis Domine: &
psalmum dicam tibi in gentibus:
11 Quoniam magnificata est usque ad cælos
misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.
12 Exaltare super cælos Deus; & super om-
nem terram gloria tua.

In finem,
1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem.
LVII.

A 2 SI verè utique justitiam loquimini: recta
judicate filij hominum.
3 Etenim in corde iniquitates operamini: in
terra injustitias manus vestræ concinnant.
4 Alienati sunt peccatores à vulva, errave-
runt ab utero: locuti sunt falsa.
5 Furor illis secundùm similitudinem serpen-
tis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas,
6 Quæ non exaudiet vocem incantantium,&
venefici incantantis sapienter.
B 7 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum:
molas leonum confringet Dominus.
8 Ad nihilum devenient tamquam aqua
decurrens: intendit arcum suum donec infir-
mentur.
9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur: superce-
cidit ignis, & non viderunt solem.
10 Priusquam intelligerēt spinæ vestræ rham-
num: sicut viventes, sic in ira absorbet eos.
11 Lætabitur justus cùm viderit vindictam:
manus suas lavabit in sanguine peccatoris.
12 Et dicet homo: Si utique est fructus justo:
utique est Deus judicans eos in terra.

In finem,
1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem,
quando misit Saul, & custodivit domum
ejus, ut eum interficeret (1. *Reg.* 19. 11.)
LVIII.

A 2 ERipe me de inimicis meis Deus meus: &
ab insurgentibus in me libera me.
3 Eripe me de operantibus iniquitatem: &
de viris sanguinum salva me.
4 Quia ecce ceperunt animam meam: irrue-
runt in me fortes.
5 Neque iniquitas mea, neque peccatum
meum Domine: sine iniquitate cucurri, &
direxi.
B 6 Exurge in occursum meum, & vide: & tu
Domine Deus virtutum, Deus Israël,
Intende ad visitandas omnes gentes: non mi-
serearis omnibus, qui operantur iniquitatem.
7 Convertentur ad vesperam: & famem pa-
tientur ut canes, & circuibunt civitatem.
8 Ecce loquentur in ore suo, & gladius in
labiis eorum: quoniam quis audivit?
9 Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum
deduces omnes gentes.
10 Fortitudinem meam ad te custodiam,quia
Deus susceptor meus es:
11 Deus meus, misericordia ejus præve-
niet me.
12 Deus ostendet mihi super inimicos meos
ne occidas eos: nequando obliviscantur popu-
li mei.
Disperge illos in virtute tua: & depone eos
protector meus Domine.
13 Delictum oris eorum,sermonem labiorum C
ipsorum: & comprehendantur in superbia sua.
Et de execratione & mendacio annuntiabun-
tur 14 in consummatione: in ira consummatio-
nis, & non erunt.
Et scient quia Deus dominabitur Jacob, & fi-
nium terræ.
15 Convertentur ad vesperam, & famem pa-
tientur ut canes: & circuibunt civitatem.
16 Ipsi dispergentur ad manducandum: si D
verò non fuerint saturati, & murmurabunt.
17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam,
& exultabo manè misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus, & refugium
meum, in die tribulationis meæ.
18 Adjutor meus tibi psallam, quia Deus
susceptor meus es: Deus meus misericordia mea.

1 In finem,
Pro his qui immutabuntur, in tituli inscriptio-
nem ipsi David in doctrinam, 2 cùm succen-
dit Mesopotamiam Syriæ, & Sobal, & con-
vertit Joab, & percussit Idumæam in valle
Salinarum duodecim millia. (2. *Reg.* 8. 1. &
10. 7. & 1. *Par.* 18. 1.)
LIX.

3 DEus repulisti nos, & destruxisti nos: ira- A
tus es, & misertus es nobis.
4 Commovisti terram, & conturbasti eam:
sana contritiones ejus, quia commota est.
5 Ostendisti populo tuo dura: potasti nos B
vino compunctionis.
6 Dedisti metuentibus te significationem: ut
fugiant à facie arcus:
Ut liberentur dilecti tui: 7 salvum fac dexte-
ra tua, & exaudi me.
8 Deus locutus est in sancto suo: Lætabor &
partibor Sichimam: & convallem tabernaculo-
rum metibor.
9 Meus est Galaad, & meus est Manasses: &
Ephraim fortitudo capitis mei.
Juda rex meus: 10 Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum:
mihi alienigenæ subditi sunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam? C
quis deducet me usque in Idumæam?
12 Nonne tu Deus, qui repulisti nos: & non
egredieris Deus in virtutibus nostris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad ni-
hilum deducet tribulantes nos.

In finem,
1 In hymnis David. L X.
A 2 Exaudi Deus deprecationem meam: in-
tende orationi meæ.
3 A finibus terræ ad te clamavi: dum anxia-
retur cor meum, in petra exaltasti me.
Deduxisti me, 4 quia factus es spes mea: tur-
ris fortitudinis à facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula:
protegar in velamento alarum tuarum.
B 6 Quoniam tu Deus meus exaudisti oratio-
nem meam: dedisti hereditatem timentibus no-
men tuum.
7 Dies super dies regis adjicies: annos ejus
usque in diem generationis & generationis.
8 Permanet in æternum in conspectu Dei:
misericordiam & veritatem ejus quis requiret?
9 Sic psalmum dicam nomini tuo in sæcu-
lum sæculi: ut reddam vota mea de die in diem.

In finem,
1 Pro Idithun, Psalmus David. L X I.
A 2 Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab
ipso enim salutare meum.
3 Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus
susceptor meus, non movebor ampliùs.
4 Quousque irruitis in hominem? interfici-
tis universi vos: tamquam parieti inclinato &
maceriæ depulsæ?
5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt
repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant,
& corde suo maledicebant.
6 Verumtamen Deo subjecta esto anima
mea: quoniam ab ipso patientia mea.
B 7 Quia ipse Deus meus, & salvator meus: ad-
jutor meus non emigrabo.
8 In Deo salutare meum, & gloria mea:
Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est.
9 Sperate in eo omnis congregatio populi,
effundite coram illo corda vestra: Deus adju-
tor noster in æternum.
10 Verumtamen vani filij hominum, menda-
ces filij hominum in stateris: ut decipiant ipsi
de vanitate in idipsum.
11 Nolite sperare in iniquitate, & rapinas
nolite concupiscere: divitiæ si affluant, nolite
cor apponere.
12 Semel locutus est Deus, duo hæc audivi,
quia potestas Dei est, 13 & tibi Domine mi-
*Mat. sericordia: * quia tu reddes unicuique juxta
16. d. opera sua.
27.
Rom. Psalmus David:
2. a.6. 1 Cùm esset in deserto Idumææ.
1.Cor. (1. Reg. 22. 5.) L X I I.
3. b.8.
Gal. 2 Deus Deus meus ad te de luce vigilo.
6. b.5. Sitivit in te anima mea, quàm multi-
A pliciter tibi caro mea.
3 In terra deserta & invia, & inaquosa: sic
in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem
tuam, & gloriam tuam.
4 Quoniam melior est misericordia tua su-
per vitas: labia mea laudabunt te.
5 Sic benedicam te in vita mea: & in nomi-
ne tuo levabo manus meas.

6 Sicut adipe & pinguedine repleatur anima
mea: & labiis exultationis laudabit os meum.
7 Si memor fui tui super stratum meum, in
matutinis meditabor in te: 8 quia fuisti adju- B
tor meus.
Et in velamento alarum tuarum exultabo,
9 adhæsit anima mea post te: me suscepit dex-
tera tua.
10 Ipsi verò in vanum quæsierunt animam
meam, introibunt in inferiora terræ: 11 tra-
dentur in manus gladij, partes vulpium erunt.
12 Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur
omnes qui jurant in eo: quia obstructum est os
loquentium iniqua.

In finem,
1 Psalmus David. L X I I I.
2 Exaudi Deus orationem meam cùm depre- A
cor: à timore inimici eripe animam meam.
3 Protexisti me à conventu malignantium,
à multitudine operantium iniquitatem.
4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas:
intenderunt arcum rem amaram, 5 ut sagit-
tent in occultis immaculatum.
6 Subitò sagittabunt eum, & non timebunt:
firmaverunt sibi sermonem nequam.
Narraverunt ut absconderent laqueos: dixe-
runt: Quis videbit eos?
7 Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scru- B
tantes scrutinio.
Accedet homo ad cor altum: 8 & exalta-
bitur Deus.
Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum:
9 & infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant eos:
10 & timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus
intellexerunt.
11 Lætabitur justus in Domino, & sperabit
in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus David,
1 Canticum Jeremiæ, & Ezechielis populo
transmigrationis, cùm inciperent exire.
L X I V.
2 Te decet hymnus Deus in Sion: & tibi A
reddetur votum in Jerusalem.
3 Exaudi orationem meam: ad te omnis
caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos:
& impietatibus nostris tu propitiaberis.
5 Beatus quem elegisti, & assumpsisti: inha-
bitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est
templum tuum, 6 mirabile in æquitate. B
Exaudi nos Deus salutaris noster, spes om-
nium finium terræ, & in mari longè.
7 Præparans montes in virtute tua, accinctus
potentia: 8 qui conturbas profundum maris
sonum fluctuum ejus.
Turbabuntur gentes, 9 & timebunt qui
habitant terminos a signis tuis: exitus matutini
& vespere delectabis.
10 Visitasti terram & inebriasti eam: mul-
tiplicasti locupletare eam.

C Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum
illorum: quoniam ita est præparatio ejus.
11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina
ejus: in stillicidiis ejus lætabitur germinans.
12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ:
& campi tui replebuntur ubertate.
13 Pinguescent speciosa deserti: & exulta-
tione colles accingentur.
14 Induti sunt arietes ovium, & valles abun-
dabunt frumento: clamabunt, etenim hym-
num dicent.

1 In finem, Canticum Psalmi
resurrectionis. LXV.

A JUbilate Deo omnis terra, 2 psalmum dicite
nomini ejus: date gloriam laudi ejus.
3 Dicite Deo quàm terribilia sunt opera tua
Domine! in multitudine virtutis tuæ mentien-
tur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psal-
mum dicat nomini tuo.
5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in
consiliis super filios hominum.
6 Qui convertit mare in aridam, in flumine
pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
B 7 Qui dominatur in virtute sua in æternum,
oculi ejus super gentes respiciunt: qui exaspe-
rant non exaltentur in semetipsis.
8 Benedicite Gentes Deum nostrum: & au-
ditam facite vocem laudis ejus.
9 Qui posuit animam meam ad vitam: & non
dedit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probasti nos Deus: igne nos
examinasti, sicut examinatur argentum.
11 Induxisti nos in laqueum, posuisti tribu-
lationes in dorso nostro: 12 imposuisti homines
super capita nostra.
Transivimus per ignem & aquam: & eduxi-
sti nos in refrigerium.
13 Introibo in domum tuam in holocaustis:
reddam tibi vota mea, 14 quæ distinxerunt
labia mea.
Et locutum est os meum, in tribulatione
mea.
15 Holocausta medullata offeram tibi cum
incenso arietum: offeram tibi boves cum hircis.
C 16 Venite, audite, & narrabo, omnes qui ti-
metis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi
sub lingua mea.
18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non
exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudivit Deus, & attendit vo-
ci deprecationis meæ.
20 Benedictus Deus, qui non amovit oratio-
nem meam, & misericordiam suam à me.

In finem,
1 In hymnis, Psalmus Cantici David.
LXVI.

A 2 DEus misereatur nostri, & benedicat nobis:
illuminet vultum suum super nos, & mi-
sereatur nostri.
3 Ut cognoscamus in terra viam tuam, in
omnibus gentibus salutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi Deus: confitean-
tur tibi populi omnes.
5 Lætentur & exultent gentes: quoniam judi-
cas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi Deus: confi-
teantur tibi populi omnes: 7 terra dedit fru-
ctum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster, 8 benedicat
nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,
1 Psalmus Cantici ipsi David,
LXVII.

2 EXurgat Deus, & dissipentur inimici ejus: A
& fugiant qui oderunt eum, à facie ejus.
3 Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera
à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.
4 Et justi epulentur, & exultent in conspectu
Dei: & delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus:
iter facite ei, qui ascendit super occasum: Do-
minus nomen illi.
Exultate in conspectu ejus, turbabuntur à fa-
cie ejus, 6 patris orphanorum, & judicis vi-
duarum.
Deus in loco sancto suo: 7 Deus qui inhabi-
tare facit unius moris in domo:
Qui eduxit vinctos in fortitudine, similiter
eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.
8 Deus cùm egredereris in conspectu populi
tui, cùm pertransires in deserto:
9 Terra mota est, etenim cæli distillaverunt à
facie Dei Sinai, à facie Dei Israël.
10 Pluviam voluntariam segregabis Deus B
hereditati tuæ: & infirmata est, tu verò perfe-
cisti eam.
11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in
dulcedine tua pauperi, Deus.
12 Dominus dabit verbum evangelizantibus,
virtute multa.
13 Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei
domus dividere spolia.
14 Si dormiatis inter medios cleros, pennæ
columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus
in pallore auri.
15 Dum discernit cælestis reges super eam,
nive dealbabuntur in Selmon: 16 Mons Dei,
mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis: 17 ut quid
suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare
in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, mil-
lia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.
19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem: C
accepisti dona in hominibus: Ephes. 4.b.8.
Etenim non credentes, inhabitare Domi-
num Deum.
20 Benedictus Dominus die quotidie:
prosperum iter faciet nobis Deus salutarium
nostrorum.
21 Deus noster, Deus salvos faciendi: &
Domini Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet capita ini-
micorum

micorum ſuorum : verticem capilli perambu-
lantium in delictis ſuis.
23 Dixit Dominus: Ex Baſan convertam,
convertam in profundum maris:
24 Ut intingatur pes tuus in ſanguine: lingua
canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.
25 Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus
Dei mei; regis mei qui eſt in ſancto.
26 Prævenerunt principes conjuncti pſallenti-
bus, in medio juvencularum tympaniſtriarum.
27 In Eccleſiis benedicite Deo Domino, de
fontibus Iſraël.
D 28 Ibi Benjamin adoleſcentulus, in mentis
exceſſu.
Principes Juda, duces eorum: principes Za-
bulon, principes Nephthali.
29 Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc
Deus, quod operatus es in nobis.
30 A templo tuo in Jeruſalem, tibi offerent
reges munera.
31 Increpa feras arundinis, congregatio tau-
rorum in vaccis populorum: ut excludant eos,
qui probati ſunt argento.
Diſſipa gentes, quæ bella volunt: 32 venient
legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus
ejus Deo.
33 Regna terræ, cantate Deo: pſallite Do-
mino: pſallite Deo, 34 qui aſcendit ſuper cæ-
lum cæli, ad Orientem.
Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, 35 date
gloriam Deo ſuper Iſraël, magnificentia ejus, &
virtus ejus in nubibus.
36 Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſraël
ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuæ:
benedictus Deus.
1 In finem, pro iis qui commutabuntur.
David. LXVIII.
A 2 Salvum me fac Deus: quoniam intraverunt
aquæ uſque ad animam meam.
3 Infixus ſum in limo profundi: & non eſt
ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris: & tempeſtas de-
merſit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces
meæ: defecerunt oculi mei, dum ſpero in
Deum meum.
5 Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei,
qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici
mei injuſtè: quæ non rapui, tunc exolvebam.
6 Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta
mea à te non ſunt abſcondita.
7 Non erubeſcant in me qui expectant te
Domine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me qui quærunt te,
Deus Iſraël.
B 8 Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium:
operuit confuſio faciem meam.
9 Extraneus factus ſum fratribus meis, &
peregrinus filiis matris meæ.
* Ioan. 2. c. 17 10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me:
* Rom. 15. a. 3 * & opprobria exprobrantium tibi, cecide-
runt ſuper me.

11 Et operui in jejunio animam meam: &
factum eſt in opprobrium mihi:
12 Et poſui veſtimentum meum cilicium:
& factus ſum illis in parabolam.
13 Adverſum me loquebantur qui ſedebãt in
porta: & in me pſallebant qui bibebant vinum.
14 Ego verò orationem meam ad te Domine:
tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me,
in veritate ſalutis tuæ.
15 Eripe me de luto, ut non infigar: libera me
ab iis qui oderunt me, & de profundis aquarum.
16 Non me demergat tempeſtas aquæ, ne-
que abſorbeat me profundum: neque urgeat
ſuper me puteus os ſuum.
17 Exaudi me Domine, quoniam benigna
eſt miſericordia tua: ſecundùm multitudinem
miſerationum tuarum reſpice in me.
18 Et ne avertas faciem tuam à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 Intende animæ meæ, & libera eam: pro- C
pter inimicos meos eripe me.
20 Tu ſcis improperium meum, & confuſio-
nem meam, & reverentiam meam.
21 In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribu-
lant me: improperium expectavit cor meum &
miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non
fuit: & qui conſolaretur, & non inveni.
22 * Et dederunt in eſcam meam fel: & in * Mat. 27. f. 48.
ſiti mea potaverunt me aceto.
23 * Fiat menſa eorum coram ipſis in la- * Rom. 11. b. 9
queum, & in retributiones, & in ſcandalum.
24 Obſcurentur oculi eorum ne videant: &
dorſum eorum ſemper incurva.
25 Effunde ſuper eos iram tuam: & furor iræ
tuæ comprehendat eos.
26 * Fiat habitatio eorum deſerta: & in ta- * Act. 1. d. 20
bernaculis eorum non ſit qui inhabitet.
27 Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum ad- D
diderunt.
28 Appone iniquitatem ſuper iniquitatem
eorum: & non intrent in juſtitiam tuam.
29 Deleantur de Libro viventium: & cum
juſtis non ſcribantur.
30 Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua
Deus ſuſcepit me.
31 Laudabo nomen Dei cum cantico: & ma-
gnificabo eum in laude:
32 Et placebit Deo ſuper vitulum novellum,
cornua producentem & ungulas.
33 Videant pauperes & lætentur: quærite
Deum, & vivet anima veſtra:
34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus:
& vinctos ſuos non deſpexit.
35 Laudent illum cæli & terra, mare, & om-
nia reptilia in eis,
36 Quoniam Deus ſalvam faciet Sion: &
ædificabuntur civitates Juda.
Et inhabitabũt ibi, & hereditate acquirẽt eam.
37 Et ſemen ſervorum ejus poſſidebit eam, &
qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

In finem, Pſalmus David,
1 In rememorationem, quòd ſalvum fecerit
eum Dominus. LXIX.
A 2 DEus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me feſtina.
3 Confundantur, & revereantur, qui quærunt animam meam:
4 Avertantur retrorſum, & erubeſcant, qui volunt mihi mala:
Avertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
5 Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te, & dicant ſemper: Magnificetur Dominus: qui diligunt ſalutare tuum.
6 Ego verò egenus, & pauper ſum: Deus adjuva me.
Adjutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

Pſalmus David,
1 Filiorum Jonadab, & priorum captivorum.
LXX.
A IN te Domine ſperavi, non confundar in æternum:
2 in juſtitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & ſalva me.
3 Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: ut ſalvum me facias:
Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.
4 Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui:
5 Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine ſpes mea à juventute mea.
B 6 In te confirmatus ſum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus.
In te cantatio mea ſemper:
7 tamquam prodigium factus ſum multis, & tu adjutor fortis.
8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam; tota die magnitudinem tuam.
9 Ne projicias me in tempore ſenectutis: cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me:
10 Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fecerunt in unum,
11 Dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum: quia non eſt qui eripiat.
12 Deus ne elongeris à me: Deus meus in
C auxilium meum reſpice.
13 Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confuſione & pudore qui quærunt mala mihi.
14 Ego autem ſemper ſperabo: & adjiciam ſuper omnem laudem tuam.
15 Os meum annuntiabit juſtitiam tuam; tota die ſalutare tuum.
Quoniam non cognovi litteraturam,
16 introibo in potentias Domini: Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.
17 Deus docuiſti me à juventute mea: & uſque nunc pronuntiabo mirabilia tua:
18 Et uſque in ſenectam & ſenium: Deus ne derelinquas me,
Donec annuntiem brachium tuum generationi.

omni, quæ ventura eſt; D
Potentiam tuam,
19 & juſtitiam tuam Deus uſque in altiſſima, quæ feciſti magnalia: Deus quis ſimilis tibi?
20 Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas, & malas: & converſus vivificaſti me: & de abyſſis terræ iterùm reduxiſti me:
21 Multiplicaſti magnificentiam tuam: & converſus conſolatus es me.
22 Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſalmi veritatem tuam: Deus pſallam tibi in cithara: ſanctus Iſraël.
23 Exultabunt labia mea cùm cantavero tibi, & anima mea, quam redemiſti.
24 Sed & lingua mea tota die meditabitur juſtitiam tuam: cùm confuſi & reveriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Pſalmus,
1 In Salomonem. LXXI. A
2 DEus judicium tuum regi da: & juſtitiam tuam filio regis:
Judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.
3 Suſcipiant montes pacem populo; & colles juſtitiam.
4 Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
5 Et permanebit cum Sole, & ante Lunam, in generatione & generationem. B
6 Deſcendet ſicut pluvia in vellus: & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.
7 Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.
8 Et dominabitur à mari uſque ad mare; & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.
9 Coram illo procident Æthiopes: & inimici ejus terram lingent.
10 Reges Tharſis & inſulæ munera offerent: reges Arabum & Saba dona adducent: C
11 Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes ſervient ei:
12 Quia liberabit pauperem à potente; & pauperem, cui non erat adjutor.
13 Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum ſalvas faciet.
14 Ex uſuris & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.
15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipſo ſemper: tota die benedicent ei.
16 Et erit firmamentum in terra in ſummis D
montium, ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus: & florebunt de civitate ſicut fœnum terræ.
17 Sit nomen ejus benedictum in ſæcula: ante Solem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui facit mirabilia ſolus:
19 Et benedictum nomen majeſtatis ejus in æternum: & replebitur majeſtate ejus omnis terra: fiat, fiat.
20 Defecerunt laudes David filij Jeſſe.

1. Pſal.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

A QUàm bonus Israël Deus his, qui recto sunt corde?

2 Mei autem pæne moti sunt pedes: pænè effusi sunt gressus mei.

3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.

4 Quia non est respectus morti eorum: & firmamentum in plaga eorum.

5 In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur:

B 6 Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua.

7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.

8 Cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.

9 Posuerunt in cælum os suum: & lingua eorum transivit in terra.

10 Ideò convertetur populus meus hìc: & dies pleni invenientur in eis.

11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?

12 Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias.

13 Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas:

14 Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.

C 15 Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.

16 Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me:

17 Donec intrem in Sanctuarium Dei: & intelligam in novissimis eorum.

18 Verumtamen propter dolos posuisti eis: dejecisti eos dum allevarentur.

19 Quomodo facti sunt in desolationem, subitò defecerunt; perierunt propter iniquitatem suam.

20 Velut somnium surgentium Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.

21 Quia inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt?

22 Et ego ad nihilum redactus sum, & nescivi.

23 Ut jumentum factus sum apud te: & ego semper tecum.

D 24 Tenuisti manum dexteram meam; & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.

25 Quid enim mihi est in cælo? & à te quid volui super terram?

26 Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

27 Quia ecce, qui elongant se à te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

28 Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam:

Ut annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

UT quid Deus repulisti in finem: iratus est A
furor tuus super oves pascuæ tuæ?

2 Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam hereditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo.

3 Leva manus tuas in superbias eorum in finẽ: quanta malignatus est inimicus in sancto?

4 Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ.

Posuerunt signa sua, signa:

5 Et non cognoverunt sicut in exitu super summum.

Quasi in silva lignorum securibus 6 Exciderunt januas ejus in idipsum: in securi & ascia dejecerunt eam.

7 * Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. * 4. Reg. 25. b. 9.

8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei B
à terra.

9 Signa nostra non vidimus, jam non est propheta: & nos non cognoscet ampliùs.

10 Usquequò Deus improperabit inimicus: irritat adversarius nomen tuum in finem?

11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?

12 * Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ. * Luc. 1. g. 68.

13 Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis. C

14 Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.

15 Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluvios Ethan.

16 Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram & solem.

17 Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem & ver tu plasmasti ea:

18 Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino: & populus insipiens incitavit nomen tuum.

19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi, & animas pauperum tuorũ ne obliviscaris in finem.

20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus D
iniquitatum.

21 Ne avertatur humilis factus confusus: pauper & inops laudabunt nomen tuum.

22 Exurge Deus, judica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum eorum quæ ab insipiente sunt tota die.

23 Ne obliviscaris voces inimicorũ tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

1 In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIV.

2 COnfitebimur tibi Deus: confitebimur, & A
invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua: 3 Cùm accepero tempus, ego justitias judicabo.

4 Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.

5 Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & de-
linquentibus: Nolite exaltare cornu.
6 Nolite extollere in altum cornu vestrum:
nolite loqui adversus Deum iniquitatem.
B 7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occiden-
te, neque à desertis montibus:
8 Quoniam Deus judex est.
Hunc humiliat, & hunc exaltat: 9 Quia ca-
lix in manu Domini vini meri plenus misto.
Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx
ejus non est exinanita: bibent omnes peccato-
res terræ.
10 Ego autem annuntiabo in sæculum: can-
tabo Deo Jacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confringam:
& exaltabuntur cornua justi.

1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph,
Canticum ad Assyrios. LXXV.

A 2 Notus in Judæa Deus: in Israël magnum
nomen ejus:
3 Et factus est in pace locus ejus: & habita-
tio ejus in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum,
gladium, & bellum.
5 Illuminans tu mirabiliter à mótibus æternis:
6 Turbati sunt omnes insipientes corde.
B Dormierunt somnum suum: & nihil invene-
runt omnes viri divitiarum in manibus suis.
7 Ab increpatione tua Deus Jacob dormita-
verunt qui ascenderunt equos.
8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex
tunc ira tua.
C 9 De cælo auditum fecisti judicium: terra
tremuit & quievit.
10 Cùm exurgeret in judicium Deus, ut
salvos faceret omnes mansuetos terræ.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur
tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent
tibi.
12 Vovete, & reddite Domino Deo vestro,
omnes qui in circuitu ejus affertis munera,
Terribili 13 & ei qui aufert spiritum prin-
cipum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Psalmus
Asaph. LXXVI.

A 2 Voce mea ad Dominum clamavi: voce
mea ad Deum, & intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deum exquisivi,
manibus meis nocte contra eum: & non sum
deceptus.
Renuit consolari anima mea, 4 Memor fui
Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: &
defecit spiritus meus.
5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turba-
tus sum, & non sum locutus.
6 Cogitavi dies antiquos: & annos æternos
in mente habui.
B 7 Et meditatus sum nocte cum corde meo,
& exercitabar, & scopebam spiritum meum.
8 Numquid in æternum projiciet Deus: aut
non apponet ut complacitior sit adhuc?
9 Aut in finem misericordiam suam abscin-
det, à generatione in generationem?
10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut con-
tinebit in ira sua misericordias suas?
11 Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexte-
ræ Excelsi.
12 Memor fui operum Domini: quia memor C
ero ab initio mirabilium tuorum.
13 Et meditabor in omnibus operibus tuis: &
in adinventionibus tuis exercebor.
14 Deus in sancto via tua: quis Deus mag-
nus sicut Deus noster? 15 Tu es Deus qui fa-
cis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam:
16 Redemisti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob, & Joseph.
17 Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: D
& timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.
18 Multitudo sonitus aquarum: vocem de-
derunt nubes.
Etenim sagittæ tuæ transeunt: 19 Vox toni-
trui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: com-
mota est & contremuit terra.
20 In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis
multis: & vestigia tua non cognoscentur.
21 * Deduxisti sicut oves populum tuum, in * Exod. 14. 8. 19.
manu Moysi & Aaron.

1 Intellectus Asaph. LXXVII.

A Attendite popule meus legem meam: incli- A
nate aurem vestram in verba oris mei.
2 Aperiam in parabolis os meum: loquar pro-
positiones ab initio.
3 Quanta audivimus & cognovimus ea: &
patres nostri narraverunt nobis.
4 Non sunt occultata à filiis eorum, in gene-
ratione altera:
Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus, &
mirabilia ejus quæ fecit.
5 Et suscitavit testimonium in Jacob: & le-
gem posuit in Israël.
Quanta mandavit patribus nostris nota facere
ea filiis suis:
6 Ut cognoscat generatio altera.
Filij qui nascentur, & exurgent, & narra-
bunt filiis suis.
7 Ut ponant in Deo spem suam, & non obli-
viscantur operum Dei: & mandata ejus exquirant.
8 Ne fiant sicut patres eorum, generatio pra-
va & exasperans;
Generatio, quæ non direxit cor suum: & non
est creditus cum Deo spiritus ejus.
9 Filij Ephrem intendentes & mittentes ar- B
cum, conversi sunt in die belli.
10 Non custodierunt testamentum Dei: &
in lege ejus noluerunt ambulare.
11 Et obliti sunt benefactorum ejus, & mi-
rabilium ejus quæ ostendit eis.
12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in
terra Ægypti, in campo Taneos.
13 * Interrupit mare, & perduxit eos: & * Exod. 14. c. 22.
statuit aquas quasi in utre.
14 Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte
in illuminatione ignis.

15 * Inter

* 15 * Interrupit petram in eremo: & adaqua-
Exod. vit eos velut in abysso multa.
17.b. 6. Ps. 16 Et eduxit aquam de petra : & deduxit
104. tamquam flumina aquas.
d. 41. 17 Et appofuerunt adhuc peccare ei : in iram
excitaverunt Excelsum in inaquoso.
18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis: ut
peterent escas animabus suis.
C 19 Et malè locuti sunt de Deo: dixerunt: Num-
quid poterit Deus parare mensam in deserto?
20 Quoniam percussit petram, & fluxerunt
aquæ, & torrentes inundaverunt.
Numquid & panem poterit dare, aut para-
* Nu. re mensam populo suo?
11. a. 21 * Ideò audivit Dominus, & distulit : &
1. ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit in
Israël:
22 Quia non crediderunt in Deo, nec spe-
raverunt in salutari ejus.
23 Et mandavit nubibus desuper, & januas
cæli aperuit.
* 24 * Et pluit illis manna ad manducandum,
Exod. 16.b. & panem cæli dedit eis.
4. Nu. 25 * Panem angelorum manducavit homo:
11.b.7 cibaria misit eis in abundantia.
* Fea. 6. d. 26 * Transtulit Austrum de cælo: & indu-
31. 1. xit in virtute sua Africum.
Cor. 27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes :
10. a. 3. & sicut arenam maris volatilia pennata.
* Nu. 28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum,
11. g. circa tabernacula eorum.
31. 29 Et manducaverunt & saturati sunt nimis,
& desiderium eorum attulit eis : 30 non sunt
fraudati à desiderio suo.
D * Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum : 31
* Nu. & ira Dei ascendit super eos.
11. g. 33. Et occidit pingues eorum, & electos Israël
impedivit.
32 In omnibus his peccaverunt adhuc : &
non crediderunt in mirabilibus ejus.
33 Et defecerunt in vanitate dies eorum, &
anni eorum, cum festinatione.
34 Cùm occideret eos, quærebant eum : &
revertebantur, & diluculò veniebant ad eum.
35 Et rememorati sunt quia Deus adjutor est
eorum; & Deus excelsus redemptor eorum est.
36 Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua
sua mentiti sunt ei :
37 Cor autem eorum non erat rectum cum
eo : nec fideles habiti sunt in testamento ejus.
38 Ipse autem est misericors, & propitius fiet
peccatis eorum : & non disperdet eos.
Et abundavit ut averteret iram suam : & non
accendit omnem iram suam :
39 Et recordatus est quia caro sunt spiritus
vadens, & non rediens.
40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto:
in iram concitaverunt eum in inaquoso?
41 Et conversi sunt, & tentaverunt Deum :
& sanctum Israël exacerbaverunt.
42 Non sunt recordati manus ejus, die qua
redemit eos de manu tribulantis,
B 43 Sicut posuit in Ægypto signa sua, &

prodigia sua in campo Taneos.
44 * Et convertit in sanguinem flumina eo- *
rum, & imbres eorum, ne biberent. Exod.
45 * Misit in eos cœnomyiam, & comedit 7. d. 10.
eos, * & ranam, & disperdidit eos. *
46 * Et dedit ærugini fructus eorum, & la- Exod.
bores eorum locustæ. 8. f. 24.
47 * Et occidit in grandine vineas eorum & *
moros eorum in pruina. Exod.
48 Et tradidit grandini jumenta eorum, & 8. b. 6.
possessionem eorum igni. * Exod.
49 Misit in eos iram indignationis suæ : in- 10. c.
dignationem, & iram, & tribulationem, immis- 15.
siones per angelos malos. * Exod.
50 Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit 9. f. 25.
à morte animabus eorum : & jumenta eorum
in morte conclusit.
51 * Et percussit omne primogenitum in *
terra Ægypti, primitias omnis laboris eorum in Exod.
tabernaculis Cham. 12. e. 29.
52 Et abstulit sicut oves populum suum : &
perduxit eos tamquam gregem in deserto.
53 Et deduxit eos in spe, & non timuerunt,
& * inimicos eorum operuit mare, *
54 Et induxit eos in montem sanctificationis Exod.
suæ; montem, quem acquisivit dextera ejus. 14. f. 27.
Et ejecit à facie eorum Gentes : & * sorte di- * Iosu.
visit eis terram in funiculo distributionis. 13. b.
55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum 7.
tribus Israël. 56 Et tentaverunt, & exacerba-
verunt Deum excelsum : & testimonia ejus non
custodierunt.
57 Et averterunt se, & non servaverunt pa-
ctum : quemadmodum patres eorum, conver-
si sunt in arcum pravum.
58 In iram concitaverunt eum in collibus
suis : & in sculptilibus suis ad æmulationem
eum provocaverunt.
59 Audivit Deus, & sprevit : & ad nihilum G
redegit valdè Israël.
60 * Et repulit tabernaculum Silo, taberna- * 1.
culum suum, ubi habitavit in hominibus. Reg. 4.
61 Et tradidit in captivitatem virtutem eorum: * 4.
& pulchritudinem eorum in manus inimici. 1. r. 7. b
62 Et conclusit in gladio populum suum : & 11
hereditatem suam sprevit.
63 Juvenes eorum comedit ignis : & virgi-
nes eorum non sunt lamentatæ.
64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt :
& viduæ eorum non plorabantur.
65 Et excitatus est tamquam dormiens Do-
minus, tamquam potens crapulatus à vino.
66 Et percussit inimicos suos in posteriora :
opprobrium sempiternum dedit illis.
67 Et repulit tabernaculum Joseph : & tri-
bum Ephraim non elegit :
68 Sed elegit tribum Juda, montem Sion
quem dilexit.
69 Et ædificavit sicut unicornium sanctifi-
cium suum in terra, quam fundavit in sæcula.
70 Et elegit David servum suum, & sustulit
eum de gregibus ovium : de post fœtantes ac-
cepit eum.

71 Pascere Jacob servum suum, & Israël hereditatem suam.
72 Et pavit eos in innocentia cordis sui: & in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXVIII.

A 1 DEus venerunt Gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.
2 Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatilibus cæli; carnes sanctorum tuorum, bestiis terræ.
3 Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Jerusalem: & non erat qui sepeliret.
B 4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris; subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.
5 Usquequò Domine irascêris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?
* Ier. 10. d. 25. 6 * Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt; & in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt:
7 Quia comederunt Jacob: & locum ejus desolaverunt.
* Isa. 64. c. 9 8 * Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, citò anticipent nos misericordiæ
C tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.
9 Adjuva nos Deus salutaris noster: & propter gloriam nominis tui Domine libera nos: & propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum:
10 Ne fortè dicant in Gentibus: Ubi est Deus eorum? & innotescat in nationibus coram oculis nostris?
Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effu-
D sus est: 11 introëat in conspectu tuo gemitus compeditorum.
Secundùm magnitudinem brachij tui, posside filios mortificatorum.
12 Et redde vicinis nostris septuplum, in sinu eorum: improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi Domine.
13 Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum.
In generationem & generationem annuntiabimus laudem tuam.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.
LXXIX.

A 2 QUi regis Israël, intende: qui deducis velut ovem Joseph.
Qui sedes super cherubim, manifestare 3 coram Ephraim, Benjamin, & Manasse.
Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.
4 Deus converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.
5 Domine Deus virtutum, quousque irascêris super orationem servi tui?
B 6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum dabis nobis in lacrymis in mensura?
7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris: & inimici nostri subsannaverunt nos.
8 Deus virtutum converte nos: & ostende faciem tuam: & salvi erimus.
9 Vineam de Ægypto transtulisti: ejecisti Gentes, & plantasti eam.
10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus: plantasti radices ejus, & implevit terram. C
11 Operuit montes umbra ejus: & arbusta ejus cedros Dei.
12 Extendit palmites suos usque ad mare: & usque ad flumen propagines ejus.
13 Ut quid destruxisti maceriam ejus: & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?
14 Exterminavit eam aper de silva: & singularis ferus depastus est eam.
15 Deus virtutum convertere: respice de cælo, & vide, & visita vineam istam.
16 Et perfice eam, quam plantavit dextera D tua: & super filium hominis, quem confirmasti tibi.
17 Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.
18 Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ; & super filium hominis, quem confirmasti tibi.
19 Et non discedimus à te, vivificabis nos: & nomen tuum invocabimus.
20 Domine Deus virtutum converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.
LXXX.

2 EXultate Deo adjutori nostro: jubilate A Deo Jacob.
3 Sumite psalmum, & date tympanum; psalterium jucundum cum cithara.
4 Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ.
5 Quia præceptum in Israël est: & judicium Deo Jacob.
6 * Testimonium in Joseph posuit illud, cùm * Gen. exiret de Terra Ægypti: linguam, quam non 41. d. noverat, audivit. 29.
7 Divertit ab oneribus dorsum ejus: manus B ejus in cophino servierunt.
8 In tribulatione invocasti me, & liberavi te: exaudivi te in abscondito tempestatis: * probavi te apud aquam contradictionis. * Exod. 17. b.
9 Audi populus meus, & contestabor te: Israël si audieris me, 10 non * erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum. 5. * Exod. 20. a.
11 Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, & 3. C implebo illud.
12 Et non audivit populus meus vocem meam: & Israël non intendit mihi.
13 * Et dimisi eos secundùm desideria cordis * Act. eorum, ibunt in adinventionibus suis. 14. c.
14 * Si populus meus audisset me: Israël si 15. * Baruc 3. in viis meis ambulasset:
15 Pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem: & super tribulantes eos misissem b. 13. D manum meam.

16 Inimici

16 Inimici Domini mentiti sunt ei : & erit
tempus eorum in sæcula.
17 Et cibavit eos ex adipe frumenti : & de
petra, melle saturavit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXXI.

A DEus stetit in synagoga deorum : in medio
autem deos dijudicat.
2 Usquequò judicatis iniquitatem : & facies
peccatorum sumitis?
3 Judicate egeno, & pupillo : humilem, &
pauperem justificate.
* 4 * Eripite pauperem : & egenum de manu
Prov. peccatoris liberate.
24. a. 11. 5 Nescierunt, neque intellexerunt, in tene-
bris ambulant : movebuntur omnia fundamen-
ta terræ.
* 6 * Ego dixi : Dij estis, & filij excelsi omnes.
Ioan. 10. f. 7 Vos autem sicut homines moriemini : &
34. sicut unus de principibus cadetis.
8 Surge Deus, judica terram : quoniam tu
hereditabis in omnibus Gentibus.

1 Canticum Psalmi Asaph. LXXXII.

A 2 DEus, quis similis erit tibi? ne taceas, ne-
que compescaris Deus :
3 Quoniam ecce inimici tui sonuerunt : &
qui oderunt te, extulerunt caput.
4 Super populum tuum malignaverunt con-
silium : & cogitaverunt adversus sanctos tuos.
5 Dixerunt : Venite, & disperdamus eos de
gente : & non memoretur nomen Israël ultrà.
B 6 Quoniam cogitaverunt unanimiter, simul
adversum te testamentum disposuerunt, 7 ta-
bernacula Idumæorum & Ismahelitæ :
Moab, & Agareni, 8 Gebal, & Ammon, &
Amalec : alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
* 9 Etenim Assur venit cum illis : facti sunt
Iudic. 7. f. 22. in adjutorium filiis Lot.
* 10 Fac illis sicut * Madian, & Sisaræ; sicut
Iudic. * Jabin in torrente Cisson.
4. c. 15. 11 Disperierunt in Endor : facti sunt ut ster-
* cus terræ.
Iudic. 12 * Pone principes eorum sicut Oreb, &
4. d. 24 Zeb, & * Zebee, & Salmana;
C Omnes principes eorum, 13 qui dixerunt :
* Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.
Iudic. 14 Deus meus pone illos ut rotam : & sicut
7. g. 25. stipulam ante faciem venti :
* 15 Sicut ignis, qui comburit silvam : & sicut
Iudic. flamma comburens montes :
8 e 21. 16 Ita persequêris illos in tempestate tua : &
in ira tua turbabis eos.
D 17 Imple facies eorum ignominia : & quæ-
rent nomen tuum, Domine.
18 Erubescant, & conturbentur in sæculum
sæculi : & confundantur, & pereant.
19 Et cognoscant quia nomen tibi Dominus :
tu solus Altissimus in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filiis Core, Psalmus.
LXXXIII.

A 2 QUàm dilecta tabernacula tua Domine
virtutum : 3 concupiscit, & deficit ani-
ma mea in atria Domini.

Cor meum, & caro mea, exultaverunt in
Deum vivum.
4 Etenim passer invenit sibi domum, & tur-
tur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.
Altaria tua Domine virtutum : rex meus, &
Deus meus.
5 Beati qui habitant in domo tua Domine :
in sæcula sæculorum laudabunt te.
6 Beatus vir, cujus est auxilium abs te : as-
censiones in corde suo disposuit, 7 in valle la-
crymarum in loco, quem posuit.
8 Etenim benedictionem dabit legislator, G
ibunt de virtute in virtutem : videbitur Deus
deorum in Sion.
9 Domine Deus virtutum exaudi orationem
meam : auribus percipe Deus Jacob.
10 Protector noster aspice Deus : & respice
in faciem Christi tui :
11 Quia melior est dies una in atriis tuis su- D
per millia.
Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis
quàm habitare in tabernaculis peccatorum.
12 Quia misericordiam, & veritatem diligit
Deus : gratiam, & gloriam dabit Dominus.
13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in
innocentia : Domine virtutum, beatus homo,
qui sperat in te.

1 In finem, filiis Core, Psalmus.
LXXXIV.

2 BEnedixisti Domine terram tuam : aver- A
tisti captivitatem Jacob.
3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ : operuisti
omnia peccata eorum.
4 Mitigasti omnem iram tuam : avertisti ab
ira indignationis tuæ.
5 Converte nos Deus salutaris noster : &
averte iram tuam à nobis.
6 Numquid in æternum irascêris nobis? aut B
extendes iram tuam à generatione in genera-
tionem.
7 Deus tu conversus vivificabis nos : & plebs
tua lætabitur in te.
8 Ostende nobis Domine misericordiam
tuam : & salutare tuum da nobis.
9 Audiam quid loquatur in me Dominus C
Deus : quoniam loquetur pacem in plebem
suam :
Et super sanctos suos, & in eos qui conver-
tuntur ad cor.
10 Verumtamen prope timentes eum saluta-
re ipsius : ut inhabitet gloria in terra nostra.
11 Misericordia & veritas obviaverunt sibi :
justitia & pax osculatæ sunt.
12 Veritas de terra orta est : & justitia de
cælo prospexit.
13 Etenim Dominus dabit benignitatem : & D
terra nostra dabit fructum suum.
14 Justitia ante eum ambulabit : & ponet
in via gressus suos.

Oratio ipsi David. LXXXV.

1 INclina Domine aurem tuam, & exaudi me : A
quoniam inops & pauper sum ego.
2 Custodi animam meam, quoniam sanctus

fum : salvum fac servum tuum, Deus meus,
sperantem in te.
3 Miserere mei Domine, quoniam ad te cla-
mavi tota die: 4 lætifica animam servi tui, quo-
niam ad te Domine animam meam levavi.
* Ioel. 2. 13. 5 * Quoniam tu Domine suavis, & mitis, &
multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.
B 6 Auribus percipe Domine orationem meam:
& intende voci deprecationis meæ.
7 In die tribulationis meæ clamavi ad te:
quia exaudisti me.
8 Non est similis tui in diis Domine: & non
est secundùm opera tua.
9 Omnes gentes quascumque fecisti, venient,
& adorabunt coram te Domine: & glorifica-
bunt nomen tuum.
C 10 Quoniam magnus es tu, & faciens mira-
bilia: tu es Deus solus.
11 Deduc me Domine in via tua, & ingre-
diar in veritate tua: lætetur cor meum ut ti-
meat nomen tuum.
12 Confitebor tibi Domine Deus meus in
toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in
æternum:
13 Quia misericordia tua magna est super me:
& eruisti animam meam ex inferno inferiori.
D 14 Deus, iniqui insurrexerunt super me, &
synagoga potentium quæsierunt animam meam:
& non proposuerunt te in conspectu suo.
15 Et tu Domine Deus miserator & miseri-
cors, patiens, & multæ misericordiæ, & verax,
16 Respice in me, & miserere mei, da impe-
rium tuum puero tuo: & salvum fac filium an-
cillæ tuæ.
17 Fac mecum signum in bonum, ut videant
qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu
Domine adjuvisti me, & consolatus es me.

1 Filiis Core, Psalmus Cantici.

LXXXVI.

A FUndamenta ejus in montibus sanctis: 2 di-
ligit Dominus portas Sion super omnia ta-
bernacula Jacob.
3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.
4 Memor ero Rahab & Babylonis scientium
me.
B Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthio-
pum, hi fuerunt illic.
5 Numquid Sion dicet: Homo, & homo na-
tus est in ea: & ipse fundavit eam Altissimus?
6 Dominus narrabit in scripturis populo-
rum, & principum; horum, qui fuerunt in ea.
7 Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

Canticum Psalmi.

1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad
respondendum, intellectus Eman
Ezrahitæ. LXXXVII.

A 2 DOmine Deus salutis meæ, in die clamavi,
& nocte coram te.
3 Intret in conspectu tuo oratio mea: incli-
na aurem tuam ad precem meam:
4 * Quia repleta est malis anima mea: & vita
mea inferno appropinquavit.
5 Æstimatus sum cum descendentibus in

lacum: factus sum sicut homo sine adjutorio,
6 inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipsi de ma-
nu tua repulsi sunt.
7 Posuerunt me in lacu inferiori: in tene- B
brosis, & in umbra mortis.
8 Super me confirmatus est furor tuus: &
omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 Longè fecisti notos meos à me: posuerunt
me abominationem sibi.
Traditus sum, & non egrediebar. 10 oculi
mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te Domine tota die: expandi ad
te manus meas.
11 Numquid mortuis facies mirabilia: aut C
medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?
12 Numquid narrabit aliquis in sepulchro
misericordiam tuam, & veritatem tuam in per-
ditione?
13 Numquid cognoscentur in tenebris mira-
bilia tua, & justitia tua in terra oblivionis?
14 Et ego ad te Domine clamavi: & manè
oratio mea præveniet te.
15 Ut quid Domine repellis orationem
meam: avertis faciem tuam à me?
16 Pauper sum ego, & in laboribus à juven- D
tute mea: exaltatus autem, humiliatus sum &
conturbatus.
17 In me transierunt iræ tuæ: & terrores tui
conturbaverunt me.
18 Circumdederunt me sicut aqua tota die:
circumdederunt me simul.
19 Elongasti à me amicum, & proximum,
& notos meos à miseria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.

LXXXVIII.

A 2 MIsericordias Dñi in æternum cantabo.
In generationem & generationem
annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
3 Quoniam dixisti: In æternum misericordia
ædificabitur in cælis: præparabitur veritas tua
in eis.
4 Disposui testamentum electis meis, * jura- * 2. Reg 7. b. 12.
vi David servo meo: 5 usque in æternum præ-
parabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem & generatio-
nem sedem tuam.
6 Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine:
etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Do- B
mino: similis erit Deo in filiis Dei?
8 Deus, qui glorificatur in consilio sancto-
rum: magnus & terribilis super omnes qui in
circuitu ejus sunt.
9 Domine Deus virtutum quis similis tibi?
potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.
10 Tu dominaris potestati maris: motum
autem fluctuum ejus tu mitigas.
11 Tu humiliasti sicut vulneratum, super-
bum: in brachio virtutis tuæ dispersisti inimi-
cos tuos.
12 * Tui sunt cæli, & tua est terra, orbem * Gen. 1. a. 1.
terræ

terræ & plenitudinem ejus tu fundaſti: 13 aqui-
lonem & mare tu creaſti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo exulta-
bunt: 14 tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua:
15 juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ.
Miſericordia & veritas præcedent faciem
tuam: 16 Beatus populus, qui ſcit jubilationem.
Domine in lumine vultus tui ambulabunt,
17 & in nomine tuo exultabunt tota die: &
in juſtitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: &
in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.
19 Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, &
ſancti Iſraël regis noſtri.
20 Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, &
dixiſti: Poſui adjutorium in potente: & exal-
tavi electum de plebe mea.
* 1. Reg. 21 * Inveni David ſervum meum: oleo ſan-
15. a. cto meo unxi eum.
1. & 12. 22 Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
Act. chium meum confortabit eum.
13. d. 23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius
22. D iniquitatis non apponet nocere ei.
24 Et concîdam à facie ipſius inimicos ejus:
& odientes eum in fugam convertam.
25 Et veritas mea, & miſericordia mea cum
ipſo: & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26 Et ponam in mari manum ejus, & in flu-
minibus dexteram ejus.
27 Ipſe invocabit me: Pater meus es tu:
Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ,
28 Et ego primogenitum ponam illum ex-
celſum præ regibus terræ.
29 In æternum ſervabo illi miſericordiam
meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.
E 30 Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus,
& thronum ejus ſicut dies cæli.
31 Si autem dereliquerint filij ejus legem
meam: & in judiciis meis non ambulaverint.
32 Si juſtitias meas profanaverint: & man-
data mea non cuſtodierint:
33 Viſitabo in virga iniquitates eorum: &
in verberibus peccata eorum.
34 Miſericordiam autem meam non diſper-
gam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
35 Neque profanabo teſtamentum meum: &
quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.
36 Semel juravi in ſancto meo, ſi David men-
tiar: 37 ſemen ejus in æternum manebit.
* 2. Reg. 7. 38 Et * thronus ejus ſicut Sol in conſpectu
c. 16. meo, & ſicut Luna perfecta in æternum: & te-
ſtis in cælo fidelis.
F 39 Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti
Chriſtum tuum.
40 Evertiſti teſtamentum ſervi tui: profana-
ſti in terra Sanctuarium ejus.
41 Deſtruxiſti omnes ſepes ejus: poſuiſti fir-
mamentum ejus formidinem.
42 Diripuerunt eum omnes tranſeuntes
viam: factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43 Exaltaſti dexteram deprimentium eum:
lætificaſti omnes inimicos ejus.

44 Avertiſti adjutorium gladij ejus: & non es
auxiliatus ei in bello.
45 Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſe-
dem ejus in terram colliſiſti.
46 Minoraſti dies temporis ejus: perfudiſti G
eum confuſione.
47 Uſquequò Domine avertis in finem: exar-
deſcet ſicut ignis ira tua?
48 Memorare quæ mea ſubſtantia: numquid
enim vanè conſtituiſti omnes filios hominum.
49 Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit
mortem: eruet animam ſuam de manu inferi?
50 Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Do-
mine, * ſicut juraſti David in veritate tua. * 2.
51 Memor eſto Domine opprobrij ſervo- Reg. 7.
rum tuorum (quod continui in ſinu meo) mul- b. 11.
tarum gentium.
52 Quod exprobraverunt inimici tui Domi-
ne, quod exprobraverunt commutationem
Chriſti tui.
53 Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 Oratio Moyſi hominis Dei.

LXXXIX.

Domine, refugium factus es nobis, à gene- A
ratione in generationem.
2 Priuſquam montes fierent, aut formaretur
terra, & orbis, à ſæculo & uſque in ſæculum tu
es Deus.
3 Ne avertas hominem in humilitatem; &
dixiſti: Convertimini filij hominum.
4 Quoniam mille anni ante oculos tuos,
tamquam dies heſterna, quæ præteriit.
Et cuſtodia in nocte, 5 quæ pro nihilo ha-
bentur, eorum anni erunt.
6 Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat, & B
tranſeat: veſperè decidat, induret, & areſcat.
7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo
turbati ſumus.
8 Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo,
ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.
9 Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: &
in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: 10 * C
dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptuaginta * Eccli.
anni. 18. a.
Si autem in potentatibus, octoginta anni: & 8.
amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſupervenit manſuetudo, & corri-
piemur.
11 Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ
timore tuo iram tuam 12 dinumerare?
Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos
corde in ſapientia.
13 Convertere Domine uſquequò? & de-
precabilis eſto ſuper ſervos tuos.
14 Repleti ſumus manè miſericordia tua: D
& exultavimus, & delectati ſumus omnibus
diebus noſtris.
15 Lætati ſumus pro diebus, quibus nos hu-
miliaſti; annis, quibus vidimus mala.
16 Reſpice in ſervos tuos, & in opera tua:
& dirige filios eorum.
17 Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper

 nos,

nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper
nos: & opus manuum noſtrarum dirige.

Laus Cantici David. XC.

A 1 QUi habitat in adjutorio Altiſſimi, in pro-
tectione Dei cæli commorabitur.
2 Dicet Domino: Suſceptor meus es tu, &
refugium meum: Deus meus ſperabo in eum.
3 Quoniam ipſe liberavit me de laqueo ve-
nantium, & à verbo aſpero.
4 Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pen-
nis ejus ſperabis.
B 5 Scuto circumdabit te veritas ejus: non ti-
mebis à timore nocturno,
6 A ſagitta volante in die, à negotio peram-
bulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio
meridiano.
7 Cadent à latere tuo mille, & decem
millia à dextris tuis: ad te autem non appro-
pinquabit.
8 Verumtamen oculis tuis conſiderabis: &
retributionem peccatorum videbis.
C 9 Quoniam tu es Domine ſpes mea: Altiſſi-
mum poſuiſti refugium tuum.
10 Non accedet ad te malum: & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 * Quoniam angelis ſuis mandavit de te:
* Matt. ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.
4.a.6. 12 In manibus portabunt te: ne fortè offen-
Luca 4.b.10 das ad lapidem pedem tuum.
D 13 Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis:
& conculcabis leonem & draconem.
14 Quoniam in me ſperavit, liberabo eum:
protegam eum, quoniam cognovit nomen
meum.
15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, &
glorificabo eum.
16 Longitudine dierum replebo eum: &
oſtendam illi ſalutare meum.

1 Pſalmus Cantici,
In die ſabbati. XCI.

A 2 BOnum eſt confiteri Domino, & pſallere
nomini tuo Altiſſime;
3 Ad annuntiandum manè miſericordiam
tuam, & veritatem tuam per noctem;
4 In decachordo, pſalterio; cum cantico,
in cithara.
5 Quia delectaſti me Domine in factura tua:
& in operibus manuum tuarum exultabo.
B 6 Quàm magnificata ſunt opera tua Domine!
nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ.
7 Vir inſipiens non cognoſcet: & ſtultus non
intelliget hæc.
8 Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœ-
num: & apparuerint omnes, qui operantur
iniquitatem:
Ut intereant in ſæculum ſæculi: 9 tu autem
Altiſſimus in æternum Domine.
10 Quoniam ecce inimici tui Domine, quo-
niam ecce inimici tui peribunt: & diſpergentur
omnes, qui operantur iniquitatem.
C 11 Et e[illegible] ſicut unicornis cornu meum:
& ſenectus mea in miſericordia uberi:
12 Et deſpexit oculus meus inimicos meos:
& in inſurgentibus in me malignantibus audiet
auris mea.
13 Juſtus, ut palma florebit: ſicut cedrus
Libani multiplicabitur.
14 Plantati in domo Domini, in atriis do-
mus Dei noſtri florebunt.
15 Adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi:
& benè patientes erunt, 16 ut annuntient:
Quoniam rectus Dominus Deus noſter: &
non eſt iniquitas in eo.

Laus Cantici ipſi David in die ante ſabba-
tum, quando fundata eſt terra.
XCII.

1 DOminus regnavit, decorem indutus eſt: A
indutus eſt Dominus fortitudinem, &
præcinxit ſe.
Etenim firmavit orbem terræ, qui non com-
movebitur.
2 Parata ſedes tua ex tunc: à ſæculo tu es.
3 Elevaverunt flumina Domine: elevave- B
runt flumina vocem ſuam.
Elevaverunt flumina fluctus ſuos, 4 à voci-
bus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis
Dominus.
5 Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis:
domum tuam decet ſanctitudo Domine in lon-
gitudinem dierum.

Pſalmus ipſi David,
Quarta ſabbati.
XCIII.

1 DEus ultionum Dominus: Deus ultionum A
liberè egit.
2 Exaltare qui judicas terram: redde retribu-
tionem ſuperbis.
3 Uſquequò peccatores Domine, uſquequò
peccatores gloriabuntur,
4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: lo-
quentur omnes, qui operantur injuſtitiam?
5 Populum tuum Domine humiliaverunt: &
hereditatem tuam vexaverunt.
6 Viduam & advenam interfecerunt: & pu-
pillos occiderunt.
7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec B
intelliget Deus Jacob.
8 Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti
aliquando ſapite.
9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui
finxit oculum, non conſiderat?
10 Qui corripit gentes, non arguet: qui do-
cet hominem ſcientiam?
11 Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12 Beatus homo, quem tu erudieris Domine,
& de lege tua docueris eum:
13 Ut mitiges ei à diebus malis: donec fo- C
diatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dominus plebem ſuam:
& hereditatem ſuam non derelinquet.
15 Quoadusque juſtitia convertatur in ju-
dicium: & qui juxta illam omnes qui recto
ſunt cor[illegible]

16 Quis

16 Quis conſurget mihi adverſus malignan-
tes? aut quis ſtabit mecum adverſus operantes
iniquitatem?
17 Niſi quia Dominus adjuvit me: paulomi-
nùs habitaſſet in inferno anima mea.
D 18 Si dicebam: Motus eſt pes meus: miſe-
ricordia tua Domine adjuvabat me.
19 Secundùm multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifica-
verunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis:
qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam juſti: & ſangui-
nem innocentem condemnabunt.
22 Et factus eſt mihi Dominus in refugium,
& Deus meus in adjutorium ſpei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipſorum: &
in malitia eorum diſperdet eos: diſperdet illos
Dominus Deus noſter.

Laus Cantici ipſi David. XCIV.

A 1 VEnite, exultemus Domino: jubilemus
Deo ſalutari noſtro.
2 Præoccupemus faciem ejus in confeſſione:
& in pſalmis jubilemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus: & Rex
magnus ſuper omnes deos.
4 Quia in manu ejus ſunt omnes fines terræ:
& altitudines montium ipſius ſunt.
5 Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud: & ſiccam manus ejus formaverunt.
6 Venite adoremus, & procidamus: & plo-
remus ante Dominum, qui fecit nos.
B 7 Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter: & nos
populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus.
* Heb. 8 * Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite ob-
3. b. 7. durare corda veſtra;
4. b. 7. 9 Sicut in irritatione ſecundùm diem tentatio-
nem in deſerto: ubi tentaverunt me patres ve-
ſtri, probaverunt me, & viderunt opera mea.
* Nū. 10 * Quadraginta annis offenſus fui genera-
14. b. 34. tioni illi, & dixi: Semper hi errant corde.
* Heb. 11 Et iſti non cognoverũt vias meas: * ut ju-
4. a. 3. ravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

Canticum ipſi David,
1 Quando domus ædificabatur poſt captivi-
tatem. (1. *Par.* 15.) XCV.

A CAntate Domino canticum novum: cantate
Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, & benedicite nomini
ejus: annuntiate de die in diem ſalutare ejus.
3 Annuntiate inter Gentes gloriam ejus, in
omnibus populis mirabilia ejus.
4 Quoniam magnus Dominus, & laudabilis
nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
5 Quoniam omnes dii Gentium dæmonia:
B Dominus autem cælos fecit.
6 Confeſſio & pulchritudo in conſpectu
ejus: ſanctimonia & magnificentia in ſanctifi-
catione ejus.
7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte
Domino gloriam & honorem: 8 afferte Domi-
no gloriam nomini ejus.
Tollite hoſtias, & introite in atria ejus:
9 adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
Commoveatur à facie ejus univerſa terra: C
10 dicite in Gentibus quia Dominus regnavit.
Etenim correxit orbem terræ qui non com-
movebitur: judicabit populos in æquitate.
11 Lætentur cæli, & exultet terra, commo-
veatur mare, & plenitudo ejus: 12 gaudebunt
campi, & omnia quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſilvarum 13 à
facie Domini, quia venit: quoniam venit judi-
care terram.
Judicabit orbem terræ in æquitate, & popu-
los in veritate ſua.

Huic David,
1 Quando terra ejus reſtituta eſt. XCVI.

DOminus regnavit, exultet terra: lætentur A
inſulæ multæ.
2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: juſtitia,
& judicium correctio ſedis ejus.
3 Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit
in circuitu inimicos ejus.
4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vidit, &
commota eſt terra.
5 Montes, ſicut cera fluxerunt à facie Do-
mini; à facie Domini omnis terra.
6 Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus: & vi-
derunt omnes populi gloriam ejus. B
7 * Confundantur omnes, qui adorant ſcul-
ptilia: & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. * Exod.
* Adorate eum omnes angeli ejus: 8 audivit, 20. a.
& lætata eſt Sion. 4. Lev.
Et exultaverunt filiæ Judæ, propter judicia 26. a.
tua Domine. 1. De.
9 Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper om- 5. a. 8.
nem terram: nimis exaltatus es ſuper omnes deos. * Heb.
10 * Qui diligitis Dominum, odite malum: 1. b. 6.
cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum, * Amos
de manu peccatoris liberabit eos. 5. d.
11 Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia. 15. Rom.
12 Lætamini juſti in Domino: & confitemi- 12. b. 9.
ni memoriæ ſanctificationis ejus.

1 Pſalmus ipſi David. XCVII.

CAntate Domino canticum novum: quia A
mirabilia fecit.
Salvavit ſibi dextera ejus, & brachium ſan-
ctum ejus.
2 Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in
conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam.
3 Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & verita-
tis ſuæ domui Iſraël. B
* Viderunt omnes termini terræ ſalutare Dei * Iſa.
noſtri. 52. c. 10
4 Jubilate Deo omnis terra: cantate, & exul- Luc. 3.
tate, & pſallite. b. 6.
5 Pſallite Domino in cithara, in cithara &
voce pſalmi: 6 in tubis ductilibus, & voce tu-
bæ corneæ.
Jubilate in conſpectu regis Domini: 7 mo-
veatur mare, & plenitudo ejus; orbis terrarum,
& qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu, ſimul montes
exultabunt 9 à conſpectu Domini: quoniam
venit judicare terram.

Judicabit orbem terrarum in justitia, & po-
pulos in æquitate.

1 Psalmus ipsi David. XCVIII.

A DOminus regnavit, irascantur populi; qui
sedet super cherubim, moveatur terra.
2 Dominus in Sion magnus: & excelsus su-
per omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno: quoniam
terribile, & sanctum est: 4 & honor regis ju-
dicium diligit.
Tu parasti directiones: & judicium & justi-
tiam in Jacob tu fecisti.
5 Exaltate Dominum Deum nostrum, &
adorate scabellum pedum ejus: quoniam san-
ctum est.
B 6 Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus: &
Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus,
Invocabant Dominum, & ipse exaudiebat
eos: 7 in columna nubis loquebatur ad eos.
Custodiebant testimonia ejus, & præceptum
quod dedit illis.
8 Domine Deus noster tu exaudiebas eos:
Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in om-
nes adinventiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum nostrum, &
adorate in monte sancto ejus: quoniam sanctus
Dominus Deus noster.

1 Psalmus in confessione. XCIX.

A 2 JUbilate Deo omnis terra: servite Domino
in lætitia.
Introite in conspectu ejus, in exultatione.
3 Scitote quoniam Dominus ipse est Deus:
ipse fecit nos, & non ipsi nos.
Populus ejus, & oves pascuæ ejus: 4 introite
portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis:
confitemini illi.
B Laudate nomen ejus: 5 quoniam suavis est
Dominus, in æternum misericordia ejus, & usque
in generationem & generationem veritas ejus.

1 Psalmus ipsi David. C.

A MIsericordiam, & judicium cantabo tibi
Domine:
Psallam, 2 & intelligam in via immaculata,
quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in
medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem
injustam: facientes prævaricationes odivi.
Non adhæsit mihi 4 cor pravum: declinan-
tem à me malignum non cognoscebam.
B 5 Detrahentem secretò proximo suo, hunc
persequebar.
Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc
non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ ut sedeant me-
cum: ambulans in via immaculata, hic mihi
ministrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ qui
facit superbiam: qui loquitur iniqua, non di-
rexit in conspectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes peccato-
res terræ: ut disperderem de civitate Domini
omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,
Cùm anxius fuerit, & in conspectu
Domini effuderit precem
suam. CI.

2 DOmine exaudi orationem meam: & cla- A
mor meus ad te veniat.
3 Non avertas faciem tuam à me: in qua-
cumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, velociter
exaudi me:
4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei: &
ossa mea sicut cremium aruerunt.
5 Percussus sum ut fœnum, & aruit cor
meum: quia oblitus sum comedere panem meum.
6 A voce gemitus mei adhæsit os meum car-
ni meæ.
7 Similis factus sum pellicano solitudinis:
factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilavi, & factus sum sicut passer solita- B
rius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei:
& qui laudabant me, adversum me jurabant.
10 Quia cinerem tamquam panem manduca-
bam, & potum meum cum fletu miscebam.
11 A facie iræ & indignationis tuæ: quia
elevans allisisti me.
12 Dies mei sicut umbra declinaverunt: &
ego sicut fœnum arui.
13 Tu autem Domine in æternum permanes:
& memoriale tuum in generationem & genera-
tionem.
14 Tu exurgens misereberis Sion: quia tem- C
pus miserendi ejus, quia venit tempus.
15 Quoniam placuerunt servis tuis lapides
ejus: & terræ ejus miserebuntur.
16 Et timebunt Gentes nomen tuum Domi-
ne, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 Quia ædificavit Dominus Sion: & vide-
bitur in gloria sua.
18 Respexit in orationem humilium: & non
sprevit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera: &
populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
20 Quia prospexit de excelso sancto suo:
Dominus de cælo in terram aspexit:
21 Ut audiret gemitus compeditorum: ut
solveret filios interemptorum:
22 Ut annuntient in Sion nomen Domini: & D
laudem ejus in Jerusalem.
23 In conveniendo populos in unum, &
reges ut serviant Domino.
24 Respondit ei in via virtutis suæ: Paucita-
tem dierum meorum nuntia mihi.
25 Ne revoces me in dimidio dierum meo-
rum: in generationem & generationem anni tui.
26 Initio tu Domine terram fundasti: & ope-
ra manuum tuarum sunt cæli.
27 Ipsi peribunt, tu autem permanes: &
omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, & muta-
buntur: 28 tu autem idem ipse es, & anni tui
non deficient.

29 Filij ſervorum tuorum habitabunt : & ſe-
men eorum in ſæculum dirigetur.

1 Ipſi David. C I I.

A BEnedic anima mea Domino : & omnia, quæ
intra me ſunt, nomini ſancto ejus.
2 Benedic anima mea Domino : & noli obli-
viſci omnes retributiones ejus.
3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus
tuis : qui ſanat omnes infirmitates tuas.
4 Qui redimit de interitu vitam tuam : qui
coronat te in miſericordia & miſerationibus.
5 Qui replet in bonis deſiderium tuum : re-
novabitur ut aquilæ juventus tua.
B 6 Faciens miſericordias Dominus, & judi-
cium omnibus injuriam patientibus.
7 Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſraël vo-
luntates ſuas.
* 8 * Miſerator, & miſericors Dominus : lon-
Exod. ganimis, & multùm miſericors.
34. a. 6. 9 Non in perpetuum iraſcetur : neque in
Num. æternum comminabitur.
14. c. 18. 10 Non ſecundùm peccata noſtra fecit no-
bis : neque ſecundùm iniquitates noſtras retri-
buit nobis.
11 Quoniam ſecundùm altitudinem cæli à
terra, corroboravit miſericordiam ſuam ſuper
timentes ſe.
C 12 Quantum diſtat Ortus ab Occidente :
longè fecit à nobis iniquitates noſtras.
13 Quomodo miſeretur pater filiorum, mi-
ſertus eſt Dominus timentibus ſe : 14 quoniam
ipſe cognovit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam pulvis ſumus : 15 ho-
mo, ſicut fœnum dies ejus, tamquam flos agri
ſic efflorebit.
16 Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, &
non ſubſiſtet : & non cognoſcet ampliùs lo-
cum ſuum.
17 Miſericordia autem Domini ab æterno,
& uſque in æternum ſuper timentes eum.
D Et juſtitia illius in filios filiorum, 18 his qui
ſervant teſtamentum ejus :
Et memores ſunt mandatorum ipſius : ad fa-
ciendum ea.
19 Dominus in cælo paravit ſedem ſuam : &
regnum ipſius omnibus dominabitur.
20 Benedicite Domino omnes angeli ejus :
potentes virtute, facientes verbum illius, ad au-
diendam vocem ſermonum ejus.
21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus :
miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
22 Benedicite Domino omnia opera ejus : in
omni loco dominationis ejus, benedic anima
mea Domino.

1 Ipſi David. C I I I.

A BEnedic anima mea Domino : Domine Deus
meus magnificatus es vehementer.
Confeſſionem, & decorem induiſti : 2 ami-
ctus lumine ſicut veſtimento :
Extendens cælum ſicut pellem : 3 qui tegis
aquis ſuperiora ejus.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum : qui am-
bulas ſuper pennas ventorum.
4 * Qui facis angelos tuos, ſpiritus, & mi- * Heb. 1. c. 7.
niſtros tuos, ignem urentem.
5 Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem
ſuam : non inclinabitur in ſæculum ſæculi.
6 Abyſſus, ſicut veſtimentum, amictus ejus :
ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 Ab increpatione tua fugient : à voce tonitrui
tui formidabunt.
8 Aſcendunt montes, & deſcendunt campi,
in locum quem fundaſti eis.
9 Terminum poſuiſti, quem non tranſgre- B
dientur : neque convertentur operire terram.
10 Qui emittis fontes in convallibus : inter
medium montium pertranſibunt aquæ.
11 Potabunt omnes beſtiæ agri : expectabunt
onagri in ſiti ſua.
12 Super ea volucres cæli habitabunt : de
medio petrarum dabunt voces.
13 Rigans montes de ſuperioribus ſuis : de
fructu operum tuorum ſatiabitur terra :
14 Producens fœnum jumentis, & herbam
ſervituti hominum :
Ut educas panem de terra : 15 & vinum læ-
tificet cor hominis :
Ut exhilaret faciem in oleo : & panis cor ho-
minis confirmet.
16 Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani,
quas plantavit : 17 illic paſſeres nidificabunt.
Herodij domus dux eſt eorum : 18 montes
excelſi cervis : petra refugium herinaciis.
19 Fecit lunam in tempora : ſol cognovit oc- C
caſum ſuum.
20 Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox : in ipſa
pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ.
21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, &
quærant à Deo eſcam ſibi.
22 Ortus eſt ſol : & congregati ſunt : & in
cubilibus ſuis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus ſuum, & ad opera-
tionem ſuam uſque ad veſperum.
24 Quàm magnificata ſunt opera tua Domi-
ne ! omnia in ſapientia feciſti : impleta eſt terra
poſſeſſione tua.
25 Hoc mare magnum, & ſpatioſum mani-
bus : illic reptilia, quorum non eſt numerus.
Animalia puſilla cum magnis : 26 illic naves
pertranſibunt.
Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei : D
27 omnia à te expectant ut des illis eſcam in
tempore.
28 Dante te illis, colligent : aperiente te ma-
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur :
auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pul-
verem ſuum revertentur.
30 Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur : &
renovabis faciem terræ.
31 Sit gloria Domini in ſæculum : lætabitur
Dominus in operibus ſuis :
32 Qui reſpicit terram, & facit eam tremere :
qui tangit montes, & fumigant.
33 * Cantabo Domino in vita mea : pſallam * Pſal.
Deo meo quandiu ſum. 145. a. 2.

34 Jucundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.

35 Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita ut non sint: benedic anima mea Domino.

Alleluia. (1. PAR. 16. 8.)

C I V.

A 1 CONfitemini Domino, & invocate nomen ejus: annuntiate inter Gentes opera ejus.

2 Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia mirabilia ejus.

3 Laudamini in nomine sancto ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

4 Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem ejus semper.

5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit: prodigia ejus, & judicia oris ejus.

6 Semen Abraham, servi ejus: filij Jacob electi ejus.

7 Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.

8 Memor fuit in sæculum testamenti sui; verbi, quod mandavit in mille generationes.

9 * Quod disposuit ad Abraham: & juramenti sui ad Isaac:

10 Et statuit illud Jacob in præceptum: & Israël in testamentum æternum:

11 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.

12 Cùm essent numero brevi, paucissimi & incolæ ejus:

B 13 Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum:

14 Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges.

15 * Nolite tangere Christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.

16 Et vocavit famem super terram: & omne firmamentum panis contrivit.

17 Misit ante eos * virum: in servum venumdatus est Joseph.

18 * Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertransiit animam ejus, 19 donec veniret verbum ejus.

Eloquium Domini inflammavit eum:

20 * Misit rex, & solvit eum; princeps populorum, & dimisit eum.

21 Constituit eum dominum domus suæ: & principem omnis possessionis suæ.

22 Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum: & senes ejus prudentiam doceret.

C 23 * Et intravit Israël in Ægyptum: & Jacob accola fuit in Terra Cham.

24 * Et auxit populum suum vehementer: & firmavit eum super inimicos ejus.

25 Convertit cor eorum ut odirent populum ejus: & dolum facerent in servos ejus.

26 * Misit Moysen servum suum; Aaron, quem elegit ipsum.

27 * Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in Terra Cham.

28 * Misit tenebras, & obscuravit: & non exacerbavit sermones suos.

29 * Convertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum.

30 * Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.

31 * Dixit, & venit cœnomyia: & cinifes in omnibus finibus eorum.

32 Posuit pluvias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum.

33 Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum: & contrivit lignum finium eorum.

34 * Dixit, & venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus:

35 Et comedit omne fœnum in terra eorum: & comedit omnem fructum terræ eorum.

36 * Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum.

37 * Et eduxit eos cum argento & auro: & non erat in tribubus eorum infirmus. D

38 Læta est Ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.

39 * Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem ut luceret eis per noctem.

40 * Petierunt, & venit coturnix: & pane cæli saturavit eos.

41 * Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina;

42 * Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.

43 Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia.

44 Et dedit illis regiones gentium: & labores populorum possederunt:

45 Ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.

Alleluia. (JUDITH 13. 21.) C V.

1 CONfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

2 * Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? A

3 Beati, qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore.

4 Memento nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo:

5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: ut lauderis cum hereditate tua.

6 * Peccavimus cum patribus nostris: injustè egimus, iniquitatem fecimus.

7 Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ. B

Et irritaverunt ascendentes in mare, Mare rubrum.

8 Et salvavit eos propter nomen suum: ut notam faceret potentiam suam.

9 * Et increpuit Mare rubrum, & exiccatum est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

10 Et salvavit eos de manu odientium: & redemit eos de manu inimici.

11 * Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit.

12 Et crediderunt verbis ejus: & laudaverunt laudem ejus.

13 Citò fecerunt, obliti sunt operum ejus,

&

& non ſuſtinuerunt conſilium ejus.
* 14 * Et concupierunt concupiſcentiam in
Exod. deſerto: & tentaverunt Deum in inaquoſo.
17. 5. 15 * Et dedit eis petitionem ipſorum: & mi-
2. * Nũ. ſit ſaturitatem in animas eorum.
11. 5. 16 Et irritaverunt Moyſen in caſtris, Aaron
31. C ſanctum Domini.
17 * Aperta eſt terra, & deglutivit Dathan:
* Nũ. 16. c. & operuit ſuper congregationem Abiron.
32. 18 Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flam-
ma combuſſit peccatores.
* 19 * Et fecerunt vitulum in Horeb: & ado-
Exod. raverunt ſculptile.
32. a. 20 Et mutaverunt gloriam ſuam in ſimilitu-
4. dinem vituli comedentis fœnum.
21 Obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos, qui
fecit magnalia in Ægypto, 22 mirabilia in
Terra Cham: terribilia in mari rubro.
* 23 * Et dixit ut diſperderet eos: ſi non
Exod. Moyſes electus ejus ſteriſſet in confractione in
32. c. conſpectu ejus:
10. Ut averteret iram ejus ne diſperderet eos:
D 24 & pro nihilo habuerunt terrã deſiderabilem:
Non crediderunt verbo ejus, 25 & murmu-
raverunt in tabernaculis ſuis: non exaudierunt
vocem Domini.
* Nũ. 26 * Et elevavit manum ſuam ſuper eos: ut
14. c. proſterneret eos in deſerto:
32. 27 Et ut dejiceret ſemen eorum in Nationi-
bus: & diſpergeret eos in regionibus.
28 Et initiati ſunt Beelphegor: & comede-
runt ſacrificia mortuorum.
E 29 Et irritaverunt eum in adinventionibus
ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina.
* Nũ. 30 * Et ſtetit Phinees, & placavit: & ceſſa-
25. b. 7. vit quaſſatio.
31 Et reputatum eſt ei in juſtitiam, in genera-
tionem & generationem uſque in ſempiternum.
* Nũ. 32 * Et irritaverunt eum ad Aquas contradi-
20. b. ctionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos:
10. 33 quia exacerbaverunt ſpiritum ejus.
Et diſtinxit in labiis ſuis: 34 non diſperdi-
derunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 Et commiſti ſunt inter gentes, & didice-
runt opera eorum: 36 & ſervierunt ſculptili-
bus eorum: & factum eſt illis in ſcandalum.
37 Et immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas
dæmoniis.
F 38 Et effuderunt ſanguinem innocentem:
ſanguinem filiorum ſuorum & filiarum ſuarum,
quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan.
Et infecta eſt terra in ſanguinibus, 39 & con-
taminata eſt in operibus eorum: & fornicati
ſunt in adinventionibus ſuis.
40 Et iratus eſt furore Dominus in populum
ſuum: & abominatus eſt hereditatem ſuam.
41 Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati ſunt eorum qui oderunt eos.
42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, &
humiliati ſunt ſub manibus eorum: 43 ſæpè
liberavit eos.
Ipſi autem exacerbaverunt eum in conſilio
ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.

44 Et vidit cùm tribularentur: & audivit
orationem eorum.
45 * Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœni- *
tuit eum ſecundùm multitudinem miſericor- Deut.
diæ ſuæ. 30. a. 1
46 Et dedit eos in miſericordias in conſpectu G
omnium qui ceperant eos.
47 Salvos nos fac Domine Deus noſter: &
congrega nos de Nationibus.
Ut confiteamur nomini ſancto tuo: & glorie-
mur in laude tua.
48 Benedictus Dominus Deus Iſraël à ſæcu-
lo & uſque in ſæculum: & dicet omnis popu-
lus: Fiat, fiat.

Alleluia. (JUDITH 13. 21.) CVI.

1 CONfitemini Domino quoniam bonus: A
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
2 Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos
redemit de manu inimici: & de regionibus con-
gregavit eos,
3 A ſolis ortu, & occaſu; ab aquilone,
& mari.
4 Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo: viam
civitatis habitaculi non invenerunt.
5 Eſurientes, & ſitientes: anima eorum in
ipſis defecit.
6 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribula-
rentur: & de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in
civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
9 Quia ſatiavit animam inanem: & animam
eſurientem ſatiavit bonis.
10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis:
vinctos in mendicitate, & ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei: &
conſilium Altiſſimi irritaverunt.
12 Et humiliatum eſt in laboribus cor eorum:
infirmati ſunt, nec fuit qui adjuvaret.
13 Et clamaverunt ad Dñm cùm tribularen- B
tur: & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mor-
tis: & vincula eorum diſrupit.
15 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
16 Quia contrivit portas æreas: & vectes
ferreos confregit.
17 Suſcepit eos de via iniquitatis eorum:
propter injuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 Omnem eſcam abominata eſt anima eo-
rum: & appropinquaverunt uſque ad portas
mortis.
19 Et clamaverunt ad Dominum cùm tri-
bularentur: & de neceſſitatibus eorum libera-
vit eos.
20 Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos: & C
eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
22 Et ſacrificent ſacrificium laudis: & an-
nuntient opera ejus in exultatione.
23 Qui deſcendunt mare in navibus, facien-

tes operationem in aquis multis.
24 Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia
ejus in profundo.
25 Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exal-
tati sunt fluctus ejus.
26 Ascendunt usque ad cælos, & descen-
dunt usque ad abyssos: anima eorum in malis
tabescebat.
27 Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius:
& omnis sapientia eorum devorata est.
28 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribula-
rentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos.
29 Et statuit procellam ejus in auram: &
siluerunt fluctus ejus.
30 Et lætati sunt quia siluerunt: & deduxit
eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino misericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
32 Et exaltent eum in ecclesia plebis: & in
cathedra seniorum laudent eum.
33 Posuit flumina in desertum, & exitus
aquarum in sitim;
D 34 Terram fructiferam in salsuginem, à ma-
litia inhabitantium in ea.
35 Posuit desertum in stagna aquarum: &
terram sine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocavit illic esurientes: & constitue-
runt civitatem habitationis.
37 Et seminaverunt agros, & plantaverunt
vineas: & fecerunt fructum nativitatis.
38 Et benedixit eis, & multiplicati sunt ni-
mis: & jumenta eorum non minoravit.
39 Et pauci facti sunt: & vexati sunt à tri-
bulatione malorum, & dolore.
40 Effusa est contemptio super principes: &
errare fecit eos in invio, & non in via.
41 Et adjuvit pauperem de inopia: & posuit
sicut oves familias.
*Iob. 22. c. 19. 42 * Videbunt recti, & lætabuntur: & om-
nis iniquitas oppilabit os suum.
43 Quis sapiens & custodiet hæc? & intel-
liget misericordias Domini?

1 Canticum Psalmi ipsi David.
(Sup. 56. 8.) CVII.

A 2 PAratum cor meum Deus, paratum cor
meum: cantabo, & psallam in gloria mea.
3 Exurge gloria mea, exurge psalterium &
cithara: exurgam diluculo.
4 Confitebor tibi in populis Domine: &
psallam tibi in nationibus.
5 Quia magna est super cælos misericordia
tua: & usque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare super cælos Deus, & super omnem
terram gloria tua: 7 ut liberentur dilecti tui.
Salvum fac dextera tua, & exaudi me:
B 8 Deus locutus est in sancto suo.
Exultabo, & dividam Sichimam, & conval-
lem tabernaculorum dunetiar.
9 Meus est Galaad, & meus est Manasses: &
Ephraim susceptio capitis mei.
Juda rex meus. 10 Moab lebes spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum:
mihi alienigenæ amici facti sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me usque in Idumæam?
12 Nónne tu Deus, qui repulisti nos, & non
exibis Deus in virtutibus nostris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad ni-
hilum deducet inimicos nostros.

1 In finem, Psalmus David.
CVIII.

2 DEus laudem meam ne tacueris: quia A
os peccatoris, & os dolosi super me aper-
tum est.
3 Locuti sunt adversum me lingua dolosa, &
sermonibus odij circumdederunt me: & expu-
gnaverunt me gratis.
4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi:
ego autem orabam:
5 Et posuerunt adversum me mala pro bo-
nis: & odium pro dilectione mea.
6 Constitue super eum peccatorem: & diabo-
lus stet à dextris ejus.
7 Cùm judicatur, exeat condemnatus: &
oratio ejus fiat in peccatum.
8 Fiant dies ejus pauci: & episcopatum ejus
accipiat alter.
9 Fiant filij ejus orphani: & uxor ejus vidua.
10 Nutantes transferantur filij ejus, & men- B
dicent: & ejiciantur de habitationibus suis.
11 Scrutetur fœnerator omnem substantiam
ejus: & diripiant alieni labores ejus.
12 Non sit illi adjutor: nec sit qui misereatur
pupilli ejus.
13 Fiant nati ejus in interitum: in generatio-
ne una deleatur nomen ejus.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum
ejus in conspectu Domini: & peccatum matris
ejus non deleatur.
15 Fiant contra Dominum semper, & dispe-
reat de terra memoria eorum: 16 pro eo quòd
non est recordatus facere misericordiam.
17 Et persecutus est hominem inopem, &
mendicum, & compunctum corde mortificare. C
18 Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentum,
& intravit sicut aqua in interiora ejus, & sicut
oleum in ossibus ejus.
19 Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur;
& sicut zona, qua semper præcingitur.
20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi
apud Dominum: & qui loquuntur mala adver-
sus animam meam.
21 Et tu Domine, Domine, fac mecum pro-
pter nomen tuum: quia suavis est misericor-
dia tua.
Libera me, 22 quia egenus & pauper ego
sum: & cor meum conturbatum est intra me.
23 Sicut umbra cùm declinat, ablatus sum:
& excussus sum sicut locustæ.
24 Genua mea infirmata sunt à jejunio: &
caro mea immutata est propter oleum.

D 25 Et ego factus ſum opprobrium illis: vi-
derunt me, & moverunt capita ſua.
26 Adjuva me Domine Deus meus: ſalvum
me fac ſecundùm miſericordiam tuam.
27 Et ſciant quia manus tua hæc: & tu Do-
mine feciſti eam.
28 Maledicent illi, & tu benedices: qui in-
ſurgunt in me, confundantur; ſervus autem
tuus lætabitur.
29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore:
& operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
30 Confitebor Domino nimis in ore meo: &
in medio multorum laudabo eum.
31 Quia aſtitit à dextris pauperis, ut ſalvam
faceret à perſequentibus animam meam.

1 Pſalmus David. CIX.

A DIxit Dominus Domino meo: Sede à dex-
Matt. tris meis:
22. d. * Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum
44. pedum tuorum.
1. 2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex
Cor. Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.
15. d. 3 Tecum principium in die virtutis tuæ in
25. ſplendoribus ſanctorum: ex utero ante lucife-
Hebr. rum genui te.
1. d. 13 4 Juravit Dominus & non pœnitebit eum!
10. c. 13. B Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem
Joan. Melchiſedech.
12. e. 5 Dominus à dextris tuis, confregit in die
34. iræ ſuæ reges.
Hebr. 5. b 6. 6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas:
7. c. conquaſſabit capita in terra multorum.
17. 7 De torrente in via bibet: proptereà exalta-
bit caput.

Alleluia. CX.

A 1 COnfitebor tibi Domine in toto corde meo,
in conſilio juſtorum, & congregatione.
2 Magna opera Domini: exquiſita in omnes
voluntates ejus.
3 Confeſſio & magnificentia opus ejus: &
juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4 Memoriam fecit mirabilium ſuorum, mi-
ſericors & miſerator Dominus: 5 eſcam dedit
timentibus ſe.
Memor erit in ſeculum teſtamenti ſui: 6 vir-
tutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo:
B 7 Ut det illis hereditatem gentium: opera
manuum ejus, veritas & judicium.
8 Fidelia omnia mandata ejus: confirmata in
ſæculum ſæculi, facta in veritate & æquitate.
9 Redemptionem miſit populo ſuo: man-
davit in æternum teſtamentum ſuum.
Sanctum & terribile nomen ejus: 10 * ini-
Prov. tium ſapientiæ timor Domini.
1. a. 7. 9. c. 10. Intellectus bonus omnibus facientibus eum:
Eccli. 1. c. 16. laudatio ejus manet in ſæculum ſæculi.

Alleluia, Reverſionis Aggæi, & Zachariæ.
CXI.

A 1 BEatus vir, qui timet Dominum: in man-
datis ejus volet nimis.
2 Potens in terra erit ſemen ejus: generatio
rectorum benedicetur.
3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & juſti-
tia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4 Exortum eſt in tenebris lumen rectis: mi-
ſericors, & miſerator, & juſtus.
5 Jucundus homo qui miſeretur & commo- B
dat, diſponet ſermones ſuos in judicio: 6 quia
in æternum non commovebitur.
7 In memoria æterna erit juſtus: ab auditio-
ne mala non timebit.
Paratum cor ejus ſperare in Domino, 8 con-
firmatum eſt cor ejus: non commovebitur do-
nec deſpiciat inimicos ſuos.
9 Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus
manet in ſæculum ſæculi: cornu ejus exaltabi-
tur in gloria.
10 Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus
ſuis fremet & tabeſcet: deſiderium peccatorum
peribit.

Alleluia. CXII.

1 LAudate pueri Dominum: laudate nomen A
Domini.
2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc
nunc & uſque in ſæculum.
3 * A ſolis ortu uſque ad occaſum, laudabile * Malach.
nomen Domini. 1. c. 11.
4 Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, &
ſuper cælos gloria ejus.
5 Quis ſicut Dñs Deus noſter, qui in altis ha-
bitat, 6 & humilia reſpicit in cælo & in terra?
7 Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore eri- B
gens pauperem.
8 Ut collocet eum cum principibus, cum
principibus populi ſui.
9 Qui habitare facit ſterilem in domo, ma-
trem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

1 IN exitu Iſraël de Ægypto, domus Jacob A
de populo barbaro. Exod.
2 Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus, Iſraël po- 13. a. 3.
teſtas ejus.
3 Mare vidit, & fugit: Jordanis converſus
eſt retrorſum.
4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles
ſicut agni ovium.
5 Quid eſt tibi mare quòd fugiſti: & tu Jor-
danis, quia converſus es retrorſum?
6 Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles
ſicut agni ovium.
7 A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei
Jacob.
8 Qui convertit petram in ſtagna aquarum,
& rupem in fontes aquarum.
1 NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS: B
ſed nomini tuo da gloriam.
2 Super miſericordia tua, & veritate tua: ne-
quando dicant Gentes: Ubi eſt Deus eorum?
3 Deus autem noſter in cælo: omnia quæ-
cumque voluit, fecit.
4 * Simulacra gentium argentum & au- * Infr.
rum, opera manuum hominum. 134. c. 15.
5 * Os habent, & non loquentur: oculos * Sap.
habent, & non videbunt. 15. c. 15.

 6 Aures

6 Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.
7 Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo.
8 Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.
C 9 Domus Iſraël ſperavit in Domino: adjutor eorum & protector eorum eſt.
10 Domus Aaron ſperavit in Domino: adjutor eorum & protector eorum eſt.
11 Qui timent Dominum, ſperaverunt in Domino: adjutor eorum & protector eorum eſt.
12 Dominus memor fuit noſtri: & benedixit nobis.
Benedixit domui Iſraël: benedixit domui Aaron.
13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, puſillis cum majoribus.
14 Adjiciat Dominus ſuper vos, ſuper vos, & ſuper filios veſtros.
D 15 Benedicti vos à Domino, qui fecit cælum & terram.
16 Cælum cæli Domino: terram autem dedit filiis hominum.
* Baruch. 2 d.17 17 * Non mortui laudabunt te Domine: neque omnes qui deſcendunt in infernum.
18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

Alleluia. CXIV.

A 1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.
2 Quia inclinavit aurem ſuam mihi: & in diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis: & pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem & dolorem inveni: 4 & nomen Domini invocavi.
B O Domine libera animam meam: 5 miſericors Dñs, & juſtus, & Deus noſter miſeretur.
6 Cuſtodiens parvulos Dominus: humiliatus ſum, & liberavit me.
7 Convertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapſu.
9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluia. CXV.

A 10 CRedidi propter quod locutus ſum: ego autem humiliatus ſum nimis.
2. Cor. 4. c. 13. * Rom. 3. a 4. 11 Ego dixi in exceſſu meo: * Omnis homo mendax.
12 Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?
13 Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Domini invocabo.
B 14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus: 15 pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.
16 O Domine quia ego ſervus tuus: ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ.
Dirupiſti vincula mea: 17 tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.
18 Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi ejus: 19 in atriis domus Domini, in medio tui Jeruſalem.

Alleluia. CXVI.

1 LAudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi. A Rom. 15. c. 11.
2 Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia ejus: * & veritas Domini manet in æternum. * Joan. 12. e. 34.

Alleluia. CXVII.

1 COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus. A
2 Dicat nunc Iſraël quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
3 Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
4 Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
5 De tribulatione invocavi Dominum: & exaudivit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo. B
7 * Dominus mihi adjutor: & ego deſpiciam inimicos meos. * Heb. 13. a 6
8 Bonum eſt confidere in Domino, quàm confidere in homine.
9 Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me: & in nomine Domini quia ultus ſum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me: & in nomine Domini quia ultus ſum in eos.
12 Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini quia ultus ſum in eos.
13 Impulſus everſus ſum ut caderem: & Dominus ſuſcepit me. C
14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus eſt mihi in ſalutem. * Exod. 15. a. 2.
15 Vox exultationis & ſalutis, in tabernaculis juſtorum.
16 Dextera Domini fecit virtutem: dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem.
17 Non moriar, ſed vivam: & narrabo opera Domini.
18 Caſtigans caſtigavit me Dominus: & morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus in eas confitebor Domino: 20 hæc porta Domini, juſti intrabunt in eam. * Iſa. 28. d. 16.
21 Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem. Mat. 21. d. 42.
22 * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. Luc. 20. c. 17.
23 A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris.
24 Hæc eſt dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea. D Act. 4. b. 11.
25 O Domine ſalvum me fac, ô Domine benè proſperare: 26 benedictus qui venit in nomine Domini. Rom. 9. f. 33. 1. Pet. 2. b. 7.

Benedi

Benediximus vobis de domo Domini:
27 Deus Dominus: & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolemnem in condenſis,
uſque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus
meus es tu, & exaltabo te:
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & fa-
ctus es mihi in ſalutem.
29 Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſeculum miſericordia ejus.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

A 1 Beati immaculati in via: qui ambulant in
lege Domini.
2 Beati, qui ſcrutantur teſtimonia ejus: in
toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem, in
viis ejus ambulaverunt.
4 Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodien-
das juſtificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cùm perſpexero in
omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis, in eo
quòd didici judicia juſtitiæ tuæ.
8 Juſtificationes tuas cuſtodiam: non me
derelinquas uſquequaque.

BETH.

B 9 In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?
in cuſtodiendo ſermones tuos.
10 In toto corde meo exquiſivi te: ne repel-
las me à mandatis tuis.
11 In corde meo abſcondi eloquia tua: ut
non peccem tibi.
12 Benedictus es Domine: doce me juſtifi-
cationes tuas.
13 In labiis meis pronuntiavi omnia judicia
oris tui.
14 In via teſtimoniorum tuorum delectatus
ſum, ſicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor: & conſidera-
bo vias tuas.
16 In juſtificationibus tuis meditabor: non
obliviſcar ſermones tuos.

GIMEL.

C 17 Retribue ſervo tuo, vivifica me: & cu-
ſtodiam ſermones tuos.
18 Revela oculos meos, & conſiderabo mi-
rabilia de lege tua.
19 Incola ego ſum in terra: non abſcondas à
me mandata tua.
20 Concupivit anima mea deſiderare juſtifi-
cationes tuas, in omni tempore.
21 Increpaſti ſuperbos: maledicti qui decli-
nant à mandatis tuis.
22 Aufer à me opprobrium, & contemptum:
quia teſtimonia tua exquiſivi.
23 Etenim ſederunt principes, & adverſum
me loquebantur: ſervus autem tuus exerceba-
tur in juſtificationibus tuis.
24 Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt:
& conſilium meum juſtificationes tuæ.

DALETH.

25 Adhæſit pavimento anima mea: vivifica D
me ſecundùm verbum tuum.
26 Vias meas enuntiavi, & exaudiſti me:
doce me juſtificationes tuas.
27 Viam juſtificationum tuarum inſtrue me:
& exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio: confir-
ma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove à me: & de lege
tua miſerere mei.
30 Viam veritatis elegi: judicia tua non ſum
oblitus.
31 Adhæſi teſtimoniis tuis Domine: noli me
confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm
dilataſti cor meum.

HE.

33 Legem pone mihi Domine viam juſtifica- E
tionum tuarum: & exquiram eam ſemper.
34 Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem
tuam: & cuſtodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in ſemitam mandatorum tuo-
rum: quia ipſam volui.
36 Inclina cor meum in teſtimonia tua, &
non in avaritiam.
37 Averte oculos meos ne videant vanitatem:
in via tua vivifica me.
38 Statue ſervo tuo eloquium tuum, in timo-
re tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod ſuſpi-
catus ſum: quia judicia tua jucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua: in æquita-
te tua vivifica me.

VAU.

41 Et veniat ſuper me miſericordia tua Domi- F
ne: ſalutare tuum ſecundùm eloquium tuum.
42 Et reſpondebo exprobrantibus mihi ver-
bum: quia ſperavi in ſermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis
uſquequaque: quia in judiciis tuis ſuperſperavi.
44 Et cuſtodiam legem tuam ſemper, in ſæ-
culum & in ſæculum ſæculi.
45 Et ambulabam in latitudine, quia man-
data tua exquiſivi.
46 Et loquebar in teſtimoniis tuis in conſpe-
ctu regum: & non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ
dilexi: & exercebar in juſtificationibus tuis.

ZAIN.

49 Memor eſto verbi tui ſervo tuo, in quo G
mihi ſpem dediſti.
50 Hæc me conſolata eſt in humilitate mea:
quia eloquium tuum vivificavit me.
51 Superbi iniquè agebant uſquequaque: à
lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui judiciorum tuorum à ſæculo,
Domine: & conſolatus ſum.
53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus de-
relinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ,
in loco peregrinationis meæ.

55 Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodivi legem tuam.

56 Hæc facta est mihi: quia justificationes tuas exquisivi.

HETH.

H 57 Portio mea Domine, dixi, custodire legem tuam.

58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundùm eloquium tuum.

59 Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in testimonia tua.

60 Paratus sum, & non sum turbatus: ut custodiam mandata tua.

61 Funes peccatorum circumplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus.

62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuæ.

63 Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.

64 Misericordia tua Domine plena est terra: justificationes tuas doce me.

TETH.

I 65 Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine, secundùm verbum tuum.

66 Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.

67 Priusquam humiliarer ego deliqui: proptereà eloquium tuum custodivi.

68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me justificationes tuas.

69 Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.

70 Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego verò legem tuam meditatus sum.

71 Bonum mihi quia humiliasti me: ut discam justificationes tuas.

72 Bonum mihi lex oris tui, super millia auri & argenti.

JOD.

K 73 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me: da mihi intellectum, & discam mandata tua.

74 Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua supersperavi.

75 Cognovi Domine quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliasti me.

76 Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundùm eloquium tuum servo tuo.

77 Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea est.

78 Confundantur superbi, quia injustè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

79 Convertantur mihi timentes te, & qui noverunt testimonia tua.

80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH.

L 81 Defecit in salutare tuum anima mea: & in verbum tuum supersperavi.

82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me?

83 Quia factus sum sicut uter in pruina: justificationes tuas non sum oblitus.

84 Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me judicium?

85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.

86 Omnia mandata tua veritas: iniquè persecuti sunt me, adjuva me.

87 Paulominùs consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

88 Secundùm misericordiam tuam vivifica me: & custodiam testimonia oris tui.

LAMED.

89 In æternum Domine, verbum tuum per- M
manet in cælo.

90 In generationem & generationem veritas tua: fundasti terram, & permanet.

91 Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi.

92 Nisi quòd lex tua meditatio mea est: tunc fortè periissem in humilitate mea.

93 In æternum non obliviscar justificationes tuas: quia in ipsis vivificasti me.

94 Tuus sum ego, salvum me fac: quoniam justificationes tuas exquisivi.

95 Me expectaverunt peccatores ut perderent me: testimonia tua intellexi.

96 Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

MEM.

97 Quomodo dilexi legem tuam Domine? N
tota die meditatio mea est.

98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in æternum mihi est.

99 Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.

100 Super senes intellexi: quia mandata tua quæsivi.

101 Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut custodiam verba tua.

102 A judiciis tuis non declinavi: quia tu legem posuisti mihi.

103 Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!

104 A mandatis tuis intellexi: proptereà odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, O
& lumen semitis meis.

106 Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.

107 Humiliatus sum usquequaque Domine: vivifica me secundùm verbum tuum.

108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & judicia tua doce me.

109 Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus.

110 Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.

111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.

112 Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.

SAMECH.

Samech.

P 113 Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi.

114 Adjutor, & susceptor meus es tu: & in verbum tuum supersperavi.

115 Declinate à me maligni: & scrutabor mandata Dei mei.

116 Suscipe me secundùm eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.

117 Adjuva me, & salvus ero: & meditabor in justificationibus tuis semper.

118 Sprevisti omnes discedentes à judiciis tuis: quia injusta cogitatio eorum.

119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideò dilexi testimonia tua.

120 Confige timore tuo carnes meas: à judiciis enim tuis timui.

Ain.

Q 121 Feci judicium & justitiam: non tradas me calumniantibus me.

122 Suscipe servum tuum in bonum: non calumnientur me superbi.

123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum: & in eloquium justitiæ tuæ.

124 Fac cum servo tuo secundùm misericordiam tuam: & justificationes tuas doce me.

125 Servus tuus sum ego: da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.

126 Tempus faciendi Domine, dissipaverunt legem tuam.

127 Ideò dilexi mandata tua, super aurum & topazion.

128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

R 129 Mirabilia testimonia tua: ideò scrutata est ea anima mea.

130 Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectum dat parvulis.

131 Os meum aperui, & attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam.

132 Aspice in me, & miserere mei, secundùm judicium diligentium nomen tuum.

133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis injustitia.

134 Redime me à calumniis hominum: ut custodiam mandata tua.

135 Faciem tuam illumina super servum tuum: & doce me justificationes tuas.

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

Sade.

S 137 Justus es Domine: & rectum judicium tuum.

138 Mandasti justitiam testimonia tua: & veritatem tuam nimis.

139 Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei.

140 Ignitum eloquium tuum vehementer: & servus tuus dilexit illud.

141 Adolescentulus sum ego, & contemptus: justificationes tuas non sum oblitus.

142 Justitia tua, justitia in æternum: & lex tua veritas.

143 Tribulatio & angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea est.

144 Æquitas testimonia tua in æternum; intellectum da mihi & vivam.

Coph.

145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine: justificationes tuas requiram. T

146 Clamavi ad te, salvum me fac: ut custodiam mandata tua.

147 Præveni in maturitate, & clamavi: quia in verba tua supersperavi.

148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua.

149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam Domine: & secundum judicium tuum vivifica me.

150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: à lege autem tua longe facti sunt.

151 Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas.

152 Initio cognovi de testimoniis tuis: quia in æternum fundasti ea.

Res.

153 Vide humilitatem meam, & eripe me quia legem tuam non sum oblitus. V

154 Judica judicium meum, & redime me propter eloquium tuum vivifica me.

155 Longe à peccatoribus salus: quia justificationes tuas non exquisierunt.

156 Misericordiæ tuæ multæ Domine: secundùm judicium tuum vivifica me.

157 Multi qui persequuntur me, & tribulant me: à testimoniis tuis non declinavi.

158 Vidi prævaricantes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt.

159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in misericordia tua vivifica me.

160 Principium verborum tuorum, veritas: in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.

Sin.

161 Principes persecuti sunt me gratis: & à verbis tuis formidavit cor meum. X

162 Lætabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa.

163 Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.

164 Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiæ tuæ.

165 Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.

166 Expectabam salutare tuum Domine: & mandata tua dilexi.

167 Custodivit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168 Servavi mandata tua, & testimonia tua quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

Tau.

169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: juxta eloquium tuum da mihi intellectum. Z

170 Intret postulatio mea in conspectu tuo :
secundum eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cùm
docueris me justificationes tuas.
172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum:
quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua ut salvet me : quoniam
mandata tua elegi.
174 Concupivi salutare tuum Domine : &
lex tua meditatio mea est.
175 Vivet anima mea, & laudabit te : & ju-
dicia tua adjuvabunt me.
176 Erravi, sicut ovis quæ periit : quære ser-
vum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

Canticum graduum. CXIX.

A 1 AD Dominum cùm tribularer clamavi : &
exaudivit me.
2 Domine libera animam meam à labiis ini-
quis, & à lingua dolosa.
3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam dolosam ?
4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
desolatoriis.
B 5 Heu mihi, quia incolatus meus prolonga-
tus est : habitavi cum habitantibus Cedar :
6 multum incola fuit anima mea.
7 Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus:
cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.

Canticum graduum. CXX.

A 1 LEvavi oculos meos in montes, unde ve-
1.Par. 20. c. 17. niet auxilium mihi.
2 Auxilium meum à Domino, qui fecit cæ-
lum & terram.
3 Non det in commotionem pedem tuum :
neque dormitet qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit neque dormiet, qui
custodit Israël.
B 5 Dominus custodit te, Dominus protectio
tua, super manum dexteram tuam.
6 Per diem sol non uret te, neque luna per
noctem.
7 Dominus custodit te ab omni malo : custo-
diat animam tuam Dominus.
8 Dominus custodiat introitum tuum, & exi-
tum tuum : ex hoc nunc, & usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXI.

A LÆtatus sum in his quæ dicta sunt mihi : in
domum Domini ibimus.
2 Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Je-
rusalem.
3 Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas : cujus
participatio ejus in idipsum.
4 Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Do-
mini, testimonium Israël ad confitendum no-
mini Domini.
5 Quia illic sederunt sedes in judicio, sedes
super domum David.
B 6 Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem : &
abundantia diligentibus te.
7 Fiat pax in virtute tua : & abundantia in
turribus tuis.
8 Propter fratres meos, & proximos meos,
loquebar pacem de te :
9 Propter domum Domini Dei nostri, quæ-
sivi bona tibi.

1 Canticum graduum. CXXII.

ADte levavi oculos meos, qui habitas in A
cælis.
2 Ecce sicut oculi servorum, in manibus do-
minorum suorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ :
ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum,
donec misereatur nostri.
3 Miserere nostri Domine, miserere nostri : B
quia multum repleti sumus despectione.
4 Quia multùm repleta est anima nostra: op-
probrium abundantibus, & despectio superbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

NIsi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc A
Israël : 2 nisi quia Dominus erat in nobis,
Cùm exurgerent homines in nos, 3 fortè vi-
vos deglutissent nos :
Cùm irasceretur furor eorum in nos, 4 for-
sitan aqua absorbuisset nos.
5 Torrentem pertransivit anima nostra : forsi-
tan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem. B
6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos
in captionem dentibus eorum.
7 Anima nostra sicut passer erepta est de la-
queo venantium : Laqueus contritus est, & nos
liberati sumus.
8 Adjutorium nostrum in nomine Domini,
qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. CXXIV.

QUi confidunt in Domino, sicut mons Sion : A
non commovebitur in æternum, qui habi-
tat 2 in Jerusalem.
Montes in circuitu ejus : & Dñs in circuitu
populi sui, ex hoc nunc & usque in sæculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam pec-
catorum super sortem justorum : ut non exten-
dant justi ad iniquitatem manus suas.
4 Benefac Domine bonis, & rectis corde.
5 Declinantes autem in obligationes, addu-
cet Dominus cum operantibus iniquitatem :
pax super Israël.

1 Canticum graduum. CXXV.

IN convertendo Dominus captivitatem Sion : A
facti sumus sicut consolati :
2 Tunc repletum est gaudio os nostrum : &
lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes : Magnificavit Do-
minus facere cum eis.
3 Magnificavit Dominus facere nobiscum :
facti sumus lætantes.
4 Converte Domine captivitatem nostram,
sicut torrens in Austro.
5 Qui seminant in lacrymis, in exultatione
metent.
6 Euntes ibant & flebant, mittêtes semina sua.
Venientes autem venient cum exultatione,
portantes manipulos suos.

1 Canticum graduum Salomonis.
CXXVI.

NIsi Dominus ædificaverit domum, in va- A
num laboraverunt qui ædificant eam.

Nisi

Nisi dominus custodierit civitatem, frustrà vigilat qui custodit eam.

2 Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

Cùm dederit dilectis suis somnum: 3 ecce hereditas Domini, filij; merces, fructus ventris.

4 Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij excussorum.

5 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis: non confundetur cùm loquetur inimicis suis in porta.

1 Canticum graduum. CXXVII.

A BEati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.

2 Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & benè tibi erit.

B 3 Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ.

Filij tui sicut novellæ olivarum, in circuitu mensæ tuæ.

4 Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.

5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israël.

1 Canticum graduum. CXXVIII.

A SÆpè expugnaverunt me à juventute mea, dicat nunc Israël.

2 Sæpè expugnaverunt me à juventute mea: etenim non potuerunt mihi.

3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam:

4 Dominus justus concidit cervices peccatorum: 5 confundantur & convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.

B 6 Fiant sicut fœnum tectorum: quod priusquam evellatur, exaruit:

7 De quo non implevit manum suam qui metit, & sinum suum qui manipulos colligit:

8 Et non dixerunt qui præteribant: Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

A DE profundis clamavi ad te Domine: 2 Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.

3 Si iniquitates observaveris Domine: Domine quis sustinebit?

4 Quia apud te propitiatio est: & propter legem tuam sustinui te Domine.

Sustinuit anima mea in verbo ejus: 5 speravit anima mea in Domino.

B 6 A custodia matutina usque ad noctem, speret Israël in Domino.

7 Quia apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum redemptio.

8 Et ipse redimet Israël ex omnibus iniquitatibus ejus.

1 Canticum graduum David. CXXX.

DOmine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. A

Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.

2 Si non humiliter sentiebam: sed exaltavi animam meam:

Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.

3 Speret Israël in Domino, ex hoc nunc & usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

MEmento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus. A

2 Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob.

3 * Si introiero in tabernaculum domus meæ, * 2.
si ascendero in lectum strati mei: Reg. 7.
a. 2.

4 Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.

5 Et requiem temporibus meis: donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.

6 Ecce audivimus eam in Ephrata: invenimus eam in campis silvæ.

7 Introibimus in tabernaculum ejus: adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus. B

8 * Surge Domine in requiem tuam, tu & * 2.
arca sanctificationis tuæ. Par. 6.
9 Sacerdotes tui induantur justitiam: & san- g. 41.
cti tui exultent.

10 Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui. C

11 Juravit Dominus David veritatem, &
non frustrabitur eam: * de fructu ventris tui * 2.
ponam super sedem tuam. Reg. 7.
b. 12.
12 Si custodierint filij tui testamentum meum, Luc. 1.
& testimonia mea hæc, quæ docebo eos. f. 55.
Et filij eorum usque in sæculum, sedebunt Act.
super sedem tuam. 2. d. 30

13 Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem sibi. D

14 Hæc requies mea in sæculum sæculi: hîc habitabo quoniam elegi eam.

15 Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo panibus.

16 Sacerdotes ejus induam salutari: & sancti ejus exultatione exultabunt.

17 * Illuc producam cornu David, paravi * Mal.
lucernam Christo meo. 3. a. 1.
18 Inimicos ejus induam confusione: super Luc. 1.
ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. g. 69.

1 Canticum graduum David. CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum: A

2 Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron.

Quod descendit in oram vestimenti ejus: 3 sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.

A Ecce nunc benedicite Dominum, omnes
servi Domini:
Qui statis in domo Domini, in atriis domus
Dei nostri.
2 In noctibus extollite manus vestras in sancta,
& benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit
cælum & terram.

1 Alleluia. CXXXIV.

A Laudate nomen Domini, laudate servi Dominum.
2 Qui statis in domo Domini, in atriis domus
Dei nostri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus,
psallite nomini ejus, quoniam suave.
4 Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Israël
in possessionem sibi.
5 Quia ego cognovi quòd magnus est Dominus,
& Deus noster præ omnibus diis.
B 6 Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit
in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.
* Ier. 7 * Educens nubes ab extremo terræ: fulgu-
10. b. ra in pluviam fecit.
13. Qui producit ventos de thesauris suis: 8 * qui
* Exod. percussit primogenita Ægypti ab homine usque
12. e. ad pecus.
29. 9 Et misit signa & prodigia in medio tui Ægypte;
in Pharaonem, & in omnes servos ejus.
* Ios. 10 * Qui percussit gentes multas: & occidit
12. a. reges fortes.
1. c. 7. 11 * Sehon regem Amorrhæorum, & Og
* Nũ. regem Basan, & omnia regna Chanaan.
21. e. 24. g. 12 Et dedit terram eorum hereditatem, he-
35. reditatem Israël populo suo.
C 13 Domine nomen tuum in æternum: Domine
memoriale tuum in generationem & generationem.
14 Quia judicabit Dominus populum suum:
& in servis suis deprecabitur.
* Sup. 15 * Simulachra Gentium argentum & au-
113. b. rum, opera manuum hominum.
4. * Sap. 16 * Os habent, & non loquentur: oculos
15. e. habent, & non videbunt.
15. 17 Aures habent, & non audient: neque
enim est spiritus in ore ipsorum.
D 18 Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes
qui confidunt in eis.
19 Domus Israël benedicite Domino: domus
Aaron benedicite Domino.
20 Domus Levi benedicite Domino: qui timetis
Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat
in Jerusalem.

1 Alleluia. CXXXV.

A Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam
in æternum misericordia ejus.
2 Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum misericordia ejus.
3 Confitemini Domino dominorum: quoniam
in æternum misericordia ejus.
4 Qui facit mirabilia magna solus: quoniam
in æternum misericordia ejus.
5 * Qui fecit cælos in intellectu: quoniam * Gen.
in æternum misericordia ejus. 1. a. 1.
6 Qui firmavit terram super aquas: quoniam
in æternum misericordia ejus.
7 Qui fecit luminaria magna: quoniam in
æternum misericordia ejus.
8 Solem in potestatem diei: quoniam in B
æternum misericordia ejus.
9 Lunam & stellas in potestatem noctis: quoniam
in æternum misericordia ejus.
10 * Qui percussit Ægyptum cum primo- *
genitis eorum: quoniam in æternum misericor- Exod.
dia ejus. 12. e. 29.
11 * Qui eduxit Israël de medio eorum: quo- *
niam in æternum misericordia ejus. Exod.
12 In manu potenti, & brachio excelso: quo- 13. c. 17.
niam in æternum misericordia ejus.
13 Qui divisit Mare rubrum in divisiones:
quoniam in æternum misericordia ejus.
14 Et eduxit Israël per medium ejus: quo- C
niam in æternum misericordia ejus.
15 * Et excussit Pharaonem, & virtutem ejus *
in Mari rubro: quoniam in æternum misericor- Exod.
dia ejus: 14. g. 28.
16 Qui traduxit populum suum per desertum:
quoniam in æternum misericordia ejus.
17 Qui percussit reges magnos: quoniam in
æternum misericordia ejus.
18 * Et occidit reges fortes: quoniam in æter- * Nũ.
num misericordia ejus. 21. e. 24.
19 Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum misericordia ejus.
20 * Et Og regem Basan: quoniam in æter- * Nũ.
num misericordia ejus. 21. g. 33.
21 * Et dedit terram eorum hereditatem: * Ios.
quoniam in æternum misericordia ejus. 13. b. 7.
22 Hereditatem Israël servo suo: quoniam D
in æternum misericordia ejus.
23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri:
quoniam in æternum misericordia ejus.
24 Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam
in æternum misericordia ejus.
25 Qui dat escam omni carni: quoniam in
æternum misericordia ejus.
26 Confitemini Deo cæli: quoniam in æternum
misericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum: quoniam
in æternum misericordia ejus.

Psalmus David, Jeremiæ. CXXXVI.

1 Super flumina Babylonis, illic sedimus & A
flevimus: cùm recordaremur Sion:
2 In salicibus in medio ejus, suspendimus
organa nostra.
3 Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos
duxerunt nos, verba cantionum:
Et qui adduxerunt nos: Hymnum cantate
nobis de canticis Sion.
4 Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni
detur dextera mea.
6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non B
meminero tui:

Si

Si non propoſuero Jeruſalem, in principio
lætitiæ meæ. 7 Memor eſto Domine filiorum
Edom, in die Jeruſalem.
Qui dicunt: Exinanite, exinanite uſque ad
fundamentum in ea.
8 Filia Babylonis miſera: beatus, qui retri-
buet tibi retributionem tuam, quam retribui-
ſti nobis.
9 Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos
tuos ad petram.

1 Ipſi David. CXXXVII.

A CONfitebor tibi Domine in toto corde meo:
quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi: 2 ado-
rabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor
nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua: quo-
niam magnificaſti ſuper omne, nomen ſan-
ctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 Confiteantur tibi Domine omnes reges ter-
ræ: quia audierunt omnia verba oris tui:
B 5 Et cantent in viis Domini: quoniam magna
eſt gloria Domini.
6 Quoniam excelſus Dominus, & humilia
reſpicit: & alta à longè cognoſcit.
7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivi-
ficabis me: & ſuper iram inimicorum meorum
extendiſti manum tuam, & ſalvum me fecit
dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me: Domine miſe-
ricordia tua in ſæculum: opera manuum tua-
rum ne deſpicias.

1 In finem, Pſalmus David.
CXXXVIII.

A DOmine probaſti me, & cognoviſti me: 2 tu
cognoviſti ſeſſionem meam, & reſurre-
ctionem meam.
3 Intellexiſti cogitationes meas de longè: ſe-
mitam meam, & funiculum meum inveſtigaſti.
4 Et omnes vias meas prævidiſti: quia non
eſt ſermo in lingua mea.
5 Ecce Domine tu cognoviſti omnia, noviſſi-
ma & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti ſuper
me manum tuam.
6 Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: con-
fortata eſt, & non potero ad eam.
B 7 Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua
fugiam?
* Amos 9.a.2. 8 * Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſ-
cendero in infernum, ades.
9 Si ſumpſero pennas meas diluculo, & ha-
bitavero in extremis maris:
10 Etenim illuc manus tua deducet me: &
tenebit me dextera tua.
11 Et dixi: forſitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 Quia tenebræ non obſcurabuntur à te,
& nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ
ejus, ita & lumen ejus.
C 13 Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti
me de utero matris meæ.
14 Confitebor tibi quia terribiliter magnifi-
catus es: mirabilia opera tua, & anima mea cog-
noſcit nimis.
15 Non eſt occultatum os meum à te, quod
feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in inferiori-
bus terræ.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui,
& in libro tuo omnes ſcribentur: dies forma-
buntur, & nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati ſunt ami-
ci tui, Deus: nimis confortatus eſt principa-
tus eorum.
18 Dinumerabo eos, & ſuper arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
19 Si occideris Deus peccatores: viri ſangui- D
num declinate à me:
20 Quia dicitis in cogitatione: Accipient in
vanitate civitates tuas.
21 Nónne qui oderunt te Domine, oderam:
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 Perfecto odio oderam illos: & inimici
facti ſunt mihi.
23 Proba me Deus, & ſcito cor meum: in-
terroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt: &
deduc me in via æterna.

1 In finem, Pſalmus David. CXXXIX.

2 ERipe me Domine ab homine malo: à viro A
iniquo eripe me.
3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde: to-
ta die conſtituebant prælia.
4 * Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis: * Sup. 5.c.11.
venenum aſpidum ſub labiis eorum.
5 Cuſtodi me Domine de manu peccatoris: Rom. 3.b.13
& ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt ſupplantare greſſus meos:
6 abſconderunt ſuperbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum: juxta iter
ſcandalum poſuerunt mihi.
7 Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi
Domine vocem deprecationis meæ.
8 Domine, Domine virtus ſalutis meæ: obum- B
braſti ſuper caput meum in die belli:
9 Ne tradas me Domine à deſiderio meo
peccatori: cogitaverunt contra me, ne derelin-
quas me, ne fortè exaltentur.
10 Caput circuitus eorum: labor labiorum
ipſorum operiet eos.
11 Cadent ſuper eos carbones, in ignem
dejicies eos: in miſeriis non ſubſiſtent.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra: vi-
rum injuſtum mala capient in interitu.
13 Cognovi quia faciet Dominus judicium
inopis, & vindictam pauperum.
14 Verumtamen juſti confitebuntur nomini
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

Pſalmus David. CXL.

1 DOmine clamavi ad te, exaudi me: inten- A
de voci meæ, cùm clamavero ad te.
2 Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
conſpectu tuo: elevatio manuum mearum ſa-
crificium veſpertinum.
3 Pone Domine cuſtodiam ori meo: &

ostium circumstantiæ labiis meis.

4 Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum.

B 5 Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum: 6 absorpti sunt juncti petræ judices eorum.

Audient verba mea quoniam potuerunt: 7 sicut crassitudo terræ erupta est super terram.

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum: 8 quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te speravi, non auferas animam meam.

9 Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi: & à scandalis operantium iniquitatem.

10 Cadent in retiaculo ejus peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

1 Intellectus David,

Cùm esset in spelunca, oratio.

(1. *Reg.* 24.) CXLI.

A 2 Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum:
Sup. 76.a.2.

3 Effundo in conspectu ejus orationē meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

4 In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.

B 5 Considerabam ad dexteram, & videbam: & non erat qui cognosceret me.

Periit fuga à me, & non est qui requirat animam meam.

6 Clamavi ad te Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

7 Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.

Libera me à persequentibus me: quia confortati sunt super me.

8 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant justi, donec retribuas mihi.

Psalmus David,

1 Quando persequebatur eum Absalon filius ejus. (2. *Reg* 17.) CXLII.

A Domine exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua justitia.

2 Et non intres in judicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

3 Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi: 4 & anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

5 Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

B 6 Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi:

7 Velociter exaudi me Domine: defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam à me: & similis ero descendentibus in lacum.

8 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speravi. C

Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.

9 Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: 10 doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: 11 propter nomen tuum Domine vivificabis me, in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam: 12 & in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

1 Psalmus David,

Adversus Goliath. CXLIII.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. A

2 Misericordia mea, & refugium meum: susceptor meus, & liberator meus:

Protector meus, & in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me.

3 Domine quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum? B

4 Homo vanitati similis factus est: * dies ejus sicut umbra prætereunt. * *Iob.* 8. b. 9. 14. a. 2.

5 Domine inclina cælos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.

6 Fulgura coruscationem, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos.

7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis; de manu filiorum alienorum.

8 Quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis. C

9 Deus canticum novum cantabo tibi: in psalterio, decachordo psallam tibi.

10 Qui das salutem regibus: qui redemisti David servum tuū de gladio maligno: 11 eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis:

12 Quorum filij, sicut novellæ plantationes in juventute sua.

Filiæ eorum compositæ: circumornatæ ut similitudo templi.

13 Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: D

Oves eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis: 14 boves eorum crassæ.

Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum. 15 Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.

1 Laudatio ipsi David. CXLIV.

Exaltabo te Deus meus rex: & benedicam nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi. A

2 Per

2 Per singulos dies benedicā tibi: & laudabo
nomen tuum in sæculum, & in sæculum sæculi.
3 Magnus Dominus & laudabilis nimis: &
magnitudinis ejus non est finis.
4 Generatio & generatio laudabit opera tua:
& potentiam tuam pronuntiabunt.
5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ lo-
quentur: & mirabilia tua narrabunt.
B 6 Et virtutem terribilium tuorum dicent: &
magnitudinem tuam narrabunt.
7 Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eru-
ctabunt: & justitia tua exultabunt.
8 Miserator & misericors Dominus: patiens,
& multùm misericors.
9 Suavis Dominus universis: & miseratio-
nes ejus super omnia opera ejus.
10 Confiteantur tibi Domine omnia opera
tua: & sancti tui benedicant tibi.
11 Gloriam regni tui dicent: & potentiam
tuam loquentur:
C 12 Ut notam faciant filiis hominum poten-
tiam tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.
13 Regnum tuum regnum omnium sæcu-
lorum: & dominatio tua in omni generatione
& generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: &
sanctus in omnibus operibus suis.
14 Allevat Dominus omnes, qui corruunt:
& erigit omnes elisos.
15 Oculi omnium in te sperant Domine: &
tu das escam illorum in tempore opportuno.
16 Aperis tu manum tuam: & imples omne
animal benedictione.
17 Justus Dominus in omnibus viis suis: &
sanctus in omnibus operibus suis.
18 Propè est Dominus omnibus invocantibus
eum, omnibus invocantibus eum in veritate.
19 Voluntatem timentium se faciet, & depre-
cationem eorum exaudiet: & salvos faciet eos.
20 Custodit Dominus omnes diligentes se:
& omnes peccatores disperdet.
21 Laudationem Domini loquetur os meum:
& benedicat omnis caro nomini sancto ejus in
sæculum, & in sæculum sæculi.

1 Alleluia, Aggæi, & Zachariæ.

CXLV.

A 2 LAuda anima mea Dominum, * laudabo
* Sup. Dominum in vita mea: psallam Deo meo
144. quamdiu fuero.
a. 2. Nolite confidere in principibus; 3 in filiis
hominum, in quibus non est salus.
4 Exibit spiritus ejus, & revertetur in ter-
ram suam: in illa die peribunt omnes cogita-
tiones eorum.
B 5 Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes
* Act. ejus in Domino Deo ipsius: * qui fecit cælum
14. c. & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.
14. 7 Qui custodit veritatem in sæculum, facit
Apoc. judicium injuriam patientibus: dat escam esu-
14. b. 7. rientibus.
Dominus solvit compeditos: 8 Dominus
illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus diligit justos.
9 Dominus custodit advenas, pupillum & vi-
duam suscipiet: & vias peccatorum disperdet.
10 Regnabit Dominus in sæcula, Deus tuus
Sion in generationem & generationem.

Alleluia. CXLVI.

1 LAudate Dominum, quoniam bonus est A
psalmus: Deo nostro sit jucunda, deco-
ráque laudatio.
2 Ædificans Jerusalem Dominus: dispersio-
nes Israëlis congregabit.
3 Qui sanat contritos corde: & alligat con-
tritiones eorum.
4 Qui numerat multitudinem stellarum: &
omnibus eis nomina vocat.
5 Magnus Dominus noster, & magna virtus
ejus: & sapientiæ ejus non est numerus.
6 Suscipiens mansuetos Dominus: humilians
autem peccatores usque ad terram.
7 Præcinite Domino in confessione: psallite B
Deo nostro in cithara.
8 Qui operit cælum nubibus, & parat ter-
ræ pluviam.
Qui producit in montibus fœnum, & her-
bam servituti hominum.
9 Qui dat jumentis escam ipsorum, & pul-
lis corvorum invocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem ha-
bebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.
11 Beneplacitum est Domino super timen-
tes eum: & in eis, qui sperant super misericor-
dia ejus.

Alleluia. CXLVII.

12 LAuda Jerusalem Dominum: lauda Deum A
tuum Sion.
13 Quoniam confortavit seras portarum tua-
rum: benedixit filiis tuis in te.
14 Qui posuit fines tuos pacem: & adipe
frumenti satiat te.
15 Qui emittit eloquium suum terræ: velo-
citer currit sermo ejus.
16 Qui dat nivem sicut lanam: nebulam si- B
cut cinerem spargit.
17 Mittit crystallum suam sicut buccellas:
ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?
18 Emittet verbum suum, & liquefaciet ea:
flabit spiritus ejus, & fluent aquæ.
19 Qui annuntiat verbum suum Jacob: ju-
stitias & judicia sua Israël.
20 Non fecit taliter omni nationi: & judicia
sua non manifestavit eis. Alleluia.

Alleluia. CXLVIII.

1 LAudate Dominum de cælis: laudate eum A
in excelsis,
2 Laudate eum omnes angeli ejus: laudate
eum omnes virtutes ejus.
3 Laudate eum sol & luna: laudate eum om-
nes stellæ, & lumen.
4 * Laudate eum cæli cælorum: & aquæ Dan.
omnes, quæ super cælos sunt, 5 laudent nomen 3. f. 59.
Domini. 60.
Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse manda-
vit, & creata sunt.
6 Statuit ea in æternum, & in sæculum sæ-

culi: præceptum posuit, & non præteribit.
7 Laudate Dominum de terra, dracones &
omnes abyssi.
8 Ignis, grando, nix, glacies, spiritus pro-
cellarum: quæ faciunt verbum ejus.
9 Montes, & omnes colles: ligna fructifera,
& omnes cedri.
10 Bestiæ, & universa pecora: serpentes, &
volucres pennatæ:
11 Reges terræ, & omnes populi: principes,
& omnes judices terræ.
12 Juvenes, & virgines: senes cum juniori-
bus laudent nomen Domini: 13 quia exalta-
tum est nomen ejus solius.
14 Confessio ejus super cælum & terram:
& exaltavit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis ejus: filiis Israël,
populo appropinquanti sibi. Alleluia.

Alleluia. CXLIX.

A 1 Cantate Domino canticum novum: laus
ejus in ecclesia sanctorum.
2 Lætetur Israël in eo, qui fecit eum: & filij
Sion exultent in rege suo.
3 Laudent nomen ejus in choro: in tympa-
no & psalterio psallant ei:
4 Quia beneplacitum est Domino in populo
suo: & exaltabit mansuetos in salutem.
5 Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in
cubilibus suis.
6 Exaltationes Dei in gutture eorum: & gla- B
dij ancipites in manibus eorum:
7 Ad faciendam vindictam in nationibus, in-
crepationes in populis.
8 Ad alligandos reges eorum in compedibus:
& nobiles eorum in manicis ferreis.
9 Ut faciant in eis judicium conscriptum:
gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluia.

Alleluia. CL.

1 Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate A
eum in firmamento virtutis ejus.
2 Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum
secundùm multitudinem magnitudinis ejus.
3 Laudate eum in sono tubæ: laudate eum B
in psalterio, & cithara.
4 Laudate eum in tympano, & choro: lau-
date eum in chordis, & organo.
5 Laudate eum in cymbalis benesonantibus,
laudate eum in cymbalis jubilationis: 6 omnis
spiritus laudet Dominum. Alleluia.

LIBER PROVERBIORUM, QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPUT PRIMUM.

Parabolarum utilitas: auditus sapientia commendatur, filius admonetur ne peccatorum sequatur blanditias: sapientia ad sui amplexum invitat, & contemptoribus minatur exitium.

A 1 PARABOLÆ Salomonis, filij
David, regis Israël.
2 Ad sciendam sapientiam,
& disciplinam:
3 Ad intelligenda verba
prudentiæ, & suscipiendam
eruditionem doctrinæ, justi-
tiam, & judicium, & æquitatem:
4 Ut detur parvulis astutia, adolescenti
scientia, & intellectus.
5 Audiens sapiens, sapientior erit: & intel-
ligens, gubernacula possidebit.
6 Animadvertet parabolam, & interpreta-
tionem, verba sapientum, & ænigmata eorum.
*Psal. 7 * Timor Domini, principium sapientiæ.
110. Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.
b 10. 8 Audi fili mi, disciplinam patris tui, & ne
Eccli. 1.c.16. dimittas legem matris tuæ:
9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques
collo tuo.
10 Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne
acquiescas eis.
11 Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur
sanguini, abscondamus tendiculas contra inson-
tem frustrà:
12 Deglutiamus eum sicut infernus viven- B
tem, & integrum quasi descendentem in lacum.
13 Omnem pretiosam substantiam reperie-
mus, implebimus domos nostras spoliis.
14 Sortem mitte nobiscum, marsupium
unum sit omnium nostrûm.
15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pe-
dem tuum à semitis eorum.
16 * Pedes enim illorum ad malum currunt, *Isai.
& festinant ut effundant sanguinem. 59. b.
17 Frustrà autem jacitur rete ante oculos 7.
pennatorum.
18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insi-
diantur, & moliuntur fraudes côtra animas suas.
19 Sic semitæ omnis avari, animas possiden-
tium rapiunt.
20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat
vocem suam:
21 In capite turbarum clamitat, in foribus
portarum urbis profert verba sua dicens:

22 Usque

22 Usquequò parvuli diligitis infantiam, &
stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & im-
prudentes odibunt scientiam?
23 Convertimini ad correptionem meam:
en proferam vobis spiritum meum, & ostendam
vobis verba mea.
* Isai. 24 * Quia vocavi, & renuistis: extendi ma-
65. b. num meam, & non fuit qui aspiceret.
12. 66. 25 Despexistis omne consilium meum, & in-
b. 4. Iere. crepationes meas neglexistis.
7. c. 13. 26 Ego quoque in interitu vestro ridebo, &
subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis, ad-
venerit.
27 Cùm irruerit repentina calamitas, & in-
teritus quasi tempestas ingruerit: quando ve-
nerit super vos tribulatio, & angustia:
28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam:
manè consurgent, & non invenient me:
29 Eo quòd exosam habuerint disciplinam,
& timorem Domini non susceperint,
30 Nec acquieverint consilio meo, & de-
traxerint universæ correptioni meæ.
31 Comedent igitur fructus viæ suæ, suís-
que consiliis saturabuntur.
32 Aversio parvulorum interficiet eos, &
prosperitas stultorum perdet illos.
33 Qui autem me audierit, absque terrore
requiescet, & abundantia perfruetur, timore
malorum sublato.

Caput II.

Sapientiæ acquisitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat, cum qua Dei dona veniunt, & sine qua ubique erratur.

A 1 Fili mi, si susceperis sermones meos, &
mandata mea absconderis penes te,
2 Ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor
tuum ad cognoscendam prudentiam.
3 Si enim sapientiam invocaveris, & inclina-
veris cor tuum prudentiæ:
4 Si quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut
thesauros effoderis illam:
5 Tunc intelliges timorem Domini, & scien-
tiam Dei invenies:
6 Quia Dominus dat sapientiam: & ex ore
ejus prudentia, & scientia.
7 Custodiet rectorum salutem, & proteget
gradientes simpliciter,
B 8 Servans semitas justitiæ, & vias sanctorum
custodiens.
9 Tunc intelliges justitiam, & judicium, &
æquitatem, & omnem semitam bonam.
10 Si intraverit sapientia cor tuum, & scien-
tia animæ tuæ placuerit:
11 Consilium custodiet te, & prudentia ser-
vabit te,
12 Ut eruaris à via mala, & ab homine, qui
perversa loquitur:
13 Qui relinquunt iter rectum, & ambulant
per vias tenebrosas:
14 Qui lætantur cùm malefecerint, & exul-
tant in rebus pessimis:
15 Quorum viæ perversæ sunt, & infames
gressus eorum.
16 Ut eruaris à muliere aliena, & ab extra-
nea, quæ mollit sermones suos;
17 Et relinquit ducem pubertatis suæ,
18 Et pacti Dei sui oblita est. inclinata est D
enim ad mortem domus ejus, & ad inferos se-
mitæ ipsius.
19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non
revertentur, nec apprehendent semitas vitæ.
20 Ut ambules in via bona: & calles justo-
rum custodias.
21 Qui enim recti sunt, habitabunt in terra,
& simplices permanebunt in ea.
22 * Impij verò de terra perdentur: & qui * Iob.
iniquè agunt, auferentur ex ea. 18. d.
17.

Caput III.

Sapientia vitam prolongat: misericordia & veritas non deserenda: fiducia in Deum: timor Dei. honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: sapientiæ laus: sapientiam sequentibus omnia prospera: amico statim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

1 Fili mi, ne obliviscaris legis meæ, & præ- A
cepta mea cor tuum custodiat.
2 Longitudinem enim dierum, & annos vi-
tæ, & pacem apponent tibi.
3 Misericordia & veritas te non deserant,
circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis
cordis tui:
4 Et invenies gratiam, & disciplinam bonam,
coram Deo & hominibus.
5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde
tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse
diriget gressus tuos.
7 * Ne sis sapiens apud temetipsum: time *
Deum, & recede à malo: Rom.
8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irri- 12. d.
gatio ossium tuorum. 16.
B
9 * Honora Dominum de tua substantia, & * Tob.
de primitiis omnium frugum tuarum da ei: 4. b. 7.
10 Et implebuntur horrea tua saturitate, & Luc
vino torcularia tua redundabunt. 14. c. 13.
11 * Disciplinam Domini, fili mi, ne abji- * Heb.
cias: nec deficias cùm ab eo corriperis: 12. b. 5.
12 Quem enim diligit Dominus corripit: Apoc.
& quasi pater in filio complacet sibi. 3. d. 19.
13 Beatus homo, qui invenit sapientiam, &
qui affluit prudentia.
14 Melior est acquisitio ejus negotiatione ar-
genti, & auri primi & purissimi fructus ejus:
15 Pretiosior est cunctis opibus: & omnia,
quæ desiderantur, huic non valent comparari.
16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in
sinistra illius divitiæ, & gloria.
17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes semitæ
illius pacificæ.
18 Lignum vitæ est his, qui apprehenderint C
eam: & qui tenuerit eam, beatus:
19 Dominus sapientia fundavit terram, sta-
bilivit cælos prudentia.
20 Sapientia illius eruperunt abyssi, & nubes
rore concrescunt.
21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cu-
stodi legem atque consilium: 22 Et

22 Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.

23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget:

24 Si dormieris, non timebis: quiesces, & suavis erit somnus tuus.

25 Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.

26 Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum ne capiaris.

D 27 Noli prohibere benefacere eum, qui potest: si vales, & ipse benefac.

28 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere: cras dabo tibi: cùm statim possis dare.

29 Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam.

30 Ne contendas adversus hominem frustrà, cùm ipse tibi nihil mali fecerit.

*Psal. 36. a. 1. 31 * Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus:

32 Quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio ejus.

33 Egestas à Domino in domo impij: habitacula autem justorum benedicentur.

34 Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam.

35 Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio, ignominia.

Caput IV.

Sapiens suo exemplo hortatur quærere sapientiam, cujus explicat utilitates: via impiorum declinanda, & justorum amplectenda: de custodia cordis, oris, & gressuum.

A 1 Audite filij disciplinam patris, & attendite ut sciatis prudentiam.

2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.

3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea:

4 Et docebat me, atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, & vives.

5 Posside sapientiam, posside prudentiam: ne obliviscaris, neque declines à verbis oris mei.

6 Ne dimittas eam, & custodiet te: dilige eam, & conservabit te.

B 7 Principium sapientiæ posside sapientiam, & in omni possessione tua acquire prudentiam.

8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cùm eam fueris amplexatus.

9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.

10 Audi fili mi, & suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis:

12 Quas cùm ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum.

13 Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.

C 14 Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

15 Fuge ab ea, nec transeas per illam: declina, & desere eam.

16 Non enim dormiunt nisi malefecerint, & rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint.

17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.

18 Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem.

19 Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant.

20 Fili mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.

21 Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:

22 Vita enim sunt invenientibus ea, & universæ carni sanitas.

23 Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit:

24 Remove à te os pravum, & detrahentia labia sint procul à te. D

25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.

26 Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur.

27 Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum à malo. vias enim, quæ à dextris sunt, novit Dominus: perversæ verò sunt quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

Caput V.

Vitare jubet meretricem: ne labores & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

1 Fili mi, attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, A

2 Ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciæ mulieris.

3 Favus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus:

4 Novissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps. B

5 Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.

6 Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus ejus, & investigabiles.

7 Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei.

8 Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.

9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.

10 Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena,

11 Et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas: C

12 Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum,

13 Nec audivi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam?

14 Penè fui in omni malo, in medio Ecclesiæ & synagogæ.

15 Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta
putei tui:
16 Deriventur fontes tui foras, & in plateis
aquas tuas divide.
17 Habeto eas solus, nec sint alieni partici-
pes tui.
18 Sit vena tua benedicta, & lætare cum mu-
liere adolescentiæ tuæ:
D 19 Cerva charissima, & gratissimus hinnu-
lus. ubera ejus inebrient te in omni tempore, in
amore ejus delectare jugiter.
20 Quare seduceris fili mi ab aliena, & fovê-
ris in sinu alterius?
* Iob. 34. c. 16. 31. & 4. 34. c. 21. — 21 * Respicit Dominus vias hominis, & om-
nes gressus ejus considerat.
22 Iniquitates suæ capiunt impium, & funi-
bus peccatorum suorum constringitur.
23 Ipse morietur, quia non habuit discipli-
nam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

Caput VI.

Sponsori ut fidem datam liberet laborandum: pigrum formicæ exemplo excitat ad laborem: apostatam describit: sex quæ Dominus odit: exhortatur ad legis custodiam, atque mulieris pulchritudinem non concupiscat, sed consortium vitet adulteræ.

A 1 FIli mi, si spoponderis pro amico tuo, de-
fixisti apud extraneum manum tuam,
2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus
propriis sermonibus.
3 Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum
libera: quia incidisti in manum proximi tui. Dis-
curre, festina, suscita amicum tuum:
4 Ne dederis somnum oculis tuis, nec dor-
mitent palpebræ tuæ.
5 Eruere quasi damula de manu, & quasi
avis de manu aucupis.
6 Vade ad formicam ô Piger, & considera
vias ejus, & disce sapientiam:
7 Quæ cùm non habeat ducem, nec præcep-
torem, nec principem,
8 Parat in æstate cibum sibi, & congregat in
messe quod comedat.
9 Usquequò piger dormies? quando consur-
ges è somno tuo?
* Inf. 24. d. 33. — 10 * Paululum dormies, paululum dormita-
bis, paululum conseres manus, ut dormias:
11 Et veniet tibi quasi viator, egestas, &
pauperies quasi vir armatus. Si verò impiger fue-
ris, veniet ut fons messis tua, & egestas longè
fugiet à te.
B 12 Homo apostata, vir inutilis, graditur ore
perverso,
13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
14 Pravo corde machinatur malum, & omni
tempore jurgia seminat.
15 Huic extemplò veniet perditio sua, & su-
bitò conteretur, nec habebit ultrà medicinam.
16 Sex sunt, quæ odit Dominus, & septi-
mum detestatur anima ejus:
17 Oculos sublimes, linguam mendacem,
manus effundentes innoxium sanguinem,
C 18 Cor machinans cogitationes pessimas,
pedes veloces ad currendum in malum,
19 Proferentem mendacia, testem fallacem,

& eum qui seminat inter fratres discordias.
20 Conserva fili mi præcepta patris tui, &
ne dimittas legem matris tuæ.
21 Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda
gutturi tuo.
22 Cùm ambulaveris, gradiantur tecum:
cùm dormieris, custodiant te, & evigilans lo-
quere cum eis.
23 Quia mandatum lucerna est, & lex lux,
& via vitæ increpatio disciplinæ:
24 Ut custodiant te à muliere mala, & à
blanda lingua extraneæ.
25 Non concupiscat pulchritudinem ejus cor
tuum, nec capiaris nutibus illius:
26 Pretium enim scorti vix est unius panis:
mulier autem viri pretiosam animam capit.
27 Numquid potest homo abscondere ignem D
in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?
28 Aut ambulare super prunas, ut non com-
burantur plantæ ejus?
29 Sic qui ingreditur ad mulierem Proximi
sui, non erit mundus cùm tetigerit eam.
30 Non grandis est culpa, cùm quis furatus
fuerit: furatur enim ut esurientem impleat ani-
mam.
31 Deprehensus quoque reddet septuplum,
& omnem substantiam domus suæ tradet.
32 Qui autem adulter est, propter cordis
inopiam perdet animam suam:
33 Turpitudinem & ignominiam congregat
sibi, & opprobrium illius non delebitur:
34 Quia zelus & furor viri non parcet in die
vindictæ.
35 Nec acquiescet cujusquam precibus, neo
suscipiet pro redemptione dona plurima.

Caput VII.

Hortatur adolescentem ad sapientiæ amplexum, & mandatorum custodiam: utque scortorum blanditias, quas latè describit, evitet.

1 FIli mi, custodi sermones meos, & præ- A
cepta mea reconde tibi. Fili
2 Serva mandata mea, & vives: & legem
meam quasi pupillam oculi tui:
3 Liga eam in digitis tuis, scribe illam in ta-
bulis cordis tui:
4 Dic sapientiæ, soror mea es: & pruden-
tiam voca amicam tuam,
5 Ut custodiat te à muliere extranea, & ab
aliena, quæ verba sua dulcia facit.
6 De fenestra enim domus meæ per cancellos
prospexi,
7 Et video parvulos, considero vecordem
juvenem,
8 Qui transit per plateam juxta angulum, B
& prope viam domus illius, graditur
9 In obscuro, advesperascente die, in noctis
tenebris, & caligine.
10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu me-
retricio, præparata ad capiendas animas: gar-
rula & vaga,
11 Quietis impatiens, nec valens in domo
consistere pedibus suis,

12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta
angulos inſidians.
13 Apprehenſúmque deoſculatur juvenem,
& procaci vultu blanditur, dicens:
14 Victimas pro ſalute vovi, hodie reddidi
vota mea.
C 15 Idcircò egreſſa ſum in occurſum tuum,
deſiderans te videre, & reperi.
16 Intexui funibus lectulum meum, ſtravi
tapetibus pictis ex Ægypto.
17 Aſperſi cubile meum myrrha, & aloë, &
cinnamomo.
18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur
cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies.
19 Non eſt enim vir in domo ſua, abiit via
longiſſima.
20 Sacculum pecuniæ ſecum tulit: in die
plenæ lunæ reverſurus eſt in domum ſuam.
21 Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis
labiorum protraxit illum.
D 22 Statim eam ſequitur quaſi bos ductus ad
victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans
quòd ad vincula ſtultus trahatur,
23 Donec transfigat ſagitta jecur ejus: velut
ſi avis feſtinet ad laqueum; & neſcit quòd de
periculo animæ illius agitur.
24 Nunc ergo fili mi, audi me, & attende
verbis oris mei.
25 Ne abſtrahatur in viis illius mens tua:
neque decipiaris ſemitis ejus.
26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortiſſimi
quique interfecti ſunt ab ea.
27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora
mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad ſuum amplexum invitat, ſe quoque multis modis commendat, quódque ſit Deo coæterna, cum ipſo cuncta componens: quam quærentes, beati; ſpernentes verò, miſeri tandem evadent.

A 1 NUmquid non ſapientia clamitat, &
prudentia dat vocem ſuam?
2 In ſummis excelsíſque verticibus ſupra
viam, in mediis ſemitis ſtans,
3 Juxta portas civitatis in ipſis foribus, loquitur,
dicens:
4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios
hominum.
5 Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes
animadvertite.
6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura
ſum: & aperientur labia mea, ut recta
prædicent.
7 Veritatem meditabitur guttur meum, &
labia mea deteſtabuntur impium.
8 Juſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in
eis pravum quid, neque perverſum.
9 Recti ſunt intelligentibus, & æqui invenientibus
ſcientiam.
B 10 Accipite diſciplinam meam, & non pecuniam:
doctrinam magis, quàm aurum eligite.
11 Melior eſt enim ſapientia cunctis pretioſiſſimis:
& omne deſiderabile ei non poteſt
comparari.
12 Ego ſapientia habito in conſilio, &
eruditis interſum cogitationibus.
13 Timor Domini odit malum: arrogantiam
& ſuperbiam: & viam pravam, & os bilingue
deteſtor.
14 Meum eſt conſilium, & æquitas, mea
eſt prudentia, mea eſt fortitudo.
15 Per me reges regnant, & legum conditores
juſta decernunt:
16 Per me principes imperant, & potentes
decernunt juſtitiam.
17 Ego diligentes me diligo: & qui manè
vigilant ad me, invenient me.
18 Mecum ſunt divitiæ, & gloria, opes ſuperbæ,
& juſtitia.
19 Melior eſt enim fructus meus auro, & lapide C
pretioſo, & genimina mea argento electo.
20 In viis juſtitiæ ambulo, in medio ſemitarum
judicij,
21 Ut ditem diligentes me, & theſauros eorum
repleam.
22 Dominus poſſedit me in initio viarum
ſuarũ, antequam quidquam faceret à principio.
23 Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis
antequam terra fieret.
24 Nondum erant abyſſi, & ego jam concepta
eram: necdum fontes aquarum eruperant:
25 Necdum montes gravi mole conſtiterant:
ante colles ego parturiebar:
26 Adhuc terram non fecerat, & flumina,
& cardines orbis terræ.
27 Quando præparabat cælos, aderam: quando D
certa lege, & gyro vallabat abyſſos:
28 Quando æthera firmabat ſurſum, & librabat
fontes aquarum,
29 Quando circumdabat mari terminũ ſuum,
& legem ponebat aquis, ne tranſirent fines
ſuos: quando appendebat fundamenta terræ.
30 Cum eo eram cuncta componens: & delectabar
per ſingulos dies, ludens coram eo omni
tempore;
31 Ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ,
eſſe cum filiis hominum.
32 Nunc ergo filij audite me: Beati, qui
cuſtodiunt vias meas.
33 Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes,
& nolite abjicere eam.
34 Beatus homo qui audit me, & qui vigilat
ad fores meas quotidie, & obſervat ad poſtes
oſtij mei.
35 Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet
ſalutem à Domino:
36 Qui autẽ in me peccaverit, lædet animam
ſuam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAPUT IX.

Sapientia domo ſibi ædificata omnes ad ſe allicit, vitam prorogat, & à muliere ſtulta ac vaga liberat. porrò eruditionem & correptionem non ſuſcipiet impius ac deriſor, ſed juſtus & ſapiens.

1 SApientia ædificavit ſibi domum, excidit A
columnas ſeptem.
2 Immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum,
& propoſuit menſam ſuam.
3 Miſit ancillas ſuas ut vocarent ad arcem,
& ad mœnia civitatis:

B 4 Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:
5 Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.
6 Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.
7 Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat.
8 Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.
C 9 Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce justum, & festinabit accipere.
*Psal. 110.b. 10 * Principium sapientiæ, timor Domini: & scientia sanctorum, prudentia.
10. Sup. 1. a. 7. 11 Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.
Eccli. 1.c.16. 12 Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: si autem illusor, solus portabis malum.
13 Mulier stulta & clamosa, plenáque illecebris, & nihil omnino sciens.
D 14 Sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco,
15 Ut vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo:
16 Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est:
17 Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior.
18 Et ignoravit quòd ibi sint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPUT X.

Alternat sermonem de filio sapiente & stulto, justo & impio, operante & otioso, simplici & pravo: de charitate & odio: de bona lingua, ejúsque malo.

A 1 Filius sapiens lætificat patrem: filius verò stultus mœstitia est matris suæ.
* Inf. 11. a. 4 2 * Nil proderunt thesauri impietatis: justitia verò liberabit à morte.
3 Non affliget Dominus fame animam justi, & insidias impiorum subvertet.
4 Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aves volantes.
5 Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit æstate, filius confusionis.
6 Benedictio Domini super caput justi: os autem impiorum operit iniquitas.
B 7 Memoria justi cum laudibus: & nomen impiorum putrescet.
8 Sapiens corde præcepta suscipit: stultus cæditur labiis.
9 Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem depravat vias suas, manifestus erit.
*Eccl. 27. c. 25. 10 * Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stultus labiis verberabitur.
* 1. Cor. 13. b. 4. 11 Vena vitæ, os justi: & os impiorum operit iniquitatem.
1. Pet. 4. b. 8. 12 Odium suscitat rixas: * & universa delicta operit charitas.

13 In labiis sapientis invenitur sapientia: & virga in dorso ejus qui indiget corde.
14 Sapientes abscondunt scientiam: os autem stulti confusioni proximum est.
15 Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus: pavor pauperum, egestas eorum. C
16 Opus justi ad vitam: fructus autem impii ad peccatum.
17 Via vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.
18 Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est.
19 In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est.
20 Argentum electum, lingua justi: cor autem impiorum pro nihilo.
21 Labia justi erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.
23 Quasi per risum stultus operatur scelus: sapientia autem est viro prudentia.
24 Quod timet impius, veniet super eum: desiderium suum justis dabitur. D
25 Quasi tempestas transiens non erit impius: justus autem quasi fundamentum sempiternum.
26 Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum.
27 Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breviabuntur.
28 Expectatio justorum lætitia: spes autem impiorum peribit.
29 Fortitudo simplicis via Domini: & pavor his, qui operantur malum.
30 Justus in æternum non commovebitur: impii autem non habitabunt super terram.
31 Os justi parturiet sapientiam: lingua pravorum peribit.
32 Labia justi considerant placita: & os impiorum perversa.

CAPUT XI.

Æquitatis & justitiæ cæterarúmque virtutum commoda, & vitiorum ac vanarum divitiarum incommoda.

1 Statera dolosa, abominatio est apud Dominum: & pondus æquum, voluntas ejus. A
2 Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia.
3 Simplicitas justorum diriget eos: & supplantatio perversorum vastabit illos.
4 * Non proderunt divitiæ in die ultionis: justitia autem liberabit à morte. * Sup. 10. a. 2.
5 Justitia simplicis diriget viam ejus: & in impietate sua corruet impius.
6 Justitia rectorum liberabit eos: & in insidiis suis capientur iniqui.
7 Mortuo homine impio, nulla erit ultrà spes: & expectatio solicitorum peribit.
8 Justus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo. B
9 Simulator ore decipit amicum suum: justi autem liberabuntur scientia.
10 In bonis justorum exultabit civitas: & in perditione impiorum erit laudatio.

11 Benedictione justorum exaltabitur civitas: & ore impiorum subvertetur.
12 Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.
14 Ubi non est gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia.
15 Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cavet laqueos, securus erit.
16 Mulier gratiosa inveniet gloriam: & robusti habebunt divitias.
C 17 Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.
18 Impius facit opus instabile: seminanti autem justitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam: & sectatio malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum: & voluntas ejus in iis, qui simpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens malus: semen autem justorum salvabitur.
22 Circulus aureus in naribus suis: mulier pulchra & fatua.
23 Desiderium justorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor.
24 Alij dividunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
D 26 Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium.
27 Benè consurgit diluculo qui quærit bona: qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis suis, corruet: justi autem quasi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, serviet sapienti.
30 Fructus justi lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.
1.Pet. 31 Si justus in terra recipit: quantò magis
4.d.18 impius & peccator?

CAPUT XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam & eam odiente; de impio & justo, operante & otioso, stulto & sapiente, & de bona ac mala lingua

A 1 Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiẽs est.
2 Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit.
3 Non roborabitur homo ex impietate: & radix justorum non commovebitur.
4 Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.
5 Cogitationes justorum judicia: & consilia impiorum fraudulenta.
6 Verba impiorum insidiantur sanguini: os justorum liberabit eos.
7 Verte impios, & non erunt: domus autem B
justorum permanebit.
8 Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.
9 * Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm * Eccli.
gloriosus & indigens pane. 10. d.
10 Novit justus jumentorum suorum animas: 3
viscera autem impiorum crudelia.
11 * Qui operatur terram suam, satiabitur pa- * Eccli.
nibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est. 20. d.
Qui suavis est in vini demorationibus, in suis 30.
munitionibus relinquit contumeliam.
12 Desiderium impij munimentum est pessimorum: radix autem justorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem justus de angustia.
14 De fructu oris sui unusquisque replebi- C
tur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei.
15 Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia.
16 Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est.
17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.
18 Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.
19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij.
20 Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21 Non contristabit justum quidquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo.
22 Abominatio est Domino labia mendacia: D
qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 Homo versutus celat scientiam: & cor insipientium provocat stultitiam.
24 Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis serviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum, justus est: iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri pretium.
28 In semita justitiæ, vita: iter autem devium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

De filio sapiente: de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, substantia festinata & dilatione spei: omnia cum consilio agenda, & cum sapientibus gradiendum: de parcente virga, & insaturabili ventre impij.

1 Filius sapiens, doctrina patris: qui autem A
illusor est, non audit cùm arguitur.
2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua.
3 Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
4 Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

5 Verbum mendax juſtus deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur.

6 Juſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas autem peccatorem ſupplantat.

B 7 Eſt quaſi dives, cùm nihil habeat: & eſt quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit.

8 Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ: qui autem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet.

9 Lux juſtorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.

10 Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt: qui autem agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia.

11 Subſtantia feſtinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.

12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ deſiderium veniens.

C 13 Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace verſabitur.

Animæ doloſæ errant in peccatis: juſti autem miſericordes ſunt, & miſerantur.

14 Lex ſapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.

15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

16 Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.

17 Nuntius impij cadet in malum: legatus autem fidelis ſanitas.

D 18 Egeſtas, & ignominia ei qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.

19 Deſiderium ſi compleatur, delectat animam: deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala.

20 Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur.

21 Peccatores perſequitur malum: & juſtis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & cuſtoditur juſto ſubſtantia peccatoris.

23 Multi cibi in novalibus patrum: & aliis congregantur abſque judicio.

24 Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit.

25 Juſtus comedit, & replet animam ſuam: venter autem impiorum inſaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientiæ & ſtultitiæ variæ conditiones: prudentiâ quivis ſtatus debitè regulatur, quâ quis ad miſericordiam movetur, & [illegible]tiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

A 1 SApiens mulier ædificat domum ſuam: inſipiens extructam quoque manibus deſtruet.

2 Ambulans recto itinere, & timens Deum, * deſpicitur ab eo, qui infami graditur via. *Job. 12. 4.

3 In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem ſapientium cuſtodiunt eos.

4 Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt: ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bovis.

5 Teſtis fidelis non mentitur: profert autem mendacium doloſus teſtis.

6 Quærit deriſor ſapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.

7 Vade contra virum ſtultum, & neſcit labia prudentiæ.

8 Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam: & imprudentia ſtultorum errans.

9 Stultus illudet peccatum, & inter juſtos morabitur gratia.

10 Cor quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus non miſcebitur extraneus. B

11 Domus impiorum delebitur: tabernacula verò juſtorum germinabunt.

12 Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.

13 Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

14 Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum erit vir bonus.

15 Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat greſſus ſuos.

Filio doloſo nihil erit boni: ſervo autē ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16 Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus tranſilit, & confidit.

17 Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir verſutus odioſus eſt. C

18 Poſſidebunt parvuli ſtultitiam, & expectabunt aſtuti ſcientiam.

19 Jacebunt mali ante bonos: & impij ante portas juſtorum.

20 Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit: amici verò divitum multi.

21 Qui deſpicit proximum ſuum, peccat: qui autem miſeretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, miſericordiam diligit.

22 Errant qui operantur malum: miſericordia & veritas præparant bona.

23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.

24 Corona ſapientium, divitiæ eorum: fatuitas ſtultorum, imprudentia.

25 Liberat animas teſtis fidelis: & profert mendacia verſipellis.

26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit ſpes.

27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis. D

28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

29 Qui patiens eſt, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam.

30 Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſſium, invidia.

31 * Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miſeretur pauperis. *Infr. 17. 4. 5.

32 In malitia ſua expelletur impius: ſperat autem juſtus in morte ſua.

33 In corde prudentis requieſcit ſapientia, & indoctos quoſque erudiet.

34 Juſtitia elevat gentem: miſeros autem facit populos peccatum.

35 Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam ejus inutilis sustinebit.

CAPUT XV.

Respons. o mollis: lingua sapientis, & immoderata: fortitudo domus justi: victima impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: secura mens: vocari ad olera: vir iracundus & rixosus: laus patientis: iter pigrorum: domus superborum: fide & misericordia purgantur peccata: de abjiciente disciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

A 1 RESponsio mollis frangit iram: sermo du-
Inf. 25. c. 15. rus suscitat furorem.

2 Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.

3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.

4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.

5 Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet.

In abundanti justitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.

6 Domus justi plurima fortitudo: & in fructibus impij conturbatio.

B 7 Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit.

** Inf. 21. d.* 8 * Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota justorum placabilia.

Eccli. 27. e. 9 Abominatio est Domino via impij: qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.

34. e. 21. 10 Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.

11 Infernus, & perditio coram Domino: quantò magis corda filiorum hominum.

12 Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur.

** Inf. 17. d. 22.* 13 * Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur spiritus.

14 Cor sapientis quærit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.

15 Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi juge convivium.

C 16 Melius est parum cum timore Domini, quàm thesauri magni & insatiabiles.

17 Melius est vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio.

18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.

19 Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via justorum absque offendiculo.

20 Filius sapiens lætificat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.

21 Stultitia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.

22 Dissipantur cogitationes ubi non est consilium: ubi verò sunt plures consiliarij, confirmantur.

23 Lætatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.

24 Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.

D 25 Domum superborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.

26 Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27 Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.

* Per misericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo. ** Inf. 16. a. 6.*

28 Mens justi meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.

29 Longè est Dominus ab impiis: & orationes justorum exaudiet.

30 Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.

31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.

32 Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.

33 Timor Domini, disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAPUT XVI.

Homo animam præparat. Deus spirituum ponderator, linguam viásque hominum dirigit, omnia propter seipsum operans, cui abominatio est omnis arrogans: misericordia redimuntur peccata: pondus & statera Dei judicia: indignatio & clementia regis: laus sapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo: & patientis: vituperatur insipiens & perversus: sortes à Domino temperantur.

1 HOminis est animam præparare: & Do- A
mini gubernare linguam.

2 * Omnes viæ hominis patent oculis ejus: ** Inf. 21. a.*
spirituum ponderator est Dominus. *2.*

3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 Universa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum.

5 Abominatio Dñi est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.

Initium viæ bonæ, facere justitiam: accepta est autem apud Deum magis, quàm immolare hostias.

6 * Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo. ** Sup. 15. d. 27.*

7 Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

8 Melius est parum cum justitia, quàm multi B
fructus cum iniquitate.

9 Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus.

10 Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.

11 Pondus & statera judicia Domini sunt: & opera ejus omnes lapides sacculi.

12 Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam justitia firmatur solium.

13 Voluntas regum labia justa: qui recta loquitur, diligetur.

14 Indignatio regis, nuntij mortis: & vir sapiens placabit eam.

15 In hilaritate vultus regis, vita: & clementia ejus quasi imber serotinus.

16 Posside sapientiam, quia auro melior est: & C
acquire prudentiã, quia pretiosior est argento.

17 Semita justorum declinat mala: custos animæ suæ servat viam suam.

18 Con

18 Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam exaltatur ſpiritus.

19 Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm dividere ſpolia cum ſuperbis.

20 Eruditus in verbo reperiet bona: & qui ſperat in Domino, beatus eſt.

21 Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, majora percipiet.

22 Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum fatuitas.

23 Cor ſapientis erudiet os ejus: & labiis ejus addet gratiam.

24 Favus mellis, compoſita verba: dulcedo animæ, ſanitas oſſium.

D 25 Eſt via quæ videtur homini recta: & noviſſima ejus ducunt ad mortem.

26 Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit eum os ſuum.

27 Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardeſcit.

28 Homo perverſus ſuſcitat lites: & verboſus ſeparat principes.

29 Vir iniquus lactat amicum ſuum: & ducit eum per viam non bonam.

30 Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia ſua perficit malum.

31 Corona dignitatis ſenectus, quæ in viis juſtitiæ reperietur.

32 Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.

33 Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur.

CAPUT XVII.

Buccella ſicca cum gaudio: ſervus ſapiens: Dominus corda probat: deſpiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona ſenum: celans delictum: fatuus in ſtultitia confidens. ſtulto inutiles divitiæ: altam faciens domum ſuam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, ſpiritus triſtis: ſtultus tacens.

A 1 MElior eſt buccella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio.

2 * Servus ſapiens dominabitur filiis ſtultis, & inter fratres hereditatem dividet. *Eccli. 10. d. 28.*

3 Sicut igne probatur argentum, & aurum camino: ita corda probat Dominus.

4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.

5 * Qui deſpicit pauperem, exprobrat factori ejus: & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. ** Sup. 14. d. 31.*

6 Corona ſenum filii filiorum: & gloria filiorum patres eorum.

7 Non decent ſtultum verba compoſita; nec principem labium mentiens.

B 8 Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis: quocumque ſe vertit, prudenter intelligit.

9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.

10 Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud ſtultum.

11 Semper jurgia quærit malus; angelus autem crudelis mittetur contra eum.

12 Expedit magis urſæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in ſtultitia ſua.

13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. ** Rom. 12. d. 17. 1. Theſſal. 5. c. 15. 1. Pet. 3. b. 9.*

14 Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum: & antequam patiatur contumeliam, judicium deſerit.

15 * Qui juſtificat impium, & qui condemnat juſtum, abominabilis eſt uterq; apud Deum. ** Iſai. 5. d. 23.*

16 Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cùm ſapientiam emere non poſſit?

Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam: & qui evitat diſcere, incidet in mala. C

17 Omni tempore diligit qui amicus eſt: & frater in anguſtiis comprobatur.

18 Stultus homo plaudet manibus, cùm ſpoponderit pro amico ſuo.

19 Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: & qui exaltat oſtium, quærit ruinam.

20 Qui perverſi cordis eſt, non inveniet bonum: & qui vertit linguam, incidet in malum. D

21 Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam: ſed nec pater in fatuo lætabitur.

22 * Animus gaudens ætatem floridam facit: ſpiritus triſtis exiccat oſſa. ** Sup. 15. b. 13.*

23 Munera de ſinu impius accipit, ut pervertat ſemitas judicii.

24 * In facie prudentis lucet ſapientia: oculi ſtultorum in finibus terræ. ** Eccle. 8. a. 1.*

25 Ira patris, filius ſtultus: & dolor matris quæ genuit eum.

26 Non eſt bonum damnum inferre juſto: nec percutere principem, qui recta judicat.

27 * Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus. ** Iac. 1. c. 19.*

28 Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiens reputabitur: & ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

CAPUT XVIII.

De receſſu ab amico: de incorrigibili: non deviandum à veritate: os ſtulti: juſtus ſe accuſans: frater juvans fratrem: fructus oris: mulier bona & mala: locutio divitis & pauperis: vir amicabilis.

1 OCcaſiones quærit qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis. A

2 Non recipit ſtultus verba prudentiæ: niſi ea dixeris quæ verſantur in corde ejus.

3 Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia & opprobrium.

4 Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens redundans fons ſapientiæ.

5 Accipere perſonam impii non eſt bonum, ut declines à veritate judicii.

6 Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os ejus jurgia provocat. B

7 Os ſtulti contritio ejus: & labia ipſius, ruina animæ ejus.

8 Verba bilinguis, quaſi ſimplicia: & ipſa perveniunt uſque ad interiora ventris.

Pigrum dejicit timor: animæ autem effeminatorum eſurient.

9 Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.

10 Turris fortiſſima, nomen Domini: ad ipſum currit juſtus, & exaltabitur.

11 Subſtantia

11 Subſtantia divitis urbs roboris ejus, & quaſi murus validus circumdans eum.

12 Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur. C

*Eccl. 11.4.8. 13 * Qui priùs reſpondet quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.

14 Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?

15 Cor prudens poſſidebit ſcientiam: & auris ſapientium quærit doctrinam.

16 Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes ſpatium ei facit.

17 Juſtus, prior eſt accuſator ſui: venit amicus ejus, & inveſtigabit eum.

18 Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoque dijudicat.

19 Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma: & judicia quaſi vectes urbium.

D 20 De fructu oris viri replebitur venter ejus: & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eum.

21 Mors, & vita in manu linguæ, qui diligunt eam, comedent fructus ejus.

22 Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt & impius.

23 Cum obſecrationibus loquetur pauper: & dives effabitur rigidè.

24 Vir amabilis ad ſocietatem, magis amicus erit, quàm frater.

CAPUT XIX.

Pauper ambulans in ſimplicitate: divitiæ addunt amicos: verba ſectans: falſus teſtis: non decent ſtultum deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira & hilaritas regis: mulier litigioſa: uxor prudens datur à Deo: pigritia: præcepti cuſtodia: miſericordia in pauperem: eruditio filij: acceptio conſilij: vir mendax: timor Domini: pigritia: peſtilens: inobediens parentibus: teſtis iniquus: deriſores.

A 1 MElior eſt pauper, qui ambulat in ſimplicitate ſua, quàm dives torquens labia ſua, & inſipiens.

2 Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum: & qui feſtinus eſt pedibus, offendet.

3 Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus: & contra Deum fervet animo ſuo.

4 Divitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem & hi, quos habuit, ſeparantur.

*Dan. 13.5.61. 5 * Teſtis falſus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet.

B 6 Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis.

7 Fratres hominis pauperis oderunt eum: inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.

Qui tantùm verba ſectatur, nihil habebit: 8 qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inveniet bona.

9 Falſus teſtis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.

10 Non decent ſtultum deliciæ, nec ſervum dominari principibus.

11 Doctrina viri per patientiam noſcitur: & gloria ejus eſt iniqua prætergredi.

12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas ejus.

13 Dolor patris, filius ſtultus: & tecta jugiter perſtillantia, litigioſa mulier.

14 Domus, & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè uxor prudens.

15 Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet. C

16 Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam: qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur.

17 Fœneratur Domino qui miſeretur pauperis: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.

18 Erudi filium tuum, ne deſperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum: & cùm rapuerit, aliud apponet.

20 Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, ut ſis ſapiens in noviſſimis tuis.

21 Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.

22 Homo indigens miſericors eſt: & melior eſt pauper, quàm vir mendax.

23 Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, abſque viſitatione peſſima. D

24 * Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum applicat eam. * Inf. 26. c. 15.

25 * Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit: ſi autem corripueris ſapientem, intelliget diſciplinam. * Inf. 21. b. 11.

26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominioſus eſt & infelix.

27 Non ceſſes fili audire doctrinam, nec ignotes ſermones ſcientiæ.

28 Teſtis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata ſunt deriſoribus judicia: & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxurioſa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in ſolio: nemo poteſt dicere mundum ſe habere cor: pondus & pondus: ſomnus non diligendus: Malum eſt, dicit emptor: panis mendacij: revelans myſteria: non reddendum malum pro malo: devorare ſanctos: feſtinata hereditas, miſericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

1 LUxurioſa res, vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit ſapiens. A

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam ſuam.

3 Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.

6 Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7 Juſtus, qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet.

8 Rex, qui ſedet in ſolio judicij, diſſipat omne malum intuitu ſuo. B

9 * Quis

3. Reg. 8. e. 46. 2. Par. 6. f. 36. Eccl. 7. c. 21. 1. Joan. 1. d. 8.

9 * Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum à peccato?

10 * Pondus & pondus, mensura & mensura: utrumque abominabile est apud Deum.

11 Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera ejus.

** Sup. 11. a. 1. Inf. d. 23.*

12 Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus.

C 14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cùm recesserit, tunc gloriabitur.

15 Est aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiæ.

** Inf. 27. c. 13.*

16 * Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

17 Suavis est homini panis mendacii: & postea implebitur os ejus calculo.

18 Cogitationes consiliis roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella.

19 Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commisceatis.

** Exod. 21. c. 17. Lev. 20 b. 9. Mat. 15. a. 4.*

20 * Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

21 Hereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.

22 * Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.

23 Abominatio est apud Dominum pondus & pondus: statera dolosa non est bona.

** Rom. 12. d. 17. 1. Thess. 5. c. 15. 1 Pet. 3 b. 9.*

D 24 A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam?

25 Ruina est homini devorare sanctos, & post vota retractare.

26 Dissipat impios rex sapiens, & incurvat super eos fornicem.

27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.

28 Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus.

29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas senum, canities.

30 Livor vulneris absterget mala: & plagæ in secretioribus ventris.

CAPUT XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia, & judicium magis placent quam victima: iniquè thesaurizans: melius est sedere in angulo domatis quàm, &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro justo dabitur impius. qui custodit os suum: desideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum. equus paratur ad bellum, &c.

A 1 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.

** Sup. 16. a. 2.*

2 * Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus.

3 Facere misericordiam & judicium, magis placet Domino, quàm victimæ.

4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.

6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

8 Perversa via viri, aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus.

B 9 * Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi. ** Inf. 25. d. 24.*

10 Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo.

11 Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.

12 Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impios à malo.

13 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.

14 Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam. C

15 Gaudium justo est facere judicium, & pavor operantibus iniquitatem.

16 Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.

18 Pro justo datur impius: & pro rectis iniquus.

19 * Melius est habitare in terra deserta, quàm cum muliere rixosa & iracunda. ** Eccli. 25. e. 23.*

20 Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justi: & imprudens homo dissipabit illud.

21 Qui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justitiam, & gloriam.

22 Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiduciæ ejus.

23 Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.

24 Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. D

25 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari:

26 Tota die concupiscit & desiderat: qui autem justus est, tribuet, & non cessabit.

27 * Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. ** Sup. 15. b. 8. Eccli. 34. e. 21.*

28 Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.

29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.

30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

31 Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.

CAPUT XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adolescens juxta viam suam: seminans iniquitatem: derisorem ejice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ: stultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda est sapientia: vitandi sponsores: termini antiqui servandi: velox in opere suo, &c.

1 Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ: super argentum & aurum gratia bona. A *Eccle. 7. a. 2.*

2 Dives & pauper obviaverunt ſibi: utriuſque operator eſt Dominus.

3 Callidus vidit malum, & abſcondit ſe: innocens pertranſiit, & afflictus eſt damno.

4 Finis modeſtiæ timor Domini, divitiæ & gloria & vita.

5 Arma & gladij in via perverſi: cuſtos autem animæ ſuæ longè recedit ab eis.

6 Proverbium eſt: Adoleſcens juxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.

7 Dives pauperibus imperat: & qui accipit mutuum, ſervus eſt fœnerantis.

8 Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ ſuæ conſummabitur.

9 * Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi.
* Eccli. 31. c. 8. Victoriam & honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium.

B 10 Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium, ceſſabùntque cauſæ & contumeliæ.

11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum, habebit amicum regem.

12 Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam: & ſupplantantur verba iniqui.

13 Dicit piger: Leo eſt foris, in medio platearum occidendus ſum.

14 Fovea profunda os alienæ: cui iratus eſt Dominus, incidet in eam.

C 15 Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam.

16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.

17 Inclina aurem tuam, & audi verba ſapientium: appone autem cor ad doctrinam meam.

18 Quæ pulchra erit tibi, cùm ſervaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis:

19 Ut ſit in Domino fiducia tua, unde & oſtendi eam tibi hodie.

20 Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & ſcientia:

21 Ut oſtenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, reſpondere ex his illis qui miſerunt te.

D 22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper eſt: neque conteras egenum in porta:

23 Quia judicabit Dominus cauſam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.

24 Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo:

25 Ne fortè diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.

26 Noli eſſe cum his, qui defigunt manus ſuas, & qui vades ſe offerunt pro debitis:

27 Si enim non habes unde reſtituas, quid cauſæ eſt ut tollat operimentum de cubili tuo?

28 Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.

29 Vidiſti virum velocem in opere ſuo, coram regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

Caput XXIII.

Quomodo ſit edendum cum principe: non appetendæ divitiæ nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli: caſtigandus puer: quærenda ſapientia; fugiendi peccatores & gulæ dediti, honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

1 QUando ſederis ut comedas cum principe, diligenter attende quæ appoſita ſunt ante faciem tuam: A

2 Et ſtatue cultrum in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate animam tuam,

3 Ne deſideres de cibis ejus, in quo eſt panis mendacij.

4 Noli laborare ut diteris: ſed prudentiæ tuæ pone modum.

5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in cælum.

6 Ne comedas cum homine invido, & ne deſideres cibos ejus:

7 Quoniam in ſimilitudinem arioli & conjectoris, æſtimat quod ignorat.

Comede & bibe, dicet tibi: & mens ejus non eſt tecum.

8 Cibos, quos comederas, evomes: & perdes pulchros ſermones tuos.

9 In auribus inſipientium ne loquaris: quia deſpicient doctrinam eloquij tui.

10 Ne attingas parvulorum terminos: & agrum pupillorum ne introëas. B

11 Propinquus enim illorum fortis eſt: & ipſe judicabit contra te cauſam illorum.

12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba ſcientiæ.

13 * Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: ſi enim percuſſeris eum virgâ, non morietur. * Sup. 13. d. 24. Eccli. 30. A. 1.

14 Tu virgâ percuties eum: & animam ejus de inferno liberabis.

15 Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:

16 Et exultabunt renes mei, cùm locuta fuerint rectum labia tua.

17 * Non æmuletur cor tuum peccatores: ſed in timore Domini eſto tota die: * Inf. 24. A. 1.

18 Quia habebis ſpem in noviſſimo, & præſtolatio tua non auferetur.

19 Audi fili mi, & eſto ſapiens: & dirige in via animum tuum.

20 Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt. C

21 Quia vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.

22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contemnas cùm ſenuerit mater tua.

23 Veritatem eme, & noli vendere ſapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

24 Exultat gaudio pater juſti: qui ſapientem genuit, lætabitur in eo.

25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet quæ genuit te.

26 Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas cuſtodiant.

27 Fovea

27 Fovea enim profunda est meretrix: &
puteus angustus, aliena.
28 Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.
D 29 Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?
30 Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum quando flavescit, cùm splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè,
32 Sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.
33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa.
34 Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo:
35 Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi: quando evigilabo, & rursus vina reperiam?

Caput XXIV.

Æmulatio malorum: sapientia & eruditio: cogitatio stulti: eruendi oppressi: doctrina ut melle utendum: non insidiandum justo. casus inimici: detractores: justè judicandum: nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum: ager pigri: dormitanti pigro venit egestas.

A 1 NE æmuleris viros malos, nec desideres
Sup. esse cum eis:
23. b. 2 Quia rapinas meditatur mens eorum, &
17. fraudes labia eorum loquuntur.
3 Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur.
4 In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa & pulcherrima.
5 Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, robustus & validus.
6 Quia cum dispositione initur bellum: & erit salus ubi multa consilia sunt.
7 Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suum.
8 Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.
9 Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor.
10 Si desperaveris lassus in die angustiæ: im-
*Psal. minuetur fortitudo tua.
81. a. 11 * Erue eos, qui ducuntur ad mortem: &
4. qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.
B 12 Si dixeris: Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animæ tuæ nihil fallit, redditque homini juxta opera sua.
13 Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & favum dulcissimum gutturi tuo.
14 Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ: quam cùm inveneris, habebis in novissimis spem & spes tua non peribit.
15 Ne insidieris, & quæras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus.
16 Septies enim cadet justus, & resurget: impii autem corruent in malum.
C 17 Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum:
18 Ne fortè videat Dominus, & displiceat
ei, & auferat ab eo iram suam.
19 Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris impios:
20 Quoniam non habent futurorum spem mali: & lucerna impiorum extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, & regem: & cum detrectatoribus non commiscearis:
22 Quoniam repentè consurget perditio eorum: & ruinam utriusque quis novit?
23 Hæc quoque sapientibus: * Cognoscere *Lev.
personam in judicio non est bonum. 19. c.
24 Qui dicunt impio: Justus es: maledicent 15.
eis populi, & detestabuntur eos tribus. Deut. 1. c. 17.
25 Qui arguunt eum, laudabuntur: & super 16. d.
ipsos veniet benedictio. 19.
26 Labia deosculabitur, qui recta verba re- Eccli.
spondet. 42. a. 1.
27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: ut posteà ædifices domum tuam.
28 Ne sis testis frustrà contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.
29 * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic fa- *Sup.
ciam ei: reddam unicuique secundùm opus 20. d.
suum. 22.
30 Per agrum hominis pigri transivi, & per D
vineam viri stulti:
31 Et ecce totum repleverant urticæ, & operuerant superficiem ejus spinæ, & maceria lapidum destructa erat.
32 Quod cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.
33 Parum, inquam, dormies, modicùm dormitabis, pauxillùm manus conseres, ut quiescas:
34 Et veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus.

Caput XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis: rubigo quæ & impietas est: ne te exaltes: ne detrahas: secreta tua serva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in messe: nubes sine pluvia: lingua mollis: mel inventum: sagitta acuta: dens putridus: acetum: tinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comestum: urbs absque muro.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas A
transtulerunt viri Ezechiæ regis Juda.
2 Gloria Dei est celare verbum, & gloria regum investigare sermonem.
3 Cælum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.
5 Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur justitia thronus ejus.
6 Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris.
7 Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quàm ut humilieris coram principe.
8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jur- B
gio citò: ne posteà emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum.
9 Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reveles.

10 Ne fortè insultet tibi cùm audierit, & exprobrare non cesset.

Gratia & amicitia liberant: quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.

11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.

12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem.

13 Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit.

14 Nubes, & ventus, & pluviæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.

C 15 Patientia lenietur princeps, * & lingua mollis confringet duritiam.
* Sup. 15. a. 1.

16 Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus evomas illud.

17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.

18 Jaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.

19 Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ,

20 Et amittit pallium in die frigoris.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.

Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.

21 * Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere:
* Rom. 12. d. 20.

D 22 Prunas enim congregabis super caput ejus, & Dominus reddet tibi.

23 Ventus aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem.

24 * Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi.
* Sup. 21. b. 9.

25 Aqua frigida animæ sitienti, & nuntius bonus de terra longinqua.

26 Fons turbatus pede, & vena corrupta, justus cadens coram impio.

27 Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: * sic qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria.
* Eccli. 3. c. 22.

28 Sicut urbs patens & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

CAPUT XXVI.

Gloria in stulto: avis volans: flagellum equo: respondere stulto: nuntius stultus: parabola stulti: honor insipientis: imponens stulto silentium: canis ad vomitum: sapiens proprio judicio: commisceri rixæ: nocens amico: susurro: iracundus: labia tumentia: inimicus operiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

A 1 QUomodo nix in æstate, & pluviæ in messe: sic indecens est stulto gloria.

2 Sicut avis ad alta transvolans: & passer quò libet vadens: sic maledictum frustrà prolatum in quempiam superveniet.

3 Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium.

4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.

5 Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.

6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum.

7 Quomodo pulchras frustrà habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola. B

8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem.

9 Quomodo si spina nascatur in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum.

10 Judicium determinat causas, & qui imponit stulto silentium, iras mitigat.

11 * Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.
* 2. Petr. 2. d. 22.

12 Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens.

13 Dicit piger: Leo est in via, & leæna in itineribus:

14 Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.

15 * Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum eam converterit.
* Sup. 19. d. 24.

16 Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. C

17 Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.

18 Sicut noxius est qui mittit sagittas, & lanceas in mortem:

19 Ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.

20 Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, jurgia conquiescent.

21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, * sic homo iracundus suscitat rixas.
* Sup. 15. c. 18.

22 Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris. D

23 Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.

24 Labiis suis intelligitur inimicus, cùm in corde tractaverit dolos.

25 Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.

26 Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.

27 Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28 Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

Non gloriandum in crastinum: ne te ipsum laudaveris: ira stulti quàm sit gravis: manifesta correctio: vulnera diligentis: anima saturata: vicinus juxtà: fœdens pro extraneo: litigiosa mulier: infernus insatiabilis: probatur homo ore laudantis: stultus contusus: vultum pecoris agnosce: lac caprarum in cibum.

1 NE glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. A

2 Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.

3 * Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena: ſed ira ſtulti utroque gravior. (* Eccli. 21. b. 18.)

4 Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?

5 Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus.

6 Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.

7 * Anima ſaturata calcabit favum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet. (* Job. 6. b. 7.)

B 8 Sicut avis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir qui derelinquit locum ſuum.

9 Unguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici conſiliis anima dulcoratur.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.

Melior eſt vicinus juxtà, quàm frater procul.

11 Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meũ: ut poſſis exprobranti reſpondere ſermonem.

12 Aſtutus videns malum, abſconditus eſt: parvuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.

C 13 * Tolle veſtimentum ejus, qui ſpopondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus. (* Sup. 20. c. 16.)

14 Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de nocte conſurgens maledicenti ſimilis erit.

15 * Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mulier comparantur: (* Sup. 19. b. 13.)

16 Qui retinet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit.

17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.

18 Qui ſervat ficum, comedet fructus ejus: & qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.

19 Quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.

20 Infernus & perditio nunquam implentur: ſimiliter, & * oculi hominum inſatiabiles. (* Eccli. 14. b. 9.)

21 * Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: ſic probatur homo ore laudantis. (* Sup. 17. a. 3.)

D Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit ſcientiam.

22 Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus.

23 Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuóſque greges conſidera.

24 Non enim habebis jugiter poteſtatem: ſed corona tribuetur in generationem & generationem.

25 Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de montibus.

26 * Agni ad veſtimentum tuum: & hœdi, ad agri pretium. (* 1. Tim. 6. b. 8.)

27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impii & ſecuritate juſti: propter peccata terræ multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper ſupplex, & dives pravus: nolens audire legem: exultatio juſtorum: abſcondens ſcelera ſua: beatus ſemper pavidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram ſuam operans: à patre ſubtrahens.

1 FUgit impius, nemine perſequente: juſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit. A

2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis ſapientiam, & horum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3 Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehementi, in quo paratur fames.

4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſucceduntur contra eum.

5 Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.

6 * Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm dives in pravis itineribus. (* Sup. 19. a. 1.)

7 Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt: qui autem comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum. B

8 Qui coacervat divitias uſuris & fœnore, * liberali in pauperes congregat eas.

9 Qui declinat aures ſuas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

10 Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet: & ſimplices poſſidebunt bona ejus.

11 Sapiens ſibi videtur vir dives: pauper autem prudens ſcrutabitur eum.

12 In exultatione juſtorum multa gloria eſt: regnantibus impiis ruinæ hominum.

13 Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.

14 Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus: qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum.

15 Leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem.

16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. C

17 Hominem, qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi uſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.

18 Qui ambulat ſimpliciter, ſalvus erit: qui perverſis graditur viis, concidet ſemel.

19 * Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. (* Sup. 12. b. 11. Eccli. 20. d. 30.)

20 Vir fidelis multùm laudabitur: * qui autem feſtinat ditari, non erit innocens. (* Sup. 13. b. 11. 20. c. 21.)

21 Qui cognoſcit in judicio faciem, non benefacit: iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.

22 Vir, qui feſtinat ditari, & aliis invidet, ignorat quòd egeſtas ſuperveniet ei. D

23 Qui corripit hominem, gratiam poſteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24 Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, & à matre: & dicit hoc non eſſe peccatum, particeps homicidæ eſt.

25 Qui se jactat, & dilatat, jurgia concitat:
qui verò sperat in Domino, sanabitur.
26 Qui confidit in corde suo, stultus est: qui
autem graditur sapienter, ipse salvabitur.
27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui des-
picit deprecantem, sustinebit penuriam.
28 Cùm surrexerint impij, abscondentur
homines: cùm illi perierint, multiplicabun-
tur justi.

Caput XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio justorum: amor sapientiæ: rex justus: blandus amicus: pestilentes: contendere cum stulto: viri sanguinum: totum proferens spiritum: verba mendacij: pauper & creditor: rex justus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicatè servum nutriens: iracundus: superbus: cum fure participans: timens hominem: justi abominantur impium, & è diverso.

A 1 VIro, qui corripientem dura cervice con-
temnit, repentinus ei superveniet inte-
ritus: & eum sanitas non sequetur.
2 In multiplicatione justorum lætabitur vul-
gus: cùm impij sumpserint principatum, gemet
populus.
3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat pa-
*Luc. trem suum: * qui autem nutrit scorta, perdet
15.c. substantiam.
13. 4 Rex justus erigit terram, vir avarus de-
struet eam.
5 Homo, qui blandis fictísque sermonibus lo-
quitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.
6 Peccantem virum iniquum involvet la-
queus: & justus laudabit atque gaudebit.
B 7 Novit justus causam pauperum: impius
ignorat scientiam.
8 Homines pestilentes dissipant civitatem:
sapientes verò avertunt furorem.
9 Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive
irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.
10 Viri sanguinum oderunt simplicem: justi
autem quærunt animam ejus.
11 Totum spiritum suum profert stultus: sa-
piens differt, & reservat in posterum.
12 Princeps, qui libenter audit verba men-
dacij, omnes ministros habet impios.
13 Pauper & creditor obviaverunt sibi:
utriusque illuminator est Dominus.
14 Rex qui judicat in veritate pauperes,
thronus ejus in æternum firmabitur.
C 15 Virga atque correptio tribuit sapientiam:
puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, con-
fundit matrem suam.
16 In multiplicatione impiorum multiplica-
buntur scelera: & justi ruinas eorum videbunt.
17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, &
dabit delicias animæ tuæ.
18 Cùm prophetia defecerit, dissipabitur po-
pulus: qui verò custodit legem, beatus est.
19 Servus verbis non potest erudiri: quia
quod dicis intelligit, & respondere contemnit.
20 Vidisti hominem velocem ad loquendum?
stultitia magis speranda est, quàm illius correptio.
D 21 Qui delicatè à pueritia nutrit servum
suum, posteà sentiet eum contumacem.
22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad
indignandum facilis est, erit ad peccandum
proclivior.
23 * Superbum sequitur humilitas: & hu- *Iob.
milem spiritu suscipiet gloria. 22.d.
29.
24 Qui cum fure participat, odit animam
suam: adjurantem audit, & non indicat.
25 Qui timet hominem, citò corruet: qui
sperat in Domino, sublevabitur.
26 Multi requirunt faciem principis: & judi-
cium à Domino egreditur singulorum.
27 Abominantur justi virum impium: &
abominantur impij eos, qui in recta sunt via.
Verbum custodiens filius, extra perditio-
nem erit.

Caput XXX.

Homo Deo vicinus judicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia: sermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacij, mendicitatem & divitias: non accusandus servus apud dominum suum: aliquot generationes execrabiles: duæ sanguisugæ: tria insaturabilia: oculus patrem subsannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terræ: tria benè gradientia: vehementer emungens.

1 VErba Congregantis filij Vomentis. A
Visio, quam locutus est vir, cum quo
est Deus, & qui Deo secum morante confor-
tatus, ait:
2 Stultissimus sum virorum, & sapientia
hominum non est mecum.
3 Non didici sapientiam, & non novi scien-
tiam sanctorum.
4 Quis ascendit in cælum atque descendit?
quis continuit spiritum in manibus suis? quis
colligavit aquas quasi in vestimento? quis susci-
tavit omnes terminos terræ? quod nomen est
ejus, & quod nomen filij ejus, si nosti?
5 * Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est *Psal.
sperantibus in se: 11.b.7
6 * Ne addas quidquam verbis illius, & ar- *
guaris, inveniarísque mendax. Deut.
4.a.2.
7 Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam 12.d.
moriar. 32.
8 Vanitatem, & verba mendacia longè B
fac à me.
Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi:
tribue tantùm victui meo necessaria:
9 Ne fortè satiatus illiciar ad negandum, &
dicam: Quis est Dominus? aut egestate compul-
sus furer, & perjurem nomen Dei mei.
10 Ne accuses servum ad dominum suum,
ne fortè maledicat tibi, & corruas.
11 Generatio, quæ patri suo maledicit, &
quæ matri suæ non benedicit.
12 Generatio, quæ sibi munda videtur, &
tamen non est lota à sordibus suis.
13 Generatio, cujus excelsi sunt oculi, &
palpebræ ejus in alta surrectæ.
14 Generatio, quæ pro dentibus gladios ha-
bet, & commandit molaribus suis, ut comedat
inopes de terra, & pauperes ex hominibus.
15 Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: C
Affer, Affer.

Tria

Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod numquam dicit: Sufficit.

16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua: ignis verò numquam dicit: Sufficit.

17 Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.

18 Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:

19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia.

20 Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.

21 Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere:

22 Per servum cùm regnaverit: per stultum cùm saturatus fuerit cibo:

23 Per odiosam mulierem cùm in matrimonio fuerit assumpta: & per ancillam cùm fuerit heres dominæ suæ:

D 24 Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus:

25 Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi:

26 Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum:

27 Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas:

28 Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.

29 Tria sunt, quæ benè gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter:

30 Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum:

31 Gallus succinctus lumbos: & aries: nec est rex, qui resistat ei.

32 Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime: si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.

33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui provocat iras, producit discordias.

Caput XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis substantiam tuam, nec regibus vinum, sed mærentibus: aperi os tuum muto: judica inopem: laus & virtus mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

A 1 VErba Lamuelis regis. Visio, qua erudivit eum mater sua.

2 Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum?

3 Ne dederis mulieribus substantiam tuam, & divitias tuas ad delendos reges.

4 Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas:

5 Et ne fortè bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.

6 Date siceram mœrentibus, & vinum his qui amaro sunt animo.

7 Bibant, & obliviscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur ampliùs.

8 Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum qui pertranseunt:

9 Aperi os tuum, decerne quod justum est, & judica inopem & pauperem.

10 Mulierem fortem quis inveniet? procul, B
& de ultimis finibus pretium ejus.

11 Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit.

12 Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vitæ suæ.

13 Quæsivit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum.

14 Facta est quasi navis institoris, de longè portans panem suum.

15 Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.

16 Consideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.

17 Accinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum.

18 Gustavit & vidit quia bona est negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.

19 Manum suam misit ad fortia, & digiti C
ejus apprehenderunt fusum.

20 Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.

21 Non timebit domui suæ à frigoribus nivis: omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.

22 Stragulatam vestem fecit sibi: byssus & purpura indumentum ejus.

23 Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ.

24 Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo.

25 Fortitudo & decor indumentum ejus, & ridebit in die novissimo.

26 Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.

27 Consideravit semitas domus suæ, & pa- D
nem otiosa non comedit.

28 Surrexerunt filij ejus, & beatissimam prædicaverunt; vir ejus, & laudavit eam.

29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu supergressa es universas.

30 Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Dominum, ipsa laudabitur.

31 Date ei de fructu manuum suarum: & laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES, QUI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATUR.

CAPUT PRIMUM.

Omnia vana, & nihil ſub ſole novum: cunctorum quoque rerum difficilem eſſe inquiſitionem, eámque vanam, & ſpiritus afflictionem.

A 1 VERBA Eccleſiaſtæ, filij David, regis Jeruſalem.
2 Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes: vanitas vanitatum, & omnia vanitas.
3 Quid habet amplius homo de univerſo labore ſuo,
quo laborat ſub ſole?
B 4 Generatio præterit, & generatio advenit:
terra autem in æternum ſtat.
5 Oritur ſol, & occidit, & ad locum ſuum
revertitur: ibíque renaſcens,
6 Gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem: luſtrans univerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos revertitur.
7 Omnia flumina intrant in mare, & mare
non redundat: ad locum, unde exeunt flumina,
revertuntur ut iterùm fluant.
8 Cunctæ res difficiles: non poteſt eas homo explicare ſermone. Non ſaturatur oculus
viſu, nec auris auditu impletur.
C 9 Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum
eſt: quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendum eſt.
10 Nihil ſub ſole novum, nec valet quiſquam
dicere: Ecce hoc recens eſt: jam enim præceſſit
in ſæculis, quæ fuerunt ante nos.
11 Non eſt priorum memoria: ſed nec eorum
quidem, quæ poſteà futura ſunt, erit recordatio apud eos, qui futuri ſunt in noviſſimo.
12 Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſraël in Jeruſalem,
13 Et propoſui in animo meo quærere &
inveſtigare ſapienter de omnibus, quæ fiunt
ſub ſole.
Hanc occupationem peſſimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.
D 14 Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ecce
univerſa vanitas, & afflictio ſpiritus.
15 Perverſi difficilè corriguntur, & ſtultorum infinitus eſt numerus.
16 Locutus ſum in corde meo, dicens: Ecce magnus effectus ſum, & præceſſi omnes ſapientia, qui fuerunt ante me in Jeruſalem: &
mens mea contemplata eſt multa ſapienter,
& didici.
17 Dedíque cor meum ut ſcirem prudentiam, atque doctrinam, erroréſque & ſtultitiam: & agnovi quòd in his quoque eſſet labor, & afflictio ſpiritus:
18 Eò quòd in multa ſapientia, multa ſit
indignatio: & qui addit ſcientiam, addit &
laborem.

CAPUT II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, ædificiorum, & in bonorum labore eſt vanitas & afflictio ſpiritus: dicit etiam quanta ſit vanitatis congregare futuro heredi, qui qualis futurus ſit ignoratur.

1 DIxi ego in corde meo: Vadam, & affluam A
deliciis, & fruar bonis. Et vidi quòd
hoc quoque eſſet vanitas.
2 Riſum reputavi errorem: & gaudio dixi:
Quid fruſtrà deciperis?
3 Cogitavi in corde meo abſtrahere à vino
carnem meam, ut animum meum transferrem ad ſapientiam, devitarémque ſtultitiam,
donec viderem quid eſſet utile filiis hominum:
quo facto opus eſt ſub ſole numero dierum vitæ ſuæ.
4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi
domos, & plantavi vineas.
5 Feci hortos, & pomaria, & conſevi ea
cuncti generis arboribus,
6 Et extruxi mihi piſcinas aquarum, ut irrigarem ſilvam lignorum germinantium,
7 Poſſedi ſervos & ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque, & magnos B
ovium greges, ultra omnes qui fuerunt ante me
in Jeruſalem:
8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, &
ſubſtantias regum, ac provinciarum: feci mihi
cantores, & cantatrices, & delicias filiorum
hominum, ſcyphos & urceos in miniſterio ad
vina fundenda:
9 Et ſupergreſſus ſum opibus omnes, qui
ante me fuerunt in Jeruſalem: ſapientia quoque
perſeveravit mecum.
10 Et omnia, quæ deſideraverunt oculi mei,
non negavi eis: nec prohibui cor meum quin
omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in
his, quæ præparaveram: & hanc ratus ſum partem meam, ſi uterer labore meo.
11 Cumque me convertiſſem ad univerſa
opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores,
in quibus fruſtrà ſudaveram, vidi in omnibus
vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole.
12 Tranſivi ad contemplandam ſapientiam C
erroréſque & ſtultitiam: quid eſt, inquam, homo, ut ſequi poſſit regem Factorem ſuum?
13 Et vidi quod tantum præcederet ſapientia

tia stultitiam, quantum differt lux à tenebris.

14 * Sapientis oculi in capite ejus: stultus in tenebris ambulat: & didici quòd unus utriusque esset interitus.

* Prov. 17. d. 24. Inf. 8. a. 1.

15 Et dixi in corde meo: Si unus & stulti & meus occasus erit, quid mihi prodest quòd majorem sapientiæ dedi operam? Locutúsque cum mente mea, animadverti quòd hoc quoque esset vanitas.

16 Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum, & futura tempora oblivione cuncta pariter operient: moritur doctus similiter ut indoctus.

D 17 Et idcircò tæduit me vitæ meæ, videntem mala universa esse sub sole, & cuncta vanitatem & afflictionem spiritus,

18 Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissimè laboravi habiturus heredem post me,

19 Quem ignoro, utrùm sapiens an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi & solicitus fui, & est quidquam tam vanum?

20 Unde cessavi, renuntiavítque cor meum ulterà laborare sub sole.

21 Nam cùm alius laboret in sapientia, & doctrina, & solicitudine, homini otioso quæsita dimittit: & hoc ergo, vanitas, & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de universo labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est?

23 Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nónne vanitas est?

24 Nónne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est.

25 Quis ita devorabit, & deliciis affluet ut ego?

26 Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, ut addat, & congreget, & tradat ei qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & cassa solicitudo mentis.

Caput III.

Quòd omnia suo proveniant tempore & transeant, quódque in nullis hic fluxis sit mentis quies: unus quoque sit hominis ac jumentorum interitus.

A 1 Omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt universa sub cælo.

2 Tempus nascendi, & tempus moriendi. Tempus plantandi, & tempus evellendi quod plantatum est.

3 Tempus occidendi, & tempus sanandi. Tempus destruendi, & tempus ædificandi.

4 Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus saltandi.

5 Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi. Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.

6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi. B Tempus custodiendi, & tempus abjiciendi.

7 Tempus scindendi, & tempus consuendi. Tempus tacendi, & tempus loquendi.

8 Tempus dilectionis, & tempus odij. Tempus belli, & tempus pacis.

9 Quid habet amplius homo de labore suo?

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.

12 Et cognovi quòd non esset melius nisi lætari, & facere benè in vita sua.

13 Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. C

14 Didici quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur.

15 Quod factum est, ipsum permanet: quæ futura sunt, jam fuerunt: & Deus instaurat quod abiit.

16 Vidi sub sole in loco judicij impietatem, & in loco justitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo: Justum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominũ, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis.

19 Idcircò unus interitus est hominis & jumentorum, & æqua utriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius: cuncta subjacent vanitati, D

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum?

22 Et deprehendi nihil esse melius quàm lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet, ut post se futura cognoscat?

Caput IV.

Vanitatem hujus vitæ arguit sapiens ex innocentum oppressione, & quòd industria humana sit invidia obnoxia: item quod stultus securè in otio agit, alio qui heredem non habet thesaurizante: explicat commoda societatis, regum regnorúmque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

1 Verti me ad alia, & vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos. A

2 Et laudavi magis mortuos, quàm viventes:

3 Et feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.

4 Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, & industrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est.

5 Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas, dicens:
B 6 Melior est pugillus cum requie, quàm plena utraque manus cum labore, & afflictione animi.
7 Considerans reperi & aliam vanitatem sub sole.
8 Unus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas est, & afflictio pessima.
9 Melius est ergo duos esse simul, quàm unum: habent enim emolumentū societatis suæ:
C 10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur, væ soli: quia cùm ceciderit, non habet sublevantē se.
11 Et si dormierint duo, fovebuntur mutuò: unus quomodo calefiet?
12 Et si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt ei: funiculus triplex difficilè rumpitur.
13 Melior est puer pauper & sapiens, rege sene & stulto, qui nescit prævidere in posterum.
14 Quòd de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno, inopia consumatur.
D 15 Vidi cunctos viventes, qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo.
16 Infinitus numerus est populi omnium, qui fuerunt ante eum: & qui postea futuri sunt, non lætabuntur in eo, sed & hoc vanitas & afflictio spiritus.
17 Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua ut audias. * Multò enim melior est obedientia, quàm stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.
* 1. Reg. 15. c. 22. Osee 6. c. 6.

Caput V.

Nil temerè de Deo & ejus providentia loquendum: vota reddenda: non mirandum de egenorum oppressione, cùm iniqui judicem habeant: item quàm sit misera conditio avari numquam impleti & divitiis coacervantis divitias, in proprium nonnumquam malum.

A 1 NE temerè quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonē coram Deo. Deus enim in cælo, & tu super terram: idcircò sint pauci sermones tui.
2 Multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus invenietur stultitia.
3 Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis & stulta promissio. sed quodcumque voveris redde:
B 4 Multóque melius est non vovere, quàm post votum promissa non reddere.
5 Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non est providentia: ne fortè iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.
6 Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri: tu verò Deum time:
7 Si videris calumnias egenorum, & violenta judicia, & subverti justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii,
8 Et insuper universæ terræ rex imperat servienti.
9 Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis, & hoc ergo vanitas. C
10 Ubi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quòd cernit divitias oculis suis?
11 Dulcis est somnus operanti, sive parum, sive multum comedat: saturitas autem divitis non sinit eum dormire.
12 * Est & alia infirmitas pessima, quā vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum domini sui. * Iob. 20. c. 20.
13 Pereunt enim in afflictione pessima: generavit filium, qui in summa egestate erit.
14 * Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. * Iob. 1. d. 21. 1 Tim. 6. b. 7.
15 Miserabilis prorsus infirmitas: quo modo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quòd laboravit in ventum? D
16 Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque tristitia.
17 Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole, numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus: & hæc est pars illius.
18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatémque ei tribuit ut comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lætetur de labore suo: hoc est donum Dei.
19 Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eò quòd Deus occupet deliciis cor ejus.

Caput VI.

Misera est avari vanitas, qui nec in necessariis quidem audet uti partis suis.

1 EST & aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines: A
2 Vir cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ, ex omnibus quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. hoc vanitas, & miseria magna est.
3 Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturáque careat: de hoc ego pronuntio quòd melior illo sit abortivus. B
4 Frustrà enim venit, & pergit ad tenebras, & oblivione delebitur nomen ejus.
5 Non vidit solem, neque cognovit distantiam boni & mali: C
6 Etiam si duobus millibus annis vixerit, & non fuerit perfruitus bonis: nónne ad unum locum properant omnia?
7 Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur.
8 Quid habet amplius sapiens à stulto? & quid pauper, nisi ut pergat illuc, ubi est vita?

9 Melius

D 9 Melius est videre quod cupias, quàm desiderare quod nescias. sed & hoc vanitas est, &
præsumptio spiritus.
10 Qui futurus est, jam vocatum est nomen
ejus: & scitur quòd homo sit, & non possit
contra fortiorem se in judicio contendere.
11 Verba sunt plurima, multámque in disputando habentia vanitatem.

Caput VII.

Vanum est altiora se quærere, & inter multa quæ quibus magis sint eligenda. sic & sapientia utilior est cum divitiis: dies malus tractandus: ne plus quàm oportet sapiens aut justus sis: quàm sit mulieris consortium amarum & periculosum: quòdque homo sit à Deo creatus rectus.

A 1 Quid necesse est homini majora se quærere,
cùm ignoret quid cõducat sibi in vita sua,
numero dierum peregrinationis suæ, & tempore
quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit
indicare quid post eum futurum sub sole sit?
* 2 * Melius est nomen bonum, quàm unguen-
Prov. ta pretiosa; & dies mortis die nativitatis.
22. a. 3 Melius est ire ad domum luctus, quàm ad
1. domum convivij: in illa enim finis cunctorum
admonetur hominum, & vivens cogitat quid
futurum sit.
4 Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis.
5 Cor sapientium ubi tristitia est: & cor stultorum ubi lætitia.
6 Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi.
7 Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub
olla, sic risus stulti: sed & hoc vanitas.
8 Calumnia conturbat sapientem, & perdet
robur cordis illius.
9 Melior est finis orationis, quàm principium. Melior est patiens arrogante.
10 Ne sis velox ad irascendum: quia ira in
sinu stulti requiescit.
B 11 Ne dicas: Quid putas causæ est quod
priora tempora meliora fuere quàm nunc sunt?
stulta enim est hujuscemodi interrogatio.
12 Utilior est sapientia cum divitiis, & magis prodest videntibus solem.
13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. hoc autem plus habet eruditio &
sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.
14 Considera opera Dei, quod nemo possit
corrigere quem ille despexerit.
15 In die bona fruere bonis, & malam diem
præcave. sicut enim hanc, sic & illam fecit
Deus, ut non inveniat homo contra eum justas
querimonias.
16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ:
justus perit in justitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua.
17 Noli esse justus multùm: neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas.
C 18 Ne impiè agas multùm: & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.
19 Bonum est te sustentare justum, sed & ab
illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet
Deum, nihil negligit.
20 Sapientia confortavit sapientem super
decem principes civitatis.

21 * Non est enim homo justus in terra, qui * 3.
faciat bonum, & non peccet. Reg. 8. f. 46.
22 Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, 2. Par.
ne accommodes cor tuum: ne fortè audias ser- 6. f. 36.
vum tuum maledicentem tibi. Prov. 20. b. 9.
23 Scit enim conscientia tua, quia & tu cre- 1. Jo. 1.
brò maledixisti aliis. d. 8.
24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa longiùs recessit à me.
25 Multò magis quàm erat: & alta profun- D
ditas, quis inveniet eam?
26 Lustravi universa animo meo, ut scirem,
& considerarem, & quærerem sapientiam, & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti,
& errorem imprudentium.
27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ
laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet
illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.
28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum
& alterum, ut invenirem rationem,
29 Quam adhuc quærit anima mea, & non
inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.
30 Solummodò hoc inveni, quòd fecerit
Deus, hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Quis talis ut sapiens est? &
quis cognovit solutionem verbi?

Caput VIII.

In vultu lucet sapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo novit tantùm præsentia, neque mortem potest evadere: impij ob Dei indulgentiam liberiùs peccant: vanissimum videtur quòd justis & impiis similia hic eveniunt: & operum Dei ratio non est investiganda.

1 Sapientia hominis lucet in vultu ejus, & po- A
tentissimus faciem illius commutabit. Sap. 2.
2 Ego os regis observo, & præcepta jura- c. 14.
menti Dei.
3 Ne festines recedere à facie ejus, neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:
4 Et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?
5 Qui custodit præceptum, non experietur
quidquam mali. Tempus & responsionem cor
sapientis intelligit.
6 Omni negotio tempus est, & opportunitas,
& multa hominis afflictio:
7 Quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuntio.
8 Non est in hominis potestate prohibere B
spiritum, nec habet potestatem in die mortis,
nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium.
9 Omnia hæc consideravi, & dedi cor meum
in cunctis operibus quæ fiunt sub sole. Interdum
dominatur homo homini in malum suum.
10 Vidi impios sepultos: qui etiam cùm
adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in civitate quasi justorum operum, sed
& hoc vanitas est.
11 Etenim quia non profertur citò contra C
malos sententia, absque timore ullo filij hominum perpetrant mala.

11 Benedictione justorum exaltabitur civitas:
& ore impiorum subvertetur.
12 Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici
commissum.
14 Ubi non est gubernator, populus corruet:
salus autem, ubi multa consilia.
15 Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cavet laqueos, securus erit.
16 Mulier gratiosa inveniet gloriam: & robusti habebunt divitias.
C 17 Benefacit animæ suæ vir misericors: qui
autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.
18 Impius facit opus instabile: seminanti
autem justitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam: & sectatio
malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum: &
voluntas ejus in iis, qui simpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens malus:
semen autem justorum salvabitur.
22 Circulus aureus in naribus suis: mulier
pulchra & fatua.
23 Desiderium justorum omne bonum est:
præstolatio impiorum furor.
24 Alij dividunt propria, & ditiores fiunt:
alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur:
& qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
D 26 Qui abscondit frumenta, maledicetur in
populis: benedictio autem super caput vendentium.
27 Benè consurgit diluculo qui quærit bona: qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis suis, corruet: justi autem quasi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum suam, possidebit
ventos: & qui stultus est, serviet sapienti.
30 Fructus justi lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.
1. Pet. 4. d. 18 31 Si justus in terra recipit: quantò magis
impius & peccator?

Caput XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam & eam odiente; de impio & justo, operante & otioso, stulto & sapiente, & de bona ac mala lingua.

A 1 Qui diligit disciplinam, diligit scientiam:
qui autem odit increpationes, insipiés est.
2 Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino:
qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit.
3 Non roborabitur homo ex impietate: &
radix justorum non commovebitur.
4 Mulier diligens, corona est viro suo: &
putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.
5 Cogitationes justorum judicia: & consilia
impiorum fraudulenta.
6 Verba impiorum insidiantur sanguini: os
justorum liberabit eos.
7 Verte impios, & non erunt: domus autem B
justorum permanebit.
8 Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.
9 * Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm * Eccli. 10. d. 30
gloriosus & indigens pane.
10 Novit justus jumentorum suorum animas:
viscera autem impiorum crudelia.
11 * Qui operatur terram suam, satiabitur pa- * Eccli. 20. d. 30.
nibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.
Qui suavis est in vini demorationibus, in suis
munitionibus relinquit contumeliam.
12 Desiderium impij munimentum est pessimorum: radix autem justorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proximat
malo: effugiet autem justus de angustia.
14 De fructu oris sui unusquisque replebi- C
tur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei.
15 Via stulti recta in oculis ejus: qui autem
sapiens est, audit consilia.
16 Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est.
17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ
est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.
18 Est qui promittit, & quasi gladio pungitur
conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.
19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij.
20 Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21 Non contristabit justum quidquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo.
22 Abominatio est Domino labia mendacia: D
qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 Homo versutus celat scientiam: & cor
insipientium provocat stultitiam.
24 Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis serviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum, &
sermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum,
justus est: iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum: &
substantia hominis erit auri pretium.
28 In semita justitiæ, vita: iter autem devium ducit ad mortem.

Caput XIII.

De filio sapiente: de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, substantia festinata & dilatione spei: omnia cum consilio agenda, & cum sapientibus gradiendum: de parcente virga, & insatiabili ventre impij.

1 Filius sapiens, doctrina patris: qui autem A
illusor est, non audit cùm arguitur.
2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis:
anima autem prævaricatorum iniqua.
3 Qui custodit os suum, custodit animam
suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
4 Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

5 Verbum

5 Verbum mendax justus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.

6 Justitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.

B 7 Est quasi dives, cùm nihil habeat: & est quasi pauper, cùm in multis divitiis sit.

8 Redemptio animæ viri, divitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.

9 Lux justorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.

10 Inter superbos semper jurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.

11 Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.

12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.

C 13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.

Animæ dolosæ errant in peccatis: justi autem misericordes sunt, & miserantur.

14 Lex sapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.

15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

16 Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.

17 Nuntius impij cadet in malum: legatus autem fidelis sanitas.

D 18 Egestas, & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.

19 Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.

20 Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.

21 Peccatores persequitur malum: & justis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & custoditur justo substantia peccatoris.

23 Multi cibi in novalibus patrum: & aliis congregantur absque judicio.

24 Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.

25 Justus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientiæ & stultitiæ variæ conditiones: prudentiâ quivis status debitè regulatur, qua quis ad misericordiam movetur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

A 1 SApiens mulier ædificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet.

2 Ambulans recto itinere, & timens Deum, * despicitur ab eo, qui infami graditur via. *Job. 12. 4.

3 In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos.

4 Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.

5 Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis.

6 Quærit derisor sapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.

7 Vade contra virum stultum, & nescit labia prudentiæ.

8 Sapientia callidi est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans.

9 Stultus illudet peccatum, & inter justos morabitur gratia.

10 Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus. B

11 Domus impiorum delebitur: tabernacula verò justorum germinabunt.

12 Est via, quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem.

13 Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

14 Viis suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.

15 Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.

Filio doloso nihil erit boni: servo autē sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16 Sapiens timet, & declinat à malo: stultus transilit, & confidit.

17 Impatiens operabitur stultitiam: & vir versutus odiosus est. C

18 Possidebunt parvuli stultitiam, & expectabunt astuti scientiam.

19 Jacebunt mali ante bonos: & impij ante portas justorum.

20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici verò divitum multi.

21 Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, misericordiam diligit.

22 Errant qui operantur malum: misericordia & veritas præparant bona.

23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.

24 Corona sapientium, divitiæ eorum: fatuitas stultorum, imprudentia.

25 Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis.

26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit spes.

27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis. D

28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

29 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.

30 Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia.

31 * Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis. *Infr. 17. a. 5.

32 In malitia sua expelletur impius: sperat autem justus in morte sua.

33 In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos quosque erudiet.

34 Justitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum.

35 Acceptus eſt regi miniſter intelligens: iracundiam ejus inutilis ſuſtinebit.

Caput XV.

Reſponſio mollis: lingua ſapientis, & immoderata: fortitudo domus juſti: victima impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: ſecura mens: vocari ad olera: vir iracundus & rixoſus: laus patientis: iter pigrorum: domus ſuperborum: fide & miſericordia purgantur peccata: de abjiciente diſciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

A 1 RESponſio mollis frangit iram: ſermo durus ſuſcitat furorem.
Inf. 25. c. 15. 2 Lingua ſapientium ornat ſcientiam: os fatuorum ebullit ſtultitiam.
3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.
4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata eſt, conteret ſpiritum.
5 Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.
In abundanti juſtitia virtus maxima eſt: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
6 Domus juſti plurima fortitudo: & in fructibus impii conturbatio.
B 7 Labia ſapientium diſſeminabunt ſcientiam: cor ſtultorum diſſimile erit.
* Inf. 21. d. 8 * Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota juſtorum placabilia.
27 Eccli. 34. c. 21. 9 Abominatio eſt Domino via impii: qui ſequitur juſtitiam, diligitur ab eo.
10 Doctrina mala deſerenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.
11 Infernus, & perditio coram Domino: quantò magis corda filiorum hominum.
12 Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit: nec ad ſapientes graditur.
* Inf. 17. d. 22. 13 * Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur ſpiritus.
14 Cor ſapientis quærit doctrinam: & os ſtultorum paſcitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis, mali: ſecura mens quaſi juge convivium.
C 16 Melius eſt parum cum timore Domini, quàm theſauri magni & inſatiabiles.
17 Melius eſt vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.
18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.
19 Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via juſtorum abſque offendiculo.
20 Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus homo deſpicit matrem ſuam.
21 Stultitia gaudium ſtulto: & vir prudens dirigit greſſus ſuos.
22 Diſſipantur cogitationes ubi non eſt conſilium: ubi verò ſunt plures conſiliarii, confirmantur.
23 Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſermo opportunus eſt optimus.
24 Semita vitæ ſuper eruditum, ut declinet de inferno noviſſimo.
D 25 Domum ſuperborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus ſermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 Conturbat domum ſuam qui ſectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.
* Per miſericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo. * Inf. 16. a. 6.
28 Mens juſti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
29 Longè eſt Dominus ab impiis: & orationes juſtorum exaudiet.
30 Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat oſſa.
31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur.
32 Qui abjicit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.
33 Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

Caput XVI.

Homo animam præparat, Deus ſpirituum ponderator, linguam viaſque hominum dirigit, omnia propter ſeipſum operans, cui abominatio eſt omnis arrogans: miſericordia rediminuntur peccata: pondus & ſtatera Dei judicia: indignatio & clementia regis: laus ſapientiæ, prudentis, eruditi, ac dulcis in verbo: & patientis: vituperatur inſipiens & perverſus: ſortes à Domino temperantur.

1 HOminis eſt animam præparare: & Domini gubernare linguam. A
2 * Omnes viæ hominis patent oculis ejus: ſpirituum ponderator eſt Dominus. * Inf. 21. a. 2.
3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.
4 Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: impium quoque ad diem malum.
5 Abominatio Dñi eſt omnis arrogans: etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.
Initium viæ bonæ, facere juſtitiam: accepta eſt autem apud Deum magis, quàm immolare hoſtias.
6 * Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo. * Sup. 15. d. 27.
7 Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.
8 Melius eſt parum cum juſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate. B
9 Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.
10 Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.
11 Pondus & ſtatera judicia Domini ſunt: & opera ejus omnes lapides ſacculi.
12 Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam juſtitia firmatur ſolium.
13 Voluntas regum labia juſta: qui recta loquitur, diligetur.
14 Indignatio regis, nuntii mortis: & vir ſapiens placabit eam.
15 In hilaritate vultus regis, vita: & clementia ejus quaſi imber ſerotinus.
16 Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & acquire prudentiã, quia pretioſior eſt argento. C
17 Semita juſtorum declinat mala: cuſtos animæ ſuæ ſervat viam ſuam.

18 Con

18 Contritionem præcedit superbia: & ante
ruinam exaltatur spiritus.
19 Melius est humiliari cum mitibus, quàm
dividere spolia cum superbis.
20 Eruditus in verbo reperiet bona: & qui
sperat in Domino, beatus est.
21 Qui sapiens est corde, appellabitur prudens:
& qui dulcis eloquio, majora percipiet.
22 Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina
stultorum fatuitas.
23 Cor sapientis erudiet os ejus: & labiis
ejus addet gratiam.
24 Favus mellis, composita verba: dulcedo
animæ, sanitas ossium.
D 25 Est via quæ videtur homini recta: & novissima
ejus ducunt ad mortem.
26 Anima laborantis laborat sibi, quia compulit
eum os suum.
27 Vir impius fodit malum, & in labiis ejus
ignis ardescit.
28 Homo perversus suscitat lites: & verbosus
separat principes.
29 Vir iniquus lactat amicum suum: & ducit
eum per viam non bonam.
30 Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens
labia sua perficit malum.
31 Corona dignitatis senectus, quæ in viis
justitiæ reperietur.
32 Melior est patiens viro forti: & qui dominatur
animo suo, expugnatore urbium.
33 Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino
temperantur.

CAPUT XVII.

Buccella sicca cum gaudio: servus sapiens: Dominus corda probat: despiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona senum: celans delictum: fatuus in stultitia confidens: stulto inutiles divitiæ: altam faciens domum suam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, spiritus tristis: stultus tacens.

A 1 MElior est buccella sicca cum gaudio,
quàm domus plena victimis cum jurgio.
2 * Servus sapiens dominabitur filiis stultis,
& inter fratres hereditatem dividet. Eccli. 10. d. 28.
3 Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino: ita corda probat Dominus.
4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat
labiis mendacibus.
5 * Qui despicit pauperem, exprobrat factori
ejus: & qui ruina lætatur alterius, non erit
impunitus. * Sup. 14. d. 31.
6 Corona senum filii filiorum: & gloria filiorum
patres eorum.
7 Non decent stultum verba composita; nec
principem labium mentiens.
B 8 Gemma gratissima, expectatio præstolantis:
quocumque se vertit, prudenter intelligit.
9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui
altero sermone repetit, separat fœderatos.
10 Plus proficit correptio apud prudentem,
quàm centum plagæ apud stultum.
11 Semper jurgia quærit malus; angelus autem
crudelis mittetur contra eum.
12 Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus,
quàm fatuo confidenti in stultitia sua.
13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet
malum de domo ejus. * Rom. 12. d. 17. 1. Thessal. 5. c. 15. 1. Pet. 3. b. 9.
14 Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum:
& antequam patiatur contumeliam, judicium
deserit.
15 * Qui justificat impium, & qui condemnat
justum, abominabilis est uterq; apud Deum. * Isai. 5. f. 23.
16 Quid prodest stulto habere divitias, cùm
sapientiam emere non possit?
Qui altam facit domum suam, quærit ruinam:
& qui evitat discere, incidet in mala. C
17 Omni tempore diligit qui amicus est: &
frater in angustiis comprobatur.
18 Stultus homo plaudet manibus, cùm
spoponderit pro amico suo.
19 Qui meditatur discordias, diligit rixas: &
qui exaltat ostium, quærit ruinam.
20 Qui perversi cordis est, non inveniet bonum:
& qui vertit linguam, incidet in malum. D
21 Natus est stultus in ignominiam suam:
sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 * Animus gaudens ætatem floridam facit:
spiritus tristis exiccat ossa. * Sup. 15. b. 13.
23 Munera de sinu impius accipit, ut pervertat
semitas judicii.
24 * In facie prudentis lucet sapientia: oculi
stultorum in finibus terræ. * Eccle. 2. c. 14. 8. a. 1.
25 Ira patris, filius stultus: & dolor matris
quæ genuit eum.
26 Non est bonum damnum inferre justo:
nec percutere principem, qui recta judicat.
27 * Qui moderatur sermones suos, doctus
& prudens est: & pretiosi spiritus vir eruditus. * Jacob. 1. c. 19.
28 Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur:
& si compresserit labia sua, intelligens.

CAPUT XVIII.

De recessu ab amico: de incorrigibili: non deviandum à veritate: os stulti: justus se accusans: frater juvans fratrem: fructus oris: mulier bona & mala: locutio divitis & pauperis: vir amicabilis.

1 OCcasiones quærit qui vult recedere ab
amico: omni tempore erit exprobrabilis. A
2 Non recipit stultus verba prudentiæ: nisi
ea dixeris quæ versantur in corde ejus.
3 Impius, cùm in profundum venerit peccatorum,
contemnit: sed sequitur eum ignominia
& opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens
redundans fons sapientiæ.
5 Accipere personam impii non est bonum,
ut declines à veritate judicii.
6 Labia stulti miscent se rixis: & os ejus jurgia
provocat. B
7 Os stulti contritio ejus: & labia ipsius, ruina
animæ ejus.
8 Verba bilinguis, quasi simplicia: & ipsa
perveniunt usque ad interiora ventris.
Pigrum dejicit timor: animæ autem effeminatorum
esurient.
9 Qui mollis & dissolutus est in opere suo,
frater est sua opera dissipantis.
10 Turris fortissima, nomen Domini: ad
ipsum currit justus, & exaltabitur.

11 Subſtantia divitis urbs roboris ejus, & quaſi murus validus circumdans eum.

12 Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur. C

*Eccl. 11.4.8. 13 * Qui priùs reſpondet quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.

14 Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?

15 Cor prudens poſſidebit ſcientiam: & auris ſapientium quærit doctrinam.

16 Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes ſpatium ei facit.

17 Juſtus, prior eſt accuſator ſui: venit amicus ejus, & inveſtigabit eum.

18 Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoque dijudicat.

19 Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma: & judicia quaſi vectes urbium.

D 20 De fructu oris viri replebitur venter ejus: & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eum.

21 Mors, & vita in manu linguæ, qui diligunt eam, comedent fructus ejus.

22 Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt & impius.

23 Cum obſecrationibus loquetur pauper: & dives effabitur rigidè.

24 Vir amabilis ad ſocietatem, magis amicus erit, quàm frater.

CAPUT XIX.

Pauper ambulans in ſimplicitate: divitiæ addunt amicos: verba ſectans: falſus teſtis: non decent ſtultum deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira & hilaritas regis: mulier litigioſa: uxor prudens datur à Deo: pigritia: præcepti cuſtodia: miſericordia in pauperem: eruditio filii: acceptio conſilii: vir mendax: timor Domini: pigritia: peſtilens: inobediens parentibus: teſtis iniquus: deriſores.

A 1 MElior eſt pauper, qui ambulat in ſimplicitate ſua, quàm dives torquens labia ſua, & inſipiens.

2 Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum: & qui feſtinus eſt pedibus, offendet.

3 Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus: & contra Deum fervet animo ſuo.

4 Divitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem & hi, quos habuit, ſeparantur.

*Dan. 13.5.61. 5 * Teſtis falſus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet.

B 6 Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis.

7 Fratres hominis pauperis oderunt eum: inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.

Qui tantùm verba ſectatur, nihil habebit:

8 qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inveniet bona.

9 Falſus teſtis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.

10 Non decent ſtultum deliciæ, nec ſervum dominari principibus.

11 Doctrina viri per patientiam noſcitur: & gloria ejus eſt iniqua prætergredi.

12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas ejus.

13 Dolor patris, filius ſtultus: & tecta jugiter perſtillantia, litigioſa mulier.

14 Domus, & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè uxor prudens.

15 Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet. C

16 Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam: qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur.

17 Fœneratur Domino qui miſeretur pauperis: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.

18 Erudi filium tuum, ne deſperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet.

20 Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, ut ſis ſapiens in noviſſimis tuis.

21 Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.

22 Homo indigens miſericors eſt: & melior eſt pauper, quàm vir mendax.

23 Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, abſque viſitatione peſſima. D

24 * Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum applicat eam. * Inf. 26 c. 15

25 * Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit: ſi autem corripueris ſapientem, intelliget diſciplinam. * Inf. 21. b. 11.

26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominioſus eſt & infelix.

27 Non ceſſes fili audire doctrinam, nec ignores ſermones ſcientiæ.

28 Teſtis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata ſunt deriſoribus judicia: & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxurioſa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in ſolio: nemo poteſt dicere mundum ſe habere cor: pondus & pondus: ſomnus non diligendus: Malum eſt, dicit emptor: panis mendacii: revelans myſteria: non reddendum malum pro malo: devorare ſanctos: feſtinata hereditas, miſericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

1 LUxurioſa res, vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit ſapiens. A

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam ſuam.

3 Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.

6 Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7 Juſtus, qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet.

8 Rex, qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo. B

9 * Quis

* 3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. f. 36. Eccl. 7. c. 21. 1. Joã. 1. d. 8.
9 * Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum à peccato?

* Sup. 11. a. 1. Inf. d. 23.
10 * Pondus & pondus, mensura & mensura: utrumque abominabile est apud Deum.

11 Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera ejus.

12 Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus.

C 14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cùm recesserit, tunc gloriabitur.

15 Est aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiæ.

* Inf. 27. c. 13.
16 * Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

17 Suavis est homini panis mendacii: & posteà implebitur os ejus calculo.

18 Cogitationes consiliis roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella.

19 Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.

* Exod. 21. c. 17. Lev. 20. b. 9. Matt. 15. a. 4.
20 * Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

21 Hereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.

* Rom. 12. d. 17. 1. Thess. 5. c. 15. 1. Pet. 3. b. 9.
22 * Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.

23 Abominatio est apud Dominum pondus & pondus: statera dolosa non est bona.

D 24 A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam?

25 Ruina est homini devorare sanctos, & post vota retractare.

26 Dissipat impios rex sapiens, & incurvat super eos fornicem.

27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.

28 Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus.

29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas senum, canities.

30 Livor vulneris absterget mala: & plagæ in secretioribus ventris.

Caput XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia, & judicium magis placent quàm victima: iniquè thesaurizans: melius est sedere in angulo domatis quàm, &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro justo dabitur impius: qui custodit os suum: desideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

A 1 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.

* Sup. 16. a. 2.
2 * Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus.

3 Facere misericordiam & judicium, magis placet Domino, quàm victimæ.

4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.

6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

8 Perversa via viri, aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus.

9 * Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi. B
* Inf. 25. d. 24.

10 Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo.

11 Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.

12 Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impios à malo.

13 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.

14 Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam.

15 Gaudium justo est facere judicium, & pavor operantibus iniquitatem. C

16 Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.

18 Pro justo datur impius: & pro rectis iniquus.

19 * Melius est habitare in terra deserta, quàm cum muliere rixosa & iracunda.
* Eccli. 25. c. 23.

20 Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justi: & imprudens homo dissipabit illud.

21 Qui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justitiam, & gloriam.

22 Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiduciæ ejus.

23 Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.

24 Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. D

25 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari:

26 Tota die concupiscit & desiderat: qui autem justus est, tribuet, & non cessabit.

27 * Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.
* Sup. 15. b. 8. Eccli. 34. c. 21.

28 Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.

29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.

30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

31 Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.

Caput XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adolescens juxta viam suam: seminans iniquitatem: derisorem ejice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ: stultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda est sapientia: vitandi isto. fores: termini antiqui servandi: velox in opere suo, &c.

1 Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ: super argentum & aurum gratia bona. A
Eccle. 7. a. 1.

2 Dives & pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus.

3 Callidus vidit malum, & abscondit se: innocens pertransiit, & afflictus est damno.

4 Finis modestiæ timor Domini, divitiæ & gloria & vita.

5 Arma & gladij in via perversi: custos autem animæ suæ longè recedit ab eis.

6 Proverbium est: Adolescens juxta viam suam etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.

7 Dives pauperibus imperat: & qui accipit mutuum, servus est fœnerantis.

8 Qui seminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ suæ consummabitur.

9 * Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi. * Eccli. 31. c. 8.

Victoriam & honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium.

B 10 Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium, cessabúntque causæ & contumeliæ.

11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum, habebit amicum regem.

12 Oculi Domini custodiunt scientiam: & supplantantur verba iniqui.

13 Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.

14 Fovea profunda os alienæ: cui iratus est Dominus, incidet in eam.

C 15 Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam.

16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.

17 Inclina aurem tuam, & audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam.

18 Quæ pulchra erit tibi, cùm servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis:

19 Ut sit in Domino fiducia tua, unde & ostendi eam tibi hodie.

20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & scientia:

21 Ut ostenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te.

D 22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta:

23 Quia judicabit Dominus causam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.

24 Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso:

25 Ne fortè discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ.

26 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis:

27 Si enim non habes unde restituas, quid causæ est ut tollat operimentum de cubili tuo?

28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.

29 Vidisti virum velocem in opere suo, coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

Quomodo sit edendum cum principe: non appetendæ divitiæ nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli castigandus puer: quærenda sapientia; fugiendi peccatores & gulæ dediti, honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

1 QUando sederis ut comedas cum principe, A diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam:

2 Et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam,

3 Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacij.

4 Noli laborare ut diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum.

5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cælum.

6 Ne comedas cum homine invido, & ne desideres cibos ejus:

7 Quoniam in similitudinem arioli & conjectoris, æstimat quod ignorat.

Comede & bibe, dicet tibi: & mens ejus non est tecum.

8 Cibos, quos comederas, evomes: & perdes pulchros sermones tuos.

9 In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquij tui.

10 Ne attingas parvulorum terminos: & B agrum pupillorum ne introëas.

11 Propinquus enim illorum fortis est: & ipse judicabit contra te causam illorum.

12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ.

13 * Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. 8. * Sup. 13. d.

14 Tu virgâ percuties eum: & animam ejus de inferno liberabis. 24. Eccli. 30. a. 1.

15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:

16 Et exultabunt renes mei, cùm locuta fuerint rectum labia tua.

17 * Non æmuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die: * Inf. 24. a. 1.

18 Quia habebis spem in novissimo, & præstolatio tua non auferetur.

19 Audi fili mi, & esto sapiens: & dirige in via animum tuum.

20 Noli esse in conviviis potatorum, nec in C comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt.

21 Quia vacantes potibus, & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio.

22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contemnas cùm senuerit mater tua.

23 Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

24 Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, lætabitur in eo.

25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet quæ genuit te.

26 Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant.

27 Fovea enim profunda est meretrix: & puteus angustus, aliena.

28 Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.

D 29 Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?

30 Nónne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?

31 Ne intuearis vinum quando flavescit, cùm splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè,

32 Sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.

33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa.

34 Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo:

35 Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi: quando evigilabo, & rursus vina reperiam?

Caput XXIV.

Æmulatio malorum: sapientia & eruditio: cogitatio stulti: eruendi oppressi: doctrina ut melle utendum: non insidiandum justo: casus inimici: detractores: justè judicandum: nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum: ager pigri: dormitanti pigro venit egestas.

A 1 NE æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis: Sup. 23. b. 17.

2 Quia rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.

3 Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur.

4 In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa & pulcherrima.

5 Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, robustus & validus.

6 Quia cum dispositione initur bellum: & erit salus ubi multa consilia sunt.

7 Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suum.

8 Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.

9 Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor.

10 Si desperaveris lassus in die angustiæ: imminuetur fortitudo tua.

*Psal. 81. a. 4. 11 * Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.

B 12 Si dixeris: Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddétque homini juxta opera sua.

13 Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & favum dulcissimum gutturi tuo.

14 Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ: quam cùm inveneris, habebis in novissimis spem & spes tua non peribit.

15 Ne insidieris, & quæras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus.

16 Septies enim cadet justus, & resurget: impij autem corruent in malum.

C 17 Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum:

18 Ne fortè videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam.

19 Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris impios:

20 Quoniam non habent futurorum spem mali: & lucerna impiorum extinguetur.

21 Time Dominum, fili mi, & regem: & cum detractoribus non commiscearis:

22 Quoniam repentè consurget perditio eorum: & ruinam utriusque quis novit?

23 Hæc quoque sapientibus: * Cognoscere personam in judicio non est bonum. *Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 19. Eccli. 42. a. 1.

24 Qui dicunt impio: Justus es: maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus.

25 Qui arguunt eum, laudabuntur: & super ipsos veniet benedictio.

26 Labia deosculabitur, qui recta verba respondet.

27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: ut postea ædifices domum tuam.

28 Ne sis testis frustrà contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.

29 * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam unicuique secundùm opus suum. *Sup. 20. d. 22.

30 Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti: D

31 Et ecce totum repleverant urticæ, & operuerant superficiem ejus spinæ, & maceria lapidum destructa erat.

32 Quod cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.

33 Parum, inquam, dormies, modicùm dormitabis, pauxillùm manus conseres, ut quiescas:

34 Et veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus.

Caput XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis: rubigo quæ & impietas est: ne te exaltes: ne detrahas: secreta tua serva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in messe: nubes sine pluvia: lingua mollis: mel inventum: sagitta acuta: dens putridus: acetum: tinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida. fons turbatus: multum mellis comestum: urbs absque muro.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Juda. A

2 Gloria Dei est celare verbum, & gloria regum investigare sermonem.

3 Cælum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile.

4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.

5 Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur justitia thronus ejus.

6 Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris.

7 Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quàm ut humilieris coram principe.

8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio citò: ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. B

9 Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reveles.

10 Ne fortè insultet tibi cùm audierit, & exprobrare non cesset.

Gratia & amicitia liberant: quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.

11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.

12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem.

13 Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit.

14 Nubes, & ventus, & pluviæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens. C

* Sup. 15. a. 1. 15 Patientia lenietur princeps, * & lingua mollis confringet duritiam.

16 Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus evomas illud.

17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.

18 Jaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.

19 Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ,

20 Et amittit pallium in die frigoris.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.

Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.

* Rom. 12. d. 20. 21 * Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere:

22 Prunas enim congregabis super caput D ejus, & Dominus reddet tibi.

23 Ventus aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem.

* Sup. 21. b. 9. 24 * Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi.

25 Aqua frigida animæ sitienti, & nuntius bonus de terra longinqua.

26 Fons turbatus pede, & vena corrupta, justus cadens coram impio.

27 Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: * sic qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria. * Eccli. 3. c. 22.

28 Sicut urbs patens & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Caput XXVI.

Gloria in stulto: avis volans: flagellum equo: respondere stulto: nuntius stultus: parabola stulti: honor insipientis: imponens stulto silentium: canis ad vomitum: sapiens proprio judicio: commisceri rixæ: nocens amico: susurro: iracundus: labia tumentia: inimicus operiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

A 1 Quomodo nix in æstate, & pluviæ in messe: sic indecens est stulto gloria.

2 Sicut avis ad alia transvolans: & passer quò libet vadens: sic maledictum frustrà prolatum in quempiam superveniet.

3 Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium.

4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.

5 Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.

6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum.

7 Quomodo pulchras frustrà habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola. B

8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem.

9 Quomodo si spina nascatur in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum.

10 Judicium determinat causas, & qui imponit stulto silentium, iras mitigat.

11 * Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. * 2. Pet. 2. d. 22.

12 Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens.

13 Dicit piger: Leo est in via, & leæna in itineribus:

14 Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.

15 * Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum eam converterit. * Sup. 19. d. 24.

16 Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. C

17 Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.

18 Sicut noxius est qui mittit sagittas, & lanceas in mortem:

19 Ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.

20 Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, jurgia conquiescent.

21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, * sic homo iracundus suscitat rixas. * Sup. 15. c. 18.

22 Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris. D

23 Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.

24 Labiis suis intelligitur inimicus, cùm in corde tractaverit dolos.

25 Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.

26 Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.

27 Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28 Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

Caput XXVII.

Non gloriandum in crastinum: ne te ipsum laudaveris: ira stulti quàm sit gravis: manifesta correctio: vulnera diligentis: anima saturata: vicinus juxtà: spondens pro extraneo: litigiosa mulier: infernus insatiabilis: probatur homo ore laudantis: stultus contusus: vultum pecoris agnosce: lac caprarum in cibum.

1 Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. A

2 Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.

3 * Grave

* Eccli. 21. b. 18.
3 * Grave est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti utroque gravior.

4 Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?

5 Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus.

6 Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.

* Job. 6. b. 7.
7 * Anima saturata calcabit favum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.

B
8 Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum.

9 Unguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici consiliis anima dulcoratur.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.

Melior est vicinus juxtà, quàm frater procul.

11 Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor meũ: ut possis exprobranti respondere sermonem.

12 Astutus videns malum, absconditus est: parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.

C
* Sup. 20. c. 16.
13 * Tolle vestimentum ejus, qui spopondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.

14 Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit.

* Sup. 19. b. 13.
15 * Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur:

16 Qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ suæ vocabit.

17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.

18 Qui servat ficum, comedet fructus ejus: & qui custos est domini sui, glorificabitur.

19 Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.

20 Infernus & perditio nunquam implentur: similiter, & * oculi hominum insatiabiles.

* Eccli. 14. b. 9. * Sup. 17. a. 3.
21 * Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis.

D
Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam.

22 Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.

23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuósque greges considera.

24 Non enim habebis jugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem & generationem.

25 Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta sunt fœna de montibus.

* 1. Tim. 6. b. 8.
26 * Agni ad vestimentum tuum: & hœdi, ad agri pretium.

27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impij & securitate justi: propter peccata terræ multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper supplex, & dives pravus: nolens audire legem: exultatio justorum: abscondens scelera sua: beatus semper pavidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram suam operans: à patre subtrahens.

1 FUgit impius, nemine persequente: justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit. A

2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis sapientiam, & horum scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3 Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.

4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur contra eum.

5 Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.

6 * Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quàm dives in pravis itineribus. * Sup. 19. a. 1.

7 Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum. B

8 Qui coacervat divitias usuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.

9 Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

10 Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona ejus.

11 Sapiens sibi videtur vir dives: pauper autem prudens scrutabitur eum.

12 In exultatione justorum multa gloria est: regnantibus impiis ruinæ hominum.

13 Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

14 Beatus homo, qui semper est pavidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum.

15 Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.

16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. C

17 Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.

18 Qui ambulat simpliciter, salvus erit: qui perversis graditur viis, concidet semel.

19 * Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate. * Sup. 12. b. 11.

20 Vir fidelis multùm laudabitur: * qui autem festinat ditari, non erit innocens. Eccli. 20. d. 30.

21 Qui cognoscit in judicio faciem, non benefacit: iste & pro buccella panis deserit veritatem. * Sup. 13. b. 11. 20. c. 21.

22 Vir, qui festinat ditari, & aliis invidet, ignorat quòd egestas superveniet ei. D

23 Qui corripit hominem, gratiam posteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24 Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre: & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

25 Qui se jactat, & dilatat, jurgia concitat: qui verò sperat in Domino, sanabitur.

26 Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.

27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

28 Cùm surrexerint impij, abscondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur justi.

Caput XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio justorum: amor sapientia: rex justus: blandus amicus: pestilentes: contendere cum stulto: viri sanguinum: totum proferens spiritum: verba mendacij: pauper & creditor: rex justus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicatè servum nutriens: iracundus: superbus: cum fure participans: timens hominem. justi abominantur impium, & èdiversò.

A 1 Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus: & eum sanitas non sequetur.

2 In multiplicatione justorum lætabitur vulgus: cùm impij sumpserint principatum, gemet populus.

3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: * qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.

*Luc. 15. c. 13.

4 Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam.

5 Homo, qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & justus laudabit atque gaudebit.

B 7 Novit justus causam pauperum: impius ignorat scientiam.

8 Homines pestilentes dissipant civitatem: sapientes verò avertunt furorem.

9 Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.

10 Viri sanguinum oderunt simplicem: justi autem quærunt animam ejus.

11 Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reservat in posterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios.

13 Pauper & creditor obviaverunt sibi: utriusque illuminator est Dominus.

14 Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

C 15 Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.

16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: & justi ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18 Cùm prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui verò custodit legem, beatus est.

19 Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit.

20 Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quàm illius correptio.

D 21 Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, posteà sentiet eum contumacem.

22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.

23 * Superbum sequitur humilitas: & humilem spiritu suscipiet gloria.

*Iob. 22. d. 29.

24 Qui cum fure participat, odit animam suam: adjurantem audit, & non indicat.

25 Qui timet hominem, citò corruet: qui sperat in Domino, sublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis: & judicium à Domino egreditur singulorum.

27 Abominantur justi virum impium: & abominantur impij eos, qui in recta sunt via.

Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

Caput XXX.

Homo Deo vicinus judicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia: sermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacij, mendicitatem & divitias: non accusandus servus apud dominum suum: aliquot generationes execrabiles: dua sanguisuga: tria insaturabilia: oculus patrem subsannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terra: tria bene gradientia: vehementer emungens.

1 Verba Congregantis filij Vomentis. A

Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:

2 Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum.

3 Non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum.

4 Quis ascendit in cælum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vestimento? quis suscitavit omnes terminos terræ? quod nomen est ejus, & quod nomen filij ejus, si nosti?

5 * Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se: *Psal. 11. b. 7

6 * Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniarisque mendax. *Deut. 4. a. 2. 12. d. 32.

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar.

8 Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me. B

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria:

9 Ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & perjurem nomen Dei mei.

10 Ne accuses servum ad dominum suum, ne fortè maledicat tibi, & corruas.

11 Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit.

12 Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis.

13 Generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ ejus in alta surrectæ.

14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15 Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, Affer. C

Tria

Tria ſunt inſaturabilia, & quartum, quod numquam dicit: Sufficit.

16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non ſatiatur aqua: ignis verò numquam dicit: Sufficit.

17 Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.

18 Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:

19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adoleſcentia.

20 Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum operata malum.

21 Per tria movetur terra, & quartum non poteſt ſuſtinere:

22 Per ſervum cùm regnaverit: per ſtultum cùm ſaturatus fuerit cibo:

23 Per odioſam mulierem cùm in matrimonio fuerit aſſumpta: & per ancillam cùm fuerit heres dominæ ſuæ:

D 24 Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus:

25 Formicæ, populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſibi:

26 Lepuſculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile ſuum:

27 Regem locuſta non habet, & egreditur univerſa per turmas ſuas:

28 Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.

29 Tria ſunt, quæ benè gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter:

30 Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pavebit occurſum:

31 Gallus ſuccinctus lumbos: & aries: nec eſt rex, qui reſiſtat ei.

32 Eſt qui ſtultus apparuit poſtquam elevatus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori ſuo impoſuiſſet manum.

33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit ſanguinem: & qui provocat iras, producit diſcordias.

Caput XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis ſubſtantiam tuam, nec regibus vinum, ſed mœrentibus: aperi os tuum muto: indica inopem: laus & raritas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

A 1 VErba Lamuelis regis. Viſio, qua erudivit eum mater ſua.

2 Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum?

3 Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam, & divitias tuas ad delendos reges.

4 Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas:

5 Et ne fortè bibant, & obliviſcantur judiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.

6 Date ſiceram mœrentibus, & vinum his qui amaro ſunt animo.

7 Bibant, & obliviſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recordentur ampliùs.

8 Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum qui pertranſeunt:

9 Aperi os tuum, decerne quod juſtum eſt, & judica inopem & pauperem.

10 Mulierem fortem quis inveniet? procul, & de ultimis finibus pretium ejus. B

11 Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit.

12 Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vitæ ſuæ.

13 Quæſivit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum.

14 Facta eſt quaſi navis inſtitoris, de longè portans panem ſuum.

15 Et de nocte ſurrexit, deditque prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.

16 Conſideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum ſuarum plantavit vineam.

17 Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roboravit brachium ſuum.

18 Guſtavit & vidit quia bona eſt negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.

19 Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fuſum. C

20 Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem.

21 Non timebit domui ſuæ à frigoribus nivis: omnes enim domeſtici ejus veſtiti ſunt duplicibus.

22 Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus & purpura indumentum ejus.

23 Nobilis in portis vir ejus, quando ſederit cum ſenatoribus terræ.

24 Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo.

25 Fortitudo & decor indumentum ejus, & ridebit in die noviſſimo.

26 Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.

27 Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit. D

28 Surrexerunt filij ejus, & beatiſſimam prædicaverunt; vir ejus, & laudavit eam.

29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu ſupergreſſa es univerſas.

30 Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo: mulier timens Dominum, ipſa laudabitur.

31 Date ei de fructu manuum ſuarum: & laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES,

ECCLESIASTES,
QUI AB HEBRÆIS
COHELETH APPELLATUR.

Caput Primum.

Omnia vana, & nihil sub sole novum: cunctarum quoque rerum difficilem esse inquisitionem, eámque vanam, & spiritus afflictionem.

A 1 Erba Ecclesiastæ, filij Da-
vid, regis Jerusalem.
2 Vanitas vanitatum, dixit
Ecclesiastes: vanitas vanita-
tum, & omnia vanitas.
3 Quid habet amplius ho-
mo de universo labore suo,
quo laborat sub sole?
B 4 Generatio præterit, & generatio advenit:
terra autem in æternum stat.
5 Oritur sol, & occidit, & ad locum suum
revertitur: ibique renascens,
6 Gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aqui-
lonem: lustrans universa in circuitu pergit spi-
ritus, & in circulos suos revertitur.
7 Omnia flumina intrant in mare, & mare
non redundat: ad locum, unde exeunt flumina,
revertuntur ut iterùm fluant.
8 Cunctæ res difficiles: non potest eas ho-
mo explicare sermone. Non saturatur oculus
visu, nec auris auditu impletur.
C 9 Quid est quod fuit? ipsum quod futurum
est: quid est quod factum est? ipsum quod fa-
ciendum est.
10 Nihil sub sole novum, nec valet quisquam
dicere: Ecce hoc recens est: jam enim præcessit
in sæculis, quæ fuerunt ante nos.
11 Non est priorum memoria: sed nec eorum
quidem, quæ posteà futura sunt, erit recorda-
tio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.
12 Ego Ecclesiastes fui rex Israël in Jeru-
salem,
13 Et proposui in animo meo quærere &
investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt
sub sole.
Hanc occupationem pessimam dedit Deus fi-
liis hominum, ut occuparentur in ea.
D 14 Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, & ecce
universa vanitas, & afflictio spiritus.
15 Perversi difficilè corriguntur, & stulto-
rum infinitus est numerus.
16 Locutus sum in corde meo, dicens: Ec-
ce magnus effectus sum, & præcessi omnes sa-
pientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem: &
mens mea contemplata est multa sapienter,
& didici.
17 Dedíque cor meum ut scirem pruden-
tiam, atque doctrinam, erroréque & stulti-
tiam: & agnovi quòd in his quoque esset la-
bor, & afflictio spiritus:
18 Eò quòd in multa sapientia, multa sit
indignatio: & qui addit scientiam, addit &
laborem.

Caput II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, ædificiorum, & in bonorum labore est vanitas & afflictio spiritus: dicit etiam quanta sit vanitatis congregare futuro heredi, qui qualis futurus sit ignoratur.

1 Dixi ego in corde meo: Vadam, & affluam A
deliciis, & fruar bonis. Et vidi quòd
hoc quoque esset vanitas.
2 Risum reputavi errorem: & gaudio dixi:
Quid frustrà deciperis?
3 Cogitavi in corde meo abstrahere à vino
carnem meam, ut animum meum transfer-
rem ad sapientiam, devitarémque stultitiam,
donec viderem quid esset utile filiis hominum:
quo facto opus est sub sole numero dierum vi-
tæ suæ.
4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi
domos, & plantavi vineas.
5 Feci hortos, & pomaria, & consevi ea
cuncti generis arboribus,
6 Et extruxi mihi piscinas aquarum, ut irri-
garem silvam lignorum germinantium,
7 Possedi servos & ancillas, multamque fa- B
miliam habui, armenta quoque, & magnos
ovium greges, ultra omnes qui fuerunt ante me
in Jerusalem:
8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, &
substantias regum, ac provinciarum: feci mihi
cantores, & cantatrices, & delicias filiorum
hominum, scyphos & urceos in ministerio ad
vina fundenda:
9 Et supergressus sum opibus omnes, qui
ante me fuerunt in Jerusalem: sapientia quoque
perseveravit mecum.
10 Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei,
non negavi eis: nec prohibui cor meum quin
omni voluptate frueretur, & oblectaret se in
his, quæ præparaveram: & hanc ratus sum par-
tem meam, si uterer labore meo.
11 Cúmque me convertissem ad universa
opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores,
in quibus frustrà sudaveram, vidi in omnibus
vanitatem & afflictionem animi, & nihil per-
manere sub sole.
12 Transivi ad [illegible]templandam sapientiam C
erroréSque & stulti[illegible]am: quid est, inquam, ho-
mo, ut sequi poss[illegible]gem Factorem suum?
13 Et vidi quod tantum præcederet sapien-
tia

tia stultitiam, quantum differt lux à tenebris.
14 * Sapientis oculi in capite ejus: stultus
* Prov. 17. d. 24. in tenebris ambulat: & didici quòd unus utrius-
que esset interitus.
Inf. 8. a. 1. 15 Et dixi in corde meo: Si unus & stulti &
meus occasus erit, quid mihi prodest quòd ma-
jorem sapientiæ dedi operam? Locutúsque cum
mente mea, animadverti quòd hoc quoque
esset vanitas.
16 Non enim erit memoria sapientis similiter
ut stulti in perpetuum, & futura tempora
oblivione cuncta pariter operient: moritur do-
ctus similiter ut indoctus.
D 17 Et idcircò tæduit me vitæ meæ, videntem
mala universa esse sub sole, & cuncta vanita-
tem & afflictionem spiritus,
18 Rursus detestatus sum omnem industriam
meam, qua sub sole studiosissimè laboravi ha-
biturus heredem post me,
19 Quem ignoro, utrùm sapiens an stultus
futurus sit, & dominabitur in laboribus meis,
quibus desudavi & solicitus fui, & est quid-
quam tam vanum?
20 Unde cessavi, renuntiavítque cor meum
ultrà laborare sub sole.
21 Nam cùm alius laboret in sapientia, &
doctrina, & solicitudine, homini otioso quæ-
sita dimittit: & hoc ergo, vanitas, & ma-
gnum malum.
22 Quid enim proderit homini de universo
labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole
cruciatus est?
23 Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis
pleni sunt, nec per noctem mente requiescit:
& hoc nónne vanitas est?
24 Nónne melius est comedere & bibere, &
ostendere animæ suæ bona de laboribus suis?
& hoc de manu Dei est.
25 Quis ita devorabit, & deliciis affluet
ut ego?
26 Homini bono in conspectu suo dedit
Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam:
peccatori autem dedit afflictionem, & curam
superfluam, ut addat, & congreget, & tradat
ei qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, &
cassa solicitudo mentis.

CAPUT III.

Quòd omnia suo proveniant tempore & transeant, quódque in nullis hic fluxis sit mentis quies: unus quoque sit hominis ac jumentorum interitus.

A 1 OMnia tempus habent, & suis spatiis
transeunt universa sub cælo.
2 Tempus nascendi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus evellendi quod
plantatum est.
3 Tempus occidendi, & tempus sanandi.
Tempus destruendi, & tempus ædificandi.
4 Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus saltandi.
5 Tempus spargendi lapides, & tempus col-
ligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longè fieri
ab amplexibus.

6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi. B
Tempus custodiendi, & tempus abjiciendi.
7 Tempus scindendi, & tempus consuendi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 Quid habet amplius homo de labore suo?
10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus fi-
liis hominum, ut distendantur in ea.
11 Cuncta fecit bona in tempore suo, &
mundum tradidit disputationi eorum, ut non
inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab
initio usque ad finem.
12 Et cognovi quòd non esset melius nisi
lætari, & facere benè in vita sua.
13 Omnis enim homo, qui comedit & bi- C
bit, & videt bonum de labore suo, hoc do-
num Dei est.
14 Didici quòd omnia opera, quæ fecit
Deus, perseverent in perpetuum: non possu-
mus eis quidquam addere, nec auferre, quæ
fecit Deus ut timeatur.
15 Quod factum est, ipsum permanet: quæ
futura sunt, jam fuerunt: & Deus instaurat
quod abiit.
16 Vidi sub sole in loco judicij impietatem,
& in loco justitiæ iniquitatem.
17 Et dixi in corde meo: Justum & impium
judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.
18 Dixi in corde meo de filiis hominū, ut pro-
baret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis.
19 Idcircò unus interitus est hominis & ju-
mentorum, & æqua utriusque conditio: sicut D
moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter
spirant omnia, & nihil habet homo jumento
amplius: cuncta subjacent vanitati,
20 Et omnia pergunt ad unum locum: de ter-
ra facta sunt, & in terram pariter revertuntur.
21 Quis novit si spiritus filiorum Adam as-
cendat sursum, & si spiritus jumentorum des-
cendat deorsum?
22 Et deprehendi nihil esse melius quàm læ-
tari hominem in opere suo, & hanc esse partem
illius. Quis enim eum adducet, ut post se futu-
ra cognoscat?

CAPUT IV.

Vanitatem hujus vitæ arguit sapiens ex innocentum oppressione, & quòd industria humana sit invidia obnoxia: item quòd stultus securè in otio agit, alio qui heredem non habet thesaurizante: explicat commoda societatis, regum regnorúmque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ A
sub sole geruntur, & lacrymas inno-
centium, & neminem consolatorem: nec posse
resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio
destitutos.
2 Et laudavi magis mortuos, quàm viventes:
3 Et feliciorem utroque judicavi, qui necdum
natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.
4 Rursum contemplatus sum omnes labores
hominum, & industrias animadverti patere in-
vidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura
superflua est.

D 9 Melius est videre quod cupias, quàm desiderare quod nescias. sed & hoc vanitas est, &
præsumptio spiritus.
10 Qui futurus est, jam vocatum est nomen
ejus: & scitur quòd homo sit, & non possit
contra fortiorem se in judicio contendere.
11 Verba sunt plurima, multámque in disputando habentia vanitatem.

Caput VII.

Vanum est altiora se quærere, & inter multa quæ quibus magis sint eligenda. sic & sapientia utilior est cum divitiis: dies malus tracavendus: ne plus quàm oportet sapiens aut justus sis: quàm sit mulieris consortium amarum & periculosum: quòdq; homo sit à Deo creatus rectus.

A 1 Quid necesse est homini majora se quærere,
cùm ignoret quid cōducat sibi in vita sua,
numero dierum peregrinationis suæ, & tempore
quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit
indicare quid post eum futurum sub sole sit?
2 * Melius est nomen bonum, quàm unguenta pretiosa; & dies mortis die nativitatis. * Prou. 22. a. 1.
3 Melius est ire ad domum luctus, quàm ad
domum convivij: in illa enim finis cunctorum
admonetur hominum, & vivens cogitat quid
futurum sit.
4 Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis.
5 Cor sapientium ubi tristitia est: & cor stultorum ubi lætitia.
6 Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi.
7 Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub
olla, sic risus stulti: sed & hoc vanitas.
8 Calumnia conturbat sapientem, & perdet
robur cordis illius.
9 Melior est finis orationis, quàm principium. Melior est patiens arrogante.
10 Ne sis velox ad irascendum: quia ira in
sinu stulti requiescit.
B 11 Ne dicas: Quid putas causæ est quod
priora tempora meliora fuere quàm nunc sunt?
stulta enim est hujuscemodi interrogatio.
12 Utilior est sapientia cum divitiis, & magis prodest videntibus solem.
13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. hoc autem plus habet eruditio &
sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.
14 Considera opera Dei, quod nemo possit
corrigere quem ille despexerit.
15 In die bona fruere bonis, & malam diem
præcave. sicut enim hanc, sic & illam fecit
Deus, ut non inveniat homo contra eum justas
querimonias.
16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ:
justus perit in justitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua.
17 Noli esse justus multùm: neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas.
C 18 Ne impiè agas multùm: & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.
19 Bonum est te sustentare justum, sed & ab
illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet
Deum, nihil negligit.
20 Sapientia confortavit sapientem super
decem principes civitatis.

21 * Non est enim homo justus in terra, qui * 3.
faciat bonum, & non peccet. Reg. 8.
22 Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, e. 46.
ne accommodes cor tuum: ne fortè audias ser- 2. Par.
vum tuum maledicentem tibi. 6. f. 36.
23 Scit enim conscientia tua, quia & tu cre- Prou. 20. b. 9.
brò maledixisti aliis. 1. Io. 1. d. 8.
24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa longiùs recessit à me.
25 Multò magis quàm erat: & alta profunditas, quis inveniet eam? D
26 Lustravi universa animo meo, ut scirem,
& considerarem, & quærerem sapientiam, & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti,
& errorem imprudentium.
27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ
laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet
illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.
28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum
& alterum, ut invenirem rationem,
29 Quam adhuc quærit anima mea, & non
inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.
30 Solummodò hoc inveni, quòd fecerit
Deus, hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Quis talis ut sapiens est? &
quis cognovit solutionem verbi?

Caput VIII.

In vultu lucet sapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo novit tantùm præsentia, neque mortem potest evadere: impij ob Dei indulgentiam liberiùs peccant: vanissimum videtur quòd justis & impiis similia hic eveniunt: & operum Dei ratio non est investiganda.

1 Sapientia hominis lucet in vultu ejus, & po- A
tentissimus faciem illius commutabit. Sap. 2. 6. 14.
2 Ego os regis observo, & præcepta juramenti Dei.
3 Ne festines recedere à facie ejus, neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:
4 Et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?
5 Qui custodit præceptum, non experietur
quidquam mali. Tempus & responsionem cor
sapientis intelligit.
6 Omni negotio tempus est, & opportunitas,
& multa hominis afflictio:
7 Quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuntio.
8 Non est in hominis potestate prohibere B
spiritum, nec habet potestatem in die mortis,
nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium.
9 Omnia hæc consideravi, & dedi cor meum
in cunctis operibus quæ fiunt sub sole. Interdum
dominatur homo homini in malum suum.
10 Vidi impios sepultos: qui etiam cùm
adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in civitate quasi justorum operum, sed
& hoc vanitas est.
11 Etenim quia non profertur citò contra C
malos sententia, absque timore ullo filij hominum perpetrant mala.

12 Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognovi quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.

13 Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem Domini.

D 14 Est & alia vanitas, quæ fit super terram. Sunt justi, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: & sunt impij, qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant. sed & hoc vanissimum judico.

15 Laudavi igitur lætitiam, quòd non esset homini bonum sub sole, nisi quòd comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc solum secum auferret de labore suo, in diebus vitæ suæ quos dedit ei Deus sub sole.

16 Et apposui cor meum ut scirem sapientiam, & intelligerem distentionem quæ versatur in terra: est homo, qui diebus & noctibus somnum non capit oculis.

17 Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt sub sole: & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minùs inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo scit an Dei odio vel amore sit dignus: quòd eadem cunctis hic eveniunt: & cùm post hanc brevem & incertam vitam non restet tempus operandi, monet nunc operibus instanter incumbendum: & licet sapientia præstet fortitudini, in paupere tamen non æstimatur.

A 1 OMnia hæc tractavi in corde meo, ut curiosè intelligerem: sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, utrùm amore an odio dignus sit:

2 Sed omnia in futurum servantur incerta, eò quòd universa æquè eveniant justo & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti. sicut bonus, sic & peccator: ut perjurus, ita & ille qui verum dejerat.

B 3 Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita sua, & post hæc ad inferos deducentur.

4 Nemo est qui semper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam: melior est canis vivus leone mortuo.

5 Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui verò nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6 Amor quoque, & odium, & invidiæ simul perierunt, nec habent partem in hoc sæculo, & in opere quod sub sole geritur.

7 Vade ergo & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

C 8 Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ: hæc est enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras sub sole.

10 Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.

11 Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam; sed tempus, casumque in omnibus.

12 Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò supervenerit.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, & probavi maximam:

14 Civitas parva, & pauci in ea viri: venit D contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio.

15 Inventúsque est in ea vir pauper & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba ejus non sunt audita?

17 Verba sapientium audiuntur in silentio, plus quàm clamor principis inter stultos.

18 Melior est sapientia, quàm arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

CAPUT X.

Sapientis à stulto differentia: tentationibus potentis spiritus resistendum: de stulto ac servo elevatis, & divite ac principe humiliatis: occultus detractor serpenti comparatur: de rege puero, & principibus manè comedentibus: neque regi, neque diviti detrahendum.

1 MUscæ morientes perdunt suavitatem A unguenti. Pretiosior est sapientia & gloria, parva & ad tempus stultitia.

2 Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius.

3 Sed & in via stultus ambulans, cùm ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima.

5 Est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens a facie principis:

6 Positum stultum in dignitate sublimi, & divites sedere deorsum.

7 Vidi servos in equis, & principes ambulantes super terram quasi servos.

8 * Qui fodit foveam, incidet in eam: & * Prov. 26. d.
qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. 27.

9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: & Eccli. 27. d.
qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis. 29.

10 Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut priùs, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam sequetur sapientia. B

11 Si mordeat serpens in silentio, nihil eo C minus habet qui occultè detrahit.

12 Verba

12 Verba oris sapientis gratia: & labia insipientis præcipitabunt eum:

13 Initium verborum ejus stultitia, & novissimum oris illius error pessimus.

14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?

15 Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

16 Væ tibi terra, cujus rex puer est, & cujus principes manè comedunt.

D 17 Beata terra, cujus rex nobilis est, & cujus principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

18 In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perstillabit domus.

19 In risum faciunt panem, & vinum ut epulentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.

20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit sententiam.

Caput XI.

Monet nostra aliis impartiri, & semper benè esse operandum: quòd hominis judicium post obitum sit immutabile; futuri quoque judicij memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi sumus: iram & malitiam à corde auferendam.

A 1 Mitte panem tuum super transeuntes aquas: quia post tempora multa invenies illum.

2 Da partem septem, necnon & octo: quia ignoras quid futurum sit mali super terram.

3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4 Qui observat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, numquam metet.

B 5 Quomodo ignoras quæ sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

6 Manè semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; & si utrumque simul, melius erit.

C 7 Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem.

8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita.

D 9 Lætare ergo juvenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium.

10 Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

Caput XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priusquam succedat molesta senectus, tandémque novissima mors: cùmque omnia sint vanitas, Dei præcepta observa; nam de omnibus est reddenda ratio.

1 Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent. A

2 Antequam tenebrescat sol, & lumen, & luna, & stellæ, & revertantur nubes post pluviam:

3 Quando commovebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiosæ erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent videntes per foramina: B

4 Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris, & obsurdescent omnes filiæ carminis.

5 Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plangentes.

6 Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vitta aurea, & conteratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam,

7 Et revertatur pulvis in terrã suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. C

8 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.

9 Cúmque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarravit quæ fecerat: & investigans composuit parabolas multas.

10 Quæsivit verba utilia, & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos.

11 Verba sapientium sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore uno. D

12 His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequénsque meditatio, carnis afflictio est.

13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo:

14 Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS, QUOD HEBRAICE DICITUR SIR HASIRIM.

CAPUT PRIMUM.

*Hoc canticum totum est mysticum, plenissimum incom-
prehensibilis amoris Christi erga sponsam suam, ac vi-
cissim sponsæ erga Christum sponsum.*

A 1 SCULETUR me osculo oris
sui: quia meliora sunt ubera
tua vino,
2 Fragrantia unguentis op-
timis. Oleum effusum nomen
tuum: ideò adolescentulæ di-
lexerunt te.
3 Trahe me: post te curremus in odorem un-
guentorum tuorum. Introduxit me rex in cella-
ria sua: exultabimus & lætabimur in te, me-
mores uberum tuorum super vinum: recti dili-
B gunt te.
4 Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem, sicut
tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.
5 Nolite me considerare quòd fusca sim, quia
decoloravit me sol: filij matris meæ pugnave-
runt contra me, posuerunt me custodem in vi-
neis: vineam meam non custodivi.
6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi
pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam
post greges sodalium tuorum.
7 Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres,
egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce
C hœdos tuos juxta tabernacula pastorum.
8 Equitatui meo in curribus Pharaonis assi-
milavi te amica mea.
9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis: col-
lum tuum sicut monilia.
10 Murenulas aureas faciemus tibi, vermicu-
latas argento.
11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus
D mea dedit odorem suum.
12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi,
inter ubera mea commorabitur.
13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vi-
neis Engaddi.
14 Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu
pulchra es, oculi tui columbarum.
15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, & deco-
rus. Lectulus noster floridus:
16 Tigna domorum nostrarum cedrina, la-
quearia nostra cypressina.

CAPUT II.

1 EGo flos campi, & lilium convallium. A
2 Sicut lilium inter spinas, sic amica
mea inter filias.
3 Sicut malus inter ligna silvarum, sic dile-
ctus meus inter filios. Sub umbra illius, quem
desideraveram, sedi: & fructus ejus dulcis gut-
turi meo.
4 Introduxit me in cellam vinariam, ordina-
vit in me charitatem.
5 Fulcite me floribus, stipate me malis: quia
amore langueo.
6 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius
amplexabitur me.
7 Adjuro vos filiæ Jerusalem, per capreas cer- B
vósque camporum, ne suscitetis, neque evigi-
lare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.
8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in
montibus, transiliens colles:
9 Similis est dilectus meus capreæ, hinnuló-
que cervorum. en ipse stat post parietem no-
strum: respiciens per fenestras, prospiciens per
cancellos.
10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge, C
propera amica mea, columba mea, formosa
mea, & veni.
11 Jam enim hiems transiit, imber abiit, &
recessit.
12 Flores apparuerunt in terra nostra, tem-
pus putationis advenit: vox turturis audita est
in terra nostra:
13 Ficus protulit grossos suos: vineæ floren-
tes dederunt odorem suum. Surge, amica mea,
speciosa mea, & veni:
14 Columba mea in foraminibus petræ, in D
caverna maceriæ, ostende mihi faciem tuam,
sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua
dulcis, & facies tua decora.
15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demo-
liuntur vineas: nam vinea nostra floruit.
16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pas-
citur inter lilia.
17 Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ.
Revertere: similis esto, dilecte mi, capreæ, hin-
nulóque cervorum super montes Bether.

CAPUT

Caput III.

A 1 IN lectulo meo per noctes quæsivi quem di-
ligit anima mea: quæsivi illum, & non
inveni.
2 Surgam, & circuibo civitatem: per vicos
& plateas quæram quem diligit anima mea:
quæsivi illum, & non inveni.
B 3 Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civi-
tatem: Num quem diligit anima mea, vidistis?
4 Paululum cùm pertransissem eos, inveni
quem diligit anima mea: tenui eum; nec di-
mittam, donec introducam illum in domum ma-
tris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
C 5 Adjuro vos filiæ Jerusalem, per capreas cer-
vósque camporum, ne suscitetis, neque evigi-
lare faciatis dilectam, donec ipsa velit.
6 Quæ est ista, quæ ascendit per desertum,
sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, &
thuris, & universi pulveris pigmentarij?
7 En lectulum Salomonis sexaginta fortes
ambiunt ex fortissimis Israël:
8 Omnes tenentes gladios, & ad bella doctis-
simi: uniuscujusque ensis super femur suum
propter timores nocturnos.
9 Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis
Libani:
D 10 Columnas ejus fecit argenteas, reclinato-
rium aureum, ascensum purpureum: media
charitate constravit propter filias Jerusalem:
11 Egredimini & videte filiæ Sion regem Sa-
lomonem in diademate, quo coronavit illum
mater sua in die desponsationis illius, & in die
lætitiæ cordis ejus.

Caput IV.

A 1 QUàm pulchra es amica mea, quàm pulchra
es! Oculi tui columbarum, absque eo
quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges ca-
prarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.
2 Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ as-
cenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus,
& sterilis non est inter eas.
3 Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium
tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita
genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.
B 4 Sicut turris David collum tuum, quæ ædi-
ficata est cum propugnaculis: mille clypei pen-
dent ex ea, omnis armatura fortium.
5 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ
gemelli, qui pascuntur in liliis,
6 Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ,
vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.
7 Tota pulchra es amica mea, & macula non
est in te.
C 8 Veni de Libano sponsa mea, veni de Liba-
no, veni: coronaberis de capite Amana, de ver-
tice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de
montibus pardorum.
9 Vulnerasti cor meum soror mea sponsa,
vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum,
& in uno crine colli tui.
10 Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror
mea sponsa: pulchriora sunt ubera tua vino, &
odor unguẽtorum tuorum super omnia aromata.
11 Favus distillans labia tua sponsa, mel &
lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuo-
rum sicut odor thuris.
12 Hortus conclusus soror mea sponsa, hor-
tus conclusus, fons signatus.
13 Emissiones tuæ paradisus malorum puni- D
corum cum pomorum fructibus. Cypri cum
nardo,
14 Nardus & crocus, fistula & cinnamomum
cum universis lignis Libani, myrrha & aloë cum
omnibus primis unguentis.
15 Fons hortorum: puteus aquarum viven-
tium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hor-
tum meum, & fluant aromata illius.

Caput V.

1 VEniat dilectus meus in hortum suum, & A
comedat fructum pomorum suorum.
Veni in hortum meum soror mea sponsa, mes-
sui myrrham meam cum aromatibus meis: co-
medi favum cum melle meo, bibi vinum meum
cum lacte meo: comedite amici, & bibite, &
inebriamini charissimi.
2 Ego dormio, & cor meum vigilat: vox di- B
lecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, ami-
ca mea, columba mea, immaculata mea: quia
caput meum plenum est rore, & cincinni mei
guttis noctium.
3 Expoliavi me tunica mea, quomodo induar
illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?
4 Dilectus meus misit manum suam per fora-
men, & venter meus intremuit ad tactum ejus.
5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus
meæ stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni
myrrha probatissima.
6 Pessulum ostij mei aperui dilecto meo: at
ille declinaverat, atque transierat. Anima mea
liquefacta est, ut locutus est: quæsivi, & non
inveni illum: vocavi, & non respondit mihi.
7 Invenerunt me custodes qui circumeunt C
civitatem: percusserunt me, & vulneraverunt
me: tulerunt pallium meum mihi custodes mu-
rorum.
8 Adjuro vos filiæ Jerusalem, si inveneritis
dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore
langueo.
9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pul-
cherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex
dilecto, quia sic adjurasti nos?
10 Dilectus meus candidus & rubicundus,
electus ex millibus.
11 Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus
sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.
12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos
aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta
fluenta plenissima.
13 Genæ illius sicut areolæ aromatum consi-
tæ à pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia
myrrham primam.
14 Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hya- D
cinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sap-
phiris.
15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ
fundatæ

fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus
ut Libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius suavissimum, & totus desi-
derabilis: talis est dilectus meus, & ipse est
amicus meus, filiæ Jerusalem.

17 Quò abiit dilectus tuus, ô pulcherrima
mulierum? quò declinavit dilectus tuus? &
quæremus eum tecum.

Caput VI.

A 1 Dilectus meus descendit in hortum suum
ad areolam aromatum, ut pascatur in hor-
tis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi,
qui pascitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, suavis, & decora sicut
Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

B 4 Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avo-
lare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum,
quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ adscen-
derunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, &
sterilis non est in eis.

6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ abs-
que occultis tuis.

7 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concu-
binæ, & adolescentularum non est numerus.

C 8 Una est columba mea, perfecta mea, una
est matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt
eam filiæ, & beatissimam prædicaverunt, regi-
næ & concubinæ, & laudaverunt eam.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora
consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, ter-
ribilis ut castrorum acies ordinata?

D 10 Descendi in hortum nucum, ut viderem
poma convallium, & inspicerem si floruisset
vinea, & germinassent mala punica.

11 Nescivi: anima mea conturbavit me pro-
pter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere,
revertere, ut intueamur te.

Caput VII.

A 1 Quid videbis in Sulamite, nisi choros ca-
strorum? Quàm pulchri sunt gressus tui
in calceamentis, filia principis! Juncturæ femo-
rum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt
manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis: num-
quam indigens poculis. Venter tuus sicut acer-
vus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli
capreæ.

B 4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi
tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta
filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris Liba-
ni, quæ respicit contra Damascum.

5 Caput tuum ut carmelus: & comæ capitis
tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quàm pulchra es, & quàm decora charis-
sima, in deliciis!

7 Statura tua assimilata est palmæ, & ubera
tua botris.

8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehen- C
dam fructus ejus: & erunt ubera tua sicut botri
vineæ: & odor oris tui sicut malorum.

9 Guttur tuum sicut vinum optimum, di-
gnum dilecto meo ad potandum, labiisque &
dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus.

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, D
commoremur in villis.

12 Manè surgamus ad vineas, videamus si flo-
ruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruе-
runt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis
nostris omnia poma: nova & vetera, dilecte
mi, servavi tibi.

Caput VIII.

1 Quis mihi det te fratrem meum sugentem A
ubera matris meæ, ut inveniam te foris,
& deosculer te, & jam me nemo despiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum
matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi pocu-
lum ex vino condito, & mustum malorum gra-
natorum meorum.

3 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius
amplexabitur me.

4 Adjuro vos filiæ Jerusalem, ne suscitetis, ne-
que evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deli- B
ciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub
arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater
tua, ibi violata est genitrix tua.

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut
signaculum super brachium tuum: quia fortis
est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmula-
tio: lampades ejus, lampades ignis atque flam-
marum.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere cha- C
ritatem, nec flumina obruent illam: si dederit
homo omnem substantiam domus suæ pro di-
lectione, quasi nihil despiciet eam.

8 Soror nostra parva, & ubera non habet:
quid faciemus sorori nostræ in die quando allo-
quenda est?

9 Si murus est, ædificemus super eum pro-
pugnacula argentea: si ostium est, compinga-
mus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus: & ubera mea sicut turris, ex D
quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.

11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet po-
pulos: tradidit eam custodibus, vir affert pro
fructu ejus mille argenteos.

12 Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici,
& ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.

13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant:
fac me audire vocem tuam.

14 Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ hin-
nuloque cervorum super montes aromatum.

LIBER

LIBER SAPIENTIÆ.

Caput Primum.

Judices sint justi: Dominus invenitur si simplici corde & fide quæratur; fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: cúmque omnia repleat, nihil eum latere potest: murmuratio, detractio, & mendacium detestanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam sibi peccatores accersierunt.

A 1 DILIGITE * justitiam, qui judicaris terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum: (* 3. Reg. 3. b. 9. Isai. 56. a. 1.)

2 * Quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum. (* 2. Par. 15. a. 2.)

3 Perversæ enim cogitationes separant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes.

4 Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

B 5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superveniente iniquitate.

6 * Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis suis: * quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ ejus auditor. (* Gal. 5. d. 21. * Ier. 17. b. 10.)

7 * Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis. (* Isa. 6. b. 3.)

8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium.

9 In cogitationibus enim impij interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

C 10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur.

11 Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam.

12 Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum.

13 * Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. (* Ezec. 18. g. 32. 33. e. 11.)

14 Creavit enim, ut essent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est

D in illis medicamentum exterminij, nec inferorum regnum in terra.

15 Justitia enim perpetua est, & immortalis.

16 Impij autem manibus & verbis accersierunt illam, & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

Pars I.

Caput II.

Omnis impiorum vita futura spem non habentium scopus est frui hujus vitæ voluptatibus, idéoque justum qui diversum respicit finem ferre nequeunt, sed ad mortem usque persequuntur: sicut & diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

1 DIxerunt enim cogitantes apud se non rectè: * Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reversus ab inferis: A (* Iob. 7. a. 1. 14. a. 1.)

2 Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum:

3 Qua extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tamquam mollis aer, & transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggravata:

4 Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum.

5 * Umbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur. (* 1. Par. 29. d. 15.)

6 * Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tamquam in juventute celeriter. (* Isai. 22. d. 13. 56. d. 12. 1. Cor. 15. d. 32.)

7 Vino pretioso & unguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos temporis.

8 Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. B

9 Nemo nostrûm exors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors.

10 Opprimamus pauperem justum, & non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis.

11 Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim infirmum est, inutile invenitur.

12 Circumveniamus ergo justum: quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. C

13 * Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. (* Matt. 27. e. 43.)

14 * Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. (* Ioh. 7. a. 7.)

15 Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus.

16 Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris tamquam ab immunditiis, & præfert novissima justorum, & gloriatur patrem se habere Deum.

D 17 Videamus ergo si sermones illius veri sint,
& tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus
quæ erunt novissima illius.
*Psal. 18 * Si enim est verus filius Dei, suscipiet
21.a.9. illum, & liberabit eum de manibus contra-
riorum.
19 Contumelia & tormento interrogemus
eum, ut sciamus reverentiam ejus, & probe-
mus patientiam illius.
* Ier. 20 * Morte turpissima condemnemus eum:
11. d. erit enim ei respectus ex sermonibus illius.
19. 21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæ-
cavit enim illos malitia eorum.
22 Et nescierunt sacramenta Dei, neque
mercedem speraverunt justitiæ, nec judicave-
runt honorem animarum sanctarum.
* 23 * Quoniam Deus creavit hominem inex-
Gen.1. terminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ
d. 27. fecit illum.
2.a.7.
5.a.1. 24 * Invidia autem diaboli mors introivit in
Eccli. orbem terrarum:
17. a. 25 Imitantur autem illum qui sunt ex par-
1.
*Gen. te illius.
3.a.1.

Caput III.

De felicitate justorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de castitatis & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

A 1 Justorum autem animæ in manu Dei sunt,
Deut. & non tanget illos tormentum mortis.
33.a.3 2 Visi sunt oculis insipientium mori: & æsti-
Inf. 5. mata est afflictio exitus illorum;
a. 4. 3 Et quod à nobis est iter, exterminium:
illi autem sunt in pace.
4 Et si coram hominibus tormenta passi sunt,
spes illorum immortalitate plena est.
5 In paucis vexati, in multis benè disponen-
tur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit il-
los dignos se.
6 Tamquam aurum in fornace probavit illos,
& quasi holocausti hostiam accepit illos, & in
tempore erit respectus illorum.
* 7 * Fulgebunt justi & tamquam scintillæ in
Matt. arundineto discurrent.
13. f. 8 * Judicabunt nationes, & dominabuntur
43.
* 1. populis, & regnabit Dominus illorum in per-
Cor.6. petuum.
a. 2.
B 9 Qui confidunt in illo, intelligent verita-
tem: & fideles in dilectione acquiescent illi:
quoniam donum & pax est electis ejus.
10 Impij autem secundùm quæ cogitaverunt,
correptionem habebunt: qui neglexerunt ju-
stum, & à Domino recesserunt.
11 Sapientiam enim, & disciplinam qui abji-
cit, infelix est: & vacua est spes illorum, & la-
bores sine fructu, & inutilia opera eorum.
12 Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissi-
mi filij eorum.
C 13 Maledicta creatura eorum, quoniam fe-
lix est sterilis: & incoinquinata, quæ nescivit
thorum in delicto, habebit fructum in respe-
ctione animarum sanctarum:
* Isa. 14 * Et spado, qui non operatus est per ma-
56.b.3
nus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus
Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum
electum, & sors in templo Dei acceptissima.
15 Bonorum enim laborum gloriosus est fru- D
ctus, & quæ non concidat radix sapientiæ.
16 Filij autem adulterorum in inconsum-
matione erunt, & ab iniquo thoro semen ex-
terminabitur.
17 Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihi-
lum computabuntur, & sine honore erit novissi-
ma senectus illorum.
18 Et si celeriùs defuncti fuerint, non ha-
bebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem.
19 Nationis enim iniquæ diræ sunt consum-
mationes.

Caput IV.

Casta generatio in multis ab adulterina dissidet: de refrigerio justi morte præoccupati: quæ sit senectus venerabilis, & quòd justi sæpius è mundo tollantur à Deo ne ab impiis seducantur, & quantum finis utrorumque distet.

1 O Quàm pulchra est casta generatio cum A
claritate: immortalis est enim memoria
illius: quoniam & apud Deum nota est, &
apud homines.
2 Cùm præsens est, imitantur illam: & de-
siderant eam cùm se eduxerit, & in perpetuum
coronata triumphat incoinquinatorum certami-
num præmium vincens.
3 Multigena autem impiorum multitudo
non erit utilis, & spuria vitulamina non da-
bunt radices altas, nec stabile firmamentum
collocabunt.
4 * Et si in ramis in tempore germinaverint, *Iere.
infirmiter posita, à vento commovebuntur, & 17. a.
à nimietate ventorum eradicabuntur. 6.
Matt.
5 Confringentur enim rami inconsummati, 7. d.
& fructus illorum inutiles, & acerbi ad man- 27.
ducandum, & ad nihilum apti. B
6 Ex iniquis enim somnis filij qui nascuntur,
testes sunt nequitiæ adversus parentes in inter-
rogatione sua.
7 Justus autem si morte præoccupatus fuerit,
in refrigerio erit.
8 Senectus enim venerabilis est non diutur-
na, neque annorum numero computata: cani
autem sunt sensus hominis,
9 Et ætas senectutis vita immaculata.
10 * Placens Deo factus est dilectus, & vi- *Heb.
vens inter peccatores translatus est. 11.a.5.
C
11 Raptus est ne malitia mutaret intellectum
ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.
12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bo-
na, & inconstantia concupiscentiæ transvertit
sensum sine malitia.
13 Consummatus in brevi explevit tempora
multa:
14 Placita enim erat Deo anima illius: pro-
pter hoc properavit educere illum de medio ini-
quitatum: populi autem videntes, & non intel- D
ligentes, nec ponentes in præcordiis talia.
15 Quoniam gratia Dei, & misericordia est
in sanctos ejus, & respectus in electos illius.
16 Condemnat autem justus mortuus vivos
impios,

impios, & juventus celeriùs consummata, longam vitam injusti.

17 Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.

18 Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.

19 Et erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit.

20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAPUT V.

Impij in judicio admirantes gloriam justorum quos hic contempserant, deflent suam miseriam, quódque tota eorum felicitas fuerit momentanea: justorum autem erit perpetua: porrò Deus, tum per creaturas, tum per se armatur ad puniendos impios.

A 1 TUnc stabunt justi in magna constantia, adversus eos qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum.

2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis,

3 Dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij.

*Sup. 3. a. 2. 4 * Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore:

5 Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

6 Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis.

7 Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.

8 Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?

* 1. Par. 29. d. 15. 9 * Transierunt omnia illa tamquam umbra, & tamquam nuntius percurrens,

Sup. 2. b. 5. * Prov. 30. c. 19. 10 * Et tamquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cujus, cùm præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus:

B 11 Aut tamquam avis, quæ transvolat in aëre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantùm sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aërem: commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum invenitur itineris illius:

12 Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuò in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius:

13 Sic & nos nati continuò desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.

14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt.

15 * Quoniam spes impij tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est: & tamquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. *Psal. 1. a. 4. Prov. 10. d. 28. 11. a. 7.

16 Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum. C

17 Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos.

18 * Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. *Psal. 17. d. 40.

19 Induet pro thorace justitiam, & accipiet pro galea judicium certum. Eph. 6. c. 13.

20 Sumet scutum inexpugnabile æquitatem.

21 Acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. D

22 Ibunt directè emissiones fulgurum, & tamquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient.

23 Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.

24 Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAPUT VI.

Reges & judices ad sapientiam & justitiam sectandam exhortatur: ostendens quàm grave maneat injustis rectoribus supplicium, item quàm sit obvia sapientia quærentibus eam: quódque ejus acquisitio sit utilis, cujus capax non est invidus.

1 MElior est sapientia quàm vires: & vir prudens quàm fortis. A Eccl. 9. d. 18.

2 Audite ergo reges, & intelligite, discite judices finium terræ.

3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum:

4 * Quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: *Rom. 13. a. 1.

5 Quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè judicastis nec custodistis legem justitiæ, neque secundùm voluntatem Dei ambulastis. B * Deut. 10. d.

6 Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet. 17. 2. Par. 19. b. 7.

7 Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Eccli. 35. b. 15.

8 * Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Act. 10. e. 34. Rõ. 2. b. 11.

9 Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Gal. 2. b. 6.

10 Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, & non excidatis. Eph. 6. b. 9.

11 Qui enim custodierint justa justè, justificabuntur: & qui didicerint ista, invenient quid respondeant. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. c. 17.

12 Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, & habebitis diſciplinam.

13 Clara eſt, & quæ numquam marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam.

14 Præoccupat qui ſe concupiſcunt, ut illis ſe prior oſtendat.

15 Qui de luce vigilaverit ad illã, non laborabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet.

16 Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus: & qui vigilaverit propter illam, citò ſecurus erit.

17 Quoniam dignos ſe ipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius, veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia.

19 Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt: & dilectio, cuſtodia legum illius eſt: cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt:

20 Incorruptio autem facit eſſe proximum Deo.

D 21 Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

22 Si ergo delectamini ſedibus & ſceptris, ô reges populi, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis.

23 Diligite lumen ſapientiæ omnes qui præeſtis populis.

24 Quid eſt autem ſapientia, & quemadmodum facta ſit referam: & non abſcondam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem:

25 Neque cum invidia tabeſcente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps ſapientiæ:

26 Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.

27 Ergo accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis.

CAPUT VII.

Cùm unus ſit omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus: præ omnibus eligenda eſt ſapientia: adferens ſecum cuncta bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem; & quæ hic mirum in modum extollitur, quámque abundè auctor fuerat aſſecutus.

A 1 SUm quidem & ego mortalis homo, ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, & in ventre matris figuratus ſum caro,

* Iob. 10. b. 2 Decem menſium tempore * coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conveniente.

3 Et ego natus accepi communem aërem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.

4 In involumentis nutritus ſum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

* Iob. 1. d. 21. 1. Tim. 6. b. 7. 6 * Unus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.

7 Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſenſus: & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ:

8 Et præpoſui illam regnis & ſedibus, & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.

9 * Nec comparavi illi lapidem pretioſum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius. * Iob. 28. c. 15. Prov. 8. b. 11.

10 Super ſalutem & ſpeciem dilexi illam, & B propoſui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile eſt lumen illius.

11 * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius, * 3. Reg. 3. c. 13. Matt. 6. d. 33.

12 Et lætatus ſum in omnibus: quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater eſt.

13 Quam ſine fictione didici, & ſine invidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo.

14 Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator:

16 In manu enim illius, & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſcientia, & diſciplina.

17 Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum,

18 Initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & commutationes temporum, C

19 Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones.

20 Naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum,

21 Et quæcumque ſunt abſconſa & improviſa, didici: omnium enim artifex docuit me ſapientia.

22 Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,

23 Humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia: attingit autem ubique propter ſuam munditiam.

25 Vapor eſt enim virtutis Dei, & emanatio D quædam eſt claritatis omnipotentis Dei ſincera: & ideò nihil inquinatum in eam incurrit.

26 * Candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius. * Hebr. 1. a. 3.

27 Et cùm ſit una, omnia poteſt: & in ſe permanens omnia innovat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert: amicos Dei & prophetas conſtituit.

28 Ne

28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.

29 Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior.

30 Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cùm sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summè ambienda est, & à Deo petenda, à quo solo datur continentia.

A 1 ATtingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.

2 Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius.

3 Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam.

4 Doctrix enim est disciplinæ Dei, & electrix operum illius.

5 Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?

6 Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex?

B 7 Et si justitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim, & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.

8 Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat: scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum: signa & monstra scit antequam fiant, & eventus temporum & sæculorum.

9 Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædij mei.

C 10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in judicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & sermocinante me plura, manus ori suo imponent.

13 Præterea habebo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.

14 Disponam populos: & nationes mihi erunt subditæ.

15 Timebunt me audientes reges horrendi: & in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

D 16 Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam & gaudium.

17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in communicatione sermonū ipsius: circuibam quærens, ut mihi illam assumerem.

19 Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

20 Et cùm essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.

21 Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum: adij Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis.

CAPUT IX.

Oratio sapientis cum agnitione propria imbecillitatis, ad impetrandam à Domino sapientiam. quæ cùm omnibus necessaria sit, potissimùm tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia.

1 DEus patrum meorum, & Domine miseri- A
cordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo, 1.Reg.
2 Et sapientia tua constituisti hominem, ut 3.b.9.
dominaretur creaturæ, quæ à te facta est,

3 Ut disponat orbem terrarum in æquitate & justitia, & in directione cordis judicium judicet?

4 Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis:

5 * Quoniā servus tuus sum ego, & filius an- * Ps.
cillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, 115.
& minor ad intellectum judicij & legum. b.16. B

6 Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur.

7 * Tu elegisti me regem populo tuo, & * 1.
judicem filiorum tuorum, & filiarum: Par.
8 Et dixisti me ædificare templum in monte 28. a.
sancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, 4.5.
similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præ- 2.Par.
parasti ab initio: 1.c.9.

9 * Et tecum sapientia tua, quæ novit opera *
tua, quæ affuit tunc cùm orbem terrarum fa- Prov.
ceres, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, 8.c.22.
& quid directum in præceptis tuis. d.27.
10 Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede Ioan.
magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum la- 1.a.1.
boret, ut sciam quid acceptum sit apud te: C

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia.

12 Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum justè, & ero dignus sedium patris mei.

13 * Quis enim hominum poterit scire con- * Isai.
silium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit 40. c.
Deus? 13.
14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & Rom.
incertæ providentiæ nostræ. 11. d.
15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggra- 34.
vat animam, & terrena inhabitatio deprimit 1.Cor.
sensum multa cogitantem. 2.d.16. D

16 Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis investigabit?

17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis:

18 Et ſic correctæ ſint ſemitæ eorum qui ſunt
in terris,& quæ tibi placent didicerint homines?
19 Nam per ſapientiam ſanati ſunt quicum-
que placuerunt tibi Domine à principio.

Caput X.

Commendatur ſapientia quòd ſervaverit & à malis liberaverit Adam, Noe, Abraham, Lot, Jacob, Joſeph, Moyſen, per quem filios Iſraël de Ægypto duxit per Mare rubrum, demerſis in eo Ægyptiis.

A 1 HÆc illum,qui primus formatus eſt à Deo
Gen. 1. pater orbis terrarum, cùm ſolus eſſet
d. 27. creatus, cuſtodivit,
*Gen. 2 * Et eduxit illum à delicto ſuo, & dedit
2. a. 7. illi virtutem continendi omnia.
*Gen. 3 * Ab hac ut receſſit injuſtus in ira ſua, per
4. b. 8. iram homicidij fraterni deperiit.
*Gen. 4 * Propter quem, cùm aqua deleret terram,
7. d. 21. ſanavit iterùm ſapientia, per contemptibile li-
gnum juſtum gubernans.
*Gen. 5 * Hæc & in conſenſu nequitiæ cùm ſe na-
11. a. tiones contuliſſent, ſcivit juſtum, & conſerva-
2. vit ſine querela Deo, & in filij miſericordia for-
tem cuſtodivit.
*Gen. 6 * Hæc juſtum à pereuntibus impiis liberavit
19. d. fugientem, deſcendente igne in pentapolim:
17. c. 7 Quibus in teſtimonium nequitiæ fumiga-
22.
B bunda conſtat deſerta terra, & incerto tempore
fructus habentes arbores, & incredibilis animæ
memoria ſtans figmentum ſalis.
8 Sapientiam enim prætereuntes, non tan-
tùm in hoc lapſi ſunt ut ignorarent bona, ſed &
inſipientiæ ſuæ reliquerunt hominibus memo-
riam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere po-
tuiſſent.
9 Sapientia autem hos, qui ſe obſervant, à
doloribus liberavit.
*Gen. 10 * Hæc profugum iræ fratris juſtum dedu-
28. a xit per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei, &
5 b. 10 dedit illi ſcientiam ſanctorum: honeſtavit illum
in laboribus, & complevit labores illius.
11 In fraude circumvenientium illum affuit
illi, & honeſtum fecit illum.
C 12 Cuſtodivit illum ab inimicis, & à ſedu-
ctoribus tutavit illum, & certamen forte dedit
illi ut vinceret, & ſciret quoniam omnium po-
tentior eſt ſapientia.
*Gen. 13 * Hæc venditum juſtum non dereliquit,
37. f. ſed à peccatoribus liberavit eum: deſcendítque
28. cum illo in foveam,
*Gen. 14 * Et in vinculis non dereliquit illum, do-
41. e. nec afferret illi ſceptrum regni, & potentiam
40. adverſus eos, qui eum deprimebant: & menda-
Act. 7 ces oſtendit, qui maculaverunt illum, & dedit
b. 9 illi claritatem æternam.
* 15 * Hæc populum juſtum, & ſemen ſine
Exod. querela, liberavit à nationibus, quæ illum de-
1. b. 11. primebant.
16 Intravit in animam ſervi Dei, & ſtetit con-
tra reges horrendos in portentis & ſignis.
D 17 Et reddidit juſtis mercedem laborum ſuo-
rum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit il-
lis in velamento diei, & in luce ſtellarum per
noctem:

18 * Tranſtulit illos per Mare rubrum: & *
tranſvexit illos per aquam nimiam. Exod.
19 Inimicos autem illorum demerſit in ma- 14. e.
re, & ab altitudine inferorum eduxit illos. 22.
* Ideò juſti tulerunt ſpolia impiorum. Pſ. 77. b. 13.
20 * Et decantaverunt Domine nomen ſan- *
ctum tuum, & victricem manum tuam lauda- Exod. 12. e.
verunt pariter: 35.
21 Quoniam ſapientia aperuit os mutorum, * Exod.
& linguas infantium fecit diſertas. 15. a. 1.

Caput XI.

Sapientia filios Iſraël per deſertum deduxit, devictis inimicis, datiſque è petra aquis: puniſis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cùm tamen Deus omnium quærens ſalutem, longanimiter toleret peccatores, ut reſipiſcant, quos univerſos ſolo ſuo nutu continuò perdere poſſet.

1 DIlexit opera eorum in manibus prophe- A
tæ ſancti. Exod.
2 Iter fecerunt per deſerta, quæ non habita- 16. a.
bantur: & in locis deſertis fixerunt caſas. 1.
3 * Steterunt contra hoſtes, & de inimicis ſe *
vindicaverunt. Exod.
4 * Sitierunt, & invocaverunt te, & data eſt 17. d.
illis aqua de petra altiſſima, & requies ſitis de 13.
lapide duro. * Num.
5 Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici il- 20. b.
lorum, à defectione potus ſui, & in eis, cùm 11.
abundarent filij Iſraël, lætati ſunt;
6 Per hæc, cùm illis deeſſent, benè cum il-
lis actum eſt.
7 Nam pro fonte quidem ſempiterni flumi-
nis, humanum ſanguinem dediſti injuſtis.
8 Qui cùm minuerentur in traductione in-
fantium occiſorum, dediſti illis abundantem
aquam inſperatè,
9 Oſtendens per ſitim, quæ tunc fuit, quem-
admodum tuos exaltares, & adverſarios illorum
necares.
10 Cùm enim tentati ſunt, & quidem cum
miſericordia diſciplinam accipientes, ſcierunt B
quemadmodum cum ira judicati impij tormen-
ta paterentur.
11 Hos quidem tamquam pater monens pro-
baſti: illos autem tamquam durus rex interro-
gans condemnaſti.
12 Abſentes enim & præſentes ſimiliter
torquebantur.
13 Duplex enim illos acceperat tædium, &
gemitus cum memoria præteritorum.
14 Cùm enim audirent per ſua tormenta be-
nè ſecum agi, commemorati ſunt Dominum,
admirantes in finem exitus.
15 Quem enim in expoſitione prava proje-
ctum deriſerunt, in finem eventus mirati ſunt, C
non ſimiliter juſtis ſitientes.
16 Pro cogitationibus autem inſenſatis ini-
quitatis illorum, * quòd quidam errantes cole- * Inf.
bant mutos ſerpentes, & beſtias ſupervacuas im- 12. d.
miſiſti illis multitudinem mutorum animalium 24.
in vindictam:
17 Ut ſcirent, quia per quæ peccat quis, per
hæc & torquetur.
18 Non enim impoſſibilis erat omnipotens
manus

manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa, * immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces leones,

*Lev. 26. d. 22. Inf. 16 a 1. Ier. 8. f. 17.

19 Aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

D 20 Quarum non solùm læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere.

21 Sed & sine his uno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.

22 Multum enim valere, tibi soli supererat semper: & virtuti brachij tui quis resistet?

23 Quoniam tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.

24 Sed misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

25 Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.

26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset, conservaretur?

27 Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Ostendit quanta clementia & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ sanctæ incolas, non subitò eos delens, cùm non illos tantùm, sed & omnes nationes, nulla illata injuria, tamquam solus omnium Dominus perdere posset: hac videlicet erga inimicos clementia electos suos de se fudáque bonitate bene sperare faciens, eósque à peccatis revocans.

A 1 O Quàm bonus & suavis est Domine spiritus tuus in omnibus,

2 Ideóque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris: ut relicta malitia, credant in te Domine.

* Deut. 9. a 2. 12 d. 29. 18 c. 12.

3 * Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti,

4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia injusta,

5 Et filiorum suorum necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & devoratores sanguinis à medio sacramento tuo,

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, perdere voluisti per manus parentum nostrorum,

7 Ut dignam perciperent peregrinationem puerorũ Dei, quæ tibi omnium charior est terra.

8 Sed & his tamquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.

B 9 Non quia impotens eras in bello subjicere impios justis, aut bestiis sævis, aut verbo duro simul exterminare:

* Exo. 23. f. 30. Deu. 7. d. 22

10 * Sed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.

11 Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.

12 Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra judicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?

13 Non enim est alius Deus quàm tu, * cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non injustè judicas judicium. * 1. Pet. 5. b. 7.

14 Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti.

15 Cùm ergo sis justus, justè omnia disponis, ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas à tua virtute.

16 Virtus enim tua justitiæ initium est: & ob hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis. C

17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.

18 Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi, cùm volueris, posse.

19 Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet justum esse & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.

20 Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia;

21 Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta & conventiones dedisti bonarum promissionum?

22 Cùm ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cùm de nobis judicatur, speremus misericordiam tuam. D

23 Unde & illis, qui in vita sua insensatè & injustè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta.

24 * Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. * Sup. 11. c. 16. Rom. 1 e.23.

25 Propter hoc tamquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti.

26 Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei judicium experti sunt.

27 In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cùm exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

Caput XIII.

Vani quidem ſunt qui ex creaturis Deum non agnoſcentes, ipſas potiùs creaturas pro diis coluerunt: at illi longè ſtultiores qui opus artificis Deum dicunt, ab inſenſato idolo futura interrogantes.

A 1 VAni autem ſunt omnes homines, in qui-
Rom. bus non ſubeſt ſcientia Dei: & de his
1.c.18. quæ videntur bona, non potuerunt intelligere
eum qui eſt, neque operibus attendentes agno-
verunt quis eſſet artifex:
* 2 * Sed aut ignem, aut ſpiritum, aut cita-
Deut. tum aërem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam
4.c.19. aquam, aut ſolem & lunam, rectores orbis ter-
17. a. 3. rarum deos putaverunt.
3 Quorum ſi ſpecie delectati, deos putave-
runt: ſciant quantò his dominator eorum ſpe-
cioſior eſt. ſpeciei enim generator hæc omnia
conſtituit.
4 Aut ſi virtutem & opera eorum mirati ſunt,
intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, for-
tior eſt illis:
5 A magnitudine enim ſpeciei & creaturæ,
cognoſcibiliter poterit creator horum videri.
B 6 Sed tamen adhuc in his minor eſt querela.
Et hi enim fortaſſe errant, Deum quærentes, &
volentes invenire.
*Rom. 7 * Etenim cùm in operibus illius converſen-
1.c.21. tur, inquirunt: & perſuaſum habent quoniam
bona ſunt quæ videntur.
8 Iterùm autem nec his debet ignoſci.
9 Si enim tantùm potuerunt ſcire, ut poſſent
æſtimare ſæculum: quomodo hujus Dominum
non faciliùs invenerunt?
10 Infelices autem ſunt, & inter mortuos
ſpes illorum eſt, qui appellaverunt deos opera
manuum hominum, aurum & argentum, artis
inventionem, & ſimilitudines animalium, aut
lapidem inutilem opus manus antiquæ.
* Iſa. 11 * Aut ſi quis artifex faber de ſilva lignum
44. b. rectum ſecuerit: & hujus doctè eradat omnem
12. Iere. corticem, & arte ſua uſus, diligenter fabricet
10. a. vas utile in converſationem vitæ.
3. C 12 Reliquiis autem ejus operis, ad præpara-
tionem eſcæ abutatur:
13 Et reliquum horum, quod ad nullos uſus
facit, lignum curvum, & vorticibus plenum,
ſculpat diligenter per vacuitatem ſuam, & per
ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet il-
lud imagini hominis,
14 Aut alicui ex animalibus illud comparet,
perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco
colorem illius, & omnem maculam, quæ in
illo eſt, perliniens:
D 15 Et faciat ei dignam habitationem, & in
pariete ponens illud, & confirmans ferro,
16 Ne fortè cadat, proſpiciens illi, ſciens
quoniam non poteſt adjuvare ſe: imago enim
eſt, & opus eſt illi adjutorium.
17 Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, &
de nuptiis votum faciens, inquirit. Non erubeſ-
cit loqui cum illo, qui ſine anima eſt:
18 Et pro ſanitate quidem infirmum depre-
catur, & pro vita rogat mortuum, & in adju-
torium inutilem invocat:
19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare
non poteſt: & de acquirendo, & de operando,
& de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in
omnibus eſt inutilis.

Caput XIV.

Utilis inventio navis, qua etiam tempore diluvij ſemen humanum ſervatum eſt: idolum autem maledictum eſt cum ſuo fabricatore, & quod fuerit idolorum idololatriaque exordium ac progreſſus, item quæ mala ex idololatria procedant.

1 ITerùm alius navigare cogitans, & per fe- A
ros fluctus iter facere incipiens, ligno por-
tante ſe, fragilius lignum invocat.
2 Illud enim cupiditas acquirendi excogita-
vit, & artifex ſapientia fabricavit ſua.
3 Tua autem, Pater, providentia gubernat:
* quoniam dediſti & in mari viam, & inter flu- *
ctus ſemitam firmiſſimam, Exod.
4 Oſtendens quoniam potens es ex omnibus 14. e. 22.
ſalvare, etiam ſi ſine arte aliquis adeat mare.
5 Sed ut non eſſent vacua ſapientiæ tuæ ope-
ra; propter hoc etiam & exiguo ligno credunt
homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per
ratem liberati ſunt:
6 * Sed & ab initio cùm perirent ſuperbi gi- *Gen.
gantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confu- 6. a. 4.
giens, remiſit ſæculo ſemen nativitatis, quæ ma- 7 b. 7.
nu tua erat gubernata.
7 Benedictum eſt enim lignum, per quod
fit juſtitia.
8 * Per manus autem quod fit idolum, male- *Pſal.
dictum eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia 113. Bar.
ille quidem operatus eſt: illud autem cùm eſſet 6. a. 3.
fragile, deus cognominatus eſt.
9 Similiter autem odio ſunt Deo impius &
impietas ejus.
10 Etenim quod factum eſt, cum illo, qui
fecit, tormenta patietur.
11 Propter hoc & in idolis nationum non erit B
reſpectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ
ſunt, & in tentationem animabus hominum, &
in muſcipulam pedibus inſipientium.
12 Initiũ enim fornicationis eſt exquiſitio ido-
lorum: & adinventio illorum corruptio vitæ eſt.
13 Neque enim erant ab initio, neque erunt
in perpetuum.
14 Supervacuitas enim hominum advenit in
orbem terrarum, & ideò brevis illorum finis eſt
inventus.
15 Acerbo enim luctu dolens pater, citò ſibi
rapti filij fecit imaginem: & illum, qui tunc quaſi
homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum
colere cœpit, & conſtituit inter ſervos ſuos ſa-
cra & ſacrificia.
16 Deinde interveniente tempore, convaleſ-
cente iniqua conſuetudine, hic error tanquam
lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio co-
lebantur figmenta.
17 Et hos quos in palam homines honorare
non poterant, propter hoc quod longè eſſent,
è longinquo figura eorum allata, evidentem
imaginem regis, quem honorare volebant, fe-
cerunt: ut illum, qui aberat, tanquam præ-
ſentem colerent ſua ſolicitudine.

18 Prove

18 Provexit autem ad horum culturam & hos qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret.

C 20 Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.

22 Et non suffecerat errasse eos circa Dei sciẽtiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

23 * Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes,

* Deut. 18. b. 10.

24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat:

Jer. 7. b. 6.

25 Et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio & perjurium, tumultus bonorum.

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ.

27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium & finis.

28 Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certè vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut pejerant citò.

29 Dum enim confidũt in idolis, quæ sine anima sunt, malè jurantes noceri se non sperant.

30 Utraque ergo illis evenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injustè, in dolo contemnentes justitiam.

31 Non enim juratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper in justorum prævaricationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium suavitatem & misericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria sunt servati: mirè quoque subsannari idolorum artifices ac cultores.

A 1 TU autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & in misericordia disponens omnia.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati.

3 Nosse enim te, consummata justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,

5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.

6 Malorum amatores, digni sunt qui spem

habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

7 * Sed & figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, judex est figulus. B

* Rom. 9. c. 21.

8 Et cùm labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulò antè de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat.

9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur artificibus & argentariis: sed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.

10 Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita ejus:

11 Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem. C

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit.

14 Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi:

15 Quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, * quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum.

* Ps. 113. b. 5. 134. c. 16.

16 Homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere. D

17 Cùm enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse quidem vixit, cùm esset mortalis, illi autem numquam.

18 Sed & animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.

19 Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna passis, Hebræi escam à Deo acceperunt: castigati tamen aliquantum morsu serpentum, erecto serpente æneo sanati sunt à Deo: impii verò morte consumpti per locustas, muscas, ignémque grandini mistum: cùm illi accepto manna, satiati sint & confortati.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt dignè tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt. A

2 Pro quibus tormentis benè disposuisti populum tuum, * quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, novum saporem, escam parans eis ortygometram:

* Num. 11. g. 31.

3 Ut illi quidem concupiſcẽtes eſcam propter
ea, quæ illis oſtenſa & miſſa ſunt, etiam à neceſ-
ſaria concupiſcentia averterentur. Hi autem in
brevi inopes facti, novam guſtaverunt eſcam.
4 Oportebat enim illis ſine excuſatione qui-
dem ſupervenire interitum exercentibus tyran-
nidem: his autem tantùm oſtendere quemad-
modum inimici eorum exterminabantur.
* Nũ. 5 * Etenim cùm illis ſupervenit ſæva beſtia-
21. b. 6. rum ira, morſibus perverſorum colubrorum ex-
terminabantur.
6 Sed non in perpetuum ira tua permanſit,
ſed ad correptionem in brevi turbati ſunt, ſig-
num habentes ſalutis ad commemorationem
mandati legis tuæ.
7 Qui enim converſus eſt, non per hoc,
quod videbat, ſanabatur, ſed per te omnium ſal-
vatorem:
B 8 In hoc autem oſtendiſti inimicis noſtris,
quia tu es, qui liberas ab omni malo.
* 9 * Illos enim locuſtarum & muſcarum oc-
Exod. ciderunt morſus, & non eſt inventa ſanitas ani-
10. b. 4. 8. f. mæ illorum: quia digni erant ab hujuſmodi
24. exterminari.
Apoc. 10 Filios autem tuos, nec draconum vene-
9. b. 7. natorum vicerunt dentes: miſericordia enim
tua adveniens ſanabat illos.
11 In memoria enim ſermonum tuorum exa-
minabantur, & velociter ſalvabantur, ne in
altam incidentes oblivionem, non poſſent tuo
uti adjutorio.
12 Etenim neque herba, neque malagma ſa-
navit eos, ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſa-
nat omnia.
* 13 * Tu es enim, Domine, qui vitæ & mor-
Deut. tis habes poteſtatem, & deducis ad portas mor-
32. f. 39. 1. tis, & reducis:
Reg. 2. 14 Homo autem occidit quidem per mali-
b. 6. tiam, & cùm exierit ſpiritus, non revertetur,
Tob. 13. a. nec revocabit animam quæ recepta eſt:
2. 15 Sed tuam manum effugere impoſſibile eſt.
C 16 * Negantes enim te noſſe impij, per for-
* titudinem brachij tui flagellati ſunt: novis
Exod. aquis, & grandinibus, & pluviis perſecutionem
9. e. 23. paſſi, & per ignem conſumpti.
17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ
omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex eſt
enim orbis juſtorum.
18 Quodam enim tempore, manſuetabatur
ignis, ne comburerentur quæ ad impios miſſa
erant animalia: ſed ut ipſi videntes ſcirent, quo-
niam Dei judicio patiuntur perſecutionem.
19 Et quodam tempore in aqua ſupra virtu-
tem ignis, exardeſcebat undique, ut iniquæ
terræ nationem exterminaret.
* 20 * Pro quibus angelorum eſca nutriviſti po-
Exod. pulum tuum: & paratum panem de cælo præſti-
16. d. tiſti illis ſine labore, omne delectamentum in ſe
14. Num. habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem.
11. b. 7. 21 Subſtantia enim tua dulcedinem tuam,
Pſ. 77. quam in filios habes, oſtendebat: & deſerviens
c. 25. Ioa. 6. uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque vo-
e. 31. lebat, convertebatur.

22 * Nix autem & glacies ſuſtinebant vim *
ignis, & non tabeſcebant: ut ſcirent quoniam Exod.
fructus inimicorum exterminabat ignis ardens 9. e. 24.
in grandine & pluvia coruſcans. D
23 Hic autem iterùm ut nutrirentur juſti,
etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.
24 Creatura enim tibi Factori deſerviens,
exardeſcit in tormentum adverſus injuſtos: &
lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te
confidunt.
25 Propter hoc & tunc in omnia transfigu-
rata, omnium nutrici gratiæ tuæ deſerviebat, ad
voluntatem eorum, qui à te deſiderabant:
26 Ut ſcirent filij tui, quos dilexiſti Domi-
ne, * quoniam non nativitatis fructus paſcunt *
homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te credide- Deut.
rint, conſervat. 8. a. 3. Matt.
27 Quod enim ab igne non poterat exter- 4. a. 4.
minari, ſtatim ab exiguo radio ſolis calefactum
tabeſcebat.
28 Ut notum omnibus eſſet, quoniam opor-
tet prævenire ſolem ad benedictionem tuam, &
ad ortum lucis te adorare.
29 Ingrati enim ſpes tamquam hybernalis
glacies tabeſcet, & diſperiet tamquam aqua
ſupervacua.

Caput XVII.

Ægyptij triduanas paſſi ſunt invincibiles tenebras, cum incredibili timore & horrore: reliqua orbis parte illuſtrata lumine.

1 MAgna ſunt enim judicia tua Domine, & A
inenarrabilia verba tua: propter hoc
indiſciplinatæ animæ erraverunt.
2 * Dum enim perſuaſum habent iniqui poſ- *
ſe dominari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum Exod.
& longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, 10. f. 23.
fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt.
3 Et dum putant ſe latere in obſcuris pecca-
tis, tenebroſo oblivionis velamento diſperſi
ſunt, paventes horrendè, & cum admiratione
nimia perturbati.
4 Neque enim quæ continebat illos ſpelunca,
ſine timore cuſtodiebat, quoniam ſonitus deſ-
cendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes
illis apparentes pavorem illis præſtabant.
5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lu-
men præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ il-
luminare poterant illam noctem horrendam.
6 Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, ti- B
more plenus: & timore perculſi illius, quæ non
videbatur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe
quæ videbantur:
7 Et * magicæ artis appoſiti erant deriſus, & *
ſapientiæ gloriæ correptio cum contumelia. Exod.
8 Illi enim qui promittebant timores & per- 7. d. 22.
turbationes expellere ſe ab anima languente, hi 8. b. 7.
cum deriſu pleni timore languebant.
9 Nam etſi nihil illos ex monſtris perturba-
bat: tranſitu animalium & ſerpentium ſibilatio-
ne commoti, tremebundi peribant: & aërem,
quem nulla ratione quis effugere poſſet, negan-
tes ſe videre.
10 Cùm ſit enim timida nequitia, dat teſti- C
monium

monium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia.

11 Nihil enim eſt timor niſi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor eſt expectatio, majorem computat inſcientiam ejus cauſæ, de qua tormentum præſtat.

13 Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſupervenientem, eundem ſomnum dormientes,

14 Aliquando monſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubitaneus enim illis & inſperatus timor ſupervenerat.

15 Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus.

D 16 Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut vis aquæ decurrentis nimiùm,

18 Aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis ſuperpoſita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperventura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt: occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo: Hebræi in ſeditione Core iram Dei provocant: ſed in medio incendij liberantur, offerente Aaron incenſum, & pro multitudine deprecante.

A 1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te.
Exod. 10. f. 23. c. 1.

2 Et qui antè læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut eſſet differentia, donum petebant.

3 * Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitij præſtitiſti.
* Exod. 14. f. 24.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſæculo dari.
Pſ. 77. b. 14. 104. d. 39.

5 * Cùm cogitarent juſtorum occidere infantes: & * uno expoſito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abſtuliſti, & * pariter illos perdidiſti in aqua valida.
* Exod. 1. c. 16. * Exod. 2. a. 3.

6 Illa enim nox antè cognita eſt à patribus noſtris, ut verè ſcientes quibus juramentis crediderunt, animæquiores eſſent.
* Exod. 14. f. 27.

7 Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas
B quidem juſtorum, injuſtorum autem exterminatio.

8 Sicut enim læſiſti adverſarios: ſic & nos provocans magnificaſti.

9 Abſconſè enim ſacrificabant juſti pueri bonorum, & juſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & mala recepturos juſtos, patrum jam decantantes laudes.

10 Reſonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11 * Simili autem pœna ſervus cum domino afflictus eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus. * Exod. 12. e. 29.

12 Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad ſepeliendum vivi ſufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata eſt:

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, ſpoponderunt populum Dei eſſe.

14 Cùm enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, C

15 Omnipotens ſermo tuus de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediam exterminij terram proſilivit,

16 Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans replevit omnia morte, & uſque ad cœlum attingebat ſtans in terra.

17 Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbaverunt illos, & timores ſupervenerunt inſperati.

18 Et alius alibi projectus ſemivivus, propter quam moriebatur, cauſam demonſtrabat mortis.

19 Viſiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inſcij, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & juſtos tentatio mortis, & commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu permanſit ira tua.

21 * Properans enim homo ſine querela deprecari pro populis, proferens ſervitutis ſuæ ſcutum, orationem & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtendens quoniam tuus eſt famulus. * Num. 16. g. 46. D

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſubjecit, juramenta parentum, & teſtamentum commemorans.

23 Cùm enim jam acervatim cecidiſſent ſuper alterutrum mortui, interſtitit, & amputavit impetum, & diviſit illam quæ ad vivos ducebat viam.

24 * In veſte enim pôderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius ſculpta erat. * Exod. 28. b. 6.

25 His autem ceſſit qui exterminabat, & hæc extimuit, erat enim ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAPUT XIX.

Hebræos persequentes Ægyptij, mari absorpti sunt, muscis & ranis antea vexati; Hebræis vero concupitas carnes accipientibus, impij inhospitales percutiuntur cæcitate: elementa Deo serviunt in afflictione malorum, & obsequio bonorum.

A 1 IMpiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:

2 Quoniam cùm ipsi permisissent ut se educerent, & cum magna sollicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti.

3 * Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur: *Exod. 14. 6. 5.

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.

B 6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.

7 Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua quæ antè erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monstra.

9 Tamquam enim equi depaverunt escam, & tamquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine, qui liberasti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

11 * Novissimè autem viderunt novam creaturam avium, cùm adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. *Exod. 16. c. 13.

12 In allocutione enim desiderij, ascendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis, quæ antè facta erant, argumentis per vim fulminum: justè enim patiebantur secundùm suas nequitias. Num. 11. g. 31. Sap. 16. a. 2.

C 13 Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alij quidem ignotos non recipiebant advenas, alij autem bonos hospites in servitutem redigebant.

14 Et non solùm hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat: quoniam inviti recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant justitiis, sævissimis afflixerunt doloribus.

16 Percussi sunt autem cæcitate: sicut * illi in foribus justi, cùm subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostij sui quærebat. *Gen. 19. c. 11.

D 17 In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certò potest.

18 Agrestia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram transibant.

19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.

20 Flammæ econtrariò, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facilè dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine, & honorasti, & non despexisti, in omni tempore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICUM JESU FILIJ SIRACH PROLOGUS.

MULTORUM nobis, & magnorum, per legem & prophetas, aliósque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israël doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Jesus, postquam se ampl[illegible] dedit ad [illegible] legis, & [illegible] & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent; ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in il[illegible], in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, qu[illegible] fu[illegible]int [illegible]slata ad al[illegible] lin[illegible]. Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ,

phetæ, ceteráque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundùm legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

Caput Primum.

Sapientia incomprehensibilis & in creaturis relucens, ab æterno originem à solo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum: nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non solùm sapientiam, sed & reliquas secum affert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

A 1 Mnis sapientia à Domino
3 Reg. 3. b. 9. 4. d. 29 Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante ævum.
2 Arenam maris, & pluviæ
guttas, & dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est?
3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?
4 Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.
5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna.
6 Radix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis agnovit?
7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, & manifestata? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
8 Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans Deus.
B 9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est.
10 Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundùm datum suum, & præbuit illam diligentibus se.
11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.
12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.
13 Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.
14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorum.
*Psal. 110. d. 10. Prov. 1. a. 7. 9. c. 10. 16 * Initium sapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum justis & fidelibus agnoscitur.
17 Timor Domini, scientiæ religiositas.
C 18 Religiositas custodiet & justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.
19 Timenti Dominum benè erit, & in diebus consummationis illius benedicetur.
20 Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.
21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à thesauris illius.
22 Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salutis fructum:
23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei.
24 Scientiam, & intellectum prudentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentium se, exaltat.
25 Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longævi.
26 In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.
27 Timor Domini expellit peccatum:
28 Nam qui sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim animositatis illius, subversio illius est.
29 Usque in tempus sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis.
30 Bonus sensus usque in tempus abscondet D
verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius.
31 In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ,
32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.
33 Fili concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi.
34 Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi,
35 Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.
36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde.
37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem,
39 Et revelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te:
40 Quoniam accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia.

CAPUT II.

Deo serviturus stet in justitia, Dei timore & patientia, timentes verò Deum credant, fidántque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis & impoenitentibus: effectus quoq; divini timoris explicantur.

A 1 Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.
Matt. 4. a. 1. 2. Timoth.

2 Deprime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus: & ne festines in tempore obductionis.
3. a. 12.

3 Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua.

4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe:

*Sap. 3. a. 6. 5 * Quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis.

B 6 Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum.

Serva timorem illius, & in illo veteresce.

7 Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus: & non deflectatis ab illo ne cadatis.

8 Qui timetis Dominum, credite illi: & non evacuabitur merces vestra.

9 Qui timetis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem veniet vobis misericordia.

10 Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.

11 Respicite filij nationes hominum: & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

*Psal. 30. a. 1. 12 * Quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum?

C 13 Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.

14 Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori * terram ingredienti duabus viis.
* 3. Reg. 18. d. 21.

15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non protegentur ab eo.

16 Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.

17 Et quid facient, cùm inspicere cœperit Dominus?

18 Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius & * qui diligunt illum, conservabunt viam illius.
* Ioan. 14. c. 23.

D 19 Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

20 Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

21 Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,

22 Dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.

23 Secundùm enim magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modestia animi laudatur contra curiositatem: & cor durum, nequam & superbum vituperatur, laudato sapiente & eleemosynam tribuente.

1 Filij sapientiæ, ecclesia justorum: & natio illorum, obedientia & dilectio. A

2 Judicium patris audite filij, & sic facite ut salvi sitis.

3 Deus enim honoravit patrem in filiis, & judicium matris exquirens, firmavit in filios.

4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

5 Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.

6 Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur.

7 Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem.

8 Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. B

9 * In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, * Exod. 20. c. 12.

10 Ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat. Deut. 5. b. 16

11 * Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Matt. 15. a. 4.

12 Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, ejus confusio. Mar. 7. b. 10.

13 Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filij pater sine honore. Eph. 6. a. 2.

14 Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius: *Gen. 27. d. 27. 49.

15 Et si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in oblivione. a. 2.

16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum,

17 Et in justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, solventur peccata tua.

18 Quàm malæ famæ est, qui derelinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.

19 Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligêris. C

20 * Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam: * Phil. 2. a. 3.

21 Quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.

22 * Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. * Prov. 25. d. 27.

23 Non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.

24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curiosus.

25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.

26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum.

27 Cor durum habebit malè in novissimo: & qui amat periculum, in illo peribit.

D 28 Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, & pravus corde in illis scandalizabitur.

29 Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.

30 Synagogæ superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur.

31 Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

32 Sapiens cor & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus justitiæ successus habebit.

* Dan. 4. c. 24. 33 * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis:

34 Et Deus prospector est ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, & in tempore casus sui inveniet firmamentum.

Caput IV.

Ad opera misericordiæ & sapientiam multipliciter hortatur, hujus ostendens utilitates: confusio bona & mala: non occultanda sapientia, nec veritati contradicendum: pro justitia certandum: verbo tuo opus respondeat: sis humanus erga subditos, & non avarus.

A Tob. 4. b. 7. 1 Fili eleemosynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas à paupere.

2 Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua.

3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti.

4 Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.

5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere:

6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.

7 Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.

B 8 Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine.

9 Libera eum, qui injuriam patitur de manu superbi: & non acidè feras in anima tua.

10 In judicando esto pupillis misericors ut pater, & pro viro matri illorum:

11 Et eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis quàm mater.

12 Sapientia filiis suis vitam inspirat, & suscipit inquirentes se, & præibit in via justitiæ.

13 Et qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.

14 Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt: & quo introibit, benedicet Deus.

15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto, & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

16 Qui audit illam, judicabit Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.

17 Si crediderit ei, hereditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius.

18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo, C & in primis eligit eum.

19 Timorem & metum, & probationem inducet super illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius.

20 Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum,

21 Et denudabit absconsa sua illi, & thesaurizabit super illum scientiam & intellectum justitiæ.

22 Si autem oberraverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici sui.

23 Fili conserva tempus, & devita à malo.

24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

25 Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam.

26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium.

27 Ne reverearis proximum tuum in casu suo:

28 Nec retineas verbum in tempore salutis. D Non abscondas sapientiam tuam in decore suo.

29 In lingua enim sapientia dignoscitur: & sensus, & scientia, & doctrina in verbo sensati, & firmamentum in operibus justitiæ.

30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subjicias te omni homini pro peccato.

32 Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvij.

33 Pro justitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus esse in lingua tua; & inutilis, & remissus in operibus tuis.

35 Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subjectos tibi.

36 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

Caput V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juventutis, fortitudinis aut misericordiæ Domini: ne sis vagus, sed firmus & mansuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne sis susurro aut bilinguis.

1 Noli attendere ad possessiones iniquas, & A ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

2 Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui:

3 Et ne dixeris, Quomodo potui? aut quis me subjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi acci- B dit

fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis: [talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.

17 Quò abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? quò declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

A 1 Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, suavis, & decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

B 4 Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ adscenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.

6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

7 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.

C 8 Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatissimam prædicaverunt, reginæ & concubinæ, & laudaverunt eam.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

D 10 Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inspicerem si floruisset vinea, & germinassent mala punica.

11 Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

A 1 Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Juncturæ femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis: numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ.

B 4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

5 Caput tuum ut carmelus: & comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quàm pulchra es, & quàm decora charissima, in deliciis!

7 Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris.

8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut malorum. C

9 Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus.

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. D

12 Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

1 Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam me nemo despiciat? A

2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.

3 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

4 Adjuro vos filiæ Jerusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. B

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades ejus, lampades ignis atque flammarum.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. C

8 Soror nostra parva, & ubera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?

9 Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus: & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. D

11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12 Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.

13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.

14 Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ hinnuloque cervorum super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

Caput Primum.

Judices ſint juſti: Dominus invenitur ſi ſimplici corde & fide quæratur; fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: cúmque omnia repleat, nihil eum latere poteſt: murmuratio, detractio, & mendacium deteſtanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam ſibi peccatores accerſierunt.

A 1 DILIGITE * juſtitiam, qui
* 3. judicatis terram. Sentite de
Reg. Domino in bonitate, & in ſim-
3. b. 9. plicitate cordis quærite illum:
Iſai. 2 * Quoniam invenitur ab
56. a. his, qui non tentant illum:
1. apparet autem eis, qui fidem
* 2. Par. 15. a. 2. habent in illum.
3 Perverſæ enim cogitationes ſeparant à Deo:
probata autem virtus corripit inſipientes.
4 Quoniam in malevolam animam non in-
troibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſub-
dito peccatis.
B 5 Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fi-
ctum, & auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt
ſine intellectu, & corripietur à ſuperveniente
*Gal. iniquitate.
5. d. 6 * Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, &
22. non liberabit maledicum à labiis ſuis: * quoniam
* Ier. renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcru-
17. b. 10. tator eſt verus, & linguæ ejus auditor.
* Iſa. 7 * Quoniam ſpiritus Domini replevit or-
6. b. 3. bem terrarum: & hoc, quod continet omnia,
ſcientiam habet vocis.
8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt
latere, nec præteriet illum corripiens judicium.
9 In cogitationibus enim impij interrogatio
erit: ſermonum autem illius auditio ad Deum
veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
C 10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tu-
multus murmurationum non abſcondetur.
11 Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ
nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ,
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit:
os autem, quod mentitur, occidit animam.
12 Nolite zelare mortem in errore vitæ ve-
ſtræ, neque acquiratis perditionem in operibus
manuum veſtrarum.
* Ezec. 13 * Quoniam Deus mortem non fecit, nec
18. g. lætatur in perditione vivorum.
32. 33. 14 Creavit enim, ut eſſent omnia: & ſana-
c. 11. biles fecit nationes orbis terrarum: & non eſt
D in illis medicamentum exterminij, nec infero-
rum regnum in terra.
15 Juſtitia enim perpetua eſt, & immortalis.
16 Impij autem manibus & verbis accerſie-
runt illam, & æſtimantes illam amicam, deflu-
xerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam: quo-
niam digni ſunt qui ſint ex parte illius.

Caput II.

Omnis impiorum vita futura ſpem non habentium ſcopus eſt frui hujus vitæ voluptatibus, idéoque juſtum qui diverſum reſpicit finem ferre nequeunt, ſed ad mortem uſque perſequuntur: ſicut & diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, fallus eſt mortalis.

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non re- A
ctè: * Exiguum, & cum tædio eſt tem- * Iob.
pus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine 7. a. 1.
hominis, & non eſt qui agnitus ſit reverſus 14. a. 1.
ab inferis:
2 Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc
erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus
flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo ſcintilla
ad commovendum cor noſtrum:
3 Qua extincta, cinis erit corpus noſtrum,
& ſpiritus diffundetur tamquam mollis aer, &
tranſibit vita noſtra tamquam veſtigium nubis,
& ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt à ra-
diis ſolis, & à calore illius aggravata:
4 Et nomen noſtrum oblivionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam habebit ope-
rum noſtrorum.
5 * Umbræ enim tranſitus eſt tempus no- * 1.
ſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri: quoniam Par.
conſignata eſt, & nemo revertitur. 29. d.
6 * Venite ergo, & fruamur bonis quæ ſunt, 15. * Iſai.
& utamur creatura tamquam in juventute 22. d.
celeriter. 13. 56.
7 Vino pretioſo & unguentis nos impleamus: d. 12.
& non prætereat nos flos temporis. 1. Cor. 15. d.
8 Coronemus nos roſis, antequam marceſ- 32.
cant: nullum pratum ſit quod non pertranſeat B
luxuria noſtra.
9 Nemo noſtrûm exors ſit luxuriæ noſtræ:
ubique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam hæc
eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors.
10 Opprimamus pauperem juſtum, & non
parcamus viduæ, nec veterani revereamur ca-
nos multi temporis.
11 Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ:
quod enim infirmum eſt, inutile invenitur.
12 Circumveniamus ergo juſtum: quoniam C
inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus no-
ſtris, & improperat nobis peccata legis, & dif-
famat in nos peccata diſciplinæ noſtræ.
13 * Promittit ſe ſcientiam Dei habere, & *
filium Dei ſe nominat. Matt.
14 * Factus eſt nobis in traductionem cogi- 27. e.
tationum noſtrarum. 42. * Ioä.
15 Gravis eſt nobis etiam ad videndum, quo- 7. a. 7.
niam diſſimilis eſt aliis vita illius, & immutatæ
ſunt viæ ejus.
16 Tamquam nugaces æſtimati ſumus ab
illo, & abſtinet ſe à viis noſtris tamquam ab im-
munditiis, & præfert noviſſima juſtorum, &
gloriatur patrem ſe habere Deum.

D 17 Videamus ergo si sermones illius veri sint, & tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt novissima illius.

*Psal. 21.a.9. 18 * Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum.

19 Contumelia & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius.

* Ier. 11. d. 19. 20 * Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim illos malitia eorum.

22 Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum.

* Gen. 1. d. 27. 2. a. 7. 5. a. 1. Eccli. 17. a. 1. 23 * Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum.

24 * Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum:

*Gen. 3. a. 1. 25 Imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

Caput III.

De felicitate justorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de castitatis & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

A 1 JUstorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.

Deut. 33. a. 3. Inf. 5. a. 4. 2 Visi sunt oculis insipientium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum;

3 Et quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace.

4 Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est.

5 In paucis vexati, in multis benè disponentur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.

6 Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.

* Matt. 13. f. 43. 7 * Fulgebunt justi & tamquam scintillæ in arundineto discurrent.

* 1. Cor. 6. a. 2. 8 * Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum.

B 9 Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est electis ejus.

10 Impij autem secundùm quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt justum, & à Domino recesserunt.

11 Sapientiam enim, & disciplinam qui abjicit, infelix est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum.

12 Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissimi filij eorum.

C 13 Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis: & incoinquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum:

* Isa. 56. b. 3. 14 * Et spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima.

15 Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, & quæ non concidat radix sapientiæ. D

16 Filij autem adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur.

17 Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit novissima senectus illorum.

18 Et si celeriùs defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem.

19 Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

Caput IV.

Casta generatio in multis ab adulterina dissidet: de refrigerio justi morte præoccupati: quæ sit senectus venerabilis, & quòd justi sæpiùs è mundo tollantur à Deo ne ab impiis seducantur, & quantum finis utrorumque distet.

1 O Quàm pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota est, & apud homines. A

2 Cùm præsens est, imitantur illam: & desiderant eam cùm se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.

3 Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, & spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

4 * Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. *Iere. 17. a. 6. Matt. 7. d. 27.

5 Confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. B

6 Ex iniquis enim somnis filij qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua.

7 Justus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

8 Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis,

9 Et ætas senectutis vita immaculata.

10 * Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est. * Heb. 11. a. 5.

11 Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. C

12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia.

13 Consummatus in brevi explevit tempora multa:

14 Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum: populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia.

15 Quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in electos illius. D

16 Condemnat autem justus mortuus vivos impios,

impios, & juventus celeriùs consummata, longam vitam injusti.

17 Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.

18 Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.

19 Et erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit.

20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

Caput V.

Impij in judicio admirantes gloriam justorum quos hic contempserant, deflent suam miseriam, quòdque tota eorum felicitas fuerit momentanea: justorum autem erit perpetua: porrò Deus, tum per creaturas, tum per se armatur ad puniendos impios.

A 1 TUnc stabunt justi in magna constantia,
adversus eos qui se angustiaverunt, &
qui abstulerunt labores eorum.

2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis,

3 Dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij.

*Sup. 4 * Nos insensati vitam illorum æstimabamus
3. a 2. insaniam, & finem illorum sine honore:

5 Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

6 Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis.

7 Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.

8 Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?

* 1. 9 * Transierunt omnia illa tamquam umbra,
Par. & tamquam nuntius percurrens,
29 d.
15. 10 * Et tamquam navis, quæ pertransit flu-
Sup. 2. ctuantem aquam: cujus, cùm præterierit, non
b. 5. est vestigium invenire, neque semitam carinæ
* Prov. illius in fluctibus:
30. c. 11 Aut tamquam avis, quæ transvolat in
19 aëre, cujus nullum invenitur argumentum iti-
B neris, sed tantùm sonitus alarum verberans le-
vem ventum, & scindens per vim itineris aërem:
commotis alis transvolavit, & post hoc nullum
signum invenitur itineris illius:

12 Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuò in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius:

13 Sic & nos nati continuò desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.

14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt.

15 * Quoniam spes impij tamquam lanugo *Psal.
est, quæ à vento tollitur: & tamquam spuma 1. a. 4.
gracilis, quæ à procella dispergitur: & tam- Prov.
quam fumus, qui à vento diffusus est: & tam- 10. d.
quam memoria hospitis unius diei prætereuntis. 28 11. a. 7.
16 Justi autem in perpetuum vivent, & apud C
Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum.

17 Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos.

18 * Accipiet armaturam zelus illius, & ar- *Psal.
mabit creaturam ad ultionem inimicorum. 17. d. 40.
19 Induet pro thorace justitiam, & accipiet Eph.
pro galea judicium certum. 6. c. 13.
20 Sumet scutum inexpugnabile æquitatem.
21 Acuet autem duram iram in lanceam, & D
pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

22 Ibunt directè emissiones fulgurum, & tamquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient.

23 Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.

24 Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

Caput VI.

Reges & judices ad sapientiam & justitiam sectandam exhortatur: ostendens quàm grave maneat injustis rectoribus supplicium, item quàm sit obvia sapientia quærentibus eam: quòdque ejus acquisitio sit utilis, cujus capax non est invidus.

1 MElior est sapientia quàm vires: & vir A
prudens quàm fortis. Eccl.
2 Audite ergo reges, & intelligite, discite 9. d. 18
judices finium terræ.

3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum:

4 * Quoniam data est à Domino potestas *Rom.
vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit 13. a. 1.
opera vestra, & cogitationes scrutabitur:
5 Quoniam cùm essetis ministri regni illius,
non rectè judicastis nec custodistis legem justi- B
tiæ, neque secundùm voluntatem Dei ambu- *Deut.
lastis. 10. d.
6 Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam 17. 2.
judicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Par.
7 Exiguo enim conceditur misericordia: po- 19. b. 7. Eccle.
tentes autem potenter tormenta patientur. 35. b.
8 * Non enim subtrahet personam cujusquam 15.
Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam: Act. 10. e.
quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & 34.
æqualiter cura est illi de omnibus. Rõ. 2. b. 11.
9 Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Gal. 2. b. 6.
10 Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei,
ut discatis sapientiam, & non excidatis. Eph. 6. b. 9.
11 Qui enim custodierint justa justè, justifi- Col. 3.
cabuntur: & qui didicerint ista, invenient quid d. 25.
respondeant. 1. Pet. 1. c. 17.

12 Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, & habebitis diſciplinam.

13 Clara eſt, & quæ numquam marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam.

14 Præoccupat qui ſe concupiſcunt, ut illis ſe prior oſtendat.

15 Qui de luce vigilaverit ad illã, non laborabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet.

16 Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus: & qui vigilaverit propter illam, citò ſecurus erit.

17 Quoniam dignos ſe ipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius, veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia.

19 Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt: & dilectio, cuſtodia legum illius eſt: cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt:

20 Incorruptio autem facit eſſe proximum Deo.

D 21 Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

22 Si ergo delectamini ſedibus & ſceptris, ô reges populi, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis.

23 Diligite lumen ſapientiæ omnes qui præeſtis populis.

24 Quid eſt autem ſapientia, & quemadmodum facta ſit referam: & non abſcondam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem:

25 Neque cum invidia tabeſcente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps ſapientiæ:

26 Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.

27 Ergo accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis.

Caput VII.

Cùm unus ſit omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus: præ omnibus eligenda eſt ſapientia: adferens ſecum cuncta bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem; & quæ hic mirum in modum extollitur, quámque abundè auctor fuerat aſſecutus.

A 1 Sum quidem & ego mortalis homo, ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, & in ventre matris figuratus ſum caro,

* Iob. 10. b. 2 Decem menſium tempore * coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conveniente.

3 Et ego natus accepi communem aërem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.

4 In involumentis nutritus ſum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

* Iob. 1. d. 21. 1. Tim. 6. b. 7. 6 * Unus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.

7 Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſenſus: & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ:

8 Et præpoſui illam regnis & ſedibus, & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.

9 * Nec comparavi illi lapidem pretioſum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius. * Iob. 28. c. 15. Prov. 8. b. 11.

10 Super ſalutem & ſpeciem dilexi illam, & propoſui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile eſt lumen illius. B

11 * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius, * 3. Reg. 3. c. 13. Matt. 6. d. 33.

12 Et lætatus ſum in omnibus: quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater eſt.

13 Quam ſine fictione didici, & ſine invidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo.

14 Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator:

16 In manu enim illius, & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſcientia, & diſciplina.

17 Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum,

18 Initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & commutationes temporum, C

19 Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones,

20 Naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum,

21 Et quæcumque ſunt abſconſa & improviſa, didici: omnium enim artifex docuit me ſapientia.

22 Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,

23 Humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia: attingit autem ubique propter ſuam munditiam.

25 Vapor eſt enim virtutis Dei, & emanatio quædam eſt claritatis omnipotentis Dei ſinceraː & ideò nihil inquinatum in eam incurrit. D

26 * Candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius. * Hebr. 1. a. 3.

27 Et cùm ſit una, omnia poteſt: & in ſe permanens omnia innovat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert: amicos Dei & prophetas conſtituit.

28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.

29 Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior.

30 Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cùm sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summè ambienda est, & à Deo petenda, à quo solo datur continentia.

A 1 ATtingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.

2 Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius.

3 Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam.

4 Doctrix enim est disciplinæ Dei, & electrix operum illius.

5 Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?

6 Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex?

B 7 Et si justitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim, & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.

8 Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat: scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum: signa & monstra scit antequam fiant, & eventus temporum & sæculorum.

9 Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædij mei.

C 10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in judicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & sermocinante me plura, manus ori suo imponent.

13 Præterea habebo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.

14 Disponam populos: & nationes mihi erunt subditæ.

15 Timebunt me audientes reges horrendi: & in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

D 16 Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam & gaudium.

17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in communicatione sermonū ipsius: circuibam quærens, ut mihi illam assumerem.

19 Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

20 Et cùm essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.

21 Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum: adij Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis.

CAPUT IX.

Oratio sapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis, ad impetrandam à Domino sapientiam: quæ cùm omnibus necessaria sit, potissimùm tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia.

1 DEus patrum meorum, & Domine misericordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo, A 1.Reg. 3.b.9.

2 Et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta est,

3 Ut disponat orbem terrarum in æquitate & justitia, & in directione cordis judicium judicet?

4 Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis:

5 * Quoniā servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum judicij & legum. * Ps. 115. b.16. B

6 Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur.

7 * Tu elegisti me regem populo tuo, & judicem filiorum tuorum, & filiarum: * 1. Par. 28. a.

8 Et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio: 4.5. 2.Par. 1.c.9.

9 * Et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ affuit tunc cùm orbem terrarum faceres, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. * Prov. 8.c.22. d.27. Ioan. 1.a.1.

10 Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te: C

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia.

12 Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum justè, & ero dignus sedium patris mei.

13 * Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? * Isai. 40. c. 13. Rom. 11. d. 34.

14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ.

15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. 1.Cor. 2.d.16. D

16 Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis investigabit?

17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis:

18 Et sic correctæ sint semitæ eorum qui sunt in terris, & quæ tibi placent didicerint homines?

19 Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi Domine à principio.

Caput X.

Commendatur sapientia quòd servaverit & à malis liberaverit Adam, Noe, Abraham, Lot, Jacob, Joseph, Moysen, per quem filios Israël de Ægypto duxit per Mare rubrum, demersis in eo Ægyptiis.

A 1 HÆc illum, qui primus formatus est à Deo
Gen. 1. pater orbis terrarum, cùm solus esset
d. 27. creatus, custodivit,

*Gen. 2. a. 7. 2 * Et eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia.

*Gen. 4. b. 8. 3 * Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidij fraterni deperiit.

*Gen. 7. d. 4. 4 * Propter quem, cùm aqua deleret terram, sanavit iterùm sapientia, per contemptibile lignum justum gubernans.

*Gen. 11. a. 2. 5 * Hæc & in consensu nequitiæ cùm se nationes contulissent, scivit justum, & conservavit sine querela Deo, & in filij misericordia fortem custodivit.

*Gen. 19. d. 17. c. 22. 6 * Hæc justum à pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in pentapolim:

B 7 Quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans figmentum salis.

8 Sapientiam enim prætereuntes, non tantùm in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere potuissent.

9 Sapientia autem hos, qui se observant, à doloribus liberavit.

*Gen. 28. a. 5. b. 10 10 * Hæc profugum iræ fratris justum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius.

11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, & honestum fecit illum.

C 12 Custodivit illum ab inimicis, & à seductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia.

*Gen. 37. f. 28. 13 * Hæc venditum justum non dereliquit, sed à peccatoribus liberavit eum: descenditque cum illo in foveam,

*Gen. 41. e. 40. Act. 7 b. 9 14 * Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos, qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam.

*Exod. 1. b. 11. 15 * Hæc populum justum, & semen sine querela, liberavit à nationibus, quæ illum deprimebant.

16 Intravit in animam servi Dei, & stetit contra reges horrendos in portentis & signis.

D 17 Et reddidit justis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum per noctem:

18 * Transtulit illos per Mare rubrum: & transvexit illos per aquam nimiam. *Exod. 14. e. 22.

19 Inimicos autem illorum demersit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos. *Ps. 77. b. 13.

* Ideò justi tulerunt spolia impiorum.

20 * Et decantaverunt Domine nomen sanctum tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pariter: *Exod. 15. a. 1. Exod. 12. e. 35.

21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

Caput XI.

Sapientia filios Israel per desertum deduxit, devictis inimicis, datisque è petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cùm tamen Deus omnium quærens salutem, longanimiter toleret peccatores, ut resipiscant, quos universos solo suo nutu continuò perdere posset.

1 DIrexit opera eorum in manibus prophetæ sancti. A

2 Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur: & in locis desertis fixerunt casas. *Exod. 16. a. 1.

3 * Steterunt contra hostes, & de inimicis se vindicaverunt.

4 * Sitierunt, & invocaverunt te, & data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis de lapide duro. *Exod. 17. a. 13. *Num. 20. b. 11.

5 Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, à defectione potus sui, & in eis, cùm abundarent filij Israël, lætati sunt;

6 Per hæc, cùm illis deessent, benè cum illis actum est.

7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti injustis.

8 Qui cùm minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperatè,

9 Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adversarios illorum necares.

10 Cùm enim tentati sunt, & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira judicati impij tormenta paterentur. B

11 Hos quidem tamquam pater monens probasti: illos autem tamquam durus rex interrogans condemnasti.

12 Absentes enim & præsentes similiter torquebantur.

13 Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.

14 Cùm enim audirent per sua tormenta benè secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus.

15 Quem enim in expositione prava projectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt, non similiter justis sitientes. C

16 Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, * quòd quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias supervacuas immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam: *Inf. 12. d. 24.

17 Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

18 Non enim impossibilis erat omnipotens

manus

manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex ma-
*Lev. teria invisa, * immittere illis multitudinem ur-
26. d. sorum, aut audaces leones,
22.
Inf.16 19 Aut novi generis ira plenas ignotas bestias,
a. 1. aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odo-
Ier. 8. rem proferentes, aut horrendas ab oculis scin-
f. 17. tillas emittentes:
D 20 Quarum non solùm læsura poterat illos
exterminare, sed & aspectus per timorem oc-
cidere.
21 Sed & sine his uno spiritu poterant occidi
persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dis-
persi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in
mensura, & numero, & pondere disposuisti.
22 Multum enim valere, tibi soli supererat
semper: & virtuti brachij tui quis resistet?
23 Quoniam tamquam momentum stateræ,
sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gut-
ta roris antelucani, quæ descendit in terram.
24 Sed misereris omnium, quia omnia potes,
& dissimulas peccata hominum propter pœni-
tentiam.
25 Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil
odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens ali-
quid constituisti, aut fecisti.
26 Quomodo autem posset aliquid permane-
re, nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non
esset, conservaretur?
27 Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt
Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Ostendit quanta clementia & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ sanctæ incolas, non subitò eos delens, cùm non illos tantùm, sed & omnes nationes, nulla illata injuria, tamquam solus omnium Dominus perdere posset: hac videlicet erga inimicos clementia electos suos de se suáque bonitate bene sperare faciens, eósque à peccatis revocans.

A 1 O Quàm bonus & suavis est Domine spi-
ritus tuus in omnibus,
2 Ideóque eos, qui exerrant, partibus corri-
pis: & de quibus peccant, admones & alloque-
ris: ut relicta malitia, credant in te Domine.
* 3 * Illos enim antiquos inhabitatores terræ
Deut. sanctæ tuæ, quos exhorruisti,
9. a. 2. 4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per
12. d. medicamina, & sacrificia injusta,
29. 5 Et filiorum suorum necatores sine miseri-
18. c. cordia, & comestores viscerum hominum, &
12. devoratores sanguinis à medio sacramento tuo,
6 Et auctores parentes animarum inauxilia-
tarum, perdere voluisti per manus parentum
nostrorum,
7 Ut dignam perciperent peregrinationem
puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est terra.
8 Sed & his tamquam hominibus pepercisti,
& misisti antecessores exercitus tui vespas, ut
illos paulatim exterminarent.
B 9 Non quia impotens eras in bello subjicere
impios justis, aut bestiis sævis, aut verbo duro
simul exterminare:
* Exo. 10 * Sed partibus judicans dabas locum pœ-
23. f. nitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est
30. natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, &
Deut.
7. d. 22

quoniam non poterat mutari cogitatio illorum
in perpetuum.
11 Semen enim erat maledictum ab initio:
nec timens aliquem, veniam dabas peccatis il-
lorum.
12 Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut
quis stabit contra judicium tuum? aut quis in
conspectu tuo veniet vindex iniquorum homi-
num? aut quis tibi imputabit, si perierint na-
tiones, quas tu fecisti?
13 Non enim est alius Deus quàm tu, * cui * 1.
cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non Pet. 5.
injustè judicas judicium. b. 7.
14 Neque rex neque tyrannus in conspectu
tuo inquirent de his quos perdidisti.
15 Cùm ergo sis justus, justè omnia disponis,
ipsum quoque, qui non debet puniri, condem-
nare, exterum æstimas à tua virtute.
16 Virtus enim tua justitiæ initium est: & ob C
hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te
parcere facis.
17 Virtutem enim ostendis tu, qui non cre-
deris esse in virtute consummatus, & horum,
qui te nesciunt, audaciam traducis.
18 Tu autem dominator virtutis, cum tran-
quillitate judicas, & cum magna reverentia dis-
ponis nos: subest enim tibi, cùm volueris, posse.
19 Docuisti autem populum tuum per talia
opera, quoniam oportet justum esse & huma-
num, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam
judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.
20 Si enim inimicos servorum tuorum, &
debitos morti, cum tanta cruciasti attentione,
dans tempus & locum, per quæ possent mutari
à malitia;
21 Cum quanta diligentia judicasti filios tuos,
quorum parentibus juramenta & conventiones
dedisti bonarum promissionum?
22 Cùm ergo das nobis disciplinam, inimi- D
cos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem
tuam cogitemus judicantes: & cùm de nobis ju-
dicatur, speremus misericordiam tuam.
23 Unde & illis, qui in vita sua insensatè &
injustè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, de-
disti summa tormenta.
24 * Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, * Sup.
deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt 11. c.
supervacua, infantium insensatorum more vi- 16.
ventes. Rom.
25 Propter hoc tamquam pueris insensatis 1. c. 23.
judicium in derisum dedisti.
26 Qui autem ludibriis & increpationibus
non sunt correcti, dignum Dei judicium ex-
perti sunt.
27 In quibus enim patientes indignabantur,
per hæc quos putabant deos, in ipsis cùm exter-
minarentur videntes, illum, quem olim nega-
bant se nosse, verum Deum agnoverunt: pro-
pter quod & finis condemnationis eorum venit
super illos.

CAPUT XIII.

Vani quidem ſunt qui ex creaturis Deum non agnoſcentes, ipſas potiùs creaturas pro diis coluerunt: at illi longè ſtultiores qui opus artificis Deum dicunt, ab inſenſato idolo futura interrogantes.

A 1 VAni autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei: & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui eſt, neque operibus attendentes agnoverunt quis eſſet artifex: Rom. 1.c.18.

2 * Sed aut ignem, aut ſpiritum, aut citatum aërem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam aquam, aut ſolem & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. * Deut. 4.c.19. 17. a. 3.

3 Quorum ſi ſpecie delectati, deos putaverunt: ſciant quantò his dominator eorum ſpecioſior eſt. ſpeciei enim generator hæc omnia conſtituit.

4 Aut ſi virtutem & opera eorum mirati ſunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior eſt illis:

5 A magnitudine enim ſpeciei & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri.

B 6 Sed tamen adhuc in his minor eſt querela. Et hi enim fortaſſe errant, Deum quærentes, & volentes invenire.

7 * Etenim cùm in operibus illius converſentur, inquirunt: & perſuaſum habent quoniam bona ſunt quæ videntur. *Rom. 1.c.21.

8 Iterùm autem nec his debet ignoſci.

9 Si enim tantùm potuerunt ſcire, ut poſſent æſtimare ſæculum: quomodo hujus Dominum non faciliùs invenerunt?

10 Infelices autem ſunt, & inter mortuos ſpes illorum eſt, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & ſimilitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

11 * Aut ſi quis artifex faber de ſilva lignum rectum ſecuerit: & hujus doctè eradat omnem corticem, & arte ſua uſus, diligenter fabricet vas utile in converſationem vitæ. * Iſa. 44. b. 12. Iere. 10. a. 3.

C 12 Reliquiis autem ejus operis, ad præparationem eſcæ abutatur:

13 Et reliquum horum, quod ad nullos uſus facit, lignum curvum, & verticibus plenum, ſculpat diligenter per vacuitatem ſuam, & per ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet illud imagini hominis,

14 Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo eſt, perliniens:

D 15 Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro,

16 Ne fortè cadat, proſpiciens illi, ſciens quoniam non poteſt adjuvare ſe: imago enim eſt, & opus eſt illi adjutorium.

17 Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, & de nuptiis votum faciens, inquirit. Non erubeſcit loqui cum illo, qui ſine anima eſt:

18 Et pro ſanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat:

19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non poteſt: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus eſt inutilis.

CAPUT XIV.

Utilis inventio navis, qua etiam tempore diluvij ſemen humanum ſervatum eſt: idolum autem maledictum eſt cum ſuo fabricatore, & quod fuerit idolorum idololatriæque exordium ac progreſſus, item quæ mala ex idololatria procedant.

1 ITerùm alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante ſe, fragilius lignum invocat. A

2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex ſapientia fabricavit ſua.

3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: * quoniam dediſti & in mari viam, & inter fluctus ſemitam firmiſſimam, * Exod. 14. e. 22.

4 Oſtendens quoniam potens es ex omnibus ſalvare, etiam ſi ſine arte aliquis adeat mare.

5 Sed ut non eſſent vacua ſapientiæ tuæ opera; propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt:

6 * Sed & ab initio cùm perirent ſuperbi gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confugiens, remiſit ſæculo ſemen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata. * Gen. 6.a.4. 7 b. 7.

7 Benedictum eſt enim lignum, per quod fit juſtitia.

8 * Per manus autem quod fit idolum, maledictum eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille quidem operatus eſt: illud autem cùm eſſet fragile, deus cognominatus eſt. * Pſal. 113. Bar. 6.a.3.

9 Similiter autem odio ſunt Deo impius & impietas ejus.

10 Etenim quod factum eſt, cum illo, qui fecit, tormenta patietur.

11 Propter hoc & in idolis nationum non erit reſpectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium. B

12 Initiũ enim fornicationis eſt exquiſitio idolorum: & adinventio illorum corruptio vitæ eſt.

13 Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.

14 Supervacuitas enim hominum advenit in orbem terrarum, & ideò brevis illorum finis eſt inventus.

15 Acerbo enim luctu dolens pater, citò ſibi rapti filij fecit imaginem: & illum, qui tunc quaſi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cœpit, & conſtituit inter ſervos ſuos ſacra & ſacrificia.

16 Deinde interveniente tempore, convaleſcente iniqua conſuetudine, hic error tanquam lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.

17 Et hos quos in palam homines honorare non poterant, propter hoc quod longè eſſent, è longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui aberat, tanquam præſentem colerent ſua ſolicitudine.

18 Prove

18 Provexit autem ad horum culturam & hos qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret.

C 20 Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.

22 Et non suffecerat errasse eos circa Dei sciētiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

Deut. 18. b. 10. 23 * Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes,

Ier. 7. b. 6. 24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat:

25 Et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio & perjurium, tumultus bonorum.

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ.

27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium & finis.

28 Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certè vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut pejerant citò.

29 Dum enim confidūt in idolis, quæ sine anima sunt, malè jurantes noceri se non sperant.

30 Utraque ergo illis evenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injustè, in dolo contemnentes justitiam.

31 Non enim juratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper in justorum prævaricationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium suavitatem & misericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria sunt servati: mirè quoque subsannati idolorum artifices ac cultores.

A 1 TU autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & in misericordia disponens omnia.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati.

3 Nosse enim te, consummata justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,

5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.

6 Malorum amatores, digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

7 * Sed & figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, judex est figulus. * Rō. 9. c. 21. B

8 Et cùm labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulò antè de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat.

9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argentariis: sed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.

10 Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita ejus:

11 Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem. C

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit.

14 Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi:

15 Quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, * quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum. * Ps. 113. b. 5. 134. c. 16.

16 Homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere. D

17 Cùm enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse quidem vixit, cùm esset mortalis, illi autem numquam.

18 Sed & animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.

19 Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna passi. Hebræi escam à Deo acceperunt: castigati tamen aliquantum morsu serpentum, erecto serpente aneo sanati sunt à Deo: impii verò morte consumpti per locustas, muscas, ignèmque grandini mistum: cum illi accepto manna, satiati sint & confortati.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt dignè tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt. A

2 Pro quibus tormentis benè disposuisti populum tuum, * quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, novum saporem, escam parans eis ortygometram: * Nū. 11. g. 31.

3 Ut illi quidem concupiſcétes eſcam propter ea, quæ illis oſtenſa & miſſa ſunt, etiam à neceſſaria concupiſcentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam guſtaverunt eſcam.

4 Oportebat enim illis ſine excuſatione quidem ſupervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantùm oſtendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur.

Num. 21.b.6. 5 * Etenim cùm illis ſupervenit ſæva beſtiarum ira, morſibus perverſorum colubrorum exterminabantur.

6 Sed non in perpetuum ira tua permanſit, ſed ad correptionem in brevi turbati ſunt, ſignum habentes ſalutis ad commemorationem mandati legis tuæ.

7 Qui enim converſus eſt, non per hoc, quod videbat, ſanabatur, ſed per te omnium ſalvatorem:

B 8 In hoc autem oſtendiſti inimicis noſtris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

Exod. 10. b. & 8. f. 14. Apoc. 9. b. 7. 9 * Illos enim locuſtarum & muſcarum occiderunt morſus, & non eſt inventa ſanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujuſmodi exterminari.

10 Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: miſericordia enim tua adveniens ſanabat illos.

11 In memoria enim ſermonum tuorum examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non poſſent tuo uti adjutorio.

12 Etenim neque herba, neque malagma ſanavit eos, ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſanat omnia.

Deut. 32. f. 39. 1. Reg. 2. b. 6. Tob. 13. a. 2. 13 * Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis:

14 Homo autem occidit quidem per malitiam, & cùm exierit ſpiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta eſt:

15 Sed tuam manum effugere impoſſibile eſt.

C 16 * Negantes enim te noſſe impii, per fortitudinem brachii tui flagellati ſunt: novis aquis, & grandinibus, & pluviis perſecutionem paſſi, & per ignem conſumpti. *Exod. 9. e. 23.*

17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex eſt enim orbis juſtorum.

18 Quodam enim tempore, manſuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios miſſa erant animalia: ſed ut ipſi videntes ſcirent, quoniam Dei judicio patiuntur perſecutionem.

19 Et quodam tempore in aqua ſupra virtutem ignis, exardeſcebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

Exod. 16. d. 14. Num. 11. b 7. Pſ 77. c. 25. Ioa. 6. e 31. 20 * Pro quibus angelorum eſca nutriviſti populum tuum: & paratum panem de cælo præſtitiſti illis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem.

21 Subſtantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat: & deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur.

22 * Nix autem & glacies ſuſtinebant vim ignis, & non tabeſcebant: ut ſcirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine & pluvia coruſcans. *Exod. 9. e. 14.* D

23 Hic autem iterùm ut nutrirentur juſti, etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.

24 Creatura enim tibi Factori deſerviens, exardeſcit in tormentum adverſus injuſtos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deſerviebat, ad voluntatem eorum, qui à te deſiderabant:

26 Ut ſcirent filii tui, quos dilexiſti Domine, * quoniam non nativitatis fructus paſcunt homines. ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint, conſervat. *Deut. 8. a. 3. Matt. 4. a. 4.*

27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, ſtatim ab exiguo radio ſolis calefactum tabeſcebat.

28 Ut notum omnibus eſſet, quoniam oportet prævenire ſolem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

29 Ingrati enim ſpes tamquam hybernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tamquam aqua ſupervacua.

CAPUT XVII.

Ægyptii triduanas paſſi ſunt invincibiles tenebras, cum incredibili timore & horrore: reliqua orbis parte illuſtrata lumine.

1 Magna ſunt enim judicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indiſciplinatæ animæ erraverunt. A

2 * Dum enim perſuaſum habent iniqui poſſe dominari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum & longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt. *Exod. 10. f. 23.*

3 Et dum putant ſe latere in obſcuris peccatis, tenebroſo oblivionis velamento diſperſi ſunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati.

4 Neque enim quæ continebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat, quoniam ſonitus deſcendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes pavorem illis præſtabant.

5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

6 Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: & timore perculſi illius, quæ non videbatur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe quæ videbantur: B

7 Et * magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio cum contumelia. *Exod. 7. d. 22. 8. b. 7.*

8 Illi enim qui promittebant timores & perturbationes expellere ſe ab anima languente, hi cum deriſu pleni timore languebant.

9 Nam etſi nihil illos ex monſtris perturbabat: tranſitu animalium & ſerpentium ſibilatione commoti, tremebundi peribant: & aërem, quem nullâ ratione quis effugere poſſet, negantes ſe videre.

10 Cum ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium C

monium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia.

11 Nihil enim eſt timor niſi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor eſt expectatio, majorem computat inſcientiam ejus cauſæ, de qua tormentum præſtat.

13 Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſupervenientem, eundem ſomnum dormientes,

14 Aliquando monſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubitaneus enim illis & inſperatus timor ſupervenerat.

15 Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus.

D 16 Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut vis aquæ decurrentis nimiùm,

18 Aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis ſuperpoſita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperventura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt: occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo: Hebræi in ſeditione Core iram Dei provocant: ſed in medio incendij liberantur, offerente Aaron incenſum, & pro multitudine deprecante.

A 1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & ho-
Exod. rum quidem vocem audiebant, ſed figu-
10. f. ram non videbant. Et quia non & ipſi eadem
23. c. paſſi erant, magnificabant te.
1.

2 Et qui antè læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut eſſet differentia, donum petebant.

* 3 * Propter quod ignis ardentem columnam
Exod. ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine
14. f. læſura boni hoſpitij præſtitiſti.
24.
Pſ. 77. 4 Digni quidem illi carere luce, & pati car-
b. 14. cerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant
104. d. filios tuos, per quos incipiebat incorruptum le-
39. gis lumen ſæculo dari.

* 5 * Cùm cogitarent juſtorum occidere infan-
Exod. tes: & * uno expoſito filio, & liberato, in tradu-
1. c. 16. ctionem illorum, multitudinem filiorum abſtuli-
* Exod. ſti, & * pariter illos perdidiſti in aqua valida.
2. a. 3. 6 Illa enim nox antè cognita eſt à patribus
* Exod. noſtris, ut verè ſcientes quibus juramentis cre-
14. f. diderunt, animæquiores eſſent.
27. 7 Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas
B quidem juſtorum, injuſtorum autem exterminatio.

8 Sicut enim læſiſti adverſarios: ſic & nos provocans magnificaſti.

9 Abſconsè enim ſacrificabant juſti pueri bonorum, & juſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & mala recepturos juſtos, patrum jam decantantes laudes.

10 Reſonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11 * Simili autem pœna ſervus cum domi- *
no afflictus eſt, & popularis homo regi ſimi- Exod.
lia paſſus. 12. e.
29.

12 Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad ſepeliendum vivi ſufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata eſt:

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, ſpoponderunt populum Dei eſſe.

14 Cùm enim quietum ſilentium contine- C
ret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet,

15 Omnipotens ſermo tuus de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediam exterminij terram proſilivit,

16 Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans replevit omnia morte, & uſque ad cœlum attingebat ſtans in terra.

17 Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbaverunt illos, & timores ſupervenerunt inſperati.

18 Et alius alibi projectus ſemivivus, propter quam moriebatur, cauſam demonſtrabat mortis.

19 Viſiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inſcij, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & juſtos tentatio mortis, & commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu permanſit ira tua.

21 * Properans enim homo ſine querela de- * Num.
precari pro populis, proferens ſervitutis ſuæ ſcu- 16. g.
tum, orationem & per incenſum deprecationem 46.
allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſi- D
tati, oſtendens quoniam tuus eſt famulus.

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſubjecit, juramenta parentum, & teſtamentum commemorans.

23 Cùm enim jam acervatim cecidiſſent ſuper alterutrum mortui, interſtitit, & amputavit impetum, & diviſit illam quæ ad vivos ducebat viam.

24 * In veſte enim pòderis, quam habebat, *
totus erat orbis terrarum: & parentum magna- Exod.
lia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, 28. b.
& magnificentia tua in diademate capitis illius 6.
ſculpta erat.

25 His autem ceſſit qui exterminabat, & hæc extimuit. erat enim ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAPUT XIX.

Hebraeos persequentes Ægyptij, mari absorpti sunt, muscis & ranis antea vexati; Hebraeis verò concupitas carnes accipientibus, impij inhospitales percutiuntur caecitate: elementa Deo serviunt in afflictione malorum, & obsequio bonorum.

A 1 IMpiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:

2 Quoniam cùm ipsi permisissent ut se educerent, & cum magna sollicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti.

* Exod. 14. b. 5. 3 * Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur:

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.

B 6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.

7 Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua quæ antè erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monstra.

9 Tamquam enim equi depaverunt escam, & tamquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine, qui liberasti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

11 * Novissimè autem viderunt novam creaturam avium, cùm adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. * Exod. 16. c. 13. Num. 11. g. 31. Sup. 16. a. 2.

12 In allocutione enim desiderij, ascendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis, quæ antè facta erant, argumentis per vim fulminum: justè enim patiebantur secundùm suas nequitias.

13 Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alij quidem ignotos non recipiebant advenas, alij autem bonos hospites in servitutem redigebant. C

14 Et non solùm hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat: quoniam inviti recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant justitiis, sævissimis afflixerunt doloribus.

16 Percussi sunt autem cæcitate: sicut * illi in foribus justi, cùm subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostij sui quærebat. * Gen. 19. b. 11. D

17 In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certò potest.

18 Agrestia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram transibant.

19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.

20 Flammæ econtrariò, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facilè dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine, & honorasti, & non despexisti, in omni tempore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICUM
JESU FILIJ SIRACH
PROLOGUS.

MULTORUM nobis, & magnorum, per legem & prophetas, aliósque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israël doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent; ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed & ipsa lex, & pro-

phetæ,

phetæ, ceteráque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundùm legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

Caput Primum.

Sapientia incomprehensibilis & in creaturis relucens, ab aeterno originem à solo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum: nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non solùm sapientiam, sed & reliquas secum affert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

A 1 Omnis sapientia à Domino
3 Reg. 3.b.9. 4.d.29. Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante ævum.
2 Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est?
3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?
4 Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.
5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna.
6 Radix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis agnovit?
7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, & manifestata? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
8 Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans Deus.
B 9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est.
10 Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundùm datum suum, & præbuit illam diligentibus se.
11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.
12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.
13 Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.
14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorum.
*Psal. 110 d.10. Prov. 1.a.7 9.c.10. 16 * Initium sapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum justis & fidelibus agnoscitur.
C 17 Timor Domini, scientiæ religiositas.
18 Religiositas custodiet & justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.
19 Timenti Dominum benè erit, & in diebus consummationis illius benedicetur.
20 Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.
21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à thesauris illius.
22 Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salutis fructum:
23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei.
24 Scientiam, & intellectum prudentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentium se, exaltat.
25 Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longævi.
26 In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.
27 Timor Domini expellit peccatum:
28 Nam qui sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim animositatis illius, subversio illius est.
29 Usque in tempus sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis.
30 Bonus sensus usque in tempus abscondet D
verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius.
31 In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ,
32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.
33 Fili concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi.
34 Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi,
35 Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.
36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde.
37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem,
39 Et revelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te:
40 Quoniam accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia.

26 Multos quoque ſupplantavit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.

27 Cor durum habebit malè in noviſſimo: & qui amat periculum, in illo peribit.

D 28 Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus, & pravus corde in illis ſcandalizabitur.

29 Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.

30 Synagogæ ſuperborum non erit ſanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur.

31 Cor ſapientis intelligitur in ſapientia, & auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapientiam.

32 Sapiens cor & intelligibile abſtinebit ſe à peccatis, & in operibus juſtitiæ ſucceſſus habebit.

* Dan. 4. c. 24. 33 * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis:

34 Et Deus proſpector eſt ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in poſterum, & in tempore caſus ſui inveniet firmamentum.

CAPUT IV.

Ad opera miſericordiæ & ſapientiam multipliciter hortatur, hujus oſtendens utilitates: confuſio bona & mala: non occultanda ſapientia, nec veritati contradicendum: pro juſtitia certandum: verbo tuo opus reſpondeat: ſis humanus erga ſubditos, & non avarus.

A Tob. 4. b. 7. 1 FIli eleemoſynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne tranſvertas à paupere.

2 Animam eſurientem ne deſpexeris: & non exaſperes pauperem in inopia ſua.

3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum anguſtianti.

4 Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.

5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere:

6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.

7 Congregationi pauperum affabilem te facito, & preſbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.

B 8 Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & reſponde illi pacifica in manſuetudine.

9 Libera eum, qui injuriam patitur de manu ſuperbi: & non acidè feras in anima tua.

10 In judicando eſto pupillis miſericors ut pater, & pro viro matri illorum:

11 Et eris tu velut filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui magis quàm mater.

12 Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat, & ſuſcipit inquirentes ſe, & præibit in via juſtitiæ.

13 Et qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.

14 Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt: & quò introibit, benedicet Deus.

15 Qui ſerviunt ei, obſequentes erunt ſancto, & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

16 Qui audit illam, judicabit Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.

17 Si crediderit ei, hereditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius.

18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo, C
& in primis eligit eum.

19 Timorem & metum, & probationem inducet ſuper illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum in cogitationibus ſuis, & credat animæ illius.

20 Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum,

21 Et denudabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper illum ſcientiam & intellectum juſtitiæ.

22 Si autem oberraverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici ſui.

23 Fili conſerva tempus, & devita à malo.

24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

25 Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam & gratiam.

26 Ne accipias faciem adverſus faciem tuam, nec adverſus animam tuam mendacium.

27 Ne reverearis proximum tuum in caſu ſuo:

28 Nec retineas verbum in tempore ſalutis. D
Non abſcondas ſapientiam tuam in decore ſuo.

29 In lingua enim ſapientia dignoſcitur: & ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in operibus juſtitiæ.

30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne ſubjicias te omni homini pro peccato.

32 Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvij.

33 Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus eſſe in lingua tua; & inutilis, & remiſſus in operibus tuis.

35 Noli eſſe ſicut leo in domo tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos tibi.

36 Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAPUT V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juventutis, fortitudinis aut miſericordia Domini: ne ſis vagus, ſed firmus & manſuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne ſis ſuſurro aut bilinguis.

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & A
ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

2 Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui:

3 Et ne dixeris, Quomodo potui? aut quis me ſubjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi acci- B
dit

[illegible], [illegible] Dei posiis [illegible] & proverbia laudis non effugiant à te.

35 Et si videris sensatum, evigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus.

* Psal. 1.a.2. 37 * Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

Caput VII.

Abstinendum à malo. vetantur ambitio, præsumptio, pusillanimitas, mendacium, verbositas coram presbyteris, & præsumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bonæ mulieris & servi frugi: parentes filios erudiant, & filias doceant: filii honorent parentes: Deus ac sacerdotes ipsius honorandi: ad opera misericordiæ hortatur, & ad memoriam novissimorum.

A 1 NOli facere mala, & non te apprehendent.

2 Discede ab iniquo, & deficient mala abs te.

3 Fili, non semines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum.

4 Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris.

* Iob. 9.a.2. c.2. Psal. 142.a.2. Eccl. 7.b.17. Luc. 18.c.11. 5 * Non te justifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle videri sapiens.

6 Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua.

7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum.

* Inf. 12.b.7. 8 * Neque alliges duplicia peccata, nec enim in uno eris immunis.

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo:

10 Exorare, & facere eleemosynam ne despicias.

B 11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet.

12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ: * est enim qui humiliat & exaltat, circumspector Deus. * 1. Reg. 2.b.7.

13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum: neque in amicum similiter facias.

14 Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona.

15 Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua.

16 Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo.

17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.

18 Memento iræ, quoniam non tardabit.

19 Humilia valdè spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impij, ignis & vermis.

20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris.

C 21 Noli discedere à muliere sensata & bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super aurum.

* Levit. 19.b.13. 22 * Non lædas servum in veritate operantem neque mercenarium dantem animam suam.

23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

24 Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt utilia, perseverent apud te.

25 Filij tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.

26 Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

27 Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam.

28 Mulier si est tibi secundùm animam tuam, non projicias illam: & odibili non credas te. In toto corde tuo

29 * Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris. * Tob. 4.a.3.

30 Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue illis, quomodo & illi tibi. D

31 In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica.

32 In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas.

33 * Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, & propurga te cum brachiis. * Deut. 12.c.18.

34 Da illis partem, * sicut mandatum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. * Levit. 2.a.3. Num. 18.c.15.

35 Datum brachiorum tuorum & sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia sanctorum:

36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio & benedictio tua.

37 Gratia dati in conspectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.

38 * Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. * Rom. 12.c.15.

39 * Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. * Mat. 25.c.36.

40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

Caput VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non despiciendus pœnitens, nec senex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi seniores, arguendi peccatores & contumeliosi. fœnerari spondere: contra judicem, cum audace: cum iracundo: cum fatuis, cum extraneo.

1 NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. A

2 * Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. * Mat. 25.e.

3 * Multos enim perdidit aurum & argentum, & usque ad cor regum extendit & convertit. * Inf. 31.a.6.

4 Non litiges cum homine linguato, & non strues, in ignem illius ligna.

5 Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur.

6 Ne despicias hominem avertentem se à peccato, * neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione sumus. * 2. Cor. 2.b.6. Gal. 6.

7 * Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt. * Lev. 19.f.32.

8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens

quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.
B 9 * Ne despicias n[illegible] presbyterorum sapientium, & in proverbiis eorum conversare.
10 Ab ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam intellectus, & servire magnatis sine querela.
11 Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis:
12 Quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.
13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.
14 Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo.
15 * Noli fœnerari homini fortiori te: quòd si fœneraveris, quasi perditum habe.
C 16 Non spondeas super virtutem tuam: quòd si spoponderis, quasi restituens cogita.
17 Non judices contra judicem: quoniam secundùm quod justum est judicat.
18 * Cum audace non eas in via, ne fortè gravet mala sua in te: ipse enim secundùm voluntatem suam vadit, & simul cum stultitia illius peries.
19 * Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & ubi non est adjutorium,
D elidet te.
20 Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.
21 Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim quid pariet.
22 Non omni homini cor tuum manifestes: ne fortè inferat tibi gratiam falsam, & convitietur tibi.

CAPUT IX.

Quàm sit prudenter cum mulieribus agendum, & quàm sit fornicatio & affectus earum viris periculosa: amicus antiquus servandus: peccatoris gloria non zelanda: absit ab homine potestatem occidendi habente: cum sapientibus tractandum, & Deus præ oculis habendus.

A 1 Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam.
2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris:
3 Ne respicias mulierem multivolam: ne fortè incidas in laqueos illius.
4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius.
5 * Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius.
6 * Ne des fornicariis animam tuam in ullo: ne perdas te, & hereditatem tuam.
7 Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.
8 [illegible] à muliere [illegible] speciem [illegible]
[illegible]
[illegible]

1 Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.
11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt, colloquium enim illius quasi ignis exardescit.
B
12 Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum:
13 Et non altercêris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem.
14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi. C
15 Vinum novum, amicus novus: veterascet, & cum suavitate bibes illud.
16 * Non zeles gloriam & opes peccatoris: non enim scis quæ futura sit illius subversio.
17 Non placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius.
18 Longè abesto ab homine potestatem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mortis.
19 Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne fortè auferat vitam tuam.
20 Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis. D
21 Secundùm virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta.
22 Viri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio,
23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.
24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu verò Seniorum verbum.
25 Terribilis est in civitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens judex, utilis; insipiens, perniciosus: rectorem subditi imitantur: omnia in manu Dei: injuria vitanda: detestatio superbiæ, injustitiæ, contumeliæ, avaritiæ: homo brevis vita post mortem vermis esse: superbia à Deo est superbia: gentes ob superbiam à Deo perdita: laus timoris Dei: non despiciendus pauper justus, nec dives peccator honorandus: anima in mansuetudine servanda.

1 Judex sapiens judicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit. A
2 * Secundùm judicem populi, sic & ministri ejus: & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea.
3 * Rex insipiens perdet populum suum: & civitates inhabitabuntur per sensum potentium.
4 In manu Dei potestas terræ: & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.
5 In manu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet honorem suum.
6 Omnis injuriæ proximi ne memineris, * & nihil agas in operibus injuriæ.
7 Odibilis coram Deo est & hominibus superbia [illegible]
8 Regnum à gente in gentem [illegible] & injurias, & contumelias, [illegible]
[illegible]

9 A[illegible] est [illegible]. Qui su-
[illegible]
B 10 [illegible] amare pecuniam.
[illegible] : quo-
[illegible] in vita sua [illegible].
11 Omnis pot[illegible] vita. Languor
prolixior gravat medicum.
12 B[illegible] præcidit medicus : sic
& [illegible] est & c[illegible] morietur.
13 Cum enim morietur homo, hereditabit
[illegible] & [illegible]as, & vermes.
14 Initium superbiæ hominis, apostatare à
Deo :
15 Quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit
cor ejus, [illegible] initium omnis peccati est su-
perbia : qui tenuerit illam, adimplebitur male-
dictis, & subvertet eum in finem.
C 16 Propterea exhonoravit Dominus conven-
tus malorum, & destruxit eos usque in finem.
17 Sedes ducum superborum destruxit Deus,
& sedere fecit mites pro eis.
18 Radices gentium superbarum arefecit
Deus, & plantavit humiles ex ipsis gentibus.
19 Terras gentium evertit Dominus, & per-
didit eas usque ad fundamentum.
20 Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, &
cessare fecit memoriam eorum à terra.
21 Memoriam superborum perdidit Deus,
& reliquit memoriam humilium sensu.
22 Non est creata hominibus superbia ; ne-
que iracundia nationi mulierum.
23 Semen hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum : semen autem hoc exhonorabitur,
quod præterit mandata Domini.
24 In medio fratrum rector illorum in ho-
nore : & qui timent Dominum, erunt in ocu-
lis illius.
25 Gloria divitum, honoratorum, & pau-
perum, timor Dei est :
26 Noli despicere hominem justum paupe-
rem, & noli magnificare virum peccatorem
divitem.
D 27 Magnus, & judex, & potens est in hono-
re : & non est major illo, qui timet Deum.
28 * Servo sensato liberi servient : * & vir
* Prov. 17. a. 2. prudens & disciplinatus non murmurabit cor-
reptus, [illegible] non honorabitur.
* 2. Reg. 12. c. 15. 29 Noli extollere te in faciendo opere tuo,
& noli cunctari in tempore angustiæ.
30 * Melior est qui operatur, & abundat in
omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane.
* Prov. 12. b. 9. 31 Fili in mansuetudine serva animam tuam,
& da illi honorem secundum meritum suum.
32 Peccantem in animam suam quis justifi-
cabit? & quis honorificabit exhonorantem ani-
mam suam?
33 Pauper gloriatur per disciplinam & timo-
rem suum : & est homo qui honorificatur pro-
pter substantiam suam.
34 [illegible]autem gloriatur in paupertate, quan-
[illegible] : & qui gloriatur in sub-
stantia, [illegible]tur.

CAPUT XI.

S[illegible] humi[illegible] de
ve[illegible] h nore [illegible]
[illegible] tempore [illegible]
[illegible]
[illegible] domum [illegible]
du[illegible], & ab insi[illegible] cavendum.

1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, A
& in medio magnatorum con[illegible] illum Gen. 41. e.
faciet. 42.
2 Non laudes virum in specie sua, neque Dan.
spernas hominem in visu suo. 6. a. 5.
3 Brevis in volatilibus est apis, & initium 7. c. 8.
dulcoris habet fructus illius.
4 * In vestitu ne glorieris unquam, nec in * Act.
die honoris tui extollaris : quoniam mirabilia 12. d. 21. 22.
opera Altissimi solius, & gloriosa, & absconsa,
& invisa opera illius.
5 Multi tyranni sederunt in throno, & in-
suspicabilis portavit diadema.
6 * Multi potentes oppressi sunt validè, & * 1.
gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Reg. 15. f.
7 Priusquam interroges, ne vituperes quem- 28.
quam : & cùm interrogaveris, corripe justè. Esth. 6. b. 7.
8 * Priusquam audias, ne respondeas verbum : *
& in medio sermonum ne adjicias loqui. Prov.
9 De ea re, quæ te non molestat, ne certeris : 18. b.
& in judicio peccantium ne consistas. 13.
10 Fili ne in multis sint actus tui : & * si di- B
ves fueris, non eris immunis à delicto. si enim * 1.
secutus fueris, non apprehendes : & non effu- Tim. 6. b. 9.
gies, si præcurreris.
11 * Est homo laborans, & festinans, & do- *
lens impius, & tantò magis non abundabit. Eccle. 4. b. 8.
12 Est homo marcidus egens recuperatio-
ne, plus deficiens virtute, & abundans pau-
pertate :
13 * Et oculus Dei respexit illum in bono, & * Iob.
erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit ca- 42. c.
put ejus : & mirati sunt in illo multi, & hono- 10.
raverunt Deum.
14 * Bona & mala, vita & mors, paupertas * Iob.
& honestas à Deo sunt. 2 c. 10.
15 Sapientia & disciplina, & scientia legis
apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud
ipsum.
16 Error & tenebræ peccatoribus concreata
sunt : qui autem exultant in malis, consenescunt
in malo.
17 Datio Dei permanet justis, & profectus
illius successus habebit in æternum.
18 Est qui locupletatur parcè agendo, &
hæc est pars mercedis illius.
19 In eo quod dicit : * Inveni requiem mi- * Luc.
hi, & nunc manducabo de bonis meis solus : 12. c.
20 Et nescit quod tempus præteriet, & mors C
appropinquet, & relinquat omnia aliis, & mo-
rietur.
21 Sta in testamento tuo, & in illo colloque-
re, & in opere mandatorum tuorum veterasce.
22 Ne manseris in operibus peccatorum.
Confide autem in Deo, [illegible].
23 F[illegible] in [illegible] Dei subitò ho-
nestare pauperem.

24 Bene[illegible] Dei in [illegible] fe[illegible]-
nat, & in hora veloci [illegible] fructificat.
25 Ne dicas: Quid est mihi opus, & quæ
erunt mihi ex hoc [illegible]
26 Ne dicas: Sufficiens mihi sum: & quid
ex hoc pessimabor?
*Inf. 18. c. 25. 27 * In die bonorum ne immemor sis ma-
lorum, & in die malorum ne immemor sis bo-
norum:
28 Quoniam facile est coram Deo in die obi-
tus retribuere unicuique secundùm vias suas.
29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ
magnæ, & in fine hominis denudatio ope-
rum illius.
30 Ante mortem ne laudes hominem quem-
quam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.
D 31 Non omnem hominem inducas in domum
tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi.
32 Sicut enim eructant præcordia fœten-
tium, & sicut perdix inducitur in caveam, &
ut caprea in laqueum: sic & cor superborum, &
sicut prospector videns casum proximi sui:
33 Bona enim in mala convertens insidiatur,
& in electis imponet maculam.
34 A scintilla una augetur ignis, & ab uno
doloso augetur sanguis: homo verò peccator
sanguini insidiatur.
35 Attende tibi à pestifero, fabricat enim
mala: ne fortè inducat super te subsannationem
in perpetuum.
36 Admitte ad te alienigenam, & subvertet
te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

CAPUT XII.

Benefaciendum justo, impij verò & peccatores non suscipiendi: difficile est amicos ab inimicis dinoscere, nec inimicis umquam fidendum, quantumvis amicitiam simulent.

A 1 SI benefeceris, scito cui feceris, & erit gra-
tia in bonis tuis multa.
2 Benefac justo, & invenies retributionem
magnam: & si non ab ipso, certè à Domino.
3 Non est enim ei benè qui assiduus est in
malis, & eleemosynas non danti: quoniam &
Altissimus odio habet peccatores, & misertus est
pœnitentibus.
*Gal. 6. c. 10. 4 * Da misericordi, & ne suscipias pecca-
torem: & impiis & peccatoribus reddet vindi-
ctam, custodiens eos in diem vindictæ:
5 Da bono, & non receperis peccatorem.
6 Benefac humili, & non dederis impio:
prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit:
B 7 Nam duplicia mala invenies in omnibus
bonis, quæcumque feceris illi: quoniam & Al-
tissimus odio habet peccatores, & impiis red-
det vindictam.
8 Non agnoscetur in bonis amicus, & non
abscondetur in malis inimicus.
9 In bonis viri, inimici illius in tristitia: &
in malitia illius, amicus agnitus est.
10 Non credas inimico tuo in æternum: sicut
enim [illegible], æ[illegible] nequitia illius:
11 Et si [illegible] vadat curvus, adjice ani-
mum tuum, & custodi te ab [illegible]

12 Non [illegible] penes te, nec [illegible]
ad dexteram tuam, ne forè [illegible]
tuum, inquirat cathedram tuam: [illegible] C
mo agnoscas verba mea, & in [illegible]
meis stimuleris.
13 Quis miserebitur incantatori à serpente
percusso, & omnibus, qui appropiant bestiis?
& sic qui comitatur cum viro iniquo, & obvo-
lutus est in peccatis ejus.
14 Una hora tecum permanebit: si autem
declinaveris, non supportabit.
15 * In labiis suis indulcat inimicus, & in *Jer. 41. c. 6.
corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam.
16 In oculis suis lacrymatur inimicus: & si D
invenerit tempus, non satiabitur sanguine:
17 Et si incurrerint tibi mala, invenies eum
illic priorem.
18 In oculis suis lacrymatur inimicus, &
quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.
19 Caput suum movebit, & plaudet manu,
& multa susurrans commutabit vultum suum.

CAPUT XIII.

Periculosa sunt consortia cum superbo, divite, & potentiore: dilige Deum & proximum: non convenit diviti cum paupere, & hoc despecto ille honoratur.

1 QUi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: A
* & qui communicaverit superbo, in- *Sup. 7. A. 2.
duet superbiam.
2 Pondus super se tollet, qui honestiori se
communicat. Et ditiori te ne socius fueris.
3 Quid communicabit cacabus ad ollam?
quando enim se colliserint, confringetur.
4 Dives injustè egit, & fremet: pauper au-
tem læsus tacebit.
5 Si largitus fueris, assumet te: & si non ha-
bueris, derelinquet te.
6 Si habes, convivet tecum, & evacuabit te,
& ipse non dolebit super te:
7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te, &
subridens spem dabit, narrans tibi bona, & di-
cet: Quid opus est tibi?
8 Et confundet te in cibis suis, donec te exi-
naniat bis, & ter: & in novissimo deridebit te:
& posteà videns derelinquet te, & caput suum
movebit ad te.
9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.
10 Attende ne seductus in stultitiam hu-
milieris.
11 Noli esse humilis in sapientia tua, ne hu-
miliatus in stultitiam seducaris.
12 Advocatus à potentiore discede: ex hoc B
enim magis te advocabit.
13 Ne improbus sis, ne [illegible]: & ne
longè sis ab eo, ne eas in oblivionem.
14 Ne retineas ex æquo loqui cum [illegible]: nec
credas multis verbis illius: ex multa enim lo-
quela [illegible] te, & [illegible] interrogabit te
de absconditis tuis.
15 I[illegible] animus illius conservabit verba
[illegible], & de vinculis.
16 [illegible]
[illegible] subversionis [illegible]

17 Audiens verò illa quasi in somnis vide, & vigilabis.
C 18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in salute tua.
19 Omne animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi.
20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo simili sui sociabitur.
21 Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo.
* 2. Cor. 6. c. 14. 22 * Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?
23 Venatio leonis, onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes.
24 Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio divitis pauper.
25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis: humilis autem cùm ceciderit, expelletur & à notis.
26 Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba, & justificaverunt illum.
D 27 Humilis deceptus est, insuper & arguitur: locutus est sensatè, & non est datus ei locus.
28 Dives locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes perducent.
29 Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic? & si offenderit, subvertent illum.
30 Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: & nequissima paupertas in ore impii.
31 Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala.
32 Vestigium cordis boni, & faciem bonam difficile invenies, & cum labore.

CAPUT XIV.

Beatus qui non est verbo lapsus. Avaro & livido permolestæ divitiæ, & de utri[illegible] iis: de substantia benefaciendum ante mortem, quæ non tradetur homini frugi tate. beatus sapientia & justitia studiosus.

A 1 BEatus vir, qui non est lapsus verbo ex
Iac. 3. 19. c. 17 ore suo, & non est stimulatus in tristi-
tia delicti.
2 Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.
3 Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia, & homini livido ad quid aurum?
4 Qui acervat ex animo suo injustè, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.
5 Qui sibi nequam est, cui alij bonus erit? & non jucundabitur in bonis suis.
6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est malitiæ illius:
7 Et si bene fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in novissimo manifestat malitiam suam.
B 8 Nequam est oculus lividi: & avertens faciem suam, & despiciens animam suam.
9 Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.
10 Oculus malus ad mala: & non satiabitur pane, sed indigens & in tristitia erit super mensam suam.

11 Fili si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.
12 Memor esto quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum quia demonstratum est tibi: testamentum enim hujus mundi, morte morietur.
13 * Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigens da pauperi. * Tob. 4. b. 7. Sup. 4. a. 1. Luc. 16. b. 9.
14 Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.
15 Nonne aliis relinques dolores & labores tuos in divisione sortis?
16 Da, & accipe, & justifica animam tuam.
17 Ante obitum tuum operare justitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum. C
18 * Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi. * Isa. 40. b. 6. Iac. 1. b 10. 1. Pet. 1. d. 24.
19 Alia generantur, & alia dejiciuntur: sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur.
20 Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo.
21 Et omne opus electum justificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo.
22 * Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in justitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei. * Psal. 1. a. 2.
23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, & in viis illius consistens: D
24 Qui respicit per fenestras illius, & in januis illius audiens:
25 Qui requiescit juxta domum illius, & in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona per ævum:
26 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus morabitur.
27 Protegetur sub tegmine illius, à fervore, & in gloria ejus requiescet.

CAPUT XV.

Beatus qui in timore Dei aptat se ad sapientiam, quam stulti & mendaces non assequentur: peccata Deo non sunt ascribenda, sed homini qui ab illo conditus est libero arbitrio, propositis præceptis quæ servare poterat: Dei oculis omnia nuda sunt.

1 QUi timet Deum, faciet bona: & qui continens est justitiæ, apprehendet illam, A
2 Et obviabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum.
3 Cibabit illum pane vitæ & intellectus, * & aqua sapientiæ salutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur. Iosu. 4. b.
4 Et continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos suos,
5 Et in medio Ecclesiæ aperiet os ejus, & adimplebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ vestiet illum.
6 Jucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hereditabit illum. B
7 Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensati obviabunt illi, homines [illegible]

[illegible] longe enim abest a superbia & dolo.

8 Viri mendaces non erunt illius memores: & viri veraces invenientur in illa, & successum habebunt usque ad inspectionem Dei.

C 9 Non est speciosa laus in ore peccatoris:

10 Quoniam a Deo profecta est sapientia. sapientiæ enim Dei astabit laus, & in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi.

11 Non dixeris: Per Deum abest: quæ enim odit ne feceris.

12 Non dicas: ille me implanavit: non enim necessarij sunt ei homines impij.

13 Omne execramentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.

14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.

15 Adjecit mandata & præcepta sua.

Matt. 19. b. 17. 16 * Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere.

17 Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.

Ier. 21. c. 8. 18 * Ante hominem vita & mors bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi:

D 19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.

** Psal. 33. c. 16.* 20 * Oculi Domini ad timentes eum, & ipse * agnoscit omnem operam hominis.

**Heb. 4. d. 13.* 21 Nemini mandavit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi.

22 Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAPUT XVI.

N[illegible] in filiis impiis: de ira Dei in malos & m[illegible] in bonos: magna sunt operum misericordia merita: Dei cognitioni ac judicio nemo se potest subducere, cujus opera sunt ab homine inscrutabilia.

A 1 NE jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.

2 Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum.

3 Melior est enim unus timens Deum, quàm mille filij impij.

4 Et utile est mori sine filiis, quàm relinquere filios impios.

5 Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur.

6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.

** Inf. 21. b. 10.* 7 * In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardescet ira.

**Gen. 6. a. 4.* 8 * Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti:

9 Et non pepercit peregrinationi Lot, & execratus est eos præ superbia verbi illorum.

B 10 Non misertus est illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis suis.

11 [illegible] sexcenta millia [illegible] qui [illegible]

[illegible]

13 Secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua judicat.

14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis.

15 Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius.

16 Non dicas: A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?

17 In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tam immensa creatura? C

18 Ecce cælum, & cæli cælorum, abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur,

19 Montes simul, & colles, & fundamenta terræ: cùm conspexerit illa Deus, tremore concutientur.

20 Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo:

21 Et vias illius quis intelligit, & procellam, quam nec oculus videbit hominis?

22 Nam plurima illius opera sunt in absconsis: sed opera justitiæ ejus quis enuntiabit? aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.

23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens & errans, cogitat stulta. D

24 Audi me fili, & disce disciplinam sensus, & in verbis meis attende in corde tuo,

25 Et dicam in æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam, & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in veritate enuntio scientiam ejus.

26 In judicio Dei opera ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus suis.

27 Ornavit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis.

28 Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum.

29 Non sis incredibilis verbo illius.

30 Post hæc Deus in terram respexit, & implevit illam bonis suis.

31 Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterùm reversio illorum.

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum, donaque ipsis collata, ac præcepta proposita, [illegible] quibus [illegible] opera universa perpetuo [illegible] exhortantur [illegible] proposita Domini [illegible].

1 DEus creavit de terra hominem, & secundum [illegible] A

2 [illegible] in ipsam, & se-[illegible]

[illegible]

4 Posuit

4 Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & volatilium.

Gen. 2. 22. 5 * Creavit ex ipso adjutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus replevit illos.

6 Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis.

7 Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum,

B 8 Ut nomen sanctificationis collaudent; & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum ejus.

9 Addidit illis disciplinam, & lege vitæ hereditavit illos.

10 Testamentum æternum constituit cum illis, & justitiam & judicia sua ostendit illis.

11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.

12 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.

13 Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.

Rom. 13. 4. 14 * In unamquamque gentem præposuit rectorem:

15 Et pars Dei Israël facta est manifesta.

C 16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.

17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.

18 * Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit:

Matt. 25. 33. 19 * Et posteà resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & convertet in interiores partes terræ.

20 Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, & destinavit illis sortem veritatis.

21 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua:

22 Precare ante faciem Domini, & minue offendicula.

23 Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem:

24 Et cognosce justitias & judicia Dei, & sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei.

D 25 In partes vade seculi sancti, * cum vivis & dantibus confessionem Deo.

Infr. 38. d. 19. 26 Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio.

27 Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.

28 Quam magna misericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad se.

29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.

30 Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro & sanguis? & hoc arguetur.

31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit: & omnes homines terra & cinis.

Caput XVIII.

Dei magnalia homini inscrutabilia: hominis miseria, & Dei erga illum miseratio: proximo miserendum: quomodo sermones sint habendi & dandi: quomodo sit orandum: considerandum Dei judicium, & à propriis concupiscentiis discedendum.

1 Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus solus justificabitur, & manet invictus rex in æternum. A

2 Quis sufficit enarrare opera illius?

3 Quis enim investigabit magnalia ejus?

4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis enunciabit? aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus?

5 Non est minuere, neque adjicere, nec est invenire magnalia Dei.

6 Cum consummaverit homo, tunc incipiet: & cum quieverit, aporiabitur.

7 Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?

8 * Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. Ps. 89. c. 10.

9 Propter hoc patiens est Deus in illis, & effundit super eos misericordiam suam. B

10 Vidit præsumptionem cordis eorum quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum quoniam nequam est.

11 Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.

12 Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.

13 Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum.

14 Miseretur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in judiciis ejus.

15 Fili in bonis non des querelam, & in omni dato, non des tristitiam verbi mali.

16 Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quam datum.

17 Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine justificato.

18 Stultus acriter improperabit: & datus indisciplinati tabescere facit oculos.

19 Ante judicium para justitiam tibi, & antequam loquaris disce.

20 Ante languorem adhibe medicinam, * & ante judicium interroga teipsum, & in conspectu Dei invenies propitiationem. 1. Cor. 11. f. 28.

21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. C

22 * Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad mortem justificari: quoniam merces Dei manet in æternum. Luc. 18. a. 1. 1. Thess.

23 Ante orationem præpara animam tuam: &

& ... li esse quasi ho... qui ...
* Sup. 24 * Memento ... in ... et ..., &
... te... tribulationis in conversatione ...
25 * Memento paupertatis in tempore abun-
dantiæ, & necessitatum paupertatis in die di-
vitiarum.

D 26 A manè usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.

27 Homo sapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.

28 Omnis astutus agnoscit sapientiam, & invenienti eam dabit confessionem.

29 Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & justitiam, & impluerunt proverbia & judicia.

* Rom. 6. b. 12. 30 * Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.

13. d. 13. 14 31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.

32 Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illorum.

33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.

Caput XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, citò credente, gaudente super iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, discretione in verbis servanda, correptione, ficta humilitate, & laude tacentis.

A 1 Operarius ebriosus non locupletabitur: & qui spernit modica, paulatim decidet.

* Gen. 19. g. 33. 2 * Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos:

3. Reg. 11. a 1. 3 Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.

* Jos. 9. c. 15. 22. c. 11. 4 * Qui credit citò, levis corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam suam, insuper habebitur.

5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.

B 6 Qui peccat in animam suam, pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur.

7 Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis.

8 Amico & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum, noli denudare.

9 Audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum odiet te, & sic aderit tibi semper.

10 Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.

11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.

* Levi. 19. c. 17. 12 Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti.

Matt 18. b. 15. Luc. 17. a. 4. 13 * Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterùm addat facere.

14 Corripe proximum, ne fortè non dixe-
rit: & si dixerit, ne forte iteret.

15 Corripe ... sæpe enim fit ... C
missio.

16 Et non omni verbo credas: est qui labitur lingua, sed non ex animo.

17 * Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum antequam commineris.

18 Et da locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis.

19 Et non est sapientia nequitiæ disciplina: & non est cogitatus peccatorum prudentia.

20 Est nequitia, & in ipsa execratio. & est insipiens qui minuitur sapientia.

21 Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua.

23 Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo: D

24 Et est qui se nimiùm submittit à multa humilitate: & est qui inclinat faciem suam, & fingit se non videre quod ignoratum est:

25 Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.

26 Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus.

27 Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo.

28 Est correptio mendax in ira contumeliosi: & est judicium, quod non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

Caput XX.

De correptione, & correpti pœnitentia: de tacente, & loquace: de dono sapientis, & ... de falso ... ne & mendacio: de sapiente qui placet ... de donis non accipiendis, & sapientia abscondita.

1 Quàm bonum est arguere, quàm irasci, & confitentem in oratione non prohibere! A

2 Concupiscentia spadonis devirginabit juvenculam:

3 Sic qui facit per vim judicium iniquum.

4 Quàm bonum est correptum manifestare pœnitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum.

5 Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum.

6 Est tacens non habens sensum loquelæ: & est tacens sciens tempus apti...

7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabunt tempus.

8 Qui multis utitur verbis, lædet animam suam: & qui potestatem ... sibi ... injustè, odietur. B

9 Est processio in ... o indisciplinato, & est inventio ...

10 Est datum, q... est datum, cujus ...

11 Est p... & est qui ab ...

12 Est qui multa redimat modico pretio, & restituens ea in septuplum.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.

14 Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt.

15 Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio est.

16 Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est homo hujusmodi.

17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius.

C 18 Qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?

19 Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum.

20 Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet.

21 Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.

22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.

23 Est qui vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabitur.

24 Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se.

25 Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis.

26 Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assiduè erit.

D 27 Potior fur quàm assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt.

28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione.

29 Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis.

30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur justitiam, ipse exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.

31 * Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quasi mutus in ore avertit correptiones eorum.

32 * Sapientia absconsa & thesaurus invisus; quæ utilitas in utrisque?

33 Melior est qui celat insipientiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam.

* Exod. 23. b. 8 Deut. 16. d. 19 * Inf. 41. c. 17.

CAPUT XXI.

Docet fugiendum peccatum: primùm in genere, deinde in specie productis variis peccatis.

A 1 Fili peccasti? non adjicias iterùm: sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur.

2 Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te.

3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.

4 Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.

5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus quæ nimis locuples est annullabitur superbia, sic substantia superbi eradicabitur.

6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, & judicium festinatò adveniet illi.

7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor suum.

8 Notus à longè potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.

9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme. B

10 * Stuppa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. * Sup. 16. a. 7.

11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

12 Qui custodit justitiam, continebit sensum ejus.

13 Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus.

14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono.

15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo: & non est sensus ubi est amaritudo.

16 Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, & concilium illius sicut fons vitæ permanet.

17 Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.

18 Verbum sapiens quodcumque audierit scius, laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum. C

19 Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia.

20 Os prudentis quæritur in Ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.

21 Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.

22 Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram.

23 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit. D

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur à persona potentis.

26 Stultus à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.

27 Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur.

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.

31 Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

CAPUT XXII.

De lapidatione pigri, filio indisciplinato, filiáque fatua, musica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando: cum stulto non loquendum: de corde stulti ac timidi: de servanda fide cum amico, & oris custodia.

A 1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius.

2 De stercore boum lapidatus est piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet.

4 Filia prudens hereditas viro suo. nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur.

6 Musica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

7 Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

8 Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno.

9 Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis est hic?

* Inf. 38. b. 16. 10 * Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & supra fatuum plora, deficit enim sensus.

11 Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit.

12 Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.

*Gen. 50. b. 10. 13 * Luctus mortui septem dies; fatui autem & impii, omnes dies vitæ illorum.

B 14 Cum stulto ne multum loquaris, & cum insensato ne abieris.

15 Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius.

16 Deflecte ab illo, & invenies requiem, & non acediaberis in stultitia illius.

17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatuus?

* Prov. 27. a. 3. 18 * Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur: sic & cor confirmatum in cogitatione consilii.

20 Cogitatus sensati in omni tempore, metu non depravabitur.

C 21 Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt.

22 Sic & cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, sic & qui in præceptis Dei permanet semper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert sensum.

25 Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic & qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam.

26 Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes, est enim regressus. Ad amicum

27 Si aperueris os triste, non timeas: est enim concordatio; excepto convitio, & improperio, & superbia, & mysterii revelatione, & plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus.

28 Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris. D

29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hereditate illius coheres sis.

30 Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inalratur: sic & ante sanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31 Amicum salutare non confundar, à facie illius non me abscondam: & si mala mihi evenerint per illum, sustinebo.

32 Omnis qui audiet, cavebit se ab eo.

33 * Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me? * Ps. 140. a. 3.

CAPUT XXIII.

Oratio adversus superbiam, gulam & luxuriam: consuetudo jurandi vitanda, & indisciplinatus sermo adferens improperium: duo genera in peccato abundantia, & tertium adducens iram: confutatio hominis ad peccandum se hortantis. de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in consilio eorum: nec sinas me cadere in illis. A

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam sapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum,

3 Et ne adincrescant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conspectu adversariorum meorum, & gaudeat super me inimicus meus?

4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne desiderium averte à me.

6 Aufer à me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & animæ irreverenti & infrunitæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite filii: & qui custodierit illam, non periet labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis.

8 In vanitate sua apprehenditur peccator, & superbus & maledicus scandalizabitur in illis. *

9 * Jurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa. Exo. 20. b. 7. Matt. 5. e. 33.

10 Nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non eris immunis ab eis.

11 Sicut enim servus interrogatus assiduè, à livore non minuitur: sic omnis jurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur. B

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.

13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: & si dissimulaverit, delinquit dupliciter.

14 Et si in vacuum pravaverit, non justificabitur: replebitur enim retributione domus illius.
15 Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hereditate Jacob.
16 Etenim à misericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.
17 Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.
18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum consistis:
19 Ne fortè obliviscatur te Deus in conspectu illorum, & assiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluisses non nasci, & diem nativitatis tuæ maledicas.
* 2. Reg. 16. b. 7. 20 * Homo assuetus in verbis improperij, in omnibus diebus suis non erudietur.
21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.
C 22 Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat:
23 Et homo nequam in ore carnis suæ, non desinet donec incendat ignem.
24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
25 Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens:
* Isa. 29. e. 15. * Quis me videt?
26 Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.
27 Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:
28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes.
D 29 Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia.
30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & ubi non speravit, apprehendetur.
31 Et erit dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Domini.
* Lev. 20. b. 10 Deut. 22. c. 22. 32 * Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hereditatem ex alieno matrimonio:
33 Primò enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundò in virum suum deliquit: tertiò in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi.
34 Hæc in Ecclesiam adducetur, & in filios ejus respicietur.
35 Non tradent filij ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.
36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.
37 Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quàm timor Dei: & nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini.
38 Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

Sapientia multiplices suas laudes & originem describit, & mirè ad sui amplexum invitat, omnes sua doctrinæ splendore illustrans.

1 Sapientia laudabit animam suam, & in A
Deo honorabitur, & in medio populi sui
gloriabitur,
2 Et in Ecclesiis Altissimi aperiet os suum, in
conspectu virtutis illius gloriabitur,
3 Et in medio populi sui exaltabitur, & in
plenitudine sancta admirabitur,
4 Et in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:
5 Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita
ante omnem creaturam:
6 Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram:
7 Ego in altissimis habitavi, & thronus meus
in columna nubis.
8 Gyrum cæli circuivi sola, & profundum
abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,
9 Et in omni terra steti, & in omni populo,
10 Et in omni gente primatum habui.
11 Et omnium excellentium & humilium
corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem
quæsivi: & in hereditate Domini morabor.
12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator
omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,
13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita, &
in Israël hereditare, & in electis meis mitte
radices.
14 * Ab initio, & ante sæcula creata sum, & * Prov. 8. c. 22.
usque ad futurum sæculum non desinam, & in
habitatione sancta coram ipso ministravi.
15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate B
sanctificata similiter requievi, & in Jerusalem
potestas mea.
16 Et radicavi in populo honorificato, & in
parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine
sanctorum detentio mea.
17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, &
quasi cypressus in monte Sion:
18 Quasi palma exaltata sum in Cades, &
quasi plantatio rosæ in Jericho:
19 Quasi oliva speciosa in campis, & quasi
platanus exaltata sum juxta aquam in plateis.
20 Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi
suavitatem odoris:
21 Et quasi storax & galbanus, & ungula,
& gutta, & quasi Libanus non incisus vaporavi
habitationem meam, & quasi balsamum non
mistum odor meus.
22 Ego quasi terebinthus extendi ramos
meos, & rami mei honoris & gratiæ.
23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatē odo- C
ris: & flores mei fructus honoris & honestatis.
24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.

25 In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis ſpes vitæ & virtutis.

26 Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini:

27 Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hereditas mea ſuper mel & favum:

28 Memoria mea in generationes ſæculorum.

* Joan. 29 * Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui
6. d. bibunt me, adhuc ſitient.
35. 30 Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.

31 Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

32 Hæc omnia liber vitæ; & teſtamentum Altiſſimi, & agnitio veritatis.

33 Legem mandavit Moyſes in præceptis juſtitiarum, & hæreditatem domui Jacob & Iſraël promiſſiones.

34 Poſuit David puero ſuo excitare regem ex ipſo fortiſſimum, & in throno honoris ſedentem in ſempiternum.

35 * Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam,
*Gen. 2. b. 11. & ſicut Tigris in diebus novorum.

36 Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſum:
* Joſ. 3. d. 15. * qui multiplicat quaſi Jordanis in tempore meſſis.

37 Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ.

38 Qui perficit primus ſcire ipſam, & infirmior non inveſtigabit eam.

D 39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & conſilium illius ab abyſſo magna.

40 Ego ſapientia effudi flumina.

41 Ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluvio, ego quaſi fluvii Dioryx, & ſicut aquæductus exivi de paradiſo.

42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.

43 Et ecce factus eſt mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:

44 Quoniam doctrinam quaſi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam uſque ad longinquum.

45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.

46 Adhuc doctrinam quaſi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus ſapientiam, & non deſinam in progenies illorum uſque in ævum ſanctum.

* Inf. 33. c. 18. 47 * Videte quoniam non ſoli mihi laboravi, ſed omnibus exquirentibus veritatem.

Caput XXV.

Tria quæ Domino placent, & tria quæ odit: novem inſuſpicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira deteſtatio: à muliere initium peccati & mortis: mulieris dominium non ferendum.

A 1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo & hominibus:

2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè ſibi conſentientes.

3 Tres ſpecies odivit anima mea, & aggravor valdè animæ illorum:

4 Pauperem ſuperbum: divitem mendacem: ſenem fatuum & inſenſatum.

5 Quæ in juventute tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua invenies?

6 Quàm ſpecioſum canitiei judicium, & presbyteris cognoſcere conſilium!

7 Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſis intellectus, & conſilium!

8 Corona ſenum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.

9 Novem inſuſpicabilia cordis magnificavi, B
& decimum dicam in lingua hominibus:

10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns ſubverſionem inimicorum ſuorum. * Inf.

11 * Beatus qui habitat cum muliere ſenſata, * & qui lingua ſua non eſt lapſus, & qui non ſervivit indignis ſe. 26. a. 1. * Sup. 14. a. 1. 19. c. 16.

12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat juſtitiam auri audienti: Jac. 3. a. 2.

13 Quàm magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dominum.

14 Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit:

15 Beatus homo, cui donatum eſt habere timorem Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur?

16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum eſt ei.

17 Omnis plaga, triſtitia cordis eſt: & omnis malitia, nequitia mulieris.

18 Et omnem plagam, & non plagam vide- C
bit cordis:

19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:

20 Et omnem obductum, & non obductum odientium:

21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum.

22 Non eſt caput nequius ſuper caput colubri:

23 Et non eſt ira ſuper iram mulieris. * Commorari leoni & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam. * Prov. 21. c. 19.

24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obcæcat vultum ſuum tamquam urſus: & quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximorum ejus

25 Ingemuit vir ejus, & audiens ſuſpiravit modicum.

26 Brevis omnis malitia ſuper malitiam mulieris, ſors peccatorum cadat ſuper illam.

27 Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus veterani, ſic mulier linguata homini quieto.

28 * Ne reſpicias in mulieris ſpeciem, & non concupiſcas mulierem in ſpecie. * Inf. 42. a. 6.

29 Mulieris ira, & irreverentia, & confuſio D
magna.

30 Mulier ſi primatum habeat, contraria eſt viro ſuo.

31 Cor humile, & facies triſtis, & plaga cordis, mulier nequam.

32 Manus debiles, & genua diſſoluta, mulier quæ non beatificat virum ſuum.

33 * A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. * Gen. 3. a. 6.

34 Non

34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modi-
cum; nec mulieri nequam veniam prodeundi.
35 Si non ambulaverit ad manum tuam,
confundet te in conſpectu inimicorum.
36 A carnibus tuis abſcinde illam, ne ſem-
per te abutatur.

Caput XXVI.

Proponit viciſſim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ ac zelotypæ: filia cuſtodienda: tria timenda: duo contriſtantia, & duo periculoſa.

A 1 Mulieris bonæ beatus vir: numerus enim
annorum illius duplex.
2 Mulier fortis oblectat virum ſuum, & an-
nos vitæ illius in pace implebit.
3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium
Deum dabitur viro pro factis bonis:
4 Divitis autem & pauperis cor bonum, in
omni tempore vultus illorum hilaris.
5 A tribus timuit cor meum, & in quarto
facies mea metuit:
6 Delaturam civitatis, & collectionem
populi,
7 Calumniam mendacem, ſuper mortem
omnia gravia:
8 Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa.
9 In muliere zelotypa flagellum linguæ, om-
nibus communicans.
B 10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita
& mulier nequam: qui tenet illam, quaſi qui
apprehendit ſcorpionem.
11 Mulier ebrioſa ira magna: & contumelia,
& turpitudo illius non tegetur.
12 Fornicatio mulieris in extollentia oculo-
rum, & in palpebris illius agnoſcetur.
* Inf. 13 * In filia non avertente ſe, firma custo-
42. c. diam: ne inventa occaſione utatur ſe.
11. 14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave,
& ne mireris ſi te neglexerit.
15 Sicut viator ſitiens, ad fontem os aperiet,
& ab omni aqua proxima bibet, & contra om-
C nem palum ſedebit, & contra omnem ſagittam
aperiet pharetram donec deficiat.
16 Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum
ſuum, & oſſa illius impinguabit.
17 Diſciplina illius, datum Dei eſt.
18 Mulier ſenſata & tacita, non eſt immu-
tatio eruditæ animæ.
19 Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta &
pudorata.
20 Omnis autem ponderatio non eſt digna
continentis animæ.
21 Sicut Sol oriens mundo in altiſſimis Dei,
ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum do-
mus ejus.
22 Lucerna ſplendens ſuper candelabrum ſan-
ctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem.
23 Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas,
& pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam,
& mandata Dei in corde mulieris ſanctæ.
25 In duobus contriſtatum eſt cor meum, &
in tertio iracundia mihi advenit:
D 26 Vir bellator deficiens per inopiam:
& vir ſenſatus contemptus:
27 Et qui tranſgreditur à juſtitia ad pecca-
tum, Deus paravit eum ad rhomphæam.
28 Duæ ſpecies difficiles & periculoſæ mihi
apparuerunt, difficilè exuitur negotians à ne-
gligentia: & non juſtificabitur caupo à pecca-
tis labiorum.

Caput XXVII.

Ob inopiam & amorem divitiarum multi delinquunt: timor Domini conſtanter ſervandus: tentatio probat eum qui tentatur: ſequenda juſtitia. inconſtantia ſtulti, & modeſtia in verbis ſervanda: ſecreta amici non revelanda: de annuente oculo & inſidioſo.

1 Propter inopiam multi deliquerunt: & A
qui quærit locupletari, avertit oculum
ſuum.
2 Sicut in medio compaginis lapidum palus
figitur, ſic & inter medium venditionis & em-
ptionis anguſtiabitur peccatum.
3 Conteretur cum delinquente delictum.
4 Si non in timore Domini tenueris te inſtan-
ter, citò ſubvertetur domus tua.
5 Sicut in percuſſura cribri remanebit pul-
vis, ſic aporia hominis in cogitatu illius.
6 Vaſa figuli probat fornax, & homines ju-
ſtos tentatio tribulationis.
7 Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructum
illius, ſic verbum ex cogitatu cordis hominis.
8 Ante ſermonem non laudes virum: hæc
enim tentatio eſt hominum.
9 Si ſequaris juſtitiam, apprehendes illam; &
indues quaſi podêrem honoris, & inhabitabis
cum ea, & proteget te in ſempiternum, & in
die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad ſibi ſimilia conveniunt: & ve- B
ritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.
11 Leo venationi inſidiatur ſemper; ſic pec-
cata operantibus iniquitates.
12 Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut
ſol: nam ſtultus ſicut luna mutatur.
13 In medio inſenſatorum ſerva verbum
tempori: in medio autem cogitantium aſſiduus
eſto.
14 Narratio peccantium odioſa, & riſus il-
lorum in deliciis peccati.
15 Loquela multum jurans, horripilationem
capiti ſtatuet: & irreverentia ipſius obturatio
aurium.
16 Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum: &
maledictio illorum auditus gravis.
17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, C
& non inveniet amicum ad animum ſuum.
18 Dilige proximum, & conjungere fide cum
illo.
19 Quòd ſi denudaveris abſconſa illius, non
perſequeris poſt eum.
20 Sicut enim homo, qui perdit amicum
ſuum, ſic & qui perdit amicitiam proximi ſui.
21 Et ſicut qui dimittit avem de manu ſua,
ſic dereliquiſti proximum tuum, & non eum
capies.
22 Non illum ſequaris, quoniam longè abeſt:
effugit enim quaſi caprea de laqueo: quoniam
vulnerata eſt anima ejus.

23 Ultrà eum non poteris colligere. Et maledicti est concordatio.

24 Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abjiciet:

D 26 In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur: novissimè autem pervertet os suum, & in verbis tuis dabit scandalum.

27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: & plaga dolosa, dolosi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alij ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, & non agnoscet unde adveniat illi.

31 Illusio, & improperium superborum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum: dolor autem consumet illos antequam moriantur.

33 Ira & furor, utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

Non quærenda vindicta, sed offensa remittenda: ab ira ac lite cessandum: mala lingua & pericula ipsius, & de tertia lingua: aures sepienda adversus linguam nequam, orique frænum imponendum.

A 1 QUi vindicari vult, à Domino inveniet
Deut. vindictam, & peccata illius servans ser-
32. c. vabit.
35.
Matt. 2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc
6. b. 14 deprecanti tibi peccata solventur.
Mar. 3 Homo homini reservat iram, & à Deo
11. c. quærit medelam,
25.
Rom. 4 In hominem similem sibi non habet mise-
12. d. ricordiam, & de peccatis suis deprecatur?
19.

5 Ipse cùm caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?

6 Memento novissimorum, & desine inimicari:

7 Tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus.

8 Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo.

9 Memorare testamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi.

10 Abstine te à lite, & minues peccata:

B 11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.

12 Secundùm enim ligna silvæ sic ignis exardescit: & secundùm virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundùm substantiam suam exaltabit iram suam.

13 Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem: & lingua testificans adducit mortem.

14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si exspueris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.

15 Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.

16 Lingua tertia multos commovit, & dispersit illos de gente in gentem.

17 Civitates muratas divitum destruxit, & domos magnatorum effodit. C

18 Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit.

19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus suis.

20 Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.

21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa.

22 Multi ceciderunt in ore gladij: sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.

23 Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non est ligatus:

24 Jugum enim illius, jugum ferreum est: & vinculum illius vinculum æreum est.

25 Mors illius, mors nequissima: & utilis potiùs infernus quàm illa.

26 Perseverantia illius non permanebit: sed obtinebit vias injustorum: & in flamma sua non comburet justos. D

27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet illos.

28 Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia & seras.

29 Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito stateram, & frænos ori tuo rectos:

30 Et attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

Per mutuum subveniendum proximo, fidésque mutuanti servanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id cessandum ab eleemosyna, cujus laudes describit: fidejussori gratia habenda est, fidésque servanda: in quibus consistat initium vitæ hominis differit, & de vagis & ingratis hospitibus.

1 QUi facit misericordiam, fœneratur proximo suo: & qui prævalet manu, mandata servat. A

2 Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterùm redde proximo in tempore suo.

3 Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & omni tempore invenies quod tibi necessarium est.

4 Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, & præstiterunt molestiam his qui se adjuverunt.

5 Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam:

6 Et in tempore redditionis postulabit tempus,

pus, & loquetur verba tædij & murmurationum, & tempus causabitur:

7 Si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inventionem:

B 8 Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis:

9 Et convitia, & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.

10 Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.

11 Verumtamen super humilem animo fortior esto, & pro eleemosyna non trahas illum.

12 Propter mandatum assume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.

13 Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum: & non abscondas illam sub lapide in perditionem.

14 Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, & proderit tibi magis quàm aurum.

*Tob. 4. b. 11. 15 * Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

Sup. 17. c. 18. 16 Super scutum potentis, & super lanceam, adversus inimicum tuum pugnabit.

17 Vir bonus fidem facit pro proximo suo; & qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi.

18 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam.

19 Repromissorem fugit peccator & immundus.

C 20 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingratus sensu derelinquet liberantem se.

21 Vir repromittit de proximo suo: & cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.

22 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit illos quasi fluctus maris.

23 Viros potentes gyrans migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis.

24 Peccator transgrediens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: & qui conatur multa agere, incidet in judicium.

25 Recupera proximum secundum virtutem tuam, & attende tibi ne incidas.

*Inf. 39. c. 31. 26 * Initium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentum, & domus protegens turpitudinem.

D 27 Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.

28 Minimum pro magno placeat tibi, & improperium peregrinationis non audies.

29 Vita nequam hospitandi de domo in domum: & ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.

30 Hospitabitur, & pascet, & potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.

31 Transi hospes, & orna mensam: & quæ in manu habes, ciba ceteros.

32 Exi à facie honoris amicorum meorum: necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.

33 Gravia hæc homini habenti sensum: Correptio domus, & improperium fœneratoris.

CAPUT XXX.

Filij in disciplina educandi, & quàm sit perniciosum illis indulgere: corporis sanitas præstat divitiis: & quàm sit noxia & fugienda homini tristitia, cordis verò jucunditas quàm sit utilis.

1 QUi diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo, & non palpet proximorum ostia. A Prov. 13. d. 24. 23. b. 13.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur.

3 * Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. *Deut. 6. b. 7.

4 Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se.

5 In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis.

6 Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.

7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocem turbabuntur viscera ejus. B

8 Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps.

9 Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te.

10 Non corrideas illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentes tui.

11 Non des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus illius.

12 * Curva cervicem ejus in juventute, & tunde latera ejus dum infans est, ne fortè induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. *Sup. 7. c. 25.

13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

14 Melior est pauper sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis & flagellatus malitia.

15 Salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est omni auro & argento; & corpus validum, quàm census immensus. C

16 Non est census super censum salutis corporis: & non est oblectamentum super cordis gaudium.

17 Melior est mors quàm vita amara; & requies æterna quàm languor perseverans.

18 Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro.

19 * Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit: *Dan. 14. b. 6.

20 Sic qui effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:

21 Videns oculis, & ingemiscens, sicut spado complectens virginem, & suspirans. D

22 * Tristitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipsum in consilio tuo. *Prov. 12. d. 25. 15. b. 13. 17. d. 22.

23 Jucunditas cordis hæc est vita hominis, & thesaurus sine defectione sanctitatis: & exultatio viri est longævitas.

24 Miserere animæ tuæ placens Deo, & contine: congrega cor tuum in sanctitate ejus, & tristitiam longe repelle à te.

25 * Multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa. *2. Cor.

26 Zelus

26 Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectam adducet cogitatus.

27 Splendidum cor, & bonum in epulis est: epulæ enim illius diligenter fiunt.

Caput XXXI.

Vigilia honestatis: cogitatus præscientiæ: labor divitis & pauperis: diligens aurum: multi casus in auro: laus divitis, sine macula: modestia in mensa servanda: laus sobrietatis, & vituperatio gulæ: laus usus modici vini, & vituperatio immodici.

A 1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet somnum.

2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum, & infirmitas gravis sobriam facit animam.

3 Laboravit dives in congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis suis.

4 Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit.

5 Qui aurum diligit, non justificabitur: & qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea.

*Sup. 8. 43. 6 * Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum.

7 Lignum offensionis est aurum sacrificantium: væ illis qui sectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.

8 Beatus dives, qui inventus est sine macula: & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris.

9 Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.

10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus; facere mala, & non fecit:

B 11 Ideò stabilita sunt bona illius in Domino, & eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.

12 Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.

13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt:

14 Memento quoniam malus est oculus nequam.

15 Nequius oculo quid creatum est? ideò ab omni facie sua lacrymabitur, cùm viderit,

16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubescas.

17 Ne comprimaris in convivio:

18 Intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso:

19 Utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm manducas multum, odio habearis.

20 Cessa prior causa disciplinæ: & noli ni-
C mius esse, ne fortè offendas.

21 Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere.

22 Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem.

23 Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:

24 Somnus sanitatis in homine parco dormiet usque manè, & anima illius cum ipso delectabitur.

25 Et si coactus fueris in edendo multum, surge è medio, evome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.

26 Audi me fili, & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea.

27 In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele.

29 Nequissimo in pane murmurabit civitas, & testimonium nequitiæ illius verum est.

30 Diligentes in vino noli provocare: * multos enim exterminavit vinum. * Iudith 13. 4.

31 Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum.

32 Æqua vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. D

33 Quæ vita est ei, qui minuitur vino?

34 Qui defraudat vitam? Mors.

35 * Vinum in jucunditatem creatum est, & non in ebrietatem, ab initio. * Ps. 103. b. 15.

36 Exultatio animæ & cordis, vinum moderatè potatum.

37 Sanitas est animæ & corporis sobrius potus.

38 * Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit. * Prov. 31. a. 4.

39 Amaritudo animæ vinum multum potatum.

40 Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

41 In convivio vini non arguas proximum: & non despicias eum in jucunditate illius:

42 Verba improperij non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

Caput XXXII.

Officium boni rectoris: major natu loquatur: tacendum ubi non est qui audiat: jucunditas, musica in convivio: adolescenti tacendum: laus taciturnitatis: discutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitat correptionem: absque consilio nihil agendum.

1 Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis. A

2 Curam illorum habe, & sic conside, & omni cura tua explicita recumbe:

3 Ut læteris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem consequaris corrogationis.

4 Loquere major natu: decet enim te

5 Primum verbum diligenti scientia, & non impedias musicam.

6 Ubi auditus non est, non effundas sermonem, & importunè noli extolli in sapientia tua.

7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio musicorum in convivio vini.

8 Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in jucundo & moderato vino. B

9 Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

10 Adolesc

10 Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.

11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum.

12 In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens.

13 In medio magnatorum non præſumas: & ubi ſunt ſenes, non multum loquaris.

14 Ante grandinem præibit coruſcatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

C 15 Et hora ſurgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude,

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis & verbo ſuperbo.

17 Et ſuper his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis ſuis.

18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.

19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui inſidioſè agit, ſcandalizabitur in ea.

20 Qui timent Dominum, invenient judicium juſtum, & juſtitias quaſi lumen accendent.

D 21 Peccator homo vitabit correptionem, & ſecundùm voluntatem ſuam inveniet comparationem.

22 Vir conſilij non diſperdet intelligentiam, alienus & ſuperbus non pertimeſcet timorem:

23 Etiam poſtquam fecit cum eo ſine conſilio, & ſuis inſectationibus arguetur.

24 Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis.

25 In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum,

26 Et à filiis tuis cave, & à domeſticis tuis attende:

27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc eſt enim conſervatio mandatorum.

28 Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

Caput XXXIII.

Laudantur timens Dominum & ſapiens: inconſtantia præcordiorum fatuis amicus ſubſannator: dies & tempora à Deo ſunt, qui & reliqua omnia creavit ac diſpoſuit, in cujus manu eſt homo ut lutum in manu figuli. malum contra bonum: poſſeſſio non in vita ſed in morte diſtribuenda aliis: & quomodo ſervi ſint tractandi.

A 1 Timenti Dominum non occurrent mala, ſed in tentatione Deus illum conſervabit & liberabit à malis.

2 Sapiens non odit mandata & juſtitias, & non illidetur quaſi in procella navis.

3 Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.

4 Qui interrogationem manifeſtat, parabit verbum, & ſic deprecatus exaudietur, & conſervabit diſciplinam, & tunc reſpondebit.

*Sup. 21. b. 17. 5 * Præcordia fatui quaſi rota carri: & quaſi axis verſatilis cogitatus illius.

6 Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſannator, ſub omni ſupraſedente hinnit.

7 Quare dies diem ſuperat, & iterùm lux lucem, & annus annum à ſole?

8 A Domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſole, & præceptum cuſtodiente.

9 Et immutavit tempora, & dies feſtos B
ipſorum, & in illis dies feſtos celebraverunt ad horam.

10 Ex ipſis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipſis poſuit in numerum dierum. Et omnes homines de ſolo, * & ex terra, unde creatus eſt Adam. *Gen. 2. a. 7.

11 In multitudine diſciplinæ Dominus ſeparavit eos, & immutavit vias eorum.

12 Ex ipſis benedixit, & exaltavit: & ex ipſis ſanctificavit, & ad ſe applicavit: & ex ipſis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à ſeparatione ipſorum.

13 * Quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud & diſponere. *Rom. 9. c. 21.

14 Omnes viæ ejus ſecundùm diſpoſitionem ejus: ſic homo in manu illius, qui ſe fecit, & reddet illi ſecundùm judicium ſuum.

15 Contra malum bonum eſt, & contra mortem vita: ſic & contra virum juſtum peccator. Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi: Duo & duo, & unum contra unum.

16 Et ego noviſſimus evigilavi, & quaſi qui colligit acinos poſt vindemiatores.

17 In benedictione Dei & ipſe ſperavi: & quaſi qui vindemiat, replevi torcular. C

18 * Reſpicite quoniam non mihi ſoli laboravi, ſed omnibus exquirentibus diſciplinam. *Sup. 24. d. 47.

19 Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Eccleſiæ auribus percipite.

20 Filio & mulieri, fratri & amico, non des poteſtatem ſuper te in vita tua: & non dederis alij poſſeſſionem tuam: ne fortè pœniteat te, & depreceris pro illis.

21 Dum adhuc ſuperes & aſpiras, non immutabit te omnis caro.

22 Melius eſt enim ut filij tui te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.

23 In omnibus operibus tuis præcellens eſto.

24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui diſtribue hereditatem tuam.

25 Cibaria, & virga, & onus aſino: panis, & diſciplina, & opus ſervo.

26 Operatur in diſciplina, & quærit requieſcere: laxa manus illi, & quærit libertatem. D

27 Jugum & lorum curvant collum durum, & ſervum inclinant operationes aſſiduæ.

28 Servo malevolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet:

29 Multam enim malitiam docuit otioſitas.

30 In opera conſtitue eum: ſic enim condecet illum. Quòd ſi non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifices ſuper omnem carnem: verùm ſine judicio nihil facias grave.

31 * Si eſt tibi ſervus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua: quaſi fratrem ſic eum tracta: quoniam in ſanguine animæ comparaſti illum. *Sup. 7. c. 23

32 Si læseris eum injustè, in fugam convertetur:

33 Et si extollens discesserit, quem quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

CAPUT XXXIV.

Vanitas somniorum, divinationum, augurij, mendaciorum: laus expertorum: beatitudo timentium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: unus ædificans, & alter destruens: faciens pœnitentiam, & non abstinens à peccatis.

A 1 VAna spes, & mendacium viro insensato: & somnia extollunt imprudentes.

2 Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad visa mendacia.

3 Hoc secundùm hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis.

4 Ab immundo quid mundabitur? & à mendace quid verum dicetur?

5 Divinatio erroris, & auguria mendacia, & somnia malefacientium, vanitas est.

6 Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum:

7 Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.

8 Sine mendacio consummabitur verbum legis, & sapientia in ore fidelis complanabitur.

B 9 Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum.

10 Qui non est expertus, pauca recognoscit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.

11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, abundabit nequitia.

12 Multa vidi errando, & plurimas verborum consuetudines.

13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, & liberatus sum gratia Dei.

14 Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius benedicetur.

15 Spes enim illorum in salvantem illos, & oculi Dei in diligentes se.

C 16 Qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pavebit: quoniam ipse est spes ejus.

17 Timentis Dominum beata est anima ejus.

18 Ad quem respicit, & quis est fortitudo ejus?

* Ps. 33. c. 16. 19 * Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & umbraculum meridiani,

20 Deprecatio offensionis, & adjutorium casus, exaltans animam, & illuminans oculos, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem.

* Prov. 21. d. 27. 21 * Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum.

22 Dominus solus sustinentibus se in via veritatis & justitiæ.

* Prov. 15. b. 8. 23 * Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.

24 Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu D
patris sui.

25 Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est.

26 Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.

27 Qui effundit sanguinem, * & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. * Deut. 24. c. 14.

28 Unus ædificans, & unus destruens: quid prodest illis nisi labor? Sup. 7. c. 22.

* 29 Unus orans, & unus maledicens: cujus vocem exaudiet Deus?

30 Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit eum, quid proficit lavatio illius?

31 * Sic homo qui jejunat in peccatis suis, & iterùm eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet? * 2. Pet. 2. d. 21.

CAPUT XXXV.

Verum & acceptum Deo sacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tribuendæ: sacrificium injustum: pauperem læsum, pupillum & viduam lacrymantem exaudit Dominus: orationes justorum, & citissimum se humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens juxta opera sua.

1 QUi conservat legem, multiplicat oblationem. A

2 * Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate. * 1. Reg. 15. e. 22.

3 Et propitiationem litare sacrificij super injustitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia.

4 Retribuet gratiam, qui offert similaginem: & qui facit misericordiam, offert sacrificium.

5 * Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia. * Jer. 7. a. 3. 16. d. 13.

6 * Non apparebis ante conspectum Domini vacuus. * Exod. 23. c. 15. 34. c. 20. Deut. 16. d. 16.

7 Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt.

8 Oblatio justi impinguat altare, & odor suavitatis est in conspectu Altissimi.

9 Sacrificium justi acceptum est, & memoriam ejus non obliviscetur Dominus. B

10 Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarum.

11 * In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. * 2. Cor. 9. b. 7.

12 * Da Altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum: * Tob. 4. b. 9.

13 Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

14 * Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa. * Lev. 22. c. 21.

15 Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, & * non est apud illum gloria personæ. * Deut. 15. d. 21.

16 Non accipiet Dominus personam in pauperem, & deprecationem læsi exaudiet. * Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7.

17 Non despiciet preces pupilli; nec viduam, si effundat loquelam gemitus.

C 18 Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam des-
Iob 34 cendunt, & exclamatio ejus super deducen-
b. 19. tem eas?
Sap. 6.
b. 8 19 A maxilla enim ascendunt usque ad cælum,
Act. & Dominus exauditor non delectabitur in illis.
10. e. 20 Qui adorat Deum in oblectatione, susci-
34. Rom. pietur, & deprecatio illius usque ad nubes pro-
2. b. 11. pinquabit.
Gal. 2. 21 Oratio humiliantis se, nubes penetrabit:
b. 6. Col. 3. & donec propinquet non consolabitur: & non
d. 25. discedet donec Altissimus aspiciat.
1. Pet. 22 Et Dominus non elongabit, sed judicabit
1. c. 17. justos, & faciet judicium: & Fortissimus non
D habebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum:

23 Et Gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, & sceptra iniquorum contribulet:

24 Donec reddat hominibus secundùm actus suos, & secundùm opera Adæ, & secundùm præsumptionem illius:

25 Donec judicet judicium plebis suæ, & oblectabit justos misericordia sua.

26 Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

CAPUT XXXVI.

Super Israël & civitatem Jerusalem invocat Dei misericordiam; super gentes verò alienas Dei timorem ejúsque manum, ut ipsius potentia glorificetur, ipséque solus Deus agnoscatur: cor insensatum & cor pravum: species mulieris faciem viri exhilarat: bona mulieris possessio.

A 1 MIserere nostri Deus omnium, & respice nos, & ostende nobis lucem miserationum tuarum:

2 Et immitte timorem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.

3 Alleva manum tuam super Gentes alienas, ut videant potentiam tuam.

4 Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis,

5 Ut cognoscant te, sicut & nos cognovimus quoniam non est Deus præter te Domine.

6 Innova signa, & immuta mirabilia.

7 Glorifica manum, & brachium dextrum.

8 Excita furorem, & effunde iram.

9 Tolle adversarium, & afflige inimicum.

10 Festina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia tua.

B 11 In ira flammæ devoretur qui salvatur: & qui pessimant plebem tuam, inveniant perditionem.

12 Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non est alius præter nos.

13 Congrega omnes tribus Jacob: ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua: & hereditabis eos, sicut ab initio.

14 Miserere plebi tuæ, super quam invoca-
Exod. tum est nomen tuum; & Israël, * quem coæ-
4. e. 22. quasti primogenito tuo.

15 Miserere civitati sanctificationis tuæ Jerusalem, civitati requiei tuæ.

16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, C & gloria tua populum tuum.

17 Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.

18 Da mercedem sustinentibus te: ut prophetæ tui fideles inveniantur: & exaudi orationes servorum tuorum.

19 * Secundùm benedictionem Aaron de po- Num.
pulo tuo, & dirige nos in viam justitiæ, & sciant 6. d.
omnes qui habitant terram, quia tu es Deus 24.
conspector sæculorum.

20 Omnem escam manducabit venter & est cibus cibo melior.

21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor sensatum verba mendacia.

22 Cor pravum dabit tristitiam, & homo peritus resistet illi.

23 Omnem masculum excipiet mulier: & est filia melior filia.

24 Species mulieris exhilarat faciem viri sui, D & super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium.

25 Si est lingua curationis, est & mitigationis & misericordiæ: non est vir illius secundùm filios hominum.

26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adjutorium secundùm illum est, & columna ut requies.

27 Ubi non est sepes, diripietur possessio: & ubi non est mulier, ingemiscit egens.

28 Quis credit ei, qui non habet nidum, & deflectens ubicumque obscuraverit, quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem?

CAPUT XXXVII.

Detestatio ficti amici; veri amici ne obliviscaris: discretio in captandis consiliis, & cum quibus consulas, & quibus ea & consilium tuum occultes: laus sententiæ viri sancti: verbum nequam: quatuor ex corde orientur: laus viri periti & sapientis: qui sophisticè loquitur, odibilis est: tenta animam tuam; & si sit nequam, non des illi potestatem: pernicies crapula.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi: sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem? A

2 Sodalis autem & amicus ad inimicitiam convertentur.

3 O præsumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia, & dolositate illius?

4 Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis adversarius erit.

5 Sodalis amico condolet causa ventris, & contra hostem accipiet scutum.

6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo, & non immemor sis illius in opibus tuis.

7 Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur, & à zelantibus te absconde consilium.

8 Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso.

9 A consiliario serva animam tuam. priùs B scito quæ sit illius necessitas: & ipse enim animo suo cogitabit:

10 Ne fortè mittat sudem in terram, & dicat tibi:

11 Bona est via tua; & stet è contrario videre quid tibi eveniat.

12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de trajectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis,

13 Cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere,

14 Cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio.

15 Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei,

C 16 Cujus anima est secundùm animam tuam: & qui, cùm titubaveris in tenebris, condolebit tibi.

17 Cor boni consilij statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo.

18 Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quàm septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.

19 Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.

20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.

21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors: & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum eruditor, & animæ suæ inutilis est.

22 Vir peritus multos erudivit, & animæ suæ suavis est.

23 Qui sophisticè loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur.

24 Non est illi data à Domino gratia: omni enim sapientia defraudatus est.

D 25 Est sapiens, animæ suæ sapiens: & fructus sensus illius laudabilis.

26 Vir sapiens plebem suam erudit, & fructus sensus illius fideles sunt.

27 Vir sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt.

28 Vita viri in numero dierum: dies autem Israël innumerabiles sunt.

29 Sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum.

30 Fili in vita tua tenta animam tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem:

31 Non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet.

32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam:

33 In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.

34 Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

CAPUT XXXVIII.

Honora medicum: à Deo data est homini medicina: quomodo ægrotus se habebit erga Deum & medicum: mortuus plorandus, temperandum autem à tristitia quæ mortuo non prodest & sibi obest: sed meminerit te etiam moriturum: quisque artifex considerat ea in quibus operatur: & hi necessarij quidem sunt in communitate, sed in ea non præeminent dignitate vel sapientia.

1 HOnora medicum propter necessitatem: A
etenim illum creavit Altissimus.

2 A Deo est enim omnis medela, & à rege accipiet donationem.

3 Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur.

4 Altissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa.

5 * Nónne à ligno indulcata est aqua amara? *

6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & Exod.
dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari 15. d.
in mirabilibus suis. 25.

7 In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera ejus.

8 Pax enim Dei super faciem terræ.

9 * Fili in tua infirmitate ne despicias te ip- * Isaie
sum, sed ora Dominum, & ipse curabit te. 38. a.
10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab 3.
omni delicto munda cor tuum.

11 Da suavitatem & memoriam similaginis, & impingua oblationem, & da locum medico:

12 Etenim illum Dominus creavit: & non B
discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria.

13 Est enim tempus quando in manus illorum incurras:

14 Ipsi verò Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sanitatem, propter conversationem illorum.

15 Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici.

16 Fili in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & secundùm judicium contege corpus illius, & non despicias sepulturam illius.

17 Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, & consolare propter tristitiam,

18 Et fac luctum secundùm meritum ejus uno die, vel duobus propter detractionem.

19 * A tristitia enim festinat mors, & cooperit *
virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem. Prov. 15 b.
20 In abductione permanet tristitia: & sub- 13. 17.
stantia inopis secundùm cor ejus. d 22.

21 Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam à te: & memento novissimorum,

22 Noli oblivisci: neque enim est conversio, & huic nihil proderis, & te ipsum pessimabis.

23 Memor esto judicij mei: sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.

24 * In requie mortui requiescere fac me- * 2
moriam ejus, & consolare illum in exitu spiri- Reg.
tus sui. 12. e.
21.

25. Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: & C
qui minoratur actu, sapientiam percipiet: qua sapientia replebitur

26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in
jaculo, stimulo boves agitat, & conversatur in
operibus eorum, & enarratio ejus in filiis tau-
rorum.
27 Cor suum dabit ad versandos sulcos, &
vigilia ejus in sagina vaccarum.
28 Sic omnis faber & architectus, qui no-
ctem tamquam diem transigit, qui sculpit sig-
nacula sculptilia, & assiduitas ejus variat pictu-
ram: cor suum dabit in similitudinem picturæ,
& vigilia sua perficiet opus.
29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem,
& considerans opus ferri: Vapor ignis uret car-
nes ejus, & in calore fornacis concertatur:
30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra
similitudinem vasis oculus ejus:
D 31 Cor suum dabit in consummationem
operum, & vigilia sua ornabit in perfectio-
nem.
32 Sic figulus sedens ad opus suum, conver-
tens pedibus suis rotam, qui in solicitudine po-
situs est semper propter opus suum, & in nu-
mero est omnis operatio ejus.
33 In brachio suo formabit lutum, & ante
pedes suos curvabit virtutem suam.
34 Cor suum dabit ut consummet linitio-
nem, & vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt,
& unusquisque in arte sua sapiens est.
36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.
37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt,
& in ecclesiam non transilient.
38 Super sellam judicis non sedebunt, & te-
stamentum judicij non intelligent, neque pa-
làm facient disciplinam & judicium, & in para-
bolis non invenientur:
39 Sed creaturam ævi confirmabunt, & de-
precatio illorum in operatione artis, accommo-
dantes animam suam, & conquirentes in lege
Altissimi.

CAPUT XXXIX.

*Studium sapientis, ipsiúsque præclara opera & nomi-
nis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui
nihil occultum est: benedictio Dei in bonos, & ira in
malos. bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum:
ad quos puniendos & cetera sunt creata.*

A 1 SApientiam omnium antiquorum exquiret
sapiens, & in prophetis vacabit.
2 Narrationem virorum nominatorum con-
servabit, & in versutias parabolarum simul in-
troibit.
3 Occulta proverbiorum exquiret, & in
absconditis parabolarum conversabitur.
4 In medio magnatorum ministrabit, & in
conspectu præsidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertran-
siet: bona enim & mala in hominibus ten-
tabit.
6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo
ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu
Altissimi deprecabitur.
7 Aperiet os suum in oratione, & pro deli-
ctis suis deprecabitur.
8 Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu
intelligentiæ replebit illum:
9 Et ipse tamquam imbres mittet eloquia
sapientiæ suæ, & in oratione confitebitur Do-
mino:
10 Et ipse diriget consilium ejus, & discipli- B
nam, & in absconditis suis consiliabitur.
11 Ipse palàm faciet disciplinam doctrinæ
suæ, & in lege testamenti Domini gloriabitur.
12 Collaudabunt multi sapientiam ejus, &
usque in sæculum non delebitur.
13 Non recedet memoria ejus, & nomen
ejus requiretur à generatione in generationem.
14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & lau-
dem ejus enuntiabit ecclesia.
15 Si permanserit, nomen derelinquet plus
quàm mille: & si requieverit, proderit illi.
16 Adhuc consiliabor, ut enarrem: ut furo-
re enim repletus sum.
17 In voce dicit: Obaudite me divini fru-
ctus, & quasi rosa plantata super rivos aquarum
fructificate.
18 Quasi Libanus odorem suavitatis habete.
19 Florete flores quasi lilium, & date odo-
rem, & frondete in gratiam, & collaudate can-
ticum, & benedicite Dominum in operibus suis.
20 Date nomini ejus magnificentiam, & con-
fitemini illi in voce labiorum vestrorum, & in
canticis labiorum, & citharis, & sic dicetis in
confessione:
21 * Opera Domini universa bona valdè. *Gen.
22 * In verbo ejus stetit aqua sicut conge- 1 d. 31
ries: & in sermone oris illius sicut exceptoria Marc. 7 d.
aquarum. 37.
23 Quoniam in præcepto ipsius placor fit, *Gen.
& non est minoratio in salute ipsius. 8 a. 3. C
24 Opera omnis carnis coram illo, & non
est quidquam absconditum ab oculis ejus.
25 A sæculo usque in sæculum respicit, &
nihil est mirabile in conspectu ejus.
26 Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est
istud? omnia enim in tempore suo quærentur.
27 Benedictio illius quasi fluvius inundavit.
28 * Quomodo cataclysmus aridam inebria- *Gen.
vit; sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt 7. d.
eum, hereditabit. 21.
29 * Quomodo convertit aquas in siccita- *
tem, & siccata est terra: & viæ illius viis illo- Exod.
rum directæ sunt: sic peccatoribus offensiones 14. e. 21.
in ira ejus.
30 Bona bonis creata sunt ab initio, sic ne-
quissimis bona & mala.
31 * Initium necessariæ rei vitæ hominum, *Sup.
aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, & panis simila- 29. d.
gineus, & mel, & botrus uvæ, & oleum, & ve- 28.
stimentum.
32 Hæc omnia sanctis in bona, sic & impiis D
& peccatoribus in mala convertentur.
33 Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt,
& in furore suo confirmaverunt tormenta sua:
34 In tempore consummationis effundent
virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, pla-
cabunt.

35 Ignis, grando, fames, & mors omnia hæc
ad vindictam creata sunt;
36 Bestiarum dentes, & scorpij, & serpen-
tes, & thomphæa vindicans in exterminium
impios.
37 In mandatis ejus epulabuntur, & super
terram in necessitatem præparabuntur, & in
temporibus suis non præterient verbum.
38 Proptereà ab initio confirmatus sum, &
consiliatus sum, & cogitavi, & scripta dimisi.
*Gen. 39 * Omnia opera Domini bona, & omne
1.d.31. Mar. opus hora sua subministrabit.
7.d. 40 Non est dicere: Hoc illo nequius est: om-
37. nia enim in tempore suo comprobabuntur.
41 Et nunc in omni corde & ore collauda-
te, & benedicite nomen Domini.

Caput XL.

Occupationi magnæ, jugo gravi, ac variis miseriis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum suis divitiis citò delendi: laus vitæ sibi sufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit. laus timoris Domini: fac ne indigeas, nec in alienam mensam respicias, à quo vir disciplinatus & eruditus se servat.

A 1 OCcupatio magna creata est omnibus ho-
minibus, & jugum grave super filios
Adam, à die exitus de ventre matris eorum, us-
que in diem sepulturæ, in matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, & timores cordis,
adinventio expectationis, & dies finitionis:
3 A residente super sedem gloriosam, usque
ad humiliatum in terra & cinere:
4 Ab eo qui utitur hyacintho, & portat co-
ronam, usque ad eum qui operitur lino crudo:
furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mor-
tis, iracundia perseverans, & contentio,
5 Et in tempore refectionis in cubili somnus
noctis immutat scientiam ejus.
6 Modicum tamquam nihil in requie, & ab
eo in somnis, quasi in die respectus.
B 7 Conturbatus est in visu cordis sui, tamquam
qui evaserit in die belli. In tempore salutis suæ
exurrexit, & admirans ad nullum timorem:
8 Cum omni carne, ab homine usque ad pe-
cus, & super peccatores septuplum.
*Sup. 9 * Ad hæc mors, sanguis, contentio, &
39.d. thomphæa, oppressiones, fames, & contritio,
35.36. & flagella:
*Gen. 10 Super iniquos creata sunt hæc omnia,
7.b.10 * & propter illos factus est cataclysmus:
* Inf. 11 * Omnia, quæ de terra sunt, in terram
41. b. convertentur, * & omnes aquæ in mare rever-
23. *Eccl. tentur.
1.b 7. 12 Omne munus, & iniquitas delebitur, &
fides in sæculum stabit.
13 Substantiæ injustorum sicut fluvius sicca-
buntur, & sicut tonitruum magnum in pluvia
personabunt.
14 In aperiendo manus suas lætabitur: sic
prævaricatores in consummatione tabescent.
C 15 Nepotes impiorum non multiplicabunt
ramos, & radices immundæ super cacumen
petræ sonant.
16 Super omnem aquam viriditas, & ad
oram fluminis ante omne fœnum evelletur.
17 Gratia sicut paradisus in benedictionibus,
& misericordia in sæculum permanet.
18 Vita sibi sufficientis operarij condulcabi-
tur, & in ea invenies thesaurum.
19 Filij, & ædificatio civitatis confirmabit
nomen, & super hæc mulier immaculata com-
putabitur.
20 Vinum & musica lætificant cor: & super
utraque dilectio sapientiæ.
21 Tibiæ & psalterium suavem faciunt me-
lodiam, & super utraque lingua suavis.
22 Gratiam & speciem desiderabit oculus
tuus, & super hæc virides sationes.
23 Amicus & sodalis in tempore convenien- D
tes, & super utrosque mulier cum viro.
24 Fratres in adjutorium in tempore tribula-
tionis, & super eos misericordia liberabit.
25 Aurum & argentum est constitutio pedum:
& super utrumque consilium beneplacitum.
26 Facultates & virtutes exaltant cor, &
super hæc timor Domini.
27 Non est in timore Domini minoratio, &
non est in eo inquirere adjutorium.
28 Timor Domini sicut paradisus benedi-
ctionis, & super omnem gloriam operuerunt
illum.
29 Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
melius est enim mori, quàm indigere.
30 Vir respiciens in mensam alienam, non est
vita ejus in cogitatione victus. alit enim ani-
mam suam cibis alienis.
31 Vir autem disciplinatus & eruditus custo-
diet se.
32 In ore imprudentis condulcabitur inopia,
& in ventre ejus ignis ardebit.

Caput XLI.

Memoria mortis cui est amara, & cui non: mortem non metuas, sed præteritorum & futurorum memento, contentus divinæ dispositione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis: sapientia & thesaurus absconditi inutiles. qualiter sit de peccatis erubescendum: ne faciem avertas à proximo, nec respicias mulierem alterius, neque improperes post datum.

1 O Mors quàm amara est memoria tua, ho- A
mini pacem habenti in substantiis suis,*
2 Viro quieto, & cujus viæ directæ sunt in
omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!
3 O mors, bonum est judicium tuum homi-
ni indigenti, & qui minoratur viribus,
4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura est,
& incredibili, qui perdit patientiam!
5 Noli metuere judicium mortis. Memento
quæ ante te fuerunt, & quæ superventura sunt
tibi, hoc judicium à Domino omni carni.
6 Et quid superveniet tibi in beneplacito
Altissimi? sive decem, sive centum, sive mil-
le anni.
7 Non est enim in inferno accusatio vitæ. B
8 Filij abominationum fiunt filij peccatorum,
& qui conversantur secus domos impiorum.
9 Filiorum peccatorum periet hereditas, &
cum semine illorum assiduitas opprobrij.

10 De

10 De patre impio queruntur filij, quoniam
propter illum sunt in opprobrio.
11 Væ vobis viri impij, qui dereliquistis le-
gem Domini Altissimi.
12 Et si nati fueritis, in maledictione nasce-
mini: & si mortui fueritis, in maledictione erit
pars vestra.
* Sup. 40. b. 11. 13 * Omnia, quæ de terra sunt, in terram
convertentur; sic impij à maledicto in per-
ditionem.
14 Luctus hominum in corpore ipsorum,
nomen autem impiorum delebitur.
15 Curam habe de bono nomine: hoc enim
magis permanebit tibi, quàm mille thesauri
pretiosi & magni.
C 16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum au-
tem nomen permanebit in ævum.
* Sup. 20. e. 32. 17 Disciplinam in pace conservate filij. * sa-
pientia enim abscondita, & thesaurus invisus,
quæ utilitas in utrisque?
18 Melior est homo qui abscondit stulti-
tiam suam, quàm homo qui abscondit sapien-
tiam suam.
19 Verumtamen reveremini in his, quæ pro-
cedunt de ore meo.
20 Non est enim bonum omnem reveren-
tiam observare: & non omnia omnibus benè
placent in fide.
21 Erubescite à patre & à matre de fornicatio-
ne: & à præsidente & à potente de mendacio:
22 A principe & à judice de delicto: à syna-
goga & plebe de iniquitate:
D 23 A socio & amico de injustitia: & de loco
in quo habitas,
24 De furto, de veritate Dei, & testamento:
de discubitu in panibus, & ab obfuscatione da-
ti & accepti:
25 A salutantibus de silentio: à respectu mulie-
ris fornicariæ: & ab aversione vultus cognati.
26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab
auferendo partem & non restituendo.
* Mat. 5. d. 28. 27 * Ne respicias mulierem alieni viri, & ne
scruteris ancillam ejus, neque steteris ad lectum
ejus.
28 Ab amicis de sermonibus improperij: &
cùm dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à respectu personarum & aliis pluribusque vitiis hic enumeratis abstinendum: datum & acceptum scribendum: de solicita custodia filiæ & super luxuriosam firmanda custodia: commorari mulieri periculosum: melior est autem iniquitas viri quàm mulier benefaciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, sunt perfecta & desiderabilia.

A 1 NOn duplices sermonem auditus de re-
velatione sermonis absconditi, & eris
* Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 19 Prov. 24. c. 23. Iac. 2. a 1. verè sine confusione, & invenies gratiam in
conspectu omnium hominum, ne pro his om-
nibus confundaris, * & ne accipias personam
ut delinquas.
2 De lege Altissimi, & testamento, & de ju-
dicio justificare impium,
3 De verbo sociorum & viatorum, & de da-
tione hereditatis amicorum,
4 De æqualitate stateræ & ponderum, de ac-
quisitione multorum & paucorum,
5 De corruptione emptionis & negotiato-
rum, & de multa disciplina filiorum, & servo
pessimo latus sanguinare.
6 Super mulierem nequam bonū est signum.
7 Ubi manus multæ sunt, claude; & quod-
cumque trades, numera, & appende: datum
verò, & acceptum omne describe.
8 De disciplina insensati & fatui, & de se- B
nioribus, qui judicantur ab adolescentibus: &
eris eruditus in omnibus, & probabilis in con-
spectu omnium vivorum.
9 Filia patris abscondita est vigilia, & solici-
tudo ejus aufert somnum, ne fortè in adole-
scentia sua adulta efficiatur, & cum viro com-
morata odibilis fiat.
10 Nequando polluatur in virginitate sua, &
in paternis suis gravida inveniatur: ne fortè cum
viro commorata transgrediatur, aut certè steri-
lis efficiatur.
11 Super filiam luxuriosam confirma custo- C
diam: ne quando faciat te in opprobrium venire
inimicis, à detractione in civitate, & objectione
plebis, & confundat te in multitudine populi.
12 Omni homini noli intendere in specie: &
in medio mulierum noli commorari:
13 De vestimentis enim procedit tinea, & à
muliere iniquitas viri.
14 Melior est enim iniquitas viri, quàm mu-
lier benefaciens, & mulier confundens in op-
probrium.
15 Memor ero igitur operum Domini, &
quæ vidi annuntiabo. In sermonibus Domini
opera ejus.
16 Sol illuminans per omnia respexit, &
gloria Domini plenum est opus ejus.
17 Nonne Dominus fecit sanctos enarrare
omnia mirabilia sua, quæ confirmavit Dominus
omnipotens stabiliri in gloria sua?
18 Abyssum, & cor hominum investigavit:
& in astutia eorum excogitavit.
19 Cognovit enim Dominus omnem scien- D
tiam, & inspexit in signum ævi, annuntians quæ
præterierunt, & quæ superventura sunt, reve-
lans vestigia occultorum.
20 Non præterit illum omnis cogitatus, &
non abscondit se ab eo ullus sermo.
21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit: qui
est ante seculum & usque in seculum, neque
adjectum est,
22 Neque minuitur, & non eget alicujus
consilio.
23 Quàm desiderabilia omnia opera ejus, &
tamquam scintilla, quæ est consideranda!
24 Omnia hæc vivunt, & manent in secu-
lum, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei.
25 Omnia duplicia, unum contra unum, &
non fecit quidquam deesse.
26 Uniuscujusque confirmavit bona. Et quis
satiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT

CAPUT XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in calorum ornatu & pulchritudine. nempe in calo, luna, ſtellis, iride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo ſunt plurima genera belluarum: denique nemo ad Deum laudandum ſufficit.

A 1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo ejus eſt, ſpecies cæli in viſione gloriæ.

2 Sol in aſpectu annuntians in exitu, vas admirabile opus Excelſi.

3 In meridiano exurit terram, & in conſpectu ardoris ejus quis poterit ſuſtinere? Fornacem cuſtodiens in operibus ardoris:

4 Tripliciter ſol exurens montes, radios igneos exufflans, & refulgens radiis ſuis obcæcat oculos.

5 Magnus Dominus qui fecit illum, & in ſermonibus ejus feſtinavit iter.

6 Et Luna in omnibus in tempore ſuo oſtenſio temporis, & ſignum ævi.

7 A luna ſignum diei feſti, luminare quod minuitur in conſummatione.

8 Menſis ſecundùm nomen ejus eſt, creſcens mirabiliter in conſummatione.

9 Vas caſtrorum in excelſis, in firmamento cæli reſplendens glorioſè.

10 Species cæli gloria ſtellarum, mundum illuminans in excelſis Dominus.

B 11 In verbis ſancti ſtabunt ad judicium, & non deficient in vigiliis ſuis.

*Gen. 12 Vide arcum, & benedic eum * qui fecit

9.b.13. illum: valdè ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.

13 Gyravit cælum in circuitu gloriæ ſuæ, manus Excelſi aperuerunt illum.

14 Imperio ſuo acceleravit nivem, & accelerat coruſcationes emittere judicij ſui.

15 Proptereà aperti ſunt theſauri, & evolaverunt nebulæ ſicut aves.

16 In magnitudine ſua poſuit nubes, & confracti ſunt lapides grandinis.

17 In conſpectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aſpirabit Notus.

18 Vox tonitrui ejus verberabit terram, tempeſtas aquilonis & congregatio ſpiritus:

19 Et ſicut avis deponens ad ſedendum, aſpergit nivem, & ſicut locuſta demergens deſcenſus ejus.

C 20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & ſuper imbrem ejus expaveſcet cor.

21 Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram: & dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli.

22 Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem congregationem aquarum requieſcet, & ſicut lorica induet ſe aquis.

23 Et devorabit montes, & exuret deſertum, & extinguet viride, ſicut igne.

24 Medicina omnium in feſtinatione nebulæ: & ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.

25 In ſermone ejus ſiluit ventus, & cogitatione ſua placavit abyſſum, & plantavit in illa Dominus inſulas.

26 Qui navigant mare, enarrent pericula ejus: & audientes auribus noſtris admirabimur.

27 Illic præclara opera, & mirabilia; varia beſtiarum genera, & omnium pecorum, & creatura belluarum.

28 Propter ipſum confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone ejus compoſita ſunt omnia.

29 Multa dicemus, & deficiemus in verbis: D
conſummatio autem ſermonum, ipſe eſt in omnibus.

30 Glorianres ad quid valebimus? ipſe enim omnipotens ſuper omnia opera ſua.

31 Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipſius:

32 Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, ſupervalebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.

33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum poteſtis: major enim eſt omni laude.

34 Exaltantes eum replemini virtute. ne laboretis: non enim comprehendetis.

35 Quis videbit eum, & enarrabit? & * quis *Pſal.
magnificabit eum ſicut eſt ab initio? 105.
a. 2.

36 Multa abſcondita ſunt majora his: pauca enim vidimus operum ejus.

37 Omnia autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAPUT XLIV.

Laus priorum patrum ac ſeminis eorum: primùm in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noë, Abraham cui facta ſunt promiſſiones, Iſaac, & Jacob.

1 LAudemus viros glorioſos: & parentes A
noſtros in generatione ſua.

2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia ſua à ſæculo.

3 Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines magni virtute, & prudentia ſua præditi, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum,

4 Et imperantes in præſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſſima verba.

5 In peritia ſua requirentes modos muſicos, & narrantes carmina ſcripturarum.

6 Homines divites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes: pacificantes in domibus ſuis.

7 Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus.

8 Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:

9 Et ſunt quorum non eſt memoria: perie- B
runt quaſi qui non fuerint: & nati ſunt, quaſi non nati, & filij ipſorum cum ipſis.

10 Sed illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt:

11 Cum ſemine eorum permanent bona,

12 Hereditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamentis ſtetit ſemen eorum:

13 Et filij eorum propter illos uſque in æternum manent: ſemen eorum & gloria eorum non derelinquetur.

14 Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum vivit in generationem & generationem.

15 Sapien

15 Sapientiam ipsorum narrent populi, &
C laudem eorum nuntiet ecclesia.
*Gen. 16 * Henoch placuit Deo, & translatus est
5.c.24 in paradisum, ut det gentibus pœnitentiam.
Heb. 17 * Noë inventus est perfectus, justus, &
11. a. 5. in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.
*Gen. 18 Ideò dimissum est reliquum terræ, cùm
9. b. 9. factum est diluvium.
*Gen. 6.c.14 19 * Testamenta sæculi posita sunt apud il-
7. a 1. lum, ne deleri possit diluvio omnis caro.
Heb. 20 * Abraham magnus pater multitudinis
11. b. 7. gentium, & non est inventus similis illi in glo-
*Gen. ria, qui conservavit legem Excelsi, & fuit in te-
12. a. stamento cum illo,
2. 15. b. 5. 21 * In carne ejus stare fecit testamentum, &
17. a. 4. * in tentatione inventus est fidelis.
D 22 Ideò jurejurando dedit illi gloriam in gen-
te sua, crescere illum quasi terræ cumulum,
*Gen. 17. b. 10. 23 Et ut stellas exaltare semen ejus, & here-
ditare illos à mari usque ad mare, & à flumine
Gal. 3. a. 6. usque ad terminos terræ.
*Gen. 24 Et in Isaac eodem modo fecit propter
22. a. 2. Abraham patrem ejus.
25 Benedictionem omnium Gentium dedit
illi Dominus, & testamentum confirmavit su-
per caput Jacob.
26 Agnovit eum in benedictionibus suis, &
dedit illi hereditatem, & divisit illi partem in
tribubus duodecim.
27 Et conservavit illi homines misericor-
diæ, invenientes gratiam in oculis omnis
carnis.

CAPUT XLV.

De laudibus Moysi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

A 1 Dilectus Deo & hominibus Moyses: cujus
Exod. memoria in benedictione est.
11. a. 3. 2 Similem illum fecit in gloria sanctorum, &
magnificavit eum in timore inimicorum, & in
verbis suis monstra placavit.
* 3 * Glorificavit illum in conspectu regum,
Exod. & jussit illi coram populo suo, & ostendit illi
6. 7. 8. gloriam suam.
* 4 * In fide & lenitate ipsius sanctum fecit il-
Num. lum, & elegit eum ex omni carne.
12. a. 3. b. 7. 5 Audivit enim eum, & vocem ipsius, &
Heb. induxit illum in nubem.
3. a. 2. 6 Et dedit illi coràm præcepta, & legem vi-
6. 5 tæ & disciplinæ, docere Jacob testamentum
suum, & judicia sua Israël.
7 Excelsum fecit Aaron fratrem ejus, & simi-
lem sibi de tribu Levi:
8 Statuit ei testamentum æternum, & dedit
illi sacerdotium gentis: & beatificavit illum in
gloria,
9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & induit
eum stolam gloriæ, & coronavit eum in vasis
virtutis:
B 10 Circumpedes, & femoralia, & humerale
posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis
*Exo. plurimis in gyro,
28. f. 35. 11 * Dare sonitum in incessu suo, auditum
facere sonitum in templo, in memoriam filiis
gentis suæ.
12 Stolam sanctam, auro, & hyacintho, &
purpura, opus textile, viri sapientis, judicio &
veritate præditi:
13 Torto cocco opus artificis, gemmis pre-
tiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarij
sculptis, in memoriam secundùm numerum tri-
buum Israël.
14 Corona aurea super mitram ejus expressa
signo sanctitatis, & gloria honoris: opus virtu-
tis & desideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia
usque ad originem.
16 Non est indutus illa alienigena aliquis,
sed tantùm filij ipsius soli, & nepotes ejus per
omne tempus.
17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quo- C
tidie.
18 * Complevit Moyses manus ejus, & un- *Lev.
xit illum oleo sancto. 8. b. 12
19 Factum est illi in testamentum æternum,
& semini ejus sicut dies cæli, fungi sacerdotio,
& habere laudem, & glorificare populum suum
in nomine ejus.
20 Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sa-
crificium Deo, incensum, & bonum odorem,
in memoriam placare pro populo suo:
21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem,
in testamentis judiciorum, docere Jacob testi-
monia, & in lege sua lucem dare Israël.
22 * Quia contra illum steterunt alieni, & *
propter invidiam circumdederunt illum homi- Num.
nes in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, 16. a. 1. 3.
& congregatio Core in iracundia.
23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi,
& consumpti sunt in impetu iracundiæ.
24 Fecit illis monstra, & consumpsit illos in
flamma ignis.
25 Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi
hereditatem, & primitias frugum terræ divi-
sit illi. D
26 Panem ipsis in primis paravit in satieta-
tem: nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit
illi & semini ejus.
27 Ceterùm in terra gentes non hereditabit,
& pars non est illi in gente: ipse est enim pars
ejus, & hereditas.
28 * Phinees filius Eleazari tertius in gloria *Num.
est, imitando eum in timore Domini: 25. b.
29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate 7. 1.
& alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israël. Mach. 2. c.
30 Ideò statuit illi testamentum pacis, prin- 26. f.
cipem sanctorum & gentis suæ, ut sit illi & se- 54.
mini ejus sacerdotij dignitas in æternum.
31 Et testamentum David regi filio Jesse de
tribu Juda, hereditas ipsi & semini ejus, ut da-
ret sapientiam in cor nostrum judicare gentem
suam in justitia, ne abolerentur bona ipsorum,
& gloriam ipsorum in gentem eorum æternam
fecit.

Caput XLVI.

Laudes Josue, Caleb, & Samuelis.

A 1 Fortis in bello Jesus Nave, successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundùm nomen suum,

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israël.

3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactando contra civitates rhomphæas?

4 Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit.

* Jos. 10. 6. 14. 5 * An non in iracundia ejus impeditus est sol, & una dies facta est quasi duo?

6 Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus & sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valdè fortis.

7 Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descensu perdidit contrarios,

B 8 Ut cognoscant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est à tergo potentis:

* Num. 14. 6. 9 * Et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse, & Caleb filius Jephone, stare contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ.

10 Et ipsi duo constituti, à periculo liberati sunt à numero sexcentorum millium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram quæ manat lac & mel.

11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsius obtinuit hereditatem:

12 Ut viderent omnes filij Israël, quia bonum est obsequi sancto Deo.

C 13 Et judices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui non aversi sunt à Domino,

14 Ut sit memoria illorum in benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.

16 Dilectus à Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente sua.

17 In lege Domini congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide sua probatus est propheta.

18 Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis:

D 19 Et invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes undique, in oblatione agni inviolati.

20 Et intonuit de cælo Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam,

21 Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Philisthiim:

22 Et ante tempus finis vitæ suæ & seculi, testimonium præbuit in conspectu Domini, & Christi; pecunias & usque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accusavit illum homo.

23 Et post hoc dormivit, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

Caput XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

1 Post hæc surrexit Nathan propheta in diebus David. A 2. Reg. 12. 1.

2 Et quasi adeps separatus à carne, sic David à filiis Israël:

3 * Cum leonibus lusit quasi cum agnis: & * 1. Reg. 17. 34.
in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua.

4 * Numquid non occidit gigantem, & abstulit opprobrium de gente? * 1. Reg. 17. 49.

5 In tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

6 Nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis suæ.

7 * Sic in decem millibus glorificavit eum, & * 1. Reg. 18. 7.
laudavit eum in benedictionibus Domini, in offerendo illi coronam gloriæ:

8 Contrivit enim inimicos undique, & extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem: contrivit cornu ipsorum usque in æternum.

9 In omni opere dedit confessionem Sancto, B
& Excelso in verbo gloriæ.

10 De omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi contra inimicos potentiam:

11 Et stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos.

12 Et dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad consummationem vitæ, ut laudarent nomen sanctum Domini, & amplificarent manè Dei sanctitatem.

13 * Dominus purgavit peccata ipsius, & * 2. Reg. 12. 13.
exaltavit in æternum cornu ejus: & dedit illi testamentum regni, & sedem gloriæ in Israël.

14 Post ipsum surrexit filius sensatus: & propter illum dejecit omnem potentiam inimicorum.

15 * Salomon imperavit in diebus pacis, cui * 3. Reg. 5. 4. 1.
subjecit Deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine suo, & pararet sanctitatem in sempiternum: quemadmodum eruditus es in juventute tua,

16 * Et impletus es, quasi flumen sapientia, * 3. Reg. 4. d. 31.
& terram retexit anima tua.

17 Et replesti in comparationibus ænigmata: C
ad insulas longè divulgatum est nomen tuum, & dilectus es in pace tua.

18 In cantilenis, & proverbiis, & comparationibus, & interpretationibus, miratæ sunt terræ,

19 Et in nomine Domini Dei, cui est cognomen, Deus Israël:

*3. Reg. 10. d. 17. 20 * Collegisti quasi aurichalcum aurum, & ut plumbum complesti argentum,

21 Et inclinasti femora tua mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo,

22 Dedisti maculam in gloria tua, & profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari stultitiam tuam,

*3. Reg. 12. d. 16. 23 Ut faceres imperium bipartitum, * & ex Ephraim imperare imperium durum.

D 24 Deus autem non derelinquet misericordiam suam, & non corrumpet nec delebit opera sua, neque perdet à stirpe nepotes electi sui: & semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet.

25 Dedit autem reliquum Jacob, & David de ipsa stirpe,

26 Et finem habuit Salomō cum patribus suis.

27 Et dereliquit post se de semine suo, gentis stultitiam,

28 Et imminutum à prudentia, Roboam, qui avertit gentem consilio suo:

*3. Reg. 12. g. 28. 29 * Et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israël, & dedit viam peccandi Ephraim, & plurima redundaverunt peccata ipsorum.

30 Valdè averterunt illos à terra sua.

31 Et quæsivit omnes nequitias, usque dum perveniret ad illos defensio, & ab omnibus peccatis liberavit eos.

CAPUT XLVIII.

Laudes Eliæ, Elisæi, Ezechiæ, & Isaiæ, quorum oratione Deus liberavit Israël ab exercitu Sennacherib.

A 3. Reg. 17. a. 1 ET surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat.

2 Qui induxit in illos famem, & irritantes illum invidia sua pauci facti sunt. non enim poterant sustinere præcepta Domini.

*3. Reg. 17. a. 3 * Verbo Domini continuit cælum, & dejecit de cælo ignem ter.

1. 4. Reg. 1. c. 10. 12. 4 Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi?

*3. Reg. 17. d. 22. 5 * Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei.

6 Qui dejecisti reges ad perniciem, & confregisti facilè potentiam ipsorum, & gloriosos de lecto suo.

7 Qui audis in Sina judicium, & in Horeb judicia defensionis.

8 Qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis successores post te.

*4. Reg. 2. b. 11. 9 * Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum.

B *Malac. 4. b. 6. 10 Qui scriptus es in judiciis temporum lenire iracundiam Domini: * conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Jacob.

11 Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt.

12 Nam nos vita vivimus tantùm, post mortem autem non erit tale nomen nostrum.

*4. Reg. 2. b. 11. 13 * Elias quidem in turbine tectus est, & in Eliseo completus est spiritus ejus: in diebus suis non pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum.

14 Nec superavit illum verbum aliquod, * & mortuum prophetavit corpus ejus.

15 In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. *4. Reg. 13. d. 21.

16 In omnibus istis non pœnituit populus, & non recesserunt à peccatis suis, usque dum ejecti sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem terram: C

17 Et relicta est gens perpauca, & princeps in domo David.

18 Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo: alij autem multa commiserunt peccata.

19 Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam puteum.

20 * In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit Rabsacen, & sustulit manum suam contra illos, & extulit manum suam in Sion, & superbus factus est potentia sua. *4. Reg. 18. c. 13.

21 Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt quasi parturientes mulieres.

22 Et invocaverunt Dominum misericordem, & expandentes manus suas, extulerunt ad cælum: & sanctus Dominus Deus audivit citò vocem ipsorum. D

23 Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.

24 * Dejecit castra Assyriorum, & contrivit illos Angelus Domini. *4. Reg. 19. g. 35.

25 Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei. Tob. 1. d. 21. Isai. 37. g. 36.

26 * In diebus ipsius retrò rediit Sol, & addidit regi vitam. 1. Machab. 7. f. 41. 2. Machab. 8. e. 19.

27 Spiritu magno vidit ultima, & consolatus est lugentes in Sion. Usque in sempiternum

28 Ostendit futura, & abscondita antequam evenirent.

CAPUT XLIX.

De Josia, & quod omnes reges Juda, præter David, Ezechiam, & Josiam, fuerunt peccatores: de Jeremia, Ezechiele, & Zorobabel, Jesu filio Josedec, Nehemia, Enoch, Ioseph, Seth, & Sem. *4. Reg. 20. b. 11. Isai. 38. b.

1 MEmoria Josiæ in compositionem odoris facta opus pigmentarij. A

2 In omni ore quasi mel indulcabitur ejus memoria, & ut musica in convivio vini. *4. Reg. 22. a.

3 Ipse est directus divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis.

4 Et gubernavit ad Dominum cor ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

5 Præter David, & Ezechiam, & Josiam, omnes peccatum commiserunt:

6 Nam reliquerunt legem Altissimi reges Juda, & contempserunt timorem Dei.

7 Dederunt enim regnum suum aliis, & gloriam suam alienigenæ genti. B

8 * Incenderunt electam sanctitatis civitatem, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ. *4. Reg. 25. b. 9.

9 Nam malè tractaverunt illum, qui à ventre matris consecratus est Propheta, evertere, & eruere, & perdere, & iterum ædificare, & renovare.

* Ezec. 1.b.4. 10 * Ezechiel qui vidit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim.

11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis qui ostenderunt rectas vias.

12 Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.

* 1. Esdr. 3.a.2. Agg. 1.a.1. d.14. 2.a.3. 5.d. 22.14. 13 * Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipse quasi signum in dextera manu;

14 * Sic & Jesum filium Josedech? qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiternam.

* Zach. 3.a.1. 15 Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.

D 16 Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam & ipse receptus est à terra.

* Gen. 41.e. 40.42. a.3. 45.b. 5.50. d.20. 17 * Neque ut Joseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi:

18 Et ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetaverunt.

* Gen. 4.d.25. * Gen. 5.d.31. 19 * Seth & * Sem apud homines gloriam adepti sunt: & super omnem animam in origine Adam.

CAPUT L.

Simonis pontificis filij Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia stulta: de Jesu filio Sirach hujus libri auctore.

A 1 SImon Oniæ * filius, Sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum.

* 1. Mac. 12.b.7. 2. Mac. 3.a.4. 2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio & excelsi parietes templi.

3 In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra modum.

4 Qui curavit gentem suam, & liberavit eam à perditione.

5 Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: & ingressum domus & atrij amplificavit.

6 Quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna plena in diebus suis lucet.

7 Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.

8 Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis.

9 Quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne.

B 10 Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.

11 Quasi oliva pullulans, & cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum in consummationem virtutis.

12 In ascensu altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum.

13 In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, & ipse stans juxta aram. Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano,

14 Sic circa illum steterunt quasi rami palmæ, & omnes filij Aaron in gloria sua.

15 Oblatio autem Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga Israël: & consummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelsi regis.

16 Porrexit manum suam in libatione, & libavit de sanguine uvæ.

17 Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. C

18 Tunc exclamaverunt filij Aaron, in tubis productilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.

19 Tunc omnis populus simul properaverunt, & ceciderunt in faciem super terram, adorare Dominum Deum suum, & dare preces omnipotenti Deo excelso.

20 Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis, & in magna domo auctus est sonus suavitatis plenus,

21 Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usquedum perfectus est honor Domini, & munus suum perfecerunt.

22 Tunc descendens, manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israël dare gloriam Deo à labiis suis, & in nomine ipsius gloriari:

23 Et iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei.

24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies nostros à ventre matris nostræ, & fecit nobiscum secundùm suam misericordiam:

25 Det nobis jucunditatem cordis, & fieri pacem in diebus nostris in Israël per dies sempiternos; D

26 Credere Israël nobiscum esse Dei misericordiam, ut liberet nos in diebus suis.

27 Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens, quam oderim:

28 Qui sedent in monte Seir, & Philisthiim, & stultus populus qui habitat in Sichimis.

29 Doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach Jerosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo.

30 Beatus, qui in istis versatur bonis: qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper.

31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei vestigium ejus est.

CAPUT LI.

Dei laus, exaltatio & gratiarum actio.

1 ORatio Jesu filij Sirach: Confitebor tibi Domine rex, & collaudabo te Deum salvatorem meum. A

2 Confitebor nomini tuo: quoniam adjutor & protector factus es mihi,

3 Et